

בעזרת ד' יתברך

אמרי במערבא

ליקוט המחלוקות העיקריות בין הירושלמי לבבלי

לתועלת לומדי הבבלי, לומדי הירושלמי
ולכל המעוניין לדעת את חידושי הירושלמי

ערוך לפי סדר הבבלי והירושלמי במקביל

מהדורת מחשב

נלקט ונערך בס"ד
ע"י אחיקם קשת
שנת ה'רנ"ע

בכל ענייני הספר ניתן לפנות לאחיקם קשת 050-4102551 רבי עקיבא 19 נתניה 42447
כמו כן ניתן להשיג את הספר קובץ יסודות וחקירות - ביאור דינים ומושגים גדריהם והחקירות שבהם

© כל הזכויות שמורות לעורך

כללי השימוש בספר

א. הספר מסודר גם לפי סדר הבבלי וגם לפי סדר הירושלמי, במקביל. כך שגם לומדי הבבלי וגם לומדי הירושלמי יכולים לעיין בספר ע"פ סדר לימודם (בסדר המסכתות ישנם הבדלים בודדים בין הבבלי לירושלמי. סידרנו את הספר ע"פ סדר המסכתות המקובל בבבלי, על מנת להקל על הקוראים שרגילים יותר לסדר זה).

ב. הספר נכתב על המסכתות שיש עליהן גם ירושלמי וגם בבלי.

ג. בכל קטע הבאנו את לשון הירושלמי (עם תרגום במקום הצורך) ולאחריה את דעת הבבלי.

ד. מראה-מקום לירושלמי מצוין כך: פ"א ה"ב [ג.], דהיינו: פרק א הלכה ב דף ג עמוד א (כידוע, בירושלמי, שלא כבבלי, ישנם כמה דפוסים שחלוקת העמודים שונה ביניהם. לכן ציינו גם את הפרק וההלכה - שזהים בכל הדפוסים, וגם - בסוגריים מרובעות - את הדף בדפוס פיעטרקוב-וילנא, שזהו הדפוס המצוי ביותר, ובצורתו הדפיסו גם הוצאות רובינשטיין, ספריית בני תורה המרוכזת ומאורי אור. הוספת הציון לדף מקילה מאוד על החיפוש, כמובן).

ה. התוכן המפורט שבתחילת הספר יכול לשמש גם כלקט של תמצית הסוגיות שבירושלמי. הלומד מסכת (או פרק) בבבלי יכול לעיין בתוכן המפורט לאותה מסכת, ולקבל ידיעות כלליות על דעות הירושלמי באותה מסכת.

ו. בתחילת הספר הוספנו פרק "פירוש מילים בירושלמי", שבו הבאנו את פירושיהן של המילים השכיחות בלשון הירושלמי. מומלץ לקרוא את רשימה זו לפני שמתחילים בלימוד הירושלמי.

ז. בסוף הספר ישנו מפתח כללי, על מנת להקל את חיפוש הערכים לפי האל"ף ב"ת. פרט למפתח הכללי ישנם עוד כמה וכמה מפתחות לנושאים מסוימים: חידושים בהלכה, חידושים באגדה, דינים להלכה, כללי התלמוד וההלכה, תנ"ך, סדר הדורות ומעשיות, לשונות, מקומות, חכמות הטבע, דינים שאינם בירושלמי.

ח. כדאי לכל קורא לעיין במפתחות "חידושים בהלכה" ו"חידושים באגדה", שמתמצים את חידושי הירושלמי העיקריים.

ט. כמו כן הוספנו בסוף הספר את הפרק "שיטות הירושלמי והבבלי", שבו דננו בעשרות נושאים שנחלקו בהם הירושלמי והבבלי לשיטתם.

י. כאשר סוגיא נמצאת רק בבבלי ולא בירושלמי, הבאנו את דברי הבבלי, ובכותרת לסוגיא הוספנו "אינו בירושלמי" (את סוגיות אלו הזכרנו גם במפתח מיוחד (בסוף הספר) בשם "מפתח דינים שאינם בירושלמי"). כאשר סוגיא נמצאת רק בירושלמי ולא בבבלי, הבאנו את דברי הירושלמי, וכתבנו "בבבלי לא הובא" (את סוגיות אלו, במקרה שיש בהן חידושים גדולים, הזכרנו גם במפתחות (בסוף הספר) בשם "מפתח לחידושים בהלכה" ו"מפתח לחידושים באגדה").

יא. כאשר אותה סוגיא נמצאת בירושלמי בכמה מקומות, הבאנו את הסוגיא רק במקומה העיקרי (ואם יש כמה מקומות עיקריים - במקומה הראשון), ובשאר המקומות הפנו לשם, כגון: "הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ב ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם".

יב. כאשר הסוגיות המקבילות לא נמצאות בבבלי ובירושלמי באותו הפרק, הבאנו את הסוגיא במקומה בירושלמי, ובמקומה בבבלי הפננו לשם, כגון: "הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ב [ז.], ועיין מה שכתבנו שם" (כאשר בתוך אותו פרק סדר הסוגיות בירושלמי ובבבלי אינו זהה, לא הוספנו הפניות בתוך הפרק, ולכן לעיתים הציונים בתוך הפרק אינם ע"פ הסדר שבבבלי).

יג. במסכתות שיש עליהן "השמטות מתלמוד ירושלמי" (קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך) - הבאנו אותן בספר לאחר המסכת המתאימה.

תוכן מקוצר

3	כללי השימוש בספר
5	תוכן מקוצר
7	תוכן מפורט
149	מכתבי ברכה
155	הקדמה
159	מבוא לירושלמי
183	פירוש מילים בירושלמי
187	מסכת ברכות
238	מסכת שבת
282	מסכת עירובין
304	מסכת פסחים
332	מסכת יומא
356	מסכת סוכה
369	מסכת ביצה
379	מסכת ראש השנה
392	מסכת תענית
408	מסכת מגילה
426	מסכת מועד קטן
436	מסכת חגיגה
447	מסכת יבמות

493	מסכת כתובות.....
544	מסכת נדרים.....
577	מסכת נזיר.....
601	מסכת סוטה.....
632	מסכת גיטין.....
664	מסכת קידושין.....
690	מסכת בבא קמא.....
717	מסכת בבא מציעא.....
739	מסכת בבא בתרא.....
761	מסכת סנהדרין.....
808	מסכת מכות.....
814	מסכת שבועות.....
831	מסכת עבודה זרה.....
852	מסכת הוריות.....
860	מסכת נידה.....
866	השמטות מתלמוד ירושלמי למסכתות שונות.....
867	שיטות הירושלמי והבבלי.....
905	מפתחות.....

תוכן מפורט

תוכן ותמצית הסוגיות שבירושלמי

כללי השימוש בספר	3
תוכן מקוצר	5
תוכן מפורט	7
מכתבי ברכה	149
הקדמה	155
מבוא לירושלמי	159
א. סגנונו של הירושלמי	159
ב. חיבור הירושלמי	163
ג. חלקים שונים מהירושלמי	166
ד. לימוד הירושלמי במשך הדורות	168
ה. מפרשי הירושלמי	172
ו. דפוסי הירושלמי	173
ז. נוסחאות הירושלמי	175
ח. הפסיקה במחלוקות בבלי וירושלמי	178
פירוש מילים בירושלמי	183
מסכת ברכות	187
פרק א – מאימתי	187
פתיחת המסכת	187
קריאת שמע בבית הכנסת	187
ספק קרא שמע	187
בין השמשות וצאת הכוכבים	187
בין השמשות תלוי בלבנה	187
ישור הרגליים בתפילה, למלאכים אין ברכיים	188
בברכת כהנים הציבור אומר פסוקים	188
זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה	188
גאולת ישראל קמעה קמעה	188
גודלו של גן עדן, עץ חיים	188

עובי הרקיע	פ"א ה"א [ה.]	188
כמה אשמורות ביום ובלילה	בבלי ג: • פ"א ה"א [ה.]	189
דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות	בבלי ד.	189
אורכם של עונה, עת ורגע	בבלי ז: • פ"א ה"א [ה.]	189
קריאת שמע על המיטה להבריא מזיקין	בבלי ה: • פ"א ה"א [ה:]	189
דרשות "אל תקרי" - אינו בירושלמי	בבלי ה: • פ"א ה"א [ה:]	189
לקרוא שמע שוב ושוב	בבלי ה: • פ"א ה"א [ו.]	189
תיכף לנטילת ידיים ברכה - במים ראשונים	פ"א ה"א [ו.]	190
סמיכת גאולה לתפילה	בבלי ד: • פ"א ה"א [ו.]	190
שבחי יופיו של רבי יוחנן - אינם בירושלמי	בבלי ה: • פ"א ה"א [ו.]	190
המתפלל צריך להסב פניו לכותל	בבלי ה:	190
הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש	בבלי ו.	190
הקב"ה מתפלל, בא לבהכ"נ ומניח תפילין - אינו בירושלמי	בבלי ו-ז: • פ"א ה"א [ו.]	190
מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת	בבלי ו:	190
צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין - כמעט ואינם בירושלמי	בבלי ז: • פ"א ה"א [ו.]	190
להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות	בבלי ח.	191
התחילו עשרה ויצאו מקצתם	בבלי ח.	191
לחזור על הפרשה קודם הסעודה בשבת	בבלי ח:	191
לכבד זקן ששכח תלמודו	בבלי ח:	191
קורא קודם ואחר הנץ - אינו בירושלמי	בבלי ח: • פ"א ה"א [ו.]	191
להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים	פ"א ה"א [ו:]	191
תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או ירוק	פ"א ה"א [ז:]	191
קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין	בבלי ט: • פ"א ה"ב [ז:]	191
זמן קריאת שמע עד שלוש שעות בדיעבד	בבלי ט: • פ"א ה"ב [ז:]	192
מצוה לראות מלכים	בבלי ט:	192
קריאת שמע ותפילה	פ"א ה"ב [ח.]	192
רשב"י לא הפסיק מלימודו אפילו לקריאת שמע	פ"א ה"ב [ח.]	192
פה מיוחד לדברי תורה	פ"א ה"ב [ח.]	192
ללמוד על מנת לעשות	פ"א ה"ב [ח.]	192
המחלוקת האם דורשים סמוכים	בבלי י.	192
תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות	בבלי י.	192
ויסב חזקיהו אל הקיר	בבלי י:	192
טבלה של רפואות	בבלי י:	192
אלישע נקרא קדוש	בבלי י:	192
גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא	בבלי י:	192
חביבים דברי סופרים מדברי תורה	פ"א ה"ד [ח:]	192
נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך	פ"א ה"ד [ט.]	193
יצאה בת קול שהלכה כבית הלל	בבלי יא. • פ"א ה"ד [ט.]	193

מספר הברכות בקריאת שמע	בבלי יא. • פ"א ה"ה [ט.]	193
עשרת הדברות בקריאת שמע	פ"א ה"ה [ט.]	193
ברכות התורה	בבלי יא. • פ"א ה"ה [ט:]	193
קד קידה ונעשה צולע	בבלי יב. • פ"א ה"ה [י.]	193
גילו של ראב"ע	בבלי יב. • פ"א ה"ו [יא.]	194

פרק ב – היה קורא.....194

מאריך באחד, אביו של סומכוס	בבלי יג. • פ"ב ה"א [יב:]	194
הלשון "לייט" - אינה בירושלמי	בבלי יג. • פ"ב ה"א [יב:]	194
האם תלמיד שואל בשלום רבו	בבלי יג. • פ"ב ה"א [יג.]	194
האומר דבר בשם אומרו	פ"ב ה"א [יג.]	194
משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה	פ"ב ה"א [יג.]	195
דיני טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית	בבלי יד.	195
דעה שקורא את שמע בלי תפילין	בבלי יד. • פ"ב ה"ג [יג:]	195
מדוע לא מחזיקים בתפילין	פ"ב ה"ג [יג:]	195
אמוראים שלא הניחו תפילין כל יום	פ"ב ה"ג [יד.]	195
ברכת תפילין	פ"ב ה"ג [יד.]	195
נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא	פ"ב ה"ג [יד:]	196
אלישע בעל כנפיים	פ"ב ה"ג [טו:]	196
איסור עשיית צרכיו בבית קברות, איסור לועג לרש	פ"ב ה"ג [טו:]	196
האם מתים יודעים מענייני העולם הזה	פ"ב ה"ג [טו:]	196
ישמיע לאוזניו את התפילה	בבלי טו. • פ"ב ה"ד [טז.]	197
הגייה בתפילה	בבלי טו. • פ"ב ה"ד [יז.]	197
הסדר לעתיד לבוא: משיח, גוג ומגוג, תחיית המתים	פ"ב ה"ד [יז.]	197
המקורות לתחיית המתים מן התורה - אינם בירושלמי	בבלי טו.	197
להתיז זי"ן של תזכרו	בבלי טו.	197
קריאה למפרע, ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה	בבלי טז. • פ"ב ה"ד [יז.]	197
שמו של המשיח	פ"ב ה"ד [יז.]	198
חורבן הבית ולידת המשיח	פ"ב ה"ד [יז.]	198
אמוראים שלא כיוונו בתפילה	פ"ב ה"ד [יז:]	198
הנושא משא של ד' קבין, האם יכול להתפלל	פ"ב ה"ה [יח.]	198
לבעול בתולה בשבת	פ"ב ה"ו [יח:]	198
אהבת התלמיד	בבלי טז. • פ"ב ה"ו [כ.]	199
ישראל והאומות, הקב"ה מדבק גרים בישראל	פ"ב ה"ח [כ.]	199
הספד על תלמיד חכם	בבלי טז. • פ"ב ה"ח [כ.]	199
שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא"	בבלי טז.	199
ללמוד על מנת לעשות	בבלי יז.	199
יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה	פ"ב ה"ט [כא.]	199

הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט	בבלי יז: • פ"ב ה"ט [כא:]	199
תפילה אחר התפילה	בבלי יז:	200

פרק ג – מי שמתו 200

גירסא הפוכה במחלוקת מתי אבל מניח תפילין	פ"ג ה"א [כא:]	200
פטור העוסק במת	בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:]	200
אבילות	בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:]	200
כל זמן שמתו לפניו לא אוכל כל צרכו	בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:]	200
לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל	פ"ג ה"א [כג:]	200
כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד	פ"ג ה"א [כג:]	201
מצוה לראות מלכים	בבלי יט: • פ"ג ה"א [כג:]	201
התירו לכהנים להיטמא לרבי יהודה הנשיא	פ"ג ה"א [כג:]	201
נהוראי הוא גם שם של אישה	פ"ג ה"א [כג:]	201
אין שואלים הלכה לפני המת	בבלי יח: • פ"ג ה"א [כד:]	201
איסור לועג לרש	בבלי יח:	201
האם מתים יודעים מענייני העולם הזה	בבלי יח:	201
רוחות שמדברות זו עם זו - אינו בירושלמי	בבלי יח: • פ"ג ה"א [כד:]	201
רימה למת כמחט בבשר החי - אינו בירושלמי	בבלי יח: • פ"ג ה"א [כד:]	201
מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים, "דוגמא"	בבלי יט:	202
כבוד הרבים דוחה גם לאו דאורייתא	בבלי יט: • פ"ג ה"א [כד:]	202
נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל	פ"ג ה"א [כד:]	202
צידוק הדין - אינו בירושלמי	בבלי יט: • פ"ג ה"א [כד:]	202
אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי	בבלי יט: • פ"ג ה"א [כד:]	202
עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי	בבלי כ: • פ"ג ה"א [כד:]	202
המקור לברכת המצוות	בבלי כא:	202
ספק קרא שמע	בבלי כא:	202
מחלוקת בנזכר שכבר התפלל	בבלי כא:	203
המאחר לתפילה בציבור, האל הקדוש ושומע תפילה	בבלי כא: • פ"ג ה"ב [כד:]	203
פסוקים לאשה עבד וקטן, ברה"מ באשה, ג"ש לה לה	בבלי כ: • פ"ג ה"ג [כה:]	203
הרהור בברכות	בבלי כ: • פ"ג ה"ד [כו:]	203
המחלוקת האם דורשים סמוכים	בבלי כא:	203
לימוד דין מכשפה ממיתת בהמה	בבלי כא:	203
המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו	בבלי כא:	203
שני טעמים לטבילת בעל קרי	בבלי כב: • פ"ג ה"ד [כו:]	203
גם זבות נידות ויולדות מותרות בדברי תורה	בבלי כב: • פ"ג ה"ד [כו:]	204
להתפלל בקול או בלחש	בבלי כד:	204
מחלוקת בהרהור בדברי תורה בבית הכיסא	בבלי כד: • פ"ג ה"ד [כו:]	204
המחמיר בטבילה מאריכים ימיו בטובה	בבלי כב: • פ"ג ה"ד [כז:]	204

הלשון "מתקיף לה" - אינה בירושלמי.....	בבלי כב: • פ"ג ה"ה [כז:]	204
מרחיקים מגללי חמור ותרנגולים אדומים	בבלי כה: • פ"ג ה"ה [כז:]	204
קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין	בבלי כה:	204
ליבו רואה את הערווה	בבלי כה: • פ"ג ה"ה [כז:]	205
יריקה לפני התפילה ואחריה	בבלי כד: • פ"ג ה"ה [כח:]	205

פרק ד – תפילת השחר 205

קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין	בבלי כו:	205
להתפלל בקול או בלחש	פ"ד ה"א [כט:]	205
הטעם לשלוש תפילות ביום	בבלי כו: • פ"ד ה"א [כט:]	205
תפילות לומר בשחר במנחה ובערב	בבלי כו: • פ"ד ה"א [כט:]	205
מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות	בבלי כז: • פ"ד ה"א [ל:]	206
תפילת נעילה	פ"ד ה"א [לא:]	206
תפילת ערבית מבעוד יום	בבלי כז: • פ"ד ה"א [לב:]	206
המעשה בתלמיד ששאל על תפילת ערבית	בבלי כז: • פ"ד ה"א [לב:]	206
תפילה לפני ואחרי הלימוד	בבלי כח: • פ"ד ה"ב [לג:]	207
בשעת מיתתו אמר שיצאו מהבית ולא יטמאו	בבלי כח:	207
תפילה אחר התפילה	פ"ד ה"ב [לג:]	207
המתעורר מברך מחיה המתים	פ"ד ה"ב [לג:]	207
קושיא על מספר הברכות בתפילה	בבלי כח: • פ"ד ה"ג [לג:]	207
מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה	בבלי כח:	207
הוספת "רחם" בתפילה בתשעה באב	פ"ד ה"ג [לד:]	208
מקומן של הוספות מעין המאורע בתפילה	פ"ד ה"ג [לד:]	208
מחלוקת היכן אומרים יהיו לרצון אמרי פי	פ"ד ה"ד [לד:]	208
מחלוקת בנזכר שכבר התפלל	פ"ד ה"ד [לד:]	208
דיני טעות בתפילת גשם וטל	בבלי כט:	208
מחזירים ש"ץ שטעה בשלוש ברכות	בבלי כט:	208
גם בתפילה קצרה מוסיף ברכות ראשונות ואחרונות	בבלי ל: • פ"ד ה"ד [לד:]	208
מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת	פ"ד ה"ד [לה:]	208
המתפלל צריך להסב פניו לכותל	פ"ד ה"ד [לה:]	209
ויסב חזקיהו אל הקיר	פ"ד ה"ד [לה:]	209
קודש הקודשים של מעלה ושל מטה	בבלי ל: • פ"ד ה"ה [לה:]	209
שיעור הפסק בין תפילות סמוכות ולאחר התפילה	בבלי ל: • פ"ד ה"ו [לו:]	209
האל הקדוש ושומע תפילה	פ"ד ה"ו [לו:]	209

פרק ה – אין עומדין 210

להתפלל ולהיפטר מחבירו מתוך דבר של תורה	בבלי לא: • פ"ה ה"א [לו:]	210
העוסק בצורכי ציבור, האם יתפלל	בבלי לא: • פ"ה ה"א [לז:]	210

- הפסוקים ה' צבאות עמנו משגב לנו וגו', הלשון "חברייא".....פ"ה ה"א [לז:] 210
- מספר הכוכבים - אינו בירושלמי.....בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:] 210
- דרשות "אל תקרי" - אינן בירושלמי.....בבלי ל: • פ"ה ה"א [לז:] 210
- מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה.....בבלי לא. 210
- להתפלל בקול או בלחש.....בבלי לא. 210
- ישמיע לאוזניו את התפילה.....בבלי לא. 211
- למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר.....בבלי לא: 211
- אסור להתענות בשבת.....בבלי לא: 211
- לשבת לפני ואחרי התפילה.....בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:] 211
- ברכה בתורתם ובמלאכתם של חסידים.....בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:] 211
- עדיף להתפלל בביתו.....פ"ה ה"א [לז:] 211
- הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש.....פ"ה ה"א [לז:] 211
- להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות.....פ"ה ה"א [לז:] 211
- היגע בתלמודו לא במהרה משכח.....פ"ה ה"א [לז:] 211
- יהי רצון על חלום רע, הטבת חלום - אינה בירושלמי.....פ"ה ה"א [לז:] 212
- הפסקה בכתיבת השם.....פ"ה ה"א [לז:] 212
- נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים שמת.....בבלי לג. 212
- גם בעקרבים אין מעידים שמת.....בבלי לג. 212
- השטן מרקד - אינו בירושלמי.....בבלי לג. • פ"ה ה"א [לח:] 212
- המעשה ברבי חנינא בן דוסא שהוכש.....בבלי לג. • פ"ה ה"א [לח:] 212
- מחלוקת האם הטל נעצר.....פ"ה ה"ב [לח:] 213
- אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן הצרפית.....פ"ה ה"ב [לח:] 213
- דיני טעות בתפילת גשם וטל.....פ"ה ה"ב [לח:] 213
- ברכת חונן הדעת בשבת.....בבלי לג. • פ"ה ה"ב [לט:] 213
- מבדיל אפילו עד יום חמישי.....פ"ה ה"ב [לט:] 213
- לתת עיניהם בכוס ובנר בהבדלה.....בבלי לג. • פ"ה ה"ב [לט:] 213
- טעמים לאיסור אמירת "על קן ציפור".....בבלי לג: • פ"ה ה"ג [מ:] 213
- מותר לומר "מודים מודים" ו"קן ציפור" ביחיד.....בבלי לג: • פ"ה ה"ג [מ:] 213
- מחזירים ש"ץ שטעה בשלוש ברכות.....פ"ה ה"ג [מ:] 214
- דברים שרובם ומיעוטם רע, סירוב לעבור לפני התיבה.....בבלי לד. • פ"ה ה"ג [מ:] 214
- קורא בתורה ואינו יודע להמשיך.....פ"ה ה"ג [מ:] 214
- סירוב לעבור לפני התיבה.....בבלי לד. • פ"ה ה"ג [מ:] 214
- להיכן חוזר הטועה בתפילה.....בבלי לד. • פ"ה ה"ג [מ:] 214
- אמן אחר ברכת עצמו.....פ"ה ה"ד [מ:] 214
- ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה.....בבלי לד. 214
- כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד.....פ"ה ה"ד [מא:] 214
- ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים.....בבלי לד. • פ"ה ה"ד [מא:] 215
- מקור להשתחוואה באבות ובמודים.....בבלי לד. 215

אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי..... בבלי לד: • פ"ה ה"ה [מא:] 215

פרק ו – כיצד מברכין..... 215

מחלוקת אם אומרים שירה בלא נסכים..... בבלי לה: 215
מקור לברכות אכילה מפסוק..... בבלי לה: • פ"ו ה"א [מא:] 215
המקור לברכת המצוות..... פ"ו ה"א [מא:] 215
ישראל צריכים לאסוף את הדגן..... בבלי לה: 215
ברכה אחרונה על בריה..... בבלי לח: • פ"ו ה"א [מא:] 216
הנוסח של ברכת המוציא לחם..... בבלי לח: • פ"ו ה"א [מג:] 216
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על ברכה לבטלה..... פ"ו ה"א [מג:] 216
נתינת אוכל לשוורים היא הפסק לכו"ע..... בבלי מ: • פ"ו ה"א [מד:] 216
הכניס אוכל לפיו ולא בירך..... פ"ו ה"א [מד:] 216
ברכת בורא מיני מעדנים, על הארץ ועל מעדניה..... בבלי לז: • פ"ו ה"א [מה:] 217
נוסח ברכת בורא נפשות עם השם..... בבלי לז: • פ"ו ה"א [מה:] 217
לא אכל סולת מימיו משום שהסתפק מה לברך..... פ"ו ה"א [מה:] 217
ברכה על פת טהורה קודמת..... בבלי לט: • פ"ו ה"א [מה:] 217
ברכתו של קורא..... בבלי לו: • פ"ו ה"א [מה:] 217
ברוך שברא את החפץ הזה..... בבלי מ: • פ"ו ה"ב [מו:] 217
לא לגזול מהמאכל את ברכתו..... בבלי לה: • פ"ו ה"ד [מז:] 217
לא לשנות מנוסח התפילה..... בבלי מ: 217
מחלוקת מה מקור השיעורין..... בבלי מא: 217
פת הבאה בכיסנין טעונה ברכה גם לאחריה..... בבלי מא: • פ"ו ה"ה [מז:] 218
נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה..... פ"ו ה"ו [מח:] 218
הסבה להוציא ידי חובה בברכת המזון..... בבלי מב: • פ"ו ה"ו [מח:] 218
תיכף לנטילת ידיים ברכה - במים ראשונים..... בבלי מב: 218
ברכת שמן אפרסמון..... בבלי מג: • פ"ו ה"ו [מט:] 218
גירסא הפוכה במחלוקת בברכה על יין ושמן..... בבלי מג: 218
אכל במזרח התאנה ובמערבה..... פ"ו ה"ח [נ:] 218
נוסח ברכת מוסף של ראש חודש..... בבלי מד: 218
ברכת תפילין..... בבלי מד: 218
ברוך שברא מי רפואות..... פ"ו ה"ח [נ:] 218
צא וראה היאך הציבור נוהג..... בבלי מה: 219

פרק ז – שלושה שאכלו..... 219

זימון בשניים או בשלושה - תלוי בדיני ממונות..... בבלי מה: • פ"ז ה"א [נא:] 219
ענייה לזימון כאשר לא אכל..... בבלי מה: 219
אמן אחר ברכת עצמו..... בבלי מה: 219
אמן חטופה קטופה ויתומה..... בבלי מז: 219

לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו.....	בבלי מז: 219
מחלוקת במצוה הבאה בעבירה.....	בבלי מז: 219
אכלו בנפרד ונתערבו, דימוי סוגיות שונות.....	בבלי נ. • פ"ז ה"א [נא:]: 219
האוכל דמאי, אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי.....	בבלי מז: • פ"ז ה"א [נג:]: 220
מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל.....	בבלי מז: • פ"ז ה"א [נג:]: 220
גירסא הפוכה במחלוקת האם חוזרים בכזית או בכביצה.....	בבלי מט: • פ"ז ה"ב [נג:]: 220
דעה שקטן צריך לדעת בטיב ברכה.....	בבלי מח. • פ"ז ה"ב [נג:]: 220
המעשה עם שמעון בן שטח וינאי.....	בבלי מח. • פ"ז ה"ב [נג:]: 220
מחלוקת האם מי שלא אכל דגן מצטרף לזימון.....	בבלי מח. • פ"ז ה"ב [נד:]: 221
אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו בירושלמי.....	בבלי מח: 221
נקדנין הוא לשון גנאי.....	בבלי נ. • פ"ז ה"ג [נד:]: 221
נוסח ברכת מוסף של ראש חודש.....	בבלי מט: 221
מקור לעשרה מ"בני ישראל".....	בבלי מט: • פ"ז ה"ג [נה:]: 221
שכח "רצה" יאמר "אשר נתן שבתות למנוחה".....	בבלי מט: • פ"ז ה"ד [נה:]: 221
הכניס אוכל לפיו ולא בירך.....	בבלי נ: 221
השטן מרקד - אינו בירושלמי.....	בבלי נא: 222
אכל יושב - מיסב ומברך.....	בבלי נא: • פ"ז ה"ה [נו:]: 222
עיטוף בברכת המזון.....	בבלי נא: • פ"ז ה"ה [נו:]: 222

פרק ח – אלו דברים.....222

קידוש והבדלה כשאין יין, ברכת מעין שבע פוסרת קידוש.....	פ"ח ה"א [נו:]: 222
סדר ההבדלה ביו"ט שבמוצ"ש.....	בבלי נב. • פ"ח ה"א [נז:]: 222
שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת ידיים.....	פ"ח ה"ב [נח:]: 222
חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים.....	פ"ח ה"ב [נח:]: 222
נטילת ידיים לסעודה.....	בבלי נב. • פ"ח ה"ב [נח:]: 223
גירסא הפוכה במחלוקת בברכה על יין ושמן.....	פ"ח ה"ה [ס:]: 223
איסור להשתמש בכהן.....	פ"ח ה"ה [ס:]: 223
בורא מאורי האש או "ברא", אש אינה מתחדשת.....	בבלי נב: • פ"ח ה"ה [ס:]: 223
ערוד הוא עונש על יצירת הפרד, סימני פרד.....	פ"ח ה"ה [ס:]: 223
חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי.....	פ"ח ה"ה [ס:]: 224
האש שהדליק אדם הראשון.....	בבלי נג: • פ"ח ה"ה [ס:]: 224
חילוקים בין גחלת לשלהבת.....	בבלי נג: • פ"ח ה"ו [ס:]: 224
הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בעי"ן.....	בבלי נג: • פ"ח ה"ו [סא:]: 224
ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן לבשר.....	בבלי נג: 224
ענייה לזימון כאשר לא אכל.....	פ"ח ה"ח [סא:]: 224
אמן חטופה קטופה ויתומה.....	פ"ח ה"ח [סא:]: 225
עונים אמן אחר גוי.....	בבלי נג: • פ"ח ה"ח [סב:]: 225

פרק ט – הרואה.....225

- 225 ברכה על נס של אדם יחידי בבלי נד. • פ"ט ה"א [סב.]
- 225 נס לשבט..... בבלי נד. • פ"ט ה"א [סב.]
- 225 אותיות שנבראו בהן שמים וארץ - אינו בירושלמי בבלי נה. • פ"ט ה"א [סב.]
- 225 יהי רצון על חלום רע, הטבת חלום - אינה בירושלמי בבלי נה: 225
- 225 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי בבלי נה: 225
- 225 ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי בבלי נז. • פ"ט ה"א [סב.]
- 226 ברכה על נהר פרת בבלי נז: • פ"ט ה"א [סב.]
- 226 מצוה לראות מלכים בבלי נח. 226
- 226 נוסח הברכות..... פ"ט ה"א [סב:] 226
- 226 שם השם בברכות פ"ט ה"א [סב:] 226
- 226 מברך על חמור נאה "שכך לו בריות נאות בעולמו"..... בבלי נח: 226
- 226 תשובות המינים..... פ"ט ה"א [סב:] 226
- 227 הקב"ה נראה רחוק והוא קרוב פ"ט ה"א [סג.] 227
- 227 כיצד משה ברח מפרעה..... פ"ט ה"א [סג.] 227
- 227 הצלת יונה, חנניה, מישאל, עזריה ודניאל פ"ט ה"א [סג.] 227
- 227 לא להתפלל למלאכים פ"ט ה"א [סג.] 227
- 227 להיתלות בקב"ה..... פ"ט ה"א [סג.] 227
- 228 ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם של הגויים פ"ט ה"א [סג.] 228
- 228 מעשה בתינוק שהתפלל ונענה פ"ט ה"א [סג:] 228
- 228 אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי בבלי ס. • פ"ט ה"א [סג:] 228
- 228 ברכת שלא עשני גוי, בור ואשה..... בבלי ס: • פ"ט ה"א [סג:] 228
- 228 ברכת תפילין בבלי ס: 228
- 228 פרצופיהן ודעתם שונים זה מזה בבלי נח. • פ"ט ה"א [סג:] 228
- 229 שמואל היה בקי בכוכבים בבלי נח: • פ"ט ה"ב [סד.] 229
- 229 נהר דינור - אינו בירושלמי בבלי נח: 229
- 229 טעמים לרעידת אדמה בבלי נט. • פ"ט ה"ב [סד.] 229
- 229 מטרת השקצים בעולם פ"ט ה"ב [סד.] 229
- 229 הרוח ביקשה להחריב את העולם פ"ט ה"ב [סד:] 229
- 229 כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלקולו פ"ט ה"ב [סד:] 229
- 230 ברכת הרקיע בטהרתו..... בבלי נט. • פ"ט ה"ב [סה.] 230
- 230 עד מתי מברך ברכת הלבנה פ"ט ה"ב [סה.] 230
- 230 נוסח ברכת מוסף של ראש חודש פ"ט ה"ב [סה.] 230
- 231 מחלוקת בנוסח ברכת הקברות בבלי נח: • פ"ט ה"ב [סה.] 231
- 231 בימי רשב"י לא היתה קשת, בקעה בקעה המלאי דינרי זהב פ"ט ה"ב [סה.] 231
- 231 ברכת מלביש ערומים על בגדים חדשים בבלי נט: • פ"ט ה"ג [סה.] 231
- 231 כח דהיתרא עדיף - אינו בירושלמי בבלי ס. • פ"ט ה"ג [סה:] 231
- 231 ברכת הטוב והמטיב על כלים חדשים בבלי נט: • פ"ט ה"ג [סה:] 231

231	ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית.....	פ"ט ה"ג [סו.]
232	ברכות המילה.....	פ"ט ה"ג [סו.]
232	מחלוקת האם מברך עובר לעשייתן.....	פ"ט ה"ג [סו.]
232	תפילה על מעוברת שתלד זכר, רחל התפללה על דינה.....	פ"ט ה"ג [סו:] • בבלי ס.
233	הנכנס לכרך של גויים ושל ישראל.....	פ"ט ה"ד [סו:] • בבלי ס.
233	ניתן רשות לרופא לרפא - אינו בירושלמי.....	פ"ט ה"ד [סו:] • בבלי ס.
233	בית דינו של ה'.....	פ"ט ה"ה [סז.]
233	בריאת אדם וחווה - אינה בירושלמי.....	פ"ט ה"ה [סז.] • בבלי סא.
233	יצר הרע דומה לזבוב - אינו בירושלמי.....	פ"ט ה"ה [סז.] • בבלי סא.
233	שבעה מיני פרושין.....	פ"ט ה"ה [סז.]
234	אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר.....	פ"ט ה"ה [סז:]
234	רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו להריגה.....	פ"ט ה"ה [סז:] • בבלי סא.
234	יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה.....	בבלי סא:
234	את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה.....	פ"ט ה"ה [סז:]
234	בי"ד של מטה גזרו והסכים בי"ד של מעלה.....	פ"ט ה"ה [סז:]
235	כל הדיבורים רעים ודברי תורה טובים.....	פ"ט ה"ה [סח.]
235	אם תעבנני יום - יומיים אעזבך, מגילת חסידים, ציפורין-ציפורי.....	פ"ט ה"ה [סח.]
235	מאה מצוות ביום.....	פ"ט ה"ה [סח.]
235	צניעותו של שאול.....	בבלי סב:
235	בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה בחו"ל.....	בבלי סג.
235	חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו שיפסיק.....	בבלי סג.
235	הנשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר.....	בבלי סג:
235	מעשה בחכם שלא ענה משום ענווה.....	בבלי סג:
235	במשפחת עובד אדום ילדו שני בנים בכל חודש.....	בבלי סג:
236	כאילו מקבל פני השכינה.....	בבלי סד.

236. השמטות מתלמוד ירושלמי.....

236	אל מלך נאמן.....	השמטות ד"ה ה"ה
236	להתיז זי"ן של תזכרו.....	בבלי טו: • השמטות ד"ה ה"ד
236	האותיות והתנועות.....	השמטות ד"ה ה"ה בפירוש
236	רבי עקיבא בכה בשבת.....	השמטות ד"ה ה"ה סוף
236	למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר.....	בבלי לא: • השמטות ד"ה פ"ד
236	מקור להשתחוואה באבות ובמודים.....	בבלי לד. • השמטות ד"ה במנהיג
237	מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה.....	בבלי כח: • השמטות ד"ה ה"ג
237	צריך לעמוד בכל דבר שבקדושה.....	השמטות ד"ה במרדכי
237	לחזור על הפרשה קודם הסעודה בשבת.....	בבלי ח: • השמטות ד"ה בכל
237	ביר"ט שבמוצ"ש מברכים גם על בשמים.....	השמטות ד"ה שם יר"ט
237	ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן לבשר.....	בבלי נג: • השמטות ד"ה ה"ו

- ברכת הלבנה במוצאי שבת.....השמטות ד"ה במנהיג 237
עיר שיש בה חזירים פטורים ממזוזה.....השמטות ד"ה ה"ג 237

238 מסכת שבת

פרק א – יציאות השבת.....238

- 238 דלתות היכל שתיים שהן ארבע.....בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
238 הכנסה והוצאה אחת הן.....בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
238 המקור לאיסור הוצאה והכנסה.....בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
238 דינים בשבת שפטור ומותר.....בבלי ג.
238 דימוי רשויות לאכילת פרס.....פ"א ה"א [ב:]
238 אסור לטלטל אפילו כשלא נח על ד' על ד' ואפילו באוויר.....בבלי ד.
239 מחלוקת בן עזאי וחכמים במהלך.....בבלי ה: • פ"א ה"א [ג:]
239 ידו של אדם יכולה להיות כרמלית.....בבלי ג: • פ"א ה"א [ד:]
239 המקור לדין עשרה טפחים.....בבלי ז: • פ"א ה"א [ד:]
239 אוויר מחיצות כממשן, קלוטה כמי שהונחה, מהלך כעומד.....בבלי ד: • פ"א ה"א [ה:]
239 מהן ארבע הרשויות.....בבלי ו: • פ"א ה"א [ה:]
240 מדבר הוא רשות הרבים.....בבלי ו: • פ"א ה"א [ה:]
240 פירוש המילה כרמלית.....בבלי ו: • פ"א ה"א [ה:]
240 המזיק בכרמלית.....בבלי ו.
240 לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות.....בבלי ח:
240 מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים.....בבלי ח:
240 כל השומע מבן בנו.....פ"א ה"ב [ו:]
240 שמועה ממשה עד האמוראים.....פ"א ה"ב [ו:]
240 לא לסמוך על עיוורים.....פ"א ה"ב [ו:]
240 קריאת שמע ותפילה.....בבלי יא: • פ"א ה"ב [ז:]
241 רשב"י לא הפסיק אפילו לשמע, לומד על מנת לעשות.....בבלי יא: • פ"א ה"ב [ז:]
241 פה מיוחד לדברי תורה.....בבלי יא: • פ"א ה"ב [ז:]
241 לא יפלה כליו שמא יהרוג כינה.....בבלי יב: • פ"א ה"ג [ח:]
241 גירסא הפוכה במחלוקת במלילת כינה.....בבלי יב: • פ"א ה"ג [ח:]
241 הריגת כינה, שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים, שדרה-שזרה.....פ"א ה"ג [ח:]
242 אגדות על ביקור חולים - אינן בירושלמי.....בבלי יב:
242 כל "באמת" הלכה למשה מסיני.....פ"א ה"ג [ח:]
242 דעה שמותר לזב פרוש לאכול עם זב ע"ה.....בבלי יג: • פ"א ה"ג [ח:]
242 זריזות מביאה לידי נקיות.....פ"א ה"ג [ח:]
242 הענווה חשובה יותר מהחכמה.....פ"א ה"ג [ח:]
242 מעלת ארץ ישראל, לשון הקודש וכו'.....פ"א ה"ג [ט:]
243 רימה למת כמחט בבשר החי - אינו בירושלמי.....בבלי יג:

243	תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל..... בבלי יז. • פ"א ה"ד [ט.]
243	טבול יום הוא מ"ח דבר..... בבלי יד: • פ"א ה"ד [ט:]
243	דיני פת גויים..... פ"א ה"ד [ט:]
243	לשחד גויים לצורך יתום ואלמנה..... פ"א ה"ד [י.]
243	דניאל אסר את השמן של נכרים..... פ"א ה"ד [י:]
243	"אכתוב עליך זקן ממרא"..... פ"א ה"ד [י:]
243	טומאת ארץ העמים נשכחה וחזרו וייסדוה..... בבלי טו. • פ"א ה"ד [יא.]
243	בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות..... בבלי טו.
244	מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא - מכם..... פ"א ה"ד [יא.]
244	שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת..... בבלי טז:
244	מקורות למחלוקת בשביתת כלים..... בבלי יח. • פ"א ה"ה-ה"ו [יא-יב:]
244	אין שולחין אגרות אפילו ביום חמישי..... בבלי יט. • פ"א ה"ח [יג.]
244	מלחמת רשות בשבת, כיבוש יריחו בשבת..... פ"א ה"ח [יג.]
244	מה פירוש רוב היקפה של קורה..... בבלי כ. • פ"א ה"א [יד:]
245	פרק ב - במה מדליקין.....
245	הטעמים שלא מדליקים בפתילות ושמונים מסוימים..... בבלי כא. • פ"ב ה"א [יד:]
245	נס חנוכה - אינו בירושלמי..... בבלי כא: • פ"ב ה"א [יד:]
245	ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה"..... בבלי כג.
245	המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט..... בבלי כד: • פ"ב ה"א [טו.]
245	ב"ד התירו משום פיקו"נ ולא ביטלו את ההיתר..... פ"ב ה"א [טו:]
245	האמורא גמליאל זוגא..... פ"ב ה"א [טז:]
245	ברכת מעין שבע פוטרת מקידוש..... בבלי כד:
245	איסור מלאכה ביו"ט הוא רק לא תעשה..... בבלי כה:
245	תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש..... בבלי כח. • פ"ב ה"ג [יז:]
246	לכו"ע מסיקים בכלים..... פ"ב ה"ג [יז:]
246	ספק בטעם האיסור להדליק בשפופרת ביצה שמנטפת..... בבלי כט: • פ"ב ה"ד [יז:]
246	משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה..... בבלי ל.
246	יום מותו של דוד..... בבלי ל.
246	מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד תורה..... בבלי ל.
246	הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי..... בבלי ל:
246	לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה..... בבלי ל:
246	דעת ר' יוסי במלאכה שאצל"ג, וכמי ההלכה בזה..... בבלי לא: • פ"ב ה"ה [יח.]
246	חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון..... פ"ב ה"ה [יח:]
247	תקע בכלים ושברן..... פ"ב ה"ה [יח:]
247	שתי מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב אחת או שתיים..... פ"ב ה"ה [יח:]
247	זר שאכל מליקה - לכו"ע חייב שתיים..... פ"ב ה"ה [יט:]
247	בית דין של מעלה..... פ"ב ה"ו [יט:]

השטן מקטרג בשעת סכנה	בבלי לב. • פ"ב ה"ו [יט:]	247
הטעם שנידה חלה ונר ניתנו לאשה	בבלי לא: • פ"ב ה"ו [כ.]	248
בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ הרוב	בבלי לב.	248
מיתתו של רבי אליעזר	פ"ב ה"ז [כ:]	248
תחומין מדאורייתא	בבלי לד. • פ"ב ה"ז [כ:]	248
הטעמים שאסור להטמין	בבלי לד:	248
בין השמשות תלוי בלבנה	בבלי לד:	248
בין השמשות וצאת הכוכבים	בבלי לה:	248

פרק ג – כירה.....249

המשנה דנה בלהשהות ולא בלהחזיר	בבלי לו: • פ"ג ה"א [כא.]	249
החילוק בין תוך הכירה ועל גבה	בבלי לז. • פ"ג ה"א [כא.]	249
האם צריך לגרוף ולקטום לגמרי	בבלי לז. • פ"ג ה"א [כא.]	249
מה חמור יותר - שבת או שביעית	בבלי לח. • פ"ג ה"א [כב.]	249
החזרה לכירה כשתלאן	בבלי לח: • פ"ג ה"א [כב:]	249
להקל בגריפה כשהשכנות לא ידעו, מראית העין	פ"ג ה"ב [כב:]	249
מחלוקת בתולדות חמה	בבלי לט. • פ"ג ה"ג [כג:]	250
מחלוקת האם תולדות אש כאש	בבלי לט.	250
פתחיהם של גיהנם וגן עדן - אינם בירושלמי	בבלי לט.	250
התירו חמי טבריה כשראו שנתגדרו	בבלי מ. • פ"ג ה"ג [כג:]	250
הלשון "סבורא" - אמורא	פ"ג ה"ג [כד.]	250
מחלוקת האם שואלים הלכות במרחץ ובבית הכיסא	בבלי מ: • פ"ג ה"ג [כד.]	250
משל לגזירות דרבנן מסריס	בבלי מ. • פ"ג ה"ג [כד.]	250
שיעור ביטול כשאין היד שולטת וכשידו נכווית	בבלי מ: • פ"ג ה"ד [כד:]	251
טעם החילוק בין כלי ראשון לכלי שני	בבלי מ: • פ"ג ה"ד [כה.]	251
כיבוי גחלת מתכת	בבלי מב.	251
כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל	בבלי מג.	251
הבא מחוץ לתחום מותר	בבלי מה:	251
כל הנודרת על דעת בעלה - אינו בירושלמי	בבלי מו:	251
הטעם שנותנים כלי תחת הנר לניצוצות	בבלי מז: • פ"ג ה"ח [כח.]	251
אסור לתת כלי עם מים תחת הנר - רק לרבי יוסי	בבלי מז: • פ"ג ה"ח [כח:]	251

פרק ד – במה טומנין.....252

הטעמים שאסור להטמין, הטמנה בצונן	בבלי מז: • פ"ד ה"א [כח:]	252
הסתירה בין הרחקה מהכותל להטמנה בשבת	בבלי מז:	252
הטמנה אסורה אפילו בלחים מחמת דבר אחר	בבלי מט. • פ"ד ה"א [כט.]	252
כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל	פ"ד ה"ב [כט:]	252
אני לא שמעתי, אחותי אמרה לי	פ"ד ה"ב [כט:]	252

- 252 אסור לגעת במוקצה פ"ד ה"ב [כט:]
- 253 הוכחה להטמנה משעת הקור בבלי מח. • פ"ד ה"ג [ל:]
- 253 אלישע בעל כנפיים בבלי מט.
- 253 דעות נוספות במקור ל"ט מלאכות בבלי מט:

פרק ה – במה בהמה.....253

- 253 דינו של גר לובי כגר מצרי בבלי נא: • פ"ה ה"א [לא:]
- 253 משיכת בהמה עושה חריץ בקרקע בבלי נב. • פ"ה ה"א [לא:]
- 253 חציצה בטבילה של שיר בבלי נב: • פ"ה ה"א [לא:]
- 253 הגירסא "רבי יהודא" פ"ה ה"ב [לא:]
- 254 עקוד ורגול - פירושו בבלי נד: • פ"ה ה"ג [לב:]
- 254 פירוש "חנונות", קמיע מומחה אסור לבהמה בבלי נג: • פ"ה ה"ד [לב:]
- 254 מזלו של אדם - אינו בירושלמי בבלי נג: • פ"ה ה"ד [לב:]
- 254 "פרתו של ראב"ע" היא כינוי לאשתו או שכנתו בבלי נד: • פ"ה ה"ד [לג:]
- 254 "אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" - אינו בירושלמי בבלי נה: • פ"ה ה"ד [לג:]
- 254 הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת בבלי נה.
- 255 כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה - אינו בירושלמי בבלי נה: • פ"ה ה"ד [לג:]
- 255 דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל בבלי נה:
- 255 מחלוקת מדוע שלמה הרבה נשים בבלי נו:
- 255 בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו בבלי נו:

פרק ו – במה אשה.....255

- 255 חציצה בשערות פ"ו ה"א [לג:]
- 255 הטעם לאיסור תכשיטים בבלי נז. • פ"ו ה"א [לג:]
- 255 התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית פ"ו ה"א [לד:]
- 255 אשת ר"ע מכרה את שערה בשביל שילמד בבלי נט: • פ"ו ה"א [לד:]
- 256 במה מותר לצאת לחצר בבלי סד: • פ"ו ה"א [לד:]
- 256 טעמים נוספים לאיסור סנדל המסומר בבלי ס. • פ"ו ה"ב [לד:]
- 256 טעמים למספר המסמרים בסנדל המסומר בבלי ס: • פ"ו ה"ב [לד:]
- 256 שני סנדלים - אחד לחול ואחד לשבת פ"ו ה"ב [לד:]
- 256 מדמה דיני הוצאה לדיני טומאה בבלי נט: • פ"ו ה"ג [לו:]
- 257 הלשון "מגדף בה" - אינה בירושלמי בבלי סב: • פ"ו ה"ג [לו:]
- 257 כלי זיין בבלי סג. • פ"ו ה"ד [לו:]
- 257 אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי בבלי סג.
- 257 ת"ח צריך לנקום ולנטור כנחש - אינו בירושלמי בבלי סג.
- 257 הכתב על הציץ בבלי סג:
- 257 מחלוקת ב"ה וב"ש קשורה במחלוקת האם נידה תתקשט בבלי סד:
- 257 מראית העין בחדרי חדרים מותר בבלי סד:

257	שן תותבת מעץ	בבלי סה. • פ"ו ה"ה [לז:]
257	מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות	בבלי סה.
257	גירסא הפוכה במחלוקת האם קיטע יוצא בקב	בבלי סה: • פ"ו ה"ח [לח.]
258	אבן תקומה ולחשים - אינם בירושלמי	בבלי סו: • פ"ו ה"ט [לח:]
258	שינוי השם והמקום גורם	פ"ו ה"ט [לט.]
258	עתידה בת קול לומר "מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו"	פ"ו ה"ט [לט:]

פרק ז – כלל גדול 258

258	האומר מותר פטור מקרבן	בבלי סח:
258	שגגת קרבן שמה שגגה	בבלי סט.
258	גרסא הפוכה בזבח וקיסר בהעלם אחד, עברת נהרות וטעית	בבלי עב: • פ"ז ה"א [מ:]
258	אינו יודע מתי שבת	בבלי סט: • פ"ז ה"א [מא.]
259	מחלוקת בקידוש אשה ואינו יודע מי היא	פ"ז ה"א [מא.]
259	החילוק בין שגגת שבת לשגגת מלאכות	בבלי ע: • פ"ז ה"א [מג.]
259	שגג גם בשבת וגם במלאכות	בבלי ע: • פ"ז ה"א [מג.]
259	מחלוקת בכתב אות בחול ואות בשבת	פ"ז ה"א [מג.]
259	דעות נוספות במקור ל"ט מלאכות	בבלי ע: • פ"ז ה"ב [מד.]
260	שלושה זיתים בשני העלמות, גרירה	בבלי עא.
260	צירוף העלם טומאה והעלם מקדש	בבלי עא.
260	גירסא הפוכה במחלוקת האם הפרשות מחלקות	בבלי עא:
260	ל"ט תולדות לכל אב, מכה בפטיש	בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד.]
260	מלאכות שחייב משום קוצר	בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד.]
260	זה לא עבר על פתחה של תורה	פ"ז ה"ב [מד:]
260	מניינא למה לי - האם הובא בירושלמי	בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד:]
261	הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, אלא לב"ד בשבת	בבלי ע: • פ"ז ה"ב [מד:]
261	דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים	פ"ז ה"ב [מד:]
261	האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם	פ"ז ה"ב [מד:]
261	השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה	פ"ז ה"ב [מד:]
261	השתחוואה אינה מעשה	פ"ז ה"ב [מד:]
261	האם דבר שיצא מן הכלל מלמד	פ"ז ה"ב [מה.]
261	לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין	פ"ז ה"ב [מו.]
262	השמר ופן הם לא תעשה	פ"ז ה"ב [מז.]
262	פרטי המלאכות באריכות	בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מז-נב.]
262	מחלוקת אמוראים על מתוך שהותרה לצורך	פ"ז ה"ב [מז:]
262	דעת ר' יוסי במלאכה שאצל"ג, וכמי ההלכה בזה	פ"ז ה"ב [מח.]
262	נטע וזמר בשבת חייב שתיים	בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מח:]
262	הסרת טיט מבגדיו	פ"ז ה"ב [מט.]
262	רקק לרוח חייב	בבלי עד: • פ"ז ה"ב [מט.]

262	בישל בחמי טבריה, פסח בחמי טבריה.....פ"ז ה"ב [נ:]
262	הצר צורה בכלי..... בבלי עה: • פ"ז ה"ב-ה"ג [נא,נב:]
263	קשירה במשכן היתה במיתרים..... בבלי עד: • פ"ז ה"ב [נא:]
263	האם המשכן נחשב לעולם או לשעה..... פ"ז ה"ב [נא:]
263	המצוה לחשב תקופות ומזלות - אינה בירושלמי..... בבלי עה: • פ"ז ה"ב [נב:]
263	תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש..... פ"ז ה"ב [נב:]
263	המעבד והמשרטט הם אותו אב מלאכה..... בבלי עה: • פ"ז ה"ב [נב:]
263	חיובם של המגבן, המחבץ והחולב..... פ"ז ה"ב [נב:]
263	אחד הביא אבן ואחד טיט - שניהם חייבים..... פ"ז ה"ב [נב:]
263	דברים קרובים ורחוקים לאב מלאכה..... פ"ז ה"ג [נב:]
263	גם הושטה היא אב מלאכה..... בבלי עה: • פ"ז ה"ג [נג:]
263	הוציא תבן לגדי..... בבלי עו: • פ"ז ה"ה [נג:]

264.....פרק ח – המוציא יין

264	שיעורן של כוסות..... בבלי עז: • פ"ח ה"א [נד:]
264	מטרת השקצים בעולם..... בבלי עז:
264	דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים..... פ"ח ה"א [נד:]
264	שתה ד' כוסות בבת אחת..... פ"ח ה"א [נד:]
264	ד' כוסות בין של שביעית..... פ"ח ה"א [נד:]
264	שיעור של רביעית..... פ"ח ה"א [נד:]
264	דם שרץ - האם מטמא..... פ"ח ה"א [נד:]
264	מחלק בין שיעורים של דברים רכים לקשים..... בבלי עה: • פ"ח ה"ב-ה"ג [נה:]
265	הטעמים לכך שכוחלת עין אחת..... בבלי פ: • פ"ח ה"ג [נה:]
265	החילוק של ג' טפחים בשני חצאי גרוגרת - אינו בירושלמי..... בבלי פ: • פ"ח ה"ג [נו:]
265	דברים האסורים לקנח משום כשפים..... בבלי פא: • פ"ח ה"ו [נו:]

265.....פרק ט – אמר רבי עקיבא

265	בית שסמוך לבית ע"ז..... בבלי פב:
265	דורות הראשונים הריחו את הקרקע - אינו בירושלמי..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נח:]
265	המקור לכך שזורעים בערוגה חמישה זרעונים..... בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נח:]
266	הזרעים בערוגה הם בארבעה משולשים..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נח:]
266	אורכם של עונה, עת ורגע..... בבלי פו:
266	שכבת זרע טמאה עד שלושה ימים..... בבלי פו: • פ"ט ה"ג [נט:]
266	אגדות על מתן תורה - אינן בירושלמי..... בבלי פו: פט: • פ"ט ה"ג [נט:]
266	הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה..... בבלי פז:
266	מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש..... בבלי פז:
266	הנעלבים ואינם עולבים - אינו בירושלמי..... בבלי פח: • פ"ט ה"ג [נט:]
266	תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם - אינם בירושלמי..... בבלי פח:

- 266 סיכה שאינה של תענוג פ"ט ה"ד [ס:]
- 267 ציפורת הכרמים רק לרפואה ולא לזיכרון בבלי צ: • פ"ט ה"ז [סא:]

פרק י – המצניע.....267

- 267 כלי שמיטלטל אינו כרמלית פ"י ה"ב [סב:]
- 267 המעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר - חייב פ"י ה"ב [סב:]
- 267 החילוק של ג' טפחים באגד יד - אינו בירושלמי בבלי צב: • פ"י ה"ב [סב:]
- 267 המקור להוצאה ביד שמאל בבלי צב: • פ"י ה"ג [סב:]
- 267 כל "באמת" הלכה למשה מסיני בבלי צב: • פ"י ה"ד [סג:]
- 267 שניים שהוציאוהו - מחלוקת מה דעת רבי שמעון בבלי צב: • פ"י ה"ה [סג:]
- 268 שימוש רבו בישיבה ובעמידה פ"י ה"ה [סג:]
- 268 חיובם של גודלת כוחלת ופוקסת בבלי צה: • פ"י ה"ו [סד:]
- 268 חיובם של המגבן, המחבץ והחולב בבלי צה: • פ"י ה"ו [סד:]
- 268 התולש מעציץ כשהשורש כנגד הנקב בבלי צה: • פ"י ה"ו [סד:]

פרק יא – הזורק.....268

- 268 המקור לאיסור הוצאה והכנסה בבלי צו: • פ"א ה"א [סה:]
- 268 מקור איסור העברת ד' אמות מהמשכן בבלי צו: • פ"א ה"א [סה:]
- 268 קלוטה כמי שהונחה בבלי צז: • פ"א ה"ב [סו:]
- 268 אין רשות הרבים מקורה בבלי צח: • פ"א ה"ב [סו:]
- 268 דינים בשבת שפטור ומותר בבלי צט: • פ"א ה"ב [סו:]
- 269 המעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר - חייב בבלי צט: • פ"א ה"ב [סו:]
- 269 כותל של רה"י דינו כרה"י בבלי צט: • פ"א ה"ב [סו:]
- 269 רואה את הכותל כגומם בבלי ק: • פ"א ה"ג [סו:]
- 269 מחלוקת בשיעור תל המתלקט בבלי ק: • פ"א ה"ג [סו:]
- 269 חילוק בין י' ליותר מ' בסלע שבים בבלי ק: • פ"א ה"ה [סז:]
- 269 אסור לטלטל מכרמלית לכרמלית בבלי ק: • פ"א ה"ה [סז:]
- 269 לבד בבלי ק: • פ"א ה"ה [סז:]
- 270 שגגת קרבן שמה שגגה בבלי ק: • פ"א ה"ו [סז:]
- 270 מתעסק בחלבים ועריות חייב בבלי ק: • פ"א ה"ו [סז:]

פרק יב – הבונה.....270

- 270 אחד הביא אבן ואחד טיט - שניהם חייבים בבלי קב: • פ"ב ה"א [סח:]
- 270 דוגמא לכתיבה ביוונית בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סט:]
- 270 ע"ן שבלוחות עמדה בנס בבלי קד: • פ"ב ה"ג [סט:]
- 270 בתחילה ה"א ומ"ם לא היו סתומות בבלי קד: • פ"ב ה"ג [סט:]
- 270 מעשה שתינוקות למדו בבית המדרש לבד בבלי קד: • פ"ב ה"ג [סט:]
- 270 כתב על דבר שאינו של קיימא פטור בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

בן סטרא הסית ונסקל.....	בבלי קד: 270
דימוי בין שבת לגיטין, מקרעים לעדים נייר חלק.....	בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:] 270
חוקק על העור - נחשב כתב.....	פ"ב ה"ד [ע:] 271
כתב ע"י הטפת נקודות דיו.....	פ"ב ה"ד [ע:] 271
שפך דיו על כתב שאינו נראה.....	בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:] 271
הכותב סיקרא על גבי דיו חייב לכ"ע.....	בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:] 271
מחיקת שם שלא נכתב בקדושה.....	בבלי קד: • פ"ב ה"ה [ע:] 271

פרק יג – האורג 271.....

האורג כל שהוא חייב.....	בבלי קה. • פ"ג ה"א [עא:] 271
מחלוקת בכתב אות בחול ואות בשבת.....	בבלי קה. • פ"ג ה"א [עא:] 271
חילוק בין קורע בשבת לאוכל מצה גזולה.....	בבלי קה. • פ"ג ה"ג [עב:] 271
מחלוקת במצוה הבאה בעבירה.....	בבלי קה. • פ"ג ה"ג [עב:] 272
הדין מתוח על כל משפחת המת.....	בבלי קו. 272
מתכוון לאיסור ולהיתר יחד - מותר.....	בבלי קו: • פ"ג ה"ו [עג:] 272
דינים בשבת שפטור ומותר.....	בבלי קז. 272

פרק יד – שמונה שרצים 272.....

דין עור השרצים לעניין איסור טומאה ואכילה.....	בבלי קז. • פ"ד ה"א [עד:] 272
כאשר צבי ישן הוא פותח עין אחת.....	פ"ד ה"א [עד:] 272
בני האדם דומים לחולדה.....	פ"ד ה"א [עד:] 272
הטעם שכותבים תפילין על עור טריפות ונבילות.....	בבלי קח. 273
קריאה בשם של רשע.....	פ"ד ה"ב [עד:] 273
בבבל שכיחה עין רעה.....	פ"ד ה"ג [עה:] 273
באלו מים מותר לרחוץ, ואם מתכוון לרפואה.....	בבלי קט. • פ"ד ה"ג [עה:] 273
רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו.....	פ"ד ה"ד [עו:] 273
לחש לעבודה זרה בשמו של ישו.....	פ"ד ה"ד [עו:] 273
רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה.....	פ"ד ה"ד [עז:] 274
רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא.....	בבלי קח: • פ"ד ה"ד [עז:] 274

פרק טו – ואלו קשרים 274.....

קשירה במשכן היתה במיתרים.....	בבלי קיא: • פט"ו ה"א [עז:] 274
האם המשכן נחשב לעולם או לשעה.....	פט"ו ה"א [עז:] 274
מותר לחתוך חותמות שבכלים לכ"ע.....	פט"ו ה"ב [עח:] 274
מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים.....	פט"ו ה"ג [עח:] 274
אין להרבות בדיבור בשבת.....	בבלי קיג: • פט"ו ה"ג [עח:] 274
האם להיקבר בתכריכים לבנים, להיקבר עם מקל.....	בבלי קיד. 275
מחלוקת האם מבדילים ב"כ שבמוצ"ש.....	בבלי קיד: • פט"ו ה"ג [עח:] 275

פרק טז – כל כתבי..... 275

- 275 כמה טעויות יהיו בספר תורה כדי שייגנז.....פט"ז ה"א [עט].
- 275 הגויים אומרים שבת יורשת עם הבן..... בבלי קטז:
- 275 מעשה שקראו איכה בשבת ונענשו..... בבלי קטז: • פט"ז ה"א [עט].
- 275 משנה ותלמוד - מה עדיף, עריכת המשנה..... בבלי קטז: • פט"ז ה"א [עט].
- 275 איסור לימוד אגדה..... בבלי קטז: • פט"ז ה"א [עט].
- 276 תקיעה ורדיית הפת הם חכמה - אינו בירושלמי..... בבלי קיז:
- 276 טעימת תבשילי שבת..... בבלי קיז:
- 276 עונג שבת - בשינה או בתורה..... בבלי קיח.
- 276 אילו משמרים שבת אחת נגאלים..... בבלי קיח:
- 276 ביאה דרך סדין..... בבלי קיח:
- 276 אסור להכות על הכרס..... בבלי קיח:
- 276 מילתו של אנטונינוס..... בבלי קיח:
- 276 אסור לתת כלי עם מים תחת הנר - רק לרבי יוסי..... פט"ז ה"ו [פא].
- 276 ריב"ז קילל את יושבי הגליל..... פט"ז ה"ח [פא].

פרק יז – כל הכלים..... 277

- 277 דווקא בנתפרקו בשבת יותר סברא לאסור..... בבלי קכב: • פ"ז ה"א [פב].
- 277 בראשונה היו כל הכלים ניטלים בשבת..... בבלי קכג: • פ"ז ה"א [פב].
- 277 האם לר' נחמיה מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר..... בבלי קכד: • פ"ז ה"ד [פג].
- 277 לכו"ע מסיקים בכלים..... בבלי קכד:

פרק יח – מפנין..... 277

- 277 דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים..... פ"ח ה"א [פד].
- 277 מקבל פני רבו וחבירו כאילו מקבל פני השכינה..... בבלי קכו.
- 277 אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי..... בבלי קכז:
- 277 טלטול מאכלי בעלי חיים כשיש לו בעלי חיים..... בבלי קכח: • פ"ח ה"א [פה].
- 278 לא מחלק בין בהמה טהורה לטמאה..... בבלי קכח: • פ"ח ה"ג [פה].
- 278 עושים לילדת מדורה גם בימות החמה..... בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה].
- 278 ב"ד של מעלה, זוגות, מאדים ורוח - אינם בירושלמי..... בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה].
- 278 סומכים על המיילדות בהלכות לידה בשבת..... בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פה].
- 278 קוברים את השליה לתת עירבון לארץ..... בבלי קכט: • פ"ח ה"ג [פו].

פרק יט – רבי אליעזר דמילה..... 279

- 279 מסירות נפש של בית דין..... בבלי קל.
- 279 אלישע בעל כנפיים..... בבלי קל.
- 279 רבי אליעזר שמותי..... בבלי קל:

מחלוקת אם לר"א כל המכשירים דוחים את השבת..... בבלי קלא. • פ"ט ה"א [פז]. 279
הנשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר פ"ט ה"א [פז]: 279
תקיעה ורדיית הפת הם חכמה - אינו בירושלמי בבלי קלא: 279
המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט..... בבלי קלא. 279
להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים בבלי קלא. 279
המעשה שמתו שלושת בניה מהמילה בבלי קלא. 279
המקור לפריעה ולציצין המעכבין פ"ט ה"ב [פז]: 279
לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם פ"ט ה"ב [פז]: 279
התענה על בנו שימות בבלי קלא. • פ"ט ה"ב [פז]: 280
המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת בבלי קלא. • פ"ט ה"ג [פח]. 280
נוסח אחר במשנה "מי שהיו לו שני תינוקות למול" בבלי קלא. • פ"ט ה"ד [פח]. 280
מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה בבלי קלא: • פ"ט ה"ו [צ]. 280
ברכות המילה..... בבלי קלא: 280

פרק כ – תולין..... 280

המחלוקת אם תורה תשתכח מישראל - אינה בירושלמי..... בבלי קלא: • פ"כ ה"א [צ]: 280
הטעם שאין שפין כרשינים בשבת בבלי קמ. • פ"כ ה"ג [צא]: 280
מותר לחתוך חותמות שבכלים לכו"ע פ"כ ה"ה [צא]: 280

על פרקים כא–כד אין ירושלמי 281

השמטות מתלמוד ירושלמי 281

טעימת תבשילי שבת בבלי קיז: • השמטות ד"ה במחזור 281
עונג שבת - בשינה או בתורה בבלי קיח. • השמטות ד"ה פט"ו 281
בני' כבשו את הארץ י"ד שנה, ונאסרו בהן ביפת תואר השמטות ד"ה בסמ"ג 281
איסור שתיית מים במוצאי שבת השמטות ד"ה בשר"ת 281

מסכת עירובין 282

פרק א – מבוי שהוא גבוה 282

ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם פ"א ה"א [א]: 282
אמלתרא היא כלונסאות..... בבלי ג. • פ"א ה"א [ב]. 282
הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות..... פ"א ה"א [ב]. 282
מחלוקת האם השיעורים להקל או להחמיר..... בבלי ג. • פ"א ה"א [ב]: 282
מחלוקת בשיעור תל המתלקט פ"א ה"א [ב]: 282
מחלוקת מה מקור השיעורין בבלי ד: 282
אמלתרא למבוי רחב מעשר בבלי יא. • פ"א ה"א [ג]. 282
מבוי שנפרץ מצידו ומראשו בבלי ו. • פ"א ה"א [ד]: 283

283	גירסא הפוכה במחלוקת בפסי חצר..... בבלי יב. • פ"א ה"א [ה].
283	כמה חצירות ובתים במבוי..... פ"א ה"א [ה].
283	שני בתים בשני צידי רשות הרבים..... בבלי ו. • פ"א ה"א [ו].
283	כיצד מערבין דרך רשות הרבים..... בבלי ו. • פ"א ה"א [ו].
283	כמה יהיה בין שתי קורות..... בבלי יד. • פ"א ה"ג [ז].
283	המחלוקת בשיעור לבוד וטעם הדעות..... בבלי ט. • פ"א ה"ג [ז].
284	נראה מבחוץ ושווה מבפנים הוא לחי..... בבלי ט. • פ"א ה"ו [ח].
284	ברייטות שאין סומכים עליהן..... פ"א ה"ו [ט].
284	מחלוקת אם דין דופן שווה לדין לחי..... פ"א ה"ז [ט].
284	מבוי שאורכו כרוחבו..... בבלי יב.
284	צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא..... בבלי יג.
284	המעשה שרבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו..... בבלי יג.
284	תלמיד שידע לטהר את השרץ..... בבלי יג.
284	יצאה בת קול שהלכה כבית הלל..... בבלי יג.
284	הטעם שהלכה כבית הלל..... בבלי יג.
284	צא וראה היאך הציבור נוהג..... בבלי יד.
285	דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל..... בבלי טו. • פ"א ה"ז [ט].
285	כתיבת גט על ידות אוכלים..... בבלי טו.
285	חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה..... בבלי טו.
285	המקור למעט גט מחובר לקרקע..... בבלי טו. • פ"א ה"ז [ט].
285	לבוד..... בבלי טז. • פ"א ה"ח [י].
285	מחלוקת בשיעור מחנה..... בבלי יז. • פ"א ה"י [יב].
285	גזל עצים במלחמת רשות ובמלחמת מצוה..... בבלי יז. • פ"א ה"י [יב].
285	גזל עצים במלחמה..... בבלי יז. • פ"א ה"י [יב].
285	הפטור במחנה הוא גם בחזירתו..... בבלי יז. • פ"א ה"י [יג].
286	יש דעה שלוקים על תחומין..... בבלי יז.

פרק ב – עושין פסין..... 286

286	בריאית אדם וחוה - אינה בירושלמי..... בבלי יח.
286	אדם הוליד רוחין ושידין ולילין - אינו בירושלמי..... בבלי יח. • פ"ב ה"א [יג].
286	ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי..... בבלי יט.
286	פתחיהם של גיהנם וגן עדן - אינם בירושלמי..... בבלי יט. • פ"ב ה"א [יג].
286	דינם של דיומדין בלי בור..... בבלי כ. • פ"ב ה"א [יג].
286	חיצת הקנים קנה פחות מג' - מועילה כדיומד..... בבלי יט. • פ"ב ה"א [טו].
286	באו או יבשו מים בשבת..... בבלי כ. • פ"ב ה"א [טו].
286	האם יש בכלל רשות הרבים..... בבלי כב.
287	חשבון שבעים על שבעים אמה..... בבלי כג. • פ"ב ה"ה [טז].
287	האם מטלטלים בקרפף שיש בו סאתיים בדיוק..... בבלי כג. • פ"ב ה"ה [יז].

- גדרי עיר חדשה וישנה.....בבלי כו. 287
על אלו דינים רבי אלעאי לא מצא חבר.....בבלי כו: • פ"ב ה"ח [יז:] 287

פרק ג – בכל מערבין..... 287

- טעם נוסף שאין מערבין במים ומלח.....בבלי כו: • פ"ג ה"א [יח:] 287
גדר מבושל - שלוק או צלוי.....פ"ג ה"א [יט:] 287
יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה.....פ"ג ה"א [יט:] 288
ברכתו של קורא.....בבלי כח: 288
הנודר מכיכר מערבין בו.....בבלי ל. • פ"ג ה"א [יט:] 288
אוכל הוא מזון בלשון תורה ולא בלשון בני אדם.....בבלי ל. • פ"ג ה"א [יט:] 288
טעם עירובי חצרות - מפני דרכי שלום.....פ"ג ה"ב [כ:] 288
אי בעי מפקד לנכסיה - אינו בירושלמי.....בבלי לא. 288
לכ"ע מערבין בדבר שהוא שבות.....בבלי לב: • פ"ג ה"ג [כא:] 288
האם לר' נחמיה מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר.....בבלי לה. 288
עירוב שנתגלגל לתוך ד' אמות.....בבלי לה. • פ"ג ה"ד [כב:] 288
יש דעה שלוקים על תחומין.....פ"ג ה"ד [כג:] 289
התחום מדאורייתא י"ב מיל.....פ"ג ה"ד [כג:] 289
נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי.....פ"ג ה"ה [כד:] 289
צריך תנאי כפול רק בעריות.....פ"ג ה"ה [כד:] 289
האם יש ברירה בבהמה ובחבית של שותפין.....בבלי לו: • פ"ג ה"ה [כד:] 289
שני ימים טובים של גלויות, עונש הגלות.....בבלי לט. • פ"ג ה"ט [כו:] 289
מחלוקת במספר הברכות בתפילת יו"ט שחל בשבת.....בבלי מ. 289
שהחיינו בראש השנה - מדאורייתא או מדרבנן.....בבלי מ: 289

פרק ד – מי שהוציא וזה..... 290

- המקור לאלפיים אמה.....בבלי נא. • פ"ד ה"א [כו:] 290
אלכסון בארבע אמות.....בבלי מח. • פ"ד ה"א [כז:] 290
מהותם של ארבע אמות.....בבלי מח. • פ"ד ה"א [כז:] 290
פירות שיצאו חוץ למקומן.....בבלי מא: • פ"ד ה"א [כז:] 290
הבא מחוץ לתחום מותר.....בבלי מא: 290
תחומין למעלה מעשרה - אינו בירושלמי.....בבלי מג. • פ"ד ה"א [כז:] 290
אליהו לא בא בשבת וי"ט.....בבלי מג: 291
השפופרת של רבן גמליאל.....בבלי מג: • פ"ד ה"ב [כח:] 291
ראיה לר"י מהמעשה ברבי טרפון.....בבלי מה. • פ"ד ה"ד [כח:] 291
האם גר שטובל בשבת קונה שביתה.....בבלי מה. • פ"ד ה"ה [כח:] 291
הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות.....בבלי מו. 291
האם הלכה כרבי אפילו מחביריו.....בבלי מו: 291
הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכ"ע.....בבלי מז. 291

התחום מדאורייתא י"ב מיל..... בבלי נא. 291

פרק ה – כיצד מעברין..... 291

הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בעי"ן..... בבלי נג. • פ"ה ה"א [ל:]: 291
גדלות דורו של רבי יוסי..... בבלי נג. 292
מקבל פני רבו וחברו כאילו מקבל פני השכינה, אליהו ושמואל..... פ"ה ה"א [לא]: 292
חש בראשו יעסוק בתורה - אינו בירושלמי..... בבלי נד. • פ"ה ה"א [לא]: 292
מהיכן מודדים עיר על שפת הנחל..... בבלי סא. • פ"ה ה"א [לב]: 292
האם המשכן נחשב לעולם או לשעה..... בבלי נח. • פ"ה ה"א [לב]: 292
מקום החמה בזמני התקופות, הארון היה מכוון את הרוחות..... בבלי נו. • פ"ה ה"א [לג]: 292
הלשון "צובה"..... בבלי נז. • פ"ה ה"ב [לד]: 292
מחלוקת האם מקדרים בהרים..... בבלי נח. • פ"ה ה"ג [לה]: 293
מקדרין בחבל של חמישים אמה..... בבלי נח. • פ"ה ה"ג [לה]: 293
קבורה בערי הלוויים..... בבלי נז. • פ"ה ה"ג [לה]: 293
התחום מדאורייתא י"ב מיל..... פ"ה ה"ד [לה]: 293
חמישים דיורין לתחומין צריכים להיות ישראלים..... בבלי ס. • פ"ה ה"ה [לו]: 293
גדרי עיר חדשה וישנה..... פ"ה ה"ז [לז]: 293

פרק ו – הדר..... 293

לפטור את כל העולם מהדין - אינו בירושלמי..... בבלי סה. • פ"ו ה"א [לח]: 293
עבד תושב..... בבלי סט. • פ"ו ה"ב [לח]: 293
מחלוקת האם מבטלין וחוזרין ומבטלין..... בבלי סט. • פ"ו ה"ג [לט]: 294
הטעם שגוי לא מבטל רשות..... בבלי סב. • פ"ו ה"ג [לט]: 294
לשכור מהגוי בפחות משווה פרוטה..... בבלי סב. • פ"ו ה"ג [לט]: 294
התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוס..... בבלי סד: 294
אסור לטלטל מכרמלית לכרמלית..... בבלי סז: 294
אין משתתפין בחבית שמא ישתנה..... בבלי סח. 294
הלשון "האחין השותפין"..... בבלי עב. • פ"ו ה"ז [מא:]: 294
גירסא הפוכה במחלוקת מהו מקום דירה..... בבלי עג. • פ"ו ה"ז [מא:]: 294
מבוי שאורכו כרוחבו..... פ"ו ה"ח [מג]: 294
גירסא הפוכה במחלוקת במותר עשירית האיפה..... פ"ו ה"ח [מג]: 295
כמה חצירות ובתים במבוי..... בבלי עד. 295
חצר ודקה לגוי..... פ"ו ה"י [מד:]: 295

פרק ז – חלון..... 295

עירוב בחלון שבין שני בתים..... בבלי עו. • פ"ז ה"א [מה]: 295
חלון שהיקפו תשעים ושישה טפחים..... בבלי עו. • פ"ז ה"א [מה]: 295
עמודי הסולם משלימים לד' טפחים..... בבלי עז. • פ"ז ה"א [מו]: 295

295	סולם צריך להיות משוך מהכותל ד' טפחים..... בבלי עח. • פ"ז ה"א [מו].
296	כותל של רה"י דינו כרה"י..... פ"ז ה"ב [מו].
296	גובהו ואורכו של הכבש במזבח..... פ"ז ה"ב [מז].
296	גודל הפרצה בחצר גדולה וקטנה..... בבלי עו: • פ"ז ה"ב [מז].
296	לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות..... בבלי עח:
296	אין משתתפין בחבית שמא ישתה אותה..... פ"ז ה"ו [מח].
296	האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור..... פ"ז ה"ו [מח].
296	בתחומין לכו"ע צריך לזכות את העירוב..... בבלי פ.
296	רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו..... פ"ז ה"ו [מט].
297	דין קורה מאשירה ומיכתת שיעוריה - אינו בירושלמי..... בבלי פ: • פ"ז ה"ו [מט].
297	הגדרת מועטין ומרובין לעירוב..... בבלי פ: • פ"ז ה"ח [מט].
297	טעם עירובי חצרות - מפני דרכי שלום..... פ"ז ה"ט [מט].

פרק ח – כיצד משתתפין..... 297

297	בתחומין לכו"ע צריך לזכות את העירוב, הלשון "קולי חומרין"..... פ"ח ה"א [נ].
297	כמי הלכה בהלך לשבות בעיר אחרת..... בבלי פו: • פ"ח ה"ה [נג].
297	צורת הפתח מועילה גם במים..... בבלי פז: • פ"ח ה"ז [נג].
298	אמת המים שרחבה פחות מד' אינה כרמלית..... בבלי פז: • פ"ח ה"ז [נג].
298	האם יש בכלל רשות הרבים..... פ"ח ה"ח [נד].
298	מחיצה תלויה בשבת ובסוכה..... בבלי פו: • פ"ח ה"ח [נד].
298	מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה..... בבלי פז: • פ"ח ה"ח [נד].
298	מראית העין בחדרי חדרים מותר..... פ"ח ה"ט [נה].

פרק ט – כל גגות..... 299

299	גירסא הפוכה במחלוקת האם מטלטלים בגגות..... בבלי צ: • פ"ט ה"א [נו].
299	היכן היו מטלטלין בשעת הסכנה..... בבלי צא: • פ"ט ה"א [נו].
299	האם ר"א וחכמים נחלקו על מקום המחיצה..... בבלי צד: • פ"ט ה"ג [נז].
299	אוסף דינים מסופקים שמחמירים בהם..... פ"ט ה"ד [נח].
299	גר שנתגייר ועם הארץ שנעשה חבר, האם נאמנים למפרע..... פ"ט ה"ד [נח].
300	אין רשות הרבים מקורה..... פ"ט ה"ה [נח].
300	האם צריך מחיצה בגשרים המפולשים..... בבלי צה: • פ"ט ה"ה [נח].
300	מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה..... בבלי צה.

פרק י – המוצא תפילין..... 300

300	המניח תפילין בלילה עובר בעשה..... בבלי צה: • פ"י ה"א [נח].
300	לדרשה שאינה גמורה מביאים אסמכתאות רבות..... פ"י ה"א [נט].
300	מקום שמוחו של תינוק רופס..... בבלי צה: • פ"י ה"א [נט].
300	השמר ופן הם לא תעשה..... בבלי צו.

- נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא בבלי צו. 301
- העבד טבי היה מניח תפילין בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]: 301
- תפילין חדשות לא יכניס שמא הן פסולות בבלי צו: • פ"י ה"א [נט:]: 301
- מתי צריך לבדוק תפילין בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]: 301
- בדיקת תפילין שנמצאו בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]: 301
- כיסוי תפילין מפני הגשמים בבלי צו: • פ"י ה"א [נט:]: 301
- מותר לערוך מים משום שאין בהם ממש בבלי צו: • פ"י ה"ב [ס:]: 301
- מהלך כעומד בבלי צח. 301
- אסור לטלטל אפילו כשלא נח על ד' על ד' ואפילו באוויר בבלי צח. • פ"י ה"ג [ס:]: 301
- מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים פ"י ה"ד [ס:]: 302
- אלמלא ניתנה תורה - אינו בירושלמי בבלי ק: • פ"י ה"ז [סב:]: 302
- מותר לפתוח בשבת דלת שיש לה ציר בבלי קא. • פ"י ה"ח [סב:]: 302
- פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה פ"י ה"א [סג:]: 302
- אסור לנקוש על הדלת בשבת בבלי קד. 302
- מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע בבלי קד: • פ"י ה"ד [סה:]: 302
- מצבת אחת עשו כמה צבתות פ"י ה"ד [סה:]: 303

304

מסכת פסחים

פרק א – אור לארבעה עשר 304

- מקור מפסוק לבדיקת חמץ בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]: 304
- מקצת היום ככולו הוא דיעבד בבלי ד. 304
- זריזים מקדימים למצוות - אינו בירושלמי בבלי ד. 304
- ספק אם בודק לאור אבוקה בבלי ז: • פ"א ה"א [א:]: 304
- מקורות שבדקים לאור הנר בבלי ז: • פ"א ה"א [א:]: 304
- הנר מאיר בלילה יותר מביום, נח בתיבה בבלי ד. • פ"א ה"א [א:]: 304
- בדיקת חמץ ואכילה בבית כנסת ובית מדרש פ"א ה"א [א:]: 305
- היוצא מביתו ודעתו לחזור אין צריך לבדוק בבלי ו. • פ"א ה"א [ב:]: 305
- נשים עצלניות ואינן בודקות יפה בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]: 305
- גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו בבלי ו. 305
- היציאה למלחמה אינה ע"פ סדר הפסוקים בבלי ו: 305
- לשון ברכת ביעור חמץ בבלי ז. 305
- ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה" בבלי ז: 305
- מחלוקת האם מברך עובר לעשייתן בבלי ז: 305
- שלוחי מצוה אינן ניזוקין - אינו בירושלמי בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:]: 305
- פירושים אחרים בב' שורות על כל המרתף בבלי ח: • פ"א ה"א [ג:]: 305
- דעה שבדקים חמץ שלוש פעמים בבלי י: • פ"א ה"ג [ג:]: 306
- לא מקרצפים בהמה שמא יתלוש בבלי יא: 306

306	דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן	בבלי ה. • פ"א ה"ד [ד.]
306	מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון	בבלי יב.
306	לרבי יהודה קודם זמנו ביעורו בכל דבר	בבלי יב:
306	אליהו לא בא בשבת וי"ט	בבלי יג.
306	סימנים נוספים לזמן איסור חמץ - שני נרות, שני סדינים	בבלי יד. • פ"א ה"ה [ה:]
306	הלכה כרבן גמליאל, הלכה כדברי המכריע	בבלי יג. • פ"א ה"ה [ו.]
307	סוגיית טומאה וטהרה באריכות	בבלי יד-כא. • פ"א ה"ו [ו-י.]
307	חרב כחלל לא נאמר על כלי שטף	בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז.]
307	רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא	בבלי טו. • פ"א ה"ח [ח.]
307	היסח דעת פוסל תרומה מדאורייתא	פ"א ה"ח [ט:]
307	מחלוקת בני בבל ובני א"י בתשובת הכהנים לחגי	בבלי יז.
307	ריצוי ציץ על טומאת ידיים	בבלי יט.
307	האיסור לגרום מום לבכור - אינו בירושלמי	פ"א ה"ח [י.]

פרק ב – כל שעה.....308

308	המשנה כרבי מאיר	בבלי כא. • פ"ב ה"א [י:]
308	חדש מותר בהנאה כי תלוי בזמן	בבלי כא: • פ"ב ה"א [יא.]
308	את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה	בבלי כב:
308	מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג	בבלי כה.
308	הטעם שריב"ז ישב בצל ההיכל	בבלי כו.
308	זה וזה גורם - אינו בירושלמי	בבלי כו: • פ"ב ה"א [יב.]
308	האם הלכה כרבי אפילו מחביריו	בבלי כז.
308	עוד סוגיות שבהן אמרו לרבי יהודה "כל דין שאתה דן וכו'"	בבלי כז: • פ"ב ה"א [יב.]
309	לרבי יהודה קודם זמנו ביעורו בכל דבר	בבלי כז: • פ"ב ה"א [יב.]
309	לשון ביטול חמץ	פ"ב ה"ב [יג.]
309	לשון ברכת ביעור חמץ	פ"ב ה"ב [יג.]
309	כופת שאור שייחדה לשיבה - מה דעת חכמים	פ"ב ה"ב [יג.]
309	מכירת חמץ לגוי	פ"ב ה"ב [יג.]
309	גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו	פ"ב ה"ב [יג:]
309	דעה שחמץ מותר בהנאה - אינה בירושלמי	בבלי כח: • פ"ב ה"ב [יד.]
310	חמץ שהפקירו אינו עובר עליו	פ"ב ה"ב [יד:]
310	לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ	בבלי ל:
310	האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס	בבלי לב.
310	מחלוקת בגזל תרומה מאבי אימו	בבלי לב. • פ"ב ה"ג [טז.]
310	האוכל תרומה פחות משווה פרוטה חייב בתשלומין	בבלי לב: • פ"ב ה"ג [טז.]
310	בדיקת המציאות, מחלוקת במציאות	בבלי לה. • פ"ב ה"ד [יז.]
310	אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי	בבלי לה:
310	מצה מתובלת	בבלי לו.

- מצה עבה בבלי לז. • פ"ב ה"ד [יח.]: 311
 מצה ישנה בבלי לח: • פ"ב ה"ד [יח.]: 311
 דיני בישול פסח הם רק לרבי מאיר בבלי מ: • פ"ב ה"ז [יח.]: 311
 מי פירות מחמיצים בבלי מ. • פ"ב ה"ז [יט.]: 311
 בישל בחמי טבריה, פסח בחמי טבריה בבלי מא. 311

פרק ג – אלו עוברין 311

- מחלוקת אם תכשיטי נשים או טיפולי נשים בבלי מב: • פ"ג ה"א [יט.]: 311
 מצה מתובלת פ"ג ה"א [יט.]: 311
 לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ פ"ג ה"א [כ.]: 311
 מחלוקת בטעם כעיקר ובהיתר מצטרף לאיסור בבלי מד: 312
 כופת שאור שייחדה לשיבה - מה דעת חכמים בבלי מה: 312
 שני חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם בבלי מה: • פ"ג ה"ב [כ.]: 312
 דינים שונים של חיבור לטומאה ולא להזייה בבלי מה: • פ"ג ה"ב [כא.]: 312
 בצק מחמיץ בארבעה מיל בבלי מו. • פ"ג ה"ב [כא.]: 312
 שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת ידיים בבלי מו. 312
 מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע בבלי מט: • פ"ג ה"ג [כב.]: 312
 אליהו לא בא בשבת וי"ט פ"ג ה"ו [כג.]: 312
 גדול השלום שהוקש לפסח ומילה בבלי מט: • פ"ג ה"ז [כג.]: 313
 מילה ופסח - מי קודם פ"ג ה"ז [כג.]: 313
 מה גדול - תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שיגמל חסד פ"ג ה"ז [כד.]: 313
 גירסא הפוכה במחלוקת האם חוזרים בכזית או בכביצה בבלי מט: • פ"ג ה"ח [כד.]: 313
 המעשה שפרחה רוחו וחזר - אינו בירושלמי בבלי נ. • פ"ג ה"ח [כד.]: 314
 השם המפורש היה משתכח מהציבור בבלי נ. 314

פרק ד – מקום שנהגו 314

- מקור מפסוק לאיסור מלאכה בערב פסח אחר חצות בבלי נ. • פ"ד ה"א [כה.]: 314
 ישראל צריכים לאסוף את הדגן פ"ד ה"א [כה.]: 314
 אלו מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש בבלי נ: • פ"ד ה"א [כה.]: 314
 טעה וחשב שהדבר אסור - מתירים לו בבלי נ: • פ"ד ה"א [כה.]: 314
 עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן פ"ד ה"א [כה.]: 315
 המנהגים בסדר הברכות בראש השנה בבלי נא. • פ"ד ה"א [כו.]: 315
 לא תתגודדו בפורים בי"ד וט"ו פ"ד ה"א [כו.]: 315
 המולך פירות שביעית - ר"י מיקל בבלי נב. • פ"ד ה"ב [כו.]: 315
 מדבר הקרוב לארץ ישראל פ"ד ה"ג [כו.]: 315
 מחלוקת כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה בבלי נג. • פ"ד ה"ג [כז.]: 315
 תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים בבלי נג: 315
 החזקת לומדי תורה בבלי נג: 315

315	צא וראה היאך הציבור נוהג..... בבלי נד.
315	שבעה דברים נבראו קודם העולם - אינו בירושלמי בבלי נד. • פ"ד ה"ד [כח].
316	האש שהדליק אדם הראשון..... בבלי נד.
316	ערוד הוא עונש על יצירת הפרד..... בבלי נד.
316	דברים מכוסים ודברים שעלו במחשבה - אינו בירושלמי בבלי נד: • פ"ד ה"ד [כח].
316	מקצת היום ככולו הוא דיעבד..... בבלי נה.
316	ג' אומניות עושין מלאכה בע"פ..... בבלי נה: • פ"ד ה"ז [כח:].
316	טעמים של חכמים שלא מתקנים מנעלים במועד..... בבלי נה: • פ"ד ה"ז [כח:].
316	המשכיר יכול למכור את הבית..... פ"ד ה"ט [ל].
316	טבלה של רפואות..... בבלי נו.
316	השם "בן מביא יין"..... בבלי נז. • פ"ד ה"ט [ל:].
316	מעשה בעניין צדקה..... פ"ד ה"ט [ל:].

פרק ה – תמיד נשחט..... 317

317	זמן קרבן התמיד..... בבלי נח. • פ"ה ה"א [ל:].
317	הטעם לשלוש תפילות ביום..... פ"ה ה"א [לא].
317	טעמים של רבי ישמעאל ורבי עקיבא..... בבלי נח. • פ"ה ה"א [לא].
317	האם בדיעבד אפשר להקריב לפני תמיד של שחר..... בבלי נט.
317	מעלתה של לשון ארמית..... בבלי סא.
317	ספר יוחסין נקרא ספר אגדה..... בבלי סב: • פ"ה ה"ג [לד:].
318	האם חומת בית פאגי בתוך ירושלים..... בבלי סג:
318	מחלוקת במלק עוף לאחר חצות..... בבלי סג: • פ"ה ה"ד [לו].
318	שני חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם..... פ"ה ה"ד [לו].
318	התראת ספק בספק שיתברר למפרע..... בבלי סג: • פ"ה ה"ד [לו:].
318	גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק..... בבלי סג: • פ"ה ה"ד [לו:].
318	דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן..... פ"ה ה"ד [לו:].
318	קולו של משה במצרים..... בבלי סד: • פ"ה ה"ה [לז:].
318	שורה של זהב כולה זהב מחשש שיגנבו..... בבלי סד: • פ"ה ה"ה [לז:].
318	שפיכת הדם בבית אחת..... פ"ה ה"ו [לז:].
318	אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד..... פ"ה ה"י [לח:].

פרק ו – אלו דברים..... 319

319	היקש ק"ו וג"ש שפסח דוחה את השבת..... בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:].
319	שלושה הניחו כתרן..... בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:].
319	הטעם שהלל עלה מבבל..... בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:].
319	כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה..... בבלי סו:
319	אגדות על עוה"ב, ימות המשיח והתחייה - אינן בירושלמי בבלי סח. • פ"ו ה"א [מ].
319	אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי..... בבלי סח.

- המקורות לתחיית המתים מן התורה - אינם בירושלמי בבלי סח. 319
 יש דעה שלוקים על תחומין פ"ו ה"א [מא.]. 319
 שמחת יום טוב בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מא.]. 319
 מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים בבלי סח: 320
 אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ - אינו בירושלמי בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מב.]. 320
 לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מב.]. 320
 השאלה הראשונה ששאל רבי עקיבא את רבי אליעזר בבלי סח: • פ"ו ה"ג [מב.]. 320
 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי בבלי סט: 320
 במה מקיים שמחה בשבת בבלי עא. 320

פרק ז – כיצד צולין 320

- החילוק בין רימון לשאר העצים בבלי עד. • פ"ז ה"א [מו.]. 320
 תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים פ"ז ה"א [מז.]. 321
 המחלוקת באסכלא תלויה בדין תולדות אש בבלי עה. • פ"ז ה"ב [מז.]. 321
 ברור לו מיתה קלה שבקלות בבלי עה. 321
 טומאה דחווה בציבור לכר"ע בבלי עז. • פ"ז ה"ה [מט.]. 321
 הגדרת רוב עם ישראל לדינים שונים פ"ז ה"ו [מט.]. 321
 נטמא אחד ואין ידוע איזה הוא פ"ז ה"ו [נא.]. 321
 מתי הציץ מרצה בבלי עז. 321
 הגדרת עם ישראל לדינים שונים בבלי פ. • פ"ז ה"ו [נא.]. 321
 כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה פ"ז ה"ו [נא.]. 322
 רוב זבים נדחים לפסח שני בבלי פ: 322
 המקור לטומאת התהום מפסוק בבלי פ: • פ"ז ה"ז [נא.]. 322
 מחלוקת ר"י ור"ל בעצם שאין עליו בשר כלל בבלי פד: • פ"ז ה"י [נד.]. 322
 השורף עצמות פסח חייב בבלי פד: • פ"ז ה"י [נד.]. 322
 המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט בבלי פג: • פ"ז ה"י [נד.]. 322
 נותר טמא משום היסח הדעת בבלי פה. 322
 דין עור השרצים לעניין איסור טומאה ואכילה פ"ז ה"א [נד.]. 322
 מחלוקת אם מתחייב כשמוציא את הפסח או כשאוכלו בבלי פה: • פ"ז ה"ג [נז.]. 322
 מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם בירושלמי בבלי פו: • פ"ז ה"ג [נז.]. 322

פרק ח – האשה 323

- קטנה שעברה פ"ח ה"א [נז.]. 323
 קטנה שזינתה מותרת לבעלה פ"ח ה"א [נז.]. 323
 חרשת שזינתה נאסרת על בעלה פ"ח ה"א [נז.]. 323
 חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו פ"ח ה"א [נט.]. 323
 נמנה על שני פסחים בבלי פח: • פ"ח ה"ב [נט.]. 323
 תנאי בית דין שהמעות שבידו חולין בבלי פט: • פ"ח ה"ג [ס.]. 323

- 323 כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה..... פ"ח ה"ג [ס:]
- 324 אם הכירו שהיו ידיו יפות לא יכולים למחות בו..... בבלי פט: • פ"ח ה"ד [ס:]
- 324 בועל נידה אינו כנידה..... פ"ח ה"ה [סא:]
- 324 חבשוהו גוי וחבשוהו ישראל..... בבלי צא: • פ"ח ה"ו [סא:]
- 324 גרים אינם מדקדקים בקרבן פסח..... בבלי צא: • פ"ח ה"ז [סב:]
- 324 ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ..... פ"ח ה"ח [סב:]
- 324 מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ..... פ"ח ה"ח [סג:]

פרק ט – מי שהיה..... 325

- 325 רוב זבים נדחים לפסח שני..... פ"ט ה"א [סג:]
- 325 גולגולתו של ארוונה היבوسی נמצאה תחת המזבח..... בבלי צב: • פ"ט ה"א [סד:]
- 325 טבלה של רפואות..... פ"ט ה"א [סד:]
- 325 איך דורשים מילה מנוקדת בתורה..... בבלי צג: • פ"ט ה"ב [סד:]
- 325 זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה..... בבלי צד.
- 325 גודלו של גן עדן, עץ חיים..... בבלי צד.
- 325 עובי הרקיע..... בבלי צד:
- 325 כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה..... בבלי צד:
- 325 מחלוקת אם מומים פוסלים בפסח מצרים..... פ"ט ה"ה [סה:]
- 326 המשקוף ושתי המזוזות..... בבלי צו: • פ"ט ה"ה [סה:]
- 326 גם ר"ש סובר שאין מביאים קודשים לבית הפסול..... בבלי צח: • פ"ט ה"ח [סז:]

פרק י – ערבי פסחים..... 326

- 326 האוכל מצה בערב פסח..... בבלי צט: • פ"י ה"א [סח:]
- 326 הסבה לאשה בליל הסדר..... פ"י ה"א [סח:]
- 326 שמחת נשים וקטנים ברגל..... בבלי קט: • פ"י ה"א [סח:]
- 326 טעמן של ארבע כוסות..... בבלי צט: • פ"י ה"א [סח:]
- 327 כוס חמישי..... בבלי צט:
- 327 פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש..... בבלי ק.
- 327 אכל במזרח התאנה ובמערבה..... בבלי קא:
- 327 סדר ההבדלה ביו"ט שבמוצ"ש..... בבלי קב:
- 327 איש קודש הקדשים..... בבלי קד.
- 327 מבדיל אפילו עד יום חמישי..... בבלי קה, קו.
- 327 ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת"..... בבלי קו.
- 327 דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים..... פ"י ה"א [סט:]
- 327 שיעורן של כוסות..... בבלי קח: • פ"י ה"א [סט:]
- 327 שתה ד' כוסות בבת אחת..... בבלי קח: • פ"י ה"א [סט:]
- 327 ד' כוסות ביין של שביעית..... בבלי קח: • פ"י ה"א [סט:]
- 328 שיעור של רביעית..... בבלי קט: • פ"י ה"א [סט:]

- קידוש והבדלה כשאינן יין, ברכת מעין שבע פוטרת קידוש בבלי קז. • פ"י ה"ב [סט: 328
 סוגיית זוגות, כשפים ושדים - אינה בירושלמי בבלי קי-קיב. 328
 השטן מרקד - אינו בירושלמי בבלי קיב: 328
 מחלוקת כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה בבלי קיג: 328
 יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה בבלי קיג: 328
 שני התבשילים בליל הסדר - אינם בירושלמי בבלי קיד. • פ"י ה"ג [סט: 328
 לקיחת ביצה וזרוע בבלי קיד: 328
 נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה בבלי קטו. 328
 נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים ואכלה בבלי קטו: 329
 גירסא אחרת ב"מה נשתנה" בבלי קטז. • פ"י ה"ד [ע: 329
 גירסא אחרת בארבעת הבנים בבלי קטז. • פ"י ה"ד [ע: 329
 גירסא אחרת בלשון ההגדה בבלי קטז: • פ"י ה"ד [ע: 329
 גירסא אחרת בברכת הגדה של פסח בבלי קטז: • פ"י ה"ה [ע: 329
 המנהגים בסדר הברכות בראש השנה פ"י ה"ה [עא: 329
 לא תתגודדו בפורים ב"ד וט"ו פ"י ה"ה [עא: 329
 חילוק המילה "הללויה" בבלי קיז. 329
 הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי בבלי קיז. 329
 שרי ברד ואש, והגויים יביאו דורון למשיח - אינם בירושלמי פ"י ה"ו [עא: 329
 דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים בבלי קכ. 330
 האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם בבלי קכ. 330
 נותר טמא משום היסח הדעת בבלי קכא. • פ"י ה"ז [עא: 330
 סיום המסכת בבלי קכא: • פ"י ה"ז [עא: 330

330.....השמטות מתלמוד ירושלמי

- יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג השמטות ד"ה פ"ה 330
 פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש בבלי ק. • השמטות ד"ה פ"י 330
 כוס חמישי בבלי צט: • השמטות ד"ה שם כנגד 330
 לקיחת ביצה וזרוע בבלי קיד: • השמטות ד"ה בכל 331
 דצ"ך עד"ש באח"ב השמטות ד"ה בספר 331
 שהחיינו בראש השנה - מדאורייתא או מדרבנן השמטות ד"ה ה"ה 331

332 מסכת יומא

332.....פרק א – שבעת ימים

- שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים בבלי ג. 332
 כשעושים רצונו העבודה על שמם - אינו בירושלמי בבלי ג: • פ"א ה"א [א: 332
 מיתתן של צדיקים פ"א ה"א [ב: 332
 גירסא הפוכה במחלוקת מה מעב במילואים, והנפק"מ בבלי ד: • פ"א ה"א [ב: 332

332	סדר הלבשת הכהנים בימי המילואים..... בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]
332	משה ואהרן בימי המילואים..... בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]
333	האם לומדים מילואים מקרבנות או מבראשית, יום ולילה..... בבלי ד: • פ"א ה"א [ג:]
333	מחלוקת כמה פעמים העמידו ופירקו את המשכן..... בבלי ד: • פ"א ה"א [ד:]
333	בועל נידה אינו כנידה..... בבלי ו:
333	טומאה דחוייה בציבור לכו"ע..... בבלי ו:
333	מקור מפסוק שהלשכה פטורה ממזוזה..... בבלי י: • פ"א ה"א [ד:]
333	כהנים הורגים זה את זה, כמה כהנים גדולים היו בבית שני..... בבלי ט: • פ"א ה"א [ד:]
333	מדוע חרבה שילה..... בבלי ט: • פ"א ה"א [ד:]
334	ביהמ"ק השני חרב בעוון שאהבו ממון..... בבלי ט: • פ"א ה"א [ד:]
334	שלוחי מצוה אינן ניזוקים - אינו בירושלמי..... בבלי יא:
334	סיבה ומסובב בכלי שרת..... בבלי יב:
334	כה"ג מקדש אשה אחרת על תנאי..... בבלי יג: • פ"א ה"א [ד:]
334	סתירה האם חוששים למיתה..... בבלי יג:
334	חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג..... פ"א ה"א [ה:]
334	כה"ג שנפסל וחרז לעבודתו..... בבלי יב: • פ"א ה"א [ה:]
334	האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון..... פ"א ה"א [ה:]
335	איסור לשאת אשה בשבת משום קניין..... פ"א ה"א [ה:]
335	כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי..... בבלי טו: • פ"א ה"ב [ה:]
335	מחלוקת אם כה"ג מתלבש בכליו בכל יום, מתי הציץ מרצה..... בבלי ז: • פ"א ה"ב [ו:]
335	כה"ג צריך להיות גדול במראה..... בבלי יח: • פ"א ה"ג [ו:]
335	הרי ממילא כה"ג לא ראה קרי, ניסים..... בבלי יח: • פ"א ה"ד [ז:]
336	ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו..... בבלי יט: • פ"א ה"ה [ז:]
336	מזבח פגום..... פ"א ה"ה [ז:]
336	אפילו מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי..... בבלי יט: • פ"א ה"ה [ז:]
336	משלי ותהילים מעוררים..... בבלי יט: • פ"א ה"ו [ז:]
336	רמיזה בזמן התפילה..... בבלי יט: • פ"א ה"ו [ז:]
336	השטן לא מקטרג ביום כיפור - אינו בירושלמי..... בבלי כ: • פ"א ה"ז [ז:]
337	כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית..... בבלי כא:
337	חמישה דברים חסרו במקדש שני..... בבלי כא:

337..... פרק ב - בראשונה

337	האם בדיעבד אפשר להקריב לפני תמיד של שחר..... פ"ב ה"א [ט:]
337	ריצוי ציץ על טומאת ידיים..... פ"ב ה"א [ט:]
337	האם שינה ולינה פוסלות ידיים ורגליים..... פ"ב ה"א [י:]
337	מניית ישראל, שאול, פרנס, נקמת ת"ח - אינם בירושלמי..... בבלי כב: • פ"ב ה"א [י:]
338	הנעלבים ואינם עולבים - אינו בירושלמי..... בבלי כג:
338	האב שדאג לסכין - לגנאי..... בבלי כג: • פ"ב ה"א [י:]

- מניין הכהנים בפייס - לימין או לשמאל בבלי כה. • פ"ב ה"א [י:] 338
 ממונה על הפתילות במקדש בבלי כג. • פ"ב ה"ב [יא:] 338
 אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי כה. 338
 יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי כה. 338
 קטורת מעשרת בבלי כו. • פ"ב ה"ג [יב:] 338
 הכתוב לא בא לנעול אלא לפתוח פ"ב ה"ד [יג:] 338

פרק ג – אמר להם הממונה 339

- נאמנות של נשים, סוסיתה פ"ג ה"א [יג:] 339
 מזכיר חברון כדי להזכיר זכות אבות בבלי כח. • פ"ג ה"א [יג:] 339
 זריזים מקדימים למצוות - אינו בירושלמי בבלי כח: 339
 אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו בירושלמי בבלי כח: 339
 זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה בבלי כט. • פ"ג ה"ב [יד:] 339
 ביאה במקצת - לא שמה ביאה בבלי לא. 339
 אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד פ"ג ה"ב [יד:] 339
 מחלוקת האם תולדות אש כאש, כיבוי גחלת מתכת בבלי לד: • פ"ג ה"ה [טז:] 339
 מחלוקת כמה כותנות לכל כהן פ"ג ה"ו [טז:] 340
 מחלוקת אם צריך לשמה במזוזה, אבני קודש ובגדי כהונה פ"ג ה"ו [יז:] 340
 סיבה ומסובב בכלי שרת פ"ג ה"ו [יז:] 340
 הזורק כלי לד' אמות של מת - אסור בהנאה פ"ג ה"ו [יז:] 340
 מילא כתונת שקופה במים וכך נסתמה בבלי לה: • פ"ג ה"ו [יז:] 340
 עולה מכפרת על הרהור בבלי לו. 341
 השם המפורש היה משתכח מהציבור פ"ג ה"ז [יח:] 341
 מעשים על הסתרת שם המפורש בבלי לח: • פ"ג ה"ז [יח:] 341
 ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה בבלי לז: • פ"ג ה"ח [יט:] 341
 מחלוקת האם פרשת סוטה כתובה בראשי תיבות בבלי לז: • פ"ג ה"ח [יט:] 341
 בריה בלעה את שער ניקנור - אינו בירושלמי בבלי לח. • פ"ג ה"ח [יט:] 342
 דעה שבית אבטינס וגרמו הם הכשרים שבכל הדורות בבלי לח. • פ"ג ה"ט [יט:] 342
 אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו בירושלמי בבלי לח: • פ"ג ה"ט [כ:] 342
 קריאה בשם של רשע בבלי לח: 342
 השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה - הקב"ה משמר בבלי לח: 342

פרק ד – טרף בקלפי 342

- הגורלות היו חקוקים ולא כתובים פ"ד ה"א [כ:] 342
 הגורל בחלוקת ארץ ישראל פ"ד ה"א [כ:] 342
 אפילו מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, אך הקב"ה כן בבלי לט: 343
 נתערבו הגורלות בבלי לט: • פ"ד ה"א [כ:] 343
 הכתב על הציץ פ"ד ה"א [כ:] 343

שעיר מעכב את הפר בבלי מ. • פ"ד ה"א [כא:] 343
 גירסא הפוכה במחלוקת האם הווידי מעכב בשעיר המשתלח בבלי מ: 343
 שלוש לשונות הן בבלי מא: • פ"ד ה"ב [כב:] 343
 גירסא הפוכה במחלוקת האם אפילו בדמו של פר פ"ד ה"ג [כב:] 343
 על מה מכפרים בגדי כה"ג בבלי מד. 344
 כיצד מזקקים זהב בבלי מד: • פ"ד ה"ד [כב:] 344
 דם פרויים הוא פירות מגפן של זהב בבלי מה. • פ"ד ה"ד [כג:] 344
 סוגיית פיטום הקטורת בבלי מג: • פ"ד ה"ה [כג:] 344
 כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי בבלי מה. 344
 טומאה דחוייה בציבור לכו"ע בבלי מו: 344

פרק ה – הוציאו לו 344

הכף היא כלי חול בבלי מז. • פ"ה ה"א [כד:] 344
 צניעותה של קמחית בבלי מז. 345
 מחלוקת כיצד פודים תמידים שהותירו פ"ה ה"א [כד:] 345
 חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי בבלי מט. 345
 גירסא הפוכה במחלוקת האם אפילו בדמו של פר בבלי מט: 345
 מחלוקת האם היתה פרוכת גם בעלייה בבלי נא: • פ"ה ה"א [כו:] 345
 היכן הלך הכה"ג כשנכנס לקה"ק בבלי נא: • פ"ה ה"ב [כו:] 345
 פסוקים שאין להם הכרע בבלי נב. 345
 הכה"ג הזיז את הפרוכות כדי שלא ישרפו בבלי נב: • פ"ה ה"ב [כו:] 345
 הכה"ג זורק את הכף באוויר או תופסה ברגלו בבלי מט: • פ"ה ה"ב [כז:] 345
 תפילת כהן גדול בבלי נג: • פ"ה ה"ב [כז:] 346
 הכה"ג שהאריך בתפילתו הוא שמעון הצדיק בבלי נג: • פ"ה ה"ב [כז:] 346
 אפילו מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, אך הקב"ה כן פ"ה ה"ב [כז:] 346
 כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי בבלי נח: 346
 מקום ההזאות במקדש בבלי סא. • פ"ה ה"ו [ל:] 346

פרק ו – שני שעירי 347

החצוצרות צריכות להיות שוות בבלי סב: • פ"ו ה"א [לא.] 347
 גירסא הפוכה במחלוקת איזה שעיר קרב בבלי סד. • פ"ו ה"א [לב:] 347
 גירסא הפוכה במחלוקת האם הווידי מעכב בשעיר המשתלח פ"ו ה"ב [לג.] 347
 האם שעיר לעזאזל שברח מטמא בגדים פ"ו ה"ג [לג:] 347
 השאלות על פלוני, רועה, ממזר וכו' - אינן בירושלמי בבלי סו: • פ"ו ה"ג [לג:] 347
 ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, מיתת עובדי העגל בבלי סו: 348
 פיתו בסלו, מעשים על צמא ביום כיפור בבלי סז. • פ"ו ה"ד [לד.] 348
 מלאכי החבלה עוזא ועזאל - אינם בירושלמי בבלי סז: • פ"ו ה"ה [לד:] 348
 האם חומת בית פאגי בתוך ירושלים פ"ו ה"ו [לה:] 348

פרק ז – בא לו כהן גדול..... 348

- ברכת כה"ג "על ירושלים" - אינה בירושלמי בבלי סח: • פ"ז ה"א [לו:]: 348
- קריאת התורה של כה"ג נקראת שיירי עבודה..... בבלי סח: • פ"ז ה"א [לו:]: 349
- האם מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה בבלי סח: • פ"ז ה"א [לו:]: 349
- אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי סט: 349
- יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי סט: 349
- הטעם שאין מדלגין בתורה בבלי סט: • פ"ז ה"א [לז:]: 349
- ביטלו את היצר הרע של ע"ז - אינו בירושלמי בבלי סט: • פ"ז ה"א [לז:]: 349
- הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת בבלי סט: 349
- נוסח ברכת על התורה של כה"ג בבלי ע. • פ"ז ה"א [לז:]: 349
- הטעם לבגדי לבן בבלי ע. • פ"ז ה"ב [לז:]: 350
- הטעם שכה"ג משמש בשמונה בגדים בבלי עא: • פ"ז ה"ג [לח:]: 350
- כמה טעמים לכך שכה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים פ"ז ה"ג [לח:]: 350
- על מה מכפרים בגדי כה"ג בבלי ע. • פ"ז ה"ג [לח:]: 350
- אורים ותומים שנשאלו שתי שאלות יחד בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]: 350
- כיצד היו האורים ותומים משיבים בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]: 350
- היה חקוק על האורים ותומים "שבטי ישראל" בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]: 350

פרק ח – יום הכיפורים..... 351

- המקור לשחיטת עוף בבלי עה: 351
- האגדה עם שר פרס וגבראל - אינה בירושלמי בבלי עז: • פ"ח ה"א [לח:]: 351
- שישה עינויים בבלי עו: • פ"ח ה"א [לט:]: 351
- סיכה שאינה של תענוג פ"ח ה"א [לט:]: 351
- מחלוקת אם הנודר מתירוש מותר ביין בבלי עו: 351
- השד שיבתא - אינו בירושלמי בבלי עז: • פ"ח ה"א [לט:]: 351
- כלה רוחצת מפני איבה בבלי עח: • פ"ח ה"א [לט:]: 351
- ממעכים את השיעור בבלי עט: • פ"ח ה"ב [לט:]: 352
- מקורות נוספים ששתייה בכלל אכילה בבלי עו: • פ"ח ה"ג [מ:]: 352
- מחלוקת מה מקור השיעורין בבלי פ: 352
- דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה פ"ח ה"ג [מ:]: 352
- גירסא הפוכה במחלוקת האם תינוקות משלימים תענית בבלי פב: • פ"ח ה"ג [מ:]: 352
- מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג בבלי פב: 352
- חולה רוצה להתענות והרופא מסתפק בבלי פג: • פ"ח ה"ד [מא:]: 352
- מקורו של רבי מאיר לדרוש שמות בבלי פג: 353
- חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים בבלי פג: 353
- כלב שוטה, רוח רעה בבלי פג: • פ"ח ה"ה [מא:]: 353
- חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי בבלי פג: 353
- רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו בבלי פד: 353

353	המקור שפיק"נ דוחה שבת	בבלי פה: • פ"ח ה"ה [מא:]
353	הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש	בבלי פד: • פ"ח ה"ה [מא:]
353	כיצד בודקים אם האדם חי	בבלי פה: • פ"ח ה"ה [מא:]
353	הדין בשמים, זכויות ועבירות	בבלי פה:פז:
353	חילוק בין עשה ללא בכפרת יר"כ	בבלי פה: • פ"ח ה"ו [מב:]
354	האומר אין עולה מכפרת ואין יר"כ מכפר	בבלי פו: • פ"ח ה"ז [מב:]
354	עולה מכפרת על הרהור	פ"ח ה"ז [מב:]
354	האם לרבי יר"כ מכפר בלא תשובה	בבלי פה: • פ"ח ה"ז [מב:]
354	הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים	בבלי פו: • פ"ח ה"ז [מב:]
354	האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות	פ"ח ה"ז [מב:]
355	המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור	בבלי פו:
355	אין מחילה למוציא שם רע	בבלי פז:
355	נוסח הוידוי	בבלי פז: • פ"ח ה"ז [מב:]
355	תפילת נעילה	בבלי פז:

356 מסכת סוכה

פרק א – סוכה.....356

356	המקור לדין גובה הסוכה	בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
356	השוואות בין דיני סוכה לדיני מבוי	בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
356	בניה של הלני היו תלמידי חכמים	בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
356	עשבים לא ממעטים בסוכה	בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]
356	ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם	בבלי ד:
356	המקור לדין עשרה טפחים	בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]
356	הארון היה מכוון את הרוחות	פ"א ה"א [ב:]
356	הכתב על הציץ	בבלי ה:
356	מחלוקת מה מקור השיעורין	בבלי ו:
357	טעמם של רבי שמעון ורבנן במניין הדפנות	בבלי ו: • פ"א ה"א [ג:]
357	גם לב"ה צריך לחדש דבר בסוכה ישנה	בבלי ט: • פ"א ה"ב [ד:]
357	מצה ישנה	בבלי ט: • פ"א ה"ב [ד:]
357	ברכה על עשיית סוכה	פ"א ה"ב [ד:]
357	האם קציצתן זוהי עשייתן	בבלי יא: • פ"א ה"ה [ה:]
357	שיעור חבילה	בבלי יב: • פ"א ה"ו [ו:]
358	כתיבת גט על ידות אוכלים	בבלי יג:
358	מחיצה תלויה בשבת ובסוכה	בבלי טז: • פ"א ה"י [ז:]
358	מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה	בבלי טז: • פ"א ה"י [ז:]
358	סכך פסול פוסל בארבע אמות	בבלי יז: • פ"א ה"י [ז:]
358	דימוי סוגיות שונות	בבלי יט:

פרק ב – הישן תחת המיטה.....358

- האם העוסק בתורה פטור מהסוכה בבלי כא: • פ"ב ה"א [ח:]: 358
- העבד טובי היה מניח תפילין פ"ב ה"א [ח:]: 358
- דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל בבלי כג. • פ"ב ה"ד [ט:]: 358
- מחלוקת אם דין דופן שווה לדין לחי בבלי כג. 358
- כתיבת גט על ידות אוכלים בבלי כד: 359
- חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה בבלי כד: 359
- דעה ששומרי ממון חייבים בסוכה בבלי כו. • פ"ב ה"ה [י:]: 359
- ברכת בורא נפשות על פחות מכשיעור בבלי כו: • פ"ב ה"ו [י:]: 359
- תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל בבלי כח. 359
- עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף בבלי כח. 359
- רבי אליעזר שמותי בבלי כח. • פ"ב ה"ח [יא:]: 359
- הטעם שהלכה כבית הלל בבלי כח. • פ"ב ה"ח [יא:]: 359
- מקפה של גריסים אינה ממהרת להתקלקל בבלי כט. • פ"ב ה"י [יא:]: 360
- סימני ליקוי החמה והלבנה - אינו בירושלמי בבלי כט. • פ"ב ה"י [יא:]: 360

פרק ג – לולב הגזול.....360

- מצוה הבאה בעבירה - אוי לו שנעשה סניגורו קטיגורו בבלי ל. • פ"ג ה"א [יב:]: 360
- מחלוקת במצוה הבאה בעבירה בבלי ל. 360
- חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז בבלי לא: • פ"ג ה"א [יב:]: 360
- לולב יבש פסול כי הוא כמת בבלי כט: • פ"ג ה"א [יב:]: 360
- עלי לולב צריכים להיות טפח חוץ מהשדרה בבלי לב: • פ"ג ה"א [יג:]: 361
- ברכה על עשיית לולב פ"ג ה"ד [יד:]: 361
- ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה" בבלי כט: • פ"ג ה"ד [יד:]: 361
- פתחיהם של גיהנם וגן עדן - אינם בירושלמי בבלי לב: 361
- מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים בבלי לד. 361
- תרגם עקילס בבלי לה. • פ"ג ה"ה [יד:]: 361
- אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי בבלי לה: 361
- אתרוג הבא מארץ כוש כשר בבלי לו. • פ"ג ה"ו [טו:]: 361
- ירקרק ואדמדם בבלי לה: • פ"ג ה"ו [טו:]: 362
- עשרים וארבעה מיני ארזים בבלי לז. 362
- נענוע הלולב שלוש פעמים בבלי לז: • פ"ג ה"ח [טו:]: 362
- חילוק המילה "הללויה" פ"ג ה"י [טז:]: 362
- ענייה לזימון כאשר לא אכל פ"ג ה"י [טז:]: 362
- אמן חטופה קטופה ויתומה פ"ג ה"י [טז:]: 362
- עונים אמן אחר גוי פ"ג ה"י [טז:]: 362
- מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו בבלי לט. 362
- משרה בפירות שביעית בבלי מ. 362

- מחלוקת האם "ושמחתם" הוא בלולב או בשלמים פ"ג הי"א [טז:] 362
האב מלמד את בנו לשון הקודש בבלי מב. • פ"ג הי"ב [יז:] 363

פרק ד – לולב וערבה..... 363

- גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי בבלי מב: 363
בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו..... בבלי מג: 363
מקורם של עשר נטיות, ערבה וניסוך המים בבלי מד. • פ"ד ה"א [יח:] 363
מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא - מכם פ"ד ה"א [יח:] 363
מנהגים שעלו מבבל לישראל בבלי מד. • פ"ד ה"א [יח:] 363
אני והוא הושיעה נא - באל"ף בבלי מה. • פ"ד ה"ג [יח:] 364
מברכים על חביטת הערבה בבלי מד: • פ"ד ה"ג [יח:] 364
מקום השכינה בגלות ובגאולה פ"ד ה"ג [יט:] 364
ביציאת מצרים לקחו עמם עבודה זרה פ"ד ה"ג [יט:] 364
שיעבוד בבל פ"ד ה"ג [יט:] 364
האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא" בבלי מה: 364
ל' צדיקים בעולם בבלי מה: 364
כבוד יו"ט האחרון של סוכות בבלי מח. • פ"ד ה"ה [יט:] 364
במה מקיים שמחה בשבת פ"ד ה"ה [יט:] 364
שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים בבלי מח. 365
זכוכית לבנה פ"ד ה"ו [כא:] 365
ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו בבלי מח: • פ"ד ה"ו [כא:] 365
אפילו מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי בבלי מח: • פ"ד ה"ו [כא:] 365
מזבח פגום בבלי מט. • פ"ד ה"ו [כא:] 365
גירסא הפוכה במחלוקת מדוע מנסכים מכלי חול בבלי נ. • פ"ד ה"ז [כא:] 365

פרק ה – החליל..... 365

- בבית השואבה שואבים רוח הקודש בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:] 365
המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר - אינה בירושלמי בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:] 366
מהיכן ומתי היה יונה בן אמיתי פ"ה ה"א [כב:] 366
הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:] 366
כמה זהב היה באלכסנדיא בבלי נא: • פ"ה ה"א [כג:] 366
לא לשוב למצרים, המעשה בטרומיינוס הרשע בבלי נא: • פ"ה ה"א [כג:] 366
כמה ספלים היו בראש כל מנורה בבית השואבה בבלי נא. • פ"ה ה"ב [כג:] 367
האם התפללו ולמדו בימי שמחת בית השואבה בבלי נג. • פ"ה ה"ב [כג:] 367
צניעותו של שאול פ"ה ה"ד [כד:] 367
עונשה של מיכל פ"ה ה"ד [כד:] 367
הטעם שלא היה הרדולים במקדש בבלי נ: • פ"ה ה"ו [כה:] 367
מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה בבלי נב: 368

368	הקב"ה ברא והתחרט	בבלי נב:
368	קד קידה ונעשה צולע	בבלי נג.
368	אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום	בבלי נג.
368	בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו	בבלי נד:
368	שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים	פ"ה ה"ז [כה:]
368	קשה לפני המקום לעקור משמר כהונה	בבלי נו: • פ"ה ה"ח [כו:]
368	מדוע לא הפחיתו את המשמרות לעשרים ושלושה	בבלי נו: • פ"ה ה"ח [כו:]
368	סיום המסכת	בבלי נו: • פ"ה ה"ח [כו:]

מסכת ביצה 369

פרק א – ביצה 369

369	האם יש את גזירת פירות הנושרים	בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]
369	מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר	פ"א ה"א [א.]
369	ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם	בבלי ו.
369	איסור נבילה לא חל על איסור שקץ	בבלי ו: • פ"א ה"א [ב.]
369	מחלוקת אמוראים על מתוך שהותרה לצורך	בבלי יב: • פ"א ה"ג [ג:]
369	הבערה שלא לצורך ביום טוב	בבלי יב:
369	כ"ד חומרי בית הלל	בבלי ב. • פ"א ה"ג [ד:]
370	הכניס עפר לגינתו - אסור לכתחילה לכסות בו	בבלי ח. • פ"א ה"ג [ד:]
370	איסור מלאכה ביו"ט הוא רק לא תעשה	בבלי ח: • פ"א ה"ג [ה.]
370	מראית העין בחדרי חדרים מותר	בבלי ט.
370	מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה כשאינו כתוב בצידו	פ"א ה"ג [ה.]
370	רבי אליעזר שמותי	פ"א ה"ד [ה:]
370	סוגיית רוב וקרוב הלך אחר הרוב - אינה בירושלמי	בבלי י:
370	ספיקא דרבנן מותר אפילו בדבר שיש לו מתירין	בבלי י: • פ"א ה"ה [ו.]
371	עור שיש עליו בשר	בבלי יא. • פ"א ה"ו [ו:]
371	הלשון "תלמיד חכם"	פ"א ה"ז [ז.]
371	המקור שבי"ט מותרות מלאכות רק מלישה ואילך	פ"א ה"י [ח:]
371	דין שאין לפרסמו	פ"א ה"א [ט.]
371	שליחת כלים עם כלאים במועד	בבלי יד: • פ"א ה"ב [ט.]

פרק ב – יום טוב 371

371	מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים	בבלי טו:
371	כל מזונותיו של אדם קצובים מר"ה - אינו בירושלמי	בבלי טז. • פ"ב ה"א [ט:]
371	מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש	פ"ב ה"א [ט:]
372	המערב צריך לומר "עלי ועל מי שלא עירב"	בבלי טז: • פ"ב ה"א [י.]
372	כמי הלכה בעירוב תבשילין, האם רבי תלמידו של רשב"א	בבלי יז: • פ"ב ה"א [י.]

- 372 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי..... בבלי יז:
- 372 תיכף לסמיכה שחיטה גם באשם מצורע..... בבלי כ. • פ"ב ה"ד [יא.]
- 372 יום מותו של דוד..... פ"ב ה"ד [יא.]
- 372 בבא בן בוטא קילל את בית שמאי..... בבלי כ: • פ"ב ה"ד [יא.]
- 372 משל לגזירות דרבנן מסריס..... פ"ב ה"ה [יא:]
- 372 מחלוקת ב"ה וב"ש בהטמנת חמין ב"י"ט..... בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יב.]
- 373 ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם..... בבלי כב:
- 373 תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים..... בבלי כג. • פ"ב ה"ז [יב.]
- 373 "פרתו של ראב"ע" היא כינוי לאשתו או שכנתו..... בבלי כג. • פ"ב ה"ח [יב:]
- 373 לא מקרצפים בהמה שמא יתלוש..... בבלי כג. • פ"ב ה"ח [יב:]
- 373 עגלה אינה נגררת אפילו על כלים..... בבלי כג: • פ"ב ה"י [יג.]

פרק ג - אין צדין..... 373

- 373 המקור שבי"ט מותרות מלאכות רק מלישה ואילך..... בבלי כג:
- 373 הבא מחוץ לתחום מותר..... בבלי כה.
- 373 מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם בירושלמי..... בבלי כה. • פ"ג ה"ג [יד.]
- 373 ראיית בכור..... בבלי כו. • פ"ג ה"ד [יד.]
- 374 אסור לשקול מנה כנגד מנה ב"י"ט..... בבלי כה. • פ"ג ה"ו [טו.]
- 374 מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר..... בבלי כו:
- 374 האומר הקב"ה ותרן..... פ"ג ה"ח [טז.]

פרק ד - המביא..... 374

- 374 המביא כדי יין על כתיפו..... בבלי כט: • פ"ד ה"א [טז.]
- 374 תנאי ליטול עצים מהסוכה..... בבלי ל: • פ"ד ה"ב [יז.]
- 374 מותר לחתוך חותמות שבכלים לכו"ע..... בבלי לב.
- 374 לכו"ע מסיקים בכלים..... בבלי לב. • פ"ד ה"ג [יז:]
- 374 חילוקים בדיני פסיק רישא..... בבלי לא. • פ"ד ה"ג [יז:]
- 375 רצתה לשמוע הלכה מאביה אע"פ שידעה זאת..... בבלי לב: • פ"ד ה"ה [יח:]

פרק ה - משילין..... 375

- 375 אסור לטלטל פירות מגג לגג שווה..... בבלי לו. • פ"ה ה"א [יט.]
- 375 כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל..... בבלי לו. • פ"ה ה"א [יט.]
- 375 אסור לגעת במוקצה..... בבלי לו. • פ"ה ה"א [יט.]
- 375 אסור לרכוב על בהמה משום שביתת בהמתו..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ.]
- 376 אסור להשיט דבר במים..... פ"ה ה"ב [כ.]
- 376 מחיאת כף באחורי היד..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]
- 376 המעשה שרבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]
- 376 גדרי קיפוף וריקוד..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]

376	אסור לנקוש על הדלת בשבת..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]
377	אסור להכות על הכרס..... פ"ה ה"ב [כ:]
377	אסור לדון בערב שבת..... פ"ה ה"ב [כ:]
377	אסור לארס בערב שבת..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]
377	תפילה להתחתן עם פלונית..... פ"ה ה"ב [כ:]
377	כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כא:]
378	הבערה שלא לצורך ביום טוב..... פ"ה ה"ב [כא:]
378	כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כא:]
378	האם יש ברירה בבהמה ובחבית של שותפין..... בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כא:]
378	אין מועלים בגחלת..... בבלי לו: • פ"ה ה"ה [כב:]
378	חילוקים בין גחלת לשלהבת..... בבלי לו: • פ"ה ה"ה [כב:]
378	תחום המציאה כרגלי המוצא..... בבלי לו: • פ"ה ה"ו [כב:]
378	הבא מחוץ לתחום מותר..... פ"ה ה"ח [כב:]

379 מסכת ראש השנה

פרק א – ארבעה ראשי שנים.....379

379	מנו ליציאת מצרים, בניין הבית, חורבנו, מלכויות..... בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
379	דעה שגם למלכי האומות מונים מניסן..... בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
379	שנת המבול אינה ממניין חיי נח..... פ"א ה"א [א:]
379	משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה..... פ"א ה"א [ב:]
379	בזמן שדוד ברח דינו היה כהדיוט..... פ"א ה"א [ב:]
379	הגוי קורא תגר, אך הישראל מברך על הרעה..... בבלי ד:
379	שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים..... בבלי ד:
379	לאחר שעברו שלושה רגלים עובר בכל רגל..... בבלי ו: • פ"א ה"א [ג:]
380	אמר "הרי עלי" וחזר בו ואמר "הרי זו"..... פ"א ה"א [ה:]
380	בי"ד של מעלה פוסקים ע"פ בי"ד של מטה..... בבלי ח:
380	יובל יכול לחול באמצע השמיטה..... בבלי ט:
380	ראש השנה לנדרים - ניסן או תשרי..... בבלי יב:
380	כל שיעורי חכמים כך הוא - אינו בירושלמי..... בבלי יג: • פ"א ה"ב [ו:]
380	שמות החודשים והמלאכים עלו עמהן מבבל..... בבלי ב: • פ"א ה"ב [ו:]
380	הדין בשמים, זכויות ועבירות..... בבלי טו-יח:
380	דעות שונות מתי אדם נידון ומתי נחתם..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
380	מלך וציבור נידונים בכל יום..... בבלי טז:
381	ועל המדינות בו יאמר וכו'..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
381	דין לישראל ולגויים, דין ביום ובלילה..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
381	לערבב את השטן ע"י התקיעות - אינו בירושלמי..... בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
381	השטן נבהל מקול השופר..... בבלי טז:

381	תפילה צדקה ותשובה	בבלי טז:
381	שלוש פנקסיות - צדיקים רשעים ובינוניים	בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
381	מקשה שהרי הקב"ה יודע האם הבינוניים יחזרו בתשובה	בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
382	מלבושים וגילוח לכבוד ראש השנה	בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
382	חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי	בבלי יח:
382	ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם	בבלי יט:
382	האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא"	בבלי יט:
382	בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו	בבלי כ:
382	שש שעות אחר המולד הירח לא נראה	בבלי כ:
382	יום כיפור	בבלי כא: • פ"א ה"ד [ח:]
382	מעשה באחד שצם יומיים מספק ומת	בבלי כא: • פ"א ה"ד [ח:]
382	מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים	בבלי כא: • פ"א ה"ה [ח:]
383	התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן	בבלי כא:
383	דיברה תורה בכל לשון	פ"א ה"ח [ט:]

פרק ב – אם אינן מכירין.....383

383	עד אחד נאמן לקידוש החודש	בבלי כב: • פ"ב ה"א [י:]
383	נאמנות של נשים, סוסיתה	פ"ב ה"א [יא:]
383	מי ביטל את המשוואות	בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא:]
383	בטבריה לא בטלו המשוואות	בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא:]
383	בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו	בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא:]
383	עשרים וארבעה מיני ארזים	בבלי כג:
383	עושה שלום במרומיו - בכוכבים ובמלאכים	בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב:]
384	המזלות ברקיע	בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב:]
384	החלונות ברקיע, מהלך החמה והלבנה	בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב:]
384	גער בירח והוא נעלם	בבלי כה: • פ"ב ה"ד [יב:]
384	הטעם לעיבור השנה	פ"ב ה"ה [יג:]
384	חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי	פ"ב ה"ה [יג:]
385	שש שעות אחר המולד הירח לא נראה	פ"ב ה"ו [יד:]
385	קידוש החודש מועיל אפילו בעדים זוממים	בבלי כה: • פ"ב ה"ז [יד:]
385	זמן חידוש הלבנה - אינו בירושלמי	בבלי כה: • פ"ב ה"ח [יד:]

פרק ג – ראוהו בית דין.....385

385	ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם	פ"ג ה"א [טו:]
385	לא תהא שמיעה גדולה מראה - אינו בירושלמי	בבלי כה: • פ"ג ה"א [טו:]
385	חודש הוא רק כ"ט או ל' יום	פ"ג ה"א [טו:]
386	היה סימן לבי"ד של מילה מסוימת שהעדים צריכים לומר	פ"ג ה"א [טז:]
386	הרכנת הראש מועילה בעדות החודש	פ"ג ה"א [טז:]

- מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון..... בבלי כו. 386
- כמה טעמים לכך שכה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים..... בבלי כו. 386
- אין תוקעים בשל פרה שאין קטיגור מעשה סניגור..... בבלי כו. • פ"ג ה"ב [טז.]. 386
- מי גדול - חכמה או שנים..... בבלי כו: 386
- כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד..... בבלי כז. 386
- מחלוקת בחיבר שתי תקיעות..... בבלי כז. • פ"ג ה"ג [טז.]. 386
- דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר..... פ"ג ה"ה [יז.]. 386
- יובל משמט כספים בסופו..... פ"ג ה"ה [יז.]. 387
- העומד אחורי ביהכ"נ - חזקה שכיוון..... בבלי כז: • פ"ג ה"ז [יז.]. 387
- חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז..... בבלי כח. 387
- מחלוקת נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע..... בבלי כח: 387
- ביום שאדם נולד בו - מזלו גובר, מלחמת עמלק..... פ"ג ה"ח [יז.]. 387
- ביטול תורה גורם להצלחת מלכות הרשעה..... פ"ג ה"ח [יח.]. 387
- מקורו של רבי מאיר לדרוש שמות..... פ"ג ה"ט [יח.]. 387
- נחש הנחושת ריפא גם מנשיכת כלבים..... בבלי כט. • פ"ג ה"ט [יח.]. 387

פרק ד - יום טוב.....388

- מדאורייתא לא תוקעים בשבת..... בבלי כט: • פ"ד ה"א [יח.]. 388
- תקיעה ורדיית הפת הם חכמה - אינו בירושלמי..... בבלי כט: • פ"ד ה"א [יח.]. 388
- מחלוקת האם "ושמחתם" הוא בלולב או בשלמים..... פ"ד ה"ג [יט.]. 388
- העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו בירושלמי..... בבלי לא. 388
- עשר מסעות נסעה שכינה - אינו בירושלמי..... בבלי לא. • פ"ד ה"ד [כ.]. 388
- נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל..... בבלי לא: 388
- המנהגים בסדר הברכות בראש השנה..... בבלי לב. • פ"ד ה"ו [יט.]. 389
- ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם..... בבלי לב. 389
- אמר "אדיר המלוכה" במקום האל הקדוש..... פ"ד ה"ו [כ.]. 389
- נוסח ברכת האל הקדוש..... פ"ד ה"ו [כ.]. 389
- נוסח ברכת בונה ירושלים..... פ"ד ה"ו [כ.]. 389
- עשרה מלכויות זכרונות ושופרות - כנגד מה..... בבלי לב. • פ"ד ה"ז [כ.]. 389
- פורענות של גויים..... בבלי לב: • פ"ד ה"ז [כ.]. 389
- זריזים מקדימים למצוות - אינו בירושלמי..... בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ.]. 389
- הטעם שלא תוקעים בשחרית..... בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ.]. 390
- מדוע בהלל בשחרית אין חשש מהשונאים..... בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ.]. 390
- הטעם שאין הלל בר"ה - אינו בירושלמי..... בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ.]. 390
- מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה..... פ"ד ה"ח [כ.]. 390
- מחלוקת בחיבר שתי תקיעות..... פ"ד ה"י [כא.]. 390

השמטות מתלמוד ירושלמי..... 390

- 390 אסור לישון בראש השנה השמטות ד"ה בדרכי
391 הגוי קורא תגר, אך הישראל מברך על הרעה בבלי ד. • השמטות מאירי ד. ד"ה האומר

מסכת תענית 392

פרק א – מאימתי..... 392

- 392 פתיחת המסכת בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
392 שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח - אינו בירושלמי בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
392 טעמו של רבי אליעזר בהזכרת גשמים בסוכות בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]
392 הטעם שמתחילים להזכיר גשם במוסף בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]
392 מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים בבלי ג.
392 מחלוקת האם הטל נעצר בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
392 אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן הצרפית בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
392 דיני טעות בהזכרת גשם וטל בבלי ב. • פ"א ה"א [ב.]
393 לא לשנות מנוסח התפילה פ"א ה"א [ב:]
393 ספק האם הזכיר גשמים בבלי ב. • פ"א ה"א [ב:]
393 המחלוקת האם גאולה תלויה בתשובה פ"א ה"א [ג.]
393 הסיבות שנגאלו ממצרים פ"א ה"א [ג.]
393 אילו משמרים שבת אחת נגאלים פ"א ה"א [ג:]
394 הלשון "חביבך" - דודך פ"א ה"ב [ד.]
394 הירושלמי לא מחלק בין מקדש ראשון לשני לעניין עולי רגלים פ"א ה"ב [ד.]
394 לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה פ"א ה"ב [ד.]
394 אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו בירושלמי בבלי ה:
394 להיתלות בקב"ה בבלי ח.
394 אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין - אינו בירושלמי בבלי ח: • פ"א ה"ב [ד.]
394 נוסח ברכת הגשמים בבלי ו: • פ"א ה"ג [ד:]
395 מים עליונים ותחתונים בבלי ח. • פ"א ה"ג [ד:]
395 גודלו של גן עדן, עץ חיים בבלי י.
395 מספר תעניות היחידים על הגשמים בבלי י. • פ"א ה"ד [ה.]
395 אנשים פשוטים שהתפללו והורידו גשם פ"א ה"ד [ה.]
395 דיני מעוברים ומניקות בתעניות בבלי יד. • פ"א ה"ה [ו.]
395 אלו מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש פ"א ה"ו [ו.]
395 עצי השיטים שנטע אברהם לצורך המשכן פ"א ה"ו [ו.]
395 טעה וחשב שהדבר אסור - מתירים לו פ"א ה"ו [ו:]
395 תשמיש בשעת צרה בבלי יא. • פ"א ה"ו [ז.]
395 י"ג תעניות כנגד מ' יום של הר סיני בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז.]
396 רק על גשמים וגובאי מתריעים לאחר י"ג תעניות בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז.]

- 396 אסור לארס בערב שבת.....פ"א ה"ח [ז:]
- 396 תפילה להתחתן עם פלונית.....פ"א ה"ח [ז:]

פרק ב - סדר תעניות כיצד.....396

- 396 חמישה דברים חסרו במקדש שני, שכינה ורוח הקודש.....פ"ב ה"א [ח:]
- 396 תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות.....בבלי טו. • פ"ב ה"א [ח:]
- 397 תשובתם של נינוה היתה רמיות.....בבלי טז. • פ"ב ה"א [ט:]
- 397 האומר הקב"ה ותן.....פ"ב ה"א [ט:]
- 397 דיני הזקן שיוורד לפני התיבה בתעניות.....בבלי טז. • פ"ב ה"ב [ט:]
- 397 קושיא על מספר הברכות בתפילה.....פ"ב ה"ב [ט:]
- 397 ברכה לרבו שתישמע תפילתו.....פ"ב ה"ב [ט:]
- 397 מקומן של הוספות מעין המאורע בתפילה.....פ"ב ה"ב [י:]
- 397 זכות עקידת יצחק.....בבלי טו. • פ"ב ה"ד [י:]
- 398 ארבע כיתות היו על ים סוף.....בבלי טו. • פ"ב ה"ה [י:]
- 398 הקב"ה דן את מי שאומר לא חטאתי.....פ"ב ה"ז [יא:]
- 398 דן בכל אחד מ"מי שענה" שבברכות התענית.....בבלי טו. • פ"ב ה"ד-ה"ט [י-יא:]
- 398 צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות, שלוש מאות צומות.....פ"ב ה"ב [יב:]
- 398 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם.....פ"ב ה"ג [יג:]
- 399 נפילת אפיים.....פ"ב ה"ד [יג:]

פרק ג - סדר תעניות אלו.....399

- 399 התרעה בשביעית.....בבלי יט: • פ"ג ה"א [יג:]
- 399 רבי ריחם על עני שסחר בפירות שביעית.....פ"ג ה"א [יד:]
- 399 מתי מתריעים על הגשמים לבורות.....בבלי יט: • פ"ג ה"ב [יד:]
- 399 הטעמים לירידת הגשמים מלמעלה ועצירתם.....פ"ג ה"ג [יד:]
- 399 חמישה שמות לענן.....פ"ג ה"ג [יד:]
- 400 הקב"ה ברא והתחרט.....פ"ג ה"ד [טו:]
- 400 אסור להתענות בראש השנה.....פ"ג ה"ד [טו:]
- 400 בהמות שנשכו.....בבלי כב. • פ"ג ה"ו [טו:]
- 400 מתי תפילה מועילה, מתי מועילה ונענש, ומתי לא מועילה.....פ"ג ה"ח [טז:]
- 400 הלשון "אבן הטועים".....בבלי יט. • פ"ג ה"ט [טז:]
- 400 גם סבו של חוני המעגל ישן שבעים שנה.....בבלי כג. • פ"ג ה"ט [טז:]
- 401 סיפורי הניסים של רבי חנינא בן דוסא - אינם בירושלמי.....בבלי כה. • פ"ג ה"י [טז:]
- 401 מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים.....פ"ג ה"י [טז:]
- 401 אסור להתענות בשבת.....פ"ג ה"א [יז:]
- 401 זכויותיו של רב אדא בר אבהה.....בבלי כז: • פ"ג ה"א [יז:]
- 401 הקב"ה מראה לצדיקים את שכרם קודם מיתתם, נהרות אפרסמון.....בבלי כה.
- 401 קד קידה ונעשה צולע.....בבלי כה.

עשרים וארבעה מיני ארזים..... בבלי כה: 401

פרק ד – בשלושה פרקים..... 401

מתפללים נעילה בכל התעניות..... בבלי כו: • פ"ד ה"א [יז:]: 401
 אין נשיאת כפיים בלא תפילה..... פ"ד ה"א [יז:]: 402
 תפילת נעילה..... בבלי כו: • פ"ד ה"א [יט:]: 402
 תפילת ערבית מבעוד יום..... בבלי כו: • פ"ד ה"א [יט:]: 402
 המעשה בתלמיד ששאל על תפילת ערבית..... פ"ד ה"א [יט:]: 402
 ישראל צריכים לאסוף את הדגן..... פ"ד ה"ב [יט:]: 402
 מדוע לא הפחיתו את המשמרות לעשרים ושלושה..... בבלי כז: • פ"ד ה"ב [כ:]: 402
 הטעם שרבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש..... פ"ד ה"ב [כ:]: 402
 ר"ש בן חלפתא מעין תינה..... פ"ד ה"ב [כ:]: 403
 שינויי גרסאות בתורה..... פ"ד ה"ב [כ:]: 403
 מגילת יוחסין..... פ"ד ה"ב [כ:]: 403
 סדר קברי האבות במערת המכפלה..... פ"ד ה"ב [כא:]: 403
 על שלושה דברים העולם עומד..... פ"ד ה"ב [כא:]: 403
 ראש חודש שני ימים בזמן הנביאים..... פ"ד ה"ג [כב:]: 404
 התנדבות עצים למערכה..... בבלי כח: • פ"ד ה"ד [כב:]: 404
 המקור שאסור לדון אומדות..... פ"ד ה"ה [כב:]: 404
 הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה..... בבלי כח: • פ"ד ה"ה [כג:]: 404
 גודל הלוחות..... פ"ד ה"ה [כג:]: 404
 טעו בתאריך שהובקעה העיר..... בבלי כח: • פ"ד ה"ה [כג:]: 404
 שריפת התורה..... בבלי כח: • פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 של מי היה הצלם בהיכל..... פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 מאור עינו של אדם..... פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 בנ"י נסעו מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר..... פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 חטא המרגלים..... בבלי כט: • פ"ד ה"ה [כג:]: 405
 מחלוקת אם אומרים שירה בלא נסכים..... פ"ד ה"ה [כד:]: 405
 סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות..... בבלי כט: • פ"ד ה"ה [כד-כה:]: 405
 שבע עבירות עברו בהריגת זכריה..... פ"ד ה"ה [כה:]: 406
 אסור לארס בערב שבת..... פ"ד ה"ו [כה:]: 406
 תפילה להתחתן עם פלונית..... פ"ד ה"ו [כה:]: 406
 מחלוקת אם מותר לכבס לאחר תשעה באב..... בבלי כט: • פ"ד ה"ו [כה:]: 406
 אמוראים שצמו תשיעי ועשירי..... בבלי כט: • פ"ד ה"ו [כה:]: 406
 אכילת פת באפר בערב תשעה באב..... בבלי ל: • פ"ד ה"ו [כו:]: 407
 הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב - אינו בירושלמי..... בבלי ל: • פ"ד ה"ז [כו:]: 407
 דור המדבר מתו בתשעה באב..... בבלי ל: • פ"ד ה"ז [כו:]: 407
 בת מלך שואלת מבת כה"ג..... בבלי לא: • פ"ד ה"ז [כו:]: 407

השמטות מתלמוד ירושלמי..... 407

למעט בלימוד בערב שבת השמטות ד"ה ה"ח 407

מסכת מגילה 408

פרק א – מגילה נקראת 408

- 408 בן עיר לא מוציא בן כרך, מי קורא לבני הכפרים בבלי ב.
- 408 המגילה ניתנה להידרש פ"א ה"א [א:]
- 408 הטעם שתלו את קריאת המגילה ביהושע בן נון בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
- 408 היו שתי בית לחם, חירייה פ"א ה"א [ב:]
- 408 גם מוקפים יוצאים בדיעבד ב"ד בבלי ב. • פ"א ה"א [ג:]
- 408 עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי פ"א ה"א [ג:]
- 408 מקורם של תרגום, טעמים והכרעים בבלי ג.
- 408 צריך לקרות לפני קטנים בבלי ד.
- 409 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי בבלי ד:
- 409 מצוה לעשות סעודה בראש חודש בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:]
- 409 המקור שאין קרבן חגיגה בשבת בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:]
- 409 הטעם שאין הקהל בשבת בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:]
- 409 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם פ"א ה"ד [ו:]
- 409 פורים אסור בעשיית מלאכה בבלי ה:
- 409 ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי בבלי ו.
- 409 מעשה ששלח משלוח מנות מועט בבלי ז. • פ"א ה"ד [ו:]
- 409 מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני פ"א ה"ה [ז:]
- 410 נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא תיבטל פ"א ה"ה [ז:]
- 410 באדר שני כותב ת"ו פ"א ה"ה [ז:]
- 410 אמר "הרי עלי" וחזר בו ואמר "הרי זו" בבלי ח. • פ"א ה"ז [ח:]
- 410 פרח צרעת בכולו בימי ההסגר פ"א ה"ח [ט:]
- 410 מגדל בבל בבלי ח: • פ"א ה"ט [י:]
- 410 הטעמים שהתירו לכתוב ס"ת ביוונית בבלי ט-ט: • פ"א ה"ט [י-י:]
- 410 מי הם מגוג מדי ויוון פ"א ה"ט [י:]
- 411 ארבע לשונות נאים בבלי ט: • פ"א ה"ט [י:]
- 411 כתב אשורי ולשון עברי בבלי ט. • פ"א ה"ט [י:]
- 411 עי"ן שבלוחות עמדה בנס בבלי ט. • פ"א ה"ט [י:]
- 411 בתחילה ה"א ומ"ם לא היו סתומות בבלי ג. • פ"א ה"ט [י:]
- 411 עקילס הגר הוא אונקלוס בבלי ג. • פ"א ה"ט [י:]
- 412 דיני סת"ם באריכות בבלי ח: • פ"א ה"ט [י-יג:]
- 412 נקב בתוך אות בתפילין פ"א ה"ט [יא:]
- 412 הכותב ספר תורה וטעה והשמיט את השם פ"א ה"ט [יא:]

ה' לה' תגמלו - תיבה בפני עצמה	פ"א ה"ט [יא:]	412
אסור לסיים כתיבת חומש בסוף דף	פ"א ה"ט [יב:]	412
הטעם שכותבים תפילין על עור טריפות ונבילות	פ"א ה"ט [יב:]	412
עושים עמוד לספר בסופו	פ"א ה"ט [יב:]	413
מעשה שתינוקות למדו בבית המדרש לבד	בבלי ח: • פ"א ה"ט [יב:]	413
לא היו מקפידים על שינוי מילים בתורה	בבלי ח: • פ"א ה"ט [יב:]	413
אלו שמות ה' קודש ואלו חול	פ"א ה"ט [יג:]	413
חילוק המילה "הללויה"	פ"א ה"ט [יג:]	413
ענייה לזימון כאשר לא אכל	פ"א ה"ט [יג:]	413
אמן חטופה קטופה ויתומה	פ"א ה"ט [יג:]	414
עונים אמן אחר גוי	פ"א ה"ט [יג:]	414
חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג	פ"א ה"י [יג:]	414
כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו	בבלי ט: • פ"א ה"י [יד:]	414
האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון	פ"א ה"י [יד:]	414
האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים"	פ"א ה"א [טו:]	414
אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור	פ"א ה"א [טז:]	414
דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל	בבלי י:	414
כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית	בבלי י:	414
דרשות על המגילה - אינן בירושלמי	בבלי י: טז: • פ"א ה"ב [טז:]	414
השטן מרקד - אינו בירושלמי	בבלי יא:	415
צריך לומר שירה על ניסים	בבלי יד:	415
ארבע נשים היו יפיפיות - אינו בירושלמי	בבלי טו: • פ"א ה"ב [טז:]	415
"אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" - אינו בירושלמי	בבלי טו:	415
כתיבת השירות בתורה	בבלי טז:	415

פרק ב - הקורא למפרע.....415

הסדר לעתיד לבוא: משיח, גוג ומגוג, תחיית המתים	בבלי יז: • פ"ב ה"א [יח:]	415
קריאה למפרע	בבלי יז:	415
מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה	בבלי יז:	415
הקורא בלעז ממגילה אשורית יצא	בבלי יח: • פ"ב ה"א [יח:]	415
מי גדול - חכמה או שנים	בבלי יח: • פ"ב ה"ב [יט:]	416
פורים אסור בעשיית מלאכה	פ"ב ה"ב [יט:]	416
אין מדקדקים בטעויות, כגון יהודים ויהודיים	בבלי יח: • פ"ב ה"ב [יט:]	416
המעשה שרבי מאיר כתב בעל פה	בבלי יח:	416
תפירות המגילה	בבלי יט: • פ"ב ה"ב [יט:]	416
בן עיר לא מוציא בן כרך, מי קורא לבני הכפרים	בבלי יט: • פ"ב ה"ג [כ:]	416
גם מוקפים יוצאים בדיעבד ב"ד	בבלי יט: • פ"ב ה"ג [כ:]	416
כל התורה ניתנה למשה מסיני	בבלי יט:	416

- מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני בבלי יט: 416
 עקילס אתא נסייא פ"ב ה"ד [כ:]: 417
 מקור מפסוק למסכת מגילה פ"ב ה"ד [כ:]: 417
 צריך לקרות לפני קטנים פ"ב ה"ה [כא:]: 417

פרק ג (בבבלי פרק ד) – בני העיר 417

- קדושתו של הרחוב בבלי כו. • פ"ג ה"א [כב:]: 417
 יריקה לפני התפילה ואחריה בבלי כז: • פ"ג ה"א [כב:]: 417
 בתי כנסת ובתי ספר בירושלים בבלי כז. • פ"ג ה"א [כג:]: 417
 מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו בבלי כז: 417
 סיבה ומסובב בכלי שרת פ"ג ה"א [כג:]: 417
 הזורק כלי לד' אמות של מת - אסור בהנאה פ"ג ה"א [כג:]: 418
 קדושת בימה ולוחות שבבית הכנסת בבלי לב. • פ"ג ה"א [כג:]: 418
 דיני תורה חסירה פ"ג ה"א [כג:]: 418
 האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים" פ"ג ה"ב [כד:]: 418
 שרטוט בכתבת פסוקים פ"ג ה"ב [כד:]: 418
 גם אוויר בית המדרש אסור בשימוש פ"ג ה"ג [כה:]: 418
 במה הארכת ימים - אינו בירושלמי בבלי כז:--כח. • פ"ג ה"ג [כה:]: 419
 מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו בבלי כז:--כח. 419
 זכויותיו של רב אדא בר אהבה בבלי כח. 419
 ביכנ"ס מותר לתלמידי חכמים, הלשון "מלוכלך בתורה" בבלי כח: • פ"ג ה"ג [כה:]: 419
 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי פ"ג ה"ד [כה:]: 419
 איסור עשיית צרכיו בבית קברות, איסור לועג לרש בבלי כט. 419
 הפסקה בארבע הפרשיות בבלי כט. • פ"ג ה"ה [כה:]: 419
 סדר ארבע הפרשיות בבלי כט. • פ"ג ה"ה [כה:]: 420
 על שלושה דברים העולם עומד פ"ג ה"ו [כו:]: 420
 הטעמים שאין מפסיקין בקללות בקריאת התורה בבלי לא: • פ"ג ה"ז [כו:]: 420
 על אלו פרשיות מברכין פ"ג ה"ז [כו:]: 420
 כתיבת השירות בתורה פ"ג ה"ז [כז:]: 420
 כתיבת עשרת בני המן פ"ג ה"ז [כז:]: 420
 ארור המן פ"ג ה"ז [כז:]: 421
 נבוכדנצר שחיק עצמות פ"ג ה"ז [כז:]: 421
 מקור מפסוק להגבהת התורה בבלי לב. 421

פרק ד (בבבלי פרק ג) – הקורא עומד 421

- שומע כקורא פ"ד ה"א [כז:]: 421
 הטעם שהקורא עומד בבלי כא. • פ"ד ה"א [כז:]: 421
 בקריאה בתורה צריך אדם אחר - סרסור בבלי כא. • פ"ד ה"א [כז:]: 421

421	מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו.....	בבלי כא:
421	תורה שבע"פ ושבתב.....	פ"ד ה"א [כח:]
422	מהו רוב התורה ומה חביב יותר - שבתב או שבע"פ.....	פ"ד ה"א [כח:]
422	כל התורה ניתנה למשה מסיני.....	פ"ד ה"א [כח:]
422	קד קידה ונעשה צולע.....	בבלי כב:
422	התרגום אינו מעכב.....	בבלי כג: • פ"ד ה"א [כח:]
422	מקורם של תרגום, טעמים והכרעים.....	פ"ד ה"א [כח:]
422	המעשה שרבי מאיר כתב מגילה בעל פה באסיא.....	פ"ד ה"א [כח:]
422	נוסח הברכה שלאחר המגילה.....	בבלי כא: • פ"ד ה"א [כח:]
423	עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי.....	פ"ד ה"א [כט:]
423	עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא.....	פ"ד ה"א [כט:]
423	מתי חופפת נידה שטבילתה במוצאי יו"ט.....	פ"ד ה"א [כט:]
423	עבד עולה למניין הקרואים.....	בבלי כג: • פ"ד ה"ג [ל:]
423	התחילו עשרה ויצאו מקצתם.....	בבלי כג: • פ"ד ה"ד [ל:]
423	האם אבלים מן המניין.....	בבלי כג: • פ"ד ה"ד [ל:]
423	קידוש החודש בעשרה.....	פ"ד ה"ד [ל:]
424	מקור לעשרה מ"בני ישראל".....	בבלי כג: • פ"ד ה"ד [ל:]
424	המקור לפדיון קרקעות בתשעה וכהן - ריבוי אחר ריבוי.....	בבלי כג: • פ"ד ה"ד [לא:]
424	קורא בתורה ואינו יודע להמשיך.....	פ"ד ה"ה [לא:]
424	חזרה על טעות בקריאה.....	פ"ד ה"ה [לא:]
424	מקשרים את דין סומא בשמע לסומא בגלות.....	בבלי כד: • פ"ד ה"ז [לב:]
425	דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע.....	בבלי כד:
425	בית שן.....	בבלי כד:
425	הגייה בתפילה.....	בבלי כד:
425	כהן שיש מומין בידיו ובפניו, ולא הובא ברגליו.....	בבלי כד: • פ"ד ה"ח [לב:]
425	אסור להסתכל בכהנים בשעה שמברכים.....	בבלי כד: • פ"ד ה"ח [לב:]
425	טעם האיסור לומר "יברכך טובים".....	בבלי כה: • פ"ד ה"י [לב:]
425	טעמים לאיסור אמירת "על קן ציפור".....	בבלי כה: • פ"ד ה"י [לג:]
425	מותר לומר "מודים מודים" ו"קן ציפור" ביחיד.....	בבלי כה: • פ"ד ה"י [לג:]
425	תורגמן אינו רשאי לשנות ולהוסיף.....	בבלי כד: • פ"ד ה"י [לג:]
425	דיני מזוזה.....	פ"ד ה"ב [לג:--לד:]

426 מסכת מועד קטן

426 פרק א – משקין בית השלחין.....

426	טעם איסור מלאכה בחול המועד.....	בבלי ב:
426	מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים.....	בבלי ג:
426	תיקון אמת המים במועד.....	בבלי ה: • פ"א ה"ב [ב:]

426	בית עלמא - בית קברות	פ"א ה"ב [ג.]
426	כמה וכמה דברים שהם צורכי רבים	בבלי ה. • פ"א ה"ב [ג.]
426	ציון קברים על אבנים	בבלי ו. • פ"א ה"ב [ג.]
426	ציון קברים לבשר של מת	בבלי ה: • פ"א ה"ב [ג.]
427	אישות היא חולדה	בבלי ו: • פ"א ה"ד [ג:]
427	הקבורה וליקוט העצמות	בבלי ח. • פ"א ה"ה [ה.]
427	ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ	בבלי ח. • פ"א ה"ה [ה.]
427	נשיאת אשה שיש לה בנים	בבלי ח: • פ"א ה"ה [ה:]
427	הטעמים שאסור לישא אשה במועד	בבלי ח: • פ"א ה"ז [ו.]
427	מה גדול - תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד	בבלי ט.
427	מחלוקת אמוראים מתי נחלקו בסיד במועד	בבלי ט: • פ"א ה"ז [ו.]
428	תפירה במועד	בבלי י. • פ"א ה"ח [ו:]
428	תיקון ריחיים במועד	בבלי י. • פ"א ה"ט [ו:]
428	בניית תנור חדש במועד	בבלי יא. • פ"א ה"ט [ו:]

פרק ב – מי שהפך..... 428

428	דבר שיש בו אובדן מועט	בבלי יא: • פ"ב ה"א [ז:]
428	מעשה שהעם קטפו כרם במועד	בבלי יב: • פ"ב ה"ב [ח.]
428	סחורה נגבית מיתומים קטנים	פ"ב ה"ג [ח:]
428	טעם איסור שקילת בכור, טעם איסור מלאכה בחול המועד	פ"ב ה"ג [ט.]
429	לברוח מאנשים חשובים	פ"ב ה"ג [ט.]
429	סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת שייריה	פ"ב ה"ג [ט.]
429	קניית בתים מגוי בשבת	פ"ב ה"ד [ט.]
429	כיבוש יריחו בשבת	פ"ב ה"ד [ט:]
429	דיני חול המועד קשים	פ"ב ה"ה [ט:]
429	כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל	פ"ב ה"ה [ט:]

פרק ג – ואלו מגלחין..... 429

429	איסור לכהן לצאת לחו"ל	בבלי יד. • פ"ג ה"א [י.]
430	רצו לנדות את רבי מאיר	בבלי טו. • פ"ג ה"א [י.]
430	תנורו של עכנאי, אחרי רבים להטות	פ"ג ה"א [י:]
430	מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים, "דוגמא"	בבלי טז. • פ"ג ה"א [י:]
430	תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים	פ"ג ה"א [י:]
431	לכבד זקן ששכח תלמודו	פ"ג ה"א [יא.]
431	נידוי לכבוד עצמו לא מועיל	בבלי טז. • פ"ג ה"א [יא.]
431	מקצת היום ככולו הוא דיעבד	בבלי טז:
431	רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה מלמדו	פ"ג ה"א [יא:]
431	ברית כרותה לשפתיים - אינו בירושלמי	בבלי יח. • פ"ג ה"א [יב.]

431	האיסור לזרוק ציפורניים - אינו בירושלמי
431	נוסח גט חליצה
431	תפילה להתחתן עם פלונית
431	טוויית תכלת לציצית במועד
432	כתיבת שטרי אריס וקבלן במועד
432	האם מניחים תפילין בחול המועד
432	אבילות על מי שלא נמצאה גופתו
432	גירסא הפוכה במחלוקת מתי אבל מניח תפילין
432	שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו
432	כל זמן שמתו לפניו לא אוכל כל צרכו
432	אבילות כאשר מוליכים מת ממקום למקום, בית שריי
433	דיני אבילות בפינוי מקבר לקבר
433	מקור לאבילות שבעה, אין למדין מקודם מתן תורה
433	יש מנהג שהאבל רוחץ אחר הקבורה
433	מקור מפסוק שאין אבילות בשבת
433	מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד תורה
434	אבל שלהוט אחר התורה - מותר לו ללמוד
434	טעמים נוספים לכפיית המיטה
434	כשם שבחיי לא הביט בצורות כך במותו כיסו אותן
434	קריעה על גוי שקילל
434	צום ביום שמת בו תלמיד חכם
434	עקילס אתא נסייא
434	הדין מתוח על כל משפחת המת
435	שיעור כדי דיבור
435	האם תלמיד שואל בשלום רבו
435	משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה
435	מיתתן של צדיקים
435	אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו בירושלמי
435	סיום המסכת

436 מסכת חגיגה

436	פרק א – הכל חייבין
436	כולם חייבים בראיית פנים בעזרה
436	לבן עזאי נשים באות לא רק לשמוע
436	"למען ילמדון" ממעט גם חרש וגם אילם
436	מחלוקת כמה כותנות לכל כהן
436	שוטה מאבד מה שנותנים לו

- 436 המקור ששוטה פטור מראייה בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
- 436 קטן שהוא חירש בבלי ו: • פ"א ה"א [ב:]
- 437 המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת פ"א ה"א [ג:]
- 437 המקור שעבדים פטורים מראיה בבלי ד: • פ"א ה"א [ג:]
- 437 המקור שחולה פטור מראיה בבלי ד: • פ"א ה"א [ג:]
- 437 הקב"ה בוכה ובתי גוואי ובראי - אינם בירושלמי בבלי ה: • פ"א ה"א [ג:]
- 437 מהיכן בירושלים מודדים להר הבית, נהר השילוח בבלי ב: • פ"א ה"א [ג:]
- 437 מי שריחו רע פטור מראיה בבלי ד: • פ"א ה"א [ג:]
- 437 ג"ש לה לה בבלי ד:
- 437 פסוקים שרבי היה בוכה בהם, שמואל רבן של נביאים בבלי ד:
- 437 דברים שנכתבים לאדם על פנקסו בבלי ה:
- 438 מחלוקת מה מקור השיעורין בבלי ו: • פ"א ה"ב [ד:]
- 438 במה מקיים שמחה בשבת פ"א ה"ד [ה:]
- 438 שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים פ"א ה"ו [ו:]
- 438 תלמיד חכם שפרש מהתורה בבלי ט: • פ"א ה"ז [ו:]
- 438 לימוד תורה והחזקת הלומדים, אותי עזבו ותורתי שמרו בבלי ט: • פ"א ה"ז [ו:]
- 438 מה גדול - תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד פ"א ה"ז [ו:]
- 439 הבושה לומר "לא שמעתי" ולומר "שמעתי ושכחתי" פ"א ה"ח [ז:]
- 439 התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוגס בבלי י: • פ"א ה"ח [ז:]
- 439 דין שאין יודעים מהו מקורו - הוא הלכה למשה מסיני בבלי י: • פ"א ה"ח [ז:]
- 439 מהו רוב התורה ומה חביב יותר - שבכתב או שבע"פ פ"א ה"ח [ז:]
- 439 כל התורה ניתנה למשה מסיני פ"א ה"ח [ז:]
- 439 מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד פ"א ה"ח [ז:]
- 439 אסור לטמא את הטהור פ"א ה"ח [ח:]
- 440 ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או תלייה פ"א ה"ח [ח:]
- 440 פרק ב - אין דורשין**
- 440 המשנה רק לרבי עקיבא שהפסוק מיותר בבלי יא: • פ"ב ה"א [ח:]
- 440 אגדות על בריאת האדם - אינן בירושלמי בבלי יב: • פ"ב ה"א [ח:]
- 440 בתחילה העולם היה ממים ומשלג בבלי יב: • פ"ב ה"א [ח:]
- 440 פסוקים שרבי היה בוכה בהם, שמואל רבן של נביאים פ"ב ה"א [ח:]
- 440 נפרעים מהעבודה זרה פ"ב ה"א [ח:]
- 440 דברים שנכתבים לאדם על פנקסו פ"ב ה"א [ח:]
- 441 הרג חמורים להוכיח שהעולם עומד על הרוח בבלי יב: • פ"ב ה"א [ח:]
- 441 בתי גוואי ובראי - אינם בירושלמי בבלי יג: • פ"ב ה"א [ח:]
- 441 התורה דומה לאש ושלג, מעשה מרכבה בבלי יג: • פ"ב ה"א [ח:]
- 441 לא מפרסמים רזי תורה, מותר ללמד רק בני אדם כשרים בבלי יג: • פ"ב ה"א [ח:]
- 441 חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה - אינם בירושלמי בבלי יג: • פ"ב ה"א [ח:]

תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם - אינם בירושלמי.....בבלי יג: • פ"ב ה"א [ט:] 442
הקב"ה נראה כבחור וזקן וכיסאותיו - אינם בירושלמי..... בבלי יד: • פ"ב ה"א [ט:] 442
עיברה ועדיין היא בתולה..... בבלי יד: 442
המעשה באלישע בן אבויה..... בבלי טו: • פ"ב ה"א [ט:] 442
המתכבד בקלון חבירו..... פ"ב ה"א [י:] 443
העולם נברא באות ב"ת.....בבלי יג: • פ"ב ה"א [י:] 443
המעשה ששמעון בן שטח תלה מכשפות.....פ"ב ה"ב [יא:] 443
אסור להסתכל בכהנים בשעה שמברכים..... בבלי טז: 443
דוד מת בשבועות..... בבלי יז: • פ"ב ה"ג [יב:] 443
המקור שאין קרבן חגיגה בשבת..... פ"ב ה"ד [יב:] 444
שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים..... בבלי יז: 444
ביום טבוח - של מי העורות של הקרבנות..... בבלי יז: • פ"ב ה"ד [יב:] 444
מחלוקת אם כה"ג מתלבש בכליו בכל יום, מתי הציץ מרצה..... פ"ב ה"ד [יב:] 444
טעם איסור מלאכה בחול המועד..... בבלי יח: 444
הטעם לנטילת ידיים לחולין.....פ"ב ה"ה [יב:] 444
בגדי קודש מדרס לחטאת - אינו בירושלמי..... בבלי יח: • פ"ב ה"ז [יד:] 444
נטילת ידיים לסעודה..... בבלי יח: 444
חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין..... בבלי יט: 444

444.....פרק ג - חומר בקודש

טעם החומר בקודש מבתרומה.....בבלי כ: • פ"ג ה"א [טו:] 444
מחלוקת האם יש י"ג מעלות או י"ב..... בבלי כא: • פ"ג ה"א [טו:] 445
שימוש רבו בישיבה ובעמידה.....פ"ג ה"א [טו:] 445
מהו בית הצביטה..... בבלי כב: • פ"ג ה"א [טו:] 445
המעשה שניקבה חבית ופקקה בסנדל..... בבלי כב: • פ"ג ה"א [טז:] 445
האם אפשר להקריב קומץ בשני כלים..... פ"ג ה"ב [יז:] 445
אוסף דינים מסופקים שמחמירים בהם..... פ"ג ה"ד [כ:] 445
גר שנתגייר ועם הארץ שנעשה חבר, האם נאמנים למפרע..... פ"ג ה"ד [כ:] 445
המקום "מודיעית" במקום "מודיעין"..... בבלי כה: • פ"ג ה"ה [כ:] 445
חבירות למים..... בבלי כו: • פ"ג ה"ה [כא:] 445
המקור לכך שברגל כולם חברים..... בבלי כו: • פ"ג ה"ו [כא:] 446
שבת של אסור חג דינה כרגל שע"ה נאמנים..... בבלי כו: • פ"ג ה"ז [כא:] 446
מתי מטבילים את השולחן שניטמא..... בבלי כו: • פ"ג ה"ח [כב:] 446
הטבילו את המנורה והצדוקים לגלגו על כך..... בבלי כו: • פ"ג ה"ח [כב:] 446
כמה כלים היו בעזרה, והטעם לזה..... בבלי כו: • פ"ג ה"ח [כב:] 446
עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו - אינו בירושלמי..... בבלי כז: • פ"ג ה"ח [כב:] 446
ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי..... בבלי כז: 446
סיום המסכת..... בבלי כז: • פ"ג ה"ח [כב:] 446

מסכת יבמות

447

פרק א – חמש עשרה נשים.....447

- 447 פתיחת המסכת..... בבלי ב-ג: • פ"א ה"א [א.]
- 447 מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר..... פ"א ה"א [א:]
- 447 ביאה דרך סדין..... פ"א ה"א [א:]
- 447 כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה..... בבלי ג.
- 447 המחלוקת האם דורשים סמוכים - אינה בירושלמי..... בבלי ד. • פ"א ה"א [א:]
- 447 לימוד דין מכשפה ממיתת בהמה..... בבלי ד.
- 448 המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו..... בבלי ד.
- 448 כולכם חייבין בכבודי..... בבלי ו.
- 448 הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת..... בבלי ו:
- 448 דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים..... בבלי ז.
- 448 האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם..... בבלי ז.
- 448 ההיקש של אשת אח לשאר העריות - אינו בירושלמי..... בבלי ח. • פ"א ה"א [ב.]
- 448 בטל הגורם בטל הדבר..... פ"א ה"א [ג.]
- 448 מדוע אשת איש לא נמנית בחמש עשרה עריות..... בבלי י.
- 448 גירסא הפוכה במחלוקת ר"י ור"ל בחלוצה וצרותיה..... בבלי י: • פ"א ה"א [ג:]
- 448 האם חליצה היא קניין או פטור..... פ"א ה"א [ד.]
- 449 מותר לישא את אשת בן אחיו..... פ"א ה"א [ה:]
- 449 מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה..... בבלי יא.
- 449 קטנה שעברה..... בבלי יב: • פ"א ה"ב [ו:]
- 449 בנים אינם כסימנים..... בבלי יב:
- 449 חומרתן של שש העריות..... בבלי יג: • פ"א ה"ה [ז.]
- 449 צרת ערווה שלא במקום יבום..... בבלי ח: • פ"א ה"ה [ז:]
- 449 התקנה שצרות יחלצו..... בבלי יג:
- 449 לא תתגודדו בפורים ב"ד וט"ו..... בבלי יג:
- 449 ולד כדברי ב"ה ממזר לב"ש..... בבלי יד: • פ"א ה"ו [ח.]
- 449 נישואי צרת הבת..... בבלי טו. • פ"א ה"ו [ח.]
- 450 שאלו על צרת הבת, אימו של ר' יהושע לקחתו לביהכ"נ..... בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
- 450 מקבלים גרים קרדויים ותדמוריים לכר"ע..... בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
- 450 תדמוריים - תרמודיים, תדמור - תרמוד..... בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
- 450 שר העולם - אינו בירושלמי..... בבלי טז: • פ"א ה"ו [ח:]
- 450 המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו..... בבלי יד. • פ"א ה"ו [ט.]
- 451 יצאה בת קול שהלכה כבית הלל..... בבלי יד. • פ"א ה"ו [ט.]

פרק ב – כיצד.....451

- 451 מקור מפסוק לכך שמאמר קונה..... פ"ב ה"א [ט:]

- לכ"ע אין זיקה בבלי יז: • פ"ב ה"א [ט:] 451
- שומרת יבם שמתה מותר באימה, אין זיקה בבלי יז: • פ"ב ה"א [י.] 451
- לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות פ"ב ה"ב [י:] 451
- דעת ר"ש בנשים שנעשות צרות זל"ז בבלי יט. 451
- המחלוקת האם מאמר קונה שלא לדעתה בבלי יט: 451
- מצוה מהתורה לשמוע לחכמים בבלי כ. • פ"ב ה"ד [יא:] 451
- כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה בבלי כ. 452
- גזירה ביאה ראשונה אטו שניה - אינה בירושלמי בבלי כ: • פ"ב ה"ד [יא:] 452
- אלישע נקרא קדוש פ"ב ה"ד [יב.] 452
- לאילו שניות לעריות יש הפסק בבלי כא. • פ"ב ה"ד [יב.] 452
- מחלוקת אם יש יחוס לגוי פ"ב ה"ו [יג.] 452
- הלשון "קוצץ בן קוצץ" פ"ב ה"ו [יג.] 452
- האם יוצא ידי חובת פר"ו בבן ממזר בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יג.] 452
- האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן בבלי כב: 453
- אין מלקות מדברי קבלה פ"ב ה"ו [יג.] 453
- קידושין שאין מסורין לביאה בבלי כג: 453
- האם איסור חלוצה לכהן הוא דאורייתא בבלי כד. 453
- המתגייר לשם סיבות שונות בבלי כד: 453
- הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי בבלי כד: • פ"ב ה"י [יד:] 453
- מעשי פריצות של האשה בבלי כד: 453
- מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי פ"ב ה"א [יד:] 453
- קיסרין שבקפודקיא בבלי כה: • פ"ב ה"א [טו:] 453
- בממונות בית דין חשודים, ובעריות לא בבלי כה: • פ"ב ה"ב [טו:] 453
- כשנחשדו להתיר אשה היו להן נשים ונתגרשו בבלי כו. • פ"ב ה"ב [טו:] 454
- פרק ג - ארבעה אחין** 454
- האם אפשר לצמצם שימותו שניים בבת אחת בבלי כז: • פ"ג ה"א [זט:] 454
- התקנה שצרות יחלצו בבלי כז. • פ"ג ה"א [זז:] 454
- האם קולא היא שבח או גנאי פ"ג ה"א [זז:] 454
- האם חליצה היא קניין או פטור פ"ג ה"א [יח:] 454
- דעת ר"ש בנשים שנעשות צרות זל"ז בבלי כח: • פ"ג ה"ג [יט:] 454
- קידושי מאה תופסים פ"ג ה"ד [כ:] 455
- לכ"ע אין זיקה פ"ג ה"ה [כ:] 455
- כל הנודרת על דעת בעלה נודרת - אינו בירושלמי בבלי כט: 455
- מדוע המשנה לא הזכירה ספק גירושין בבלי ל: • פ"ג ה"ט [כא:] 455
- ספק קידושין ונתקדשה לאחר - האם תצא פ"ג ה"ט [כא:] 455
- קורדיקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח בבלי לא. 455
- שתי מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב אחת או שתיים בבלי לב: 455

- 455 זר שאכל מליקה - לכו"ע חייב שתיים..... בבלי לב: 455
 455 הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת..... בבלי לג: 456
 456 קטנה שזינתה מותרת לבעלה..... בבלי לג: 456
 456 החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס..... בבלי לג: 456
 456 שש עשרה חטאות..... בבלי לד: • פ"ג ה"ב [כב]: 456
 456 אנוסה לא ממתנה ג' חודשים..... בבלי לה: • פ"ג ה"ב [כב]: 456

פרק ד – החולץ ליבמתו..... 456

- 456 הלשון "לא נגע בה חליצה"..... בבלי לה: • פ"ד ה"א [כב]: 456
 456 חליצת מעוברת וביאת מעוברת לא מועילות..... בבלי לה: • פ"ד ה"א [כב]: 456
 456 האם נחלקו כשהקיפו אחד או ארבעה..... בבלי לז: 456
 456 מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי..... בבלי לט: 456
 456 נוסח גט חליצה..... בבלי לט: 456
 457 כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה..... בבלי מא: • פ"ד ה"א [כב]: 457
 457 המזכה לעובר..... פ"ד ה"א [כג]: 457
 457 גדרי מתנת שכיב מרע..... פ"ד ה"א [כג]: 457
 457 האם יאוש מועיל ברשות המתיאש..... פ"ד ה"א [כג]: 457
 457 מחלוקת האם חייב אשם תלוי בספק שאפשר לבררו..... פ"ד ה"ב [כג]: 457
 457 האשה מעוברת וחוזרת ומתעברת..... פ"ד ה"ב [כד]: 457
 458 האם האשה מתעברת משני בני אדם כאחת..... פ"ד ה"ב [כד]: 458
 458 מחלוקת כמה יוחסין עלו מבבל..... פ"ד ה"ב [כד]: 458
 458 חליצה וביאה הן פטור..... פ"ד ה"ז [כה]: 458
 458 המקור שיבם לא יורש פי שניים..... בבלי מ: • פ"ד ה"ז [כו]: 458
 458 האם חליצה היא קניין או פטור..... פ"ד ה"ט [כו]: 458
 458 הקפדה של רב על תלמידו, משה ויהושע..... פ"ד ה"א [כז]: 458
 458 אורך עיבוריהן של בהמה וחיה..... פ"ד ה"א [כז]: 458
 459 אנוסה לא ממתנה ג' חודשים..... פ"ד ה"א [כז]: 459
 459 גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה..... פ"ד ה"א [כח]: 459
 459 מחלוקת האם סתם משנה היא רבי מאיר או חכמים..... פ"ד ה"א [כח]: 459
 459 הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע..... בבלי מב: 459
 459 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם..... בבלי מב: • פ"ד ה"א [כח]: 459
 459 במשפחת עובד אדום ילדו שני בנים בכל חודש..... פ"ד ה"ב [כח]: 459
 459 המקור שיבום אחד פוטר את כל הצרות..... בבלי מד: • פ"ד ה"ב [כט]: 459
 460 רבי טרפון קידש שלוש מאות נשים כדי להאכילן..... פ"ד ה"ב [כט]: 460
 460 המחזיר גרושתו - האם אוכלת בתרומה..... בבלי מד: • פ"ד ה"ג [כט]: 460
 460 ג"ש מעיני מעיני - מע"ז לשאר המצוות..... פ"ד ה"ו [כט]: 460
 460 גר שמל ולא טבל ולהיפך..... בבלי מו: 460
 460 המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר - אינה בירושלמי..... בבלי מו: 460

- מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה בבלי מז: 460
 מה צריך גר תושב לקבל עליו בבלי מח: 460
 דיני גר תושב בבלי מח: 460
 מגילת יוחסין בבלי מט: 460
 המעשה שמנשה הרג את ישעיה בבלי מט: 460
 האם שנה רבי משנה שאינה צריכה בבלי נ. • פ"ד הט"ז [ל]: 460

פרק ה – רבן גמליאל..... 461

- מקור מפסוק לכך שמאמר קונה בבלי נ: • פ"ה ה"א [ל]: 461
 המקור שיבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת בחליצה בבלי נ: • פ"ה ה"א [ל]: 461
 גדרי מאמר וגט ביבמה בבלי נא. • פ"ה ה"א [ל]: 461
 קידושי מאה תופסים פ"ה ה"א [לא]: 461
 יבמה לא יכולה להיפטר לחצאין פ"ה ה"ג [לב]: 461
 האם איסור חלוצה לכהן הוא דאורייתא פ"ה ה"ד [לב]: 462
 המחלוקת האם מאמר קונה שלא לדעתה פ"ה ה"ד [לג]: 462
 מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול פ"ה ה"ו [לג]: 462
 עשה קניין בנכס וסבור שהוא שלו בבלי נב: 462

פרק ו – הבא על יבמתו..... 462

- יבום של חרש ושוטה בבלי נג: • פ"ו ה"א [לד]: 462
 ביאה מן הצד בבלי נג: • פ"ו ה"א [לד]: 462
 גדרי ביאה ביבום בבלי נד. • פ"ו ה"א [לד]: 462
 הערואה בזכר ובבהמה בבלי נד: 463
 ההיקש של אשת אח לשאר העריות - אינו בירושלמי בבלי נד: 463
 ערירים - לא מולידים או שקוברים את בניהם בבלי נה. 463
 המחלוקת בגדר הערואה בבלי נה: • פ"ו ה"א [לה]: 463
 המקור שקידושין בעבירה פוסלים בתרומה בבלי נו: • פ"ו ה"ג [לו]: 463
 הלשון "נשבר קל וחומר" פ"ו ה"ג [לו]: 463
 קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה בבלי נז: 463
 מחלוקת מה חמור יותר - מוכת עץ או בוגרת בבלי נט. • פ"ו ה"ד [לו]: 463
 נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג בבלי נט: 464
 עייתלו בבלי נט: 464
 אנוסת ומפותת חבירו לכה"ג בבלי נט: • פ"ו ה"ד [לז]: 464
 יהושע בן גמלא הערים להוציא קול שמרתא מקודשת לו פ"ו ה"ד [לז]: 464
 האם חליצה היא קניין או פטור פ"ו ה"ד [לז]: 464
 דור המבול בעלו שלא לשם בנים פ"ו ה"ה [לז]: 464
 כה"ג מותר לקדש בביאה בבלי נט. • פ"ו ה"ה [לז]: 464
 לכו"ע אין חלל מחייבי עשה בבלי ס. 464

- 464 גזירה ביאה ראשונה אטו שניה - אינה בירושלמי..... בבלי סא.
- 464 קטנה שזינתה מותרת לבעלה..... בבלי סא:
- 465 המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר - אינה בירושלמי..... בבלי סא:
- 465 הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה..... בבלי סב.
- 465 אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף - אינו בירושלמי..... בבלי סב. • פ"ו ה"ו [לז:]
- 465 מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים..... בבלי סב:
- 465 מחלוקת אם יש יחוס לגוי..... בבלי סב:
- 465 דין אשה שלא יולדת תלוי במנהג המדינה..... בבלי סד.
- 465 חזקה בפעמיים או בשלוש לגבי נבעלת ורואה דם..... בבלי סד: • פ"ו ה"ו [לח.]
- 465 המעשה שמתו שלושת בניה מהמילה..... פ"ו ה"ו [לח.]
- 466 היו לה בנים ומתו, האם יגרשנה..... בבלי סד. • פ"ו ה"ו [לח.]

פרק ז – אלמנה לכהן גדול..... 466

- 466 עבד שקנה עבדים ומת..... בבלי סו. • פ"ז ה"א [לח:]
- 466 הכניסה לו שני כלים..... בבלי סז. • פ"ז ה"א [לט:]
- 466 המזכה לעובר..... בבלי סז.
- 466 צא וראה היאך הציבור נוהג..... פ"ז ה"ב [מ.]
- 466 האם אשקלון מארץ ישראל..... פ"ז ה"ב [מא.]
- 466 מחלוקת האם המעשר בימי עזרא היה דאורייתא..... פ"ז ה"ג [מא.]
- 467 האם שייך שאדם יפסול בתרומה ולא יאכיל..... בבלי סז: • פ"ז ה"ג [מא:]
- 467 מה הקשר לנפל הבית עליו ועל אימו..... בבלי סז: • פ"ז ה"ג [מב.]
- 467 ספק אם הביא ב' שערות - כמי שהביא..... בבלי סז: • פ"ז ה"ד [מב.]
- 467 מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול..... בבלי סח.
- 467 המקור שביאת פסול פוסלת אשה מתרומה..... בבלי סח.
- 467 המתנת ג' חודשים לתרומה וליוחסין..... בבלי סט: • פ"ז ה"ה [מב.]
- 467 אנוסה לא ממתינה ג' חודשים..... פ"ז ה"ה [מב.]
- 467 הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע..... פ"ז ה"ה [מב.]
- 468 המחזיר גרושתו - האם אוכלת בתרומה..... בבלי סט:
- 468 מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים..... בבלי ע.
- 468 גוי ועבד פסולים שבאו על בת ישראל..... בבלי ע. • פ"ז ה"ו [מג.]

פרק ח – הערל..... 468

- 468 מחלוקת מתי מלו בפסח גלגל בימי יהושע..... בבלי עא:
- 468 המקור שטומטום לא אוכל בקודשים..... בבלי עב. • פ"ח ה"א [מג:]
- 468 דבר הנלמד בג"ש, האם חוזר ומלמד בק"ו..... בבלי ע. • פ"ח ה"א [מג:]
- 468 מה צריך גר תושב לקבל עליו..... פ"ח ה"א [מד:]
- 469 דיני גר תושב..... פ"ח ה"א [מד:]
- 469 מחלוקת מדוע המשוך לא אוכל בתרומה..... בבלי עב. • פ"ח ה"א [מד:]

469	המקור לפריעה ולציצין המעכבין בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד:]
470	לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד:]
470	המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת פ"ח ה"א [מה:]
470	לפני יום שמיני לא נחשב ערל בבלי עא: • פ"ח ה"א [מה:]
470	מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה בבלי עא: • פ"ח ה"א [מה:]
470	ספק אם לוקה על אכילת מעשר שני טמא בבלי עג:
470	מנלן שפצוע דכא הוא בביצים בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
470	פצוע דכא ביבשו ביציו בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
470	בעל ביצה אחת בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
471	מחלוקת בפצוע דכא בידי שמים בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
471	חילוק בין עטרה עליונה לתחתונה בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
471	החילוק בין פצוע דכא לכרות שפכה בבלי עו: • פ"ח ה"ב [מז:]
471	מחלוקת האם פצוע דכא מותר בממזרת בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מז:]
471	לכר"ע אין חלל מחייבי עשה פ"ח ה"ב [מח:]
471	מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות בבלי עו:
471	יתרא התגייר ונשא את אביגיל בבלי עז: • פ"ח ה"ג [מח:]
472	מי שעובר על הלכה זו - בחרב זו אני הורגו בבלי עז: • פ"ח ה"ג [מח:]
472	בא לידי מעשה ולימד הלכה - נאמן רק לאחרים בבלי עז:
472	עברת ג' נהרות וטעית פ"ח ה"ג [מח:]
472	הקב"ה הורג ממזרים בבלי עח: • פ"ח ה"ג [מט:]
472	סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל בבלי עח: עט:
472	פירוש המילה "סריס חמה" בבלי עט: • פ"ח ה"ה [ג:]
472	גירסא הפוכה במחלוקת האם נעשה סריס למפרע בבלי פ:
473	האם המשנה של סריס כר"ע או כחכמים בבלי פ: • פ"ח ה"ה [ג:]
473	גירסא הפוכה במחלוקת האם אנדרוגינוס מאכיל בתרומה בבלי פא: • פ"ח ה"ו [ג:]
473	אנדרוגינוס שקידש או נתקדש פ"ח ה"ו [ג:]

473..... פרק ט – יש מותרות

473	תנא ושייר בבלי פד: • פ"ט ה"א [נא:]
473	האם הוזהרו כשרות להינשא לפסולים בבלי פד: • פ"ט ה"א [נא:]
473	האם יש כתובה לשניה לבעל ולא ליבם, ולהיפך בבלי פה: • פ"ט ה"ד [נא:]
474	האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן פ"ט ה"ד [נב:]
474	בת ישראל הנשואה לכהן נקראת בת כהן בבלי פה: • פ"ט ה"ז [נג:]

474..... פרק י – האשה רבה

474	החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס בבלי פח: • פ"י ה"א [נג:]
474	קנסו אשה שאמרו שמת בעלה ונישאת בבלי פח: • פ"י ה"א [נג:]
474	ריח ערווה בבלי פז: • פ"י ה"א [נג:]

- 474 שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא בבלי פח:
- 475 אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור בבלי צ:
- 475 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי בבלי צ:
- 475 האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן בבלי צ:
- 475 הטעם שבת לוי נפסלת ממעשר בבלי צא. • פ"י ה"א [נד]:
- 475 מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה פ"י ה"א [נה]:
- 475 הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי בבלי צא:
- 475 ב"ד שהורו שאשת איש מותרת בבלי צב. • פ"י ה"ב [נה]:
- 475 מביא אשם תלוי גם בלי עדים פ"י ה"ג [נו]:
- 475 מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר פ"י ה"ד [נו]:
- 475 הלשון "זיהום כהונה" פ"י ה"ה [נו]:
- 475 המקור שאין קידושין תופסים בעריות פ"י ה"ה [נז]:
- 476 הטעם שהנושא את אחות אשתו - אשתו מותרת בבלי צד. • פ"י ה"ו [נז]:
- 476 ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן - אינה בירושלמי פ"י ה"ז [נח]:
- 476 אין יעוד לבן הבן פ"י ה"ז [נח]:
- 476 מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון פ"י ה"ז [נח]:
- 476 מחלוקת האם מיעד לבנו קטן ושלא לדעת פ"י ה"ז [נח]:
- 476 קטן שהביא שתי שערות וגדל - האם גדול למפרע בבלי צו. • פ"י ה"ח [נט]:
- 476 הרן הוליד בן שש פ"י ה"ח [נט]:
- 477 מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול בבלי צו. • פ"י ה"ח [נט]:
- 477 האומר דבר בשם אומרו בבלי צז.
- 477 גירסא הפוכה במחלוקת האם נעשה סריס למפרע פ"י ה"ח [ס].

477 פרק יא – נושאים על האנוסה

- 477 היתה ה"א שאדם ישא את אחותו כקין פ"א ה"א [סא]:
- 477 מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין פ"א ה"א [סב]:
- 477 המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו בבלי צז. • פ"א ה"א [סב]:
- 478 ר"י פוטר מעונש על אנוסת אביו ומפותת אביו בבלי צז. • פ"א ה"א [סב]:
- 478 מחלוקת אם גר חייב על קללת אימו פ"א ה"ב [סב]:
- 478 מקום ששמו "חמץ" פ"א ה"ב [סב]:
- 478 בא לידי מעשה ולימד הלכה - נאמן רק לאחרים בבלי צח.
- 478 גר שנשא אחותו מהאב בבלי צח. • פ"א ה"ב [סב]:
- 478 אין הקב"ה עונש אלא אם כן הזהיר פ"א ה"ב [סג]:
- 478 מותר לישא את אשת בן אחיו פ"א ה"ד [סג]:
- 478 לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו פ"א ה"ו [סד]:
- 479 אנוסה לא ממתנה ג' חודשים פ"א ה"ז [סד]:
- 479 התראת ספק בספק שיתברר למפרע פ"א ה"ז [סה]:
- 479 גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק פ"א ה"ז [סה]:

- 479אם גיד הנשה בימין או בשמאל. פ"א ה"ז [סה:]
- 479אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו בירושלמי. בבלי צט:
- 479האם שתוקי כשר לכהונה. בבלי ק:
- 479קטנה שעברה. בבלי ק:

פרק יב – מצות חליצה.....480

- 480מחלוקת האם חליצה בגרים מועילה. בבלי קא: • פ"ב ה"א [סה:]
- 480האם ריב"ב חלץ במנעל או בסנדל. בבלי קב. • פ"ב ה"א [סו.]
- 480קשירת המנעל לחליצה. בבלי קב. • פ"ב ה"א [סו.]
- 480חליצה ביד ימין. בבלי קה. • פ"ב ה"א [סו.]
- 480עיקר החליצה הוא התרת המנעל. בבלי קב. • פ"ב ה"א [סו.]
- 480עיקר חזקה הוא הכנסת פירות. פ"ב ה"א [סו.]
- 480חלץ הוא והתירה היא ולהיפך. בבלי קב. • פ"ב ה"א [סו.]
- 481אלו מהחליצות הפסולות פוסלות על האחים. פ"ב ה"א [סו:]
- 481פירוש "ובשלייתה היוצאת מבין רגליה". בבלי קג. • פ"ב ה"א [זו.]
- 481הנחש הטיל בחווה זוהמה - אינו בירושלמי. בבלי קג: • פ"ב ה"א [זו.]
- 481חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז. פ"ב ה"ב [זו.]
- 481למען ילמדון" ממעט גם חרש וגם אילם. פ"ב ה"ד [סח:]
- 481תנא ושייר. פ"ב ה"ד [סח:]
- 481המעשה ששאלו את רבי עקיבא בבית האסורין. בבלי קד: • פ"ב ה"ה [סח:]
- 482המקור לכך שהיבמה הולכת למקומו של היבם. פ"ב ה"ו [סט:]
- 482נוסח גט חליצה. פ"ב ה"ו [סט:]
- 482חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי. בבלי קה.
- 482מעשה בחכם שלא ענה משום ענווה. בבלי קה: • פ"ב ה"ו [סט:]
- 482המחלוקת מהי חליצה מוטעת. בבלי קו. • פ"ב ה"ו [סט:]
- 483מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי. פ"ב ה"ו [סט:]

פרק יג – בית שמאי.....483

- 483מיאון בקטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה. פ"ג ה"א [ע.]
- 483ממאנת גם לאחר שילדה, בנים אינם כסימנים. בבלי קז. • פ"ג ה"א [ע:]
- 483נוסח גט מיאון. בבלי קז:
- 483נוסח מיאון "תלך אמא ותינשא לר". בבלי קח. • פ"ג ה"א [ע:]
- 483רבי אליעזר נשא קטנה ולא הכירה עד שגדלה. בבלי קח. • פ"ג ה"ב [עא:]
- 484גירסא הפוכה במחלוקת בתרומת קטן שלא הביא ב"ש. פ"ג ה"ב [עא:]
- 484מהי עכבה מהאיש ומהי עכבה מהאשה. בבלי קח. • פ"ג ה"ג [עב:]
- 484הלשון "זיהום כהונה". פ"ג ה"ד [עב:]
- 484טעמו של רבי אלעזר ביבום גרושה שהוחזרה. פ"ג ה"ו [עג:]
- 484לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות. פ"ג ה"ו [עג:]

יבום גרושה שהחזירה - הגירסא היא רבי אליעזר בבלי קט. • פ"ג ה"ו [עג:] 484
מחלוקת בצרת גרושתו שהחזיר בבלי קט. • פ"ג ה"ו [עג:] 484
רבי אליעזר שמותי פ"ג ה"ו [עג:] 485
מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי בבלי קט. 485
הנודר כאילו בנה במה לע"ז בבלי קט: 485
הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי בבלי קט: 485
מחלוקת בקידשה סתם וכנסה סתם בבלי קי. 485
כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי בבלי קי. 485
פירוש "דרך בקשה" בבלי קיב. 485

פרק יד – חרש שנשא 485

קידושי חרש בביאה כן מועילים בבלי קיב: • פ"ד ה"א [עה:] 485
ירושא בנישואי חרש ובנישואי חרשת בבלי קיג. 485
הבא על אשת חרש ושוטה פטור מאשם תלוי בבלי קיג. • פ"ד ה"א [עה:] 485
מחלוקת האם שוטה לא מתגרשת מדאורייתא או מדרבנן בבלי קיג: • פ"ד ה"א [עו:] 486

פרק טו – האשה שלום 486

עד אחד נאמן בזמן מלחמה בבלי קטו. • פט"ו ה"א [עז:] 486
האם אשה נאמנת ע"י מיגו לומר שבעלה מת במלחמה בבלי קיד: • פט"ו ה"א [עז:] 486
אמרה שבעלה מת על מיטתו - אינה נאמנת בבלי קיד: • פט"ו ה"א [עז:] 486
מחלוקת מהי קטטה, אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי בבלי קטז. • פט"ו ה"א [עז:] 486
קושיא נוספת על בית הלל בבלי קטז: • פט"ו ה"ב [עז:] 487
סברא לשעת הקציר בבלי קטז: • פט"ו ה"ב [עז:] 487
גוג והעולם הבא פט"ו ה"ב [עח:] 487
האם אשה נאמנת שבעלה מת גם לעניין מזון הבנות בבלי קטז: • פט"ו ה"ג [עח:] 487
תנאים שדרשו את לשון הכתובה בבלי קיז. • פט"ו ה"ג [עח:] 487
כדת משה ויהודאי פט"ו ה"ג [עח:] 487
כתובה היא דין דאורייתא פט"ו ה"ג [עח:] 488
מחלוקת האם גם זכרים חשודים לקלקל את העגונה בבלי קיז. • פט"ו ה"ד [עט:] 488
הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול פט"ו ה"ד [עט:] 488
ממזר קמי שמיא פט"ו ה"ד [עט:] 488
יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה פט"ו ה"ה [פ:] 488
מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון פט"ו ה"ה [פ:] 488
שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא בבלי קיז: • פט"ו ה"ו [פ:] 488
תמות נפשי עם פלישתים בבלי קיח. • פט"ו ה"ז [פ:] 488
מחלוקת ר"ע ור"ט בגזל בעילה ומלווה בבלי קיח: 488
שליח ב"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל פט"ו ה"ט [פא:] 489

פרק טז – האשה בתרא 489.....

- 489 כי ישבו אחים יחדיו - ודאי ולא ספק..... בבלי קיט. • פט"ז ה"א [פב].
- 489 "ספק ספיקא" נקרא "שני ספיקות"..... פט"ז ה"א [פב].
- 489 חשודה לעשות חללים כדי לקלקל את צרתה..... בבלי קכ. • פט"ז ה"ב [פב].
- 489 תמות נפשי עם פלישתים..... בבלי קכ.
- 489 אנשי ציפורי הסתתרו מפני המלכות, מרד ציפורי..... בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פב].
- 490 אביה השחית את הנהרגים כדי לעגן את נשותיהם..... בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פב].
- 490 על איזה חטא נענש אביה..... פט"ז ה"ג [פב].
- 490 מקור אחר למצוות השבת גופו..... פט"ז ה"ג [פב].
- 490 שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו..... פט"ז ה"ג [פג].
- 490 אין מעידים שהצלב מת, שמא פדאוהו..... בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פג].
- 490 נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים שמת..... בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג].
- 491 גם בעקרבים אין מעידים שמת..... בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג].
- 491 גופה שנשתמרה י"ז יום ע"י צינה..... בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג].
- 491 מקרה שמתירים בנפל לים..... בבלי קכא. • פט"ז ה"ד [פג].
- 491 מוזכר "רבי יונתן" במקום "יונתן שידא"..... בבלי קכב. • פט"ז ה"ו [פד].
- 491 בן סטרא הסית ונסקל..... פט"ז ה"ו [פד].
- 491 שיעור לאלתר במציאת גט שאבד..... פט"ז ה"ו [פד].
- 492 האם סומכים על שטר שכתוב בו שפלוני מת..... בבלי קכב. • פט"ז ה"ז [פד].
- 492 לא האמינו לפונדקית מדין מסל"ת אלא מדין חיה..... בבלי קכב. • פט"ז ה"ט [פה].
- 492 סיום המסכת..... בבלי קכב. • פט"ז ה"ט [פה].

מסכת כתובות 493

פרק א – בתולה נישאת 493.....

- 493 טעם יום הנישואין משום ברכה..... בבלי ה. • פ"א ה"א [א].
- 493 איסור לשאת אשה בשבת משום קניין..... פ"א ה"א [א].
- 493 בעיכוב הנישואין מחמת הבעל מעלה לה מזונות..... בבלי ב.
- 493 מחלוקת האם אונס כמאן דעבד..... בבלי ב.
- 493 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי..... בבלי ג.
- 493 כדת משה ויהודאי..... בבלי ג.
- 493 מחמת האונס הוא כשפים..... בבלי ג: • פ"א ה"א [א].
- 493 "ספק ספיקא" נקרא "שתי ספיקות"..... בבלי ט. • פ"א ה"א [א].
- 494 אם קידשה בחופה אין טענת פתח פתוח לאוסרה..... בבלי ט. • פ"א ה"א [א].
- 494 מקום שבת דין קבועים בכל יום..... בבלי ג. • פ"א ה"א [א].
- 494 מחלוקת האם יש את הטעם של טורח הסעודה..... בבלי ג. • פ"א ה"א [א].
- 494 אסור לארס בערב שבת..... פ"א ה"א [ב].
- 494 תפילה להתחתן עם פלונית..... פ"א ה"א [ב].

494	אסור לדון בערב שבת	פ"א ה"א [ב.]
494	דין בוגרת	פ"א ה"א [ב.]
495	גדול מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ - אינו בירושלמי	פ"א ה"א [ב.] • בבלי ה.
495	לבעול בתולה בשבת	בבלי ה:
495	בתולים שנשרו ע"י מדרגות	בבלי י. • פ"א ה"א [ב.]
495	משה תיקן ימי משתה וימי אבל	בבלי ז. • פ"א ה"א [ב:]
495	זקנים צריכים להשגיח על בתי משתאות	פ"א ה"א [ב:]
495	המזכה לעובר	בבלי ז:
495	ברית אדם וחווה - אינה בירושלמי	בבלי ח.
495	האם אבלים מן המניין	בבלי ח.
495	מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ	בבלי ח:
495	אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי	בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:]
495	אבילות	בבלי ח:
496	כתובה היא דין דאורייתא	בבלי י.
496	מסביר את המחלוקת במעות קפוטקיא הפוך מהבבלי	בבלי י.
496	אשה שדמיה מועטים, לשון סגי נהור	בבלי י: • פ"א ה"א [ג.]
496	מחלוקת בעניין מאתיים - באיזה מטבע הם	בבלי י: • פ"א ה"ב [ג:]
496	ירושלמי בנישואי חרש ובנישואי חרשת	פ"א ה"ב [ד.]
496	האם לחרשת יש קנס	פ"א ה"ב [ד.]
496	אשת חרש שנתפקח ושוטה שנשתפה - אין לה כתובה	פ"א ה"ב [ד.]
497	בתולה פחות משלוש שנים	בבלי יא. • פ"א ה"ב [ד.]
497	בית דין משפיעים על הבתולים	בבלי יא. • פ"א ה"ב [ד.]
497	גדר קטן וקטנה	בבלי יא. • פ"א ה"ג [ד:]
497	עיברה ועדיין היא בתולה	בבלי יא: • פ"א ה"ג [ד:]
497	נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג	בבלי יא: • פ"א ה"ג [ד:]
497	העראה בזכר ובבהמה	פ"א ה"ג [ה.]
497	הבא על שפחה פטור מקנס	פ"א ה"ד [ה.]
497	הטעם שתקנו ביהודה שיתייחד עם ארוסתו	בבלי יב. • פ"א ה"ה [ה:]
498	הסימנים של חתונה וברית לא בטלו	פ"א ה"ה [ה:]
498	כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם תגבה ארבע מאות	בבלי יב: • פ"א ה"ה [ו.]
498	ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע	בבלי יב:
498	מדברת פירושו נבעלת	בבלי יג. • פ"א ה"ח [ז.]
498	האם כשרים מזנים	בבלי יג. • פ"א ה"ח [ז.]
499	האם שתוקי כשר לכהונה	בבלי יג: • פ"א ה"ט [ז:]
499	דעה שהנושא אשה צריך לבדוק את היוחסין לעולם	פ"א ה"ט [ז:]
499	הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש	בבלי טו: • פ"א ה"י [ח.]
499	תינוקת שמושלת באשפה	בבלי יד: • פ"א ה"י [ח:]

פרק ב – האשה שנתארמלה.....499

499	האם הולכים בנפשות אחר הרוב	בבלי טז. • פ"ב ה"א [ט.]
500	אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע.....	בבלי טז.
500	מחלוקת בעדים שמעידים על מקצת הטענה.....	פ"ב ה"א [ט.]
500	ראשה פרוע במחולות שביום כיפור	פ"ב ה"א [ט:]
500	הסברה שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי	בבלי יח.
500	עדים יכולים לחזור בהם עד שיחקרו	בבלי יח: • פ"ב ה"ג [יא.]
500	קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח	בבלי כ.
500	הוכחת חתימה מספר שכתב אותו אדם	בבלי כ. • פ"ב ה"ג [יא:]
500	מותר לחתום על שטר אמנה ופסים	בבלי יט: • פ"ב ה"ג [יא:]
500	עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים	פ"ב ה"ד [יב:]
501	האם הלכה כרבי אפילו מחביריו	בבלי כא.
501	דעה שעד ודיין בשטר מצטרפים	בבלי כא.
501	נתגרשתי במקום פלוני ועדים מכחישים אותה	בבלי כב. • פ"ב ה"ה [יב:]
501	אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי	בבלי כב:
501	בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה בחו"ל	בבלי כג. • פ"ב ה"ו [יג.]
501	תמות נפשי עם פלישתים	בבלי כג:
501	השם תרשתא, התירו לו לשתות יין של גויים	בבלי כד:
501	אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו בירושלמי	בבלי כח: • פ"ב ה"ז [יג:]
501	חילוק בין הורהנה לנחבשה	בבלי כז. • פ"ב ה"ט [יד.]
502	בכרום של מלכות אחרת לא חוששים שבעלו	בבלי כז. • פ"ב ה"ט [יד:]
502	המגרש את אשתו לא תדור בשכונתו	בבלי כז:
502	אפילו קטן שהוא קרוב נאמן שאשה לא נטמאה	בבלי כח. • פ"ב ה"ט [יד:]
502	מעשה שלא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה	פ"ב ה"ט [יד:]
502	עבד עולה למניין הקרואים	בבלי כח: • פ"ב ה"י [טו.]
502	עד זומם הוא חידוש	פ"ב ה"י [טו.]
502	קניין קצצה	פ"ב ה"י [טו.]
502	קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת	בבלי כח: • פ"ב ה"י [טו.]
503	קטן שגדל נאמן רק כשמעיד מיד	בבלי כח: • פ"ב ה"י [טו.]

פרק ג – אלו נערות.....503

503	הבא על שפחה פטור מקנס	בבלי כט. • פ"ג ה"א [טו:]
503	סוגיית הגבעונים באריכות	בבלי כט.
503	מקור אחר לקנס בפסולים	בבלי כט: • פ"ג ה"א [טו:]
503	נתינים אינם עבדים	בבלי כט. • פ"ג ה"א [טו:]
503	מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל	פ"ג ה"א [טו:]
503	המקור למלקות בבן סורר	פ"ג ה"א [טז.]
504	מוציא שם רע הוא חידוש	פ"ג ה"א [טז.]

504	שגגת קרבן שמה שגגה, אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד.....בבלי ל. • פ"ג ה"א [טז].
504	מהלך כעומד.....בבלי לא:
504	מחלוקת האם עדים זוממים צריכים התראה..... בבלי לג.
504	שלושה מקראות נאמרו במשל..... בבלי לג:
504	מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה..... בבלי לג:
504	המחלוקת בחיוב ממון לחייבי מלקות שוגגים..... בבלי לד: • פ"ג ה"א [טז]:
505	חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון..... בבלי לה: • פ"ג ה"א [טז]:
505	חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין..... בבלי לה.
505	האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס.....פ"ג ה"א [יז].
505	הטעם שהחוסם פרת חבירו לוקה ומשלם.....פ"ג ה"א [יז].
505	מקור לשליח לדבר עבירה.....פ"ג ה"א [יז]:
505	מחלוקת אם האונס נידה משלם קנס..... בבלי ל. • פ"ג ה"א [יח].
505	האם לוקה כשיש כרת.....פ"ג ה"א [יח].
505	האם לחרשת יש קנס..... בבלי לו.
506	אנוסה לא ממתינה ג' חודשים..... בבלי לז.
506	גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה..... בבלי לז.
506	ברור לו מיתה קלה שבקלות..... בבלי לז:
506	קטנה שעברה..... בבלי לט.
506	כתובת בנין דכרין ומזון הבנות לאנוסה ומפותה..... פ"ג ה"ה [כ].
506	אונס שגירש כופין אותו להחזיר..... בבלי לט. • פ"ג ה"ו [כ]:
506	מקורו של רבי מאיר שלקטנה אין קנס..... בבלי מ: • פ"ג ה"ט [כב].
506	מוציא שם רע שלא כדרכה חייב..... בבלי מ: • פ"ג ה"ט [כב]:
506	האם כל השלושים של עבד הם קנס..... פ"ג ה"י [כב]:
506	לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס..... פ"ג ה"י [כג].
507	מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים..... בבלי מא. • פ"ג ה"י [כג].

פרק ד – נערה שנתפתתה.....507

507	הכינוי "שוקד" לשמואל..... בבלי מג: • פ"ד ה"ב [כד]:
507	טעמו של רבי יהודה שכתובתה לאביה..... בבלי מג: • פ"ד ה"ג [כה].
507	טעמו של רבי מאיר שכתובתה לעצמה..... בבלי מג: • פ"ד ה"ג [כה].
507	שני שטרי חוב - האם גובים את שניהם..... בבלי מד.
507	מוציא שם רע שלא כדרכה חייב..... בבלי מו: • פ"ד ה"ד [כה]:
508	מוציא שם רע במיועדת שומרת יבם וארוסה..... בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כה]:
508	שלושה מקראות נאמרו במשל..... בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כו].
508	עדים זוממים לוקים משום לא תענה..... פ"ד ה"ד [כו]:
508	מחלוקת האם התשלומין והסקילה הם דין אחד..... בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כו]:
508	מחלוקת האם עדים זוממים צריכים התראה..... פ"ד ה"ד [כז]:
508	קטנה פטורה כי נחשבת כגדולה ללא התראה..... בבלי מד: • פ"ד ה"ד [כז]:

508	סרחה ולבסוף בגרה..... בבלי מה. • פ"ד ה"ד [כז:]
509	היכן סוקלים נערה מאורסה שאין לה פתח בית אב..... בבלי מה: • פ"ד ה"ד [כז:]
509	האם בית הסקילה היה חוץ לג' מחנות..... פ"ד ה"ד [כז:]
509	מחלוקת היכן סוקלים עובד ע"ז..... בבלי מה:
509	המקור למלקות בבן סורר..... בבלי מו.
509	אל יהרהר אדם ביום ויטמא בלילה - אינו בירושלמי..... בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כח.]
509	זכאי בביאה - בכסף שהבעל משלם לו..... בבלי מו: • פ"ד ה"ו [כח.]
509	הטעם שמציאת אשה לבעלה..... בבלי מז.
509	הבעל אוכל פירות כדי שישגיח על נכסי אשתו..... בבלי מז: • פ"ד ה"ו [כח.]
509	בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך למזונותייך..... בבלי מז. • פ"ד ה"ו [כח.]
509	מספידים לפי מנהג המדינה..... בבלי מח. • פ"ד ה"ו [כח.]
510	דעה שהאומר "אל תקברוני מנכסי" נקבר מהצדקה..... בבלי מח.
510	גדר חופה..... בבלי מח: • פ"ד ה"ז [כח:]
510	לזון את הבנות כדי שלא יצאו לתרבות רעה..... בבלי מט. • פ"ד ה"ח [כח:]
510	בניו הקטנים של הכותב נכסיו לבניו..... בבלי מט: • פ"ד ה"ח [כח:]
510	מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים..... בבלי מט: • פ"ד ה"ח [כט.]
510	יפריש אדם חומש מנכסיו למצוות..... בבלי נ. • פ"ד ה"ח [כט.]
510	תנאים שדרשו את לשון הכתובה..... פ"ד ה"ח [כט.]
511	האם הלכה כרבי אפילו מחביריו..... בבלי נא.
511	המשנה שלא כתב לה כתובה - רק כרבי מאיר..... בבלי נא. • פ"ד ה"ט [ל.]
511	אשת כהן נאסרת באונס, בק"ו משרצים..... בבלי נא:
511	תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך..... בבלי נא:
511	סוטה בשוגג מותרת לבעלה..... בבלי נא:
511	אל תעש עצמך כעורכי הדיונים, אסור לגלות ליחיד דינו..... בבלי נב: • פ"ד ה"י [ל.]
511	האב חייב בכסות בנותיו..... בבלי נב:
511	מתי בת גדולה מוותרת על עישור נכסים..... פ"ד ה"ב [ל:]
511	כתובת בנין דכרין ומזון הבנות לאנוסה ומפותה..... בבלי נד.
511	ארוס שבעל את ארוסתו, האם יש לה מזונות..... בבלי נד. • פ"ד ה"ב [לא.]
512	המוחלת כתובתה, האם נמחלה כתובת בנין דכרין..... בבלי נג. • פ"ד ה"ב [לא.]
512	שוכרים בית לאלמנה..... בבלי נד. • פ"ד ה"ג [לא.]
512	אנשי גליל חסו על כבודם ולא על ממונם..... בבלי נב: • פ"ד ה"ד [לא.]

פרק ה - אף על פי..... 512

512	כיצד מתחייב תוספת כתובה..... בבלי נד: • פ"ה ה"א [לא:]
512	מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית..... בבלי נה.
512	הטעם שקונה את התוספת..... בבלי נו. • פ"ה ה"א [לא:]
512	המשיא אשה לבנו זכה בבית..... פ"ה ה"א [לב.]
513	מתי קונה את התוספת..... בבלי נו. • פ"ה ה"א [לב:]

- המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון בבלי נו. 513
- החילוק בין אשה לפילגש פ"ה ה"ב [לג:]: 513
- תנאי שתפרנסו ותלמדו תורה, מעשה בבנו של ר"ע בבלי נו. • פ"ה ה"ב [לג:]: 513
- בעיכוב הנישואין מחמת הבעל מעלה לה מזונות בבלי נח. • פ"ה ה"ג [לד:]: 513
- שלוש דעות בהאכלתה בתרומה ובחולין בבלי נח. • פ"ה ה"ג [לד:]: 513
- המקור שארוסה אוכלת בתרומה, ואסמכתא שלא תאכל בבלי נז: • פ"ה ה"ד [לד:]: 513
- אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה בבלי נח: 514
- מוכר מה שתעלה מצודתו, דשב"ל בבלי נט. • פ"ה ה"ה [לה:]: 514
- המקדיש את עבדו לא יצא לחירות פ"ה ה"ה [לה:]: 514
- קוטע יד עבד של חברו פ"ה ה"ה [לה:]: 514
- מצוה לפרנס עבדים פ"ה ה"ה [לו:]: 514
- יש עוד מלאכות שאשה חייבת בבלי נט: • פ"ה ה"ו [לו:]: 514
- אשה לא חייבת להניק תאומים בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לו:]: 514
- אשה לא חייבת להניק את בן חברו בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לו:]: 514
- תינוק מכיר את אימו בג' ימים, מעשה שזכר את המיילדת בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לו:]: 515
- זמן פרישת התינוק בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לו:]: 515
- אלמנה, בניה, פועלים, בת - האם עולים עימו בבלי נח. • פ"ה ה"ו [לו:]: 515
- התיר וצם משום שחש מהיתרו בבלי ס: 515
- אסור לישא מינקת אפילו אם מת התינוק בבלי ס: 515
- הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע בבלי ס: 515
- מעשים של חיבה, הטעם שמרחצת לו רגליו בבלי סא. • פ"ה ה"ו [לז:]: 515
- ב"ה לומדים מלידת זכר או מימי נידתה בבלי סא: • פ"ה ה"ז [לז:]: 516
- מעשים בחכמים שיצאו מבתיהם ללמוד - אינם בירושלמי בבלי סב: • פ"ה ה"ז [לז:]: 516
- החילוקים בחיובי עונה נלמדים מיעקב ועשיו בבלי סא: • פ"ה ה"ז [לז:]: 516
- חילוק בין מדיר מתשמיש למדיר מהנאה בבלי סא: 516
- גירסא הפוכה במחלוקת במדירה לעולם בבלי סא: 516
- עונתם של תלמידי חכמים בבלי סב: • פ"ה ה"ז [לז:]: 516
- המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה בבלי סב: 517
- מעשה בתוכחה לנשיא, מתנות כהונה - כדי שילמדו, דינה ולאח בבלי סג. 517
- מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי בבלי סד. 517
- הטעם שלמורדת פוחתים יותר מלמורד, דלילה ושמשון בבלי סד: • פ"ה ה"ח [לז:]: 517
- המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון פ"ה ה"ח [לז:]: 517
- מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה פ"ה ה"ח [לז:]: 517
- הוספת תנאי בכתובה שאם ימרוד בה ישלם לה פ"ה ה"ח [לח:]: 518
- נותן לה כר נר ופתילה כוס חבית וקדרה בבלי סד: • פ"ה ה"י [לח:]: 518
- לעשירות נותנים יין בבלי סה. • פ"ה ה"א [לח:]: 518
- המעשים בביתו וכלתו של נקימון בבלי סה. • פ"ה ה"א [לח:]: 518
- מותר בלאות אלמנה שלה בבלי סה: 518

פרק ו – מציאת האשה..... 519

- 519 מחלוקת האם מציאתה לבעלה או לעצמה..... בבלי סה: פ"ו ה"א [לט].
- 519 רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו..... פ"ו ה"א [לט].
- 519 טעם החילוק בין מציאת עבד עברי לעבד כנעני..... פ"ו ה"א [לט].
- 519 הטעם שמציאת אשה לבעלה..... בבלי סה: פ"ו ה"א [לט].
- 519 רב שמן בר אבא הוא רבי שמעון בר אבא..... בבלי סז: פ"ו ה"ג [מ].
- 519 הלשון "תקשיטים"..... בבלי סו: פ"ו ה"ג [מ].
- 519 המעשים בביתו וכלתו של נקדימון..... בבלי סו:
- 519 כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם - אינו בירושלמי..... בבלי סו: פ"ו ה"ד [מ].
- 520 דין אשה שלא יולדת תלוי במנהג המדינה..... פ"ו ה"ד [מ].
- 520 ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה..... בבלי סז.
- 520 תנאי שהדרך להתנותו ולא להתכוון לכך..... בבלי סז: פ"ו ה"ה [מא].
- 520 האם לווים לצורך העניים, ומעשה שהשיאו יתומה..... בבלי סז: פ"ו ה"ה [מא].
- 520 נותנים לבת השניה רק אם השיאו את הראשונה..... בבלי סח: פ"ו ה"ו [מא].
- 520 החשבון של עישור נכסים..... בבלי סח: פ"ו ה"ו [מא].
- 521 נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו עניות..... בבלי סח: פ"ו ה"ו [מא].
- 521 מתי בת גדולה מוותרת על עישור נכסים..... בבלי סח:
- 521 האם צמר בכור בטל ברוב..... פ"ו ה"ז [מב].
- 521 אדם רוצה בטובת בניו יותר משאר קרוביו..... פ"ו ה"ז [מב].

פרק ז – המדיר..... 521

- 521 חילוק בין מדיר מתשמיש למדיר מהנאה..... בבלי עא: פ"ז ה"א [מג].
- 521 יכול להדירה ממזונות רק לדעה שמזונות דרבנן..... בבלי ע: פ"ז ה"א [מג].
- 522 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה..... בבלי ע:
- 522 המדיר את אשתו ימתין ל' יום שמא ימצא פתח..... בבלי ע: פ"ז ה"א [מג].
- 522 גירסא הפוכה במחלוקת במדירה לעולם..... בבלי עא: פ"ז ה"א [מג].
- 522 האם נחלקו במשנה רק במדיר כהנת או גם ישראלית..... בבלי עא: פ"ז ה"א [מג].
- 522 מדיר אותה רק מפרי אחד..... בבלי ע: פ"ז ה"ב [מד].
- 522 אצבעו בין שיניה..... בבלי עא: פ"ז ה"ב [מד].
- 522 הדירה שלא תרחץ ושלא תנעל מנעל..... בבלי עא: פ"ז ה"ד [מד].
- 523 אסור לצאת בקלתה למבוי..... בבלי עב: פ"ז ה"ו [מד].
- 523 הפירוש שתשמיש קשה לה..... בבלי עב: פ"ז ה"ו [מד].
- 523 מחלוקת אם לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת כתובה..... בבלי עב: פ"ז ה"ו [מד].
- 523 מעשי פריצות של האשה, הלשון "כאור"..... בבלי עב: פ"ז ה"ו [מה].
- 524 בית שן..... פ"ז ה"ז [מה].
- 524 התנה שאין עליה כל נדר..... בבלי עב: פ"ז ה"ז [מה].
- 524 מחלוקת האם בקידושי תנאי יוצאת בלי גט..... בבלי עב: פ"ז ה"ז [מו].
- 524 מחלוקת בקידשה סתם וכנסה סתם..... בבלי עב: פ"ז ה"ז [מו].

524	קידשה בתנאי וכנסה סתם..... בבלי עב: • פ"ז ה"ז [מו].
524	המחלוקת מהי חליצה מוטעת..... בבלי עד.
524	סוטה בשוגג מותרת לבעלה..... בבלי עד.
525	נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא..... בבלי עד:
525	נדר של רבים ונדר ברבים..... בבלי עד:
525	קרחת וזקן באשה, דדים באיש..... בבלי עה: • פ"ז ה"ז [מו:].
525	מסיק שמקמץ הוא מקמץ צואה..... בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז].
525	פרעה לקה בראתן..... בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז].
525	עשרים וארבעה מיני ארזים..... פ"ז ה"ט [מז].
525	המעשה בריב"ל ומלאך המוות - אינו בירושלמי..... בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז].
525	בימי רשב"י לא היתה קשת..... בבלי עז:

פרק ח – האשה שנפלו..... 526

526	קולי בית שמאי וחומרי בית הלל..... בבלי עה: • פ"ח ה"א [מז:].
526	נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה..... פ"ח ה"ב [מח].
526	גירסא הפוכה במחלוקת מהם נכסים הידועים לבעל..... בבלי עה: • פ"ח ה"ג [מח].
526	האם רבי מאיר לשיטתו שמחובר כתלוש..... בבלי עט: • פ"ח ה"ד [מח].
526	עבדים שלא עושים כדי אכילתן..... בבלי עט: • פ"ח ה"ו [מח:].
526	מחלוקת התלמודים האם השדה שלה..... בבלי עט: • פ"ח ה"ז [מט].
527	מחלוקת האם יש חזקה באכילת ערלה..... בבלי פ.
527	בעל חוב מאוחר שקדם וגבה..... פ"ח ה"י [נ].
527	לפדיון הקדש מספיק להוסיף כל שהוא..... פ"ח ה"י [נ].
527	שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת..... בבלי פב: • פ"ח ה"א [נ:].
527	מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא - מכם..... פ"ח ה"א [נ:].

פרק ט – הכותב לאשתו..... 527

527	האם מועיל לומר "דין ודברים אין לי עימך"..... פ"ט ה"א [נא].
528	תנאי על דשב"ל..... פ"ט ה"א [נא:].
528	הלכה כרשב"ג משום שהירושה היא לאחר מיתה..... בבלי פג: • פ"ט ה"א [נב].
528	נכסי לך ואחריך לפלוני ואחרייו לפלוני, ומת השני..... פ"ט ה"א [נג].
528	המוכר על מנת שאין אונאה..... בבלי פד.
528	היו כאלה שהתנו שהבעל לא יירש את אשתו..... פ"ט ה"א [נג:].
528	מחלוקת בדין טועה בדבר משנה..... בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נג:].
529	האם היורשים קונים ברה"ר ובסימטא..... בבלי פד: • פ"ט ה"ג [נד].
529	עשה קניין בנכס וסבור שהוא שלו..... פ"ט ה"ג [נד].
529	בעל חוב מאוחר שקדם וגבה..... פ"ט ה"ג [נד].
529	שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה..... בבלי פה:
529	אין שלום בתוך ביתו לעולם..... בבלי פו: • פ"ט ה"ד [נד].

- 529 תיקנו שאשה ששברה את כלי בעלה פטורה.....פ"ט ה"ד [נד:]
- 529 שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים - חייב.....פ"ט ה"ה [נד:]
- 530 רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת.....פ"ט ה"ה [נה:]
- 530 בעל חוב שלא עמד בדין - לא גובים שלא בפניו.....בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נו:]
- 530 חנן ור"ש אמרו שאשה נשבעת רק כשגובה כתובה.....בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נו:]
- 530 אומולוגיאה, ספר שכותבים בו שטרות.....בבלי פט: • פ"ט ה"ט [נז:]
- 530 שני שטרי חוב - האם גובים את שניהם.....בבלי פט: • פ"ט ה"י [נז:]

פרק י - מי שהיה נשוי.....531

- 531 לתשלומי מזונות שתי הנשים שוות.....בבלי צ: • פ"י ה"א [נח:]
- 531 מי קודם - כתובה, קבורה, מלווה ובנות.....בבלי צ: • פ"י ה"א [נח:]
- 531 שתי נשים שאחת נתגרשה.....בבלי צ: • פ"י ה"א [נח:]
- 531 כשהמוריש חייב, האם נחשב שיש מותר דינר.....בבלי צ: • פ"י ה"א [נח:]
- 531 ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה.....פ"י ה"ג [נט:]
- 531 בעל חוב מאוחר שקדם וגבה.....בבלי צד:
- 531 שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה.....בבלי צד: • פ"י ה"ד [נט:]
- 532 השלישית הרשתה לשניה לדון עם הראשונה.....בבלי צג: • פ"י ה"ד [נט:]
- 532 הטילו לכיס חולקים בשווה.....בבלי צג: • פ"י ה"ד [נט:]
- 532 הטילו לכיס ונגנבו - חילוק בין סלעים גדולים לאבנים קטנות.....בבלי צג:
- 532 חשבון חלוקת שלוש כתובות.....בבלי צג: • פ"י ה"ד [נט:]
- 532 הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי.....בבלי צד:
- 532 האם מועיל לומר "דין ודברים אין לי עימך".....בבלי צה:
- 532 נכסי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני.....בבלי צה:

פרק יא - אלמנה ניזונת.....532

- 532 מותר בלאות אלמנה שלה.....בבלי צה: • פ"א ה"א [סא:]
- 533 מעשים של חיבה.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 דעה שהאומר "אל תקברוני מנכסי" נקבר מהצדקה.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 אמר שרפוני ותנו שדה לפלוני.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 ספינה נקנית במשיכה לכר"ע.....פ"א ה"א [סא:]
- 533 אלמנה שלא תבעה את מזונותיה.....בבלי צו: • פ"א ה"ב [סב:]
- 533 ספק אם היתומים שילמו לאלמנה את המזונות.....בבלי צו: • פ"א ה"ב [סב:]
- 534 כבוד גרושתו ומעשה על כך.....פ"א ה"ג [סב:]
- 534 מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע.....בבלי צט: • פ"א ה"ד [סב:]
- 534 כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פליגין דיבורא.....פ"א ה"ה [סג:]
- 535 מחמירים בהקדש כפליים מבהדיוט.....בבלי צט: • פ"א ה"ו [סג:]

- רבי אלעזר בן פרטא..... פ"א ה"ו [סג:] 535
מחלוקת בדין טועה בדבר משנה..... בבלי ק. 535
המקדש פסולה כסף קידושיה שלה..... בבלי קא. • פ"א ה"ז [סד:] 535
האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן..... בבלי קא. • פ"א ה"ז [סד:] 535
מחלוקת אם לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת כתובה..... בבלי קא. 535
אנוסה לא ממתנה ג' חודשים..... פ"א ה"ז [סד:] 535

פרק יב – הנושא את האשה..... 535

- כיצד מתחייב לזון את בת אשתו..... בבלי קא: • פ"ב ה"א [סד:] 535
הוזלו או הוקרו מזונות בת אשתו..... בבלי קא: • פ"ב ה"א [סד:] 535
בת - האם עולה עימו..... פ"ב ה"א [סד:] 536
האב חייב בכסות בנותיו..... פ"ב ה"א [סד:] 536
מעשי בת אשתו לעצמה..... בבלי קא: • פ"ב ה"א [סד:] 536
חלתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה..... בבלי קא: • פ"ב ה"א [סד:] 536
מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה..... בבלי קא: • פ"ב ה"א [סד:] 536
המשיא אשה לבנו זכה בבית..... פ"ב ה"ב [סה:] 536
צוואת רבי שלא תזוז אלמנתו מביתו..... בבלי קג. • פ"ב ה"ג [סה:] 536
יוסף חפני ושמעון אפרתי..... בבלי קג. • פ"ב ה"ג [סה:] 536
אל תספידוני בעיירות - מפני המחלוקת..... בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סה:] 536
האם המתים יקומו בבגדיהם או בתכריכים..... בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סה:] 537
האם להיקבר בתכריכים לבנים, להיקבר עם מקל..... בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סה:] 537
הבשורה על מיתת רבי..... בבלי קד. • פ"ב ה"ג [סה:] 537
ביום קבורתו של רבי התארך היום..... בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סה:] 537
יסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ..... פ"ב ה"ג [סה:] 537
רבי הסכים למסור את נשיאותו רק לרב הונא..... פ"ב ה"ג [סה:] 537
רבי חייא לא שם לב מתוך עיונו..... פ"ב ה"ג [סו:] 538
צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא..... פ"ב ה"ג [סו:] 538
אגדות בשבחה של ארץ ישראל..... פ"ב ה"ג [סו:סז:] 538
הלשון "דברים בגב"..... פ"ב ה"ג [סו:] 538
גלגול מחילות לארץ ישראל בתחיית המתים..... פ"ב ה"ג [סו:] 538
שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל..... פ"ב ה"ג [סז:] 539
מניחים עפר על ארונות המתים מחו"ל..... פ"ב ה"ג [סז:] 539
הטעם שרבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש..... בבלי קג: 539
כל שיעורי חכמים כך הוא - אינו בירושלמי..... בבלי קד. • פ"ב ה"ה [סז:] 539
מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית..... פ"ב ה"ה [סז:] 539

פרק יג – שני דייני..... 539

- בתי כנסת ובתי ספר בירושלים..... בבלי קה. • פ"ג ה"א [סז:] 539

539	דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל..... פ"ג ה"א [סח.]
539	אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה..... בבלי קז:
540	האומר "ינתנו נכסי לבני" - האם גם לבנותיו..... פ"ג ה"א [סח:]
540	מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד המלווה..... פ"ג ה"ב [סח:]
540	שילם עבור חובו של חברו - מתי יכול לתובעו..... בבלי קז: • פ"ג ה"ב [סח:]
540	יש גירסא "ישענו על הפתחים"..... בבלי קח: • פ"ג ה"ג [ע.]
540	האם נחלקו גם בטענו חטים והודה לו בשעורים..... בבלי קח: • פ"ג ה"ד [ע.]
540	נשבע שבועה אחת על כל הטענות..... פ"ג ה"ד [ע.]
540	למה לא שואלים את התובע מה כוונתו..... בבלי קח: • פ"ג ה"ד [ע:]
541	כאשר אב פסק בלי בתו - חכמים מודים לאדמון..... בבלי קט: • פ"ג ה"ה [ע:]
541	האם נחלקו כשהקיפו אחד או ארבעה..... בבלי קט: • פ"ג ה"ז [עא.]
541	סתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב..... בבלי קי: • פ"ג ה"ט [עא:]
541	מוציאין מעיר של גויים לשל ישראל..... בבלי קי: • פ"ג ה"י [עב.]
541	מקור לכך שהנוהג היפה בודק..... בבלי קי: • פ"ג ה"י [עב.]
541	מסביר את המחלוקת במעות קפוטקיא הפוך מהבבלי..... בבלי קי: • פ"ג ה"א [עב.]
542	שלוש השבועות - אינן בירושלמי..... בבלי קיא: • פ"ג ה"א [עב.]
542	איסור לכהן לצאת לחו"ל..... בבלי קיא.
542	מניחים עפר על ארונות המתים..... בבלי קיא.
542	גלגול מחילות לארץ ישראל בתחיית המתים..... בבלי קיא.
542	הלשון "דברים בגב"..... בבלי קיא.
542	האם המתים יקומו בבגדיהם או בתכריכים..... בבלי קיא:
542	לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה..... בבלי קיא:
542	הבעל רוצה לעלות לארץ והאשה לא, ולהיפך..... בבלי קי: • פ"ג ה"א [עב.]
543	דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח - אינו בירושלמי..... בבלי קיב: • פ"ג ה"א [עב.]
543	אגדות בשבחה של ארץ ישראל..... בבלי קי-קיב:
543	סיום המסכת..... בבלי קי-קיב: • פ"ג ה"א [עב.]

544 מסכת נדרים

544	פרק א – כל כינויי.....
544	פתיחת המסכת..... בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]
544	מקורות מפסוקים לכינויי נדרים שבועות חרמים ונזירות..... בבלי ג: • פ"א ה"א [א.]
544	לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם..... פ"א ה"א [א.]
544	מקור לידות נדרים ונזירות - אינו בירושלמי..... בבלי ג: • פ"א ה"א [א.]
544	אין כינויים לערכין חרמין תמורות והקדשות..... בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
545	איסור הוא שבועה, והאם הוא ודאי או ספק..... בבלי יב: • פ"א ה"א [א:]
545	האם שבועה חלה על שבועה לעבר ולעתיד..... פ"א ה"א [ב.]
545	מודר אני ממך - שניהם אסורים..... בבלי ה: • פ"א ה"א [ב.]

- כלוי אני ממך פ"א ה"א [ב.] 545
- ידות לגיטין קידושין פאה וכו' - אינן בירושלמי בבלי ה: • פ"א ה"א [ב.] 545
- החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות - אינו בירושלמי בבלי ה: • פ"א ה"א [ב.] 545
- מקור מפסוק ש"מנודה" הוא גם לשון נדר בבלי ז: • פ"א ה"א [ב:] 546
- המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור בבלי ז: 546
- ארבעה חשובים כמת - אינו בירושלמי בבלי ז: 546
- נדר תענית עד שיסיים לימודו בבלי ח. 546
- שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא כמפורש בתורה בבלי ח. 546
- מחלוקת גדולה בנודר על דבר אסור בבלי ח. 546
- נידוהו בחלום - אינו בירושלמי בבלי ח. • פ"א ה"א [ב:] 546
- אין גיהנם אלא מוציא חמה מנרתיקה - אינו בירושלמי בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:] 546
- גירסא הפוכה במחלוקת האם טוב לידור בבלי ט. • פ"א ה"א [ב:] 546
- כדעת מי המשנה "כנדרי רשעים" בבלי ט. • פ"א ה"א [ב:] 547
- שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות נזיר טהור בבלי ט: • פ"א ה"א [ג.] 547
- הלשון "תילי תילים" לתלתלים בבלי ט: • פ"א ה"א [ג.] 547
- קונם מועיל גם לנדרי הקדש בבלי י. • פ"א ה"ב [ג.] 547
- גירסא הפוכה במחלוקת בגדר כינויים בבלי י. • פ"א ה"ב [ג:] 547
- ימין זו שבועה, אדם מתפיס במה שסמוך בפסוק פ"א ה"ב [ג:] 547
- מחלוקת מהם כינויי כינויים בבלי י: 547
- הסבר לנדר בלשון "טהור וטמא" בבלי י: • פ"א ה"ג [ד.] 547
- הסבר לנדר בלשון "כאימרא" בבלי י: • פ"א ה"ג [ד.] 548
- מחלוקת בנודר בתורה ובכתוב בה פ"א ה"ג [ד:] 548
- האומר כתרומת לחמי תודה בבלי יב: 548
- לא קרבן לא אוכל לך בבלי יג. • פ"א ה"ד [ד:] 548
- רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן בבלי יא. • פ"א ה"ד [ד:] 548
- מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור בבלי יג. 548
- מקור לכך שנדר הוא כשיש בו ממש בבלי יג: • פ"א ה"ד [ד:] 548
- נזירות בדבר שאין בו ממש - הילוכי ודיבורי בבלי יג: 549

פרק ב – ואלו מותרין 549

- מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור בבלי יד. • פ"ב ה"א [ה.] 549
- האוסר נכסיו על אחרים ולהיפך פ"ב ה"א [ה.] 549
- מחלוקת בקונם איני משמשך, כיכר הזה עלי כאמא בבלי יד: • פ"ב ה"א [ה:] 549
- חשש שיעבור על הנדר למפרע בבלי יד: 549
- מחלוקת בנודר בתורה ובכתוב בה בבלי יד: 549
- שבועה שלא אוכל ג' ימים בבלי טו. • פ"ב ה"א [ה:] 549
- המקורות שאין נשבעין לעבור על המצוה בבלי טז: • פ"ב ה"ב [ו.] 549
- שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו' פ"ב ה"ג [ו.] 550

- שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא כמפורש בתורה.....פ"ב ה"ג [ו.] 550
 נזיר פעמיים ונשאל על אחת - בטלה השנייה..... בבלי יח. 550
 גם מלווה לשעה נקרא מלווה..... בבלי יח: • פ"ב ה"ד [ז.] 550
 האומר כתרומת לחמי תודה..... בבלי יח: • פ"ב ה"ד [ז.] 550
 תירוצים על הסתירה בסתם תרומה וחרם, "חרם עכן"..... בבלי יט: • פ"ב ה"ד [ז.] 550
 מעשה באדם שכל חכם שלחו לחכם אחר..... בבלי כ. • פ"ב ה"ה [ז:] 551
 ביאה דרך סדין..... בבלי כ: 551

פרק ג - ארבעה נדרים..... 551

- מחלוקת אם ארבעת הנדרים צריכים שאלה..... בבלי כא: • פ"ג ה"א [ח.] 551
 אם אמרו שהתכוונו לנדר ממש צריכים היתר..... בבלי כ: • פ"ג ה"א [ח.] 551
 הנודר כאילו בנה במה לע"ז..... בבלי כב. 551
 יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות..... בבלי כב: 551
 התנאי מועיל אם זוכרו בשעת הנדר..... בבלי כג: • פ"ג ה"א [ח:] 551
 אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו..... בבלי כה: • פ"ג ה"א [ח:] 551
 נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת אחת..... בבלי כד: • פ"ג ה"ב [ט.] 552
 מעשים על נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים..... בבלי כה: • פ"ג ה"ב [ט.] 552
 אין מרובע בבריות..... פ"ג ה"ב [ט.] 552
 כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד..... פ"ג ה"ב [ט.] 552
 החילוק בין שבועת שווא לשקר..... פ"ג ה"ב [ט:] 552
 שבועות הבאי..... בבלי כד: • פ"ג ה"ב [ט:] 553
 שבועות זירוזין מותרות..... בבלי כ: • פ"ג ה"ב [ט:] 553
 שבועות שגגות אסורות..... בבלי כה: • פ"ג ה"ב [י.] 553
 דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי..... בבלי כח: • פ"ג ה"ד [י:] 553
 יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים..... בבלי כח. 553
 תנאי בלב, דברים שבלב..... בבלי כח. 553
 נשבעין להרגין ולחרמין ולמוכסין..... בבלי כח: • פ"ג ה"ד [יא.] 553
 יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות..... בבלי כח. 553
 האם קדושות למפרע..... בבלי כח: • פ"ג ה"ה [יא.] 554
 הלך אחר לשון בני אדם - אינו בירושלמי..... בבלי ל: • פ"ג ה"ז [יב.] 554
 עשיו יכנס לגן עדן והקב"ה יוציאו משם..... בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יב.] 554
 מה חמור יותר: שבת, מילה, עבודה זרה, חילול השם..... בבלי לא: • פ"ג ה"ט [יב:] 554
 מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה כשאינו כתוב בצידו..... פ"ג ה"ט [יג.] 554
 אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ - אינו בירושלמי..... בבלי לב. 554
 השטן לא מקטרג ביום כיפור - אינו בירושלמי..... בבלי לב: 554

פרק ד - אין בין המודר..... 555

- מודר הנאת מאכל..... בבלי לג: • פ"ד ה"א [יג.] 555

555	מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד המלווה..... בבלי לג. • פ"ד ה"ב [יג:]
555	שילם עבור חובו של חברו - מתי יכול לתובעו..... בבלי לג. • פ"ד ה"ב [יג:]
555	הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו..... בבלי לו.
555	מקורם של תרגום, טעמים והכרעים..... בבלי לז:
555	גודל הלוחות..... בבלי לח.
555	התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן..... בבלי לח.
555	לא מכל אדם זוכה להתרפא..... בבלי לט. • פ"ד ה"ב [יד:]
555	תנאי על טובת הנאה..... בבלי לו: • פ"ד ה"ג [יד:]
556	מקור מפסוק להיתר לשכר מקרא..... בבלי לט. • פ"ד ה"ג [יד:]
556	שכר בטלה מותר..... בבלי לט. • פ"ד ה"ג [יד:]
556	אגדות על ביקור חולים - אינן בירושלמי..... בבלי לט: • פ"ד ה"ד [יד:]
556	הסברא דלא אדריה מן חיותיה - אינה בירושלמי..... בבלי לט. • פ"ד ה"ד [יד:]
556	שבעה דברים נבראו קודם העולם - אינו בירושלמי..... בבלי לט:
556	לרבי מאיר אסור ללמדו אומנות..... בבלי מא: • פ"ד ה"ה [יד:]
556	מחלוקת במודר הנאה בשביעית..... בבלי מב. • פ"ד ה"ו [טו:]
557	מעשה שפרס בגדו על הגדיש ונעצרה האש..... פ"ד ה"ט [טו:]
557	מחלוקת האם המפקיר יכול לחזור בו..... בבלי מד. • פ"ד ה"י [טז:]
557	מחלוקת במפקיר לזמן..... בבלי מד. • פ"ד ה"י [טז:]
557	דעה שהפקר בפני עשרה..... בבלי מה. • פ"ד ה"י [טז:]

פרק ה - השותפין..... 557

557	גדר בעלות בשותפין וברירה..... בבלי מה: • פ"ה ה"א [יז:]
558	חכמים וראב"י נחלקו גם ביש בה כדי חלוקה..... בבלי מו: • פ"ה ה"א [יז:]
558	ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י..... בבלי מה: • פ"ה ה"א [יז:]
558	כבוד בנות ישראל לכבס בחצר..... פ"ה ה"א [יז:]
558	שותפין חייבים בנזקין בחצר..... פ"ה ה"א [יז:]
558	במדיר אחד מהשוק לא כופין למכור..... בבלי מו. • פ"ה ה"ב [יח:]
558	איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן האיסור..... פ"ה ה"ד [יח:]
559	הנודר מבני העיר ומיושבי העיר..... פ"ה ה"ד [יח:]
559	נדר של רבים ונדר ברבים..... פ"ה ה"ד [יח:]
559	המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור..... פ"ה ה"ד [יח:]
559	רחבה שדרך הרבים מפסקתה..... בבלי מח. • פ"ה ה"ה [יט:]
559	תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל..... פ"ה ה"ו [יט:]
560	אביו של יונתן בן עוזיאל הדירו מנכסיו, שמאי - שמי..... פ"ה ה"ו [יט:]

פרק ו - הנודר מן המבושל..... 560

560	גדר מבושל - שלוק או צלוי..... פ"ו ה"א [יט:]
560	יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה..... בבלי מט. • פ"ו ה"א [כ:]

560	מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם בירושלמי	בבלי מט: • פ"ו ה"א [כ:]
560	אין קל וחומר בנדרים	פ"ו ה"א [כ:]
560	מעשים בחכמים שיצאו מבתיים ללמוד - אינם בירושלמי	בבלי נ.
561	המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה	בבלי נ.
561	אשת ר"ע מכרה את שערך בשביל שילמד	בבלי נ.
561	גם מלוח לשעה נקרא מלוח	פ"ו ה"ג [כ:]
561	הנודר מטרית טרופה	בבלי נא: • פ"ו ה"ג [כ:]
561	גדר דג קטן	בבלי נא: • פ"ו ה"ג [כ:]
561	מחלוקת רבי יוסי וחכמים בקומא דחלבא	בבלי נב: • פ"ו ה"ד [כא:]
561	טבל הוא דבר שיש לו מתירין	פ"ו ה"ד [כא:]
561	נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא	פ"ו ה"ד [כא:]
561	כללים בדברים שדרכן להאכל	בבלי נב: • פ"ו ה"ו [כא:]
562	שם אביו ושם בנו בנדרים	בבלי נג: • פ"ו ה"ז [כא:]
562	רבי התיר להביא ירק מחו"ל	בבלי נג: • פ"ו ה"ח [כב:]
562	סוגיית עיבור השנה	בבלי נג: • פ"ו ה"ח [כב-כג:]
562	גולגולתו של ארוונה היבואי נמצאה תחת המזבח	פ"ו ה"ח [כב:]
562	מחלוקת האם חזקיהו דאג לטהרה	פ"ו ה"ח [כב:]
563	טבלה של רפואות	פ"ו ה"ח [כב:]
563	ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם	פ"ו ה"ח [כב:]
563	טעו בחשבון העיבור	פ"ו ה"ח [כג:]
563	חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו שיפסיק	פ"ו ה"ח [כג:]
563	יושבי ארץ ישראל חביבים יותר	פ"ו ה"ח [כג:]
564	בית דין משפיעים על הבתולים	פ"ו ה"ח [כג:]
564	שם אביו קרוי עליו בנדרים	בבלי נג: • פ"ו ה"ט [כג:]

פרק ז – הנודר מן הירק.....564

564	סברותיהם של ר"ע וחכמים	בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:]
564	נחלקו גם בממונות, הפקר והקדש	בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:]
564	האם הנודר מבשר מותר בעופות	בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:]
564	מחלוקת אם הנודר מתירוש מותר ביין	פ"ז ה"א [כד:]
565	האומר פת תורה	פ"ז ה"ב [כד:]
565	הלשון "עניצי פשתן"	בבלי נה: • פ"ז ה"ג [כד:]
565	כללים בדברים שדרכן להתכסות	בבלי נה: • פ"ז ה"ג [כה:]
565	חילוק בין עיר לכפר	בבלי נו: • פ"ז ה"ד [כה:]
565	דחיה ללימוד מיריחו שעבורה של עיר כעיר	בבלי נו: • פ"ז ה"ו [כה:]
565	מקשה על הדעה שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם	בבלי נו: • פ"ז ה"ו [כה:]
566	חשש שיעבור על הנדר למפרע	בבלי נז: • פ"ז ה"י [כה:]
566	נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא	בבלי נט.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז בבלי נט. 566

פרק ח – קונם יין 566

- יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה פ"ח ה"א [כו:] 566
- ראש השנה לנדרים - ניסן או תשרי בבלי ס. • פ"ח ה"א [כו:] 566
- אסור להתענות בשבת פ"ח ה"א [כו:] 566
- נדר תענית עד שיסיים לימודו פ"ח ה"א [כו:] 566
- צום ביום שמת בו תלמיד חכם פ"ח ה"א [כו:] 566
- שכח ואכל בתענית פ"ח ה"א [כו:] 566
- דיני טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית פ"ח ה"א [כו:] 567
- צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות, שלוש מאות צומות פ"ח ה"א [כו:] 567
- הנודר כאילו בנה במה לע"ז בבלי ס: 567
- רבי זעירא קינטר את רבי ירמיה פ"ח ה"ב [כו:] 567
- יובל יכול לחול באמצע השמיטה בבלי סא. 567
- דיני נדרים תלויים בדיני שאילת גשמים בבלי סג. • פ"ח ה"ה [כו:] 567
- נדר שנה לאחר שהתעברה בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח:] 567
- דימוי דיני נדרים לשכירות בתים בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח:] 567
- באדר שני כותב ת"ו בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח:] 568
- הנודר הנאה מבית אחותו - היא דעת ר"י בבלי סג: • פ"ח ה"ח [כח:] 568
- המשיב עובר ולא המושבע בבלי סג: • פ"ח ה"ט [כח:] 568

פרק ט – רבי אליעזר 568

- טעם המחלוקת בכבוד אביו בבלי סד. • פ"ט ה"א [כח:] 568
- כבוד רבו בבלי סד. • פ"ט ה"א [כט:] 568
- האם פותחים בנולד - פירוש "אם כן אין נדרים" בבלי סד. • פ"ט ה"א [כט:] 568
- הנודר כאילו בנה במה לע"ז, השומע ליצרו כאילו עובד ע"ז פ"ט ה"א [כט:] 569
- דין מה שאסרה תורה פ"ט ה"א [כט:] 569
- רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה מלמדו פ"ט ה"א [כט:] 569
- ארבעה חשובים כמת - אינו בירושלמי בבלי סד: • פ"ט ה"ב [כט:] 569
- דעה שרבי אליעזר חזר בו בפתח בנולד בבלי סד. • פ"ט ה"ב [כט:] 569
- ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק פ"ט ה"ב [ל:] 569
- האם חכמים מודים לר"מ בדברים שהם כנוולד בבלי סה. • פ"ט ה"ג [ל:] 569
- לא תיקום - משל ליד שהכתה את חברתה בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:] 569
- מחלוקת מה הכלל הגדול בתורה בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:] 570
- מעשה בעשיר שהתגאה וירד מנכסיו בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:] 570
- עין של זהב בבלי סו: • פ"ט ה"ח [לא:] 570
- שאול היה מאכיל ת"ח ומכבדם בבלי סו. • פ"ט ה"ט [לא:] 570
- מעשה באשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ בבלי סו: 570

פרק י – נערה המאורסה..... 570

- 570 ארוס מיפר נדרים שנדרה קודם שנתארסה..... בבלי סז: • פ"י ה"א [לא:]
- 570 מת הבעל, האם האב יכול להפר..... בבלי סט: • פ"י ה"א [לב:]
- 571 היפר הבעל ולא האב, ולהיפך..... בבלי סח: • פ"י ה"א [לב:]
- 571 האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים..... בבלי עב:
- 571 הפרה תלויה במזונות, נודרת על דעת בעלה-לא בירושלמי..... בבלי עג: • פ"י ה"ד [לג:]
- 571 ספיקות מי מיפר בקידושי מאה, יעוד, חרש, שוטה, גרושי ספק..... פ"י ה"ה [לג:]
- 571 האם מיפר נדר לשומרת יבם, הלשון "תבוא לרשות הבעל"..... בבלי עד: • פ"י ה"ו [לד:]
- 572 חכמים השיבו על הק"ו של הפרת נדרים לעתיד..... בבלי עה: • פ"י ה"ז [לד:]
- 572 נשתתק וחזר לדיבורו, האם יכול להפר את הנדר..... בבלי עו: • פ"י ה"ח [לד:]
- 572 היפר והקים לזמן מסוים..... פ"י ה"ח [לד:]
- 572 ספק האם אפשר להישאל על ההקם..... בבלי סט: • פ"י ה"ח [לה:]
- 572 התרת נדרים ע"י מתרגם..... פ"י ה"ח [לה:]
- 572 מחלוקת אם הנשאל על הנדר צריך לשבת..... בבלי עז: • פ"י ה"ח [לה:]
- 572 השואל הלכות ואגדות צריך לעמוד..... פ"י ה"ח [לה:]
- 573 התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוגס..... פ"י ה"ח [לה:]

פרק יא – ואלו נדרים..... 573

- 573 יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות..... פ"א ה"א [לו:]
- 573 איפופי הוא כינוי לאלקים..... פ"א ה"א [לו:]
- 573 מחלוקת בהפרה כשיגרשנה..... בבלי עט: • פ"א ה"א [לו:]
- 573 בהמתם וחיי אחרים - אחרים קודמים..... בבלי פ: • פ"א ה"א [לו:]
- 573 משרה בפירות שביעית..... פ"א ה"א [לו:]
- 574 אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה - אינו בירושלמי..... בבלי פא: • פ"א ה"א [לו:]
- 574 למד במערה שלושה ימים..... בבלי פא: • פ"א ה"א [לו:]
- 574 שני כיכרות ונדר מאחד מהם..... בבלי פב: • פ"א ה"ב [לז:]
- 574 קונם שאהנה לבריות - האם יכולה להנות ממעשר עני..... בבלי פד: • פ"א ה"ג [לז:]
- 574 אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי..... בבלי פד:
- 574 מקור מפסוק למחלוקת האם טובת הנאה ממון..... בבלי פד: • פ"א ה"ג [לז:]
- 574 עונשיהם של המסייעים בבית הגרנות..... פ"א ה"ג [לח:]
- 575 קיום נדרים בטעות אינו קיום..... בבלי פו: • פ"א ה"ה [לח:]
- 575 שיעור כדי דיבור..... בבלי פז:
- 575 ארבע דעות בקיום והפרת מקצת..... בבלי פז: • פ"א ה"ו [לח:]
- 575 רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו..... פ"א ה"ח [לט:]
- 575 תשעת המקרים בנדרים הם שניים..... בבלי פט: • פ"א ה"י [לט:]
- 575 איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן האיסור..... בבלי צ:
- 575 פירוש "השמים ביני לבינך"..... בבלי צ: • פ"א ה"יב [לט:]
- 575 פירוש "דרך בקשה"..... בבלי צ: • פ"א ה"יב [לט:]

- כלוי אני ממך פ"א הי"ב [לט:] 576
 אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי בבלי צא. 576
 מעשה בעני שנכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו מגילוי בבלי צא: 576
 סיום המסכת פ"א הי"ב • בבלי צא: • פ"א הי"ב [מ.] 576

576.....השמטות מתלמוד ירושלמי

- עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף השמטות ד"ה סוף 576

577 מסכת נזיר

577.....פרק א – כל כינויי נזירות

- פתיחת המסכת בבלי ב. • פ"א הי"א [א.] 577
 למה התכוון כשאמר כינויי נזירות פ"א הי"א [א.] 577
 החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות - אינו בירושלמי בבלי ב: 577
 האומר נווה (נאה) - מתי הוא נזיר בבלי ב: • פ"א הי"א [א:] 577
 גירסא הפוכה במחלוקת בגדר כינויים פ"א הי"א [א:] 577
 מחלוקת מהם כינויי כינויים פ"א הי"א [א:] 578
 מתי "הריני כזה" היא לשון נזירות בבלי ג. • פ"א הי"א [ב.] 578
 מחלוקת אם עוף טמא נקרא ציפור בבלי ג. • פ"א הי"א [ב.] 578
 ימין זו שבועה, אדם מתפיס במה שסמוך בפסוק בבלי ג: 578
 נזיר מחרצנים וזגים - האם צריך ווים בבלי ג: • פ"א הי"ב [ב:] 578
 נזיר לא שותה ד' כוסות, ומחלוקת אם שותה כשנשבע לשתות בבלי ג: 578
 מחלוקת גדולה בנודר על דבר אסור פ"א הי"ב [ב:] 578
 נזירים שונים - מי עדיף שיטמא בבלי ד. 579
 כינויים לנזיר שמשון בבלי ד. • פ"א הי"ב [ג.] 579
 נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום פ"א הי"ב [ג:] 579
 נזירות שמשון לא מפורשת בתורה בבלי ד: • פ"א הי"ב [ד.] 579
 מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור בבלי ד: 579
 שישה מקורות לכך שסתם נזירות שלושים יום בבלי ה. • פ"א הי"ג [ד:] 579
 מקצת היום ככולו הוא דיעבד בבלי ה: 580
 הריני נזיר מאה שנה בבלי ח: • פ"א הי"ד [ד:] 580
 שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות נזיר טהור בבלי ד: • פ"א הי"ה [ה.] 580

580.....פרק ב – הריני נזיר

- גרוגרת היא כינויי כינויים בבלי ט. • פ"ב הי"א [ה:] 580
 כל הלשונות משמשים לנזירות וקרבן פ"ב הי"א [ה:] 580
 כינויי ערכין ודמים פ"ב הי"א [ו.] 580
 נזירות בלשון זכר ונקבה פ"ב הי"ב [ו:] 580

- המשנה "אם עומדת הפרה" היא בלשון סגי נהור..... בבלי י. • פ"ב ה"ב [ו:] 581
 לשון נזירות לא מועילה במקום נדר..... בבלי יא. • פ"ב ה"ג [ו:] 581
 התנאי ע"מ שאשתה יין בטל משום שאינו כפול..... בבלי יא. • פ"ב ה"ד [ז:] 581
 על מנת שלא תפרחי באוויר..... פ"ב ה"ד [ז:] 581
 יכול להתחייב קרבן על נזירות שעוד לא נדר..... בבלי יא: • פ"ב ה"ה [ז:] 581
 קרבן על אדם שעתיד לזוור, תנאי על דשב"ל..... בבלי יא: • פ"ב ה"ה [ז:] 581
 מחלוקת בקידוש אשה ואינו יודע מי היא..... בבלי יא: 582
 האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים..... בבלי יב: 582
 לא מחלק בין "קרבנות חצי נזיר" ל"חצי קרבנות נזיר"..... בבלי יב: • פ"ב ה"ו [ח:] 582
 נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום..... בבלי יד. 582
 לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות..... פ"ב ה"ט [ט:] 582
 חילוק בין הקדש לקידושין בלאחר ל' יום..... פ"ב ה"ט [ט:] 582
 האם גם תחילת היום ככולו..... בבלי טו. • פ"ב ה"י [ט:] 582
 נזיר שגילח בתער - האם סותר הכל..... פ"ב ה"י [י:] 582
 האם יכול לגלח תגלחת אחת על שתי נזירות..... פ"ב ה"י [י:] 583

פרק ג - מי שאמר..... 583

- מקצת היום ככולו הוא דיעבד..... פ"ג ה"א [יא:] 583
 נזיר פעמיים ונשאל על אחת - בטלה השנייה..... פ"ג ה"ב [יב:] 583
 לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות..... פ"ג ה"ג [יב:] 583
 מקורו של רבי אליעזר שסותר שבעה..... בבלי טז. • פ"ג ה"ג [יב:] 583
 נזיר בבית הקברות - חילוק בין טומאה ליין ותגלחת..... בבלי טז: • פ"ג ה"ה [יג:] 583
 מחלוקת כמה לוקה נזיר ששהה בבית הקברות..... בבלי יז. • פ"ג ה"ה [יד:] 583
 בשעת מיתתו אמר שיצאו מהבית ולא יטמאו..... פ"ג ה"ה [יד:] 584
 האם נזירותו ונזירות בנו מצטרפות..... פ"ג ה"ה [יד:] 584
 אשם נזיר מעכב..... בבלי יח: 584
 עדיין מחלוקת האם רבי יהודה כבית שמאי..... בבלי כ. • פ"ג ה"ו [טו:] 584
 יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה..... בבלי כ. • פ"ג ה"ז [טו:] 584
 מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון..... פ"ג ה"ז [טז:] 585

פרק ד - מי שאמר..... 585

- ושמע חבירו ואמר "ואני" "ואני" - האם צריך ווים..... בבלי כ: • פ"ד ה"א [טז:] 585
 מחלוקת האם כל אחד מתפיס בחבירו או בראשון..... בבלי כא. • פ"ד ה"א [טז:] 585
 שיעור כדי דיבור..... בבלי כ: • פ"ד ה"א [טז:] 585
 שניים שמתפסים באחד ואחד שמתפסים בשניים..... פ"ד ה"א [טז:] 585
 נזירות בדבר שאין בו ממש - הילוכי ודיבורי..... בבלי כא: • פ"ד ה"א [טז:] 585
 בעל שהיפר לאשתו, גם נדרו מופר..... בבלי כ: • פ"ד ה"ב [טז:] 585
 גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה - אינו בירושלמי..... בבלי כג: • פ"ד ה"ג [יז:] 586

- מניין יש לאשה ממון, אי אפשר להקנות לאשה בבלי כד: • פ"ד ה"ד [יז]: 586
 מותר קרבנות נזיר פ"ד ה"ד [יח]: 586
 גירסא הפוכה במחלוקת במותר עשירית האיפה פ"ד ה"ד [יח]: 586
 הפריש שור לנזירותו ומת בבלי כו: • פ"ד ה"ד [יח]: 586
 לא דן במקור שרק האיש מזיר את בנו בבלי כח: • פ"ד ה"ו [יט]: 586
 כ"ד חומרי בית הלל פ"ד ה"ו [יט]: 586
 יש דעה שהאיש לא מזיר את בנו בבלי כח: • פ"ד ה"ו [יט]: 586
 לא דן במקור שהאיש מגלח על אביו בבלי ל: • פ"ד ה"ו [יט]: 587
 בן שנזר יכול למחות בכל לשון בבלי ל: • פ"ד ה"ו [יט]: 587
 המקור לשחיטת עוף בבלי כט: • פ"ד ה"ו [יט]: 587
 לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות פ"ד ה"ו [כ]: 587

פרק ה – בית שמאי 587

- מחלוקת בדין הקדש בטעות לבית שמאי בבלי לא: • פ"ה ה"א [כ]: 587
 האם חוששים לקנוניא בנותן מתנה וגירש את אשתו פ"ה ה"א [כא]: 587
 מחלוקת ב"ה וב"ש בנזר ונשאל לחכם בבלי לא: • פ"ה ה"ב [כב]: 588
 המחלוקת בשאלה למי שעבר על נזירותו בבלי לב: • פ"ה ה"ב [כב]: 588
 לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן בבלי לב: • פ"ה ה"ב [כג]: 588
 החזירה הגנבים - האם נזיר למפרע בבלי לב: • פ"ה ה"ג [כג]: 588
 ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק בבלי לב: • פ"ה ה"ג [כג]: 588
 המעשה עם שמעון בן שטח וינאי פ"ה ה"ג [כג]: 589
 מחלוקת האם מי שלא אכל דגן מצטרף לזימון פ"ה ה"ג [כג]: 589
 מי שנתקיימו דבריו - בלשון סגי נהור בבלי לב: • פ"ה ה"ד [כד]: 589
 עשרה נזירים בבלי לד: • פ"ה ה"ד [כד]: 589

פרק ו – שלושה מינין 589

- גרסא הפוכה בזבח וקיטר בהעלם אחד, עברת נהרות וטעית פ"ו ה"א [כד]: 589
 הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת פ"ו ה"א [כד]: 589
 דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים פ"ו ה"א [כד]: 589
 האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם בבלי לה: • פ"ו ה"א [כד]: 590
 השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה פ"ו ה"א [כד]: 590
 השתחוואה אינה מעשה פ"ו ה"א [כד]: 590
 איסור עלים ולולבים בנזיר נלמד מכלל ופרט בבלי לד: • פ"ו ה"א [כה]: 590
 מקור אחר לאיסור אכילת טריפה פ"ו ה"א [כה]: 590
 מחלוקת בטעם כעיקר ובהיתר מצטרף לאיסור בבלי לז: • פ"ו ה"א [כז]: 590
 ביאור טעם המשנה הראשונה בבלי לח: • פ"ו ה"א [כז]: 591
 נזיר לוקה גם משום "וכל משרת" בבלי לח: • פ"ו ה"א [כז]: 591
 כלל ופרט - הכל בכלל בבלי לה: • פ"ו ה"ב [כז]: 591

מקור אחר לכך שנזיר צריך לגלח את כולו	בבלי מב. • פ"ו ה"ג [כח:]	591
תגלחת כעין תער לא סותרת נזירות.....	בבלי מ. • פ"ו ה"ג [כח:]	591
גילח ונשאר כשיעור.....	פ"ו ה"ג [כט:]	591
נזיר סותר על גילוח ג' שערות, הלשון "מלכות"	בבלי מ. • פ"ו ה"ג [כט:]	592
דעה שלא לוקה על גילוח שיעור אחת.....	בבלי מ. • פ"ו ה"ג [כט:]	592
חילוקים בדיני פסיק רישא	בבלי מב. • פ"ו ה"ג [כט:]	592
נזר בבית הקברות - חילוק בין טומאה ליין ותגלחת.....	פ"ו ה"ד [כט:]	592
התראה אחת לכמה עבירות	בבלי מב. • פ"ו ה"ד [כט:]	592
נזיר לא שותה ד' כוסות, ומחלוקת אם שותה כשנשבע לשתות.....	פ"ו ה"ה [כט:]	592
גדר מבושל - שלוק או צלוי	פ"ו ה"ט [לא:]	592
יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה	פ"ו ה"ט [לא:]	592
כיצד חותך את הזרוע מן האיל	פ"ו ה"ט [לא:]	593
שיעור איסור בתערובת בנותן טעם, הלשון טבל-תבלין.....	פ"ו ה"ט [לא:]	593
רבי אליעזר שמותי	פ"ו ה"א [לב:]	593
גירסא הפוכה במחלוקת על נזיר ממורט	בבלי מו: • פ"ו ה"א [לב:]	593

פרק ז – כהן גדול.....593

במשנה בירושלמי לא מפורש שנטמאים למת מצוה	בבלי מז: • פ"ז ה"א [לב:]	593
כה"ג בכלל כהן הדיוט.....	בבלי מז: • פ"ז ה"א [לב:]	594
כמה מקורות לטומאה למת מצוה	בבלי מז:מח: • פ"ז ה"א [לב:]	594
אבר מת מצוה	בבלי מז: • פ"ז ה"א [לג:]	594
מעשה שחתכו את רגלו ודן בדיני טומאה	פ"ז ה"א [לג:]	594
לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל	פ"ז ה"א [לג:]	594
התירו לכהנים להיטמא לרבי יהודה הנשיא.....	פ"ז ה"א [לג:]	594
כבוד הרבים דוחה גם לאו דאורייתא	פ"ז ה"א [לד:]	594
נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל	פ"ז ה"א [לד:]	595
המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה.....	פ"ז ה"א [לד:]	595
נזירים שונים - מי עדיף שיטמא.....	בבלי מז: • פ"ז ה"א [לד:]	595
נפל שאין בו כזית בשר - ודאי שלא נתקשרו אבריו	בבלי נ. • פ"ז ה"ב [לה:]	595
שרץ מטמא בכעדשה משום שזו תחילת ברייתו	פ"ז ה"ב [לה:]	595
קברו של אדם הראשון	בבלי נד. • פ"ז ה"ב [לה:]	595
האדם נברא ממקום המזבח	פ"ז ה"ב [לה:]	595
לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרוד רקב.....	בבלי נא. • פ"ז ה"ב [לה:]	596
שיעור מלא תרוד	בבלי נ: • פ"ז ה"ב [לה:]	596
לא מגלח על רוב בניין ומניין	בבלי נ. • פ"ז ה"ג [לז:]	596
כל "באמת" הלכה למשה מסיני	פ"ז ה"ג [לז:]	596
מקורות מפסוקים לאלו ימים עולים לנזיר מצורע.....	בבלי נו. • פ"ז ה"ג [לז:]	596
שמועה ממשא עד האמוראים	בבלי נו:	596

פרק ח – שני נזירים 596

- ראיתי טומאה שנזקה ביניכם - אינו בירושלמי פ"ח ה"א [לח:] 596
 תנאי בלב, דברים שבלב פ"ח ה"א [לט:] 596
 אין תנאי בשבועות פ"ח ה"א [לט:] 597
 התראת ספק בספק שיתברר למפרע פ"ח ה"א [מ:] 597
 גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק פ"ח ה"א [מ:] 597
 מחלוקת מתי מלו בפסח גלגל בימי יהושע פ"ח ה"א [מ:] 597
 אשם נזיר מעכב פ"ח ה"ב [מא:] 597
 שערן של נזיר מצורע פ"ח ה"ב [מא:] 597
 מחלוקת בהקפת כל הראש ובמלמעלה למטה בבלי נח. • פ"ח ה"ב [מב:] 597
 האם יכול לגלח תגלחת אחת על שתי נזירות בבלי ס: 597

פרק ט – הכותים אין להם 598

- המקור שאין נזירות בגויים בבלי סא. • פ"ט ה"א [מב:] 598
 גוי מזיר וניזור בבלי סא. • פ"ט ה"א [מב:] 598
 לבן הוא כושן רשעתיים פ"ט ה"א [מב:] 598
 מחלוקת ר"מ ור"י באומר "שתה" סתם בבלי סב: • פ"ט ה"א [מג:] 598
 מחלוקת בנזיר שנטמא בטומאת התהום בבלי סג: 598
 המקור לטומאת התהום מפסוק פ"ט ה"ב [מד:] 598
 מת מצוה אינו מצוי בבלי סה. • פ"ט ה"ג [מה:] 598
 דיני פיגוי קברות בבלי סה. • פ"ט ה"ג [מה:] 598
 קברי מלך ונביא לא מתפנים בבלי סה. • פ"ט ה"ג [מה:] 599
 מחלוקת ר"ש וחכמים בכרם ובקברות צפופים פ"ט ה"ג [מה:] 599
 מקורות לדיני ספק נגעים בבלי סה: • פ"ט ה"ד [מו:] 599
 המקור שזב נטמא באונס בבלי סה: • פ"ט ה"ד [מו:] 599
 הופך את הגירסא - רגליים לדבר שפטור בבלי סה: • פ"ט ה"ה [מו:] 599
 מורה מלשון יראה, שהערה מפחדת ממנו בבלי סו. • פ"ט ה"ו [מז:] 600
 סיום המסכת בבלי סו: • פ"ט ה"ו [מז:] 600

מסכת סוטה 601

פרק א – המקנא 601

- סדר המסכתות בבלי ב. • פ"א ה"א [א:] 601
 פתיחת המסכת בבלי ב. • פ"א ה"א [א:] 601
 קינוי צריך להיות באימה בבלי ב. • פ"א ה"א [א:] 601
 המחלוקת בקינוי תלויה במחלוקת ב"ה וב"ש בגירושין בבלי ג. • פ"א ה"א [א:] 601
 לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו בבלי ג. 601
 עד זומם הוא חידוש פ"א ה"א [ב:] 601

601	המקור לדין ספק טומאה	פ"א ה"ב [ג.]
602	קטנה שזינתה מותרת לבעלה	פ"א ה"ב [ג.]
602	שיעורי סתירה הם לאחר התרת הסינר	בבלי ד. • פ"א ה"ב [ד.]
602	כיצד ידע בן זומא שיעור ביאה	בבלי ד. • פ"א ה"ב [ד.]
602	מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה	פ"א ה"ב [ד.]
602	הלשון "תולה ואינה ניכרת"	בבלי ו.
602	מעשה שלא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה	בבלי ז. • פ"א ה"ג [ה.]
602	מוסרים לבעל שני ת"ח משום יחוד	בבלי ז. • פ"א ה"ג [ה.]
603	מעשה באשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ	פ"א ה"ד [ה.]
603	דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל	בבלי י. • פ"א ה"ד [ה.]
603	מדוע מבזים סוטה מספק	בבלי ז. • פ"א ה"ה [ו.]
604	ברור לו מיתה קלה שבקלות	בבלי ח. • פ"א ה"ה [ו.]
604	חבל מצרי משום מעשה מצרים	בבלי ח. • פ"א ה"ו [ו.]
604	יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה	פ"א ה"ז [ו.]
604	מידה טובה מרובה ממידת פורענות	פ"א ה"ז [ז.]
604	דלילה ושמשון	בבלי ט.
604	שמשון היה חיגר - אינו בירושלמי	בבלי י. • פ"א ה"ח [ז.]
604	שכר העין השנייה של שמשון לעולם הבא	בבלי י. • פ"א ה"ח [ז.]
604	הפלשתים היו יראים משמשון גם לאחר מותו	בבלי י. • פ"א ה"ח [ז.]
604	למה נהרג אבנר	פ"א ה"ח [ז.]
605	אנשי אבשלום היו ראשי סנהדרין	בבלי י. • פ"א ה"ח [ח.]
605	מהו ספר הישר	פ"א ה"י [ח.]

פרק ב – היה מביא 605.....

605	קטנה שעברה	פ"ב ה"א [ט.]
605	קטנה שזינתה מותרת לבעלה	פ"ב ה"א [ט.]
605	חרשת שזינתה נאסרת על בעלה	פ"ב ה"א [ט.]
605	ספק האם מגיש את המנחה או את הכלי	בבלי יד.
605	שברי כלי חרס, כלי מפוחם	בבלי טו. • פ"ב ה"ב [י.]
606	מלאכה לא פוסלת במצורע	בבלי טו. • פ"ב ה"ב [י.]
606	ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה	פ"ב ה"ב [י.]
606	מים עפר וכתב - מאין באת ולאן אתה הולך	בבלי טו. • פ"ב ה"ב [י.]
606	כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי	בבלי טו.
606	שלושה דברים צריכים לשמה	פ"ב ה"ב [י.]
606	המקומות שההלכה עוקפת את המקרא	בבלי טז.
606	תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או ירוק	בבלי יז.
606	מחלוקת האם משיבוע ואח"כ כותב או להיפך	בבלי יז. • פ"ב ה"ג [יא.]
607	מחלוקת האם התנאים מעכבים	פ"ב ה"ג [יא.]

האם מגילת סוטה מטמאה את הידיים	בבלי יח. פ"ב ה"ד [יא:]	607
מחלוקת בכמה אותיות מתחייב	בבלי יח. פ"ב ה"ד [יא:]	607
ספיקות בכתיבת מגילת סוטה	בבלי יח. פ"ב ה"ד [יא:]	607
מחלוקת בכתיבה על עור בהמה טמאה	בבלי יח. פ"ב ה"ד [יא:]	607
מחלוקת האם כל השבועות באלה ובאמן ואמן	בבלי יח. פ"ב ה"ה [יב:]	607
מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר	בבלי יח. פ"ב ה"ה [יב:]	608
דין סוטה בסומא	פ"ב ה"ה [יג:]	608
המגרש את אשתו - האם נחשב כאילו מחל על קינוי	פ"ב ה"ו [יג:]	608

פרק ג - היה נוטל..... 608

כיצד הכהן נוגע באשה	בבלי יט. פ"ג ה"א [יג:]	608
סוטה גידמת כן שותה	בבלי יט. פ"ג ה"א [יג:]	608
ספק האם מגיש את המנחה או את הכלי	פ"ג ה"א [יג:]	608
חכמים מודים לר"ש בדיעבד	בבלי יט. פ"ג ה"ב [יד:]	608
כל העוונות נזכרים לה	בבלי כ. פ"ג ה"ב [יד:]	608
המגילה נגזזת תחת ציר ההיכל, מחיקת כתבי הקודש	בבלי כ. פ"ג ה"ג [טו:]	609
מחלוקת האם יש במים קדושה	פ"ג ה"ג [טו:]	609
מערערין אותה משום שגרמה לשם שיימחק	בבלי כ. פ"ג ה"ג [טו:]	609
מחלוקת כמה מהמגילה תימחק ויערערה	בבלי כ. פ"ג ה"ג [טו:]	609
מקורות שזכות תולה שנה, שנתיים ושלוש	בבלי כ. פ"ג ה"ד [טו:]	609
כל זיכרון שבתורה לטובה	פ"ג ה"ד [טו:]	609
אם היתה עקרה נפקדת	פ"ג ה"ד [טו:]	609
ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, מיתת עובדי העגל	בבלי כ. פ"ג ה"ד [טז:]	610
חסיד שוטה	בבלי כא. פ"ג ה"ד [טז:]	610
רשע ערום	בבלי כא. פ"ג ה"ד [טז:]	610
נכסי לך ואחריוך לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני	בבלי כא.	610
יצאה בת קול שהלכה כבית הלל	פ"ג ה"ד [טז:]	611
אשה פרושה, לאה התכוונה להעמיד שבטים	בבלי כב. פ"ג ה"ד [טז:]	611
מכוות פרושים, מעשה בעני שחסר מאתים זוז, עין הרע	בבלי כב. פ"ג ה"ד [טז:]	611
בתולה ציימנית	בבלי כב. פ"ג ה"ד [טז:]	611
אלמנה שובבית	בבלי כב. פ"ג ה"ד [טז:]	611
תינוק שהוא עולה לחדשיו	בבלי כב. פ"ג ה"ד [טז:]	611
שבעה מיני פרושין	בבלי כב.	612
יש דעה שגם טהורה ששתתה מתה	פ"ג ה"ה [טז:]	612
הלשון "תולה ואינה ניכרת"	בבלי כב. פ"ג ה"ה [טז:]	612
מנחת סוטה שנטמאה - האם נשרפת או נפדית	בבלי כב. פ"ג ה"ו [יז:]	612
איש נסקל ערום ולא אשה - מסברא	בבלי כג. פ"ג ה"ח [יח:]	612
בשתי גניבות נמכר ונשנה	פ"ג ה"ח [יח:]	612

פרק ד – ארוסה.....613

- 613 ארוסה ושומרת יבם נקראת "מקצת אשתו"..... בבלי כד. • פ"ד ה"א [יח:]
- 613 המגרש את אשתו - האם נחשב כאילו מחל על קינוי..... בבלי כה.
- 613 אביו ואימו של בן סורר לא יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו..... בבלי כה.
- 613 הנושא מעוברת חבירו ומינקת חבירו..... בבלי כו. • פ"ד ה"ג [יט:]
- 613 אם היתה עקרה נפקדת..... בבלי כו.
- 613 התיר וצם משום שחשש מהיתרו..... פ"ד ה"ג [יט:]
- 613 אסור לישא מינקת אפילו אם מת התינוק..... פ"ד ה"ג [יט:]
- 613 ה"א שאשת כהן ששתתה אסורה לבעלה..... בבלי כו. • פ"ד ה"ד [כ:]
- 613 אשת כהן נאסרת באונס, בק"ו משרצים..... פ"ד ה"ד [כ:]
- 614 תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך..... פ"ד ה"ד [כ:]
- 614 המקור שביאת פסול פוסלת אשה מתרומה..... פ"ד ה"ה [כ:]
- 614 דין סוטה בסומא..... בבלי כז.
- 614 סוטה גידמת כן שותה..... בבלי כז.

פרק ה – כשם שהמים.....614

- 614 מקור נוסף שאסורה לבועל, גורעין ודורשין..... בבלי כח. • פ"ה ה"א [כ:]
- 615 המאריס בגימטריא כנגד מספר האברים..... בבלי כח. • פ"ה ה"א [כ:]
- 615 האשה שוגגת והבועל מזיד, או להיפך..... בבלי כח. • פ"ה ה"א [כא:]
- 615 גם טומאה דרבנן צריכה הערב שמש..... פ"ה ה"ב [כא:]
- 615 מחלוקת בני בבל ובני א"י האם הלכה כרבי עקיבא..... בבלי כז: • פ"ה ה"ב [כב:]
- 615 ספק אם לוקה על אכילת מעשר שני טמא..... פ"ה ה"ב [כב:]
- 615 המקור לדין ספק טומאה..... בבלי כח.
- 615 מחלוקת בני בבל ובני א"י בתשובת הכהנים לחגי..... בבלי כט. • פ"ה ה"ב [כג:]
- 616 גולגולתו של ארוונה היבوسی נמצאה תחת המזבח..... פ"ה ה"ב [כג:]
- 616 דבר הלמד בק"ו לא מלמד בק"ו, שלישי בתרומה מהתורה..... בבלי כט. • פ"ה ה"ב [כד:]
- 616 חשבון המגרש והשדות..... בבלי כז: • פ"ה ה"ג [כד:]
- 616 מעשה שהטעה את המלכות בחישוב שטח הטרקלין..... פ"ה ה"ג [כד:]
- 616 מקדרין בחבל של חמישים אמה..... פ"ה ה"ג [כד:]
- 616 בני ישראל ראו את המצרים מתים..... בבלי ל: • פ"ה ה"ד [כד:]
- 617 צריך לומר את שירת הים כל יום..... פ"ה ה"ד [כד:]
- 617 צריך לומר שירה על ניסים..... פ"ה ה"ד [כה:]
- 617 עשה מאהבה ועשה מיראה..... בבלי לא. • פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 שבעה מיני פרושין..... פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר..... פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו להריגה..... פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה..... פ"ה ה"ה [כה:]
- 617 דעות רבות מתי היה איוב..... פ"ה ה"ו [כה:]

האם איוב היה ישראל או גוי פ"ה ה"ו [כה:] 618
 איוב היה וייסורין לא היו פ"ה ה"ו [כה:] 618 • בבלי לא.

פרק ו – מי שקינא..... 618

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם פ"ו ה"א [כו:] 618
 גרסאות "מוזרות" ו"מוצרות" בבלי לא. • פ"ו ה"א [כו:] 618
 כיצד שמע מעוף הפורח ולא יודעים מי המקור בבלי לא. • פ"ו ה"א [כו:] 618
 שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא בבלי לא: • פ"ו ה"ד [כח:] 618
 עדות שבטלה מקצתה בסתירה בבלי לא: • פ"ו ה"ד [כט:] 618

פרק ז – אלו נאמרין..... 619

פרשת סוטה וכו' נאמרים בכל לשון דווקא אם מבין בבלי לב. • פ"ז ה"א [כט:] 619
 כהן שאומר לסוטה ע"י תורגמן בבלי לב: • פ"ז ה"א [כט:] 619
 שיחתן של צדקניות פ"ז ה"א [כט:] 619
 אם יודע גם לשה"ק צריך לקרוא דווקא בה בבלי לב: • פ"ז ה"א [כט:] 619
 תפילה בכל לשון בבלי לג. • פ"ז ה"א [כט:] 619
 משביעים אותו על דעתנו פ"ז ה"א [כט:] 619
 מעלתה של לשון ארמית בבלי לב. • פ"ז ה"ב [ל:] 619
 ארבעה לשונות נאים בבלי לב. • פ"ז ה"ב [ל:] 619
 גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות בבלי לג. 619
 ק"כ מיל מהירדן להר גריזים בבלי לו. • פ"ז ה"ג [ל:] 620
 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי בבלי לו: 620
 יוסף ראה גם את דמות רחל בבלי לו: 620
 הברכות והקללות נאמרו לאחר י"ד שנה בבלי לו. • פ"ז ה"ג [ל:] 620
 כשהתורה כוללת כמה דינים אינם שני כתובים, וכן מלמדים פ"ז ה"ד [לא:] 620
 מקור מפסוק להגבהת התורה פ"ז ה"ד [לא:] 620
 החזקת לומדי תורה פ"ז ה"ד [לא:] 620
 בנימין היה חצוי על אבני האפוד - בן ימין בבלי לו. • פ"ז ה"ד [לב:] 621
 לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם פ"ז ה"ה [לב:] 621
 עד היכן הגיעו המים בירדן בבלי לד. • פ"ז ה"ה [לב:] 621
 נענשו על הנסתרות, וביבנה הותרה הרצועה בבלי לז: • פ"ז ה"ה [לג:] 621
 המקרא את הכהנים צריך להיות ישראל בבלי לח. 621
 כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד בבלי לח: 621
 ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים בבלי לח: 621
 בברכת כהנים הציבור אומר פסוקים בבלי לט: 621
 ברכת כה"ג "על ירושלים" - אינה בירושלמי פ"ז ה"ו [לג:] 621
 האם מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה פ"ז ה"ו [לג:] 621
 נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל בבלי מ. 621

- 622 אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי מ: • פ"ז ה"ז [לג:]
- 622 יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי מ:
- 622 הרבה נהרגו על שהחניפו לאגריפס בבלי מא. • פ"ז ה"ז [לד:]
- 622 הפרשות שהמלך קורא בהקהל בבלי מא. • פ"ז ה"ח [לד:]

פרק ח – משוח מלחמה.....622

- 622 לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם פ"ח ה"א [לד:]
- 622 היציאה למלחמה אינה ע"פ סדר הפסוקים בבלי מב. • פ"ח ה"א [לד:]
- 623 אסור לטמא את הטהור פ"ח ה"ב [לד:]
- 623 ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או תלייה פ"ח ה"ב [לה:]
- 623 הקב"ה מסייע לישראל נגד כלי המלחמה של הגויים בבלי מב. • פ"ח ה"ג [לה:]
- 623 האם האשה מתעברת משני בני אדם כאחת בבלי מב:
- 623 מחלוקת האם היו שני ארונות או אחד פ"ח ה"ג [לה:]
- 623 מחלוקת ברוחבו ואורכו של ארון הברית פ"ח ה"ג [לו:]
- 624 גודל הלוחות פ"ח ה"ג [לו:]
- 624 לירושלמי בתוך ארון הברית לא היו עמודים פ"ח ה"ג [לו:]
- 624 מחלוקת כיצד היו הלוחות כתובים פ"ח ה"ג [לו:]
- 624 הבונה בית בחו"ל לא חוזר בבלי מג. • פ"ח ה"ד [לז:]
- 625 איסור לועג לרש בבלי מג:
- 625 הנושא איילונית לא חוזר בבלי מד. • פ"ח ה"ו [לח:]
- 625 תפילת כהן גדול פ"ח ה"ז [לח:]
- 625 החוזרים צריכים להביא ראיה בבלי מג. • פ"ח ה"ט [לט:]
- 625 לא מפרסמים את המתירא מהעבירות בבלי מד. • פ"ח ה"ט [לט:]
- 625 החכם עיניו בראשו - שיועד מה יהיה בסופו פ"ח ה"י [לט:]
- 625 המחלוקת בגדר מלחמת רשות ומצוה בבלי מד: • פ"ח ה"י [לט:]
- 625 אפילו רב בן רב יוצא למלחמה בבלי מד: • פ"ח ה"י [לט:]

פרק ט – עגלה ערופה.....626

- 626 עורפים רק אם יש עדים שראו את הנהרג בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ:]
- 626 לא תהא שמיעה גדולה מראיה - אינו בירושלמי פ"ט ה"א [מ:]
- 626 מפרפר - אפשר שנעשה לו נס בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ:]
- 626 עשרה דברים שנאמרו בירושלים פ"ט ה"א [מ:]
- 626 י"ד שנה היו עסוקים ופטורים מחלק מהמצוות פ"ט ה"א [מ:]
- 626 קוברים את ההרוג לפני המדידה בבלי מד: • פ"ט ה"א [מ:]
- 626 לא פוסקים כרבי שמעון בבלי מה: • פ"ט ה"ב [מא:]
- 627 הרוג שנמצא בין שתי עיירות בבלי מה: • פ"ט ה"ב [מא:]
- 627 האם ערי מקלט מביאות עגלה ערופה פ"ט ה"ב [מא:]
- 627 אנשי ציפורי הסתירו את החוטם מפני המלכות פ"ט ה"ג [מא:]

627	ספיקות אם הגוף והראש של אותו האדם..... בבלי מה: • פ"ט ה"ד [מא:]
627	דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד פ"ט ה"ה [מב:]
627	האם עגלה ערופה טהורה או טמאה כנבילה פ"ט ה"ה [מב:]
628	עריפת העגלה ברוב שניים בבלי מו: • פ"ט ה"ה [מג:]
628	האם הפסוק נאמר על ההורג או הנהרג בבלי מו: • פ"ט ה"ו [מג:]
628	פסוקים שמתחלקים לשלושה וכ"א אמר חלק בבלי מו: • פ"ט ה"ו [מג:]
628	תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה למעשה בישו..... בבלי מז:
628	מקור לכך שהורגים את הרוצח גם לאחר העריפה בבלי מז: • פ"ט ה"ו [מג:]
628	שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא בבלי מז: • פ"ט ה"ז [מג:]
628	כל הזוגות ורבי עקיבא היו אשכולות בבלי מז: • פ"ט ה"י [מד:]
629	רבי יהודה בן בבא היה בלא דופי בבלי מו: • פ"ט ה"י [מד:]
629	היו מכים את הקרבנות ונעשו נבילות בבלי מח: • פ"ט ה"א [מד:]
629	מאיזו תקופה היו נשיא ואב בית דין..... בבלי מח: • פ"ט ה"א [מד:]
629	בראשונה היה המעשר מתחלק לשלושה בבלי מח: • פ"ט ה"א [מה:]
629	הטעם שבתחילה היה מותר לשיר בבתי משתאות בבלי מח: • פ"ט ה"ב [מה:]
629	ב"ד של מעלה נפרעים ממנו וממשפחתו בבלי מח: • פ"ט ה"ב [מה:]
629	מי הם נביאים הראשונים בבלי מח: • פ"ט ה"ג [מה:]
630	השם תרשתא, התירו לו לשנות יין של גויים בבלי מח:
630	למה נקרא שמו שמואל הקטן..... בבלי מח: • פ"ט ה"ג [מה:]
630	זכוית לבנה בבלי מח:
630	זריזות מביאה לידי נקיות..... בבלי מט:
630	אשת ר"ע מכרה את שערה בשביל שילמד פ"ט ה"ו [מו:]
630	הטעם לאיסור חכמה יוונית..... בבלי מט: • פ"ט ה"ו [מו:]
630	מותר ללמד את בתו יוונית..... בבלי מט: • פ"ט ה"ו [מו:]
630	מקור ללימוד אומנות פ"ט ה"ו [מו:]
631	קטונתא - תמציתן של צדיקים וחסידים בבלי מט: • פ"ט ה"ז [מו:]
631	נגזז ספר החכמה ופסקה הבינה בבלי מט: • פ"ט ה"ז [מז:]
631	הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה", בית גדיא בבלי מח: • פ"ט ה"ז [מז:]
631	מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות..... בבלי מט:
631	התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית..... בבלי מט:

632 מסכת גיטין

632	פרק א – המביא גט.....
632	הלשון "גט" ע"ש אבן שמגרשת חברותיה בבלי ב.
632	הלשון "גט" פירושה גירושין..... בבלי ב.
632	האם עכו מארץ ישראל בבלי ב.
632	טעם אמירת בפני נכתב..... בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]

- הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול בבלי ג. • פ"א ה"א [א.] 632
- הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי בבלי ד. 632
- מחלוקת ב"ש וב"ה אם שליח נעשה עד בבלי ה: 632
- שרטוט בכתיבת פסוקים בבלי ו: 632
- מכר את בתו בשביל ללמוד תורה בבלי ו: 632
- אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו בירושלמי בבלי ז. 632
- קניית בתים מגוי בשבת בבלי ח: 633
- כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא בבלי ח: • פ"א ה"א [א:] 633
- צריך לומר "בפני נכתב ביום ולשמה" בבלי ג. • פ"א ה"א [ב.] 633
- כותבים את הגט בבית דין פ"א ה"א [ב:] 633
- נתנו ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:] 633
- מלווה ולווה שתפוסים בשטר פ"א ה"א [ד:] 633
- מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו פ"א ה"א [ד:] 634
- מאי קעביד הקב"ה - אינו בירושלמי בבלי ו: • פ"א ה"ב [ה.] 634
- כפר סמי - כפר סיסאי בבלי ו: • פ"א ה"ב [ה.] 634
- הלכה כמיקל בדיני בפני נכתב, חזקה בספק דרבנן פ"א ה"ב [ה:] 634
- עכו - חלקה בארץ וחלקה בחו"ל בבלי ו. • פ"א ה"ב [ה:] 634
- אסור לכהן לצאת לחו"ל בבלי ו. • פ"א ה"ב [ה:] 634
- מקרעים לעדים נייר חלק בבלי ט: 634
- שלושה דברים צריכים לשמה בבלי ט: 634
- כותים חשודים על ממון ולא על עריות בבלי י. • פ"א ה"ד [ו:] 634
- שטר שחלק מעדיו פסולים פ"א ה"ד [ז.] 635
- הטעם שכותים פסולים בבלי י. • פ"א ה"ד [ז.] 635
- דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי בבלי י: 635
- אי בעי מפקד לנכסיה - אינו בירושלמי בבלי יב. 635
- בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך למזונותייך בבלי יב. 635
- מצוה לפרנס עבדים בבלי יב. 635
- קוטע יד עבד של חברו בבלי יב: 635
- פשוט שהולך לאו כזכי בבלי יד-יד: • פ"א ה"ה [ז:] 635
- תן שטר לעבדי אינו מדין זכין בבלי יב: • פ"א ה"ה [ז:] 635
- מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה בבלי יג. 636
- הלכתא בלא טעמא - אינו בירושלמי בבלי יד. 636
- המשיא אשה לבנו זכה בבית בבלי יד. 636
- שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה בבלי יד: 636
- מעשה שתבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי בבלי יד: • פ"א ה"ה [ט.] 636
- מחלוקת במחילת שטר פ"א ה"ה [ט.] 636

פרק ב – המביא גט.....636

חציו בקיום הגט וחציו בתקנת חכמים כשר.....בבלי טו. • פ"ב ה"א [ט:]: 636
 אני הוא עד שני - נעשה נוגע בעדות.....בבלי טו: • פ"ב ה"א [י:]: 636
 גירסא הפוכה במחלוקת באמר לעשרה כתבו גט.....בבלי יח: • פ"ב ה"א [י:]: 637
 גירסא הפוכה במחלוקת מדוע תיקנו זמן בגיטין.....בבלי יז. • פ"ב ה"ב [יא:]: 637
 מעשה באחד שחיפה על בת אחותו.....בבלי יז. 637
 כתב ע"י הטפת נקודות דיו.....בבלי כ. • פ"ב ה"ג [יא:]: 637
 שפך דיו על כתב שאינו נראה.....בבלי יט: • פ"ב ה"ג [יא:]: 637
 הכותב סיקרא על גבי דיו חייב לכר"ע.....בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא:]: 637
 דימוי בין שבת לגיטין, מקרעים לעדים נייר חלק.....בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא:]: 638
 מחיקת שם שלא נכתב בקדושה.....בבלי כ. 638
 חוקק על העור - נחשב כתב.....בבלי כ. • פ"ב ה"ג [יב:]: 638
 מחלוקת בגט על איסורי הנאה.....בבלי כ. 638
 רקימה על בד נחשבת כתיבה.....בבלי כ. 638
 זה גיטך ע"מ שתתניהו לי.....בבלי כ: • פ"ב ה"ג [יב:]: 638
 הרי את מגורשת והגט שלי בין שיטה לשיטה.....בבלי כ: • פ"ב ה"ג [יב:]: 638
 גט שנקרע - חילוקים מתי נקרע וע"י מי.....פ"ב ה"ג [יב:]: 638
 האם מגורשת בקניין מסירה.....בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:]: 639
 המקור למעט גט מחובר לקרקע.....בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:]: 639
 כתיבת גט על ידות אוכלים.....בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:]: 639
 חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה.....בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:]: 639
 גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א.....בבלי כא: • פ"ב ה"ד [יג:]: 639
 מתי נחלקו ר"א וחכמים בגט שיכול להזדיין.....בבלי כב: • פ"ב ה"ד [יג:]: 639
 הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול.....פ"ב ה"ז [יד:]: 639
 אין האשה עושה שליח משליח בעלה - משום ביזיון.....בבלי כד. 640

פרק ג – כל הגט.....640

שטר קידושין שלא לשמה.....פ"ג ה"א [טו:]: 640
 אלו מהחליצות הפסולות פוסלות על האחים.....בבלי כד: 640
 גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א.....פ"ג ה"ב [טו:]: 640
 פירוש "מפני התקנה".....בבלי כו. • פ"ג ה"ב [טז:]: 640
 שיעור לאלתר במציאת גט שאבד.....בבלי כז: • פ"ג ה"ג [טז:]: 640
 לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר.....בבלי כז. • פ"ג ה"ג [טז:]: 640
 תמיד הזקן בחזקת חי.....בבלי כח. • פ"ג ה"ג [טז:]: 640
 האם חוששים שמא מת ושמא ימות.....בבלי כח. • פ"ג ה"ג [טז:]: 641
 בכרכום של מלכות אחרת לא חוששים שבעלו.....בבלי כח: • פ"ג ה"ד [יז:]: 641
 מקרים נוספים של חומרי חיים וחומרי מתים.....בבלי כח: • פ"ג ה"ד [יז:]: 641
 דעה שמתירה לשומר למסור לשומר.....בבלי כט. 641

האם שליח עושה שליח בקידושין	בבלי כט: • פ"ג ה"ה [יז:]	641
אדם מפריש משל עצמו על החוב	בבלי ל. • פ"ג ה"ז [יח:]	641
אין ציבור שכולו עשיר או עני	בבלי ל. • פ"ג ה"ז [יח:]	641
גירסא הפוכה במחלוקת מתי חוששים שפירות מקולקלים	בבלי לא. • פ"ג ה"ח [יט:]	641
דעה שיין בחזקתו עד מ' יום, האם נעשה חומץ למפרע	בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט:]	642
בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ	פ"ג ה"ח [יט:]	642
בודקים את היין ע"י הקשה על החבית	בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט:]	642
מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח - אינם בירושלמי	בבלי לא:	642

פרק ד - השולח..... 642

אדם מבטל שליחותו בדברים	בבלי לב. • פ"ד ה"א [כ:]	642
ביטול גט בפני שניים	בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ:]	642
שליח שהגט בידו ואמר שכבר נתנו לאשה	בבלי לב. • פ"ד ה"א [כ:]	643
האם שליח לביטול הגט יכול לעשות שליח	בבלי לב. • פ"ד ה"א [כ:]	643
אין אדם מבטל שליחותו בדברים	בבלי לב. • פ"ד ה"ב [כ:]	643
כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי	בבלי לג. • פ"ד ה"ב [כ:]	643
מכיר את חברו בפניו ולא בשמו	פ"ד ה"ב [כא:]	643
מי משלם את שכר הסופר	פ"ד ה"ב [כא:]	643
גילוי דעתא בגיטא - אינו בירושלמי	בבלי לד. • פ"ד ה"ב [כא:]	643
טעם נוסף שנמנעו מלהשביעה - אימת נדרים	בבלי לה. • פ"ד ה"ג [כא:]	644
מעשה באחד שחיפה על בת אחותו	פ"ד ה"ג [כא:]	644
נדר של רבים ונדר ברבים	בבלי לו.	644
דעה שחיוב שמיטה תלוי בחיוב מעשרות	בבלי לו. • פ"ד ה"ג [כא:]	644
הנעלבים ואינם עולבים - אינו בירושלמי	בבלי לו:	644
מקור שהמפקיר עבדו צריך גט שחרור	בבלי לח. • פ"ד ה"ד [כב:]	644
רקימה על בד נחשבת כתיבה	פ"ד ה"ד [כב:]	644
לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו	בבלי לח:	645
המקדיש את עבדו לא יצא לחירות	בבלי לח:	645
ביקור חולים	בבלי לט.	645
עבד שנשא בת חורין	בבלי מ. • פ"ד ה"ד [כג:]	645
חכמים הקלו בשחרור	פ"ד ה"ד [כג:]	645
חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן חורין	בבלי מא.	645
כיצד נעשה חצי עבד וחצי בן חורין	בבלי מא: • פ"ד ה"ה [כד:]	645
חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו	בבלי מב. • פ"ד ה"ה [כד:]	645
הטעמים שאסור לישא אשה במועד	פ"ד ה"ה [כד:]	646
גם לעבד אסור לישא אשה במועד	פ"ד ה"ה [כד:]	646
במה שפחה חרופה קונה את עצמה	בבלי מג.	646
עבד שברח מחו"ל לארץ - מותר להחזירו	בבלי מה. • פ"ד ה"ו [כד:]	646

הנודר כאילו בנה במה לע"ז בבלי מו: 646
 יש שנשואים לאיילוניות ואינם מגרשים אותן בבלי מו: • פ"ד ה"ח [כה]: 646
 מכר עצמו ללודים - לא פודים אותו בבלי מז: • פ"ד ה"ט [כה]: 646

פרק ה - הניזקין 646

אדם שהזיק הקדש פטור בבלי מט: • פ"ה ה"א [כו]: 646
 המזיק לא משלם מקרקע שירש לאחר הנזק בבלי מט: • פ"ה ה"א [כו]: 646
 גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק בבלי מט: • פ"ה ה"א [כו]: 647
 דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית בבלי נ: • פ"ה ה"א [כז]: 647
 מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית פ"ה ה"א [כז]: 647
 גובים מעידית של יתום גדול בבלי מח: • פ"ה ה"ב [כז]: 647
 הטעם שלא מוציאים לאכילת פירות ממשועבדים בבלי נ: • פ"ה ה"ג [כז]: 647
 נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו עניות פ"ה ה"ג [כח]: 647
 ציפור הוא שם של אשה פ"ה ה"ג [כח]: 647
 מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים פ"ה ה"ג [כח]: 647
 הסברא שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי בבלי נא: 648
 חילוק בין אפוטרופוס לעולם לאפוטרופוס לשעה בבלי נב: • פ"ה ה"ד [כט]: 648
 סברא אחרת שאפוטרופוס שמינהו האב ישבע בבלי נב: • פ"ה ה"ד [כט]: 648
 מעמידים אפוטרופוס גם ליתומים גדולים בבלי נב: • פ"ה ה"ד [כט]: 648
 הלשון "אינו כעושה מעשה" - היזק שאינו ניכר בבלי נג: • פ"ה ה"ה [כט]: 648
 מנסך הוא מערב בבלי נב: • פ"ה ה"ה [ל]: 648
 מחיקת שם שלא נכתב בקדושה בבלי נד: 648
 הטעם שבת ישראל אוכלת תרומה בבלי נה: • פ"ה ה"ו [ל]: 648
 קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה בבלי נה: • פ"ה ה"ו [ל]: 648
 אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום ישוב א"י בבלי נה: • פ"ה ה"ו [לא]: 649
 חטאת שנודעה לרבים - לשלושה בבלי נה: • פ"ה ה"ו [לא]: 649
 הטעם שתקנו ביהודה שיתייחד עם ארוסתו בבלי נה: • פ"ה ה"ז [לא]: 649
 שלוש גזירות של סיקריקון - אינן בירושלמי בבלי נה: • פ"ה ה"ז [לא]: 649
 סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות בבלי נה: 649
 ארץ ישראל מתרווחת כשיושבים עליה - אינו בירושלמי בבלי נז: • פ"ה ה"ז [לא]: 649
 שבע עבירות עברו בהריגת זכריה בבלי נז: 649
 בני ציון היו יפים מאוד - אינו בירושלמי בבלי נח: • פ"ה ה"ז [לא]: 649
 מעשה שר' יהושע מצא תינוק בבית האסורים בבלי נח: 649
 אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין בבלי נט: • פ"ה ה"ח [לב]: 650
 מחלוקת האם כהן קורא ראשון מדאורייתא או מדרבנן בבלי נט: • פ"ה ה"ט [לב]: 650
 המקרא את הכהנים צריך להיות ישראל פ"ה ה"ט [לב]: 650
 מידות בקטן לגבי גזילו בבלי נט: • פ"ה ה"ט [לב]: 650
 מתנת קטן לא מועילה בבלי נט: • פ"ה ה"ט [לב]: 650

דיני תורה חסירה.....	בבלי ס. 650
איסור לימוד אגדה.....	בבלי ס. 650
מחלוקת האם פרשת סוטה כתובה בראשי תיבות.....	בבלי ס. 650
תורה שבע"פ ושבת.....	בבלי ס: 651
מהו רוב התורה ומה חביב יותר - שבת או שבע"פ.....	בבלי ס: 651
חילוק בין גזל במצודות מדרבנן ומדאורייתא.....	בבלי ס: • פ"ה ה"ט [לג:] 651
האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור.....	בבלי סא. 651
מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל.....	בבלי סא. • פ"ה ה"ט [לג:] 651
מתי מותר לטחון עם מי שעושה בטומאה.....	בבלי סא. • פ"ה ה"י [לג:] 651
לא שואלים בשלום גוי, החזקת ישראל בשביעית.....	בבלי סב. • פ"ה ה"י [לג:] 651

פרק ו – האומר..... 652

רבי ורבי נתן נחלקו גם בהילך.....	בבלי סג. • פ"ו ה"א [לד:] 652
עסוקים באותו עניין.....	פ"ו ה"א [לד:] 652
הולך גט אשתי גט בתה - אינו גט.....	פ"ו ה"א [לה:] 652
אין האשה עושה שליח משליח בעלה - משום ביזיון.....	בבלי סג: • פ"ו ה"א [לה:] 652
מחלוקת בקידוש אשה ואינו יודע מי היא.....	בבלי סד. 652
אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי.....	בבלי סד: 652
קרוב נעשה שליח.....	פ"ו ה"ב [לה:] 653
נערה לא יכולה להשיא את עצמה.....	בבלי סד: • פ"ו ה"ב [לה:] 653
דעה שקטנה קונה בחצר ולא בארבע אמות.....	פ"ו ה"ב [לו:] 653
האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור.....	בבלי סד: 653
האם שליח יכול לקבל גט בחצרו.....	פ"ו ה"ב [לו:] 653
האם קטנה שאין לה דעת מקבלת את גיטה.....	בבלי סה. • פ"ו ה"ב [לו:] 653
מראה מקום הוא לו במקום נתינת הגט.....	בבלי סה. • פ"ו ה"ג [לו:] 653
מידות בקטן לגבי גזילו.....	בבלי סה. 654
גדרי חולה ומסוכן, ביקור חולים.....	בבלי סה: • פ"ו ה"ה [לז:] 654
מוזכר "רבי יונתן" במקום "יונתן שידא".....	בבלי סו. • פ"ו ה"ו [לח:] 654
גדלות דורו של רבי יוסי.....	פ"ו ה"ז [לח:] 654
חילוק אם בעל מנה את כל כותבי הגט - אינו בירושלמי.....	בבלי סז: • פ"ו ה"ז [לח:] 654

פרק ז – מי שאחזו..... 654

שוטה מאבד מה שנותנים לו.....	פ"ז ה"א [לח:] 654
המעשה ששלמה ירד ממלכותו.....	בבלי סח. 654
קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח.....	בבלי סח: • פ"ז ה"א [לח:] 654
רפואות בענייני קורדייקוס ועוד - אינן בירושלמי.....	בבלי סח:ע. • פ"ז ה"א [לח:] 655
גירסא הפוכה במחלוקת מתי כותבים גט לקורדייקוס.....	בבלי ע: • פ"ז ה"א [לח:] 655
בדיקת שוטה ע"י שאלות.....	בבלי ע: • פ"ז ה"א [מ.] 655

655 יושב כשר לעדות..... פ"ז ה"א [מ].
 655 גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א..... פ"ז ה"ב [מ].
 655 האם מותרת לינשא מיד או רק לאחר י"ב חודש..... בבלי עב: • פ"ז ה"ג [מ].
 656 מגרשה ומשייר לעצמו את מעשי ידיה..... בבלי עב: • פ"ז ה"ג [מא].
 656 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי..... בבלי עג.
 656 חילוק בין "אם מת" ל"אם לא עמדת"..... בבלי עג: • פ"ז ה"ד [מב].
 656 נתייחדה עימו - חוששים לקידושי כסף..... בבלי עג: • פ"ז ה"ד [מב].
 656 סתירה האם חוששים למיתה..... בבלי עג: • פ"ז ה"ד [מב].
 656 נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי..... בבלי עה: • פ"ז ה"ו [מג].
 657 מחלוקת האם אונס כמאן דעבד..... פ"ז ה"ו [מג].
 657 האם עכו מארץ ישראל..... בבלי עו: • פ"ז ה"ז [מג].
 657 ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת"..... בבלי עז: • פ"ז ה"ח [מד].

פרק ח – הזורק..... 657

657 מקור נוסף לגינתה וחצירה..... בבלי עז: • פ"ח ה"א [מד].
 657 מחלוקת אם זרק לה גיטה לחצר שאינה של שניהן..... פ"ח ה"א [מה].
 658 יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם..... פ"ח ה"א [מה].
 658 אשה לא יכולה לומר איני ניוזנת ואיני עושה..... בבלי עז:
 658 מקור מפסוק לקניין ד' אמות..... פ"ח ה"ג [מה].
 658 מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו..... בבלי עז:
 658 קלוטה כמי שהונחה..... בבלי עט.
 658 המתגרשת בגט ישן לא תינשא לכתחילה..... בבלי עט: • פ"ח ה"ד [מו].
 658 כותבים זמן למלכות מפני הסכנה..... בבלי פ: • פ"ח ה"ה [מז].
 658 הלשון "זיהום כהונה"..... פ"ח ה"ח [מז].
 658 מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות..... פ"ח ה"ח [מח].
 658 דין לנה עימו בפונדקי תלוי בטעם מדוע מגרשה..... בבלי פא: • פ"ח ה"ט [מח].
 659 המגרש את אשתו לא תדור בשכונתו..... פ"ח ה"ט [מח].
 659 מקור מפסוק לגט מקושר..... פ"ח ה"י [מח].

פרק ט – המגרש..... 659

659 מדוע אשת איש לא נמנית בחמש עשרה עריות..... פ"ט ה"א [מט].
 659 כל הנודרת על דעת בעלה נודרת - אינו בירושלמי..... בבלי פג:
 659 ע"מ שתיבעלי לפלוני - האם התנאי מותר קודם שהתקיים..... בבלי פד: • פ"ט ה"א [נ].
 659 על מנת שלא תפרחי באוויר..... בבלי פד.
 660 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון..... בבלי פד:
 660 הטעם שאם שייר בגט אבא ואביך מגורשת..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נ].
 660 ידות לגיטין - אינן בירושלמי..... בבלי פה:
 660 דיוקים בנוסח הגט..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נ].

660	מסתפק באומר לאשה "הרי את לעצמך"..... בבלי פה: • פ"ט ה"ב [נ:]
660	נוסח שטר שחרור..... בבלי פו: • פ"ט ה"ב [נ:]
660	מדוע המשנה לא הזכירה ספק גירושין..... פ"ט ה"ג [נא:]
660	ספק קידושין ונתקדשה לאחר - האם תצא..... בבלי פו:
660	הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי..... בבלי פו: • פ"ט ה"ד [נא:]
660	המחלוקת בשאלת שלום בגט תלויה האם ויום מחלקים..... בבלי פז: • פ"ט ה"ו [נב:]
661	עדים עבריים ויוונים בגט..... בבלי פז: • פ"ט ה"ז [נב:]
661	המרחק בין הכתב לחתימות העדים..... בבלי פז: • פ"ט ה"ז [נב:]
661	שיעור הרווח שבין הגט לחתימות..... בבלי פז: • פ"ט ה"ז [נב:]
661	דעה שעד ודיין בשטר מצטרפים..... פ"ט ה"ז [נג:]
661	הדיינים צריכים להכיר את הנידונים..... פ"ט ה"ז [נג:]
661	אגדות על ונושנתם - אינן בירושלמי..... בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נד:]
662	כופין לגרש רק פסולים..... בבלי פח: • פ"ט ה"ט [נד:]
662	כשיש קול שנתקדשה לא צריך נרות דולקים..... בבלי פט: • פ"ט ה"י [פט:]
662	אין אשה מעיזה - אינו בירושלמי..... בבלי פט:
662	יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה..... בבלי צ:
662	אגדות בגנות גירושין - אינן בירושלמי..... בבלי צ:
662	מחלוקת ב"ה וב"ש קשורה במחלוקת האם נידה תתקשט..... בבלי צ: • פ"ט ה"א [נד:]
662	סיום המסכת..... בבלי צ: • פ"ט ה"א [נד:]

663..... השמטות מתלמוד ירושלמי

663	הלשון "גט" ע"ש אבן שמגרשת חברותיה..... בבלי ב: • השמטות ד"ה בשלטי
663	הלשון "גט" פירושה גירושין..... בבלי ב: • השמטות ד"ה בכל
663	מכר את בתו בשביל לתלמוד תורה..... השמטות ד"ה בתוספות

664 מסכת קידושין

664..... פרק א – האשה נקנית

664	ג"ש קיחה קיחה - אינה בירושלמי..... בבלי ד: • פ"א ה"א [א:]
664	המקור שאשה נקנית בביאה..... בבלי ט: • פ"א ה"א [א:]
664	ה"א שאשה נקנית בכסף ובביאה יחד..... בבלי ג-ד: • פ"א ה"א [א:]
664	מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים..... בבלי ד:
664	ה"א שאשה נקנית בחזקה ושפחה בביאה..... בבלי ד: • פ"א ה"א [א:]
664	גירושין בגויים..... פ"א ה"א [ב:]
665	מחלוקת בגט על איסורי הנאה..... פ"א ה"א [ב:]
665	ידות לקידושין - אינן בירושלמי..... בבלי ה:
665	החילוק בין ידיים מוכחות לאינן מוכחות - אינו בירושלמי..... בבלי ה:
665	עסוקים באותו עניין..... בבלי ו:

- מסתפק באומר לאשה "הרי את לעצמך"..... בבלי ו: 665
- המקדש במלווה מקודשת לחומרא..... בבלי ו: 665
- האומרת "תנהו לעני" מקודשת..... בבלי ח: 665
- שטר קידושין שלא לשמה..... בבלי ט: 665
- כה"ג מותר לקדש בביאה..... בבלי י: 665
- קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה..... בבלי י: 665
- המקור שארוסה אוכלת בתרומה, ואסמכתא שלא תאכל..... בבלי י: 665
- טעמם של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה..... בבלי יא-יב • פ"א ה"א [ג]: 665
- בי"ד לא דנים על פחות משווה פרוטה..... פ"א ה"א [ג]: 666
- המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו..... פ"א ה"א [ד]: 666
- יצאה בת קול שהלכה כבית הלל..... פ"א ה"א [ד]: 666
- איסורים שלוקים עליהם, הבא על ארוסתו..... בבלי יב: 666
- חטף סלע מידה וקידשה בו..... בבלי יג: 666
- המקור שאלמנה מותרת..... בבלי יג: • פ"א ה"א [ד]: 666
- במה שפחה חרופה קונה את עצמה..... פ"א ה"א [ה]: 666
- חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו..... פ"א ה"א [ה]: 667
- המקור שיבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת בחליצה..... בבלי יד: 667
- לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין..... בבלי טז: • פ"א ה"ב [ה]: 667
- עבד עברי לא נגאל בשווה כסף..... בבלי ח: • פ"א ה"ב [ה]: 667
- מי כותב את שטר הקידושין והמכירה..... בבלי טז: • פ"א ה"ב [ו]: 667
- יובל יכול לחול באמצע השמיטה..... פ"א ה"ב [ו]: 667
- נמכר לפחות משש..... בבלי יד: • פ"א ה"ב [ז]: 668
- מקור אחר לגרעון כסף בעבד עברי..... בבלי טז: • פ"א ה"ב [ז]: 668
- ג"ש שכיר שכיר היא רק בין ישראל לגוי..... בבלי יד-טו: • פ"א ה"ב [ז]: 668
- קטן שהביא שתי שערות וגדל - האם גדול למפרע..... בבלי טז: 668
- לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם..... בבלי יז: 668
- בגרעון כסף מחשבים חודשים..... בבלי כ: • פ"א ה"ב [ח]: 668
- הלשון "משעה ראשונה או בסוף נותן כסף ליעודים"..... בבלי יט: • פ"א ה"ב [ח]: 668
- ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן - אינה בירושלמי..... בבלי יז: • פ"א ה"ב [ט]: 669
- בשתי גניבות נמכר ונשנה..... בבלי יח: 669
- אין יעוד לבן הבן..... בבלי יט: • פ"א ה"ב [ט]: 669
- מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון..... פ"א ה"ב [ט]: 669
- מחלוקת האם מייעד לבנו קטן ושלא לדעת..... בבלי יט: • פ"א ה"ב [ט]: 669
- המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון..... בבלי יט: • פ"א ה"ב [י]: 669
- מכירת בתו לשפחות אחר שפחות..... בבלי יח: • פ"א ה"ב [י]: 669
- דעה שאמה עבריה יוצאת בנישואין..... פ"א ה"ב [יא]: 670
- לא לו עבדים מעניקים..... בבלי טז: • פ"א ה"ב [יא]: 670
- היכן רוצעים את העבד..... פ"א ה"ב [יא]: 670

- 670 מי כותב את שטרו של עבד עברי בבלי טז. • פ"א ה"ב [יא.]
- 670 גם עבד כהן מותר בשפחה פ"א ה"ב [יא.]
- 670 המקומות שההלכה עוקפת את המקרא פ"א ה"ב [יא:]
- 670 אדון שיש לו כר אחד חייב ליתנו לעבד בבלי כ.
- 671 המקורות שקרקע נקנית בכסף שטר וחזקה בבלי כו. • פ"א ה"ג [יב.]
- 671 האם עבדים כקרקע, כמטלטלין, או לא כשניהם פ"א ה"ג [יב.]
- 671 דעה שרבו נותן לאחר כסף ומשתחרר בבלי כב: • פ"א ה"ג [יב:]
- 671 רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו בבלי כג: • פ"א ה"ג [יג.]
- 671 תקע בכלים ושברן בבלי כד:
- 671 משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה פ"א ה"ד [יד.]
- 671 משיכת בהמה לקנות את המשאוי שעליה פ"א ה"ד [יד:]
- 672 קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח פ"א ה"ד [יד:]
- 672 אי אפשר למכור את אוויר חורבתו, דבר שלא בא לעולם פ"א ה"ד [טו.]
- 672 יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם פ"א ה"ד [טו:]
- 672 מקור מפסוק למשיכה בבהמה בבלי כה: • פ"א ה"ד [טו:]
- 673 קניין הפיכה וגרירה בבלי כה:
- 673 דעה שמתירה לשומר למסור, רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת פ"א ה"ד [טו:]
- 673 שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים - חייב פ"א ה"ד [טו:]
- 673 אחים שחלקו ואח"כ יבם פ"א ה"ד [טו:]
- 673 לא הקשה מדוע משיכה הוזכרה במשנה בבלי כו. • פ"א ה"ה [זז.]
- 673 קניין קצצה, וכיצד היו קונים בעבר פ"א ה"ה [טז:]
- 674 קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת פ"א ה"ה [זז:]
- 674 צבורים באגב בבלי כו. • פ"א ה"ה [זז:]
- 674 הלשון "מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין כלום" פ"א ה"ו [יח:]
- 674 הקדש קונה בכל מקום שנאמר לה' הארץ ומלואה בבלי כט. • פ"א ה"ו [יט:]
- 674 מקור ללימוד אומנות בבלי כט. • פ"א ה"ז [יט:]
- 674 כבוד האב כנגד דברים שזיכה לו האב בבלי כט. • פ"א ה"ז [יט:]
- 674 כל השומע מבן בנו בבלי ל. • פ"א ה"ז [יט:]
- 675 שמועה ממשע עד האמוראים פ"א ה"ז [יט:]
- 675 דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו לעבודה זרה בבלי כ. • פ"א ה"ז [כ.]
- 675 רבי טרפון הניח ידיו תחת רגלי אימו בבלי לא. • פ"א ה"ז [כ.]
- 675 האכיל את אביו וירש גיהנם, ולהיפך בבלי לא. • פ"א ה"ז [כ:]
- 675 לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל בבלי לא:
- 675 מחלוקת בהרהור בדברי תורה בבית הכיסא בבלי לג.
- 676 מקור נשים בנזיקין בבלי לה.
- 676 כיצד הכהן נוגע באשה פ"א ה"ז [כא:]
- 676 סוטה גידמת כן שותה פ"א ה"ז [כא:]
- 676 מי שלא עבר ספק עבירה מקבל שכר בבלי לט: • פ"א ה"ט [כב:]

מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו.....בבלי לט: • פ"א ה"ט [כב:]: 676
שלוחי מצוה אינן ניזוקים - אינו בירושלמי.....בבלי לט: 676
המעשה באלישע בן אבויה.....בבלי לט: 676
בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ הרוב.....פ"א ה"ט [כב:]: 676
השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה - הקב"ה משמרו.....פ"א ה"ט [כג:]: 676
מה גדול - תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד.....בבלי מ: 677

פרק ב - האיש מקדש.....677

מקור לשליחות.....בבלי מא: • פ"ב ה"א [כג:]: 677
מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע.....בבלי מב: 677
מקור שליח לדבר עבירה.....בבלי מג: 677
מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה.....בבלי מג: 677
מחלוקת ב"ש וב"ה אם שליח נעשה עד.....בבלי מג: • פ"ב ה"א [כג:]: 677
אין שליח נעשה עד בקידושי כסף.....בבלי מג: • פ"ב ה"א [כג:]: 677
דעה ששלוחו של אדם אינו כמותו.....בבלי מא: • פ"ב ה"א [כג:]: 677
האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים.....פ"ב ה"א [כג:]: 677
נערה לא יכולה להשיא את עצמה.....בבלי מד: 678
קטנה שקידשה עצמה אביה ממאן.....בבלי מו: • פ"ב ה"א [כד:]: 678
קטנה שנשאת שלא לדעת אביה, למי שייכים מעשי ידיה.....בבלי מה: • פ"ב ה"א [כד:]: 678
"בזו ובזו" תלוי במחלוקת ר"י ור"מ.....בבלי מו: • פ"ב ה"א [כד:]: 678
כללים ופרטים בשבועה.....פ"ב ה"א [כה:]: 678
האומרת "תנהו לעני" מקודשת.....פ"ב ה"א [כה:]: 678
האם יש שליחות וזכייה לחרש.....פ"ב ה"א [כו:]: 678
חטף סלע מידה וקידשה בו.....פ"ב ה"א [כו:]: 678
שטר קידושין שלא לשמה.....בבלי מח: 679
אומן קונה בשבח כלי.....בבלי מח: 679
כוס זה ומה שבתוכו.....בבלי מח: • פ"ב ה"ב [כו:]: 679
י' קבים ירדו לעולם וכו' - אינו בירושלמי.....בבלי מט: • פ"ב ה"ב [כו:]: 679
ע"מ שאני בן עיר ונמצא בן כרך, גם זו טעות לגנאי.....בבלי מט: • פ"ב ה"ב [כו:]: 679
המקדש במלווה מקודשת לחומרא.....בבלי מז: • פ"ב ה"ה [כז:]: 679
יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים.....בבלי נ: 679
תנאי בלב, דברים שבלב.....בבלי נ: 679
קידושין בגזל דידה, קידושין שאין מסורין לביאה.....בבלי נב: • פ"ב ה"ו [כח:]: 679
מקור מפסוק למחלוקת האם טובת הנאה ממון.....פ"ב ה"ט [ל:]: 680
את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה.....בבלי נז: 680
אין עונשים ממה מצינו.....בבלי נז: 680

פרק ג – האומר.....680

- 680 קידש אשה לעוד ל' יום, וחבירו קידשה ומת.....בבלי נט: • פ"ג ה"א [לא:]
- 680 דין התנאי תלוי בזמן הקידושין פ"ג ה"א [לא:]
- 680 חילוק בין הקדש לקידושין בלאחר ל' יום בבלי נח: • פ"ג ה"א [לא:]
- 680 קידושי כסף, שטר וגירושין לאחר ל' יום בבלי נח: • פ"ג ה"א [לב:]
- 681 האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף פ"ג ה"א [לב:]
- 681 אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי נט.
- 681 אין אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי נט.
- 681 נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי בבלי ס: • פ"ג ה"ב [לג:]
- 681 הלשון "סבורה" - בעל סברא פ"ג ה"ב [לד:]
- 681 קידושי מאה תופסים בבלי ס:
- 681 מקור מפסוק שא"צ תנאי כפול בבלי סא: • פ"ג ה"ג [לה:]
- 682 תלייה בזמן אינה צריכה תנאי כפול בבלי סא: • פ"ג ה"ג [לה:]
- 682 צריך תנאי כפול רק בעריות בבלי סא: • פ"ג ה"ג [לה:]
- 682 אמר לעדים שמקדשה ע"מ שהיא כהנת ונמצא שאינה בבלי סב: • פ"ג ה"ד [לה:]
- 682 יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים בבלי סב: • פ"ג ה"ד [לה:]
- 682 מעשה שתבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי פ"ג ה"ד [לו:]
- 682 בת יום אחד מתקדשת פ"ג ה"ה [לז:]
- 683 צריך לפרש את המשנה באופן אחד בבלי סג: • פ"ג ה"ו [לז:]
- 683 מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי בבלי סג: • פ"ג ה"ז [לח:]
- 683 קידושין שאין מסורין לביאה בבלי סד.
- 683 יש דעה שהמקדש בעד אחד מקודשת בבלי סה: • פ"ג ה"ח [לח:]
- 683 איסורים שלוקים עליהם, הבא על ארוסתו פ"ג ה"ח [לט:]
- 683 האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון בבלי סו:
- 683 המקור שאין קידושין תופסים בעריות בבלי סז:
- 683 ההיקש של אשת אח לשאר העריות - אינו בירושלמי בבלי סז:
- 683 לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים פ"ג ה"ב [מ:]
- 684 מחלוקת האם יתכן שממזר ישא כשרה פ"ג ה"ב [מ:]
- 684 הקב"ה הורג ממזרים פ"ג ה"ב [מ:]
- 684 גר שמל ולא טבל ולהיפך פ"ג ה"ב [מא:]
- 684 ממזר מותר בשפחה לכתחילה פ"ג ה"ג [מא:]

פרק ד – עשרה יוחסין.....684

- 684 מחלוקת כמה יוחסין עלו מבבל בבלי סט.
- 684 א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי בבלי סט: • פ"ד ה"א [מא:]
- 684 השם תרשתא, והתירו לו לשתות יין של גוי בבלי סט: • פ"ד ה"א [מא:]
- 685 גם בזמן עזרא תרו"מ היו מדרבנן בבלי סט: • פ"ד ה"א [מא:]
- 685 המתגייר לשם סיבות שונות..... פ"ד ה"א [מב:]

- 685 סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל..... פ"ד ה"א [מב-מג].
- 685 גדול קידוש השם מחילול השם..... פ"ד ה"א [מב:]
- 685 מעלת המתגייר לשם שמים..... פ"ד ה"א [מג].
- 685 נתינים אינם עבדים..... פ"ד ה"א [מג].
- 686 מקבלים גרים קרדויים ותדמוריים לכו"ע..... פ"ד ה"א [מג].
- 686 בא לידי מעשה ולימד הלכה - נאמן רק לאחרים..... בבלי ע:
- 686 המקור לשחיטת עוף..... בבלי עא.
- 686 השם המפורש היה משתכח מהציבור..... בבלי עא.
- 686 מעשים על הסתרת שם המפורש..... בבלי עא.
- 686 הקב"ה הורג ממזרים..... פ"ד ה"א [מג:]
- 686 לעתיד לבוא הקב"ה יטהר פסולים רק משבט לוי..... בבלי עא • פ"ד ה"א [מג:]
- 686 עבדים נטמעו בכהנים גדולים..... בבלי ע: • פ"ד ה"א [מג:]
- 686 לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים..... בבלי עג.
- 686 מקור מפסוק שמייילדת נאמנת..... בבלי עג: • פ"ד ה"ב [מד].
- 686 מחלוקת האם פצוע דכא מותר בממזרת..... פ"ד ה"ג [מד].
- 686 מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל..... בבלי עה.
- 687 דעה שהנושא אשה צריך לבדוק את היוחסין לעולם..... בבלי עו: • פ"ד ה"ד [מה].
- 687 יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה..... פ"ד ה"ד [מה].
- 687 הטעם שמחמירים ביוחסין של ישראל יותר מבכהן..... בבלי עו: • פ"ד ה"ד [מה].
- 687 מקורות שהשוטרים מיוחסים, זכות היחוס..... בבלי עו: • פ"ד ה"ה [מה:]
- 687 לכו"ע אין חלל מחייבי עשה..... פ"ד ה"ו [מו].
- 687 אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד..... בבלי עח:
- 687 יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג..... בבלי עח:
- 687 הלשון "זיהום כהונה"..... בבלי עח:
- 687 אדם מבטל שליחותו בדברים..... פ"ד ה"ח [מז].
- 688 חזקה שהם בניה..... בבלי עט: • פ"ד ה"ט [מז].
- 688 מקור שהורגים על החזקות..... בבלי פ: • פ"ד ה"י [מז].
- 688 צריך ראיה גם על הבנים הקטנים שהם בני האשה..... בבלי פ: • פ"ד ה"א [מז].
- 688 הכשר שבגויים הרוג..... בבלי פב: • פ"ד ה"א [מח].
- 688 אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו בירושלמי..... פ"ד ה"ב [מח].
- 688 דברים שצריך שיהיו בעיר..... פ"ד ה"ב [מח:]
- 689 עתיד ליתן דין וחשבון על כל מה שלא אכל..... פ"ד ה"ב [מח:]
- 689 השמטות מתלמוד ירושלמי.....**
- 689 אדון שיש לו כר אחד חייב ליתנו לעבד..... בבלי כ: • השמטות ד"ה בתוספות
- 689 אביו של שמואל בא ע"י שם..... השמטות ד"ה פ"ד

מסכת בבא קמא

690

פרק א – ארבעה אבות.....690

- 690 מזלו של אדם - אינו בירושלמי בבלי ב: 690
- 690 שור ומבעה בבלי ג: • פ"א ה"א [א:] 690
- 690 מועד לאדם אינו מועד לבהמה פ"א ה"א [א:] 690
- 690 כ"ד אבות נזיקין - אינו בירושלמי בבלי ד: • פ"א ה"א [א:] 690
- 690 נגיפה היא אב בבלי ב: • פ"א ה"א [ב:] 690
- 690 מחלוקת בצרורות ברשות הרבים בבלי ג: 690
- 690 המזיק בכרמלית פ"א ה"א [ב:] 690
- 690 בהמה שהולכת ועוקרת עשבים פ"א ה"א [ב:] 690
- 691 התנא מאריך שלא לצורך פ"א ה"א [ג:] 691
- 691 נזקי בור באדם וקרקע פ"א ה"א [ג:] 691
- 691 מקור אחר שאדם חייב על נזק באונס פ"א ה"א [ג:] 691
- 691 נזקים שנלמדים משני אבות - אינם בירושלמי בבלי ו: • פ"א ה"א [ג:] 691
- 691 גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק בבלי ו: 691
- 691 אדם שהזיק הקדש פטור בבלי ז: 691
- 691 דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית בבלי ח: 691
- 691 אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה בבלי ח: 691
- 691 חמישה שישבו על ספסל ונשבר בבלי י: 691
- 691 מקורות שפחת נבילה דניזק בבלי י: • פ"א ה"א [ג:] 691
- 692 לא גרס "כשהזיק חב המזיק" פ"א ה"ב [ד:] 692
- 692 מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין פ"א ה"ב [ד:] 692
- 692 שיעור בור להזיק פ"א ה"ב [ד:] 692
- 692 דעה שמתירה לשומר למסור לשומר בבלי יא: 692
- 692 האם עבדים כקרקע, כמטלטלין, או לא כשניהם בבלי יב: 692
- 692 שותפין חייבים בנזקין בחצר בבלי יג: 692
- 692 מחלוקת בחצר שאינה של שניהם בבלי יד: • פ"א ה"ב [ה:] 692
- 692 קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה בבלי יד: 692
- 692 מקור נשים בנזיקין בבלי טו: • פ"א ה"ג [ו:] 692
- 693 אשה פסולה לדון בבלי טו: 693
- 693 יש שעה שצבוע קשה כארי בבלי טז: • פ"א ה"ה [ו:] 693
- 693 שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים בבלי טז: 693

פרק ב – כיצד הרגל.....693

- 693 מקור דין צרורות - אינו בירושלמי בבלי יז: • פ"ב ה"א [ז:] 693
- 693 מחלוקת בצרורות ברשות הרבים בבלי יט: • פ"ב ה"א [ז:] 693
- 693 מחלוקת האם יש העדאה לצרורות בבלי יח: • פ"ב ה"א [ז:] 693

התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י.....	בבלי יט. • פ"ב ה"א [ח.]	693
תקע בכלים ושברן	בבלי יח: • פ"ב ה"ב [ט.]	694
גירסא הפוכה במחלוקת בבהמה שאכלה כסות ברה"ר.....	בבלי כ. • פ"ב ה"ג [ט.]	694
שאייה יוכת שער - אינו בירושלמי.....	בבלי כא.	694
החזירה ראשה ואכלה חייב.....	בבלי כא. • פ"ב ה"ד [ט:]	694
מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס	בבלי כא: • פ"ב ה"ה [י.]	694
מחלוקת אם אישו רק משום חיציו או משום ממונו	בבלי כב. • פ"ב ה"ה [י.]	694
שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד	פ"ב ה"ו [יא.]	695
היה ישן ובא חבירו וישן אצלו	בבלי כו. • פ"ב ה"ח [יא:]	695
מקור אחר שאדם חייב על נזק באונס	בבלי כו:	695

פרק ג – המניח.....695

אסור להציל עצמו בממון חבירו לאחר שבא ההיזק.....	פ"ג ה"א [יב:]	695
אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע.....	בבלי כז:	695
שיעורי בושת על מיני מכות.....	בבלי כז:	695
אל תגנוב את שלך מהגנב	בבלי כז:	695
אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני ששלחה ידה	בבלי כח.	695
הניח אבן ברה"ר והזיקה ברה"י	בבלי כט. • פ"ג ה"א [יב:]	696
יהושע התנה שייניחו אבניהם ברה"ר	בבלי כח: • פ"ג ה"ב [יג.]	696
המצניע את הקוץ בכותל חייב	בבלי ל. • פ"ג ה"ג [יג:]	696
החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב	פ"ג ה"ג [יד:]	696
קניין הפיכה וגרירה	בבלי כט: • פ"ג ה"ד [יד:]	696
קלב"מ בגניבה הראשונה בבן סורר	פ"ג ה"ד [יד:]	696
י"כ שחל בשבת, מחלוקת אם חייב שתיים או אחת	פ"ג ה"ד [טו.]	696
מותר להוציא את זבלו לרה"ר ע"מ לפנותו מיד.....	בבלי ל.	697
האם על סוכה שהזיקה יש דין "רשות מצוה"	בבלי ל.	697
לר"י בע"ש פטור מלהטיף משום רשות מצוה	בבלי ל.	697
קדימה במרחץ ובבית הכיסא.....	פ"ג ה"ה [טו:]	697
חמישה שישבו על ספסל ונשבר	פ"ג ה"ה [טו:]	697
יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה.....	פ"ג ה"ז [טז.]	697
קטונתא - תמציתן של צדיקים וחסידים	פ"ג ה"ז [טז:]	697
כיצד הזורק אבן אינו מזיד	בבלי לב.	697
מחלוקת בפועל שנכנס וניזק, וחילוק אם ראהו	בבלי לב: • פ"ג ה"ח [טז:]	697
חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון	בבלי לה.	698
חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין	בבלי לה.	698
סומכוס מודה בברי וברי.....	בבלי לה:	698

פרק ד – שור שנגח ד' וה'..... 698

- 698 מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין..... פ"ד ה"א [יז:]
- 698 הטילו לכיס חולקים בשווה..... פ"ד ה"א [יח:]
- 698 הטילו לכיס ונגנבו - חילוק בין סלעים גדולים לאבנים קטנות..... פ"ד ה"א [יח:]
- 698 מועד לאדם אינו מועד לבהמה..... בבלי לז.
- 698 מועד לגוי הוא מועד לישראל..... בבלי מא. • פ"ד ה"ב [יט:]
- 699 שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד..... בבלי לז. • פ"ד ה"ב [יט:]
- 699 השור נוגח בשבת כי לבושים בבגדים מכובדים..... בבלי לז. • פ"ד ה"ב [יט:]
- 699 אדם שהזיק הקדש פטור..... בבלי לז:
- 699 טענות הגויים נגד התורה, חילול השם..... בבלי לח. • פ"ד ה"ג [יט:]
- 699 ל' מצוות שיקבלו בני נח..... בבלי לח.
- 699 דעה שאין מעמידים אפוטרופוס ליתומים..... בבלי לט. • פ"ד ה"ד [כ:]
- 699 לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס..... בבלי מ.
- 700 את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה..... בבלי מא.
- 700 עד אחד לא מחייב שבועה על קנס..... בבלי מא:
- 700 סברא אחרת שאפוטרופוס שמינהו האב ישבע..... פ"ד ה"ד [כ:]
- 700 מחלוקת האם משלם את שווי העבד..... בבלי מב: • פ"ד ה"ה [כב:]
- 700 אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע..... פ"ד ה"ו [כב:]
- 700 מחלוקת בדין יאוש והפקר בטעות..... פ"ד ה"ח [כב:]
- 700 האם שמירת השור כשומר חנם או כשומר שכר..... בבלי מה: • פ"ד ה"ט [כג:]
- 700 האם שמירה פחותה פוטרת בשור..... בבלי מה:

פרק ה – שור שנגח את הפרה..... 700

- 700 האם המשנה "שור שנגח את הפרה" כסומכוס..... בבלי מו. • פ"ה ה"א [כג:]
- 701 אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע..... בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]
- 701 המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק..... בבלי מו:
- 701 פירוש "חצי נזק מהפרה ורביע מהוולד"..... בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]
- 701 פרה שנגחה, אחד בעלים על רגלה ואחד על השאר..... בבלי מו: • פ"ה ה"א [כג:]
- 701 האם השור שנגח את הפרה הוא מועד..... בבלי מו. • פ"ה ה"א [כג:]
- 702 קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה..... פ"ה ה"ב [כד:]
- 702 מחלוקת רבי וחכמים בהתחייבות לשמור - רק בחצר..... בבלי מז: • פ"ה ה"ד [כד:]
- 702 בגדיש שיש בו מנעול רבי מודה..... פ"ה ה"ד [כד:]
- 702 הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי..... בבלי מז:
- 702 האומר שפחה ולדנית אני מוכר לך..... פ"ה ה"ה [כד:]
- 702 אינו זוכה בדמי ולדות מביאת איסור..... בבלי מט. • פ"ה ה"ה [כד:]
- 702 חבל בשן ועין של שפחה..... פ"ה ה"ה [כד:]
- 702 דעה שצריך פסוק אחד לנזקי בור ואחד למיתה..... בבלי נ. • פ"ה ה"ו [כה:]
- 702 החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב..... בבלי נ. • פ"ה ה"ו [כה:]

703	האומר הקב"ה ותרן..... בבלי נ.
703	תל ברשות הרבים..... בבלי נ: • פ"ה ה"ו [כה].
703	גובה הסקילה חמש קומות..... בבלי נא.
703	סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדעתו..... בבלי נא.
703	גדר בעלות בשותפין וברירה..... בבלי נא:
703	נותנים לבעל הבור שהות לכרות ארזים מהלבנון..... פ"ה ה"ז [כה]:
703	קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח..... בבלי נב.
703	שיעור כיסוי הראוי לבור..... בבלי נב: • פ"ה ה"ז [כה]:
703	נפל לבור מקול הכרייה..... בבלי נב: • פ"ה ה"ז [כה]:
703	דרשה "שור ולא כלים"..... בבלי נג: • פ"ה ה"ז [כו].
704	נזקי בור באדם וקרקע..... בבלי נג:
704	ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש..... בבלי נד.
704	אווז ואוזז הים הם כלאיים..... בבלי נה: • פ"ה ה"ח [כו].

704..... פרק ו – הכונס

704	האם שמירה פחותה פוטרת בשור..... בבלי נה: • פ"ו ה"א [כו]:
704	גרמא - אינו בירושלמי, הלשון "אין השמים מוחלים"..... בבלי נה: • פ"ו ה"א [כז].
704	מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס..... בבלי נו.
704	מחלוקת ברועה שמסר לרועה..... בבלי נו: • פ"ו ה"ב [כז].
705	דעה שמתירה לשומר למסור לשומר..... בבלי נו:
705	לסטים מזויין הוא גזלן..... בבלי נז.
705	גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק..... בבלי נט.
705	בגדיש שיש בו מנעול רבי מודה..... בבלי נט: • פ"ו ה"ג [כח].
705	גחלת ושללבת של הפקר..... בבלי נט: • פ"ו ה"ד [כח].
705	חילוק בין רוח מצויה לשאינה מצויה..... בבלי ס: • פ"ו ה"ד [כח].
705	ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש..... בבלי ס: • פ"ו ה"ה [כח]:
706	אגדות על מלאך המוות - אינן בירושלמי..... בבלי ס: • פ"ו ה"ה [כח]:
706	דוד עסק בניסוך מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק..... בבלי ס:
706	ריבוי ומיעוט טמון באש ובשכחה..... בבלי סא: • פ"ו ה"ז [כט].
706	נשבע ונוטל בפיקדון טמון..... בבלי סב: • פ"ו ה"ז [כט]:
706	טען שהפקיד חפצים יקרים, שינוי פסק באמצע המעשה..... בבלי סב: • פ"ו ה"ז [כט]:
707	האם על סוכה שהזיקה יש דין "רשות מצוה"..... בבלי סב: • פ"ו ה"ח [ל].
707	נר חנוכה למעלה מעשרה - אינו בירושלמי..... בבלי סב: • פ"ו ה"ח [ל].

707..... פרק ז – מרובה

707	דרשות על פסוקי טוען טענת גנב..... בבלי סב: סד: • פ"ז ה"א [ל].
707	מיעוט עבדים..... בבלי סב: • פ"ז ה"א [ל]:
708	שטרות אין גופן ממון..... בבלי סב: • פ"ז ה"א [ל]:

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי	708
מקור לדין יאוש	708
מחלוקת כשצווה שאינו מתיאש	708
אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י	708
שגגת קרבן שמה שגגה, אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד	708
קלוטה כמי שהונחה	708
מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה	708
עד זומם נפסל למפרע	708
עד זומם הוא חידוש	708
שיעור כדי דיבור	708
גנב והקדיש ואח"כ טבח - כרבי שמעון	708
המקדיש אינו כמוכר והפודה אינו כלוקח	709
מכרו חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו - האם משלם ד' וה'	709
שומרים חייבים רק כשעשו קניין	709
הטעם שגנב חמור מגזלן ושור חמור משה-אינו בירושלמי	709
דעה שגזלן הוא רק בפני עשרה	709
מדבר הקרוב לארץ ישראל	709
קניית בתים מגוי בשבת	709
ארבעה תנאים התנה יהושע בן נון	709
יהושע התנה שיניחו אבניהם ברה"ר	709
מקור אחר למצוות השבת גופו	710
מתי חופפת נידה שטבילתה במוצאי יו"ט	710
עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא	710
עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי	710
עשרה דברים שנאמרו בירושלים	710
מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות	710
התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית	710

פרק ח – החובל.....710

קטע את ידו פעמיים	710
ה"א שעין תחת עין ממש היתה רק במזיד	710
כיצד שמין דמי צער	711
ניתן רשות לרופא לרפא - אינו בירושלמי	711
משלם לחולה את המאכלים היקרים שהוא צריך, חייל רומי	711
אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני ששלחה ידה	711
קוטע יד עבד של חברו	711
שיעורי בושות על מיני מכות	711
המבייש תלמיד חכם	711

- 712 דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע בבלי פז.
 712 האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף בבלי צ.
 712 רקק על בגדיו - חייב בושת בבלי צא. • פ"ח ה"ו [לו]:
 712 מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם - אינם בירושלמי בבלי צב. • פ"ח ה"ז [לו]:
 712 אין מחילה למוציא שם רע פ"ח ה"ז [לו]:

פרק ט – הגוזל עצים.....712

- 712 גזל פרה מעוברת משלם פרה מעוברת בבלי צג: • פ"ט ה"א [לז]:
 712 מחלוקת במצוה הבאה בעבירה בבלי צד.
 712 המחלוקת האם מפרישים פאה מעיסה - אינה בירושלמי בבלי צד: • פ"ט ה"א [לז]:
 712 אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י בבלי צה.
 712 בגניבה משלם על חמץ שעבר עליו הפסח בבלי צו: • פ"ט ה"א [לח]:
 713 חילוקים מתי הגזלן אומר לו "הרי שלך לפניך" בבלי צו: • פ"ט ה"ב [לח]:
 713 גירסא שונה במחלוקת בפירוש גזל מטבע ונסדק בבלי צז. • פ"ט ה"ג [לח]:
 713 נשבע על החמץ קודם הפסח בבלי צו: • פ"ט ה"ג [לח]:
 713 דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חבירו בבלי צח.
 713 אומן קונה בשבח כלי לכו"ע בבלי צח: • פ"ט ה"ד [לח]:
 713 שומת ערכין של מטלטלין רק מדרבנן פ"ט ה"ה [מ]:
 714 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם בבלי קב.
 714 שליח ב"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל בבלי קד.
 714 סוגיית תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר באריכות בבלי קו-קח.
 714 נתחייב שבועה בב"ד ונשבע לשקר חוץ לב"ד בבלי קו.
 714 הסברא שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי בבלי קז.

פרק י – הגוזל ומאכיל.....714

- 714 מחלוקת בדבר שיש לו אחריות בבלי קיא: • פ"י ה"א [מב]:
 714 גזל טלית ומכר לאחר - ממי מוציאים בבלי קטו. • פ"י ה"א [מב]:
 714 גנבים שאחד מהם עשה תשובה פ"י ה"א [מג]:
 714 אסור לדון בערב שבת בבלי קיג.
 714 אמוראים שהחזירו אבידות לגויים בבלי קיג:
 715 חילול השם בבלי קיג:
 715 טענות הגויים נגד התורה, חילול השם בבלי קיג:
 715 דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי בבלי קיג:
 715 הטעם שהמכיר את כליו ביד אחר ישבע בבלי קיד: • פ"י ה"ג [מג]:
 715 חביות של מים ודבש במדבר פ"י ה"ד [מג]:
 715 מחלוקת כשצווח שאינו מתייאש פ"י ה"ה [מג]:
 715 כיצד מתחלקים בממון בשיירה ובספינה בבלי קטז:
 715 נטלוה מסיקין מחמת הגזלן - קנסא בבלי קטז: • פ"י ה"ו [מד]:

715	שילם עבור חובו של חבירו - מתי יכול לתובעו..... בבלי קטז: • פ"י ה"ו [מד].
715	אסור להציל עצמו בממון חבירו לאחר שבא ההיזק..... בבלי קיז:
715	ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע..... בבלי קיח. • פ"י ה"ז [מד].
716	הגזל את חבירו כאילו נטל נשמתו - אינו בירושלמי..... בבלי קיט. • פ"י ה"ט [מד].
716	מעשה בכובס שתפר בגד מצמר אחד..... בבלי קיט: • פ"י ה"י [מד].
716	מחלוקת בשיעור מלוא מחט..... בבלי קיט: • פ"י ה"א [מד].

717 מסכת בבא מציעא

717..... פרק א – שניים אוחזין

717	פתיחת המסכת..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א].
717	סומכוס מודה בברי וברי..... בבלי ב:
717	מחלוקת בעדים שמעידים על מקצת הטענה..... בבלי ג. • פ"א ה"א [א].
717	הסברא שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי..... בבלי ג.
717	מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו..... בבלי ז.
717	מלווה ולווה שתפוסים בשטר..... בבלי ז.
717	משיכת בהמה לקנות את המשוי שעליה..... בבלי ט:
717	אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי..... בבלי ט:
717	מקור מפסוק לקניין ד' אמות..... בבלי י. • פ"א ה"ד [ב].
718	קניין חצר לדבר שעדיין לא נפל לתוכה, דשב"ל..... בבלי י: • פ"א ה"ד [ג].
718	האם מציאת פועל לבעל הבית..... בבלי י. • פ"א ה"ה [ד].
718	דעה שקטנה קונה בחצר ולא בארבע אמות..... בבלי י:
718	טעם החילוק בין מציאת עבד עברי לעבד כנעני..... בבלי יב. • פ"א ה"ה [ד].
718	הטעם שמציאת אשה לבעלה..... בבלי יב. • פ"א ה"ה [ד].
718	המגרש את אשתו חייב במזונותיה עד שיתן לה כתובה..... פ"א ה"ה [ד].
718	מוכר מה שתעלה מצודתו, דשב"ל..... בבלי טז.
719	מצא גט ועימו כתובה קרועה - יחזיר לאשה..... בבלי יח. • פ"א ה"ז [ה].
719	לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר..... בבלי יח.
719	שיעור לאלתר במציאת גט שאבד..... בבלי יח:
719	גדלות דייני ארץ ישראל..... פ"א ה"ח [ו].
719	שטר הלוואה שנכתב קודם נתינת הכסף..... פ"א ה"ח [ו].

719..... פרק ב – אלו מציאות

719	מקור לדין יאוש..... בבלי כא: • פ"ב ה"א [ו].
719	מחלוקת כשצווח שאינו מתיאש..... בבלי כא:
719	לסטים מזויין הוא גזלן..... בבלי כב.
720	מקום הוי סימן, סימן העשוי לידרס הוי סימן..... בבלי כב: • פ"ב ה"א [ו].
720	מעשה שלא קיבל את האבידה משום שהמוצא היה עני..... פ"ב ה"ג [ז].

- 720הטעם שאם נטל ספק הינוח לא יחזיר. בבלי כה: • פ"ב ה"ד [ז].
- 720מצא אבידה על גבי הפתח, פסים - פצימין. בבלי כו: • פ"ב ה"ד [ז].
- 720מצא אבידה על הכיסא של שולחני. בבלי כו: • פ"ב ה"ה [ח].
- 720אמוראים שהחזירו אבידות לגויים. פ"ב ה"ה [ח].
- 721משפט בין שניים שלא רצו את האבידה, אלכסנדר ומלך הודו. פ"ב ה"ה [ח].
- 721ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש. בבלי כז.
- 721משחרב המקדש היו מכריזין על אבידה ג' ימים. בבלי כח: • פ"ב ה"ו [ח].
- 721הלשון "אבן הטועים". בבלי כח:
- 722שני הסברים לרמאי באבידה. בבלי כח: • פ"ב ה"ז [ח].
- 722תלמיד חכם אין צריך סימן. בבלי כג: • פ"ב ה"ח [ח].
- 722מעשה שגנבו את סנדליו בבית הכנסת. פ"ב ה"ח [ט].
- 722דעה שמתירה לשומר למסור לשומר. בבלי כט:
- 722אגדות על ביקור חולים - אינן בירושלמי. בבלי ל:
- 722מצוה לטעון לשונא יותר מלאוהב - אינו בירושלמי. בבלי לב: • פ"ב ה"י [ט].
- 722עשה דוחה ל"ת בהשבת אבידה, כולכם חייבין בכבודי. בבלי לב: • פ"ב ה"י [ט].
- 722אבידת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו - מי קודם. בבלי לג.
- 723גדר רבו - שפתח לו תחילה. בבלי לג: • פ"ב ה"א [ט].
- 723משנה ותלמוד - מה עדיף, עריכת המשנה. בבלי לג:

723.....פרק ג - המפקיד

- 723דיני שומרים באריכות. בבלי לג:
- 723השומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו. בבלי לג:
- 723מקור מפסוק ששומר שמשלם קונה את הכפל. בבלי לג: • פ"ג ה"א [י].
- 723שואל שאמר הריני משלם קונה את הכפל. בבלי לד: • פ"ג ה"א [י].
- 723התוספתא נקראת "משניות גדולות". בבלי לד.
- 723מסתפק האם משביעים את השומר שלא נתן עיניו בה. בבלי לד: • פ"ג ה"א [י].
- 723דעה שמתירה לשומר למסור לשומר. בבלי לו.
- 723מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס. בבלי לו:
- 723שליח ב"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל. פ"ג ה"ג [יא].
- 724מחלוקת ר"ע ור"ט בגזל בעילה ומלווה. בבלי לו: • פ"ג ה"ג [יא].
- 724טעמו של רשב"ג שימכור פירות אבודים. בבלי לח: • פ"ג ה"ד [יא].
- 724מעמידים אפטרופוס גם ליתומים גדולים. בבלי לט.
- 724העכברים רשעים. בבלי מ: • פ"ג ה"ה [יב].
- 724אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין - אינו בירושלמי. בבלי מב.
- 724שלח יד בפקדון ויש עדים - לכ"ע משלם כשעת התביעה. בבלי מג: • פ"ג ה"ט [יג].
- 724שומר שנטל רביעית ונשברה החבית משלם את כולה. בבלי מד: • פ"ג ה"ט [יג].

פרק ד – הזהב.....724

- 724 מותר ללוות דינר זהב בדינר זהב בבלי מד: • פ"ד ה"א [יג:]
- 725 משקל "קרט" בבלי מד: • פ"ד ה"א [יד:]
- 725 הלשון "מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין כלום" פ"ד ה"א [יד:]
- 725 דור המבול היו גוזלים פחות משווה פרוטה פ"ד ה"ב [טו:]
- 725 יחתכו רגליו של מי שלא עומד בדיבורו בבלי מח: • פ"ד ה"ב [טו:]
- 725 הנותן טבעת בעירבון לא קנה בה את המקח פ"ד ה"ב [טו:]
- 725 האומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו בבלי מט: • פ"ד ה"ב [טו:]
- 725 המחלוקת האם מעות קונות מדאורייתא בבלי מו: • פ"ד ה"ב [טו:]
- 726 המוכר על מנת שאין אונאה, הלשון "במנת" בבלי נא: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 726 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון בבלי נא: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 726 טעמים של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה בבלי נה: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 726 יש אונאה לפרוטות בבלי נה: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 726 ב"ד לא דנים פחות משווה פרוטה בבלי נה: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 726 לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח והמוכר חוזר בו פ"ד ה"ג [טז:]
- 726 מקור נוסף לגינתה וחצירה בבלי נו: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 727 מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע בבלי נו: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 727 גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל בבלי נח: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 727 תנורו של עכנאי, אחרי רבים להטות בבלי נט: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 727 דיני גר תושב בבלי נט: • פ"ד ה"ג [טז:]
- 727 מתי מחלל מעשר שני על מטבע יפה פ"ד ה"ה [יז:]
- 727 נשארה מחלוקת אם פרוטה במע"ש בקרן או בחומש בבלי נג: • פ"ד ה"ה [יז:]
- 727 אמוראים שהיו מפרקים את סחורתם בבלי ס: • פ"ד ה"ז [יח:]

פרק ה – איזהו נשך.....727

- 727 היקש בין נשך לתרביית בבלי סא: • פ"ה ה"א [יט:]
- 728 שניים מהלכים בדרך עם קיתון אחד - אינו בירושלמי בבלי סב: • פ"ה ה"א [יט:]
- 728 מותר לקנות חוב בזול פ"ה ה"א [יט:]
- 728 שאיה יוכת שער - אינו בירושלמי פ"ה ה"ב [כ:]
- 728 עשה עסקה עם חבירו והתבטל פ"ה ה"ג [כ:]
- 728 גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל פ"ה ה"ג [כא:]
- 728 מחלוקת אם מפריז על חנות וספינה בבלי סט: • פ"ה ה"ד [כב:]
- 728 פירוש גר צדק ותושב בבלי עא: • פ"ה ה"ה [כב:]
- 729 גוי שלוה והתגייר, שמא יעשה גר שקר בבלי עב: • פ"ה ה"ה [כב:]
- 729 על איזה שער פוסקים בבלי עב: • פ"ה ה"ו [כג:]
- 729 מחלוקת בכמה מעשים פוסק בבלי עד: • פ"ה ה"ו [כג:]
- 729 דעה שמותר להלוות חטים לשתיים ושלוש שבתות בבלי עה: • פ"ה ה"ז [כד:]
- 729 עושין התורה פלסטר ומשה טיפש, לישנא מעליא בבלי עה: • פ"ה ה"ח [כד:]

פרק ו – השוכר את האומנין.....729

- 729 השכר שמקבלים פועלים שלא מצאו תבואה בבלי עו: • פ"ו ה"א [כה:]
- 730 רבי חייא שילם לפועלים לפניו משורת הדין בבלי עו: • פ"ו ה"א [כה:]
- 730 פועל יכול לחזור בו בבלי עז: • פ"ו ה"ב [כה:]
- 730 שכר חמור לבקעה והוליוו בהר בבלי עח: • פ"ו ה"ג [כו:]
- 730 שכר חמור ונלקח לאנגריא בבלי עח: • פ"ו ה"ג [כו:]
- 730 הנפח במשא החמור קשה - אינו בירושלמי בבלי פ: • פ"ו ה"ד [כו:]
- 730 כיצד מתחלקים בממון בשיירה ובספינה פ"ו ה"ד [כו:]
- 731 מוכסים שמחלו לשותפין פ"ו ה"ד [כו:]
- 731 ריבית באומן בבלי פ: • פ"ו ה"ה [כו:]
- 731 שמירה לאחר ימי שאלתה בבלי פא:

פרק ז – השוכר את הפועלים.....731

- 731 מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות בבלי פג: • פ"ז ה"א [כו:]
- 731 תנאי בית דין שהשכמה של פועל והערבה של בעה"ב בבלי פג: • פ"ז ה"א [כו:]
- 731 הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקייעא - אינו בירושלמי בבלי פג:פז: • פ"ז ה"א [כו:]
- 731 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי בבלי פד:
- 732 שלושה הניחו כתרן בבלי פה:
- 732 ייסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ בבלי פה:
- 732 אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה - אינו בירושלמי בבלי פה:
- 732 המקדש אשה הולך ע"פ מנהג המקום בבלי פו: • פ"ז ה"א [כח:]
- 732 הכנסת האורחים של אברהם - אינה בירושלמי בבלי פו: • פ"ז ה"א [כח:]
- 732 הטעם שהחוסם פרת חבריו לוקה ומשלם בבלי צא:
- 732 פועל אוכל רק בגמר מלאכה בבלי צא: • פ"ז ה"ג [כח:]
- 732 מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס בבלי צג:
- 732 שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים - חייב בבלי צד:
- 732 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון בבלי צד: • פ"ז ה"ז [כט:]
- 733 גם שומר חינום וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל בבלי צד:
- 733 על מנת שלא תפרחי באוויר בבלי צד:

פרק ח – השואל את הפרה.....733

- 733 דיני שומרים באריכות בבלי צד:
- 733 לסטים מזויין הוא גזלן בבלי צה:
- 733 שמירה לאחר ימי שאלתה פ"ח ה"ב [ל:]
- 733 האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים בבלי צו:
- 733 ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע בבלי צז:
- 733 מקרים שונים של שאלה בבעלים, שליח בשאלה בבעלים בבלי צט: • פ"ח ה"ג [ל:]

- 734 המשנה אינה כסומכוס, סומכוס מודה בברי וברי..... בבלי ק. • פ"ח ה"ד [ל:]
 734 אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י בבלי קא:
 734 על המשכיר לעשות מקום מזוזה..... בבלי קא: • פ"ח ה"ז [לא:]
 734 תפוס לשון אחרון בבלי קא: • פ"ח ה"ח [לא:]
 734 המשכיר יכול למכור את הבית פ"ח ה"ט [לא:]
 734 מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל בבלי קג.

735.....פרק ט – המקבל שדה מחבירו

- 735 עובדי קרקע שנוטלים שכרן מהאמצע..... בבלי קג: • פ"ט ה"א [לב].
 735 חכר שדה, יבש המעיין ונקצץ האילן בבלי קד: • פ"ט ה"ב [לב].
 735 עשה עסקה עם חבירו והתבטל פ"ט ה"ג [לב]:
 735 הנושא משא של ד' קבין, האם יכול להתפלל בבלי קה:
 735 חכר שדה ונשדפה..... בבלי קה: • פ"ט ה"ה [לב]:
 735 המקבל שדה מחבירו - מי חייב בתרומות ומעשרות..... פ"ט ה"ו [לג].
 736 האם המקבל שדה לזורעה קטנית יכול לזורעה תבואה בבלי קו: • פ"ט ה"ז [לג].
 736 מקבל שדה ולא צמחה, האם צריך לזורעה פעם שלישית בבלי קו: • פ"ט ה"ט [לד].
 736 בבבל שכיחה עין רעה..... בבלי קז:
 736 קשוט עצמך ואח"כ אחרים - אינו בירושלמי..... בבלי קז:
 736 מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע..... בבלי קח.
 736 מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל בבלי קיא: • פ"ט ה"א [לד]:
 736 אומן קונה בשבח כלי..... בבלי קיב.
 736 דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית פ"ט ה"ב [לה].
 736 רבי יהודה דריש טעמא דקרא בבלי קטו: • פ"ט ה"ג [לה]:
 737 החובל מספריים או צמד פרות..... בבלי קטו: • פ"ט ה"ג [לה]:

737.....פרק י – הבית והעלייה

- 737 ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע..... בבלי קטז: • פ"י ה"א [לה]:
 737 נפחתה העליה במקום התנור בבלי קטז: • פ"י ה"ב [לו].
 737 בעה"ב לא יכול לתבוע את בעל העליה לבנות מעקה בבלי קיז: • פ"י ה"ג [לו].
 737 כופין על מי שנפל חלקו לבנותו..... בבלי קיח: • פ"י ה"ד [לו]:
 737 מותר להוציא את זבלו לרה"ר ע"מ לפנותו מיד..... בבלי קיח: • פ"י ה"ה [לו]:
 738 הניח את האבן בדימוס ונפלה - כולם פטורים בבלי קיח: • פ"י ה"ה [לז].
 738 שתי גינות זו ע"ג זו - יחלוקו את הירק..... בבלי קיט: • פ"י ה"ו [לז].
 738 השיעור שבעל הגינה העליונה יכול ליטול את הירק בבלי קיט: • פ"י ה"ו [לז].

מסכת בבא בתרא

739

פרק א – השותפין.....739

- 739 פשוט שהיזק ראייה שמיא היזק..... בבלי ב.ג. • פ"א ה"א [א.]
- 739 מחלוקת מה חמור יותר - גג או חצר..... בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]
- 739 בגינה אפילו נהגו שלא לגדור - כופין אותו..... בבלי ד. • פ"א ה"ב [א:]
- 739 גדר ג' רוחות מסוג אחד ואת הרביעית מסוג אחר..... בבלי ד: • פ"א ה"ג [א:]
- 739 אחים שחלקו - יש להם דרך לכ"ע, והאם הם כמוכרים..... בבלי ז:
- 739 הנודר מבני העיר ומיושבי העיר..... בבלי ח.
- 739 ל' יום בעיר לקופה..... בבלי ח. • פ"א ה"ד [ב.]
- 740 חיטי הפסח..... בבלי ח. • פ"א ה"ד [ב:]
- 740 מצוה שמתן שכרה בצידיה אין ב"ד נענשים עליה..... בבלי ח:
- 740 המעשה שפרחה רוחו וחזר - אינו בירושלמי..... בבלי י:
- 740 כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא..... בבלי יא.
- 740 מחלוקת האם ד' אמות הן קניין או רק שימוש לשעה..... בבלי יא. • פ"א ה"ה [ב:]
- 740 לול של תרנגולים יש לו ד' אמות בחצר..... בבלי יא: • פ"א ה"ה [ב:]
- 740 נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך..... בבלי יב.
- 740 גוד או אגוד - אינו בירושלמי..... בבלי יג. • פ"א ה"ה [ג.]
- 740 האם תהילים קדוש יותר מדברי הימים..... בבלי יא. • פ"א ה"ה [ג.]
- 741 אסור לסיים כתיבת חומש בסוף דף..... בבלי יג:
- 741 עושים עמוד לספר בסופו..... בבלי יג:
- 741 מחלוקת ברוחבו ואורכו של ארון הברית..... בבלי יד.
- 741 גודל הלוחות..... בבלי יד.
- 741 לירושלמי בתוך ארון הברית לא היו עמודים..... בבלי יד.
- 741 מחלוקת האם היו שני ארונות או אחד..... בבלי יד.
- 741 דעות רבות מתי היה איוב..... בבלי טו.
- 741 איוב היה וייסורין לא היו..... בבלי טו.
- 741 האם איוב היה ישראל או גוי..... בבלי טו:
- 741 אגדות על השטן ואיוב - אינן בירושלמי..... בבלי טז. • פ"א ה"ה [ג.]
- 741 אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר..... בבלי יז.

פרק ב – לא יחפור.....742

- 742 ברישא גורסים "וסד בסיד"..... בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]
- 742 הסתירה בין הרחקה מהכותל להטמנה בשבת..... בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]
- 742 מותר להטיל מים על כותל אם יש לו צער גדול..... בבלי יט: • פ"ב ה"א [ג:]
- 742 האם עובי הכותל עולה מהמניין של ג' טפחים..... בבלי כ: • פ"ב ה"א [ד.]
- 742 לא מוחים בנחתום שלא הרחיק מאוצרו של חבירו..... בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ד:]
- 742 רפת שקדמה לאוצרו של חבירו - לא יכול למחות בו..... בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ד:]

742	האם בעל האוצר יכול למחות בבעל הרפת החדש..... בבלי כא: • פ"ב ה"ג [ה.]
743	דימוי בין הרחקת נזיקין לקידושי אשה..... בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ה.]
743	שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת..... בבלי כא.
743	היו מלמדים שמלמדים את התינוקות ציונים וסימנים..... בבלי כא. • פ"ב ה"ג [ה.]
743	כיצד הראשון סמך את כותלו לכותל חברו..... בבלי כב: • פ"ב ה"ד [ה:]
743	מרחיקים את הסולם רק כשהוא לימין..... בבלי כב: • פ"ב ה"ה [ו.]
743	דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חברו..... בבלי כב:
743	גרמא - אינו בירושלמי..... בבלי כב:
744	סוגיית רוב וקרוב הלך אחר הרוב - אינה בירושלמי..... בבלי כג: • פ"ב ה"ו [ו.]
744	טעם הרחקת האילן מהעיר - צל או נוי..... בבלי כד: • פ"ב ה"ז [ו:]
744	מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח - אינם בירושלמי..... בבלי כה: • פ"ב ה"ח [ו:]
744	ללכת ממערב למוכי שחין..... בבלי כה: • פ"ב ה"ח [ו:]
744	כרישין ובצלים מזיקים אלו את אלו..... בבלי יח: • פ"ב ה"ט [ו:]
744	טעמם של רבי יוסי וחכמים משום תיקון העולם..... בבלי כה: • פ"ב ה"י [ז.]

745..... **פרק ג - חזקת הבתים**

745	מקור לחזקת ג' שנים..... בבלי כח-כט. • פ"ג ה"א [ז:]
745	משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה..... פ"ג ה"א [ח:]
745	אי אפשר למכור את אוויר חורבתו, דבר שלא בא לעולם..... פ"ג ה"א [ח:]
745	שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה..... בבלי לה.
745	מקור מפסוק שמייילדת נאמנת..... פ"ג ה"א [ט:]
745	מחלוקת בשלוש שנות הרעב של אליהו..... בבלי לו: • פ"ג ה"ב [ט:]
745	מחלוקת האם יש חזקה באכילת ערלה..... בבלי לו: • פ"ג ה"ב [ט:]
745	עיקר חזקה הוא הכנסת פירות..... בבלי נד: • פ"ג ה"ג [ט:]
746	עיקר החליצה הוא התרת המנעל..... פ"ג ה"ג [ט:]
746	האם יש חזקה לאומנים..... בבלי מב: • פ"ג ה"ה [י:]
746	חזקה לאיש בנכסי אשתו לאחר שנתגרשה..... בבלי מז: • פ"ג ה"ה [י:]
746	כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו בירושלמי..... בבלי מח:
746	אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה..... בבלי מט:
746	האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף..... בבלי נ.
746	מחלוקת בנעל וגדר במקום שאינו ראוי לך..... בבלי נג: • פ"ג ה"ה [י:]
746	דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי..... בבלי נד:
746	עד זומם נפסל למפרע..... פ"ג ה"ו [יא:]
746	ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י..... בבלי נז:
746	כבוד בנות ישראל לכבס בחצר..... בבלי נז:
747	האגדות על רבי בנאה שציין מערות - אינן בירושלמי..... בבלי נח: • פ"ג ה"ז [יא:]
747	לאיזה עניין מועילה חזקת מרזב..... בבלי נח: • פ"ג ה"ח [יא:]
747	קשוט עצמך ואח"כ אחרים - אינו בירושלמי..... בבלי ס:

פרק ד – המוכר את הבית.....747

- 747 המוכר שדה עם שני גבולות וחצי.....בבלי סב.
 747 שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה..... בבלי סב:
 747 חלק מהים ששייך לעיר..... בבלי סח: • פ"ד ה"ז [יד].
 747 האם מלבנות של חלונות נמכרות עם הבית.....בבלי סט. • פ"ד ה"ח [יד].
 748 ערוגה שאינה נמכרת עם השדה.....בבלי סט. • פ"ד ה"ח [יד].
 748 הקונה סדן שקמה ושני אילנות - מחלוקת אם קנה קרקע.....בבלי עב: • פ"ד ה"ח [יד].
 748 מכר לו אילנות וזית..... בבלי סט: • פ"ד ה"ח [יד].
 748 מחלוקת בטעם החילוק בין מוכר לנותן.....בבלי עא. • פ"ד ה"ח [יד].
 748 אחים שחלקו - יש להם דרך לכר"ע, והאם הם כמוכרים..... בבלי סה. • פ"ד ה"ח [טו].

פרק ה – המוכר את הספינה.....749

- 749 אגדות רבה בר בר חנה והורמיז - אינן בירושלמי.....בבלי עג-עה. • פ"ה ה"א [טו].
 749 שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל.....בבלי עד:
 749 ספינה נקנית במשיכה לכר"ע..... בבלי עה:
 749 יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם..... בבלי עו:
 749 ארבעה תנאים התנה יהושע בן נון..... פ"ה ה"א [טו].
 749 יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה..... פ"ה ה"א [טז].
 749 הבונה עיר נותנים לו ארבע דרכים, דרך מעיר לעיר..... פ"ה ה"א [טז].
 749 עשרים וארבעה מיני ארזים..... בבלי פ:
 750 ענף העולה מהשורש ומהגזע יחד.....בבלי פב. • פ"ה ה"ב [יז].
 750 הקונה ג' אילנות, האם יש לו כמלוא אורה וסלו.....בבלי פב: • פ"ה ה"ב [יז].
 750 מכר חצי ראש - האם מכר חצי רגליים..... בבלי פג: • פ"ה ה"ג [יז].
 750 לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח והמוכר חוזר בו..... בבלי פג:
 750 פתחיהם של גיהינם וגן עדן - אינם בירושלמי..... בבלי פד.
 750 לר"י בע"ש פטור מלהטיף משום רשות מצוה..... בבלי פז: • פ"ה ה"ד [יז].
 750 חנווני פטור מלהטיף משום שהוא טרוד..... בבלי פז: • פ"ה ה"ד [יז].
 751 מצוה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד נענשים עליה..... פ"ה ה"ה [יח].

פרק ו – המוכר פירות.....751

- 751 אין הולכים בממון אחר הרוב לכר"ע.....בבלי צב:
 751 קנה פירות ומעורב בהם מין אחר..... בבלי צג: • פ"ו ה"א [יח].
 751 מנהג בירושלים שהופכים את המפה כשאין מקום לאורחים..... בבלי צג:
 751 לשון מכירת יין יפה יין גרוע וחומץ..... בבלי צה. • פ"ו ה"א [יח].
 751 בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ..... בבלי צו. • פ"ו ה"א [יט].
 751 כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית..... בבלי צט. • פ"ו ה"ב [יט].
 752 האם הארון היה באמצע קודש הקודשים..... בבלי צט. • פ"ו ה"ב [יט].

- 752 דרך מעיר לעיר בבלי ק.
- 752 צורת כוכי הקברים שרבי שמעון מוסיף בבלי קא: • פ"ו ה"ד [כ:]
- 752 מחלוקת ר"ש וחכמים בכרם ובקברות צפופים בבלי קב: 752

752..... פרק ז – בית כור

- 752 טרשים נמכרים עם השדה דווקא כשהם לא מפוזרים בבלי קג: • פ"ז ה"א [כ:]
- 752 ספיקות בצורת הטרשים שנמכרים עם השדה בבלי קג: • פ"ז ה"א [כ:]
- 753 מכר שדה במצרי - שתות כיותר משתות בבלי קו: • פ"ז ה"ג [כא:]
- 753 המוכר שדה עם שני גבולות וחצי פ"ז ה"ד [כא:]

753..... פרק ח – יש נוחלין

- 753 ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן - אינה בירושלמי בבלי קח: 753
- 753 כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלוקלו בבלי קט: 753
- 753 הגויים אומרים שבת יורשת עם הבן בבלי קי: • פ"ח ה"א [כא:]
- 753 דחו מסברא את דברי הצדוקים בירושה בבלי קטו: • פ"ח ה"א [כא:]
- 754 בן יורש את אימו מקל וחומר בבלי קיא: • פ"ח ה"א [כב:]
- 754 לא תהא שמייעה גדולה מראיה - אינו בירושלמי בבלי קיג: • פ"ח ה"א [כב:]
- 754 הארץ נתחלקה לעומדים בערבות מואב בבלי קיז: • פ"ח ה"ב [כב:]
- 754 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי בבלי קיח: 754
- 754 בתחילה יש בתורה ספיקות עד שיגע בה פ"ח ה"ב [כג:]
- 754 הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב - אינו בירושלמי בבלי קכא: 754
- 754 הגורל בחלוקת ארץ ישראל בבלי קכב: 754
- 754 עשיו נמסר בידי יוסף - אינו בירושלמי בבלי קכג: • פ"ח ה"ג [כג:]
- 754 האיסור להשוות את הבכור לאחים הוא רק לכתחילה פ"ח ה"ד [כג:]
- 755 היו כאלה שהתנו שהבעל לא יירש את אשתו פ"ח ה"ה [כד:]
- 755 האם הלכה כרבי אפילו מחביריו בבלי קכד: 755
- 755 המתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון בבלי קכו: 755
- 755 נאמנות על בנו ועבדו בבלי קכז: • פ"ח ה"ז [כה:]
- 755 שיעור כדי דיבור בבלי קכט: 755
- 755 מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד בבלי קל: 755
- 755 חיזרתי על כל בעלי לשונות, דיאתימון פ"ח ה"ח [כו:]
- 755 תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל בבלי קלד: 755
- 755 עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף בבלי קלה: 755
- 756 ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע בבלי קלה: 756
- 756 נכסי לך ואחריך לפלוני ואחריי לפלוני, ומת השני בבלי קלז: • פ"ח ה"ח [כו:]
- 756 היו כאלה שהתנו שאם הבעל ימרוד ישלם לאשתו ולהיפך פ"ח ה"ח [כו:]

פרק ט – מי שמת 756.....

756 בנות שניזונות לא מקבלות מלבושים וצרכי נישואין.....בבלי קלט: • פ"ט ה"א [כו:]

756 נכסים מרובים הם מזונות ל"ב חודש לכר"ע.....בבלי קלט: • פ"ט ה"א [כו:]

756 מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה..... בבלי קמ.

756 גדר מתנת שכיב מרע.....בבלי קמא.

757 ביטלה צרת נקבה שמחת זכר..... בבלי קמא: • פ"ט ה"ב [כז:]

757 האם יאוש מועיל ברשות המתיאש..... בבלי קמב.

757 המזכה לעובר.....בבלי קמב:

757 האומר "ינתנו נכסי לבני" - האם גם לבנותיו..... בבלי קמג:

757 היתומים אומרים "ראו מה הניח אבא" בפני ב"ד..... בבלי קמג: • פ"ט ה"ג [כח.]

757 המשיא אשה לבנו זכה בבית..... בבלי קמד: • פ"ט ה"ג [כח.]

757 הלכתא בלא טעמא - אינו בירושלמי..... בבלי קמד: • פ"ט ה"ג [כח.]

757 סתם אחים הם שותפין למשך שלושה דורות..... פ"ט ה"ג [כח.]

757 אל תעש עצמך כעורכי הדיונים, אסור לגלות ליחיד דינו..... פ"ט ה"ד [כח:]

758 המעשה שבגללו רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית..... פ"ט ה"ה [כט.]

758 מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה..... בבלי קמו:

758 אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי שהשעה משחקת לו..... בבלי קמו.

758 מטלטלין אינם שיוור בדברי שכיב מרע..... בבלי קמט: • פ"ט ה"ו [כט.]

758 לר"א בני רוכל זרעו כורכום בכרם..... בבלי קנו: • פ"ט ה"ז [ל.]

758 גורס "חכמים" במקום "רבי אליעזר"..... בבלי קנו: • פ"ט ה"ח [ל.]

פרק י – גט פשוט 758.....

758 מקור מפסוק לגט מקושר..... בבלי קס: • פ"י ה"א [ל:]

759 המרחק בין הכתב לחתימות העדים..... בבלי קסב: • פ"י ה"א [לא.]

759 שטר שחלק מעדיו פסולים..... בבלי קסב:

759 שיעור הרווח שבין הגט לחתימות..... בבלי קסג: • פ"י ה"א [לא.]

759 שטר שכתבו בו תנאי ומחקהו - מסתבר שחזרו בהם..... בבלי קסג: • פ"י ה"א [לא.]

759 עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים..... בבלי קסה.

759 שטר שכתבו בו חנן ונני..... בבלי קסו: • פ"י ה"ג [לא:]

759 אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין..... פ"י ה"ה [לב:]

760 מי משלם את שכר הסופר..... בבלי קסח.

760 גט שנקרע - חילוקים מתי נקרע וע"י מי..... בבלי קסח:

760 מי שאבד שטרו - כותבים לו חדש..... בבלי קסח: • פ"י ה"ה [לב:]

760 האומר שטר אחד פרוע..... בבלי קעג: • פ"י ה"ז [לג.]

760 מתי המלווה יכול לפרוע מהערב..... בבלי קעג: • פ"י ה"ח [לג.]

760 הטעם שהלכה כרשב"ג בכל מקום..... בבלי קעד: • פ"י ה"ח [לג.]

760 דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית..... בבלי קעה:

760 מדמה כללים ופרטים בשבועות לחתימת הגט..... בבלי קעו.

דעה ששטר מוקדם כשר ורק א"א לגבות בו למפרע..... פ"י ה"י [לג:] 760

761 מסכת סנהדרין

761 פרק א – דיני ממונות בשלושה.....

- 761 סדר המסכתות בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
- 761 דיני חובות בשלושה דיינים בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
- 761 פתיחת המסכת בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]
- 761 המחלוקות באם למקרא ולמסורת - אינן בירושלמי בבלי ג: • פ"א ה"א [א.]
- 761 טעמם של רבי שמעון ורבנן במניין הדפנות בבלי ד.
- 761 בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות פ"א ה"א [א:]
- 761 הקב"ה לא דן יחידי פ"א ה"א [א:]
- 762 בית דינו של ה' פ"א ה"א [ב.]
- 762 הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת פ"א ה"א [ב.]
- 762 החשוד על נטילת שכר - פסול לדון פ"א ה"א [ב.]
- 762 מחלוקת בדין טועה בדבר משנה בבלי ו.
- 762 ישב לפני הדיין וראה זכות לעני - לא ישתוק בבלי ו: • פ"א ה"א [ב:]
- 762 דעה שר"מ וחכמים נחלקו בנערה מאורסה בבלי ח. • פ"א ה"א [ג.]
- 762 שור הנסקל כולו ממון בבלי ח. • פ"א ה"א [ג.]
- 763 הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי בבלי ח:
- 763 קידוש החודש בעשרה פ"א ה"ב [ג:]
- 763 במעשה עם שמואל הקטן - לא עיברו באותו היום בבלי יא. • פ"א ה"ב [ג:]
- 763 הודו במה שלא עשו כדי לא לבייש - אינו בירושלמי בבלי יא. • פ"א ה"ב [ג:]
- 763 לא תהא שמיעה גדולה מראה - אינו בירושלמי פ"א ה"ב [ד.]
- 763 חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי פ"א ה"ב [ד:]
- 763 ב"ד של מעלה פוסקים ע"פ ב"ד של מטה בבלי י: • פ"א ה"ב [ד:]
- 763 מתו בעין הרע בבלי י: • פ"א ה"ב [ד:]
- 764 האם לשנה מעוברת מוסיפים כ"ט או ל' יום בבלי יא. • פ"א ה"ב [ה.]
- 764 עיבור שנה מפני הטומאה בבלי יב: • פ"א ה"ב [ה.]
- 764 רבי התיר להביא ירק מחו"ל בבלי יב. • פ"א ה"ב [ה.]
- 764 גולגולתו של ארוונה היבوسی נמצאה תחת המזבח פ"א ה"ב [ה:]
- 764 ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם פ"א ה"ב [ה:]
- 764 יושבי ארץ ישראל חביבים יותר פ"א ה"ב [ו.]
- 764 בית דין משפיעים על הבתולים בבלי י: • פ"א ה"ב [ו.]
- 764 סוגיית עיבור השנה בבלי יא-יג. • פ"א ה"ב [ג-ו:]
- 764 הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה" בבבלי, בית גדיא בבלי יא.
- 764 טומאה דחוויה בציבור לכר"ע בבלי יב:
- 765 מתי הציץ מרצה בבלי יב:

765	תיקנו שלא יסמכו ללא הנשיא	בבלי יג: • פ"א ה"ב [ו:]
765	נוסח גט חליצה	פ"א ה"ב [ו:]
765	נוסח גט מיאון	פ"א ה"ב [ו:]
765	המקור לפדיון קרקעות בתשעה וכהן - ריבוי אחר ריבוי	בבלי טו.
765	ההגמון שאל מדוע בעליו של השור יומת	בבלי טו. • פ"א ה"ב [ז:]
765	גודלה של עיר הנידחת	בבלי טו:
765	דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלושה	בבלי טז.
766	מקורות לדיני הוספה על העיר והעזרות	בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז:]
766	מקור לעשרה מ"בני ישראל"	בבלי ב. • פ"א ה"ד [ח:]
766	בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה	פ"א ה"ד [ח:]
766	בשבת, הסנהדרין שבלשכת הגזית ישבה בבימ"ד	פ"א ה"ד [ח:]
766	מחלוקות וניסים בקלפיות של הלוויים והזקנים, "פיטקין"	בבלי יז. • פ"א ה"ד [ח:]
767	דברים שצריך שיהיו בעיר	בבלי יז:

767 פרק ב - כהן גדול

767	קשוט עצמך ואח"כ אחרים - אינו בירושלמי	בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]
767	הטעם שמלך לא יושב בסנהדרין ובעיבור שנה	בבלי יח: • פ"ב ה"א [ט:]
767	דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלושה	פ"ב ה"א [ט:]
768	כהן גדול שחטא	בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]
768	חשש שהנשיא יהרוג, מעשה שריש לקיש ברח	בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]
768	הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים	פ"ב ה"א [י:]
768	עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא	בבלי יט.
768	בית עלמא - בית קברות	בבלי יט.
768	מקור מפסוק שכה"ג יוצא אחר נושאי המיטה	בבלי יט: • פ"ב ה"א [י:]
768	חילוק בין הספד של יום ראשון לשל יום שני	בבלי יט. • פ"ב ה"ב [י:]
769	המאחר לתפילה בציבור, האל הקדוש ושומע תפילה	פ"ב ה"ב [יא:]
769	האם מלך דן	בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא:]
769	מלך וציבור נידונים בכל יום	פ"ב ה"ג [יא:]
769	גם באגדות יש חידושים	פ"ב ה"ג [יא:]
769	טעם המנהגים שנשים או גברים תחילה בהלוויה	בבלי כ. • פ"ב ה"ד [יב:]
769	דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות	פ"ב ה"ד [יב:]
769	דוד עסק בניסוך מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק	פ"ב ה"ה [יב:]
770	עונשה של מיכל	בבלי כא.
770	החילוק בין אשה לפילגש	בבלי כא.
770	שלמה נכשל בנשים סוסים וכסף	בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יב:]
770	אגדות בגנות גירושין - אינן בירושלמי	בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יג:]
770	מחלוקת מדוע שלמה הרבה נשים	בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג:]
770	מדוע לא גנבו את אבני הכסף בימי שלמה	פ"ב ה"ו [יג:]

- 771 המעשה ששלמה ירד ממלכותו..... בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג].
- 771 יו"ד שנטל הקב"ה משרי..... פ"ב ה"ו [יג].
- 771 בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו..... בבלי כא:
- 771 והגית בו יומם ולילה..... בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג].
- 771 כתב אשורי ולשון עברי..... בבלי כא:
- 771 נשיא צריך ללבוש בגדים נאים..... בבלי כב: • פ"ב ה"ו [יג].
- 772 מעשה בתוכחה לנשיא, מתנות כהונה - כדי שילמדו, דינה ולאח..... פ"ב ה"ו [יג]:

פרק ג - זה בורר..... 772

- 772 בעל דין שמינה דיין לא יכול לחזור בו ולפוסלו..... בבלי כז: • פ"ג ה"ב [יד].
- 772 המרחק בין טבריא לציפורי הוא י"ח מיל..... פ"ג ה"ב [יד].
- 772 גם גזלן דאורייתא צריך הכרזה..... בבלי כז: • פ"ג ה"ג [יד].
- 773 האומר נאמן עלי אבא - מתי יכול לחזור בו..... בבלי כז: • פ"ג ה"ד [יד].
- 773 עבדים פסולים לדון ולהעיד..... בבלי כד: • פ"ג ה"ה [טו].
- 773 דעה שסוחרי שביעית צריכים להיבדק שתי שביעיות..... בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טו].
- 773 האם רועי בהמה גסה כשרים לדון ולהעיד..... בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טו].
- 773 לרבי יוסי עד זומם בדיני ממונות פסול רק לאותה עדות..... בבלי כז: • פ"ג ה"ה [טו].
- 773 פפוס ולוליינוס נהרגו על מצוה קלה..... פ"ג ה"ה [טז].
- 774 גויים לא מצווים על קידוש השם..... פ"ג ה"ה [טז].
- 774 מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג..... פ"ג ה"ה [טז].
- 774 תשובת חנניה מישאל ועזריה לנבוכדנצר..... פ"ג ה"ה [טז].
- 774 עדות של שלישי בראשון..... בבלי כח: • פ"ג ה"ו [יז].
- 775 שושבין פסול להעיד כל שבעת ימי המשתה..... בבלי כט: • פ"ג ה"ז [יז].
- 775 התובע פותח ראשון..... פ"ג ה"ח [יז].
- 775 המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק..... פ"ג ה"ח [יז].
- 775 אשה פסולה לדון..... בבלי כז: • פ"ג ה"ט [יח].
- 775 מתי צריכים הנידונים לעמוד..... פ"ג ה"ט [יח].
- 775 פסול קורבה בדיינים..... בבלי כז: • פ"ג ה"ט [יח].
- 775 אסור להוציא ספרים מארץ ישראל לחו"ל..... פ"ג ה"ט [יט].
- 776 עדים מוכחשים בעדות על הארנק..... בבלי ל:
- 776 מחלוקת מה כתב הדיין שרוב הדיונים חולקים עליו..... בבלי לא: • פ"ג ה"י [כ].
- 776 מחלוקת מתי יכול להביא ראיה אחרונה..... בבלי לא: • פ"ג ה"יב [כ].
- 776 המקור לכך שהיבמה הולכת למקומו של היבם..... בבלי לא:

פרק ד - אחד דיני ממונות..... 776

- 776 שואלים "היאך אתה יודע שזה חייב לזה"..... בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ].
- 776 תלמיד שידע לטהר את השרץ..... פ"ד ה"א [כא].
- 777 הסימנים של חתונה וברית לא בטלו..... בבלי לב:

מחלוקת בדין טועה בדבר משנה..... בבלי לג. 777
 לא תהא שמיעה גדולה מראה - אינו בירושלמי..... בבלי לד: 777
 התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן..... פ"ד ה"ב [כא:] 777
 הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת..... בבלי לה: 777
 אסור לדון בערב שבת..... פ"ד ה"ו [כב:] 777
 הדיין צריך לבאר את טעמו ולא לומר "הריני אומר כמותם"..... פ"ד ה"ז [כב:] 777
 מחלוקת האם גם בדיני גויים מתחילים מן הצד..... בבלי לו. • פ"ד ה"ז [כב:] 777
 דיני יוחסין כדיני נפשות..... בבלי לו. • פ"ד ה"ז [כב:] 777
 הלכה כמיקל בין נסך..... פ"ד ה"ז [כב:] 777
 רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת..... בבלי לו. 778
 סריס ומי שאין לו בנים נמנים כשני דינים..... בבלי לו: • פ"ד ה"ז [כג:] 778
 מקור אחר לכך שבעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות..... בבלי לו: 778
 האם דנים שני דיני נפשות של אותה מיתה ביום אחד..... בבלי לה. • פ"ד ה"ז [כג:] 778
 ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו בירושלמי..... בבלי לו. 778
 כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא..... בבלי לו. • פ"ד ה"ט [כג:] 778
 האם אדם הראשון נברא יחידי גם לצורך הרשעים..... בבלי לח. • פ"ד ה"ט [כג:] 778
 בני האדם שונים במראה דעת וקול..... בבלי לח. • פ"ד ה"ט [כג:] 779
 אגדות על בריאת האדם - אינו בירושלמי..... בבלי לח: • פ"ד ה"ט [כג:] 779
 תשובות המינים..... בבלי לח: 779
 כיסאותיו של הקב"ה - אינם בירושלמי..... בבלי לח: 779
 מיטטרון - אינו בירושלמי..... בבלי לח: 779
 הורמיז - אינו בירושלמי..... בבלי לט. 779
 הקב"ה לא שמח במפלתן של רשעים..... בבלי לט: • פ"ד ה"ט [כג:] 779
 יופיין של אבישג ושרה - אינו בירושלמי..... בבלי לט: • פ"ד ה"ט [כג:] 779

פרק ה – היו בודקין.....780

מתי שואלים את העד באיזה יובל..... בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד:] 780
 המקור לשבע חקירות..... בבלי מ. • פ"ה ה"א [כד:] 780
 היתה ה"א שאדם ישא את אחותו כקין..... פ"ה ה"א [כד:] 780
 בהתראה צריך לומר על מנת כן אני עושה..... בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד:] 780
 ריב"ז בדק עדים על אדם שליקט תאנים בשבת..... בבלי מא. • פ"ה ה"ב [כד:] 780
 יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה..... פ"ה ה"ב [כה:] 780
 עדים מוכחשים בעדות על הארנק..... פ"ה ה"ב [כה:] 781
 מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון..... פ"ה ה"ב [כה:] 781
 צריך לדעת את זמן המולד לפני מוסף, קידוש החודש ע"פ הראייה..... פ"ה ה"ג [כה:] 781
 דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן..... פ"ה ה"ג [כה:] 781
 הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי..... בבלי מא: 781
 עד מתי מברך ברכת הלבנה..... בבלי מא: 781

כמה עדים שלימדו זכות על הנידון - את מי מעלים פ"ה ה"ה [כו:] 781

פרק ו – נגמר הדין 781

781 מחלוקת היכן סוקלים עובד ע"ז פ"ו ה"א [כז:] 781
 האם בית הסקילה היה חוץ לג' מחנות בבלי מב: 781
 מחלוקת בדין יאוש והפקר בטעות פ"ו ה"ב [כז:] 782
 הריגת ישו ותלמידיו - אינה בירושלמי בבלי מג. • פ"ו ה"ב [כז:] 782
 בן סטרא הסית ונסקל בבלי מג. 782
 עכן מעל בארבעה חרמים בבלי מג: • פ"ו ה"ג [כח:] 782
 מעשה באדם שיצא ליהרג ולא רצה להתוודות בבלי מד: • פ"ו ה"ג [כח:] 782
 מעשים בעדי שקר שהוציאו בני אדם להריגה בבלי מד: • פ"ו ה"ג [כח:] 782
 גובה הסקילה חמש קומות בבלי מה. • פ"ו ה"ה [כח:] 782
 סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדעתו בבלי מה. • פ"ו ה"ה [כח:] 783
 לפעמים דוחפים את הנסקל פעמיים בבלי מה. • פ"ו ה"ה [כח:] 783
 תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה למעשה בישו פ"ו ה"ו [כח:] 783
 המעשה ששמעון בן שטח תלה מכשפות בבלי מד: • פ"ו ה"ו [כח:] 783
 סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל פ"ו ה"ז [כט-כט:] 784
 גדול קידוש השם מחילול השם פ"ו ה"ז [כט:] 784
 ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ פ"ו ה"ט [כט:] 785
 מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ פ"ו ה"ט [ל.] 785
 הקבורה וליקוט העצמות פ"ו ה"י [ל.] 785
 ברור לו מיתה קלה שבקלות בבלי מה. 785
 האם דנים שני דיני נפשות של אותה מיתה ביום אחד בבלי מו. 785
 הקבורה וליקוט העצמות פ"ו ה"י [ל.] 785
 חייבים לקבל את מידת הדין, בק"ו מבית דין בבלי מו. • פ"ו ה"י [ל.] 785
 הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו בבלי מז. 785
 הזורק כלי לד' אמות של מת - אסור בהנאה בבלי מח: 785
 יואב פירנס את ישראל בבלי מט. 785

פרק ז – ארבע מיתות 785

785 מלך ישראל הורג רק בסייף פ"ז ה"א [ל.] 785
 מחלוקת ממה עשויה הפתילה במיתת שריפה בבלי נב. • פ"ז ה"ב [לא:] 786
 ברור לו מיתה קלה שבקלות בבלי נב. 786
 בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות פ"ז ה"ב [לא:] 786
 אדם גדול לא מהלך עם אדם צעיר פ"ז ה"ב [לא:] 786
 ערירים - לא מולידים או שקוברים את בניהם פ"ז ה"ה [לב:] 786
 השמר ופן הם לא תעשה פ"ז ה"ה [לג:] 786
 נטע וזמר בשבת חייב שתיים פ"ז ה"ה [לג:] 786

- 786 דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה פ"ז ה"ו [לד:]
- 786 שוכב ונשכב עם בהמה חייב שתיים בבלי נד: • פ"ז ה"ז [לה:]
- 787 במשכב זכור הנשכב צריך להיות בן שלוש שנים בבלי נד: • פ"ז ה"ז [לה:]
- 787 סוקלים בהמה רק אם יש גם תקלה וגם קלון בבלי נה: • פ"ז ה"ז [לו:]
- 787 קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה בבלי נה:
- 787 טעם הלשון "יכה יוסי את יוסי" בבלי נו:
- 787 אזהרה למגדף, האם מזהירין מן הדין בבלי סו: • פ"ז ה"ח [לו:]
- 788 מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש בבלי נו:
- 788 ל' מצוות שיקבלו בני נח בבלי נו:
- 788 גירושין בגויים בבלי נז:
- 788 היתה ה"א שאדם ישא את אחותו כקין בבלי נח:
- 788 השומע מהאדם ששמע מהשומע את המגדף - א"צ לקרוע בבלי סו: • פ"ז ה"ח [לו:]
- 788 קריעה על גוי שקילל, דעה שרבשקה היה גוי בבלי סו: • פ"ז ה"ח [לו:]
- 788 משרבו המגדפים פסקו לקרוע בבלי נו: • פ"ז ה"ח [לז:]
- 788 אגדות על נחשים שמביאים מרגליות - אינן בירושלמי בבלי נו: • פ"ז ה"ח [לז:]
- 788 ה"א שיתחייב רק אם עבד את כל העבודות זרות שבעולם פ"ז ה"ט [לז:]
- 789 השתחווה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה בבלי סו:
- 789 זבח בעל מום לע"ז חייב פ"ז ה"ט [לז:]
- 789 גרסא הפוכה בזבח וקיטר בהעלם אחד בבלי סב:
- 789 הבערה ללאו יצאת - אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת בבלי סב:
- 789 מתעסק בחלבים ועריות חייב בבלי סב:
- 789 מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה פ"ז ה"י [לח:]
- 789 מקור אחר לאזהרה לבן סורר בבלי סג:
- 789 ביטלו את היצר הרע של ע"ז - אינו בירושלמי בבלי סד:
- 789 הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת בבלי סד:
- 789 השתחווה אינה מעשה בבלי סה:
- 789 סנבטיון בבלי סה:
- 790 בריאת עגל ע"י ספר יצירה - אינה בירושלמי בבלי סה: • פ"ז ה"י [לט:]
- 790 חילוקים בין בעל אוב הנשאל בגולגולת למעלה בזכורו בבלי סה: • פ"ז ה"י [לט:]
- 790 בעל אוב מקטר לשדים בבלי סה: • פ"ז ה"י [לט:]
- 790 בן סטרא הסית ונסקל פ"ז ה"ב [מ:]
- 790 באיזו מיתה הורגים מכשפה, והמקורות לזה בבלי סז: • פ"ז ה"ג [מ:]
- 790 מיתתו של רבי אליעזר בבלי סח:
- 791 מין שקרע את הים ע"י כישוף בבלי סח: • פ"ז ה"ג [מא:]
- 791 האם אפשר ליצור בריה ע"י כישוף בבלי סח: • פ"ז ה"ג [מא:]

פרק ח - בן סורר ומורה 791

- 791 גילו של בן סורר בבלי סח: • פ"ח ה"א [מא:]

791	האם הולכים בנפשות אחר הרוב
791	מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון
791	קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה
791	לימוד מהראשונים שהולידו קטנים - אינו בירושלמי
792	הרן הוליד בן שש
792	כל דיני בן סורר הם נגד הסברא
792	בסעודת מצוה לא ימשך אחר היין - אינו בירושלמי
792	לברוח מאנשים חשובים
792	סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת שיירה
792	מקור אחר לאזהרה לבן סורר
792	אל תגנוב את שלך מהגנב
792	דעה שגזלן הוא רק בפני עשרה
793	המקור למלקות בבן סורר
793	מקור אחר לכך שבעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות
793	מת אחד הדיינים - הבן הסורר לא ייסקל לעולם
793	אביו ואימו של בן סורר לא יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו
793	סופו של בן סורר להרוג נפשות ולשכח את תלמודו
793	שינה ויין מועטים טובים לצדיקים
794	שלושה מקראות נאמרו במשל
794	מחלוקת אם מותר להרוג בא במחתרת שהפנה עורפו
794	האם מותר להרוג רודף שנעשה נרדף
794	רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה
794	הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי
794	בהתראה צריך לומר על מנת כן אני עושה
794	מקור אחר למצוות השבת גופו
794	מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג
794	גויים לא מצווים על קידוש השם

795.....פרק ט - הנשרפין

795	היתה הו"א שאדם ישא את אחותו כקין
795	המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו
795	ר"י פוטר מעונש על אנוסת אביו ומפותת אביו
795	אמוראים שהחזירו אבידות לגויים
795	המקור שאבן ועץ צריכים שיעור כדי להמית
795	כיצד ברזל הורג בכל שהוא
795	הופך את הגירסא - רגליים לדבר שפטור
795	חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין
796	חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון

796	גירסא הפוכה במחלוקת ברוצח שנתערב באחרים	בבלי עט: • פ"ט ה"ה [מח:]
796	זה וזה גורם - אינו בירושלמי	בבלי פ.
796	באלו מקרים כונסים לכיפה, אינו יכול לקבל התראה	בבלי פא: • פ"ט ה"ו [מח:]
796	מלאך הדביק את זמרי וכזבי וסתם את פיהם	בבלי פב:
796	רצו לנדות את פינחס	בבלי פב: • פ"ט ה"ז [מח:]

פרק י (בבבלי פרק יא) – חלק.....796

796	סדר הפרקים.....	פ"י ה"א [מח:]
797	המקורות לתחיית המתים מן התורה - אינם בירושלמי	בבלי צ:צב. • פ"י ה"א [מח:]
797	חוטאים נוספים שאין להם חלק לעולם הבא	בבלי צ: • פ"י ה"א [מט:]
797	האומר דבר בשם אומרו	בבלי צ:
797	אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי	בבלי צא:
797	סוגיית מתים שהחיה יחזקאל - אינה בירושלמי	בבלי צב:
797	סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות	בבלי צג:
797	"אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" - אינו בירושלמי	בבלי צד,קיא:
797	מחלוקת האם חזקיהו דאג לטהרה	בבלי צד:
797	שבע עבירות עברו בהריגת זכריה	בבלי צו:
797	פירוש "מגלה פנים בתורה"	בבלי צט: • פ"י ה"א [מט:]
798	השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה - הקב"ה משמרו	פ"י ה"א [מט:]
798	אריכות בענייני המשיח - אינה בירושלמי	בבלי צו:צט. • פ"י ה"א [מט:]
798	העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו בירושלמי	בבלי צז. • פ"י ה"א [מט:]
798	הדין בשמים, זכויות ועבירות	פ"י ה"א [מט:מט:]
798	הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים	פ"י ה"א [מט:]
798	האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות	פ"י ה"א [מט:]
798	ל' צדיקים בעולם	בבלי צז:
798	המחלוקת האם גאולה תלויה בתשובה	בבלי צז:
798	שמו של המשיח	בבלי צח.
799	מהו אפיקורוס	בבלי ק: • פ"י ה"א [נ.]
799	ספרי בן לענה והמירם	בבלי ק: • פ"י ה"א [נ.]
799	התורה נמסרה ככדור	פ"י ה"א [נ.]
799	טעמים למספר המסמרים בסנדל המסומר	פ"י ה"א [נ:]
799	האם מותר להתרפא בדברי תורה	פ"י ה"א [נ:]
799	פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה	בבלי קא.
799	ירבעם עשה את העגלים כי חשש שרחבעם יקרא בהקהל	בבלי קא:
799	אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד	בבלי קא:
799	יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג	בבלי קא:
800	השעה שנאמר "הסתר אסתיר" היא הקשה בעולם	פ"י ה"ב [נא:]
800	ויסב חזקיהו אל הקיר	פ"י ה"ב [נא:]

800	תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות	פ"י ה"ב [נא:]
800	ברית כרותה לשפתיים - אינו בירושלמי	בבלי קב.
800	המעשה שמנשה הרג את ישעיה	פ"י ה"ב [נא:]
800	מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו את חלונות התפילה	פ"י ה"ב [נא:] • בבלי קא:
801	לבן הוא כושן רשעתיים	בבלי קה.
801	שרו של פעור	בבלי קו. • פ"י ה"ב [נב:]
801	מלאך הדביק את זמרי וכזבי וסתם את פיהם	פ"י ה"ב [נב:]
801	מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה	בבלי קז.
801	אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום	פ"י ה"ב [נב:]
802	אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי שהשעה משחקת לו	פ"י ה"ב [נב:]
802	גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא	בבלי קז. • פ"י ה"ב [נב:]
802	אלישע נקרא קדוש	פ"י ה"ב [נב:]
802	כשנמנו על אלו שאין להם חלק לעוה"ב יצאה בת קול	בבלי קד. • פ"י ה"ב [נג:]
802	הלשון "רואין לעתיד לבוא"	בבלי קח-קי. • פ"י ה"ג [נג:]
802	נח בתיבה	בבלי קח:
802	המקביל פני רבו כמקבל פני שכינה, ואע"פ שלא צריך לו	בבלי קי.
802	עדתו של יוחנן בן קרח	בבלי קי. • פ"י ה"ה [נג:]
802	האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים"	פ"י ה"ה [נג:]
803	ישראל גלו לשלושה מקומות, סנבטיון	בבלי קי. • פ"י ה"ה [נג:]
803	גודלה של עיר הנידחת	פ"י ה"ו [נד:]
803	ספיקות בדיני עיר הנידחת	בבלי קיב. • פ"י ה"ו [נד:]
803	שיער נשים צדקניות בעיר הנידחת - אינו אובד	בבלי קיב. • פ"י ה"ז [נד:]
803	מחלוקת בדין יאוש והפקר בטעות	פ"י ה"ז [נד:]
803	הנודר מבני העיר ומיושבי העיר	בבלי קיב:
803	שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח - אינו בירושלמי	בבלי קיג.

פרק יא (בבבלי פרק י) – אלו הן הנחנקין.....803

803	סדר הפרקים	פ"א ה"א [נד:]
804	אזהרה למכה אביו, האם מזהירין מן הדין	בבלי פד. • פ"א ה"א [נד:]
804	המכה את אביו ולא חיסר ממנו	בבלי פד. • פ"א ה"א [נה:]
804	מקור אחר לאזהרה לבן סורר	פ"א ה"ב [נה:]
804	מחלוקת האם סתם משנה היא רבי מאיר או חכמים	בבלי פו.
804	חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן חורין	בבלי פו. • פ"א ה"ב [נה:]
804	זקן ממרא בדבר אגדה והלכה למשה מסיני	בבלי פז. • פ"א ה"ג [נה:]
805	א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי	בבלי פז.
805	העבירות שעליהן חייב זקן ממרא - אינן בירושלמי	בבלי פז. • פ"א ה"ג [נה:]
805	בא לידי מעשה ולימד הלכה - נאמן רק לאחרים	פ"א ה"ג [נה:]
805	המחלוקת האם מפרישים פאה מהעיסה - אינה בירושלמי	בבלי פח.

- 805 בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה בבלי פח: 805
 בשבת, הסנהדרין שבלשכת הגזית ישבה בבימ"ד בבלי פח: 805
 חביבים דברי סופרים מדברי תורה פ"א ה"ד [נה:]: 805
 נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך פ"א ה"ד [נה:]: 805
 המקביל פני רבו כמקבל פני שכינה, ואע"פ שלא צריך לו פ"א ה"ד [נו:]: 805
 מזוזה שהוסיף בה פרשה - פסולה בבלי פח: • פ"א ה"ד [נו:]: 805
 חנניה בן עזור היה בתחילה נביא אמת בבלי פט: • פ"א ה"ה [נו:]: 806
 הקב"ה מנבא לרעה וחוזר בו בבלי פט: • פ"א ה"ה [נו:]: 806
 ב"ד של מעלה לא עונשים עד עשרים שנה פ"א ה"ה [נו:]: 806
 יונה חשש שישובו בתשובה ויקטרגו על ישראל בבלי פט: • פ"א ה"ה [נו:]: 806
 כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלקולו פ"א ה"ה [נו:]: 806
 המתנבא לעקור דבר מהתורה כלול ב"לא תענה" בבלי פט: • פ"א ה"ו [נו:]: 806
 מחלוקת האם שני נביאים צריכים אות ומופת בבלי פט: • פ"א ה"ו [נו:]: 806
 אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור בבלי פט: 806
 השטן קיטרג על אברהם - אינו בירושלמי בבלי פט: • פ"א ה"ו [נו:]: 807

807 השמטות מתלמוד ירושלמי

- טעם הלשון "יכה יוסי את יוסי" בבלי נו: • השמטות ד"ה שם רמ"ה 807

808 מסכת מכות

808 פרק א – כיצד העדים

- 808 סדר המסכתות בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]: 808
 808 פתיחת המסכת בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]: 808
 808 אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד פ"א ה"א [א:]: 808
 808 הטעם שאין כאשר זמם כשהעידו שהוא בן גרושה בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]: 808
 808 עדים זוממים לוקים משום לא תענה בבלי ב: 808
 808 עדים זוממים על תשלום כתובה בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]: 808
 808 שביעית משמטת הלוואה ע"מ שלא לתבוע בבלי ג: • פ"א ה"ב [א:]: 808
 809 המוכר על מנת שאין אונאה בבלי ג: 809
 809 יש צד שחוששים לגמלא פרחא בבלי ה: • פ"א ה"ג [ג:]: 809
 809 עד זומם נפסל למפרע פ"א ה"ד [ג:]: 809
 809 הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי בבלי ו: • פ"א ה"ז [ד:]: 809
 809 המקור שמזימים צריכים להעיד "עמנו הייתם" בבלי ה: • פ"א ה"ז [ד:]: 809
 810 מחלוקת אם עדים זוממים צריכים התראה בבלי ד: • פ"א ה"ז [ד:]: 810
 810 מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין בבלי ה: 810
 810 אין עונשים ממה מצינו בבלי ה: 810
 810 עד שכפר - דינו כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה בבלי ה: 810

כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא פ"א ה"ז [ד.] 810
שיעור כדי דיבור בבלי ו. 810

פרק ב – אלו הן הגולין..... 810

גלות ברוצח בשגגה באופן של ירידה לצורך עליה בבלי ז: • פ"ב ה"א [ה.] 810
המחלוקת בנשמת הברזל לא תלויה באם למקרא ולמסורת בבלי ז: • פ"ב ה"ב [ה.] 810
כיצד הזורק אבן אינו מזיד בבלי ח: • פ"ב ה"ג [ה:] 811
גלות בגר תושב בבלי ח: • פ"ב ה"ה [ו.] 811
בן ואח - האם נעשים גואלי הדם בבלי יב: • פ"ב ה"ה [ו.] 811
דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע בבלי ט: • פ"ב ה"ה [ו.] 811
הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי בבלי ט: 811
הפרישו ערי מקלט בינתיים עד שכבשו ערים אחרות בבלי ט: • פ"ב ה"ו [ו:] 811
מחלוקת אם עושים בערי מקלט בתי בד בבלי י: • פ"ב ה"ו [ו:] 811
משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה בבלי י. 812
יואב פירנס את ישראל פ"ב ה"ו [ז.] 812
צורת יד היתה מראה את הדרך לעיר מקלט בבלי י: • פ"ב ה"ו [ז.] 812
חוטא מהו עונשו פ"ב ה"ו [ז.] 812
קללת חינוס מועילה בעת רצון בבלי יא: • פ"ב ה"ו [ז.] 812
אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום בבלי יא. 812
מחלוקת כמה ערים יהיו לעתיד לבוא בבלי ט: • פ"ב ה"ו [ז:] 812
חמישה דברים חסרו במקדש שני פ"ב ה"ו [ז:] 813
צריך להודיע שאינו יודע שתי מסכתות פ"ב ה"ו [ז:] 813
האם רוצח בשגגה משתחרר כאשר נודע שהכה"ג פסול בבלי יא: 813
קבורה בערי הלוויים בבלי יב. 813
מקדרין בחבל של חמישים אמה פ"ב ה"ז [ח.] 813

על פרק ג אין ירושלמי 813

חסרונו של פרק ג במסכת מכות בבלי יג-כד: 813

השמטות מתלמוד ירושלמי 813

מלקה על גבו ל' ועל בטנו ט' מלקות בבלי כב: • השמטות ד"ה בריקאנטי 813

מסכת שבועות 814

פרק א – שבועות שתיים 814

סדר המסכתות בבלי ב: • פ"א ה"א [א.] 814
פתיחת המסכת בבלי ב: • פ"א ה"א [א.] 814
הכנסה והוצאה אחת הן בבלי ה: • פ"א ה"א [א.] 814

814	דלתות היכל שתיים שהן ארבע	בבלי ג: • פ"א ה"א [א.]
814	המקור לאיסור הוצאה והכנסה	פ"א ה"א [א:]
814	התראת ספק בספק שיתברר למפרע	בבלי ג:
814	גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק	בבלי ג:
814	כפרה על שמיעטתי את הירח - אינו בירושלמי	בבלי ט. • פ"א ה"ד [ה:]
814	מחלוקת במספר הברכות בתפילת יו"ט שחל בשבת	פ"א ה"ד [ו.]
815	שעירי ראש השנה - האם הם מדין ראש חודש	בבלי ט. • פ"א ה"ד [ו.]
815	לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין	בבלי י.
815	מחלוקת כיצד פודים תמידים שהותירו	בבלי יא:
815	מקום ההזאות במקדש	בבלי יג:
815	משה שאל מה יעשה מי שעבר ספק עבירה, מזמור לתודה	בבלי יג: • פ"א ה"ה [ו:]
815	הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים	פ"א ה"ו [ו:]
815	האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות	פ"א ה"ו [ו:]
815	חילוק בין עשה ללאו בכפרת יו"כ	בבלי יב: • פ"א ה"ו [ז.]
816	האומר אין עולה מכפרת ואין יו"כ מכפר	פ"א ה"ו [ז.]
816	עולה מכפרת על הרהור	פ"א ה"ו [ז.]
816	האם לרבי יו"כ מכפר בלא תשובה	בבלי יג. • פ"א ה"ו [ז.]
816	גירסא הפוכה במחלוקת האם הווידי מעכב בשעיר המשתלח	פ"א ה"ז [ח.]

פרק ב – ידיעות הטומאה.....816

816	מחלוקת בנזיר שנטמא בטומאת התהום	פ"ב ה"א [ט.]
816	טבילה לא מטהרת אם לא ידע שנטמא במת	פ"ב ה"א [ט:]
816	צירוף העלם טומאה והעלם מקדש	פ"ב ה"א [י:]
817	מקורות לדיני הוספה על העיר והעזרות	בבלי טו: • פ"ב ה"ב [י:]
817	האם מותר להתרפא בדברי תורה	בבלי טו:
817	ביאה במקצת - לא שמה ביאה	בבלי יז: • פ"ב ה"ג [י:]
817	שיעור השתחוואה	בבלי טז: • פ"ב ה"ג [יא.]
817	נזר בבית הקברות - חילוק בין טומאה ליין ותגלחת	בבלי יז.
817	מחלוקת כמה לוקה נזיר ששהה בבית הקברות	בבלי יז.
817	משמש עם הטהורה ונטמאת	בבלי יז: יח:

פרק ג – שבועות שתיים.....817

817	איסור הוא שבועה, והאם הוא ודאי או ספק	בבלי כ.
817	כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד	בבלי כ:
818	החילוק בין שבועת שווא לשקר	בבלי כא.
818	מקורות נוספים ששתייה בכלל אכילה	בבלי כב: • פ"ג ה"ב [יב:]
818	נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים ואכלה	בבלי כב. • פ"ג ה"ג [יג.]
818	האם חֶלֶב בכלל בשר	פ"ג ה"ד [יד.]

- 818 אין חילוק מלאכות ביום הכיפורים פ"ג ה"ד [יד:]
- 818 שבועה שלא אוכל מצה בבלי כב: • פ"ג ה"ד [יד:]
- 818 פשוט שחייב על שבועה גם אם ליתא בלהבא בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טו:]
- 819 קטן פטור מאיסור שבועה בבלי כו: • פ"ג ה"ה [טו:]
- 819 גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק בבלי כא: • פ"ג ה"ז [טז:]
- 819 התראת ספק בספק שיתברר למפרע בבלי כא:
- 819 שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו', חיפה פ"ג ה"ז [טז:]
- 819 נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת אחת פ"ג ה"ח [יז:]
- 820 מעשים על נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים פ"ג ה"ח [יז:]
- 820 אין מרובע בבריות פ"ג ה"ח [יז:]
- 820 כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד בבלי כ: • פ"ג ה"ח [יז:]
- 820 האם שבועה חלה על שבועה לעבר ולעתיד בבלי כז:
- 820 מוטב לעבור על שבועת שווא ולא על שבועת ביטוי פ"ג ה"ט [יח:]
- 820 שבועות שאוכל כיכר זו ושלא אוכלנה בבלי כז: • פ"ג ה"ט [יח:]
- 820 גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות פ"ג ה"י [יח:]
- 820 לאו שאין בו מעשה פ"ג ה"י [יח:]
- 820 אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו בבלי כט:

821 פרק ד – שבועת העדות

- 821 יושב כשר לעדות בבלי ל:
- 821 אשה פסולה לדון פ"ד ה"א [יט:]
- 821 מקור אחר שאין אשה מעידה בבלי ל: • פ"ד ה"א [יט:]
- 821 פסול קורבה בדיונים פ"ד ה"א [יט:]
- 821 השואל הלכות ואגדות צריך לעמוד בבלי ל:
- 821 הלכות שנלמדות מ"מדבר שקר תרחק" אינן בירושלמי בבלי ל:-לא: • פ"ד ה"א [יט:]
- 821 מתי צריכים הנידונים לעמוד בבלי ל: • פ"ד ה"א [יט:]
- 821 כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר בבלי ל:
- 821 ישב לפני הדיין וראה זכות לעני - לא ישתוק בבלי לא:
- 821 שיעור כדי דיבור בבלי לב:
- 822 גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות בבלי לד: • פ"ד ה"ב [יט:]
- 822 לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות פ"ד ה"ג [כ:]
- 822 עד שכפר - דינו כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה פ"ד ה"ג [כ:]
- 822 הלשון "אויים" - או ברבים בבלי לג: • פ"ד ה"ד [כא:]
- 822 ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע פ"ד ה"ה [כא:]
- 822 המגילה נגנזת תחת ציר ההיכל, מחיקת כתבי הקודש בבלי לה:
- 822 אלו שמות ה' קודש ואלו חול בבלי לה:
- 822 אין אומרים מיגו בממון פ"ד ה"ה [כא:]
- 822 האומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו פ"ד ה"ז [כב:]

- 822 הטעם שאם עמד בביהכ"נ והשביעם - פטורים בבלי לו. • פ"ד ה"ז-ה"ח [כב].
- 823 מחלוקת אם הנשבע לשקר לוקה פ"ד ה"י [כב].
- 823 רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן בבלי לו. • פ"ד ה"י [כב].
- 823 אלה בלי שבועה ושבועה בלי אלה בבלי לו. • פ"ד ה"י [כב].

פרק ה – שבועת הפיקדון 823

- 823 גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות פ"ה ה"א [כג].
- 823 נשבע לשקר לאחד מהשותפין בבלי לו. • פ"ה ה"א [כג].
- 823 טעם החילוק בין שבועה נגד עדים לשבועה נגד שטר בבלי לו. • פ"ה ה"א [כג].
- 824 דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה ומינה בבלי לא. • פ"ה ה"ב [כד].
- 824 חיטין וחיטין - האם הן שתי שבועות בבלי לח. • פ"ה ה"ג [כה].
- 824 כללים ופרטים בשבועה בבלי לח. • פ"ה ה"ד [כו].
- 824 מדמה כללים ופרטים בשבועות לחתימת הגט בבלי לח. • פ"ה ה"ד [כו].
- 824 מקור לכך שהנשבע לשקר על כפל וכו' חייב בבלי לח. • פ"ה ה"ה [כז].
- 824 האם כל השלושים של עבד הם קנס פ"ה ה"ו [כז].
- 825 לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס פ"ה ה"ו [כז].
- 825 מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים פ"ה ה"ו [כז].

פרק ו – שבועת הדיינין 825

- 825 טעמם של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה בבלי לח. • פ"ו ה"א [כח].
- 825 ב"ד לא דנים על פחות משווה פרוטה פ"ו ה"א [כח].
- 825 עד אחד לא מחייב שבועה על קנס פ"ו ה"א [כח].
- 825 אין אומרים מיגו בממון פ"ו ה"א [כט].
- 825 חזקת שלוש שנים מחמת שטר, והשטר פסול פ"ו ה"ב [כט].
- 826 האם נחלקו גם בטענו חיטים והודה לו בשעורים פ"ו ה"ד [ל].
- 826 נשבע שבועה אחת על כל הטענות פ"ו ה"ד [ל].
- 826 למה לא שואלים את התובע מה כוונתו פ"ו ה"ד [ל].
- 826 הסברא שמודה במקצת נשבע - אינה בירושלמי בבלי מב. • פ"ו ה"ה [לא].
- 826 רק הטוען שקר עובר על איסור שבועה בבלי לט. • פ"ו ה"ה [לא].
- 826 מלאכי חבלה אין להם ברכיים פ"ו ה"ה [לא].
- 826 מחלוקת בחומרת שבועה על אמת בבלי לט. • פ"ו ה"ה [לא].
- 826 אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו בבלי לט.
- 827 נשבע לשקר על דברים שאין נשבעים עליהם בבלי מב. • פ"ו ה"ו [לא].
- 827 דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חברו פ"ו ה"ו [לב].

פרק ז – כל הנשבעין 827

- 827 רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן פ"ז ה"א [לג].
- 827 גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל פ"ז ה"א [לג].

- 827 שבועת שכיר כאשר בעל הבית או השכיר מתו.....פ"ז ה"א [לד:]
- 828 אין אומרים מיגו בממון.....פ"ז ה"א [לד:]
- 828 מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל..... בבלי מה:
- 828 גלגול שבועה מדאורייתא לדרבנן ולהיפך..... בבלי מח: • פ"ז ה"א [לה:]
- 828 ניזק נשבע ונוטל גם כשלא ראו את ההיזק.....פ"ז ה"ב [לה:]
- 828 טען שהפקיד חפצים יקרים, שינוי פסק באמצע המעשה.....פ"ז ה"ב [לו:]
- 828 לא משביעים את הנושא ונותן בחשבון..... בבלי מח: • פ"ז ה"ח [לט:]
- 828 שביעית משמטת רק הלוואות..... בבלי מט: • פ"ז ה"ח [לט:]

פרק ח – ארבעה שומרין.....828

- 828 דיני שומרים באריכות..... בבלי מט: • פ"ח ה"א-ה"ד [לט:-מד:]
- 828 שומרים חייבים רק כשעשו קניין.....פ"ח ה"א [לט:]
- 829 השומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו.....פ"ח ה"א [מ:]
- 829 לא משביעים את השומר כשאין לגנב מה לשלם.....פ"ח ה"א [מ:]
- 829 לסטים מזויין הוא גזלן.....פ"ח ה"א [מ:]
- 829 סוטה בשוגג מותרת לבעלה.....פ"ח ה"ב [מב:]
- 829 סוגיית תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר באריכות..... בבלי מט: • פ"ח ה"ג [מב:-מד:]
- 829 נתחייב שבועה בב"ד ונשבע לשקר חוץ לב"ד.....פ"ח ה"ג [מג:]
- 830 יש דעה ששומר שנשבע לא להקל ולא להחמיר - חייב..... בבלי מט: • פ"ח ה"ד [מד:]
- 830 מסתפק האם משביעים את השומר שלא נתן עיניו בה.....פ"ח ה"ד [מד:]
- 830 פשוט שחייב על שבועה גם אם ליתא בלהבא..... בבלי מט:

מסכת עבודה זרה.....831

פרק א – לפני אידיהן.....831

- 831 פתיחת המסכת..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
- 831 מקור מפסוק לדין שלושה ימים..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
- 831 לעתיד הקב"ה יתן לגוים את מצוות סוכה - אינו בירושלמי..... בבלי ב-ג:
- 831 דיני יום אידם בגלויות..... בבלי ז: • פ"א ה"א [א.]
- 831 ירבעם פיתה את ישראל שע"ז היא ותרנית.....פ"א ה"א [א.]
- 831 ירבעם עשה את העגלים כי חשש שרחבעם יקרא בהקהל.....פ"א ה"א [א:]
- 832 מותר לישא וליתן עם גוי שמכיר..... בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
- 832 מעשיו של הקב"ה בכל יום, מיטטרון - אינם בירושלמי..... בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
- 832 אין גיהנםם אלא מוציא חמה מנרתיקה - אינו בירושלמי..... בבלי ג:
- 832 אורכם של עונה, עת ורגע..... בבלי ד.
- 832 אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף - אינו בירושלמי..... בבלי ה.
- 832 ארבעה חשובים כמת - אינו בירושלמי..... בבלי ה.
- 832 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם..... בבלי ז.

- 832 מחלוקת אמוראים מתי נחלקו בסיד במועד פ"א ה"א [ב.]
- 833 שני טעמים לרבי ישמעאל שאוסר גם לאחר יום אידם בבלי ז: • פ"א ה"א [ב.]
- 833 האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא" פ"א ה"א [ב:]
- 833 חישובתי את קביעות השנים בימי עזרא פ"א ה"א [ב:]
- 833 הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בעי"ן בבלי ב. • פ"א ה"ב [ב:]
- 833 האש שהדליק אדם הראשון בבלי ח.
- 833 המעשה באדם הראשון הוא לדעה שהעולם נברא בתשרי בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
- 833 מצרים ורומי נלחמו עד שהשר נפל על חרבו בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
- 834 דיני נשותיהם של עובדי עבודה זרה פ"א ה"ב [ג.]
- 834 מתי חלים אידיהם של הגויים בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
- 834 העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו בירושלמי בבלי ט.
- 834 אידיהם של מדי ובבל בבלי יא: • פ"א ה"ב [ג.]
- 834 בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו פ"א ה"ב [ג.]
- 834 יום גינוסיא - מקורו בפרעה בבלי י. • פ"א ה"ב [ג.]
- 835 מיתה של מלכים שמקטירים בה היא ע"ז בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג:]
- 835 ספק אם יום תגלחתו הוא בכל שנה בבלי ח. • פ"א ה"ג [ג:]
- 835 האם אנטונינוס התגייר בבלי י.
- 835 מנהג בירושלים שהופכים את המפה כשאין מקום לאורחים פ"א ה"ג [ג:]
- 835 מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל פ"א ה"ג [ד.]
- 835 מראית העין בחדרי חדרים מותר בבלי יב.
- 835 דבר שהוא חיי נפש מותר לקנות ביריד בבלי יג: • פ"א ה"ד [ה.]
- 836 גירסא הפוכה במחלוקת בחנויות מעוטרות בע"ז, מהנה ע"ז בבלי יב: • פ"א ה"ד [ה.]
- 836 לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל בבלי יג.
- 836 חבילה היא חמישה מינים בבלי יד. • פ"א ה"ה [ה:]
- 836 דעה שהגויים מקריבים לע"ז מחוסר אבר שנולד כך בבלי יד. • פ"א ה"ה [ה:]
- 836 מדבר הקרוב לארץ ישראל פ"א ה"ו [ו.]
- 836 הטעם שלא מוכרים בהמה לגוי בבלי טו. • פ"א ה"ו [ו.]
- 837 קונסים גם מי שעבר על מנהג פ"א ה"ו [ו.]
- 837 מכירת סוס לגוי, כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה בבלי ז: • פ"א ה"ו [ו:]
- 837 רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא בבלי יז.
- 837 מברך על חמור נאה "שכך לו בריות נאות בעולמו" בבלי כ. • פ"א ה"ט [ח.]
- 837 אגדות כיצד אדם מת ע"י מלאך המוות - אינן בירושלמי בבלי כ:
- 837 אל יהרהר אדם ביום ויטמא בלילה - אינו בירושלמי בבלי כ:
- 837 זריזות מביאה לידי נקיות בבלי כ:
- 837 אסור להשכיר לגוי שדה שבפרהסיא בבלי כא: • פ"א ה"י [ח:]

פרק ב - אין מעמידין 838

- 838 ל' מצוות שיקבלו בני נח, ל' צדיקים בעולם פ"ב ה"א [ט.]

- הנחש הטיל בחווה זוהמה - אינו בירושלמי..... בבלי כב: 838
 דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו לעבודה זרה..... בבלי כג: 838
 כיצד קיבלו קרבנות מהפלישתים..... בבלי כד: • פ"ב ה"א [ט:] 838
 מהו ספר הישר..... בבלי כה: 838
 מקרים שאין חשש שגוי יהרוג אשה..... בבלי כה: • פ"ב ה"א [ט:] 838
 אסור ללמד גוי אומנות..... בבלי כו: • פ"ב ה"א [ט:] 839
 מקור מפסוק שמותר לתינוק לינוק מנכרית..... בבלי כו: • פ"ב ה"א [ט:] 839
 מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג..... בבלי כז: 839
 ענייני רפואות באריכות..... בבלי כח-כט: • פ"ב ה"ב [י:] 839
 רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו..... בבלי כח: • פ"ב ה"ב [י:] 839
 לחש לעבודה זרה בשמו של ישו..... פ"ב ה"ב [י:] 840
 רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה..... פ"ב ה"ב [יא:] 840
 רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא..... בבלי כז: • פ"ב ה"ב [יא:] 840
 התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית..... פ"ב ה"ב [יא:] 840
 רוצח שהתגייר והתפללו עליו שיחזור לסורו..... פ"ב ה"ב [יא:] 840
 עגלה ערופה נלמדת ממת..... בבלי כט: 841
 מעשה בעני שנכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו מגילוי..... פ"ב ה"ג [יא:] 841
 שוחט שהאכיל טריפות, גזל מכלבים..... פ"ב ה"ג [יב:] 841
 לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ..... בבלי לג: 841
 אסור לשלוח דג ע"י נכרי..... בבלי לט: • פ"ב ה"ג [יב:] 841
 פסוקים שאין להם הכרע..... פ"ב ה"ז [טו:] 841
 חביבים דברי סופרים מדברי תורה..... פ"ב ה"ז [טו:] 842
 נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך..... פ"ב ה"ז [טו:] 842
 לא מפרסמים רזי תורה, מותר ללמד רק בני אדם כשרים..... בבלי לה: • פ"ב ה"ז [טו:] 842
 דיני פת גויים..... בבלי לה: • פ"ב ה"ח [טו:] 842
 דניאל אסר את השמן של נכרים..... בבלי לה: • פ"ב ה"ח [טז:] 842
 אכילת שמן של גויים, "אכתוב עליך זקן ממרא"..... בבלי לו: • פ"ב ה"ח [טז:] 843
 יש שעה שמי הים מקלסים לקב"ה ומתמתקים..... פ"ב ה"ח [טז:] 843
 המקור לדין ספק טומאה..... בבלי לז: 843
 מחלוקת אלו דגים נקראים "חילק"..... בבלי לט: • פ"ב ה"ט [יז:] 843
 טרית של גויים..... בבלי מ: • פ"ב ה"ט [יז:] 843
 האוסר את המותר סופו שיתיר את האסור..... פ"ב ה"ט [יז:] 843

פרק ג - כל הצלמים..... 844

- אסור להסתכל באיקוניות משום ע"ז..... פ"ג ה"א [יח:] 844
 כשם שבחיי לא הביט בצורות כך במותו כיסו אותו..... פ"ג ה"א [יח:] 844
 המת שומע את קילוסו..... פ"ג ה"א [יח:] 844
 הקב"ה מראה לצדיקים את שכרם קודם מיתתם, נהרות אפרסמון..... פ"ג ה"א [יח:] 844

- הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה" בבבלי, בית גדיא.....פ"ג ה"א [יח:]: 844
 אלכסנדר מוקדון עלה וראה את העולם ככדור.....בבלי מא. • פ"ג ה"א [יח:]: 845
 ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם של הגויים.....פ"ג ה"א [יח:]: 845
 המוצא שברי צלמים.....בבלי מא. • פ"ג ה"ב [יח:]: 845
 דרקון בצורת שרץ.....בבלי מג. • פ"ג ה"ג [יט:]: 845
 מחלוקת האם שואלים הלכות במרחץ ובבית הכיסא.....פ"ג ה"ד [כ:]: 845
 דין המשתחוה לביצה ולחלוקי נחל.....בבלי מו. • פ"ג ה"ה [כא:]: 845
 הכנענים עבדו על כל הר וגבעה.....פ"ג ה"ה [כא:]: 845
 בית שסמוך לבית ע"ז.....בבלי מז. • פ"ג ה"ו [כא:]: 846
 המשתחוה למערה - לא אסרה.....בבלי מז. • פ"ג ה"ו [כג:]: 846
 צל צילה מותר, ומהו גדרו.....בבלי מח. • פ"ג ה"א [כד:]: 846
 הטעם שריב"ז ישב בצל ההיכל.....פ"ג ה"א [כד:]: 846
 מותר לעבוד לפני ע"ז.....בבלי מח. • פ"ג ה"א [כד:]: 846
 זה וזה גורם - אינו בירושלמי.....בבלי מח: 846

פרק ד – רבי ישמעאל.....846

- אבנים שרחוקות ממרקוליס מותרות.....בבלי נ. • פ"ד ה"א [כה:]: 846
 מנהגים שעלו מבבל לישראל.....פ"ד ה"א [כה:]: 847
 זבח בעל מום לע"ז חייב.....בבלי נא. 847
 דברי ע"ז שמעלים שכר למדינה מותרים.....בבלי נא: • פ"ד ה"ג [כו:]: 847
 דיני ע"ז שהניחוה עובדיה במלחמה, מלחמת דוד ויהושע.....בבלי נג: • פ"ד ה"ו [כח:]: 847
 ע"ז עתידה לבייש את עובדיה ולכרוע לפני הקב"ה.....בבלי נד: • פ"ד ה"ז [כח:]: 847
 קושיות שלכאורה ע"ז מועילה - אינן בירושלמי.....בבלי נה. • פ"ד ה"ז [כח:]: 847
 גת שגוי דרך אותה.....בבלי נה: • פ"ד ה"ח [כח:]: 847
 המקור שלכתחילה אסור לטמא טבל.....פ"ד ה"ט [כט:]: 847
 מתי מותר לטחון עם מי שעושה בטומאה.....בבלי נה: • פ"ד ה"י [ל:]: 848
 לא שואלים בשלום גוי, החזקת ישראל בשביעית.....פ"ד ה"י [ל:]: 848
 גוי שנגע ביין שלא בכוונה.....בבלי ס: • פ"ד ה"א [ל:]: 848
 גוי שמוזג צונן לייין - מותר.....בבלי נח: • פ"ד ה"א [ל:]: 848
 דיני חלון שדרכו רואים שהגוי לא ינסך.....בבלי סא. • פ"ד ה"ב [לא:]: 848

פרק ה – השוכר את הפועל.....848

- הלכה כמיקל ביין נסך.....בבלי סב. 848
 שכר שבירת חבית יין נסך אסור.....בבלי סג: • פ"ה ה"א [לב:]: 848
 מה צריך גר תושב לקבל עליו.....בבלי סד: 848
 דיני גר תושב.....בבלי סד: 848
 הכותים יושבים בשומרון.....פ"ה ה"ד [לג:]: 849
 כמה טעמים לאיסור כותים, ע"ז שטמן יעקב.....פ"ה ה"ד [לג:]: 849

האם מדאורייתא צריך מ' סאה למקווה	פ"ה ה"ד [לד:]	849
מחלוקת האם כותי קיסרי הם כגויים גמורים	פ"ה ה"ד [לד:]	849
בשעת השמד כל החביות אסורות	בבלי עא. • פ"ה ה"ח [לד:]	849
ביטול יין במים	בבלי עג. • פ"ה ה"א [לה:]	850
טבל הוא דבר שיש לו מתירין	בבלי עג:	850
חמץ כותים לאחר הפסח	פ"ה ה"א [לו:]	850
האם שעיר המשתלח אוסר בכלשהו	בבלי עד. • פ"ה ה"ב [לו:]	850
עגלה ערופה נלמדת ממת	פ"ה ה"ב [לו:]	850
אין עונשים ממה מצינו	פ"ה ה"ב [לו:]	850
האם הלכה כרבי אפילו מחביריו	בבלי עד: • פ"ה ה"ד [לז:]	850
גדרי ליבון - עד שנתזו ניצוצות	בבלי עו: • פ"ה ה"ו [לז:]	851
סיום המסכת	בבלי עו: • פ"ה ה"ו [לז:]	851

851.....השמטות מתלמוד ירושלמי

כותים שקלקלו - מותר להלוותם בריבית	השמטות ד"ה פ"א	851
רבי אלעזר בן עזריה היה קרח	השמטות ד"ה בבכורות	851

852 מסכת הוריות

852.....פרק א – הורו בית דין

מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט - ממעט	פ"א ה"א [א:]	852
האומר מותר פטור מקרבן	בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]	852
הורו שכל הגוף פטור	בבלי ג: • פ"א ה"א [ב:]	852
רוב ב"ד שהורו בטעות - פטורים מקרבן	בבלי ג: • פ"א ה"א [ב:]	852
אם יאמרו על ימין שהוא שמאל לא ישמע	פ"א ה"א [ב:]	852
המקור שמומר פטור מקרבן	בבלי ב. • פ"א ה"א [ג:]	853
חישוב רוב כאשר חלקם מתו	בבלי ג: • פ"א ה"ב [ג:]	853
הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו	פ"א ה"ב [ג:]	853
הגדרת עם ישראל לדינים שונים	בבלי ג. • פ"א ה"ב [ד:]	853
כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה	פ"א ה"ב [ה:]	853
המקור שגר נתין וממזר פסולים להוראה	בבלי ד: • פ"א ה"ד [ה:]	853
הגדרת רוב עם ישראל לדינים שונים	פ"א ה"ו [ו:]	854
יש דעה ששלושה מכל שבט סומכים על הפר	פ"א ה"ח [ז:]	854
המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר - אינה בירושלמי	בבלי ו:	854

854.....פרק ב – הורה כהן משיח

מתי הוראת כה"ג מועילה	בבלי ז. • פ"ב ה"א [ח:]	854
ג"ש מעיני מעיני - מע"ז לשאר המצוות	בבלי ח. • פ"ב ה"ד [ט:]	854

- לא מזים בפנים מדם שעירה של ע"ז פ"ב ה"ד [י:] 854
 משמש עם הטהורה ונטמאת פ"ב ה"ה [י:] 855
 יוסף ראה גם את דמות רחל פ"ב ה"ה [י:] 855
 כה"ג צריך להיות גדול במראה בבלי ט. 855
 כה"ג פטור מטומאת מקדש וקדשיו לכו"ע בבלי ט: • פ"ב ה"ז [יא.] 855

פרק ג - כהן משיח..... 855

- כהן גדול שחטא פ"ג ה"א [יא:] 855
 חשש שהנשיא יהרוג, מעשה שריש לקיש ברח פ"ג ה"א [יא:] 855
 הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים פ"ג ה"א [יב:] 855
 הטעם שחטאו ונתמנו פטורים, גדולה מכפרת בבלי י. • פ"ג ה"ב [יב:] 855
 גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה - אינו בירושלמי בבלי י: 855
 הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו בבלי יא. 856
 חילוק קרבנות וידיעות באריכות פ"ג ה"ב [יב:טו.] 856
 גירסא הפוכה במחלוקת האם הפרשות מחלוקת פ"ג ה"ב [יב:] 856
 שלושה זיתים בשני העלמות, גריה פ"ג ה"ב [יג:] 856
 מלך ישראל ומלך יהודה שווים בבלי יא: • פ"ג ה"ב [טו:] 856
 בזמן שדוד ברח דינו היה כהדיוט פ"ג ה"ב [טו:] 856
 סימני ראש השנה - אינם בירושלמי בבלי יב. • פ"ג ה"ב [טו:] 857
 חמישה דברים חסרו במקדש שני פ"ג ה"ב [טז:] 857
 חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג פ"ג ה"ב [טז:] 857
 כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו בבלי יב: • פ"ג ה"ב [טז:] 857
 צניעותה של קמחית פ"ג ה"ב [טז:] 857
 האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון פ"ג ה"ב [טז:] 857
 האם רוצח בשגגה משתחרר כאשר נודע שהכה"ג פסול פ"ג ה"ב [יז:] 857
 קדימויות בקרבנות נדבת ציבור בבלי יג. • פ"ג ה"ד [יז:] 857
 בזכות הצדקה מצא אוצר, פרנסת חכמים פ"ג ה"ד [יז:] 857
 כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר בבלי יג. • פ"ג ה"ד [יח:] 858
 אבידת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו - מי קודם בבלי יג. • פ"ג ה"ד [יח:] 858
 גדר רבו - שפתח לו תחילה פ"ג ה"ד [יח:] 858
 הוא קודם לאימו לפדות מהשבי בבלי יג. • פ"ג ה"ד [יח:] 858
 הודה על שזכה לראות את תלמידו דורש פ"ג ה"ד [יח:] 858
 מעשה שר' יהושע מצא תינוק בבית האסורים פ"ג ה"ד [יח:] 859
 מומר שבא לחזור בו קודם לגר שבא להתגייר בבלי יג. • פ"ג ה"ה [יט:] 859
 אל תאמין בעבד בבלי יג. • פ"ג ה"ה [יט:] 859
 התוספתא נקראת "משניות גדולות" פ"ג ה"ה [יט:] 859
 הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה", בית גדיא פ"ג ה"ה [יט:] 859
 סיום המסכת בבלי יד. • פ"ג ה"ה [יט:] 859

מסכת נידה**860****פרק א – שמאי..... 860**

- 860 "ספק ספיקא" נקרא "ספק לספק"..... פ"א ה"א [א:] 860
 860 יש דעה שהרואה דם טהור אסורה..... פ"א ה"א [א:] 860
 860 רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא..... בבלי ה. 860
 860 חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין, עייתלו..... בבלי ו: • פ"א ה"א [א:] 860
 860 הרואה כתם מטמאה את בועלה למפרע..... בבלי ו: • פ"א ה"א [א:] 860
 860 הרואה דם מטמאה למפרע גם ברה"ר..... בבלי ב: • פ"א ה"א [ב:] 860
 861 תנא ששמע משניים ושניים ששמעו מאחד..... פ"א ה"ב [ב:] 861
 861 רבי אליעזר שמותי..... בבלי ז: 861
 861 מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד..... בבלי ז: 861
 861 מחלוקת משולשת האם מעיין אחד הוא..... בבלי יא: • פ"א ה"ג [ב:] 861
 861 אשה יולדת גם לרע"ד יום..... פ"א ה"ג [ג:] 861
 861 אורך עיבורה של בהמה וחיה..... פ"א ה"ג [ג:] 861
 861 זמן פרישת התינוק..... פ"א ה"ד [ג:] 861
 861 שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא"..... פ"א ה"ד [ג:] 861
 861 גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה..... פ"א ה"ד [ד:] 861
 862 תינוקת שראתה והפסיקה וראתה - לא טמאה למפרע..... בבלי ט: • פ"א ה"ה [ד:] 862
 862 מגעה של תינוקת טהור..... בבלי י: • פ"א ה"ה [ה:] 862
 862 בודקת פעמיים כנגד שינוי היום..... בבלי יא: • פ"א ה"ו [ה:] 862
 862 כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם..... בבלי יא: 862
 862 המקיים דברי חכמים נקרא צנוע..... בבלי יב: 862
 862 אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק..... בבלי יב: 862

פרק ב – כל היד..... 862

- 862 שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא"..... פ"ב ה"א [ו:] 862
 862 אריכות בסוגיית הוצאת זרע לבטלה - אינה בירושלמי..... בבלי יג: • פ"ב ה"א [ו:] 862
 862 המקיים דברי חכמים נקרא צנוע..... פ"ב ה"א [ו:] 862
 863 אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף - אינו בירושלמי..... בבלי יג: 863
 863 אסור להכות על הכרס..... בבלי יג: 863
 863 הרואה כתם מטמאה את בועלה למפרע..... בבלי טו: 863
 863 אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק..... פ"ב ה"ד [ז:] 863
 863 אסור לאשה לשהות בטומאתה..... פ"ב ה"ד [ז:] 863
 863 האיסור לזרוק ציפורניים - אינו בירושלמי..... בבלי יז: 863
 863 דם נידה ששחור כענב טהור..... בבלי כ: • פ"ב ה"ז [ח:] 863
 863 כששמע מרבו רק פעמיים צירף אחרים עימו לפסיקה..... פ"ב ה"ז [ט:] 863

פרק ג – המפלת.....864

- 864 טעם המחלוקת במפלת חתיכה בבלי כא. • פ"ג ה"א [ט:]
- 864 מפלת קליפה - שרייה מעת לעת בבלי כב: • פ"ג ה"ב [ט:]
- 864 דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה בבלי כב:
- 864 יולדת ספק זכר ספק נקבה בבלי כב: • פ"ג ה"ב [י:]
- 864 יבום וחליצה לבהמה, שחיטה לאדם בבלי כג: • פ"ג ה"ב [י:]
- 865 שפיר מרוקם דומה לחגב בבלי כה. • פ"ג ה"ג [י:]
- 865 האשה מעוברת וחוזרת ומתעברת בבלי כז.

על פרקים ד-י אין ירושלמי.....865

השמטות מתלמוד ירושלמי למסכתות שונות866

- 866 מידת החסד לא הוצרכה בימי אברהם השמטות ד"ה בכד
- 866 בטלים מתורה בין מנחה לערבית בשבת זכר למשה השמטות ד"ה בתשובות
- 866 השטן נבהל מקול השופר השמטות ד"ה ברוקח

שיטות הירושלמי והבבלי867

מפתחות.....905

907 מפתח חידושים בהלכה.....

910 מפתח חידושים באגדה.....

912 מפתח דינים להלכה.....

914 מפתח כללי התלמוד וההלכה.....

916 מפתח תנ"ך.....

919 מפתח סדר הדורות ומעשיות.....

923 מפתח לשונות.....

925 מפתח מקומות.....

926 מפתח חכמות הטבע.....

928 מפתח דינים שאינם בירושלמי.....

מפתח כללי.....931

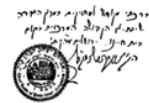
מרן הר"ג אברהם שפירא זצ"ל

ראש ישיבת מרכז הרב והרב הראשי לישראל

בס"ד

טבת תשס"ד

**ישיבת
מרכז
הרב**
YESHIVAT
MERCATZ
HARAV

מסודר של מרן הרב
אברהם יצחק זצוק קוק זצ"ל
Founded by Harav
Avraham Y. Kook

מכתב ברכה

הובא לפני חיבורו של תלמידנו היקר גריס באורייתא תדירא ר' אחיקם קשת שליט"א, אשר זכה לרכז ולסדר ממשנתם של רבותינו ראשונים ואחרונים בסוגיות רבות בש"ס, בריכוז תמצית החקירות בשפה ברורה דבר דבור על אופניו, מסודר בראשי פרקים. בנוסח מקורי, ועמל רב ובקיאות רבה נצרכה לו ע"מ לברך על המוגמר. ובעז"ה יהיה זה לתועלת רבה לעמלי התורה, והריהו מראה מקום ליסודות רבים בסוגיות בש"ס, והריהו חכמה ומלאכה כאחד. ולא באתי אלא לברכו שיוסף כהנה וכהנה בעמל התורה וביאור השיטות, מתוך מנוחה ושלוה, וימלא הקב"ה כל משאלות לבו לטובה, להתבשר בבשורות טובות וישועות לפרט ולכלל, ולהגדיל תורה ולהאדירה.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה

הרב אברהם שפירא

הרב צבי יהודה (בן דור) 12
ת.ד. 5010 ירושלים, 91050
טלפון: 02-6524793
פקס: 02-6540356

12 Harav Zvi Yehuda
Street, P.O.Box 5010
Jerusalem, 91050

Phone: 02-6524793
Fax: 02-6540356
www.mercatzharav.org.il
mercatz@012.net

(מכתב זה ניתן לספר קובץ יסודות וחקירות)

הרה"ג זלמן נחמיה גולדברג שליט"א

חבר בית הדין הרבני הגדול
ראש כולל "דעת משה" – סדיגורה

הראני כבוד הרב המרום מאד נעלה

ר' אחיקם קשת שליט"א

חיבור יפה אף נעים בשם "קובץ יסודות וחקירות" ובו אסף איש טהור כללים הרבים אשר נתבארו בראשונים ובעיקר באחרונים בדיני ספקות וחזקות ובו פירט וחילק והגדיר כל חלקי החזקות ואף חכמתו עמדה לו להגדיר תמצית דבריהם בלשון קצרה ומדויקת והספר מועיל הן לאלה שלמדו הדברים במקורם לענין חזרה בדרך קצרה והן לאלה שלא למדו ועל ידי הספר יבינו שצריכים לברר מבפנים הדברים והיכן למוצאם ולכן אפריון נמטייה להרב המחבר שיזכהו הקב"ה להמשיך ולהביא צוף נפת דברי רבותינו בעוד דברים לתועלת הרבים.

וכעת הוסיף ספר חדש בשם "אמרי במערבא" ובו הביא כל מחלוקת שיש בין תלמוד בבלי לירושלמי הן המפורשים והן דברים הנלמדים וכמו שיראה המעיין ואין ספק שזה יוסיף לומדים בירושלמי.

הכותב לכבוד התורה ולומדיה ועמליה בטהרה

נחמיה גולדברג

הרה"ג אביגדור נבנצל שליט"א

רבה של ירושלים העתיקה

כס"ד ל' פ' ואני אברהם מל"ז ג"ח (מאמנים) ירושלים ע"ה קמ"ג
 חכמי ירושלים שחזרו ממעבר הים יצאו לנו שני חסידים גדולים: הרב אברהם הכהן והרב אברהם הכהן. אברהם
 האלויים שם, יא דברים שהם חלוקים זה לזה, ויא דברים שיש להם שני דעות. הרב אברהם הכהן
 שלימדנו הדברים צריך לדון בזה ובענין, ולא אמרנו הוא יודע היכן דעתו נכונה. ויהיה דעתו אצל
 ר' אברהם קטל"ה, אלא בבר אברהם שברא שם קטל"ה סודות וחקירות, וספר
 לנו חזקת מן מערכת מלך אברהם, ואמרו ירושלים קודם שו, ואמרו ש' אברהם. יצאנו בקל"ה
 לחסידים הדברים, ואלו דברים ודברים הרבה, ויוסף דעתו בזה על הדברים ואלו חסידים,
 מן מלך הארץ דעתו, ב"ה,
 בשנת רצ"ו ה'ת"ש
 אברהם נבנצל

הרה"ג שמחה הכהן קוק שליט"א

הרב הראשי ואב"ד רחובות

ב"ה, כ' סיון תש"ע

למע"כ הרב ר' אחיקם קשת שליט"א

ברכת ה'.

דברי - יקר

אפריון נמטיה על שזיכהו הקב"ה בפרי עץ הדר של פרדס התורה של כב'.

איתא בברכות (נ"ו:): "הרואה קנה בחלום יצפה לחכמה שנא' קנה חכמה, הרואה קנים יצפה לבינה שנא' ובכל קנינך קנה בינה", וכתב רבי יצחק קאנפטון (שנת שנ"ה) וז"ל: "אין חכמת אדם מגעת, אלא עד מקום שספריו מגיעים, ולכן, ימכר אדם כל מה שיש לו ויקנה ספרים", וכן במס' אבות (פ"א מ"ו) "עשה לך רב, וקנה לך חבר – פירש"י – אמרי ליה ספרים" כי הספר הגדול חסידו של הלומד.

"וקובץ על יד ירבה" (משלי י"ג א') פי' הגר"א בביאורו התם "מי שיגע וטורח על לימודו הרבה, כל מה שלמד יהיה בידו ולא ישכח כלל ותמיד יתוסף לו".

בואו ונחזיק טובה למחבר רבי אחיקם קשת שליט"א אשר טרח ויגע ואסף והיטיב עם לומדי התורה, כדי שיקל עליהם להעמיק ולהרחיב דברי חידושיהם בהיות "הקובץ" בידם בעת לימודי סוגיות הש"ס, וכדברי ה"פלא יועץ": "כמה טובה עשו לנו בעלי אסופות, שאלמלא הם, נשתכחה תורה מ ישראל" עכ"ל.

ובאמת, פליאה גדולה לראות את פרי השקידה והיגיעה אשר כצעיר לימים זכה וזיכה את לומדי התורה בספר היקר "הקובץ" כעמיר גורנה.

וכיון "שחכמת האדם מגעת עד מקום שספריו מגיעים" וספר "הקובץ" היקר מגיע אל כל חלקי פרד"ס התורה, נמצאנו למדים את חשיבות האוצר הגדול שכב' נותנו בידי כל הוגי התורה ולומדיה בכל סוגיות הש"ס.

והוסיף והגדיל לעשות בעורכו לפנינו שנית, והאיר עיני הלומדים בכל הש"ס, את כל שינויי בין הסוגיות שנמסרו בידינו בתלמוד הבבלי, לבין אותן הסוגיות בתלמוד הירושלמי, ופתח שער גדול לעיני בדברים להבין ולהשכיל כל חפץ בטעמי חילוקי הדברים והסברות בין תלמודה של א"י לתלמודה של בבל, וע"י זה יפתח שער רחב יותר בהבנת סברות הבבלי והירושלמי כהלכתן.

אי לזאת, רואים בעליל כי משמא קא זכו לך זכיה גדולה בכפל - הן "בקובץ יסודות וחקירות" והן בסידור שיטות הירושלמי והבבלי, דבר דיבור על אופניו, ויהיה נועם ה' עליך ויפוצו ממעינותך חוצה בעה"ת.

מוקירו החותם בברכת כהנים באהבה

הרב שמחה הכהן קוק

רחוב גולדברג 2 ת.ד. 1047 רחובות טל. משרד 08-9362766, בבית 08-9466183

הרה"ג אברהם הכהן בל"ס שליט"א

ראש מכון הירושלמי – תלמודה של ארץ ישראל

ג'כ"ה אומ' האזק ח'ק'ר ה' אח'ק'ק ק'ש'ת ל'ע'י'ן
 חס'תו ח'ש'ב' י'אמ'ר' ב'א'ר'ב'א' . ה' אח'ק'ק ק'ש'ת ש'ה'י' מ'ל'א'ד' ח'ב'ס'
 מ'ש'ב'תו ו'מ'צ'ל'ה' ו'ק'ס' ב'ח'ן ד'ב'י'ש'ו'ר'י'ן מ'י'ו'מ'ד'י'ן ש'ל' ח'י'ק'ר' ה'ש'ל'י'ם ע'ז'ו'ד'ה'
 ח'ש'ב'תו מ'א'ו'ד' מ'ת'ק'ר'ב'ת' א'ת' צ'י'ב'ו'ר' ה'ל'ו'מ'ד'י'ן ו'ק'ס' א'ת' ה'צ'י'ד'ו'ר' ה'י'ח'ד'
 א'ל' ה'ת'ל'מ'ו'ד' ה'י'ר'ו'ש'ל'א'י' ש'כ'ו'ט'ו' ל'ז'ו'ד'י'ן ל'מ' ע'ד'י'ן ח'י'נ'ת' ס'ב'ר' ח'ת'ו'ק'
 ה'ת'א'ו'ה' ש'ל' ש'נ'י' ה'ת'ל'מ'ו'ד'י'ן ל'א'ו'ק' ב'ל' ה'ס'פ' מ'ה'י'ה' ב'ר'ג' ג'י'כ'ר'
 ל'ל'ו'מ'ד' ל'ג'ס'ו'ת' ו'ל'כ'א'ו'ת' מ'ה' א'ו'מ'ר' ה'י'ר'ו'ש'ל'א'י' , ד'ו'ד'א'י' ג'ד'ו'ד'א'י' ד'י'ח'ס' ל'מ'א'מ'ר'י'ן
 מ'ו'ב'י'י'ן מ'ט'ו'ק' ה'ד'ג'ל'י' . ה' אח'ק'ק ל'י'י' ה'ס'ת'פ'ק' ד'ה'ש'ו'א'ו'ת' ד'ל'ק'ר'
 מ'א'ל' ה'פ'ל'א'י' ל'ע'ש'ו'ת' ו'ל'ה'צ'י'י' ק'ו'י'ס' מ'א'ס'י'נ'י'ן ה'מ'ס'י'ד'י'ן א'ת' ה'ה'י'ג'ד'ל'י' ד'י'ן ה'ת'ל'מ'ו'ד'י'ן .
 ל'מ'ר'ו'ת' ש'ב'צ'ת' ה'ק'ו'י'ס' ה'מ'א'ס'י'נ'י'ן ע'ז'ו'ד' ד'ו'ר'ש'ת' ח'ו'ס'פ'ה' , ה'י'ח'ד'ה' ו'ק'י'ס'ו'ס'
 ה'י'י' ש'י' אח'ק'ק' ה'י'ל'י' ל'ק'ל'ו'ז' ל'מ'א'ס'י'נ'י'ן ד'ה'י'ן ה'מ'ס'ק'ס'י'ן א'ת' ש'י'ת'ו'
 ה'י'ח'ו'ד'י'ת' ש'ל' ה'י'ר'ו'ש'ל'א'י' ו'ק'ב'ק' ה'ו'א' מ'צ'י'ק' ל'ל'ו'מ'ד' מ'כ'ת'ח'ו'ת' ח'ש'ב'י'ן
 ד'ל'מ'א'ד' ע'צ'מ'י' ו'מ'ח'ק'ר' ש'ל' ה'י'ר'ו'ש'ל'א'י' . י'י'ה' ב'ו'ח'ו' ש'ל' ה'מ'ח'ב'ר' ו'ח'ב'ד'
 ה' ד'י'ז'ו' י'צ'ל'א' י'י'צ'כ'ה' ל'ס'י'י'ן ע'ז'ו'ד' מ'כ'ו'ל'י'ן ד'ה'י'ן ל'פ'ו'צ'ל'ה' ה'צ'י'ד'ו'ר'
 ל'ה'י'ב'ו'ת' ב'ע'ז'ו'ד' פ'ו'ר'ה' ו'כ'י'ו'ד' ש'מ'י'ן

ע'ה'ר'ה'ן ח'ב'ב'ן ב'ל'ס'
 ראש מכון הירושלמי - תלמודה של ארץ ישראל

שיוכל הלומד לעיין בכל ענין על דברי שני התלמודים. אשר ע"י זה יאירו עיני הלומד גם בבבלי גם בירושלמי, לפי שיש הרבה מאמרים הסתומים בזה ומבוארים באחר ובא זה ולימוד על זה (חומת ירושלים שער א ד"ה עוד, והביא שם עוד כמה וכמה רבנים שכתבו כך).

הרעיון של הדפסת הבבלי והירושלמי ביחד על עמוד אחד, זה בצד זה, היה מעולם חביב על גדולי ישראל, וכמו"ח האדר"ת זצ"ל היה משתוקק לזה מאד (הסכמת הראי"ה קוק לספר קרני ראם).

גילה וכו' כת"י עתיק על ג' בבות מזמן גירוש ספרד, שם על כל דף ודף של תלמוד בבלי כתוב למעלה התלמוד הירושלמי לאותה הסוגיא (עלי תמר, הקדמה לברכות).

הקדמה

בתלמוד הירושלמי ישנם חידושים רבים שלא נמצאים בבבלי ואינם ידועים, בין בהלכה ובין באגדה. נביא לכך מעט דוגמאות: בירושלמי נחלקו רב ושמואל האם חליצה היא קניין או פטור. הירושלמי מחלק בין קורע בשבת לאוכל מצה גזולה, שגזל הוא איסור חפצא ושבת היא איסור גברא. הגדרת שותפות, שהאריכו בה האחרונים האם כל אחד מהשותפין בעלים רק על חצי מהנכס או על כולו - מפורשת בירושלמי "כל טפח וטפח של שותפין הוא". יסודו של הגר"ש שקאפ, שאע"פ שהפרת נדרים חלה למפרע, למעשה היא מועילה רק מכאן ולהבא, מפורש בירושלמי. הירושלמי הוא המקור לומר בתפילה את הפסוקים "ה' צבאות עמנו וגו'", ה' צבאות אשרי אדם וגו', ה' הושיעה וגו'", והוא המקור לכך שבקריאת התורה צריכים לעמוד שלושה אנשים ליד ספר התורה.

כמו כן ישנם דינים רבים שידועים לנו כפשוטים מהבבלי, ואיננו יודעים שבירושלמי יש דעה החולקת. למשל, תל המתלקט - בבבלי פשוט ששיעורו גובה עשרה טפחים במרחק ארבע אמות, ובירושלמי היא מחלוקת האם המרחק הוא ארבע אמות או שלוש. ארבע רשויות לשבת - בירושלמי במקום "מקום פטור" יש "מבואות שאינן מפולשין".

לעיתים הירושלמי מחדש חידושים עצומים, כגון שלא אומרים מיגו בממון (והמפרשים דנו בפירוש דבריו), שדין המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק (ולא מסברא כדעת הבבלי), וששמות המלאכים (מיכאל גבריאל וכד') מקורם בשפת בבל.

מסיבות שונות אנו לומדים בעיקר את הבבלי, וממעטים מאוד ללמוד את הירושלמי. לכן חסרים לנו החידושים הגדולים של הירושלמי, כדוגמת אלו דלעיל ועוד רבים אחרים. חיסרון זה מורגש במיוחד כשאנו לומדים סוגיא בעיון, ודנים בדברי הראשונים והאחרונים, אך איננו יודעים כלל את דברי האמוראים שבירושלמי. החיסרון גדול עוד יותר כאשר אנו לומדים את הרמב"ם, שכידוע דרכו לפסוק פעמים רבות ע"פ הירושלמי.

יתרה מכך, לעיתים לימוד הירושלמי יסייע לנו להבין את הבבלי. לדוגמא, בבבלי (גיטין נז.) מסופר מעשה על אדם בשם בר דרומא שהיה הורג ברומאים ובסוף נהרג ע"י נחש. לולי הירושלמי לא היינו יודעים מיהו אותו בר דרומא, אך הירושלמי (תענית פ"ד ה"ה [כד.]) סיפר אותו מעשה ממש על בר כוזבא, וע"פ זה ביארו המפרשים שבר דרומא הוא בר כוזבא. וכן תוס' במקומות רבים הביאו את דברי הירושלמי כהוכחה לפירושם לבבלי.

לעיתים ישנה תועלת נוספת בלימוד הירושלמי, והיא לידיעת לשון הגמרא. למשל, בבבלי נמצאת המילה הרדולים (שם כלי נגינה), והיה ניתן לקרוא את הוא"ו כשורוק או חולם, אך בירושלמי הוא נקרא ארדבליס, וא"כ נראה שגם בבבלי הוא"ו אינה תנועה, אלא כמו הב"ת שבירושלמי. וכן השם תודוס הנמצא בבבלי - בירושלמי דפוס ונציה (הנחשב לדפוס המדויק ביותר) הוא נקרא תוודס בשני וא"ו, וא"כ נראה שגם בבבלי הוא"ו אינו שורוק או חולם, אלא בקמץ וכד'. רבי חייא בר אבא שמוזכר בבבלי נקרא בירושלמי רבי חייא בר ווא, וא"כ נראה שגם "אבא" שבבבלי הוא בב"ת רפויה. יתרה מכך, לשון הירושלמי יכולה ללמד על מקורן של מילים שונות, למשל המילה "תכשיטים" נקראת בירושלמי לעיתים "תקשיטין" ופירש קרבן העדה שהוא מלשון קישוט, ואם כן יתכן שמקור המילה "תכשיט" היא מלשון קישוט.

לשם כך נועד ספר זה. מטרת הספר ללקט את החידושים העיקריים שבירושלמי, כך שהלומד סוגיא בבבלי יוכל לעיין בספר זה ולדעת האם הירושלמי מחדש או חולק על הבבלי. כמו כן ניתן ללמוד את הספר לפי הסדר ולדעת את עיקר המסכת בירושלמי (יש להעיר שהיו מפרשים שבתוך חידושיהם ציינו גם לחלק ממחלוקות הבבלי לירושלמי, כגון יפה עיניים, מראה הפנים ושיירי קרבן, וגם מדבריהם הבאנו בספר זה).

הבאנו קטעים מהירושלמי רק כאשר הירושלמי מחדש על הבבלי, כלומר כאשר הוא דן בנושא שלא הובא בבבלי, כאשר הוא מוסיף על הסוגיא שבבבלי (כגון דעה נוספת שלא הובאה בבבלי), כשהוא חולק על הבבלי, או כשהבבלי דן בסוגיא והירושלמי לא הזכירה כלל. כאשר סוגיא זהה נמצאת בשני התלמודים לא הבאנו זאת כלל (גם אם היא נמצאת בירושלמי במקום אחר באותה המסכת, או אפילו במסכת אחרת, כפי שקורה בפעמים רבות).

ליקטנו סוגיות בהלכה, סוגיות באגדה, ואפילו חילוקים בלשון, ובכמה וכמה מקומות שינוי לשון בירושלמי יכול לבאר יותר את פירוש המושג, ולפעמים ייתכן ששינוי הלשון מעיד אף על מחלוקת התלמודים. לדוגמא, את המושג "סריס חמה" פירש הבבלי "שלא ראה שעה אחת בכשרותו", אך בסוגיית הבבלי לא מפורש מה הטעם ללשון "חמה". אמנם הירושלמי הגדירו "כל שלא ראתו החמה בכושר אפילו שעה אחת", ואם כן ברור הטעם למילה "חמה".

הבאנו רק את דעות ומסקנות הירושלמי, ולא שקלא וטריא. כיוון שמטרת הספר לדון במחלוקות הירושלמי והבבלי, הוא עוסק רק במסכתות שנכתבו עליהם שני התלמודים.

הקטעים מובאים מהירושלמי בלשונו המדויקת. לפני כל קטע הוספנו כותרת על נושא הקטע, את הציון לירושלמי - פרק והלכה (משנה) והדף, ובמקומות שהסוגיא נמצאת גם בבבלי - גם את הציון לבבלי (אפילו אם הבבלי לא דן באותו נושא ממש). כמו כן הוספנו את דעת הבבלי, וציון למקומות שרש"י, תוס', או הפוסקים הביאו את הירושלמי.

כדי להקל על הלומד להבין את לשון הירושלמי, פסקנו את הקטעים מהירושלמי והוספנו בסוגריים תרגום של מילים בארמית ירושלמית. במקום הצורך הבאנו גם את מפרשי הירושלמי ואף את היפה עיניים (שבחידושיו על הבבלי מרבה להביא את הירושלמי, ולעיתים גם מפרש אותו).

מודה אני לפניך ד' אלקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ויהי רצון מלפניך שלא יארע דבר תקלה על ידי וישמחו בי חברי.

תודה לכל השותפים בהכנת הספר - כל אלה שתמכו הגיהו יעצו וסייעו. תודה מיוחדת ליוחנן לובין, לר' אריאל בן דוד, לר' גרשון באס ולנתנאל מילר. יהי רצון שיזכו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, וימלא ד' כל משאלות ליבם ברוחניות ובגשמיות לטובה במהרה. וכמובן תודה לישיבת מרכז הרב שאני זוכה לחסות בצילה.

כמו כן אודה מראש לכל מי שיוסיף להעיר ולהגיה.

והאור – זה התלמוד ירושלמי דנהיר נהורא דאורייתא. לבתר דאתבטל דא כביכול אשתארו בחשוכא, דכתיב במחשכים הושיבני (זוהר חרש כרך ב איכה נ:).

וזהב הארץ ההיא טוב – מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל (בראשית רבה טז ד).

הירושלמי קדושתו רבה מהבבלי באשר נעשה על ידי אמוראי קמאי וכו', וגם כי קדושת ארץ ישראל היה מועיל (העמק דבר שמות לד א).

מבוא לירושלמי

ידיעות על כתיבת הירושלמי, מפרשיו, הנוסחאות שבו וכללי הפסיקה

המבוא מלוקט מהספרים יד מלאכי, שדי חמד, חומת ירושלים (שפ"ן הסופר, נדפס בתחילת הירושלמי), פרקי מבוא לספרות התלמוד (הרב ע"צ מלמד), הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי (הרב יקותיאל יהודה גרינוואלד), דורות הראשונים (הרב יצחק אייזיק הלוי), אוצר הירושלמי (הרב אברהם מרדכי הערשבער) ועוד רבים.

תוכן פרקי המבוא

- א. סגנונו של הירושלמי
- ב. חיבור הירושלמי
- ג. חלקים שונים מהירושלמי
- ד. לימוד הירושלמי במשך הדורות
- ה. מפרשי הירושלמי
- ו. דפוסי הירושלמי
- ז. נוסחאות הירושלמי
- ח. הפסיקה במחלוקות בבלי וירושלמי

א. סגנונו של הירושלמי

מבנה הירושלמי

מבנה הירושלמי דומה לבבלי: ברייתות מפרשות את המשנה וחולקות עליה, פירושי משנה ופסקי הלכות של אמוראים, הלכות שלא נזכרו במשנה, בעיות חדשות ומעשים, משא ומתן של אמוראים אחרונים בדברי אמוראים ראשונים ופסקי הלכות (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 555, חומת ירושלים שער ג).

ההבדל העיקרי בין מבנהו של הירושלמי לבבלי הוא שהירושלמי מקצר יותר, וזה משום שמטרתו של הירושלמי היא בעיקר ההלכה למעשה, ורואים זאת בכמה עניינים:

(א) הירושלמי ממעט בפלפולים (תקלין חדתינ שקלים פ"ו ה"ג ד"ה ה"ג). זו הסיבה גם שהירושלמי לא מקשה קושיות כמו "ולטעמיה" ו"ודקארי לה מאי קארי לה" (חומת ירושלים שער ו ד"ה וישנם) - שקושיות אלו מפלפלות רק במהלך הלימוד עצמו, ולא נוגעות לדינים ולהלכות.

(ב) הירושלמי מרבה יותר בהלכות - בבבלי העניינים ההלכתיים הם רק כשליש מהתלמוד (השאר הם ענייני אגדות, מוסר, מעשים, דברי הימים, סגולות, רפואות וכו'), ובירושלמי יותר ממחצית. אמנם יש טעם נוסף לכך שהירושלמי מרבה בהלכות וממעט באגדות, והוא שבארץ ישראל היו ספרים אחרים שמיוחדים לאגדה, כגון בראשית רבה, פסיקתא ומכילתא (אוצר ישראל ערך תלמוד).

(ג) הירושלמי לעיתים מקשה קושיא ולא מתרץ אותה אע"פ שאפשר לתרצה, משום שלא חש לזה, דהיינו לא ראה צורך להביא את התירוצ (יפה עיניים שבת ע:).

(ד) כאשר סוגיא נמצאת בשני מקומות בירושלמי, דרכו להביאה בשלמותה רק במקומה העיקרי, ובמקום שהובאה בדרך אגב הוא מביא רק את מקצתה (פני משה גיטין פ"ט ה"ה [נא: ד"ה כמה]). ויש שהסבירו שקיצורים אלו לא היו בירושלמי במקור, אלא שהסופרים והמעתיקים קיצרו והשמיטו את הסוגיות הכפולות (ספר הלכות הירושלמי נספח א).

(ה) לעיתים כאשר הירושלמי מביא ברייתא הוא מקצר ומשמיט חלקים ממנה (פני משה שבועות פ"ז ה"ו [לז.]).

(ו) הירושלמי לא דן בענייני לשון, כגון כפל לשון במשנה (יפה עיניים שבת ט:).

(ז) רמז נוסף לכך שמטרתו של הירושלמי היא יותר הלכה למעשה: הבבלי מכנה את המשניות "מתניתין" - מלשון שינון (בתחילת משנה בבבלי כתוב רק "מתניתין"), אך הירושלמי מכנה אותן "הלכה" - מלשון הלכה למעשה (בתחילת משנה בדפוס הירושלמי שלפנינו כתוב למשל "הלכה ב מתניתין", ובדפוס ונציה כתוב רק "הלכה ב", ובכת"י לידן ברובן הגדול של המשניות כתוב "הלכה ב" ובמיעוטן כתוב "מתניתין", "פיסקא" או שנוסח המשנה מתחיל מיד)¹.

לשונו

כשם שסגנונו של הירושלמי קצר יותר, כך גם לשונו קצרה יותר וקשה יותר². החילוקים העיקריים בלשון הם (האריכו בזה חומת ירושלים שער ו ו"קצת לשונות המיוחדים להירושלמי" שנדפס בתחילת הירושלמי):

(א) דרך הירושלמי להשמיט את האותיות אל"ף וה"א, למשל: "דמר" פירושו דאמר, "לעזר" - אלעזר, "חומר" - חומר, "יודה" - יהודה.

(ב) לעיתים ע"י השמטת האות גם אוחדו מילים נפרדות, כגון "רבמי" - רבי אמי, "כיי" - כי האי.

¹ גם בענייני לימוד התורה בכלל אנו מוצאים בכמה מקומות שהירושלמי מחשיב יותר את קיום התורה מאשר את לימודה, והבבלי מחשיב יותר את הלימוד. עיין דוגמאות לזה בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

² בתחילת הספר הוספנו פרק "פירוש מילים בירושלמי", שבו הבאנו את פירושה של המילים השכיחות בלשון הירושלמי.

- (ג) הירושלמי מרבה להשמיט את המילה "אמר", למשל: "רבי זעירא בשם רב ירמיה (אמר): ספק בירך על מזונו ספק לא בירך - צריך לברך".
- (ד) פעמים רבות בלשון הירושלמי הוחלפו אותיות דומות (למשל אותיות אחה"ע), כגון "איכך" - היכן, "כצוצטרה" - גזוזטרה, "אביר" - אוויר.
- (ה) שמות תנאים ואמוראים שבבבלי מסתיימים באות אל"ף, בירושלמי מסתיימים באות ה"א, כגון "עקיבה" - עקיבא, "חנינה" - חנינא.
- (ו) בכמה מקומות האות יו"ד נוספה או החליפה אות אחרת, כגון "היך" - הן, "תניי" - תנאי, "שיני" - שני.
- (ז) במקרים מסוימים בירושלמי שוכלו אותיות, למשל "מגלגל" - מלגלג.

יש להעיר שלעיתים ישנן מילים שפירושה בבבלי ובירושלמי שונה לגמרי, כגון טומאת היסט, שבבבלי פירושו משא ובירושלמי פירושו מגע (מראה הפנים עבודה זרה פ"ג ה"ו [כא:]).

הטעמים לקושי בלשונו

הטעמים לכך שלשון הירושלמי שונה וקשה יותר הם רבים:

(א) מפורש בגמרא (בבא קמא פב:) שבארץ ישראל דיברו לשון סורסי, דהיינו ארמית פחות צחה, וכן הגמרא (בבא קמא ו; ע"פ מסורת הש"ס שם) הזכירה שבירושלים דיברו בלשון קצרה יותר.

(ב) קושי נוסף בלשון הירושלמי נובע מכך שהבבלי משתמש יותר בעברית מאשר הירושלמי, וישנם אף מקומות שאותה מימרא עצמה מובאת בבבלי בעברית ובירושלמי בארמית (אגרות ראי"ה ח"ד אגרת א"פ ח בסופה).

(ג) הארמית של הבבלי מעורבת בפרסית, לעומת הארמית שבירושלמי שמעורבת ביוונית (חומת ירושלים שער ו). יתרה מכך, לעיתים גם מילים יווניות שנמצאות בשני התלמודים - בירושלמי הן כתובות כמקורן היווני (במקרים רבים בסימנים של האות סמ"ך) ובבבלי בצורה שקרובה יותר לארמית ולעברית, כגון איסטרולוגוס בירושלמי ואיצטגנין בבבלי, פילוסופוס-פילוסופא, קלנדס-קלנדא, זיתוס-זיתוס, ארדבליס-הרדולים, אוותיאוס-אותיום, ליסטיס-ליסטיס (אמנם גם הירושלמי ברוב המקומות נקט "ליסטיס" ורק במיעוטן "ליסטיס", אך בבבלי תמיד הוא "ליסטיס"), וכן פוסיטיס-פסיס (יש להעיר שחוץ מהארמית הבבלית והארמית הארץ-ישראלית היו עוד שני ניבי ארמית נוספים: הארמית המקראית והארמית של תרגומי התנ"ך. ובנוסף לזה היו עוד ניבי ארמית רבים של הגויים (דיקא נמי - דקדוק לתלמוד בבלי עמוד 29)).

(ד) גם הדקדוק בירושלמי שונה, ואנו מוצאים שלעיתים הירושלמי לא הקפיד על חילוק בין יחיד ורבים, זכר ונקבה, עבר ועתיד. יתכן שהטעם לזה הוא שרוב האמוראים שבירושלמי היו בגליל, ומפורש בגמרא (עירובין נג.) שבני גליל לא דקדקו בלשונם. אך יש מי שכתב שטעויות אלו נשתרבבו ע"י המעתיקים והמדפיסים (אהבת ציון בהקדמה, הובא בחומת ירושלים שער ו).

ה) יש אומרים שכותבי הירושלמי השתמשו בלשון קשה בכוונה כדי שלא יתרגלו כ"כ ללמוד מתוך הכתב, שהרי מעיקר הדין יש ללמוד בע"פ, ורק מחברי הבבלי שחיו יותר ממאה שנים לאחריהם ראו שכוח הזיכרון הולך ונחלש ולכן חיברו את הבבלי בלשון קלה יותר, להקל על הלימוד מהכתב (קרוב העדה הקדמה שנייה (נדפס בירושלמי לאחר מסכת ברכות), וכן הובאה דעה זו בכרם יהושע פרק "כלל ויסוד בענין מחלוקות רש"י ותוס" (אמנם שם דחה זאת משום שמהגמרות דלעיל מוכח שכותבי הירושלמי לא התכוונו להקשות על הלימוד, אלא שזו היתה הלשון שהיו רגילים בה)). ומעין זה יש מי שכתב שכותבי הירושלמי השתמשו בלשון קשה בכוונה כדי שלא יבינוהו האומות ויתרחקו ממנו בני אדם שאינם ראויים (זהרי יעבץ (מהר"י עמדין) עמוד קכג).

גרסאות המשנה

ישנם שינויי נוסחאות רבים מאוד בין המשניות שבירושלמי לאלו שבבבלי, מהם שינויים בכתב, בסגנון, בשמות התנאים, משפטים שלמים שחסרים ואף שינויים מהותיים בדיון, כמו הבדלי נוסח בין המילים טמא לטהור ובין כשר לפסול (ובספר "המשנה בבבלי ובירושלמי" פירטם ומנה קרוב לשמונה מאות הבדלים). וכבר התוס' (בכורות כב: ד"ה תירום) הזכירו שיש נוסחאות שונות למשנה בין התלמודים.

יתרה מכך, חוץ מהנוסחאות שבירושלמי ובבבלי ישנן עוד נוסחאות רבות למשנה, אלא שנוסחאות התלמודים הן החשובות ביותר, משום שלגבי שאר הנוסחאות ניתן לתלות שהן נוצרו מטעויות המעתיקים והסופרים במהלך הדורות (שבחלקם שינו בכוונה, שסברו שהנוסח שבידם מוטעה, והגיהו אותו מדעתם, וטעו וקלקלו), ואף לגבי רוב רובם של השינויים בין נוסחאות התלמודים ניתן לתלות כך, אך לגבי חלק מהשינויים בין התלמודים (למעלה ממאה הבדלים) מוכח מהשקלא והטריא שבתלמודים שכבר אצלם היו גרסאות שונות למשנה.

ואכן רבים תמיהו על כך כיצד כבר בדור הראשון לאמוראים, שהוא דור אחד בלבד לאחר שרבי חתם את המשנה, וחלקם היו תלמידיו ממש, כבר היו חילופי נוסחאות רבים ומהותיים כל כך, ובפרט שהרי האמוראים הקפידו מאוד על נוסח המשנה ודקדקו היטב בלשונה. ותירצו על כך ששינויי הגרסאות באותו הדור לא נבעו מטעויות, אלא שמראש היו כמה דעות מהי הלשון שצריך לנקוט במשנה (שהרי היו משניות רבות עוד לפני תקופתו של רבי, וכבר ביניהן היו הבדלים. והביאו לזה ראיות מבבא מציעא מד., עבודה זרה נב:, נדרים מא., סנהדרין פ"ה מ"ד ועוד. בכל ענייני גרסאות המשנה שבתלמודים דן באריכות בספר המשנה בבבלי ובירושלמי, מבוא, עמודים 17-38, ושם הביא על שאלה זו כמה וכמה תירוצים דומים).

חלוקת המשניות

לאחר חתימת המשנה והתלמודים, בין הבבלי ובין הירושלמי, היה כל פרק משניות בפני עצמו ואחריו פרק גמרא בפני עצמו. לאחר מכן סידרו הסבוראים וגאוני בבל בתלמוד הבבלי כל סוגיא למשנה השייכת לה. אבל בירושלמי לא שינו זאת הסבוראים והגאוני, ורק המפרשים האחרונים סידרו זאת כפי שמופיע בדפוסים (מדפוס זיטומיר ואילך. בכת"י לידן (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) המשניות לא הובאו כלל בשלמותן, אלא רק ציטוט של כמה מילים בודדות בתחילת כל משנה, ובדפוס ונציה המשניות של כל הפרק נמצאות

בתחילתו), ולפעמים טעו ולא חילקו את הסוגיות באופן הנכון, כך שיתכן שגמרא על משנה מסוימת נמצאת על משנה שלפניה או שלאחריה (כללי תלמוד ירושלמי, והקדמה לירושלמי עם פירוש מהר"ש סיריליאנו, נדפסו אחרי מסכת ברכות בירושלמי).

סוגיות כפולות

כאשר הירושלמי מקשה ממשנה למשנה ונושא ונותן עליהן, דרכו להעתיק את כל המשא ומתן על שתי המשניות הללו. וכן במקרה שאותה משנה נשנית כמה פעמים, הירושלמי כותב את כל הסוגיא על שתי המשניות (ספר הלכות הירושלמי נספח א). יש להעיר שגם בבבלי ישנן סוגיות כפולות, כגון סוגיית יום הנף (ראש השנה ל. וסוכה מא.), אך בירושלמי הדבר שכיח הרבה יותר.

כאשר הירושלמי מעתיק סוגיות כפולות, הוא מעתיקן בלשונן המדויקת, וזהו ההסבר לכך שלעיתים המילים "כא" (כאן) ו"תמן" (שם) מתהפכות, דהיינו "תמן" היא סוגייתנו ו"כא" היא הסוגיא שבמקום אחר - שכל השקלא וטריא הזו נשנתה בירושלמי במקום אחר (שבו "כא" הוא כאן ו"תמן" הוא שם), והועתקה למקום זה באותה לשון (רמב"ן שבועות מג. ד"ה וכתב).

במשך הדורות, מעתיקי הירושלמי קיצרו והשמיטו במקומות רבים את הסוגיות הכפולות וכתבו במקומן את המילה "וכו" (הירושלמי כפשוטו עמוד 523). ולעיתים השמיטו את הסוגיא דווקא במקומה העיקרי והשאירו דווקא את המקום שבו היא הובאה בדרך אגב. ואכן נמצאו קטעים של כתבי יד עתיקים שבהן שתי הסוגיות נמצאות בשלמותן (שם עמוד 238 בהערה).

יש להעיר שגם מפרשי הירושלמי נהגו שלא לפרש את הסוגיות הכפולות בכל מקום, אלא הפנו למקום שבו כבר פירשו את הסוגיא (שלא כרש"י על הבבלי שמפרש סוגיות כפולות בכל מקום שהן).

ב. חיבור הירושלמי

מקום חיבורו

הירושלמי, על אף שמו, לא חובר בירושלים, ובאותם דורות הרומאים לא הניחו ליהודים כלל לגור בירושלים, אלא הוא חובר בשאר ארץ ישראל, ובעיקר בישיבות טבריא (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 568, חומת ירושלים שער ב). אעפ"כ הוא נקרא "תלמוד ירושלמי" כי כל ארץ ישראל נקראה על שם ירושלים. ויש מי שכתב שבאמת לא ראוי לקרוא לו "ירושלמי" אלא "תלמוד ארץ ישראל", "תלמודא דבני מערבא" או "גמרא דבני מערבא" (חומת ירושלים שער ב).

לגבי סדר זרעים י"א שלא נשנה בטבריא אלא בישיבות אחרות (חומת ירושלים שער ו).

לגבי מסכת נזיקין (ב"ק ב"מ וב"ב) י"א שלא נסדרה עם שאר הירושלמי בטבריא אלא היא קדומה יותר, וכנראה נסדרה בקיסרין (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 568).

זמן חיבורו

המשנה נחתמה בערך בשנת ג'תתק"פ [220], ומאז הסתיימה תקופת התנאים והחלה תקופת האמוראים. הבבלי נחתם בערך בשנת ד'רפ"ה [525]. לגבי חיבור הירושלמי נחלקו הראשונים:

(א) הראב"ד הראשון (רבי אברהם בן דיאוד): הירושלמי חובר קרוב למאתיים שנה לאחר החורבן (החורבן היה בשנת ג'תתכ"ח [68]), דהיינו שנת ד'ל' [270] לערך (חומת ירושלים שער ג), ומעין זה כתב המאירי (בפתיחה למסכת אבות) שהירושלמי חובר מאה ושמונים שנה לאחר החורבן.

(ב) הרמב"ם, הראב"ד והר"ש מקינון: קרוב לשלוש מאות שנה לאחר חורבן הבית, דהיינו שנת ד'ק"ל [370] לערך (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 555, אוצר הירושלמי במבוא אות ג).

בכל אופן, ברור שהירושלמי חובר לפני הבבלי. ולכן כתבו הפוסקים (רי"ף, כנסת הגדולה ועוד) שבמחלוקת ירושלמי ובבלי יש לפסוק כבבלי משום שמחברי הבבלי הם רבנן בתראי (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ב, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), ומשום כך אף כתבו שהבבלי הוא "מהדורא בתרא" (מראה הפנים עירובין פ"ט ה"א [נו:]).

מחברו

כתבו הראשונים שמחברו של הירושלמי הוא רבי יוחנן (הרמב"ם, הראב"ד, הר"ש מקינון, הראב"ד הראשון (רבי אברהם בן דיאוד)). ואכן רבי יוחנן הוא זה שייסד את ישיבת טבריא, שבה חובר הירושלמי, והיא היתה כמעט הישיבה היחידה בכל ארץ ישראל (תולדות תנאים ואמוראים ערך רבי יוחנן). אמנם היו ישיבות נוספות, כגון בקיסרין בלוד ובציפורי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 567).

אלא שדבר זה - מי מחברו של הירושלמי - תלוי בשאלה הקודמת - מתי הוא חובר, שהרי רבי יוחנן נפטר בערך בשנת ד'מ' [280] (בשנת ד'ל"ט (אגרת רב שרירא גאון), וי"א בשנת ד'מ', וי"א ד'מ"ח (תולדות תנאים ואמוראים ערך רבי יוחנן)).

ולכן שיטת הראב"ד הראשון (רבי אברהם בן דיאוד), שהירושלמי חובר בשנת ד'ל' [270] לערך, מובנת, שזו באמת תקופתו של רבי יוחנן.

אך לשיטת רוב הראשונים (הרמב"ם, הראב"ד והר"ש מקינון) שהירושלמי חובר בשנת ד'ק"ל [370] לערך, קשה, כיצד יתכן שרבי יוחנן הוא זה שחיברו, והרי הוא נפטר כמאה שנה לפני כן (ואכן שערי ציון הגיה ברמב"ם שהירושלמי חובר קרוב למאתיים שנה לאחר חורבן הבית, כדעת הראב"ד הראשון).

ועוד, בין למאחרים את כתיבת הירושלמי ובין למקדימים, קשה כיצד רבי יוחנן הוא מחברו של הירושלמי, והרי רוב הירושלמי הוא מאמוראים שחיו שלושה דורות לאחר רבי יוחנן.

על קושיות אלו ישנם ארבעה תירוצים:

(א) רבי יוחנן רק התחיל את החיבור, והחכמים שאחריו המשיכוהו כמה דורות (חומת ירושלים שער ג).

(ב) הכוונה לא לרבי יוחנן עצמו אלא לשיבתו של רבי יוחנן - ישיבת טבריא (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 555).

(ג) אמנם שמו של מחבר הירושלמי הוא רבי יוחנן, אך אינו רבי יוחנן הידוע (בר נפחא, שהוא בר פלוגתיה דריש לקיש), ויתכן שהוא רבי יוחנן בר מריא, בן הדור החמישי או השישי לאמוראים (שאכן חי בערך בשנים ד'ק"כ-ד'ר' [360-440]) (כפתור ופרח, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 555, קובץ מרחבים ח"ג עמוד 222. אך באוצר הירושלמי במבוא אות ב הוכיח שהוא כן רבי יוחנן הידוע).

(ד) ויש מי שחידש שכוונת הראשונים אינה שרבי יוחנן חיבר את התלמוד הירושלמי, אלא שהוא הגיה את נוסח המשנה שבתלמוד הירושלמי (ואכן ישנם שינויי נוסחאות רבים בין המשניות שבירושלמי לאלו שבבבלי, כדלעיל. דן בזה בספר "המשנה בבבלי ובירושלמי", מבוא, עמוד 24).

חתימתו

חתימת הבבלי (דהיינו הסידור האחרון שנעשה ע"י האמוראים) נעשתה בערך בשנת ד'רפ"ה [525]. לגבי הירושלמי, הדעה המקובלת היא שהוא נחתם בערך בשנים ד'ק"ע-ד'ק"פ [420-410], כמאה שנה לפני חתימת הבבלי.

אך יש מי שכתב שחתימתו היתה לא לפני סוף המאה החמישית, דהיינו בערך בשנת ד'ר"ס [500], באותו דור שבו נחתם גם הבבלי (דנו בזה פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 556 וקובץ מרחבים ח"ג עמוד 220).

האם מחבריו ראו את הבבלי

אמוראי ארץ ישראל שחיברו את הירושלמי לא ראו את התלמוד הבבלי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 558). אך ר' יקותיאל יהודה גרינוואלד הביא ראיות לזה שעורכי הירושלמי כן ראו את הבבלי, אמנם הדגיש שאפשר לדחות את הראיות הללו, ואינו אומר כן אלא כדרוש וקבל שכר (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ז).

עריכתו

לגבי התלמוד הבבלי, לאחר שהוא חובר בתקופת האמוראים, הוא נערך ע"י הסבוראים וגאוני בבל, שסידרו אותו והגיהו אותו.

לגבי הירושלמי דנו האם הוא נערך, ויש בזה שלוש שיטות (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמודים 564, 567, 572):

(א) רבים טוענים שהוא לא נערך, ולפיכך אין בו סדר וקשר דברים, וכן אנו מוצאים בירושלמי הרבה סתירות מיניה וביה (דורות הראשונים חלק שישי פרק יט).

(ב) יש אומרים שהירושלמי כן נערך, והיכן שנראה שלא - הוא משום שיבושי סופרים, ולגבי הסתירות שבירושלמי יש ליישב שמסדר הירושלמי הסמיך סוגיות של ישיבות

שונות בארץ ישראל בלי לציין את המעבר ביניהן, למשל ישיבות הדרום (קיסרין-לוד) וישיבות הגליל (טבריא-ציפורי).

(ג) ויש אומרים שרוב הירושלמי נערך, אך מסכת נזיקין (ב"ק ב"מ וב"ב) לא נערכה.

ג. חלקים שונים מהירושלמי

סדר קודשים

בנוסח שלפנינו אין ירושלמי על סדר קודשים, וכך היה כבר בתקופת הראשונים (הערות על המאירי בהוצאת קדם ראש השנה עמוד 11 הערה יא). אמנם רוב הראשונים והאחרונים כתבו שהיה ירושלמי גם על קודשים, אלא שהוא אבד במשך הדורות (רמב"ם, רשב"ץ, מאירי ובהערות עליו שם, ר' בער ראטנער מחבר אהבת ציון וירושלים, ר' זאב וולף רבינוביץ מחבר שערי תורת ארץ ישראל). ויש מי שחידש שהיה ירושלמי אפילו על כל טהרות (חומת ירושלים שער ד).

לעומתם יש שכתבו שמעולם לא נכתב ירושלמי על קודשים (מראה הפנים ביכורים פ"א ה"ו [ה: ד"ה אמר, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 511. וכן אוצר ישראל ערך תלמוד דן האם היה ירושלמי על קודשים]).

בשנת ה'תרס"ב [1902] התפרסם כי נמצא לכאורה כתב יד לירושלמי על קודשים, ואף יצא לדפוס, אך תוך זמן קצר הוכיחו שאינו ירושלמי אמיתי על קודשים, אלא שהמפרסמו בדא אותו מליבו, או שהוא ליקוט של מאמרים מקובצים מדברי הירושלמי בסדרים האחרים, ויתכן שהמלקט היה קדום (אוצר הירושלמי פרק "הבהרות לתלמוד הירושלמי" אותיות ג וד, אוצר ישראל ערך תלמוד).

מסכתות אבות והוריות

על שתי המסכתות הללו אין בידינו ירושלמי, ונראה שלא היה עליהן ירושלמי מעולם (קובץ מרחבים ח"ג עמוד 219).

מסכת נזיקין

מסכת נזיקין (דהיינו מסכתות בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא) בירושלמי קצרה בסגנונה יותר משאר הירושלמי (ברוב המסכתות מספר הדפים בירושלמי הוא כשני שלישים ממספרם בבבלי ובמסכת נזיקין הוא כשליש ממספרם בבבלי. מאידך, מסכתות מגילה סוטה ושבועות ארוכות בירושלמי יותר משאר המסכתות, ומספר דפיהן הוא כמספר הדפים בבבלי. יש להעיר שחשבונות אלו מתחשבים גם באורך הדפים במסכתות השונות), ויש לזה כמה הסברים:

(א) דרך הירושלמי לקצר בפלפולים, ובנזיקין יש הרבה פלפולים (המידות לחקר ההלכה במבוא פ"ט אות ב).

(ב) גם הירושלמי האריך במסכת נזיקין, אלא שרובה דרובה נאבדה (חומת ירושלים שער ד).

אך חוץ מהסגנון הקצר, ישנם שינויים רבים נוספים בין מסכת נזיקין לשאר הירושלמי: היא שונה בסגנון, פירוש המילים שבה שונה, הכתיב שונה, שמות האמוראים נכתבים באופן שונה, יש סתירות בדינים בין מסכת נזיקין לשאר הירושלמי, יש הרבה אמוראים שאינם מצויים כ"כ בשאר הירושלמי, ומאידך יש בה פחות אמוראים אחרונים שיש יותר בשאר הירושלמי.

על מנת ליישב את כל השינויים הללו, ישנם עוד שני הסברים (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמודים 568, 572):

ג) מסכת נזיקין ירושלמי לא נסדרה עם שאר הירושלמי בטבריא אלא היא קדומה יותר, וכנראה נסדרה בקיסרין.

ד) מסכת נזיקין נסדרה עם שאר הירושלמי, באותו מקום ובאותה תקופה, אלא שלא נערכה וסודרה.

סדר זרעים

סגנונו של הירושלמי בסדר זרעים שונה קצת מסגנונו בשאר הסדרים, ויש מסברים שלא נשנה בטבריא אלא בישיבות אחרות (חומת ירושלים שער ו).

מסכת שקלים

מסכת זו היא המסכת היחידה מהירושלמי שצורפה לתוך התלמוד הבבלי כמסכת בפני עצמה. הטעם לזה הוא שרצו להשלים את סדר מועד, שעל כולו יש בבלי חוץ ממסכת זו (עלי תמר שקלים פ"א ה"א ד"ה אבל).

נוהג זה החל כבר בתקופת הסבוראים (אהבת ציון וירושלים, דף על דף כד ו עמוד כב), ויש אומרים שבתקופת הגאונים (עלי תמר ביכורים פ"ג ה"ג ד"ה והיה, דברי נחמיה (הרב נחמיה הלוי) עמוד 273). עכ"פ בזמנם לא כל נוסחאות הבבלי עשו כך (עלי תמר שם).

בתקופת הראשונים אנו כבר מוצאים פירושים על מסכת שקלים - פירוש רבינו משולם ופירוש תלמידו של רבינו שמואל ברבי שניאור, שניהם מתקופת בעלי התוס' (פירושים אלו אף נדפסו). זאת בניגוד לשאר מסכתות הירושלמי, שעליהן לא הגיע אלינו שום פירוש מהראשונים בשלמות (חומת ירושלים שער א).

כמו כן, בתקופת הראשונים אנו מוצאים ראשונים רבים שהתייחסו למסכת זו כחלק מהבבלי: המאירי מכנה אותה "גמרא", כמו שהוא מכנה את הבבלי, ולא "ירושלמי" או "תלמוד המערב" כמו שהוא קורא לירושלמי. תוס' נוקט סתם "מסכת שקלים", ולא קורא לה "ירושלמי", לעומת מסכתות אחרות שבהן הוא מדגיש "ירושלמי מסכת חלה" וכד' (לשון זו של התוס' גרמה לבעל היוחסין להסיק שלתוס' היה בבלי על שקלים, אך באמת הגר"מ מתיתיהו שטראשון (בהגהותיו ב"ב סוף ח:) דחה את דבריו וביאר שתוס' התכוונו לירושלמי שקלים). ילקוט המכירי (שנערך בתקופת הראשונים) מכנה אותה סתם "שקלים" או "מסכת שקלים", ולא כמו שהוא מדגיש בשאר מסכתות הירושלמי, כגון "תענית ירושלמי" או "ירושלמי דחגיגה". ובדומה לזה יש ראיות גם מילקוט שמעוני בקונטרס אחרון (שאף הוא נערך בתקופת הראשונים).

מאידיך, הרמב"ן כן נוקט "ירושלמי מסכת שקלים".

בכל הדפוסים שהדפיסו את כל התלמוד הבבלי (למעט את הדפוסים שהדפיסו רק מסכתות מסוימות) צירפו גם את מסכת שקלים: מהדפוס הראשון שהדפיס את כל הבבלי - ונציה ה'רפ"ג [1523], דרך כל הדפוסים בערים שונות באירופה (כחמישים דפוסים - וב"מאמר על הדפסת התלמוד" פירטס), ועד הדפוסים בדור האחרון.

במשך הדורות נוצרו הבדלי גרסאות בין נוסח הירושלמי לשקלים שצורפה לבבלי לבין זו שבירושלמי. ואפילו בדפוס ונציה עצמו, שבאותה שנה - ה'רפ"ג [1523] הדפיס גם את הירושלמי וגם את הבבלי - נשמרו הבדלים אלה בין שתי ההדפסות. אמנם בדפוס וילנא (שבעקבותיו הלכו גם כל הדפוסים שבדורנו) בחרו גם לשקלים שנדפסה בבבלי את נוסח הירושלמי, ורק הביאו בשולי העמוד את "נוסחת הבבלי", דהיינו הנוסח המקורי של הירושלמי שנדפס עם הבבלי, כמו בדפוס ונציה. כמו כן בשקלים שבירושלמי ציינו ב"שינויי נוסחאות" שבשולי העמוד גם את "נוסח הבבלי", כנ"ל.

גם בלימוד הדף היומי הבבלי נוהגים ללמוד גם את מסכת שקלים.

כיוון שמסכת שקלים צורפה לבבלי, היא נלמדה יותר במשך הדורות, ואף חוברו עליה פירושים והגהות שלא חוברו על שאר הירושלמי, כגון תקלין חדתין, משנת אליהו וריבב"ן.

מסכת הוריות

בכל דפוס הבבלי הדפיסו לאחר מסכת הוריות גם את הירושלמי עליה, עם פירוש קצר בלבד. נוהג זה החל בדפוס ונציה, והטעם לזה הוא שכיוון שהמדפיסים לא מצאו תוס' על מסכת זו, הדפיסו כפיצוי גם את הירושלמי עליה (עד לדפוס ונציה מסכת הוריות לא הודפסה כלל - כמו שהביא ב"מאמר על הדפסת התלמוד"). ומאז דפוס ונציה ועד היום כל הדפוסים המשיכו בנוהג זה (דברי נחמיה (הרב נחמיה הלוי) עמוד 273).

ישנם הבדלי גרסאות בין הירושלמי הוריות שנדפס בירושלמי לבין זה שנדפס בבבלי (בדומה למסכת שקלים), ובנוסח שבבבלי הביאו בשולי העמוד גם את "נוסחת הירושלמי", דהיינו נוסחת הירושלמי שנדפס עם שאר הירושלמי.

ד. לימוד הירושלמי במשך הדורות

תקופת האמוראים בבבל

רוב הראשונים, וכן רבים מהאחרונים סוברים שמסדרי הבבלי ראו את הירושלמי (ר' צבי הירש חיות, ר' שלמה ליב הכהן רפאפארט, ר' ישראל יהונתן ירושלמסקי, ר' אייזיק רבינאוויץ. הובאו בספרים הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ז, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 558, דורות הראשונים חלק שישי פרק יז, אוצר הירושלמי במבוא אות ד), אך רבים מהאחרונים חלקו עליהם (ר' ישראל איסרלן, ר' חיים הירשנזאן, ר' בער ראטנער (מחבר אהבת ציון וירושלים) ועוד חכמי אשכנז, ר' יקותיאל יהודה גרינוואלד (מחבר הספר הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי). הובאו בספרים הראו מסדרי

הבבלי את הירושלמי פרק ז ופרק ג, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 558. יש להעיר שבדורות הראשונים כמעט ולא דנו בשאלה זו, אלא בעיקר בדורות האחרונים.

תקופת האמוראים האחרונים

בדורות האמוראים הראשונים היו חכמי בבל כפופים לחכמי ארץ ישראל. אך בדורות האמוראים האחרונים (הדורות השישי והשביעי לאמוראים, משנת ד'ק"ס [400] והלאה בערך) גברו הגזירות והשמדות בארץ ישראל ובטלו הישיבות ורבים מהחכמים ירדו לבבל, ושלטון ההוראה עבר לבבל. וכך התלמוד הבבלי הלך והשתלט (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 515, חומת ירושלים שער א).

תקופת הסבוראים

לגבי תקופת הסבוראים בבבל יש כמה דעות: יש אומרים שהם כמעט ולא ידעו את הירושלמי ולא הכירוהו (הקדמה מהמ"ל את הירושלמי בהוצאת קראטאשין), יש אומרים שהם כן ראו את הירושלמי (דורות הראשונים חלק שישי סוף פרק כב), ויש מי שהוסיף שהרבה מפסקיהם מיוסדים על הירושלמי (רבנן סבוראי וכללי ההלכה עמוד 17, והוסיף עוד שמיוסדים גם על התוספתא ושאר מקורות ארץ-ישראלים).

מאידך, בתקופה זו, בשנת ד'ר"פ [520] מר זוטרא (הסבורא) עלה מבבל לארץ ישראל ונתמנה לראש הסנהדרין וראש הישיבה בטבריה. הוא הביא עימו לארץ ישראל את התלמוד הבבלי, ומאז הלכה וגדלה השפעת התלמוד הבבלי בארץ ישראל (מנהגי ארץ ישראל עמוד 10).

תקופת הגאונים

רוב הגאונים בבבל ביכרו את הבבלי על פני הירושלמי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 558). כך למשל ספר המתיבות, שהוא הספר הראשון מתקופת הגאונים שייסד את ההלכה על שני התלמודים יחד, עשה את הבבלי עיקר ואת הירושלמי טפל (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 517).

ויש גאונים שלא ברור אם ראו בכלל את הירושלמי. למשל, בשאלות לא ברור אם יש דברים שמקורם בירושלמי, בהלכות גדולות נזכר הירושלמי מעט מאוד, ובתשובות גאוני סורא שלפני הרס"ג לא נזכר הירושלמי כלל (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 518), והרס"ג הוא הראשון שהזכיר בפירוש את הירושלמי. אמנם יש מי שכתב בפשטות שכל הגאונים ראו את הירושלמי (דורות הראשונים חלק שישי פרק כב).

מאידך בארץ ישראל כן העדיפו את הירושלמי. כך למשל, בדומה לספר המתיבות, בא"י נתחבר "ספר ירושלמי", שגם הוא מייסד את ההלכה על שני התלמודים, אך הוא עושה את הירושלמי עיקר ואת הבבלי טפל (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 521). ספר זה היה נפוץ בעיקר מאוחר יותר, בתקופת הראשונים, באשכנז ובפרובנס.

בשנת ד'ת"ק [740] לערך ניסה רב יהודאי גאון לכופ על בני ארץ ישראל את תורת התלמוד הבבלי ופסקי גאוני בבל, אך בני ארץ ישראל התעקשו לשמר את מנהגיהם המבוססים על הירושלמי ועל ספרות בני ארץ ישראל. אעפ"כ, דבריו של רב יהודאי

עוררו את ראשי הישיבות בארץ ישראל לשים ליבם יותר אל הבבלי, ובישיבות ארץ ישראל הוכר הבבלי כספר בן סמך לא פחות מהירושלמי (הלכות ארץ ישראל מן הגניזה עמוד 8).

הבראשית רבה (שככל הנראה חלקו נכתב בתקופת האמוראים אך הוא נחתם רק בתקופת הגאונים) מביא במקומות רבים אגדות הדומות לאלו שביירושלמי, אך בשינויי סגנון ולשון. יש אומרים שאגדות אלו הן ליקוט מהתלמוד הירושלמי שלפנינו, אלא שמסדר הבראשית רבה שינה את לשונו. ויש אומרים שמסדר הבראשית רבה השתמש בתלמוד ארץ ישראלי אחר, שדומה בעיקרו לתלמוד הירושלמי שלנו (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 573).

יש להעיר שכל הידיעות על הירושלמי עד תחילת תקופת הראשונים (לפני כאלף שנה) מועטות, וחלק מהן הן השערות בלבד. ורק מתקופת הראשונים והלאה יש בידינו ידיעות מדויקות (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י ליידן אות א).

תקופת הראשונים

ככלל, הראשונים חיבבו את הירושלמי והגו בו (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ד), אך לא כולם ראו אותו.

הראשונים שהזכירו את הירושלמי היו ר"ח ורבינו ניסים (הקדמה מהמ"ל את הירושלמי בהוצאת קראטאשין), והם פירשו את הבבלי בפירושיהם ע"פ הירושלמי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 521).

ויש חילוק בזה בין האזורים השונים - ספרד, צרפת וארץ ישראל:

א) בספרד רבים עסקו בירושלמי: ר' שמואל הנגיד, הר"ף, שאר גדולי ספרד, הראב"ד, בעל הערוך (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 524, המידות לחקר ההלכה במבוא תחילת פ"י, אוצר הירושלמי במבוא אות ט) והרשב"א (ב"י י"ד סי' קיב אות ה). והרמב"ם והרמב"ן עסקו בו יותר מכל הראשונים (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 524). הרמב"ם גם חיבר את "הלכות הירושלמי" - ספר שמלקט את ההלכות שביירושלמי, בדומה לספרו של הר"ף על הבבלי (הרמב"ם בפירוש המשניות (תמיד פ"ה מ"א) מזכיר שחיבר את ספר זה. קטעים מחיבור זה על רוב מסכתות ברכות וכתובות נמצאו בגניזה ויצאו לאור בשנת ה'תש"ח [1948], אמנם בספר "הרמב"ם ללא סטיה מן התלמוד" הטיל ספק האם כתב היד הנ"ל חובר באמת ע"י הרמב"ם).

ב) בצרפת, לעומת זאת, רבים לא ידעו את הירושלמי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 524, חומת ירושלים שער ד, אוצר הירושלמי במבוא אות ט, אוצר ישראל ערך תלמוד). וכן לרש"י היה הירושלמי רק לעיתים רחוקות, כמו שמוכח מכמה מקומות שבהם הוא מביא את דברי הירושלמי בשם הגאונים (כגון בעל הלכות גדולות ורב האי גאון), ומוכח שהוא לא ראה את הירושלמי עצמו, וכן במקומות רבים תוס' מקשים על רש"י מהירושלמי וחולקים עליו, ומסתבר שרש"י לא ראה אותו (אמנם אוצר הירושלמי במבוא אות ז ושר"ת משנה הלכות (ה"ג סי' קפז) כתבו שרש"י ראה את כל הירושלמי). יש להעיר שיש מקומות שרש"י כן הביא

מהירושלמי, וצריך לומר שחלקים ממנו כן הגיעו לידיו (כרם יהושע פרק "כלל ויסוד בעניין מחלוקות רש"י ותוס" (עמוד פו) הוסיף שבחלק מהמקרים שתוס' מקשים על רש"י מהירושלמי יתכן שגם רש"י ראה את הירושלמי, אלא שדרכו של רש"י לפרש את הגמרא כפשוטה גם אם פירוש זה יחלוק על הירושלמי, ורק שיטת התוס' לדחוק בלשון הגמרא כדי להשוותה לדברי הירושלמי. וכמו שנחלקו במקומות רבים שתוס' דחקו בלשון הגמרא כדי להשוותה עם סוגיות אחרות, ורש"י העדיף לפרש כל סוגיא כפשוטה גם אם היא תחלוק על סוגיות אחרות).

אמנם בבעלי התוס' המוקדמים אנו מוצאים כאלה שעסקו בירושלמי, ביניהם רבינו שמשון משאנץ, ר' מאיר, ר"ת, ריב"א ור"י. בעלי התוס' המאוחרים יותר עסקו פחות בירושלמי, ויתכן שהטעם לכך הוא מחסור בספרים לאחר שריפת התלמוד (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 523). אמנם אפילו שתוס' מביאים הרבה מהירושלמי, אעפ"כ היו חסרים להם הרבה מאמרים ממנו (חומת ירושלים שער ד).

אנו מוצאים בתוס' גם חילוק בין המסכתות השונות: יש מסכתות שבהן התוס' הרבו מאוד להביא את הירושלמי (סוכה, ראש השנה, מועד קטן, חגיגה, סוטה, עבודה זרה) ויש מסכתות שמיעטו בזה מאוד (תענית, נדרים, נזיר, מכות). בביאור העניין אפשר לומר שהיו מסכתות מהירושלמי שהיו מצויות בידם יותר והיו שפחות, אך יתכן שהוא חילוק בין בעלי התוס' השונים (כידוע את התוס' על המסכתות השונות חיברו ראשונים שונים, כמו שפירט בספר בעלי התוספות ובספר דעת דורות עמוד 97) - שיש בעלי תוס' שעסקו פחות בירושלמי ויש שעסקו בו יותר (משום שהיה מצוי יותר בידם או משום שדרכם היתה לעסוק בו יותר).

ג) בארץ ישראל, בכל הדורות הללו, מאז חיבור הירושלמי ועד תחילת תקופת הראשונים, כל זמן שהיישוב הישן היה קיים בארץ - היה הירושלמי תלמודם העיקרי. אך עם חורבן הארץ בידי נוסעי הצלב בסוף המאה האחת עשרה (בתחילת תקופת הראשונים) גלתה מארץ ישראל התורה, והיישוב החדש שחזר לארץ מאוחר יותר נתלקט מבבל סוריא צרפת וספרד והם באו ותלמודם הבבלי בידם, והירושלמי נשאר בקרן זווית ונשכח (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 521). וכך הרדב"ז, למשל, שחי בארץ ישראל בסוף תקופת הראשונים, העיד: "אין אנו רגילים בירושלמי".

גם בספרי הראשונים על הש"ס הבבלי אנו מוצאים חילוקים בין הראשונים השונים: אמנם כל הראשונים הביאו את הירושלמי, אך יש ראשונים שהרבו בזה מאוד (בעיקר המרדכי, וכן הרמב"ן) ויש שמיעטו בזה מאוד (הרי"ף והר"י מיגאש).

ילקוט שמעוני (שנערך בתקופת הראשונים) מביא (בקונטרס אחרון) פעמים רבות מהירושלמי, אך דבריו שונים מהתלמוד הירושלמי שלפנינו. ונראה שהיה לו נוסח אחר של הירושלמי.

כאן המקום להעיר שבגאונים ובראשונים אנו מוצאים שמות רבים לירושלמי: ירושלמי, תלמוד ירושלמי, תלמוד ארץ ישראל, תלמודא דמערבא, תלמודא דבני מערבא, גמרא ירושלמית, גמרא דבני מערבא (חומת ירושלים שער ב), תלמוד המערב (כך המאירי מכנה אותו).

תקופת האחרונים

גם בתקופה זו לימוד הבבלי מצוי יותר מלימוד הירושלמי, וכן העיד הר"ש סיריליאן (בהקדמתו לירושלמי): "עוד לא מצאתי בדורי חכם בקי בירושלמי". לכן, לעיתים אנו מוצאים שכמה מדברי האחרונים, מחלוקותיהם וחקירותיהם מפורשות כבר בירושלמי, אלא שהם לא הכירו את דבריו (דן בזה והביא לזה דוגמאות בספר המידות לחקר ההלכה במבוא פ"ט אות יב).

ה. מפרשי הירושלמי

הפירושים הקדומים

כבר בתקופת הראשונים חוברו פירושים לירושלמי, מרבי יהודה בר יקר שהיה מרביתו של הרמב"ן (שר"ת הרשב"א סי' אלף תקכ"ג) ומרבי יצחק הכהן תלמיד הראב"ד (מאירי בפתחה למסכת אבות). אך אלינו לא הגיע שום פירוש מהראשונים בשלמות, אלא רק מהאחרונים, וגם הם מעטים הרבה מפירושי הבבלי (חומת ירושלים שער א. יוצאת מן הכלל הזה היא מסכת שקלים שעליה כן נמצאו פירושי ראשונים).

עם תחילת תקופת האחרונים כתבו כמה פירושים לחלקים מסוימים בירושלמי. הפירושים הראשונים היו על אגדות הירושלמי בלבד, כגון עין יעקב ויפה מראה, שמטרתם העיקרית אינה פירוש לירושלמי אלא ליקוט אגדות מהבבלי, מהירושלמי ומהמדרשים, ופירושים. הסיבה לכך היא שבאותה תקופה הרבו לעסוק במדרשים ובאגדות.

אחרי גירוש ספרד והעלייה לארץ ישראל, החלו חכמי ארץ ישראל לעסוק במצוות התלויות בארץ, וקמה התעוררות ללימוד סדר זרעים בירושלמי (שהרי על סדר זה אין בבלי). בתקופה זו נכתב הפירוש הראשון שהגיע אלינו על מסכתות שלמות, והוא פירוש של ר' שלמה סיריליאן על סדר זרעים ומסכת שקלים (שנדפס בירושלמי בסוף המסכת). אחריו כתב פירוש ר' אליעזר אזכרי (בעל החרדים), שגם פירשו הוא על כמה מסכתות מסדר זרעים ושקלים (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 525).

ר' דוד הדרשן מקראקא כתב על כל הירושלמי פירוש שמכונה "הפירוש הקצר" (הקדמה לירושלמי מהדורה הישראלית הוצאת פרדס), והוא ליקוט מספר הראב"ה, יפה מראה ומסורת תלמוד ירושלמי (אוצר ישראל ערך תלמוד), והגהות שהוא הגיה את הירושלמי ע"פ נוסחת הבבלי (קובץ מרחבים ח"ג עמוד 227). ראוי לציין כי במשך למעלה ממאתיים וחמישים שנה (ה'שס"ט-ה'תרכ"ז [1867-1609]) הוא היה הפירוש היחיד שנדפס על הירושלמי (בשולי העמוד), אך מאז שהדפיסו את הפירושים האחרים השמיטו את פירושו, משום שהפירושים החדשים מאריכים ומבארים יותר ממנו.

הפירושים החדשים

לפני כשלוש מאות שנה התגבר לימוד הירושלמי בארצות אשכנז, ומתקופה זו נכתבו המפרשים המפורסמים יותר, שנלמדים עד היום, והם:

(א) ר' אליהו פולדא (רא"פ) - על סדר זרעים, ומסכתות שקלים, בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא.

(ב) ר' דוד פרנקל - קרבן העדה ושיירי קרבן - על סדרי מועד נשים וחלק מנזיקין. אמנם הנודע ביהודה (תנינא אר"ח סי' ס) ומראה הפנים (כתובות פ"א ה"א [ב. ד"ה כאן]) כתבו נגד פירוש קרבן העדה, אך מפרשים רבים הרבו להביאו, כגון היפה עיניים.

(ג) ר' משה מרגלית - פני משה ומראה הפנים - על כל הירושלמי, והוא אף העיר (שבת פ"י ה"ה [סג: ד"ה תיפתר, ובדומה לזה בהקדמתו לסדר נזיקין ד"ה אמנם]) "אי אפשר לעמוד על האמת אלא למי שידע לפרש לכולא דהאי ש"ס (ירושלמי) ועל הסדר". וכן העיד על עצמו (שבועות פ"ז ה"ו [לז:]). שהוא "שוקד יום יום בדלתי הש"ס הזה".

(ד) ביאורי הגר"א - על סדר זרעים, עליו כתב החזון איש (דמאי סי' טו אות י) "ופירוש הירושלמי אין לנו אלא מה שפירש בו הגר"א".

(ה) ר' יעקב דוד ברבי זאב וילאוובסקי - פירוש הרידב"ז ותוס' הרי"ד.

עוד רבים אחריהם פירשו את הירושלמי, עד דורנו אנו.

קשיים מסוימים בפירושים

אע"פ שמפרשי הירושלמי ביררו וליבנו חלקים גדולים של הירושלמי, עדיין הסתום מרובה על המבואר, וכמה סיבות לדבר:

(א) מפרשי הירושלמי לא הכירו את המציאות בתקופת התלמוד.

(ב) לא תמיד הם הכירו את סגנונו ולשונו המיוחדים של הירושלמי.

(ג) בכמה מקומות לא הבחינו שגרסת המשנה בירושלמי שונה מגרסת המשנה בבבלי.

(ד) לא היו להם כל כתבי היד של הירושלמי שנתגלו בימינו.

(ה) בכמה מקומות נוסח הירושלמי שהיה להם לא היה מדויק, ורק בספרי הראשונים אנו מוצאים את נוסח הירושלמי הנכון (הירושלמי כפשוטו מבוא עמוד ח, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 532, קובץ מרחבים ח"ג עמוד 226).

ו. דפוסי הירושלמי

כתב היד

כתב היד היחיד שנשאר בידינו בשלמותו הוא כת"י ליידין. בכל ספרות חז"ל - משנה, תוספתא, מדרשי הלכה, תלמוד בבלי ומדרשי אגדה - אין עוד חיבור שתלוי כולו בכת"י יחיד. את כתב היד העתיק הסופר ר' יחיאל ברומי בשנת ה'מ"ט [1289], והוא העתיקו מכת"י יחיד (מבוא לירושלמי כת"י ליידין אות א).

כתב היד משובש, ובתוך כתב היד עצמו ישנן הגהות רבות מכמה מגיהים שונים (הקדמה לירושלמי כת"י ליידין). יש שאמרו שר' יחיאל עצמו שיבש בכתיבתו, וכתב היד שלפניו כן היה מדויק, אך ככל הנראה כתב היד שלפניו כבר היה משובש, וכלשונו של ר' יחיאל

"משובש ומוטעה הרבה עד מאוד", ור' יחיאל עצמו כן דייק בהעתקתו (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י ליידין אות ג).

בכתב היד מופיעים רק דברי הירושלמי עצמו, אך המשניות אינן נמצאות בשלמותן כלל, לא במקומן בתוך הפרק ולא לפני כל הפרק, אלא מובא רק ציטוט של כמה מילים בודדות בתחילת כל משנה.

מכתב היד הזה נדפס הדפוס הראשון (מבוא לירושלמי כת"י ליידין אות א).

ההוצאות השונות

היו כמה וכמה הוצאות שהדפיסו את הירושלמי, וביניהן היו גם הבדלי נוסחאות. מהוצאה להוצאה הוסיפו עוד ועוד מפרשים על הדף, אך מאידך גם נתרבו הטעויות (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י ליידין אות ג). אלו הן הדפסות הירושלמי, לפי הסדר (יש להעיר שהיו עוד דפוסים נוספים, אך לא לכל הירושלמי אלא רק לחלקים ממנו, וברשימה דלקמן הבאנו רק דפוסים שהדפיסו את כולו. בהדפסות שנמשכו כמה שנים, ציינו את שנת סיום ההדפסה בלבד):

א) הירושלמי נדפס לראשונה בויניציאה ה'רפ"ג [1523] (והיא אותה שנה שבה הדפיסו בויניציאה גם את הדפוס הראשון לכל הבבלי (עד אז כל דפוס הדפיס רק מסכתות מסוימות). ויש סוברים שהירושלמי נדפס בויניציאה כבר בשנת ה'רס"ד [1504] (אוצר ישראל ערך תלמוד)) בשני טורים בלי שום פירוש (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 508). המדפיסים הוסיפו את המשניות בתחילת כל פרק, ולא במקומן בתוך הפרק (בכתב היד המשניות לא נמצאות בשלמותן כלל, כדלעיל). דפוס זה נחשב ליותר מדויק מהדפוסים שאחריו משום שלא חדרו אליו שיבושים מאוחרים יותר (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י ליידין אות ג). כיוון שדפוס ויניציאה הוא הדפוס הראשון, היו שציינו מראי מקום לירושלמי ע"פ הדפים בדפוס זה, ע"י ציון לדף ולטור (ישנם ארבעה טורים בכל דף). מאז הדפסה זו, במשך למעלה משמונים שנה הירושלמי לא הודפס, ולכן באותה תקופה בקושי היה ירושלמי בנמצא (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י ליידין הערה 19).

ב) קראקא ה'שס"ט [1609], נדפס ע"פ מהדורת ויניציאה, גם כן בשני טורים, אלא שהוסיפו בשולי העמוד את הפירוש הקצר של ר' דוד הדרשן מקראקא (הקדמה לירושלמי המהדורה הישראלית הוצאת פרדס). בחלק מהוצאות הבבלי הוסיפו בסוף כל כרך את הירושלמי מדפוס קראקא.

ג) קראטאשין ה'תרכ"ו [1866], שוב בשני טורים עם הפירוש הקצר, אלא שהוסיפו בשולי הגליון גם מראי מקומות והגהות קצרות (הקדמה מהמ"ל של דפוס קראטאשין). רוב המפרשים השתמשו במהדורה זו, ובזמנו היו שסברו שזוהי המהדורה המדויקת ביותר (הקדמה לירושלמי המהדורה הישראלית הוצאת פרדס), אך האמת היא שהדפוס הראשון (ויניציאה) הוא המדויק ביותר, כדלעיל (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י ליידין אות ג).

ד) זיטומר ה'תרכ"ז [1867]. בהוצאה זו, לראשונה, הדפיסו את הירושלמי בצורה שדומה לדפוס הבבלי, המקילה מאוד על הלימוד: את המשניות הכניסו למקומן בתוך הפרק (ולא לפני כל פרק, כפי שהיה בכל הדפוסים הקודמים) והוסיפו את המפרשים (פני משה, קרבן העדה ועוד) על הדף בצורה שדומה לדפי הבבלי. מאידך, מהוצאה זו ואילך השמיטו את

הפירוש הקצר של ר' דוד הדרשן מקראקא, משום שהפירושים האחרים מאריכים ומבארים יותר ממנו.

ה) פיעטרקוב ה'תר"ס [1900]. גם הוצאה זו הדפיסה את הירושלמי עם המפרשים על הדף, הוסיפו גם את פירוש הרידב"ז, והנוסח הזה לנוסח זיטומיר, אך צורת הדף ומספרי העמודים השתנו. כיוון ששתי צורות הדף - זיטומיר ופיעטרקוב - היו מצויות בזמנם, לא נהגו לציין מראי מקומות לירושלמי ע"פ מספר הדף (כמקובל בציונים לבבלי) אלא ע"פ הפרק וההלכה, שהם זהים בכל הדפוסים.

ו) וילנא ה'תרפ"ב [1922], צורת הדף זהה להוצאת פיעטרקוב, אלא שהוסיפו על העמוד עוד הוספות. בין השאר הוסיפו בתחתית העמוד שינויי נוסחאות, ובהן גם את נוסח דפוס ויניציאה, שהוא מדויק יותר, כדלעיל (מסומן באותיות: ד"ו).

בסופו של דבר צורת הדף שנתקבלה ביותר היא של הוצאות פיעטרקוב-וילנא, ובמהדורות צילום של פיעטרקוב הדפיסו גם הוצאות רובינשטיין (שבמשך שנים רבות היתה ההוצאה המצויה ביותר) וכן הוצאת ספריית בני תורה המרוכזת. לאחרונה הוצאת מאורי אור הדפיסה את הירושלמי באותיות חדשות ע"פ מהדורת וילנא. כמו כן לימוד הדף היומי הירושלמי הוא ע"פ דפי הוצאות פיעטרקוב-וילנא (בספר זה ציינו במראי המקומות גם את הפרק וההלכה, וגם - בסוגריים מרובעות - את הדף ע"פ הוצאות פיעטרקוב-וילנא).

בשנים האחרונות הדפיסו את הירושלמי בכמה הוצאות חדשות, עם מפרשים שונים. מדורנו.

ז. נוסחאות הירושלמי

השתלשלות שיבושי הנוסח

במשך כל הדורות היה נוסח הירושלמי משובש, ומדור לדור נוספו עוד ועוד שיבושים:

א) כבר בתקופת הראשונים נוסח הירושלמי היה משובש, ולכן צווחו גדולי הראשונים שמרוב השיבושים שבירושלמי א"א לעמוד על דבריו (חומת ירושלים שער א, חוות יאיר ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ו). בטעם לשיבושים הסבירו שהוא משום מיעוט הלומדים בו (רמב"ן ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ו).

ב) מתקופת הראשונים והלאה נשמטו עוד קטעים מהירושלמי, ולכן במקומות רבים מצינו בראשונים שמביאים דבר בשם הירושלמי שהיה בנוסחאות שלהם ואינו בנוסחאות שלנו, ואף לא היה בנוסחאות של שאר הראשונים (ראב"ה, שדי חמד ח"ד מערכת מ כלל קכא עמוד 246).

ג) כת"י לידן, שממנו הועתק הדפוס הראשון, משובש בעצמו (יש שאמרו שהמעתיק עצמו - ר' יחיאל - שיבש בכתבתו, וכתב היד שלפניו כן היה מדויק, אך ככל הנראה כתב היד שלפניו היה כבר משובש (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן אות ג)).

ד) מאז הדפוס הראשון של הירושלמי (ונציה ה'רפ"ג [1523]) נוספו בדפוסים המאוחרים עוד שיבושים, ולכן הדפוס הראשון נחשב לדפוס המדויק ביותר (מבוא לתלמוד ירושלמי

כת"י ליידין אות ג. אמנם בזמנו היו שסברו שהוצאת קראטאשין מדויקת יותר (הקדמה לירושלמי המהדורה הישראלית הוצאת פרדס)).

שיבושים מתוך דמיון לבבלי

הרבה שיבושים נבעו מכך שהמעתיקים לא הכירו את לשונו המיוחדת של הירושלמי, והגיהו אותה בטעות ע"פ לשונו של הבבלי, וניתן לזה כמה דוגמאות:

(א) במקומות רבים הנוסח המקורי בירושלמי הוא "כד שמעון", ופירושו בירושלמי "כאשר שמעון". אך כיוון שהמעתיקים לא הכירו את לשונו של הירושלמי, טעו וכתבו "כר' שמעון" (מראה הפנים קידושין פ"א ה"ב [יא.]).

(ב) בכת"י ליידין ובדפוס ונציה שם המקום הוא "ביתתר" (שהוא כנראה קיצור של "בית תר"), ובדפוסים המאוחרים יותר שינו זאת ל"ביתר", כלשון הבבלי.

(ג) בכת"י ליידין מופיעות במקומות רבים המילים "דת מר", שפירושו בירושלמי "שאתה אומר" (כמו "דאת אמר"). והמגיה בתוך כתב היד הגיה ברוב המקרים ל"דתימר", כנראה מתוך דמיון למילה "דתימא" שבבבלי, ובעקבותיו נקטו כך בכל הדפוסים.

(ד) בדומה לזה, בתחילת משנה בכת"י ליידין ובדפוס ונציה, ברובן הגדול של המשניות מצויין "הלכה", כגון "הלכה ב". ובדפוס הירושלמי שלפנינו הוסיפו את המילה "מתניתין" כדרך הבבלי, וכתבו למשל "הלכה ב מתניתין".

קטעים שאבדו

השיבושים שביירושלמי אינם רק שינויי נוסחאות, אלא גם קטעים שלמים שנשמטו (שדי חמד ח"ד מערכת מ כלל קא עמוד 246), ודוגמא לזה סדר קודשים, שרוב הראשונים והאחרונים כתבו שהיה עליו ירושלמי, אלא שאבד מאיתנו (אמנם יש אומרים שמעולם לא היה ירושלמי על קודשים - מראה הפנים ביכורים פ"א ה"ו [ה: ד"ה אמר, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 511]).

כמו כן ישנם פרקים שלמים שחסרים בירושלמי - סופן של שלוש מסכתות: שבת פרקים כא-כד, מכות פרק ג ונידה פרקים ד-י, וברור שהיה עליהם ירושלמי, אלא שאבד (קובץ מרחבים ח"ג עמוד 219). אמנם בכתבי יד נמצא ירושלמי על פרק ג במכות, ואדרבה, פרק זה ארוך יותר משני הפרקים הראשונים גם יחד. וביארו שהטעם שהשמיטוהו מההוצאות שלפנינו הוא שדרך הסופרים היתה, כידוע, שכאשר סוגיא בירושלמי נכפלת כמה פעמים קיצרו והשמיטו את הסוגיות הכפולות. ובפרק ג במכות כל הפרק כולו הוא מסוגיות שנכפלו כבר במקומות אחרים (ספר הלכות הירושלמי נספח א)).

ואכן במקומות רבים המפרשים והפוסקים הביאו קטעים מהירושלמי שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו, ובמיוחד הרבה בכך התוס' שאנץ (מראה הפנים שבת פ"א ה"א [ג: ד"ה על]). השמטות אלו נדפסו בסוף המסכת בירושלמי בשם "השמטות הירושלמי" (וכן בספר זה הבאנו מהשמטות אלו בסוף המסכת). קטעים כאלו, אע"פ שאינם בנוסח שלפנינו, פשוט שפוסקים כמותם, ורק מהחיד"א משמע שלא פוסקים כמותם (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ו עמוד 130).

יש להעיר שחלק מהקטעים שהביאו הראשונים בשם הירושלמי אינם באמת קטעים מירושלמי, אלא ממדרשים, פסיקות ומדרש ילמדנו, ודרכם היתה לכתוב גם את מדרשים אלו בשם "ירושלמי" (אמרי בינה (מהר"ץ חיות) סי' ב:), ויתכן שהטעם לזה הוא שהם דומים לירושלמי בסגנון בלשון ובשמות החכמים.

קטעים רבים מהירושלמי שלא היו בנוסח שלפנינו נאספו מהגניזה שבמצרים, ונדפסו בשם "שרידי ירושלמי" (שנת ה'תרס"ט [1909]).

השמטות הצנזורה

כידוע, בדפוס הבבלי שלפנינו חסרים כמה קטעים שעוסקים בגויים ובישו, שנשמטו או שונו ע"י הצנזורה (בחלק מהדפוסים החדשים קטעים אלו הושבו למקומם). בדומה לזה גם מהירושלמי צונזרו כמה קטעים כאלה במשך הדורות.

כבר בכת"י לידן נשמטו קטעים בודדים ע"י צנזורה (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן הערה 239), ונביא שני מקרים כאלה:

(א) מעשה בתלמיד שהביט בבעלת הבית, שכל הנראה אותו התלמיד הוא ישו (סנהדרין פ"ו ה"ו [כח:]), ועיין מה שכתבנו שם) - כל המעשה הזה חסר כבר בכתב היד, וכן לא נדפס בדפוס ונציה, ונמצא רק בגניזה.

(ב) שני מעשים על רפואות בשמו של ישו (עבודה זרה פ"ב ה"ב [י: יא:], ועיין מה שכתבנו שם) - בכתב היד נכתבו גם המילים "ישו בן פנדירא", מילים אלו נמחקו כבר בכתב היד, ונכתבו שוב בתוך כתב היד ע"י מגיה. וכן בדפוס ונציה הם הובאו, אך בדפוסים מאוחרים יותר (וכן בדפוסים שלפנינו) הם נשמטו שוב.

דפוס ונציה זהה לכת"י לידן, ולא נשמטו בו קטעים נוספים, משום שבזמנו ובמקומו (איטליה) המגיהים והמדפיסים לא חששו מהגויים (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י לידן הערה 239).

אמנם בדפוסים המאוחרים יותר נכנסו שיבושים רבים ע"י הצנזורה, ובהם מאות מקרים של המילים "גוי" ו"גויים" שהוחלפו למילה "עכו"ם", מקרים מסוימים שהמילים "עבודה זרה" הוחלפו ל"עכו"ם", וכן המילה "משומד" הוחלפה ל"מומר" (בספר זה השבנו את הגירסא המקורית שלפני שיבושי הצנזורה).

שיבושי הירושלמי מול שיבושי הבבלי

השיבושים שנפלו בירושלמי הם אחד הטעמים לכך שלהרבה דעות במחלוקת התלמודים פוסקים בבבלי ולא כירושלמי (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ז, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127). אמנם יש אומרים שגם מהבבלי נשמטו מאמרים רבים, ויש מי שחידש שהיה בבלי אפילו לכל ששת סדרי משנה (חומת ירושלים שער ד).

מאידך, הטעויות שבירושלמי נעשו ע"י סופרים בורים, ולכן קל יותר לזהות היכן שיבשו, אך הבבלי נתקן והוגה ע"י חכמים מובהקים וגדולים בתורה, ותיקוניהם דומים לנוסח המקורי, כך שקשה לגלות היכן שינו מהנוסח המקורי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 582).

ח. הפסיקה במחלוקות בבלי וירושלמי

הפסיקה כבבלי

במחלוקות ירושלמי ובבלי פוסקים כבבלי, ואף לקולא, ואפילו אם אינה מחלוקת מפורשת, אלא שהירושלמי חילק חילוק מסוים והבבלי לא חילק, משמע שהבבלי סובר שאין חילוק וכך פוסקים (ב"י, ב"ח בדעת רש"י ותוס', הובאו ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ד).

הטעמים שנקבעה הלכה כבבלי הם:

(א) מחברי הבבלי הם רבנן בתראי, ומחברי הבבלי עצמם הכירו את הירושלמי (רי"ף, כנסת הגדולה ועוד מפרשים, הובאו ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ב, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127). ואכן במקומות רבים מאוד אנו מוצאים שהבבלי הביא את הדעה שהובאה בירושלמי ודחה אותה³. ויש מי שכתב את כלל זה גם לגבי אותו אמורא שאומר בירושלמי דין אחד ובבבלי אומר דין הפוך, שכיוון שהבבלי בתראה מסתבר שאותו אמורא חזר בו ולכן פוסקים כבבלי (מראה הפנים נידה פ"א ה"ד [ד.], אך משמע שם שבמקרה זה יש מפרשים שכן פסקו כירושלמי).

(ב) משום שגברו הגזירות והשמדות בארץ ישראל, ובטלו הישיבות, ורבים מהחכמים ירדו לבבל, וכך שלטון ההוראה עבר לבבל.

(ג) בבבלי שקדו עוד מאות שנים אחרי הירושלמי - הסבוראים, הגאונים, תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם.

(ד) את הבבלי הגיהו הסבוראים והגאונים מכל שגיאה ושיבוש שנפל ע"י סופרים ומעתיקים (חומת ירושלים שער א).

(ה) הבבלי יותר ארוך ומבואר מהירושלמי (ספר החינוך בהקדמה).

אמנם יש שכן פסקו כירושלמי: ר"א הקליר עשה הכל ע"פ הירושלמי (חומת ירושלים שער ה, ומעין זה כתבו תוס' חגיגה יג. ד"ה ורגלי. וכמובן שזה לדעות שר"א הקליר אינו תנא, אלא חי אחרי הירושלמי, כמו שכתב גליון הש"ס בחגיגה שם). ויש מי שכתב שגם ר"ח, רי"ף, רמב"ם, רמב"ן, רוקח, והרא"ש ברוב המקומות הכריעו כירושלמי (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ד). מהחיד"א משמע לכאורה שבכל מקום פוסקים כירושלמי, אך פירשו את דבריו באופן אחר (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127).

מקרים שבהם כן פוסקים כירושלמי

אע"פ שבדרך כלל פוסקים כבבלי, ישנם מקומות רבים שפוסקים כירושלמי:

(א) כל מקום שהבבלי לא חולק על הירושלמי פוסקים כירושלמי (כנסת הגדולה, מגיד משנה, ב"ח בדעת הרמב"ם ועוד מפרשים, הובאו ביד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ד, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ט עמוד 130). ואכן יש מאות הלכות ומנהגים שנתקבלו בישראל ומקורן רק בירושלמי, וכמעט בכל מקצועות ההלכה נתקבלו דבריו בספרי הראשונים

³ הבאנו דוגמאות רבות לזה בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

והקדמונים (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ה). יתרה מכך, בכמה מקומות שיש דין בירושלמי שהבבלי לא חולק עליו, והפוסקים לא הביאוהו, מפרשי הירושלמי תמהו על המפרשים שלא פסקו כירושלמי בזה.

(ב) כשהירושלמי מסתפק באיזה דין והבבלי לא דן בו כלל - כתבו הראשונים שסומכים על הבבלי שהיה פשוט לו (רשב"א גיטין כא:), אך הפר"ח (אה"ע סי' קכד ס"ק ד) כתב שפוסקים כבעיא שבירושלמי.

(ב) כשהבבלי מסתפק באיזה דין ובירושלמי הוא פשוט - פוסקים כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), אך יש מי שגם בזה פסק כבבלי (ראב"ה ברכות עמוד 119). ומעין זה נחלקו הראשונים במקרה של מחלוקת בבבלי ובירושלמי הדין פשוט (נימוקי יוסף כתובות סט. - פוסקים כירושלמי, ריטב"א שם - כבבלי. ובשיטה מקובצת על תלמוד ירושלמי מסכת ברכות (הרב אליהו משה בלאך) ליקט מקומות רבים שהראשונים (רש"י, תוס', ר"ח, ר"ף, רמב"ם) פסקו כירושלמי כאשר ההלכה לא היתה ברורה בבבלי).

(ג) כאשר הדין בבבלי לא נאמר במפורש, אע"פ שמדויק ממנו ההיפך מהירושלמי - פוסקים כירושלמי. ואפילו כשגם בירושלמי הדין לא מפורש אלא רק מדויק, אלא שהדיוק בירושלמי אלים טפי - פוסקים כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127).

(ד) כשהבבלי מביא מחלוקת ופוסק כדעה אחת, והירושלמי מביא מעשה כדעה האחרת - פוסקים כירושלמי (כנסת הגדולה, ב"י, רא"ש, בעל העיטור, כסף משנה, יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ט).

(ה) כשהירושלמי נותן טעם יפה לדבריו - פוסקים כמותו (אוצר הגאונים פסחים חלק התשובות סי' לט).

(ו) מחלוקת נוסחאות בין הירושלמי לבבלי בגרסת הברייתא - פרי תואר: סומכים על הירושלמי, רשב"ץ ושדי חמד: סומכים על הבבלי, שהרי בירושלמי רבו השיבושים (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ז, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), ועוד, שהבבלי הוא בתראה (שדי חמד שם).

(ז) כשיש מחלוקת תלמודים במעשיות שארעו בארץ ישראל - דברי הירושלמי עיקר, משום שהם היו בקיאין יותר במעשים שארעו אצלם (מהר"ץ חיות גיטין ז. יש להעיר שבפרטי ענייני מעשיות יש יותר שינויי גרסאות בין הבבלי לירושלמי מאשר בענייני הלכות, וכמעט בכל מעשה שהובא גם בבבלי וגם בירושלמי יש חילוקים בפרטים השונים, משא"כ בהלכות שבהרבה מקרים אין שום חילוק בין הבבלי לירושלמי. ויתכן שהטעם לזה הוא שבענייני מעשיות פחות הקפידו על העברת המסורת המדויקת בפרטי המעשה אלא בעיקר על עצם המעשה).

(ח) במחלוקות הפוכות, דהיינו שיש מחלוקת אמוראים בשני התלמודים, אך הדעות בירושלמי ובבבלי הפוכות⁴ - במקומות אחדים הראשונים הכריעו כבבלי, אבל לא כולם קיבלו את הכרעה זו (הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי פרק ג). ומראה הפנים (סנהדרין פ"ז ה"ה [לג:] ד"ה רבי) כתב שבסתם מחלוקות הפוכות פוסקים כבבלי משום שהוא בתראה, אך

⁴ הבאנו דוגמאות רבות לזה בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

כשבבבלי כתוב "כי אתא פלוני מארץ ישראל וכו'" ובירושלמי הנוסח שונה - ע"פ רוב פוסקים כירושלמי.

(ט) כשיש מחלוקת בבלי וירושלמי בדעת רבי יוחנן (שהוא בפשטות מאריה דש"ס ירושלמי), לרוב הדעות פוסקים כבבלי (חיד"א, מכתב לחזקיהו, באר יעקב, מלא הרועים ועוד), אך הלחם משנה (עבודת כוכבים סוף פרק ג) הסתפק בזה (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ב עמוד 128).

שיטת הרמב"ם

שיטת הרמב"ם לפסוק כירושלמי במקומות רבים, ודנו המפרשים באלו מקומות:

- (א) ראב"ד (קריאת שמע פ"ג ה"ו): הרמב"ם סומך על הירושלמי.
- (ב) מהרי"ק (סי' ק): הרמב"ם רגיל לפסוק כירושלמי יותר מכל הפוסקים כשהבבלי מפרש שינויי דחיקי והירושלמי מפרש כפשטה (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127).
- (ג) ש"ך (י"ד סי' קמה ס"ק א): כשהבבלי מסופק ובירושלמי פשוט - הרמב"ם פוסק כירושלמי.
- (ד) כשהירושלמי פוסק בפשטות והבבלי דוחה זאת - הרמב"ם פוסק כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127).
- (ה) מראה הפנים (סנהדרין פ"ג ה"ה [טז]: ד"ה אילו): במחלוקת אמוראים בתלמוד הירושלמי הרמב"ם פוסק כבתראי, שהיא נחשבת המסקנה.

האם לנסות להשוות בין התלמודים

כתבו הפוסקים שכאשר אפשר לפרש בבבלי שני פירושים, יש לפרשו כירושלמי (ש"ת רמ"ע, יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ח, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), ועדיף אפילו לדחוק כדי שלא תהיה מחלוקת בין התלמודים (תוס', תוס' ישנים, ב"י, כסף משנה, מהרי"ו, רש"ל, יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות י, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127), ובפרט כשהיא דעת אותו אמורא (יפה עיניים עירובין צז:).

והכרם יהושע ("כלל ויסוד בעניין מחלוקות רש"י ותוס" עמוד פו) חידש שנחלקו בזה הראשונים: רש"י סובר שיש לפרש את הבבלי כפשטו גם אם פירוש זה יחלוק על הירושלמי, ותוס' סוברים שעדיף לדחוק בלשון הבבלי כדי להשוותו לדברי הירושלמי. וכמו שנחלקו במקומות רבים שתוס' דחקו בלשון הגמרא כדי להשוותה עם סוגיות אחרות, ורש"י העדיף לפרש כל סוגיא כפשטה גם אם היא תחלוק על סוגיות אחרות.

מאידך, דנו האם לדחוק בירושלמי כדי לפרשו כדעת הבבלי: רוב מפרשי הירושלמי האחרונים נכנסו בפרצות דחוקות כדי להתאים את הירושלמי לבבלי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 597), ור' דוד הדרשן מקראקא (בפירושו המכונה "הפירוש הקצר" (הקדמה לירושלמי המהדורה הישראלית הוצאת פרדס)) אף הגיה את הירושלמי ע"פ נוסחת הבבלי (קובץ מרחבים ח"ג עמוד 227). לעומתם, הגר"א, שהרבה לעסוק בירושלמי, לא נמנע מלפרש שנחלקו התלמודים, כאשר נראה כך (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 530). כמו כן היפה עיניים

פירש בירושלמי פירושים שיוצאים מהם דינים מחודשים נגד הבבלי, גם במקרים שמפרשי הירושלמי פירשו בו פירושים פשוטים שלא מתנגדים לבבלי.

ויש מי שכתב שנחלקו בזה אפילו מפרשי הירושלמי שעל הדף, שקרבן העדה השתדל לפרש את הירושלמי כבבלי יותר מהפני משה (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 525, קובץ מרחבים ח"ג עמוד 228). אמנם בכמה מקומות מצאנו גם להיפך, שהפני משה פירש כבבלי וקרבן העדה דווקא חלק עליו (כגון כתובות פ"א ה"ט [ז]. לגבי שתוקי כהן גדול).

ספרים אחרים שחולקים על הירושלמי

(א) תוספתא נגד הירושלמי - הרמב"ם והרי"ף סומכים על הירושלמי משום שעל התוספתא איננו יודעים אם מתנייא בי רבי חייא ורבי הושעיא, והפ"ח הוסיף טעם שהירושלמי הוא בתרא טפי (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ג, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א ואות ה עמוד 129). אך יש שפקפקו בזה: הרש"ך כתב שבמקרה כזה תלוי בשיקול דעת הפוסקים איזה טעם מסתבר (שדי חמד שם), והראב"ה (פסחים עמוד 72) כתב שבשעת הדחק אפשר להקל כדעת התוספתא.

(ב) מדרש רבה נגד הירושלמי, ובבבלי לא מובא הדין - פוסקים כירושלמי (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות יד, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ז עמוד 130), אך יהודה יעלה סובר שלא מוכרח לפסוק בזה כירושלמי (שדי חמד שם).

(ג) מדרש תנחומא נגד הירושלמי - פוסקים כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ח עמוד 130).

(ד) הזוהר נגד הירושלמי - פוסקים כירושלמי (שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות ט עמוד 130).

פירוש מילים בירושלמי

אע"פ שבהשקפה ראשונה לשונו של הירושלמי נראית קשה, רובו הגדול של הירושלמי הוא בעברית ובארמית הדומה לבבלי. עיקר הקושי בלימוד הירושלמי נובע מכך שאיננו רגילים ללשונו, ואכן, הלומד את הירושלמי יתרגל ללשונו תוך זמן קצר.

גם המילים (וכן שמות התנאים והאמוראים) ששונות בירושלמי, ברובן הגדול דומות למילים בבבלי, אלא שיש בהן שינויים קלים: נתחלפו אותיות דומות (כגון: כצוצטרה - גזוצטרה), נשמטה האות אל"ף (רבי בא - רבי אבא), נוספה האות יו"ד (הין - הן), אוחדו מילים (רבי - רבי אמי), שוכלו אותיות (מגלגל - מלגלג), או שביטויים הובאו בצורה שונה מאלו שאנו רגילים אליהם בבבלי (כל עמא - כולי עלמא).

הבאנו כאן את פירושיהן של המילים השכיחות בירושלמי, בעיקר מתוך "קצת לשונות המיוחדים להירושלמי" שנדפס בתחילת הירושלמי. מומלץ לקרוא את רשימה זו לפני שמתחילים בלימוד הירושלמי, וכמובן שאם נתקלים בזמן הלימוד במילה שאינה מובנת - ניתן לעיין ברשימה זו.

איכן - היכן.

אין - לפעמים פירושו כמו "אם".

אין תימר - אם תאמר (כמו "אי תימא" בבבלי).

אית דבעי מימר - יש אומרים.

אית תני וכו' ואית תני תני - יש חכמים ששנו את המשנה בלשון זו.

אמורין - אמוראים.

באי זה צד, כאי זה צד - כיצד.

בדא - אמר או סבר.

בי רבי - בן רבי (כמו "ברבי" בבבלי).

בעי - לפעמים אינו בעיא אלא פשיטותא (יעיר אוזן (לחיד"א) מערכת ב אות ל).

גרמך - עצמך.

דו אמר - שאמר (כמו דהוא אמר, דאמר).

דין כדעתיה ודין כדעתיה - זה לשיטתו וזה לשיטתו (כמו "ואזדו לטעמייהו" בבבלי).

דלא, דילא - אלא.

דלמא - מעשה (מלשון "די לימא", כלומר: סיפור דברים שאמרו כך הוא (פני משה סוכה פ"ה ה"א [כב:]

ד"ה דלמא), ויש אומרים שהוא מלשון "דא לימא", לומר לאנשים שישמעו מוסר ואל יפריעו (פתיחה

לפירוש מהר"ש סיריליא חלק שני, נדפס בירושלמי לאחר מסכת פאה)).

דמר - שאמר (כמו "דאמר" בבבלי).

דת מר, דתימר, דאת מר, דת אמר, דאת אמר - שאתה אומר (הגירסא המקורית בכת"י לידן

(שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) היא "דת מר". אך המגיה בתוך כתב היד הגיה ברוב

המקרים ל"דתימר" (יתכן שעשה זאת מתוך דמיון למילה "דתימא" שבבבלי), ובעקבותיו נקטו כך בכל

הדפוסים, ובכמה מקומות השתמשו באפשרויות האחרות).

הבקר - הפקר.

הדא אמרה - זאת אומרת.

הדא דאת מר, הדא דתימר - זה נאמר (כמו "במה דברים אמורים" בבבלי).

היך עבידא - כיצד.

הלכה - מדרבנן, אלא אם כן הביא לכך פסוק (יד מלאכי אות תסה).

הנייה - הנאה.

הפיטרופין - אפטרופוסין.

ווא, ווה - אבא (שם חכם, למשל "רבי חייא בר ווא" שהוא "רבי חייא בר אבא" בבבלי).

ואדיין את לזו - עוד אתה צריך לזו? עוד אתה מתקשה בזה? (בתמיהה).

ומר - ואמר.

חד אמר וכו' וחרנה (או: וחורנה) אמר וכו' - שני אמוראים, אחד אמר כך והאחר אמר כך

(כמו "חד אמר וכו' וחד אמר וכו'" בבבלי). וכאשר הירושלמי לא מוסיף "ולא ידעין מאן

אמר דא ומאן אמר דא" (ולא יודעים מי אמר כך ומי אמר כך) כוונתו שהאמורא הראשון

שהוזכר אמר את הדעה הראשונה והשני אמר את השנייה. למשל: "רבי חננא ורבי

מנא חד אמר עד כזית וחרנא אמר עד פחות מכזית" (ברכות פ"ו ה"א [מג:]). - הכוונה

היא שרבי חננא הוא האומר עד כזית ורבי מנא הוא האומר עד פחות מכזית (מראה

הפנים שבת פ"ז ה"ז א [מא:]).

חומר - חומרא.

חט - חטא.

חכמים - לפעמים פירושו תנא קמא (כי הירושלמי לא משתמש בלשון "תנא קמא" (חומת ירושלים

שער ו, נדפס בתחילת הירושלמי)).

חמא - ראה.

טבאות - טוב (כמו "טבא" (מראה הפנים בבא בתרא פ"ב ה"א [ז: ד"ה רבי])).

יאות - נכון, יפה (כמו "יאה"), ולפעמים הוא לשון של ראייה.

יבא כהדא - יבוא כזה (לשון ראייה).

כא (לגבי מקומות) - כאן (כמו "הכא" בבבלי), ולפעמים פירושו בארץ ישראל (כמו ש"הכא"

בבבלי פירושו בבבל). לגבי סוגיות שמקשים מסוגיא על סוגיא, לעיתים הירושלמי

הופך את "כא" ו"תמן" (שם), דהיינו "תמן" היא סוגייתנו ו"כא" היא הסוגיא

שבמקום אחר, והטעם לזה הוא שכל השקלא וטריא הזו נשנתה בירושלמי במקום

אחר (שבו "כא" הוא כאן ו"תמן" הוא שם), והועתקה למקום זה באותה לשון (רמב"ן

שבועות מג. ד"ה וכתב).

כולהם, כולהן - כולם, כולן.

כילו - כאילו.

כל עמא - כולם (כמו "כולי עלמא" בבבלי).

כיני מתניתא - כך כתוב, כך יש לפרש את המשנה (מלשון "כן היא מתניתא", כמו "הכי קתני"

בבבלי), ולפעמים פירושו שצריך לגרוס אחרת במשנה (כמו "תני" בבבלי).

כצוצרה, כצוצטרה - גזוזטרה.

לא בדא - אין מקום לחשוב כך.

לבא - לכתחילה (מלשון "לעתיד", שאפשר לנהוג כך גם לעתיד ולא להכשיר רק בדיעבד את העבר).

לוכל - לאכול.

לון - להם (כמו "להון" בבבלי).

ליידא מילה - לאיזה צורך, לאיזה עניין.

ליעזר - אליעזר.

לעזר - אלעזר.

לפום כן - לכן.
 לשעבר - בדיעבד (שאפשר להכשיר רק את העבר ולא לנהוג כך לעתיד).
מאי כדון - איך נסביר (בשאלה. כמו "מאי איכא למימר" בבבלי).
 מה אית לך - מהו (בשאלה).
 מה אנן קיימין - במה מדובר (כמו "במאי עסקינן" בבבלי).
 מה נפק מן ביניהון - מה הנפק"מ (כמו "מאי בינייהו" בבבלי).
 מודיי - מודים.
 מיכן - מכאן.
 מן הדא - מכאן.
 מעתה - אם כן.
 מר - אומר.
 מתניתא - בירושלמי הוא כינוי גם למשנה, ולא רק לברייתא. והמילה "ברייתא" לא מוזכרת בירושלמי כלל (חומת ירושלים שער ו, נדפס בתחילת הירושלמי).
נן - אנחנו (כמו "אנן" בבבלי).
 נשמעינה מן הדא - נשמע מכאן, לשון ראייה (כמו "תא שמע" בבבלי).
סברין מימר - רצו לומר, לשון ה"א.
 סלקת מתניתא - נגמרה המשנה (כמו "סליק פירקא"), דהיינו: כאן נגמר העניין, ומכאן ואילך מתחיל עניין אחר (נועם ירושלמי שבת פ"ג ה"ג, ספר הלכות הירושלמי נספח ב).
עאל (ובכמה מקומות: אעל) - נכנס (כמו "על" בבבלי).
 עד כדון - עד עתה, עד כאן.
 עלוי - עליו (כמו "עלוה" בבבלי).
פלוני בשם פלוני - הירושלמי משמיט את תיבת "אמר" לפני האומר הראשון.
 פליגא - לפעמים פירושו קושיא (למשל "מתניתא פליגא על וכו'", שהיא קושיא על אמורא).
ציבחד - מעט.
 ציפורין, צפרין - ציפורי (שם מקום).
קול - קולא.
 קומי - לפני (כמו "קמיה" בבבלי).
 קופד - בשר (כמו "קופרא" בבבלי).
רבי בא - רבי אבא.
 רבי בון - רבין (או אבין).
 רב זעירא - רבי זירא.
 רבי חונא - רב הונא.
 רבי חיה רובה (הגדול) - כינוי לרבי חייא.
 רבי יודה, רבי יודן - רבי יהודה.
 רבי לא - רבי אילעא.
 רבנין - רבנן.
שיני - שני.
תיי - בא (כמו "אתיא" בבבלי).
 תלמידיו - תלמידיו.
 תמן (לגבי מקומות) - שם (כמו "התם" בבבלי), ולפעמים פירושו בבבל (כמו ש"התם" בבבלי פירושו בארץ ישראל). לגבי סוגיות שמקשים מסוגיא על סוגיא, לעיתים הירושלמי

הופך את "כא" ו"תמן" (שם), דהיינו "תמן" היא סוגייתנו ו"כא" היא הסוגיא שבמקום אחר, והטעם לזה הוא שכל השקלא וטריא הזו נשנתה בירושלמי במקום אחר (שבו "כא" הוא כאן ו"תמן" הוא שם), והועתקה למקום זה באותה לשון (רמב"ן שבועות מג. ד"ה וכתב).

תני - בירושלמי הוא כינוי גם למימרא של אמורא (יפה עיניים שבועות כה.). וגם למשנה, ולא רק לברייטא (גליון הש"ס על הירושלמי ברכות פ"ז ה"ג [נד:]). והמילה "ברייטא" לא מוזכרת בירושלמי כלל (חומת ירושלים שער ו, נדפס בתחילת הירושלמי).

תניי - תנאי.

תניין - תנאים.

תפלוגתא - מחלוקת.

מסכת ברכות

פרק א – מאימתי

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

אנן תנינן משעה שהכהנים נכנסין לוכל (לאכול) בתרומתן וכו' (פותח מיד בסוגיית זמן קריאת שמע).

בבלי פותח בענייני לשון המשנה (מאימתי) וסדר המשנה (קריאת שמע של ערבית ושל שחרית)¹.

קריאת שמע בבית הכנסת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

הקורא קודם לכן (קריאת שמע של ערבית קודם זמנה) לא יצא ידי חובתו, אם כן למה קורין אותה בבית הכנסת (שבזמנם היו קוראים קריאת שמע בבית הכנסת קודם זמנה)? אמר רבי יוסי: אין קורין אותה בבית הכנסת בשביל לצאת ידי חובתו, אלא כדי לעמוד בתפילה מתוך דבר של תורה.

בבלי לא הובא, ורש"י (ב. ד"ה עד) ותוס' (שם ד"ה מאימתי) הביאו את הירושלמי.

ספק קרא שמע

פ"א ה"א [א:]

רבי זעירא בשם רב ירמיה: ספק בירך על מזונו ספק לא בירך - צריך לברך, דכתיב ואכלת ושבעת וברכת. ספק התפלל ספק לא התפלל - אל יתפלל, ודלא כרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו, למה שאין תפילה מפסדת וכו'. ספק קרא (שמע) ספק לא קרא - צריך לקרות.

בבלי כא. ספק התפלל הובא כמו בירושלמי, בספק קרא שמע נחלקו, וספק בירך לא הובא בבבלי כלל.

בין השמשות וצאת הכוכבים

פ"א ה"א [ב-ג:]

כמה כוכבים יצאו ויהא לילה, רבי פינחס בשם רבי אבא בר פפא: כוכב אחד ודאי יום, שנים ספק לילה, שלשה ודאי לילה וכו'. רבי יעקב דרומנה בשם רבי יהודה בן פזי: כוכב אחד ודאי יום, שנים לילה. ולית ליה ספק (לשיטתו אין זמן שהוא ספק יום ספק לילה)? אית ליה ספק בין כוכב לכוכב.

בבלי שבת לה: מובאת רק הדעה הראשונה.

בין השמשות תלוי בלבנה

פ"א ה"א [ב:]

הלבנה בתקופתה (באמצע החודש) התחיל גלגל חמה לשקע ותחילת גלגל לבנה לעלות - זהו בין השמשות (באמצע החודש הלבנה זורחת במזרח בדיוק בזמן שהחמה שוקעת במערב).

בבלי שבת לד: דן בבין השמשות ולא תלה זאת בלבנה.

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

ישור הרגליים בתפילה, למלאכים אין ברכיים
 זהו שעומד ומתפלל צריך להשוות את רגליו. תרין אמורין (אמוראים נחלקו בפירוש "להשוות רגליו") - רבי לוי ורבי סימון, חד אמר כמלאכים וחד אמר ככהנים. מאן דאמר ככהנים - לא תעלה במעלות על מזבחי, שהיו מהלכים עקב בצד גודל וגודל אצל עקב (ופירושו שרגליו זו לפני זו), ומאן דאמר כמלאכים - ורגליהם רגל ישרה (ופירושו זו ליד זו). רבי חנינא בר אנדריי בשם רבי שמואל בר סוטר: המלאכים אין להן קפיצין (ברכיים). וכן כתב הירושלמי שבועות פ"ו ה"ה [לא]. שלמלאכי חבלה אין ברכיים, ועיין מה שכתבנו שם.

בבבלי למד זאת רק מהפסוק ורגליהם רגל ישרה, ופשוט שפירושו שרגליו זו ליד זו (וכן הלשון בבבלי "יכוון את רגליו"), ולא הביא את הפסוק בכהנים וכן לא הוזכר שאין למלאכים ברכיים.

בברכת כהנים הציבור אומר פסוקים
 פ"א ה"א [ד.]
 זה שרואה את הכהנים בבית הכנסת, בברכה ראשונה צריך לומר ברכו את ה' מלאכיו וכו'.

בבבלי סוטה לט: הביא דין זה אך הוסיף שיש חולקים ואומרים שלא לומר את פסוקים אלו.

זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה
 פ"א ה"א [ד:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ב [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גאולת ישראל קמעה קמעה
 פ"א ה"א [ד:]
 דלמא (מעשה), רבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתה (בשחר) וראו איילת השחר (שם כוכב) שבקע אורה. אמר רבי חייא רבה לרבי שמעון בן חלפתא בירבי: כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קימאה קימאה (קמעה), כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת, מאי טעמא כי אשב בחושך ה' אורי לי (שהחושך הוא משל לגלות והאור הוא משל לגאולה). כך בתחילה ומרדכי יושב בשער המלך, ואחר כך ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, ואחר כך וישב מרדכי אל שער המלך, ואחר כך ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות ואחר כך ליהודים היתה אורה ושמחה.

בבבלי לא הובא.

גודלו של גן עדן, עץ חיים
 פ"א ה"א [ד:]
 עץ חיים אחד מששים לגן, וגן אחד מששים לעדן, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. תמצית כור תרקב שותה (מתמצית המים שמשקים בית כור אפשר להשקות תרקב שהוא אחד משישים של כור), תמצית כוש מצרים שותה (וכך מצרים היא אחד משישים של כוש), נמצאת אומר מצרים מהלך ארבעים יום, וכוש מהלך שבע שנים ועוד.

בבבלי תענית י. ופסחים צד. הובא בכמה שינויים: הוסיף שעדן הוא אחד משישים של גיהנם, לא הביא את עץ חיים ועוד.

עובי הרקיע
 פ"א ה"א [ה:]
 עוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה וכו'. תני בשם רבי יהושע: עוביו של רקיע כשתי אצבעיים. מילתיה דרבי חנינא פליגא, דאמר רבי אחא בשם רבי חננא: תרקיע עמו לשחקים חזקים כראי מוצק תרקיע, מלמד שהן עשויין כטס.

בבבלי פסחים צד: דן בזה, אך הביא רק את הדעה שעוביו מהלך חמש מאות שנה.

בבלי ג: • פ"א ה"א [ה.]

כמה אשמורות ביום ובלילה

רבי אומר: ארבע אשמורות ביום וארבע אשמורות בלילה וכו'. רבי נתן אומר: שלש.
בבבלי נחלקו רק באשמורות שבלילה.

בבלי ד.

דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ד [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ז. • פ"א ה"א [ה.]

אורכם של עונה, עת ורגע

העונה (שיעור זמן) אחד מעשרים וארבעה לשעה, העת אחד מעשרים וארבעה לעונה, הרגע אחד מעשרים וארבעה לעת. כמה הוא הרגע? רבי ברכיה בשם רבי חלבו אמר כדי לאומרו, ורבנן אמרין הרגע כהרף עין, תני שמואל: הרגע אחד מחמשת ריבוא וששת אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמונה לשעה.

בבבלי גם כן דן באורכו של רגע, ויש בזה גרסאות שונות. לגבי עונה בשבת פו. (ועוד מקומות) פשוט שהיא י"ב שעות (ומראה הפנים כאן דן בזה). ושיעור "עת" לא הובא בבבלי כלל.

בבלי ה. • פ"א ה"א [ד:]

קריאת שמע על המיטה להבריא מזיקין

מה טעם אמרו אדם צריך לקרות שמע בביתו בערב? בשביל להבריא את המזיקין.
בבבלי הוזכרה קריאת שמע על המיטה, וכאילו אוחד חרב בידו, ורש"י (שם ד"ה כאלו) ביאר שהיא להבריא את המזיקין, אך דבר זה לא מפורש בגמרא.

בבלי ה. • פ"א ה"א [ה:]

דרשות "אל תקרי" – אינן בירושלמי

בבבלי הביא כאן את הדרשה אל תקרי תלמדנו אלא תלמדנו. ודרשות "אל תקרי" נמצאות בבלי קרוב למאה פעמים (כמעט כולן בענייני אגדה), ובירושלמי לא הובאו כלל² (תורה שלמה חלק כ"ט פרק י ד"ה לעיל). אמנם חומת ירושלים (שער ו ד"ה אצל, נדפס בתחילת הירושלמי) סובר שגם הירושלמי דורש "אל תקרי", אלא שהוא לא כותב זאת בפירוש (ומביא דוגמא לזה מדרשת הבבלי (ברכות ל:)) "אל תקרי בהדרת קודש אלא בחדרת קודש", שבירושלמי (ברכות פ"ה ה"א [לז.]) כתב "השתחו לה' בהדרת קודש - בחדרת קודש".

בבלי ה. • פ"א ה"א [ו.]

לקרוא שמע שוב ושוב

רבי שמואל בר נחמני כד הוה נחית לעיבורה הוה מקבל רבי יעקב גרוסה, והוה רבי זעירא מטמר ביני קופיין (התחבא בין הקופות שלא יראהו), משמענא היך הוה קרי שמע והוה קרי וחזר וקרי עד דהוה שקע מיניה גו שינתייה (שמע איך היה חוזר על קריאת שמע שוב ושוב עד שירדם), ומאי טעמא, רבי אחא ורבי תחליפא חמוי בשם רבי שמואל בר נחמן: רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה.
בבבלי לא הובא, והובא להלכה (רמ"א אר"ח סי' רלט סעיף א).

² יתכן שקשור לכך שבירושלמי גם לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סה.

תיכף לנטילת ידיים ברכה – במים ראשונים
 תכף לנטילת ידיים ברכה וכו' וכל מי שהוא תוכף לנטילת ידיים ברכה אין השטן מקטרג באותה סעודה.
בבלי מב. גם כן כתב "תכף לנטילת ידיים ברכה", אך שם משמע שהם מים אחרונים, וכך גם פירש רש"י (ד"ה לנטילת). אך בירושלמי משמע שהיא נטילת ידיים שקודם הסעודה, וכן העיר גליון הש"ס על הבבלי שם.

סמיכת גאולה לתפילה
 בבלי ד: • פ"א ה"א א [ו.]
 וכל מי שהוא תוכף גאולה לתפילה אין השטן מקטרג באותו היום וכו'. אמר רבי אמי כל מי שאינו תוכף לגאולה תפילה למה הוא דומה לאוהבו של מלך שבא והרתיק (ביקש להיכנס) על פתחו של מלך, יצא (המלך) לידע מה הוא מבקש ומצאו שהפליג (הלך), עוד הוא הפליג (גם המלך הלך).
בבלי הובא דין סמיכת גאולה לתפילה, אך הטעם לזה לא הובא³, ורש"י (ד"ה זה הסומך) הביא את הירושלמי הזה.

שבחי יופיו של רבי יוחנן – אינם בירושלמי
 בבלי ה: • פ"א ה"א א [ו.]
בבלי הביא כאן את שבחו של רבי יוחנן שהיה יפה וזרועו האירה את הבית. ובירושלמי לא הובא⁴.

המתפלל צריך להסב פניו לכותל
 בבלי ה:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ד [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש
 בבלי ו.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"א [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה מתפלל, בא לבהכ"נ ומניח תפילין – אינו בירושלמי
 בבלי ו.ז. • פ"א ה"א א [ו.]
בבלי כאן הובא שהקב"ה מתפלל, בא לבית הכנסת ומניח תפילין, ואינו בירושלמי כלל⁵.

מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת
 בבלי ו:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ד [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין – כמעט ואינם בירושלמי
 בבלי ז. • פ"א ה"א א [ו.]
בבלי הביא מעשה בצדוקי שציער את רבי יהושע בן לוי בפסוקים, ובירושלמי לא הובא. ובכלל הבבלי הזכיר במקומות רבים צדוקים, ביתוסים, אפיקורסים ומינים, מעשים שונים שהיו איתם ואת טענותיהם, ובירושלמי כמעט ולא הוזכרו.

³ כדרכו של הבבלי לא להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

⁴ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

⁵ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות

בבלי ח.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"א [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

התחילו עשרה ויצאו מקצתם

בבלי ח.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

לחזור על הפרשה קודם הסעודה בשבת

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה בכל, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

לכבד זקן ששכח תלמודו

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

קורא קודם ואחר הנץ – אינו בירושלמי

בבלי ח: • פ"א ה"א [ו:]

פעמים שאדם קורא את שמע, אחת לפני עמוד השחר ואחת לאחר עמוד השחר ונמצא יוצא ידי חובתו של יום ושל לילה.

בבבלי גם כן הובא, והוסיף שפעמים שקורא אחת קודם הנץ ואחת אחר הנץ, וגם כן יוצא ידי חובה של יום ושל לילה.

להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים

פ"א ה"א [ו:]

ורבן גמליאל פליג על רבנין (רבנן) ועבד עובדא כוותיה (והחמיר על עצמו לקרוא לאחר חצות)? והא רבי מאיר פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה (ולא החמיר על עצמו), והא רבי עקיבא פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה.

בבבלי מפורש שרבן גמליאל לא חולק על חכמים, וגם מה שחכמים אמרו עד חצות הוא רק לכתחילה (ומראה הפנים דן בזה). הקושיא מרבי מאיר ורבי עקיבא לא הובאה בבבלי, ובשבת קלד. כתב שרבי מאיר מיקל לאחרים ומחמיר על עצמו.

תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או ירוק

פ"א ה"א [ז:]

שכל המקיים מצות ציצית כאילו מקבל פני שכינה, מגיד שהתכלת דומה לים, והים דומה לעשבים, ועשבים דומין לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, והכסא דומה לספיר, דכתיב ואראה והנה על הרקיע אשר על ראש הכרוב כאבן ספיר כמראה דמות כסא.

בבבלי סוטה יז. ומנחות מג: דומה לזה, אך שם לא מוזכרים עשבים וספיר. ומראה הפנים ביאר שלפי זה נחלקו התלמודים מהו צבע התכלת: לירושלמי הוא גר"ן (בלשוננו: ירוק), כמו העשבים, ולבבלי הוא בל"א (בלשוננו: כחול), כמו השמים והים.

קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין

בבלי ט: • פ"א ה"ב [ז:]

מצותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפילה ונמצא מתפלל ביום.

בבבלי הלשון: ותיקין היו גומרין אותה (ומוכח שמתחילים קודם הנץ, שלא כירושלמי) עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפילה ונמצא מתפלל ביום (והיפה עיניים (ד"ה ותיקין) דן בזה).

זמן קריאת שמע עד שלוש שעות בדיעבד
 הלכה כרבי יהושע (שזמן קריאת שמע עד שלוש שעות) בשוכח (בדיעבד, ומשמע שלכתחילה כוותיקין).
בבבלי בפשטות הלכה כרבי יהושע, ולא רק בדיעבד.

מצוה לראות מלכים
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

קריאת שמע ותפילה
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

רשב"י לא הפסיק מלימודו אפילו לקריאת שמע
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פה מיוחד לדברי תורה
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ללמוד על מנת לעשות
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם דורשים סמוכים
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ויסב חזקיהו אל הקיר
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

טבלה של רפואות
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ט ה"א [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אלישע נקרא קדוש
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ד [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חביבים דברי סופרים מדברי תורה
 רבי בא (אבא) בר כהן בשם רבי יודה בן פזי: תדע לך שחביבין דברי סופרים מדברי תורה שהרי רבי טרפון אילו לא קרא לא היה עובר אלא בעשה וע"י שעבר על דברי בית הלל נתחייב מיתה על שם ופורץ גדר ישכנו נחש. תני רבי ישמעאל: דברי תורה יש בהן איסור ויש בהן היתר, יש בהן קולין (קלים) יש בהן חומרין (חמורים), אבל דברי

סופרים כולן חמורין הן, תדע לך שהוא כן, דתנינא תמן: (זקן ממרא) האומר אין (מצוות) תפילין (שהוא) לעבור על דברי תורה פטור, חמש טוטפות (שהוא) להוסיף על דברי סופרים (שהרי בתורה לא מפורש שהן רק ארבע) חייב. רבי חנניה בריה דרבי אדא בשם רבי תנחום בירבי חייא: חמורים דברי זקנים (חכמים) מדברי נביאים. **בבלי** סוגיא דומה לזה בעירובין כא, שצריך להיזהר בדברי סופרים יותר מבדברי תורה, אך לא הביא ראיה מבל תוסיף, ולא הביא שחמורים מדברי נביאים.

נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך פ"א ה"ד [ט].
הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"ד [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל בבלי יא. • פ"א ה"ד [ט].
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מספר הברכות בקריאת שמע בבלי יא. • פ"א ה"ה [ט].
(המקור למספר הברכות של קריאת שמע) רבי סימון בשם רבי שמואל בר נחמן: על שם והגית בו יומם ולילה - שתהא הגיית היום והלילה שוין (מספר הפרשיות והברכות, וכיוון שבשחר יש שלוש פרשיות ושלוש ברכות, ובערב יש רק שתי פרשיות (לדעה אחת) הוסיפו בערב עוד ברכה). רבי יוסי ברבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי: על שם שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך. **בבלי** לא הובא טעם למספר זה⁶, ורש"י (יא. ד"ה בשחר) הביא את הירושלמי.

עשרת הדברות בקריאת שמע פ"א ה"ה [ט].
מפני מה קורין שתי פרשיות הללו בכל יום? רבי לוי ורבי סימון, רבי סימון אמר מפני שכתוב בהן שכיבה וקימה. רבי לוי אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בהן: אנכי ה' אלהיך - שמע ישראל ה' אלהינו, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני - ה' אחד וכו'. **בבלי** לא הובא, והובא בתוס' (יב: ד"ה בקשו) וכן הובא במשנה ברורה (סי' סא ס"ק ב) להלכה.

ברכות התורה בבלי יא: • פ"א ה"ה [ט].
שמואל אמר השכים לשנות קודם קריאת שמע צריך לברך, לאחר קריאת שמע אין צריך לברך. אמר רבי בא (אבא): והוא ששנה על אתר (שלמד מיד לאחר הברכות). רבי חונא אמר נראין הדברים: מדרש צריך לברך, הלכות אין צריך לברך. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: בין מדרש בין הלכות צריך לברך. אמר רב חייא בר אשי נהגין הוינן ויתבין קומוי (יושבים לפני) רב בין מדרש בין הלכות זקיקין למיברכה. **בבלי** החילוקים הם בין מקרא, מדרש, משנה ותלמוד. כמו כן לא הובא שם הדין שצריך ללמוד מיד אחר הברכות, והתוס' (ד"ה שכבר) הביאו את הירושלמי.

קד קידה ונעשה צולע בבלי יב. • פ"א ה"ה [י].
אי זו כריעה ואי זו בריכה? רבי חייא רבא הראה בריכה לפני רבי ונפסח (נעשה פיסח) ונתרפא, רבי לוי בר סיוסי הראה כריעה לפני רבי ונפסח ולא נתרפא.

⁶ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

בבבלי סוכה נג., תענית כה., ומגילה כב: הובא רק המעשה שלוי קד קידה לפני רבי ונעשה צולע.

גילו של ראב"ע בבלי יב: • פ"א ה"ו [יא.]
אמר להן רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה וכו' אף על פי שנכנס לגדולה האריך ימים, הדא אמרה שהגדולה מקצרת ימים.
בבבלי כח. כתוב שבאותו הזמן היה בן שמונה עשרה (ואז מינו אותו לנשיא), אלא ששערו הלבין כאדם בן שבעים. ומהירושלמי כאן מוכח שהיה בן שבעים ממש.

פרק ב – היה קורא

מאריך באחד, אביו של סומכוס בבלי יג: • פ"ב ה"א [יב:]
סומכוס בר יוסף אומר: כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו בטובה.
בבבלי אין את ההדגשה "בטובה"⁷, כמו כן בבבלי שמו "סומכוס" סתם, והוא אותו סומכוס בר יוסף (דן בזה היפה עיניים).

הלשון "לויט" – אינה בירושלמי בבלי יג: • פ"ב ה"א [יב:]
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות רבים) את הלשון "רבי יהושע בן לוי לויט וכו'", ובירושלמי לא השתמש בלשון זו כלל (הזכיר זאת גם חומת ירושלים שער ו ד"ה וישנס, נדפס בתחילת הירושלמי)⁸.

האם תלמיד שואל בשלום רבו בבלי יג: • פ"ב ה"א [יג.]
כך איננו נהגין גביהן (בבבלי) זעירא לא שאל בשלמיה דרבה (תלמיד לא שואל בשלום רבו), דאינון מקיימין ראוני נערים ונחבאו (ובארץ ישראל כן נוהגים לשאול בשלום הרב).
בבבלי לא הובא.

האומר דבר בשם אומרו פ"ב ה"א [יג.]
בר נזירא אמר: כל האומר שמועה משם אומרה שפתותיו רוחשות עמו בקבר. מה טעם, דובב שפתי ישנים, ככומר הזה של ענבים שהוא זב מאיליו (ללא מעשה, וכך שפתותיו רוחשות בלי שעושה מעשה בעצמו). רבי חנינא בר פפאי ורבי סימון, חד אמר: כהדין דשתי קונדיטון, וחרנה (והאחר) אמר כהדין דשתי חמר עתיק, אע"ג דהוא שתי ליה (שכבר גמר לשתות) טעמיה בפומיה.
בבבלי יבמות צז., סנהדרין צ: ובכורות לא: הלשון: שפתיו דובבות, וכן לא הובא שם הדימוי ליינות.

⁷ דרך הירושלמי להדגיש אריכות ימים בטובה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נה.
⁸ דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה
 פ"ב ה"א [יג.]
 והיה כי ימלאו ימיו - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר הקב"ה לדוד דוד ימים מלאים
 אני מונה לך אני מונה לך ימים חסירים (לא אקצר את ימיו כדי ששלמה ימלוך במקומו ויבנה
 את בית המקדש), כלום שלמה בנך בונה בית המקדש לא להקריב בו קרבנות? חביב עלי
 משפט וצדקה שאתה עושה יותר מן הקרבנות. ומה טעם? עשה צדקה ומשפט נבחר
 לה' מזבח.
בבבלי שבת ל. (ומכות י.) הגירסא "חביב עלי יום שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף
 עולות"⁹.

דיני טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית
 בבלי יד.
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ח ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שקורא את שמע בלי תפילין
 בבלי יד: • פ"ב ה"ג [יג.]
 רבי חייא בשם רבי יוחנן: מה טעם אמרו אדם לובש תפילין וקורא את שמע ומתפלל?
 כדי שיקבל עליו מלכות שמים תחילה משלם (בשלמות). רב אמר: קורא את שמע ולובש
 את תפיליו ומתפלל.
בבבלי הסיק שאסור לקרוא שמע בלא תפילין משום שמעיד עדות שקר בעצמו¹⁰, ורק
 פעם אחת רב עשה כך משום שהשליח איחר להביא לו את התפילין.

מדוע לא מחזיקים בתפילין
 פ"ב ה"ג [יג.]
 תפילין צריכין גוף נקי. מפני מה לא החזיקו בהן (לא מאמינים לאדם על סמך זה שמניח
 תפילין)? מפני הרמאים. עובדא הוה בחד בר נש (בן אדם) דאפקיד גבי חבריה וכפר ביה
 (הפקיד אצל חברו, והשומר כפר בו והכחיש). אמר ליה: לא לך הימנית אלא לאילין דברישך
 הימנית (לא לך האמנתי אלא לתפילין שבראשך, דהיינו על סמך זה שאתה מניח תפילין).
בבבלי שבת מט. וקל. הוזכר שצריכים גוף נקי, אך לא הובא שלא החזיקו בהן מפני
 הרמאים, ותוס' (מט. ד"ה כאלישע) הביא זאת עם המעשה הזה.

אמוראים שלא הניחו תפילין כל יום
 פ"ב ה"ג [יד.]
 רבי יוחנן בסיתוא (בחורף) דהוה חזיק רשיה (שהרגיש בנוח) - הוה לביש תרויהון (היה מניח
 גם של יד וגם של ראש), ברם בקייטא (בקיץ) דלא הוה חזיק רשיה (מחמת החום לא היה יכול
 להניח תפילין של ראש) לא הוה לביש אלא דאדרעיה.
בבבלי לא הובא.

ברכת תפילין
 פ"ב ה"ג [יד.]
 באי זה צד (כיצד) הוא מברך עליהן? רבי זריקן בשם רבי יעקב בר אידי: כשהוא נותן על
 יד מהו אומר ברוך אקב"ו על מצות תפילין, כשהוא נותן על ראש מהו אומר ברוך

⁹ כשיטת הירושלמי להחשיב יותר את קיום התורה (משפט וצדקה שאתה עושה), ושיטת הבבלי להחשיב
 יותר את לימוד התורה (עוסק בתורה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.
¹⁰ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (לובש תפילין ומתפלל כדי שיקבל מלכות שמים) במקום שלילית
 בבבלי (שהבבלי הוסיף גם בלשון שלילית: הקורא בלא תפילין מעיד עדות שקר). עיין בפרק "שיטות
 הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

אקב"ו על מצות הנחת תפילין, כשהוא חולצן מהו אומר ברוך אקב"ו וציונו לשמור חוקיו.

בבבלי ס: ומנחות לו. הובאו הברכות על הנחת תפילין של יד ושל ראש, אך שם הברכה על של יד היא להניח תפילין, ועל של ראש על מצוות תפילין. וכן נפסק להלכה (ש"ע א"ח סי' כה סעיף ה). כמו כן בבבלי ברכות מד: ונידה נא: מזכיר שבני מערבא מברכים כשחולצים תפילין "לשמור חוקיו".

נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא פ"ב ה"ג [יד:]
נשים שאינן חייבות בתלמוד תורה אינן חייבין בתפילין. התיבון (הקשו): הרי מיכל בת כושי (שאול) היתה לובשת תפילין ואשתו של יונה היתה עולה לרגלים ולא מיחו בידיה חכמים! רבי חזקיה בשם רבי אבהו: אשתו של יונה הושבה (פני משה ובעל החרדים: חכמים מיחו בה. רידב"ז: לא מיחו בה), מיכל בת כושי מיחו בידיה חכמים.
בבבלי עירובין צו. פשוט לכ"ע שחכמים לא מיחו בשתייהן¹¹.

אלישע בעל כנפיים פ"ב ה"ג [טו:]
כל שאינו כאלישע בעל כנפיים לא ילבש תפילין.
בבבלי שבת מט. תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפיים.

איסור עשיית צרכיו בבית קברות, איסור לועג לרש פ"ב ה"ג [טו:]
לא יכנס אדם לבית הקברות ויעשה צרכיו שם, ואם עשה כן עליו הכתוב אומר לועג לרש חרף עושהו.
בבבלי לא הובא איסור זה ודין "לועג לרש" על כך (אך במגילה כט. כתוב שאין נוהגין קלות ראש בבית קברות). ומאידך בבבלי יח. הובא "לועג לרש" על ההולך בבית הקברות עם תפילין וספר תורה, ועל מי שלא מלווה את המת (וכן בסוטה מג: לגבי קריאת שמע ליד המת, ובמנחות מא. לגבי ציצית למת), ובירושלמי לא הובא "לועג לרש" לגבי קיום מצוות ליד המת (וכן עיין לקמן בסמוך שלבבלי חירף את המתים בזה שציציתו היתה מונחת על הקבר, והירושלמי גרס באופן אחר).

האם מתים יודעים מענייני העולם הזה פ"ב ה"ג [טו:]
דלמא (מעשה), רבי חייא רובא ורבי יונתן היו מהלכים קומי ערסיה (לפני מיטתו) דרבי שמעון בר יוסי בר לקוניא והוה רבי יונתן מפסע על קיבריה, אמר ליה רבי חייא רובא: כדון אינון מימר למחר אינון גבן ואינון מעיקין לן (המתים יאמרו עלינו: מחר הם ימותו ויבואו אלינו והיום הם מצערים אותנו), אמר ליה: וחכמין אינון כלום (וכי המתים יודעים)? לא כן כתב והמתים אינם יודעים מאומה? אמר ליה: לקרות את יודע, לדרוש אין את יודע, כי החיים יודעים שימותו - אילו הצדיקים שאפילו במיתתן קרויין חיים, והמתים אינם יודעים מאומה - אילו הרשעים שאפילו בחייהן קרויין מתים.
בבבלי יח. הובא אותו מעשה, והדרשה על צדיקים ורשעים, אך לא שהיה פוסע על הקבר אלא שציציתו היתה מוטלת על הקבר (ועיין לעיל בסמוך שבירושלמי לא הובא איסור

¹¹ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר (וכן כאן, שלא תחמיר על עצמה לעשות דבר שפטורה ממנו), והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

"לועג לרש" לגבי קיום מצוות ליד המת). ובבבלי לאחר המעשה הזה האריך בשאלה האם באמת יודעים מענייני העולם הזה, ונשאר בשאלה, ובירושלמי כאן הסיק שידועים¹².

ישמיע לאוזניו את התפילה
בבלי טז. • פ"ב ה"ד [טז.]
נתפלל ולא השמיע לאזנו יצא (ומשמע שלכתחילה ישמיע לאזנו גם בתפילה).
בבבלי לא הובא לגבי תפילה, והפוסקים דייקו גם מהבבלי את דין זה, מהגמרא (ברכות לא.) שלא יגביה קולו בתפילתו, ומשמע שלאוזניו כן ישמיע. וכן פסק השו"ע (א"ח סי' קא סעיף ב).

הגיה בתפילה
בבלי טז. • פ"ב ה"ד [יז.]
אין מעבירין לפני התיבה לא חיפנין ולא בישנין ולא טיבעונין מפני שהן עושין היהין חיתין ועיינין אאין.
בבבלי מגילה כד: הובא גם כן דין זה, אך לא מוזכר חת והא.

הסדר לעתיד לבוא: משיח, גוג ומגוג, תחיית המתים
פ"ב ה"ד [יז.]
הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ב ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקורות לתחיית המתים מן התורה – אינם בירושלמי
בבלי טז.
עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"י ה"א [מח:].

להתיז זי"ץ של תזכרו
בבלי טז.
הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ד, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

קריאה למפרע, ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה
בבלי טז. • פ"ב ה"ד [יז.]
תני: אף בהלל ובקריאת המגילה כן (שלא יקרא למפרע) וכו'. רבי אחא בשם רבי יהושע בן לוי: אף מי שהתקין את התפילה הזאת על הסדר התקינה, שלש ברכות ראשונות ושלש ברכות האחרונות שבחו של מקום והאמצעיות צרכן של בריות וכו'. אמר רבי ירמיה מאה ועשרים זקנים ומהם שמונים וכמה נביאים התקינו את התפילה הזאת, ומה ראו לסמוך האל הקדוש לחונן הדעת, על שם והקדישו את קדוש יעקב, מה כתיב בתריה וידעו תועי רוח בינה. דיעה לתשובה, השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועייניו השע וגו' עד ולבבו יבין ושב וכו'.

בבבלי מגילה יז: גם כן הובאה סוגיא זו, אך במקום "שמונים וכמה נביאים" הלשון היא "ובהם כמה נביאים". וכן במקום "ומה ראו לסמוך האל הקדוש לחונן הדעת" הלשון היא "ומה ראו לומר בינה אחר קדושה". בברכות לד. הלשון: שלוש ברכות ראשונות מסדר שבח לפני רבו, אמצעיות מבקש פרס מרבו, אחרונות קיבל פרס מרבו ומודה לו.

¹² דומה לכך שבמקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

שמו של המשיח

פ"ב ה"ד [יז].

רבנן אמרי: אהן (זה) מלכא משיחא וכו'. דוד שמיה וכו'. רבי יהושע בן לוי אמר: צמח שמו, רבי יודן בריה דרבי אייבו אמר: מנחם שמו.
בבבלי סנהדרין צח: יש דעות אחרות מה שמו: שילה, ינון, חנינה, מנחם בן חזקיה, חיוורא דבי רבי.

חורבן הבית ולידת המשיח

פ"ב ה"ד [יז].

עובדא הוה בחד יהודאי דהוה קאים דדי געת תורתיה קומי (פרתו געתה לפניו), עבר חד ערביי ושמע קלה, אמר ליה: בר יודאי בר יודאי, שרי תורך ושרי קנקנך (יהודי, התר את שורך ומחרשתך - הפסק לחרוש), דהא חריב בית מוקדשא (בית המקדש). געת זמן תניינות (געתה פעם שניה), אמר ליה: בר יודאי יודאי, קטור תוריך וקטור קנקניך (קשור את שורך ואת מחרשתך - המשיך לחרוש), דהא יליד (נולד) מלכא משיחא. אמר ליה: מה שמיה? מנחם.
בבבלי לא הובא.

אמוראים שלא כיוונו בתפילה

פ"ב ה"ד [יז].

אמר רבי חייא רובא: אנא מן יומי לא כיונית (מימי לא כיוונתי בתפילה. פני משה: משום שהיה טרוד בהרהור תורה, וכן אלו דלקמן) אלא חד זמן בעי מכוונה והרהרית בלבי ואמרית מאן עליל קומי מלכא קדמי ארקבסה (מושל שהוא גדול מריש גלותא אך קטן מהמלך) אי ריש גלותא (דהיינו חשבתי האם נכנסים למלך מהקטן לגדול או להיפך). שמואל אמר: אנא מנית אפרוחיא (מניתי אפרוחים בזמן התפילה). רבי בון בר חייא אמר: אנא מנית דימוסיא (שורות הבנין). אמר רבי מתניה: אנא מחזק טיבו לראשי דכד הוה מטי מודים הוא כרע מגרמיה (אני מודה לראשי שהוא כורע מעצמו במודים, אע"פ שאינני שם לב שהגעתי לברכה זו).
בבבלי לא הובא.

הנושא מושא של ד' קבין, האם יכול להתפלל

פ"ב ה"ה [יח].

הכתף אע"פ שמשאו על כתיפו וכו' בין כך ובין כך אל יתפלל עד שעה שיפרוק (שיניחם על גבי קרקע), ואם היה עליו משאוי של ארבעת קבין (או פחות) מותר.
בבבלי בבא מציעא קה: פחות מד' קבין מותר, ד' קבין (או יותר) חייב לפרוקם.

לבעול בתולה בשבת

פ"ב ה"ו [יח].

רבי אלעזר בן אנטיגנס בשם רבי אליעזר בי רבי ינאי: זאת אומרת שמותר לבעול בעילה בתחילה בשבת וכו'. אמר רבי יעקב בר זבדי קשייתה קומי (הקשיתי לפני) רבי יוסי: מה בינה לבין שובר את החבית לאכול ממנה גרוגרות? אמר ליה: ומור דבתרה (ואמור גם את המשך הדין -) "ובלבד שלא יתכוין לעשותה כלי", וכאן שמתכוין לעשותה בעולה כמי שמתכוין לעשותה כלי. רב יצחק בר רב משירשיא או מקשי מה בינה למיפס מורסא בשבת? אמר רבי: ומור דבתרה "ובלבד שלא יתכוין לעשותה פה", וכאן מתכוין שהוא מתכוין לעשותה בעולה כמי שהוא מתכוין לעשותה כלי. תני: לא יבעול אדם בעילה לכתחילה בשבת מפני שהוא עושה חבורה, ואחרים מתירין. אמר רבי יוסי בי רבי אבון: טעמון דאחרים למלאכתו הוא מתכוין, מאיליה נעשה חבורה.
בבבלי הסוגיא בכתובות ה; ושם הובאו טעמי הספק באריכות: מהיכן בא הדם, מה כוונתו של הבעול, מה דין דבר שאינו מתכוון, האם הוא מקלקל, ומה דין מקלקל בחבורה.

אהבת התלמיד

בבלי טז: • פ"ב ה"ד [כב.]

תלמידיה דבר נשא (של אדם) חביב עליה כבריה (לעניין תנחומי אבלים).
בבבלי לא הובא¹³.

ישראל והאומות, הקב"ה מדבק גרים בישראל

פ"ב ה"ח [כב.]

בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה מחזר בכל העולם כולו ורואה אי זה צדיק באומות העולם ומביאו ומדבקו לישראל, כגון יתרו ורחב. ובשעה שהן מכעיסין אותו היה מסלק הצדיקים שביניהן.
בבבלי לא הובא.

הספר על תלמיד חכם

בבלי טז: • פ"ב ה"ח [כב.]

יגע רבי בון בתורה לעשרים ושמונה שנה מה שאין תלמיד וותיק יכול ללמד למאה שנה (כך אמרו עליו בהספד, ומובאים באריכות עוד הספדים).
בבבלי לא הובא.

שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא"

בבלי טז:

הירושלמי דן בזה בנידה פ"א ה"ד [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ללמוד על מנת לעשות

בבלי יז:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה

פ"ב ה"ט [כא.]

מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע שהיו מהלכין בדרך, וראו את יהודה בן פפוס משתקע ובא כנגדן (ואינו עובר דרך שדה של אחר). אמר רבן גמליאל לרבי יהושע: מי זה שמראה עצמו באצבע (שמתיהר, שהרי מתנאי יהושע שמותר לעבור דרך שדה של אחר)? אמר לו: יהודה בן פפוס הוא, שכל מעשיו לשום שמים (ובוודאי לא עשה זאת מיוהרא).
בבבלי מעשה זה לא הובא (אך מעשה דומה הובא בבבא קמא פא: עם תנאים אחרים). יהודה בן פפוס הוזכר בירושלמי בעוד מקומות - בבבא בתרא (פ"ה ה"א [טז:] - אותו מעשה כמו כאן) ובקידושין (פ"ד ה"ד [מה:] - שנועל את הדלת בפני אשתו). אך בבבלי לא הוזכר כלל "יהודה בן פפוס" אלא "פפוס בן יהודה" - בברכות סא: (שנחבש בבית האסורין יחד עם רבי עקיבא), ובגיטין צ. (שהיה נועל את אשתו בבית ויוצא). ובירושלמי סוטה (פ"א ה"ז [ו:] - שנועל את הדלת בפני אשתו) גם כן גרס פפוס בן יהודה. וסדר הדורות (ח"ב ערך פפוס בן יהודה, הובא בעמודי ירושלים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) כאן) גרס גם בירושלמי כאן פפוס בן יהודה, והוסיף שהיה חכם גדול והיה טוב לישראל בעבורו.

הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט

בבלי יז: • פ"ב ה"ט [כא.]

כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.

בבבלי לא הובא¹⁴, והשו"ע (אר"ח סי' תרלט סעיף ז) הביא זאת לגבי ישיבה בסוכה.

¹³ דומה לכך שדרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים כחברים (ולנהוג יותר באהבה זה לזה) יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד.). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

בבלי יז:

תפילה אחר התפילה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – מי שמתו

פ"ג ה"א [כא:]

גירסא הפוכה במחלוקת מתי אבל מניח תפילין

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"ה [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:].

פטור העוסק במת

כתיב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך - ימים שאת עוסק בהן בחיים ולא ימים שאת עוסק בהן במתים (זה המקור לכך שהעוסק במת פטור מקריאת שמע).
בבבלי מקור זה לא הובא, והובא בתוס' (ד"ה פטור).

בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:].

אבילות

עשרה כוסות שותין בבית האבל: שניים לפני המזון וחמשה בתוך המזון וג' לאחר המזון וכו'. וכשמת רשב"ג הוסיפו עליהן עוד שלשה: אחד לחזן הכנסת ואחד לראש הכנסת ואחד לרבן גמליאל (בירושלמי כאן מובאים עוד דיני אבילות).
בבבלי כתובות ח: הגירסא היא: "ג' לפני האכילה, ג' בתוך האכילה, ד' לאחר האכילה". כמו כן הגירסא היא שהוסיפו עליהן ארבע ולא שלוש.

בבלי יז: • פ"ג ה"א [כב:].

כל זמן שמתו לפניו לא אוכל כל צרכו

אבל כל זמן שמתו מוטל לפניו וכו' ולא אוכל כל צרכו ולא שותה כל צרכו ולא אוכל בשר ולא שותה יין.
בבבלי לא הוזכר שלא אוכל ושותה כל צרכו.

פ"ג ה"א [כג:]

לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל

כהן מהו שיטמא לכבוד רבו? וכו', מהו שיטמא כהן לכבוד תורה? וכו', מטמא כהן ויוצא חוצה לארץ לדיני ממונות ולדיני נפשות ולקידוש החדש ולעיבור שנה להציל שדה מן הגוי ואפילו ליטור יוצא ועורר עליה ללמוד תורה ולישא אשה וכו', אבל אמרו אל יצא כהן לחוץ לארץ אלא אם כן הבטיחו לו אשה (שיודע שימצא שם אשה). מהו שיטמא כהן לנשיאת כפים? וכו', מטמא כהן לראות את המלך וכו', מהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא? וכו', מהו שיטמא כהן לכבוד אביו ואמו (בחייהם ובטומאה דרבנן)?
בבבלי לא הובאו כל הספיקות הללו. בעבודה זרה יג. הביא שכהן מותר לצאת לחו"ל לדון ולערער על הגויים, ללמוד תורה ולישא אשה, ולא חילק אם הבטיחו לו אשה. בקידושין לא: שאל אם מותר לצאת לחו"ל לכבוד אימו, והשיב שכן, אך לא הזכיר זאת לגבי כהן¹⁵.

¹⁴ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר (וכן כאן, שלא יחמיר על עצמו לעשות כשפטור), והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

¹⁵ מצאנו בעוד מקום שהבבלי דן באיסור לצאת לחו"ל, והירושלמי מדגיש שמדובר רק בכהן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לא.

כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד פ"ג ה"א [כג:]
כל כהן שהוא עומד בבית הכנסת ואינו נושא את כפיו עובר בעשה.
בבבלי סוטה לח: עובר בשלושה עשה.

מצוה לראות מלכים בבלי יט: • פ"ג ה"א [כג:]
מצוה לראות גדולי מלכות, לכשתבוא מלכות בית דוד יהא יודע להפריש בין מלכות למלכות.
בבבלי ט: ונח. הלשון: ישתדל לרוץ לקראת מלכים.

התירו לכהנים להיטמא לרבי יהודה הנשיא פ"ג ה"א [כג:]
מהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא? כד דמך רבי יודן נשייא אכריז רבי ינאי ואמר: אין כהונה היום (כאשר מת רבי יהודה הנשיא התירו לכהנים להיטמא לו).
בבבלי כתובות קג: הלשון היא: אותו היום שמת רבי בטלה קדושה. תוס' שם (ד"ה אותו) פירשו שני פירושים: שרבי נקרא רבינו הקדוש, ושהתירו להיטמא לו. והביא את הירושלמי הזה כראיה לפירוש השני.

נהוראי הוא גם שם של אישה פ"ג ה"א [כג:]
כד דמכת (כאשר מתה) נהוראי (שהיא) אחתיה דרבי יהודה נשיאה וכו'.
בבבלי הובא במקומות רבים שנהוראי הוא שם לזכר (וכן בירושלמי במקומות רבים הוא שם לזכר), ולא הובא בשום מקום בבבלי שהוא שם לנקבה.

אין שואלים הלכה לפני המת בבלי יח: • פ"ג ה"א [כד.]
אין שואלין הלכה לפני מיטתו של מת.
בבבלי ג: הלשון: אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת, ודן מה הדין במילי דעלמא.

איסור לועג לרש בבלי יח.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מתים יודעים מענייני העולם הזה בבלי יח.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

רוחות שמדברות זו עם זו – אינו בירושלמי בבלי יח: • פ"ג ה"א [כד.]
בבבלי סיפר באריכות מעשה בחסיד ששמע רוחות שמספרות זו עם זו, ומעשה זה לא הובא בירושלמי¹⁶.

רימה למת כמחט בבשר החי – אינו בירושלמי בבלי יח: • פ"ג ה"א [כד.]
בבבלי נאמר שקשה רימה למת כמחט בבשר החי, וכן בעוד מקומות, ובירושלמי מימרא זו לא נמצאת¹⁷.

¹⁶ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים, "דוגמא"
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"א א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

כבוד הרבים דוחה גם לא דאורייתא
אפילו טומאה שהיא מדברי תורה (נדחית), מן מה דמר (והוכחה לזה ממה שאמר) רבי זעירא גדול הוא כבוד הרבים שהוא דוחה מצוה בלא תעשה שעה אחת.
בבבלי הסיק שדוחה רק טומאה דרבנן, ואת המימרא שדוחה לא תעשה פירש בלא תסור. כמו כן בבבלי לא הדגיש "שעה אחת", והלשון היא "כבוד הבריות" ולא "כבוד הרבים". בחילוקים בין הבבלי לירושלמי בסוגיא זו האריך בספר "גדול כבוד הבריות" (פרק ב אות ג).

נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל
הכתפים (שנושאים את המת) אסורים בנעילת הסנדל, שמא יפסוק סנדלו של אחד מהן ונמצא מתעכב מן המצוה.
בבבלי לא הובא, אבל בסוטה מ. לעניין כהנים שעולים לדוכן כתוב שאינן רשאים לעלות בסנדליהן שמא תיפסק לו רצועה וילך לקושרה ולא יעלה, ויאמרו שהוא פסול.

צידיק הדין – אינו בירושלמי
הכתפים אסורים בנעילת הסנדל וכו'.
בבבלי הוסיף שהאבל מצדיק את הדין. ובירושלמי לא הובא.

אל יפתח אדם פיו לשטן – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) שלא יפתח אדם פיו לשטן¹⁷, ובירושלמי לא הוזכר בשום מקום¹⁸.

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן (ובעוד כמה וכמה מקומות) שעין הרע לא שולטת בזרעו של יוסף. ובירושלמי לא הובא כלל¹⁹.

המקור לברכת המצוות
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"א [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספק קרא שמע
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁷ יתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והרי בפשטות בשר המת לא מרגיש), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

¹⁸ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן (ומזכיר רק שהשטן מקטרג), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

¹⁹ כדרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

²⁰ דרך הבבלי להרבות בסגולות ודרך הירושלמי להמעיט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

מחלוקת בנוזר שכבר התפלל

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"ד [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

המאחר לתפילה בציבור, האל הקדוש ושומע תפילה בבלי כא: • פ"ג ה"ב [כד:]

אמר רבי שמואל בר אבדומא זה שהוא נכנס לבית הכנסת ומצאן עומדין ומתפללין - אם יודע הוא מתחיל וגומר עד שלא יתחיל שליח ציבור כדי לענות אחריו אמן יתפלל, ואם לאו אל יתפלל. באי זה אמן אמרו? תרין אמוראין, חד אמר באמן של האל הקדוש, וחד אמר באמן של שומע תפילה. אמר רבי פינחס: ולא פליגי מאן דמר (דאמר) באמן של האל הקדוש - בשבת (שלא אומרים בה "שומע תפילה"), ומאן דמר בשומע תפילה - בחול.

בבבלי המחלוקת היא אם עד שיגיע ש"ץ לקדושה או למודים, ולא הזכיר עניית אמן כלל. ותוס' (ד"ה עד) הביאו את הירושלמי, וכן הרמ"א (אר"ח סי' קט סעיף א) פסק כירושלמי.

פסוקים לאשה עבד וקטן, ברה"מ באשה, ג"ש לה לה בבלי כ: • פ"ג ה"ג [כה:]

נשים מניין (שפטורות מקריאת שמע)? ולמדתם אותם את בניכם - את בניכם ולא את בנותיכם, עבדים מניין? שנאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד - את שאין לו אדון אלא הקב"ה יצא העבד שיש לו אדון אחר, קטנים מניין? למען תהיה תורת ה' בפיך - בשעה שהוא תדיר בה וכו'. ובמזוזה (מניין שהם חייבים) - דכתיב וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. וברכת המזון (שהם חייבים) - דכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך. **בבבלי** לא הובאו פסוקים לכל דינים אלה. בבבלי הסתפק האם נשים חייבות בברכת המזון מדאורייתא, ומהירושלמי שהביא לכך פסוק מוכח שפשוט לו שמדאורייתא (וכן כתב מראה הפנים ד"ה וברכת). המראה הפנים (ד"ה עבדים) דן אולי הירושלמי לא סובר את הגזירה שווה לה לה מאשה לעבד (חגיגה ד.), שא"כ מדוע צריך פסוק נפרד לעבד ולאשה.

הרהור בברכות בבלי כ: • פ"ג ה"ד [כו:]

מהו מהרהר? ברכות (הפני משה פירש שגם בברכת המזון מועיל הרהור, והרידב"ז פירש שרק בברכות קריאת שמע מועיל הרהור אך בקריאת שמע וברכת המזון צריך להוציא בשפתי). **בבבלי** משמע שבקריאת שמע ובברכת המזון מהרהר, אך לא בברכות קריאת שמע.

המחלוקת האם דורשים סמוכים בבלי כא:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

לימוד דין מכשפה ממיתת בהמה בבלי כא:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ג [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו בבלי כא:

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שני טעמים לטבילת בעל קרי בבלי כב. • פ"ג ה"ד [כו:]

אמר רבי יעקב בר אבון: כל עצמן לא התקינו את הטבילה הזאת אלא שלא יהו ישראל כתרנגולין הללו משמש מיטתו ועולה ויורד ואוכל וכו'. אמר רבי חייא בר ווא (כך שמו,

כמו "אבא": כל עצמן לא התקינו את הטבילה הזאת אלא מפני תלמוד, שאם אתה אומר לו שהוא מותר (בדברי תורה) אף הוא אומר אף אני אלך ואעשה צרכי (תשמיש) ובא ושונה כל צורכו, ומתוך שאתה אומר אסור הוא בא ושונה כל צורכו.

בבלי הובא רק הטעם שלא יהיו כתרנגולים. מראה הפנים (כאן) הוכיח מכאן כרמב"ם (תפילה פ"ד ה"ד) שהיו שתי תקנות שונות לטבילת בעל קרי. לגבי הטעם מפני תלמוד, העיר היפה עיניים שלירושלמי תיקנו את הטבילה על מנת למנוע ביטול תורה, ולבבלי ביטלו את הטבילה (והקילו בנתינת תשעה קבין) משום שהיא היתה גורמת לביטול תורה.

גם זבות נידות וילדות מותרות בדברי תורה בבלי כב. • פ"ג ה"ד [כו:]
זבין וזבות נדות וילדות - קורין בתורה ושונין מדרש והלכות והגדות.
בבלי הזכיר רק זבים ומצורעים. והיפה עיניים הוכיח מהירושלמי הזה נגד המנהג שנידה לא תזכיר את השם.

להתפלל בקול או בלחש בבלי כד:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בהרהור בדברי תורה בבית הכיסא בבלי כד: • פ"ג ה"ד [כו:]
מהו להרהר בבית הכסא? חזקיה אמר מותר, רבי יסא אמר אסור.
בבלי פשוט שאסור (וכן בירושלמי בשבת פ"ג ה"ג [כד.]) (ועיין מה שכתבנו שם) נחלקו על שאלת הלכות בבית הכיסא, ובבבלי פשוט שאסור.

המחמיר בטבילה מאריכים ימיו בטובה בבלי כב. • פ"ג ה"ד [כו:]
שמעתי שמקילים ומחמירין בה, וכל המחמיר בה מאריך ימים בטובה.
בבלי הלשון: מאריכין לו ימיו ושנותיו, ולא הוזכר "בטובה"²¹.

הלשון "מתקיף לה" – אינה בירושלמי בבלי כב: • פ"ג ה"ה [כו:]
בבלי הביא כאן (ובעוד מקומות רבים) את לשון הקושיא "מתקיף לה רבא", ובירושלמי לא השתמש בלשון זו כלל²².

קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין בבלי כה:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ליבו רואה את הערוה בבלי כה: • פ"ג ה"ה [כו:]
ואם לאו יתכסה במים ויקרא - מתנייתא בעכורין, אבל בצלולין אסור. ואם הוא יכול לעכור ברגליו יעכור.
בבלי יש דעה שאפשר להתכסות גם במים צלולים, ותלה זאת במחלוקת האם ליבו רואה את הערוה מותר. מראה הפנים (לקמן פ"ט ה"ב [סד:] ד"ה היה) הוכיח מהירושלמי כאן שהוא סובר שליבו רואה את הערוה אסור לכו"ע, והיפה עיניים דחה זאת.

²¹ דרך הירושלמי להדגיש אריכות ימים בטובה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נה.

²² דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד.). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

מרחיקים מגללי חמור ותרנגולים אדומים
 מרחיקין מגללי בהמה ארבע אמות וכו' ברכים (פני משה: שעדיין הם רכים), ובלבד בשל
 חמור וכו'. מרחיקין וכו' ומצואת התרנגולין ארבע אמות. רבי יוסי ברבי אבון בשם רבי
 חונא: ובלבד באדומים.
בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה לית) הביאו את הירושלמי, וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' עט
 סעיף ו, ומוכח מדבריו שפירש בירושלמי "רכים" - מי רגליים).

יריקה לפני התפילה ואחריה
 המתפלל אל ירוק עד שיהלך ארבע אמות וכו', וכן הרוקק אל יתפלל עד שיהלך ארבע
 אמות וכו'. לא סוף דבר עד שיהלך ארבע אמות, אלא אפילו שהא כדי הלך ארבע
 אמות.
בבלי כאן דן רק ביריקה באמצע התפילה, ולא לפני ואחריה. ובמגילה כז: דן לגבי
 המטיל מים קודם ארבע אמות ולאחר ארבע אמות של התפילה. והשו"ע (או"ח סי' צב
 סעיף ט) פסק את הירושלמי.

פרק ד – תפילת השחר

קריאת שמע אחרי הנץ, ותיקין
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

להתפלל בקול או בלחש
 רבי אבא בר זבדא מצלי בקלא. רבי יונה, כד הוה מצלי בכנישתא הוה מצלי כלחישה,
 כד הוה מצלי בביתא הוה מצלי בקלא עד דיילפון בני בייתיה צלותיה מיניה (כדי שילמדו
 בני ביתו את התפילה).
בבלי כד: מובא שמותר ליחיד להתפלל בקול אם אינו יכול לכוון בלחש, אך לא
 הובא להתפלל בקול כדי ללמד את בני ביתו.

הטעם לשלוש תפילות ביום
 מאיכן (מהיכן) למדו שלש תפילות? רבי שמואל בר נחמני אמר כנגד ג' פעמים שהיום
 משתנה על הבריות וכו'. רבי יהושע בן לוי אמר תפילות מאבות למדום וכו'. ורבנן
 אמרו תפילות מתמידין גמרו.
בבלי רק שתי דעות - אבות ותמידים. כמו כן בבלי רבי יהושע בן לוי הוא האומר
 כנגד תמידים תקנום²³.

תפילות לומר בשחר במנחה ובערב
 בשחר צריך אדם לומר: מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהוצאתני מאפילה
 לאורה, במנחה צריך אדם לומר: מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי כשם שזכיתני
 לראות החמה במזרח כך זכיתני לראותה במערב, בערב צריך לומר: יהי רצון מלפניך ה'

²³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף ע.

אלהי ואלהי אבותי כשם שהייתי באפילה והוצאתני לאורה כך תוציאני מאפילה לאורה.

בבבלי לא הובא, והובא להלכה בביאור הלכה (תחילת סי' א ד"ה שיהא).

מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות בבלי כז. • פ"ד ה"א [ל.]
 בימי מלכות יון היו משלשלין להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני טליים. פעם אחת שילשלו להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני גדיים. באותה שעה האיר הקב"ה עיניהם ומצאו שני טליים מבוקרים בלישכת הטלאים. על אותה שעה העיד רבי יודה בר אבא על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות (ובהמשך הובא המעשה שהביאו להם חזירים).

בבבלי סוטה מט:, בבא קמא פב: ומנחות סד: הובא רק המעשה עם החזירים, ושם במקום "על אותה שנינו שקרב תמיד בארבע שעות" סיים "על אותה שנה שנינו מעשה ובא עומר מגגות צריפים וכו'".

תפילת נעילה פ"ד ה"א [לא].
 מניין לנעילה (שהרי אינה כנגד קרבן ואינה מתקנת האבות)? אמר רבי לוי: גם כי תרבו תפלה - מכאן שכל המרבה בתפילה נענה (ונעילה היא לריבוי תפילה). אימתי היא נעילה וכו'? רב אמר: בנעילת שערי שמים, ורבי יוחנן אמר: בנעילת שערי היכל.
בבבלי לא הובא, ורש"י (יומא פז: ד"ה נחית) הביאו.

תפילת ערבית מבעוד יום בבלי כז. • פ"ד ה"א [לב:]
 אמר רבי זעורא כל מן דהוינא עבד כן (פני משה: שהייתי מתפלל של ערבית מבעוד יום. קרבן העדה תענית פ"ד ה"א [ט:]: שלא הייתי מתפלל כלל, שתפילת ערבית רשות) הוינא מפחד בליליא.
בבבלי דן בתפילת ערבית מבעוד יום והאם היא רשות או חובה, אך המעשה שהיה מפחד כל הלילה לא הובא שם.

המעשה בתלמיד ששאל על תפילת ערבית בבלי כז. • פ"ד ה"א [לב:]
 הלכו ומינו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה (להיות נשיא), בן שש עשרה שנה ונתמלא כל ראשו שיבות. והיה רבי עקיבה יושב ומצטער ואמר לא שהוא בן תורה יותר ממני אלא שהוא בן גדולים יותר ממני וכו'. וכמה ספסלין היו שם? רבי יעקב בן סיסי אמר: שמונים ספסלים היו שם של תלמידי חכמים חוץ מן העומדין לאחורי הגדר, רבי יוסי בירבי אבון אמר: שלש מאות היו שם חוץ מן העומדין לאחורי הגדר וכו'. מיד הלך לו רבן גמליאל אצל כל אחד ואחד לפייסו בביתו וכו'. אף על פי כן (אע"פ שהשיבו את רבן גמליאל להיות נשיא) לא הורידו אותו (את רבי אלעזר בן עזריה) מגדולתו (לגמרי), אלא מינו אותו אב בית דין.

בבבלי מובא אותו המעשה בכמה שינויים: רבי אלעזר בן עזריה היה בן שמונה עשרה, לא הובא שרבי עקיבא הצטער על כך שרבי אלעזר בן עזריה הוא בן גדולים יותר ממנו, הגירסא היא שנוספו ארבע מאות או שבע מאות ספסלים, רבן גמליאל הלך לפייס רק את רבי יהושע, ולא מינו אותו אב בית דין אלא חילקו ביניהם את השבתות (ומראה הפנים כתב שאולי היינו הך, שמנהגם היה שהאב בית דין דורש שבת אחת).

תפילה לפני ואחרי הלימוד

בבלי כח: • פ"ד ה"ב [לג:]

בכניסתו מהו אומר? יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שלא אקפיד כנגד חברי ולא חברי יקפידו כנגדי, שלא נטמא את הטהור ולא נטהר את הטמא, שלא נאסור את המותר ולא נתיר את האסור ונמצאתי מתבייש לעולם הזה ולעולם הבא. וביציאתו מהו אומר? מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שנתת חלקי מיושבי בית המדרש ובתי כנסיות ולא נתת חלקי בבתי תרסיות ובבתי קרקסיות, שאני עמל והן עמלן, אני שוקד והן שוקדין, אני עמל לירש גן עדן והן עמלן לבאר שחת, שנאמר כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת.

בבבלי הגירסא שונה, לא הובאה הבקשה "שלא אקפיד כנגד חברי ולא חברי יקפידו כנגדי" שהירושלמי פתח בה²⁴, ועוד שינויים. ובסידור עולת ראייה (עמוד שמג) הגיה בבבלי במקום "ולא שמת חלקי מיושבי קרנות" - "מיושבי קר"ת", והוא ראשי תיבות קרקסאות ותאטראות, ע"פ הירושלמי כאן.

בשעת מיתתו אמר שיצאו מהבית ולא יטמאו

בבלי כח:

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"ה [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה אחר התפילה

פ"ד ה"ב [לג:]

רבי אלעזר היה מתפלל שלש תפילות לאחר תפילתו (וכן מספר על עוד שהתפללו אחר התפילה).

בבבלי יז: מוזכרות תפילות אחר התפילה, אך לא אמורא אחד שהתפלל שלוש תפילות לאחר התפילה.

המתעורר מברך מחיה המתים

פ"ד ה"ב [לג:]

הנוער משנתו צריך לומר ברוך אתה ה' מחיה המתים.

בבבלי לא הובאה ברכה זו למתעורר משנתו, וגליון הש"ס על הירושלמי כתב שברכה זו כלולה ב"מחזיר נשמות לפגרים מתים" או ב"הנותן ליעף כח".

קושיא על מספר הברכות בתפילה

בבלי כח: • פ"ד ה"ג [לג:]

אם יאמר לך אדם תשע עשרה אינון (כך גירסת הגמרא ומורה"פ. והפני משה הגיה: שבע עשרה אינון, שהיו כוללים את ברכת דוד וירושלים יחד)! אמור לו: של מינין כבר קבעו חכמים ביבנה (לגירסא "תשע עשרה" התירוץ הוא שהיו רק שמונה עשרה עד שהוסיפו את ברכת המינים, ולגירסא "שבע עשרה" התירוץ הוא שהם שמונה עשרה לאחר שהוסיפו את ברכת המינים).

בבבלי הקשה שהם תשע עשרה ותירץ כירושלמי.

מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה

בבלי כח:

הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ג, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

²⁴ יתכן שקשור בכך שדרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד.), ולכן מתפללים על כך שלא יקפידו זה על זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

הוספת "רחם" בתפילה בתשעה באב
 פ"ד ה"ג [לד.]
 יחיד בט' באב צריך להזכיר מעין המאורע. מהו אומר? רחם (ולא "נחם" כגרסתנו בתפילה)
 ה' אלהינו ברחמיך הרבים ובחסדיך הנאמנים עלינו ועל עמך ישראל ועל ירושלם עירך
 וכו'.
בבבלי לא הובא, והשו"ע (או"ח סי' תקנז סעיף א) פסק זאת.

מקומן של הוספות מעין המאורע בתפילה
 פ"ד ה"ג [לד.]
 כל דבר שהוא לבא (להבא, דהיינו בקשה, כגון יעלה ויבוא) אומרה בעבודה וכל דבר שהוא
 לשעבר (הודאה, כגון על הניסים) אומרה בהודאה.
בבבלי לא הובא כלל זה.

מחלוקת היכן אומרים יהיו לרצון אמרי פי
 פ"ד ה"ד [לד:]
 רבי יוסי ציידניא בשם רבי יוחנן: לפני תפילתו הוא אומר ה' שפתי תפתח ופי יגיד
 תהילתך, לאחר תפילתו הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.
 רבי יודן אמר תרויהון קומי צלותיה (לפני תפילתו).
בבבלי ט: פשוט שאת הפסוק יהיו לרצון אומרים לאחר התפילה, והקשה מדוע,
 ותירץ שהוא משום שהפסוק נאמר בתהילים לאחר שמונה עשרה מזמורים²⁵.

מחלוקת בנוכח שכבר התפלל
 פ"ד ה"ד [לד:]
 היה עומד ונזכר שהתפלל - רב אמר חותך (פוסק באמצע הברכה), ושמאל אמר אינו חותך.
בבבלי כא. שמאל אמר פוסק, ואין חולק על כך.

דיני טעות בתפילת גשם וטל
 בבלי כט.
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחזירים ש"ץ שטעה בשלוש ברכות
 בבלי כט.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"ג [מ.], ועיין מה שכתבנו שם.

גם בתפילה קצרה מוסיף ברכות ראשונות ואחרונות
 בבלי ל. • פ"ד ה"ד [לד:]
 המהלך במקום סכנה מתפלל תפילה קצרה מעין שמונה עשרה וכו'. רב חסדא אמר: (גם
 בתפילה קצרה צריך להוסיף) שלש ברכות הראשונות ושלש האחרונות.
בבבלי כתב שבתפילה קצרה לא מוסיף את הברכות, אלא רק בהבינו.

מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת
 פ"ד ה"ד [לה.]
 צריך אדם לייחד לו מקום בבית הכנסת להתפלל.
בבבלי ו: כתב רק שיש מעלה לקבוע מקום לתפילתו, אך לא הדגיש שגם בתוך בית
 הכנסת צריך לקבוע מקום מסוים. והשו"ע (או"ח סי' צ סעיף יט) פסק כירושלמי.

²⁵ דומה לכך שבמקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
 סעיף סב.

פ"ד ה"ד [לה].

המתפלל צריך להסב פניו לכותל

צריך אדם להסב פניו לכותל להתפלל.

בבבלי ה: הלשון: שלא יהיה דבר חוצץ בינו לכותל²⁶.

פ"ד ה"ד [לה].

ויסב חזקיהו אל הקיר

ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. באי זה קיר נשא עיניו? רבי יהושע בן לוי אמר: בקירה של רחב נשא עיניו, כי ביתה בקיר החומה אמר לפניו רבונו של עולם רחב הזונה שתי נפשות הצילה לך ראה כמה נפשות הצלת לה וכו'. רבי חנינא בר פפא אמר: בקירות בית המקדש נשא עיניו, בתתם ספם את סיפי ומזוזותם אצל מזוזותי והקיר ביני וביניהם, בני אדם גדולים היו ולא היו יכולין לעלות ולהתפלל בבית המקדש בכל שעה והיו מתפללין בתוך בתיהם, והקב"ה מעלה עליהם כאילו מתפללין בבית המקדש, אבותיי שעשו לך את כל השבח הזה על אחת כמה וכמה. רבי שמואל בר נחמן אמר: בקירה של שונמית נשא עיניו וכו'. ורבנן אמרי: בקירות לבו נשא עיניו וכו'.

בבבלי י: מובאות רק הדעות של קירות ליבו ושונמית.

בבבלי ל: • פ"ד ה"ה [לה].

קודש הקודשים של מעלה ושל מטה

ואם לאו (שאינו יכול לכוון את הרוחות על החמור) יכוין את לבו כנגד בית קדש הקדשים. לאי זה בית קדש הקדשים? רבי חייא רבא: כנגד קדשי הקדשים שלמעלן, רבי שמעון בן חלפתא אמר: כנגד בית קדש הקדשים שלמטן. אמר רבי פינחס: לא פליגין, בית קדשי הקדשים שלמטן מכוון כנגד בית קדש הקדשים שלמעלן.

בבבלי גם כן כתב שיכוון את ליבו כנגד קודש הקודשים, אך לא דן האם הוא קודש הקודשים של מעלה או של מטה.

בבבלי ל: • פ"ד ה"ו [לו].

שיעור הפסק בין תפילות סמוכות ולאחר התפילה

את שמע מינה שאדם מתפלל ומהלך ד' אמות ומתפלל של מוסף. אמר רבי אבא: ולא סוף דבר עד שיהלך ד' אמות, אלא אפילו שהא כדי הילוך ארבע אמות.

בבבלי נחלקו האם השיעור הוא כדי שתתחונן דעתו או כדי שתתחולל דעתו, ולא הובא שיעור ארבע אמות. והשו"ע (א"ח סי' קה סעיף א) פסק כירושלמי. והרמ"א (א"ח סי' קכג סעיף ב, בשם הב"י) למד מכך גם שיחיד המתפלל יעמוד במקום שכלו פסיעותיו כשיעור ארבע אמות.

פ"ד ה"ו [לו].

האל הקדוש ושומע תפילה

הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בברכות פ"ג ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁶ נראה שקשור לכך שדרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (להסב פניו) במקום שלילית בבבלי (שלא יהיה דבר חוצץ). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

פרק ה – אין עומדין

להתפלל ולהיפטר מחבירו מתוך דבר של תורה בבלי לא. • פ"ה ה"א [לז:]
לא יעמוד אדם ויתפלל לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטילין, אלא מתוך דבר של תורה. וכן אל יפטר אדם מתוך חבירו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטילים, אלא מתוך דבר של תורה.
בבלי הלשון להתפלל "מתוך שמחה של מצוה", ולהיפטר מחבירו "מתוך דבר הלכה". והגר"א הגיה שגם לגבי להיפטר מחבירו צריך לגרוס "מתוך שמחה של מצוה".

העוסק בצורכי ציבור, האם יתפלל בבלי לא. • פ"ה ה"א [לז:]
העוסק בצורכי ציבור כעוסק בדברי תורה.
בבלי לא הובא, ונפסק בשו"ע (או"ח סי' צג סעיף ד). ובשו"ע שם יש שפירשו שדינו כעוסק בתורה ויכול להתפלל מתוך כך, ויש שפירשו שאין צריך להפסיק ולהתפלל (וכן דן בזה מראה הפנים).

הפסוקים ה' צבאות עמנו משגב לנו וגו', הלשון "חברייא" פ"ה ה"א [לז:]
רבי חזקיה רבי יעקב בר אחא רבי יסא בשם רבי יוחנן: לעולם אל יהא הפסוק הזה זז מתוך פיה - ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה, רבי יוסי בי רבי אבון רבי אבהו בשם רבי יוחנן וחברייא: ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך. רבי חזקיהו בשם רבי אבהו: יהי רצון לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתצילנו משעות החצופות הקשות הרעות היוצאות המתרגשות לבוא לעולם.
בבלי לא הובא לומר את פסוקים אלו, אך הובא פעמים רבות בתפילה ובסליחות. כמו כן הירושלמי בפעמים רבות קורא לחלק מהאמוראים "חברייא", ובבבלי כמעט ולא הובא.²⁷

מספר הכוכבים – אינו בירושלמי בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:]
בבלי הביא כאן את מספר הכוכבים וחלוקתם למזלות, חילות, לגיונות וכו'. ובירושלמי לא הובא.

דרשות "אל תקרי" – אין בירושלמי בבלי ל: • פ"ה ה"א [לז:]
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"א א [ה:].

מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה בבלי לא.
הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ג, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

להתפלל בקול או בלחש בבלי לא.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁷ דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה כחברים יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

ישמיע לאוזניו את התפילה

בבלי לא:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ד [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר

בבלי לא:

הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה פ"ד, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

אסור להתענות בשבת

בבלי לא:

הירושלמי דן בזה בתענית פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשבת לפני ואחרי התפילה

בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:]

זה שהוא עומד ומתפלל צריך לישב שתי ישיבות - אחת עד שלא יתפלל ואחת משיתפלל, עד שלא יתפלל - אשרי יושבי ביתך, ואחת משיתפלל - אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.
בבבלי לא הובא.

ברכה בתורתם ובמלאכתם של חסידים

בבלי לב: • פ"ה ה"א [לז:]

חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת וכו' על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן וברכה נתנת במלאכתן.
בבבלי הלשון: תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת.

עדיף להתפלל בביתו

פ"ה ה"א [לז:]

אמר רבי יוחנן: המתפלל בתוך ביתו כאילו מקיפו חומה של ברזל. מחלפה שיטתיה דרבי יוחנן: תמן אמר רבי אבא אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן צריך לאדם להתפלל במקום שהוא מיוחד לתפילה, וכה אמר אכן (וכאן אמר כן)? כאן ביחיד וכאן בציבור (ביחיד יתפלל בתוך ביתו, בציבור יתפלל בבית הכנסת. גליון הש"ס על הירושלמי הביא פירוש שאין הכוונה בביתו אלא בבית המדרש. וכן עמודי ירושלים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) דן בזה).
בבבלי ז: מפורש שעדיף להתפלל בבית הכנסת, ובדף ח. שעדיף להתפלל היכן שלומד. אך אין דעה שעדיף בביתו.

הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש

פ"ה ה"א [לז:]

דרשו את ה' בהמצאו - איכן (היכן) הוא מצוי? בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.
בבבלי ו. נזכר שהוא מצוי רק בבתי כנסיות ולא בבתי מדרשות.

להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות

פ"ה ה"א [לז:]

זה שנכנס לבית הכנסת צריך להכנס לפנים משני דלתות.
בבבלי ח. הביא זאת והסיק שפירושו כשיעור שני פתחים.

היגע בתלמודו לא במהרה משכח

פ"ה ה"א [לז:]

אמר רבי יוחנן: ברית כרותה היא, היגע תלמודו בבית הכנסת לא במהרה הוא משכח. אמר רבי יוחנן ענתנייתא: ברית כרותה היא, היגע תלמודו בצנעה לא במהרה הוא משכח, מה טעם ואת צנועים חכמה. אמר רבי יוחנן: ברית כרותה היא, הלמד אגדה

מתוך הספר לא במהרה הוא משכח. אמר רבי תנחום: הסובר תלמודו לא במהרה הוא משכח, מה טעם פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך.
בבבלי לא הובא, והובא להלכה בשו"ע (יו"ד סי' רמו סעיף כב).

יהי רצון על חלום רע, הטבת חלום – אינה בירושלמי פ"ה ה"א [לז:]
 זה שהוא רואה חלום קשה צריך לומר: יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שיהו כל חלומתי שחלמתי, בין בלילה הזה בין בשאר הלילות, בין שחלמתי אני ובין שחלמו לי אחרים, אם טובים הם יתקיימו עלי לששון ולשמחה לברכה ולחיים וכו' הפכת מספדי למחול לי וגו' ולא אבה ה' אלהיך וגו' אז תשמח בתולה וגו'.
בבבלי נה: כתוב לומר זאת בברכת כהנים. כמו כן יש בנוסח שם כמה שינויים: אינו פותח ב"יהי רצון" אלא ב"רבונו של עולם", לא מביא את פסוקים אלה ועוד. פסוקים אלה הובאו בבבלי (שם) בהטבת חלום בפני שלושה, שאומרים לחולם "טבא הוא וטבא ליהוי וכו'", ובירושלמי לא הובאה הטבת חלום כלל²⁸.

הפסקה בכתיבת השם פ"ה ה"א [לז:]
 היה כותב את השם - אפילו מלך שואל בשלומו לא ישיבנו. היה כותב שנים או שלשה שמות, כגון אל אלהים ה' - הרי זה גומר את אחד מהן ומשיב שאילת שלום.
בבבלי לא הובא.

נפל לבור אריות ולכבשן – אין מעידים שמת בבלי לג.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ג [פג.], ועיין מה שכתבנו שם.

גם בעקרבים אין מעידים שמת בבלי לג.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ג [פג.], ועיין מה שכתבנו שם.

השטן מרקד – אינו בירושלמי בבלי לג. • פ"ה ה"א [לח.].
בבבלי כתוב שבימי ניסן השטן מרקד בין קרניו של שור שחור, וביטוי זה - שהשטן מרקד - הובא בעוד מקומות בבבלי, ובירושלמי לא הובא כלל²⁹.

המעשה ברבי חנינא בן דוסא שהוכש בבלי לג. • פ"ה ה"א [לח.].
 אמרין עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה עומד ומתפלל ובא חברבר (בלשון הבבלי ערוד, וכן בירושלמי ברכות פ"ח ה"ה [ס:]), והכישו ולא הפסיק את תפילתו, והלכו ומצאו אותו חברבר מת מוטל על פי חורו. אמרו: אי לו לאדם שנשכו חברבר, ואי לו לחברבר שנשך את רבי חנינא בן דוסא. מה עיסקיה דהדין חברבריא? כד הוות נכית (נושך) לבר נשא, אין (אם) בר נשא קדים למיא - חברברא מיית, ואין חברברא קדים למיא - בר נשא מיית. אמרו לו תלמידיו: רבי לא הרגשת? אמר להן: יבא עלי (שבועה), ממה שהיה לבי

²⁸ דרך הירושלמי למעט בסגולות, ולכן הירושלמי לא מביא הטבת חלום, שהיא פעולה סגולית, אלא רק תפילה על חלום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

²⁹ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן (ומזכיר רק שהשטן מקטרג), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

מתכוין בתפילה אם הרגשתי. אמר רבי יצחק בר אלעזר ברא לו הקב"ה מעיין תחת כפות רגליו לקים מה שנאמר רצון יריאיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם.
בבלי לא הובא כל העניין של המים והמעין³⁰, ורש"י (ד"ה ומת) ותוס' (ד"ה אבל) שם הביאו את הירושלמי.

פ"ה ה"ב [לח:]

מחלוקת האם הטל נעצר

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ב [לח:]

אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן הצרפית

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ב [לח:]

דיני טעות בתפילת גשם וטל

הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לג: • פ"ה ה"ב [לט:]

ברכת חונן הדעת בשבת

דברי אמר: תמיהני היאך ביטלו חונן הדעת בשבת, אם אין דיעה תפילה מניין? (בתמיהה).
בבלי תמיהה זו לא הובאה.

פ"ה ה"ב [לט:]

מבדיל אפילו עד יום חמישי

אם לא הבדיל במוצאי שבת מבדיל אפילו בחמישי בשבת.
בבלי פסחים קה-קו. נחלקו האם מבדיל רק עד יום רביעי (ולא עד בכלל) או כל השבת (עד שבת הבאה)³¹.

בבלי לג: • פ"ה ה"ב [לט:]

לתת עיניהם בכוס ובנר בהבדלה

העונין אמר (על הבדלה) צריכין ליתן עיניהם בכוס ועיניהם בנר.
בבלי לא הובא, ונפסק ברמ"א (א"ח סי' רצו סעיף א).

בבלי לג: • פ"ה ה"ג [מ.]

טעמים לאיסור אמירת "על קן ציפור"

רבי יצחק בשם רבי סימון: כקורא תיגר על מדותיו של הקב"ה - על קן ציפור הגיעו רחמין ועל אותו האיש לא הגיעו רחמין! רבי יוסי בשם רבי סימון: בנותן קיצבה למדותיו של הקב"ה - עד קן ציפור הגיעו רחמין וכו'. אמר רבי יוסי בי רבי בון: לא עבדין טבות (לא יפה עושים) שעושין למדותיו של הקב"ה רחמים.
בבלי הובאו שני טעמים: שמטיל קנאה במעשה בראשית, ושעושה מידותיו של הקב"ה רחמים.

בבלי לג: • פ"ה ה"ג [מ.]

מותר לומר "מודים מודים" ו"קן ציפור" ביחיד

הדא דאמר בציבור (שאסור לומר "מודים מודים" או "על קן ציפור יגיעו רחמין"), אבל ביחיד תחנונים הן.

³⁰ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.
³¹ מצאנו בעוד מקום שהבבלי מחלק שעד יום שלישי שייך לשבת שעברה ומיום רביעי ואילך שייך לשבת הבאה, והירושלמי לא מחלק כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לב.

בבלי לא הובא, תוס' (לד. ד"ה אמר) הביא את הירושלמי ופירש זאת לגבי "מודים מודים", ומראה הפנים הביא פירוש שהוא לגבי "על קן ציפור".

מחזירים ש"ץ שטעה בשלוש ברכות פ"ה ה"ג [מ.]
לכל אין מחזירין אותו (ש"ץ שטעה) חוץ ממי שלא אמר מחיה המתים ומכניע זדים ובונה ירושלים, אני אומר מין הוא.
בבלי כט. כתב כך רק לגבי ברכת הצדוקים (מכניע זדים).

דברים שרובם ומיעוטם רע, סירוב לעבור לפני התיבה בבלי לד. • פ"ה ה"ג [מ.]
שלשה דברים רובן ומיעוטן רע ובינוניתן יפה - השאור והמלח והסירוב.
בבלי הלשון: רובם קשה ומיעוטם יפה.

קורא בתורה ואינו יודע להמשיך פ"ה ה"ג [מ.]
הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"ה [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

סירוב לעבור לפני התיבה בבלי לד. • פ"ה ה"ג [מ:]
בתחילה מסרב, שנייה מעמעם, ובשלישית רץ ובא.
בבלי הלשון: בשנייה מהבהב, ובשלישית פושט את רגליו ויורד.

להיכן חוזר הטועה בתפילה בבלי לד. • פ"ה ה"ג [מ:]
אמר לון רבי אבון בשם רבי יהושע בן לוי: זה שעובר (לפני התיבה) תחתיו (במקום זה שטעה) יתחיל ממקום שפסק (הטועה). אמרין ליה: והא תנינן מתחילת הברכה שטעה זה! אמר לון: מכיון דעניתון קדושתא כמי שהוא תחילת ברכה (לאחר קדושה נחשב לתחילת ברכה חדשה).
בבלי הוזכר גם חילוק בין שלוש הברכות הראשונות, הברכות האמצעיות ושלוש האחרונות.³²

אמן אחר ברכת עצמו פ"ה ה"ד [מ:]
לא יענה אחר עצמו אמן, ואם ענה הרי זה בור. אית תניי תני: הרי זה בור, ואית תניי תני: הרי זה חכם. אמר רב חסדא: מאן דמר (דאמר) הרי זה חכם - בעונה בסוף (כגון בסוף תפילת שמונה עשרה), ומאן דמר הרי זה בור - בעונה על ברכה וברכה.
בבלי מה: חילק שעל בונה ירושלים יענה ועל שאר ברכות לא, ונחלקו רש"י ותוס' האם בונה ירושלים דווקא או גם בסוף ברכות קריאת שמע ופסוקי דזמרא.

ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה בבלי לד.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ד [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד פ"ה ה"ד [מא:]
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

³² אם כן לבבלי מוסבר החילוק בין שבח, בקשה והודאה. ושיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבח, הודאה ומצוות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים
בבלי לד. • פ"ה ד"ד [מא:]
עיר שכולה כהנים נושאים את כפיהן. למי הן מברכין? לאחיהן שבצפון, לאחיהם
שבדרום, לאחיהם שבמזרח, לאחיהם שבמערב. ומי עונה אחריהן אמן? הנשים והטף.
בבבלי סוטה לח: הלשון "למי מברכין? לאחיהן שבשדות". כמו כן עניית אמן במקרה
זה לא הובאה בבבלי.

מקור להשתחוואה באבות ובמודים
בבלי לד.
הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה במנהיג, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

אגדות על שחר לעוה"ב וימות המשיח – אינן בירושלמי
בבלי לד. • פ"ה ה"ה [מא:]
בבבלי הביא אגדות "כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא וכו' עין לא ראתה אלהים
זולתך", ודעה ש"אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד", וכן בעוד
מקומות. ובירושלמי לא הובאו כלל³³.

פרק ו – כיצד מברכין

מחלוקת אם אומרים שירה בלא נסכים
בבלי לה.
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לברכות אכילה מפסוק
בבלי לה. • פ"ו ד"א [מא:]
קודש הילולים - מלמד שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו, מיכן היה רבי עקיבה אומר
לא יטעום אדם כלום עד שיברך.
בבבלי זו אחת ההו"א, ולמסקנה היא סברא שאסור לאדם ליהנות מהעולם הזה בלא
ברכה³⁴.

המקור לברכת המצוות
פ"ו ד"א [מא:]
כל המצוות טעונות ברכה. ומניין שכל המצוות טעונות ברכה, רבי תנחומא רבי אבא בר
כהנא בשם רבי אלעזר: ואתנה לך את לוחות האבן התורה והמצוה - הקיש תורה
למצוה, מה תורה טעונה ברכה אף מצוה טעונה ברכה.
בבבלי כא. לא דימה את ברכות התורה לברכות המצוות³⁵.

ישראל צריכים לאסוף את הדגן
בבלי לה:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

³³ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

³⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

³⁵ שיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבח, הודאה ומצוות, ולכן מדמה בין ברכות התורה לברכות המצוות (המפרשים דנו לאיזה סוג שייכות ברכות התורה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

ברכה אחרונה על בריה

בבלי לח: • פ"ו ה"א [מא:]

רבי יוחנן נסב זייתא ובירך לפניו ולאחריו, והוה רבי חייא בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") מסתכל ביה (ותמה מדוע בירך אחריו). אמר ליה רבי יוחנן: בבליא, למה את מסתכל בי, לית לך כל שהוא ממין שבעה טעון ברכה לפניו ולאחריו? אית ליה, ומה צריכה ליה (מדוע תמה)? מפני שגלעינתו ממעטתו (משיעור כזית). ולית ליה לרבי יוחנן שגלעינתו ממעטתו (ומדוע בירך אחריו)? מה עבד ליה רבי יוחנן, משום ברייה (פרי שלם, ואע"פ שאין בו כזית). מילתיה דרבי יוחנן אמרה שכן אפילו אכל פרידה אחת של ענב או פרידה אחת של רימון שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריה (משום שהיא בריה).

בבבלי מובא אותו מעשה בשינוי, ולא הביא את הדין שמברך ברכה אחרונה על בריה (דין בריה לגבי חיוב מלקות הוזכר במשנה מכות יג). תוס' (לט. ד"ה בצר) הביא את הירושלמי ודן האם הבבלי מודה לדין זה. והשו"ע (אר"ח סי' רי סעיף א) הביא שנחלקו הפוסקים בדין זה.

הנוסח של ברכת המוציא לחם

בבלי לח: • פ"ו ה"א [מג:]

רבי נחמן אמר "המוציא לחם מן הארץ" ורבנן אמרי "מוציא לחם מן הארץ" וכו'. רבי ירמיה בריך קומי (בירך לפני) רבי זעירא "המוציא לחם מן הארץ" וקלסיה (רבי זעירא שיבח אותו), מה (וכי פסק) כרבי נחמיה? שלא לערב ראשי אותיות (לא לערב את המילים לחם-מן). **בבבלי** טעם זה לא הובא, ותוס' (שם ע"ב ד"ה והלכתא) הביאו את הירושלמי. כמו כן בבבלי הדעות הפוכות - רבי נחמיה אומר מוציא וחכמים אומרים המוציא³⁶.

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על ברכה לבטלה

פ"ו ה"א [מג:]

אהן דנסב עיגולא ומברך עילוי והכא לא אתי בדיה (זה שלקח מאכל ובירך עליו והמאכל נלקח ממנו לפני שאכלו) וכו', אמר רבי תנחום בר יודן: צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שלא להזכיר שם שמים לבטלה. **בבבלי** לא הובא "ברוך שם כבוד מלכותו וכו'" כלל לגבי ברכה לבטלה. ונפסק בשו"ע (אר"ח סי' רו סעיף ו).

נתינת אוכל לשוורים היא הפסק לכו"ע

בבלי מ. • פ"ו ה"א [מד:]

אהן דמר סב בריך סב בריך (זה שאמר "טול וברך") אין בו משום הפסק ברכה, הב אחוונא לתורייא ("תן אוכל לשוורים") יש בו משום הפסק ברכה. **בבבלי** נחלקו אמוראים האם אכילת שוורים היא הפסק.

הכניס אוכל לפיו ולא בירך

פ"ו ה"א [מד:]

רב הונא אמר: הרי שנתן לתוך פיו ושכח ולא בירך - אם היו משקין פולטין, אם היו אוכלין מסלקין לצדדין. רבי יצחק בר מרי קומי (לפני) רבי יוסי בי רבי אבון בשם רבי יוחנן: אפילו אוכלין פולטין, דכתיב ימלא פי תהילתך כל היום תפארתך. **בבבלי** סובר שמשקים בולעין. וכן חילק בין אוכלים שנמאסים, שאותם מסלק לצד, לבין אוכלים שלא נמאסים, שפולטין.

³⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

ברכת בורא מיני מעדנים, על הארץ ועל מעדניה
בבלי לז. • פ"ו ה"א [מזה].
בורא מיני מעדנים - בההוא דטריף (אורז טרוף). עד כדון בתחילה, בסוף - רבי יונה בשם רבי שמעון חסידא: אשר ברא מיני מעדנים לעדן בהן נפש כל חי ברוך אתה ה' על הארץ ועל מעדניה.
בבבלי לא הובאה ברכה זו.

נוסח ברכת בורא נפשות עם השם
בבלי לז. • פ"ו ה"א [מזה].
אשר ברא נפשות רבות להחיות בהן נפש כל חי ברוך אתה ה' חי העולמים.
בבבלי לז. ומד: לא הובא הנוסח של סוף הברכה, ולהלכה חותמים בלי שם, ודעת הגר"א לחתום עם שם ע"פ הירושלמי כאן (משנה ברורה סי' רז ס"ק ה).

לא אכל סולת מימיו משום שהסתפק מה לברך
פ"ו ה"א [מזה].
והכן לא אכל רבי ירמיה סולת מן יומיו (מימיו, משום שהסתפק מה ברכתה. והפני משה פירש שלא אכלה מחוץ לסעודה).
בבבלי לא הובא שמספק ברכה לא יאכל.

ברכה על פת טהורה קודמת
בבלי לט: • פ"ו ה"א [מזה].
פת טמאה ופת טהורה - רבי חייא בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") אמר: אומר (מברך) על הטהורה.
בבבלי דן על איזה פת לברך - שלם, גדול, חיטים. אך לא הזכיר פת טהורה.

ברכתו של קורא
בבלי לו. • פ"ו ה"א [מזה].
קורא - רבי יעקב בר אחא בשם שמואל אומר עליו בורא פרי העץ, תנא רבי חלפתא בן שאול שהכל נהיה בדברו.
בבבלי נחלקו האם ברכתו אדמה או שהכל.

ברוך שברא את החפץ הזה
בבלי מז: • פ"ו ה"ב [מז].
רבי מאיר אומר: אפילו אמר ברוך שברא החפץ הזה מה נאה הוא זה - יצא.
בבבלי הלשון "כמה נאה פת זו", "כמה נאה תאנה זו", וכן הדגיש שהאדם הזכיר את המילה "פת".

לא לגזול מהמאכל את ברכתו
בבלי לה: • פ"ו ה"ד [מז].
מברך על תורמוסה, אמר רבי לוי: על שם אל תגזול דל כי דל הוא (לא לגזול מהתורמוס את ברכתו).
בבבלי לא הובא העניין של לגזול מהמאכל את ברכתו, אלא רק שהנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו גזול להקב"ה וכנסת ישראל.

לא לשנות מנוסח התפילה
בבלי מז:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת מה מקור השיעורין
בבלי מא:
הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פת הבאה בכיסנין טעונה ברכה גם לאחריה
 פת הבאה כיסנין אחר המזון - טעונה ברכה לפנייה ולאחריה.
בבבלי לאחריה פשוט שלא מברך, ולפניה היא מחלוקת.

נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה
 סדר סעודה וכו' הביאו להן לידים כל אחד ואחד נוטל ידו אחת (מראה הפנים פירש שהוא משום דבר שטיבולו במשקה, והירושלמי סובר שלטיבולו במשקה די בנטילת יד אחת).
בבבלי פסחים קטו. כתוב שדבר שטיבולו במשקה צריך נטילת שתי ידיים.

הסבה להוציא ידי חובה בברכת המזון
 היסיבו אחד מברך לכולן וכו'. רבי יהושע בן לוי אמר: בשבוע הבן (סעודת ברית מילה) היא מתניתא (המשנה), הא בעל הבית בתוך ביתו - לא. תני רבי חייא: אפילו בעל הבית בתוך ביתו.
בבבלי לא חילק בין סעודת ברית מילה לבעל הבית.

תיכף לנטילת ידיים ברכה – במים ראשונים
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת שמן אפרסמון
 רבי ירמיה בעא מיבדוק לרבי זעורא. אמר ליה כיצד הוא אומר (מה מברך) על שמן ערב?
 אמר ליה אשר נתן ריח טוב בשמן ערב. אמר ליה אשר נתן ריח טוב בעצי בשמים.
 יצחק בר אבא בר מחסיה ורב חננאל הוון יתבין, חד אמר ברוך שנתן ריח טוב בעצי בשמים, וחרנה (והאחר) אמר ברוך שנתן ריח טוב בעשב הארץ.
בבבלי הדעות הן: בורא שמן ארצנו, בורא שמן ערב.

גירסא הפוכה במחלוקת בברכה על יין ושמן
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס.], ועיין מה שכתבנו שם.

אכל במזרח התאנה ובמערבה
 אכל במזרחת של תאינה ובא לאכול במערבה צריך לברך.
בבבלי לא הובא דין זה, ונפסק בשו"ע (או"ח סי' קעח סעיף ב). לגבי שינוי מקום בכלל דן בפסחים קא:

נוסח ברכת מוסף של ראש חודש
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סה.], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת תפילין
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

ברוך שברא מי רפואות
 אמר רבי אבון השותה מי דקריס מהו אומר, ברוך שברא מי רפואות.

בבבלי ברכה זו לא נמצאת, אלא אדרבה, בדף לו. מפורש שעל רפואות לא מברכים³⁷.
כמו כן בשבת קי. הלשון: מי דקרים.

בבלי מדה.

צא וראה היאך הציבור נוהג

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ב [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז – שלושה שאכלו

בבלי מדה. • פ"ז ה"א [נא:].

זימון בשניים או בשלושה – תלוי בדיני ממונות

רבי אבא בשם רב חונא רבי זעירא בשם אבא בר ירמיה: שלשה חובה, שנים רשות.
אמרה דבי זעירא קומי (לפני) רבי יסא. אמר ליה: אני אין לי אלא משנה - שלשה שאכלו
כאחת חייבין לזמן. רבנן דהכא בדעתון ורבנן דהתם בדעתון: שמואל אמר שנים שדנו
דינן דין אלא שהוא נקרא בית דין חצוף, רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תרויהון אמרין
אפילו שנים שדנו אין דינן דין.

בבבלי מדה. מובאת המחלוקת על זימון בשניים, ובסנהדרין ג. דנים על שניים שדנו,
אך לא תולים את סוגיות אלו זו בזו³⁸.

בבלי מדה:

ענייה לזימון כאשר לא אכל

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מדה:

אמן אחר ברכת עצמו

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"ד [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מז:

אמן חטופה קטופה ויתומה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מז:

לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ו [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מז:

מחלוקת במצוה הבאה בעבירה

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ג ה"ג [עב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נ. • פ"ז ה"א [נא:].

אכלו בנפרד ונתערבו, דימוי סוגיות שונות

רב חונא אמר: שלשה שאכלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו וזה בפני עצמו ונתערבו
מזמנין. רב חסדא אמר: והן שבאו משלש חבורות. על דעתיה דרבי זירא וחבורתיה והן
שאכלו שלשה כאחת. רבי יונה על הדא דרב חונא, הטביל שלשה איזובות (לצורך פרה
אדומה) זה בפני עצמו וזה בפני עצמו וזה בפני עצמו ונתערבו (לקח אחד מכל אגודה וצירף

³⁷ שיטת הירושלמי לברך גם על מעשה שאדם עושה מתוך צורך, כמו כאן שלא נהנה מהמאכל. עיין בפרק
"שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף י.

³⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
סעיף סד.

מהם אגודה אחת) - מזה בהן, רב חסדא אמר והן שבאו משלש חבילות, על דעתיה דרבי זעירא וחבורתה והוא שהטביל שלשתן כאחת (כשיטתם בעניין זימון). אין תימר אין למידין אזוב מברכה (אם תקשה איך אפשר לדמות דיני אזוב לדיני זימון) - ואנן חזינן רבנן קיימין בסוכה וילפין מטיט הנרוק (מדמים דיני שינה בסוכה לדיני טבילה בטיט רך).
בבבלי גם כן דנו בשלושה שאכלו בנפרד ונתערבו, ודימו זאת למיטה שנתחלקה (וכן דימוי סוכה לטיט הנרוק נמצא גם בבבלי - סוכה יט:). אך בבבלי אין את ההדגשה שאפשר לדמות סוגיות בנושאים שונים³⁹.

האוכל דמאי, אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי בבלי מז. • פ"ז ה"א [נג.]
 אכל דמאי וכו' - בשעה שגזרו על הדמאי רוב עמי הארץ היו מכניסין לבתיהן.
בבבלי הטעם הוא מיגו שיכול להפקיר את נכסיו ולהיות עני ולאכול דמאי. טעם זה, שנמצא בבבלי במקומות רבים נוספים, לא הובא בירושלמי בשום מקום. והיפה עיניים הוסיף שלירושלמי מזמנים עליו אע"פ שלכתחילה אסור לאכול דמאי.

מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל בבלי מז. • פ"ז ה"א [נג.]
 כמן דמר (כמאן דאמר) כותי כגוי דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר: כותי כישראל לכל דבר.
בבבלי נידה נו: הלשון היא האם גרי אריות הן או גרי אמת הן.

גירסא הפוכה במחלוקת האם חוזרים בכזית או בכביצה בבלי מט: • פ"ז ה"ב [נג.]
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ח [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שקטן צריך לדעת בטיב ברכה בבלי מז. • פ"ז ה"ב [נג:]
 מאימתי עושין אותו (את הקטן) סניף? רבי אבינא אמר איתפלגון רב חונא ורב יהודה תרויהון בשם שמואל: חד אמר כדי שיהא יודע טיב ברכה, וחרנה (והאחר) אמר שיהא יודע למי הוא מברך.
בבבלי פשוט שצריך לדעת למי מברך.

המעשה עם שמעון בן שטח וינאי בבלי מז. • פ"ז ה"ב [נג:]
 שלש מאות נזירין עלו בימי רבי שמעון בן שטח, מאה וחמשים מצא להן פתח ומאה וחמשים לא מצא להן פתח. אתא גבי ינאי מלכא, אמר ליה: אית הכא תלת מאה נזירין, בעיין תשע מאה קרבנין, אלא יהב את פלגא מן דידך ואנא פלגא מן דידך. שלח ליה ארבע מאה וחמשים. אזל לישנא בישא ומר ליה לא יהב מן דידיה כלום (ונאמר לינאי ששמעון בן שטח לא נתן מעצמו כלום, שלמאה חמשים הנזירים הללו מצא פתח ופטורים מקרבנות). שמע ינאי מלכא וכעס. דחל (פחד) שמעון בן שטח וערק. בתר יומין (לאחר זמן) סלקון בני נש רברבין מן מלכותא דפרס גבי ינאי מלכא, מן דיתבין אכלין, אמרין ליה נהירין (זוכרים) אנן דהוה אית הכא חד גבר סב (שמעון בן שטח) והוה אמר קומין מילין (דברי) דחכמה. תני לון עובדא (סיפר להם ינאי המלך מדוע ברח). אמרין ליה (שיחזיר אותו), שלח ואייתיתיה. שלח ויהב ליה מילא, ואתא ויתב ליה בין מלכא למלכתא. אמר ליה (ינאי):

³⁹ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

למה אפליית (שיקרת) בי? אמר ליה: לא אפליית בך, את ממונך ואנא מן אורייתי (אתה הבאת קרבנות מממונך ואני מתורתך, שמצאתי להם פתח), דכתיב כי בצל החכמה בצל הכסף. אמר ליה ולמה ערקת? אמר ליה: שמעית דמרי כעס עלי, ובעית מקיימה הדין קרייא (פסוק זה) חבי כמעט רגע עד יעבר זעם. וקרא עלוי ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה. אמר ליה: ולמה יתבת בין מלכא למלכתא? אמר ליה: בסיפרא דבן סירא כתיב סלסליה ותרומומך ובין נגידים תושיבך. אמר: הבו ליה כסא דליבריך. נסב כסא ומר נברך על המזון שאכל ינאי וחביריו. אמר ליה: עד כדון את בקשיותך? אמר ליה ומה נאמר, על המזון שלא אכלנו? אמר הבון ליה דליכול, יהבו ליה ואכל ומר (ואמר) נברך על המזון שאכלנו.

בבבלי גם כן מובא המעשה, אך יותר בקיצור, ולא מוזכר המעשה בנזירים⁴⁰.

מחלוקת האם מי שלא אכל דגן מצטרף לזימון
 בבלי מח. • פ"ז ה"ב [נד:]
 היסב ואכל עמהן אף על פי שלא אכל כזית דגן מזמנין דברי חכמים. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן: לעולם אין מזמנין עליו עד שיאכל כזית דגן.
בבבלי אינה מחלוקת, אלא מי שלא אכל דגן מצטרף אך לא מוציא את הרבים ידי חובתן.

אין מלכות נוגעת בחברתה – אינו בירושלמי
 בבלי מח: עיין מה שכתבנו ביוםא פ"ג ה"ט [כ:].

נקדנין הוא לשון גנאי
 בבלי נ: • פ"ז ה"ג [נד:]
 והנוקדנין תופסין אותו על כך (הקפדנים מדקדקים בלשון הזימון בין "נברך" ל"ברכה"). ובאיש (היה רע) לרבי זעירא בגין דצווח (קרא) רבי יעקב בר אחא לרבי חייא בר בבא "נוקדנא".
בבבלי גם כן נקט את הלשון נקדנין, אך לא ברור אם היא לשון שבח או גנאי. והיפה עיניים הוכיח מהירושלמי כאן שהיא לשון גנאי.

נוסח ברכת מוסף של ראש חודש
 בבלי מט. הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לעשרה מ"בני ישראל"
 בבלי מט: • פ"ז ה"ג [נה:]
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

שכח "רצה" יאמר "אשר נתן שבתות למנוחה"
 בבלי מט. • פ"ז ה"ד [נה:]
 שכח ולא הזכיר של שבת - אומר "אשר נתן מנוחה לעמו ישראל".
בבבלי הובא גם לגבי יו"ט וראש חודש, ובשבת ויו"ט הוסיף שגם חותם, ובראש חודש הסתפק האם חותם. אמנם היפה עיניים הביא גירסא בירושלמי שחותם בין בשבת בין ביו"ט ובין בראש חודש.

הכניס אוכל לפיו ולא בירך
 בבלי נ: הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴⁰ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

בבלי נא.

השטן מרקד – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"א [לח.].

בבלי נא: • פ"ז ה"ה [נו].

אכל יושב – מיסב ומברך

אכל מהלך - עומד ומברך, אכל עומד - יושב ומברך, אכל יושב - מיסב ומברך.
בבלי הדין הפוך: אכל מיסב - יושב ומברך. ומראה הפנים דן בזה, אמנם יפה עיניים
 הגיה את הירושלמי כגירסא שבבלי.

בבלי נא. • פ"ז ה"ה [נו].

עיטוף בברכת המזון

אכל, מיסב מתעטף ומברך. אם עשה כן הרי הוא כמלאכי השרת, מה טעמא בשמים
 יכסה פניו ובשמים יכסה רגליו.
בבלי הוזכר דין עיטוף, אך לא הובא שהוא כמלאכי השרת⁴¹.

פרק ח – אלו דברים

פ"ח ה"א [נו].

קידוש והבדלה כשאין יין, ברכת מעין שבע פוטרת קידוש

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"י ה"ב [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נב. • פ"ח ה"א [נו].

סדר ההבדלה ביו"ט שבמוצ"ש

יום טוב שחל להיות במוצאי שבת - רבי יוחנן אמר: יקנ"ה יין קידוש נר הבדלה, חנין
 בר בא (אבא) אמר בשם רב: יין קידוש נר הבדלה סוכה (ברכת לי שבסוכה, בסוכות) וזמן,
 רבי חנינא אמר: ינה"ק וכו'.
בבלי פסחים קב: קג. מובאות עוד דעות רבות, וברכת סוכה לא הובאה שם.

פ"ח ה"ב [נח].

שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת ידיים

לחלה ולנטילת ידיים אדם מהלך ארבע מילי וכו' הדא דאמר לפניו אבל לאחריו אין
 מטריחין עליו. שומרי גנות ופרדיסים מה את עבד להון כלפניהן (או) כלאחריהן? וכו'
 וכאן אין מטריחין עליו.
בבלי פסחים מו. גם כן הביא שחייב ללכת ארבעה מילין לפניו ולא לאחריו, אך לא
 הביא את פטור שומרי גנות ופרדיסים.

פ"ח ה"ב [נח].

חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים

על (מים) הראשונים נאכל בשר חזיר, על השניים (מים אחרונים) יצאה אשה מביתה, ויש
 אומרים שנהרגו עליה שלשה נפשות.
בבלי יומא פג: מים ראשונים האכילו בשר חזיר, מים אחרונים הרגו את הנפש.

⁴¹ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף לג.

נטילת ידיים לסעודה

בבלי נב: • פ"ח ה"ה [נח:]

אתא רבי יוסי בר בר כהנא בשם שמואל: נטילת ידיים לחולין, אין נטילת ידיים לתרומה. רבי יוסי אומר: לתרומה ולחולין. רבי יוסה בשם רבי חייא בר אשי ורבי יונה ורבי חייא בר אשי בשם רב: נטילת ידיים לתרומה עד הפרק, ולחולין עד קישרי אצבעותיו. מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי אמר: מן דהוא אכל עם סבי ולא משטף ידיו עד הפרק לא הוה אכל עימיה. רבי הונא אמר: אין נטילת ידיים אלא לפת בלבד. תני רבי הושעיא: כל דבר שיש בו ליכלוך משקה. רבי זעירא אמר: אפילו מקצץ תורמוסין הוה נטל ידיה. רב אמר: נטל ידיו בשחרית אין מטריחין עליו בין הערבים. **בבבלי** חגיגה יח: דנו בחילוק בין חולין לתרומה, אך לא בין הפרק לקשרי האצבעות. וכן דנו שם בחילוק בין לחם לפירות.

גירסא הפוכה במחלוקת בברכה על יין ושמן

פ"ח ה"ה [ס:]

בית שמאי אומרים: כוס בימינו ושמן ערב בשמאלו וכו', בית הלל אומרים: שמן ערב בימינו וכוס בשמאלו וכו'. **בבבלי** מג: הדעות הפוכות: בית הלל אומרים שהכוס בימין והשמן בשמאל ובית שמאי חולקים⁴².

איסור להשתמש בכהן

פ"ח ה"ה [ס:]

מניין המשתמש בכהונה (שכהן משרת אותו) מעל, רבי אחא בשם שמואל אמר: ואמרה להם אתם קודש לה' והכלים קודש - מה כלים המשתמש בהן מעל אף המשתמש בכהנים מעל. **בבבלי** לא הובא, והרמ"א (א"ח סי' קכח סעיף מה) פסק שדינו כמעילה.

בורא מאורי האש או "ברא", אש אינה מתחדשת

בבלי נב: • פ"ח ה"ה [ס:]

על דעתיה דבית שמאי אשר ברא פרי הגפן על דעתיה דבית הלל בורא פרי הגפן (האם נחלקו בברכת הגפן כמו שנחלקו בברכת האש)? יין מתחדש בכל שנה ושנה האש אינו מתחדש בכל שעה (אלא היא תמיד כבתחילת בריאתה. ולכן רק באש נחלקו האם מברך ברא או בורא). **בבבלי** למסקנה גם על אש לכ"ע מברך "בורא", ונחלקו רק ב"מאור" או "מאורי"⁴³. כמו כן בבבלי לא חילק שאש אינה מתחדשת כל שעה.

ערוך הוא עונש על יצירת הפרד, סימני פרד

פ"ח ה"ה [ס:]

מהו יימים? רבי יהודה בן סימון אומר המיונס (מיני בני אדם משונים בצורתן), ורבנן אמרין היימים חציו סוס וחציו חמור. ואילו הן הסימנין, אמר רבי יהודה כל שאזניו קטנות אמו סוס ואביו חמור, גדולות - אמו חמורה ואביו סוס וכו'. מה עשה צבעון וענה? זימן חמורה והעלה עליה סוס ויצא מהן פרדה. אמר הקב"ה להם: אתם הבאתם לעולם דבר שהוא מזיקן, אף אני מביא על אותו האיש דבר שהוא מזיקו. מה עשה הקב"ה? זימן חכינא והעלה עליה חרדון ויצא ממנה חברבר (בדומה לזה חולין קכז. שמנחש

⁴² בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

⁴³ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

וצב הוציא ערוד, ובשיטה מקובצת על הדף שם הביא מהמדרש כירושלמי הזה. ערוד בלשון הירושלמי חברבר, וכן בירושלמי ברכות פ"ה ה"א [לח.].

בבבלי חולין עט. יש עוד סימנים לפרד - גם בזנבו, ולא הובא שיצירת הערוד היא עונש על יצירת הפרדה. בפסחים נד. סובר שיימים (במעשה של ענה) הוא פרד, ולא הובאה דעה שהוא בני אדם משונים.

חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי פ"ח ה"ה [ס:]
מימיו לא יאמר לך אדם שעקצו חברבר וחיה נשכו כלב שוטה וחיה שבעטתו פרדה וחיה ובלבד פרדה לבנה.
בבבלי יומא מט. הובא ש"לא יאמר לך אדם שבעטתו וחיה" רק לגבי פרדה לבנה, וכן ביומא פג: דן בכלב שוטה ולא הזכיר זאת.

האש שהדליק אדם הראשון בבלי נג: • פ"ח ה"ה [ס:]
האש - רבי לוי בשם רבי נזירה: שלשים ושש שעות שימשה אותה האורה שנבראת ביום הראשון, שתים עשרה בערב שבת ושתיים עשרה בלילי שבת ושתיים עשרה בשבת, והיה אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שלא פסקה האורה התחיל כל העולם כולו משורר, שנאמר תחת כל השמים ישרהו למי שאורו על כנפות הארץ. כיון שיצת שבת התחיל משמש החושך ובא, ונתיירא אדם ואמר: אלו הוא שכתב בו הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב, שמא בא לנשכני, ואמר אך חושך ישופני. אמר רבי לוי: באותה השעה זמן לו הקב"ה שני רעפין והקישן זה לזה ויצא מהן האור. הדא הוא דכתיב ולילה אור בעדני, ובירך עליה בורא מאורי האש. שמואל אמר לפיכך מברכין על האש במוצאי שבתות, שהיא תחילת ברייתה.
בבבלי בפסחים נד. דנו בבריאתה של האש, אך לא מוזכר ששימשה שלושים ושש שעות, כמו כן לא מובא שם שאדם הראשון בעצמו בירך עליה בורא מאורי האש, ובמקום "שני רעפים" הלשון שם היא "שני אבנים". בעבודה זרה ח. מובא שביום שנברא בו אדם הראשון, כששקעה החמה ישב בתענית ובכה, שחשש שהעולם יחזור לתוהו ובוהו, ולא שחשש מהנחש.

חילוקים בין גחלת לשלהבת בבלי נג: • פ"ח ה"ו [ס:]
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ה [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בעי"ן בבלי נג: • פ"ח ה"ו [סא].
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן לבשר בבלי נג:
הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ו, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

ענייה לזימון כאשר לא אכל פ"ח ה"ח [סא:]
עונה הוא אדם אמן אפילו לא אכל, ואינו אומר נברך שאכלנו משלו אלא אם כן אכל.
בבבלי מה: כתוב שאם לא אכל עונה "ברוך ומבורך".

אמן חטופה קטופה ויתומה פ"ח ה"ח [טא:]
העונה אמן וכו' קטופה - תקטף נשמתו, ארוכה - מאריכין לו ימיו ושנותיו בטובה. אי
זו היא אמן יתומה? אמר רב הונא דין דיתבי למיברכה והוא ענה ולא ידע למה הוא
ענה.
בבלי מז. גם כן מובא שהעונה אמן ארוכה מאריכין לו ימיו ושנותיו, אך אין את
ההדגשה "בטובה"⁴⁴. כמו כן בבבלי לא מפרש מהי אמן יתומה. ובמקום הלשון "תקטף
נשמתו" הבבלי נוקט "יתקטפו ימיו".

עונים אמן אחר גוי בבלי נגז. • פ"ח ה"ח [סב.]
גוי שבירך את השם עונים אחריו אמן.
בבלי לא הובא, ונפסק ברמ"א (אר"ח סי' רטו סעיף ב) לגבי ברכות הנהנין וכד'.

פרק ט – הרואה

ברכה על נס של אדם יחידי בבלי נד. • פ"ט ה"א [סב.]
מתניתין בנסי ישראל, אבל בנסי יחידי שנעשו לו אינו צריך לברך.
בבבלי כן מברכים גם על נס של אדם יחידי, אך מברך רק האדם בעצמו.

נס לשבט בבלי נד. • פ"ט ה"א [סב.]
ונסי שבטים מהו שיברך? מאן דאמר כל שבט ושבט איקרי קהל - צריך לברך, מאן
דאמר כל השבטים קרוין קהל - אין צריך לברך.
בבבלי לא הובא.

אותיות שנבראו בהן שמים וארץ – אינו בירושלמי בבלי נה. • פ"ט ה"א [סב.]
בבבלי הביא כאן שיודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ (רש"י: ע"י
צירופן, ובספר יצירה תני להו), ובירושלמי לא הובא.

יהי רצון על חלום רע, הטבת חלום – אינה בירושלמי בבלי נה:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"א [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי בבלי נה:
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד:].

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי בבלי נז. • פ"ט ה"א [סב.]
בבבלי כתב כאן (ובעוד כמה מקומות) שריקנין שבך (עמי הארץ) מלאים מצוות כרימון,
ובירושלמי לא הובא כלל.

⁴⁴ דרך הירושלמי להדגיש אריכות ימים בטובה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נה.

בבלי נז: • פ"ט ה"א [סב.]

ברכה על נהר פרת

הרואה בבל צריך לברך חמש ברכות ראה פרת אומר ברוך עושה בראשית, ראה מרקוליס וכו', ביתו של נבוכד נצר וכו', מקום כבשן האש וגוב אריות וכו', מקום שנוטלין ממנו עפר וכו'. ראה בבל אומר וטאטאיה במטאטא השמד (ועל ראיית בבל אין ברכה).

בבבלי במקום "ראה פרת אומר ברוך עושה בראשית" הביא "ראה בבל אומר ברוך שהחריב בבל הרשעה", ולירושלמי אין ברכה על החרבת בבל.

מצוה לראות מלכים

בבלי נח.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ט ה"א [סב:]

נוסח הברכות

רב אמר: צריך לומר אתה ("ברוך אתה ה'"), ושמואל אמר: אינו צריך לומר אתה (אלא די ב"ברוך ה'").
בבבלי לא הובא.

פ"ט ה"א [סב:]

שם השם בברכות

הפותח ב"ד ה"א (בתחילת הברכה אומר "ברוך אתה ה'") וחותר ב"ד ה"א (בסוף הברכה אומר "ברוך אתה ה'") הרי זה חכם, באל"ף למ"ד (בתחילת הברכה אומר "ברוך אתה אלקינו") וחותר באל"ף למ"ד הרי זה בור (משום שאינו השם הנכבד), באל"ף למ"ד וחותר ב"ד ה"א הרי זה בינוני (משום שהולכים אחר החתימה), ב"ד ה"א וחותר באל"ף למ"ד הרי זה דרך אחרת (נזרקה בו מיות ולכן לא רצה לחתום בשם השם).
בבבלי לא הובא.

בבלי נח:

מברך על חמור נאה "שכך לו בריות נאות בעולמו"

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ט [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ט ה"א [סב:]

תשובות המינים

המינין שאלו את רבי שמלאי: כמה אלוהות בראו את העולם? אמר להן: ולי אתם שואלין? לכו ושאלו את אדם הראשון, שנאמר כי שאל נא לימים ראשונים וגו', אשר בראו (בלשון רבים) אלהים אדם על הארץ אין כתיב כאן, אלא למן היום אשר ברא (בלשון יחיד) אלהים אדם על הארץ. אמרו ליה: והכתיב בראשית ברא אלהים (ומשמע שבראשית ברא את אלקים. פירוש אחר: אלקים הוא בלשון רבים)! אמר להן: וכי בראו כתיב, אין כתיב אלא ברא. אמר רבי שמלאי: כל מקום שפרקו המינין תשובתן בצידן (שמהפסוק עצמו משמע שהם טועים). חזרו ושאלו אותנו: מה אהן (זה) דכתיב נעשה אדם בצלמינו כדמותינו (בלשון רבים)? אמר להן: ויבראו אלהים את האדם בצלמם אין כתיב כאן, אלא ויברא אלהים את האדם בצלמו. אמרו לו תלמידיו: לאלו דחיתה בקנה, לנו מה אתה משיב? אמר להן: לשעבר אדם נברא מן העפר וחוה נבראת מן האדם, מאדם ואילך בצלמינו כדמותינו - אי איפשר לאיש בלא אשה, ואי איפשר לאשה בלא איש, אי איפשר לשניהן בלא שכינה ("בצלמינו כדמותינו" הוא ברבים משום שהוא משותף לאב לאם ולשכינה).

בבבלי סנהדרין לח: גם כן הביא שאלות של המינים, ושתשובתם בצידם. אך בבבלי אין את הלשון "לא לו דחית בקנה לנו מה אתה משיב", אלא נשאר בתשובה ש"בצלמו" הוא לשון יחיד⁴⁵.

הקב"ה נראה רחוק והוא קרוב
עבודה זרה נראית קרובה ואינה אלא רחוקה וכו' אבל הקב"ה נראה רחוק ואין קרוב ממנו וכו' ראה כמה הוא גבוה מעולמו (כל הרקיעים וכו') ואדם נכנס לבית הכנסת ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלחישתו והקב"ה מאזין את תפילתו.
בבבלי לא הובא.

כיצד משה ברח מפרעה
בשעה שתפס פרעה את משה חייבו להתז את ראשו וקהת החרב מעל צוארו של משה ונשברה וכו'. רבי אמר רבי אביתר: ולא עוד אלא שנתז החרב מעל צוארו של משה על צוארו של קוסנתיירו (המוציא להורג) והרגתו וכו'. תני בר קפרא: מלאך ירד ונדמה להן כדמות משה ותפסו את המלאך וברח משה. אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שברח משה מפני פרעה נעשו כל אוכלוסין שלו אילמין ומהן חרשין ומהן סומין, אמר לאילמין היכן הוא משה ולא היו מדברים, אמר לחרשים ולא היו שומעין, אמר לסומין ולא היו רואין.
בבבלי לא הובא.

הצלת יונה, חנניה, מישאל, עזריה ודניאל
בשר ודם יש לו פטרון, אמרו לו הרי נתפס בן ביתך, אמר הרי אני מתקיים עליו, אמרו לו הרי הוא יוצא לידון, אמר להן הרי אני מתקיים עליו, אמרו לו הרי הוא מושלך למים - היכן הוא והיכן פטרונו. אבל הקב"ה הציל את יונה ממעי הדגה וכו', הציל לחנניה מישאל ועזריה מכבשן האש וכו', הציל את דניאל מגוב אריות וכו'.
בבבלי לא הובא.

לא להתפלל למלאכים
אם באת על אדם צרה לא יצווח לא למיכאל ולא לגבריאל, אלא לי יצווח ואני עונה לו מיד.
בבבלי לא הובא, והפוסקים הביאו את הירושלמי כאן כמקור לאיסור להתפלל למלאכים (דנו בזה שדי חמד ח"ח מערכת ראש השנה סי' א אות ב עמוד 288, שו"ת חתם סופר א"ח סי' קסו, מהר"ל נתיבות עולם נתיב העבודה פרק יב).

להיתלות בקב"ה
ומה מי שהוא נתלה בבשר ודם ניצול, מי שהוא נתלה בהקב"ה לא כל שכן.
בבבלי לשון זו לא הובא, ולשון דומה הובאה בתענית ח. לגבי המעשה של חולדה ובור - ומה המאמין בחולדה ובור כך, המאמין בהקב"ה עאכ"ו.

⁴⁵ מצאנו שאלה זאת בעוד מקומות בירושלמי, והבבלי לא הביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עב.

פ"ט ה"א [סג.]

ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם של הגויים

הירושלמי כאן הובא (בשינוי) בעבודה זרה פ"ג ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ט ה"א [סג:]

מעשה בתינוק שהתפלל ונענה

מעשה בספינה אחת של גוים שהיתה פורשת מים הגדול והיה בה תינוק אחד יהודי. עמד עליהם סער גדול בים ועמד כל אחד ואחד מהן והתחיל נוטל יראתו בידו וקורא ולא הועיל כלום. כיון שראו שלא הועילו כלום אמרו לאותו יהודי: בני קום קרא אל אלהיך, ששמענו שהוא עונה אתכם כשאתם צועקים אליו, והוא גיבור. מיד עמד התינוק בכל לבו וצעק, וקיבל ממנו הקב"ה תפילתו ושתק הים. כיון שירדו ליבשה ירדו כל אחד ואחד לקנות צרכיו. אמרו לו לאותו תינוק: לית את בעי מזבין לך כלום? אמר להון: מה אתון בעי מן ההן (מה אתם רוצים ממני, שאני) אכסניא עלובה. אמרו לו: את אכסניא עלובה? אינון (הגויים) אכסניא עלובה, אינון הכא וטעוותרון (אליליהם) בבבל, ואינון הכא וטעוותרון ברומי, ואינון הכא וטעוותרון עמהון ולא מהנון (מועילים) להון כלום, אבל את כל אהן (מקום) דאת אזל אלהך עמך.

בבבלי כל המעשה הזה לא הובא.

בבלי ס. • פ"ט ה"א [סג:]

אל יפתח אדם פיו לשטן – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד:].

בבלי ס. • פ"ט ה"א [סג:]

ברכת שלא עשני גוי, בור ואשה

תני רבי יהודה אומר, שלשה דברים צריך אדם לומר בכל יום: ברוך שלא עשני גוי, ברוך שלא עשני בור, ברוך שלא עשני אשה. ברוך שלא עשני גוי - שאין הגויים כלום כל הגויים כאין נגדו, ברוך שלא עשני בור - שאין בור ירא חט (חטא), ברוך שלא עשני אשה - שאין האשה מצווה על המצות.

בבבלי מנחות מג: הובאה סוגיא זו⁴⁶, אך בכמה שינויים: שם הגירסא במקום "שלא עשני גוי" - "שעשני ישראל" (וגם שם יש גרסאות שונות. ובספר דקדוקי סופרים (במנחות שם בהגהות) כתב שגם בבבלי הגירסא במקור היא "שלא עשני גוי", והצנזורה שינתה ל"שעשני ישראל"). ברכת "בור" נדחתה ולמסקנה מברך "שלא עשני עבד"⁴⁷. כמו כן בבבלי שם לא מובא הטעם לכך שמברכים שלא עשני אשה.

בבלי ס:

ברכת תפילין

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נח. • פ"ט ה"א [סג:]

פרצופיהן ודעתם שונים זה מזה

כשם שאין פרצופיהן דומין זה לזה כך אין דעתן דומה זה לזה.

בבבלי הלשון: אין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה.

⁴⁶ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (וברכות אלו שייכות יותר למסכת ברכות), ובבבלי פעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

⁴⁷ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

שמואל היה בקי בכוכבים
 שמואל אמר: חכים אנא בשקקי שמיא (בשבילי השמים) כשקקי נהרדעא קרתי, בר מן
 ההן זיקא (זיקין, דהיינו כוכב שביט) לית אנא ידע מה הוא. וכי שמואל עלה לשמים? אלא
 על שם מי יספר שחקים בחכמה.
בבלי גם כן הובא, אך לא שאל מניין ידע בענייני הכוכבים.

נהר דינור – אינו בירושלמי
 בבלי נח:
 עיין מה שכתבנו בחגיגה פ"ב ה"א [ט].

טעמים לרעידת אדמה
 בבלי נט. • פ"ט ה"ב [סד:]
 אליהו ז"ל שאל לרבי נהוריי: מפני מה באין זועות (רעידת אדמה) לעולם? אמר ליה: בעון
 תרומה ומעשרות וכו'. (וטעמים נוספים:) בשעה שהקב"ה מביט בבתי תיטריות ובבתי
 קרקסיות יושבות בטח ושאנן ושלוחה ובית מקדשו חרב הוא אפילו (רוצה להפיל) לעולמו
 להחריבו וכו'. בעון משכב זכור וכו'. מפני המחלוקת.
בבלי לא הביא את הסברים אלה אלא הסברים אחרים: הקב"ה זוכר שבניו בצער
 ומוריד דמעות, סופק את כפיו, מתאנח, בועט ברקיע, דוחק את רגליו⁴⁸.

מטרת השקצים בעולם
 פ"ט ה"ב [סד:]
 אליהו ז"ל שאל לרבי נהוריי: מפני מה ברא הקב"ה שקצים ורמשים בעולמו? אמר לו
 לצורך נבראו, בשעה שהבריות חוטאין הוא מביט בהן ואומר: מה אלו שאין בהן צורך -
 הרי אני מקיימן, אלו שיש מהן צורך - לא כל שכן. אמר ליה: עוד הן יש בהן צורך -
 זבוב לצירעה, שפש לעלוקתה, נחש לחפפית, שכלון לחזיות, סממית לעקרב.
בבלי לא הובא הצורך שהקב"ה יביט בשקצים וכו'. אך הצורך בהם לרפואה הובא
 גם בבבלי שבת (עז:).

הרוח ביקשה להחריב את העולם
 פ"ט ה"ב [סד:]
 בשלשה מקומות יצא הרוח שלא במשקל (שאינה מצויה) וביקש להחריב את העולם כולו:
 אחת בימי יונה ואחת בימי אליהו ואחת בימי איוב.
בבלי לא הובא.

כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלקולו
 פ"ט ה"ב [סד:]
 ויהונתן בן גרשום בן מנשה - נון תלוי, אם זכה בן משה ואם לאו בן מנשה. חברייא
 בעון קומי (לפני) רבי שמואל בר נחמן: כומר היה לעבודה זרה והאריך ימים? אמר לון:
 על ידי שהיה עינו צרה בעבודה זרה שלו. כיצד היתה עינו רעה בעבודה זרה שלו? הוה
 בר נש אתי למיקרבה תור או אימר או גדי לעבודה זרה, ואמר ליה פייסיה עלי (אמר
 לכהן שיפייס את הפסל עליו), והוא אמר ליה: מה זו מועילה לך? לא רואה ולא שומעת לא
 אוכלת ולא שותה לא מטיבה ולא מריעה ולא מדברת. אמר ליה: חייך ומה נעביד?
 ואמר ליה: אזיל עביד ואייתי לי חד פינג דסולת ואתקין עלוי עשר ביעין ואתקון קומוי
 והוא אכל מכל מה דאתי ואנא מפייס לה עליך (הבא סולת וביצים לפניו לאכול והיא תאכל

⁴⁸ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי
 מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

ובכך אפייס אותה בשבילך). מכיון דאזיל ליה הוה אכיל לון (היה הכהן אוכל את האוכל בעצמו). זימנא חדא אתה חד בר פחין (אדם ריק וגרוע), אמר ליה כן. אמר ליה (לכהן): אם אין מועילה כלום, את מה את עביד הכא (מדוע אתה כהן בשבילה)? אמר ליה: בגין חיי (בשביל פרנסתי). כיון שעמד דוד המלך שלח והביאו. אמר ליה: את בן בנו של אותו צדיק ואת עובד עבודה זרה? אמר ליה: כך אני מקובל מבית אבי אבא - מכור עצמך לעבודה זרה ואל תצטרך לבריות. אמר ליה: חס ושלום לא אמר כן, אלא מכור עצמך לעבודה שהיא זרה לך ואל תצטרך לבריות. כיון שראה דוד כך שהוא אוהב ממון מה עשה העמידו קומוס על תיסבריות (אוצרות) שלו. הדא הוא דכתיב ושבואל בן גרשום בן משה נגיד על האוצרות - שבואל ששב אל אל בכל לבו ובכל כחו, נגיד על האוצרות שמינהו על תיסבריות שלו. מתיבין לרבי שמואל בר נחמן והא כתיב עד יום גלות הארץ! אמר לון: כיון שמת דוד עמד שלמה וחילף סנקליטין (השרים והממונים) שלו, חזר לקלקולו הראשון, הדא הוא דכתיב ונביא אחד זקן יושב בבית אל וגו' אמרין הוא הוא (אותו כהן, שחזר ונעשה נביא שקר).

בבבלי בבא בתרא קט: המעשה הובא בקיצור, לא הובא שהיתה עינו צרה בעבודה זרה שלו, ולא שחזר לקלקולו⁴⁹. והרשב"ם שם (ק. ד"ה ששב) הביא את הירושלמי. כמו כן בבבלי לא הובא שהיא נון תלויה.

בבלי נט. • פ"ט ה"ב [סה.]

ברכת הרקיע בטהרתו

הרואה את החמה בתקופתה ואת הלבנה בתקופתה ואת הרקיע בטהירו אומר ברוך עושה בראשית. אמר רבי חונה: הדא דתימר (זה נאמר) בימות הגשמים בלבד לאחר שלשה ימים. **בבבלי** לא הובא ימות הגשמים ושלושה ימים.

פ"ט ה"ב [סה.]

עד מתי מברך ברכת הלבנה

הרואה את הלבנה בחידושה אומר (מברך) ברוך מחדש חדשים. עד איכן (מתי)? רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסי: עד שתראה כחצי המטה (חצי עיגול, דהיינו שבעה ימים), רבי אחא ורבי חנינא בשם רבי יוסי: עד שתתמלא פגימתה (עיגול שלם), רבנן דקיסרין אמרין: עד י"ד יום, אמר רבי יוסי בי רבי בון: ויאות (נכון), כלום מתמלאת פגימתה אלא עד י"ד יום, הא (לכן) כל י"ד יום צריך לברך. **בבבלי** סנהדרין מא: ⁵⁰ המחלוקת עד מתי מברך היא עד שבעה או עד שישה עשר יום, וכן מובא שם כל נוסח הברכה.

פ"ט ה"ב [סה.]

נוסח ברכת מוסף של ראש חודש

בתפילה (חתימת הברכה במוסף של ראש חודש) - רבי יוסי בר נהוריא אמר: מקדש ישראל מחדש חדשים. רבי חייא בר אשי אמר: מקדש ישראל וראשי חדשים. **בבבלי** מד. ומט. פשוט שהנוסח הוא מקדש ישראל וראשי חדשים.

⁴⁹ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.
⁵⁰ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (וברכה זו שייכת יותר למסכת ברכות), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

מחלוקת בנוסח ברכת הקברות
 העובר בין הקברות מהו אומר? ברוך אתה ה' מחיה המתים. רבי חייא בשם רבי יוחנן: ברוך נאמן בדבריו ומחיה מתים. רבי חייא בשם רבי יוחנן: היודע מספרכם הוא יעורר אתכם, הוא יגלה את העפר מעל עיניכם, ברוך אתה ה' מחיה המתים. רבי אליעזר בשם רבי חנינא: אשר יצר אתכם בדין וכלכל אתכם בדין וסילק אתכם בדין ועתיד להחיותכם בדין, היודע מספרכם הוא יגלה עפר מעיניכם ברוך מחיה המתים.
בבבלי יש רק נוסח אחד, והוא דומה לדעה האחרונה בירושלמי, אמנם המילים "הוא יגלה עפר מעיניכם" אינם בבבלי.

בימי רשב"י לא היתה קשת, בקעה בקעה המלאי דינרי זהב
 כל ימיו של רבי שמעון בן יוחי לא נראתה הקשת בענן וכו'. כן הוה רבי שמעון בן יוחי אומר בקעה בקעה התמלאי דינרי זהב והיתה מתמלאה.
בבבלי לא הובא המעשה בדינרים בבקעה. לגבי קשת בכתובות עז: אמר רשב"י לרבי יהושע בן לוי שאם יש צדיק גמור בדור לא נראית הקשת, ובימי רבי יהושע בן לוי באמת לא נראתה.

ברכת מלביש ערומים על בגדים חדשים
 רבי בא (אבא) אבוב דרבי בא (אבא) מארי בשם רבי אחא: קנה אומר ברוך שהגיענו לזמן הזה, ניתן לו אומר ברוך הטוב והמטיב, לבש בגדים (חדשים) אומר ברוך מלביש ערומים.
בבבלי לא הובאה ברכה זו על בגדים חדשים.

כח דהיתרא עדיף – אינו בירושלמי
 לא סוף דבר חדשים (לא רק הקונה כלים חדשים מברך שהחיינו), אלא אפילו שחקים (שקנה אותם מאחר שכבר לבש אותם) כאילו הם חדשים לו (ומברך).
בבבלי בסוגיא זו הובא הכלל "כח דהיתרא עדיף", וכן במקומות נוספים, אך בירושלמי כלל זה לא הובא בשום מקום⁵¹.

ברכת הטוב והמטיב על כלים חדשים
 קנה (כלים חדשים) אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ניתן לו אומר ברוך הטוב והמטיב.
בבבלי אין על כך ברכת הטוב והמטיב. והתוס' (ד"ה ורבי) הביאו את הירושלמי הזה.

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית
 העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות סוכה, לאחרים לעשות לו סוכה לשמו, נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לישב בסוכה, משהוא מברך עליה לילי יום טוב הראשון אינו צריך לברך עליה עוד. מעתה העושה לולב לעצמו אומר ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות לולב, לאחר

⁵¹ רש"י (ביצה ב: ד"ה דהיתרא) פירש שכח דהיתרא עדיף משום שכח האוסרים אינו ראה, שהכל יכולים להחמיר ואפילו בדבר המותר. ולפי זה מובן שהירושלמי לא סובר שכח דהיתרא עדיף משום שהוא לשיטתו כמו שכתב בכמה מקומות שאסור לאסור את המותר, שלא כבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

לעשות לולב לשמו, כשהוא נוטלו אומר על נטילת לולב ואשר החיינו ומברך בכל שעה ושעה שהוא נוטלו. העושה מזוזה לעצמו אומר לעשות מזוזה, לאחר לעשות מזוזה לשמו, כשהוא קובעה אומר ברוך אקב"ו על מצות מזוזה. העושה תפילין לעצמו כו', לאחר כו', כשהוא לובש אומר על מצות תפילין. העושה ציצית לעצמו כו', לאחר כו', נתעטף כו'.

בבבלי אין ברכה⁵² על הכשר מצוה⁵³. כמו כן הבבלי לא הביא בפרק זה כלל את ברכת המצוות, ברכות המילה וברכת הלבנה⁵⁴, אלא בבבלי הן מפוזרות כל אחת במקומה⁵⁵.

ברכות המילה

פ"ט ה"ג [סו.]

המל צריך לומר ברוך אקב"ו על המילה וכו'.

בבבלי לא הביא בפרק זה את דיני ברכות המילה, אלא בשבת קלז: בפרק רבי אליעזר דמילה (שפרק זה עוסק בכל דיני מילה).

מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו

פ"ט ה"ג [סו.]

מצות אימתי מברך עליהן? רבי יוחנן אמר: עובר לעשייתו, רב הונא אמר: בשעת עשייתו. אתיא דרב הונא כשמואל, דאמר רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל: כל המצות טעונות ברכה בשעת עשייתן חוץ מתקיעה וטבילה, ויש אומרים קידושין בבעילה, אמר רבי יונה אית לך חוריי (עוד ברכות אחרות שמברך עליהן בשעת עשייתן) תפילין של יד (יכול לברך עליהם) עד שלא יחלוץ, ושל ראש עד שלא ייבה (לפני שיניחם על ראשו) וכו'. שחיטה אימתי הוא מברך עליה? רבי יוחנן אמר: עובר לשחוט, יוסי בן נהוראי אומר: משישחוט.

בבבלי פסחים ז: פשוט שמברך על כל המצוות עובר לעשייתו, חוץ מעל הטבילה.

תפילה על מעוברת שתלד זכר, רחל התפללה על דינה

בבלי ס. • פ"ט ה"ג [סו.]

דבית ינאי אמר ביושבת על המשבר (לא יתפלל שתלד זכר), הא קודם כן - יצלי (יתפלל), על שם הנה כחומר ביד היוצר. רבי בשם דבית ינאי: עיקר עיבורה של דינה זכר היה, מאחר שנתפללה רחל נעשית נקבה.

בבבלי מפורש שלא יתפלל גם בזמן העיבור, כי הוא נחשב תפילת שווא, שהרי התפילה לא יכולה לשנות את המציאות⁵⁶. כמו כן בבבלי לאה עצמה היא זו שהתפללה על כך, ולא רחל.

⁵² כשיטת הירושלמי לברך גם על צורך, שהרי צריך לעשות את ההכשר אע"פ שאינו המצוה בעצמו. ושיטת הבבלי לא לברך על צורך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף י.

⁵³ הירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה כדין המצוה עצמה, והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ז.

⁵⁴ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (וברכות אלו שייכות יותר למסכת ברכות), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

⁵⁵ שיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבח, הודאה ומצוות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

⁵⁶ אך לשיטת הירושלמי תפילה יכולה לשנות את המציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מה.

הנכנס לכרך של גויים ושל ישראל
נכנס לכרך מתפלל שתיים וכו' הדא דאמר במדורה (בעיר) גויים, אבל בישראל אין צריך לברך. אם היה מקום שהורגין שם - אפילו במדורת ישראל צריך לברך.
בבבלי לא חילק בין עיר של ישראל לעיר של גויים⁵⁷.

ניתן רשות לרופא לרפא – אינו בירושלמי
בבבלי הביא (כאן ובבבא קמא פה.) את הדרשה "ורפא ירפא" - מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, ובירושלמי לא הוזכרה כלל.

בית דינו של ה'
כל מקום שנאמר וה' - הוא ובית דינו.
בבבלי לא הובא.

בריא את אדם וחווה – אינה בירושלמי
בבבלי כאן (ובעוד מקומות) נחלקו האם צלע היא פרצוף או זנב⁵⁸, וכן הביא שבתחילה עלה במחשבה לברוא שניים ולבסוף נברא רק אחד⁵⁹. ובירושלמי לא הובא.

יצר הרע דומה לזבוב – אינו בירושלמי
בכל לבבך - בשני יצריך ביצר טוב וביצר רע וכו'.
בבבלי נחלקו האם יצר הרע דומה לזבוב או לחיטה, ובירושלמי לא הובא⁶⁰.

שבעה מיני פרושין
שבעה פרושין הן: פרוש שיכמי, ופרוש ניקפי, ופרוש קיזאי, פרוש מה הנכייה, פרוש אדע חובתי ואעשנה, פרוש יראה, פרוש אהבה. פרוש שיכמי - טעין מצוותא על כיתפא (נושא על כתפיו תשמישי מצוה להתגאות), פרוש ניקפי - אקיף לי (הלווה לי) ואנא עביד מצוה, פרוש קיזאי - עבד חדא חובה (עבירה) וחדא מצוה ומקזו חדא בחדא, פרוש מה הנכייה - מאן דאית לי מהנא מנכי עבד מצוה (אומר שאת כל רכושו הוא נותן לדבר מצוה), פרוש אדע חובתי ואעשנה - הי דא חובתה עבדית דאעביד מצוה כוותה (אומר לי איזה עבירה עשיתי. חמשת הפרושים דלעיל כוונתם לרעה), פרוש יראה - כאיוב, פרוש אהבה - כאברהם וכו'.
בבבלי סוטה כב: הובאו גם כן שבעת הפרושים הללו, אך את כל חמשת הפרושים הראשונים ביאר באופנים אחרים (גם בבבלי כולם כוונתם לרעה), ואת השניים האחרונים לא גורסים למסקנת הבבלי, משום שכוונתם לטובה.

⁵⁷ הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים (ומסוכן יותר בעיר של גויים), והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מג.

⁵⁸ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

⁵⁹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

⁶⁰ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר פ"ט ה"ה [סז:]
 אברהם אבינו עשה יצר הרע טוב (שגם המעשים הצריכים תאוה גופנית לא עשה להנאתו אלא לשם שמים), דכתיב ומצאת את לבבו נאמן לפניך, אמר רבי אחא והפשיר עמו (עשה עימו פשרה, כך הגיה הפני משה וכך הוא בסוטה פ"ה ה"ה [כה.]). הברית והחסד וגו'. אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו והרגו בלבבו (הרחיק עצמו מתאוות גופניות ע"י תעניות וסיגופים), מאי טעמא ולבי חלל בקרבי.
בבבלי בבא בתרא יז. כתב שאברהם יצחק ויעקב לא שלט בהן יצר הרע, ויש אומרים שאף בדוד, דכתיב וליבי חלל בקרבי.

רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו להריגה בבלי סא: • פ"ט ה"ה [סז:]
 רבי עקיבא הוה קיים מיתדין קומי (נידון לפני) טונוס טרופוס (טורנוסרופוס) הרשע, רחתת ענתה דקרית שמע, שרי קרי קרית שמע וגחך. אמר ליה (טורנוסרופוס לרבי עקיבא): סבא, אי חרש (שוטה) את, אי מבעט בייסורין את (מדוע אתה מגחך). אמר ליה: תיפח רוחיה דההוא גברא, לא חרש אנא ולא מבעט בייסורין אנא, אלא כל יומי (ימי) קריתי פסוק זה והייתי מצטער ואומר אימתי יבואו שלשתן לידי, ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, רחמתיה (אהבתי אותו) בכל לבי, ורחמתיה בכל ממוני, ובכל נפשי לא הוה בדיקה לי (לא בחנתי את עצמי), וכדון דמטת (עכשיו שהגיע זמן) בכל נפשי והגיעה זמן קרית שמע, ולא אפלגא דעתי (לא אשמח)? לפום כן (לכן) אנא קרי וגחך. לא הספיק לומר עד שפרחה נשמתו.
בבבלי הובא אותו המעשה, אך לא הוזכר שרבי עקיבא גיחך. כמו כן בבבלי לא טורנוסרופוס דיבר עם רבי עקיבא, אלא תלמידיו.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה בבלי סא:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ט [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה פ"ט ה"ה [סז:]
 נחמיה עימסוני שימש את רבי עקיבא עשרים ושנים שנה, ולמדו אתים וגמים ריבויין, אכין ורקין מיעוטין. אמר ליה: מה הוא ההן (מה מרבה זה) דכתיב את ה' אלהיך תירא? אמר ליה: אותו ואת תורתו.
בבבלי פסחים כב: (וש"נ) מובא בכמה שינויים: נחמיה העמסוני ואמרי לה שמעון העמסוני היה דורש את כל האתים (ולא גמין), וכאשר הגיע מעצמו לפסוק "את ה' אלהיך" פירש מדרשותיו. עד שבא רבי עקיבא ודרש לרבות תלמידי חכמים (ולא את התורה)⁶¹.

בי"ד של מטה גזרו והסכים בי"ד של מעלה פ"ט ה"ה [סז:]
 שלשה דברים גזרו בית דין שלמטן והסכים בית דין שלמעלן עמהן, ואילו הן: חרמה של יריחו ומגילת אסתר ושאלת שלום בשם.
בבבלי מכות כג: במקום חרמה של יריחו הביא הבאת מעשר.

⁶¹ יתכן שזה שהירושלמי לא דורש "לרבות תלמידי חכמים" קשור בכך שדרך הירושלמי לא להביא אגדות שנראות כביכול כהגשמה (וכאן היא כביכול השוואה בין הקב"ה לתלמידי חכמים), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

כל הדיבורים רעים ודברי תורה טובים

פ"ט ה"ה [סח.]

כל פיטטיא (דיבורים) בישין, ופיטטיא דאוריתא טבין. כל כדבייא (כזבים, שקרים) טבין וכדבייא דאוריתא בישין (פני משה הגיה: כל כדבייא בישין וכדבייא דאוריתא טבין, שמותר לשקר רק בתורה, לומר שלא שנה מסכת זו).
בבלי כל זה לא הובא.

אם תעזבני יום – יומיים אעזבך, מגילת חסידים, ציפורין–ציפורי

פ"ט ה"ה [סח.]

במגילת חסידים מצאו כתוב: יום תעזבני, ימים (יומיים) אעזבך. (משל) לשנים שיצאו אחד מטיבריא ואחד מציפורין (ציפורי) ופגעו זה בזה בחדא משכנא, לא הספיקו לפרוש זה מזה עד שהלך זה מיל וזה מיל נמצאו רחוקין זה מזה שני מילין. (וכן משל) ואשה שהיתה יושבת וממתנת לאיש, כל זמן שהיתה בדעתו להינשא לה היתה יושבת וממתנת לו, כיון שהפליג דעתו ממנה היא היתה הולכת ונישאת לאחר.
בבלי לא הובא הכלל "אם תעזבני יום יומיים אעזבך", וכן לא הובאו משלים אלו, ולא הוזכרה כלל "מגילת חסידים". כמו כן בבלי נקראת "ציפורי", ובירושלמי "ציפורין" ולעיתים "ציפורים".

מאה מצוות ביום

פ"ט ה"ה [סח.]

תני בשם רבי מאיר: אין לך אחד מישראל שאינו עושה מאה מצוות בכל יום - קורא את שמע ומברך לפניה ולאחריה, ואוכל את פתו ומברך לפניה ולאחריה, ומתפלל שלשה פעמים של שמונה עשרה, וחוזר ועושה שאר מצוות ומברך עליהן. וכן היה רבי מאיר אומר: אין לך אדם מישראל שאין המצוות מקיפות אותו - תפילין בראשו, ותפילין בזרועו, ומזוזה בפתחו, מילה בבשרו, ארבע ציציות בטליתו מקיפין אותו.
בבלי לא הובא שכל אחד עושה מאה מצוות ביום, אך במנחות מג: כתב שחייבים לברך מאה ברכות ביום.

צניעותו של שאול

בבלי סב:

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ד [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה בחו"ל

בבלי סג.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו שיפסיק

בבלי סג.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ח [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר

בבלי סג:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ט ה"א [פו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה בחכם שלא ענה משום ענווה

בבלי סג:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

במשפחת עובד אדום ילדו שני בנים בכל חודש

בבלי סג:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

כאילו מקבל פני השכינה

בבלי סד.

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"א [לא], ועיין מה שכתבנו שם.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

אל מלך נאמן

השמטות ד"ה ה"ה

רמ"ה תיבות יש בקריאת שמע, חסר ג' כנגד רמ"ח אברים שבאדם, אוספין (הוסיפו) רבנן עלה שלוש - אל מלך נאמן - עד דהויין רמ"ח.
בבבלי לא הובא⁶², והרמ"א (או"ח סי' סא סעיף ג) הביא זאת בשם "יש שכתבו".

להתיו זי"ן של תזכרו

בבלי טו: • השמטות ד"ה ה"ד

צריך להתיו זי"ן דלמען תזכרו.

בבבלי לא הובא. והובא בשו"ע (או"ח סי' סא סעיף יז).**האותיות והתנועות**

השמטות ד"ה בפירוש

האותיות כגופות והתנועות כנשמות.

בבבלי לא הובא.**רבי עקיבא בכה בשבת**

השמטות ד"ה סוף

רבי עקיבא חמוי תלמידיו דהוי בכי בשבתא כי מך בריה (כשמת בנו רבי שמעון) וכו'. אמרו לו תלמידיו: למדתנו רבינו וקראת לשבת עונג! אמר להו: האי עונג דידי הוא.
בבבלי לא הובא, והרמ"א (או"ח סי' רפח סעיף ב) פסק דין זה, שמי שיש לו עונג מהבכי מותר לבכות בשבת.

למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר

בבלי לא: • השמטות ד"ה פ"ד

הדא דתימא (זה שאסור לישב בצד המתפלל נאמר רק כאשר היושב) דלא מצלי, אבל אם מצלי - מאן דיתיב הוו כשני שמשין דמשמשין את הרב אחד מעומד ואחד מיושב (ולכן מותר לו לשבת).

בבבלי כתוב שאסור לשבת בארבע אמות של תפילה, ולא חילק אם היושב מתפלל. והשו"ע (או"ח סי' קב סעיף א) פסק דין זה.

מקור להשתחוואה באבות ובמודים

בבלי לד. • השמטות ד"ה במנהיג

מניין (ששוחים) באבות? דכתיב ואקוד ואשתחוה לה' ואברך את ה' אלהי אדוני אברהם. ובהודאה - ואשתחוה למלכא ומודינא למלכא.
בבבלי לא הובא מקור לדין זה.

⁶² כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה

בבלי כה: • השמטות ד"ה ה"ג
אשכחן בתפילת חנה מעין שמונה עשרה: רמה קרני בה' - כנגד מגן אברהם, ה' ממית ומחיה - כנגד מחיה המתים וכו', ויתן עוז למלכו - המברך את עמו ישראל בשלום.
בבבלי הביא מקורות לכך שמספר הברכות הוא י"ח, ובמגילה יז: הביא מקורות לסדר הברכות, אך המקור מתפילת חנה לא הוזכר. בברכות דף לא. הביא כמה וכמה דינים שנלמדים מתפילת חנה.

צריך לעמוד בכל דבר שבקדושה

השמטות ד"ה במרדכי
קום כי דבר ה' אליך - מכאן אמר רבי אלעזר כד ענו אמן יהא דמיה וכו' וכל דבר שבקדושה בעי מיקם ארגלוהי.
בבבלי לא הובא.

לחזור על הפרשה קודם הסעודה בשבת

בבלי ח: • השמטות ד"ה בכל
שלושה דברים צוה רבי את בניו אל תאכלו ביום השבת עד שתחזרו את כל הפרשה וכו'.
בבבלי רבי יהושע בן לוי ציווה את בניו אשלימו פרשיותיכו עם הציבור שניים מקרא ואחד תרגום, ולא הוזכר לעשות זאת עד הסעודה, ותוס' (שם ד"ה ישלים) הביא את הירושלמי בשם המדרש. וכן הובאה הלכה זו בשו"ע (או"ח סי' רפה סעיף ד).

ביו"ט שבמוצ"ש מברכים גם על בשמים

השמטות ד"ה שם יו"ט
יום טוב שחל להיות במוצאי שבת מברך יקבנה"ז, ובכל מקום שיש נר יש בשמים.
בבבלי פסחים קב: הובאו דעות רבות, אך לכו"ע לא מברך על בשמים.

ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן לבשר

בבלי נג: • השמטות ד"ה ה"ו
מאימתי מברכין על האור, משיכיר בין ציפורן לבשר.
בבבלי יש סימנים אחרים: שיכיר בין איסור לפונדיון, שיכיר בין מלומא של טבריא למלומא של ציפורי. ובשו"ע (או"ח סי' רחצ סעיף ג) כתב שנוהגים להסתכל בציפורניים.

ברכת הלבנה במוצאי שבת

השמטות ד"ה במנהיג
אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובכלים נאים.
בבבלי לא הובא, והשו"ע (או"ח סי' תכו סעיף ב) הביא זאת.

עיר שיש בה חזירים פטורים ממזוזה

השמטות ד"ה ה"ג
עיר שיש בה חזירים פטורין מן המזוזה.
בבבלי לא הובא.

מסכת שבת

פרק א – יציאות השבת

דלתות היכל שתיים שהן ארבע
 דלתות ההיכל שנים שהן ארבע.
בבלי לא הובא שגם הדלתות נקראות "שתיים שהן ארבע".

הכנסה והוצאה אחת הן
 הכנסה והוצאה אחד הן ומנו אותן חכמים שנים (ובשבועות פ"א ה"א [א].) הגירסא: הכנסה והוצאה שניים הן ומנום חכמים אחד).
בבלי לא הובא שהן אחת.

המקור לאיסור הוצאה והכנסה
 מניין שהוצאה קרויה מלאכה? רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן שמע לה מן הדא: ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא - נמנעו העם מלהוציא מבתיהן וליתן לגיזברים. רבי חזקיה בשם רבי אילא: אפילו הכנסה את שמע מינה - כשם שנמנעו העם מלהוציא מבתיהן וליתן לגיזברין כך נמנעו הגזברין מלקבל מידן ולהכניס ללישכה. רבי חזקיה בשם רבי אחא שמע כולהן מן הדין קרייא (מפסוק זה): לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו.
בבלי צו: הביא רק את הפסוק "ויצו משה", ולא את הפסוק "לא תוציאו". ואת הכנסה למד מסברא "מה לי אפוקי מה לי עיולי", ולא מכך שהגזברים נמנעו מלהכניס.

דינים בשבת שפטור ומותר
 בבלי ג.
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ב [סו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דימוי רשויות לאכילת פרס
 רבי יוסי מדמה רשויות לאכילת פרסיים, שאם אכל חצי זית בתוך כדי אכילת פרס הזה וחצי זית בתוך כדי אכילת פרס הזה - שמא אינו פטור? (בתמיה, הרי פשוט שפטור). אכל כמה זיתים בכמה פרסים בעלם אחד - אינו חייב אלא אחת.
בבלי לא הובא¹.

אסור לטלטל אפילו כשלא נח על ד' על ד' ואפילו באוויר
 בבלי ד.
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"י ה"ג [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבלי ה: • פ"א ה"א [ג.]

מחלוקת בן עזאי וחכמים במהלך

רב הונא בשם רב: הכל מודין בזורק שהוא חייב, דברי הכל הוא שאין אויר כרמלית כממשה (כממש, כלומר כמונח). ומה פליגין במוציא, בן עזאי פוטר וחכמים מחייבין, בן עזאי עבד המהלך כמניח, ורבנין (רבנן) לא עבדי מהלך כמניח. רב חסדא שאל לרב הונא: על דעתיה דבן עזאי אין אדם מתחייב בתוך ארבע אמות לעולם - מכיון שהוציאן נעשה כמו שהניחה על כל אמה ואמה ויהא פטור. רב יהודה בשם רב: הכל מודין במוציא שהוא פטור, דברי הכל הוא שהמהלך כמניח. ומה פליגין בזורק, בן עזאי פוטר וחכמים מחייבין, בן עזאי עבד אויר כרמלית כממשה ורבנן לא עבדין אויר כרמלית כממשה.

בבלי לא נשאלה השאלה כיצד לבן עזאי אדם מתחייב בארבע אמות, והתוס' (ד"ה בשלמא) הביאוה, אך הם גרסו שהירושלמי מתרץ "משכחת לה בקופץ", שלא כגירסא שלפנינו. כמו כן בבבלי פשוט שהמחלוקת רק במוציא ולא בזורק.

בבלי ג: • פ"א ה"א [ד:]

ידו של אדם יכולה להיות כרמלית

ברחוק מן הכותל ארבעה (ידו של העני), אבל אם אינו רחוק מן הכותל ארבעה כרמלית הוא.

בבבלי דנו בזה האם ידו של אדם ככרמלית.

בבלי ז: • פ"א ה"א [ד:]

המקור לדין עשרה טפחים

מנין למעלה מעשרה שהיא רשות אחרת? רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים, וכתוב אתם ראיתם כי מן השמים דיברתי עמכם - מה דיבור שנאמר להלן רשות אחרת אף דיבור שנאמר כאן רשות אחרת. ניחא כמאן דאמר באמת ששה, ברם כמאן דאמר באמת חמשה - וארון לאו שבעה טפחים ומחצה הוא? רבי יעקב בר אחא אמר: דבית רבי ינאי ורבי שמעון בן יוצדק, חד יליף לה מן ארון וחורנה (והאחר) יליף לה מן העגלות.

בבבלי סוכה ה. ההו"א היא שלומדים מהארון, אך למסקנה היא הלכה למשה מסיני², ולא נזכר לימוד מעגלות.

בבלי ד: • פ"א ה"א [ה.]

אוויר מחיצות כממשן, קלוטה כמי שהונחה, מהלך כעומד

רבי ובן עזאי ורבי עקיבה שלשתן אמרו דבר אחד: רבי עבד אויר מחיצות (ברשות היחיד) כממשן (כממש, כלומר כמונח), בן עזאי עבד אויר כרמלית כממשה, רבי עקיבה עבד אויר רשות הרבים כממשה.

בבבלי הלשון: מהלך כעומד (בבן עזאי), וקלוטה כמי שהונחה (ברבי עקיבא), ולא קישר בין דעותיהם³.

בבלי ו. • פ"א ה"א [ה.]

מהן ארבע הרשויות

ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד, רשות הרבים, וכרמלית ומבואות שאינן מפולשין.

² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבבלי במקום מבואות שאינן מפולשין יש מקום פטור. והיפה עיניים ושיירי קרבן דנו בזה.

מדבר הוא רשות הרבים בבלי ו: פ"א ה"א [ה.].
ואי זו היא רשות הרבים גמורה? איסטרטיא ופליטיא ומדבר ומבואות המפולשין.
בבבלי הסיק שמדבר הוא רשות הרבים רק בזמן שישראל היו שרוין במדבר.

פירוש המילה כרמלית בבלי ו: פ"א ה"א [ה.].
כרמלית - תני רבי חייא: כרמל, רך מלא, אינו לא לח ולא יבש אלא בינוני, והכא אינה לא רשות הרבים ולא רשות היחיד אלא כרמלית.
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה כרמלית) הביאו את הירושלמי כאן.

המוזיק בכרמלית בבלי ו.
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות בבלי ח:
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ג ה"ג [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים בבלי ח:
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"י ה"ד [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל השומע מבין בנו פ"א ה"ב [ו:].
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ז [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמועה ממושה עד האמזורים פ"א ה"ב [ו:].
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ז [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא לסמוך על עיוורים פ"א ה"ב [ו:].
כל האומר שמועה מפי אומרה יהא רואה בעל השמועה כאלו הוא עומד כנגדו וכו'.
דמר (דאמר) רבי זעירא: לית אנן צריכין חששין לשמועתיה דרב ששת דהוא גברא מפתחה (איננו צריכים להקשיב לרב ששת כי הוא עיוור, ואינו יכול לראות את בעל השמועה כנגדו).
בבבלי לא הובא⁴.

קריאת שמע ותפילה בבלי יא. • פ"א ה"ב [ז].
ומפסיקין לקרית שמע ואין מפסיקין לתפילה (והגמרא מביאה שלושה טעמים לחילוק זה:),
אמר רבי אחא: קרית שמע דבר תורה ותפילה אינה דבר תורה. אמר רבי בא (אבא): ק"ש זמנה קבוע, תפילה אין זמנה קבוע. אמר רבי יוסה: ק"ש אינה צריכה כוונה ותפילה צריכה כוונה. אמר רבי מנא, קשייתה קומי (הקשיתי לפני) דרבי יוסה: ואפילו תימא ק"ש אינה צריכה כוונה, ג' פסוקין הראשונים צריכה כוונה! מן גו דאינון ציבחר (מכיוון שהם מועטים) הוא מכוין.

⁴ הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

בבבלי הביא את החילוק בין קריאת שמע לתפילה, אך לא דן בטעמים לזה.

רשב"י לא הפסיק אפילו לשמע, לומד על מנת לעשות בבלי יא. • פ"א ה"ב [ז.]
 רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי: כגון אנו שעסוקין בתלמוד תורה, אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין וכו'. ולא מודי רבי שמעון בן יוחי שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב? ולית ליה לרבי שמעון בן יוחי הלמד לעשות לא הלמד שלא לעשות (שהלמד שלא לעשות) נוח לו אילו לא נברא? אמר רבי יוחנן הלומד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שוליתו (שלייתו) על פניו ולא יצא לעולם? טעמא דרבי שמעון בן יוחי זהו שינון וזה שינון ואין מבטל שינון מפני שינון.
בבבלי אמר רבי יוחנן שרבי שמעון וחביריו מפסיקים לקריאת שמע, ורק אינם מפסיקים לתפילה. ולא הקשו שם מסוכה, לולב, הלמד על מנת לעשות וכו'.⁵ כמו כן בבבלי ברכות יז. הלשון "העושה שלא לשמה נח לו שלא נברא".

פה מיוחד לדברי תורה בבלי יא. • פ"א ה"ב [ז.]
 דרבי שמעון בן יוחי אמר: אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתייביבא אוריתא לישראל, הוינא מתבע קומי רחמנא דאיתברי להדין לבר נשא תרין פומין - חד דיהוי לעי באוריתא, וחד דיתעביד בה כל צורכוי (אם הייתי עומד בהר סיני כשניתנה תורה לישראל, הייתי מבקש מהקב"ה שיברא לאדם שתי פיות: אחד לתורה ואחד לשאר צרכיו). חזר ומר (ואמר): ומה אין (אם) חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה, אילו הוון תריי על אחת כמה וכמה.
בבבלי לא הובא.

לא יפלה כליו שמא יהרוג כינה בבלי יב. • פ"א ה"ג [ח.]
 ולא יפלא את כליו לאור הנר כו' ההורג כינה בשבת כהורג גמל (משמע שטעם האיסור להפלות את כליו הוא שמא יהרוג כינה, וכן כתב מראה הפנים).
בבבלי הסיק שטעם האיסור שמא יטה.

גירסא הפוכה במחלוקת במלילת כינה בבלי יב. • פ"א ה"ג [ח.]
 תני: המפלא את כליו נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול, אבא שאול אומר מולל וזורק ובלבד שלא יהרוג.
בבבלי הדעות הפוכות: תנא קמא אומר שלא יהרוג ואבא שאול אומר שלא ימלול.⁶

הריגת כינה, שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים, שדרה-שזרה פ"א ה"ג [ח.]
 חזקיה אמר: ההורג כינה בשבת כהורג גמל (שאסור להורגה). שמואל מקטע ידה וריגלה (קוטע את ידה ורגליה של הכינה) ויהב לה קומי (לפני) מינוקה (פני משה: תינוק. קרבן העדה: ספל). רבי יוסי בי רבי בון יהיב לי גו צלוחיתא. אמר רבי שמעון בן חלפתא: ולא מחלזון שמענו, וחלזון יש לו גידים ועצמות, ולא כן תני כל דבר שאין לו גידים ועצמות אינו

⁵ כשיטת הירושלמי להחשיב יותר את קיום התורה מאשר לימודה, והבבלי יותר מחשיב את הלימוד (ולכן הבבלי לא הקשה כיצד אינו מפסיק לתפילה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.
⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

חי יותר משה חדשים (פני משה: דין כינה כחילזון שההורגה בשבת חייב. קרבן העדה: דינה כחילזון שמותר להורגה בשבת), דמר (דאמר) רבי יוסי בי רבי בון בשם רב זביד אחת לשבע שנים הקב"ה מחלף את עולמו - קמקמה (קימוש) מיתעביד (נעשה) חו רב (חוח גדול), פדה חד (ערפד) אפר מיתעביד שר (שד), מימיתה דרישא (כינת הראש) מתעביד עקרב, ודמניא שממי (כינת הבגדים נעשית שממית), תולעתא דסוסיא (תולעת הסוסים) מתעבדא אורעי (צפרדע), ודתורתא דברי (תולעת השוורים נעשית דבורים), צבוע הזכר נעשה נקבה, עכברא דטורא מתעביד חזיר בר, שיזרתא דנונא (שידרה של דג) מיתעביד נדל, ודבר נשא חיוי (שידרה של אדם נעשית נחש). אימתי? בזמן שאינו כורע כל קומתו עד השזרה (שדרה).

בבלי חולין נח. בריה שאין לה עצמות אינה מתקיימת י"ב חודש. ובבבא קמא טז. הובא ששדרו של אדם נעשה נחש (כירושלמי כאן), וכן כתב שם שיש בעלי חיים שמשנתנים לאחר שבע שנים, אך בשונה מהירושלמי כאן. בבבלי ברכות כח: הלשון "שיתפקקו כל חוליות שבשדרה", וכן במקומות רבים בבבלי הלשון שדרה ובירושלמי שזרה.

אגדות על ביקור חולים – אינן בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בנדירים פ"ד ה"ד [יד:].

כל "באמת" הלכה למשה מסיני
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"י ה"ד [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שמותר לזב פרוש לאכול עם זב ע"ה
 בית שמאי אומרים לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ, ובית הלל מתירין.
בבבלי פשוט שאסור, ואין בזה מחלוקת.

זריזות מביאה לידי נקיות
 מיכן היה רבי פינחס בן יאיר אומר זריזות מביאה לידי נקיות וכו'.
בבבלי עבודה זרה כ: וסוטה מט: הובא מאמר זה, אך פתח ב"תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות"⁷.

הענווה חשובה יותר מהחכמה
 מה שעשת חכמה עטרה לראשה, עשת ענוה עקב לסולייסה (לסולייטה, דהיינו: הענווה חשובה יותר מהחכמה), דכתיב ראשית חכמה יראת ה' וכתוב עקב ענוה יראת ה'.
בבבלי לא הובאה מימרא זו.

מעלת ארץ ישראל, לשון הקודש וכו'
 תני בשם רבי מאיר: כל מי שהוא קבוע בארץ ישראל ואוכל חוליו בטהרה ומדבר בלשון הקודש וקורא את שמע בבוקר ובערב - מובטח לו שהוא מחיי העולם הבא.
בבבלי לא הובא⁸.

⁷ כשיטת הירושלמי להחשיב יותר את קיום התורה (זריזות וכו') מאשר את לימודה (תורה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

רימה למת כמחט בבשר החי – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד.].

תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל
 תלמידי בית שמאי עמדו להן מלמטה והיו הורגין בתלמידי בית הלל. תני: ששה מהן עלו והשאר עמדו עליהן בחרבות וברמחים.
בבבלי לא מוזכר שהרגו בהם⁹, ואף רבים מהמפרשים ביארו שאינו כפשוטו (דנו בזה קרבן העדה, תולדות יצחק ופני מאיר כאן, תוס' עבודה זרה לו. ד"ה והתנן, וגיטין לו: ד"ה אלא).

טבול יום הוא מי"ח דבר
 אילו פוסלין את התרומה וכו' והטבול יום.
בבבלי דחה שטבול יום אינו מי"ח דבר אלא מדאורייתא¹⁰.

דיני פת גויים
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ח [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשחור גויים לצורך יתום ואלמנה
 כן הוה רבי יונתן עבד, כד הוה חמי בר נש רב עליל לקרתיה, הוה משלח ליה איקרין, מיי אמר דאין הוה דיין דייטם או דיין דארמלה נישכח אפין מפייסיה עלוי (כאשר היה בא אדם חשוב לעיר, רבי יונתן היה שולח לו מתנות, כדי שאם ידון יתום או אלמנה יוכל לפייסו).
בבבלי לא הובא.

דניאל אסר את השמן של נכרים
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ח [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

"אכתוב עליך זקן ממרא"
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ח [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

טומאת ארץ העמים נשכחה וחזרו וייסדוה
 ועל הילכות ארץ העמים - ולא כן אמר רבי זעירא בר אבינא בשם רב ירמיה: יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכויות וכו'? כך היתה הלכה בידן ושכחוה ועמדו השנים והסכימו על דעת הראשונים.
בבבלי תירץ שהיו כמה גזירות שונות על טומאת ארץ העמים.

בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁸ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

⁹ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

¹⁰ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא – מכם
 כל דבר שנותנין בית דין נפשן עליו - סופו להתקיים בידן כמה שנאמר למשה בסיני.
 ואתיין כיי דמר (כמו שאמר) רבי מנא: כי לא דבר רק הוא מכם, ואם דבר רק הוא -
 מכם, למה הוא? שאין אתם יגיעין בו. כי הוא חייכם - אימתי הוא חייכם? בשעה
 שאתם יגיעין בו.
בבבלי דף קל. הלשון: כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליה למיתה, והדרשה "כי לא
 דבר רק הוא מכם" לא הובא בבבלי.

שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת
 בבלי טז:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ח ה"א [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורות למחלוקת בשביתת כלים
 בבלי ית. • פ"א ה"ה-ה"ו [יא:–יב.]
 ומה טעמהו דבית שמאי? ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך - כל מלאכתך גומרה
 מבעוד יום (ולא בשבת). ומה טעמהו דבית הלל? ששת ימים תעשה מעשיך וביום (וגם
 ביום שבת) וכו'. (מקור נוסף - מסברא - לכך שמותר: בית הלל ילפין מלאכת היתר ממלאכת
 איסור - אילו עשה כן בשבת שמא אינו אסור? ודכוותה עשה כן מבעוד יום (וכליו עושים
 מלאכה בשבת) מותר.
בבבלי המקור לאיסור שביתת כלים הוא מהפסוק "ובכל אשר אמרתי אליכם
 תשמרו", ולא פירש מה המקור - לא מפסוק ולא מסברא - לדעה שמתירה.

אין שולחין אגרות אפילו ביום חמישי
 בבלי יט. • פ"א ה"ח [יג.]
 אין משלחין אגרות ביד גוי לא בערב שבת ולא בחמישי בשבת, בית שמאי אוסרין
 אפילו ברביעי ובית הלל מתירין (וגליון הש"ס על הירושלמי הביא גירסא שנחלקו ביום שלישי).
בבבלי דן רק לגבי ערב שבת, אך ברביעי ובחמישי פשוט שמותר.

מלחמת רשות בשבת, כיבוש יריחו בשבת
 בבלי יט. • פ"א ה"ח [יג.]
 אין מקיפין על עיר של גוים פחות משלשה ימים קודם לשבת. הדא דתימר (זה נאמר)
 במלחמת הרשות, אבל במלחמת חובה אפילו בשבת, שכן מצינו שלא נכבשה יריחו
 אלא בשבת.
בבבלי לא חילק בין מלחמת רשות למלחמת חובה, ולא הובא שיריחו נכבשה בשבת.

מה פירוש רוב היקפה של קורה
 בבלי כ. • פ"א ה"א [יד.]
 רבי חלבו בשם רב הונא: קורה (עץ יחיד) ורובה - ברוב הקיפה. מהו ברוב הקיפה -
 ממקום אחד (שאחז בו האור) או ברוב היקף כולה (על כל אורכה)?
בבבלי היא מחלוקת אם הוא רוב עוביו או רוב היקפו, ולא דן מה פירוש רוב היקפו.

פרק ב – במה מדליקין

הטעמים שלא מדליקים בפתילות ושמנים מסוימים בבלי כא. • פ"ב ה"א [יד]:
מפני שהאור ממשיך לאחוריו והוא שוכח ומוציא את הפתילה (שמא יטה), ועוד שלא הוצת האור ברוב הדלק (כיוון שלא דולק יפה לא תידלק רוב הפתילה) וכו'. הוי לית טעמא דלא משום שלא הוצאת האור ברוב הדלק.
בבלי חילק שהטעם בפתילות הוא משום שלא דולקות יפה (ולא משום שלא תידלק רוב הפתילה), והטעם בשמנים שמא יטה.

נס חנוכה – אינו בירושלמי בבלי כא: • פ"ב ה"א [יד]:
שאסור לראות מטבע לאור החנוכה.
בבלי הביא כאן את מעשה נס חנוכה, ובירושלמי לא הובא כלל.

ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה" בבלי כג.
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ג ה"ד [יד], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט בבלי כד: • פ"ב ה"א [טו]:
לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו - אחר שני בקרים, אחד בוקרו של ט"ו ואחד בוקרו של י"ו.
בבלי מביא לכך כמה מקורות נוספים.

בי"ד התירו משום פיקו"נ ולא ביטלו את ההיתר פ"ב ה"א [טו]:
בת ישראל שבאה להדליק מכהנת טובלת את הפתילה בשמן שריפה ומדלקת (אע"פ שהוא נגד הדין, שמותר להדליק בשמן שריפה רק בבית כהן), רבי חונה בשם רבי ינאי: שעת משלחת זאבים היתה (ולכן בי"ד התירו זאת משום פיקוח נפש) ולא עמד בית דין וביטל (ונשאר בהיתרו).
בבלי לא הובא.

האמורא גמליאל זוגא פ"ב ה"א [טז]:
גמליאל זוגא (כך שמו) שאל לרבי איסי וכו'.
בבלי אמורא זה לא הובא, ובירושלמי הוא מוזכר כמה פעמים.

ברכת מעין שבע פוטרת מקידוש בבלי כד:
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"י ה"ב [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

איסור מלאכה ביו"ט הוא רק לא תעשה בבלי כה:
הירושלמי דן בזה בביצה פ"א ה"ג [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש בבלי כח. • פ"ב ה"ג [יז]:
רבי יודה ורבי נחמיה ורבנן (נחלקו מהם עורות תחשים), רבי יהודה אומר: טיינון (פני משה: מין חיה טמאה. קרבן העדה: עורות אילים צבועים) לשם ציבעו נקרא (ונקראים "עורות תחשים" כי צבעם דומה לתחש), ורבי נחמיה אומר: גלקטינון (פני משה: מין חיה טמאה אחרת. קרבן העדה: שם

צבע של עורות האילים), ורבנין (רבנן) אמרין: מין חיה טהורה וגדולה במדבר. ותייאא כיי דמר (דברי רבנן הם כמו שאמר) רבי לעזר בי רבי יוסי רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש בשם רבי מאיר: כמין חיה טהורה ברא הקב"ה למשה במדבר כיון שעשה בה מלאכת המשכן נגנזה. רבי אבון אמר: קרש היה שמה. תני רבי הושעיה: דחדא קרן. **בבלי** הסתפק האם תחש הוא חיה או בהמה. כמו כן בבבלי פשוט שתחש וקרש הם בעלי חיים שונים.

לכו"ע מסיקים בכלים פ"ב ה"ג [יז:]

הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ד ה"ג [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספק בטעם האיסור להדליק בשפופרת ביצה שמנטפת בבלי כט: • פ"ב ה"ד [יז:]
משום שלא הותחל בכל טיפה וטיפה (שהשמן מתווסף במשך השבת והוא כמבעיר), או שמא ישכח ויערה (שיסתפק מהשמן והוא כמכבה) ? (ונשאר בספק). **בבבלי** פשוט שהטעם שמא יסתפק ממנה.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה בבלי ל.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

יום מותו של דוד בבלי ל.
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ב ה"ד [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד תורה בבלי ל.
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ה [זט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי בבלי ל:
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה בבלי ל:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעת ר' יוסי במלאכה שאצל"ג, וכמי ההלכה בזה בבלי לא: • פ"ב ה"ה [יח:].
אמר רבי יוחנן: רבי יוסי ורבי שמעון שניהן אמרו דבר אחד, כמה דרבי יוסי אמר עד שיהא לו צורך בגופה של פתילה, כן רבי שמעון אומר עד שיהא לו צורך בגופו של דבר (שניהם סוברים שפטור על מלאכה שאין צריך לגופה).

בבבלי היא מחלוקת אמוראים: רבי יוחנן אמר שרבי יוסי כרבי שמעון, וכדבריו בירושלמי כאן, אך עולא אמר שרבי יוסי כרבי יהודה, שחייב על מלאכה שאין צריך לגופה. וערוך השולחן (או"ח סי' רמב סעיף כט) כתב שיש מכך נפק"מ לדינא, שהרי נחלקו הראשונים האם לפסוק כרבי שמעון (רוב הראשונים) או כרבי יהודה (רמב"ם ורי"ף), וכל מחלוקתם שייכת רק לפי הבבלי, אך לירושלמי שפשוט שרבי יוסי סובר כרבי שמעון - ודאי שהלכה כמותם, שהרי הלכה כרבי יוסי לגבי רבי יהודה.

חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון פ"ב ה"ה [יח:]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [זט:], ועיין מה שכתבנו שם.

תקע בכלים ושבירן

פ"ב ה"ה [יח:]

הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ב ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"ה [יח:]

שתי מלאכות יחד – מחלוקת האם חייב אחת או שתיים

החותה גחלים מתחת הקדירה בשבת - חייב, רבי שמעון בן אלעזר בשם רבי לעזר בי רבי צדוק: חייב שתיים, אחת שכיבה את העליונות ואחת שהבעיר את התחתונות וכו'. הבעיר ובישל - אית תניי תני חייב שתיים, אית תניי תני חייב אחת וכו'. זר ששימש במקדש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה - רבי חייא רובה אמר שתיים, בר קפרא אמר אחת.

בבבלי נחלקו במקרים הללו בסוגיות שונות, ולא קישר ביניהם אלא לכל מחלוקת יש טעם אחר: החותה בגחלים (כריתות כ.) - הביא כמה טעמים למחלוקת: מקלקל בהבערה, או האם הבערה ללאו יצאת, או להקדים, או בדין אינו מתכוון. הבעיר ובישל (מכות כא:) - טעם המחלוקת האם יש חילוק מלאכות ביום טוב. זר ששימש בשבת ובעל מום בטומאה (יבמות לב:) - נחלקו בדיני איסור חל על איסור. ובירושלמי כאן, שהביא את כל המקרים הללו יחד, משמע שמדמה אותם זה לזה¹¹.

פ"ב ה"ה [יט:]

זר שאכל מליקה – לכו"ע חייב שתיים

זר ששימש במקדש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה - רבי חייא רובה אמר שתיים, בר קפרא אמר אחת וכו'. והרי מליקה עד שלא נמלקה אסורה לזה ולזה, משנמלקה אסורה לזרים ומותרת לכהנים (זר חייב שתיים)! אמר ליה שנייא היא דכתיב וכל זר לא יאכל קודש.

בבבלי יבמות לב: נחלקו גם בזר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה (כמו בירושלמי), וגם בזר שאכל מליקה (שליירושלמי לכו"ע חייב שתיים).

פ"ב ה"ו [יט:]

בית דין של מעלה

בשעה שישראל יוצאין למלחמה בית דין של מעלה יושבין עליהן אם לנצוח אם להינצח.

בבבלי לא הובא.

בבלי לב. • פ"ב ה"ו [יט:]

השטן מקטרג בשעת סכנה

אין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה וכו' (ומביא לזה מקורות רבים). בשלשה מקומות השטן מצוי לקטרג: המהלך בדרך בעצמו, והישן בבית אפל לעצמו, והמפרש בים הגדול. אמר רבי יצחק בר מריון: אילולי דכתיב כה אמר ה' הנותן בים דרך, כיון שהיה אדם יורד לתוכו היה מת.

בבבלי יש בסוגיא זו כמה שינויים: הדין להתרחק ממקום סכנה הובא, אך לא הוזכר השטן, אלא "אל יעמוד אדם במקום סכנה". ולא הובא העניין של המפרש בים. לגבי שינה בבית, בשבת קנא: הגירסא: הישן בבית יחידי אחזתו לילית¹².

¹¹ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

¹² דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים (לילית), והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

הטעם שנידה חלה ונר ניתנו לאשה
 אדם הראשון דמו של עולם, דכתיב ואיד יעלה מן הארץ, וגרמה לו חוה מיתה, לפיכך מסרו מצות נדה לאשה. ובחלה - אדם הראשון חלה טהורה לעולם היה, דכתיב וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה וכו' וגרמה לו חוה מיתה, לפיכך מסרו מצות חלה לאשה. ובהדלקת הנר - אדם הראשון נרו של עולם היה, שנאמר נר אלהים נשמת אדם, וגרמה לו חוה מיתה לפיכך מסרו מצות הנר לאשה.
בבבלי הביא שהטעמים לכך שעל שלוש העבירות הללו מתות הם: רביעית דם נתתי בכם, ראשית קראתי אתכם, נשמה שנתתי בכם קרויה נר. ולא דן מדוע מסרו אותן דווקא לנשים.

בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ הרוב
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ט [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מיתתו של רבי אליעזר
 מעשה בי רבי ליעזר שהיה גוסס ערב שבת עם חשיכה ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ את תפיליו, אמר לו (רבי אליעזר לבנו): בני, הינחת מצות הנר שהיא שבות וחייבין עליה כרת ובאתה לחלוץ תפילין שאינן אלא רשות ואינן אלא מצוה וכו'. נכנסו (תלמידיו) אצלו והיו שואלין אותו והיה אומר להן על הטמא טמא ועל הטהור טהור, ובאחרונה אמר טהור ונסתלקה נשמתו. אמרין: ניכר רבי שהוא טהור.
בבבלי סנהדרין סח. הביא מעשה זה יותר באריכות, ושאלם רבי אליעזר "עד עכשיו למה לא באתם" (שלא באו אליו משום שנידוהו), ואמר להם "תמיה אני אם ימותו מיתת עצמן", ולרבי עקיבא אמר (המיתה) "שלך (תהיה) קשה משלהן"¹³. כמו כן אמר להם "הרבה תורה למדתי והרבה תורה לימדתי".

תחומין מדאורייתא
 אמר רבי חייא בר אשי: הדא דתימר (זה נאמר) בעירובי חצירות, אבל בעירובי תחומין דבר תורה הן.
בבבלי גם כן מחלקים בין עירובי חצרות לעירובי תחומין, אך לא מפורש הטעם. ותוס' (ד"ה לא) הביאו את הירושלמי כאן. כמו כן לבבלי רק רבי מאיר סובר שתחומין דאורייתא.

הטעמים שאסור להטמין
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בין השמשות תלוי בלבנה
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בין השמשות וצאת הכוכבים
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ב-ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹³ יתכן שקשור לכך שדך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד.). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

פרק ג – כירה

המשנה דנה בלהשהות ולא בלהחזיר
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): מקיימין עליה תבשיל (המשנה דנה בלהשהות).
בבבלי הסתפק האם המשנה דנה בלהשהות או בלהחזיר.

החילוק בין תוך הכירה ועל גבה
 בבלי לז: • פ"ג ד"א [כא].
 לא שנו אלא עליה (מותר להחזיר על הכירה), הא לתוכה לא. עד איכן (עד כמה נחשב עליה ולא בתוכה)? עולא אמר: עד שלשה (פני משה: שליש גובה הכירה. קרבן העדה: שלושה טפחים מלמטה), אמר רבי מנא: עד מקום שהוא עושה חריץ (פני משה: יש חריץ בתוך הכירה. קרבן העדה: שתעשה חריץ באפר שבשולי הקדרה).
בבבלי גם כן כתב שלתוכה אסור, אך לא פירש מהו תוכה ומהו על גבה.

האם צריך לגרוף ולקטום לגמרי
 בבלי לז: • פ"ג ד"א [כא].
 הגורף - עד שיגרוף כל צרכו? מן מה דתני הגורף צריך לחטט ביד, הדא אמרה (זאת אומרת) עד שיגרוף כל צרכו. והקוטם - עד שיקטום כל צרכו? מן מה דתני מלבה עליה נעורת של פשתן, הדא אמרה אפילו לא קטם כל צרכו.
בבבלי לא דן בזה.

מה חמור יותר – שבת או שביעית
 בבלי לח: • פ"ג ד"א [כב].
 הנוטע בשבת שוגג יקיים מזיד יעקור, ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור, רבי יהודה אומר חילוף הדברים - הנוטע בשבת בין בשוגג בין במזיד יעקור, ובשביעית שוגג יקיים ומזיד יעקור, למה? מפני שהניית (הנאת) שבת עליו, וכאן מכיון שאת אומר ימתין למוצאי שבת כדי שייעשו כמי שלא נהנה מחמת שבת כלום. ומה טעמון דרבנן? נחשדו על השביעית ולא נחשדו על השבתות, דבר אחר מונין לשביעיות ואין מונין לשבתות.
בבבלי דנו בדין המבשל בשבת, אך לא השוו זאת לנוטע בשביעית¹⁴.

החזרה לכירה כשתלאן
 בבלי לח: • פ"ג ד"א [כב].
 תלוי ביתד ונתנו על גבי ספסל - נאמר אם היה מפוחם (עדיין רותח) מותר (להחזיר), ואם לאו אסור.
בבבלי הסתפק מה הדין בתלאן במקל, ונשאר בספק.

להקל בגריפה כשהשכנות לא ידעו, מראית העין
 פ"ג ה"ב [כב].
 רבי יודן בי רבי ישמעאל הורי מדוחק מיגרוף תנורא ומיתן תלתא כפין ומירמי עליהון, ובלחוד לא ידעין מגיריית (הורה בשעת הדחק לגרוף ולהניח שלושה ענפים, ובלבד שהשכנות לא ידעו).
בבבלי סד: (ובעוד מקומות) נחלקו תנאים האם כל שאסרו משום מראית העין אסרו גם בחדרי חדרים, ובירושלמי כאן מוכח שמותר. וגליון הש"ס על הירושלמי כאן דן בזה.

¹⁴ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

מחלוקת בתולדות חמה

תמן (בבבלי) אמרין: חמה מותרת תולדת חמה אסורה, רבנן דהכא (בישראל) אמרין: בין חמה בין תולדת חמה מותרת.
בבבלי פירש שזו מחלוקת רבי יוסי וחכמים (והיפה עיניים דן האם דברי הירושלמי הם לרבי יוסי או לחכמים).

מחלוקת האם תולדות אש כאש

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי לט.

פתחיהם של גיהינם וגן עדן – אינם בירושלמי

עיין מה שכתבנו בעירובין פ"ב ה"א [יג:].
 בבלי לט.

התירו חמי טבריה כשראו שנתגדרו

בראשונה היו סותמין את הקמין מערב שבת וכו', ואסרו להן רחיצה וכו', ואסרו להן רחיצה וזיעה וכו', ואסרו להן את הכל. כיון שנתגדרו היו מתירין להן והולכין, מתירין להן והולכין, עד שהתירו להן מי מערה וחמי טבריא.
בבבלי הטעם שהתירו חמי טבריה הוא שראו שהציבור לא היה יכול לעמוד בגזירה.

הלשון "סבורא" – אמורא

מה יעביד הדין סבורא דלא יליף ולא שימש (מה יעשה אותו אמורא שלא למד גמרא ולכן מקשה קושיות שאינן שייכות).
בבבלי לשון זו לא הובאה.
 פ"ג ה"ג [כד:].

מחלוקת האם שואלים הלכות במרחץ ובבית הכיסא

רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי: שואלין הלכות המרחץ בבית המרחץ והילכות בית הכסא בבית הכסא (והראיה לזה מהמעשה הבא:), כהדא רבי שמעון בן אלעזר עאל מיסחי (נכנס לרחוץ) עם רבי מאיר, אמר ליה: מהו לקנח? אמר ליה: אסור, מהו להדיח? אמר ליה: אסור. ולא כן שמואל שאיל לרב מהו לענות אמן במקום מטונף והוא אמר אסור, ואסור דאמרית לך אסור (אסור לענות אמן במקום מטונף, והיה אסור לי גם לענות את תשובה זו במקום מטונף, ועניתי רק בשביל לאפרושי מאיסורא. ומוכח שאסור לשאול הלכות אלו בבית המרחץ ובית הכיסא!) אשכח תנאי תני אין שואלין הלכות המרחץ במרחץ והילכות הכסא בבית הכסא (היא מחלוקת תנאים).
בבבלי פשוט שאסור לשאול הלכות בבית המרחץ ובבית הכיסא, ומותר רק כדי לאפרושי מאיסורא. כמו כן בבבלי לא דן בעניית אמן במקומות מטונפים (וכן בירושלמי ברכות פ"ג ה"ד [כו:]; ועיין מה שכתבנו שם) נחלקו האם מותר להרהר בדברי תורה בבית הכיסא, ובבבלי פשוט שאסור).

משל לגזירות דרבנן מסריס

חד פילוסופוס שאל לבר קפרא, אבלט שאל ללוי סריסא: מותר לשתות ואסור לרחוץ (למה אסור לרחוץ בשבת והרי לשתות מותר)? אמר ליה: אם תראה סריס מחבק עם אשתך, שמא אינו רע לך? אמר ליה: אין. אמר ליה: ומכי הוא לה כלום (והרי אינו עושה כלום)? אמר לו: שלא תתפרץ (כדי שלא תהיה פרוצה). אמר ליה: והכא שלא יתפרצו. כיון שיצא

בבלי מ. • פ"ג ה"ג [כד:].

אמרו לו תלמידיו: רבי, לזה דחיתה בקנה, לנו מה את משיב? אמר להם: והלא כבר נאמר אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם.
בבבלי דנו בדיני רחיצה אך לא הובא המשל לסריס. כמו כן בבבלי לא הובא המשפט "לזה דחית בקנה, לנו מה אתה משיב"¹⁵.

שיעור בישול כשאין היד שולטת וכשירו נכוית
 בבלי מז: • פ"ג ה"ד [כד:]
 מותר להפשיר במקום שהיד שולטת, ואסור להפשיר במקום שאין היד שולטת וכו', עד איכן (היכן) וכו'? עד שיהא נותן ידו לתוכה והיא נכוית.
בבבלי השיעור אינו שידו נכוית בו אלא שכריסו של תינוק נכוית בו, אך הזרע יעקב (הובא בדרכי תשובה י"ד סי' קה סעיף נא) ביאר שאין מחלוקת בין התלמודים. כמו כן בבבלי בכמה מקומות הלשון היא "אין היד סולדת"¹⁶.

טעם החילוק בין כלי ראשון לכלי שני
 בבלי מז: • פ"ג ה"ד [כד:]
 מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני? אמר רבי יוסי: כאן היד שולטת וכאן אין היד שולטת. אמר רבי יונה: כאן וכאן אין היד שולטת, אלא עשו הרחק לכלי ראשון ולא עשו הרחק לכלי שני.
בבבלי לא דן בזה, אך תוס' (ד"ה ושמע) דן בזה ולא הביא את הירושלמי.

כיבוי גחלת מתכת
 בבלי מב.
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל
 בבלי מג.
 הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"א [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבא מחוץ לתחום מותר
 בבלי מה:
 הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל הנודרת על דעת בעלה – אינו בירושלמי
 בבלי מו:
 עיין מה שכתבנו בנדרים פ"י ה"ד [לג:].

הטעם שנותנים כלי תחת הנר לניצוצות
 בבלי מז: • פ"ג ה"ח [כח:]
 הכא את אמר אין נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות וכו' והכא את אמר נותנין כלי תחת הנר! כאן שיש לו צורך בשמן וכאן אין לו צורך בניצוצות (ולכן יכול לנער אותם ואינו מבטל כלי מהיכנו).
בבבלי תירץ שניצוצות אין בהן ממש.

אסור לתת כלי עם מים תחת הנר – רק לרבי יוסי
 בבלי מז: • פ"ג ה"ח [כח:]
 ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה - רבי שמואל בשם רבי זעירא: דרבי יוסי היא.

¹⁵ מצאנו שאלה זאת בעוד מקומות בירושלמי, והבבלי לא הביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עב.

¹⁶ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (היד שולטת) במקום שלילית בבבלי (אין היד סולדת). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

בבלי דחה שהמשנה גם לחכמים, וגם הם אוסרים משום שמקרב את כיבויו¹⁷.

פרק ד – במה טומנין

הטעמים שאסור להטמין, הטמנה בצונן
 בבלי מז: • פ"ד ה"א [כח:]
 אם חשיכה אסור לטמון בהן. תמן אמרין מפני ביטול בית המדרש, אמר רבי בא (אבא): מפני החשד, שאם אומר את לו שהוא מותר אף הוא אינו עושה אותן כל צורכו מבעוד יום, מתוך שאת אומר לו שהוא אסור אף הוא עושה אותו כל צורכו מבעוד יום. מה נפק מן ביניהון? לטמון שלג וצונין (צונן) - על דעתיה דרבי בא מותר ועל דעתון דרבנן דתמן אסור.
בבלי לד: הטעם שמא יחתה בגחלים. בדף נא. נחלקו בהטמנה בצונן, ולא תלו זאת בטעם איסור הטמנה.

הסתירה בין הרחקה מהכותל להטמנה בשבת
 בבלי מז:
 הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ב ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטמנה אסורה אפילו בלחים מחמת דבר אחר
 בבלי מט: • פ"ד ה"א [כט:]
 לא סוף דבר לחין אפילו יבישין שנתלחלו.
בבלי הסתפק האם דווקא לחין מחמת עצמם או גם לחין מחמת דבר אחר, ונשאר בספק.

כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל
 פ"ד ה"ב [כט:]
 הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"א [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אני לא שמעתי, אחותי אמרה לי
 פ"ד ה"ב [כט:]
 אמר רבי שמעון ברבי: אני לא שמעתי מאבא, אחותי אמרה לי משמו וכו'.
בבלי משפט זה לא הובא.

אסור לגעת במוקצה
 פ"ד ה"ב [כט:]
 ביצה שנולדה ביום טוב וכו' כופין עליה כלי. אמר רבי מנא: ובלבד שלא יהא הכלי נוגע בגופה של ביצה (יש שפירשו שלירושלמי אסור אפילו לגעת במוקצה, ויש שפירשו שהוא רק חשש שמא תזוז).
בבלי מב: לא הובא איסור נגיעה במוקצה, וכן להלכה נגיעה מותרת (רמ"א או"ח סי' רסה סעיף ג).

¹⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

הוכחה להטמנה משעת הקור
 אמר רבי חנינא: כל הדברים מועילין (להטמנה). אמר רבי מתניה: ויאות (זה נכון), אילו מאן דנסב מרטוט ויהב לה על רשיה בשעת צינתה, דילמא לא כביש צינתה? (בתמיה, ראייה שסמרטוט מועיל להטמנה, שהרי מועיל לאדם שמניח אותו על ראשו בשעת הקור).
בבלי לא הובאה ההוכחה מאדם שמניחו על ראשו¹⁸.

אלישע בעל כנפיים
 בבלי מט.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעות נוספות במקור ל"ט מלאכות
 בבלי מט.
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – במה בהמה

דינו של גר לובי כגר מצרי
 בבלי נא: • פ"ה ה"א [לא:].
 רבי יונה אמר רב הושעיה בעי: גרים הבאים מלובי מהו להמתין להן שלשה דורות? אמר רבי יונה בן צרויה: מן מה דנן חמיי ההן פולא מיצרייא כדון רטיב אינון צווחין ליה לובי, כדו נגיב אינון צווחין ליה פול מצריי, הדא אמרה גר מלובי צריך להמתין ג' דורות (מכך שלפול מצרי כשהוא רטוב קוראים לובי, וכשהוא יבש קוראים לו מצרי, מוכח שאדם לובי הוא מצרי, וצריך ג' דורות).
בבלי לא הובא.

משיכת בהמה עושה חריץ בקרקע
 בבלי נב: • פ"ה ה"א [לא:].
 ואינו עושה חריץ (והרי כאשר מושך את הבהמה עושה חריץ בקרקע)? אלא כרבי שמעון (שמתיר דבר שאינו מתכוון).
בבלי לא הקשה זאת.

חציצה בטבילה של שיר
 בבלי נב: • פ"ה ה"א [לא:].
 ומזין עליהן וטובלין במקומן - תמן תנינן לא תטבול בהן עד שתתפס, וכא הוא אמר הכין (וכאן הוא אומר כך, שאין צריך להרפותם)? אמר רבי מנא: כאן ברפס כאן באפוצים.
בבלי הקשה כך (מסברא ולא ממשנה) ותירץ אותו תירוצו (במחוללים), אך הוסיף תירוצו נוסף - בשריתכן.

הגירסא "רבי יהודא"
 פ"ה ה"ב [לא:].
 רבי יהודא (באל"ף - כך הגירסא בכמה מקומות בסוגיא זו, ובעוד מקומות בירושלמי בדפוסים החדשים, אך במקומות רבים הגירסא היא "יהודה". אמנם בדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר) הגירסא היא תמיד "יהודה").
בבלי בכל המקומות הגירסא היא "רבי יהודה".

¹⁸ דרך הירושלמי להביא ראייה מהמציאות, כמו כאן - מענייני רפואה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סח.

עקוד ורגול – פירוש

בבלי נד. • פ"ה ה"ג [לב].

עקוד בידו אחת (פני משה: עם הזרוע. קרבן העדה: עם הרגל), רגול בשתי רגליו.
בבבלי ישנם כמה פירושים מהו עקוד ורגול.

פירוש "חנונות", קמיע מומחה אסור לבהמה

בבלי נג. • פ"ה ה"ד [לב].

אין הרחלים יוצאות חנונות - רב יהודה אמר: כיפה של צמר, רבי יסא בשם רבי חמא בר חנינה: עיקר הוא ושמה יחנונה. רבי זעירא בעא קומי (לפני) רבי יוסי: לית הדא אמרה שאסור לבהמה לצאת בקמיע מומחה? אמר ליה: אין (כן) בבליה דקמתה עליה.
בבבלי פירש כמה פירושים ל"חנונות", והן רפואות טבעיות, ומהירושלמי שדימה זאת לקמיע משמע שהן רפואות סגוליות (וכן הוכיח היפה עיניים). כמו כן הבבלי מתיר לבהמה לצאת בקמיע מומחה.

מזלו של אדם – אינו בירושלמי

בבלי נג. • פ"ה ה"ד [לב].

קמיע מומחה וכו'.
בבבלי הוסיף שלאדם יש מזל (רש"י: מלאך שלו ומליץ עליו), וכן בבבא קמא ב:, ובירושלמי לא נמצא¹⁹.

"פרתו של ראב"ע" היא כינוי לאשתו או שכנתו

בבלי נד. • פ"ה ה"ד [לב].

כדא דתנן שלא כרצון חכמים. תני רבי יודה בר פזי רב דליה: אמרו לו או עמוד מבינותינו או העבר רצועה מבין קרניה. אמר רבי יוסי בי רבי בון: שהיה מתריס כנגדן. אמר רבי חנניה: פעם אחת יצאת והשחירו שיניו מן הצומות. אמר רבי אידי דחוטריה (פני משה: חוטריה הוא שם מקומו של רבי אידי. קרבן העדה: חוטריה הוא שם אשתו של ראב"ע) אשתו היית (היתה). פני משה: אשתו של ראב"ע יצאה ברצועה שבראשה. קרבן העדה: פרתו של אשתו של ראב"ע יצאה ברצועה שבקרניה). ומניין שאשתו קרויה עגלה? לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי. תמן (בבבלי) אמרין: שכינתו היתה.
בבבלי פירש שהיתה פרה של שכנתו, אך לא הובא שהיא עצמה שכנתו או אשתו. כמו כן לא הובא שהתריס כנגדם, ושהשחירו שיניו מן הצומות.

"אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" – אינו בירושלמי

בבלי נה. • פ"ה ה"ד [לב].

ללמדך שכל מי שהוא ספיקא (שיש יכולת) בידו למחות ואינו ממחה - קלקלתו תלויה בו.
בבבלי מביא על כך אגדה שאמרה מידת הדין לפני הקב"ה וכו', וכן הובא בעוד כמה מקומות. ובירושלמי לא נזכר משפט זה כלל²⁰ (אמנם המילים "מידת הדין" הוזכרו בירושלמי, אך לא במובן של מקטרג כמו המשמעות כאן אלא מלשון דינים, כלומר: הדין האמיתי, עיקר הדין ולא רחמים, דיני ממונות וכד').

הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת

בבלי נה.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁹ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

²⁰ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים (וכן דברי מידת הדין, שהיא המקטרג כאן), והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה – אינו בירושלמי בבלי נה:–נו: • פ"ה ה"ד [לג.]
בבלי האריך מאוד בכך שכל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, וכן לגבי בני עלי,
בני שמואל, דוד, שלמה ויואש. ובירושלמי הובא (בסוטה פ"א ה"ד [ה:]) רק לגבי בני עלי
ובני שמואל.

דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ד [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת מדוע שלמה הרבה נשים
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ו [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ו – במה אשה

חציצה בשערות
נימא אחת חוצצת, שתים ספק, שלש אינן חוצצות.
בבלי נידה סז. נחלקו בשתי נימות האם ספק או שאינן חוצצות.

הטעם לאיסור תכשיטים
תכשיטין למה הן אסורין? אמר רבי בא (אבא): על ידי שהנשים שחצניות, והיא מתרתן
להראותן לחבירתה, והיא שכיחה (שוכחת) ומהלכת בהן ד' אמות.
בבלי נט: הובא החשש "דלמא שלפא ומחויא לחבירתה", אך לא הובאה הלשון
"נשים שחצניות".

התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית
שלשה דברים התירו לבית רבי: שיהו רואין במראה ושיהו מספרין קומי ושיהו מלמדין
את בניהן יוונית, שהיו זקוקין למלכות.
בבלי בבא קמא פג. וסוטה מט: התירו לאבטולוס בן ראובן לספר קומי, ולבית רבן
גמליאל התירו "לספר בחכמת יוונית", ואין היתר לראות במראה.

אשת ר"ע מכרה את שערך בשביל שילמד
מעשה ברבי עקיבה שעשה לאשתו עיר של זהב. חמתיה איתתיה דרבן גמליאל וקניית
(קינאה) בה. אתת ואמרת קומי בעלה (לרבן גמליאל). אמר לה: הכין הויית עבדת לי כמה
דהוות עבדה ליה (וכי עשית לי כמו שאשת רבי עקיבא עשתה לרבי עקיבא)? דהוות מזבנה
מקליעתא דרישה (מכרה את שער ראשה) ויהבה ליה והוא לעי באוריתא.
בבלי נדרים נ. כתוב שכאשר רבי עקיבא היה עני אמר לאשתו שאם היה לו ממון
היה עושה לה ירושלים דדהבא. ובבבלי כאן כתוב שעשה לה ירושלים דדהבא. ובאבות

דרכי נתן (פ"ו אות ב) כתוב: אמרו לו תלמידיו רבי ביישתנו ממה שעשית לה, אמר להם הרבה צער נצטערה עמי בתורה. כמו כן בבבלי לא מוזכר שמכרה את שער²¹.

במה מותר לצאת לחצר
בבלי סד: • פ"ו ה"א [לד:]
רבי אינייני בר סוסיי אמר משום רבי ליעזר: כל מקום שאמרו לא תצא ואם יצתה חייבת חטאת - אסורה לצאת בו בחצר, כל מקום שאמרו לא תצא ואם יצתה אינה חייבת חטאת - מותרת לצאת בו בחצר וכו'. רבי לייא בשם רבי שמעון בר חייא: אפילו במקום שאמרו לא תצא ואם יצאת אינה חייבת חטאת אסורה לצאת בו לחצר.
בבבלי לגבי כל שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר - נחלקו האם מותר לצאת בו לחצר.

טעמים נוספים לאיסור סנדל המסומר
בבלי ס. • פ"ו ה"ב [לד:]
מפני מה גזרו על סנדל מסומר? יש אומרים שהיו רואות את ראשו ומפילות, ויש אומרים שהיו שומעות קולו ומפילות, ויש אומרים על ידי שהיו נדחקין זה בזה והורגין זה את זה.
בבבלי לא הובאו שני הטעמים הראשונים - שהיו מפילות.

טעמים למספר המסמרים בסנדל המסומר
בבלי ס: • פ"ו ה"ב [לד:]
כמה מסמרים יהו בו (בסנדל המסומר)? רבי יוחנן אמר: חמשה, חמשה ספרי תורה. רבי חנינא אמר: שבעה, וכימך דבאך וכו'. רבי היה נותן שלשה עשר בזה ואחד עשר בזה, כמיניין משמרות (משמרות כהונה), וכמסמרות נטועים - מה משמרות כ"ד אף מסמרים כ"ד.
בבבלי גם כן יש מחלוקות במספר המסמרים, אך לא הובאו טעמים לכך²².

שני סנדלים – אחד לחול ואחד לשבת
פ"ו ה"ב [לד:]
לאו אורחיה דבר נשא (בן אדם) מיהוי ליה תרין סנדלין חד לחולא וחד לשובתא (קרבן העדה: בניחותא, שאין הדרך בכך. פני משה: בתמיה, וכי אין דרכו בסנדל מיוחד לשבת).
בבבלי לא הובא.

מדמה דיני הוצאה לדיני טומאה
בבלי נט: • פ"ו ה"ג [לד:]
דרכי נחמיה זו היא, דתנינן תמן טבעת של מתכת וחותם שלה של אלמוג - טמאה, טבעת של אלמוג וחותמה של מתכת - טהורה.
בבבלי גם כן דימה את דיני הוצאה לדיני טומאה, אך הוסיף באחד התירוצים שיש לחלק ביניהם²³.

²¹ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

²² כדרכו של הבבלי לא להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

²³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

הלשון "מגדף בה" – אינה בירושלמי
בבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) את לשון הקושיא "מגדף בה רבי אבהו", ובירושלמי לא השתמש בלשון זו כלל (הזכיר זאת גם חומת ירושלים שער ו ד"ה וישנס, נדפס בתחילת הירושלמי)²⁴.

כלי זיין
 בבלי סג: • פ"ו ה"ד [לז]:
 וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים - מלמד שהיו מזוינים בחמשה עשר מיני זיין.
בבלי לא הובא.

אגדות על שכר לעזה"ב וימות המשיח – אינן בירושלמי
 בבלי סג:
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"ה [מא].

ת"ח צריך לנקום ולנטור כנחש – אינו בירושלמי
 בבלי סג:
 עיין מה שכתבנו ביומא פ"ב ה"א [י].

הכתב על הציץ
 בבלי סג:
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ד ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ב"ה וב"ש קשורה במחלוקת האם נידה תתקשט
 בבלי סד:
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"א [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מראית העין בחדרי חדרים מותר
 בבלי סד:
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ט [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שן תותבת מעץ
 בבלי סה: • פ"ו ה"ה [לז]:
 שן תותבת - מה אית לך (מה החשש להוצאה)? עוד היא מבהתה מימור לנגרא עבד לי חורי היא נפלה ליה (האשה מתביישת לומר לנגר עשה לי שן אחרת משום שהקודמת נפלה לי), ומחזרתה ליה.
בבלי לא דן בשן של עץ.

מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות
 בבלי סה:
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ח ה"ח [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם קיטע יוצא בקב
 בבלי סה: • פ"ו ה"ח [לח]:
 הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי יוסי, ורבי מאיר אוסר.
בבלי במשנה הגירסא הפוכה, ובגמרא נחלקו האם להפוך את הגירסא.²⁵

²⁴ דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד).
 עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.

²⁵ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

אבן תקומה ולחשים – אינם בירושלמי
הבנים יוצאים בקשרים בקישרי פואה וכו'.
בבלי האריך בענייני אבן תקומה (אבן שנושאות נשים מעוברות כדי שלא יפילו), חידש שבלחשים אומרים את שם האמא, והאריך בעוד ענייני סגולות ולחשים. ובירושלמי לא הובא.²⁶

שינוי השם והמקום גורם
פעמים ששינוי השם גורם, פעמים ששינוי המקום גורם.
בבלי ראש השנה טז: ארבעה מקרעין גזר דינו של אדם: צדקה, צעקה, שינוי שם, שינוי מעשה, ויש אומרים אף שינוי מקום.

עתידה בת קול לומר "מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו"
פ"ו ה"ט [לט:]
עתידה בת קול להיות מפוצצת באהלי צדיקים ואומרת כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו וכו'. עתיד הקב"ה לעשות מחיצתן של צדיקים לפניו ממחיצתן של מלאכי השרת.
בבלי לא הובא.

פרק ז – כלל גדול

האומר מותר פטור מקרבן
בבלי סו:
הירושלמי דן בזה בהוריות פ"א ה"א [א], ועיין מה שכתבנו שם.

שגגת קרבן שמה שגגה
בבלי סו.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [ז], ועיין מה שכתבנו שם.

גרסא הפוכה בזבח וקיסר בהעלם אחר, עברת נהרות וטעית בבלי עב: • פ"ז ה"א [מ:]
תני רבי זכיי קומי (לפני) רבי יוחנן: זיבח קיסר וניסך בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת, אמר ליה רבי יוחנן: בבליא, עברת בידך תלתא נהרין (מבבל לארץ ישראל) ואיתברת (וטעית), אינו חייב אלא אחת.
בבלי סנהדרין סב. הדעות הפוכות: רבי זכאי אומר שחייב אחת ורבי יוחנן מחייב על כל אחת ואחת.²⁷ הלשון "בבליא עברת תלתא נהרין ואיתברת" נמצאת בירושלמי גם ביבמות (פ"ח ה"ג [מח:]), ואינה בבבלי.

אינו יודע מתי שבת
בבלי סו: • פ"ז ה"א [מא:]
גדול שנשבה בין הגוים - רב ושמואל, חד אמר מונה ששה ועושה שבת, וחרנה (והאחר) אמר עושה שבת ומונה ששה, רבי יצחק בר אלעזר בשם רב נחמן בר יעקב: מונה ששה

²⁶ דרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.
²⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

ועושה שבת, חמשה ועושה שבת, ארבעה ועושה שבת, שלשה ועושה שבת, שנים ועושה שבת, אחד ועושה שבת (כדי שישבות בשבת ע"פ פעם אחת).
בבבלי הדעה שהוא מונה שישה חמישה וארבעה לא הובאה. הדעה שהוא מונה שישה ועושה שבת הובאה ונדחתה. הדעה שעושה שבת ומונה שישה נשארה, אך למסקנת הבבלי אינו עושה מלאכה בכל הימים, אלא רק כדי פרנסתו, ויום השבת שלו ניכר רק בזה שעושה קידוש והבדלה²⁸. כמו כן בבבלי המקרה הוא שהיה מהלך במדבר.

מחלוקת בקידוש אשה ואינו יודע מי היא
 קידוש אשה בעולם (ואינו יודע מי היא), רבי יעקב בר אחא: איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, רבי יוחנן אמר חושש לכל הנשים (שעל כל אשה יש חשש שהיא אחות אשתו), ריש לקיש אמר אינו חושש לכל הנשים.
בבבלי נזיר יא: גיטין סד. פשוט שאסור בכל הנשים שבעולם.

החילוק בין שגגת שבת לשגגת מלאכות
 מה בין מזיד בשבת ושוגג במלאכות מה בין שוגג בשבת ומזיד במלאכות? אמר רבי יוסה: ולמה מזיד בשבת ושוגג במלאכות חייב על כל אחת ואחת - שאם אומר את לו מלאכה היא זו הוא פורש ממנה ועושה מלאכות אחרות, ולמה שוגג בשבת ומזיד במלאכות אינו חייב אלא אחת - שאם אומר אתה לו שבת הוא זו מיד הוא פורש.
בבבלי הביא חילוק זה, דחאו, והביא חילוק אחר²⁹.

שגג גם בשבת וגם במלאכות
 שגג בזה ובזה - רב המנונא אמר אינו חייב אלא אחת, אמר ליה רבי זעירא: ולא כל שכן הוא? אלו מזיד בשבת ושוגג במלאכות אינו חייב על כל אחת ואחת? (בתמיה). מפני שנתוסף לו שגגת מלאכות שבת? (בתמיה, פשוט שחייב על כל אחת ואחת).
בבבלי הסתפק בזה והסיק שחייב רק אחת.

מחלוקת בכתב אות בחול ואות בשבת
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ג ה"א [עא:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעות נוספות במקור ל"ט מלאכות
 מניין לאבות מלאכות מן התורה? רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן כנגד ארבעים חסר אחת מלאכה שכתוב בתורה וכו'. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי שמואל בר נחמני: כנגד ארבעים חסר אחת פעם שכתוב במשכן עבודה ומלאכה. אמר רבי יוסי בן חנינא: "זה הדבר" אין כתיב כאן, אלא "אלה הדברים": דבר דברי דברים - מיכן לאבות ולתולדות. רבי חנינא דציפורין (מציפורין) בשם רבי אבהו: אל"ף - חד, למ"ד - תלתין, ה"א - חמשה, דבר - חד, ודברים - תרי, מיכן לארבעים חסר אחת מלאכות שכתוב בתורה. רבני דקיסרין אמרין: מן אתרה לא חסרה כלום: אל"ף - חד, למ"ד - תלתין, ח' - תמניא, לא מתמנעין רבנן דרשין בין ה"א לחי"ת.

²⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף

סב.

²⁹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי לא הובאו המקורות מ"אלה הדברים". המקור של כנגד מלאכה שכתוב בתורה הובא בדף מט:

בבלי עא.

שלושה זיתים בשני העלמות, גרירה

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ב [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא.

צירוף העלם טומאה והעלם מקדש

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ב ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא:

גירסא הפוכה במחלוקת האם הפרשות מחלקות

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ב [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד.]

ל"ט תולדות לכל אב, מכה בפטיש

רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש עבדין הוויי בהדא פירקא תלת שנין ופלוג (למדו את פרק זה שלוש שנים וחצי), אפקון מיניה ארבעין חסר אחת תולדות על כל חדא וחדא (מצאו ל"ט תולדות לכל אב), מן דאשכחון - מיסמוך סמכין, הא דלא אשכחון - מיסמוך עבדוניה משום מכה בפטיש (מה שמצאו שדומה לאיזה אב מלאכה - סמכוהו להיות תולדתו, ומה שלא מצאו שדומה לשום אב מלאכה - סמכוהו להיות תולדה של מכה בפטיש). בנוי (בניו) דרבי חייא רובא עבדן הוויי בהדין פירקא שיתא ירחין, אפקון מיניה שית מילין על כל חדא וחדא (שש תולדות לכל אב).

בבבלי לא הובאו תולדות רבות כל כך (ובדומה לזה עיין לקמן פ"ז ה"ג [נב:]). שלירושלמי יש דברים שרחוקים מהמלאכה וחייב עליהם). מכה בפטיש הובא בבבלי עה: רק על גמר מלאכה, ולא על כל מה שלא מצאו לו אב מלאכה אחר.

בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד.]

מלאכות שחייב משום קוצר

הקוצר הבוצר המוסק הגודד התולש והאורה - כולחן משום קוצר. **בבבלי** הלשון "כולן מלאכה אחת הן", כמו כן בבבלי לא הובא תולש. וכן בעוד מלאכות רבות בהמשך, בירושלמי כתב משום איזו מלאכה חייב ובבבלי רק כתב שחייב אחת, והירושלמי הוסיף עוד דוגמאות.

פ"ז ה"ב [מד:]

זה לא עבר על פתחה של תורה

ניכר הוא זה שלא עבר על פיתחה של תורה.

בבבלי לא הובאה לשון זו.

בבלי עג: • פ"ז ה"ב [מד:]

מניינא למה לי – האם הובא בירושלמי

ארבעים אבות מלאכות חסר אחת - ליידיא מילה (לאיזה עניין)? שאם עשאן כולם בעלם (בהעלם) אחד חייב כל אחת ואחת.

בבבלי הקשה כאן מניינא למה לי, וכן הקשה בעוד מקומות נוספים, ובעיקר הקשה כך בכריתות ב: על משניות רבות. הפני משה וקרוב העדה כאן פירשו את הקושיא "ליידיא מילה" גם כן כמניינא למה לי. אמנם היפה עיניים (שבת ו:) כתב שבירושלמי הקושיא "מניינא למה לי" לא הובאה בשום מקום (ועוד כתב בשבת ט: שאין דרכו של הירושלמי להקשות מכל ענייני הלשון, כגון כפל לשון וכד').

הבערה ללא יצאת – אינו בירושלמי, אלא לב"ד בשבת בבלי ע. • פ"ז ה"ב [מד:]
הלא הבערה בכלל היתה ויצאת מן הכלל ללמד, לומר מה הבערה מיוחדת מעשה יחידי (שהיא אב מלאכה) וחייבין עליה בפני עצמה אף כל מעשה ומעשה שיש בו לחייב עליו בפני עצמו (לחלק יצאת) וכו'. דמר (דאמר) רבי ירמיה: הבערה לצורך יצאת, ללמד על בתי דינים שלא יהו דנין בשבת.

בבבלי ע. נחלקו תנאים האם הבערה לחלק יצאת (כדעה הראשונה בירושלמי כאן) או ללא יצאת. ואין דעה שיצאת ללמד על בתי דינים. ובירושלמי לא הובאה כלל הדעה שהבערה ללא יצאת (וכן כתב יפה עיניים יבמות ו: ולג:).

דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים פ"ז ה"ב [מד:]
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם פ"ז ה"ב [מד:]
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה פ"ז ה"ב [מד:]
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

השתחוואה אינה מעשה פ"ז ה"ב [מד:]
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם דבר שיצא מן הכלל מלמד פ"ז ה"ב [מד:]
דבר אחד שיצא מן הכלל לצורך אינו חולק (אינו מלמד), ושלא לצורך חולק (מלמד), ושני דברים שיצאו מן הכלל אינן חולקין וקרבי ישמעאל חולקין.
בבבלי לא הובא.

לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין פ"ז ה"ב [מו.]
נאמר כאן (בעריות) דודתו, ונאמר להלן (בגאולת קרובים) או דודו או בן דודו יגאלנו, מה דודו שנאמר להלן באחי אביו מאביו הכתוב מדבר, אף דודתו שנאמר להלן באחות אביו מאביו הכתוב מדבר. אף את אשת אחיו למידה מדודתו, מה דודתו שנאמר להלן באחות אביו מאביו הכתוב מדבר (כמו שלמדנו בגזירה שווה), אף אשת אחיו שנאמר כאן באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר. עד כדון כרבי עקיבה, כרבי ישמעאל (שלא דורש כך, איך ילמד)? וכו' (יפה עיניים שבועות י. פירש שכוונת הירושלמי כאן שרבי ישמעאל לא יכול ללמוד דודתו בעריות מדודו בגאולת קרובים ואח"כ ללמוד אשת אחיו מדודתו בעריות, משום שהוא סובר שלא לומדים מהלמד אפילו בחולין. אך פני משה וקרנן העדה לא פירשו כאן שהוא משום למד מהלמד).
בבבלי זבחים מט: דן בכך שבחלק מהילפותות לא לומדים מן הלמד בקודשים, אך בחולין פשוט שלומדים מן הלמד (וכן בשבועות י.). ועיין במה שכתבנו בקידושין (פ"א ה"ב [ה:]) שהירושלמי שם סובר בפירוש שלא לומדים מן הלמד אפילו בחולין³⁰.

³⁰ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

השמר ופן הם לא תעשה
השמר בלא תעשה, פן בלא תעשה.
בבבלי עירובין צו. ועוד מקומות הוסיף גם ש"אל" הוא לא תעשה.

פרטי המלאכות באריכות
חפר חרץ נעץ תולדות לחרישה וכו' (והאריך מאוד בכל פרטי המלאכות).
בבבלי לא האריך בפרטי המלאכות.

מחלוקת אמוראים על מתוך שהותרה לצורך
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"א ה"ג ג:, ועיין מה שכתבנו שם.

דעת ר' יוסי במלאכה שאצל"ג, וכמי ההלכה בזה
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ב ה"ה [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

נטע וזמר בשבת חייב שתיים
נטע וזמר בשבת - בין על דעתיה דרב כהנא בין על דעתיה דרבי זעירא חייב שתיים.
בבבלי פשוט שחייב רק אחת, ודווקא אם זומר וצריך לעצים חייב שתיים.

הסרת טיט מבגדיו
נטל טיט על בגדיו - הרי זה ממרחו בידו ובלבד שלא יכסכו.
בבבלי דף קמא. הקשה על זה והסיק שלא מכסכו מבחוץ אלא מבפנים³¹.

רקק לרוח חייב
רקק והפריחתו הרוח חייב משום זורה.
בבבלי לא הובא, ולהלכה דנו בזה (רמ"א או"ח סי' שיט סעיף יז אסר ע"פ הירושלמי כאן, אך המשנה ברורה שם ס"ק סז התיר).

בישל בחמי טבריה, פסח בחמי טבריה
בישל בחמי טבריה מהו? חזקיה אמר אסור רבי יוחנן אמר מותר וכו'. פסח שנתבשל בחמי טבריה מהו? תרין אמורין (אמוראים): חד אמר אסור וחרנה (והאחר) אמר מותר.
בבבלי פסחים מא. בשבת פטור ובפסח חייב.

הצר צורה בכלי
הצר צורה (בכלי) - הראשון חייב משום כותב והשני חייב משום צובע, חיסר בה אבר ובא אחר וגמרה חייב משום מכה בפטיש וכו'. הגודל כלי צורה חייב משום בונה וכו', הנופח כלי זכוכית חייב משום בונה.
בבבלי כתב רק שהצר צורה בכלי חייב משום מכה בפטיש.

³¹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

קשירה במשכן היתה במיתרים
 מה קשירה היתה במשכן? שהיו קושרין את המיתרים וכו'. אמר רבי פינחס: מתופרי יריעות למדו, נפסק - היה קושרו, חזר ונפסק - לעשותן קשרים קשרים אי אפשר, אלא חוזר ומתיר את הראשון.
בבבלי דחה זאת והסיק שציידי חילזון היו קושרים ומתירים את הרשתות³².

האם המשכן נחשב לעולם או לשעה
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המצוה לחשב תקופות ומזלות – אינה בירושלמי
בבבלי הביא כאן שמצוה לחשב תקופות ומזלות, ובירושלמי לא הובא.

תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ב ה"ג [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעבד והמשרטט הם אותו אב מלאכה
 מה עיבוד היה במשכן? שהיו משרטטין בעורות.
בבבלי הסיק ששרטוט הוא אב בפני עצמו, ואינו מדין המעבד.

חיובם של המגבן, המחבץ והחולב
 המגבן והמחבץ חייב משום לש, החולב והרודה חלות דבש חייב משום קוצר.
בבבלי צה. החולב חייב משום מפרק, המחבץ משום בורר והמגבן משום בונה.

אחד הביא אבן ואחד טיט – שניהם חייבים
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ב ה"א [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דברים קרובים ורחוקים לאב מלאכה
 יש דברים קרובים ורחוקים ויש דברים רחוקים וקרובים (יש דברים שנראים רחוקים מהמלאכה ואעפ"כ חייב עליהם).
בבבלי כלל זה לא הובא (ובדומה לזה עיין לעיל פ"ז ה"ב [מד.] שלירושלמי יש תולדות רבות מאוד).

גם הושטה היא אב מלאכה
 יתר עליהן הושטה (גם היא אב מלאכה), ולמה לא תניננה עמהון (במשנה)? כל המלאכות באחת וזו בשתיים, כל המלאכות יש להן תולדות וזו אין לה תולדת.
בבבלי לא הובא.

הוציא תבן לגדי
 הוציא תבן לגדי כמלוא פי גדי חייב.
בבבלי לא הובא.

³² במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

פרק ח – המוציא יין

שיעורין של כוסות

בבלי עז. • פ"ח ה"א [נד.]

רבי זעורא שאל לרבי יאשיא: כמה שיעורין של כוסות (כוס הנזכרת במשנה לגבי הוצאת שבת או לגבי ליל פסח)? אמר ליה נלמוד סתום מן המפורש, דתני רבי חייה ארבעה כוסות שאמרו ישנן רביעית יין באיטלקי (ואם כן מפורש ששיעורה של כוס הוא רביעית).
בבבלי דייק שכוס של ברכה צריכה רביעית מלשון משנתנו כאן "ושאר כל המשקין ברביעית".

מטרת השקצים בעולם

בבלי עז:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים

פ"ח ה"א [נד.]

מפנין ארבע וחמש קופות - רבי זעורא שאל לרבי יאשיא: כמה הוא שיעורה של קופה? אמר ליה נלמוד סתום מן המפורש, דתנינן תמן בשלש קופות של שלש סאין תורמין את הלשכה.
בבבלי לא דימה את הקופות בשבת לקופות בשקלים.³³

שתה ד' כוסות בבת אחת

פ"ח ה"א [נד.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"י ה"א [סט.], ועיין מה שכתבנו שם.

ד' כוסות בין של שביעית

פ"ח ה"א [נד.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"י ה"א [סט.], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור של רביעית

פ"ח ה"א [נד.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"י ה"א [סט.], ועיין מה שכתבנו שם.

דם שרץ – האם מטמא

פ"ח ה"א [נד.]:

מעשה בפרדה של בית רבי שמתה וטהרו דמה משום נבילה וכו', העיד רבי יהושע בן בתירה על דם נבילות שהיא טהור, מהו טהור? טהור מלהכשיר הא לטמות מטמא. תמן תנינן: דם השרץ כבשרו מטמא ואינו מכשיר ואין לנו כיוצא בו. ואין לנו כיוצא בו כשיעור טומאתו, אבל דמו מטמא כבשרו. אמר רב יוסף: מאן דמר (דאמר) טמא כרבי יהודה, טהור כרבי יהושע בן בתירה.
בבבלי מנחות קג: גם כן הביא מעשה זה ודן בדם נבילות, אך לא בדם שרץ.

מחלק בין שיעורים של דברים רכים לקשים

בבלי עז: • פ"ח ה"ב-ה"ג [נה.]:

המוציא חבל כדי לעשות אוזן לקופה כו' - הדא דאת אמר (זה נאמר) בהין רכיכה (חבל דך), ברם בהן קשייה (קשה) - כדי לבשל ביצה קלה וכו'. תני: הוצין כדי לעשות אוזן לקפיפה מצרית - הדא דאת אמר באילין רכיכא, ברם באילין קשייא - כדי לעשות

³³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

צפורה וכו'. עור כדי לעשות קמיע כו' - אית תניי תני כדי ליתן על הקמיע, מאן דאמר כדי לעשות קמיע בהין רכיכה, ומאן דאמר כדי ליתן על הקמיע בהין קשייא (בעור קשה). **בבבלי** לא חילק בין רכים לקשים.

בבלי פ. • פ"ח ה"ג [נח:]

הטעמים לכך שכוחלת עין אחת

כדי לכחול עין אחת - אמר רבי בון בר חייא: שכן אשה כוחלת אחת מעיניה ויוצא לשוק (ליופי). אמר רבי אבון: אפילו זונה שבזונות אינה עושה כן! אלא שכן אשה חוששת אחת מעיניה וכוחלת חבירתה ויוצא לשוק (לרפואה). אמר רבי מנא וכו': שכן אשה כוחלת אחת מעיניה ומטמנת חבירתה (לצניעות) ויוצא לשוק וכו'. רבנן דקיסרין בשם רבי בון בר חייא: שכן אשה סומה באחת מעיניה וכוחלת חבירתה (את עינה השנייה) ויוצא לשוק.

בבבלי פשוט שהוא לצניעות.

בבלי פ. • פ"ח ה"ג [נח:]

החילוק של ג' טפחים בשני חצאי גרוגרת - אינו בירושלמי

בבבלי דן בהוציא שני חצאי גרוגרת, וחילק האם העביר תוך שלושה טפחים (ובדומה לזה לקמן שבת פ"י ה"ב [סב:]), ועיין מה שכתבנו שם, והירושלמי לא דן בזה.

בבלי פא. • פ"ח ה"ו [נח:]

דברים האסורים לקנח משום כשפים

תני רבי חייא: חרס כל שהוא אסור לקנח בו. אמר רבי יוסי בי רבי בון: לא סוף דבר חרש, אלא אפילו אזני חביות, וכל דבר הנכנס לאור ויוצא וכו'. אין מקנחין לא בפי הכלב, ולא בפני הכלב, ולא במים שליקלק בהן הכלב, ולא במים שאין בהן ארבעים סאה.

בבבלי לא הזכיר כלב וארבעים סאה, ולעניין אור שולט בו הבבלי סובר להיפך, שדבר שהאור כן שולט בו הוא מזיק. כמו כן בבבלי במקום הלשון "דבר הנכנס לאור ויוצא" הלשון היא: "דבר שאין האור שולט בו"³⁴.

פרק ט - אמר רבי עקיבא

בבלי פב.

בית שסמוך לבית ע"ז

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ג ה"ו [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי פה. • פ"ט ה"ב [נח:]

דורות הראשונים הריחו את הקרקע - אינו בירושלמי

בבבלי כתב שהדורות הראשונים למדו את כללי היניקה ע"י הרחת הקרקע, ובירושלמי לא הובא.

בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נח:]

המקור לכך שזורעים בערוגה חמישה זרעונים

זירועיה - מיעוט זירועיה שנים! אמר רבי שמואל בר סיסרטא: משנים את למד ארבעה וכו' (לומד מסברא שכשם שאפשר לזרוע שניים כך אפשר לזרוע חמישה). רבי יהושע בן לוי אמר:

³⁴ כשיטת הירושלמי להשתמש בלשון חיובית (נכנס ויוצא) במקום שלילית בבבלי (אין שולט). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

זרע (אחד) זרעיה (שניים) זרועיה (עוד שניים - הרי חמישה) וכו'. רבי חגי אמר: זרעיה חמשה (דורש מכך שהן חמש אותיות), כל ההן דאנא משכח לה אנא מחיק לה (ואת האות וא"ו אינו גורס).

בבלי דורש זאת כך: תוציא - אחד, צמחה - אחד, זרועיה - שניים, תצמיח - אחד.

הזרעים בערוגה הם בארבעה משולשים
בבלי פה. • פ"ט ה"ב [נח:]
ארבעה את נותן בתחילת ששה ומיצר והולך (מכל אחת מהצלעות אל מרכז הריבוע, כך שכל מין ממלא משולש), (אי) איפשר שלא יהא שם נקב אחד פנוי (באמצע, בשביל המין החמישי) ליטע בו את האמצעי (כך:).
בבלי הזרעים אינם ממלאים את המשולשים אלא רק בצלעות הריבוע.

אורכם של עונה, עת ורגע
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי פו.

שכבת זרע טמאה עד שלושה ימים
בבלי פו: • פ"ט ה"ג [נט:]
זו דברי רבי אלעזר בן עזריה ורבי ישמעאל ורבי עקיבה, אבל דברי חכמים עד שלושה ימים (קרבן העדה: שלושה ימים שלמים, שהם שש עונות. פני משה: עד ולא עד בכלל, שהם שלוש עונות), מיכן והילך היא נסרחת.
בבלי גירסתנו היא שש עונות שלמות, והגר"א הביא גירסא "שלוש עונות שלמות".

אגדות על מתן תורה – אינן בירושלמי
בבלי פו:–פט. • פ"ט ה"ג [נט:]
בבלי האריך כאן במחלוקת האם התורה ניתנה בשישי בסיוון או בשביעי בו, וכן האריך באגדות על מתן תורה ועל השטן ששאל היכן התורה³⁵.

הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי פז.

מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי פז:

הנעלבים ואינם עולבים – אינו בירושלמי
בבלי פה: • פ"ט ה"ג [נט:]
בבלי הביא שהנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ואינו בירושלמי.

תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם – אינם בירושלמי
הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"ב ה"א [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי פה:

סיכה שאינה של תענוג
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"א [לט.], ועיין מה שכתבנו שם.
פ"ט ה"ד [ס:]

³⁵ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן (ומזכיר רק שהשטן מקטרג), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

ציפורת הכרמים רק לרפואה ולא לזיכרון
 בבלי צב: • פ"ט ה"ז [סא].
 ציפורת כרמים וכו'. תמן אמרין מאן דבעי ניפרוש מן דרך הארץ (מתשמיש המיטה), אכיל פלגא ושביק פלגא, של שמאל אסור ושל ימין מותר, אבד כל שהוא חסר כל שהוא אין לו תקנה עולמית.
בבלי זו סגולה לזיכרון, ובירושלמי כאן לא הוזכרה הסגולה.³⁶

פרק י – המצניע

כלי שמיטלטל אינו כרמלית
 בבלי פ"י ה"ב [סב].
 אין לך מיטלטל ברשות הרבים ונעשה כרמלית אלא אדם בלבד.
בבלי כלל זה לא הובא. ורש"י (שבת ח. ד"ה רחבה) כתב שכוורת שזרקוה היא כרמלית.

המעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר – חייב
 בבלי פ"י ה"ב [סב].
 אבן שהיא נתונה ברשות הרבים גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - המשתמש מתוכה לרשות הרבים ומרשות הרבים לתוכה חייב.
בבלי צט: דן בזה ולא פשט, משום שמשמש באוויר מקום פטור.

החילוק של ג' טפחים באגד יד – אינו בירושלמי
 בבלי צב: • פ"י ה"ב [סב].
בבלי חילק לגבי אגד יד בין למעלה משלושה טפחים לבין למטה משלושה טפחים, ובירושלמי חילוק זה לא הובא (ובדומה לזה לעיל שבת פ"ח ה"ג [נו], ועיין מה שכתבנו שם).

המקור להוצאה ביד שמאל
 בבלי צב: • פ"י ה"ג [סב].
 וכתוב ופקדת אלעזר בן אהרן הכהן וכו' - שמן המאור בימינו וקטרת הסמים בשמאלו וכו'.
בבלי לא הובא, ורש"י (ד"ה שכן) הביא את הירושלמי כאן.

כל "באמת" הלכה למשה מסיני
 בבלי צב: • פ"י ה"ד [סג].
 אמר רבי אליעזר: כל מקום ששנו "באמת" - הלכה למשה מסיני.
בבלי הלשון: "כל באמת - הלכה היא", ולא מפורש שהיא הלכה למשה מסיני.

שניים שהוציאוהו – מחלוקת מה דעת רבי שמעון
 בבלי צב: • פ"י ה"ה [סג].
 קני גירדי (שהוציאוהו שניים. פני משה: הוא כלי כבד שזה אינו יכול וזה אינו יכול. קרבן העדה: הוא כלי קל שזה יכול וזה יכול) - רבי פוטר, רבי אלעזר בי רבי שמעון מחייב. אמר לו רבי כך שמעתי מאביך וכו' (נחלקו האם רבי שמעון פוטר או מחייב בזה).
בבלי פשוט שרבי שמעון פוטר: בזה אינו יכול וזה אינו יכול - רבי יהודה ורבי מאיר מחייבים ורבי שמעון פוטר, בזה יכול וזה יכול רבי מאיר מחייב ורבי יהודה ורבי שמעון פוטרם.

³⁶ דרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

שימוש רבו בישיבה ובעמידה פ"י ה"ה [סג:]
 אמר לו: רבי, כך שמעתי מאביך. אמר לו: שמשתי את אבא עומדות מה שלא שימשתן ישיבות.
בבלי משפט זה לא הובא.

חיובם של גודלת כוחלת ופוקסת בבלי צה. • פ"י ה"ו [סד:]
 הגודלת חייבת משום בונה וכו', הכוחלת חייבת משום כותבת, הפוקסת חייבת משום צובעת.
בבלי כוחלת חייבת משום צובעת, גודלת ופוקסת משום בונה.

חיובם של המגבן, המחבץ והחולב בבלי צה.
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

התולש מעציץ כשהשורש כנגד הנקב בבלי צה. • פ"י ה"ו [סד:]
 מה פליגין (רבי שמעון וחכמים) בשלא תלש כנגד הנקב, אבל אם תלש מכנגד הנקב אף רבי שמעון מודה (שחייב).
בבלי הסתפק בדין שורש כנגד הנקב, ונשאר בספק.

פרק יא – הזורק

המקור לאיסור הוצאה והכנסה בבלי צו:
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור איסור העברת ד' אמות מהמשכן בבלי צו: • פ"א ה"א [סה:]
 מתופרי יריעות למד רבי יהודה, שהיו תופרי היריעות מזרקין את המחטין אילו לאילו. ולא כרמלית היא? אמר רבי חנינא מן הצד היו מזרקין.
בבלי נדחה מקור זה ולמסקנה היא הלכה למשה מסיני³⁷, ורש"י (ח. ד"ה רחבה) הביא כהר"א הזו.

קלוטה כמי שהונחה בבלי צו.
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין רשות הרבים מקורה בבלי צח.
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ט ה"ה [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דינים בשבת שפטור ומותר פ"א ה"ב [סו:]
 חולית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב, פחות מיכן פטור וכו'. אמר רבי יוחנן: לית כאן פטור אלא מותר (כיוון שהוא טלטול ממקום פטור לרשות הרבים). תמן תנינן: המיפס מורסא בשבת - אם לעשות לה פה חייב, אם

³⁷ במקומות רבים בבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

להוציא ממנה הליחה פטור. אמר רבי יוחנן: לית כאן פטור אלא מותר. תמן תנינן: הצד נחש בשבת - אם במתעסק שלא ישכנו פטור, אם לרפואה חייב. אמר רבי יוחנן: לית כאן פטור אלא מותר.

בבלי ג. וקז. כתב שיש בשבת שלושה פטורים שהם פטור ומותר: צידת צבי (שאינו בירושלמי כאן), צידת נחש ומפיס מורסא.

המעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר – חייב
הירושלמי דן בזה בשבת פ"י ה"ב [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כותל של רה"י דינו כרה"י
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ז ה"ב [מו:], ועיין מה שכתבנו שם.

רואה את הכותל כגמום
על דעתיה דרבי מאיר בין שיש בו ארבעה על ארבעה בין שאין בו ארבעה על ארבעה את רואה את הכותל כגמום.
בבלי הלשון: חוקקין להשלים.

מחלוקת בשיעור תל המתלקט
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין י' ליותר מי' בסלע שבים
סלע שבים גבוה עשרה טפחים - אין מטלטלין מתוכה לים ולא מן הים לתוכה, יותר מיכן - נעשית כמחיצה שהוקפה זרעים שאין מותר לטלטל בה אלא בארבע אמות (קרבן העדה וגליון הש"ס פירשו "יותר מכך" - יותר מעשרה טפחים גובה, וגליון הש"ס תמה על כך שלא מצינו חילוק בין עשרה ליותר מעשרה. והפני משה פירש "יותר מכך" - יותר מבית סאתיים, וגם גליון הש"ס כתב שאולי צריך לגרוס כך).
בבלי אין חילוק בין עשרה ליותר מעשרה.

אסור לטלטל מכרמלית לכרמלית
מעתי שתי כרמליות סמוכות זו לזו מטלטלין מזו לזו? (בתמיה). אמר רבי חנניה בריה דרבי הילל: מכיון שהים מקיפה מכל צד כמי שכולה כרמלית אחת (ולכן אסור לטלטל מהסלע לים).

בבלי לא מפורש מה הדין בזה, אך תוס' עירובין סז: ד"ה ומאי התיירו לטלטל אפילו מכרמלית לקרפף יותר מבית סאתיים (אע"פ שמדאורייתא הוא רשות היחיד ורק מדרבנן אסור לטלטל ממנו לרשות היחיד, ככרמלית), וא"כ כ"ש שמותר לטלטל מכרמלית לכרמלית (והיפה עינינו שבת ו: דן בזה).

לבוד
כל שלשה ושלשה שהן סמוכין למחיצה כמחיצה הן.
בבלי הלשון היא "לבוד"³⁸.

³⁸ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

שגגת קרבן שמה שגגה

פ"א ה"ו [סז:]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתעסק בחלבים ועריות חייב

פ"א ה"ו [סז:]

תני: אין מתעסקין לא בחלבים ולא בעריות, המתעסק בשבת פטור, בחלבים ובעריות חייב.

בבבלי סנהדרין סב: גם כן כתב שהמתעסק בחלבים ועריות חייב, אך הוסיף את הטעם: "שכן נהנה".

פרק יב – הבונה

אחד הביא אבן ואחד טיט – שניהם חייבים

בבלי קב: • פ"ב ה"א [סח:]

אחד מביא את האבן ואחד מביא את הטיט - המביא את הטיט חייב, רבי יוסה אומר: שניהן חייבין.

בבבלי רבי יוסי סתם שחייב, ולא ששניהם חייבים. והגר"א הגיה בבבלי כירושלמי.

דוגמא לכתובה ביוזנית

בבלי קג: • פ"ב ה"ג [סט:]

מהו בכל לשון? אפילו אלף - אלפא.

בבבלי דוגמא זו לא הובאה.

עי"ן שבלוחות עמדה בנס

בבלי קד:

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

בתחילה ה"א ומ"ם לא היו סתומות

בבלי קד:

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה שתינוקות למדו בבית המדרש לבד

בבלי קד:

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב על דבר שאינו של קיימא פטור

בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

כתב בדיו על עלי ירקות, במשקין ובמי פירות על הלוח - פטור, עד שיכתוב דבר של קיימא על דבר של קיימא.

בבבלי מפורש (במשנה) רק שהכותב בכתב שאינו של קיימא פטור, אך לא דן בכותב על דבר שאינו של קיימא.

בן סטרא הסית ונסקל

בבלי קד:

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ו [פד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דימוי בין שבת לגיטין, מקרעים לעדים נייר חלק

בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

חוקק על העור – נחשב כתב

פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב ע"י הטפת נקודות דיו

פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

שפך דיו על כתב שאינו נראה

בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

הכותב סיקרא על גבי דיו חייב לכו"ע

בבלי קד: • פ"ב ה"ד [ע:]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחיקת שם שלא נכתב בקדושה

בבלי קד: • פ"ב ה"ה [ע:]

היה צריך לכתוב את השם ונתכוון לכתוב יהודה (בטעות) ושכח ולא כתב דלת הרי השם במקומו - הוא מוחקו (שאלו איסור למחוק שם שלא נכתב בקדושה) ומקיימו הוא בקדושה. רבי יהודה אומר: מעביר את הקולמוס עליו ומקיימו. אמרו לו: אף הוא אינו מן המובחר. **בבבלי** גם כן נחלקו בזה, אך לא מפורש בדעת חכמים שמוחקו³⁹.

פרק יג – האורג

האורג כל שהוא חייב

בבלי קה: • פ"ג ה"א [עא:]

האורג שני חוטין על גבי אימרא אפילו כל שהוא חייב (הקרבן העדה לא גרס "אפילו כל שהוא", אך הפני משה השאיר את גירסא זו).

בבבלי השיעור הוא שני חוטין, ולרבי אליעזר אפילו אחד. אך אין דעה שכל שהוא.

מחלוקת בכתב אות בחול ואות בשבת

בבלי קה: • פ"ג ה"א [עא:]

כתב אות אחת בחול ואות אחת בשבת - רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר, למה? או משום קיום מלאכה או משום שאינו ראוי להצטרף עמו וכו'. כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת הבאה - רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. **בבבלי** בכריתות טז: דנו בכתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת הבאה. אך לגבי אות אחת בחול ואות אחת בשבת לא הובא בבבלי.

חילוק בין קורע בשבת לאוכל מצה גזולה

בבלי קה: • פ"ג ה"ג [עב:]

הכא לא יצא ידי קירעו? (בתמיה, שהרי כן יצא) וכו'. בעון קומי (לפני) רבי יוסה: לא כן אמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוצדק מצה גזולה אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח? אמר לון: תמן גופה עבירה, ברם הכא הוא עבר עבירה.

בבבלי לא הביא חילוק זה. והמפרשים האריכו בביאור חילוק זה (הובאו בשדי חמד ח"ד מערכת מ כלל עז אות א עמוד 146).

³⁹ מצאנו בעוד מקומות שבירושלמי מפורש שמותר למחוק שם שלא נכתב בקדושה, ובבבלי לא מפורש כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יט.

מחלוקת במצוה הבאה בעבירה
 תני: מצה גזולה אסור לברך עליה. אמר רב הושעיה: על שם ובוצע ברך נאץ ה' וכו'.
 רבי יונה אמר: אין עבירה מצוה (מצוה הבאה בעבירה פסולה). רבי יוסה: אמר אין מצוה
 עבירה (מצוה הבאה בעבירה כשרה). אמר רבי אילא: אלה המצות - אם עשיתן כמצוותן הן
 מצות, ואם לאו אינן מצות.
בבבלי סוכה ל. פשוט שמצוה הבאה בעבירה פסולה, במקום הלשון "אין עבירה
 מצוה" הלשון היא "מצוה הבאה בעבירה - פסולה". כמו כן הבבלי שם לא הביא פסוק
 זה.

הדין מתוח על כל משפחת המת
 הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי קו.

מתכוון לאיסור ולהיתר יחד – מותר
 בבלי קו: • פ"ג ה"ו [עג:]
 היה צבי רץ כדרכו ונתכוון לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי מותר. רבי יוסי בי רבי
 בון בשם רב חונא: ראה תינוק מבעבע בנהר ונתכוון להעלותו ולהעלות נחיל של דגים
 עמו מותר. רבי יוסי בי רבי בון בשם רב חונה: היה מפקח בגל ונתכוון להעלותו
 ולהעלות צרור של זהובים עמו מותר.
בבבלי לא הובא הדין של נתכוון לנעול בעדו ובעד הצבי. והמפרשים האריכו להסביר
 את דברי הירושלמי (דן בזה הגר"ש שקאפ כתובות סי' ד אות ב).

דינים בשבת שפטור ומותר
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ב [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי קז.

פרק יד – שמונה שרצים

דין עור השרצים לעניין איסור טומאה ואכילה
 בבלי קז. • פ"ד ה"א [עד:]
 רבי יוחנן אמר: לא שנו (שנחלקו רבי יוחנן בן נורי וחכמים) אלא לאיסור ולטומאה, אבל
 ללקות (על אכילתו) עור הוא ואין לוקים עליו משום נבילה. רבי שמעון בן לקיש אמר:
 משנה תמימה שנה רבי, בין לאיסור בין ללקות בין לטומאה.
בבבלי דן האם נחלקו רק לעניין טומאה או גם לעניין שבת, אך לא דן באכילתו.

כאשר צבי ישן הוא פותח עין אחת
 פ"ד ה"א [עד:]
 הצד צבי וכו' ישן חייב, דו קמיץ חדא ופתח חדא (כי הוא עוצם עיין אחת ופותח עיין אחת, כדי
 שיוכל לברוח, ולכן עדיין אינו ניצוד, וחייב).
בבבלי לא הובא.

בני האדם דומים לחולדה
 פ"ד ה"א [עד:]
 האזינו כל יושבי חלד - רבי אחא אמר רבי אבהו ורבנן, חד אמר: למה הוא מושל כל
 באי העולם בחולדה, אלא לפי שכל מה שיש ביבשה יש בים, הרבה מינים בים מה
 שאין ביבשה, ואין חולדה בים. וחורנה (והאחר) אמר: למה הוא מושל כל באי העולם

בחולדה, אלא מה החולדה הזאת גוררת ומנחת ואינה יודעת למי היא מנחת, כך הן כל באי העולם גוררין ומניחין גוררין ומניחין ואינן יודעין למי הן מניחין.
בבבלי חולין קכז. כתב רק שכל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מחולדה, אך לא הובא שיש הרבה מינים בים שאינם ביבשה, וכן הדרשה שגוררת ומנחת אינה בבבלי.

הטעם שכותבים תפילין על עור טריפות ונבילות
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי קח.

קריאה בשם של רשע
 פ"ד ה"ב [עד:]
 רבי יהודה בן טיטוס (חומות ירושלים) (נדפס בתחילת הירושלמי) העיר שמוכח מכאן שהירושלמי לא חשש לקרוא בשמות רשעים (טיטוס).
בבבלי כן חושש לשמות רשעים, כמפורש ביומא לח.; והבבלי (שם) ותוס' (שם ד"ה דלא) הקשו מכמה מקומות שקראו בשמות רשעים, ולירושלמי לא קשה כלל⁴⁰.

בבבל שכיחה עין רעה
 פ"ד ה"ג [עדה:]
 רב ורבי חייה רבה תריהון אמרין: תשעים ותשעה מתים בעין (רעה) ואחד בידי שמים, רבי חנינה ושמואל תריהון אמרין: תשעים ותשעה מתים בצינה ואחד בידי שמים. רב אמר כדעתיה ורבי חנינא אמר כדעתיה, רב על ידי דהוה שרי תמן (בבבל) דעינא בישא שכיחא תמן, הוה אמר תשעים ותשעה מתים בעינה ואחד בידי שמים, רבי חנינה על דהוה שרי בצפרין דצינתה תמן (בציפורי, שהצינה מצויה שם) הוה אמר תשעים ותשעה מתים בצינה ואחד בידי שמים.
בבבלי בבא מציעא קז: גם נחלקו כך, אך לא תלה זאת בכך שבבבל שכיחה עין רעה ובציפורי יש צינה⁴¹.

באלו מים מותר לרחוץ, ואם מתכוון לרפואה
 בבלי קט. • פ"ד ה"ג [עדה:]
 רוחצין בים הגדול ובמי טיבריא אף על פי שהוא מתכוין לרפואה, אבל לא במי משרה ולא במי סדום, אימתי בזמן שהוא מתכוין לרפואה, הא לעלות מטומאה לטהרה מותר. אמר רבי שמואל אחוי דרבי ברכיה: בלבד שלא ישא.
בבבלי לא חילק אם מתכוון לרפואה, אלא אם השתהה או לא, ואם הם מים יפים או רעים.

רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו
 פ"ד ה"ד [עו:]
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ב [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

לחש לעבודה זרה בשמו של ישו
 פ"ד ה"ד [עו:]
 הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ב [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴⁰ קשור לכך ששיטת הירושלמי לא ללכת אחר סגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.
⁴¹ יתכן שמה שבבבל שכיחה יותר עיין רעה קשור לכך שהבבלי מרבה בסגולות וכד' יותר מהירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה
הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ח ה"ט [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא
הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"ב ה"ב [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק טו – ואלו קשרים

קשירה במשכן היתה במיתרים
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"ב [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם המשכן נחשב לעולם או לשעה
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מותר לחתוך חותמות שבכלים לכו"ע
ושבכלים בשבת מתירין ואין צריך לומר ביו"ט (כך הגיהו הפני משה וקרנן העדה ע"פ התוספתא. ופירושו שמותר להפקיע לפקפק ולחתוך חותמות שבכלים לכו"ע).
בבבלי ביצה לב. יש גם את דעת רבי נחמיה שאוסר לחתוך משום שסובר שאין כלי (הסכין) ניטל אלא לצורך תשמישו, ובירושלמי דעה זו לא הובאה כלל⁴².

מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים
רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן: לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לאכילה ולשתייה, (אבל) על ידי שהפה זה מסריח (מביטול תורה) התירו לו לעסוק בהן בדברי תורה. רבי ברכיה בשם רבי חייא בר בא (אבא): לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה. מתניתא מסייעה בין לדין בין לדין, כיצד הוא עושה או יושב ואוכל או יושב ועוסק בדברי תורה. (והברייתא השנייה:) כתוב אחד אומר שבת הוא לה' וכתוב אחר אומר עצרת לה' אלהיך הא כיצד תן חלק לתלמוד תורה וחלק לאכול ולשתות.
בבבלי מחלוקת זו לא הובאה, אך בדומה לזה נחלקו (ביצה טו: ופסחים סח:) שרבי אליעזר אומר שביום טוב אוכל ושותה או יושב ושונה, ורבי יהושע אומר חציו לה' וחציו לכם.

אין להרבות בדיבור בשבת
רבי שמעון בן יוחי כד הוה חמי לאימיה משתעיא סגין (כאשר ראה שאימו מרבה בדיבור בשבת), הוה אמר לה: אימא, שובתא היא (שבת היום), ולא ראוי להרבות בדיבור).
בבבלי לא הובא, ובש"ע (אר"ח סי' שז סעיף א) כתב שאין להרבות בדברים בטלים.

⁴² מצאנו בכמה מקומות שלירושלמי גם רבי נחמיה מתיר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך, ורק לבבלי לרבי נחמיה אסור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כג.

האם להיקבר בתכריכים לבנים, להיקבר עם מקל
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם מבדילים ביו"כ שבמוצ"ש
יום הכיפורים שחל להיות וכו' לאחר שבת אין מבדילין - מה (זו רק דעת) כרבי עקיבה,
ברם כרבי ישמעאל מבדיל.
בבבלי פשוט שלא מבדילים.

פרק טז – כל כתבי

כמה טעויות יהיו בספר תורה כדי שייגזז
תני: ספר שיש בו שתיים שלש טעויות בכל דף ודף מתקנו וקורא בו, ארבע אינו קורא
בו.
בבבלי מנחות כט: רב אמר שאם יש בכל דף שתי טעויות יתקן ושלוש ייגזז,
ובברייתא כתוב ששלוש יתקן וארבע ייגזז.

הגויים אומרים שבת יורשת עם הבן
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ח ה"א [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה שקראו איכה בשבת ונענשו
דלמא (מעשה), רבי ורבי חייא רבא ורבי ישמעאל בי רבי יוסה היו יושבין ופושטין
במגילת קינות ערב תשעה באב שחל להיות בשבת מן המנחה ולמעלה, ושיירו בה
אל"ף ב"ת אחד, אמרו: למחר אנו באין וגומרין אותה עם (מגילה) כשרה. נפטר (הלך)
לביתו, נכשל (נפצע) באצבעו, וקרא על גרמיה (עצמו): רבים מכאובים לרשע.
בבבלי מעשה זה לא הובא.

משנה ותלמוד – מה עדיף, עריכת המשנה
דתני רבי שמעון בן יוחי וכו' העוסק במשנה מדה שנוטלין ממנה שכר, העוסק בתלמוד
אין לך מידה גדולה מזו, לעולם הוי רץ אחר המשנה יותר מן התלמוד. אמר רבי יוסי בי
רבי בון: הדא דאת אמר (זה נאמר) עד שלא שיקע בו רבי רוב משניות, אבל מששיקע בו
רבי רוב משניות - לעולם הוי רץ אחר התלמוד יותר מן המשנה (פירש קרבן העדה, שמזמן
שרבי הכניס את רוב ההלכות במשנה - המשנה עדיפה מהתלמוד. אמנם הפני משה פירש באופן אחר).
בבבלי בבא מציעא לג: הובא בדומה לזה, שבימי רבי נשנית משנה זו שהגמרא
עדיפה, ועזבו העם את המשנה והלכו אחר הגמרא, ולכן הוסיף "לעולם הוי רץ
למשנה".

איסור לימוד אגדה
אמר רבי יהושע בן לוי: הדא אגדתא, הכותבה אין לו חלק, הדורשה מתוך (גליון הש"ס
על הירושלמי הגיה שצריך לגרוס "מתברך", וכן קרבן העדה הביא שיש גורסים "מתברך" ופירש שהוא
נידוי), השומעה אינו מקבל שכר. אמר רבי יהושע בן לוי: אנא מן יומי (מימי) לא
איסתכלית בספרא דאגדתא, אלא חד זמן וכו'. רבי חייא בר בא (אבא) חמא (ראה) חד

ספר דאגדה, אמר: אי מה כתיב טבאות (אפילו אם כתוב בה דבר טוב) - תקטע ידה דכתבתה וכו' כשגגה שיוצא מלפני השליט (הטעם לאיסור לימוד אגדה הוא משום שהאגדות לא הותרו להיכתב (פני משה, קרבן העדה, כיכר לאדן וחדושי הרד"ל (נדפסו בירושלמי לאחר המסכת)), והפני משה הביא טעם נוסף שמא יעזבו את ההלכות וימשכו אחר האגדות).

בבלי לא הובא איסור כזה כלל, ואדרבה, מפורש בגיטין ס. שהיו מעיינים בספרא דאגדתא, וכן הוזכר ספר זה בעוד מקומות.

תקיעה ורדיית הפת הם חכמה – אינו בירושלמי
 בבלי קיז: עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ד ה"א [יח:].

טעימת תבשילי שבת
 בבלי קיז: הירושלמי דן בזה בשבת השמטות ד"ה במחזור, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

עונג שבת – בשינה או בתורה
 בבלי קיח: הירושלמי דן בזה בשבת השמטות ד"ה פט"ו, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

אילו משמרים שבת אחת נגאלים
 בבלי קיח: הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביאה דרך סדין
 בבלי קיח: הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור להכות על הכרס
 בבלי קיח: הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מילתו של אנטונינוס
 בבלי קיח: הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לתת כלי עם מים תחת הנר – רק לרבי יוסי
 פט"ז ה"ו [פא.]: הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ג ה"ח [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ריב"ז קילל את יושבי הגליל
 פט"ז ה"ח [פא.]: שמונה עשר שנים עבד הוי יהיב בהדא ערב (ריב"ז ישב בערב, שהיא עיר בגליל), ולא אתא קומוי (לפניו) אלא אילין תרין עובדיא (שאלוהו רק שתי שאלות בהלכה), אמר: גליל גליל, שנאת התורה (שאינם שואלים הלכות) - סופך לעשות במסיקין (פני משה: מוסקי זיתים שאינם בני תורה. קרבן העדה: גזלנים).

בבלי לא הובא.

פרק יז – כל הכלים

דווקא בנתפרקו בשבת יותר סברא לאסור בבלי קכב: • פ"ז ה"א [פב].
 דלתות הבית דרובה (יש בהם חידוש) ודלתות הכלים דרובן (יש בהם חידוש): דלתות הבית דרובה - שאף על פי שנתפרקו מערב שבת אסור לטלטלן בשבת, דלתות הכלים דרובה - שאף על פי שנתפרקו בשבת ניטלין בשבת.
בבבלי סובר להיפך, שכאשר נתפרקו בשבת יש יותר סברא להתיר לטלטלם.

בראשונה היו כל הכלים ניטלים בשבת בבלי קכג: • פ"ז ה"א [פב].
 בראשונה היו כל הכלים ניטלין בשבת. כיון שנחשדו להיות מחללין ימים טובים ושבתות, הדא היא דכתיב בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גיתות בשבת ועומסים על החמורים וגו' - ואסרו להן הכל. כיון שנגדרו היו מתירין להן והולכין עד שהתירו להן את הכל, חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה.
בבבלי בראשונה היו אומרים שכל הכלים אסורים (חוץ משלושה), התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו עד שהתירו הכל חוץ מהמסר הגדול ויתד של מחרישה.

האם לר' נחמיה מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר בבלי קכד: • פ"ז ה"ד [פג].
 רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך גופו וכו' (פני משה: אפילו כלי שמלאכתו להיתר ניטל רק לצורך. יפה עינינו: מדובר רק בבלי שמלאכתו לאיסור, אך מלאכתו להיתר ניטל גם שלא לצורך).
בבבלי פשוט שלרבי נחמיה גם כלי שמלאכתו להיתר ניטל רק לצורך⁴³.

לכו"ע מסיקים בכלים בבלי קכד:
 הירושלמי דן בזה בביצה פ"ד ה"ג [יז], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק יח – מפנין

דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים פ"ח ה"א [פד].
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ח ה"א [נד], ועיין מה שכתבנו שם.

מקבל פני רבו וחבירו כאילו מקבל פני השכינה בבלי קכז.
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"א [לא], ועיין מה שכתבנו שם.

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי בבלי קכז:
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג].

טלטול מאכלי בעלי חיים כשיש לו בעלי חיים בבלי קכח. • פ"ח ה"א [פה].
 תני: מטלטלין החרדל מפני שהוא מאכל יונים וכו', רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף מפני שהוא מאכל לעורבים. מה אנן קיימין (במאי עסקינן)? אם בשיש לו מאותו המין

⁴³ מצאנו בכמה מקומות שלירושלמי גם רבי נחמיה מתיר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך, ורק לבבלי לרבי נחמיה אסור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כג.

(כגון עורבים) ואותו המין מצוי בשוק - דברי הכל מותר, אם בשאין לו מאותו המין ואין אותו המין מצוי בשוק - דברי הכל אסור. אלא כי נן (אנן) קיימין (מדובר) בשיש לו מאותו המין ואין אותו המין מצוי בשוק.
בבלי דחה זאת והסיק שאין לו את בעלי חיים אלו, אך כיוון שראוי שיהיו לו - רשב"ג מתיר⁴⁴.

לא מחלק בין בהמה טהורה לטמאה בבלי קכח: • פי"ח ה"ג [פה:]
אי זהו הסיוע? מביא יין ונופח לתוך חוטמו, ונותן ידו למטה ומקבלו.
בבלי מאריך בכל ענייני לידה, והירושלמי מקצר בהם. כמו כן הבבלי חילק בין בהמה טהורה לטמאה, והירושלמי לא חילק ביניהן⁴⁵.

עושים ליולדת מדורה גם בימות החמה בבלי קכט: • פי"ח ה"ג [פה:]
עושין לה מדורה אפילו בתקופת תמוז.
בבלי כתוב שעושים לה מדורה רק בימות הגשמים, ויש גירסא (נדפסה בסוגריים עגולות) שלמסקנה עושים לה מדורה גם בימות החמה (כירושלמי).

בי"ד של מעלה, זוגות, מאדים ורוח – אינם בירושלמי בבלי קכט: • פי"ח ה"ג [פה:]
בבלי האריך כאן בענייני הקזת דם - מתי להקז, בית דין של מעלה יושבים בשני ובחמישי, חשש לזוגות, שעתו של מאדים, רוח ששמו טבוח. ובירושלמי לא הובא⁴⁶.

סומכים על המיילדות בהלכות לידה בשבת בבלי קכט: • פי"ח ה"ג [פה:]
אמתיה דבר קפרא נפקא מיילדה בשבת, אתת ושאלת לרבי (האם לחתוך את הטבור בשבת). אמר לה: אזלון ושאלון לחייתא (תשאלו את המיילדות). אמרה ליה: ליכא חייא. אמר לה: זילי עיבידי כמנהגך. אמרה ליה: ליכא מנהג. אמר לה: איזילי חתיך כרבי יוסי.
בבלי לא הובא המעשה ששאלו את המיילדות⁴⁷.

קוברים את השליה לתת עירבון לארץ בבלי קכט: • פי"ח ה"ג [פה:]
השיליא הזאת וכו' טומנין אותן בארץ כדי ליתן עירבון לארץ (שגם האדם יקבר בה).
בבלי הזכיר שטומנים את השליה בארץ, אך לא הביא את הטעם לזה⁴⁸.

⁴⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁴⁵ מעין שיטת הירושלמי לא ללכת אחר סגולות (שהרי החילוק בין טמאה לטהורה לעניין רפואות אינו חילוק במציאות). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

⁴⁶ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

⁴⁷ כשיטת הירושלמי לפסוק ע"פ בדיקת המציאות - לשאול את המיילדות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סח.

⁴⁸ כשיטת הירושלמי להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

פרק יט – רבי אליעזר דמילה

מסירות נפש של בית דין
הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ד [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אלישע בעל כנפיים
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי אליעזר שמותי
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ב ה"ח [יא:] ונזיר פ"ו ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם לר"א כל המכשירים דוחים את השבת
בבלי קלא. • פי"ט ה"א [פז:].
אמר רבי יוחנן וכו': לא בכל הדברים חלוק רבי אליעזר. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: בכל הדברים חלוק רבי אליעזר, ולמה צריך רבי אליעזר לדרוש ביכורין ביכורין אלא וכו' (כך גירסת הפני משה. אמנם בגרסאות אחרות ובפירוש קרבן העדה רבי שמואל בר רב יצחק לא חולק על רבי יוחנן).
בבבלי פשוט שלרבי אליעזר לא כל המכשירים דוחים את השבת⁴⁹.

הנשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר
פי"ט ה"א [פז:].
נשאל לחכם והתיר ישאל לחכם אחר שמא יאסר וכו', נשאל לחכם ואסר אל ישאל לחכם אחר שמא יתיר.
בבבלי ברכות סג: הלשון: חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר.

תקיעה ורדיית הפת הם חכמה – אינו בירושלמי
בבלי קלא:
עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ד ה"א [יח:].

המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט
בבלי קלג.
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים
בבלי קלד.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה שמתו שלושת בניה מהמילה
בבלי קלד.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ו ה"ו [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לפריעה ולציצין המעכבין
פי"ט ה"ב [פז:].
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם
פי"ט ה"ב [פז:].
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴⁹ הירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה כדין המצוה עצמה, והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ז.

התענה על בנו שימות

בבלי קלה. • פי"ט ה"ב [פז:]
 רבי אדא בר אבהו איתיליד ליה חד בר (כשהוא מהול), בי מימסמיס ביה מית (כאשר הטיף ממנו דם ברית - מת). רבי אבין אמר: נעשה פצוע דכא, ונתענה עליו ומת (התענה בשביל שימות). רבנן דקיסרין מרין (אמרו): כרות שפכה נעשה, ונתענה ומת.
בבלי רק נאמר שעשאו כרות שפכה, אך לא שמת⁵⁰.

המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת

בבלי קלז. • פי"ט ה"ג [פח.].
 ורבי יהודה דרש זכר, מה תלמוד לומר ערל - אפילו מקצתו ערל.
בבלי מקורו מהפסוק המול לכם כל זכר.

נוסח אחר במשנה "מי שהיו לו שני תינוקות למול"

בבלי קלז. • פי"ט ה"ד [פח.].
 מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת, שכח ומל את של ערב שבת בשבת - חייב. אחד למול אחר שבת ואחד למול בשבת, שכח ומל את של אחר השבת בשבת - רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר.
בבלי גירסת המשנה היא: אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת וכו' - חייב. אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת וכו' - מחלוקת ר"א ור"י. ובין הבבלי ובין הירושלמי (לקמן פט:) דנו מהו נוסח המשנה. והפני משה כתב (וכן כתב במראה הפנים) שנוסחת הירושלמי היא העיקרית.

מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה

בבלי קלז. • פי"ט ה"ו [צ.].
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכות המילה

בבלי קלז:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ג [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק כ – תולין

המחלוקת אם תורה תשתכח מישראל – אינה בירושלמי

בבלי קלח. • פ"כ ה"א [צ.].
בבלי הביא שעתידה תורה שתשתכח מישראל, ורבי שמעון בר יוחי אומר חס ושלום שתשתכח תורה מישראל. ובירושלמי לא הובא.

הטעם שאין שפין כרשינים בשבת

בבלי קמ. • פ"כ ה"ג [צא.].
 אין שורין את הכרשינים משום בורר, ואין שפין אותן משום דש.
בבלי לא פירש מדוע אין שפין אותן, ורש"י (ד"ה ולא שפין) כתב שהוא משום בורר.

מותר לחתוך חותמות שבכלים לכו"ע

פ"כ ה"ה [צא.].
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פט"ו ה"ב [עח.], ועיין מה שכתבנו שם.

⁵⁰ הירושלמי מספר יותר על מסירות נפש (שנהרג ע"י המילה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

על פרקים כא–כד אין ירושלמי

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

טעימת תבשילי שבת

בבלי קיז: • השמטות ד"ה במחזור

טועמיה חיים זכו - מצווה לטעום קודם שבת טעם תבשילי שבת לכבודה.

בבבלי לא הובא. ודרשה זו הובאה במשנה ברורה (סי' רנ סעיף ב).

עונג שבת – בשינה או בתורה

בבלי קיח. • השמטות ד"ה פט"ו

במה מענגו? מר אומר בשינה ומר אומר בתלמוד תורה. ולא פליגי, כאן בתלמיד (בשינה) כאן בבעל הבית (בתלמוד תורה).

בבבלי לא הובא, ומעין זה הביא הרמ"א (או"ח סי' רצ סעיף ב) שבעלי בתים יעסקו בשבת יותר בתורה ותלמידי חכמים יותר באכילה ושתיה.

בנ"י כבשו את הארץ י"ד שנה, ונאסרו בהן ביפת תואר

השמטות ד"ה בסמ"ג

לא הותרו ביפת תואר כל י"ד שנה שכיבשו ושבע שחילקו.

בבבלי זבחים קיח: שבע שנים כבשו ושבע חלקו, ולא דן בדין אשת יפת תואר בשנים אלה⁵¹.

איסור שתיית מים במוצאי שבת

השמטות ד"ה בשו"ת

מעשה באחד ששתה מים בין מנחה למעריב (במוצאי שבת) ובא מלאך המות והרגו מפני שמתים שותים ונמצא גוזל מתים.

בבבלי לא הובא. והשו"ע (או"ח סי' רצא סעיף ב ומשנה ברורה שם) הביא זאת.

⁵¹ בכמה מקומות הירושלמי דן בשנים שכבשו וחילקו, והבבלי לא דן בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לט.

מסכת עירובין

פרק א – מבוי שהוא גבוה

ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם
 פ"א ה"א [א:]
 הביא ארבעה דיקרנים (עמודים, כמו "קונדיסין" בבבלי) וסיכך על גביהן - סוכה כשירה.
בבבלי סוכה ד: רבי יעקב מכשיר וחכמים פוסלים (והשיירי קרבן דן בזה).

אמלתרא היא כלונסאות
 בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]
 נתן מלתרא (אמלתרא) ויש בו רחב ארבעה טפחים - מתרת את המבוי.
בבבלי יש דעה שאמלתרא היא קיני, ובמערבא אמרי פסקי דארזא (כלונסאות ארוכים).
 וכן משמע מהירושלמי כאן (וכן כתב גליון הש"ס על הירושלמי כאן).

הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות
 פ"א ה"א [ב:]
 שמואל אמר: הלכה כדברי המיקל בעירובין. אמר ליה רב חייה בר אשי וכו'. אמר ליה
 (שמואל): לא עירובין אמרתי אלא מחיצות (פני משה ביאר בתמיה, שאמרת רק בעירובין ולא
 במחיצות. וקרבן העדה הגיה: ולא מחיצות, וכוונתם זהה).
בבבלי מו. סתם שהלכה כמיקל בעירובין.

מחלוקת האם השיעורים להקל או להחמיר
 בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]
 דרב אמר סוף שיעורן (של קורת העירוב) להקל, רבי יוחנן אמר סוף שיעורן להחמיר.
בבבלי דנו במקרה שחלק מהקורה בתוך השיעור וחלק מחוצה לו, ונראה שזו גם
 כוונת הירושלמי כאן.

מחלוקת בשיעור תל המתלקט
 פ"א ה"א [ב:]
 היה שם גדר, אם מתלקט הוא עשרה טפחים מתוך שלשה - צריך קורה, ואם לאו - אין
 צריך. אית תניי תני: מתוך ארבע. מאן דמר (דאמר) מתוך שלש - רבנן, מאן דמר מתוך
 ארבע - רבי מאיר.
בבבלי שבת ק. פשוט שדין תל המתלקט הוא בארבע אמות.

מחלוקת מה מקור השיעורין
 בבלי ד:
 הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אמלתרא למבוי רחב מעשר
 בבלי יא. • פ"א ה"א [ג:]
 לרוחב איתמרת, ורבנן עבדין לה אפילו בגבוה (קרבן העדה וגליון הש"ס על הירושלמי: אמלתרא
 מועילה בגובה הפתח אפילו למבוי רחב מעשר. פני משה: צורת הפתח מועילה אפילו בגבוה מעשרים
 אמה).
בבבלי לגבי אמלתרא למבוי רחב מעשר - נשאר בספק, ולגבי צורת הפתח למבוי
 גבוה מעשרים אמה - הסתפק והסיק שמועילה.

מבוי שנפרץ מצידו ומראשו בבלי ו. • פ"א ה"א [ד]:
 רב ירמיה בשם רב: מבוי שנפרץ מכנגדו (מראשו) - ארבעה, מן הצד - יותר מעשר.
 חברייה בשם רב: לא שנייה בין שכנגדו בין מן הצד ארבעה.
בבבלי רב אמר שמצידו בעשר ומראשו בארבעה, ורב הונא אמר אחד זה ואחד זה בארבעה.

גירסא הפוכה במחלוקת בפסי חצר בבלי יב. • פ"א ה"א [ה]:
 רבי אומר בפס אחד, וחכמים אומרים בשני פסין.
בבבלי הדעות הפוכות: חכמים אומרים פס אחד ורבי אומר שניים¹.

כמה חצירות ובתים במבוי פ"א ה"א [ה]:
 כמה חצירות יהו במבוי (כדי שיועילו לחי וקורה)? רב ושמואל תרויהון אמרין: אין להן פחות משתים. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן: אפילו חצר אחת מיכן וחצר אחת מיכן. רבי אחא רבי חנינא בשם רבי יוחנן אמר: אפילו חצר מיכן ובית מיכן, (או) בית מיכן וחנות מיכן. רב נחמן בר יעקב בשם רבי יוחנן: מבוי אין פחות משני חצירות, חצר אינה פחותה משני בתים.
בבבלי עד. רב אמר: שיהיו שתי חצירות ולכל חצר שני בתים, שמואל אמר: בית אחד וחצר אחת, רבי יוחנן אמר: אפילו חורבה.

שני בתים בשני צידי רשות הרבים בבלי ו. • פ"א ה"א [ו]:
 רבי יהודה אומר: לחי מיכן ולחי מיכן קורה מיכן וקורה מיכן, וחכמים אומרים: לחי וקורה מיכן ועושה צורת פתח מיכן.
בבבלי לשון חכמים היא: אין מערבין רשות הרבים בכך, ולא אמרו כיצד כן מערבין.

כיצד מערבין דרך רשות הרבים בבלי ו. • פ"א ה"א [ו]:
 חנניה בן אחי רבי יהושע אומר: בית שמאי אומרים דלת מיכן ודלת מיכן וכשהוא מכניס מוציא ונועל, ובית הלל אומרים דלת מיכן וצורת פתח מיכן.
בבבלי דעת בית הלל שדלת מכאן ולחי וקורה מכאן.

כמה יהיה בין שתי קורות בבלי יד. • פ"א ה"ג [ז]:
 שתי קורות בזו חצי טפח ובזו חצי טפח - כמה יהא ביניהן? רבי זעירא אמר: חצי טפח, מה בין חצי טפח מיכן וחצי טפח מיכן באמצע. תני רבי הושעיה: טפח.
בבבלי נחלקו האם טפח או שלושה טפחים.

המחלוקת בשיעור לבוד וטעם הדעות בבלי ט. • פ"א ה"ג [ז]:
 קורה שהיא יוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל השיני (השני), או שהיו שתים זו כנגד זו - אם יש בין זו לזו שלשה טפחים צריך קורה, ואם לאו אין צריך קורה. אית תניי תני (יש אומרים) ארבעה. מאן דמר (דאמר) שלשה - כדי עבירת אדם, מאן דמר (דאמר) ארבעה - כדי מקום (מקום חשוב).

¹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

בבבלי היא מחלוקת בין רשב"ג לרבנן, והירושלמי מוסיף את טעם המחלוקת.

נראה מבחוץ ושווה מבפנים הוא לחי
 בבלי ט: • פ"א ה"ו [ח:]
 ונראה כפס מבפנים ושווה מבחוץ, או שנראה כפס מבחוץ ושווה מבפנים - נידון כלחיים.
בבבלי נראה מבפנים ושווה מבחוץ הוא לחי, נראה מבחוץ ושווה מבפנים הוא מחלוקת.

בריות שאין סומכים עליהן
 פ"א ה"ו [ט:]
 כל משנה שלא נכנסה לחבורה (בריתא שלא נשנתה אצל רבי חייא ורבי אושעיא) אין סומכים עליה.
בבבלי חולין קמא. הלשון: כל מתניתא דלא תניא בי רבי חייא ורבי אושעיא משבשתא היא ולא תותבו (תקשו) מינה בי מדרשא.

מחלוקת אם דין דופן שווה לדין לחי
 פ"א ה"ז [ט:]
 תני כל דבר שיש בו רוח חיים עושין אותו דופן (לסוכה) ואין עושין אותו לחי (למבוי) דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: אין עושין אותו דופן אבל עושין אותו לחי. אמר רבי אחא: חד תנא הוא, מאן דמר (דאמר) עושין אותו דופן עושין אותו לחי, ומאן דמר אין עושין אותו דופן אין עושין אותו לחי. אמר רבי יוסה: תרין תנאין אינון.
בבבלי סוכה כג. רבי מאיר משווה שכל דבר שיש בו רוח חיים אין עושים ממנו לחי ודופן.

מבוי שאורכו כרוחבו
 בבלי יב:
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ו ה"ח [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא
 בבלי יג:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה שרבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו
 בבלי יג:
 הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

תלמיד שידע לטהר את השרץ
 בבלי יג:
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"א [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל
 בבלי יג:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ו [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שהלכה כבית הלל
 בבלי יג:
 הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ב ה"ח [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

צא וראה היאך הציבור נוהג
 בבלי יד:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ב [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל
 רבי מאיר ורבי יוסה ורבי אלעזר בן עזריה - שלשתן אמרו דבר אחד (שדבר שאינו קבוע אינו מועיל). רבי מאיר דלחיים - מטמא משום גולל רבי מאיר מטהר, רבי יוסה דאהילות - רבי יוסה אומר הבית שבספינה אינו מביא את הטומאה, רבי אלעזר בן עזריה דתני מעשה בי רבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבה שהיו באין בספינה ועשה רבי עקיבה סוכה בראש הספינה ובאת הרוח והפריחתה, אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: עקיבה, היכן סוכתך?
בבבלי לא הובא הדימוי בין המקרים הללו.²

כתיבת גט על ידות אוכלים
 בבלי טו:
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה
 בבלי טו:
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור למעט גט מחובר לקרקע
 בבלי טו: • פ"א ה"ז [ט:]:
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

לבוד
 כל הפחות משלשה כסתום.
בבבלי הלשון: לבוד.³

מחלוקת בשיעור מחנה
 בבלי יז. • פ"א ה"י [יב:]:
 כמה היא מחנה? רבי חנניה אמר: מאה וכו', רבי יוחנן אמר: עשרה וכו', תני בשם רבי יודה: שנים עשר אלף.
בבבלי לא הובאה מחלוקת זו.

גזל עצים במלחמת רשות ובמלחמת מצוה
 בבלי יז. • פ"א ה"י [יב:]:
 היוצאים למלחמת הרשות מותרין בגזל עצים לחים ואסורין בגזל עצים יבישין, היוצאים למלחמת חובה מותרין בגזל עצים יבישין ולחין.
בבבלי כתב רק שבמלחמת רשות מותרים בגזל עצים יבשים, ולא דן במלחמת חובה.

גזל עצים במלחמה
 בבלי יז. • פ"א ה"י [יב:]:
 אם היו עשויין חבילה אסור (לגזלם לצורך מלחמה).
בבבלי לא הובא.

הפטור במחנה הוא גם בחזירתן
 בבלי יז. • פ"א ה"י [יג.]:
 כשם שבהליכתן פטורין מארבעה דברים כך בחזירתן פטורין מארבעה דברים.
בבבלי לא הובא.

² דרך הירושלמי לדמות יותר סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.
³ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

בבלי יז:

יש דעה שלוקים על תחומין

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ג ה"ד [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – עושין פסין

בבלי יח.

בריאת אדם וחווה – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"ה [סז:].

בבלי יח: • פ"ב ה"א [יג:]

אדם הוליד רוחין ושדיין ולילין – אינו בירושלמי

בבבלי האריך באגדות, והביא שכאשר אדם הראשון היה בנידוי הוא הוליד רוחין ושדיין ולילין, ואינו בירושלמי⁴.

בבלי יט.

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"א [סב:].

בבלי יט. • פ"ב ה"א [יג:]

פתחיהם של גיהינם וגן עדן – אינם בירושלמי

בבבלי האריך באגדות על הגיהינם, ודן בפתחה של גיהינם (וכן בעוד מקומות: שבת לט., סוכה לב., בבא בתרא פד.) ובפתחו של גן עדן (מעין זה בבבא בתרא שם), והירושלמי לא הביא את המושגים "פתח גן עדן" ו"פתח גיהינם" בשום מקום.

בבלי כ. • פ"ב ה"א [יג:]

דינם של דיומדין בלי בור

שאם עשה כן במקום אחד וחזר וזרק ארבע אמות ברשות הרבים חייב (אם אין בור ועשה פסים - דינו עדיין כרשות הרבים גמורה, ומראה הפנים ד"ה מתוך ביאר שהירושלמי בהמשך הולך לשיטתו בזה. אך קרבן העדה הגיה "זורק מרשות הרבים לתוכו", ואם כן היא רשות היחיד גמורה). **בבבלי** פשוט שהיא רשות היחיד גמורה.

בבלי יט: • פ"ב ה"א [טו:]

חיצת הקנים קנה פחות מג' – מועילה כדיומדין

היו חמשה קנים ואין בין זה לזה שלשה ויש בהן ששה לכאן וששה לכאן - נידונין משום דיומדין. **בבבלי** נשאר בספק.

בבלי כ. • פ"ב ה"א [טו:]

באו או יבשו מים בשבת

באו מים בשבת - כבר נכנסה שבת באיסור, חרבה הבאר (בשבת) - כבר נכנסה שבת בהיתר.

בבבלי פוסק ע"פ המצב כעת: באו מים בשבת בשוגג - מותר, יבשו בשבת - אסור.

בבלי כב:

האם יש בכלל רשות הרבים

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ח [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

חשבון שבעים על שבעים אמה

בבלי כג: • פ"ב ה"ה [טז:]

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: מחצר המשכן למדו, אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים, וחמשין זימנין מן מאה (חמישים פעמים מאה) - הא חמשה אלפין, שובעין מן שובעין (שבעים פעמים שבעים) - הא חמשה אלפין פרא מאת (פחות מאה). ותנינן שבעים ושריים. ותני שמואל: אמה ושני שלישי אמה שנו. שובעין זימנין מן תריין תלתותין (שני שלישים), ושובעין זימנין מן תריין תלתותין, דעבדין מאה וארבעים תלתותין. מאה וארבעים תלתותין שהן תשעים ושלוש אמה ושליש, צא מהן ארבעה תשועין לארבע רוחות, נשתייר שם תשעה עשר תלתולין חסר תשוע, כהדא דתני: יש כאן דבר קל ולא יכלו חכמים לעמוד עליו.

בבבלי מאוד קיצר בזה⁵, ורש"י (ד"ה אלא) פירט את החשבון.

האם מטלטלים בקרפף שיש בו סאתיים בדיוק

בבלי כג: • פ"ב ה"ה [יז:]

קרפף שיש בו מידת סאתים אינו מותר לטלטל בו אלא בארבע אמות (השיירי קרבן פירש כפשוטו שבסאתיים בדיוק אסור לטלטל, ורק בפחות מכך מותר. אך הגליון הש"ס על הירושלמי והיפה עיניים כג: חלקו עליו ופירשו שבסאתיים מותר, ורק ביותר מסאתיים אסור).

בבבלי בפשטות בסאתיים בדיוק מותר.

גדרי עיר חדשה וישנה

בבלי כו.

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"ז [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

על אלו דינים רבי אלעאי לא מצא חבר

בבלי כו: • פ"ב ה"ח [יח:]

אמר רבי אלעאי: שמעתי מרבי אליעזר וכו' וחזרתני על כל תלמידיו וביקשתי לי חבר (שגם שמע זאת מרבי אליעזר) ולא מצאתי וכו' - הוינן סברין מימר בערקבנין (רק בדין עקרבלין בפסח לא מצא חבר), אשכח תני על כולהן (על כל שלושת הדינים של רבי אליעזר לא מצא חבר).

בבבלי לא דן על אלו דינים לא מצא חבר.

פרק ג – בכל מערבין

טעם נוסף שאין מערבין במים ומלח

בבלי כו: • פ"ג ה"א [יח:]

בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח, אמר רבי יסא: לפי שאין הגוף ניזון מהן, אמר רבי לוי: שהן מין קללה.

בבבלי לא דן בטעם לזה, ובפשטות הוא משום שאינו מזון (רש"י ד"ה חוץ), כטעם הראשון בירושלמי, והטעם שהן מין קללה לא הובא בבבלי כלל⁶.

גדר מבושל – שלוק או צלוי

פ"ג ה"א [יט:]

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"א [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁵ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

⁶ כשיטת הירושלמי להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

פ"ג ה"א [יט:]

יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כח:

ברכתו של קורא

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ל. • פ"ג ה"א [יט:]

הנודר מכיכר מערבין בו

נדר מן הככר מערבין בו, הקדישו אין מערבין בו.

בבבלי רב הונא אמר רב חילק שאם אמר "שבועה שלא אוכל כיכר זו" מערבין בה, ואם אמר "כיכר זו עלי" אין מערבין בה, ובירושלמי אין את החילוק הזה (גם בבבלי יש דעה שלא מחלקת).

בבלי ל. • פ"ג ה"א [יט:]

אוכל הוא מזון בלשון תורה ולא בלשון בני אדם

אמר רבי חייא בר בא (אבא) רבי יוחנן: אכל חליטן (לביבות) ואמר (ונדר) לא טעמית מידי בההוא יומא (משמע שלביבות אינן מזון), ותנינן: הנודר מן המזון מותר במים ומלח (משמע ששאר האוכלין הם כן מזון). פתר לה כרבי יאשיה, דרבי יאשיה אמר הילכו בנדרים אחר לשון תורה, ומניין שכל הדברים קרויין מזון? רבי אחא בי רבי עולא אמר: ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון, מה תלמוד לומר מזון, אלא מיכן שכל הדברים קרויין מזון.

בבבלי הקשה בדומה לזה מהנשבע שלא אכל. וחילק שזיונא כולל את כל האוכלין (חוץ ממים ומלח, ובזה מדובר במשנה) ומזונא לא כולל את כל האוכלין. הבבלי לא תירץ שהלכו בנדרים אחר לשון תורה.⁷

פ"ג ה"ב [כ:]

טעם עירובי חצרות – מפני דרכי שלום

הובא גם פ"ז ה"ט [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לא.

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

בבלי לב: • פ"ג ה"ג [כא:]

לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות

ראוי הוא לעבור על השבות ולאכול (בין השמשות, ולכן מערבין בו).

בבבלי היא רק דעת רבי, אך לחכמים אין מערבין בשבות.

בבלי לה.

האם לר' נחמיה מותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ד [פג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לה. • פ"ג ה"ד [כב:]

עירוב שנתגלגל לתוך ד' אמות

נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל או נשרף או תרומה וניטמאת מבעוד יום אינו עירוב.

⁷ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי שיש גם דעה ללכת בנדרים אחר לשון תורה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

בבבלי הוסיף: לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לארבע אמות, אבל לתוך ארבע אמות - הנותן עירובו יש לו ארבע אמות. ואינו בירושלמי.

יש דעה שלוקים על תחומין
 רבי יונתן אמר קומי (לפני) רבי חייה רובה (הגדול) בשם רבי שמעון בי רבי יוסי בן לקוניא: לוקין על תחומי שבת דבר תורה וכו', אמר רבי יוסי בי רבי בון: אף על פי כן זה עומד בשמועתו וזה עומד בשמועתו (יש עדיין מחלוקת אמוראים בזה).
בבבלי יז: גם כן דן האם לוקין על תחומין, והדעות הפוכות: רבי חייא אמר שלוקים ורבי יונתן אמר שלא⁸.

התחום מדאורייתא י"ב מיל
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי
 הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

צריך תנאי כפול רק בעריות
 הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"ג [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש ברירה בבהמה ובחבית של שותפין
 בהמה של שני שותפין וכו' שחטוה - רב אמר: איברים יונקין זה מזה מזה, עולא בר ישמעאל אמר: אין איברים יונקין זה מזה. מודה רב בחבית שהוא חלקו משעה הראשונה.
בבבלי ביצה לז: נחלקו בחבית, ובהמה לכו"ע אסורה משום שינקי מהדדי.

שני ימים טובים של גלויות, עונש הגלות
 מי גרם לי להיות משמרת שני ימים בסוריא (דהיינו לצאת לגלות)? על שלא שמרתי יום אחד בארץ. סבורה הייתי שאני מקבלת שכר על שנים (על שני הימים טובים של גלויות), ואיני מקבלת שכר אלא על אחת (שהיום טוב השני הוא עונש, כדלעיל, ולכן אין עליו שכר).
בבבלי לא הובא.

מחלוקת במספר הברכות בתפילת יו"ט שחל בשבת
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"א ה"ד [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

שהחיינו בראש השנה – מדאורייתא או מדרבנן
 הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה ה"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

⁸ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

פרק ד – מי שהוציא אוהו

המקור לאלפיים אמה

בבלי נא. • פ"ד ה"א [כו:]

ומניין לד' אמות? שבו איש תחתיו. ומניין לאלפיים אמה? אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. או חלף (אולי נחליף - מ"שבר" נדרוש אלפיים ומ"אל יצא" נדרוש ד' אמות)? אמר רבי אליעזר ותנינן אסא בן עקיבה אומר: מקום מקום, נאמר כאן מקום ונאמר להלן ושמתי לך מקום, מה מקום שנאמר להלן אלפיים אמה אף מקום שנאמר כאן אלפים אמה.

בבבלי הלימוד הוא: מקום ממקום, ומקום מניסה, וניסה מניסה, וניסה מגבול, וגבול מגבול, וגבול מחוץ, וחוץ מחוץ.⁹

אלכסון בארבע אמות

בבלי מח. • פ"ד ה"א [כו:]

ארבע אמות שאמרו וכו' כשהוא נפנה - מן הצד, וכשהוא מתפלל - מתפלל לוכסן (באלכסון, כדי שיתרחק ארבע אמות מהצואה).

בבבלי בדף מח. לא דן באלכסון לגבי ארבע אמות, אלא בדף נו. לגבי אלפיים אמה.

מהותם של ארבע אמות

בבלי מח. • פ"ד ה"א [כו:]

רבי יודה בן פזי בעי: ארבע אמות שאמרו, תחום הן או אינן תחום (חקירה בהגדרת ארבע אמות, האם הן כתחום, כלומר האם דינם כאלפיים אמה)? אין תימר (אם תאמר) תחום הן - אין נותנין לו ארבע אמות משני מקומות (שהוא כמו תחום, שיש רק אחד), אין תימר אינן תחום - נותנין לו ארבע אמות משני מקומות.

בבבלי לא הובאה חקירה זו.

פירות שיצאו חוץ למקומן

בבלי מא: • פ"ד ה"א [כו:]

דרכי נחמיה היא (משנתנו), דתני: פירות שיצאו לרשות הרבים וחזרו - שוגג יאכלו מזיד לא יאכלו, רבי נחמיה אומר: בין שוגג בין מזיד לא יאכלו עד שיחזירין למקומן שוגג.

בבבלי כתב שמשנתנו יכולה להיות לכו"ע, שיש לחלק בין אדם שאם יצא במזיד הפסיד את מקומו, לפירות שגם אם הוציאו במזיד - אנוסים נינהו. ומהירושלמי משמע שלא מחלק בין פירות לאדם.

הבא מחוץ לתחום מותר

בבלי מא:

הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

תחומין למעלה מעשרה – אינו בירושלמי

בבלי מג. • פ"ד ה"א [כו:]

בבבלי דן האם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים, והזכיר את יוסף שידא. ובירושלמי לא הובא.¹⁰

⁹ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר, כמו כאן שהיא גזירה שווה מגזירה שווה), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

¹⁰ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

אליהו לא בא בשבת ויו"ט

בבלי מג:

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ו [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

השופרת של רבן גמליאל

בבלי מג: • פ"ד ה"ב [כח:].

מצודות היו לו לרבן גמליאל שהיה משעיר (מלשון שיעור) בה עיניו במישר.

בבבלי נקראת: שופרת.

ראיה לר"י מהמעשה ברבי טרפון

בבלי מה: • פ"ד ה"ד [כח:].

אמרו: והלא בית מדרשו של רבי טרפון היה בתוך אלפים אמה, או שמא הקנה עצמו לבני עירו מבעוד יום (ואם כן אין מכאן ראיה לרבי יהודה). **אשכח תני:** בשחרית זרחה החמה אמרו לו רבי הרי העיר לפני היכנס (ומשמע שלא התכוון לשבות בעיר מבעוד יום, ואם כן יש ראיה לרבי יהודה).

בבבלי גם כן הקשה על רבי יהודה אותה קושיא, ולא דחה זאת.

האם גר שטובל בשבת קונה שביתה

בבלי מה: • פ"ד ה"ה [כח:].

רב נחמן בר יעקב בעא: גר שטבל לאחר שהאיר המזרח, מאחר שאילו היה ער היה קונה לו שביתה (גר שטבל באמצע השבת, האם קונה שביתה כדברי רבי יוחנן בן נורי שסובר כך לגבי ישן)? (שיירי קרבן ומראה הפנים הוכיחו מכאן שמותר לגר לטבול בשבת).

בבבלי לא הובא.

הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות

בבלי מו:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

בבלי מו:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע

בבלי מז:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ד [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

התחום מדאורייתא י"ב מיל

בבלי נא:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – כיצד מעברין

הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו – באל"ף או בעי"ן בבלי נג. • פ"ה ה"א [ל:]

רב אמר מאברין ושמואל אמר מעברין וכו', תמן תנינן אין מברכין על הנר עד שייאותו לאורו - רב אמר יאותו ושמואל אמר יעותו וכו', תמן תנינן לפני אידיהן של גוים - רב תני אידיהן ושמואל תני עידיהן.

בבבלי כאן נחלקו רב ושמואל ב"מעברין", אך לא מפורש מי אומר "מעברין" ומי "מאברין". וכן בעבודה זרה ב. הם נחלקו ב"אידיהן" ולא מפורש מי אומר איזו דעה. המחלוקת ב"יאותו" אינה בבבלי כלל, ופשוט שהגירסא "יאותו".

גדלות דורו של רבי יוסי

בבלי נג.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"ז [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקבל פני רבו וחברו כאילו מקבל פני השכינה, אליהו ושמואל פ"ה ה"א [לא]. שכל המקביל פני רבו כאילו מקבל פני שכינה וכו'. והלא אליהו טירונין לנביאים (מקטני הנביאים) היה, אלא מלמד שכל עמידות שעמד לפני אחיה השילוני רבו כילו (כאילו) עמד לפני השכינה. שכל שירות ששרת (שמואל) לפני עלי רבו, כילו שרת לפני שכינה וכו'. לאכול לחם עם חתן משה לפני האלהים וכו' - שהמקבל פני חברו כילו מקבל פני שכינה (ומביא לכל זה פסוקים).

בבבלי שבת קכז. גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה, אך לא הובאו הדרשות עם אליהו ושמואל. ובברכות סד. במקום "המקבל פני חברו" הובא "הנהנה מסעודה שתלמיד חכם בתוכה כאילו נהנה מזיו השכינה".

חש בראשו יעסוק בתורה – אינו בירושלמי בבלי נד. • פ"ה ה"א [לא]. **בבבלי** האריך כאן באגדות על לימוד תורה, והביא שהחש בראשו וכו' יעסוק בתורה. ובירושלמי לא הובא¹¹.

מהיכן מודדים עיר על שפת הנחל בבלי סא. • פ"ה ה"א [לב]. עיר שהיא בנויה על שפת הנחל - אם יש בינה לנחל ארבעה טפחים מודד מן החומה, שלשה מודד משפת הנחל החיצונה, ובלבד שלא יהא בנחל יותר משבעים ושירים וכו'. **בבבלי** אם יש לפניו דקה (מחיצה) ארבע אמות מודדים לה משפת הנחל, ואם לאו מפתח ביתו.

האם המשכן נחשב לעולם או לשעה בבלי נה: • פ"ה ה"א [לב]. ולא לשעה היתה? אמר רבי יוסה: מכיון שהיו חונין ונוסעין על פי הדיבור כמי שהיו חונין לעולם. אמר רבי יוסי בי רבי בון: מכיון שהבטיחן הקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה. **בבבלי** פשוט שכמאן דקביע להו דמי.

מקום החמה בזמני התקופות, הארון היה מכוון את הרוחות בבלי נו. • פ"ה ה"א [לג]. כמה יגעו נביאים הראשונים לעשות שער המזרחי שתהא החמה מצמצמת בו באחד בתקופת טבת ובאחד בתקופת תמוז וכו'. ובמדבר מי היה מכוון להן את הרוחות? אמר רבי אחא: ארון היה מכוון להם את הרוחות. **בבבלי** כל זה לא הובא.

הלשון "צובה" בבלי נו. • פ"ה ה"ב [לד]. בר קפרא אמר: בעשויים צובה. **בבבלי** (עירובין פה:; בבא מציעא כה.) הלשון: צובה.

¹¹ דומה לכך שהירושלמי ממעט בענייני סגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

מחלוקת האם מקדרים בהרים
מה פליגין כנגד לבו, רבי מאיר אומר: מקדרין, וחכמים אומרים: אין מקדרין.
בבבלי משמע שדברי רבי מאיר שמקדרים בהרים הם לכו"ע (וכן כתב היפה עיניים).

מקדרין בחבל של חמישים אמה
אין מקדרין אלא בחבל של חמישים אמה.
בבבלי אין מקדרין אלא בחבל של ארבע אמות.

קבורה בערי הלוויים
שלא היו קוברין בתחום ערי הלוים.
בבבלי מכות יב. הלשון: ערי מקלט לא ניתנו לקבורה.

התחום מדאורייתא ו"ב מיל
רבי שמעון בר כרסנא בשם רבי אחא: אין לך מחזור מכולם אלא תחום שנים עשר מיל כמחנה ישראל.
בבבלי נא. הביא מקור לאלפיים אמה, ולא הוזכר השיעור של ו"ב מיל. להלכה שתחומין (אלפיים אמה) דרבנן, נחלקו הפוסקים האם ו"ב מיל הם דאורייתא כדברי הירושלמי (הרמב"ם (שבת פכ"ז ה"א) סובר שדאורייתא והגר"א סובר שדרבנן, דן בזה במשנה ברורה סי' שצז ס"ק א וסי' תד ס"ק ז).

חמישים דיורין לתחומין צריכים להיות ישראלים
כעיר חדשה שביהודה כגון צנן וחדשה ומגדל גד שיש בה חמשה (פני משה וקרנן העדה הגיהו: חמישים) דיורין, אפילו אנשים נשים וטף. אסי אמר: ובלבד ישראל.
בבבלי לא הובא שצריכים להיות דווקא ישראלים.

גדרי עיר חדשה וישנה
אי זו היא חדשה ואי זו היא ישנה? רבי זעירא בשם רב חסדאי: בנה בתים ואחר כך בנה חומה זו היא חדשה, בנה חומה ואחר כך בנה בתים זו היא ישנה.
בבבלי כו. הגדרים הפוכים: הוקפה ואח"כ ישבה היא חדשה, ישבה ואח"כ הוקפה היא ישנה.

פרק ו – הדר

לפטור את כל העולם מהדין – אינו בירושלמי
בבבלי הביא "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו וכו' מדין תפילה". ובירושלמי לא הובא¹².

עבד תושב
גר תושב ועבד תושב משומד (מומר) בגילוי פנים - הרי הוא כגוי לכל דבר.
בבבלי המושג "עבד תושב" לא מובא.

¹² דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא חידוש שאפשר לפטור את כל העולם מהדין), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

מחלוקת האם מבטלין וחוזרין ומבטלין
 מהו שתחזור חלילה? תלמידיו (תלמידיו) דרב בשם רב: חוזרת חלילה, שמואל אמר: אין חוזרת חלילה.
בבלי הלשון: מבטלין וחוזרין ומבטלין.

הטעם שגוי לא מבטל רשות
 ויבטל הוא הגוי (את רשותו)! חזר הוא בו (חוששים שיחזור בו).
בבלי הטעם שאסרו שהגוי יבטל הוא שמא הישראל ילמד ממעשיו.

לשכור מהגוי בפחות משווה פרוטה
 רבי יסא בשם רבי מנא בר תנחום רבי אבהו בשם רבי יוחנן: אין קרקע נקנה בפחות משווה פרוטה (וכן לשוכרה מהגוי), מילתיה דרבי יעקב בר אחא אמר: אפילו באגוז אפילו בתמרה (שאינם שווים פרוטה).
בבלי מסיק שמועיל בפחות משווה פרוטה.

התרת נדרים בלי טלית אלא בפלונס
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"י ה"ח [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לטלטל מכרמלית לכרמלית
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין משתתפין בחבית שמא ישתנה
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ז ה"ו [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "האחין השותפין"
 האחין השותפין שהיו אוכלין על שולחן אביהן וכו'.
בבלי הלשון: "האחין שהיו אוכלין וכו'", בלי "השותפין". אמנם גם הבבלי נקט בכמה מקומות את הלשון "האחין השותפין" (כגון ביצה לט:).

גירסא הפוכה במחלוקת מהו מקום דירה
 אתפלגון רב ושמואל, חד אמר במקום פיתן וחד אמר במקום שינה, ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא. מן מה דתני שמואל וכו' הוי דו (מוכח שהוא) אמר במקום פיתן.
בבלי הדעות הפוכות: רב אמר מקום שינה ושמואל אמר מקום פיתא¹³.

מבוי שאורכו כרוחבו
 שמואל שאל לרב: כמה יהא אורכו יותר על רחבו (מה הדין של מבוי שאורכו כרוחבו)? והוא אמר ליה: כל שהוא הכן דרייא דארעא דישאל מרבען (כך הדרך בארץ ישראל שדירותיהן מרובעות בדיוק).
בבלי יב: חילק שבמבוי אורכו יתר על רוחבו, אך חצר - אורכה כרוחבה.

¹³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

גירסא הפוכה במחלוקת במוותר עשירית האיפה
פ"ו ה"ח [מג:]
מותר עשירית האיפה שלו (של כהן גדול) - רבי יוחנן אמר יוליכם לים המלח, רבי לעזר
אומר יפלו לנדבה.
בבלי מנחות קח. הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר נדבה ורבי אלעזר אמר ירקב.
ובירושלמי הובא בכמה מקומות כגירסתו כאן¹⁴.

כמה חצירות ובתים במבוי
בבלי עד.
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

חצר ודקה לגוי
פ"ו ה"י [מד:]
אין תורת חצר לגוי, אין תורת דקה לגוי.
בבלי לא הובא.

פרק ז – חלון

עירוב בחלון שבין שני בתים
בבלי עו. • פ"ז ה"א [מה:]
בעון קומי (לפני) רבי אבא: היך מה דאת אמר (כמו שאתה אומר) בחלון שבין שתי חצירות,
ודכוותה בחלון שבין שתי בתים (דיניהם שווים)? אמר לון: אין.
בבלי חילק שבין שני בתים אפילו למעלה מעשרה יכולים לערב אחד משום שביטא
כמאן דמליא דמי.

חלון שהיקפו תשעים ושישה טפחים
בבלי עו. • פ"ז ה"א [מה:]
היה בה היקף תשעים ושישה טפחים, אפילו כל שהוא בתוך עשרה כמי שכל ארבעה על
ארבעה בתוך עשרה. היתה עגולה והיה בו היקף תשעים כו' (ומראה הפנים ושיירי קרבן
התקשו בביאורו).
בבלי שיעור זה של תשעים ושישה טפחים לא הובא.

עמודי הסולם משלימים לד' טפחים
בבלי עו. • פ"ז ה"א [מו.].
צריך שיהא בו (בסולם) רחב ארבעה טפחים והעמודין (עצי הסולם) משלימין לארבעה.
בבלי כתב שרוחבו צריך להיות ארבעה טפחים, אך לא הביא שהעמודים משלימים
לארבעה.

סולם צריך להיות משוך מהכותל ד' טפחים
בבלי עה. • פ"ז ה"א [מו.].
רבי יסא בשם רבי בון בר כהנא: צריך שיהא משוך מן הכותל ארבעה טפחים כדי
מקום, רבי חזקיה בשם רבי בון בר כהנא: אותה שליבה שהיא ממעטת את העשרה
צריכה שתהא משוכה מן הכותל ארבעה טפחים כדי מקום.
בבלי נחלקו האם צריך שהסולם יהיה משוך מהכותל ארבעה טפחים או שיכול
להיות זקוף.

¹⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף ע.

כותל של רה"י דינו כרה"י

פ"ז ה"ב [מו:]

זרקה ונחה על ראשי מחיצות (של רשות היחיד שאין ברוחב המחיצה ארבעה טפחים) חייב וכו', (והטעם הוא:): את רואה אותה כילו (כאילו) מליאה עפר וצרוורות.
בבלי שבת צט: גם כן כתב שדין הכותל כרשות היחיד, אך טעמו משום שלאחרים (לחלל שבתוכו) עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן.

גובהו ואורכו של הכבש במזבח

פ"ז ה"ב [מו:]

כל כובשי כבשים עולה אמה וכונס שלש, חוץ מכיבושו של מזבח שהוא כמתלקט עשרה טפחים מתוך שלש ושליש אצבע, שהמזבח עשר אמות וכיבושו שלשים ושתיים.
בבלי זבחים סג. כבשו של מזבח הוא שלוש אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע בזכרותא.

גודל הפרצה בחצר גדולה וקטנה

בבלי עו: • פ"ז ה"ב [מו:]

הדא דאת אמר (זה שחצר שנפרצה עד עשר אמות מערבין שניים ואם רצו מערבין אחת, נאמר) בגדולה, אבל בקטנה - ברובה. אי זו היא גדולה ואי זו היא קטנה? כל שרובה יותר מעשר בעשר, הא פחות מעשר ברובה.
בבלי לא הביא חילוק זה.

לכו"ע מערבין בדבר שהוא שבות

בבלי עח:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ג ה"ג [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין משתתפין בחבית שמא ישתה אותה

פ"ז ה"ו [מח:]

אין מזכה להן בחבית שבמרתף, אמר רב הושעיה: שמא ישכח וישתנה.
בבלי סח. תלה זאת במחלוקת האם יש ברירה, ולא הביא את החשש שישתה אותה.

האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור

פ"ז ה"ו [מח:]

אגוז ומשליכו צרור ונוטלו - המוציא בידו כמוצא לאשפה דמי (שאינו קונה והוא הפקר). אגוז ונוטלו צרור ומשליכו - גזילו גזל מפני דרכי שלום. אגוז וצרור ונוטלו ומצניעו ומביאו לאחר זמן - גזילו גזל גמור, זכה לעצמו אבל לא לאחרים, רב הונא אמר: כשם שזוכה לעצמו כך זוכה לאחרים.
בבלי גיטין סד: הביא את סוגיא זו אך לא חילק מתי גזילו מפני דרכי שלום ומתי גזל גמור. ובגיטין סא. דן האם גזילו של קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור, אך לא חילק בזה בין צרור ומשליכו לצרור ונוטלו.

בתחומין לכו"ע צריך לזכות את העירוב

בבלי פ.

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"א [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו

פ"ז ה"ו [מט:]

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ג [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין קורה מאשירה ומיכתת שיעוריה – אינו בירושלמי
בבלי הביא את הדין שאין עושים קורה של מבוי מאשירה, משום שכתותי מיכתת שיעוריה. ובירושלמי לא הובא¹⁵.

הגדרת מועטין ומרובין לעירוב
 רב אמר: מרובין שבעה עשר, מועטין ששה עשר. אמר רבי יוחנן: כל שאילו ייחלקו ויש בו כגורגרת לכל אחד ואחד מרובין, ואם לאו הן מועטין.
בבלי מרובין הן משמונה עשר ואילך, שאז אין גורגרת לכל אחד.

טעם עירובי חצרות – מפני דרכי שלום
 מפני מה מערבין בחצירות? מפני דרכי שלום. מעשה באשה אחת שהיתה דבובה (שונאת) לחבירתה, ושלחה עירובה ביד ברה (עם בנה), נסתיה וכפפתיה ונשקתיה (את הבן של שכנתה), אתא אמר לאימיה, אמרה: הכין רחמה לי (כך אהבה אותי) ולא הוות ידעה? מתוך כך עשו שלום.
בבלי הטעם הזה והמעשה הזה לא הובאו (דנו בירושלמי הזה הרא"ש עירובין פא. והמהרש"א סוף עירובין).

פרק ח – כיצד משתתפין

בתחומין לכו"ע צריך לזכות את העירוב, הלשון "קולי חומרין"
 שמואל אמר: תמן (בשיתוף מבואות) תנינן מזכון צריך לזכות (להם את העירוב), ברם הכא (בעירוב תחומין) דלא תנינן מזכון אינו צריך לזכות. רבי יוחנן אמר: קולי חומרין (קל וחומר) בדבר, מה אינון תמן שעירובי חצירות מדבריהן את אומר מזכין, עירובי תחומין מדבר תורה לא כל שכן?
בבלי פ. נחלקו האם צריך לזכות בשיתופי מבואות והאם צריך לזכות בעירובי תחומין. כמו כן בבבלי אין את הלשון "קולי חומרין" אלא "קל וחומר" או "כל שכן" (וגם בירושלמי כמעט תמיד משתמש בלשונות הללו ולא בלשון "קולי חומרין").

כמי הלכה בהלך לשובות בעיר אחרת
 המניח את ביתו והלך לשובות בעיר אחרת וכו'. מר עוקבן בשם רב: הלכה כרבי מאיר.
בבלי אמר רב הלכה כרבי שמעון.

צורת הפתח מועילה גם במים
 אמת המים וכו' נותן לחי וקורה מיכן ועושה צורת פתח.
בבלי לא הובא שצורת הפתח מועילה במים.

¹⁵ מצאנו בעוד מקום שהסברא שכתותי מיכתת שיעוריה נמצאת רק בבבלי אך לא בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ה.

אמת המים שרחבה פחות מדר' אינה כרמלית
 פשיטא הדא מילתא: עמוקה עשרה ואינה רחבה ארבעה (אמת המים) מותר לטלטל ומותר למלות (שאינה כרמלית אלא מקום פטור).
בבלי יש דעה (זעירי בדעת חכמים) שגם אם אמת המים רחבה רק שלושה טפחים היא כרמלית.

האם יש בכלל רשות הרבים
 פ"ח ה"ח [נד:]
 אמר ליה: על דעתך אין רשות הרבים לעולם. ריש לקיש אמר: לעולם אין רשות הרבים עד שתהא מפולשת מסוף העולם ועד סופו. מוחלף שיטת ריש לקיש, דאמר אין רשות הרבים בעולם הזה אלא לעתיד לבא, שנאמר כל גיא ינשא (ולעיל אמר שיש רשות הרבים בעולם הזה כאשר היא מפולשת מסוף העולם ועד סופו).
בבלי כב: הובא בלשון תימה, שהרי האוקיינוס מקיף את כל העולם, ולכאורה לא היתה רשות הרבים כלל, ולכן מסיק שהנהרות והאוקיינוס לא מפקיעים את דין רשות הרבים, ופשוט שיש רשות הרבים בעולם הזה.

מחיצה תלויה בשבת ובסוכה
 בבלי פז: • פ"ח ה"ח [נד:]
 אמר רבי יוחנן: לא אמר רבי יוסי (שמחיצה תלויה מתרת) אלא לעניין סוכה, אבל לעניין שבת (שהיא איסור סקילה) אף רבי יוסי מודה. מילתיה דרבי חנינא אמר אף לעניין שבת.
בבלי פשוט שרבי יוסי מודה שמחיצה תלויה לא מתרת בשבת.

מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה
 בבלי פז: • פ"ח ה"ח [נד:]
 רבי יודן ורבי יוסי וחנניה בן עקביה שלשתן אמרו דבר אחד: רבי יהודה דגשרים מפולשין (פי תקרה יורד וסותם), רבי יוסי הא דסוכה (מחיצה תלויה), רבי חנניה בן עקביה דתני רבי חנניה התיר שלשה דברים התיר כצוצרה (גזוזטרא שהיא למעלה מהמים - מחיצה תלויה) וכו'.
בבלי לא דימה בין פי תקרה יורד וסותם למחיצה תלויה¹⁶.

מראית העין בחדרי חדרים מותר
 פ"ח ה"ט [נד:]
 והתני בר קפרא אם היה מקום צנוע מותר (ולא חוששים למראית העין)! הדא פליגא על רב ולית ליה קיום (לדברי רב), דרב אמר כל שאסור משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור.
בבלי שבת סד: (ובעוד מקומות) נחלקו תנאים האם כל שאסרו משום מראית העין אסרו גם בחדרי חדרים, ובירושלמי כאן מסיק שמותר (וכן מוכח מהירושלמי שבת פ"ג ה"ב [כב:] שמותר, ועיין מה שכתבנו שם).

¹⁶ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

פרק ט – כל גגות

גירסא הפוכה במחלוקת האם מטלטלים בגגות בבלי צד. • פ"ט ה"א [נו].
 שמואל אמר עד בית סאתים (מטלטלין בגגין השווין לרבי מאיר ובגג יחידי לרבנן), ורב אמר מטלטלין במ אפילו כור ואפילו כוריים.
בבלי מחלוקתם הפוכה¹⁷. והבבלי מקשה עליהם דרב אדרב ודשמואל אדשמואל ממחלוקתם האם מותר לטלטל בכל הגג (ומתיר). ולירושלמי קושיא זו לא קשה, שאדרבה, הם לשיטתם.

היכן היו מטלטלין בשעת הסכנה בבלי צא. • פ"ט ה"א [נו].
 אמר רבי יודה: בשעת השמד היינו נוטלין את הספר והיינו עולין מחצר לגג ומגג לגג אחר ויושבין וקורין.
בבלי הלשון: מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף.

האם ר"א וחכמים נחלקו על מקום המחיצה בבלי צד. • פ"ט ה"ג [נו].
 רבי זריקא רבי יעקב בר בון בשם רבי חנינה: לא אמר רבי לעזר אלא ממקום מחיצות בשניטלו ראשי זויות מיכן ומיכן ובלבד בארבעה (נחלקו רק על מקום המחיצה), רבי זעירא ורבי אילא תריהון אמרין: אסור שלא ממקום מחיצות אבל ממקום מחיצות אפילו רבנן מודו (במקום המחיצה לא נחלקו).
בבלי מקשה שלא נחלקו על מקום המחיצה (כדעה השנייה בירושלמי), ומתיר שניחלקו רק על מקום המחיצה (כדעה הראשונה בירושלמי).

אוסף דינים מסופקים שמחמירים בהם פ"ט ה"ד [נח].
 אמר רבי יוחנן: כושת וקירויה ומבוי וגר ועם הארץ - חמרים (לחומרא). כושת - דתנן: הכושת והחכס וראשי בשמים נלקחים בכסף מעשר ואינו מטמא טומאה אוכלין דברי רבי עקיבא, אמר רבי יוחנן בן נורי: אם נלקחים בכסף מעשר מטמאין טומאת אוכלין, ואם אינן מטמאים טומאת אוכלין אף הן לא ילקחו בכסף מעשר. רבי יוחנן אמר: חמרים (לחומרא) - מטמאין טומאת אוכלין ואין ניקחין בכסף מעשר. קרויה - דתנינן תמן וכו'.
בבלי לא הובא¹⁸.

גר שנתגייר ועם הארץ שנעשה חבר, האם נאמנים למפרע פ"ט ה"ד [נח].
 גר שנתגייר והיו לו יינות ואמר ברי לי שלא נתנסך מהן - בזמן שנעשו על גב עצמן טהורים לו וטמאים לאחרים, על גב אחרים טמאין בין לו ובין לאחרים, רבי עקיבה אומר: אם טהורין לו יהו טהורין לאחרים אם טמאים לאחרים טמאים לו, רבי יוחנן אמר: לחומרין (לחומרא), טמאין בין לו ובין לאחרים וכו'. עם הארץ שנתמנה להיות חבר והיו לו טהורות ואמר ברי לי שנעשו בטהרה - בזמן שנעשו על גב עצמו טהורות לו

¹⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

¹⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

וטמאות לאחרים, על גב אחרים טמאות בין לו בין לאחרים, רבי עקיבה אומר: אם טהורות לו טהורות לאחרים אם טמאות לאחרים טמאות לו, רבי יוחנן אומר: חומרין טמאות בין לו בין לאחרים.
בבלי לא הובא.

אין רשות הרבים מקורה
ר' הונא אומר: אין רשות הרבים מקורה. אמר רבי שמעון בן כרסנה: ולא מן המדבר למדת? ומדבר מקורה היה (ואעפ"כ הוא רשות הרבים. פני משה: במדבר היה קירוי של עגלות הקרשים. קרבן העדה: במדבר היה קירוי של ענני הכבוד!)
בבלי שבת צח. הלשון: אמר ר' המעביר ארבע אמות ברשות הרבים מקורה פטור (במקום "אין רשות הרבים מקורה"), לפי שאינו דומה לדגלי מדבר. ובבבלי אין דעה שחולקת.

האם צריך מחיצה בגשרים המפולשים
מהו שיהא צריך מחיצה (לרבי יהודה בגשרים המפולשים)? רבא אומר: צריך מחיצה, רבי יוסי אומר: אין צריך מחיצה (פני משה: האם צריך גם מחיצה או שפי תקרה מועיל גם בלעדיה. קרבן העדה: האם טעמו של ר"י הוא ששתי מחיצות הן רה"י או שטעמו משום פי תקרה ואין צריך מחיצות).
בבלי פשוט שטעמו של רבי יהודה כאן הוא משום פי תקרה, ואין צריך עוד מחיצות.

מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ח [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק י – המוצא תפילין

המניח תפילין בלילה עובר בעשה
רבי אבהו רבי אלעזר: הנותן תפילין בלילה עובר בעשה, שנאמר: ושמרת את החוקה הזאת מימים ימימה - ימים ולא לילות.
בבלי מנחות לז: נחלקו האם עובר בעשה או בלאו, ומסיק שלהלכה אין איסור דאורייתא להניח תפילין בלילה, ומהפסוק "ושמרת" לומדים דיני פסח.

לדרשה שאינה גמורה מביאים אסמכתאות רבות
כל מילה דלא מחוורא מסמכין ליה מן אתרין סגין (כל דרשה שאינה גמורה אלא אסמכתא - מביאים לה אסמכתאות רבות).
בבלי לא הובא.

מקום שמוחו של תינוק רופס
עד מקום שמוחו של התינוק רופף.
בבלי הלשון: רופס.

השמר ופן הם לא תעשה
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ה [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צו.

בבלי צו.

נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]

העבד טבי היה מניח תפילין

טבי עבד רבן גמליאל היה נותן תפילין ולא מיחו בידו חכמים.

בבבלי מוזכרות רק נשים שהניחו תפילין.

בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]

תפילין חדשות לא יכניס שמא הן פסולות

במה דברים אמורים בישנות, אבל בחדשות מותר (שלא להכניסן). למה? ישנות בדוקות וחדשות אין בדוקות (ושמא הן פסולות).

בבבלי הטעם הוא שמא הם קמיע.

בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]

מתי צריך לבדוק תפילין

תפילין צריך לבדוק אחת לשנים עשר חדש דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר אינן צריכות בדיקה (כלל). הלל הזקן אומר (תפילין) אלו מאבי אמה הן (ולא נבדקו מעולם).

בבבלי לא הובא דין בדיקת תפילין כלל, והירושלמי נפסק להלכה ברמב"ם (תפילין פ"ב ה"א) ובשר"ע (אר"ח סי' לט סעיף י).

בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]

בדיקת תפילין שנמצאו

מצא שנים שלשה צבתין בודק זוג ראשון מצבת ראשון וכן בשני וכן בשלישי. יצחק בן אלעזר שאל: אחד חזקה לכולם או כל אחד ואחד בפני עצמו? אין תימר (אם תאמר) אחד חזקה לכולן - בודק זוג ראשון מצבת ראשון, אין תימר כל אחד ואחד חזקה בפני עצמו - בודק שלשה זוגות מכל צבת וצבת.

בבבלי בודק שניים של יד ואחד של ראש או שניים של ראש ואחד של יד.

בבלי צו. • פ"י ה"א [נט:]

כיסוי תפילין מפני הגשמים

אם היה עונת גשמים הרי זה מעטף בעור ומכסן (את התפילין).

בבבלי לא הובא.

בבלי צו. • פ"י ה"ב [ס:]

מותר לערות מים משום שאין בהם ממש

במערה מכד לכד היא מתניתא, דלא כן רבי יהודה כדעתיה דרבי יהודה אומר משקה טופח (כשיטת רבי יהודה שמתיר במים אין בהן ממש).

בבבלי דחה זאת שלא התיר רבי יהודה אלא במים שבלועים בעיסה¹⁹.

בבלי צח.

מהלך כעומד

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צח. • פ"י ה"ג [ס:]

אסור לטלטל אפילו כשלא נח על ד' על ד' ואפילו באוויר

משהגיע (הספר) לעשרה טפחים אסור, רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא: דרבי יודה היא דאמר אסור להשתמש באויר עשרה טפחים.

¹⁹ במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי הסיק שהאיסור הוא רק כשהספר נח, כגון בכותל משופע. ומהירושלמי מוכח שסובר שאסור גם בלי הנחה, וכל דין הנחה על מקום ד' על ד' הוא רק לבבלי, כמו בסוגיא שבת ד-ה. (וכן כתב יפה עיניים שבת ג; ז, ק.).

מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים פ"י ה"ד [ס:] זיזין (שלפני החלון) וכתלין שגבוהין עשרה ורחבין ארבעה - מותר (להעביר מהם) לכאן ולכאן (לרה"י ולרה"ר, כדן מקום פטור), ובלבד שלא יחליף. **בבבלי** שבת ח: משמע שמקום פטור הוא רק כשאין בו רוחב ארבעה טפחים.

אלמלא ניתנה תורה – אינו בירושלמי בבלי ק: • פ"י ה"ז [סב:] **בבבלי** הביא שאלמלא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וכו'. ובירושלמי לא הובא.

מותר לפתוח בשבת דלת שיש לה ציר בבלי קא. • פ"י ה"ח [סב:] מתניתא בשאין להן צירין, אבל יש להן צירין הדא היא דתני וכו' פותח ונועל בשבת. **בבבלי** זו רק דעת אביי, אך לרבא מותר אפילו אם אין להם ציר אלא שהיה להן ציר.

פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה פ"י ה"א [סג:] אין קורין פסוק על גבי מכה בשם. וההן דקרא על יברוחא (מין חולי) - אסור. בוא וקרא פסוק זה על בנו שהוא מתבעת, תן עליו ספר או תפילין בשביל שישן - אסור. והתני אומרים היו שיר של פגעים בירושלם! אמר רבי יודן: כאן עד שלא נפגע (מותר) וכאן משנפגע (אסור). אי זהו שיר פגעים? מה רבו צרי וכל המזמור יושב בסתר עליון עד כי אתה ה' מחסי. **בבבלי** סוגיא זו בסנהדרין קא, שם הוזכר שלא לרקוק עם שם ה', אך ספר ותפילין לא הוזכרו שם. כמו כן לא הוזכר החילוק אם כבר נפגע. שיר של פגעים והחילוק האם כבר נפגע הוזכר גם בבבלי שבועות טו:

אסור לנקוש על הדלת בשבת בבלי קד. הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע בבלי קד: • פ"י ה"ד [סה:] אמר לו רבי יוחנן בן ברוקה: לא נמצאתה משהא (משהה) בטומאה? אמר לו (רבי יהודה): לא נמצאת מרבה בטומאה? אמר לו: מוטב לעבור על מצות לא תעשה שלא באת לידו ממצות לא תעשה שבאת לפניו. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אתיאי אילין פלוגתא כאילין פלוגתא (עוד מחלוקות דומות), דתנינן תמן: כיצד מפרישין חלה בטומאה ביום טוב וכו', אמר לו: מוטב לעבור על מצות לא תעשה שלא באת לידך ממצות לא תעשה שבאת לפניך. תמן תנינן וכו' מתן ארבע במתן אחת וכו' אמר לו: מוטב לעבור על מצות לא תעשה שלא באת לידי ממצות לא תעשה שבאת לידי. **בבבלי** לא הביא את המחלוקות הנוספות של שב ואל תעשה או קום עשה²⁰.

²⁰ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

פ"י הי"ד [סה:]

מצבת אחת עשו כמה צבתות

ומה את אמר לה? מצבתא אחת למדו כמה צביתות, וכא (וכאן) משביתה אחת למדו כמה שביתות (כמו שצבת אחת עשתה כמה צבתות, כך משביתה אחת למדו כמה שביתות).
בבלי לא הובא.

מסכת פסחים

פרק א – אור לארבעה עשר

מקור מפסוק לבדיקת חמץ
 בבל' ב. • פ"א ה"א [א.]
 כתיב ושמרתם את המצות וכו' אם אינו עניין לאכילת מצה תניהו עניין לביעור חמץ (בדיקת חמץ).

בבבלי אין לכך פסוק, ורש"י (שם ד"ה בודקין) ותוס' (ד"ה אור) דנו מה המקור לזה.

מקצת היום ככולו הוא דיעבד
 בבל' ד.
 הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

זריזים מקדימים למצוות – אינו בירושלמי
 בבל' ד.
 עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ד ה"ח [כ:].

ספק אם בודק לאור אבוקה
 בבל' ז: • פ"א ה"א [א.]
 מהו לבדוק לאור האבוקות? מה צריכה ליה (מדוע מסתפק), מפני שאורן מבליח (נפסק וקופץ. ונשאר בספק).
בבבלי פשוט שאין בודקין לאור האבוקה, ומביא לזה כמה טעמים.

מקורות שבודקים לאור הנר
 בבל' ז: • פ"א ה"א [א:]
 אף על פי שאין ראיה לדבר זיכר לדבר: והיה ביום ההוא אחפש את ירושלם בנרות, ואית דבעי אימר נישמענה מן הדא: נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן.
בבבלי המקור הוא: למדנו מציאה ממצאה, ומציאה מחיפוש, וחיפוש מחיפוש, וחיפוש מנרות, ונרות מנר¹.

הנר מאיר בלילה יותר מביום, נח בתיבה
 בבל' ד. • פ"א ה"א [א:]
 לא כמה דהוא מנהר (שהנר מאיר) בליליא הוא מנהר בייממא, דאמר רב הונא כד הוין ערקין באילין בוטיתא דסדרא רבא (כשהיינו בורחים למערות) היו מדליקין עלינו נירות, בשעה שהיו כיהים היינו יודעין שהוא יום ובשעה שהיו מבהיקין היינו יודעין שהוא לילה. ותייא כיי דמר (וכמו שאמר) רבי אחווא בר זעירא: נח בכניסתו לתיבה הכניס עמו אבנים טובות ומרגליות, בשעה שהיו כיהות היה יודע שהוא יום ובשעה שהיו מבהיקות היה יודע שהוא לילה. למה? יש חיה אוכלת ביום ויש חיה אוכלת בלילה. והא כתיב צוהר תעשה לתיבה! כמאן דאמר לא שימשו המזלות בשנת המבול.
בבבלי כל זה לא הובא. רק הוזכר בסנהדרין קח: שבתיה היו חיות שאכלו בלילה והיו חיות שאכלו ביום. הדעה שמזלות לא שימשו בשנת המבול לא הובאה בבבלי.

¹ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר, כמו כאן שהיא גזירה שווה מגזירה שווה), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

בדיקת חמץ ואכילה בבית כנסת ובית מדרש
 בתי כנסיות ובתי מדרשות מהו שיהו צריכין בדיקה? מה צריכה ליה (מדוע מסתפק), שכן מכניסין לשם בשבתות ובראשי חדשים (וקרבן העדה הביא גירסא: ובעיבור שנה).
בבבלי לא דן בבדיקת חמץ בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ובמגילה כח. בפשטות אין אוכלין ושותין בבתי כנסיות.

היוצא מביתו ודעתו לחזור אין צריך לבדוק
 בבלי ו: • פ"א ה"א [ב:]
 היוצא לפרש קודם שלשים יום אינו צריך לבדוק, בתוך שלשים צריך לבדוק. הדא דתימר (זה נאמר) בשיש בדעתו לחזור, אבל אין בדעתו לחזור - אפילו קודם שלשים יום צריך לבדוק.
בבבלי הסברא הפוכה, שבדעתו לחזור יש יותר סברא שצריך לבדוק.

נשים עצלניות ואינן בודקות יפה
 בבלי ד: • פ"א ה"א [ב:]
 הכל נאמנין על ביעור חמץ אפילו נשים אפילו עבדים. רבי ירמיה בשם רבי זעירה: לית כאן אפילו נשים (שהן אינן נאמנות). נשים עצמן הן נאמנות, מפני שהן עצילות והן בודקות כל שהוא כל שהוא (זה הטעם שאינן נאמנות).
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה הימנוהו) הביאו את הירושלמי. והמאירי (ד"ה ובתלמוד) פירש את הירושלמי להיפך, שכיוון שנשים אינן טרודות בעסקים אחרים (עצלניות) הן בודקות יפה (כל שהוא) וכן נאמנות.

גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו
 בבלי ו:
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ב ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

היציאה למלחמה אינה ע"פ סדר הפסוקים
 בבלי ו:
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשון ברכת ביעור חמץ
 בבלי ז:
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ב ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה"
 בבלי ז:
 הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ג ה"ד [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו
 בבלי ז:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ג [סו:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלוחי מצוה אינן ניזוקין – אינו בירושלמי
 בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:]
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) ששלוחי מצוה אינן ניזוקין, ובירושלמי כלל זה לא הובא.

פירושים אחרים בב' שורות על כל המרתף
 בבלי ח: • פ"א ה"א [ג:]
 רב חונה בשם רב (לשיטת בית שמאי): קולפו כמין גם (גאס, דהיינו השורה החיצונה והשורה העליונה), תני בר קפרא: קולפו כמין שני גמין (שתי השורות החיצונות ושתי העליונות).
בבבלי המחלוקת היא האם שתי שורות מהארץ עד הקורה או שורה אחת כמין גאס.

דעה שבודקים חמץ שלוש פעמים
 אמר רבי יוחנן: טעמא דרבי יודה כנגד שלשה פעמים שכתוב בתורה לא יראה לך שאור
 (קרבן העדה מפרש שלרבי יוחנן באמת בודקים לרבי יהודה שלוש פעמים. אמנם הפני משה פירש שגם
 לירושלמי זה נדחה).
בבלי זו ה"א, ולמסקנה היא נדחית.²

לא מקרצפים בהמה שמא יתלוש
 הירושלמי דן בזה בביצה פ"ב ה"ח [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי יא:

דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן
 רבי מאיר אומר: משש שעות ולמעלה מדבריהן, רבי יודה אומר: משש שעות ולמעלה
 מדברי תורה. מה טעמא דרבי מאיר, אך ביום הראשון - זה חמשה עשר, יכול משתחשך
 תלמוד לומר אך, הא כיצד, תן לו לפני שקיעת החמה שעה אחת (מדאורייתא איסור חמץ
 הוא רק שעה אחת קודם השקיעה, מחצות הוא רק מדרבנן).
בבלי לכו"ע מחצות הוא דאורייתא.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי יב:

לרבי יהודה קודם זמנו ביעורו בכל דבר
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ב ה"א [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי יב:

אליהו לא בא בשבת ויו"ט
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ו [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי יג:

סימנים נוספים לזמן איסור חמץ – שני נרות, שני סדינים
 תני שתי פרות חורשות בירושלם. וירושלם לא במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה
 בארבעה עשר היא? נראית כחורשות (ואינן חורשות ממש). אית תניי תני: שתי נרות
 דולקין, אית תניי תני: שני סדינים (שני נרות או שני סדינים שהיו בירושלים, וכשניטל אחד ידעו
 שלא אוכלים ולא שורפים).
בבלי סימנים אלו לא הובאו.

הלכה כרבן גמליאל, הלכה כדברי המכריע
 הלכה כרבן גמליאל שהוא אומר מעין שניהן.
בבלי הלשון "הלכה כדברי המכריע"³, ודחה זאת שרבן גמליאל טעמא דנפשיה קאמר
 ואינו מכריע⁴, ולכן הסיק שהלכה כרבי יהודה, וכן פסק השר"ע (אר"ח סי' תמג סעיף א).

² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
³ יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.
⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

סוגיית טומאה וטהרה באריכות

בבלי יד.-כא. • פ"א ה"ו [ו.-י.].
 אב הטומאה דבר תורה, וולד טומאה מדבריהן וכו' (ומאריך שם מאוד בדיני טומאה וטהרה).
בבבלי גם כן האריך מאוד בדיני טומאה וטהרה.

חרב כחלל לא נאמר על כלי שטף

בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז.].
 אית תניי תני טמא מת (שהנר טמא מת), אית תניי תני בטמא מת (שהנר נגע בטמא מת). מאן דאמר טמא מת - בכלי שטף (הנר הוא כלי שטף, ולכן כשנגע במת נעשה אב הטומאה), מאן דאמר בטמא מת - בכלי מתכות (הנר הוא כלי מתכות, ולכן כשנגע בטמא מת נעשה גם כן טמא מת, שחרב הרי הוא כחלל).
בבבלי כתב רק שחרב הרי הוא כחלל. הרמב"ם (טומאת מת פ"ה ה"ג) סובר שגם כלי שטף הרי הם כחלל, והראב"ד (שם) סובר שרק כלי מתכות. והיפה עיניים (יט:). הוכיח מהירושלמי הזה כראב"ד.

רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא

בבלי טו. • פ"א ה"ח [ח.].
 אשכחן דרבי מאיר מחמיר מדבריהן כדברי תורה, אמר רבי חננה: כיי (כמו) דתנינן תמן הרוואה כתם הרי זו מקולקלת וחוששת משום זוב דברי רבי מאיר.
בבבלי לא הובא, ובנידה ה. אמר על משנה זו שרבי מאיר מחמיר בכתמים, ולא בכל דיני דרבנן.

היסח דעת פוסל תרומה מדאורייתא

פ"א ה"ח [ט:].
 אמר רבי יוחנן הסייע - דבר תורה (הסייע דעת מהתרומה - פסולה מדאורייתא).
בבבלי לד. רבי יוחנן סובר שהיסח הדעת פוסל מחשש שמא נטמאה, וריש לקיש סובר שהוא פסול הגוף. אך לא דנו האם פסולו מדאורייתא או מדרבנן.

מחלוקת בני בבל ובני א"י בתשובת הכהנים לחגי

בבלי יז.
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ב [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

ריצוי ציץ על טומאת ידיים

בבלי יט.
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

האיסור לגרום מום לבכור – אינו בירושלמי

פ"א ה"ח [י.].
 תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו - רבי שמעון אומר: בשעה שהוא לרצון (תמים) אין את רשאי ליתן בו מום ובשעה שאינו לרצון (שכבר יש בו מום אחר) אתה רשאי ליתן בו מום, וחכמים אומרים: אפילו כולו מומין אין את רשאי ליתן בו מום.
בבבלי לא הביא את דרשות אלו, ומהפסוק "כל מום" דורש בביצה כז: (ועוד מקומות) שאסור לגרום מום לבכור, ובירושלמי לא הביא את איסור זה⁵.

⁵ בבבלי מוזכרים מושגי גרמא, והירושלמי לא משתמש בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עח.

פרק ב – כל שעה

המשנה כרבי מאיר

מאן תנא כל שעה וכו' רבי מאיר, ברם כרבי יודה (שעה) חמישית אף על פי שהוא אסור לוכל (לאכול) מותר להאכיל.
בבלי זו רק ה"א ולמסקנה המשנה כרבן גמליאל⁶.

חדש מותר בהנאה כי תלוי בזמן

בבלי כא. • פ"ב ה"א [יא].
והא כתיב ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה! אמר רבי אבא מרי אחוי דרבי יוסי: שנייה היא (הוא שונה) שקבע הכתוב זמן (כיוון שתלוי בזמן מותר בהנאה).
בבבלי לא הובאה סברא זו, אלא הפסוק "קצירכם" - שלכם (כתבו המפרשים) (אתון דאורייתא כלל י) שטעם הדעה שאיסורי שבת הם גברא הוא שהם תלויים בזמן, ולכן אפשר שהירושלמי כאן קשור לדברי האתוון דאורייתא (שם) שלירושלמי איסורי שבת הם גברא ולבבלי הם חפצא. וכן לגבי מוקצה שייש ובעליו לא הכיר בו משמע בירושלמי (ביצה פ"א ה"א [א.]), ועיין מה שכתבנו שם) שאיסורי שבת הם גברא).

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה

בבלי כב.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג

בבלי כה.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שריב"ז יושב בצל ההיכל

בבלי כו.
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ג ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

זה וזה גורם – אינו בירושלמי

בבלי כו. • פ"ב ה"א [יב].
אם חדש יותץ, ישן יוצן.
בבבלי האריך כאן בסוגיית זה וזה גורם ובמחלוקת האם מותר או אסור, וכן הזכיר זאת בעוד מקומות. ובירושלמי מושג זה לא הובא כלל⁷.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

בבלי כז.
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עוד סוגיות שבהן אמרו לרבי יהודה "כל דין שאתה דן וכו'" בבלי כז. • פ"ב ה"א [יב].
כיוצא בו אמר רבי יודה אשה כי תזריע וילדה זכר וכו', אמרו לו לרבי יודה כל דין שתחלתו אתה דן להחמיר וסופו להקל אינו דין, הא אם טיהר החי את אמו יטהר אף המת את אמו אם לא זכיתי מן הדין לפיכך אמרה תורה זכר לרבות את המת. כיוצא בו אמר רבי יודה תשבו בסוכות סוכה של כל דבר וכו' אמרו לו לרבי יודה כל דין שאתה

⁶ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
⁷ בבבלי מוזכרים מושגי גרמא, והירושלמי לא משתמש בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עח.

דן שתחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין, הא לא מצא מארבעת המינין ישב לו בלא סוכה ואמרה תורה תשבו בסוכות סוכה של כל דבר.
בבבלי לא הביא את הסוגיות השונות שנאמר בהם "כל דין וכו'"⁸.

לרבי יהודה קודם זמנו ביעורו בכל דבר בבלי כז: • פ"ב ה"א [יב].
תני: עד שלא הגיע זמן ביעורו את מבערו בכל דבר, משהגיע זמן ביעורו את מבערו בשריפה, ואתיא כרבי יודה.
בבבלי יב: הפוך מהירושלמי, שרבי יהודה מודה דווקא לאחר זמנו שהשבתו בכל דבר.

לשון ביטול חמץ פ"ב ה"ב [יג].
צריך לומר: כל חמץ שיש לי בתוך ביתי ואינו יודע בו יבטל.
בבבלי לא מובאת לשון ביטול חמץ.

לשון ברכת ביעור חמץ פ"ב ה"ב [יג].
רב אמר: צריך לומר אשר קדשנו במצותיו וציונו על מצות ביעור חמץ.
בבבלי ז. יש מחלוקת אמוראים בלשון הברכה - לבער או על ביעור.

כופת שאור שייחדה לשיבה – מה דעת חכמים פ"ב ה"ב [יג].
אמר רבי שמעון בן אלעזר: בצק שעשאו כופת (לשיבה) בטל. פתר לה או חלוקין על רבי שמעון בן אלעזר או אהן כופת מאיס היא? (האם חכמים חולקים עליו? ונשאר בספק).
בבבלי מה: פשוט שת"ק חולק על רשב"א.

מכירת חמץ לגוי פ"ב ה"ב [יג].
ישראל וגוי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל, הרי זה מוכרו לגוי או נותנו לו מתנה, וחוזר ולוקחו ממנו לאחר הפסח, ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה. אומר הוא ישראל לגוי: עד שאת לוקח במנה בוא וקח לך במאתים, עד שאת לוקח לך מגוי בוא וקח לך מישראל, שמא אצטרך ואקח ממך אחר הפסח.
בבבלי לא מובאת מכירת חמץ לגוי. בשו"ע (או"ח סי' תמח סעיף ג) פסק את דין מכירת חמץ, ובאר הגולה ציין שמקורו מהתוספתא הזו שמובאת בירושלמי כאן.

גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו פ"ב ה"ב [יג].
גוי שבא אצל ישראל ובידו חמץ וכו' הפקיד אצלו צריך לבער וכו'. לא ביער לאחר הפסח מהו? רבי יונה אמר מותר, רבי יוסה אמר אסור.
בבבלי ו. הביא את הדין שצריך לבערו, אך לא דן במקרה שלא ביערו.

דעה שחמץ מותר בהנאה – אינה בירושלמי בבלי כח: • פ"ב ה"ב [יד].
האוכל חמץ משש שעות ולמעלה וכן חמץ שעבר עליו הפסח הרי זה בלא תעשה ואין בו כרת דברי רבי יודה, רבי שמעון אומר: כל שאין בו כרת אין בו בלא תעשה.

⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבבלי הובאו דעות אלו וגם דעת רבי יוסי הגלילי שחמץ מותר בהנאה כל שבעה. ובירושלמי לא הובא כלל.

חמץ שהפקירו אינו עובר עליו פ"ב ה"ב [יד:]
אית תנאי תני: לך אין את רואה, רואה את בפלטיא וכו' בשהבקירו (כשהפקירו) קודם לביעורו.
בבבלי לא הובא דין חמץ של הפקר, אך תוס' (ד: ד"ה מדאורייתא) סוברים שביטול חמץ הוא הפקר.

לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ בבלי ל:
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס בבלי לב.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בגזל תרומה מאבי אימו בבלי לב. • פ"ב ה"ג [טז:]
הגזל תרומה מאבי אמו כהן - רבי יוחנן אמר משלם לשבט, רבי שמעון בן לקיש אמר משלם לעצמו.
בבבלי לא הובא.

האוכל תרומה פחות משווה פרוטה חייב בתשלומין בבלי לב: • פ"ב ה"ג [טז:]
ואת אשר חטא מן הקודש ישלם פרט לפחות משווה פרוטה, אית תנאי תני: לרבות לתשלומין (בפחות משווה פרוטה). מאן דאמר פרט לפחות משווה פרוטה לתשלומין - לקרבן (פטור מלהביא על זה קרבן), מאן דאמר לרבות - בתשלומין (חייב לשלם) וכו', אוף הכא כן (גם בתרומה כד).
בבבלי פשוט שהאוכל תרומה פחות משווה פרוטה פטור גם מהתשלומין.

בדיקת המציאות, מחלוקת במציאות בבלי לה. • פ"ב ה"ד [יז:]
ויבדקוה (לגבי המחלוקת האם קרמית מחמיצה מקשה שיבדקו זאת!) על עיקר בדיקתה הן חולקין (בדקוה ונחלקו מה מצאו בבדיקה) - רבי יוחנן בן נורי אמר בדקוה ומצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ, ורבנן (רבנן) אמרין בדקוה ולא מצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ.
בבבלי הביאו מחלוקת דומה האם אורז ודוחן מחמיצים, אך לא הקשו שיבדקוה⁹.

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי בבלי לה:
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

מצה מתובלת בבלי לו.
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"א [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁹ שיטת הירושלמי להביא ראיות מהמציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טח.

בבלי לו: • פ"ב ה"ד [יח:]

מצה עבה

יוצאין במצה עבה עד טפח כלחם הפנים.
בבבלי זו רק ה"א, ולמסקנה נדחה¹⁰.

בבלי לח: • פ"ב ה"ד [יח:]

מצה ישנה

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מ: • פ"ב ה"ז [יח:]

דיני בישול פסח הם רק לרבי מאיר

אין נותנין את הקמח לא לתוך חרוסת ולא לתוך חרדל אם נתן יאכל מיד. רבי מאיר אומר: אין מבשלין את הפסח לא במשקין וכו'.
בבבלי הגירסא: ורבי מאיר אוסר (אם נתן קמח). אין מבשלין את הפסח וכו' (לכ"ע).

בבלי מ: • פ"ב ה"ז [יט:]

מי פירות מחמיצים

רבי שמואל בר רב יצחק היה לו יין קוסס יהב בגויה שערין (שעורין) בגין דיחמע (להחמיץ את היין). שאל לרבי אימי, אמר ליה צריך את לבער. רבי חנינא בריה דרבי כהיי הוה ליה דבש מזויף (מעורב) בסולת. שאל לרבי מנא, אמר ליה צריך את לבער.
בבבלי בפשטות מי פירות אין מחמיצים, ומהירושלמי כאן מוכח שמחמיצים. ומראה הפנים דן בזה.

בבלי מא:

בישל בחמי טבריה, פסח בחמי טבריה

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – אלו עוברין

בבלי מב: • פ"ג ה"א [יט:]

מחלוקת אם תכשיטי נשים או טיפולי נשים

אית תניי תני תכשיטי (נשים, כחל ושרק) ואית תניי תני טיפולי (שמשירות את השער). מאן דאמר טיפולי כל שכן תכשיטי, מאן דאמר תכשיטי הא טיפולי לא.
בבבלי דחה שאינו תכשיטי אלא טיפולי.

פ"ג ה"א [יט:]

מצה מתובלת

יוצאין במצה מתובלת אף על פי שאין בה טעם דגן, והוא שיהא רובה דגן.
בבבלי לו. דנו על מצה שנילושה ביין ושמן ודבש, וחילקו בין יו"ט ראשון ליו"ט שני.

פ"ג ה"א [כ.]

לבשל שלוש פעמים בבלי של חמץ

רבי ירמיה רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב: קדירה שבישל בה מודה (משהו) לא יבשל בה מאותו המין, אלא לאחר הפסח. הא ממין אחר מותר. ובלבד לאחר שלשה תבשילין.

בבבלי ל: דן בליבון והגעלה מחמץ, ולא הובא את דין שלושה בישולים. בעבודה זרה לגבי כלי שהיה בו יין נסך הוזכר לשפוך בו מים שלוש פעמים.

¹⁰ במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מחלוקת בטעם כעיקר ובהיתר מצטרף לאיסור
בבלי מד: הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

כופת שאור שייחודה לישיבה – מה דעת חכמים
בבלי מד: הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ב ה"ב [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שני חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם
בבלי מד: • פ"ג ה"ב [כ:]
חברייא בשם רבי יוחנן רבי סימון בשם רבי יושוע בן לוי: בנקלף כולו כאחת (שני חצאי כזית חמץ שיש ביניהם חוץ של בצק - אם כשקולף אחד מהם נקלף גם השני - מצטרפים). עד כדון לח (שהבצק לח ויכול להיקלף), יבש - מאחר שאילו היה לח היה נקלף כולו כאחת ואפילו יבש כסדר הזה. רבי ירמיה בשם רבי זעירה: שני חצאי זתים בתוך הבית - אין הבית מצרף, בתוך הכלי - הכלי מצרף.

בבבלי גם כן כתב ששני חצאי זית שיש חוט ביניהם, אם ינטל החוט וניטלים איתו מצטרף, אך לא דן ביבש. ולעניין בית מחלק להיפך, שהכלי לא מצרף והבית כן.

דינים שונים של חיבור לטומאה ולא להזייה
בבלי מד: • פ"ג ה"ב [כא:].
רבי שמעון בן לקיש אמר כך שנה רבי: צואה שתחת הכסא חיבור לטומאה ואינו חיבור להזייה. רבי שמעון בן לקיש בשם רבי שמעון בר כהנא: אבר מדולדל, צפורן מדודלת, וצואה שתחת הכסא, והידוק, קירוייה וכו' רבי יוסי בי רבי בון אמר: אף כשות שליקטו חיבור לטומאה ואינו חיבור להזייה (כל זה הובא בגלל הדין של שני חצאי כזית).
בבבלי לא הביא את דינים אלו¹¹.

בצק מחמיץ בארבעה מיל
בבלי מו: • פ"ג ה"ב [כא:].
לא היה שם (בצק) אחר כיצא בו שהחמיץ עד איכן (מתי הזמן שיחמיץ)? רבי יעקב בר אחא רבי עולא דקיסרין בשם רבי חנינה: עד כדי הילוך ארבעת מיל.
בבבלי השיעור הוא מיל אחד.

שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת ידיים
בבלי מו: הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ב [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע
בבלי מט: • פ"ג ה"ג [כב:].
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"י ה"ד [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אליהו לא בא בשבת ויו"ט
פ"ג ה"ד [כג:].
מובטחין אנו שאין אליהו בא לא בשבתות ולא בימים טובים.
בבבלי יג. הגירסא: כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח. וקרבת העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים".

¹¹ מצאנו שהירושלמי מדמה סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

גדול השלום שהוקש לפסח ומילה

בבלי מט: • פ"ג ה"ז [כג:]
אמר רבי יוסה בי רבי בון: בוא וראה מה גדול הוא השלום שהוקש (במשנה) לשני דברים שחייבין עליהן כרת - מילת בנו ושחיטת פסחו.
בבלי לא הובא.

מילה ופסח – מי קודם

פ"ג ה"ז [כג:]
מילת בנו ושחיטת פסחו מי קודם? אמר רבי פינחס: מן מה דכתיב המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו, הדא אמרה שמילת בנו קודמת לשחיטת פסחו.
בבלי לא הובא.

מה גדול – תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד

פ"ג ה"ז [כד:]
כך שנה רבי: המעשה קודם לתלמוד, נמנו בעליית בית ארוס בלוד: התלמוד קודם למעשה. רבי אבהו שלח לרבי חנינה בריה יזכי (שילמד תורה) בטיבריה. אתון ואמרון ליה: גמל הוא חסד. שלח ומר (ואמר) ליה: המבלי אין קברים בקיסרין שלחתיך לטבריא? שכבר נמנו וגמרו בעליית בית ארוס בלוד שהתלמוד קודם למעשה. רבנין דקיסרין אמרין: הדא דתימר (זה נאמר) בשיש שם מי שיעשה, אבל אם אין שם מי שיעשה המעשה קודם. דלמא (מעשה): רבי חייה רבי יסי רבי אימי ענון (התאחרו) למיתי גבי רבי אלעזר. אמר לון: אן הויתון (היכן הייתם)? אמרין ליה: גמל (גמלנו) חסד. אמר לון: ולא הוה תמן חורנין (אחרים שיעשו זאת)? אמרין ליה: מגור הוה (הוא היה גר ולא היו לו קרובים שיתעסקו בו).

בבלי מעשה זה לא הובא. הדיון אם תלמוד גדול או מעשה גדול הובא בקידושין מ:, והחילוק בין מצוה שיכולה לעשות ע"י אחרים לאינה יכולה לעשות ע"י אחרים הובא במועד קטן ט.

גירסא הפוכה במחלוקת האם חוזרים בכזית או בכביצה

בבלי מט: • פ"ג ה"ח [כד:]
עד כמה הן חוזרין, רבי מאיר אומר: זה וזה בכזית, רבי יהודה אומר: זה וזה כביצה וכו'. אית תניי תני ומחלף (יש גירסא שהדעות הפוכות). רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסי במתניתין אמר רבי יודן סימנא מן ההיא דברכות - עד כמה מזמנין עד כזית, רבי יהודה אומר עד כביצה (ולכן גם במשנתנו בפסחים הגירסא הנכונה היא שרבי מאיר אומר בכזית ורבי יהודה בכביצה).

בבלי במשנה יש את הגירסא ההפוכה, שרבי מאיר אומר בכביצה ורבי יהודה אומר בכזית. ואכן הבבלי הקשה על סתירה מהמשנה בברכות שרבי מאיר אומר בכזית ורבי יהודה בכביצה. ובאחד התירוצים באמת תירץ שמוחלפת השיטה, ולא פירש האם מוחלפת בפסחים או בברכות. והיפה עיניים (בברכות שם) הוכיח מהירושלמי כאן שהמשנה בפסחים מוחלפת. אמנם תוס' (ברכות מט: ד"ה רבי) פירשו שהמשנה בברכות היא זו שמוחלפת¹².

¹² בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

המעשה שפרחה רוחו וחזר – אינו בירושלמי
בבלי הביא מעשה ברב יוסף בריה דריב"ל שחלש ופרחה רוחו וחזר, ואמר "עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן" (וכן הובא בבבא בתרא י:). ובירושלמי מעשה זה ומימרות אלו לא הובאו.¹³

השם המפורש היה משתכח מהציבור
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – מקום שנהגו

מקור מפסוק לאיסור מלאכה בערב פסח אחר חצות
 מה תלמוד לומר שם תזבח את הפסח בערב? אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבתך קרב.
בבלי לא הביאו לזה פסוק, ומהירושלמי משמע שהוא איסור דאורייתא. וכן תוס' (ד"ה מקום) הביאו את הירושלמי ודייקו ממנו כך.

ישראל צריכים לאסוף את הדגן
 הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אלו מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש
 נשייא (נשים) דנהגין דלא למיעבד עובדא באפוקי שובתא (לא לעשות מלאכה במוצאי שבת כל הלילה) - אינו מנהג (נכון, אלא מנהג טעות), עד יפני סדרא (עד שיגמרו את תפילת ערבית בבית הכנסת) - מנהג (נכון), בתרייא ובחמשתא (לא לעשות מלאכה בשני ובחמישי של כל שבוע) - אינו מנהג, עד יתפני תעניתא (עד סוף תענית ציבור) - מנהג, יומא דערובתא (פני משה: הושענא רבה. קרבן העדה: ערבי שבתות וימים טובים) - אינו מנהג, מן מנחתא ולעיל (פני משה: בהושענא רבה. קרבן העדה: בערבי שבתות וימים טובים) - מנהג, יומא דירחא (ראש חודש) - מנהג. אמר רבי זעורה: נשייא דנהגין דלא למישתייא מן דאב עליל (לא לטוות מתחילת חודש אב) - מנהג, (משום) שבו פסקה אבן השתייה.
בבלי מנהגים אלו לא הובאו. והשו"ע הביא את מנהג איסור עשיית מלאכה בראש חודש (או"ח סי' תיז סעיף א) ואיסור טוויה בתחילת חודש אב (או"ח סי' תקנא סעיף ח).

טעה וחשב שהדבר אסור – מתירים לו
 כל דבר שאינו יודע שהוא מותר וטועה בו באיסור - נשאל והן מתירין לו, וכל דבר שהוא יודע בו שהוא מותר והוא נוהג בו באיסור - נשאל אין מתירין לו.
בבלי לא חילק, אלא סתם שדברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם, ותוס' (נא. ד"ה אי) הביאו את הירושלמי.

¹³ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן

פ"ד ה"א [כה]:

אעין דשיטין (עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן ויעקב קצץ בירידתו למצרים לשם המשכן) הוו במגדל צבעייה. אתון ושאלון לרבי חנינה חברהון דרבנן מהו מיעבד בהן עבודה (או לנהוג בהם קדושה)? אמר להן: מכיון שנהגו בהן אבותיכם באיסור אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש.

בבבלי המעשה בעצי השיטים לא הובא.

המנהגים בסדר הברכות בראש השנה

בבלי נא. • פ"ד ה"א [כו].

הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ד ה"ו [יט]: ועיין מה שכתבנו שם.

לא תתגודדו בפורים בי"ד וט"ו

פ"ד ה"א [כו]:

הרי פורים הרי אלו קורין בי"ד ואלו קורין בט"ו (ועוברים על לא תתגודדו)! אמר ליה: מי שסידר את המשנה סמכה למקרא משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר.

בבבלי יבמות יג: הקשה זאת ולא תירץ (ותוס' שם יד. ד"ה כי כתב שלמסקנת הגמרא לא קשה משום שהוא בשתי ערים, ואין בזה לא תתגודדו).

המוליך פירות שביעית – ר"י מיקל

בבלי נב. • פ"ד ה"ב [כו]:

כלו מטיבירה ולא כלו מציפורין (מציפורי), אמר לו מציפורין הבאתים אם אין את מאמינני צא והבא לך אף אתה (המוליך ממקום שלא כלו למקום שכלו - רבי יהודה מתיר).

בבבלי הביא זאת ודחה שרבי יהודה לחומרא קאמר¹⁴.

מדבר הקרוב לארץ ישראל

פ"ד ה"ג [כו]:

הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ז ה"ז [לג]: ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה

בבלי נג. • פ"ד ה"ג [כו]:

הירושלמי כאן הובא גם בעבודה זרה פ"א ה"ו [ו]: ועיין מה שכתבנו שם.

תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים

בבלי נג:

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"א [מז], ועיין מה שכתבנו שם.

החזקת לומדי תורה

בבלי נג:

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ד [לא], ועיין מה שכתבנו שם.

צא וראה היאך הציבור נוהג

בבלי נד.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ב [מ], ועיין מה שכתבנו שם.

שבעה דברים נבראו קודם העולם – אינו בירושלמי

בבלי נד. • פ"ד ה"ד [כח].

בבבלי הביא שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם: תורה, תשובה, גן עדן, גיהינם, כסא הכבוד, בית המקדש, שמו של משיח. ובירושלמי לא הובא¹⁵.

¹⁴ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

האש שהרליק אדם הראשון

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נד.

ערוד הוא עונש על יצירת הפרד

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נד.

דברים מכוסים ודברים שעלו במחשבה – אינו בירושלמי בבלי נד: • פ"ד ה"ד [כח].
בבבלי הביא ששבעה דברים מכוסים מבני אדם: יום המיתה, יום הנחמה, עומק הדין, מה בליבו של חברו, במה משתכר, מלכות בית דוד מתי תחזור, מלכות חייבת מתי תכלה¹⁵. ושלושה דברים עלו במחשבה ואם לא עלו דין הוא שיעלו: שהמת יסריח, ושישתכח מהלב, ועל התבואה שתקרב. ובירושלמי כל אלו לא הובאו.

מקצת היום ככולו הוא דיעבד

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נה.

ג' אומניות עושין מלאכה בע"פ

בבלי נה: • פ"ד ה"ז [כח:]

שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים: החייטים והספרים והכובסין.
בבבלי במשנה הגירסא: עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות.

טעמם של חכמים שלא מתקנים מנעלים במועד בבלי נה: • פ"ד ה"ז [כח:]
וחכמים אומרים: שלוש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים וכו', רבי יוסה בי רבי יהודה אומר: אף הרוצענין, שכן דרך עולי רגלים להיות מתקנין מנעליהן וסנדליהן במועד. ורבנין (רבנן) אמרין: עשירים היו ובבהמה היו עולין (ולא בלו מנעליהם בדרך).
בבבלי ביאר שמחלוקתם היא האם לומדים תחילת מלאכה מסוף מלאכה, ולא משום שעשירים היו.

המשכיר יכול למכור את הבית

הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"ח ה"ח [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ד ה"ט [ל].

טבלה של רפואות

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ט ה"א [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נו.

השם "בן מביא יין"

בבלי נו. • פ"ד ה"ט [ל:]

מעשה בבן מביא יין שנתן בנו פיאה לירק לעניים וכו'.
בבבלי מובא אותו המעשה, ושמו הוא בן בוהיין.

מעשה בעניין צדקה

פ"ד ה"ט [ל:]

חד זמן צרכון רבנן נידבא (נדבה), שלחון לרבי עקיבה ולחד מן רבנין (ולאחד החכמים) עמיה, אתון בעיי מיעול לגביה (לביתו של תורם גדול, שכיננו היה "מביא יין"), ושמעון קליה

¹⁵ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא וגם בדברים שקודם בריאת העולם, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

¹⁶ הירושלמי ממעט לעסוק בענייני העתיד לבוא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

דטלייא (ושמעו את בנו) אמר ליה: מה ניזבון לך יומא דין? אמר ליה: טרוכסימון (מין ירק זול), לא מן יומא דין אלא מן דאתמול, דהוא כמיש וזליל (של אתמול שהוא יבש וזול, משום שהיה עני). שבקון ליה ואזלון לון (ולא בקשו ממנו צדקה). מן דזכון (אחרי שתרמו) כל עמא (כולם) אתון לגביה. אמר לון: למה לא אתיתון גביי קדמיי (בהתחלה) כמה דהויתון נהיגין? אמר: כבר אתינן, ושמעינן קליה דטלייא אמר לך מה ניזבון לך יומא דין, ואמרת ליה טרוכסימון, לא מן דיומא דין אלא מן דאיתמל דהוא כמיש וזליל (והבנו שאתה עני ולכן לא באנו אליך). אמר: מה דביני לבין טלייא ידעתון, מה ביני לבין בריי? (בתמיה, אתם יודעים את מה שביני לבין בני, אך לא את מה שביני לבין בוראי, שלצדקה איני מקמץ). אף על פי כך אזלון ואמרון לה והיא יהבה לכון חד מודיי דדינרין (לכו לאשתי שתיתן לכם כף דינרים). אזלון ואמרון לה. אמרה לון: מה אמר לכון - גדיל (גדושה) או מחוק? אמרו לה: סתם אמר לן. אמרה לון: אנא יהבה לכון גדיל, ואין (אם) אמר גדיל - הא כמילוי (כדבריו), ואין לא - אנא מחשבנא גודלנה מן פרני (אתן מכספי). כיון ששמע בעלה כך - כפל לה את כתובתה. **בבבלי** כל המעשה הזה לא הובא.

פרק ה – תמיד נשחט

זמן קרבן התמיד
בבלי נח. • פ"ה ה"א [ל:]
הייתי אומר יקרבו שניהן בשחרית ושניהן בין הערבים! תלמוד לומר: את הכבש אחד תעשה בבקר. הייתי אומר יקרבו של שחר עם הנץ החמה ושל בין הערבים עם דמדומי החמה! תלמוד לומר: בין הערבים וכו'.
בבבלי ברייתא זו לא הובאה.

הטעם לשלוש תפילות ביום
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמם של רבי ישמעאל ורבי עקיבא
בבלי נח. • פ"ה ה"א [לא:]
רבי ישמעאל מאחר שעה לפילפולו (שיהיה זמן לשאלות בהלכה שיתעוררו בקרבן פסח), ורבי עקיבא מקדים שעה אחת לעיסוקו כדי שלא יכנסו למצוה משוכרין.
בבבלי טעמים אלו לא הובאו.

האם בדיעבד אפשר להקריב לפני תמיד של שחר
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעלתה של לשון ארמית
בבלי סא.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ב [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספר יוחסין נקרא ספר אגדה
בבלי סב: • פ"ה ה"ג [לד:]
רבי שמלאי אתא גבי רבי יונתן, אמר ליה: אלפן אגדה (למדני ספר אגדה)!
בבבלי מסופר אותו מעשה, אך נקרא "ספר יוחסין".

האם חומת בית פאגי בתוך ירושלים
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ו ה"ו [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת במלך עוף לאחר חצות
מלך עוף על חמץ (בארבעה עשר בניסן אחר חצות) - אית תניי תניי חייב, אית תניי תניי פטור.
בבלי פשוט שאינו עובר בלא כלום.

שני חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ג ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

התראת ספק בספק שיתברר למפרע
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם ביבמות פ"א ה"ז [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בשבועות פ"ג ה"ז [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"א ה"ד [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

קולו של משה במצרים
ניתן כח בקולו של משה, והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך ארבעים יום. ומה היה אומר? ממקום פלוני עד מקום פלוני כת אחת, וממקום פלוני ועד מקום פלוני כת אחת. ואל תתמה, ומה אם אבק שאין דרכו להלך את מר (אומר) והיה לאבק בכל ארץ מצרים, קול שדרכו להלך לא כל שכן. אמר רבי לוי: כשם שניתן כח בקולו של משה, כך ניתן כח בקולו של פרעה וכו' ומה היה אומר? קומו צאו מתוך עמי וכו'.
בבלי דן בשלוש כתות שהפסח נשחט עליהן, אך לא הביא את המעשה עם משה.

שורה של זהב כולה זהב מחשש שיגנבו
מפני הרמאין (שורה של בזיכי זהב כולה של זהב, כדי שלא יגנבו ויחליפו של זהב בשל כסף).
בבלי גם כן תירץ כך, אך דחה והסיק שכך נאה יותר¹⁷.

שפיכת הדם בבת אחת
ישפך לא יטיף, ישפך לא יזה, ישפך לא יזרוק (אלא ישפוך את כולו בבת אחת).
בבלי לא הובא.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד
הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

פרק ו – אלו דברים

היקש ק"ו וג"ש שפסח דוחה את השבת
 אמרו לו (שמעיה ואבטליון להלל): שמעת מימך כשחל ארבעה עשר להיות בשבת אם דוחה את השבת אם לאו? וכו' התחיל דורש להן מהיקש ומקל וחומר ומגזירה שוה.
בבלי מוזכרים רק הדרשה במועדו והקל וחומר.

שלושה הניחו כתרן
 בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:]
 שלושה הניחו כתרן בעולם הזה וירשו חיי העולם הבא, ואילו הן: יונתן בן שאול ואלעזר בן עזריה וזקני בתירה וכו'. רבנין דקיסרין אמרין: אף רבי חנינה דציפורין (מציפורי הניח כתרן) לרבי מנא.
בבלי כאן הובא המעשה עם הלל ובני בתירה, אך לא הובאו יונתן ורבי אלעזר בן עזריה. בבבא מציעא פה. כתב ששלושה ענוותנים הן: רבן שמעון בן גמליאל, בני בתירה ויונתן בן שאול.

הטעם שהלל עלה מבבל
 בבלי סו. • פ"ו ה"א [לט:]
 על שלשה דברים עלה הלל מבבל (שלוש שאלות שרצה לשאול את בני בתירה).
בבלי לא הובא כלל מדוע עלה.

כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה
 בבלי סו:
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"ג [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

אגדות על עזה"ב, ימות המשיח והתחייה – אינן בירושלמי
 בבלי סח. • פ"ו ה"א [מ.].
בבלי הביא אגדות על עולם הבא, ימות המשיח ותחיית המתים: עתידים צדיקים שיחיו את המתים, האם הגויים יחיו לעתיד לבוא, אור הלבנה ואור החמה, ורפואת חולים בתחיית המתים. ובירושלמי לא הובאו¹⁸.

אגדות על שכר לעזה"ב וימות המשיח – אינן בירושלמי
 בבלי סח.
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"ה [מא:].

המקורות לתחיית המתים מן התורה – אינם בירושלמי
 בבלי סח.
 עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"י ה"א [מח:].

יש דעה שלוקים על תחומין
 פ"ו ה"א [מא:].
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ג ה"ד [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמחת יום טוב
 בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מא:]
 לא כן תנינן המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות וכו' אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא? (הירושלמי מביא משנה זו לראיה למצוות שמחת יום טוב).
 (טוב).

¹⁸ הירושלמי ממעט לעסוק בענייני העתיד לבוא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

בבלי לא הובאה ראייה זו.

מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים
הירושלמי דן בזה בשבת פט"ו ה"ג [עח.], ועיין מה שכתבנו שם.

אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ – אינו בירושלמי
בבלי כתב שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. ובירושלמי לא הובא.

לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן
בבלי סח: • פ"ו ה"ב [מב.]
ויתביניה כמתניתן (מדוע רבי אליעזר לא השיב במשנה) לא אם אמרת ביום טוב שאין חייבין עליה כרת תאמר בפסח שחייבין עליו כרת! כ"י דמר (כמו שאמר) רבי אימי עשירין היו בתשובות, או ייבא כ"י דמר רבי נסא כאינש דאית ליה תרין טעמין והוא מתיב חד מינהון (לאדם יש הרבה תשובות והוא עונה רק אחת מהן).
בבלי לא הובא¹⁹.

השאלה הראשונה ששאל רבי עקיבא את רבי אליעזר
בבלי סח: • פ"ו ה"ג [מב.]
שלש עשרה שנה עשה רבי עקיבא נכנס אצל רבי ליעזר (היה רבי עקיבא נכנס ולומד מרבי אליעזר), ולא היה יודע בו, וזו היא תחילת תשובתו הראשונה לפני רבי ליעזר (שאמר רבי עקיבא הזיה תוכיח).
בבלי לא הובא שזו שאלתו הראשונה.

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי
בבלי סט:
עיין מה שכתבנו במגילה פ"ג ה"ד [כה:].

במה מקיים שמחה בשבת
בבלי עא.
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"ה [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז – כיצד צולין

החילוק בין רימון לשאר העצים
בבלי עד. • פ"ז ה"א [מז.]
מה אנן קיימין (במאי עסקינן)? אם בלחין - אפילו של רימון בוצץ (מוציא משקים), אם ביבישין - אפילו כל העצים אינן בוצצין. אלא כיני (כך פירוש המשנה): כל העצים יבישין מבחוץ ולחין מבפנים, רימון יבש מבחוץ יבש מבפנים.
בבלי כתב רק שרימון מוציא משקים, אך לא דן בכל זה.

¹⁹ הירושלמי סובר שייטכן שלאדם יש תשובות ואעפ"כ אינו משיב אותן. והבבלי לא סובר כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עא.

תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים
מהו תודוס (מה היו מעשיו)? אמר רבי חנניה דהוה משלח פרנסתהון דרבנין (היה מפרנס תלמידי חכמים).
בבלי נג: גם כן הובא, אך שם הוסיפו דעה שהיה אדם גדול ודרש דרשה בעניין קידוש השם של הצפרדעים במצרים, ודרשה זו לא הובאה בירושלמי²⁰.

המחלוקת באסכלא תלויה בדין תולדות אש
רבן גמליאל לא עבד תולדות אש כאש (ולכן מתיר לצלות את הפסח על האסכלא), ורבנין (רבנן) עבדין תולדות אש כאש.
בבלי הסיק שרבן גמליאל לא חולק על חכמים, ומה שהתיר הוא רק באסכלא מנוקבת. ובבבלי שבת לט. פשוט שתולדות האור כאור, ואין בזה מחלוקת²¹.

ברור לו מיתה קלה שבקלות
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

טומאה דחוויה בציבור לכו"ע
הקריבין לצבור (קרבן ציבור בטומאה) אם יש (קרבן אחר שיוכל להביאו בטהרה) אומרים לו הבא (גליון הש"ס על הירושלמי כאן מח: ויפה עיניים יומא ו: הוכיחו מכאן שהירושלמי סובר שטומאה דחוויה בציבור, שאם היתה מותרת בציבור לא היה מביא קרבן אחר במקומו, כמבואר בבבלי יומא ז.).
בבלי היא מחלוקת האם טומאה הותרה או דחוויה בציבור.

הגדרת רוב עם ישראל לדינים שונים
הירושלמי כאן הובא גם בהוריות פ"א ה"ו [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

נטמא אחד ואין ידוע איזה הוא
בני חבורה שניטמא אחד מהן ואין ידוע אי זהו - צריכין לעשות פסח שני. צבור שנטמא אחד מהן ואין ידוע איזהו - רבי זעורא אמר יעשו בטומאה, תני רבי הושעיה יעשו בספיקן.
בבלי לא הובא.

מתי הציץ מרצה
הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"ב [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

הגדרת עם ישראל לדינים שונים
הירושלמי כאן הובא גם בהוריות פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁰ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא חידוש לדון בכך שהצפרדעים מסרו את עצמן על קידוש השם), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.
²¹ מצאנו שלירושלמי יש מחלוקת האם תולדות האור כאור, ולבבלי אין בזה מחלוקת. בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כא.

כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה
 לטומאה הילכו אחר רוב נכנסין לעזרה. מה בכל כת וכת משערין או אין משערין אלא
 כת הראשונה בלבד? אמר רבי יוסה ברבי בון: עד שהן מבחוץ הן משערין עצמן.
בבלי צד: כתב שהולכים אחר רוב העומדים בעזרה.

רוב זבים נדחים לפסח שני
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ט ה"א [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לטומאת התהום מפסוק
 מניין לספק קבר התהום? רבי יעקב בר אחא בשם רבנן: או בדרך רחוקה לכם - מה
 לכם בגלוי אף כל דבר שהוא בגלוי, יצא קבר התהום שאינו בגלוי.
בבלי דחה את הלימוד מהפסוק והסיק שזו הלכה למשה מסיני²².

מחלוקת ר"י ור"ל בעצם שאין עליו בשר כלל
 עצם שאין עליו בשר - רבי יוחנן אמר אסור לשוברו, רבי שמעון בן לקיש אמר מותר
 לשוברו.
בבלי מחלוקתם באין עליו כזית בשר במקום זה ויש עליו כזית בשר במקום אחר,
 אך כשאין עליו בשר כלל לכו"ע מותר לשוברו. אמנם גם בירושלמי לקמן (ה"א נה.)
 כתב שלעולם אינו חייב עד שישבור במקום בשר.

השורף עצמות פסח חייב
 שהשורף יש בו משום שובר (איסור שבירת עצם בפסח).
בבלי סובר שאין בו משום איסור שובר.

המקור שאין שורפין קודשים ביו"ט
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ב ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

נותר טמא משום היסח הדעת
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"י ה"ז [עא:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין עור השרצים לעניין איסור טומאה ואכילה
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ד ה"א [עד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם מתחייב כשמוציא את הפסח או כשאוכלו
 אתא רבי שמואל רבי אבהו בשם רבי יוחנן: המוציא אינו חייב עד שעה שיאכל וכו'.
 אמר רבי יוסה: כיון שהוציאו פסלו.
בבלי סובר שאינו חייב עד שיניח.

מנהגי דרך ארץ בסעודה – אינם בירושלמי
 הכלה הופכת פניה ואוכלת. אמר רבי חיה בר בא (אבא): מפני הבושה.

²² במקומות רבים בבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי דן כאן במנהגי דרך ארץ בסעודה, ובירושלמי לא הובא.²³

פרק ח – האשה

קטנה שעיברה

פ"ח ה"א [נז:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שזינתה מותרת לבעלה

פ"ח ה"א [נז:]

קטנה שזינתה אין לה רצון ליאסר על בעלה.

בבבלי יבמות לג: הלשון: פיתוי קטנה אונס.

חרשת שזינתה נאסרת על בעלה

פ"ח ה"א [נז:]

וחרשת אין את יכול (להשקותה) דכתיב ואמרה האשה אמן אמן (משמע שחרשת שזינתה נאסרת על בעלה).

בבבלי לא הובא, אך המשנה למלך (אישות פ"א ה"ח) כתב שחרשת דינה כקטנה שאינה נאסרת על בעלה, וגליון הש"ס על הירושלמי כאן דן בזה.

חצי עבר יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו

פ"ח ה"א [נט:]

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בגיטין פ"ד ה"ה [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

נמנה על שני פסחים

בבלי פח: • פ"ח ה"ב [נט:]

הנמנה על שני פסחין כאחת אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון.

בבבלי הקשה על זה והסיק שמדובר דווקא במלך ומלכה.²⁴

תנאי בית דין שהמעות שבידו חולין

בבלי פט: • פ"ח ה"ג [ס:]

תנאי (תנאי) בית דין הוא שיהא זה מפריש את פסחו וזה מפריש את מעותיו, ממנה אותו על שלו והמעות יוצאין לחולין מאיליהן.

בבבלי כתב גם כן שהמעות שבידו חולין, אך לא הוסיף שהוא תנאי בית דין.

כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה

פ"ח ה"ג [ס:]

איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, חד אמר מקדישין (ביו"ט) וחד אמר אין מקדישין וכו'. ותנינן אין מקדישין (ביום טוב)! רבי חנניא ורבי מנא, חד אמר במקדיש למחר (אסור), אך במקדיש לצורך יום טוב עצמו מותר, וחורנה (והאחר) אמר במקדיש לבדק הבית (אסור ביום טוב, אך למזבח מותר), אמר רבי שמי: ואפילו כמאן דאמר במקדיש בעזרה (עזרת נשים) משום שבות שהתירו במקדש (והתירו שבות גם בעזרה).

²³ דרך הבבלי לדון במנהגי דרך ארץ בסעודה, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נד.

²⁴ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי ביצה לז. פשוט שאין מקדישין ביו"ט. את הקושיא כיצד מקדישים קרבן פסח הקשה גם הבבלי פסחים סו:; ותיירץ רק שבחובות שקבוע להן זמן מותר להקדיש ביום טוב. והיפה עיניי (שם) הוכיח מכך שהבבלי סובר שלא התירו שבות בעזרה אלא רק במקדש עצמו²⁵.

אם הכירו שהיו ידיו יפות לא יכולים למחות בו
בבלי פט: • פ"ח ה"ד [ס:]
בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות רשאים לומר לו טול חלקך ואכול לעצמך וכו' אם היו מכירין אותו (שידעו שידיו יפות) לכך התנו עמו משעה ראשונה (ואינם יכולים לומר לו טול חלקך).
בבבלי לא חילק אם היו מכירין אותו.

בועל נידה אינו כנידה
פ"ח ה"ה [סא:]
נדה שוחטין עליה בשמיני, בועל נדה שוחטין עליו בשביעי.
בבבלי יומא ו. נחלקו האם בועל נידה כנידה.

חבשוהו גוי וחבשוהו ישראל
בבלי צא. • פ"ח ה"ו [סא:]
רבי יוסה בי רבי בון אבא בר בר חנה בשם רבי יוחנן: מתניתא בשחבשוהו ישראל, אבל אם חבשוהו גוים - אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר.
בבבלי כתוב שגויים ספק משקרים, וישראל ודאי אומרים אמת. בירושלמי גויים ודאי משקרים, וישראל ספק. תוס' (ד"ה לא) הביאו את הירושלמי.

גרים אינם מדקדקים בקרבן פסח
בבלי צא: • פ"ח ה"ז [סב:]
רבי יעקב בר אחא בשם רבי איסי: אין עושין חבורה של גרים, מתוך שהן מקולקלין אין מדקדקין בו והם מביאין אותו לידי פסול.
בבבלי כתוב שהגרים כן מדקדקים בו ולכן יביאוהו לפסול, ותוס' (ד"ה שמא) הביאו את הירושלמי.

ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ
פ"ח ה"ח [סב:]
הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ה [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ
פ"ח ה"ח [סג:]
אלו הן ברכות אבלים? מה שהן אומרים בבית הכנסת. אלו הן תנחומי אבלים? מה שהן אומרים בשורה.
בבבלי כתובות ח: כתב שברכת אבלים מברכים ברחבה. והרמב"ם (אבל פ"ב ה"ז) כתב שמברכים אותה בבית האבל, ומראה הפנים (סנהדרין פ"ו ה"ט [ל.]) דן בדברי הרמב"ם.

²⁵ מצאנו שלירושלמי דין עזרת נשים כדן המקדש, ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כב.

פרק ט – מי שהיה

רוב זבים נדחים לפסח שני
 מה תלמוד לומר טמא נפש? אלא איש טמא נפש נדחין לפסח שני ואין ציבור טמא נפש נדחה לפסח שני (שני), טמא זיבה וטמא צרעת נדחין לפסח שני (אפילו בציבור).
בבלי פ: סובר שרוב זבים לא נדחים לפסח שני.

גולגולתו של ארוונה היבوسی נמצאה תחת המזבח
 גולגולתו של ארנן היבوسی מצאו תחת המזבח (ולכן הכהנים והכלים נטמאו. פני משה סוטה (פ"ה ה"ב [כג.]): מצאו אותה כשבאו מהגולה ובדקו וטיהרו את הבית, ועל זה הוכיחם חגי ששהו בטהרת הבית עד אז. שיירי קרבן (שם) ומראה הפנים נדרים (פ"ו ה"ח [כב.]) הקשו שבסוטה שם משמע שמצאו אותה בימי בית שני, ובפסחים כאן משמע שמצאו זאת בימי חזקיהו).
בבלי לא הובא²⁶.

טבלה של רפואות
 פ"ט ה"א [סד.].
 ששה דברים עשה חזקיה מלך יהודה וכו' גז טבלה של רפואות.
בבלי נו. וברכות י: הלשון: ספר רפואות.

איך דורשים מילה מנוקדת בתורה
 בבלי צג: • פ"ט ה"ב [סד.].
 ורבנן אמרי: בשעה שהכתב רבה על הנקודה - את דורש את הכתב ומסלק את הנקודה, ובשעה שהנקודה רבה על הכתב - את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב. אמר רבי: אע"פ שאין שם אלא נקודה אחת מלמעלה - את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב.
בבלי לא נמצא, ותוס' (בבא מציעא פז. ד"ה למה) הביאו כלל זה בשם המדרש.

זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה
 בבלי צד.
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ב [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

גודלו של גן עדן, עץ חיים
 בבלי צד.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

עובי הרקיע
 בבלי צד:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה
 בבלי צד:
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"ו [נא.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם מומים פוסלים בפסח מצרים
 פ"ט ה"ה [סד.].
 אית תניי דוקים ותבלולים פוסלין בו (בפסח מצרים), אית תניי תני אין דוקים ותבלולים פוסלין בו.

²⁶ הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו (שהתברר שהגולגולת היתה שם מימי דוד ושהו מלטהר את הבית עד ימי בית שני), והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מ.

בבלי לא הובא.

המשקוף ושתי המזוזות

בבלי צו. • פ"ט ה"ה [סה:]

ותני כן: שלש מזבחות היו לאבותינו במצרים - משקוף ושתי מזוזות. אית תניי תני: ארבעה - סף ומשקוף ושתי מזוזות. אית תניי תני: סף - כלי, אית תניי תני: סף - אסקופה. **בבלי** הובאה רק הדעה שהיו שלושה מזבחות.

גם ר"ש סובר שאין מביאים קודשים לבית הפסול

בבלי צו: • פ"ט ה"ח [סז:]

והתנינן נתערב בבכורות רבי שמעון אומר אם חבורת כהנים יאכלו, ותני עלה יאכלו כחמור שבהן (ומוכח שרבי שמעון לא חושש להביא קודשים לבית הפסול)! אמר ליה: אוכלי פסחים בשעתן זריזין הן כאוכלי תרומה (ואין חשש שישאר בשר וייפסל). **בבלי** סובר שלרבי שמעון כן מביאים קודשים לבית הפסול.

פרק י – ערבי פסחים

האוכל מצה בערב פסח

בבלי צט: • פ"י ה"א [סח:]

אמר רבי לוי: האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו, והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה. **בבלי** לא הובא, ותוס' (ד"ה לא) הביאו את הירושלמי.

הסבה לאשה בליל הסדר

פ"י ה"א [סח:]

רבי יוסי בעא קומי (לפני) רבי סימון: אפילו עבד לפני רבו אפילו אשה לפני בעלה (צריכים הסבה)? אמר ליה: כרבי עד כאן שמעתי (קרנן העדה ויפה עיניים פירשו שנשאר בספק, לפני משה פירש שאין צריך הסבה). **בבלי** פשוט שאשה אצל בעלה אין צריכה הסבה.

שמחת נשים וקטנים ברגל

בבלי קט. • פ"י ה"א [סח:]

צריך הוא אדם לשמח את אשתו ואת בניו ברגל, במה משמח? ביין. רבי יודה אומר: נשים בראוי להן וקטנים בראוי להם: נשים בראוי להן - כגון מסנים (מנעלים) וצוצלין (בגדים), וקטנים בראוי להן - כגון אגוזין ולוזין. **בבלי** משמח נשים בבגדים, ולא הוזכרו מנעלים. קטנים לא הוזכרו בבבלי לעניין שמחה, אלא מחלק להם קליות ואגוזים כדי שלא ישנו. והרמב"ם (יום טוב פ"י ה"ח) והשו"ע (או"ח סי' תקכט סעיף ב) הביאו שישמח את הקטנים בקליות ואגוזים.

טעמן של ארבע כוסות

בבלי צט: • פ"י ה"א [סח:]

מניין לארבעה כוסות? רבי יוחנן בשם רבי בנייה: כנגד ארבע גאולות וכו', רבי יהושע בן לוי אמר: כנגד ארבע כוסות של פרעה וכו', רבי לוי אמר: כנגד ארבע מלכיות, ורבנן אמרי: כנגד ארבעה כוסות של פורענות שהקב"ה עתיד להשקות את אומות העולם.

בבבלי לא הובא שום טעם²⁷. רש"י (ד"ה ארבע) ורשב"ם (ד"ה ולא) הביאו את הטעם כנגד לשונות של גאולה, ותוס' (ד"ה לא) הביאו שכך איתא גם בירושלמי.

כוס חמישי
הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה שם כנגד, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).
בבלי צט:

פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש
הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"י, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).
בבלי ק.

אכל במזרח התאנה ובמערבה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"ח [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי קא:

סדר ההבדלה ביו"ט שבמוצ"ש
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"א [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי קב:

איש קודש הקדשים
הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי קד.

מבדיל אפילו עד יום חמישי
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"ב [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי קה, קו.

ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת"
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"ח [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי קו.

דימוי קופות בשבת לקופות בשקלים
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ח ה"א [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.
פ"י ה"א [סט.]

שיעורן של כוסות
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ח ה"א [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי קח: • פ"י ה"א [סט.]

שתה ד' כוסות בבת אחת
אפילו שתיין בכרך אחד (שתה ד' כוסות בבת אחת) - יצא.
בבבלי כתב שיצא ידי חובת כוס אחת ולא ארבע כוסות.
בבלי קח: • פ"י ה"א [סט.]

ד' כוסות בין של שביעית
יוצאין ביין של שביעית.
בבבלי לא הובא.
בבלי קח: • פ"י ה"א [סט.]

²⁷ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

שיעור של רביעית

בבלי קט. • פ"י ה"א [סט:]

כמה הוא שיעורו של כוס? רבי יוסה בשם רבי יודה בר פזי רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל: אצבעיים על אצבעיים על רום אצבע ומחצה ושליש אצבע. **בבלי** השיעור: אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע, ותוס' (ד"ה רביעית) הביאו את הירושלמי ודנו בו.

קידוש והבדלה כשאין יין, ברכת מעין שבע פוטרת קידוש בבלי קז. • פ"י ה"ב [סט:]

אמר רבי זעירא: מדברי שניהן מבדילין בלא יין ואין מקדשין אלא ביין. היא דעתיה דרבי זעירה, דרבי זעירה אמר מבדילין על שכר ואזלין מן אתר לאתר למישמע קידושא (צריך ללכת למקום אחר בשביל יין לקידוש). אמר רבי יוסי ברבי בון: נהגין תמן (בבבל) במקום שאין יין שליח ציבור יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע וחותרם במקדש ישראל ויום השבת.

בבלי נחלקו האם מבדילים על השכר, ולכ"ע אין מקדשים עליו. תוס' (פסחים קז: ד"ה מקדש) הביאו את הירושלמי והוכיחו מכאן שאין מקדשים על הפת. בבבלי שבת כד: הזכיר את ברכה מעין שבע, אך לא הובא שהיא פוטרת מקידוש.

סוגיית זוגות, כשפים ושדים – אינה בירושלמי בבלי קי:–קיב.

בבלי האריך מאוד בסוגיית זוגות, כשפים ושדים. וסוגיא זו לא הובאה בירושלמי, והבבלי עצמו כתב (קי:) שבארץ ישראל לא מקפידים על זוגות²⁸.

השטן מרקד – אינו בירושלמי בבלי קיב:

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"א [לח.].

מחלוקת כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה בבלי קיג:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ו [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה בבלי קיג:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"ז [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שני התבשילים בליל הסדר – אינם בירושלמי בבלי קיד. • פ"י ה"ג [סט:]

הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת.

בבלי במשנה הוסיף "ושני תבשילין".

לקיחת ביצה וזרוע בבלי קיד:

הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה בכל, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה בבלי קטו.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ו ה"ו [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁸ דומה לכך שהירושלמי ממעט בענייני סגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים ואכלה
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ג ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא אחרת ב"מה נשתנה"
בבלי קטז. • פ"י ה"ד [ע.].
מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות (שלוש שאלות): שבכל הלילות אנו מטבילין וכו',
חמץ ומצה וכו', בשר צלי שלוק ומבושל וכו'.
בבבלי במשנה מוסיף גם את השאלה "שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה
הזה כולו מרור", כמו כן סדר השאלות שונה²⁹.

גירסא אחרת בארבעת הבנים
בבלי קטז. • פ"י ה"ד [ע.].
כנגד ארבעה בנים דיברה תורה: בן חכם, בן רשע, בן טיפש, בן שאינו יודע לשאל.
בבבלי לא הובא, בהגדה של פסח הוזכר "בן תם" במקום טיפש²⁹.

גירסא אחרת בלשון ההגדה
בבלי קטז. • פ"י ה"ד [ע.].
לפיכך אנו חייבין להודות וכו' למי שעשה לנו את כל הניסים האילו והוציאנו מעבדות
לחרות ונאמר לפניו הללויה.
בבבלי במשנה הגירסא "למי שעשה לאבותינו ולנו". וכן מוסיף "מעבדות לחירות,
מיגון לשמחה, מאבל ליום טוב ומאפילה לאור גדול ומשיעבוד לגאולה"²⁹.

גירסא אחרת בברכת הגדה של פסח
בבלי קטז. • פ"י ה"ה [ע.].
כן ה' אלהינו יגיעינו לרגלים הבאים לקראתינו לשלום וכו'.
בבבלי במשנה הוסיף "למועדים ולרגלים אחרים"²⁹.

המנהגים בסדר הברכות בראש השנה
פ"י ה"ה [עא.].
הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ד ה"ו [יט.], ועיין מה שכתבנו שם.

לא תתגודדו בפורים בי"ד וט"ו
פ"י ה"ה [עא.].
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק המילה "הללויה"
בבלי קיז.
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ג ה"י [זט.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי
בבלי קיז.
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"א [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

שרי ברד ואש, והגויים יביאו דורון למשיח – אינם בירושלמי
פ"י ה"ו [עא.].
בבבלי האריך כאן באגדות, ובהן גם על יורקמו שר הברד ועל גבריאל שר של אש,
ושלעתיד לבוא יבואו מצרים כוש ורומי להביא דורון למשיח, ומרומי לא יקבל.
ובירושלמי אגדות אלו לא הובאו³⁰, וכן בירושלמי לא נזכרו שרי ברד ואש כלל³¹.

²⁹ יש כמה וכמה שינויי גרסאות בהגדה של פסח בין התלמודים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
סעיף טו.

³⁰ הירושלמי ממעט לעסוק בענייני העתיד לבוא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

דעה ש"פרט שייצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם "פרט שייצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

נותר טמא משום היסח הדעת
למה (נותר טמא)? מפני הסיע (היסח) דעת או משם שעבר עליו חצות (משום עצלי כהונה) וכו'? הוי לית טעמא דא אלא מפני הסיע דעת.
בבבלי פשוט שהוא משום עצלי כהונה.

סיום המסכת
הפסח עיקר והזבח טפילה (מסיים בברכת הפסח).
בבבלי מסיים במעשה בפדיון הבן³².

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג
כהן גדול נמי יש לו ישיבה בעזרה.
בבבלי סוטה מ: סובר שרק למלכי בית דוד יש ישיבה בעזרה. ובירושלמי סוטה (פ"ז ה"ז [לג:]), ועיין מה שכתבנו שם) כתוב שאפילו למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה.

פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש
פורסין מפה כדי שלא יראה הפת בושטו (שהוא מוקדם בפסוק והיה ראוי להקדימו בברכה, ומקדימים ברכת הלחם).
בבבלי לא הובא³³. והמשנה ברורה (סי' רעא ס"ק מא) הביאו.

כוס חמישי
רבי טרפון היה מביא (כוס) חמישי כנגד והבאתי.
בבבלי לא הובא, והמשנה ברורה (סי' תפ ס"ק י) הביא מנהג כזה.

³¹ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

³² דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

³³ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

לקיחת ביצה וזרוע

בבלי קיד: • השמטות ד"ה בכל
לכך לוקחין ביעא ודרעא (ביצה וזרוע), כלומר בעא (מלשון ביצה) רחמנא למפרק יתנא
בדרעא מרממא.
בבבלי כתוב שצריך שני תבשילים, אחד כנגד פסח ואחד כנגד חגיגה, ודן מה הם. אך
לא הביא שהם דווקא ביצה וזרוע. ובשו"ע (או"ח סי' תעג סעיף ד) כתב שנהגו בזרוע
וביצה³⁴.

דצ"ך עד"ש באח"ב

השמטות ד"ה בספר
דצ"ך עד"ש באח"ב, שכך היו כתובות במטה האלהים.
בבבלי לא הוזכרו כלל "דצ"ך עד"ש באח"ב", והובאו בנוסח ההגדה וברמ"א (או"ח סי'
תעג סעיף ז).

שהחיינו בראש השנה – מדאורייתא או מדרבנן

השמטות ד"ה ה"ה
אומר זמן על הכוס בראש השנה מדברי סופרים, בשופר מדברי תורה.
בבבלי עירובין מ: דן האם אומר זמן בראש השנה, והסיק שאומרו ואפילו בלא כוס.
אך לא דן באמירתו על השופר וכן לא דן האם הוא מדרבנן או מדאורייתא.

³⁴ קשור לכך שדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות
הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

מסכת יומא

פרק א – שבעת ימים

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

כשעושים רצונו העבודה על שמם – אינו בירושלמי
בבבלי הביא שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום נקראת העבודה על שמם, ובזמן שאינם עושים רצונו של מקום נקראת רק על שם משה. ובירושלמי לא הובא¹.

מיתתן של צדיקים
בני אהרן באחד בניסן מתו, ולמה הוא מזכיר מיתתן ביום הכיפורים? ללמדך שכשם שיום הכיפורים מכפר על ישראל כך מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל וכו'. שמיתתן של צדיקים קשה לפני הקדוש ברוך הוא כשיבור לוחות.
בבבלי מועד קטן כח. כתוב: כשם שאפר פרה מכפר וכו', וגם מימרא זו נזכרה בירושלמי.

גירסא הפוכה במחלוקת מה מעכב במילואים, והנפק"מ
אמר רבי חנינה: ועשית לאהרן ולבניו ככה - כל האמור בפרשה מעכב וכו', אמר רבי יוחנן: כל המעכב לדורות מעכב כאן וכל שאין מעכב לדורות אינו מעכב כאן. מה אית לך (מאי בינייהו)? סמיכה ושירי דמים שאינן מעכבין לדורות מעכבין כאן.
בבבלי הביא את שניהם, דן מי סובר כאיזו דעה והוכיח שמחלוקתם הפוכה². כמו כן בבבלי הביא בנפק"מ סמיכה ועוד כמה דינים, אך לא שיירי דמים. ותוס' (ה. ד"ה סמיכה) באמת הקשה מדוע לא הביא אותם.

סדר הלבשת הכהנים בימי המילואים
ציץ ומצנפתו של אהרן קודם לאבניטון של בנים.
בבבלי כתב שבכתונת ומצנפת כו"ע לא פליגי דאהרן ואח"כ בניו, אך באבנט נחלקו אמוראים. וגליון הש"ס על הירושלמי הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "כתונת" במקום "ציץ", אך היפה עיניים חלק עליו והשאיר את הגירסא שבדפוס.

משה ואהרן בימי המילואים
כל שבעת ימי המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה ולא שרת שכינה על ידיו, וכיון שלבש אהרן בגדי כהונה גדולה ושימש שרת שכינה על ידיו.
בבבלי לא הובא.

¹ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.
² בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

האם לומדים מילואים מקרבנות או מבראשית, יום ולילה בבלי ד. • פ"א ה"א [ג:]
מילואים - מאיכן (מהיכן) למדו, מן הקרבנות או ממעשה בראשית? אין תימר (אם תאמר)
מן הקרבנות - הלילה הולך אחר היום, אין תימר ממעשה בראשית - היום הולך אחר
הלילה.
בבלי לא הובא.

מחלוקת כמה פעמים העמידו ופירקו את המשכן בבלי ד. • פ"א ה"א [ד:]
על דעתיה דרבי יוחנן היה שם שבע עמידות וששה פירוקין, על דעתיה דרבי חייה בר
יוסף היה שם ארבע עשרה עמידות ושלוש עשרה פירוקין.
בבלי לא הובא.

בועל נידה אינו כנידה בבלי ו.
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"ה [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

טומאה דחוויה בציבור לכו"ע בבלי ו.
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"ה [מט.-מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק שהלשכה פטורה ממזוזה בבלי י. • פ"א ה"א [ד:]
בשעריך - אית תניי תני פרט לשערי הר הבית והעזרות (שפטורים ממזוזה), אית תניי תני
לרבות. מאן דאמר פרט רבי יהודה (ולכן פוטר את לשכת פלהדרין), מאן דאמר לרבות רבנן.
בבלי פירש שטעם מחלוקתם הוא האם דירה בעל כורחה (שהכהן גדול מחויב לדור בה)
שמה דירה.

כהנים הורגים זה את זה, כמה כהנים גדולים היו בבית שני בבלי ט. • פ"א ה"א [ד:]
בראשון (בבית המקדש הראשון) שהיו משמשיהו הוא ובנו ובן בנו שימשו בו שמונה עשר
כהנים, אבל בשיני (בבית המקדש השני) על ידי שהיו נוטלין בדמים, ויש אומרים שהיו
הורגין זה את זה בכשפים - שימשו בו שמונים כהנים, ויש אומרים שמונים ואחד, ויש
אומרים שמונים ושנים, ויש אומרים שמונים ושלוש, ויש אומרים שמונים וארבע, ויש
אומרים שמונים וחמש.
בבלי לא הובא שהיו הורגים זה את זה³. כמו כן בבבלי כתוב שבבית המקדש השני
שימשו יותר משלוש מאות כהנים גדולים.

מדוע חרבה שילה בבלי ט. • פ"א ה"א [ד:]
מצאנו שלא חרבה שילה אלא שהיו מבזים את המועדות ומחללין את הקדשים.
בבלי חטאם היה גילוי עריות ובזיון קודשים, ולא ביזוי מועדות.

³ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק
"שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

ביהמ"ק השני חרב בעוון שאהבו ממוץ
מצאנו שלא חרב הבית בראשונה וכו', אבל בשיני (בית המקדש השני) מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצות ובמעשרות וכל ווסת (הרגל) טובה היתה בהן, אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אילו לאילו שנאת חנם.
בבבלי חטאם היה רק שנאת חנם, ולא שאהבו ממון.

שלוחי מצוה אינן ניזוקים – אינו בירושלמי
עיינ מה שכתבנו בפסחים פ"א ה"א [ב:].

סיבה ומסובב בכלי שרת
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ו [יז:], ועיינ מה שכתבנו שם.

כה"ג מקדש אשה אחרת על תנאי
מקדשין לו אשה אחרת על תנאי שמא יארע דבר באשתו וכו' דברי רבי יהודה.
בבבלי סובר שמתקנים לו אשה אחרת אלא שמגרשה על תנאי.

סתירה האם חוששים למיתה
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"ד [מב:], ועיינ מה שכתבנו שם.

חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג
דאין מייחדין ליה עימיה דו קטל ליה (לא מייחדים את הסגן עם הכהן הגדול שמא יהרגנו).
בבבלי לא הובא חשש זה⁴.

כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו
עבר זה (אירע פסול בכה"ג) ושימש זה (כהן אחר במקומו, ואח"כ עבר פסולו של הראשון) - הראשון כל קדושת כהונה עליו, השיני (השני) אינו כשר לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט.
בבבלי זו דעת רבי יוסי, ורבי מאיר סובר שהראשון חוזר לעבודתו והשני כל מצוות כהונה גדולה עליו.

האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון
וכי רבי טרפון אביהן של כל ישראל (כך הגירסא כאן ובמגילה פ"א ה"י [יד:]). אך בהוריות פ"ג ה"ב [יז:] הגירסא: רבן של כל ישראל) לא טעה בין תקיעת הקהל לתקיעת קרבן? דתני ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות - תמימים ולא בעלי מומין דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי טרפון: אקפח את בניי אם לא ראיתי אחי אמי חיגר באחת מרגליו עומד בעזרה חצוצרתו בידו ותוקע. אמר לו רבי עקיבא: רבי שמא לא ראיתה אלא בשעת הקהל, ואני אומר בשעת קרבן. אמר לו רבי טרפון: אקפח את בניי שלא הטייתה ימין ושמאל, אני הוא שראיתי את המעשה ושכחתי ולא היה לי לפרש, ואתה דורש ומסכים לשמועה. הא כל הפורש ממך כפורש מחייו.

⁴ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיינ בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

בבבלי לא דן כלל האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות. כמו כן בבבלי לא נמצאת הלשון "רבי טרפון אביהן של כל ישראל⁵ לא טעה⁶?", אך את הלשון "עקיבא, כל הפורש ממך כפורש מן החיים" אמר רבי טרפון לרבי עקיבא גם בקידושין סו: ובזבחים יג.

פ"א ה"א [ז]:

איסור לשאת אשה בשבת משום קניין

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"א ה"א [א], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טו: • פ"א ה"ב [ז]:

כל פניות לא יהו אלא לימין – אינו בירושלמי

בבבלי כתב כאן (ובעוד מקומות) שכל פניות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח, ובירושלמי לא הובא כלל.

מחלוקת אם כה"ג מתלבש בכליו בכל יום, מתי הציץ מרצה בבלי ז: • פ"א ה"ב [ז]:

רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי יהושע בן לוי: בכל יום כהן גדול מתלבש בכליו וכו', רבי עוקבה בשם רבי יהושע בן לוי: לא היה עושה כן אלא בשבתות ובימים טובים. אית תניי תני הציץ מרצה (רק כשהוא) על מצחו (של הכה"ג), אית תניי תני אפילו בזוית (כשהוא מונח בקרן זוית ואינו על מצחו) וכו'. מאן דאמר הציץ מרצה על מצחו מסייע לרבי יוסי בי רבי בון (שמתלבש בכליו בכל יום כדי שהציץ ירצה), מאן דאמר אפילו בזוית מסייע לרבי עוקבה (שהציץ מרצה אע"פ שאינו לבוש בו בימות החול).

בבבלי נחלקו האם הציץ מרצה כשאינו על מצחו, אך לא נחלקו האם מתלבש בכליו בכל יום.

בבלי יח. • פ"א ה"ג [ז]:

כה"ג צריך להיות גדול במראה

והכהן הגדול מאחיו שתהא גדולתו מאחיו וכו' בנוי בכח בעושר בחכמה ובמראה.

בבבלי לא הובא "ובמראה", אלא רק ארבע המעלות האחרות.

בבלי יח. • פ"א ה"ד [ז]:

הרי ממילא כה"ג לא ראה קרי, ניסים

ולא מן הניסים שהיו נעשין בבית המקדש הן (שכהן גדול לא ראה קרי ביום כיפור, ומדוע צריך לאסור עליו מאכלים שונים)? אמר רבי אבון: על שם לא תנסו (אסור לנסות את ה' שיעשה ניסים). אמר רבי יוסי בי רבי בון: כאן בראשון (במקדש ראשון) וכאן בשני. **בבבלי** לא הובא, אך בפסחים (סד:) יש דעה שאין סומכין על הנס⁷.

⁵ מצאנו את כינוי זה לרבי טרפון בעוד מקום בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פב.

⁶ הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מ.

⁷ יתכן שקשור בשיטת הירושלמי בכמה מקומות להתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא מתחשב בכך. לכן בבבלי הלשון היא שלא סומכים על הנס, אך הירושלמי לא נקט שלא סומכים על הנס, אלא שאסור לנסות בכך את ה'. אמנם בירושלמי שקלים פ"ו ה"ג יח: הלשון "אין מזכירין מעשה ניסים". עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו
 מעשה באחד שהקטיר מבחוץ והכניס מבפנים וכו'. אית דבעי מימר (הוא אותו כהן גדול בשלושת המעשים): **היא דפרה** (מעשה בכה"ג צדוקי שלא רצה לשרוף פרה אדומה כאשר הוא מעורב שמש) **היא דסוכה** (כה"ג צדוקי שניסך על רגליו ורגמוהו באתרוגים) **היא דיום הכיפורים** (כה"ג צדוקי שהקטיר מבחוץ והכניס מבפנים), **רבי סימון לא אמר כן אלא:** או דפרה ודסוכה חד (הוא אותו כה"ג במעשה בפרה ובסוכה) **ודכיפורים חד** (ובמעשה ביו"כ הוא כה"ג אחר), או דפרה ודכיפורים חד ודסוכה חד (אך אי אפשר לומר שהוא אותו כה"ג ביום כיפור ובסוכה, שהרי בכל אחד מהמעשים האלו מת מיד לאחר המעשה. מוכח מהירושלמי שבמעשה של סוכה מת מרגימת האתרוגים). **בבבלי** הובא אותו מעשה בכהן גדול צדוקי שהקטיר מבחוץ וכו', אך לא דן האם הוא אותו הכהן בפרה ובסוכה. לגבי המעשה בכה"ג בסוכה כתוב בסוכה מח: שרגמוהו באתרוגים, אך לא כתוב שמת מכך.⁸

מזבח פגום
 הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ד ה"ו [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אפילו מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי
 בעון קומי (לפני) רבי אבהו: והא כתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו - אפילו אותן שכתב בהן ודמות פניהם פני אדם לא יהיו באהל מועד (וכיצד המלאך נכנס לקודש הקודשים לחבוט בכהן הגדול הצדוקי!) אמר לו: בשעה שהוא נכנס כדרכו (אסור למלאכים להיכנס, אך כשנכנס להקטיר כדרך הצדוקים - מותר). **בבבלי** לא הובאו שאלה ותשובה אלו.⁹

משלי ותהילים מעוררים
 ובמה קורין לפניו (לפני הכהן הגדול כדי שלא יישן)? באיוב ובעזרא ובדברי הימים. זכריה בן קבוטל אומר: פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל. תנ"י: (מוסיף על המשנה שקוראים לפניו גם במשלי ובתהילים) (תהילים), מפני שטעמן מפיג את השינה. **בבבלי** לא דן בזה ולא הוסיף על המשנה.

רמיזה בזמן התפילה
 כהנא שאל לרב: מה ניתני (כיצד נגרוס במשנה "זכריה בן קבוטל") - קבוטל (או) קבוטל? והוה קאים מצלי וחוי ליה באצבעתיה (והיה רב מתפלל והראה לו באצבעו): צפר (אמור) קבוטל. **בבבלי** המעשה שקרא את שמע, ומסיק שעסק בפרק שני, שבפרק ראשון אסור לרמוז.

השטן לא מקטרג ביום כיפור – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן שהשטן בגימטריא שלוש מאות שישים וארבע, שביום כיפור אין לו רשות לקטרג. ובירושלמי לא הובא.¹⁰

⁸ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה (וכן כאן שהרגו את הכה"ג), והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.
⁹ מצאנו עוד שהירושלמי סובר שאסור למלאך להיות בקודש הקודשים, והבבלי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ו ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חמישה דברים חסרו במקדש שני
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – בראשונה

האם בדיעבד אפשר להקריב לפני תמיד של שחר
[פ"ב ה"א ט:]
אימרין שנתנן על גבי מערכת לילה מה הן? ולא מתניתא היא - אין לך קודם לתמיד של שחר אלא קטורת בלבד? מתניתא למצוה (לכתחילה), מה צריכה ליה לעיכוב (ועדיין ספק האם מעכב. ונשאר בספק).

בבבלי פסחים נט. הביא דין זה, ולא דן אם הוא מעכב. ותוס' (יומא לד. ד"ה העולה (הראשון)) כתבו שהוא לעיכוב, והיפה עיניים (בבא מציעא נה.) תמה עליהם שלא הזכירו את הירושלמי.

ריצוי ציץ על טומאת ידיים
[פ"ב ה"א ט:]
ציץ מהו שירצה על טומאת ידיים? (ונשאר בספק. המשנה למלך (ביאת מקדש פ"ד ה"ו) הקשה שהרי בבבלי פסחים יט. מפורש שאין במקדש טומאת ידיים כלל, וציון ירושלים וגליון הש"ס על הירושלמי כאן דנו בזה).
בבבלי לא הובא.

האם שינה ולינה פוסלות ידיים ורגליים
[פ"ב ה"א י.]
רבי לעזר בי רבי שמעון אומר: אפילו עסוק בעבודה כל שלשה אינו צריך לקדש ידיו ורגליו, שאין הלינה פוסלת בידים בשירי עבודות (אך לאחר שלושה ימים צריך, שאי אפשר שלא יישן).
בבבלי זבחים יט: כתב עד עשרה ימים. וגליון הש"ס על הירושלמי (כאן) פירש שהבבלי סובר ששינה לא פוסלת את ידיו ורגליו.

מניית ישראל, שאול, פרנס, נקמת ת"ח – אינם בירושלמי
[פ"ב ה"א י.]
בבלי כב: • פ"ב ה"א [י.]
מהו הצביעו? הוציאו אצבע (למנות את הכהנים בשביל הפייס).
בבבלי הביא כאן אגדות רבות שאינן בירושלמי: האיסור למנות את ישראל¹¹, בזמן שישראל עושים רצונו של מקום לא יימד ולא ייספר ובזמן שלא עושים כחול הים¹²,

¹⁰ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן, וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

¹¹ יתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

¹² מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

דוד ולא עלתה לו שאול ועלתה לו, אין ממנים פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה מאחוריו, ת"ח צריך לנקום ולנטור כנחש¹³.

הנעלבים ואינם עולבים – אינו בירושלמי
עיינן מה שכתבנו בשבת פ"ט ה"ג [נט:].

האב שדאג לסכין – לגנאי
בבלי כג. • פ"ב ה"א [י:]
מעשה באחד שקדם את חבירו בתוך ארבע אמות של מזבח נטל חבירו את הסכין ותקעה בלבו וכו'. נכנס אביו של אותו התינוק אמר להן: אני כפרתכם אדיין (עדיין) התינוק מפרפר ולא ניטמאת הסכין. מלמד שהיתה טומאה קשה להן משפיכות דמים לגנאי.
בבבלי הסתפק האם הוא לגנאי או לשבח, והסיקו שהוא לגנאי, ובירושלמי פשוט שהוא לגנאי¹⁴.

מניין הכהנים בפייס – לימין או לשמאל
בבלי כה. • פ"ב ה"א [י:]
כיצד היה הפייס מהלך לימין (או) לשמאל (כאשר מונה את הכהנים)? אמר רבי בון בר חייה וכו': לימין הפייס מהלך. תלמידיו (תלמידיו) דרבי יונה בשם רבי חילפיי: הכיני (באמת) לשמאל הפייס מהלך.
בבבלי לא דן בזה כלל.

ממונה על הפתילות במקדש
בבלי כג. • פ"ב ה"ב [יא:]
בן בבי על הפקיע - שהיה מזויג את הפתילות (קולע פתילות למנורה).
בבבלי הביא זאת, דחה, והסיק שהיה ממונה להלקות¹⁵.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד
בבלי כה.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיינן מה שכתבנו שם.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג
בבלי כה.
הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיינן מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

קטורת מעשרת
בבלי כו. • פ"ב ה"ג [יב:]
נמצאתה אומר שני כהנים היו מתברכין בכל פעם.
בבבלי גם כן הובא שהקטורת מעשרת. והירושלמי הוסיף את ההדגשה שהם שניים.

הכתוב לא בא לנעול אלא לפתוח
פ"ב ה"ד [יג:]
וכי מה בא הכתוב - לפתוח או לנעול? לא בא לנעול אלא לפתוח (לא לסתום אלא לפרש).
בבבלי לשון זו אינה.

¹³ יתכן שקשור לכך שדרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד.). עיינן בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נג.
¹⁴ קשור לכך שהירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה (והיה פשוט לו שזלזלו בשפיכות דמים), והבבלי ממעט בזה. עיינן בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.
¹⁵ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיינן בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

פרק ג – אמר להם הממונה

נאמנות של נשים, סוסיתה פ"ג ה"א [יג]:
 רבי אמי מטלטל (בראש השנה פ"ב ה"א [יא].) הגירסא: מל, וכן הגיה הפני משה כאן) **על פום נשיא**
 דאמרן שמשא הוות על סוסיתה (היה מטלטל ע"פ נשים שאומרות שהשמש שקעה בעיר שנקראת
 סוסיתה והשבת יצאה. ומראה הפנים וציון ירושלים דנו בנאמנות הנשים על כך).
בבבלי לא הובא דין זה, ולא נזכר המקום "סוסיתה".

מזכיר חברון כדי להזכיר זכות אבות פ"ג ה"א [יג]:
 ולמה עד שהוא בחברון והוא אומר הין (הן)? בא להזכיר זכות אבות.
בבבלי לא הובא טעם לזה.¹⁶

זריזים מקדימים למצוות – אינו בירושלמי בבלי כח:
 עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ד ה"ח [כ].

אברהם קיים עירובי תבשילין – אינו בירושלמי בבלי כח:
 עיין מה שכתבנו בקידושין פ"ד ה"ב [מח].

זמנם של איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה בבלי כט. • פ"ג ה"ב [יד].
 אמר רבי חנינה: מאילת השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ארבעת מיל, ומשיאיר
 המזרח עד שתנץ החמה אדם מהלך ארבעת מיל.
בבבלי פסחים צד. נחלקו האם מעלות השחר עד הנץ החמה ארבעה מילין או חמישה
 מילין. הכוכב אילת השחר והזמן שבינו לעלות השחר לא הוזכרו כלל בבבלי.

ביאה במקצת – לא שמה ביאה בבלי לא.
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ב ה"ג [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד פ"ג ה"ב [יד].
 הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם תולדות אש כאש, כיבוי גחלת מתכת בבלי לד: • פ"ג ה"ה [טז].
 רבי יודה (שמתיר לחמם עששיות של ברזל ולהטילם לצונן) סבר מימר (סובר) שאין תולדת אש
 כאש, ורבנן סברין מימר תולדת אש כאש.
בבבלי יש בסוגיא זו כמה שינויים: הבבלי ביאר את דעת רבי יהודה בכך שלא הגיע
 לצירוף, או שדבר שאינו מתכוון מותר. בבבלי (שבת לט.) פשוט שתולדות האור
 אסורות.¹⁷ כמו כן מהירושלמי כאן מוכח שכיבוי גחלת של מתכת הוא איסור

¹⁶ כשיטת הבבלי לא להביא טעמים אגדיים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

¹⁷ מצאנו שלירושלמי יש מחלוקת האם תולדות האור כאור, ולבבלי אין בזה מחלוקת. עיין בפרק "שיטות
 הירושלמי והבבלי" סעיף כא.

דאורייתא, ובבבלי (שבת מב.) מפורש שהוא רק דרבנן¹⁸. וכן הירושלמי כאן דן באיסור כיבוי, והבבלי באיסור צירוף (וגליון הש"ס על הירושלמי כאן דן בזה).

פ"ג ה"ו [טז]:

מחלוקת כמה כותנות לכל כהן

רבנן אמרי: שתי כותנות לכל אחד ואחד, רבי יוסי אומר: אפילו כותנת אחת לכל אחד ואחד.
בבבלי לא הובא.

פ"ג ה"ו [יז]:

מחלוקת אם צריך לשמה במזוזה, אבני קודש ובגדי כהונה

עור שעיבדו לשם קמיע (לשם חולין ולא לשם מזוזה) - מותר לכתוב עליו מזוזה, רבן שמעון בן גמליאל אוסר (שמזוזה צריכה עיבוד לשמה) וכו'. דתני אבני קודש (כגון לבניית המזבח) - צריך שתהא חציבתן בקודש ובקודש יחצבו (לשם קודש), בגדי קדש (בגדי כהונה) - צריך שתהא אריגתן בקודש ובקודש יארגו (לשם קודש), ואמר רבי חנינה בשם רבי יסא במחלוקת היא (הבבלי אבני קודש ובגדי כהונה צריכים להיות לשמן היא לדעת רשב"ג, אך חכמים חולקים עליו, כמו במזוזה).

בבבלי לא דן בכל אלה¹⁹. הרמב"ם פסק שמזוזה אינה צריכה עיבוד לשמה (תפילין פ"א ה"א), אך כלי קודש ואבני קודש צריכים להיות לשמן (בית הבחירה פ"א ה"כ).

פ"ג ה"ו [יז]:

סיבה ומסובב בבלי שרת

כלי שרת מאימתי הן קדישין - מיד או בשעת התשמיש? אין תימר (אם תאמר) מיד - ניחא, אין תימר בשעת התשמיש - כאחת הן קדושין? (אי אפשר לומר שעבודתן מחנכתן כי לא יתכן שסיבה ומסובב יקרו באותו הרגע).
בבבלי יב: פשוט שאפשר שעבודתן מחנכתן.

פ"ג ה"ו [יז]:

הזורק כלי לד' אמות של מת - אסור בהנאה

הזורק כלי לפני מיטתו של מת (מפני צער רוצה לאסור על עצמו את ממונו) - לתוך ארבע אמות אסור בהנייה (כתשמישי המת שאסורים בהנאה. פני משה: שנתכוון שיהא נקבר עימו. קרבן העדה: שמת תופס ארבע אמות ונחשב כאילו הוא על המת עצמו), כל חוץ לארבע אמות - מותר בהנייה.

בבבלי סנהדרין מח: אין דין של ארבע אמות, אלא רק אם נגעו במיטה אסורים מדרבנן משום דמחלפי בתכריכי המת.

בבלי לה: • פ"ג ה"ו [יז]:

מילא כותנת שקופה במים וכך נסתמה

מעשה ברבי אלעזר בן חרסום שלבש כותנות בשתי ריבוא, ועלה והקריב על גבי המזבח, והורידו אותו אחיו הכהנים שהיה נראה מתוכה ערום. מה עשה? מילא אותה מים (וכך נסתמו הנקבים) וסבב את המזבח שבע פעמים.

¹⁸ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי כיבוי מתכת הוא דאורייתא ולבבלי רק דרבנן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כד.

¹⁹ קשור לכך שהירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה (העור של המזוזה, האבנים ובגדי כהונה) כדין המצוה עצמה (ולכן יש דעה שצריכים להיות לשמן), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ז.

בבלי הובא המעשה בלי הסוף שמילאה במים²⁰.

בבלי לו.

עולה מכפרת על הרהור

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ד"ז [יד:]

השם המפורש היה משתכח מהציבור

אילו ואילו (הקרובים אל הכהן הגדול והרחוקים ממנו) לא היו זזים משם (מבית המקדש) עד שהוא מתעלם מהן (שהיו שוכחים את השם המפורש ששמעו מהכהן הגדול), (שנאמר) זה שמי לעולם - זה שמי לעולם (שנעלם מהם).

בבלי לא הובא, ואת הלימוד "זה שמי לעולם" דורש בקידושין עא. על כך שצריך להסתיר את השם, אך לא שהיה משתכח מהם.

בבלי לח: • פ"ג ד"ז [יד:]

מעשים על הסתרת שם המפורש

שמואל הוה עבר, שמע פרסיא מקלל לבריה ביה (בשם המפורש) ומית. אמר: אזל גוברא (הלך כוחו של השם), ומאן דשמע שמע. רבי אינייני בר סוסיי סלק גבי רבי חנינה לציפורין (לציפורי). אמר: איתא ואנא מסר יתיה לך (בוא ואמסור לך את השם המפורש). עאל ליה בריה תחותי ערסא (נכנס בנו ונחבא תחת המיטה), עטש ושמע קליה. אמר: מה אתון נהיגין גביכון ברמיו? אזל לא לך ולא ליה (מה אתם נוהגים ברמאות, לא אומר לכם). חד אסי בציפורין אמר לרבי פינחס בר חמא: איתא ואנא מסר ליה לך. אמר ליה: לית אנא יכיל. אמר: למה? אמר ליה: דאנא אכיל מעשר, ומאן דרגיל ליה לא יכיל מיכול מבר נש כלום (איני יכול לקבל את השם המפורש, כי אני אוכל מעשר, ומי שידוע את השם המפורש לא יכול לקבל כלום מבשר ודם).

בבלי קידושין עא. גם כן הוזכר שלא מפרסמים את השם, אך מעשים אלה לא הובאו שם.

בבלי לז: • פ"ג ה"ח [יט.]

ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה

אף היא עשתה טבלה של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה שבשעה שהיתה החמה זורחת היו הניצוצות מנתזין ממנה והיו יודעין שזרחה החמה.

בבלי הניצוצות יצאו מהנברשת שעשתה, ולא מהטבלה. ושיירי קרבן (סוטה פ"ב ה"ב [י:]) כתב שמסברא נראה כדעת הבבלי.

בבלי לז: • פ"ג ה"ח [יט.]

מחלוקת האם פרשת סוטה כתובה בראשי תיבות

רבי שמעון בן לקיש בשם רבי ינאי: אל"ף ב"ת היה כתוב עליה וכו', תני רבי הושעיה: כל פרשת סוטה היה כתוב עליה (ממש, ולא בראשי תיבות) שממנה היה קורא ומתרגם כל דקדוקי הפרשה (והיפה עיניים פירש שאינה מחלוקת, אלא למסקנה לכ"ע היתה כתובה ממש ולא בראשי תיבות).

בבלי פשוט שהיתה כתובה בראשי תיבות.

²⁰ דרך הירושלמי להאריך יותר בסיפורי מעשים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

בריה בלעה את שער ניקנור – אינו בירושלמי
 ניקנור נעשו ניסים לדלתותיו וכו' ונטלו אחד מהם (מהדלתות) והטילוהו בים וביקשו להטיל עוד שני וכו' כיון שהגיע ללמינה (נמל) של יפו התחיל מבעבע מתחת הספינה.
בבלי גם כן הובא אותו מעשה, והוסיף שיש אומרים שבריה שבים בלעתה והקיא אתה ליבשה, ודעה זו לא הובאה בירושלמי²¹.

דעה שבית אבטינס וגרמו הם הכשרים שבכל הדורות
 בבלי לח. • פ"ג ה"ט [יט:]
 דתנינן תמן אילו הן הממונין שהיו במקדש (ומזכיר גם את בית גרמו ובית אבטינס), רבי חזקיה אמר: רבי סימון ורבנן, חד אמר כשירי כל דור ודור (הכשרים שהיו בכל ימי עמידת הבית) בא למנות, וחרנה (והאחר) אמר מי שהיה באותו הדור מנה מה שבדורו. מאן דאמר כשירי כל דור ודור בא למנות - על כולם (גם בית גרמו ואבטינס) הוא אומר זכר צדיק לברכה, מאן דאמר שהיה באותו הדור מנה מה שבדורו על כולם הוא אומר ושם רשעים ירקב.
בבלי הביא דעות שמעתה אסור לספר בגנותן, וכן שמצאו תשובה לדבריהם, אך לא כתב שהם הכשרים שבכל הדורות.

אין מלכות נוגעת בחברתה – אינו בירושלמי
 בבלי לח. • פ"ג ה"ט [כ.].
 ועל כולן היה בן זומא אומר משלך יתנו לך וכו' ואין אדם נוגע במוכן לך.
בבלי גם כן הביא זאת והוסיף: ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, וכן הובא בבבלי בכמה וכמה מקומות, ובירושלמי לא הובא כלל.

קריאה בשם של רשע
 בבלי לח.:
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ד ה"ב [עד:], ועיין מה שכתבנו שם.

השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה – הקב"ה משמרו
 בבלי לח.:
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ט [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – טרף בקלפי

הגורלות היו חקוקים ולא כתובים
 פ"ד ה"א [כ.].
 חקוקים היו (הגורלות, ולא כתובים).
בבלי לא הובא.

הגורל בחלוקת ארץ ישראל
 פ"ד ה"א [כ.].
 בשתי קלפיות נתחלקה ארץ ישראל, אחת שהגורלות נתונים בתוכה ואחת ששמות השבטים בתוכה, ושני פירחי כהונה עומדים, מה שזה מעלה וזה מעלה - זכה.
בבלי בבא בתרא קכב. גם כן הובא, והוסיף שגם האורים ותומים אמרו איזה שבט זכה באיזה תחום.

²¹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

אפילו מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, אך הקב"ה כן
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ה ה"ב [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

נתערבו הגורלות
נגע בהן כשהן למטה ונתערבו (הגורלות נתערבו כשהיו עדיין בתוך הקלפי) - אין השעירים כמצותן, ומשהעלה אותן נגע בהן ונתערבו - השעירים כמצותן (משום שעליית הגורל מהקלפי היא זו שמעכבת, ולכן צריך שהגורל יהיה ברור בזמן העלייה). ובעלייתו נגע בהן ונתערבו אמר (במקרה שנתערבו לאחר העלייה, שכשר, אומר): אם של שם יעלה בימיני יקדש זה שעל ימיני קדש אם שלשם יעלה בשמאלי יקדש זה שעל שמאלי קדש.
בבבלי נחלקו אמוראים האם עליית הגורל מהקלפי מעכבת, ולא הביא את המקרה שנתערבו הגורלות.

הכתב על הציץ
ציץ, היה כתוב עליו קודש לה', קודש מלמטן ושם מלמעלן, כמלך שהוא יושב על קתדרון (כיסא) שלו.
בבבלי סוכה ה. ושבתי סג: הלשון: "כתוב עליו ב' שיטין, יו"ד ה"א מלמעלה וקודש למ"ד מלמטה", ולא הוסיף "כמלך שיושב על קתדרון שלו"²². והמפרשים האריכו בכמה שיטות בהסבר צורת הציץ.

שעיר מעכב את הפר
פר מעכב את השעיר (אם הקדים אחת מעבודות השעיר המאוחרות לעבודות הפר - עבודה זו נפסלת), השעיר מעכב את הפר (אם הקדים אחת מעבודות הפר המאוחרות לעבודות השעיר - עבודה זו נפסלת).
בבבלי סובר שפר מעכב את השעיר אך שעיר אינו מעכב את הפר.

גירסא הפוכה במחלוקת האם הווידוי מעכב בשעיר המשתלח
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ו ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלוש לשונות הן
רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: שלשה לשונות הן - של שעיר בסלע ושל מצורע בשקל ושל פרה בשתי סלעים.
בבבלי נחלקו אם הן שלוש לשונות או שתי לשונות.

גירסא הפוכה במחלוקת האם אפילו בדמו של פר
שחט ומת (הכהן הגדול), אחר מהו שייכנס בדמו? רבי שמעון בן לקיש אמר: בפר אבל לא בדם (ולכן הכה"ג החדש צריך לשחוט פר חדש), רבי חנינה ורבי יונתן תריהון אמרין אפילו בדם (ולכן הכה"ג החדש יוצא ידי חובה בדם של אותו הפר).
בבבלי מט: הדעות הפוכות: ריש לקיש אמר אפילו בדמו של פר ורבי חנינא אמר בפר ולא בדמו של פר²³.

²² יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

בבלי מד.

על מה מכפרים בגדי כה"ג

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ז ה"ג [לח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מד. • פ"ד ה"ד [כב:]

כיצד מזקקים זהב

וזהב מאופז - זהב מזוקק, שהיו מחתכין אותו כזתים, וטחים אותו בצק, ומאכילין אותו לנעמיות (יעניים) והן מסננות אותו (בקיבתן). ויש אומרים שהיו טומנין אותו בזבל שבע שנים.

בבלי לא הובא.

בבלי מה. • פ"ד ה"ד [כג.]

דם פרויים הוא פירות מגפן של זהב

זהב פרויים - רבי שמעון בן לקיש אמר: אדום דומה לדמו של פר. ויש אומרים: זהב שהוא עושה פירות, כיי (כמו) דתנינן תמן וגפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל. אמר רבי אחא בר יצחק: בשעה שבנה שלמה את בית המקדש צר כל מיני אילנות לתוכו, ובשעה שהיו אילו שבחוץ עושין פירות היו אילו שבפנים עושין פירות, הדא היא דכתיב פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן וגו'. אימתי יבשו? אמר רבי יצחק חנינא בר יצחק: בשעה שהעמיד מנשה צלם בהיכל יבשו, דכתיב ופרח לבנון אומלל.

בבלי הביא רק את הפירוש הראשון, שדומה לדם הפרים. האגדה על גפן של זהב גם כן הובאה בבבלי (אך לא בעניין זהב פרויים) בדף לט.; ושם מבואר שהגפן יבשה כשנכנסו עובדי כוכבים להיכל.

בבלי מג. • פ"ד ה"ה [כג.]

סוגיית פיטום הקטורת

פיטום הקטורת הצרי והצפורן וכו'.

בבלי סוגיא זו לא הובאה ביומא כלל, אלא בכריתות ו.²⁴

בבלי מה.

כל פניות לא יהו אלא לימין – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו ביומא פ"א ה"ב [ה:].

בבלי מו:

טומאה דחוויה בציבור לכו"ע

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"ה [מט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – הוציאו לו

בבלי מז. • פ"ה ה"א [כד:]

הכף היא כלי חול

הכף (של הקטורת) וכו' הדא אמרה כלי חול הוא (הכף).

בבלי לא דן האם היא כלי חול או קודש.

²³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

²⁴ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (והקטורת שייכת יותר למסכת יומא), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

צניעותה של קמחית

בבלי מז.

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ב [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת כיצד פודים תמידים שהותירו

פ"ה ה"א [כד:]

הותירו תמידין (בראש חודש ניסן נשארו תמידים שנקנו לפני כן, ואי אפשר להקריבם כעת משום שהם נקנו מתרומת הלשכה של השנה שעברה) - שמואל אמר נפדין כתמימין, רבי יוחנן אמר נפדין כפסולי המוקדשין (ירעו עד שיסתאבו).

בבבלי שבועות יא: היא מחלוקת תנאים: לחכמים נפדים תמימים ולרבי שמעון לא.

חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי

בבלי מט.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם אפילו בדמו של פר

בבלי מט:

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ד ה"ג [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם היתה פרוכת גם בעלייה

בבלי נא: • פ"ה ה"א [כו:]

מה טעמא דרבנן? והבדילה הפרכת לכם וגו' (ומספק עשו שתי פרוכות). מה עבד לה רבי יסי? בין קודש קדשים שלמעלן לקדש קדשים שלמטן (הפסוק מלמד שצריך פרוכת גם בעלייה בין קודש הקודשים לקודש). ולית לרבנן כן (שיש גבול ביניהם גם בעלייה)? אית לן כהיא דתנינן וראשי פסיפסין מבדיל בעלייה בין קודש לבין קודש הקדשים (אך לא פרוכת).

בבבלי דן במחלוקת רבי יוסי וחכמים, אך לא הביא שנחלקו לגבי פרוכת בעלייה.

היכן הלך הכה"ג כשנכנס לקה"ק

בבלי נא: • פ"ה ה"ב [כו:]

תני מן המנורה ולדרום היה נכנס דברי רבי מאיר, רבי יוסי אומר: מן השולחן ולצפון היה נכנס. אית תניי תני: ממזבח הזהב ולמנורה היה נכנס.

בבבלי רבי יהודה אומר בין המזבח למנורה (כדעה השלישית בירושלמי), רבי מאיר אומר בין השולחן למזבח (דעה זו אינה בירושלמי), רבי יוסי אומר בין השולחן לכותל (כדעתו בירושלמי). הדעה שמהמנורה ולדרום (דעת רבי מאיר בירושלמי) אינה בבבלי.

פסוקים שאין להם הכרע

בבלי נב.

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ז [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הכה"ג הזיז את הפרוכות כדי שלא ישרפו

בבלי נב: • פ"ה ה"ב [כו:]

דוחק היה באצילי ידיו (במרפקים) כדי שלא ישרפו הפרוכות (מזיז את הפרוכות לצדדים כדי שלא ישרפו מהגחלים).

בבבלי לא הובא.

הכה"ג זורק את הכף באוויר או תופסה ברגלו

בבלי מט: • פ"ה ה"ב [כז:]

אמר רבי חנינה: מניח את הכף בארץ וזורקה באויר וקולטה במחתה, שמואל אמר: בודדה ברגלו.

בבבלי סובר שאוחז את הכף באצבעות ידיו או בשיניו.

תפילת כהן גדול

בבלי נג: • פ"ה ה"ב [כו].

וכן היתה תפילתו של כהן גדול ביום הכיפורים בצאתו בשלום מן הקודש: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שלא תצא עלינו גלות וכו', שלא יצא עלינו חסרון וכו', שתהא השנה הזאת שנת זול וכו', ואל תפנה לתפילת יוצאי דרכים וכו', שלא יגבהו שררה זו על גב זו, ועל אנשי השרון היה אומר וכו' שלא יעשו בתיהן קבריהן. ולא היה מאריך שלא להבעית את ישראל.

בבבלי הנוסח קצר הרבה יותר. ונוהגים לומר ביום כיפור בסדר העבודה נוסח דומה לנוסח הירושלמי.

הכה"ג שהאריך בתפילתו הוא שמעון הצדיק

בבלי נג: • פ"ה ה"ב [כו].

ולא היה מאריך (בתפילה בקודש הקודשים) שלא להבעית את ישראל. מעשה באחד שהאריך וגמרו להיכנס אחריו (שחששו שמת), אמרו שמעון הצדיק היה, אמרו לו: למה הארכתה? אמר להן: מתפלל הייתי על מקדש אלהיכם שלא יחרב וכו'. **בבבלי** גם כן הובא מעשה זה, אך לא מוזכר שהוא שמעון הצדיק.

אפילו מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, אך הקב"ה כן

פ"ה ה"ב [כו].

שמעון הצדיק וכו' אמר להן: כל שנה שנה ושנה שהייתי נכנס לבית קודש הקדשים היה זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים נכנס עמי ויוצא עמי, ובשנה הזו נכנס עמי ולא יצא עמי. בעון קומי (לפני) רבי אבהו: והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקודש עד צאתו - אפילו אותן שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם (דהיינו מלאכים) לא יהיו באהל מועד! אמר לון: מה אמר לי דהוה בר נש (שהיה אדם או מלאך)? אני אומר הקב"ה היה.

בבבלי לט: מובא המעשה בשמעון הצדיק, אך לא מוזכר שהוא הקב"ה עצמו אלא סתם "זקן"²⁵.

כל פניות לא יהו אלא לימין – אינו בירושלמי

בבלי נח:

עיין מה שכתבנו ביומא פ"א ה"ב [ה:].

מקום ההזאות במקדש

בבלי סא. • פ"ה ה"ו [ל:]

וכפר את מקדש הקודש - זה לפני לפנים, ואת אוהל מועד - זה ההיכל, ואת המזבח - זה מזבח הזהב, יכפר - אף על העזרות, מה אית לך כפרה בעזרות (איזו כפרה יש בעזרות), לא השיריים? (בתמיה. מוכח מהירושלמי שברייתא זו דנה על מקום ההזאות).

בבבלי הובאה ברייתא זו, ורש"י (ד"ה זה) פירש שמכפר על טומאות שקרו במקומות אלו, ותוס' (שבועות יג: ד"ה וכיפר) פירשו שמזה במקומות אלו, כיירושלמי. ומראה הפנים והיפה עיניים דנו בזה.

²⁵ מצאנו עוד שהירושלמי סובר שאסור למלאך להיות בקודש הקודשים, והבבלי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ס.

פרק ו – שני שעירי

החצוצרות צריכות להיות שוות בבלי סב: • פ"ו ה"א [לא:]
שעירים וכו' שיהו שוין, כבשים וכו' שיהו שוין, צפרים וכו' שיהו שוות, חצוצרות מיעוט חצוצרות שתיים אם כן למה נאמר שתי? שיהו שוות.
בבלי הובא הדין שצריכים להיות שווים לגבי שעירים כבשים וציפורים, אך לא לגבי חצוצרות.

גירסא הפוכה במחלוקת איזה שעיר קרב בבלי סד: • פ"ו ה"א [לב:]
אי זה מהן קרב תחילה (כאשר מת אחד השעירים ולקח זוג לשני)? רב אמר: שני שבין זוג שני, רבי יוחנן אמר: שני שבין זוג ראשון.
בבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר בזוג הראשון ורב אמר בשני²⁶.

גירסא הפוכה במחלוקת האם הוידוי מעכב בשעיר המשתלח פ"ו ה"ב [לג:]
יעמד חי (השעיר המשתלח) וכו' - עד מתי הוא חיה? עד וכלה מכפר את הקודש (עד סוף כל הכפרה, שהוא לאחר הוידוי) דברי רבי יהודה, רבי שמעון אומר עד שעת הוידוי (ולא כולל את זמן הוידוי). על דעתיה דרבי יהודה הוידוי מעכב, על דעתיה דרבי שמעון אין הוידוי מעכב.
בבלי מ: הדעות הפוכות: לרבי שמעון הוידוי מעכב ולרבי יהודה לא²⁷.

האם שעיר לעזאזל שברח מטמא בגדים פ"ו ה"ג [לג:]
ברח (השעיר שצריך להשתלח לעזאזל) דרך הליכה - מטמא בגדים, דרך חזירה - אינו מטמא בגדים (קרבן העדה פירש שדרך הליכה הוא שברח קודם שנדחה לצוק, ודרך חזירה הוא לאחר שנדחה לצוק ולא מת. והפני משה פירש שדרך הליכה הוא שברח לכיוון הצוק, ודרך חזירה הוא לכיוון אחר, ובשניהם הוא קודם שנדחה לצוק).
בבלי לא דן במקרה שהשעיר ברח.

השאלות על פלוני, רועה, ממזר וכו' – אינן בירושלמי בבלי סו: • פ"ו ה"ג [לג:]
שאלו את רבי אליעזר: חלה השליח (האדם שצריך לשלח את השעיר לעזאזל, האם אפשר לשלחו ביד אחר)? אמר להן: כך תהו בשלום. ואם חלה המשתלח (השעיר)? אמר להן: יכול הוא לטעון אתכם ולי. דחייו ולא מת? אמר להן: כן יהו אויבי השמים (דהיינו לא השיב להם על כל השאלות). לא שהיה רבי אליעזר מפליגן, אלא שלא היה אומר להן דברים שלא שמעון מימיו.
בבלי הוסיף ששאלוהו גם פלוני מהו לעולם הבא, וכן שאלוהו על רועה, ממזר, ומהו לסוד את ביתו. ולא השיב להם.

²⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

²⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, מיתת עובדי העגל
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ד [טז], ועיין מה שכתבנו שם.

פיתו בסלו, מעשים על צמא ביום כיפור
בבלי סו: • פ"ו ה"ד [לד].
שאיין יצר הרע תעב (תאב) אלא דבר שהוא אסור לו. כהדא, רבי מנא סלק למבקר (לבקר) לרבי חגי דהוה תשיש (חולה), אמר ליה: צהינא (אני צמא). אמר ליה: שתה. שבקיה ונחת ליה. בתר שעה סלק לגביה, אמר ליה: מה עבדת ההיא צהיותך (מה עשית עם צמאונך)? אמר ליה: כד שרית לי, אזלת לה (כשהתרת לי, הלך הצימאון). רבי חייה בר בא (אבא) הוה משתעי הדין עובדא (היה מספר מעשה זה): חד בר נש הוה מהלך בשוקא וברתיה עימיה, אמרה ליה ברתיה: אבא צהייה אנא (אני צמאה). אמר לה: אורכין ציבחד (הדרך מועטה). אמרה ליה: אבא צהייה אנא. אמר לה: אורכין ציבחד. ומיתת (בצמא). רבי אחא כד מפני מוספא (לפני תפילת מוסף) הוה אמר קומיהון: אחינן, מאן דאית ליה מיינוק (תינוק) - ייזיל בגיניה (ילך להאכילו).

בבבלי במקום הלשון "אין יצר הרע תאב אלא לדבר שהוא אסור לו", הלשון היא "פיתו בסלו"²⁸. כמו כן המעשה בבת שמתה בצמא לא הובא בבבלי²⁹.

מלאכי החבלה עוזא ועזאל – אינם בירושלמי
בבבלי הביא שהשעיר לעזאזל מכפר על מעשה עוזא ועזאל (מלאכי חבלה שירדו לארץ), והירושלמי לא הזכירם כלל³⁰.

האם חומת בית פאגי ירושלים
פ"ו ה"ו [לד]:
השוחרט תודה בפנים ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם - רבי יוחנן אמר: חוץ לחומת ירושלם וכו'.
בבבלי מנחות עח: ופסחים סג: גרס בדברי רבי יוחנן "חוץ לחומת בית פאגי". וגליון הש"ס על הירושלמי כאן הוכיח מזה שחומת בית פאגי היא חוץ לחומת ירושלים (כדי שהתלמודים לא יחלקו), אך הביא גם ראיות ודעות שהיא חוץ לחומת הר הבית, ולא חוץ לחומת ירושלים, ודן בזה.

פרק ז – בא לו כהן גדול

ברכת כה"ג "על ירושלים" – אינה בירושלמי
בבלי סו: • פ"ז ה"א [לו]:
ומברך עליה שמונה ברכות: על התורה ועל העבודה ועל ההודיה ועל מחילת העון ועל המקדש ועל ישראל ועל הכהנים ועל שאר התפילה.
בבבלי כאן ובסוטה מ: הוסיף "ועל ירושלים", ובירושלמי כאן ובסוטה (פ"ז ה"ו [לג]) ברכה זאת לא נמצאת. וכן הב"ח על הבבלי כאן מחק זאת.

²⁸ כדרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.
²⁹ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.
³⁰ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

קריאת התורה של כה"ג נקראת שיירי עבודה בבלי סה: • פ"ז ה"א [לז:]
 רבי אמי בשם רבי יוחנן: שירי עבודות (קריאת הפרשה והתפילה) עובדן בבגדי לבן, אמר רבי מתנא: מתניתא אמרה כן ואם לאו באיסטלית לבן משלו וכו' (הקרבן העדה פירש שהירושלמי דן בזה שהיא שלו שאינה בגדי כהונה, והפני משה פירש שהירושלמי דן בזה שאולי צריך דווקא שתהיה לבנה כדין בגדי לבן, וכן כתב היפה עיניים שלירושלמי האצטלית היא בגד קודש).
בבבלי קריאת התורה אינה עבודה אלא שהיא צורך עבודה, והאצטלית היא של חול.

האם מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה בבלי סה: • פ"ז ה"א [לז:]
 מוליכין את התורה אצלן (מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה) וכו'. והא תמן מייבלין אוריתא גבי ריש גלותא (והרי בבבלי מוליכים את הספר תורה לריש גלותא אע"פ שאינו גדול בתורה)! אמר רבי יוסה בי רבי בון: תמן על ידי שזרעו של דוד משוקע שם אינון עבדין לו כמנהג אבהתהון (משום שהוא מזרע בית דוד).
בבבלי כל זה לא הובא.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי סט:
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי סט:
 הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

הטעם שאין מדלגין בתורה בבלי סט: • פ"ז ה"א [לז:]
 אין מדלגין בתורה (בקריאה). רבי ירמיה בשם רבי שמעון בן לקיש: (הטעם הוא משום) שאין גלין (גוללים) ספר תורה ברבים (מפני טורח הציבור שיצטרכו להמתין). הגע עצמך שהיתה פרשה קטנה (למה לא ידלגו, והרי אין בזה טורח)! אלא כדי שישמעו ישראל תורה על סדר (שכן יוכלו לכוון לדברים ששומעים, ולא משום הטורח).
בבבלי לא דן מה הטעם שאין מדלגים.

ביטלו את היצר הרע של ע"ז – אינו בירושלמי בבלי סט: • פ"ז ה"א [לז:]
בבבלי הביא כאן (ובסנהדרין סד.) אגדה שביטלו את היצר הרע של עבודה זרה, והוא יצא כגור אריות של אש מקודש הקודשים, ורצו לבטל גם את היצר הרע של עריות וחזרו בהם משום שהעולם צריך אותו³¹.

הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת בבלי סט:
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח ברכת על התורה של כה"ג בבלי ע. • פ"ז ה"א [לז:]
 על התורה - (נוסח הברכה הוא) הבוחר בתורה.
בבבלי כתב שהברכה היא כדרך שמברכים בית הכנסת, ורש"י (סח: ד"ה על התורה) ביאר שהיא "אשר נתן לנו".

³¹ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

הטעם לבגדי לבן

בבלי ע. • פ"ז ה"ב [לז:]
ולמה בבגדי לבן? אמר רבי חייה בר בא (אבא): כשירות של מעלן כך שירות של מוטן,
מה למעלן איש אחד בתוכם לבוש בדים, אף למטן כתונת בד קודש ילבש.
בבבלי לא הובא טעם זה³².

הטעם שכה"ג משמש בשמונה בגדים

בבלי עא: • פ"ז ה"ג [לח:]
מפני מה כהן גדול משמש בשמונה כלים? רבי חנניה חבורן דרבנן אמר: כנגד המילה
שהיא לשמונה ימים, על שם בריתי היתה אתו.
בבבלי לא הובא³³.

כמה טעמים לכך שכה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים

פ"ז ה"ג [לח:]
מפני מה אינו משמש בבגדי זהב (בקודש הקודשים)? מפני הגאווה. אמר רבי סימון: על שם
אל תתהדר לפני מלך. אמר רבי לוי: שאין קטיגור נעשה סניגור, אתמול כתיב בהם
ויעשו להם אלהי זהב ועכשיו הוא עומד ומשמש בבגדי זהב?
בבבלי ראש השנה כו. הובא רק הטעם שאין קטיגור נעשה סניגור.

על מה מכפרים בגדי כה"ג

בבלי ע. • פ"ז ה"ג [לח:]
כתונת היתה מכפרת לובשי כלאים, אית דבעי מימר על שופכי דמים וכו'. מכנסיים
היה מכפר על גילוי עריות וכו'. מצנפת היתה מכפרת על גסי הרוח וכו'. אבנט היה
מכפר על הגנבים ואית דבעי מימר על העוקמנים וכו'. חושן היה מכפר על מטי הדין
וכו'. אפוד היה מכפר על עובדי עבודה זרה וכו'. מעיל וכו' (מכפר על) האומר לשון הרע
וכו'. ציצית דבעי מימר על הגודפנים אית דבעי מימר על עזי פנים.
בבבלי מד. הוזכר רק על קטורת, ושם כתוב שהיא מכפרת על לשון הרע.

אורים ותומים שנשאלו שתי שאלות יחד

בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]
ואין נשאלין שתי שאלות כאחת. אם נשאלו - אית תניי תני משיבו על הראשונה ואין
משיבו על השנייה, ואית תניי תני משיבו על השנייה ואינו משיבו על הראשונה, ואית
תניי תני אינו משיבו לא על הראשונה ולא על השנייה.
בבבלי פשוט שמשיבים רק לשאלה הראשונה.

כיצד היו האורים ותומים משיבים

בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]
אית תניי תני הקול היה שומע, אית תניי תני הכתב בולט.
בבבלי נחלקו אמוראים האם האותיות היו בולטות או מצטרפות, אך לא היה נשמע
קול.

היה חקוק על האורים ותומים "שבטי ישראל"

בבלי עג: • פ"ז ה"ג [לח:]
"כל אלה שבטי ישראל" היה חקוק עליהן (על האורים ותומים).

³² כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף לג.

³³ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף לג.

בבלי נקט שהיה כתוב עליהם "שבטי ישורון".

פרק ח – יום הכיפורים

בבלי עה:

המקור לשחיטת עוף

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ד ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עז: • פ"ח ה"א [לח:]

האגדה עם שר פרס וגבריאלי – אינה בירושלמי

בבלי האריך באגדה שהקב"ה אמר למיכאל שהוא רוצה לשרוף את ישראל, וגבריאלי צינן את הגחלים, ולכן העמידו את דובאל שר הפרסים במקום גבריאלי. ובירושלמי לא הובא, וכן שר הפרסים לא הוזכר בירושלמי כלל³⁴.

בבלי עז: • פ"ח ה"א [לט:]

שישה עינויים

ששה עינויים האמורין בפרשה וכו' (את אכילה ושתייה מונה כשני עינויים נפרדים).

בבלי מנה אותם כחמישה, וביאר ששתייה בכלל אכילה.

פ"ח ה"א [לט:]

סיכה שאינה של תענוג

ביום הכיפורים - בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג אסור. בתשעה באב ובתענית ציבור - סיכה שהיא של תענוג אסור, שאינה של תענוג מותר. **בבלי** לא דן בסיכה שאינה של תענוג.

בבלי עז:

מחלוקת אם הנודר מתירוש מותר ביין

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ז ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עז: • פ"ח ה"א [לט:]

השד שיבתא – אינו בירושלמי

מרחיץ ידיו ומקנחן במפה ומעביר את המפה על פניו וכו' (ביום כיפור).

בבלי הובא שצריך להדיח את ידיו משום שיבתא (שם שד). ודין זה, וכן השד שיבתא, לא הובאו בירושלמי³⁵.

בבלי עח: • פ"ח ה"א [לט:]

כלה רוחצת מפני איבה

הכלה (מותרת לרחוץ ביום כיפור) מפני איבה.

בבלי הלשון: כדי שלא תתגנה על בעלה³⁶.

³⁴ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

³⁵ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

³⁶ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (איבה) במקום שלילית בבבלי (שלא תתגנה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

ממעכים את השיעור

בבלי עט. • פ"ח ה"ב [לט:]

אמר רבי יוסה: זאת אומרת שצריך למעך את חללו (מוכח שהשיעור הוא בנפח ולא במשקל, וכן מוכח מהבבלי שבת צא., והפוסקים דנו בזה. האריך בזה מקראי קודש פסח קונטרס שיעור כזית ד).
בבבלי דין המיעוך לא הובא.

מקורות נוספים ששתייה בכלל אכילה

בבלי עט. • פ"ח ה"ג [מ:]

שתייה בכלל אכילה, אין אכילה בכלל שתייה. מניין שהשתייה בכלל אכילה וכו'? רבי יונה שמע לה מן הדא: על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם וכו' והתורה קראת אותו אכילה וכו'. חזר רבי יונה שמע לה מן הדא: ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך וכו' והתורה קראת אותו אכילה וכו'. רבי אבא מרי שמע לה מן הדא: לא אכלתי באוני אלא שתייתי וכו'. ואית דבעי מישמעניה מן הדא: לא תוכל לאכול בשעריך וגו' - תירושך זה היין יצהרך זו סיכה, והתורה קראת אותו אכילה.
בבבלי הביא רק את הפסוקים "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך" ו"ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך", והסיק שהוא גזירה שווה שכר מנזיר. ובשבועות כב: גם כן הובאה אותה סוגיא, ושם הוסיף שחוץ מהפסוקים יש גם מקור מסברא שכך לשון בני אדם.

מחלוקת מה מקור השיעורין

בבלי פ.

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה

פ"ח ה"ג [מ:]

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ו [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם תינוקות משלימים תענית

בבלי פב. • פ"ח ה"ג [מ:]

רב חונה (הונא) פתר מתניתא (פירש את המשנה): תינוקות אין מענין אותן ביום הכיפורים ולא מחנכין אותן, קודם לשנה קודם לשנתים מחנכין. רבי יוחנן פתר מתניתא: תינוקות אין מענין אותן ביום הכיפורים אבל מחנכין, קודם לשנה קודם לשתיים משלימין.
בבבלי הדעות הפוכות: לרב הונא יש השלמה ולרבי יוחנן אין³⁷.

מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג

בבלי פב.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

חולה רוצה להתענות והרופא מסתפק

בבלי פג. • פ"ח ה"ד [מא:]

חולה אומר יכול אני (להתענות) ורופא אומר איני יודע - רבי אבהו בשם רבי יוחנן: נעשה כספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת.
בבבלי דן רק במקרה שהרופא אומר צריך לאכול בוודאי והחולה אומר איני צריך, אך לא במקרה שהרופא מסתפק.

³⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מקורו של רבי מאיר לדרוש שמות
בבלי פג:
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"ט [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים
בבלי פג:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ב [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

כלב שוטה, רוח רעה
בבלי פג: • פ"ח ה"ה [מא:]
כלב שוטה וכו' רוח תזזית עולה עליו.
בבלי גם כן מובאת סוגיית כלב שוטה כמו בירושלמי, אך הלשון היא: רוח רעה שורה עליו.

חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי
בבלי פג:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם,

רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו
בבלי פד:
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ב [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שפיקו"נ דוחה שבת
בבלי פה: • פ"ח ה"ה [מא:]
מניין שספק נפשות דוחה את השבת? רבי אבהו בשם רבי יוחנן: אך את שבתותי תשמרו - מיעוט, אית דבעי מימר: אמרה תורה חלל עליו שבת והוא יושב ומשמר שבתות הרבה.
בבלי הביא את לימודים אלו ועוד מקורות נוספים, הקשה על כולם, והסיק שנלמד מ"וחי בהם"³⁸.

הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש
בבלי פה: • פ"ח ה"ה [מא:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"א ה"י [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד בודקים אם האדם חי
בבלי פה: • פ"ח ה"ה [מא:]
עד איכן (היכן בודקים אם הוא חי)? תרין אמורין (אמוראים), חד אמר עד חוטמו, וחורנה (והאחר) אמר עד טיבורו.
בבלי נחלקו אם בודקים עד חוטמו או עד ליבו, ותלה זאת במחלוקת מהיכן הוולד נוצר - מראשו או מטיבורו (ומשמע שמדמה בין טיבורו לליבו).

הדין בשמים, זכויות ועבירות
בבלי פה: פז.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"א [מט.-מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין עשה ללאו בכפרת יו"כ
בבלי פה: • פ"ח ה"ו [מב.]
הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"א ה"ו [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

³⁸ במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טב.

האומר אין עולה מכפרת ואין יו"כ מכפר
 בבלי פו. • פ"ח ה"ז [מב.]
 האומר אין עולה מכפרת אין עולה מכפרת עלי - מכפרת היא, אי איפשי שתכפר לי - אינה מכפרת לו על כרחו, אין יום הכיפורים מכפר - מכפרת היא, אי איפשי שיכפר לי - מכפר הוא לו על כרחו (אך בשבועות פ"א ה"ו [ז.]) הגירסא: האומר אין העולה מכפרת אין העולה מכפרת - מכפרת היא על כרחו, האומר אין יום הכיפורים מכפר - מכפר הוא לו על כרחו, אי איפשי שיכפר לי - אין מכפר לו על כרחו).
בבבלי כריתות ז. יש מחלוקת לגבי האומר אין יום הכיפורים מכפר - האם מכפר לו, ותלה זאת במחלוקת לגבי האומר לא יתכפר לי חטאתי - האם מכפרת. ולירושלמי אין בזה מחלוקת. כמו כן הבבלי לא הביא שיש חילוק בין הלשון "אין מכפר" ללשון "אי אפשי שיכפר".

עולה מכפרת על הרהור
 פ"ח ה"ז [מב.]
 שהעולה מכפרת על הרהור הלב.
בבבלי לו. כתב שעולה מכפרת על עשה ועל לאו שניתק לעשה, ולא על הרהור.

האם לרבי יו"כ מכפר בלא תשובה
 בבלי פה: • פ"ח ה"ז [מב.]
 רבי זבידא אמר רבי יסא מקשי: מיסבור סבר רבי שיום הכיפורים מכפר בלא תשובה? (בתמיה). רבי אשיין רב יונה רבי בא (אבא) רבי חייה בשם רבי יוחנן: מודה רבי שאין יום הכיפורים מכפר אלא בתשובה, הא מיתה מכפרת בלא תשובה (ובשבועות פ"א ה"ו [ז.]) מובאת גם כן אותה סוגיא, וגרס: יום הכיפורים מכפר בלא תשובה ומיתה ממרקת בלא תשובה). תני יום מיתה כיום תשובה (מיתה מכפרת בלא תשובה) - מאן תנינא? רבי. הווי הדא היא דתנינן מיתה ויום הכיפורים מכפרין עם התשובה (משנתנו) - דלא כרבי.
בבבלי נשאר בזה שרבי סובר שיו"כ מכפר בלא תשובה, כגירסת הירושלמי בשבועות. כמו כן בבבלי מסיק שמשנתנו כן כרבי, ומפרש שלרבי אע"פ שיו"כ מכפר בלא תשובה, תשובה לא מכפרת בלא יו"כ.

הכפרה מתחלקת בין תשובה ויום הכיפורים וייסורים
 בבלי פו. • פ"ח ה"ז [מב:]
 העובר על מצוה בלא תעשה - התשובה תולה ויום הכיפורים מכפר וכו', העובר על כריתות ומיתות בית דין במזיד - התשובה ויום הכיפורים מכפרין מחצה והייסורין בשאר ימות השנה מכפרין מחצה וכו', אבל מי שנתחלל בו שם שמים וכו' - תשובה ויום הכיפורים מכפרין שליש והייסורין מכפרין שליש והמיתה ממרקת בייסורין.
בבבלי הלשון "תשובה ויום הכיפורים תולין והייסורין ממרקין", וכן "התשובה ויום הכיפורים וייסורין תולין ומיתה ממרקת", ולא מחלק את הכפרה למחצה ולשליש.

האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות
 פ"ח ה"ז [מב:]
 שהשעיר (המשתלח) מכפר מיד, ויום הכיפורים (אם אין שעיר המשתלח) מכפר משתחשך - אמר רבי חונה, איתתבת קומי (הקשתי לפני) רבי ירמיה (שהרי כשאין שעיר, יו"כ הוא במקום השעיר, וצריך לכפר בזמן שהיה השעיר מכפר, ולא רק משתחשך). ואמר: תיפתר שהיה בדעתן להביא שעיר אחר ולא הביאו (השעיר נפסל, ורצו להביא שעיר אחר, וכיוון שרצו להביא שעיר אחר - יו"כ עדיין לא כיפר, כי יו"כ מכפר רק כשאין שעיר). רבי יוסי בי רבי בון בעי: ואין הקב"ה רואה את הנולד? ויכפר מיד! (הרי הקב"ה ידע מראש שלא ימצאו שעיר אחר, ואם כן יו"כ היה צריך לכפר. ונשאר בקושיא).

בבלי לא הובא. על דברי הירושלמי שהקב"ה רואה את הנולד³⁹, הקשה השיירי קרבן (סנהדרין פ"י ה"א [מט:]) שהרי חיפוש שעיר חדש הוא דבר שתלוי בבחירת האדם, ואם כן לכאורה לא שייך בזה שהקב"ה רואה את הנולד. ונשאר בקושיא.

המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מחילה למוציא שם רע
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ח ה"ז [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח הווידוי
בבלי פז: • פ"ח ה"ז [מב:]
כיצד הוא מתודה? רבי ברכיה בשם רבי בא (אבא) בר בינה: רבוני חטאתי ומורע עשיתי ובדעת רעה הייתי עומד ובדרך רחוקה הייתי מהלך וכשם שעשיתי איני עושה. יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתכפר לי על כל פשעי ותמחול לי על כל עונותי ותסלח לי על כל חטאתי.
בבלי יש כמה דעות בנוסח הווידוי, אך אין את הדעה הזו.

תפילת נעילה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

³⁹ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי מקשה שהרי הקב"ה יודע את העתיד, והבבלי לא הביא קושיא זו. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נ.

מסכת סוכה

פרק א – סוכה

המקור לדין גובה הסוכה
 בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
 ורבנן ילפין לה מפתחו של היכל, ורבי יודה יליף לה מפתחו של אולם וכו', מאי כדון?
 רבי אבהו בשם רבי יוחנן: התורה אמרה בסוכות תשבו - עד עשרים אמה את יושב
 בצילה של סוכה, מעשרים אמה ולמעלה את יושב בצילן של דפנות.
בבבלי מובאות שלוש דעות: שיראה את הסכך, צל סוכה, דירת עראי.

השוואות בין דיני סוכה לדיני מבוי
 בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
 יש דברים כשרים בסוכה ופסולים במבוי כשירים במבוי ופסולים בסוכה: דוקרנין
 (ארבעה עמודים שסיכך על גביהם) כשירים בסוכה ופסולין במבוי וכו', דפנות כשירות בסוכה
 ופסולות במבוי וכו', רחב מעשר אמות בסוכה כשר ובמבוי פסול וכו', חמתה מרובה
 מצילתה בסוכה פסולה במבוי כשר, סוכה מקורה פסולה מבוי מקורה כשר.
בבבלי השוואה זו לא הובאה.

בניה של הילני היו תלמידי חכמים
 בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]
 והלא שבעה בנים תלמידי חכמים היו לה (להילני המלכה).
בבבלי לא כתב שהם תלמידי חכמים.

עשבים לא ממעטים בסוכה
 בבלי ד. • פ"א ה"א [ב:]
 עלו בו (בסוכה) עשבים - אין ממעטין בה (בשיעור הסוכה).
בבבלי דן בתבן עפר וצרורות, אך לא בעשבים.

ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם
 בבלי ד:
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לדין עשרה טפחים
 בבלי ה. • פ"א ה"א [ב:]
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

הארון היה מכוון את הרוחות
 פ"א ה"א [ב:]
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הכתב על הציץ
 בבלי ה.
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ד ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת מה מקור השיעורין
 בבלי ו.
 הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמם של רבי שמעון ורבנן במניין הדפנות
 רבי שמעון אמר ארבע ורבנן אמרי שלש. מה טעמון דרבנן? סכות סכות סכות הרי שלש וכו'. מה טעמא דרבי שמעון? סכת סכת סוכות מלא הרי ארבע וכו'. טעמא דרבי שמעון וטעמון דרבנן מן הדין קרייא (מפסוק זה): וסוכה תהיה לצל יומם מחורב - הרי אחת, ולמחסה ולמסתור - הרי שתיים, מזרם וממטר - רבנן עבדין מזרם וממטר אחת, רבי שמעון עבד מזרם וממטר שתיים.

בבבלי הובא רק המקור מ"סכת סכות סוכות" אך יש כמה שיטות בדרשות, ולאחת השיטות נחלקו שרבנן סוברים יש אם למסורת ורבי שמעון סובר יש אם למקרא, והעדה שיש אם למקרא לא הוזכרה בפירוש בירושלמי (אמנם קרבן העדה פירש בירושלמי כאן שנחלקו אם יש אם למקרא או למסורת)¹. את מקורו של הירושלמי מהפסוק "וסוכה תהיה" הביאו התוס' (ד"ה וסוכה).

גם לב"ה צריך לחדש דבר בסוכה ישנה
 צריך לחדש בה דבר (גם לבית הלל שמכשירים סוכה ישנה, סוברים שצריך לחדש בה דבר קודם החג. קרבן העדה: הוא רק למצוה מן המובחר).
בבבלי לא הוזכר כלל לחדש בה דבר לבית הלל². והשו"ע פסק שצריך לחדש בה (א"ח סי' תרלו סעיף א).

מצה ישנה
 בבלי ט. • פ"א ה"ב [ד:]: מצה הישנה - תפולגתא (מחלוקת) דבית שמאי ודבית הלל (כמו בסוכה). אמר רבי יוסה: דברי הכל היא, מכיון שלא עשאה לשם פסח דבר בריא שלא דיקדק בה.
בבבלי לא קישר את סוכה ישנה למצה ישנה³, ולא הזכיר כלל את דין מצה ישנה, אלא בפסחים לח: כתב שצריך לשמור את המצה לשם מצוה.

ברכה על עשיית סוכה
 פ"א ה"ב [ד:]: הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ג [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם קציצתן זוהי עשייתן
 בבלי יא. • פ"א ה"ה [ה:]: תרתיהון (שני התנאים: הדלה ונענע) לקולא: הדלה אותן לכך אף על פי שלא נענע (פני משה פירש שהוא משום שקציצתן זוהי עשייתן, אך היפה עיניים ביאר בדעת הירושלמי שקציצתן אינה עשייתן), נענע אף על פי שלא הדלה אותן לכך.
בבבלי היא מחלוקת אמוראים האם קציצתן זוהי עשייתן.

שיעור חבילה
 בבלי יב. • פ"א ה"ו [ו.]: אין חבילה פחותה מעשרים וחמשה.
בבבלי לא הובא.

¹ בירושלמי לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סה.
² הירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה כדין המצוה עצמה, והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ז.
³ דרך הירושלמי לדמות יותר סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

כתיבת גט על ידות אוכלים
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחיצה תלויה בשבת ובסוכה
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ח ה"ח [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מדמה את מחיצה תלויה לפי תקרה
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ח ה"ח [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

סכך פסול פוסל בארבע אמות
סכך פסול אינו פוסל אלא בארבע אמות.
בבבלי נחלקו אמוראים האם פוסל בכל מקום בארבע אמות או שבאמצע בארבעה טפחים ורק מן הצד בארבע אמות.

דימוי סוגיות שונות
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ז א ה"א [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – הישן תחת המיטה

האם העוסק בתורה פטור מהסוכה
מחלפה שיטתיה דרבי יודה, תמן הוא אמר המעשה קודם לתלמוד וכא (וכאן) הוא אומר הכין (שישנו תחת המיטה והיו פטורים מסוכה משום שלמדו תורה)? סבר רבי יודה הישן תחת המיטה כישן תחת הסוכה (וכן יוצא ידי חובה).
בבבלי פשוט שטעמו של רבי יהודה שהישן תחת המיטה כן יצא ידי חובה, כמסקנת הירושלמי⁴. לגבי תלמוד ומעשה הבבלי לא דן כאן (אלא בקידושין מ: ועוד)⁵.

העבר טבי היה מניח תפילין
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"י א ה"א [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"א ה"ז [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם דין דופן שווה לדין לחי
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"א ה"ז [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴ בכמה מקומות הבבלי מביא מייד את מסקנת הירושלמי בלי הה"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

⁵ קצת קשור לשיטת הירושלמי להחשיב יותר את קיום התורה (ישיבה בסוכה), ושיטת הבבלי להחשיב יותר את לימוד התורה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

כתיבת גט על ידות אוכלים

בבלי כד:

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה

בבלי כד:

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה ששומרי ממון חייבים בסוכה

בבלי כו. • פ"ב ה"ה [יג:]

הדא דאת אמר (זה שפטורים מהסוכה נאמר) בשומרי גייסות (להגן על הנפשות, והיא מצוה), אבל בשומרי ממון עשו אותן כשומרי גנות ופרדיסין (שחייבים בסוכה, שאין לפוטרום בשביל הנאת ממון. כך פירש קרבן העדה, וכל המפרשים (פני משה, גליון הש"ס על הירושלמי, ציון ירושלים, יפה עיניים) חלקו עליו ופוטרים גם שומרי ממון).

בבבלי פשוט שגם שומרי ממון פטורים מהסוכה.

ברכת בורא נפשות על פחות מכשיעור

בבלי כו. • פ"ב ה"ו [יד:]

הוינן סברין מימר שלא בירך אחריו (רבי צדוק על האוכל) שלש ברכות, הא ברכה אחת בירך. אשכח תני: לא ברכה אחת ולא שלש ברכות (קרבן העדה פירש "לא בירך ברכה אחת" - אפילו בורא נפשות. וציון ירושלים הביא פוסקים שכן מברכים בורא נפשות על פחות מכשיעור, וביאר שלשיטתם יש לפרש שלא בירך ברכה אחת מעין שלוש, אך בורא נפשות כן בירך).

בבבלי לא דן מה בירך.

תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה בנדרים השמטות ד"ה סוף, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

רבי אליעזר שמותי

בבלי כח. • פ"ב ה"ח [יא:]

בית הלל שנו אותה עד שלא הודו להם בית שמאי וכו'. ורבי אליעזר לא שמותי הוא? (בתמיה).

בבבלי הובא הכינוי "שמותי", יש מפרשים שהכוונה היא שנידוהו, מלשון שמתא, ויש מפרשים שהוא מבית שמאי (רש"י שבת קל: ד"ה שמותי הביא את שני הפירושים). ורש"י (שם) ותוס' (שם ד"ה דרבי) הוכיחו מהירושלמי כאן שהפירוש הוא שהוא מבית שמאי. הוכחה נוספת לכך ששמותי הוא מבית שמאי, מהירושלמי נזיר (פ"ו ה"א [לב:]), ועיין מה שכתבנו (שם).

הטעם שהלכה כבית הלל

בבלי כח. • פ"ב ה"ח [יא:]

מה זכו בית הלל שתקבע הלכה כדבריהן? אמר רבי יודה בר פזי: שהיו מקדימין דברי בית שמאי לדבריהן, ולא עוד אלא שהיו רואין דברי בית שמאי וחוזרין בהן.

בבבלי עירובין יג: הטעם הוא רק שנוחין ועלובין ושונים דברי בית שמאי ומקדימין דבריהם, אך לא שהיו חוזרים בהם.

מקפה של גריסים אינה ממהרת להתקלקל
 לא סוף דבר מקפת גריסין (שמתקלקלת פוטרת מהסוכה), אלא אפילו מקפה של כל דבר (שממהר להתקלקל יותר).
בבלי רש"י (ד"ה מקפה) פירש להיפך, שמקפה של גריסים ממהרת להתקלקל יותר משאר מאכלים (ודנו בזה שיירי קרבן ויפה עיניים).

סימני ליקוי החמה והלבנה – אינו בירושלמי
בבלי דן כאן בטעמים לליקוי חמה ולבנה⁶, ובזמן שישראל עושים רצונו של מקום אין מתייראים מכל אלו⁷, ובירושלמי לא הובא.

פרק ג – לולב הגזול

מצוה הבאה בעבירה – אוי לו שנעשה סניגורו קטיגורו
 זה שהוא נוטל לולב גזול וכו' אי לו לזה שנעשה סניגורו קטיגורו.
בבלי הלשון "אוי לו לזה וכו'" לא הובאה.

מחלוקת במצוה הבאה בעבירה
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ג ה"ג [עב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז
 שופר של עבודה זרה ושל עיר הנידחת - רבי לעזר אמר כשר, תני רבי חייה כשר, תני רבי הושעיה פסול. הכל מודין בלולב שהוא פסול, מה בין שופר ומה בין לולב? אמר רבי יוסה: בלולב כתיב ולקחתם לכם משלכם לא משל איסורי הנאה (הנאה), ברם הכא יום תרועה יהיה לכם מכל מקום. אמר רבי לעזר: תמן (בלולב) בגופו הוא יוצא, ברם הכא (בשופר) בקולו הוא יוצא, ויש קול אסור בהנאה? (בתמיה).
בבלי לא חילק בין לולב לשופר, ומאידך חילק חילוק אחר (שאינו בירושלמי) בין לולב של עבודה זרה שכשר ללולב של עיר הנידחת ואשירה של משה (אשירות שהיו בזמן כיבוש ארץ ישראל) שפסול משום שכתותי מיכתת שיעוריה, וכן חילק גם בראש השנה כח. לגבי שופר בין עבודה זרה לעיר הנידחת⁸.

לולב יבש פסול כי הוא כמת
 היבש פסול - על שם לא המתים יהללו יה.
בבלי לא הובא טעם זה אלא משום שאינו הדר⁹.

⁶ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

⁷ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

⁸ מצאנו בעוד מקום שהסברא שכתותי מיכתת שיעוריה נמצאת רק בבבלי אך לא בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ה.

⁹ דרך הירושלמי להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

בבלי לב: • פ"ג ה"א [יג.]

עלי לולב צריכים להיות טפח חוץ מהשדרה

לולב טפח מלבד שזרה (צריך שיהיו עליהם באורך טפח חוץ מהשדרה).

בבבלי לא הובא דין זה.

פ"ג ה"ד [יד.]

ברכה על עשיית לולב

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ג [סו.] (ושם הוסיף גם ברכות על עשיית סוכה תפילין וציצית), ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כט: • פ"ג ה"ד [יד.]

ברכת "על מצוות זקנים" ו"על הדלקת נר חנוכה"

העושה לולב לעצמו אומר: ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות לולב, לאחר - לעשות לולב לשמו, כשהוא נוטלו מהו אומר - ברוך אקב"ו על נטילת לולב, נתפלל בו - אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ומברך עליו כל שעה שהוא נוטלו. כיצד מברכין על נר חנוכה? רב אמר: ברוך אקב"ו על מצות הדלקת נר חנוכה. הכל מודין ביום טוב הראשון שהוא אומר על נטילת לולב, מה פליגין בשאר כל הימים - רבי יוחנן אמר: על נטילת לולב, רבי יהושע בן לוי אמר: על מצות זקנים. מה אמר רב בלולב? מה אם חנוכה שהיא מדבריהן הוא אומר על מצות נר חנוכה, לולב שהוא דבר תורה לא כל שכן. מה אמר רבי יהושע בן לוי בחנוכה? מה אם לולב שהוא דבר תורה אומר על מצות זקנים, חנוכה שהיא מדבריהן לא כל שכן.

בבבלי הברכה על חנוכה היא "להדליק נר של חנוכה", ולא "על מצוות הדלקת נר חנוכה" (וציין ירושלים דן בזה), וברכת "על מצוות זקנים" לא הובאה בבבלי כלל.

בבלי לב:

פתחיהם של גיהינם וגן עדן – אינם בירושלמי

עיין מה שכתבנו בעירובין פ"ב ה"א [יג:].

בבלי לד.

מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לה: • פ"ג ה"ה [יד:]

תרגם עקילס

תירגם עקילס: הדר - הידור, אילן שהוא גדל על פני המים (מקור זה לכך שפרי עץ הדר הוא אתרוג).

בבבלי הובא עם עוד מקורות. אך שם הם דברי בן עזאי ש"הדור" הוא לשון יווני, ולא תרגום של עקילס (אונקלוס).

בבלי לה:

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

בבלי לו. • פ"ג ה"ו [טו.]

אתרוג הבא מארץ כוש כשר

אתרוג הכושי פסול (אם גדל במקומות אחרים פסול, שאין זו דרכו), הבא מן הכושי כשר (הבא מארץ כוש כשר, שזוהי דרכו).

בבבלי רבא סובר שלבני ארץ ישראל הרחוקים מכוש ואינם רגילים בהם פסול, אפילו אם הגיע מכוש.

ירקרק ואדמדם
 בבלי לה: • פ"ג ה"ו [טו].
 אי זהו ירקרק שבירוקים? וכו'. אי זהו אדמדם שבאדומים? וכו' (לגבי צבעו של האתרוג).
בבבלי לא הובא.

עשרים וארבעה מיני ארזים
 בבלי לז.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ט [מז.], ועיין מה שכתבנו שם.

נענוע הלולב שלוש פעמים
 בבלי לז: • פ"ג ה"ח [טז].
 צריך לנענע (את הלולב) שלשה פעמים.
בבבלי הוסיף שמולך ומביא מעלה ומוריד כדי לעצור רוחות רעות וטללים רעים, והירושלמי לא כתב זאת. מאידך, הבבלי לא כתב שצריך לנענע שלוש פעמים, והשו"ע (או"ח סי' תרנא סעיף ט) כן פסק זאת, כירושלמי.

חילוק המילה "הללויה"
 פ"ג ה"י [טז].
 רב ושמואל, חד אמר הללויה, וחורנה (והאחר) אמר הללו יה וכו'. אם יתן לי אדם ספר תילים (תהילים) של רבי מאיר מוחק אני את כל הללויה שבו, שלא נתכוון לקדשן (ומותר למחוק שם שלא התכוון לקדשו) - הוי דו אמר (מוכח שסובר) הללו יה.
בבבלי פסחים קיז. גם כן הובא, והובאה שם אותה מחלוקת לגבי מילים נוספות. היתר מחיקת שם שלא נתכוון לקדשו לא הובא בבבלי¹⁰.

ענייה לזימון כאשר לא אכל
 פ"ג ה"י [טז].
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אמן חטופה קטופה ויתומה
 פ"ג ה"י [טז].
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

עונים אמן אחר גוי
 פ"ג ה"י [טז].
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם מברך עובר לעשייתן
 בבלי לט.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ג [סו:], ועיין מה שכתבנו שם.

משרה בפירות שביעית
 בבלי מ.
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"א [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם "ושמחתם" הוא בלולב או בשלמים
 פ"ג ה"א [טז].
 כתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים - אית תניי תני בשמחת לולב הכתוב מדבר, אית תניי תני בשמחת שלמים הכתוב מדבר.
בבבלי לא הובא.

¹⁰ מצאנו בעוד מקומות שביירושלמי מפורש שמותר למחוק שם שלא נכתב בקדושה, ובבבלי לא מפורש כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יט.

האב מלמד את בנו לשון הקודש
 יודע לדבר (קטן היודע לדבר) אביו מלמדו לשון תורה (לשון הקודש).
בבבלי כתב שאביו מלמדו את הפסוק "תורה ציווה לנו משה וגו'".

פרק ד – לולב וערבה

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו במגילה פ"ג ה"ד [כה:].

בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו
 הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורם של עשר נטיות, ערבה וניסוך המים
 רבי זעורה רבי אילא רבי יסא בשם רבי יוחנן: ערבה הלכה למשה מסיני, ודלא כאבא שאול דאבא שאול אומר ערבה דבר תורה וכו' (נחלקו האם ערבה היא הל"מ או דאורייתא).
 רבי בא (אבא) רבי חייא בשם רבי יוחנן: ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני, ודלא כרבי עקיבה דרבי עקיבה אמר ניסוך המים דבר תורה וכו' (נחלקו האם ניסוך המים הוא הל"מ או דאורייתא). רבי בא (אבא) בר זבדא בשם רבי חונייא דברת חורן: ערבה וניסוך המים ועשר נטיות מיסוד הנביאים הם (כלומר: בערבה וניסוך המים נחלקו האם היא הל"מ, דאורייתא או מהנביאים. עשר נטיות הם לכ"ע מהנביאים).
בבבלי על ערבה דנו האם היא הל"מ, דאורייתא או מהנביאים (הבבלי כאן), כירושלמי. בניסוך המים נחלקו האם היא הל"מ או דאורייתא (תענית ב:, ותוס' (מועד קטן ג: ד"ה ניסוך) ביארו שלכ"ע היא הל"מ, והפסוקים הם רק אסמכתא). עשר נטיות - הם לכ"ע הל"מ (הבבלי כאן). הדעה שניסוך המים ועשר נטיות הם מהנביאים לא הובאה בבבלי כלל.

מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא – מכם
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ד [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מנהגים שעלו מבבל לישראל
 רבי יוחנן אמר לרבי חייא בר בא (אבא): בבליא, תרין מילין סלקון בידיכון (מבבל לארץ ישראל) - מפשיטותא דתעניתא (השתחויה בפשוט ידיים ורגליים) וערובתא דיומא שביעייתא (מנהג ערבה). ורבנן דקיסרין אמרין: אף הדא מקזתא (גם המנהג באלו ימים מקיזים דם משום רוח רעה).
בבבלי הובאו מנהגים אלו (ערבה - כאן, השתחויה במגילה כב:, וימי הקזה בשבת קכט:) אך לא הביא שמנהגים אלו הגיעו מבבל לישראל¹¹, ותוס' (ד"ה והא) הביאו את הירושלמי.

¹¹ מפורש כאן שהמנהג באלו ימים להקיז דם מחשש רוח רעה, מקורו בבבל. דבר זה קשור בכך שדרך הבבלי להרבות בסגולות ודרך הירושלמי להמעיט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

אני והוא הושיעה נא – באל"ף
 רבי יהודה אומר: אני והוא הושיעה נא וכו'. כיני מתניתא (פירוש המשנה): אני והוא הושיעה נא אני והוא הושיעה נא (קרוב העדה פירש שגורסים "והוא" באל"ף, ולא "והו". אך הפני משה פירש באופן אחר).
בבבלי הגירסא היא "אני והו", ורש"י (ד"ה אני והו) האריך לפרש את מילה זו.

מברכים על חביטת הערבה
 טעונה ברכה (חביטת הערבה).
בבבלי סובר שלא מברכים עליה משום שהיא מנהג הנביאים.

מקום השכינה בגלות ובגאולה
 פ"ד ה"ג [יט:]
 ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר - זו עד שלא נגאלו, אבל משנגאלו איכן (היכן) דרכה של לבנה להינתן שם היא נתונה וכו'. עד שלא נגאלו ישראל ממצרים היתה רשומה ברקיע, משנגאלו עוד לא נראית ברקיע. מה טעמא? וכעצם השמים לטוהר, שמייא כד אינון (כאשר הם) נקיין מן עננין.
בבבלי לא הובא.

ביציאת מצרים לקחו עמהם עבודה זרה
 פ"ד ה"ג [יט:]
 תני בשם רבי ליעזר: עבודה זרה עברה עם ישראל בים (פסל מיכה יצא עימם ממצרים) וכו'. אמר לו רבי עקיבה: חס ושלום וכו'.
בבבלי לא הובא.

שיעבוד בבל
 פ"ד ה"ג [יט:]
 שיעבודה של בבל היה קשה משעבודה של מצרים.
בבבלי לא הובא.

האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא"
 בבלי מה:
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ל' צדיקים בעולם
 בבלי מה:
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כבוד יו"ט האחרון של סוכות
 בבלי מה. • פ"ד ה"ה [יט:]
 ההלל והשמחה שמונה - כיצד? מלמד שאדם חייב בכבוד יום טוב האחרון של חג כשאר כל ימות החג.
בבבלי הלשון: שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של חג וכו'.

במה מקיים שמחה בשבת
 פ"ד ה"ה [יט:]
 ההלל והשמחה שמונה - הגע עצמך שחל יום הראשון להיות בשבת (וא"א לשחוט שלמים בשבת) וכו'! אמר רבי יוסה קיימה רב אבודמי נחותה בכהנים ובשעיר (בשעירי הרגלים).

בבבלי פסחים עא. גם כן תירץ כך, ודחה, והסיק שהשמחה בכסות נקייה ויין ישן¹².

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

זכוכית לבנה
משחרב בית המקדש פסק יין קרוש ופסקה זכוכית לבנה. מהו זכוכית לבנה? שהיתה מתקפלת.

בבבלי סוטה מח: הובא בכמה שינויים: מפורש שהוא בית המקדש הראשון, מובא שפסקו גם שירא פרנדא ורכב ברזל, ולא הובא ההסבר שזכוכית לבנה היתה מתקפלת.

ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אפילו מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מזבח פגום
שכל מזבח שאין לו קרן וסובב ויסוד פגום הוא.
בבבלי הגירסא: כל מזבח שאין לו כבש קרן יסוד וריבוע פסול. ופגימה בסובב לא הובאה בבבלי.

גירסא הפוכה במחלוקת מדוע מנסכים מכלי חול
בבלי נ. • פ"ד ה"ז [כא:]
למה לי (חבית של זהב) שאינה מקודשת וכו'? חזקיה אמר: שלא יהו אומרין ראינו מים שנתמלאו לקידוש ידים ורגלים נפסלין בלינה, דבית רבי ינאי אמרין: שלא יהו אומרין ראינו מי החג נפסלין בלינה.
בבבלי הדעות הפוכות: חזקיה אמר משום מי החג ורבי ינאי אמר משום מי קידוש ידיים ורגלים¹³.

פרק ה – החליל

בבית השואבה שואבים רוח הקודש
בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:]
למה נקרא שמה בית שואבה? שמשם שואבים רוח הקודש, על שם ושואבתם מים בששון ממעיני הישועה.
בבבלי כתב רק את הפסוק "ושואבתם מים", בלי הטעם ששואבים רוח הקודש. ותוס' (ד"ה חד) הביאו את הירושלמי.

¹² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
¹³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר – אינה בירושלמי בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:]
בבבלי הובאה כאן (ובעוד מקומות רבים) מחלוקת האם דנין אפשר משאי אפשר.
 ובירושלמי לא הובאה מחלוקת זו כלל (אמנם בתרומות פ"ב ה"א [ח:] הובא שלמדין אפשר משאי אפשר, אך הוא בהיקש ולא במה מצינו).

מהיכן ומתי היה יונה בן אמיתי פ"ה ה"א [כב:]
 עאל (נכנס) רבי לוי ודרש: יונה בן אמיתי מאשר היה וכו', עאל רבי יוחנן ודרש: יונה בן אמיתי מזבולון היה וכו', עאל ואמר קומיהון (יהודה בר נחמן): יפה לימדנו רבי יוחנן - אמו מאשר ואביו מזבולון וכו'. אמר רבי יונה: יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה ונכנס לשמחת בית שואבה ושרת עליו רוח הקודש.
בבבלי לא הובא.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי בבלי נ: • פ"ה ה"א [כב:]
 שאין רוח הקודש שורה אלא על לב שמח. מה טעמא? והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלהים.
בבבלי שבת ל: ופסחים קיז. הלשון: אין שכינה שורה וכו' אלא מתוך דבר שמחה של מצוה¹⁴.

כמה זהב היה באלכסנדיא בבלי נא: • פ"ה ה"א [כג:]
 ושבעים קתידראות של זהב היו שם (באלכסנדיא של מצרים), מקובעות אבנים טובות ומרגליות כנגד שבעים זקינים, וכל אחת ואחת היתה עומדת בעשרים וחמש ריבוא דינרי זהב וכו'.
בבבלי הגירסא: וכל אחת ואחת אינה פחותה מעשרים ואחד ריבוא כיכרי זהב, והגר"א מחק את תיבת ריבוא, וביאר היפה עיניים שהוא כדי להמעיט את הגוזמא. וגירסת הירושלמי גם כן ממעיטה את הגוזמא.

לא לשוב למצרים, המעשה בטרומית הרשע בבלי נא: • פ"ה ה"א [כג:]
 תני רבי שמעון בן יוחי: בשלשה מקומות הוזהרו ישראל שלא לשוב ארץ מצרים וכו', ובשלשתן חזרו, ובשלשתן נפלו: אחת בימי סנחריב מלך אשור וכו'. ואחת בימי יוחנן בן קרח וכו'. בימי טרומית הרשע נולד לו בן בתשעה באב והיו מתענין, מתה בתו בחנוכה והדליקו נירות. שלחה אשתו ואמרה לו: עד שאת מכבש את הברבריים בוא וכבוש את היהודים שמרדו בך (שסברה שמרדו בו בכך שהתענו והדליקו נרות). חשב מיתי (לבוא) לעשרה יומין (ימים) ואתא לחמשה. אתא ואשכחון עסיקין באורייתא בפסוקא ישא עליך גוי מרחוק מקצה הארץ וגו', אמר לון: מה הויתון עסיקין? אמרון ליה הכין (בפסוק זה). וכן אמר לון: ההוא גברא הוא דחשב מיתי לעשרה יומין ואתא לחמשה. והקיפן ליגיונות והרגן. אמר לנשיהן: נשמעות אתם לליגיונותי ואין אני הורג אתכם. אמרון ליה: מה דעבדת בארעייא (באלו שמתים ומונחים כעת בארץ) עביד בעילייתא (באלו שחיים ועומדים, דהיינו, הרוג אותנו), ועירב דמן בדמן והלך הדם בים עד קיפרוס. באותה השעה נגדעה קרן ישראל, ועוד אינה עתידה לחזור למקומה עד שיבוא בן דוד.

¹⁴ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

בבבלי המעשה מובא בקיצור¹⁵, ורש"י (ד"ה סטיו) כתב שרק בשני מקומות שבו ישראל למצרים והוחרבו. וכן בגירסת הבבלי שלפנינו שמו הוא אלכסנדרוס מוקדן, והקשו המפרשים שלא שייך לומר שעליו מסופר המעשה, אלא הגיהו רק אלכסנדר (מהר"ב רנשבורג), או טרכינוס (הגר"א). ולגירסת הירושלמי מיושב.

כמה ספלים היו בראש כל מנורה בבית השואבה בבלי נא. • פ"ה ה"ב [כג]. ומנורות של זהב היו שם וספלים של זהב בראשיהן (ולא פירט כמה). **בבבלי** הגירסא: וארבעה ספלים של זהב בראשיהם, ופירש רש"י שהיו ארבעה בראש כל מנורה.

האם התפללו ולמדו בימי שמחת בית השואבה בבלי נג. • פ"ה ה"ב [כג]. כל ימים של שמחת בית השואבה וכו' בתחילה היו הולכין להקריב תמיד של שחר, משם היו הולכין להקריב את המוספין, ומשם היו הולכין להקריב נדרים ונדבות, ומשם היו הולכין לוכל (לאכול) ולשתות, ומשם היו הולכין לתלמוד תורה, ומשם היו הולכין להקריב תמיד של בין הערבים, ומשם היו הולכין לשמחת בית השואבה. **בבבלי** הוסיף שהיו הולכים גם לתפילות (שחרית מוסף ומנחה), ומוכח שגם בזמן שהיו מקריבים בביהמ"ק היו מתפללים (גליון הש"ס על הבבלי כאן ציין לזה), ומהירושלמי באמת לא מוכח כך. כמו כן בבבלי לא הובא שהיו הולכים לתלמוד תורה.

צניעותו של שאול פ"ה ה"ד [כד]. אמרו עליו על בית שאול שלא נראה מהם לא עקב ולא גודל מימיהם, הדא הוא דכתיב ויבא אל גדרות הצאן אשר על הדרך ושם מערה. רבי אבון בשם רבי לעזר: גדר לפניו מגדר היה. ויבא שאול להסך את רגליו, והוה חמי ליה משולשל ציבחד ומסליק ציבחד (ראה אותו מכסה מעט ומגלה מעט), משולשל ציבחד ומסליק ציבחד. אמר דוד: היאך מינגע (כיצד אגע) בהדין גופא צדיקא. **בבבלי** ברכות סב: גם הובא גדר לפניו מגדר, אך שאר המעשה לא הובא.

עונשה של מיכל פ"ה ה"ד [כד]. ומה נענשה למיכל בת שאול? לא היה לה וולד עד יום מותה. והא כתיב השישי יתרעם (הבן השישי של דוד שמו יתרעם, והוא נולד) לעגלה אשתו (והוא כינוי למיכל, ומשמע שהיו לה בנים)! שגעת (געתה) כעגלה ומתה (שנולד לה ולד במותה). **בבבלי** סנהדרין כא. גם כן הביא שנולד לה במותה, דחה זאת, והסיק שעד שלגלה על דוד היו לה בנים, ומכאן ואילך לא היו לה¹⁶.

הטעם שלא היה הרדולים במקדש בבלי נ: • פ"ה ה"ו [כה]. לא היה ארדבליס (שם כלי נגינה) בירושלים מפני שהוא סורח את הנעימה. **בבבלי** ערכין י: הלשון היא: לא היה הרדולים במקדש מפני שקולו ערב ומערבב את הנגינה (רש"י: כאשר היה קול זה מסיים).

¹⁵ דרך הבבלי לקצר במעשים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

¹⁶ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ח [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה ברא והתחרט
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ג ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

קד קידה ונעשה צולע
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

אחיתופל אמר שם קרוש ועצר את התהום
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים
שמיני רגל בפני עצמו, פייס בפני עצמו, ברכה בפני עצמה, קרבן בפני עצמו. וכו'. ברכה - אמר אי לא (רבי אילא): זמן.
בבבלי בדף מח. הם שישה דברים, ומוסיף שירה וזמן (פז"ר קט"ב). ברכה לבבלי אינה זמן, ורש"י (ד"ה ברכה) פירש שמברכים את היום או את המלך.

קשה לפני המקום לעקור משמר כהונה
ויעקרו אותה ממקומה (את בילגה)! לית יכיל (אי אפשר), דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי קשה לפני המקום לעקור שלשלת יוחסין ממקומן.
בבבלי לא הובא.

מדוע לא הפחיתו את המשמרות לעשרים ושלושה
בבלי נז: • פ"ה ה"ח [כו:]
ויעשו אותן עשרים ושלש (ומשמרת בילגה תהיה יחד עם המשמרת שאחריה או שלפניה)! לית יכיל (אי אפשר), דכתיב המה יסד דוד ושמואל הרואה באמונתם, באומנותם - אומנות גדולה היתה שם, שאין משמר נוטל ושונה בשדה אחוזה עד שיטול חבירו (בעשרים וארבעה משמרות יוצא שכל יובל יהיה משמר אחר).
בבבלי חשבון זה לא הובא.¹⁷

סיום המסכת
בבלי נז: • פ"ה ה"ח [כו:]
וחלונה סתומה - שלא העמידו אותה על סכיניהן, כהיא דתנינן תמן הוא היה נקרא בית החילפות ששם היו גונזין את הסכינין (מסיים במשמרות שבמקדש).
בבבלי מסיים במעשה במרים בת בילגה.¹⁸

¹⁷ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

¹⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת ביצה

פרק א – ביצה

האם יש את גזירת פירות הנושרים בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]
מה טעמון דבית הלל (שהביצה אסורה)? נעשית כמוקצה שיבש ולא ידע בו (פירות שאינם ראויים לאכילה כשהם לחים, ויבשו, והבעלים סבר שהם עדיין לחים).
בבבלי הביא לזה כמה טעמים, וביניהם גם את גזירת פירות הנושרים. מראה הפנים (ד"ה ביצה) כתב שלירושלמי אין את גזירה זו, והיפה עיניים (כאן) כתב שיש.

מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר פ"א ה"א [א.]
מוקצה שיבש ולא ידע בו (פירות שאינם ראויים לאכילה כשהם לחים, ויבשו, והבעלים סבר שהם עדיין לחים) - שמא אינו אסור? (בתמיה).
בבבלי כו: מתיר (מחלוקתם מוסברת ע"פ האתוון דאורייתא (כלל י) שלבבלי איסורי שבת הם חפצא ולירושלמי גברא, ולכן לירושלמי מוקצה תלוי בדעת האדם. יתכן שסברא זו קשורה גם לדעת הירושלמי (פסחים פ"ב ה"א [יא.], ועיין מה שכתבנו שם) שחדש מותר בהנאה כי תלוי בזמן, וכתבו המפרשים (אתוון דאורייתא שם) שטעם הדעה שאיסורי שבת היא גברא הוא שתלויים בזמן).

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם בבלי ו.
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

איסור נבילה לא חל על איסור שקץ בבלי ו: • פ"א ה"א [ב.]
ביצים שריקימו (שיצאו מהן) גוזלים שלא העלו עליהן כנפים - אסורין משום שקץ ואין לוקין עליהן משום נבילה (קרוב העדה: שאיסור נבילה לא חל על איסור שקץ, שהרי אין איסור חל על איסור).
בבבלי לא הובא. וגליון הש"ס על הירושלמי הביא בבלי (חולין סד.) שמפורש שאיסור שקץ הוא רק דרבנן, וא"כ לא שייך עליו אין איסור חל על איסור.

מחלוקת אמוראים על מתוך שהותרה לצורך בבלי יב: • פ"א ה"ג [ג.]
רבי חייא בשם רבי יוחנן: המבשל נבילה ביום טוב אינו לוקה, שהותר מכלל בישול ביום טוב (ומתוך שהותרה לצורך הותרה גם שלא לצורך). רבי שמעון בן לקיש אמר: לוקה, שלא הותר מכלל בישול אלא לאכילה בלבד.
בבבלי היא מחלוקת בית הלל ובית שמאי לגבי הוצאה והבערה, האם הותרו גם שלא לצורך.

הבערה שלא לצורך ביום טוב בבלי יב:
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

כ"ד חומרי בית הלל בבלי ב. • פ"א ה"ג [ד.]
עשרים וארבעה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל.
בבבלי לא הובא, ושיירי קרבן (נזיר פ"ד ה"ו [יט:]) חישב מה הם העשרים וארבעה.

הכניס עפר לגינתו – אסור לכתחילה לכסות בו
 ותני כן הביא עפר לטוח את גגו סיד לסוד את ביתו מכסין בו, אית תניי תני אין מכסין.
 רבי יוסה בי רבי בון בשם רב חסדא: מאן דאמר מכסין לשעבר (בדיעבד), מאן דאמר אין
 מכסין בבא לישאל בתחילה.
בבלי פשוט שמותר לכתחילה.

איסור מלאכה ביו"ט הוא רק לא תעשה
 שמצות עשה (כיסוי הדם) דוחה למצוה בלא תעשה (איסור מלאכה ביום טוב).
בבלי מפורש כאן ובשבת כה: שאיסור מלאכה ביום טוב הוא עשה ולא תעשה.

מראית העין בחדרי חדרים מותר
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ט [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה כשאינו כתוב בצידו
 על דעתיה דרבי יונה דו אמר (שאמר) מצות עשה דוחה למצוה בלא תעשה אע"פ שאינה
 כתובה בצידה - ניחא, על דעתיה דרבי יוסי דו אמר הואיל ואין מצות עשה דוחה בלא
 תעשה אא"כ היתה כתובה בצידה וכו' (הר"ש (חלה פ"ב מ"א) והתוס' (קידושין לח. ד"ה אקרוי)
 הבינו בירושלמי שצריך שגם העשה וגם הלאו יהיו לפני הדיבור או לאחריו. אך מהירושלמי כאן משמע
 שצריך שהעשה והלאו יהיו כתובים בתורה בסמיכות זה לזה, כפשט לשון הירושלמי, וכן פירשו המפרשים
 כאן. דנו בזה גליון הש"ס על הירושלמי ומראה הפנים. אך היפה עיניים יישב את הר"ש והתוס').
בבלי דעה זו שאם אינו כתוב בצידו לא דוחה - לא הובא כלל.

רבי אליעזר שמותי
 הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ב ה"ח [יא:] ובנזיר פ"ו ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

סוגיית רוב וקרוב הלך אחר הרוב – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ב ה"ו [ו:].

ספיקא דרבנן מותר אפילו בדבר שיש לו מתירין
 מתניתא (שזימן שלושה גוזלות ומצא שניים מותרים, כי תולים שהם אותם שניים) דרבי דתני
 מאתים (של מעשר שני) ומצא מנה - מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי, וחכמים אומרים
 חולין וכו'. חזר ואמר דברי הכל היא (משנתנו גם לחכמים), שנייא בגוזלים שדרכן לפרוח
 (לדדות, ולכן תולים שאחד דידה והשניים נשאר). והא תנא רבי חלפתא בר שאול הוא הדבר
 בגוזלים הוא הדבר בבצים (והרי ביצים לא עשויות לדדות), הוי דרבי היא! אמר רבי יוסה:
 תמן (במעות מעשר) אביו הניח ובנו מצא (ולכן חכמים תולים שאביו נטל את המאתיים ושכח לומר
 לבנו) ברם הכא הוא הניח הוא מצא (ועל כורחך הם אותם שניים).
בבלי תירץ שמשנתנו גם כחכמים משום שגוזלות עשויים לדדות, כתירוצ הראשון
 בירושלמי. היפה עיניים חידש שהירושלמי סובר שספיקא דרבנן מותר גם בדבר שיש
 לו מתירין, ולכן מתיר במשנתנו, והבבלי לשיטתו (לעיל ד:). שספיקא דרבנן בדבר שיש לו
 מתירין אסור, ולכן היה צריך לתרץ דווקא שהגוזלים מדדים.

עור שיש עליו בשר
ב"ש אומרים אין נותנין את העור לפני הדריסן ולא יגביהנו אלא א"כ יש עליו בשר.
בבבלי במשנה הגירסא: אלא א"כ יש עליו כזית בשר.

הלשון "תלמיד חכם"
אפילו תלמיד חכם (פני משה: ואינו חכם ממש. קרבן העדה: תלמיד של חכם) אינו טועה בדבר הזה, ורב חונה (שהוא חכם ממש) טע"י? (בתמיה).
בבבלי לא הובא.

המקור שביו"ט מותרות מלאכות רק מלישה ואילך
מניין שאין בוררין ולא טוחנין ולא מרקדין (אלא מותרות רק מלאכות מלישה ואילך)? רבי אחא בשם רשב"ל: כל מלאכה לא יעשה בהם עד ושמרתם את המצות וכו'. רבי יוסי בשם רשב"ל: אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם עד ושמרתם את המצות. תני חזקיה ופליג: אך הוא לבדו - הרי אילו מיעוטיין שלא יקצור ולא יטחון ולא ירקד ביום טוב.
בבבלי לא הובא מקור לזה. תוס' (ג. סוף ד"ה גזרה) הביאו את הירושלמי הזה, ורש"י (כג: ד"ה אין) כתב שצידה אסורה משום שהיה אפשר לצוד מבעוד יום (ותוס' שם חלקו עליו והביאו כתוס' ג. שם).

דין שאין לפרסמו
כשם ששמעתייה בלחישתה כך אני אומרה לך בלחישתה (בלי לפרסם את הדין).
בבבלי לשון זו לא הובאה, אך מובאת הלשון "הלכה ואין מורין כן", כגון בבא קמא ל:1

שליחת כלים עם כלאים במועד
משלחין כלים וכו' אע"פ שאין לצורך המועד.
בבבלי במשנה הגירסא: אע"פ שיש בהן כלאים והן לצורך המועד.

פרק ב – יום טוב

מחלוקת מה מטרת שבתות וימים טובים
הירושלמי דן בזה בשבת פט"ו ה"ג [עח.], ועיין מה שכתבנו שם.

כל מזונותיו של אדם קצובים מר"ה – אינו בירושלמי
בבבלי כתב שכל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה וכו', ואינו בירושלמי.

מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש
אתיא כמאן דאמר במרה ניתנה השבת, ברם כמאן דאמר באלוש ניתנה השבת וכו'.

¹ דרך הירושלמי להשתמש בלשון חיובית (בלחישתה) במקום שלילית (אין מורין כן). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

בבבלי שבת פז: וסנהדרין נו: פשוט ששבת ניתנה במרה.

המערב צריך לומר "עלי ועל מי שלא עירב"
 בבבלי טז: • פ"ב ה"א [י.]
 צריך לומר (כשעושה עירוב תבשילין): עלי ועל מי שלא עירב.
בבבלי הביא שצריך דעת המניח, ואפשר לערב על מי שלא עירב ואינו יודע שמערבים עליו, אך לא כתב שצריך לומר זאת.

כמי הלכה בעירוב תבשילין, האם רבי תלמידו של רשב"א
 בבבלי יז: • פ"ב ה"א [י.]
 אמר רבי שמעון בן אלעזר: מודין בית שמאי ובית הלל שהן שני תבשילין על מה נחלקו על הדגה ועל הביצה שיש עליה וכו'. והלכה כדברי התלמיד (פני משה: כרשב"א לדעת בית הלל. קרבן העדה: כמשנתנו לדעת בית הלל, שנראה שרבי הוא תלמידו של רשב"א).
בבבלי הלכה כמשנתנו לדעת בית הלל.

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי
 בבבלי יז:
 עיין מה שכתבנו במגילה פ"ג ה"ד [כה:].

תיכף לסמיכה שחיטה גם באשם מצורע
 בבבלי כ. • פ"ב ה"ד [יא.]
 כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) באשם מצורע שסמך עליו מאתמול לא יצא (שצריך תיכף לסמיכה שחיטה).
בבבלי זבחים לג. מבואר שדווקא באשם מצורע אין צריך קודם לסמיכה שחיטה, משום שלמצורע אסור להיכנס לעזרה אלא עד שער ניקנור.

יום מותו של דוד
 פ"ב ה"ד [יא.]
 דוד מת בעצרת.
בבבלי לא הובא שמת בעצרת, אך בשבת ל. כתוב שמת בשבת. ותוס' (חגיגה יז. ד"ה אף בעצרת) הביאו את הירושלמי הזה וכתבו שאפשר שהוא חולק על הבבלי וסובר שלא מת בשבת.

בבא בן בוטא קילל את בית שמאי
 בבבלי כ: • פ"ב ה"ד [יא.]
 מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה וכו'. והיה שם בבא בן ביטי (בוטא) מתלמידי בית שמאי, יודע שהלכה כבית הלל, פעם אחת נכנס לעזרה ומצא אותה שוממת. אמר: ישמו בתיהן של אילו (בית שמאי) שהשימו בית אלהינו (שבגלל שנהגו כדבריהם לא הביאו קורבנות לעזרה). מה עשה? שלח והביא שלשת אלפים צאן מצאן קדר וכו'.
בבבלי הובא אותו המעשה, אך לא הובא שבבא בן בוטא קילל את בית שמאי.

משל לגזירות דרבנן מסריס
 פ"ב ה"ה [יא:]
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ג ה"ג [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ב"ה וב"ש בהטמנת חמין ביו"ט
 בבבלי כב. • פ"ב ה"ו [יב.]
 הדא דתימר (מחלוקת ב"ה וב"ש האם טומנים חמין נאמרה רק) בשלא עשה לו עירובי תבשילין, אבל אם עשה לו עירובי תבשילין מותר. מה בין תבשיל ומה בין חמין (שאסור להטמיןם)? תבשיל דרכו לוכל (לאכול) ממנו, חמין אין דרכו לשתות מהן (ומוכחא מילתא דלשבת עביד).

בבבלי נחלקו אמוראים: רב הונא אמר שמדובר כשלא עירב, וכדי חייו התירו לו. ורבא אמר שמדובר כשעירב, והטמנה אסור משום שמוכחא מילתא דלשבת עבד. והירושלמי נקט כרב הונא בכך שלא עירב וכרבא בטעם שמוכחא מילתא.

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ז ה"א [מז.], ועיין מה שכתבנו שם.

"פרתו של ראב"ע" היא כינוי לאשתו או שכנתו
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ה ה"ד [לג.], ועיין מה שכתבנו שם.

לא מקרצפים בהמה שמא יתלוש
אין מקרדין שלא יבואו לידי חבורה, ולא מקרצפין שלא יבואו לידי תלישה.
בבבלי לא הוזכר חשש תלישה, וטעמם של חכמים שאוסרים קרצוף הוא שגוזזין קירצוף אטו קירוד.

עגלה אינה נגררת אפילו על כלים
עגלה של קטן וכו' ואינה נגררת על גבי הכלים.
בבבלי במשנה ובגמרא הגירסא: ואינה נגררת אלא על גבי כלים.

פרק ג – אין צדין

המקור שביו"ט מותרות מלאכות רק מלישה ואילך
הירושלמי דן בזה בביצה פ"א ה"י [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבא מחוץ לתחום מותר
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מנהגי דרך ארץ בסעודה – אינם בירושלמי
בבבלי האריך כאן בסוגיית דרך ארץ בסעודה, ובירושלמי לא הובא².

ראיית בכור
אין המומחה תורה (אין צריך דווקא מומחה אלא אפילו ג' הדיוטות).
בבבלי שבת מו: פירש שהדיוטות לא יכולים להתיר כל מום אלא רק מום הידוע לכל.

² דרך הבבלי לדון במנהגי דרך ארץ בסעודה, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נד.

אסור לשקול מנה כנגד מנה ביו"ט
 רבי חייה רבה ורבי שמעון ברבי שקלו מנה כנגד מנה בבכור. במה דברים אמורים
 בחול, הא ביום טוב אסור על שם אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר.
בבבלי סובר שמותר גם ביום טוב.

מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר
 הירושלמי דן בזה בביצה פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

האומר הקב"ה וותרן
 אמר רבי חנינה מאן דאמר דרחמנא וותרן - יתוותרון בני מעוי (יחתכו מעיו).
בבבלי בבא קמא נ. הלשון "וותרו חייו".

פרק ד – המביא

המביא כדי יין על כתיפו
 המביא כדי יין ממקום למקום וכו' מביא הוא על כתיפו לפניו.
בבבלי הגירסא: על כתיפו או לפניו.

תנאי ליטול עצים מהסוכה
 אין נוטלין עצים מן הסוכה וכו' - בשלא היתנה, אבל אם היתנה מותר.
בבבלי סתם שאסור, ולא חילק אם התנה.

מותר לחתוך חותמות שבכלים לכו"ע
 הירושלמי דן בזה בשבת פט"ו ה"ב [עח.], ועיין מה שכתבנו שם.

לכו"ע מסיקים בכלים
 מסיקין בכלים (ואין דעה שאוסרת).
בבבלי יש גם את דעת רבי נחמיה שאוסר להסיק משום שסובר שאין כלי ניטל אלא
 לצורך תשמיש, ובירושלמי דעה זו לא הובאה כלל.³

חילוקים בדיני פסיק רישא
 אית תניי תני (יש תנא ששונה) מבקעין, ואית תניי תני אין מבקעין. אמר רב חסדא: מאן
 דאמר מבקעין במגל של יד, מאן דאמר אין מבקעין במגל של קציר. אית תניי תני
 מפספסין בקלקים, אית תניי תני אין מפספסין (פני משה: סירוק בניזיר. קרבן העדה: פיזור
 מאכל לבהמה, ואיסורו משום טרחא). אמר רב חסדא: מאן דאמר מפספסין בבריא, מאן
 דאמר אין מפספסין בתש (חלש). אית תניי תני מוללין עצי בשמים, אית תניי תני אין
 מוללין. מאן דאמר מוללין בלחים, מאן דאמר אין מוללין ביבישין. אית תניי תני
 ממתקין את החרדל בגחלת, אית תניי תני אין ממתקין. מאן דאמר ממתקין בשנתנו על

³ מצאנו בכמה מקומות שלירושלמי גם רבי נחמיה מתיר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך, ורק
 לבבלי לרבי נחמיה אסור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כג.

גבי הגחלת, ומאן דאמר אין ממתקין בשנתן את הגחלת עליו. אית תניי תני שפין את הכסף בקרטיקון, אית תניי תני אין שפין. מאן דאמר שפין בשנתנו מערב יום טוב ומאן דאמר אין שפין בשנתנו ביום טוב.

בבלי דן בסוגיות אלו במקומות שונים (פספוס שיער נזיר - נזיר מב, פספוס אוכל לבהמה - שבת קנה, מלילה - ביצה יב: ולג, מיתוק חרדל - שבת קלד, שפין כסף - שבת נ), ולא הביא את כל החילוקים האלו. לגבי מיתוק חרדל בגחלת, הבבלי חילק שבגחלת של מתכת מותר ושל עץ אסור, והירושלמי לא חילק בזה, וכתב גליון הש"ס על הירושלמי (כאן) שמוכח מהירושלמי ששייך כיבוי גם במתכת.⁴

רצתה לשמוע הלכה מאביה אע"פ שידעה זאת בבלי לב: • פ"ד ה"ה [יד:]
ברתיה דרבי חייה רבה אתת מיפה גו תנורא (היתה אופה בתנור). אשכחה כיפה (פני משה: כיפת עפר. קרבן העדה: כפות תמרים) בגויה. אתת שאלת לאבוהא. אמר לה: איזלין גרפין (גרפי את התנור). אמרה: לינה יכלה (איני יכולה). אמר לה: איזלין כבשין. ידעה הוות, אלא דהוות בעיא מישמע מן אבוה (היא ידעה שמותר אלא שרצתה לשמוע במפורש מאביה).
בבלי הובא רק מעשה קצר שרבי חייא אמר לאשתו (ולא לבתו) לגרוף אבן שנפלה לתנור, ולא הוזכר שרצתה לשמוע הלכה אע"פ שידעה אותה.⁵

פרק ה – משילין

אסור לטלטל פירות מגג לגג שווה בבלי לו: • פ"ה ה"א [יט:]
מתניתא (המשה) באותו הגג, אבל בגג אחר אסור (להעביר פירות מגג לגג). בשאינו שווה (הגגות זה לזה), אבל אם היה שווה מותר.
בבלי אסור לטלטל פירות מגג לגג אפילו אם הם שווים.

כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל בבלי לו: • פ"ה ה"א [יט:]
פורשין מחצלת על גבי שיפוף של לבנים בשבת (אע"פ שהלבנים הם מוקצה, מותר לטלטל לצורכם כלי).
בבלי היא מחלוקת האם כלי ניטל אלא לצורך דבר שאינו ניטל.

אסור לגעת במוקצה בבלי לו: • פ"ה ה"א [יט:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ד ה"ב [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לרכוב על בהמה משום שביתת בהמתו בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ.]
מפני מה אמרו היה רוכב על גבי בהמה אומרים לו רד? חברייא אמרי: שמא תינוק הבהמה (פני משה: שמא תינק, וכשרוכב עליה כאילו מניקה בידיים. קרבן העדה: שמא ירביצנה). אמר לון רבי יוסי: הגע עצמך שהיה הוגן אחד גדול (כשהוא בעל חיים גדול ולא שייכת גזירה זו)!

⁴ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי כיבוי מתכת הוא דאורייתא ולבבלי רק דרבנן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כד.

⁵ הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

תנא רבי אחא בר פפא קומי (לפני) רבי זעורה: שנייא היא שהוא מצווה על שביתת
בהמה כמוהו (משום שביתת בהמתו).
בבבלי האיסור הוא שמא יחתוך זמורה.

אסור להשיט דבר במים
אסור לאדם להשיט דבר ולהוליכו מאצלו (במים).
בבבלי לא הובא, ונפסק בש"ע (או"ח סי' שלט סעיף ו).

מחייאת כף באחורי היד
דאמר רבי יונה: אית הוה סבין ביומינן (היו זקנים בזמננו) והוון מטפחין לאחורי ידיהון
בשובתא (בשבת).
בבבלי לא הובא.

המעשה שרבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו
בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]
רבי הוה מסב לרבי שמעון בריה (רבי ישב עם בנו), והוון מטפחין לאחורי ידיהון בשובתא
(מוחאים כף אחורי ידיהם בשבת). עבר רבי מאיר ושמע קלהון (קולם), אמר: רבותינו הותרה
השבת? (בתמיהה). שמע רבי קליה (קולו). אמר: מי הוא זה שבא לרדותינו בתוך ביתינו?
ואית דאמרי הכין אמר: מי הוא זה שבא לצנעינו (להוכיחנו) בתוך ביתינו? שמע רבי
מאיר קליה (את קולו של רבי שכועס עליו) וערק (ברח). נפקין פריי בתריה (עבדי רבי רדפו
אחריה), מפרי אפרח רוחא פיקייליה מעל קדליה דרבי מאיר (הרוח הפריחה את הסודר מעל
עורפו של רבי מאיר), אודיק רבי מן כוותא וחמא קדליה דרבי מאיר מן אחורוי (רבי השקיף
מהחלון וראה את עורפו של רבי מאיר), אמר: לא זכית אנא לאורייתא אלא בגין דחמית
קדליה (שראיתי את עורפו) דרבי מאיר מן אחורוי. רבי יוחנן ורשב"ל תריהון אמרין: אנן
לא זכינן לאורייתא אלא בגין דחמינן אצבעתיה דרבי מן גולגיקין דידיה (שראינו את אצבעו
של רבי שיצאה מבית היד שלו).
בבבלי עירובין יג: הובא רק שרבי אמר שזכה לתורה משום שראה את רבי מאיר
מאחוריו.⁶

גדרי קיפוף וריקוד
בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]
קיפוף - עוקר שתי רגליו כאחת, ריקוד - עוקר אחת ומניח אחת.
בבבלי לא הובא.

אסור לנקוש על הדלת בשבת
בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]
אמר רבי לעזר: כל משמיעי קול אסורין בשבת. רבי שמואל בר רב יצחק סבר מקושה
דכנישתא חדתא (רצה לנקוש על דלת בית הכנסת החדש). רבי ליל בי רבי אלם מקש על כסא.
רבי אילא עני בסדרא (נתעכב בבית המדרש), סלק לביתא אשכחון דמיכין (מצאם ישנים).
רבע ליה על סולמא בגין דלא מקשה על תרעא בשובתא (רבץ על הסולם כדי לא לנקוש על
השער בשבת). רבי ירמיה הוה פשט (לומד) עם בריה דרבי אימי, אזל בעי מתערתא

⁶ כשיטת הירושלמי להאריך במעשים שמוזכרים בבבלי בקיצור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

בקריצתא דשובתא שרי מיקש על תרעא (רצה להעירו ונקש על השער בשבת). אמר ליה: אבא מאן שרא לך?

בבבלי עירובין קד. דן בזה והסיק שקול שאינו של שיר (כגון נקישא בדלת) מותר.

פ"ה ה"ב [כ:]

אסור להכות על הכרס

רבי אבא בר כהנא בעא קומי (לפני) רבי יסא: מהו מקשה על כריסא בשובתא (להכות על כריסו בשבת, משום השמעת קול)? אמר ליה: בחולא מאן שרא לך? (אפילו בחול אסור). אמר רבי שמואל בר אבדומא: נהגין רבנן בחולה מן הטיבור ולמעלן, בבגדיו מן הטיבור ולמטן (פני משה: האיסור מחשש סכנה. קרבן העדה: משום הרהור עבירה).

בבבלי נידה יג: דן באיסור לגעת במילה משום הרהור עבירה, ונקט לשון "יד לאמה", ואח"כ נקט "למטה מטיבור". והמגן אברהם (או"ח סי' ג סעיף יד) הוכיח מהבבלי שהאיסור הוא רק במילה עצמה, ו"למטה מטיבור" לא דווקא. והשיירי קרבן דחה את דבריו ע"פ הירושלמי כאן (ובשבת קיח: מסופר על רבי שלא הכניס ידו תחת אבנטו).

פ"ה ה"ב [כ:]

אסור לדון בערב שבת

אסור לדון דיני ממונות בערב שבת. והא מתניתא פליגא - לפיכך אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב דיני נפשות, הא דיני ממונות דנין! ותני רבי חייה כן - דנין דיני ממונות בערב שבת אבל לא דיני נפשות בערב שבת! אמר: כן להלכה וכאן לדבר תורה (פני משה: מדאורייתא דנים בערב שבת, מדרבנן לא. קרבן העדה: בדיעבד דנים בערב שבת, לכתחילה לא. וכך הגירסא גם בכתובות פ"א ה"א [ב.]. אך בסנהדרין פ"ד ה"ו [כב.]. הגירסא: כאן להלכה כאן למעשה, ופירש הפני משה שם כפירושו כאן).

בבבלי

בבבלי בבא קמא קיג. הובא רק שלא מזמינים אדם לדין בערב שבת, אך לא שיש אז איסור לדון.

בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כ:]

אסור לארס בערב שבת

אסור לארס אשה בערב שבת. הדא דאת אמר (זה נאמר) שלא לעשות סעודת אירוסין, הא לארס יארס. **בבבלי** לא הובא.

פ"ה ה"ב [כ:]

תפילה להתחתן עם פלונית

מחלפא שיטתיה דשמואל, תמן הוא אמר מושיב יחידים ביתה במאזנים לעלות המה מהבל יחד (שהזיווג משמים), והכא הוא אמר הכין שלא יקדמנו אחר בתפילה (שאפשר לשנות את הזיווג ע"י התפילה)! אפילו כן לא קיימה (התפילה תועיל, אך הנישואין לא יעלו יפה). **בבבלי** מועד קטן יח: כתב שהתפילה לא תועיל כלל⁷.

בבלי לו: • פ"ה ה"ב [כא.]

כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"ג [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁷ כשיטת הירושלמי שתפילה משנה את המציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מה.

הבערה שלא לצורך ביום טוב
 מהו להדליק נר של אבטלה (בטלה, שאין בו צורך)? חזקיה אמר אסור. מתניתא פליגא על חזקיה: לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, בשבת אין את מבעיר אבל מבעיר את ביום טוב. אין תימר (אם תאמר) בדברים שיש בהן אוכל נפש אנן קיימין (אנחנו מדברים) - והכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, אלא כי נן קיימין (מדובר) בנר של אבטלה. אמר רבי אבונה: ותניי תמן בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין. רבי נחום אחוי (אחיו) דרבי אילא בעא קומי (לפני) רבי יוחנן (האם מותר להדליק נר לבטלה), אמר ליה: לא תאסור ולא תישרי (שהיה מסופק בדבר).
בבבלי יב: למסקנה בית הלל אומרים מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה גם שלא לצורך.

כיצד מותר להקדיש ביו"ט, האם גזרו שבות בעזרה
 בבל לז. • פ"ה ה"ב [כא].
 הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"ג [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש ברירה בבהמה ובחבית של שותפין
 בבל לז:
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ג ה"ה [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מועלים בגחלת
 בבל לט. • פ"ה ה"ה [כב].
 הגחלת של הקדש אין מועלין בה.
בבבלי במשנה הגירסא: מועלין בה.

חילוקים בין גחלת לשלהבת
 בבל לט. • פ"ה ה"ה [כב].
 חמשה דברים נאמרו בגחלת וחמשה בשלהבת: גחלת של הקדש מועלין בה והשלהבת לא נהנין ולא מועלין, גחלת של עבודה זרה אסורה ושלהבת מותרת, המודר הנאה מחבירו אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו, המוציא את הגחלת לרשות הרבים חייב והשלהבת פטור, מברכין על השלהבת (מאורי האש) ואין מברכין על הגחלת.
בבבלי גם כן הובאו חמישה חילוקים בין גחלת לשלהבת, אך במקום ברכת מאורי האש הביא חילוק שהגחלת כרגלי הבעלים והשלהבת בכל מקום (לעניין תחומין). בברכת מאורי האש על הגחלים הבבלי דן בברכות לט.

תחום המציאה כרגלי המוצא
 בבל לט. • פ"ה ה"ה [כב].
 המוצא כלי בדרך הרי זו כרגלי המוצא.
בבבלי לא הובא.

הבא מחוץ לתחום מותר
 פ"ה ה"ח [כב]:
 רבי אומר: אילו ואילו נכנסו לתחום משחשיכה מותרין לשחוט וכו'. אמר רבי זעורה: הדא אמרה כלי שבא מחוץ התחום לתחום משחשיכה מותר לטלטלו.
בבבלי רבי לא פירש שנכנסו משחשיכה, וכן דברי רבי זעורה לא מובאים, ובביצה כה. מפורש שדורון שבא מחוץ לתחום אסור. ואכן הרמב"ן (עירובין מא: ד"ה וירושלמי) כתב שזו מחלוקת התלמודים - שלירושלמי מותר ולבבלי אסור, וכן דן בזה היפה עיניים (שבת מה:).

מסכת ראש השנה

פרק א – ארבעה ראשי שנים

מנו ליציאת מצרים, בניין הבית, חורבנו, מלכויות בבלי ב: • פ"א ה"א א [א:]
מיכן שמונין חדשים ליציאת מצרים וכו', משנבנה הבית התחילו מונין לבנינו וכו', לא
זכו למנות לבינינו התחילו מונין לחרבנו וכו', לא זכו למנות לעצמן (לחורבנו, שתלוי
בישראל) התחילו מונין למלכות.
בבבלי הובאו רק מניינים ליציאת מצרים ולמלכויות. וכן לא הובא סדר שלא זכו
למניין אחד והתחילו למנות למניין אחר.

דעה שגם למלכי האומות מונים מניסן בבלי ג. • פ"א ה"א א [א:]
רבי לעזר בשם רבי חנינה: אף למלכי אומות העולם אין מונין אלא מניסן, בשישי
בשנת שתים לדריוש בשמיני בשנת שתים לדריוש נאמר בשמיני בשנת שלש. חיפה
אמר: שמיני נאמר תחילה אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה (ולמלכי האומות מונים
מתשרי).
בבבלי פשוט שלמלכי אומות העולם מונים מתשרי.

שנת המבול אינה ממניין חיי נח פ"א ה"א א [א:]
שנת המבול אינה עולה מן המנין (של חיי נח).
בבבלי לא הובא.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה פ"א ה"א א [ב:]
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ב ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בזמן שדוד ברח דינו היה כהדיוט פ"א ה"א א [ב:]
הירושלמי כאן הובא גם בהוריות פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הגוי קורא תגר, אך הישראל מברך על הרעה בבלי ד.
הירושלמי דן בזה בראש השנה השמטות מאירי ד. ד"ה האומר, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים בבלי ד:
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

לאחר שעברו שלושה רגלים עובר בכל רגל בבלי ו: • פ"א ה"א א [ג:]
הרי עלי עולה וכו' שלמה שנתו - את מפיל יום האחרון והוא עובר על כל יום ויום. אין
כיני (אם כן) עברו עליו שלשה רגלים - את מפיל את רגל האחרון והוא עובר על כל רגל
ורגל (קרוב העדה ויפה עיניים: לאחר שלושה רגלים עובר בכל רגל, לאחר שנה עובר בכל יום. אך הפני
משה ביאר באופן אחר).
בבבלי כתב שלאחר שעברו שלושה רגלים עובר בכל יום ויום.

אמר "הרי עלי" וחזר בו ואמר "הרי זו"
הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"ז [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בי"ד של מעלה פוסקים ע"פ בי"ד של מטה
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

יובל יכול לחול באמצע השמיטה
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

ראש השנה לנדרים – ניסן או תשרי
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ח ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל שיעורי חכמים כך הוא – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) את הכלל: כל מידות חכמים כך הוא, בארבעים סאה הוא טובל, בארבעים סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול וכו'. ובירושלמי כלל זה לא הובא בשום מקום.

שמות החודשים והמלאכים עלו עמהן מבבל
דאמר רבי חנינה: שמות חדשים עלו בידם מבבל. בראשונה בירח האיתנים וכו', בירח בול וכו', בירח זיו וכו', מיכן והילך (אחר שעלו מבבל) וכו' בחדש ניסן וכו', בחדש כסליו וכו', חדש טבת. רבי שמעון בן לקיש אמר: אף שמות המלאכים עלו בידן מבבל. בראשונה ויעף אלי אחד מן השרפים, שרפים עומדים ממעל לו, מיכן והילך והאיש גבראל, כי אם מיכאל שרכם.
בבבלי לא הובא.

הדין בשמים, זכויות ועבירות
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"א [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעות שונות מתי אדם נידון ומתי נחתם
אית תניי תני כולהם (כולם) נידונין בראש השנה וגזר דינו של כל אחד ואחד מתחתם בראש השנה, אית תניי תני כולהם נידונין בראש השנה וגזר דינו של כל אחד ואחד מתחתם ביום הכיפורים, אית תניי תני כולהם נידונין בראש השנה וגזר דינו של כל אחד ואחד מתחתם בזמנו, אית תניי תני כל אחד ואחד נידון בזמנו וגזר דינו של כל אחד ואחד מתחתם בזמנו.
בבבלי גם כן הובאו ארבע דעות בזה, אך בכמה שינויים: רבי מאיר הוא כדעה השנייה בירושלמי, רבי יהודה כדעה השלישית בירושלמי, רבי יוסי אומר שאדם נידון בכל יום (ודעה זו אינה בירושלמי כאן אלא בסנהדרין (פ"ב ה"ג [יא.], ועיין מה שכתבנו שם) שהמלך והציבור נידונים בכל יום), רבי נתן אומר שאדם נידון בכל שעה (וגם דעה זו אינה בירושלמי). הדעה הראשונה והרביעית בירושלמי לא הובאו בבבלי.

מלך וציבור נידונים בכל יום
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ג [יא.], ועיין מה שכתבנו שם.

ועל המדינות בו יאמר וכו'

בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז].

ועל המדינות בו יאמר אי זו לחרב ואי זו לשלום אי זו לרעב ואי זו לשובע ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות.
בבלי לא הובא. נמצא בתפילת מוסף של ראש השנה.

דין לישראל ולגויים, דין ביום ובלילה

בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז].

אמר רבי לוי: והוא ישפוט תבל בצדק ידין לאומים במישרים - הקב"ה דן את ישראל ביום בשעה שהן עסוקין במצות ואת האומות בלילה בשעה שהן בטילין מן העבירות. שמואל אמר: מי (מיד לאחר) שהוא דן את ישראל הוא דן את האומות. מה מקיים שמואל ידין לאומים במישרים? דנן (את הגויים) ככשירים שבהן - מזכיר להם מעשה יתרו, מזכיר להן מעשה רחב הזונה.
בבלי לא הובא.

לערבב את השטן ע"י התקיעות – אינו בירושלמי

בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז].

בבלי הביא כאן שתוקעים במיושב ובמעומד כדי לערבב את השטן. ובירושלמי לא הובא¹.

השטן נבהל מקול השופר

בבלי טז:

הירושלמי דן בזה בהשמטות מתלמוד ירושלמי למסכתות שונות ד"ה ברוקח, ועיין מה שכתבנו שם (לאחר מסכת נידה).

תפילה צדקה ותשובה

בבלי טז:

הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלוש פנקסיות – צדיקים רשעים ובינוניים

בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז].

שלוש פנקסיות הם, אחת של צדיקים גמורין, ואחת של רשעים גמורין, ואחת של בינוניים וכו'.
בבלי הלשון: שלושה ספרים.

מקשה שהרי הקב"ה יודע האם הבינוניים יחזרו בתשובה

בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז].

זה של צדיקים גמורין כבר נטלו איפופסי (חותם) של חיים מראש השנה, זה של רשעים גמורין כבר נטלו איפופיס שלהן מראש השנה, של בינוניים כבר ניתן להן עשרת ימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכיפורים - אם עשו תשובה נכתבין עם הצדיקים ואם לאו נכתבין עם הרשעים וכו'. רבי חנניה חברהון דרבנן בעי: ואין הקב"ה רואה את הנולד (ואם כן הוא יודע מראש האם הבינוניים יעשו תשובה, ויכול לחותמם כבר בראש השנה)? ולא שמיע דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי אין הקב"ה דן את האדם אלא בשעה שהוא עומד בה? (ולכן הקב"ה ממתין לבינוניים ולא חותם אותם בראש השנה אע"פ שהוא יודע מראש אם יחזרו בתשובה).

¹ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן (ומזכיר רק שהשטן מקטרג), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

בבבלי גם כן הביא שבינוניים תלויים עד יום כיפור, וכן הביא שאדם נידון לפי מעשיו באותה שעה, אך לא הביא את הקושיא שהקב"ה רואה את הנולד².

מלבושים וגילוח לכבוד ראש השנה
בבלי טז. • פ"א ה"ג [ז:]
בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין - לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו, שאינו יודע היאך דינו יוצא. אבל ישראל אינו כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחים זקנם ואוכלין ושותין ושמחים, יודעין שהקב"ה עושה להן ניסים.
בבבלי לא הובא. המפרשים על הירושלמי דנו על גילוח הזקן: מראה הפנים פירש שמתקנים את השערות הארוכות, ותורתן של ראשונים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) הביא גם גירסא "מגלחין את שערך", וגירסא אחרת "ומתקנין זקנם".

חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי
בבלי יח.
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"ה [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם
בבלי יט:
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא"
בבלי יט:
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו
בבלי כ.
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

שש שעות אחר המולד הירח לא נראה
בבלי כ:
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"ו [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

יום כיפור
בבלי כא. • פ"א ה"ד [ח:]
צומא רבה (כינוי ליום כיפור).
בבבלי הלשון: יומא רבא, וגם הוא כינוי ליום כיפור.

מעשה באחד שצם יומיים מספק ומת
בבלי כא. • פ"א ה"ד [ח:]
אבוה דרבי שמואל בר רב יצחק חש על גרמיה (החמיר על עצמו) וצם תרין יומין (יומיים, מספיקא דיומא), אפסק כרוכה ודמך (נפסקו מעיו ומת).
בבבלי גם כן מסופר על אחד שצם יומיים, אך לא מסופר שמת³.

מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים
בבלי כא: • פ"א ה"ה [ח:]
הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

² מצאנו בעוד מקום שהירושלמי מקשה שהרי הקב"ה יודע את העתיד, והבבלי לא הביא קושיא זו. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נ.
³ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש גם כשפטורים מעיקר הדין. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ב [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיברה תורה בכל לשון
דיברה התורה בכל לשון (קרוב העדה: בלשון לא מדויקת, משתאה לה - היה צריך לומר "אליה", גרב שהוא מחזיק - שיש בו, צודה להם - עליהם. פני משה: במילים שיש להם מילים אחרות נרדפות): **האיש** משתאה לה, כל גרב שהוא מחזיק סאתים, אם צודה להם לוקחים בידן מקלות.
בבלי לא הובא.

פרק ב – אם אינן מכירין

עד אחד נאמן לקידוש החודש
בבלי כב: • פ"ב ה"א [י:]
בדין היה שלא יהו צריכין עדים, והן אמרו (מדרבנן) שיהו צריכין עדים, והן אמרו עד אחד נאמן.
בבלי סובר שעד אחד לא נאמן.

נאמנות של נשים, סוסיתה
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מי ביטל את המשואות
בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא:]
מי ביטל את המשואות? רבי ביטל את המשואות.
בבלי לא הובא.

בטבריה לא בטלו המשואות
בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא:]
אף על גב דאמר את בטלו את המשואות, לא בטלו מים טיבריה.
בבלי לא הובא.

בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם ביום ו
בבלי כב: • פ"ב ה"א [יא:]
אין משיאין אלא על החדשים המיושבין בזמן (משיאים משואות רק על חודשים חסרים) מפני יום טוב שחל להיות בערב שבת (ראש השנה שחל ביום שישי. פני משה ויפה עיניים: שבזמן שקידשו ע"פ הראיה ראש השנה יכול לחול ביום שישי).
בבלי הביא טעם אחר - משום ראש חודש חסר שחל בערב שבת. והיפה עיניים כתב שהבבלי לא תירץ כירושלמי משום שהבבלי סובר שגם בזמן שקידשו ע"פ הראיה הקפידו שראש השנה לא יחול ביום שישי (וכן דן בזה יפה עיניים ראש השנה כט:).

עשרים וארבעה מיני ארזים
בבלי כג.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ט [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עושה שלום במרומיו – בכוכבים ובמלאכים
בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב:]
תני רבי שמעון בן יוחי: לפי שהרקיע של מים והכוכבים של אש, והן דרים זה עם זה ואינן מזיקין זה את זה, לפיכך עושה שלום במרומיו. אמר רבי אבון: המלאך עצמו חציו

מים וחציו אש ואית ביה חמש גפין וגוייתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ועיניו כלפיד
אש וגו'.

בבבלי לא הובא.

בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב:]

המזלות ברקיע

לעולם לית מזל חמי מה דקומוי, אלא כולהון סלקין כאילין דסלקין בסולמא הפיך (מזל
לא רואה את המזלות שלפניו, שפניו של המזל כלפי אחר, כאנשים שעולים בסולם ופניהם לאחור, וכל
אחד לא רואה את אלו שמעליו).

בבבלי לא הובא.

בבלי כג: • פ"ב ה"ד [יב:]

החלונות ברקיע, מהלך החמה והלבנה

שלש מאות וששים וחמש חלונות ברא הקב"ה שישתמש בהן העולם, מאה ושמונים
ושתיים במזרח ומאה ושמונים ושתיים במערב ואחת באמצעו של רקיע, שממנו יצא
מתחילת מעשה בראשית. מה שחמה מהלכת לשלשים יום, הלבנה מהלכת לשני ימים
ומחצה וכו' (ומאריך כאן בחישובי היחס בין מהלך החמה למהלך הלבנה).

בבבלי לא הובא.⁴

בבלי כה: • פ"ב ה"ד [יב:]

גער בירח והוא נעלם

רבי אבון משדי עלוי צררין (השליך צורות לכיוון הירח הישן) ואמר לה: לא תבהית בני
מריך, ברמשא אנן בעיין תיתחמי מיכא, ואת מיתחמי מיכא (אל תבייש את בני אדוניך, הערב
אני רוצה לקדש את הירח החדש ואתה עדיין נראה) ? מיד איתבלע מן קומוי (נעלם הירח מלפניו).
בבבלי הובא אותו המעשה אך לא הוזכר שהירח נעלם.⁵

פ"ב ה"ה [יג:]

הטעם לעיבור השנה

אילו (אלו) אחד עשר יום שהחמה עודפת על הלבנה בכל שנה וכו'.
בבבלי ערכין ט: הובא אורכן של שנות החמה והלבנה, אך חשבון ההפרש ביניהן לא
הובא שם.⁶

פ"ב ה"ה [יג:]

חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי

רב כהנא מאריך בצלותיה וכו'. אמר ליה אנא מדבית עלי וכתוב על דבית עלי "אם
יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם" - בזבח ובמנחה אין מתכפר לו, אבל
מתכפר לו בתפילה. וצלי עלוי (רבי חייא על רב כהנא) וזכה למיסב (להזקין) וכו'.
בבבלי יח. כתוב שלבית עלי מתכפר "בתורה ובגמילות חסדים", וכל לא מובא הסיפור
שהאריך בתפילה והתפלל עליו⁷ והזקין, אלא שעסקו בתורה⁸ ובגמילות חסדים. כמו כן
בבבלי לא הוזכר כלל שרב כהנא מבית עלי, אלא לגבי רבה (ויש גורסים רבא) ואבוי.

⁴ לגבי חישובי מהלך החמה והלבנה, שהירושלמי מאריך בהם, הוא קשור לכך שדרך הירושלמי להאריך
יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

⁵ דומה לכך ששיטת הירושלמי היא שתפילה משנה את המציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
סעיף מה.

⁶ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

שש שעות אחר המולד הירח לא נראה פ"ב ה"ו [יד].
כל חדש שנולד קודם לשש שעות, אין כח בעין לראות את הישן. ותני כן: נראה ישן בשחרית - לא נראה חדש בין הערבים, נראה חדש בין הערבים - לא נראה ישן בשחרית (במפרשים דין זה נקרא "מולד זקן").
בבלי כ: סוגיא דומה לזה, והמפרשים דנו בה באריכות.

קידוש החודש מועיל אפילו בעדים זוממים בבלי כה: • פ"ב ה"ז [יד].
שאם קידשוהו ואח"כ נמצאו העדים זוממין הרי זה מקודש.
בבלי כתוב "אפילו מוטעין", ולא מפורש דין עדים זוממים, אך רש"י (ד"ה מוטעין) פירש ע"י עדי שקר.

זמן חידוש הלבנה – אינו בירושלמי בבלי כה: • פ"ב ה"ח [יד].
בבלי הובא כאן שאין חידושה של לבנה פחותה מכ"ט יום ומחצה ושני שלישי שעה וע"ג חלקים, ובירושלמי לא הובא.

פרק ג – ראוהו בית דין

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם פ"ג ה"א [טו].
ניסן לא נתעבר מימיו וכו' תשרי לא נתעבר מימיו (פני משה וקרובן העדה: ר"ח ניסן ור"ח תשרי לא הוקבעו ביום ל"א, דהיינו החודשים אדר ואלול תמיד חסרים).
בבלי יט: הובא לגבי אלול שמימות עזרא לא מצינו אלול מעובר, ויש דעה שגם אדר הסמוך לניסן לעולם חסר. אך לא כתוב "מימיו".

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי בבלי כה: • פ"ג ה"א [טו].
אית תניי תני (יש אומרים): יעמדו שנים (מהדיינים שראו ביום) ויעידו לפניהן, אית תניי תני: יעמדו כולן ויעידו במקום אחר.
בבלי כתוב שאם הדיינים ראו ביום אין צריך עדות כלל, שלא תהא שמיעה גדולה מראיה, והירושלמי לא סובר את סברא זו.⁷

חודש הוא רק כ"ט או ל' יום פ"ג ה"א [טו].
קידשוהו קודם לזמנו (קידשו את היום הכ"ט להיות א', דהיינו חודש של כ"ח יום) או לאחר עיבורו יום אחד (קידשו את היום הל"ב להיות א', דהיינו חודש של ל"א יום), יכול יהא מקודש? תלמוד לומר: אתם, אתם (אם קידשו בזמנם) אלה הם מועדי, (שלא בזמנם) אין אלה מועדי.
בבלי סוגיית אורכי חודשי הלבנה בערכין ט¹⁰.

⁷ קשור לכך ששיטת הירושלמי היא שתפילה משנה את המציאות, וע"י תפילה תיבטל הגזירה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מה.

⁸ קשור לכך ששיטת הירושלמי להחשיב יותר את המעשים (תפילה) מאשר את הלימוד (תורה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לה.

⁹ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי לא סובר את הסברא שלא תהא שמיעה גדולה מראיה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כה.

היה סימן לבי"ד של מילה מסוימת שהעדים צריכים לומר
 ביומו (בימיו) דרבי אבהו אתון בעיי מימר "גואלינו" ואמרון "גאולתינו" וקבלון (העדים
 היו צריכים לומר "גואלינו" שהוא סימן לכך שהם עדים כשרים, וגם אם אמרו "גאולתינו" כשרים).
בבלי לא הובא.

הרכנת הראש מועילה בעדות החודש
 ביומו (בימיו) דרבי ברכיה אשתתקון (העדים השתתקו). אמר לון: שמעתון דאיתקדש
 ירחא? וארכינן בראשיהון וקבלון (הרכינו ראשם לסימן ששמעו, וקיבלום).
בבלי לא הובא, וציון ירושלים דן כאן האם הרכנת הראש מועילה גם בשאר עדויות.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

כמה טעמים לכך שכה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ז ה"ג [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין תוקעים בשל פרה שאין קטיגור מעשה סניגור
 שנייא היא שאין קטיגור נעשה סניגור (וזהו הטעם העיקרי שאין תוקעים בשל פרה).
בבלי למסקנה חדא ועוד קאמר: אין קטיגור נעשה סניגור, ושל פרה נקרא קרן.
 ומשמע ששני הטעמים עיקריים.

מי גדול – חכמה או שנים
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ב ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בחיבר שתי תקיעות
 תקע בראשונה ומשך בשנייה כשתים - אין בידו אלא אחת. רבי אבא בר זמינא בשם
 רבי זעורה: אפילו אחת אין בידו, למה? ראשה (של התקיעה השנייה) גבי סופה (של הראשונה)
 מצטרף, וסופה גבי ראשה מצטרף, לא ראשה אית לה סוף (לראשונה), ולא סופה אית לה
 ראש (לשניה).
בבלי פשוט שאין בידו אלא אחת.

דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר
 היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה - דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום
 אחר.
בבלי לא הובא.

¹⁰ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (ואורך החודש שייך יותר למסכת ראש
 השנה), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
 סעיף עה.

יובל משמט כספים בסופו

פ"ג ה"ה [יז.].

השמט כספים לא בסוף הן משמיטין? (בתמיה).

בבבלי לא הובא. השיירי קרבן הקשה על הירושלמי שהרי אין שמיטת כספים ביובל כלל, וכן גליון הש"ס על הירושלמי דן בזה. וציון ירושלים דן האם משמט בסופו או בתחילתו.

העומד אחורי ביהכ"נ – חזקה שכיוון

בבלי כז. • פ"ג ה"ז [יז.].

לא אמר אלא וכן מי שהיה עובר (אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר), הא אם עמד חזקה כוין.

בבבלי לא הובאה חזקה זו.

חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ג ה"א [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"י ה"ד [סה.], ועיין מה שכתבנו שם.

ביום שאדם נולד בו – מזלו גובר, מלחמת עמלק

פ"ג ה"ח [יז.].

עמלק - כושפן (מכשף) היה, מה היה עושה? היה מעמיד בני אדם ביום גיניסאי שלו (העמלקים היו נלחמים ביום ההולדת שלהם), לומר: לא במהרה אדם נופל ביום גיניסאי שלו (שביום זה מזלו גובר). מה עשה משה? עירבב את המזלות.

בבבלי עניין יום ההולדת והמעשה עם עמלק לא הובא.

ביטול תורה גורם להצלחת מלכות הרשעה

פ"ג ה"ח [יח.].

אימתי שישראל משליכין דברי תורה לארץ, המלכות הרשעה הזאת גוזרת ומצלחת. מה טעמא? ותשלך אמת ארצה ועשתה והצליחה, ואין אמת אלא תורה, היך מה דאת אמר (כמו שכתוב) אמת קנה ואל תמכור חכמה ומוסר ובינה.

בבבלי לא הובא.

מקורו של רבי מאיר לדרוש שמות

פ"ג ה"ט [יח.].

עשה לך שרף לא פירש (ממה יעשהו). אמר משה: עיקרה לא נחש הוא? לפיכך ויעש משה נחש נחושת. מיכן היה רבי מאיר דורש שמות (מכך שמשה דרש את המילה נחש).

בבבלי יומא פג: גם כן מובא שרבי מאיר דרש שמות, ומעשה על כך באחד ששמו כידור (ומעשה זה הובא גם בירושלמי כאן בקיצור), אך לא הובא מקורו של רבי מאיר מהנחש.

נחש הנחושת ריפא גם מנשיכת כלבים

בבלי כט. • פ"ג ה"ט [יח.].

רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה: והיה הנשוך אין כתיב כאן אלא כל הנשוך - אפילו נשיכת כלב אפילו נשיכת נחש. ולא דמיא: נשיכת כלב - וראה, נשיכת נחש - והביט (פני משה: נשיכת כלב קלה יותר, שהיה די בראייה בעלמא. קרבן העדה: נשיכת כלב חמורה יותר, שהיה צריך להסתכל היטב). רבי יודה גוזריא בשם רבי אחא: נשיכת כלב שאינו ממינו - וראה, נשיכת נחש שהוא ממינו - והביט. ורבנן אמרי: נשיכת כלב שאינו מחלחל (הארס) - וראה,

נשיכת נחש שהוא מחלחל - והביט (בדעת חכמים גם קרבן העדה פירש שהם סוברים שנשיכת כלב קלה יותר).
בבלי לא הובא.

פרק ד – יום טוב

מדאורייתא לא תוקעים בשבת בבלי כט: • פ"ד ה"א [יח:]
כתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחר אומר זכרון תרועה, הא כיצד? בשעה שהוא חל בחול - יום תרועה, בשעה שהוא חל בשבת - זכרון תרועה, מזכירין אבל לא תוקעין.

בבלי הובאה דרשה זו, דחה זאת¹¹, והסיק שמדאורייתא תוקעים גם בשבת, ומדרבנן לא תוקעים משום הגזירה דרבה, שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר. וזהו גם הטעם של איסור לולב ומגילה. ובירושלמי הגזירה דרבה לא הובאה כלל¹² (ובמגילה פ"א ה"ד [ה:]: הירושלמי מביא דרשה דומה לגבי קרבן חגיגה בשבת, וגם שם הבבלי חולק עליו, ועיין מה שכתבנו שם).

תקיעה ורדיית הפת הם חכמה – אינו בירושלמי בבלי כט: • פ"ד ה"א [יח:]
כתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחר אומר זכרון תרועה וכו' (המקור שלא תוקעים בשבת).

בבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) שתקיעת שופר ורדיית הפת היא חכמה ואינה מלאכה. ובירושלמי לא הובא כלל.

מחלוקת האם "ושמחתם" הוא בלולב או בשלמים פ"ד ה"ג [יט:]
הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה – אינו בירושלמי בבלי לא.
עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"י ה"א [מט:].

עשר מסעות נסעה שכינה – אינו בירושלמי בבלי לא. • פ"ד ה"ד [כ:]:
בבלי הביא כאן שעשר מסעות נסעה שכינה, ובירושלמי לא הובא כלל¹³.

נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל בבלי לא:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹¹ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

¹² הבבלי סובר את הגזירה דרבה בכמה מקומות, והירושלמי לא סובר אותה כלל. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כ.

¹³ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

המנהגים בסדר הברכות בראש השנה
בבלי לב: • פ"ד ה"ו [יט:]
ביהודה נהגו כרבי עקיבה, ובגליל כרבי יוחנן בן נורי (במחלוקת במלכויות זכרונות ושופרות).
עבר ועשה ביהודה כגליל ובגליל כיהודה - יצא.
בבבלי לא הובא.

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם
בבלי לב:
הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אמר "אדיר המלוכה" במקום האל הקדוש
פ"ד ה"ו [כ:]
בכל מקום עבר והזכיר אדיר המלוכה לא יצא, חוץ מן האל הקדוש של ראש השנה,
ובלבד במוסף.
בבבלי לא הובא.

נוסח ברכת האל הקדוש
פ"ד ה"ו [כ:]
רבי יעקב בר אחא רבי זעורה חנין בר בא (אבא) בשם רב: צריך לומר האל הקדוש. רבי
בא (אבא) בשם אבא בר רב חונה: צריך לומר האל הקדוש ומרבה לסלוח.
בבבלי לא הובא.

נוסח ברכת בונה ירושלים
פ"ד ה"ו [כ:]
בתפילה הוא אומר אלהי דוד ובונה ירושלים (היו מאחדים את ברכת מצמיח קרן ישועה עם
ברכת בונה ירושלים).
בבבלי לא הובא.

עשרה מלכויות זכרונות ושופרות – כנגד מה
בבלי לב: • פ"ד ה"ז [כ:]
אין פוחתין מעשרה מלכויות - כנגד עשרה קילוסין שאמר דוד הללויה וכו' כל הנשמה
תהלל יה הללו יה, מעשרה זכרונות - כנגד עשרה וידויים שאמר ישעיה רחצו הזכו
הסירו וגו' לכו נא ונוכח יאמר ה' וגו', מעשרה שופרות - כנגד שבעה כבשים פר ואיל
ושעיר.
בבבלי הביא שעשרה מלכויות כנגד ההילולים שאמר דוד, והוסיף עוד מקורות -
עשרת הדברות ועשרה מאמרות. כמו כן בבבלי לא הוזכר כנגד מי עשרה זכרונות
ועשרה שופרות.

פורענות של גוים
בבלי לב: • פ"ד ה"ז [כ:]
אין מזכירין מלכות זכרון שופר של פורענות (ולא דן בפורענות של גוים).
בבבלי הוסיף שפורענות של גוים כן מזכירים¹⁴.

זריזים מקדימים למצוות – אינו בירושלמי
בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ:]
העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה, השני מתקיע, ובשעת ההלל הראשון
מקרא את ההלל.

¹⁴ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגוים (ולא להזכיר את פורענותם), והבבלי חולק על כך.
עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

בבלי היתה ה'א שקוראים את ההלל דווקא בשחרית משום שזריזים מקדימים למצוות (ודחה זאת), וכלל זה הובא בעוד מקומות בבבלי. ובירושלמי לא הוזכר כלל.

הטעם שלא תוקעים בשחרית
בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ:]
מפני מעשה שאירע (הטעם שלא תוקעים בשחרית). פעם אחת תקעו בראשונה (בשחרית), והיו השונאים סבורין שמא עליהן הם הולכין, ועמדו עליהן והרגום. מיגו דאינון חמי לון קראיי שמע ומצליין וקוראין באוריתא ומצליי ותקעין אינון אמרין בנימוסון אינון עסיקין (כשתוקעים במוסף השונאים מבינים שזהו חלק מהתפילה).
בבלי לא הביא את כל המעשה¹⁵. אמנם משמע שלבבלי אינו אותו מעשה ממש, אלא שהמלכות גזרה גזירה¹⁶.

מדוע בהלל בשחרית אין חשש מהשונאים
בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ:]
ואמר אף בהלל כן (נגזור שלא לקוראו בשחרית משום חשש השונאים)! לית כל עמא תמן (בימים שקוראים את ההלל לא מתקבצים כל כך הרבה אנשים בבית הכנסת, ולא שייך חשש השונאים).
בבבלי לא הקשה קושיא זו.

הטעם שאין הלל בר"ה – אינו בירושלמי
בבלי לב: • פ"ד ה"ח [כ:]
בבבלי הביא שהטעם שאין הלל בראש השנה הוא משום שאפשר מלך יושב על כסא דין וספר חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה? ובירושלמי לא הובא מה הטעם לזה.

מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה
פ"ד ה"ח [כ:]
אמר להן הקב"ה: מכיון שנכנסתם לדין לפני בראש השנה ויצאתם בשלום, מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה וכו'. אמר להן הקב"ה: מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם.
בבבלי לא הובא.

מחלוקת בחיבר שתי תקיעות
פ"ד ה"י [כא:]
הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ג ה"ג [זט.], ועיין מה שכתבנו שם.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

אסור לישון בראש השנה
השמטות ד"ה בדרכי
האי מאן דדמיך (ישן) בריש שתא, דמיך מזליה (מזלו ישן).
בבבלי לא הובא. והרמ"א (או"ח סי' תקפג סעיף ב) פסק זאת להלכה.

¹⁵ כדרך הבבלי לקצר יותר במעשיות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

¹⁶ יתכן שקשור בכך שהירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים (ולכן מכנה אותם שונאים), והבבלי ממעט בכך (ולכן קורא להם מלכות). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מג.

הגוי קורא תגר, אך הישראל מברך על הרעה בבלי ד. • השמטות מאירי ד. ד"ה האומר
(השמטה זו לא הובאה ב"השמטות מתלמוד ירושלמי" שנדפס לאחר מסכת ראש השנה:)
האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה
צדיק גמור. לא קשיא כאן בישראל, כאן בעובדי כוכבים, מפני שהגוי קורא תגר אבל
ישראל אינו קורא תגר אלא מברך על הרעה כעל הטובה.
בבבלי גם כן חילק בין ישראל לגוי, אך לא ביאר את הטעם לזה¹⁷.

¹⁷ הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים, והבבלי ממעט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף מג.

מסכת תענית

פרק א – מאימתי

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

טעמיה דרבי אליעזר וכו' (פותח מיד בסוגיית הזכרת גשמים).
בבלי פותח בענייני לשון המשנה (מאימתי, גבורות) וסדר המשניות¹.

שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח – אינו בירושלמי

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

בבלי הביא ששלושה מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח: גשמים, חיה, תחיית המתים, ובמערבא אמרי אף פרנסה. ובירושלמי לא הובא².

טעמו של רבי אליעזר בהזכרת גשמים בסוכות

בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]

טעמיה דרבי אליעזר על ידי שארבעת מינין (לולב וכו') הללו גדילים על המים לפיכך הן באין פרקליטין למים. דבר אחר: בשעה שהעבד משמש את רבו כל צורכו הוא תובע פרסו ממנו (בסוכות אנו משמשים את הקב"ה).
בבלי הובא רק הטעם הראשון.

הטעם שמתחילים להזכיר גשם במוסף

בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]

ויזכיר (גשם ב"ט האחרון של חג) מבערב (בערבית)! לית כל עמא (כולם) תמן (בבית הכנסת). ויזכיר בשחרית! אף הוא סבור שמא הזכירו מבערב והוא הוי מדכר (ולשנה הבאה יטעה ויזכיר בערבית).

בבלי לא הובא הטעם לזה, ותוס' (ד"ה העובר) הביאו את הירושלמי.

מקורם של עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים

בבלי ג.

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם הטל נעצר

בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]

רבי יוסה ורבנן (רבנן), חד אמר: בין על הטל בין על המטר נשמע לו (שאלוהו עצר את שניהם), וחורנה (האחר) אמר: על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו.
בבלי פשוט שהטל לא נעצר.

אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן הצרפית

בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]

(משל) לאחד שגנב נרתיקו של רופא, עם כשהוא יוצא נפצע בנו, חזר אצלו ואמר לו: אדוני, רפא את בני. אמר לו: לך והחזר את הנרתיק שכל מיני רפואות נתונין בו, ואני

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

מרפא את בנק. כך אמר לו הקב"ה לאליהו: לך והתר נדרו של טל, שאין המתים חיים אלא בטללים, ואני מחיה בנה של צרפית.
בבבלי כל זה לא הובא.

דיני טעות בהזכרת גשם וטל
בבלי ב. • פ"א ה"א [ב:]
היה עומד בגשם והזכיר של טל - אין מחזירים אותו, בטל והזכיר של גשם - מחזירין אותו וכו'. בגשם והזכיר של טל - אין מחזירין אותו וכו'. לא שאל בברכת השנים - אומרה בשומע תפילה. ודכוותה אם לא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים - אומרה בשומע תפילה, מה אם שאלה שהיא מדוחק אומרה בשומע תפילה, אזכרה שהיא מריוח לא כל שכן.
בבבלי ברכות כט. מוכח שאי אפשר לומר גבורת גשמים בשומע תפילה, שגבורת גשמים היא שבח ואינה תפילה.³

לא לשנות מנוסח התפילה
פ"א ה"א [ב:]
לכו ועשו ובלבד שלא תשנו מטביעה של תפילה.
בבבלי לא הובא, אך בברכות מ: הובא לא לשנות מנוסח של ברכות.

ספק האם הזכיר גשמים
בבלי ב. • פ"א ה"א [ב:]
כל שלשים יום - חזקה מה שהוא למוד הזכיר, מיכן והילך - מה שצורך יזכיר.
בבבלי לא הובא דין זה, והובא בשו"ע (אר"ח סי' קיד סעיף ח).

המחלוקת האם גאולה תלויה בתשובה
פ"א ה"א [ג:]
רבי ליעזר אומר: אם אין ישראל עושין תשובה - אין נגאלים לעולם וכו'. אמר לו רבי יהושע: וכי אם יעמדו ישראל ולא יעשו תשובה אינן נגאלין לעולם? אמר לו רבי אליעזר: הקב"ה מעמיד עליהן מלך קשה כהמן, ומיד הן עושין תשובה והן נגאלין.
בבבלי סנהדרין צז: הובאה אותה מחלוקת, אך לאחר קושייתו של רבי יהושע "אם אין עושין תשובה - אין נגאלין?" רבי יהושע עצמו אומר שהקב"ה מעמיד להן מלך וכו'.

הסיבות שנגאלו ממצרים
פ"א ה"א [ג:]
מתוך חמשה דברים נגאלו ישראל ממצרים: מתוך הקץ, מתוך צרה, מתוך צווחה, מתוך זכות אבות, מתוך תשובה.
בבבלי לא הובא.

אילו משמרים שבת אחת נגאלים
פ"א ה"א [ג:]
אילו היו ישראל משמרים שבת אחת כתיקנה מיד היה בן דוד בא.
בבבלי שבת קיח: כתב שאילו משמרים ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים.

³ שיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבח (גבורת גשמים, שהיא הזכרה) לבקשה (שומע תפילה, שהיא תפילה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

הלשון "חביבך" – דודך

נהיר את כד הוינן קיימין קומי חנותיה דרב הושעיה חביבך (האם אתה זוכר שהיינו עומדים לפני חנותו של רב הושעיה דודך).
בבלי לא הובאה לשון זו, אך "חביבי" הובא בכמה מקומות.

הירושלמי לא מחלק בין מקדש ראשון לשני לעניין עולי רגלים

רבי ירמיה דרש בכנישתא דבולי (אותו בית כנסת): הלכה מקום שמזכירין שואלין. והא תנינן בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים! אמר רבי תנחום בר חייה: בשעת המקדש שאני (שלא שאלו עד ג' במרחשון כדי שעולי הרגלים יספיקו לחזור למקומן קודם הגשמים).
בבלי בבא מציעא כח. הביא גם דעות שמחלקות בזה בין מקדש ראשון למקדש שני, והירושלמי לא חילק ביניהם.

לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה

לפי שבעולם הזה התבואה עושה לששה חדשים והאילן עושה לשנים עשר חדש, אבל לעתיד לבוא התבואה עושה לחדש אחד והאילן עושה לשני חדשים וכו'.
בבלי שבת ל: הביא יותר מזה, שעתידיה אשה שתלד בכל יום, עתידים אילנות שיוציאו פירות בכל יום, ועתידיה ארץ ישראל שתוציא כלי מילת. ובירושלמי לא הובאו עניינים אלו (רק בירושלמי ברכות פ"ו ה"א [מג:]). הובא שעתידיה הארץ להוציא פת, כדברי הבבלי שם שתוציא גם גלוסקאות⁴.

אין מלכות נוגעת בחברתה – אינו בירושלמי

בבלי ה: עיין מה שכתבנו ביומא פ"ג ה"ט [כ].

להיתלות בקב"ה

בבלי ח. הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"א [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין – אינו בירושלמי

בבלי ח: • פ"א ה"ב [ד.]
בבלי הביא כאן (ובבבא מציעא מב.) שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, ובירושלמי לא הוזכר כלל זה⁵.

נוסח ברכת הגשמים

בבלי ו: • פ"א ה"ג [ד:]
הכין הוה יחזקאל אבא מברך על ירידת גשמים: יתגדל יתקדש יתברך יתרום שמך מלכינו על כל טיפה וטיפה שאת מוריד לנו וכו'.
בבלי הלשון: מודים אנחנו לך וכו'⁶.

⁴ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (וכל אלו הן אגדות שאינן בדרך הטבע), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.
⁵ דרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.
⁶ מלשון הירושלמי כאן נראה שהיא ברכת שבח, אך מלשון הבבלי משמע שהיא ברכת הודאה. ושיטת הירושלמי לא לחלק בין ברכות שבח, הודאה ומצוות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ט.

מים עליונים ותחתונים

בבלי ח. • פ"א ה"ג [ד]:

המים העליונים זכרים, והתחתונים נקבות.
בבבלי לא הובא.

גודלו של גן עדן, עץ חיים

בבלי י.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מספר תעניות היחידים על הגשמים

בבלי י. • פ"א ה"ד [ה.]:

הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתעניין אוכלין ושותין משחשיכה וכו'.
בבבלי במשנה הגירסא: מתעניין שלוש תעניות.

אנשים פשוטים שהתפללו והורידו גשם

פ"א ה"ד [ה.]:

חד בר נש וכו' יצלי ומיטרא נחת (אדם פשוט התפלל וירד גשם), שלחון רבנן ואייתוניה, אמרון ליה: מה אומנך? וכו' (וסיפר שזה בזכות חסד שעשה). יצלי ואתי ומיטרא נחת מיטרא וכו', א"ל: מה אומנך? וכו'. יצלי ומיטרא נחת וכו' (ועוד מעשים שונים על אנשים פשוטים שהתפללו והורידו גשם).
בבבלי לא הובאו.

דיני מעוברות ומניקות בתעניות

בבלי יד. • פ"א ה"ה [ו.]:

עוברות ומניקות מתענות כדרך בתשעה באב וביום הכפורים ובשלש תעניות הראשונות ובשלש השניות (האמצעיות), אבל בשבע האחרונות אינן מתענות בהן.
בבבלי הסיק שמתענות רק בשלוש התעניות האמצעיות.

אלו מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש

פ"א ה"ו [ו.]:

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

עצי השיטים שנטע אברהם לצורך המשכן

פ"א ה"ו [ו.]:

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעה וחשב שהדבר אסור – מתירים לו

פ"א ה"ו [ו.]:

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

תשמיש בשעת צרה

בבלי יא. • פ"א ה"ז [ז.]:

כתיב בחסר ובכפן גלמוד - בשעה שאת רואה חסרון (צרה) בא לעולם, עשה אשתך גלמודה (אסור לשמש מיטתו).
בבבלי איסור זה נאמר רק בשנות רעב, ולא בשאר צרות. השו"ע (או"ח סי' רמ סעיף יב) פסק בבבלי והרמ"א (שם) כירושלמי.

י"ג תעניות כנגד מ' יום של הר סיני

בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז.]:

רבי יודן בריה דרבי חמא דכפר תחמין (הטעם שלא מתענים יותר מ"ג תעניות): כבתוך ארבעים שעשה משה בהר (י"ג תעניות בשני וחמישי הם ארבעים יום), אמר רבי יוסה: על שם שאין מטריחין על הציבור יותר מדאי.

בבלי הובא רק הטעם השני⁷.

רק על גשמים וגובאי מתריעים לאחר י"ג תעניות בבלי יד: • פ"א ה"ז [ז].
 שאם היו שני דברים כגון עצירת גשמים וגוביי (גובאי, מין חגב) מתריעין עליהן (גם לאחר י"ג תעניות).

בבלי כתב שלכל שאר הפורענויות חוץ מגשמים (ולא רק גשמים וגובאי) - מתריעים עד שיענו מהשמים (גם לאחר י"ג תעניות).

אסור לארס בערב שבת פ"א ה"ח [ז].
 הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה להתחתן עם פלונית פ"א ה"ח [ז].
 הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – סדר תעניות כיצד

חמישה דברים חסרו במקדש שני, שכינה ורוח הקודש פ"ב ה"א [ח].
 חמשה דברים היה המקדש האחרון חסר מן הראשון, ואלו הן: אש, וארון, ואורים ותומים, ושמן המשחה ורוח הקודש.
בבלי יומא כא: חמשת הדברים הם: ארון וכפורת וכרובים, אש, ושכינה, ורוח הקודש (בבבליים) ואורים ותומים. ואם כן מהבבלי מוכח ששכינה ורוח הקודש הן שני עניינים נפרדים (וכן משמע קצת מברכות לא: יומא עג:, אך מסנהדרין יא. וסוטה מח: משמע קצת שהן אותו עניין). ובירושלמי הוריות (פ"ג ה"ב [טז:]). הגירסא: אש, ארון, אורים, תומים, שמן הקודש. ובירושלמי מכות (פ"ב ה"ו [ז:]). הגירסא כירושלמי כאן⁸.

תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות בבלי טו. • פ"ב ה"א [ח].
 שלשה דברים מבטלים את הגזירה קשה, ואילו הן (ובסנהדרין פ"י ה"ב [נא:]). הגירסא: אם ראתה חלומות קשים או חזיונות קשים קפוצ' לשלשה דברים ואת ניצול ואילו הן) תפילה וצדקה ותשובה. ושלשתן בפסוק אחד: ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם, ויתפללו - זו תפילה, ויבקשו פני - זו צדקה, כמה דאת אמר אני בצדק אחזה פניך, וישובו מדרכיהם הרעים - זו תשובה, אם עשו כן מה כתיב תמן, ואני אשמע השמים ואסלח לחטאתם וארפא את ארצם.

בבלי ראש השנה טז: ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם: צדקה, צעקה, שינוי השם ושינוי מעשה, וי"א אף שינוי מקום. והיפה עיניים (ראש השנה שם) דייק שמהירושלמי משמע שצריך את כולם, ומהבבלי שם משמע שכל אחד מועיל לבד. בירושלמי סנהדרין (פ"י ה"ב [נא:]). ישעיהו ניבא לחזקיהו שימות, וחזקיהו ענה לו גם כן את מימרא זאת, שתפילה וצדקה ותשובה יצילוהו מהמיתה. ובבבלי (ברכות י.) באותו

⁷ כדרכו של הבבלי לא להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

⁸ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

מעשה תשובתו של חזקיהו לישעיהו היא "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים", דהיינו רק תפילה.

תשובתם של נינוה היתה רמיות
 אמר רבי שמעון בן לקיש: תשובה של רמיות עשו אנשי נינוה (ולא היתה תשובה אמיתית) וכו', אמר רבי יוחנן: מה שהיה בכף ידיהם החזירו, מה שהיה בשידה תיבה ומגדל לא החזירו.
בבלי סובר שאדרבה, החזירו אפילו מריש גזול שבנוי בבירה⁹.

האומר הקב"ה ותרן
 פ"ב ה"א [ט:]
 הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ג ה"ח [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני הזקן שיורד לפני התיבה בתעניות
 בבלי טז. • פ"ב ה"ב [ט:]
 ושפל ברך ונוח תשחורת ורגיל בחכמה ורגיל באגדה ויש לו בית ושדה.
בבלי הלשון: מטופל ואין לו, ויש לו יגיעה בשדה, וביתו ריקם, ופרקו נאה, ושפל ברך, ומרוצה לעם, ויש לו נעימה, וקלו ערב, ובקי לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים, ולשנות במדרש בהלכות ובאגדות, ובקי בכל הברכות כולן.

קושיא על מספר הברכות בתפילה
 פ"ב ה"ב [ט:]
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"ג [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכה לרבו שתישמע תפילתו
 פ"ב ה"ב [ט:]
 שאדם צריך לומר לרבו תישמע תפילתך.
בבלי לא הובא.

מקומן של הוספות מעין המאורע בתפילה
 פ"ב ה"ב [י:]
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"ג [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

זכות עקידת יצחק
 בבלי טו. • פ"ב ה"ד [י:]
 אמר אברהם לפני הקב"ה: רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שבשעה שאמרת לי להעלות את יצחק בני היה לי מה להשיב ולומר לפניך: אתמול אמרת לי כי יצחק יקרא לך זרע ועכשיו את אומר והעלהו שם לעולה? חס ושלוש לא עשיתי כן, אלא כבשתי את יצרי ועשיתי רצונך. כן יהי רצון מלפניך ה' אלהי שבשעה שיהיו בניו של יצחק בני נכנסים לידי צרה ואין להם מי ילמד עליהם סניגוריא - אתה תהא מלמד עליהם סניגוריא.
בבלי לא הובא.

⁹ הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מג.

ארבע כיתות היו על ים סוף
 בבלי טו. • פ"ב ה"ה [י:]
 ארבע כיתות נעשו אבותינו על הים: אחת אומרת נפול לים, ואחת אומרת נחזור למצרים, ואחת אומרת נעשה עמהן מלחמה, ואחת אומרת נצווה כנגדן. **בבלי** לא הובא.

הקב"ה דן את מי שאומר לא חטאתי
 פ"ב ה"ז [יא].
 רבון העולמים, כלום את דן את האדם אלא על שהוא אומר לפניך לא חטאתי וכו' (ציון ירושלים: שאומר שלא חטא, וכמו שאומר שהקב"ה עושה לו עוול. פני משה: אדם שלא מודה ועוזב). **בבלי** לא הובא.

דן בכל אחד מ"מי שענה" שבברכות התענית
 בבלי טו. • פ"ב ה"ד-ה"ט [י-יא].
 שבשעה שאמרת לי להעלות את יצחק בני וכו' (אברהם ויצחק). ארבע כיתות נעשו אבותינו על הים וכו' (ים סוף). ויאמר ה' אל יהושע קם לך וכו' (יהושע). ויאמר שמואל חטאנו לה' וכו' (שמואל). ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא וכו' (אליהו). ויאמר קראתי מצרה לי אל ה' ויעניני וכו' (יונה). **בבלי** לא דן בכל אלה.

צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות, שלוש מאות צומות
 פ"ב ה"ב [יב].
 רבי יונתן ציים (היה צם) כל ערובת (ערב) ריש שתא, רבי אבון ציים כל ערובת שובא (ובנדרים פ"ח ה"א [כו:]: הגירסא: ערובת סוכות), רבי זעירא ציים תלת מאוון (שלוש מאות) צומין ואית דאמרי תשע מאוון.
בבלי לא הובא. והשו"ע (או"ח סי' תקפא סעיף ב) הביא שנוהגים להתענות בערב ראש השנה.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם
 פ"ב ה"ג [יג].
 אמר רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי לעזר: כל מקום ששנה רבי מחלוקת וחזר ושנה סתם - הלכה כסתם. אמר ליה: ולא רבי, דילמא חורן (כאן את הסתם לא שנה רבי אלא תנא אחר, ואולי בזה אין הלכה כסתם). מה הן אין (ומה אם) דאשכח רבי מתני מחלוקת וחזר ושנה סתם - הלכה כסתם, אתר (מקום) דלא אשכח רבי מתני מחלוקת אלא אחרים שנו מחלוקת ורבי שנה סתם - לא כל שכן שתהא הלכה כסתם וכו'. רבי שמואל בר ינא בשם רבי אחא: הדא דאת אמר (זה שהלכה כסתם נאמר) בשאין מחלוקת אצל סתם, אבל אם יש מחלוקת אצל סתם - לא בדא (בזה) הלכה כסתם (קרנן העדה והר"ש מקינון) (הובא בשיירי קרבן כאן): כאשר המחלוקת והסתם הם באותה המשנה - אין הלכה כסתם. מראה הפנים: כאשר המחלוקת אחר הסתם - אין הלכה כסתם. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי אחא: הדא דאת אמר ביחיד אצל יחיד, אבל ביחיד אצל חכמים - לא בדא הלכה כסתם (כשרבים חולקים על היחיד אין הלכה כמותו אפילו שסתם כמותו).

בבלי (יבמות מב. ועוד מקומות) הכלל הוא שמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם, סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם (ולכן הפני משה חלק על הקרבן העדה והר"ש מקינון, וכמו שהסביר במראה הפנים, שרצה לפרש את הירושלמי כבבלי, כדרכו). דיני סתם ומחלוקת כשתנא אחר שנה את המחלוקת ולא רבי, וכן כשרבים חולקים על יחיד - אינם בבבלי.

פ"ב הי"ד [יג:]

נפילת אפיים

רביעין על מעיהון (רובצים על כריסם).

בבבלי הלשון (כגון תענית טו:) נופלים על פניהם.

פרק ג – סדר תעניות אלו

בבלי יט: • פ"ג ה"א [יג:]

התרעה בשביעית

תני: כשם שמתריעין עליהן בשאר ימי שבוע, כך מתריעין עליהן בשביעית מפני פרנסת אחרים. מהו מפני פרנסת אחרים? חברייה אמרי: מפני פרנסת גוים, רבי זעורא אמר: מפני פרנסת חשודים (החשודים על השביעית).

בבבלי מובא רק טעם אחד, והוא פרנסת עניים¹⁰.

פ"ג ה"א [יד:]

רבי ריחם על עני שסחר בפירות שביעית

חד ספר (קרבן העדה: מלמד תינוקות, או אומן המגלח את האדם) הוה חשיד על פירות שמיטתא, אייתוניה גבי רבי, אמר לון: ומה יעביד עליבא? ובגין חייו הוא עבד (מה יעשה העני הזה, בשביל חייו הוא עושה).
בבבלי לא הובא.

בבלי יט: • פ"ג ה"ב [יד:]

מתי מתריעים על הגשמים לבורות

מתריעין על האילן בפרס הפסח, לבורות לשיחין ולמערות בפרס העצרת (חג שבועות).
בבבלי כתב שלבורות שיחין ומערות בפרוס החג (סוכות). והב"י רצה ליישב שהירושלמי התכוון לשמיני עצרת, וכבבלי, אך הריטב"א פירש את הירושלמי כפשוטו שהוא שבועות. דן בזה השיירי קרבן.

פ"ג ה"ג [יד:]

הטעמים לירידת הגשמים מלמעלה ועצירתם

מפני ארבעה דברים יורדין מלמעלן (הגשמים יורדים דווקא מהשמים ולא עולים מהתהום): מפני בעלי זרוע (שיגזלו את מי התהום), ומפני טללים הרעים (שהגשם מזכך את האוויר), ושיהא העליון (בעל השדה הגבוה) שותה כנמוך, ושיהו הכל תולין עיניהם אל השמים (שיתפללו). בזכות שלשה דברים הגשמים יורדין: בזכות הארץ, בזכות החסד, בזכות הייסורין וכו'. בעון ארבעה דברים הגשמים נעצרים: בעון עובדי עבודה זרה, ומגלי עריות, ושופכי דמים, ופוסקין ברבים ואינן נותנין.

בבבלי לא דן בטעם שהגשמים יורדים דווקא מלמעלה, כמו כן טעמי ירידת הגשמים ועצירתם נמצאים בפרק א.

פ"ג ה"ג [יד:]

חמישה שמות לענן

חמשה שמות נקראו לו (לענן): איד, עב, ענן, נשיא, חזיז.

בבבלי לא הובא. ובדף ט: הובאה סוגיית עננים והלשון "חזיז" לסוג מסוים של ענן.

¹⁰ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (פרנסת גויים), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

הקב"ה ברא והתחרט פ"ג ה"ד [טו].
שלשה ברא הקב"ה ותהא שבראן, ואילו הן: כשדים וישמעאלים ויצר הרע.
בבבלי סוכה נב: הוסיף גם גלות.

אסור להתענות בראש השנה פ"ג ה"ד [טו].
בראש השנה מתריעין ולא מתענין.
בבבלי לא הובא. וציון ירושלים העיר שזו ראייה שאסור להתענות בראש השנה.

בהמות שנשכו בבלי כב. • פ"ג ה"ו [טו].
כבר היו שנים בארץ ישראל חמור נושך וממית, שור נושך וממית.
בבבלי לא הובא.

מתי תפילה מועילה, מתי מועילה ונענש, ומתי לא מועילה פ"ג ה"ח [טז].
לוי בן סיס, באו הגייסות לעירו, נטל ספר תורה ועלה לראש הגג, אמר: רבון העולמים
אין (אם) בטלית חדא מילה מן הדין ספר אוריתא - ייעלון לון (יכנסו הגויים), ואין לא -
ייעלון לון (ילכו הגויים). מיד איתבעון ולא אשתכחון. תלמידה עבד כן, יבשת ידיה ואזלון
לון (הגויים הלכו, אך יבשה ידו כעונש). תלמיד תלמידה עבד כן, לא יבשת ידיה ולא אזלון
לון. לומר שאין שוטה נפגע ולא בשר המת מרגיש באוזמל.
בבבלי מעשה זה לא הובא. ובפרק ג הובאו מעשים רבים שמלמדים להתרחק
מעשיית ניסים.

הלשון "אבן הטועים" בבלי יט. • פ"ג ה"ט [טז].
אמר להן: צאו וראו אם נמחית אבן הטועים.
בבבלי (בבא מציעא כח:): הלשון: "אבן הטוען". ובמשנה כאן הגירסא "אבן הטועין".

גם סבו של חוני המעגל ישן שבעים שנה בבלי כג. • פ"ג ה"ט [טז].
הדין חוני המעגל (שבמשנתנו), בר בריה דחוני המעגל הוה סמיך לחרבן בית מוקדשא
(מזרעו של חוני המעגל אחר שהיה סמוך לחרבן בית ראשון). נפק לטורא לגבי פעליי, עד דו תמן
נחת מיטרא, עאל (נכנס) ליה למערתא. מן יתיב נם ודמך ליה ועבד שקיע בשינתיה
שובעין שנין עד דחרב בית מוקדשא ואיתבני זמן תינינות (ישן שבעים שנה עד שנחרב בית
ראשון ונבנה בית שני). לסוף שובעין שנין איתער מן שינתיה, נפק ליה מן מערתא וחמא
(וראה) עלמא מחלף, זוויי דהוות כרמין עבידא זייתין (שדה שהיתה כרם נעשתה זיתים), זוויי
דהוות זייתין עבידא זרעו. שאל ליה למדינתא, אמר לון: מה קלא בעלמא? אמרון ליה
ולית את ידע מה קלא בעלמא? אמר לון: לא. אמרין ליה: מאן את? אמר לון: חוני
המעגל. אמרון ליה: שמענן דהוה עליל לעזרה והיא מנהרה (מאירה), עאל ואנהרת. וקרא
על גרמיה: בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים.
בבבלי כתוב שחוני המעגל של משנתנו ישן שבעים שנה, והוא הרי בתקופת שמעון
בן שטח שבאמצע זמן בית שני.

סיפורי הניסים של רבי חנינא בן דוסא – אינם בירושלמי בבלי כה: • פ"ג ד"י [טז:]
בבלי האריך בסיפורי ניסים של רבי חנינא בן דוסא, על התנור שנתמלא לחם, רגל שולחן של זהב, חומץ שדלק, עיזים שהביאו דובים בקריהם, קורות הבית שהתארכו. ובירושלמי לא הובאו מעשים אלו כלל.

מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים פ"ג ד"י [טז:]
הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור להתענות בשבת פ"ג ד"א [יז:]
אסור להתענות עד שש שעות בשבת.
בבלי ברכות לא: דן בתענית בשבת, אך לא הזכיר את דין שש שעות. והש"ע (א"ח סי' רפח סעיף א) פסק כירושלמי.

זכויותיו של רב אדא בר אהבה בבלי כו: • פ"ג ד"א [יז:]
מפלתא (בית הנוטה ליפול) הוויין תמן, והוה רב מיתב חד מן תלמידיה בביתא עד דהוון מפנין ביתא, וכיון דהוה נפק מן בייתא הוה בייתא רבע (נפל הבית). ואית דאמרין: רב אדא בר אחווה (אהבה) הוה. שלחו חכמים ואמרו לו: מה מעשים טובים יש בידך? אמר להן: מימיי לא קדמני אדם לבית הכנסת וכו'.
בבלי גם כן מובא אותו מעשה על רב אדא בר אהבה, אך מביא ששאלוהו חכמים "במה הארכת ימים" בלי קשר למעשה הזה, וענה להם תשובה דומה לתשובה בירושלמי¹¹.

הקב"ה מראה לצדיקים את שכרם קודם מיתתם, נהרות אפרסמון בבלי כה:
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ג ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

קד קידה ונעשה צולע בבלי כה:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

עשרים וארבעה מיני ארזים בבלי כה:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ט [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – בשלושה פרקים

מתפללים נעילה בכל התעניות בבלי כו: • פ"ד ה"א [יז:]
את שמע מינה וכו' ושמתפללים ארבע (תפילות: שחרית, מוסף, מנחה, נעילה).
בבלי דוחה זאת ומסיק שרק ביום כיפור מתפללים נעילה, אך לא בשאר התעניות¹².

¹¹ דרך הבבלי לספר שאריכות ימים היא בזכות שלא עבר עבירה מסוימת כל ימיו, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נו.

¹² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

אין נשיאת כפיים בלא תפילה
 ואין נשיאת כפיים בלילה אלא ביום. וישא את כפיו ואל יתפלל! מצאנו תפילה בלא נשיאת כפיים ולא מצאנו נשיאת כפיים בלא תפילה (גליון הש"ס על הירושלמי: וזה גם הטעם שאין נשיאת כפיים בלילה, שאין בו חזרת הש"ץ).
בבלי לא הובא.

תפילת נעילה
 בבלי כו: • פ"ד ה"א [יט:].
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"א [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילת ערבית מבעוד יום
 בבלי כו: • פ"ד ה"א [יט:].
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה בתלמיד ששאל על תפילת ערבית
 בבלי כו: • פ"ד ה"א [יט:].
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ישראל צריכים לאסוף את הדגן
 פ"ד ה"ב [יט:].
 אילין תמידין קרבנותיהן של כל ישראל אינן וכו', אם יהו כל ישראל יושבין ובטילין והא כתיב ואספת דגנך, מי אוסף להם את הדגן? אלא שהתקינו הנביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות וכו'.
בבלי לא הובא "ואספת דגנך" בעניין זה, אלא בברכות לה: תלה זאת במחלוקת רשב"י ורבי ישמעאל האם הנהג בהן מנהג דרך ארץ¹³, וכן האם עושים רצונו של מקום¹⁴.

מדוע לא הפחיתו את המשמרות לעשרים ושלושה
 בבלי כז: • פ"ד ה"ב [כ:].
 הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ה ה"ח [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שרבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש
 פ"ד ה"ב [כ:].
 רבי הוה יתיב, מתני: וזכרו פליטיהם אותי והיו אל ההרים כיוני הגיאיות כולם הומיות. אמר ליה (רבי חנינא בר חמא): הומות (כך צריך לקרוא, ולא "הומיות"). אמר ליה: הן קריתא (היכן קראת כך)? אמר ליה: קדם רב המנונא דבבל. אמר ליה: כד תיחות לתמן אמור ליה דמנייתך חכים (כשתרד לבבל אמור לרב המנונא שימנה אותך להיות חכם). וידע דלא מיתמני ביומאי (ורבי חנינא הבין שבימי רבי לא יתמנה לחכם אלא רק לאחר מותו, שאז ירד לבבל). מן דדמך בעא בריה ממניתיה (כשמת רבי רצה בנו של רבי למנות את רבי חנינא לנשיא), ולא קביל עליה מתמניא, אמר: לית אנא מקבל עלי מתמניא עד זמן דתמני רבי פס דרומא קמאי (אינני מתמנה לנשיא עד שתמנה את רבי אפס לפני). והוה תמן חד סב (זקן), אמר: אין (אם) חנינה קדמאי - אנא תיניין (שני), אין רבי פס דרומיא קדמאי - אנא תיניין. וקביל עלוי רבי חנינה מיתמניא תליתאי (אחרי רבי אפס ואותו הזקן). אמר רבי חנינה: זכית מארכה יומין, אין (אם) בגין הדא מילתא לית אנא ידע אין בגין דהויית סליק מן טיבריא לציפורין

¹³ דרך הירושלמי להחשיב יותר את האומנות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

¹⁴ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

(לציפורי) והוינא עקים איסרטין מיעול מישאול בשלמיה דרבי שמעון בן חלפתא בעין תינה לית אנא ידע (זכיתי לאריכות ימים, ואיני יודע אם הוא משום מעשה זה, שמחלתי על כבודי, או משום שכאשר הלכתי מטבריה לציפורי הייתי מאריך את הדרך להיכנס לעין תינה לשאול בשלום רבי שמעון בן חלפתא).
בבלי כתובות קג: המעשה קצר יותר, שרבי חנינא בר חמא לא ישב בראש כי רבי אפס גדול ממנו¹⁵.

ר"ש בן חלפתא מעין תינה
 פ"ד ה"ב [כ:]
 דרבי שמעון בן חלפתא בעין תינה וכו' (קרנן העדה: שם מקום, וזה היה מקומו של רבי שמעון בן חלפתא).
בבלי לא הובא שזה מקומו, ולא הוזכר כלל מקום זה.

שינויי גרסאות בתורה
 פ"ד ה"ב [כ:]
 שלשה ספרים מצאו בעזרה: ספר מעוני, וספר זעטוטי, וספר היא. (ומפרש מדוע קראו להם כך:) באחד מצאו כתוב מעון אלהי קדם, ובשנים כתוב מעונה אלהי קדם, וקיימו שנים וביטלו אחד. באחד מצאו כתוב וישלח את זעטוטי בני ישראל, ובשנים כתוב וישלח את נערי בני ישראל, וקיימו שנים וביטלו אחד. באחד מצאו כתוב תשע היא, ובשנים כתוב אחת עשרה היא, וקיימו שנים וביטלו אחד.
בבלי כל זה לא הובא.

מגילת יוחסין
 פ"ד ה"ב [כ:]
 מגילת יוחסין מצאו בירושלם וכתוב בה: הלל - מן (הוא מזרעו של) דדוד, בן יצף - מן דאסף, בן ציצית הכסת - מן דאבנר, בן קוביסין - מן דאחאב, בן כלבא שבוע - מן דכלב, רבי ינאי - מן דעלי מן יהוד מן ציפורין, רבי חייא רבה - מבני שפטיה בן אבוטל, רבי יוסי בי רבי חלפתא - מבני יונדב בן רכב, רבי נחמיה - מן נחמיה התרשתא.
בבלי יבמות מט: הובא שמצאו מגילת יוחסין בירושלים, אך אינה אותה מגילה.

סדר קברי האבות במערת המכפלה
 פ"ד ה"ב [כא.]
 אבות דרך הסב הן קבורין (כדרך הסב: אברהם באמצע, יצחק למעלה ממנו ויעקב למטה ממנו. ומראה הפנים כאן הביא עדות על מקום הקברים במערת המכפלה).
בבלי לא הובא.

על שלושה דברים העולם עומד
 פ"ד ה"ב [כא.]
 על שלושה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ושלושתן בפסוק אחד: ואשים דברי בפיך - זו תורה, ובצל ידי כסיתיך - זו גמילות חסדים. ללמדך שכל מי שהוא עסוק בתורה ובגמילות חסדים זכה לישוב בצילו של הקב"ה.
בבלי לא הובאו המקורות הללו (המימרא עצמה על תורה עבודה וגמילות חסדים היא משנה באבות פ"א מ"ב).

¹⁵ דרך הירושלמי להאריך יותר במעשים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

ראש חודש שני ימים בזמן הנביאים
 ויהי ממחרת החדש השיני (במעשה שאול ויהונתן). אין תימר תרין ירחין הוון (אם תאמר שהם ש"החודש השני" הם שני ראשי חודשים שונים) - והא כתיב מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם (מוכח שהוא בחודש אחד והיו בו שני ימים ראש חודש).
בבלי לא הובא. מראה הפנים וציון ירושלים הוכיחו מהירושלמי כאן שגם בימי הנביאים שקידשו ע"פ הראיה היו שני ימים ראש חודש, כגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה.

התנדבות עצים למערכה
 כל מי שהיה מתנדב עצים וגזירים למערכה היה מביא עצים ועושה אותן כמין שלבין ועושה אותן כמין סולם ונותן על כתיפיו וכו'.
בבלי הלשון: מה היו עושים יראי חטא שבאותו הדור, היו מביאים עצים וכו'.

המקור שאסור לדון אומדות
 ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות - רבי חלקיה בשם רבי אחא: מיכן שלא יהא אדם דן אומדות (שהרי כבר שמע קול ענות, ואעפ"כ לא שבר את הלוחות עד שראה את המחולות).
בבלי לא הובא מקור זה (הדין שלא לדון אומדות הוא במשנה בסנהדרין לז.).

הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממש
 רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: הלוחות היו אורכן ששה טפחים ורחבן שלשה, והיה משה תפוש בטפחיים והקב"ה בטפחיים וטפחיים ריוח באמצע, כיון שעשו ישראל אותו מעשה ביקש הקב"ה לחוטפן מידו של משה, וגברה ידו של משה וחטפן ממנו וכו'. רבי יוחנן בשם רבי יוסה בר אביי: הלוחות היו מבקשין לפרוח, והיה משה תופשן דכתיב ואתפוש בשני הלוחות. תני בשם רבי נחמיה: הכתב עצמו פרח. רבי עזרה בשם רבי יהודה בי רבי סימון: הלוחות היו משאוי ארבעים סאה והכתב היה סובלן, כיון שפרח הכתב כבדו על ידיו של משה ונפלו ונשתברו.
בבלי לא הובא. ובשבת פז. (וכן יבמות סב.) מפורש שמשה שבר את הלוחות מדעתו, ולא שכבדו על ידיו ונפלו.

גודל הלוחות
 פ"ד ה"ה [כג.]
 הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ח ה"ג [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.

טעו בתאריך שהובקעה העיר
 כתיב בתשעה לחדש הובקעה העיר ואת אמר הכין (שהובקעה ב"ז בתמוז)? אמר רבי תנחום בר חנילאי: קילקול חשבונות יש כאן (כלומר טעו וסברו שהוא בתשעה בתמוז, ובאמת היה ב"ז בתמוז).
בבלי תירץ שחורבן העיר בראשונה היה בט' ובשנייה ב"ז. ותוס' (ראש השנה יח: ד"ה תשעה בתמוז) הביאו את הירושלמי הזה¹⁶.

¹⁶ הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מ.

שריפת התורה

בבלי כח: • פ"ד ה"ה [כג:]
 ושרף אפוסטומוס את התורה - איכן (היכן) שרפה? רבי אחא אמר: במעברתא דלוד,
 ורבנן אמרי: במעברתא דטרלוסה.
בבלי לא הובא כלל מקום השריפה.

של מי היה הצלם בהיכל

פ"ד ה"ה [כג:]
 והעמיד צלם בהיכל - אית תניי תני הועמד. מאן דאמר הועמד - צלמו של מנשה, מאן
 דאמר העמיד - צלמו של אפוסטומוס.
בבלי לא הובא כלל איזה צלם היה זה, ורש"י (כו: ד"ה והועמד) פירש שהעמידו מנשה.

מאור עיניו של אדם

פ"ד ה"ה [כג:]
 ואין מאור עיניו של אדם חוזר אלא לאחר ארבעים יום.
בבלי לא הובא.

בנ"י נסעו מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר

פ"ד ה"ה [כג:]
 ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים - רבי זכריה חתניה דרבי לוי: לאילין טלייא דמיתפניי
 מן סיפרא ונפקון לון בכפריי (כתינוקות שבורחים מבית הספר ויוצאים לכפרים).
בבלי לא הובא.

חטא המרגלים

בבלי כט. • פ"ד ה"ה [כג:]
 אתון אשכחינן (באו המרגלים ומצאו את ישראל) עסיקין בהילכות חלה וערלה. אמרו להן:
 לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסוקין בהילכות חלה וערלה? מיד ותשא כל העדה ויתנו
 את קולם ויבכו.
בבלי דן בעניין חטא המרגלים, אך לא הובא שעסקו בחלה וערלה.

מחלוקת אם אומרים שירה בלא נסכים

פ"ד ה"ה [כד:]
 רבי יוחנן אמר: אומרים שיר בלא נסכים, רבי שמעון בן לקיש אמר: אין אומרים שיר
 בלא נסכים.
בבלי ערכין יא. וברכות לה. פשוט שאין אומרים שירה אלא על היין (נסכים).

סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות

בבלי כט. • פ"ד ה"ה [כד-כה:]
 תני רבי שמעון בן יוחי, עקיבה רבי היה דורש: דרך כוכב מיעקב - דרך כוזבא מיעקב.
 רבי עקיבה כד הוה חמי (כאשר היה רואה את) בר כוזבא הוה אמר: דין (זה) הוא מלכא
 משיחא. אמר ליה רבי יוחנן בן תורתא: עקיבה, יעלו עשבים בלחייך ועדיין בן דוד לא
 יבא. אמר רבי יוחנן: קול אדריינוס קיסר הורג בביתר שמונים אלף ריבוא וכו'. והיה
 שם בן כוזבא והיה לו מאתים אלף מטיפי אצבע (שהיה בודק את חייליו אם הם חזקים
 ואמיצים שיכולים לעקור לעצמם את האצבע). שלחו חכמים ואמרו לו: עד אימתי אתה עושה
 את ישראל בעלי מומין? אמר להן: וכי היאך איפשר לבודקן? אמרו לו: כל מי שאינו
 רוכב על סוסו ועוקר ארז מן לבנון לא יהיה נכתב באיסרטיא שלך (מחילך). והיו לו
 מאתים אלף כך (עוקרי אצבע) ומאתיים אלף כך (עוקרי ארזים). וכד דהוה נפק לקרבא הוה
 אמר: ריבוניה דעלמא לא תסעוד ולא תכסוף (אל תעזור לנו ואל תפריע לנו), הלא אתה
 אלהים זנחתנו ולא תצא בצבאותינו וכו'. ונהרג בן כוזבא וכו'. אתון טעינין רישיה (של)

בר כוזבה) גבי אדריינוס. אמר לון: מאן קטל הדין? אמר ליה חד כותיאי: אנא קטלתי. אמר לי: חמי לי פטומיה (הראו לי את גוייתו)! חמי ליה פטומיה אשכח חכינה כריכה עלוי (מצאו שנחש הכישו). אמר: אילולי אלהא דקטליה מאן הוה יכיל קטליה (והארך הרבה בחורבן ביתר ובחורבן בהמ"ק).

בבלי לא מובאת מחלוקת רבי עקיבא ורבי יוחנן בן תורתא, ולא מוזכרות המעשיות בעקירת האצבע ובמלחמה בביתר. לגבי מותו של בר כוזבא, בבבלי גיטין נז. מסופר אותו סיפור על בר דרומא (שיש מפרשים שהוא בר כוזבא) - שאמר "הלא אתה זנחתנו" והוכש ע"י דרקונא. אמנם הבבלי סנהדרין צג: סובר שחכמי ישראל הרגו את בר כוזבא משום שטען שהוא המשיח. מעשיות החורבן הובאו בבבלי בגיטין נה: והלאה¹⁷. העיר ביתר הוזכרה פעמים רבות בבבלי, כגון ברכות מח:, וכך נקראת גם בירושלמי. אמנם בירושלמי בכת"י לידן (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) ובדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר) היא נקראת "ביתתר", ונראה שהוא קיצור של "בית תר", ובמדרש שיר השירים (ספ"ד) נקראת בית תור.

שבע עבירות עברו בהריגת זכריה פ"ד ה"ה [כה].
שבע עבירות עברו ישראל באותו היום: הרגו כהן ונביא ודיין ושפכו דם נקי וטימאו את העזרה ושבת ויום הכיפורים היה.
בבלי גיטין נז: וסנהדרין צו: הובא המעשה שהרגו את זכריה ודמו היה רותח, אך לא מסופר שהיה בשבת ויום הכיפורים.

אסור לארס בערב שבת פ"ד ה"ו [כה]:
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה להתחתן עם פלונית פ"ד ה"ו [כה]:
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם מותר לכבס לאחר תשעה באב בבלי כט: • פ"ד ה"ו [כה]:
לאחריו (בשבוע שחל בו, לאחר תשעה באב) מהו (ללבוש בגד מכובס)? רבי יוחנן אמר לאחריו אסור, רבי שמעון בן לקיש אמר לאחריו מותר.
בבלי פשוט שמותר.

אמוראים שצמו תשיעי ועשירי בבלי כט: • פ"ד ה"ו [כה]:
רבי יהושע בן לוי ציים (צם) תשיעי ועשירי. רבי אבון ציים תשיעי ועשירי. רבי לוי ציים תשיעי ולילי עשירי.
בבלי לא הובא¹⁸.

¹⁷ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (והחורבן שייך יותר למסכת תענית), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.
¹⁸ רואים מסירות נפש בירושלמי, כשיטתו. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

אכילת פת באפר בערב תשעה באב
 רב, מן דהוה אכל כל צורכיה, הוה צבע פיסתיה בקיטמא (היה טובל פרוסתו באפר) ואמר:
 זו היא עיקר סעודת תשעה באב.
בבבלי לא הובא. טבילת פת באפר הובאה ברמ"א (או"ח סי' תקנב סעיף ו), ואמירת "זהו
 סעודת תשעה באב" הובאה במשנה ברורה (סי' תקנב ס"ק טז).

הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב – אינו בירושלמי
 בבבלי ל: • פ"ד ה"ז [כו].
 בחמשה עשר באב למה (תיקנו שיהיה יום טוב) וכו'? כל עץ שנמצא בו תולעת פסול מעל
 גבי המזבח (שפסקו לכוות עצים למערכה) וכו', שבו התיר הושע בן אלה פרוסדיות שהושיב
 ירבעם בן נבט על הדרכים וכו', שבו הותרו שבטים לבוא זה בזה וכו', שבו הותר שבטו
 של בנימין לבוא בקהל וכו', שבו בטל החפר (כלו מתי מדבר).
בבבלי הביא את חמשת טעמים אלו והוסיף עוד טעם שנתנו הרוגי ביתר לקבורה.

דור המדבר מתו בתשעה באב
 בבבלי ל: • פ"ד ה"ז [כו].
 בכל ערב תשעה באב היה משה מוציא כרוז בכל המחנה ואומר: צאו לחפר, צאו לחפר.
 והיו יוצאין וחופרין להן קברות וישינים, ובשחר היו עומדין ומוצאין עצמו חסירים
 חמשה עשר אלף ופרוטרוט (וקצת יותר). ובשנה האחרונה עשו כן, ועמדו ומצאו עצמן
 שלימים. אמרו: דילמא דטעינן בחושבנא (אולי טעינו בחשבון התאריך), וכן בעשרה (באב),
 ובאחד עשר, ובשנים עשר, ובשלשה עשר, ובארבעה עשר, ובחמשה עשר כיון דאשלים
 זיהרא (שהירח התמלא וידעו לא טעו) אמרו: דומה שביטל הקב"ה אותה הגזירה קשה
 מעלינו. ועמדו ועשו יום טוב.
בבבלי לא הובא. והתוס' (ד"ה יום) הביאו בדומה לזה מהמדרש.

בת מלך שואלת מבית כה"ג
 בבבלי לא. • פ"ד ה"ז [כו].
 היתה בתו של מלך שואלת מביתו של כהן גדול, בתו של כהן גדול שואלת מביתו של
 מלך.
בבבלי בת מלך שואלת מבית כהן גדול, בת כהן גדול מבית סגן וכו'.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

למעט בלימוד בערב שבת
 השמטות ד"ה ה"ח
 אסור לארוס אשה בערב שבת וכן לדברי תורה (ממעטים בלימוד תורה בערב שבת כדי שיהיה
 פנאי לעסוק בצרכי שבת).
בבבלי לא הובא. והרמ"א (או"ח סי' רנא סעיף ב) פסק זאת להלכה (והמשנה ברורה שם דן
 בזה).

מסכת מגילה

פרק א – מגילה נקראת

בן עיר לא מוציא בן כרך, מי קורא לבני הכפרים
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ב ה"ג [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המגילה ניתנה להידרש
זאת אומרת שמגילת אסתר ניתנה להדרש (לדרוש ממנה דינים).
בבלי לא הובא.

הטעם שתלו את קריאת המגילה ביהושע בן נון
חלקו כבוד לארץ ישראל שהיתה חריבה באותן הימים ותלו אותה מימות יהושע בן נון
(שקוראים בט"ו בערים שמוקפות חומה מימות יהושע).
בבבלי לא הובאה סברה למה תלו ביהושע בן נון¹.

היו שתי בית לחם, חירייה
ויהי גבולם מחלף וגו' קטת ונהלל ושומרון ויראלת ובית לחם. (ומפרש את שמות המקומות): מחלף - חלף, מאילון - איילון, בצעננים - אגניא דקדש, ואדמי - דמין, הנקב - ציידתה, ויבנאל - כפר ימה, עד לקום - לוקים, וקטת - קטונית, ונהלל - מהלול, ושומרון - סימונייה, ויראלה - חורייה (ובדפוס ונציה, שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר: חירייה), בית לחם - בית לחם צרייה (קרבת העדה: שהיו שתי בית לחם).
בבבלי לא הובא שהיו שתי בית לחם. כמו כן לא הוזכרה חירייה.

גם מוקפים יוצאים בריעבד בי"ד
הכל יוצאין בארבעה עשר שהיא זמן קריאתה.
בבבלי לא הובא, ובפשטות מוקפין לא יוצאים ידי חובה ביום י"ד.

עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורם של תרגום, טעמים והכרעים
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

צריך לקרות לפני קטנים
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ב ה"ה [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו במגילה פ"ג ה"ד [כה:].

מצוה לעשות סעודה בראש חודש
 בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:]
 סעודת ראש חדש וכו' מאחרין ולא מקדימין (פני משה וקרובן העדה: כשהיו מקדשים את החודש היו עושים סעודה, וקרובן העדה הוסיף שיש מפרשים שמצוה לעשות סעודה בראש חודש).
בבבלי לא הובא דין סעודת ראש חודש כלל, והשו"ע (א"ח סי' תיט סעיף א) הביא זאת.

המקור שאין קרבן חגיגה בשבת
 בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:]
 ובחגיגה (אינה בשבת) - כתוב אחד אומר וחג הקציר בכורי מעשיך, וכתוב אחר אומר כל מלאכת עבודה לא תעשו. אמר רבי חנינה: הא כיצד יתקיימו שני כתובים? בשעה שהוא חל בחול את חוגג ושובת, בשעה שהוא חל בשבת למחר את חוגג וקוצר.
בבבלי לא הובא פסוק לכך (ובראש השנה פ"ד ה"א [יח:]: הירושלמי מביא דרשה דומה לגבי תקיעה בשבת, וגם שם הבבלי חולק עליו, ועיין מה שכתבנו שם).

הטעם שאין הקהל בשבת
 בבלי ה. • פ"א ה"ד [ה:]
 ובהקהל (אינו בשבת) - רבי בא (אבא) בריה דרבי חייה בר בא (אבא) אמר: מפני התקיעה (שאסור לתקוע בשבת), רבי יצחק בי רבי חייה אמר: מפני הבימה (שאסור לבנותה בשבת).
בבבלי לא הובא מה הטעם לכך. והרמב"ם, הראב"ד והנ"כ (חגיגה פ"ג הל"ז) דנו בזה.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם
 פ"א ה"ד [ו:]
 הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ב ה"ג [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פורים אסור בעשיית מלאכה
 בבלי ה:
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ב ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי
 בבלי ו.
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"א [סב:].

מעשה ששלח משלוח מנות מועט
 בבלי ז. • פ"א ה"ד [ו:]
 רבי יודן נשייא (רבי יהודה נשיאה) שלח לרבי הושעיה רבה חדא עטם וחד לגין דחמר (יד ולוג יין), שלח ואמר ליה: קיימת בנו ומתנות לאביונים (ולא משלוח מנות, משום שהיה מועט). חזר ושלח ליה חד עוגל וחד גרב דחמר (עוגה וחבית יין). שלח ואמר ליה: קיימת בנו ומשלוח מנות איש לרעהו.
בבבלי הובא אותו מעשה אך שלח לו להיפך: קיימת בנו משלוח מנות (והגהות הב"ח והגר"א כתבו שאין לגרוס ומתנות לאביונים), ולא הוסיף ששלח לו אח"כ עוד.

מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני
 פ"א ה"ה [ז].
 המגילה הזאת (אסתר) נאמרה למשה מסיני, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה (ולכן לא נכתבה בימי משה).
בבבלי מגילה יט: הובא בשינוי: שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידין לחדש ומאי ניהו מקרא מגילה.

נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא תיבטל
 רבי יוחנן אמר: הנביאים והכתובים עתידין ליבטל וחמשת סיפרי תורה אינן עתידין ליבטל וכו', רבי שמעון בן לקיש אמר: אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל.
בבלי לא הובא.

באדר שני כותב תי"ו
 פ"א ה"ה [ז:]
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ח ה"ו [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

אמר "הרי עלי" וחזר בו ואמר "הרי זו"
 בבלי ח. • פ"א ה"ז [ח:]
 רבי חמא חברין דרבנן בעי: אמר הרי עלי וחזר ואמר הרי זה (מה הדין במקרה זה)? רבי חנינא בעי: לא מסתברא דידה (לא מסתבר שיש בזה ספק כלל), אמר הרי זה וחזר ואמר הרי עלי (שחזר בו לחומרא, שבהרי עלי חייב באחריותו) - איסור חמור חל על איסור קל (ובמקרה זה יש להסתפק), אין איסור קל חל על איסור חמור (כשחזר בו לקולא פשוט שחזרתו לא מועילה).
בבלי לא הובא.

פרחה צרעת בכולו בימי ההסגר
 פ"א ה"ח [ט:]
 פרחה בו (צרעת בכולו) מתוך הסגר - רבי יוחנן אמר: טעון צפרים, רבי לעזר אמר: אין טעון צפרים.
בבלי לא הובאה מחלוקת זו.

מגדל בבל
 בבלי ח. • פ"א ה"ט [י:]
 כתיב ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. רבי לעזר ורבי יוחנן, חד אמר: שהיו מדברים בשבעים לשון, וחורנה (האחר) אמר: שהיו מדברין בלשון יחידו של עולם - בלשון הקודש.
בבלי לא הובא.

הטעמים שהתירו לכתוב ס"ת ביוונית
 בבלי ט. - ט: • פ"א ה"ט [י.י:]
 ויפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם - שיהו מדברין בלשוננו של יפת באוהלו של שם וכו'. תני רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית, בדקו ומצאו שאין התורה יכולה להיתרגם כל צורכה אלא יוונית.
בבלי גם כן הביא את המקור מהפסוק "יפת אלהים ליפת" (ושם הלשון היא: דבריו של יפת יהיו באהלי שם, יפיתו של יפת יהא באהלי שם), אך לא הביא את הטעם שהתורה יכולה להיתרגם רק יוונית. כמו כן בבבלי הוסיף טעם נוסף משום המעשה בתלמי המלך, ובירושלמי גם הובא מעשה זה (יב:) אך לא כטעם שהתירו לכתוב את התורה ביוונית.

מי הם מגוג מדי ויוון
 פ"א ה"ט [י.]
 גומר ומגוג ויון ותובל ומשך ותירס: גומר - גרממיה, מגוג - גותיאה, מדי - כשמועה (כמשמעה, שכך נקראת גם היום), יוון - אווסוס וכו'.
בבלי יומא י. הגירסא שונה: מגוג זו קנדיא, מדי זו מקדוניה, יוון כמשמעו וכו' (לגבי גומר תובל משך ותירס אין חילוק בין גירסת הבבלי לירושלמי).

ארבע לשונות נאים

בבלי ט. • פ"א ה"ט ט [י:]

ארבעה לשונות נאים שישתמש בהן העולם, ואילו הן: לעז (יווני) - לזמר, רומי - לקרב, סורסי - לאיליא (לקינות), עברי - לדיבור. ויש אומרים: אף אשורי - לכתב. **בבלי** לא הובא.

כתב אשורי ולשון עברי

בבלי ט. • פ"א ה"ט ט [י:]

אשורי יש לו כתב ואין לו לשון, עברי יש לו לשון ואין לו כתב, בחרו להם כתב אשורי ולשון עברי. ולמה נקרא שמו אשורי? שהוא מאושר בכתבו. אמר רבי לוי: על שם שעלה בידם מאשור.

בבלי לא דן בזה כאן, אלא בסנהדרין כא:² ושם הוא בשינוי: בתחילה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי, ביררו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקודש.

עי"ן שבלוחות עמדה בנס

בבלי ט. • פ"א ה"ט ט [י:]

מאן דאמר בדעץ ניתנה התורה - עי"ן מעשה ניסים (שהרי בכתב עברי עי"ן נכתבת כעגול), מאן דאמר אשורי ניתנה התורה - סמ"ך מעשה ניסים.

בבלי שבת קד. יש רק את הדעה שמ"ם וסמ"ך עמדו בנס. כמו כן בירושלמי כאן ברור שכתב עברית הוא אותיות שונות, שבהן עי"ן נכתבת כעגול, אך תוס' (סנהדרין כא: ד"ה כתב) דן בזה והביא יש מפרשים שהוא כתב מסביב לאות.

בתחילה ה"א ומ"ם לא היו סתומות

בבלי ג. • פ"א ה"ט ט [י:]

תורת הראשונים לא היה לא ה"א שלהם ולא מ"ם שלהן סתום (אלא רגלה של ה"א היה תלוי כמו בימינו, ולא כמו בימי האמוראים שהה"א היתה סתומה כמו ח"ת (והחילוק ביניהן היה שעל הח"ת היה תג בראשה, כמו שכתב הפני משה כאן). וכן המ"ם בסוף מילה לא היתה סתומה).

בבלי מנחות כט: מבואר שבימי האמוראים היתה ה"א סתומה כמו ח"ת (והפני משה כאן הוסיף שהחילוק ביניהן היה שעל הח"ת היה תג בראשה), ורק בספרי דווקא דבי רב תלו את רגלה של ה"א כמו בימינו. במגילה ג. ושבת קד. כתב שהנביאים תיקנו את מנצפ"ך (דהיינו שהמ"ם היתה סתומה), ודחה שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר, והסיק שגם מתחילה היו מנצפ"ך ושכחום וחזרו ויסדום.³

עקילס הגר הוא אונקלוס

בבלי ג. • פ"א ה"ט ט [י:]

תירגם עקילס הגר התורה לפני רבי אליעזר ולפני רבי יהושע, וקילסו אותו. **בבלי** כתוב שאונקלוס הגר תרגם את התורה מפי רבי אליעזר ורבי יהושע, וא"כ נראה ש"אונקלוס" בבבלי נקרא "עקילס" בירושלמי. וכן כתב קרבן העדה קידושין (פ"א ה"א א [ה.]) שעקילס הוא אונקלוס. וכן מסתבר משום שהבבלי מזכיר בכמה מקומות את

² בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (וכתיבת התורה שייכת יותר למסכת מגילה ולמשנה כאן "אין בין ספרים לתפילין ומזוזות"), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

³ מצאנו בעוד מקום שהבבלי מקשה שאין נביא רשאי לחדש דבר, ומסיק ששכחום וחזרו וייסדום, והירושלמי לא חושש לכלל זה שאין נביא רשאי לחדש דבר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סא.

אונקלוס הגר, ולא מזכיר כלל את השם "עקילס", והירושלמי מזכיר בכמה מקומות את עקילס הגר ואת תרגומו, ולא מזכיר כלל את השם "אונקלוס" (אמנם באוצר ישראל (ערך אונקלוס) הבין שאונקלוס ועקילס הם שני חכמים שונים).

בבלי ח: • פ"א ה"ט [י:יג.]

דיני סת"ם באריכות

שהספרים נכתבין בשני דפין ותפילין ומזוזות אינן נכתבים אלא בדף אחד וכו'.
בבבלי דיני סת"ם לא נידונים כאן, אלא במסכת מנחות כט: והלאה.

פ"א ה"ט [יא.]

נקב בתוך אות בתפילין

ניקב נקב ביריכו של ה"א - אם גורדו ונשתיר שם ירך קטנה כשר, ואם לאו פסול וכו'.
ניקב נקב באמצע ב"ת - אם היה הגויל מקיפו מכל צד כשר, ואם לאו פסול.
בבבלי מנחות כט. כתוב שניקב תוכו של ה"י כשר, ורש"י (ד"ה תוכו וד"ה יריכו) הביא שני פירושים ל"תוכו": הרגל של ה"ה"א, והגויל והחלק שבתוכו. ולפירוש השני משמע שהבבלי חולק על הירושלמי ומכשיר אפילו אם הגויל לא מקיפו. השו"ע (א"ח סי' לב סעיף טו) הביא גם את דעת הבבלי וגם את הירושלמי.

פ"א ה"ט [יא.]

הכותב ספר תורה וטעה והשמיט את השם

טעה והשמיט את השם - אית תניי תני תולה (בין השיטין) את השם, אית תניי תני מוחק את החול (תיבת החול שכתב במקום השם) וכותב את השם ותולה את החול (שאינו כבוד שתיבת השם תהיה תלויה). רבי זעורה רב חננאל בשם רב: הלכה כמי שהוא אומר מוחק את החול וכותב את השם ותולה את החול.
בבבלי מנחות ל: הביא עוד כמה דעות בזה, ויש דעה אפילו שגונז את כל היריעה. כמו כן נחלקו שם אמוראים כמי ההלכה.

פ"א ה"ט [יא:]

ה לה' תגמלו - תיבה בפני עצמה

צריך לכתוב ה"א למטה מארכובתו של למ"ד: הלה' תגמלו זאת - הא לה' תגמלו זאת (דהיינו הה"א היא תיבה בפני עצמה).
בבבלי לא הובא, ובספרי התורה שלנו אנו כותבים כירושלמי הזה.

פ"א ה"ט [יב.]

אסור לסיים כתיבת חומש בסוף דף

וצריך שיהא גומר (כל חומש) באמצע הדף ומתחיל באמצעיתו (כדי שלא יבוא לחתוך את החומשים זה מזה), ובנביא גומר בסופו ומתחיל בראשו ובנביא של שנים עשר אסור (כדי שלא יבוא לחותכם זה מזה).
בבבלי בבא בתרא יג: משמע שבכל הספרים (גם בחומשים ואפילו בנביאים של שנים עשר) אפשר לסיים למטה ולהתחיל למעלה.

פ"א ה"ט [יב.]

הטעם שכותבים תפילין על עור טריפות ונבילות

אין כותבין אלא על עור בהמה טהורה, מה טעמא? למען תהיה תורת ה' בפיך - ממה שאתה נותן בפיך. והא תני כותבין על גבי עור נבילות וטריפות! מינא דאת נותן בפיך (הם ממין טהור, אלא שלא נשחטו).

בבבלי שבת קח. גם כן הקשה כיצד כותבים על נבילות וטריפות, אך תירץ זאת ע"י משל, שאדם שנהרג ע"י המלך (משל לנבילה וטריפה) משובח יותר מאדם שנהרג ע"י שר הטבחים (משל לשחוטתו).

פ"א ה"ט [יב.]

עושים עמוד לספר בסופו

ועושין עמוד לספר בסופו, לתורה מיכן ומיכן, לפיכך גוללין הספר לתחילתו והתורה לאמצעיתה.

בבבלי בבא בתרא יג: עושים עמוד לספר בתחילתו והוא נגלל מתחילתו לסופו (ולגבי תורה הוא כירושלמי).

בבלי ח: • פ"א ה"ט [יב:]

מעשה שתינוקות למדו בבית המדרש לבד

מעשה ביום סגריר שלא נכנסו חכמים לבית הוועד, ונכנסו התינוקות, אמרין: איתון נעביד בית וועדא (נלמד בעצמנו) דלא ייבטל. אמרין: מהו דין דכתיב מ"ם מ"ם נ"ן נ"ן צד"י צד"י פ"ה פ"ה כ"ף כ"ף (שאותיות מנצפ"ך כפולות)? ממאמר למאמר, מנאמן לנאמן, מצדיק לצדיק, מפה לפה, מכף ידו של הקב"ה לכף ידו של משה. וסיימו אותן חכמים ועמדו, כולן בני אדם גדולים. אמרון: רבי ליעזר ורבי יהושע הוון מינהון.

בבבלי מעשה קצת דומה בשבת קד, ותוס' (שם ד"ה א"ל) הביאו שהבבלי חולק על הירושלמי בפרטי המעשה. כמו כן הדרשות שונות, שבבבלי דרשו את סדר האל"ף ב"ת.

בבלי ח: • פ"א ה"ט [יב:]

לא היו מקפידים על שינוי מילים בתורה

אנשי ירושלם היו כותבין ירושלם - ירושלימה ולא היו מקפידין, ודכותה צפון - צפונה, תימן - תימנה (משום שאין בהם שינוי המשמעות).
בבבלי לא הובא.

פ"א ה"ט [יג.]

אלו שמות ה' קודש ואלו חול

כל השמות הכתובים באבינו אברהם קודש חוץ מאחד שהוא חול - "ויהי כאשר התעו אותי אלהים מבית אבי", ויש אומרים אף הוא קודש וכו'. כל השמות הכתובים במיכה וכו' הרי אילו חול חוץ מאחד שהוא קודש - "כל ימי היות בית האלהים בשילה". כל השמות הכתובים בנבות וכו' הרי אילו קודש (במסכת סופרים פ"ד ה"ז הוסיף כאן: "חוץ מ") "ברך נבות אלהים ומלך".

בבבלי שבועות לה: כל אלו הובאו בשינוי: באברהם - השם שהוא חול הוא "ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך". במיכה - תנא קמא אומר כולם חול, ורבי אליעזר אומר יו"ד ה"י קודש, אל"ף למ"ד חול חוץ מ"כל ימי היות בית האלהים בשילה" שהוא קודש. בנבות - כולם קודש.

פ"א ה"ט [יג.]

חילוק המילה "הללויה"

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ג ה"י [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ט [יג.]

ענייה לזימון כאשר לא אכל

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אמן חטופה קטופה ויתומה
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

עונים אמן אחר גוי
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ח ה"ח [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים"
פ"א ה"א [טו:]
אית מילין אמרין (יש אומרים) דאתגייר אנטונינוס, אית מילין אמרין דלא איתגייר אנטונינוס וכו'. אם באין הן גירי צדק לעתיד לבא אנטונינוס בא בראשם (לדעות שכן התגייר) וכו'. כיון דשמע כן אזל וגזר (הלך אנטונינוס ונימול). אתא לגביה (בא אל רבי), אמר ליה: רבי, חמי גזורתי (ראה את מילתי)! אמר ליה: בדידי לא איסתכלית מן יומי, אלא בדידך? וכו'. ולמה נקרא נחום איש קודש הקדשים? שלא הביט בצורת מטבע מימיו. **בבבלי** לא הובאה המחלוקת האם אנטונינוס התגייר, בשבת קיח: הובא שרבי מעולם לא נסתכל במילה שלו, אך לא הובא המעשה הזה עם אנטונינוס. בפסחים קד. רבי מנחם בר סימאי (במקום "רבי נחום" בירושלמי) נקרא בנן של קדושים כי לא הסתכל במטבע מימיו (וכן בעבודה זרה פ"ג ה"א [יח.]). ועיין מה שכתבנו שם) נקרא "רבי נחום בר סימאי" במקום "רבי מנחם ברבי סימאי" בבבלי).

אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור
פ"א ה"א [טז:]
ואליהו מקריב בשעת איסור הבמות? אמר רבי שמלאי: דבירא אמר ליה (מפי הדיבור נאמר לו), "ובדברך עשיתי" - ובדיבורך עשיתי.
בבבלי הביא לכך שני מקורות אחרים: בסנהדרין פט: תירץ היכא דמוחזק שאני, ופירש רש"י (ד"ה היכא) שהוחזק שהוא צדיק ונביא אמת, וביבמות צ: כתב שמקורו מ"אליו תשמעון". הדרשה "ובדברך עשיתי" לא הובאה בבבלי.

דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ד [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ו ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

דרשות על המגילה – אינן בירושלמי
בבלי י:–טז: • פ"א ה"ב [טז:]
בבבלי האריך מאוד בדרשות על המגילה, ובירושלמי לא הובאו.

השטן מרקד – אינו בירושלמי
עיינן מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"א [לח.].

צריך לומר שירה על ניסים
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ד [כה.], ועיינן מה שכתבנו שם.

ארבע נשים היו יפיפיות – אינו בירושלמי
בבבלי הזכיר כאן ארבע נשים שהיו יפיפיות: שרה, רחב, אביגיל ואסתר. ויש אומרים ושתי במקום אסתר⁴.

"אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" – אינו בירושלמי
עיינן מה שכתבנו בשבת פ"ה ה"ד [לג.].

כתיבת השירות בתורה
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ג ה"ז [כז.], ועיינן מה שכתבנו שם.

פרק ב – הקורא למפרע

הסדר לעתיד לבוא: משיח, גוג ומגוג, תחיית המתים
בהלילא (צריך לקורא ע"פ הסדר) בגין דכתיב ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' - מהולל שם ה' ממזרח שמש ועד מבואו. מה את שמע מינה? אמר רבי אבון: עוד היא (ההלל עצמו) אמורה על סדר: בצאת ישראל ממצרים - לשעבר, לא לנו ה' לא לנו - לדורות הללו, אהבתי כי ישמע ה' - לימות המשיח, אסרו חג בעבותים - לימות גוג ומגוג, אלי אתה ואודך - לעתיד לבוא (פני משה וקרוב העדה: תחיית המתים).
בבבלי הובאו לזה רק פסוקים, ולא הובא הטעם שהלל נאמר ע"פ הסדר. בפסחים קיח. גם כן חילק את ההלל בדומה לזה, אך לא הדגיש שהוא הסדר. ומהירושלמי מוכח שהסדר לעתיד לבוא הוא: ימות המשיח, גוג ומגוג, תחיית המתים.

קריאה למפרע
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יז.], ועיינן מה שכתבנו שם.

מקור לתפילת י"ח מתפילת חנה
הירושלמי דן בזה בברכות השמטות ד"ה ה"ג, ועיינן מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

הקורא בלעז ממגילה אשורית יצא
היתה כתובה כהילכתה (באשורית) - הלעז יוצא בה בלעז (ולא נחשב כקורא בעל פה שפסול).
בבבלי מפורש שהקורא בלעז ממגילה שכתובה אשורית לא יצא ידי חובה, משום שנחשב כקורא בעל פה (ושיירי קרבן דן בזה).

⁴ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיינן בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

מי גדול – חכמה או שנים
 סירוגים וחלוגות ומי גדול בחכמה או בשנים איצרכת לחברייא (שלוש השאלות הללו נצרכו לתלמידים), אמרן: ניסוק נישאול לבית רבי, סלקון מישאול ואמרן. יצאת שפחה משל בית רבי אמרת להם היכנסו לשנים (מי שגדול בשנים קודם למי שגדול בחכמה) וכו'.
בבלי הביא את דברי שפחתו של בית רבי לגבי סירוגים וחלוגות, אך לא הזכירה כלל השאלה מי גדול - חכמה או שנים.

פורים אסור בעשיית מלאכה
 היה כותבה - הדא אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה (מכך שמותר לכתוב)! נאמר (נדחה שמדובר) בארבעה עשר בכרכים.
בבלי ה: פשוט שפורים אסור בעשיית מלאכה. הרא"ש והכל בו גרסו את ראיית הירושלמי שמותר בעשיית מלאכה, ולא גרסו את הדחייה שהוא ב"ד בכרכים (ומראה הפנים וקרבן העדה דנו בזה).

אין מדקדקים בטעויות, כגון יהודים ויהודיים
 אין מדקדקין בטעויותיה. רבי יצחק בר אבא בר מחסיה רב חננאל הוון יתיבין קומי (לפני) רב. חד אמר יהודים, וחד אמר יהודיים, ולא חזר חד מינהון. רבי יוחנן הוה קרי כולה יהודים (אמנם עיין לקמן פ"ד ה"ה [לא]: שכן מחזירים על טעויות כגון אם ואם).
בבלי לא דנו לגבי טעויות כאלה בקריאתה.

המעשה שרבי מאיר כתב בעל פה
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפירות המגילה
 קל היקילו בתפירתה. שאם תפר בה שניים או שלשה תכים (תפירות) שהיא כשירה.
בבלי כתוב שצריך להטיל בה שלושה חוטי גידין ובלבד שיהו משולשין.

בן עיר לא מוציא בן כרך, מי קורא לבני הכפרים
 בן עיר מהו שיוציא בן כרך ידי חובתו (בט"ו)? ייבא כהדא (ראיה): כל שאינו חייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן (והרי בן העיר אינו מחויב בט"ו).
בבלי לא הובא. רש"י ב. (ד"ה אלא) כתב שביום שהכפרים קוראים - בן עיר קורא להם. ומראה הפנים (ב. ד"ה מגילה) הוכיח מכאן שבן כפר קורא להם, שהרי בן עיר אינו מחויב בדבר.

גם מוקפים יוצאים בדיעבד בי"ד
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל התורה ניתנה למשה מסיני
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ה [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יח. • פ"ב ה"ב [יט].

פ"ב ה"ב [יט].

בבלי יח: • פ"ב ה"ב [יט].

בבלי יח:

בבלי יט. • פ"ב ה"ב [יט].

בבלי יט. • פ"ב ה"ג [כ].

בבלי יט. • פ"ב ה"ג [כ].

בבלי יט:

בבלי יט:

עקילס אתא נסייא

פ"ב ה"ד [כ:]

תירגם עקילס אתא נסייא (קרנן העדה הגיה: עקילס אתנסירא, וזה שמו, וכן במדרש: עקילס אסתוירוס. ובמועד קטן פ"ג ה"ז [יח.]. הגירסא: עקילס אתנא סירא).
בבלי לא הובא שם זה.

מקור מפסוק למסכת מגילה

פ"ב ה"ד [כ:]

וזכרם לא יסוף מזרעם - מיכן (מכאן) שקבעו לה חכמים מסכת (קרנן העדה: שיהגו וילמדו בה תמיד. אך בפני משה ובמראה הפנים פירש באופן אחר).
בבלי לא הובא.

צריך לקרות לפני קטנים

פ"ב ה"ה [כא.].

צריך לקרותה לפני נשים ולפני קטנים שאף אותם היו בספק (כלומר בסכנה).
בבלי ד. הובא אותו הטעם "שאף הן היו באותו הנס" רק לגבי נשים.

פרק ג (בבלי פרק ד) – בני העיר

קדושתו של הרחוב

בבלי כז. • פ"ג ה"א [כב:]

רחובה של עיר יש לה קדושה, שכן מוציאים ספר תורה וקורין בו ברבים.
בבלי הטעם הוא מפני שמתפללים בו בתעניות ובמעמדות.

יריקה לפני התפילה ואחריה

בבלי כז: • פ"ג ה"א [כב:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"ה [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בתי כנסת ובתי ספר בירושלים

בבלי כז. • פ"ג ה"א [כג.].

ארבע מאות ושמונים (ובכתובות פ"ג ה"א [סז:]: הגירסא: ארבע מאות ושישים) בתי כניסיות היו בירושלם, וכל אחת ואחת היה לה בית ספר ובית תלמוד, בית ספר למקרא, ובית תלמוד למשנה. וכולהם (ועל כל אלה) עלה אספסינוס. ואת כל בית הגדול שרף באש - זה מדרשו של רבן יוחנן בן זכאי, ששם היו מתנין גדולותיו של הקב"ה, כגון ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע.
בבלי כתובות קה. הובא שהיו בירושלים שלוש מאות תשעים וארבעה בתי דינים, כנגדם בתי כנסיות בתי מדרשות ובתי סופרים, אך לא הוזכר שהחריבום.

מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו

בבלי כז:

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ט [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

סיבה ומסובב בבלי שרת

פ"ג ה"א [כג.].

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ו [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"א [כג:]

הזורק כלי לר' אמות של מת – אסור בהנאה

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ו [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לב. • פ"ג ה"א [כג:]

קדושת בימה ולוחות שבבית הכנסת

בימה ולוחות (לוחות) אין בהן משום קדושת ארון ויש בהן משום קדושת בית הכנסת. **בבבלי** הלשון: אין בהם קדושה. והרא"ש גרס גם בבבלי כגירסת הירושלמי. ומראה הפנים כתב שגם כוונת הבבלי כדברי הירושלמי.

פ"ג ה"א [כג:]

דיני תורה חסירה

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: תורה חסירה אין קוראין בה ברבים. והא תני בבראשית עד המבול (אם כתובות רק פרשיות אלו, שהוא עניין בפני עצמו) בויקרא עד ויהי ביום השמיני, בוידבר עד ויהי בנסוע הארון - מותר לקרות בו ברבים! הדא ארסקינס (שם רשע) אוקיד אוריתא דצנבראי (שרף שם את התורה ונשתיירו כמה פרשיות שלא נשרפו) אתון שאלון לרבי יונה ולרבי יוסה מהו לקרות בספר ברבים אמר לון אסיר! לא דאסיר, אלא מן גו דנפשהון עגימה אינון זבנין להון אחורי (מתוך שיצטערו על כך שאינם יכולים לקרוא, יקנו ספר אחר).

בבבלי גיטין ס. כתב שספר תורה שחסר יריעה אין קוראין בו, ומשמע שהוא איסור ממש ולא רק כדי שיקנו ספר אחר. כמו כן בבבלי הסתפק לגבי לקרוא בחומש שלם, אך כשהחומש חסר פשוט שאי אפשר לקרוא בו, גם אם הוא עניין שלם.

פ"ג ה"ב [כד.]

האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים"

הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"ב [כד:]

שרטוט בכתיבת פסוקים

מהו מיכתוב תריי תלת מילין מן פסוקא (בלא שרטוט)? מר עוקבה משלח כתב לריש גלותא דהוה דמיך וקאים בזימרינ: ישראל אל תשמח כעמים אל גיל וכו' (ושינה את סדר המילים בפסוק משום שכתב זאת בלא שרטוט. וכן הביא עוד מעשים דומים ששינו את סדר המילים בפסוקים שונים).

בבבלי גיטין ו: הובאו מעשים דומים בעניין שרטוט (וכן מעשה דומה עם פסוק זה בעניין זמר), אך שם מסופר שכתבו את מילות הפסוקים ע"פ הסדר, וכתבו זאת עם שרטוט. ותוס' (שם ד"ה ויתנו) הביא את הירושלמי.

פ"ג ה"ג [כה.]

גם אוויר בית המדרש אסור בשימוש

רבי יוחנן מיקל לנשייא דשטחן בגדיהון על אוירא דבי מדרשא (מקלל את הנשים ששטחות בגדים על אוויר בית המדרש, שגם האוויר אסור בשימוש. וקרנן העדה פירש ששטחו את הבגדים על גג בית המדרש).

בבבלי לא הובא.

במה הארכת ימים – אינו בירושלמי
בבבלי האריך כאן במעשים על תנאים ואמוראים ששאלו אותם תלמידיהם "במה הארכת ימים", וענו שמימיהם לא עברו על עבירה מסוימת. ובירושלמי לא הובאה שאלה זו כלל.⁵

מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ט [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

זכויותיו של רב אדא בר אהבה
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביכנ"ס מותר לתלמידי חכמים, הלשון "מלוכלך בתורה"
 בבלי כח: • פ"ג ה"ג [כה:]
 רבי אימי מפקד לספריא (הורה למלמדי התינוקות): אין (אם) אתא בר נש גבכון מלכלך באורייתא (אדם שיש בו לחלוחית של תורה) לגבכון, תהוון מקבלין ליה ולחמריה ולמנוי (קבלו אותו ואת חמורו וכליו). רבי ברכיה אזל לכנישתא דבית שאן, חמא חד בר נש משזיג ידוי ורגלוי מן גורנה (ראה אדם שוטף ידיו ורגליו מהבור של בית הכנסת), אמר ליה: אסיר לך. למחר חמתי ההוא גוברא (אותו אדם ראה את רבי ברכיה) משזיג ידוי ורגלוי מן גורנה. אמר ליה: רבי, לך שרי ולי אסיר? אמר ליה: אין (כן). אמר ליה: למה? אמר ליה: כן אמר רבי יהושע בן לוי - בתי כניסיות ובתי מדרשות לחכמים ולתלמידיהם.
בבבלי גם כן הובא שחכמים ותלמידיהם מותרים, אך המעשים הללו לא הובאו.

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת – אינה בירושלמי
 פ"ג ה"ד [כה:]
 הגע עצמך שחל חמשה עשר (למוקפים) להיות בשבת - לקרות במגילת אסתר אין את יכול, שאין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלה.
בבבלי ד: הטעם הוא משום גזירה דרבה, שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים. וזהו הטעם של איסור שופר ולולב. ובירושלמי גזירה דרבה לא הובאה כלל.⁶

איסור עשיית צרכיו בבית קברות, איסור לועג לרש
 בבלי כט.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הפסקה בארבע הפרשיות
 בבלי כט. • פ"ג ה"ה [כה:]
 אין מפסיקין בין פורים לפרה. רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה: אין מפסיקין בין פרה להחודש. אמר רבי לוי: סימניהון דאילין פרשתא - בין הכוסות הללו (של פסח) אם רצה לשתות ישתה, בין השלישי לרביעי לא ישתה.
בבבלי לא הובא הסימן של ארבע כוסות לארבע פרשיות.⁷

⁵ דרך הבבלי לספר שאריכות ימים היא בזכות שלא עבר עבירה מסוימת כל ימיו, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נו.

⁶ הבבלי סובר את הגזירה דרבה בכמה מקומות, והירושלמי לא סובר אותה כלל. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כ.

⁷ יתכן שקשור לדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

סדר ארבע הפרשיות
 בבלי כט. • פ"ג ה"ה [כה:]
 רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה: בדין הוא שתקדום החודש לפרה, שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה, ולמה פרה קודמת? שהיא טהרתן של כל ישראל.
בבלי לא הובא, אך רש"י הביאו (ד"ה ברביעית).

על שלושה דברים העולם עומד
 פ"ג ה"ו [כו:]
 הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ד ה"ב [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעמים שאין מפסיקין בקללות בקריאת התורה
 בבלי לא: • פ"ג ה"ז [כו:]
 אמר רבי חייה בר גמא: אל תקוץ בתוכחתו - אל תעשה קוצים קוצים. אמר רבי לוי: אמר הקב"ה אינו בדין שיהיו בני מתקללים ואני מתברך. אמר רבי יוסה בי רבי בון: לא מטעם הזה, אלא זה שהוא עומד לקרות בתורה צריך שיהא פותח בדבר טוב וחותר בדבר טוב.
בבלי הטעם הראשון הובא, השני הובא בשינוי לשון - "אין מברכין על הפורענות"⁸, והשלישי לא הובא בבבלי כלל אך נפסק להלכה ברמ"א (א"ח סי' קלח סעיף א).

על אלו פרשיות מברכין
 פ"ג ה"ז [כו:]
 רבי יונתן ספרא דגופתה (מלמד תינוקות מעיר ששמה גופתה) נחת להכא (לארץ ישראל). חמא (ראה) לבר אבונא ספרא קרי שירת הבאר ומברך לפניו ולאחריה. אמר ליה: ועבדין כן? אמר ליה: ואדיין את לזו (וכי לא פשוט לך)? כל השירות טעונות ברכה לפניו ולאחריהן. אישתאלת (שאל) לרבי סימון. אמר לון רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו אלא שירת הים, ועשרת הדיברות, וקללות שבתורת כהנים, וקללות שבמשנה תורה. אמר רבי אבהו: אני לא שמעתי, נראין דברים (רק) בעשרת הדיברות. רבי יוסה בי רבי בון: תומנתי (שמונה) פסוקיא אחרייא דמשנה תורה טעונין ברכה לפניו ולאחריהן.
בבלי לא הובא כלל דין זה של ברכה על שירות ועוד פרשיות.

כתיבת השירות בתורה
 פ"ג ה"ז [כו:]
 שירת הים ושירת דבורה נכתבים אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח, עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה, דכל ביניין דכן לא קאים (בניין שבנוי אריח על אריח ולבנה על לבנה אינו עומד). מאי כדון - למצוה או לעיכוב? וכו' לעיכוב.
בבלי טז: גם כן הובא, אך לא מפורש שהוא גם לעיכוב.

כתיבת עשרת בני המן
 פ"ג ה"ז [כו:]
 צריך שיהא איש בראש דפא (בצד ימין) ואת בסופה (בצד שמאל), שכן הוא שניץ ונחת כהדין קונטרה (שכן הם נתלו כמשא כבד שנופף בבת אחת).
בבלי לא הובא, והובא בשולחן ערוך (א"ח סי' תרצא סעיף ד).

⁸ יתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה ובמה שנראה כביכול כהגשמה, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

ארור המן

פ"ג ה"ז [כו:]
רב אמר: צריך לאמר ארור המן ארורים בניו, אמר רבי פינחס: צריך לומר חרבונא זכור לטוב.

בבלי לא הובא, אך הובא בתוס' (ז: ד"ה דלא), ושם הגירסא היא זרש, כל הרשעים וכל היהודים. בסידורים שלנו הגירסא קצת שונה.

נבוכדנצר שחיק עצמות

פ"ג ה"ז [כו:]
רבי יונתן כד דהוה מטי להווא פסוקא - "אשר הגלה נבוכדנצר" - הוה אמר: נבוכדנצר שחיק עצמות (שעצמותיו שבקבר ישחקו), שכל נבוכדנצר דכתיב בירמיה חי היה, ברם הכא מת היה (רק נבואה זו נאמרה לאחר מיתתו, ולכן רק בה אמר עליו "שחיק עצמות").
בבלי לא הובא.

מקור מפסוק להגבהת התורה

בבלי לב.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ד [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד (בבלי פרק ג) – הקורא עומד

שומע כקורא

פ"ד ה"א [כו:]
שהשומע כקורא.
בבלי סוכה לח: הלשון: שומע כעונה.

הטעם שהקורא עומד

בבלי כא. • פ"ד ה"א [כו:]
זה שהוא עומד לקרות בתורה, מפני מה הוא עומד - מפני כבודה או מפני כבוד הרבים? (והובאו שם נפק"מ).
בבלי לא דנו כלל בטעם לזה.

בקריאה בתורה צריך אדם אחר – סרסור

בבלי כא. • פ"ד ה"א [כו:]
רבי שמואל בר רב יצחק עאל לכנישתא (נכנס לבית הכנסת), חמא (ראה) חונה (פני משה: אדם שכך שמו. קרבן העדה גרס: חזנא, דהיינו החזן) קאים מתרגם ולא מקים בר נש תחתוי (ולא מעמיד לידו עוד אדם). אמר ליה: אסיר לך, כשם שניתנה על ידי סרסור כך אנו צריכין לנהוג בה על ידי סרסור.
בבלי לא הובא דין זה, והובא בשולחן ערוך (או"ח סי' קמא סעיף ד).

מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו

בבלי כא:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ג [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.

תורה שבע"פ ושבת

פ"ד ה"א [כח.]
דברים שנאמרו בפה - בפה, ודברים שנאמרו בכתב - בכתב.

בבלי גיטין ס: הלשון: דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב⁹.

מהו רוב התורה ומה חביב יותר – שבכתב או שבע"פ
פ"ד ה"א [כח.]
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בחגיגה פ"א ה"ח [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

כל התורה ניתנה למשה מסיני
מקרא ומשנה ותלמוד ואגדה ואפילו מה שתלמיד וותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה מסיני.
בבלי יט: הלשון היא: דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, ומה שהסופרים עתידין לחדש.

קד קידה ונעשה צולע
בבלי כב:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"ה [י.], ועיין מה שכתבנו שם.

התרגום אינו מעכב
בבלי כג: • פ"ד ה"א [כח.]
והתרגום מעכב? וכו' (ומסיק:): אין התרגום מעכב וכו'.
בבלי לא דן בזה בפירוש, אך כתב שיש "מקום שאין מתורגמן", וגם משמע שלא מעכב, ותוס' (ד"ה לא) כתבו שאנו לא נוהגים לתרגם, וכן כתב בשו"ע (או"ח סי' קמה סעיף ג).

מקורם של תרגום, טעמים והכרעים
פ"ד ה"א [כח:]
ויקראו בספר תורת - זה המקרא, מפורש - זה תרגום, ושום שכל - אילו הטעמים, ויבינו במקרא - זה המסורת, ויש אומרים אילו ההכרעים, ויש אומרים אילו ראשי פסוקים.
בבלי מגילה ג. ונדרים לז: הנוסח הוא: ויקראו בספר תורת האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא. ויקראו בספר תורת האלהים - זה מקרא, מפרש - זה תרגום, ושום שכל - אלו הפסוקין, ויבינו במקרא - אלו פיסקי טעמים, ואמרי לה: אלו המסורת.

המעשה שרבי מאיר כתב מגילה בעל פה באסייא
פ"ד ה"א [כח:]
מעשה ברבי מאיר שהיה באסייא ולא היה שם מגילה כתובה עברית, וכתבה מפיו וקרייה וכו'. ויש אומרים: שתים כתב, כתב את הראשונה מתוך פיו, וכתב את השנייה מתוך הראשונה, וגנז את הראשונה וקרא בשנייה.
בבלי יח: לא הובאה הדעה שכתב שתיים וגנז את הראשונה. ובבלי הלשון "עסיא".

נוסח הברכה שלאחר המגילה
בבלי כא: • פ"ד ה"א [כח:]
הרב את ריבך והנוקם את נקמתך הגואלך והמושיעך מכף עריצין.
בבלי הלשון: הרב את ריבנו וכו' (ושיירי קרבן ביאר שמחלוקת התלמודים היא האם מדובר על עלבונה של התורה (ריבך) או של עם ישראל (ריבנו)).

⁹ כשיטת הירושלמי להשתמש בלשון חיובית (בפה) במקום שלילית בבבלי (אי אתה רשאי בכתב). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי פ"ד ה"א [כט:]
משה התקין את ישראל שיהו קורין בתורה בשבתות ובימים טובים ובראשי חודשים ובחולו של מועד וכו', עזרה התקין לישראל שיהו קורין בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה.

בבבלי בבא קמא פב. מבואר שמשה תיקן גם שיקראו בשני ובחמישי ובמנחה בשבת, ועזרא רק הוסיף שיעלו שלושה קרואים או שיקראו עשרה פסוקים. ולירושלמי עד ימי עזרא לא קרו כלל בשני וחמישי ומנחה בשבת, והיפה עיניים (בבא קמא פב.) הוסיף שהירושלמי לשיטתו הקשה (מגילה פ"א ה"א [ג:]) כיצד מרדכי ואסתר תיקנו את קריאת מגילה בשני וחמישי והסתמכו על תקנת עזרא שעדיין לא תוקנה, ולבבלי לא קשה כלל כי התקנה כבר מימות משה.

עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא פ"ד ה"א [כט:]
הוא (עזרא) התקין שיהו הנשים מדברות זו עם זו בבית הכיסא.
בבבלי בבא קמא פב. הובאו כל עשר התקנות שעזרא תיקן (שהובאו גם בירושלמי כאן), אך תקנה זו לא הובאה, אלא בסנהדרין יט. כתוב שרבי יוסי תיקן זאת בציפורי.

מתי חופפת נידה שטבילתה במוצאי יו"ט פ"ד ה"א [כט:]
ואפילו הגיע זמנה (של נידה) לטבול בסוף (מוצאי יו"ט שני, אעפ"כ חופפת כבר בערב יו"ט) אני אומר שמא מעיינה רחוק והיא מתעצלת (ולא חופפת יפה) ואינה טהורה.
בבבלי בבא קמא פב. לגבי תקנת חופפת וטובלת לא הביא שאפילו כשזמנה בסוף, וציון ירושלים הביא שזה כשיטת רש"י, אך תוס' והשאלות כתבו שתחפוף בליל הטבילה כדי שיהיה סמוך לטבילתה.

עבד עולה למניין הקרואים בבלי כג: • פ"ד ה"ג [ל:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"י [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

התחילו עשרה ויצאו מקצתם בבלי כג: • פ"ד ה"ד [ל:]
אין פורסין את שמע פחות מעשרה, התחילו בעשרה והלכו להן מקצתן גומר. אין עוברין לפני התיבה פחות מעשרה, התחילו בעשרה והלכו להן מקצתן גומר. אין נושאים את כפיהן פחות מעשרה וכו'. אין קוראים בתורה פחות מעשרה וכו'. אין מפטירין בנביא פחות מעשרה וכו'. ועל כולם (אלו שהלכו) הוא אומר ועוזבי ה' יכלו.
בבבלי לא הובא, ובברכות ח. פסוק זה נאמר על המניח ספר תורה ויוצא (ולא הזכיר שם אם היו עשרה). והרמ"א (או"ח סי' נה סעיף ב) הביא את הירושלמי.

האם אבילים מן המניין בבלי כג: • פ"ד ה"ד [ל:]
אית תניי תני (יש אומרים) אין אבילים עולין מן המניין, ואית תניי תני אבילים עולים מן המניין. אמר רבי אבונה: מאן דאמר אין אבילים עולין מן המניין - באבילי אותו המת, מאן דאמר אבילים עולין מן המניין - באבילי מת אחר.
בבבלי הסוגיא בכתובות ח., ושם לא חילקו האם הם אבלי אותו המת.

קידוש החודש בעשרה פ"ד ה"ד [ל:]
אין קידוש החדש אלא בעשרה.

בבלי לא הובא.

מקור לעשרה מ"בני ישראל"

בבלי כג: • פ"ד ה"ד [ל:]

רבי בא (אבא) רבי יסא בשם רבי יוחנן: נאמר כאן עדה ונאמר להלן עד מתי לעדה הרעה, מה לעדה האמורה להלן עשרה אף כאן עשרה. אמר רבי רבי סימון: נאמר כאן תוך ונאמר להלן ויבאו בני ישראל לשבור בתוך הבאים, מה תוך שנאמר להלן עשרה אף כאן עשרה. אמר ליה רבי יוסה בי רבי בון: אם מתוך את למד סגין אינון, אלא נאמר כאן בני ישראל ונאמר להלן בני ישראל - מה להלן עשרה אף כאן עשרה.

בבלי סנהדרין ב. במשנה דרש מ"עדה", ובמגילה כג: דרש מ"תוך". ולא דורש מ"בני ישראל".

המקור לפדיון קרקעות בתשעה וכהן - ריבוי אחר ריבוי

בבלי כג: • פ"ד ה"ד [לא:]

ובקרקעות (פדיון קרקעות של הקדש) תשעה (ישראלים) וכהן - כנגד עשרה כהנים האמורים בפרשה. ויהיו כולם כהנים! ריבוי אחר ריבוי (שכתובים עשרה כהנים) למעט. ויהיו כולן ישראלים! אין הפרשה יוצאה בלא כהן (שבוודאי אחת מהפעמים שנאמר "כהן" הוא לגופו שצריך להיות כהן דווקא).

בבלי נשאר בקושיא שיהיו חמישה כהנים וחמישה ישראלים. בטעם מדוע לא צריך שיהיו כולם כהנים הבבלי גרס "הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות", הפוך מגירסת הירושלמי. וקרוב העדה הגיה בירושלמי כגירסת הבבלי, אך הפני משה (כאן) והיפה עיניים (סנהדרין טו.) קיימו את גירסת הירושלמי.

קורא בתורה ואינו יודע להמשיך

פ"ד ה"ה [לא:]

היה קורא בתורה ונשתתק (שאינו יודע להמשיך), זה שהוא עומד תחתיו (שבא לקרוא במקומו) יתחיל ממקום שהתחיל הראשון. אין תימר (משום שאם תאמר) ממקום שהפסיק - הראשונים נתברכו לפניהן ולא נתברכו לאחריהן, האחרונים נתברכו לאחריהן ולא נתברכו לפניהן, וכתוב תורת ה' תמימה שתהא כולה תמימה.

בבלי לא הובא, והובא בשו"ע (או"ח סי' קמ סעיף א).

חזרה על טעות בקריאה

פ"ד ה"ה [לא:]

רבי חנינא בר אנדריי בשם רבי זכיי דכבול: טעה בין תיבה לתיבה - מחזירין אותו. אמר רבי ירמיה לרבי זעורה: ועבדין כן? אמר ליה: ואדיין את לזו (אינו פשוט לך)? אפילו טעה בין אם לואם מחזירין אותו (אמנם עיין לעיל פ"ב ה"ב [יט:]: שאין מדקדיק בטעויות כגון יהודים ויהודיים).

בבלי לא דנו בטעויות כאלה.

מקשרים את דין סומא בשמע לסומא בגלות

בבלי כד: • פ"ד ה"ז [לב:]

תמן תנינן סומא אינו גולה דברי רבי יהודה, ורבי מאיר אומר גולה וכו'. וכא (וכאן) תנינן כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוש את שמע, הא אם ראה פורש!

בבלי לא הקשה קושיא זו¹⁰.

¹⁰ קשור לכך שהירושלמי מדמה סוגיות בנושאים שונים (גלות לקריאת שמע). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמוע
הירושלמי דן בזה במכות פ"ב ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בית שן
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ז [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

הגיהה בתפילה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

כהן שיש מומין בידיו ובפניו, ולא הובא ברגליו
כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו וכו'. תני בפניו (גם מומים בפניו).
בבבלי הוסיף גם ברגליו.

אסור להסתכל בכהנים בשעה שמברכים
שאסור להסתכל בכהנים בשעה שהן מברכין את ישראל וכו', כלום אמרו אין מסתכלין לא מפני הסיע (היסח) דעת? (בתמיה).
בבבלי לא מפורש מה הטעם, ורש"י (ד"ה כהן) כתב משום ששכינה שורה עליהם, אך תוס' (חגיגה טז. ד"ה בכהנים) דחוהו והביאו את הירושלמי כאן, שהוא משום היסח דעת.

טעם האיסור לומר "יברכך טובים"
האומר יברכך טובים - (טעם האיסור משום) שתי רשויות (שנראה כאילו יש רשות אחת שמטיבה ואחת שמריעה).

בבבלי לא פירש מה טעם האיסור, ובמשנה כתוב רק "דרך המינות". רש"י (ד"ה יברכך) פירש שהאיסור הוא שאינו כולל את הרשעים, שגם הם צריכים להיות באגודה אחת. ותוס' (ד"ה יברכך) פירשו כרש"י, והוסיפו פירוש נוסף שהוא משום שנראה כשתי רשויות, כפירוש הירושלמי.

טעמים לאיסור אמירת "על קן ציפור"
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ה ה"ג [מ.], ועיין מה שכתבנו שם.

מותר לומר "מודים מודים" ו"קן ציפור" ביחיד
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ה ה"ג [מ.], ועיין מה שכתבנו שם.

תורגמן אינו רשאי לשנות ולהוסיף
תורגמן שהוא עומד לפני חכם אינו רשאי לא לשנות ולא לכנות ולא להוסיף, אלא אם כן היה אביו או רבו.
בבבלי לא הובא.

דיני מזוזה
ודא מזוזה יהבין לה היכא וכו' (והאריך בעוד דיני מזוזה).
בבבלי במסכת מגילה לא דן בדיני מזוזה, אלא במנחות דפים לב-לד.

מסכת מועד קטן

פרק א – משקין בית השלחין

טעם איסור מלאכה בחול המועד
בבלי ב.
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ב ה"ג [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורם של עשר נטיות, ערבה וניסוך המים
בבלי ג.
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

תיקון אמת המים במועד
בבלי ד. • פ"א ה"ב [ב:]
ומתקנין את המקולקלת (אמת המים שהתקלקלה) במועד - דבר שהוא לצורך המועד. אבל דבר שאינו לצורך המועד אסור בשל יחיד, אבל בשל רבים אפילו דבר שאינו לצורך המועד מותר.
בבלי לגבי קלקולי המים (בורות מים) שברה"ר חילק את שני החילוקים הללו (האם הוא לצורך המועד והאם הוא של רבים) והוסיף גם חילוק בין חפירה לחטיטה.

בית עלמא – בית קברות
פ"א ה"ב [ג.]
בית עלמא (בית הקברות) דבר מקטיא (שם מקום) וכו'.
בבלי סנהדרין יט. הלשון היא: בית עלמין.

כמה וכמה דברים שהם צורכי רבים
בבלי ה. • פ"א ה"ב [ג.]
אילו הן צורכי הרבים: דנין דיני ממונות ודיני נפשות דיני מכות, ופודין את השבויין וערכים וחרמים והקדישות, ומשקין את הסוטה, ושורפין את הפרה, ועורפין עגלה ערופה, ורוצעין עבד עברי, ומטהרין את המצורע, ומפרקין את המנעל מעל גבי האימום.
בבלי הביא רק שדנים דיני נפשות מכות וממונות.

ציון קברים על אבנים
בבלי ו. • פ"א ה"ב [ג.]
מצא אבן אחת מצויינת - אף על פי שאין מקיימין כן (שלא כך מציינים טומאה, אלא מרחיקים את האבן מהטומאה) המאהיל עליה טמא, אני אומר מת קמצוץ (נקבר באופן שאינו מחזיק מקום גדול) והיה נתון תחתיה. היו שתים - המאהיל עליהן טהור וביניהן טמא, אם היה חרוש בנתיים הרי הן כייחודיות, ביניהן טהור סביבותיהן טמא.
בבלי מיצר אחד או שניים או שלושה מצויינים - האבנים טמאות וכל השדה טהורה, ארבעה מיצרים מצויינים - הם טהורים וכל השדה טמאה.

ציון קברים לבשר של מת
בבלי ז. • פ"א ה"ב [ג.]
אין מציינין על הבשר שמא נתאכל הבשר. רבי יוסטא בר שונם בעא קומי (לפני) רבי מנא: ולא נמצא מטמא טהרות למפרע (לפני שנתאכל ויעברו שם ולא ידעו שהטהרות נטמאו)? אמר ליה: מוטב יתקלקלו בו לשעה (שיטמאו טהרות לפני שנתאכל) ואל יתקלקלו בו לעולם (שגם לאחר שיתאכל יסברו שעדיין יש שם טומאה).

בבבלי כתב זאת רק כאשר הוא כזית מצומצם, שאז מסתבר שיתעכל ויפחת מכזית.

בבלי ו: • פ"א ה"ד [ג.]

אישות היא חולדה

אישות זו חולדה.

בבבלי פירשו שהיא בריה שאין לה עיניים.

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ה.]

הקבורה וליקוט העצמות

בראשונה היו קוברין אותן במהמורות, נתאכל הבשר היו מלקטין את העצמות וקוברין אותן ברזים (ארונו של ארזים). אותו היום היה מתאבל ולמחר היה שמח, לומר שנינוחו אבותיו מן הדין.

בבבלי לא הובא שהיה שמח ושנינוחו מהדין.

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ה.]

ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ

המעביר ארון ממקום למקום אין בו משום ליקוט עצמות. אמר רבי אחא: הדא דאמר (זה נאמר) בארון של אבן אבל בארון של עץ יש בו משום ליקוט עצמות. אמר ליה רבי יוסי: ואפילו תימר בארון של עץ אין בו משום ליקוט עצמות.

בבבלי לא הובא.

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ה.]

נשיאת אשה שיש לה בנים

תני: לא ישא אדם אשה שיש לה בנים אפילו בקבר. אמר רבי יוסא: מפני מעשה שאירע (פני משה: שמא תוציא את בנה המת מהקבר ותעליל שהוא הרגו. שיירי קרבן: צריך לגרוס "נושא אדם וכו'").

בבבלי לא הובא.

בבלי ח: • פ"א ה"ז [ו.]

הטעמים שאסור לישא אשה במועד

אין נושאים נשים במועד - שמעון בר בא (אבא) בשם רבי יוחנן: מפני ביטול פרייה ורבייה וכו'. רבי אילא רבי לעזר בשם רבי חנניה: על שם שאין מערבין שמחה בשמחה. **בבבלי** הובאו שני טעמים אלו ושני טעמים נוספים - שמניח את שמחת הרגל, מפני הטורח.

בבלי ט.

מה גדול – תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ז [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ט: • פ"א ה"ז [ו.]

מחלוקת אמוראים מתי נחלקו בסיד במועד

רבי יהודה אומר לא תסוד מפני שהוא ניוול לה - תרין אמורין (אמוראים), רבי חנניה ורבי מנא, חד אמר: בסיד שהיא מתרתו בתוך המועד נחלקו (רבי יהודה וחכמים), אבל בסיד שהיא מתרתו לאחר המועד דברי הכל אסור. וחורנה (והאחר) אמר: בסיד שהיא מתרתו לאחר המועד נחלקו, אבל בסיד שהיא מתרתו בתוך המועד דברי הכל מותר.

בבבלי פשוט שנחלקו רק בסיד שלא מקלפתו במועד, אך אם מקלפתו במועד - לכו"ע מותר.

תפירה במועד

בבלי י. • פ"א ה"ח [ו:]

ההדיוט תופר כדרכו (במועד) והאומן מכלב וכו'. דבית רבי ינאי אמרו: כדרכו - ממלא את המחט (תופר בבת אחת כמה תפירות), מכלב - אחת אחת. רבי יוחנן אמר: כדרכו - אחת אחת, מכלב - מפסיע (תופר לא ביושר).
בבבלי היא מחלוקת האם מכלב הוא מפסיע או שיניי כלבתא (תוחב את המחט פעם אחת למעלה ופעם אחת למטה).

תיקון ריחיים במועד

בבלי י. • פ"א ה"ט [ו:]

מעמידין תנור וכיריים במועד.
בבבלי הגירסא במשנה היא: מעמידין תנור וכיריים וריחיים.

בניית תנור חדש במועד

בבלי יא. • פ"א ה"ט [ו:]

מעמידין תנור וכו' - ובלבד שלא יגדרנו בתחילה (שלא יעשה תנור חדש במועד).
בבבלי חילק שבימות החמה כן עושים תנור חדש, משום שלא לתר יבש ואפשר להשתמש בו כבר במועד, ורק בימות הגשמים לא עושים כי אינו לצורך המועד, שיוכלו להשתמש בו רק כשיתייבש.

פרק ב – מי שהפך

דבר שיש בו אובדן מועט

בבלי יא: • פ"ב ה"א [ז:]

רבי יודה אומר: יאבד דבר ממועט ואל יאבד דבר מרובה, רבי יוסה אומר: אל יאבד דבר כל עיקר.
בבבלי הובא רק שלרבי יוסי מותר לעשות מלאכה בדבר האבד גם בלי שינוי.

מעשה שהעם קטפו כרם במועד

בבלי יב: • פ"ב ה"ב [ח:]

רבי שמעון בי רבי ינאי קטף כרמיה במועדא, חמוניה כל עמא (כולם) וקטפון בתריה. בשתא חוריתא (בשנה שלאחר מכן) שבקיה ויבש. ילפון מקלקלתא ומתקנתא לא ילפון (העם לומד קלקולים ואינו לומד תיקונים).
בבבלי הובא אותו המעשה (אך לא רבי שמעון בן רבי ינאי אלא רבי ינאי עצמו). אמנם לא הובא שהעם לומדים רק קלקולים.

סחורה נגבית מיתומים קטנים

פ"ב ה"ג [ח:]

פרגמטיא (סחורה שהיא בעין) נגבית (אפילו) מנכסי יתומין קטנים.
בבבלי לא הובא, ונפסק בש"ע (ח"מ סי' קח סעיף ד).

טעם איסור שקילת בכור, טעם איסור מלאכה בחול המועד

פ"ב ה"ג [ט:]

אמר רבי בא (אבא) בר ממל: אילו היה לי מי שיימנה עמי היתרתי בשר בכור להישקל בליטרא, והיתרתי שיהו עושין מלאכה בחולו של מועד. כלום אסרו בשר בכור להישקל בליטרא לא כדי שיהו מוכרין אותו בזול? והן מערימין עליו ומוכרין אותו ביוקר. כלום אסרו לעשות מלאכה בחולו של מועד אלא כדי שיהו אוכלין ושותין ויגיעין בתורה, ואינון (והם) אוכלין ושותין ופחזין.

בבבלי לא הובא בין לגבי בשר בכור ובין לגבי חוה"מ. תוס' (בכורות לא. ד"ה חוץ) כתבו שאיסור שקילת בשר בכור הוא דאורייתא, ובירושלמי כאן משמע שהוא מדרבנן (שיירי קרבן). וכן לגבי חוה"מ תוס' (חגיגה יח. ד"ה חולו) הביאו את הירושלמי הזה ודייקו ממנו שאיסור זה הוא מדרבנן.

פ"ב ד"ג [ט.]

לברוח מאנשים חשובים

אם הזכיר לבולי יהא הירדן בעל גבולך (פני משה: אם בני אדם מבקשים שתתמנה איתם לסעודה וחשיבות - ברח מהם. קרבן העדה: אם הזכיר לפני השר ואתה ירא - מותר לך לברוח במועד). **בבבלי** לא הובא.

פ"ב ד"ג [ט.]

סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת שיירה

אמר רבי יוחנן: לוין בריבית לחבורת מצוה ולקידוש החדש. רבי יוחנן בצפרא הוה נחת לכנישתא (לביית הכנסת) והוה מלקט פירורין ואכל, ואמר: יהא חולקי עם אילין דאכלון הכא רומשית (יהא חלקי עם אלו שאכלו כאן אתמול בלילה סעודת קידוש החדש). **בבבלי** לא הובא. לגבי ריבית מראה הפנים (סנהדרין פ"ח ה"ב [מב.]) כתב שמותר רק בריבית דרבנן, ומשנה ברורה (סי' רמב"ס ק"ד ושער הציון שם) כתב שמותר רק בריבית בדרך היתר. המעשה ברבי יוחנן הובא בהלכות והליכות בחסידות (שער ישי, עניין "שירים") כמקור למנהג אכילת השירים.

פ"ב ד"ד [ט.]

קניית בתים מגוי בשבת

רבי יהושע בן לוי שאל לרבי שמעון בן לקיש: מהו ליקח בתים מן הגוי? אמר ליה: אימת רבי שאל - בשבת, תני בשבת מותר. כיצד הוא עושה? מראה לו (לגוי בשבת) כיסין של דינרין והגוי חותם ומעלה לארכיים (ערכאות). **בבבלי** גיטין ח: ובבא קמא פ: הדין הוא: אומר לגוי והגוי כותב שטר מכירה בשבת, שאע"פ שאמירה לנכרי שבות, משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו חכמים.

פ"ב ד"ד [ט.]

כיבוש יריחו בשבת

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ח [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ד"ה [ט:]

דיני חול המועד קשים

אית מילין במועד דקשיין מן אהילות ומן נגעים. **בבבלי** לא הובא.

פ"ב ד"ה [ט:]

כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל

הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"א [יט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – ואלו מגלחין

בבלי יד. • פ"ג ה"א [י.]

איסור לכהן לצאת לחו"ל

כהן שיצא חוץ לארץ, הואיל ויצא שלא ברצון חכמים יהא אסור לו לגלח? חד כהן אתא לגבי רבי חנינה, אמר ליה: מהו לצאת לצור לעשות דבר מצוה לחלוץ או לייבם?

אמר ליה: אחיו של אותו האיש יצא, ברוך המקום שנגפו, ואת מבקש לעשות כיוצא בו? אית דבעי מימר - הכין אמר ליה: אחיו של אותו האיש הניח חיק אמו וחייב חיק נכריה, וברוך שנגפו, ואת מבקש לעשות כיוצא בו?
בבבלי לא דן ביציאת כהן לחו"ל. ובכתובות קיא. הובא מעשה דומה אך לא כתב שהוא כהן, והלשון היא שנשא כותית, כמו הלשון השנייה בירושלמי¹.

בבלי טו. • פ"ג ה"א [י.]

רצו לנדות את רבי מאיר

ביקשו לנדות את רבי מאיר.

בבבלי לא הובא.

פ"ג ה"א [י.]

תנורו של עכנאי, אחרי רבים להטות

אמר ליה (רבי עקיבא לרבי אליעזר): רבי רבי חבירך מנדין לך. נסתיה (לקחו ר"א לר"ע) נפק ליה לברא, אמר: חרוביתא (עץ חרוב) חרוביתא, אין (אם) הלכה כדבריהם איתעוקרין (תיעקר ממקומך) - ולא איתעקרת (ולא נעקר), אין הלכה כדבריי איתעוקרין - ואיתעקרת וכו'. ולית רבי אליעזר ידע שאחרי רבים להטות? לא הקפיד אלא על ידי ששרפו טהרותיו בפניו וכו'. זה תנורו של חכיני. אמר רבי ירמיה: חכך (מכה גדולה, ולכן נקרא חכיני) גדול נעשה באותו היום, כל מקום שהיתה עינו של רבי ליעזר מבטת היה נשדף.
בבבלי בבא מצינא נט: הביא את כל המעשה בתנורו של עכנאי, בנידויו של רבי אליעזר ובכך ששרפו את טהרותיו בפניו, אך הוא בכמה שינויים: בבבלי עקירת החרוב היא לפני שנידוהו, השאלה "ולית ליה לר"א וכו'" והתשובה שהקפיד על ששרפו טהרותיו לא הובאו, וכן בבבלי נקרא עכנאי, ולא פירש מה שמו. רש"י (ד"ה עכנאי) ביאר שהוא מלשון נחש שצורתו בעיגול, ותוס' (ד"ה זה) פירשו שכן היה שמו בעל התנור.

בבלי טז. • פ"ג ה"א [י.]

מעכב רבים ממצוה, על מה מנדים, "דוגמא"

שעל עשרים וארבעה דברים מנדין וכו'. אית סגי מינהון מברדן במתניתא (רבים מהם פזורים במשניות) וכו': שכל המביא את הרבים לידי חילול השם צריך נידוי וכו'. תמן תנינן שלח לו רבן גמליאל (לרבי עקיבא) אם מעכב אתה את הרבים (מלהעיד על החודש) נמצאת מכשולן לעתיד לבא - לא נמצאת מעכב את הרבים מלעשות מצוה, שכל המעכב את הרבים לעשות דבר מצוה צריך נידוי וכו'. שכל המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ צריך נידוי וכו'. המפקפק בדבר אפילו מדברי סופרים צריך נידוי, תמן תנינן דכמה השקוהו, מהו דכמה? דכוותה (עקביא בן מהללאל אמר ששמעיה ואבטליון השקו את הגירות רק משום שגם הם היו בני גרים) וכו'. המבזה זקן אפילו לאחר מיתה צריך נידוי.
בבבלי הובאה סוגיא זו בברכות יט, אך לא הובאו הלשונות "שכל וכו' צריך נידוי". ולא הובא בבבלי כלל שהמעכב רבים ממצוה צריך נידוי. כמו כן בבבלי במקום "דכמה השקוהו" הלשון "דוגמא השקוה". ותוס' (ברכות יט. ד"ה דוגמא) הביאו את הירושלמי.

פ"ג ה"א [י.]

תודוס פירנס ת"ח, קידוש השם של הצפרדעים

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ז ה"א [מז.], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ מצאנו בעוד מקום שהבבלי דן באיסור לצאת לחו"ל, והירושלמי מדגיש שמדובר רק בכהן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לא.

לכבוד זקן ששכח תלמודו

פ"ג ה"א [יא:]

זקן ששכח תלמודו מחמת אונסו נוהגין בו כקדושת ארון.
בבבלי ברכות ח: הלשון: היזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו, שלוחות ושברי לוחות מונחות בארון. ובמנחות צט. הלשון: אין נוהגין בו (בזקן הזה) מנהג ביזיון².

נידוי לכבוד עצמו לא מועיל

בבלי טז. • פ"ג ה"א [יא:]

זקן שנידה לצורך עצמו אפילו כהלכה אין נידויו נידוי.
בבבלי סובר שאפילו תלמיד שנידה לכבוד עצמו נידויו נידוי.

מקצת היום ככולו הוא דיעבד

בבלי טז:

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה מלמדו

פ"ג ה"א [יא:]

משרת רבי מאיר הייתי בברחו שנים (כשברח פעם שנייה - פעם ראשונה כשנסמך ע"י רבי יהודה בן בבא, ופעם שנייה במעשה דברוריה), ואית דאמרי מקלו של רבי מאיר היתה בידו, והיא היתה מלמדתו דעת.
בבבלי לא הובא.

ברית כרותה לשפתיים – אינו בירושלמי

בבלי יח. • פ"ג ה"א [יב:]

בבבלי הביא כאן (ובסנהדרין קב.) את הכלל "ברית כרותה לשפתיים", ובירושלמי כלל זה לא הובא כלל³. אך הכלל "כשגגה שיוצא מלפני השליט" (שדומה קצת לברית כרותה לשפתיים) הוזכר בכמה מקומות בירושלמי (כגון שבת פ"ד ה"ד [עו:]).

האיסור לזרוק ציפורניים – אינו בירושלמי

בבלי יח. • פ"ג ה"א [יב:]

בבבלי כתב כאן (ובנידה יז.) שאסור לזרוק את ציפורניו שמא תעבור עליהם אשה עוברה ותפיל. ובירושלמי לא הובא⁴.

נוסח גט חליצה

פ"ג ה"ג [יב:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה להתחתן עם פלונית

בבלי יח:

הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

טוויית תכלת לציצית במועד

בבלי יח: • פ"ג ה"ד [יב:]

וטווה לעצמו תכלת לציציתו.
בבבלי במשנה הלשון: וטווה על יריכו תכלת לציציתו.

² קשור בכך שדרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (נוהגין בו קדושה) במקום שלילית בבבלי (אין נוהגין בו ביזיון). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

³ יתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

⁴ דרך הירושלמי למעט בעניינים סגוליים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

בבלי יח: פ"ג ה"ד [יב:]

כתיבת שטרי אריס וקבלן במועד

אין כותבין שטרי ארסיות וקבלנות (להיות אריס או קבלן) במועד.
בבבלי במשנה הזכיר רק שאין כותבין שטרי חוב, ספרים תפילין ומזוזות.

בבלי יט: פ"ג ה"ד [יב:]

האם מניחים תפילין בחול המועד

חד בר נש אובד תפיליו (איבד את התפילין) במועדא. אתא לגבי רבי חננאל ושלחיה לגבי רבי אבא בר נתן. אמר ליה: הב ליה תפילך וזיל כתוב לך (כהערמה, אך אל תכתוב לו, שמותר לאדם לכתוב רק לעצמו). אמר ליה רב: איזיל כתוב ליה (בלא הערמה). מתניתא פליגא על רב: כותב הוא אדם תפילין ומזוזה לעצמו, הא לאחר לא! פתר לה בכותב להניח (בשביל להניחם לאחר המועד, אבל בשביל להניחם במועד - מותר).

בבבלי לא הובא מעשה זה. ותוס' (ד"ה רבי יוסי) הביאו את הירושלמי והביאו ממנו ראייה שמותר להניח תפילין בחול המועד, והביאו מחלוקת בדין זה.

פ"ג ה"ה [יג:]

אבילות על מי שלא נמצאה גופתו

מי שגררתו חיה (ולא מצאו את גופתו וא"א לקבורו) מאימתי מונין לו? משנתיאשו מלבקש.
בבבלי לא הובא. אך הובא במסכת שמחות (פ"ב ה"ב) וכן נפסק בשו"ע (י"ד סי' שעה סעיף ז).

בבלי כא: פ"ג ה"ה [יד:]

גירסא הפוכה במחלוקת מתי אבל מניח תפילין

אבל ביום הראשון אינו נותן תפילין, ביום השני (השני) הוא נותן תפילין וכו' דברי רבי ליעזר, רבי יהושע אומר: ביום הראשון וביום השני אינו נותן תפילין בשלישי הוא נותן תפילין.

בבבלי הדעות הפוכות: רבי יהושע אומר שמניח ביום השני ורבי אליעזר אומר שלא⁵.

בבלי יט: פ"ג ה"ה [יד:]

שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו

כל תלתא יומין (שלושה ימים שלאחר המיתה) נפשא טייסא על גופא, סבירה דהיא חזרה לגביה (הנפש עפה מעל הגוף וסבורה שתחזור אליו). כיון דהיא חמייא דאישתני זיוהון דאפוי (כיוון שרואה שנשתנו פניו), היא שבקא ליה ואזלה לה. לאחר שלשה ימים הכרס נבקעת על פניו ואומרת לו הא לך מה שגזלתה וחמסתה ונתת בי.

בבבלי שבת קנא: לאחר שלושה ימים כריסו נבקעת ונופלת לו על פניו ואומרת לו טול מה שנתת בי, אך לא מובא שהנפש עפה על הגוף וסוברת לחזור אליו.

בבלי כג: פ"ג ה"ה [יד:]

כל זמן שמתו לפניו לא אוכל כל צרכו

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כב: פ"ג ה"ה [יד:]

אבילות כאשר מוליכים מת ממקום למקום, בית שריי

הרי שמוליכין אותו (את המת) ממקום למקום, כגון אילין (אלה) דקברין בבית שריי (פני משה: בית שערים. קרבן העדה: סתם שם מקום) - אית תניי תני: אילו שכאן מונין משיצא המת ואילו ששם מונין משייטתם הגולל. אית תניי תני: אילו ואילו משייטתם הגולל. רבי

⁵ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

סימון בשם רבי יהושע בן לוי: הכל הולך אחר גדול המשפחה. רבי יעקב בר אחא בשם רבי אסי: לחומרין (לחומרא), מהו חומרין? אם היה גדול המשפחה כאן - אילו שכאן מונין משיצא המת ואילו ששם מונין משיסתם הגולל, אם היה גדול המשפחה שם - אילו ואילו מונין משיסתם הגולל.

בבלי מביא את שתי הברייתות האלו ומחלק אם זה שהלך לקוברו חזר תוך ג' ימים. כמו כן הבבלי לא הדגיש שהכל הולך אחר גדול המשפחה.

דיני אבילות בפינוי מקבר לקבר בבלי כז: • פ"ג ה"ה [יד]:
הרי שמפנין אותו מקבר לקבר, אית תניי תני: משיסתם הגולל הראשון, אית תניי תני: משיסתם הגולל השני.

בבלי לא דן בדין זה, והשו"ע (י"ד סי' שעה סעיף ג) הביא זאת.

מקור לאבילות שבעה, אין למדין מקודם מתן תורה בבלי יט: • פ"ג ה"ה [יד]:
מניין לאבל מן התורה שבעה? ויעש לאביו אבל שבעת ימים. ולמדין דבר קודם למתן תורה? רבי יעקב בר אחא בשם רבי זעורה שמע לה מן הדא: ופתח אוהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת משכן ה' - כשם ששימר הקב"ה על עולמו שבעה, כך אתם שמרו על אחיכם שבעה. ומניין ששימר הקב"ה על עולמו שבעה? ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ. ומתאבלין קודם שימות המת? אלא בשר ודם שאינו יודע מה עתיד להיות אינו מתאבל עד שימות המת, אבל הקב"ה שהוא יודע מה עתיד להיות שימר על עולמו תחילה.

בבלי לא הובא המקור מהמבול לדיני אבילות⁶. הכלל שאין למדין מקודם מתן תורה לא הובא בבבלי בשום מקום, והרמב"ם (אבל פ"א ה"א) הביא כלל זה, שאי אפשר ללמוד מ"ויעש לאביו אבל שבעת ימים" משום שלאחר שניתנה תורה נתחדשה הלכה. תוס' (כ. ד"ה מה) הביאו את הירושלמי, וציון ירושלים (סנהדרין פ"א ה"ד [ח:]) דן באריכות בכלל שאין למדין מקודם מתן תורה.

יש מנהג שהאבל רוחץ אחר הקבורה בבלי טז: • פ"ג ה"ה [טז]:
מקום שנהגו לרחוץ אחר המיטה (שהאבל רוחץ אחר הקבורה, ורק אח"כ אסור ברחיצה כל שבעת הימים) מרחיצין.

בבלי כתב בפשטות שאבל אסור ברחיצה, ולא הוזכר מנהג שמותר לרחוץ לאחר הקבורה.

מקור מפסוק שאין אבילות בשבת בבלי כג: • פ"ג ה"ה [טז]:
בא להודיענו שאין אבל בשבת, דכתיב ברכת ה' היא תעשיר - זו ברכת שבת, ולא יוסיף עצב עמה - זו אבילות, כמה דאת אמר נעצב המלך על בנו.

בבלי כתוב שאין אבילות בשבת, אך לא הובא מקור לכך.

מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד תורה פ"ג ה"ה [טז]:
חד תלמיד מן דרב חסדא איבאש (חלה) שלח ליה תרין תלמידין דיתנון עימיה (שילמדו עימו, וכך לא יוכל מלאך המוות להורגו), איתעביד קומיהון כמין חייו ואפסקון ודמך (מלאך

⁶ דרך הירושלמי להביא טעמים אגדתיים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

המוות עשה עצמו כנחש, הפסיקו ללמוד ומת). חד תלמיד מן דבר פדיה איבאש, שלח ליה תרין תלמידין דיתנון עימיה, איתעביד קומיהון כמין כוכבא (כוכב) ואפסקון ודמך. **בבבלי** לא הובאו מעשים אלו, אך בשבת ל. הובא מעשה דומה בדוד המלך.

אבל שלהוט אחר התורה – מותר לו ללמוד
אם היה (האבל) להוט אחר התורה - מותר.
בבבלי לא הובא.

טעמים נוספים לכפיית המיטה
ומניין לכפיית המיטות? רבי קריספי בשם רבי יוחנן: וישבו אתו לארץ, על הארץ אין כתיב כאן אלא וישבו אתו לארץ, אלא דבר שהוא סמוך לארץ - מיכן שהיו ישנים על מיטות כפויים. בר קפרא אמר: איקונין (אדם, שהוא בצלם אלקים) אחת טובה היתה לי בתוך ביתך וגרמתני לכפותה (להמיתו), אף את כפה מיטתך. ואית דמפקין לישנא: יכפה הסרסור (לכפות את המיטה שהיא סרסור להוליד). רבי יונה ורבי יוסה תריהון בשם רבי שמעון בן לקיש, חד אמר: מפני מה הוא ישן על מיטה כפויה, כדי שיהא ניעור בלילה (כאשר מתעורר בלילה) ונזכר שהוא אבל. וחורנה (והאחר) אמר: מתוך שהוא ישן על גבי מיטה כפויה הוא ניעור בלילה (אינו נרדם) ונזכר שהוא אבל.
בבבלי הובאו רק דברי בר קפרא.

כשם שבחיו לא הביט בצורות כך במותו כיסו אותו
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ג ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

קריעה על גוי שקילל
הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ז ה"ח [לז.], ועיין מה שכתבנו שם.

צום ביום שמת בו תלמיד חכם
אמר רבי אבהו: יבוא עלי אם טעמתי כלום כל אותו היום (שמת בו תלמיד חכם). רבי יונה הוה בצור כד שמע דדמך בריה דרבי אבהו. אף על גב דאכל גובנא ושתא מיא, אסקיה צום ההוא יומא.
בבבלי לא הובא שצמים ביום שמת חכם.

עקילס אתא נסייא
הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם במגילה פ"ב ה"ד [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

הדין מתוח על כל משפחת המת
כל אותה השנה הדין מתוח כנגד המשפחה. דאמר רבי יוחנן: כל שבעה החרב שלופה, עד שלשים היא רופפת, לאחר שנים עשר חדש היא חוזרת לתערה. למה הדבר דומה, לכיפה של אבנים, כיון שנתרערה אחת מהן נתרערו כולן. ואמר רבי לעזר: אם נולד בן זכר באותה המשפחה, נתרפאת כל אותה המשפחה.
בבבלי שבת קו. הובא רק: אחד מבני החבורה שמת ידאגו כל החבורה.

שיעור כדי דיבור

פ"ג ד"ז [יד:]

כמה הוא כדי דיבור? רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: כדי שאילת שלום בין אדם לחבירו (שלום עליך), אבא בר בר חנה בשם רבי יוחנן: כדי שאילת שלום בין הרב לתלמיד ויאמר לו שלום עליך רבי.
בבלי בבא קמא עג: המחלוקת האם הוא כדי שאילת תלמיד לרב - שלום עליך רבי ומורי, או רב לתלמיד - שלום עליך רבי.

האם תלמיד שואל בשלום רבו

פ"ג ד"ז [יד:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ב ה"א [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה

פ"ג ד"ז [יד:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ב ה"א [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מיתתן של צדיקים

בבלי כח.

הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מלכות נוגעת בחברתה – אינו בירושלמי

בבלי כח.

עיין מה שכתבנו ביומא פ"ג ה"ט [כ.].

סיום המסכת

בבלי כט. • פ"ג ה"ט [יט:]

אין מוליכין חלילין לבית האבל אבל מוליכין חלילין לבית השמחה ולבית המשתה (מסיים בדיני אבלות).
בבלי מסיים באגדות על הנפטר מן המת ועל תלמידי חכמים⁷.

⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת חגיגה

פרק א – הכל חייבין

כולם חייבים בראיית פנים בעזרה בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
מתניתא בראיית קרבן (שיש שפטורים מלהביא קרבן), אבל בראיית פנים (לבוא לעזרה) אפילו קטן חייב.
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה הכל) הביאו את הירושלמי והקשו עליו.

לבן עזאי נשים באות לא רק לשמוע בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
אתיא דרבי לעזר בן עזריה (שאמר שהנשים באות להקהל כדי לשמוע ולא כדי ללמוד) דלא כבן עזאי, דתנינא תמן: מיכן אמר בן עזאי חייב אדם ללמד את בתו תורה.
בבבלי לא הובא, ותוס' הביאו את הירושלמי (ד"ה נשים).

"למען ילמדון" ממעט גם חרש וגם אילם בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
חברייא בשם רבי לעזר: למען ישמעון ולמען ילמדון - עד כדון במדבר ואינו שומע (שפטוק זה ממעט אותו), חרש שומע ואינו מדבר (מנלן למעט אותו)? רבי אילא בשם רבי לעזר: למען ילמדון ולמען ילמדון (קרבן העדה: דורש מהוא"ו. פני משה: קרי ביה למען ילמדון לאחרים, וכן משמע ביבמות פ"ב ה"ד [סח:] שהגירסא היא: למען ילמדון למען ילמידון).
בבבלי "למען ישמעו" ממעט מדבר ואינו שומע, ו"למען ילמדו" ממעט שומע ואינו מדבר.

מחלוקת כמה כותנות לכל כהן פ"א ה"א [א:]
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ו [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שוטה מאבד מה שנותנים לו בבלי ג.
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"א [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור ששוטה פטור מראייה בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
שוטה (מנלן שפטור מראייה) - אמר רבי לעזר: אתה הראית לדעת.
בבבלי לא הובא מקור לזה.

קטן שהוא חירש בבלי ו. • פ"א ה"א [ב.]
שמואל בר אבא בעא קומי (לפני) רבי זעורה: קטן חרש מהו שיהא חייב? אמר ליה: איתא חמי (בוא וראה) יציבא בארעא וגיורא בשמי שמייא (הגר לא יהיה עדיף מהאזרח, דהיינו: הוא קל וחומר)? אילו גדול חרש פטור, קטן חרש לא כל שכן?
בבבלי שאל לגבי קטן שהוא גם חירש או סומא, והסיק שכל היכא שגדול חייב מדאורייתא קטן חייב מדרבנן, וכל היכא שגדול פטור מדאורייתא קטן פטור אפילו מדרבנן.

פ"א ה"א א [ג:]

המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ט ה"ג [פח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ד. • פ"א ה"א א [ג:]

המקור שעבדים פטורים מראיה

עבדים - נישמעינה מן הדא: שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, את שאין לו אדון אלא הקב"ה, יצא העבד שיש לו אדון אחר.
בבבלי דחו זאת, והסיקו שפטור מגזירה שווה מאשה, והפסוק רק לחצי עבד וחצי בן חורין¹.

בבלי ד. • פ"א ה"א א [ג:]

המקור שחולה פטור מראיה

חולה - דכתיב ושמחת.

בבבלי מקורו מ"רגלים".

בבלי ה: • פ"א ה"א א [ג:]

הקב"ה בוכה ובתי גוואי ובראי – אינם בירושלמי

בבבלי הביא אגדה שהקב"ה בוכה, וחילוק בין בתי גוואי (בתים פנימיים שלפני הקב"ה) לבתי בראי (בתים חיצוניים), וכן לקמן יג. חילק שבבתי גוואי יש אור לפני הקב"ה, ובבתי בראי חושך. ובירושלמי לא הוזכר כלל².

בבלי ב. • פ"א ה"א א [ג:]

מהיכן בירושלים מודדים להר הבית, נהר השילוח

מאיכן (מהיכן) את מודד (שיעור של קטן "שאינו יכול לעלות מירושלים להר הבית" - מהיכן בירושלים) - מן החומה או מן הבתים? תני שמואל: מן השילוח (שם נהר), ושילוח היה באמצע המדינה.

בבבלי לא דן כלל איזה מקום הוא בירושלים.

בבלי ד. • פ"א ה"א א [ג:]

מי שריחו רע פטור מראיה

מוכי שחין ופולפסין (פוליפוס, חולי שריחו רע) פטורין מן הראיה, דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה (ואלו אינם ראויים לבוא שמה שאין זה כבוד כלפי מעלה).
בבבלי היא רק דעת אחרים שהמקמץ והמצרף נחושט והבורסי פטורים מהראיה, ולומדים זאת מ"כל זכורך", שאינם ראויים לעלות עם כל זכורך.

בבלי ד.

ג"ש לה לה

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"ג [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ד:

פסוקים שרבי היה בוכה בהם, שמואל רבן של נביאים

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ה:

דברים שנכתבים לאדם על פנקסו

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

מחלוקת מה מקור השיעורין

בבלי ו. • פ"א ה"ב [ד:]

אמר רבי יונה: וכל השיעורין לא חכמים הן שנתנו? וכו' דרבי יוחנן דו אמר (שאמר) כל השיעורין הלכה למשה מסיני.

בבבלי בעירובין ד: ובסוכה ו. פשוט ששיעורים הם הלכה למשה מסיני. וביומא פ. היתה דעה שבית דינו של יעבץ (עתניאל בן קנז) תיקנו את השיעורים, ודחו שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר, אלא שזו הלכה למשה מסיני ושכחום וחזרו ויסדום³. אמנם בברכות מא: הגירסא בגמרותינו היא ששיעורים מדרבנן.

במה מקיים שמחה בשבת

פ"א ה"ד [ה:]

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ד ה"ה [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים

פ"א ה"ו [ו:]

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

תלמיד חכם שפרש מהתורה

בבלי ט. • פ"א ה"ז [ו:]

רבי שמעון בן מנסיא אומר: אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן מתחילה ונתעוות, ואי זה זה? זה תלמיד חכם שפירש מן התורה.

בבבלי במשנה במקום רבי שמעון בן מנסיא הוא רבי שמעון בר יוחאי.

לימוד תורה והחזקת הלומדים, אותי עזבו ותורתי שמרו

בבלי ט. • פ"א ה"ז [ו:]

תני רבי שמעון בן יוחי: אם ראית עיירות שנתלשו ממקומן בארץ ישראל - דע שלא החזיקו בשכר סופרים ומשנים וכו'. רבי יודן נשייא (רבי יהודה הנשיא) שלח לרבי חייה ולרבי אסי ולרבי אמי למיעבור בקרייתא דארעא דישראל למתקנן לון ספרין ומתניינין (לתקן להם סופרים ושונים). עלון לחד אתר ולא אשכחון לא ספר (מלמד מקרא) ולא מתניין (שוני משניות). אמרין לון: אייתון לן נטורי קרתא (הביאו לנו את שומרי העיר)! אייתון לון סנטורי קרתא (הביאו להם את השומרים). אמרון לון: אילין אינן נטורי קרתא? לית אילין אלא חרובי קרתא! אמרין לון: ומאן אינן נטורי קרתא? אמר לון: ספרייא ומתנייניא. הדא היא דכתיב אם ה' לא יבנה בית וגו'. רבי חונה רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק: מצאנו שויתר הקב"ה לישראל על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, ועל מאסם בתורה לא ויתר. מה טעמא? ויאמר ה' על אשר עשו עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים אין כתיב כאן, אלא ויאמר ה' על עזבם את תורת. אמר רבי חייה בר בא (אבא): אותי עזבו - אוותרה, שמא את תורתי שמרו, שאילו אותי עזבו ותורתי שמרו השאור (קרנן העדה ומראה הפנים הביאו גירסא: המאור) שבה היה מקרבן אצלי. **בבבלי** כל זה לא הובא.

מה גדול – תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד

פ"א ה"ז [ו:]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ג ה"ז [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

³ מצאנו בעוד מקום שהבבלי מקשה שאין נביא רשאי לחדש דבר, ומסיק ששכחום וחזרו וייסדום, והירושלמי לא חושש לכלל זה שאין נביא רשאי לחדש דבר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סא.

הבושה לומר "לא שמעתי" ולומר "שמעתי ושכחתי"
 פ"א ה"ח [ז].
 הרי שילחנו לכם אדם גדול, ומה הוא גדולתו? שאינו בוש לומר לא שמעתי.
בבבלי לא הובא. בזבחים קא. כתוב שמושה לא בוש לומר "לא שמעתי" אלא אמר
 "שמעתי ושכחתי", והשיירי קרבן וציון ירושלים כאן הוכיחו משם ש"שמעתי ושכחתי"
 הוא בוש גדולה יותר, ובירושלמי כאן מוכח ש"לא שמעתי" הוא בוש גדולה יותר.

התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוגס
 בבלי י. • פ"א ה"ח [ז].
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"י ה"ח [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין שאין יודעים מהו מקורו – הוא הלכה למשה מסיני
 בבלי י. • פ"א ה"ח [ז].
 אם באת הלכה תחת ידך ואין את יודע מה טיבה (מה המקור שלה) - אל תפליגינה לדבר
 אחר (אלא היא הלכה למשה מסיני), שהרי כמה הלכות נאמרו למשה מסיני וכולהן
 משוקעות במשנה.
בבבלי לא הובא.

מהו רוב התורה ומה חביב יותר – שבכתב או שבע"פ
 פ"א ה"ח [ז].
 רבי זעורה בשם רבי לעזר: אכתוב לו רובי תורתי - וכי רובה של תורה נכתבה (הרי רובה
 בע"פ)? אלא מרובין הדברים הנדרשין מן הכתב (גזירה שווה, היקש ושאר י"ג מידות) מן
 הדברים הנדרשין מן הפה (הלכה למשה מסיני). וכיני (כך הוא, בתמיהה)? אלא חביבין הדברים
 הסמוכין לכתב (שיש להם רמז בתורה) מן הדברים הסמוכין לפה (שאינן להם רמז בתורה אלא
 בע"פ) וכו'. רבי חגיגי בשם רבי שמואל בר נחמן: נאמרו דברים בפה ונאמרו דברים בכתב
 ואין אנו יודעין איזה מהן חביבין, אלא מן מה דכתיב כי על פי הדברים האלה כרת
 אתך ברית ואת ישראל, הדא אמרה אותן שבפה חביבין.
בבבלי גיטין ס: היא מחלוקת האם רוב התורה בכתב או בע"פ. וכן לא דן שם אלו
 חביבין יותר, אלא כתב שהברית נכרתה בשביל דברים שבע"פ, ודורש זאת מהפסוק "כי
 על פי הדברים האלה".

כל התורה ניתנה למשה מסיני
 פ"א ה"ח [ז].
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד
 פ"א ה"ח [ז].
 אין מורין לא מן ההלכות ולא מן האגדות ולא מן התוספות (תוספות), אלא מן
 התלמוד.
בבבלי נידה ז: נאמר להיפך, אין למדין הלכה מפי תלמוד. אך הרשב"ם (בבא בתרא קל:
 ד"ה עד) פירש שהתלמודים לא נחלקו, אלא שכוונת הבבלי שאין מורים מדברים שאמר
 הרב בדרך לימודו, וכוונת הירושלמי שכן מורים מפסקים שכתבו האמוראים.

אסור לטמא את הטהור
 פ"א ה"ח [ח].
 כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור.

בבלי לא הובא⁴.

ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או תלייה פ"א ה"ח [ח.]
אם באת הלכה תחת ידיך (בתרומה או קדשים), ואין את יודע אם לתלות אם לשרוף, לעולם הוי רץ אחר השריפה יותר מן התלייה, שאין לך חביב בתורה מפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין והן בשריפה. רבי יוסי בעי: ולמידין דבר שאין מצותו לכאן מדבר שמצותו לכאן? (בתמיה).
בבלי לא הובא.

פרק ב – אין דורשין

המשנה רק לרבי עקיבא שהפסוק מיותר בבלי יא: • פ"ב ה"א [ח.]
דרבי עקיבה היא (המשנה שאין דורשין בעריות בשלושה), ברם כרבי ישמעאל, דרבי ישמעאל תני אזהרות לעובדה (משום שרק לרבי עקיבא "איש איש אל כל שאר בשר" מותר).
בבלי דחו את המקור מפסוקים והסיקו שהמקור מסברא⁵.

אגדות על בריאת האדם – אין בירושלמי בבלי יב.
עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ד ה"ט [כג:].

בתחילה העולם היה ממים ומשלג בבלי יב: • פ"ב ה"א [ח:]
בתחילה היה העולם מים במים וכו', חזר ועשאו שלג וכו', חזר ועשאו ארץ.
בבלי לא הובא.

פסוקים שרבי היה בוכה בהם, שמואל רבן של נביאים פ"ב ה"א [ח:]
זה אחד מששה מקריות (פסוקים) שהיה רבי קורא אותן ובוכה וכו', והרי דברים ק"ו, מה אם שמואל רבן של נביאים שכתוב בו וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע וגו' נתיירא מיום הדין, אנו על אחת כמה וכמה.
בבלי ד: הובאו פסוקים אלו, אך שם אמוראים שונים בכו, ובירושלמי הוא רבי. כמו כן בבבלי נקרא "שמואל הצדיק", ולא "רבן של נביאים".

נפרעים מהעבודה זרה פ"ב ה"א [ח:]
כשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד (שהקב"ה נפרע גם מהעבודה זרה עצמה).
בבלי לא הובא.

דברים שנכתבים לאדם על פנקסו פ"ב ה"א [ח:]
אפילו דברים שאין בהן חט (חטא) נכתבין לאדם על פנקסו, ומי מגיד לאדם? הבל היוצא מפיו.

⁴ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

⁵ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי ה: הובא בדומה לזה: שאפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידים לו בשעת מיתה.

הרג חמורים להוכיח שהעולם עומד על הרוח בבלי יב: • פ"ב ה"א [ח:]
אדריינוס שאל לעקילס הגר: קושטין אתון אמרין דהין עלמא קיים על רוחא? אמר ליה: אין. אמר ליה: מן הן את מודע לי (מהיכן תוכיח לי)? אמר ליה: אייתי לי הוגנין (חמורים). אייתי ליה הוגנין. אטעונונון טעוניהון, אקימון וארבעון (הטעינים משא, העמידם והושיבם). נסתון וחנקון (חנק אותם והרגם). אמר ליה (עקילס): הא לך, אקימון (העמידם עכשיו)! אמר ליה: מן דחנקתון אמרת לי (לאחר שחנקת אותם אתה אומר לי להעמידם)? כלום חסרתנון, לא רוחא היא דנפקת מינהון? (והרי חיסרתי מהם רק רוח, ומוכח שהעולם עומד על הרוח).
בבלי לא הובא מעשה זה.

בתי גוואי ובראי – אינם בירושלמי בבלי יג.
עיין מה שכתבנו בחגיגה פ"א ה"א [ג].

התורה דומה לאש ושלג, מעשה מרכבה בבלי יג. • פ"ב ה"א [ט.]
התורה הזו דומה לשני שבילים, אחד של אור (אש) ואחד של שלג. היטה בזה - מת באור, היטה בזו - מת בשלג. מה יעשה? יהלך באמצע (שצריך ללמוד אך אסור לדרוש במעשה מרכבה).
בבלי גם כן מפורש שאסור לדרוש במעשה מרכבה, אך לא הובא משל זה.

לא מפרסמים רזי תורה, מותר ללמד רק בני אדם כשרים בבלי יג.
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ז [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה – אינם בירושלמי בבלי יג. • פ"ב ה"א [ט.]
בבלי האריך כאן בענייני מלאכים: חשמל (מעין מלאכים), מלאך אחד ששמו סנדלפון שקושר כתרים לקונו⁶, ארבע החיות שבמרכבה (וביאר שהארי מלך שבחיות, השור מלך שבבהמות, נשר מלך שבעופות ואדם מתגאה עליהן), נהר דינור שיוצא מזיעתם של חיות ונשפך על ראש רשעים בגיהנם (נהר דינור הוזכר גם בברכות נח:). ובירושלמי כל אלו לא הוזכרו כלל⁷.

⁶ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

⁷ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם – אינם בירושלמי
בבלי הביא שהיו תשע מאות ושבעים וארבע דורות שנגזרו להיבראות קודם שנברא העולם ולא נבראו, עמד הקב"ה ושתלן בכל דור ודור (וכן הוזכרו בשבת פח: ובזבחים קטז:). ובירושלמי לא הוזכרו.⁸

הקב"ה נראה כבחור וזקן וכיסאותיו – אינם בירושלמי
בבלי הובא שהקב"ה נראה לפעמים כבחור ולפעמים כזקן, ושיש לפניו שני כיסאות. ובירושלמי לא הוזכר.⁹

עיברה ועדיין היא בתולה
 בבלי יד:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ג [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה באלישע בן אבויה
 בבלי טו. • פ"ב ה"א [ט].
 אלישע בן אבויה שהיה הורג רבי תורה. אמרין: כל תלמיד דהוה חמי ליה משכח באוריתא - הוה קטיל ליה (אלישע היה הורג תלמידים שעוסקים בתורה). ולא עוד אלא דהוה עליל לבית וועדא (היה נכנס לבית המדרש) והוה חמי טליא קומי ספרא (והיה רואה ילדים לומדים תורה), והוה אמר: מה אילין יתבין עבדין הכא (מה הם עושים כאן)? אומנותיה דהן - בנאי, אומנותיה דהן - נגר, אומנותיה דהן - צייד, אומנותיה דהן - חייט (שכל אחד מהם ילך לאומנותו, ולא ילמדו תורה), וכיון דהוון שמעין כן - הוון שבקין ליה ואזלין לון וכו'. טוב אחרית דבר מראשיתו - בזמן שהוא טוב מראשיתו, ובי היה המעשה (כך אמר אלישע בן אבויה), אבויה אבא מגדולי ירושלים היה, ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלים והושיבן בבית אחד, ולרבי אליעזר ולרבי יהושע בבית אחר וכו'. וישבו ונתעסקו בדברי תורה וכו', וירדה אש מן השמים והקיפה אותם. אמר להן אבויה: רבותי, מה באתם לשרוף את ביתי עלי? אמרו לו: חס ושלום, אלא יושבין היינו וחוזרין בדברי תורה וכו', והיתה האש מלחכת אותן וכו'. אמר להן אבויה אבא: רבותי אם כך היא כוחה של תורה, אם נתקיים לי בן הזה - לתורה אני מפרישו. לפי שלא היתה כוונתו לשם שמים, לפיכך לא נתקיימו באותו האיש וכו'. ויש אומרים ע"י שראה לשונו של רבי יהודה הנחתום נתון בפי הכלב שותת דם אמר זו תורה וזו שכרה? זהו הלשון שהיה מוציא דברי תורה כתיקנן זה הוא הלשון שהיה יגיע בתורה כל ימיו זו תורה וזו שכרה? דומה שאין מתן שכר ואין תחיית המתים. ויש אומרים: אמו כשהיתה מעוברת בו היתה עוברת על בתי עבודה זרה והריחה מאותו המין, והיה אותו הריח מפעפע בגופה כאירסה של חכינה (כארס של נחש). לאחר ימים חלה אלישע אתון ואמרין לרבי מאיר: הא רבך באיש (רבך חולה). אזל בעי מבקרתיה ואשכחיה באיש. אמר ליה: לית את חזר בך? אמר ליה: ואין חזרין (ואם חוזרים) מתקבלין? אמר ליה: ולא כן כתיב - תשב אנוש עד דכא, עד דיכדוכה של נפש מקבלין. באותה שעה בכה אלישע ונפטר ומת. והיה רבי מאיר שמח בלבן, ואומר: דומה שמתוך תשובה נפטר רבי.

⁸ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא וגם בדברים שקודם בריאת העולם, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

⁹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

בבבלי מעשיו של אלישע בן אבויה הובאו יותר בקיצור, לא הובא שהיה הורג תלמידים¹⁰ ומוציאם מבית המדרש, לא הובא הסיפור עם מילתו, ועם אימו, ולא הובא שרבי מאיר אמר שדומה שמתוך תשובה נפטר¹¹. מאידך, הבבלי הוסיף שהטעם שיצא לתרבות רעה הוא שראה למעלה את מיטטרון, וירושלמי אינו¹². ותוס' (ד"ה שובו) הביא באריכות חלק מהמעשה בירושלמי. המעשה שראה את לשונו של רבי יהודה הנחתום הובא גם בבבלי קידושין לט:, אך שם היא לשונו של חוצפית המתורגמן שדבר אחר גררה.

המתכבד בקלון חבירו
המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא.
בבבלי לא הובא, הרמב"ם כתב זאת (תשובה פ"ג ה"ד), ועיין משפט וציון ירושלים כאן העירו שהכסף משנה לא הראה מה מקורו של הרמב"ם.

העולם נברא באות בי"ת
בבלי יג. • פ"ב ה"א [י].
רבי יונה בשם רבי לוי: בבי"ת נברא העולם, מה בי"ת סתום מכל צדדיו ופתוח מצד אחד, כך אין לך רשות לדרוש מה למעלן ומה למטן מה לפנים ומה לאחור, אלא מיום שנברא העולם ולבא (ולהבא). אומרין לבי"ת: מי בראך? והוא מראה להן בנקודה ואומר: זה שלמעלן. ומה שמו? והוא מראה להן בנקודה שלאחריו, ואומר: ה' שמו, אדון שמו. דבר אחר: ולמה בבי"ת, שהוא בלשון ברכה ולא באל"ף שהוא לשון ארירה. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: בשתי אותיות נבראו שתי עולמות העולם הזה והעולם הבא, אחד בה"א ואחד ביו"ד וכו'.
בבבלי הדעה שהעולם נברא בבי"ת לא הובאה, ובמנחות כט: הובא רק שהעולמות נבראו ביו"ד וה"א.

המעשה ששמעון בן שטח תלה מכשפות
הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ו ה"ו [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור להסתכל בכהנים בשעה שמברכים
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"ח [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

דוד מת בשבועות
דוד מת בעצרת.
בבבלי לא הובא.

בבלי יז. • פ"ב ה"ג [יב].

¹⁰ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

¹¹ כדרך הבבלי לקצר במעשים שהובאו בירושלמי באריכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

¹² דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

המקור שאין קרבן חגיגה בשבת
הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"ד [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה דברים
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ז [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביום טבוח – של מי העורות של הקרבנות
עורות (של עולות שמקריבים ביום טבוח) של מי (שהרי אם מקריבים ביום טוב פשיטא שהם של כל המשמרות, אך כאן הוא יום טבוח)? רבי טבי בשם רבי יאשיה: איתפלגון רבי יוחנן ורשב"ל, רבי יוחנן אמר של כל המשמרות, רבי שמעון בן לקיש אמר של אותו המשמר.
בבבלי לא הובא, וכן לא הובא ברמב"ם. והמשנה למלך (כלי המקדש פ"ד ה"ה) הקשה למה הרמב"ם לא הביא זאת.

מחלוקת אם כה"ג מתלבש בכליו בכל יום, מתי הציץ מרצה
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעם איסור מלאכה בחול המועד
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ב ה"ג [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם לנטילת ידיים לחולין
יש ידיים לחולין דברי הכל היא, כדי שיהא בדל מן התרומה.
בבבלי חולים קו. גם כן הובא טעם זה, והבבלי שם הוסיף לזה אסמכתא מהפסוק "וידיו לא שטף במים", וכן הוסיף שהטעם לנטילת ידיים לפירות הוא משום נקיות.

בגדי קודש מדרס לחטאת – אינו בירושלמי
בגדי עם הארץ מדרס לפרושים, בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה, בגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש.
בבבלי במשנה הוסיף גם: בגדי קודש מדרס לחטאת.

נטילת ידיים לסעודה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ב [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין
הירושלמי דן בזה בנדה פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – חומר בקודש

טעם החומר בקודש מבתרומה
(הטעם שמחמירים יותר בקודש מבתרומה) מפני שאוכלי תרומה זריזין, ואוכלי קודש אינן זריזין.
בבבלי האריך בפירוש החומרות שבקודש, אך לא הביא טעם לזה.

מחלוקת האם יש י"ג מעלות או י"ב
 מעשה שנכנסו שבעה זקנים לעבר את השנה בבקעת רימון, ומי היו רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון רבי נחמיה ורבי ליעזר בן יעקב ורבי יוחנן הסנדלר. אמרו: כמה מעלות בקודש ובתרומה? רבי מאיר אומר: שלש עשרה, רבי יוסי אומר: שתיים עשרה וכו'. ועמדו משם בנשיקה, וכל מאן דלא הוה ליה גולה הוה חבריה קטע פלגא דגולתיה ויהב ליה (ציון ירושלים מוכיח מגמרא זו שרבי אליעזר בן יעקב הוא תלמידו של רבי עקיבא, ודן בזה).

בבבלי מחלוקת האם י' מעלות או י"א, ותוס' (כ: ד"ה חומר) דן מדוע לא מנה עוד שתי מעלות.

שימוש רבו בישיבה ובעמידה
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון קל) גם בשבת פ"י ה"ה [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מהו בית הצביטה
 בבלי כב: • פ"ג ה"א [טו:]
 בית צביעה שאמרו בין בפנים בין בחוץ, כדרך שהנקיים תופסין בו.
בבבלי נקרא בית הצביטה, ונחלקו האם הוא מקום שצובטו או מקום שנקיי הדעת צובעין.

המעשה שניקבה חבית ופקקה בסנדל
 בבלי כב: • פ"ג ה"א [טז:]
 הנושא את המדרס הוא נושא את התרומה אבל לא את הקודש - רבי בא (אבא) בשם רב יהודה: מפני מעשה שאירע, מעשה באחד שניקבה חביתו ופקקה בסנדלו.
בבבלי המעשה אינו שניקבה החבית, אלא נפסקה הרצועה של סנדלו והניחה על החבית ונפלה וטימאה את החבית.

האם אפשר להקריב קומץ בשני כלים
 בבלי כז: • פ"ג ה"ב [יז:]
 רבי בון בר חייה בעי: קומץ מהו שיקרב בשני כלים?
בבבלי מנחות ז: היא מחלוקת אמוראים האם קרב בשני כלים.

אוסף דינים מסופקים שמחמירים בהם
 בבלי כז: • פ"ג ה"ד [כ:]
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ט ה"ד [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גר שנתגייר ועם הארץ שנעשה חבר, האם נאמנים למפרע
 בבלי כז: • פ"ג ה"ד [כ:]
 הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ט ה"ד [נח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקום "מודיעית" במקום "מודיעין"
 בבלי כה: • פ"ג ה"ה [כ:]
 מן המודיעית ולפנים וכו'.
בבבלי הלשון "מודיעין".

חבירות למים
 בבלי כו. • פ"ג ה"ה [כא:]
 אין חבירות למים (לא הקילו ברגל שעם הארץ יהיה נאמן גם על מים, משום שמים הם בחינם ואין סיבה להקל בהם).
בבבלי לא הובא.

המקור לכך שברגל כולם חברים
ירושלם הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו - עיר שהיא עושה כל ישראל חברים.
בבבלי לומדים זאת מהפסוק "ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים".

שבת של אסרו חג דינה כרגל שע"ה נאמנים
יום טוב שחל להיות בערב שבת אוכל אף תשבות הרגל כרגל (גם שבת שלאחר הרגל (שהיא אסרו חג), הריהי כרגל ועמי הארץ נאמנים בה).
בבבלי לא הובא.

מתי מטבילים את השולחן שניטמא
שולחן שניטמא מטבילין אותו בזמנו (קרבן העדה: רק לאחר שבעה ימים) אפילו בשבת דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים מיד.
בבבלי לא הובא.

הטבילו את המנורה והצדוקים לגלגו על כך
פעם אחת הטבילו את המנורה, אמרו צדוקים: ראו פרושים מטבילין גלגל חמה.
בבבלי לא הובא.

כמה כלים היו בעזרה, והטעם לזה
תמן תנינן: נכנסו ללישכת הכלים והוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: כנגד תשעים ושלש אזכרות שכתוב בפרשת חגי זכריה ומלאכי. אמר רבי חונה: חישבתים ואינן אלא שמונים ושלש, כנגד שמונים ושלש חותמות שכתוב בעזרה.
בבבלי לא דן בטעם שהם תשעים ושלשה¹³, ולא הביא דעה שהם שמונים ושלש.

עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו – אינו בירושלמי
מזבח הזהב שהוא אמה על אמה וכו'.
בבבלי כתב כאן שבזמן שבית המקדש היה קיים המזבח מכפר, ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו. ובירושלמי לא הובא.

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי
עיינן מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"א [סב].

סיום המסכת
מפני שמשמשין בה על גב חביליה, וכא (וכאן) מפני שמשמשין בו על גב חביליו (מסיים בדיני טומאת כלי המקדש).
בבבלי מסיים באגדתא על תלמידי חכמים, גיהינם ופושעי ישראל¹⁴.

¹³ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

¹⁴ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת יבמות

פרק א – חמש עשרה נשים

פתיחת המסכת

בבלי ב:–ג: • פ"א ה"א [א:]
לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה, יכול תחזור להיתירה הראשון וכו' (פותח מיד בסוגיית היתר יבמה).
בבלי פותח באריכות בענייני סדר המשנה (סדר העריות), הלשון (פוטרו מן החליצה) והמניין שבה (חמש עשרה)¹.

מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר

פ"א ה"א [א:]
דברי עקיבא אמר יש ממזר ביבמה (לשוק).
בבלי לא דן האם יש ממזר מיבמה לשוק (ומחלוקת ר"ע וחכמים (ביבמות מט. ועוד) היא על חייבי לאווין בכלל, ולא הזכיר שם יבמה לשוק). מראה הפנים הוכיח מהירושלמי כאן (וכן לקמן פ"י ה"ד נו:, וכן סוטה פ"ב ה"ה [יב:]) שלרבנן אין ממזר מיבמה לשוק, והביא שזו מחלוקת ראשונים, שהרמב"ם (יבום פ"ג ה"ט) סובר שאין ממנה ממזר, והתוס' (יבמות צב. ד"ה אמר) סוברים שממזר מדרבנן, והוכיחו כך מהבבלי (גיטין פ:).

ביאה דרך סדין

פ"א ה"א [א:]
דברי יוסי בן חלפתא ייבם את אשת אחיו, חמש חרישות (בעילות) חרש, וחמש נטיעות (בנים) נטע, ודרך סדין בעל (שבעילות אלו היו לשם יבום, וסובר כאבא שאול שאסור ליבם ליהנות בביאה).
בבלי שבת קיח: גם כן הובא מעשה זה ברבי יוסי, אך לא הוזכר שהוא לגבי יבום, ולא שבעל דרך סדין. בנדרים כ: מסופר על רבי אליעזר שכאשר בעל (לא ביבום דווקא) היה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שד.

כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה

בבלי ג.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם דורשים סמוכים – אינה בירושלמי

בבלי ד. • פ"א ה"א [א:]
בבלי האריך כאן במחלוקת רבי יהודה וחכמים האם דורשים סמוכים, ובחילוק לרבי יהודה בין משנה תורה לשאר התורה, וכן הביא את הדרשה על כך מ"סמוכים לעד לעולם". ובירושלמי לא הביא כלל את דין "סמוכים"².

לימוד דין מכשפה ממיתת בהמה

בבלי ד.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ג [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.
² מצאנו בכמה מקומות שהבבלי מביא את לימוד סמוכים, והירושלמי לא מזכיר את לימוד זה בשום מקום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סו.

המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותת אביו
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [סב.], ועיין מה שכתבנו שם.

כולכם חייבין בכבודי
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ב ה"י [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבערה ללאו יצאת – אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

ההיקש של אשת אח לשאר העריות – אינו בירושלמי
וכתיב כי את כל אשר יעשה מכל התועבות האל ונכרת, והלא אשת אחיו בכלל כל העריות הוות (היתה) וכו'.
בבבלי כאן (ובעוד מקומות) סובר שהוא היקש, שהוקשו כל העריות לאשת אח. ובירושלמי לא הובא היקש זה כלל.

בטל הגורם בטל הדבר
כל דבר שהוא בא מחמת הגורם - בטל הגורם בטל האיסור, ודבר שאינו בא מחמת הגורם - אף על פי שבטל הגורם האיסור במקומו.
בבבלי כלל זה לא הובא.

מדוע אשת איש לא נמנית בחמש עשרה עריות
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"א [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת ר"י ור"ל בחלוצה וצרותיה
בבלי י: • פ"א ה"א [ג:]
רבי יסא אמר: איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, רבי יוחנן אמר הוא אינו חייב על החלוצה והאחין חייבין על החלוצה, בין הוא ובין אחים חייבין על הצרה, רבי שמעון בן לקיש אמר בין הוא ובין אחין אינן חייבין לא על החלוצה ולא על הצרה. רבי אמי מחליף שמועתא (מחליף את דעות רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש).
בבבלי מחלוקת רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש כדעת רבי אמי, ודעת רבי יסא לא הובאה³.

האם חליצה היא קניין או פטור
הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם ביבמות פ"ג ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

³ דומה לכך שבכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מותר לישא את אשת בן אחיו

פ"א ה"א [ה:]

אמר רבי יוסי: זאת אומרת שמותר לאדם לישא את אשת בן אחיו.
בבבלי לא הובא.

מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה

בבלי יא.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"א [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שעברה

בבלי יב: • פ"א ה"ב [ו:]

אמר רבי רדיפא רבי יונה בשם רבי אילא איתא: עברה וילדה עד שלא הביאה שתי שערות - היא ובנה מתיים, משהביאה שתי שערות - היא ובנה חיים, עברה עד שלא הביאה שתי שערות וילדה משהביאה שתי שערות - היא חיה ובנה מת.
בבבלי החילוק הוא שכאשר היא בת פחות מ"א שנה לא מתעברת, מ"א עד י"ב מתעברת ומתה, יותר מ"ב חיה.

בנים אינם כסימנים

בבלי יב:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"א [ע:], ועיין מה שכתבנו שם.

חומרתן של שש העריות

בבלי יג: • פ"א ה"ה [ז:]

מה אינה (חינה) חמורה (במה חמורות שש העריות הללו יותר מחמש עשרה העריות)? **הכא** כרת והכא כרת הכא ממזר והכא ממזר מהו! חמורות שאינן יכולות להינשא לאחים שלא בעברה.
בבבלי לא הובאו שאלה ותשובה זו.

צרת ערווה שלא במקום יבום

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ז:]

ותהא צרה מן השוק (מקשה שצרת ערווה תהיה אסורה אפילו שלא במקום יבום, ולא מתרין).
בבבלי כתב שלומדים מ"עליה" שמותרת שלא במקום יבום.

התקנה שצרות יחלצו

בבלי יג:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא תתגודדו בפורים בי"ד וט"ו

בבלי יג:

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ד ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

ולד כדברי ב"ה ממזר לב"ש

בבלי יד: • פ"א ה"ו [ח.]

אמר רבי יוחנן בן נורי: ראה היאך הלכה זו רווחת בישראל, אם לקיים דברי בית שמאי הוולד ממזר מדברי בית הלל, אם לקיים דברי בית הלל הוולד ממזר מדברי בית שמאי.
בבבלי הלשון "נעשה כדברי בית הלל הוולד פגום לדברי בית שמאי", ולא "ממזר".

נישואי צרת הבת

בבלי טו. • פ"א ה"ו [ח.]

אמר רבי טרפון: תאב אני שיהא לי צרת הבת שאשיאה לכהונה.
בבבלי הלשון "ואשאנה", הקשה על כך, והסיק שהגירסא היא "ואשיאנה", כמו בירושלמי.

שאלו על צרת הבת, אימו של ר' יהושע לקחתו לביהכ"נ בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
 מעשה שנכנסו זקנים אצל רבי דוסא בן הרכינס לשאול לו על צרת הבת וכו' (כמו המעשה בבבלי). ראה את רבי יהושע וקרא עליו את מי יורה דיעה, זכור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה. (ראה) את רבי עקיבה וקרא עליו כפירים רשו ורעבו, מכירו אני שאדם גיבור בתורה הוא. ראה את רבי לעזר בן עזריה וקרא עליו נער הייתי גם זקנתי, מכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא ועינוי (העיניים שלו) דמיין לדידה. אמר רבי חנינה דציפורין (מציפורי): אף רבי טרפון הוה עמהו וקרא עליו כהדא דרבי לעזר בן עזריה.
בבבלי לא מובאים הפסוקים והשבחים שאמר עליהם, רק שאמר על רבי אלעזר בן עזריה את הפסוק "נער הייתי".

מקבלים גרים קרדויים ותדמוריים לכו"ע בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
 מקבלין גרים מן הקרדויין ומן התדמוריים.
בבבלי לגבי קרדויין חילק שקרתויים פסולים וקרדויים כשרים, ולגבי תרמודיים הביא שנחלקו האם מקבלים מהם.

תדמוריים – תרמודיים, תדמור – תרמוד בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
 מקבלין גרים וכו' ומן התדמוריים וכו'. גירי תדמור וכו'.
בבבלי כאן ובכל המקומות שמם הוא "תרמודיים", ושם המקום הוא "תרמוד". ובירושלמי בכל המקומות "תדמוריים" ו"תדמור".

שר העולם – אינו בירושלמי בבלי טז. • פ"א ה"ו [ח:]
 ראה (רבי דוסא בן הרכינס) את רבי לעזר בן עזריה וקרא עליו נער הייתי גם זקנתי.
בבבלי מוסיף שפסוק זה אמר שר העולם, ובירושלמי "שר העולם" לא הובא בשום מקום.⁴

המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו בבלי יד. • פ"א ה"ו [ט.]
 רב ושמואל, חד אמר אילו ואילו כהלכה היו עושין (גם בית הלל וגם בית שמאי היו מחמירים על עצמן), וחד אמר אילו כהילכתן ואילו כהילכתן (כל אחד פסק כדעתו). ממזרות בנתיים ואת אמר הכין? המקום משמר ולא אורע מעשה מעולם.
בבבלי גם כן הובאה מחלוקת דומה, ופירש שרב אמר לא עשו ב"ש כדבריהם אלא פסקו כב"ה, ושמואל אמר עשו ועשו, והסיק שעשו ועשו (ובירושלמי נשאר במחלוקת). ועל הקושיא "ממזרות בינתיים" הבבלי תירץ דמודעי להו ופרשי⁵.

⁴ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

⁵ יתכן שמחלוקת זו, שהירושלמי סומך שהמקום משמר והבבלי לא, קשורה לשיטת הירושלמי להתחשב בכך שיקרה נס, שלא כבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל
 משיצאת בת קול - לעולם הלכה כדברי בית הלל וכו'. יצאתה בת קול ואמרה אילו ואילו דברי אלהים חיים הם אבל הלכה כבית הלל לעולם. באיכן (היכן) יצאת בת קול? רבי ביבי בשם רבי יוחנן אמר: ביבנה יצאת בת קול.
בבבלי מקום הבת קול לא הובא, אך המעשה שיצאה הבת קול הובא בעירובין ז: ועוד. כמו כן בעירובין שם הלשון "הלכה כבית הלל" ולא מוזכר "לעולם".

פרק ב – כיצד

מקור מפסוק לכך שמאמר קונה
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ה ה"א [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

לכו"ע אין זיקה
 בבל יז: • פ"ב ה"א [ט:]
 וצד שלא קנה בה מאמר כנגדו היתר בצרה (משום שלכו"ע אין זיקה ולא יכולה להיאסר. וכן כתב על זה מראה הפנים פ"ג ה"ה [כ:]: שלירושלמי לכו"ע אין זיקה).
בבבלי היא מחלוקת האם יש זיקה (ועיין לקמן בסמוך).

שומרת יבם שמתה מותר באימה, אין זיקה
 בבל יז: • פ"ב ה"א [י:]
 דמר (דאמר) רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר: שומרת יבם שמתה מותר באמה, זיקה היתה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתה (דהיינו אין זיקה).
בבבלי היא מחלוקת האם מותר באימה, ותולה זאת במחלוקת האם יש זיקה. ומהירושלמי משמע שפשוט שאין זיקה (ועיין לעיל בסמוך).

לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות
 פ"ב ה"ב [י:]
 את אמר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה, מה נפשך: קנה מאמר - שתיהן נשיו נפטרה בחליצת חבירתה, לא קנה מאמר - אין הראשונה צריכה חליצה וכו'. אמר שמי (שם חכם): וכי ומה נפשך בעריות? (לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות).
בבבלי כלל זה לא הובא⁶.

דעת ר"ש בנשים שנעשות צרות זל"ז
 בבל יט.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם מאמר קונה שלא לדעתה
 בבל יט:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ה ה"ד [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מצוה מהתורה לשמוע לחכמים
 בבל כ. • פ"ב ה"ד [יא:]
 איסור מצוה - עריות מדברי סופרים, (והטעם שנקרא "איסור מצוה" הוא: מצוה מן התורה לשמוע את דברי סופרים).

⁶ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי לא אומרים מה נפשך בעריות, והבבלי לא הביא זאת בשום מקום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כו.

בבלי לא הסביר שמצוה מהתורה לשמוע לחכמים.

כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

גזירה ביאה ראשונה אטו שניה – אינה בירושלמי
אלמנה לכהן גדול וכו'.
בבלי הביא כאן (ולקמן סא.) שיש גזירה ביאה ראשונה (שמעיקר הדין היתה מותרת משום שעשה דוחה לא תעשה) אטו ביאה שניה (שאסורה משום שכבר קיים את העשה בביאה הראשונה), ובירושלמי גזירה זו לא הובאה כלל.

אלישע נקרא קדוש
כל מי שהוא פורש מן העריות נקרא קדוש, שכן שונמית אומרת לאישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא (אלישע) וכו'. (מניין ידעה שאלישע קדוש?) רבי אבין אמר: שלא הביט בה, ורבנן אמרין: שלא ראה טיפת קרי מימיו.
בבלי ברכות י: הדעות הן שלא ראתה זבוב על שולחנו ושלא ראתה קרי על סדינו.

לאלו שניות לעריות יש הפסק
בבלי כא. • פ"ב ה"ד [יב].
תני רבי חנין אומר: כולהון (כל השניות לעריות) אין להן הפסק חוץ מאשת אביו מאמו, בר קפרא אמר: כולהון יש להן הפסק, דבר קפרא מוסיף אם אבי אמו ואם אבי אביו, רב אמר: כלת בנו יש לה הפסק.
בבלי אמר רב ארבע נשים יש להן הפסק וכו' וזעירי מוסיף אף אשת אבי אימו.

מחלוקת אם יש יחוס לגוי
פ"ב ה"ו [יג].
רבי יוחנן אמר: גוים יש להם יחסים (שבנו של הגוי מיוחס אחריו), רבי שמעון בן לקיש אמר: גוים אין להן יחסין.
בבלי יבמות סב: נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש לגבי הוליד בנים ונתגייר, האם קיים פרו ורבו. הפני משה פירש שזוהי אותה המחלוקת שבירושלמי, וקרבן העדה הוסיף שבירושלמי נחלקו גם אם בנו שנולד לו לאחר שנתגייר הוא בכור לנחלה.

הלשון "קוצץ בן קוצץ"
פ"ב ה"ו [יג].
והא כתיב וישלח המלך אסא אל בן הדד בן טבריון בן חזיון מלך ארם היושב בדמשק לאמר (ומוכח שיש יחוס לגוי)! קוצץ בן קוצץ (הוא רק לכנותו שרשע כמותו), כמה דאת אמר בי המן בן המדתא - וכי בן המדתא היה, אלא צורר בן צורר, אוף (גם) הכא קוצץ בן קוצץ.
בבלי לא הובא, וביצורות לפרשת זכור הובא "אץ קוצץ בן קוצץ" על המן בן המדתא.

האם יוצא ידי חובת פר"ו בבן ממזר
בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יג].
רבי אבין בעי: ובנו לכל דבר (הממזר) אפילו לפריייה ורבייה (שיוצא בו ידי חובה)?
בבלי לא דן בזה.

האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ט ה"ד [נב.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מלקות מדברי קבלה
מן הקבלה (פסוקים מהנביאים ומהכתובים) את מלקיני? (בתמיהה).
בבלי לא הובא.

קידושין שאין מסורין לביאה
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"ו [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם איסור חלוצה לכהן הוא דאורייתא
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ה ה"ד [לב.], ועיין מה שכתבנו שם.

המתגייר לשם סיבות שונות
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" – אינה בירושלמי
הנטען על אשת איש - רב אמר: בנטען בעדים. רבי יוסי בעי: אם בנטען בעדים בהא תני והוציאוה מתחת ידו וכו'!
בבלי גם כן הובאו דברי רב והקשה עליו אותה קושיא, אך הוסיף את הלשון "אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא", וכן הובאה לשון זו בבבלי בכמה מקומות נוספים, ובירושלמי לשון זו לא נמצאת כלל⁷.

מעשי פריצות של האשה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ו [מה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"ז [לח.], ועיין מה שכתבנו שם.

קיסרין שבקפודקיא
מעשה בליסטים אחד שנתפס בקיסרין שבקפודקיא וכו'.
בבלי הלשון היא במגזת קפוטקיא.

בממונות בית דין חשודים, ובעריות לא
תמן תנינן: המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אובדין לא יגע בהן, רבן שמעון בן גמליאל אומר: ימכור בפני בית דין מפני השב אבידה לבעלים וכו'. תני: בית דין לא יקחו. רבי עקיבה אמר רבי חייה בי רבי שבתי מקשי: הכא את אמר מיאנה או שחלצה בפניו שאינה מפני שהוא בית דין, והכא את אמר הכין (בפירות חושדים גם בבית דין ובמאון

⁷ דרך האמוראים בירושלמי להיות נוחים זה לזה יותר מהאמוראים בבבלי (כדברי הגמרא סנהדרין כד.). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג. אמנם בשו"ת חוות יאיר קנ"ב (הובא בסוף ספר חפץ חיים) ביאר שהלשון "אמינא כי ניים ושכיב" אינה גנאי אלא שבח.

וחליצה לא)? אמר רבי יוסי תמן המקח דרכו להשתלש (יוכלו להתחלק ברווח), ברם הכא אין שנים מצויין לחטוא מפני אחד.
בבבלי לא הקשו מדיני ממונות.

כשנחשדו להתיר אשה היו להן נשים ונתגרשו
בבלי כו. • פ"ב ה"ב [טו:]
לא אמרה אלא מתו, הא אם נתגרשו לא.
בבבלי הביא זאת, הקשה מברייטא שאפילו נתגרשו, וחילק אם היתה קטטה ומי הרגילה.

פרק ג – ארבעה אחין

האם אפשר לצמצם שימותו שניים בבת אחת
בבלי כז. • פ"ג ה"א [טז:]
רבי יוסי בי רבי חנינה בעא קומי (לפני) רבי יוחנן וכו'. אמר ליה: איני יודע טעם אחיות מה הן וכו'. אמר רבי ירמיה: תיפתר שנפל הבית על שניהן כאחת. רבי יוסה בעי: אם בשנפל הבית על שניהן כאחת בדא אמר רבי יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מהו? אלא כשמתו זה אחר זה.
בבבלי גם כן אמר רבי יוחנן אחיות איני יודע מי שנאן. והוסיף לנסות ליישב שמתו בבת אחת ולפי רבי יוסי הגלילי שאפשר לצמצם, ודחה דלא סתם לן תנא כריה"ג.

התקנה שצרות יחלצו
בבלי כז. • פ"ג ה"א [יז:]
דברי יוחנן בן נורי אומר: בואו ונתקן שיהו צרות חולצות ולא מתייבמות. והתקינו? לא כן תני לא הספיקו להתקין עד שנטרפה השעה.
בבבלי הוסיפו שבדור שאחריו חזרו ותיקנו.

האם קולא היא שבח או גנאי
פ"ג ה"א [יז:]
אבא שאול אומר קול (קולא) הווי בית הלל בדבר הזה (שהצרות מותרות לאחים). מה לגנאי? לשבח, מליזים מה איסור יש כאן (שואל האם הוא גנאי שבית הלל מקילים, ומשיב שהוא שבח).
בבבלי לא הובא.

האם חליצה היא קניין או פטור
פ"ג ה"א [יח:]
רבי אומר: חליצה קניין, שמואל אמר: חליצה פטור, רבי זעירא אמר: חליצה קניין, רבי הילא אמר: חליצה פטור, מיליהון דרבנין אמרין (וחכמים אומרים) חליצה פטור. שמעון בר בא (אבא) בעא קומי (לפני) רבי יוחנן: מה בין חולץ מה בין מגרש? אמר ליה: את סבור חליצה קניין (כך הגיה קרבן העדה) אינה אלא פטור.
בבבלי לא דן כלל בשאלה האם חליצה היא קניין או פטור. ובירושלמי הובאה שאלה זו במקומות רבים, בחלקם המחלוקת בזה, ובחלקם דברי שמעון בר בא ורבי יוחנן.

דעת ר"ש בנשים שנעשות צרות זל"ז
בבלי כח. • פ"ג ה"ג [יט:]
ורבי שמעון פוטר וכו'. רבי שמעון פטר את השנייה.
בבבלי ביאר שרבי שמעון פוטר בשתייהן. ולעיל יט. רצה לומר שרבי שמעון פוטר רק בשניה ודחה שפוטר בשתייהן.

קידושי מאה תופסים

פ"ג ה"ד [כ:]

רבי יודן בעי: קידש אשה מעכשיו לאחר שלשים יום, ונפלה לו אחותה בתוך שלשים יום - אפילו כן אשתו עמו והלז תצא משום אחות אשה. אמר: לא אמרו בית שמאי אלא על ידי זיקה ועל ידי מאמר. וההיא דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן אפילו קידושין מאה תופשין בהו - לא כבית שמאי.

בבבלי קידושין ס. הובא רבי יוחנן שאפילו קידושי מאה תופסין בה, לגבי אמר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלושים יום, ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום. ומעין דברי הבבלי הנ"ל כתב גם הירושלמי בקידושין (פ"ג ה"א [לא:]).

לכו"ע אין זיקה

פ"ג ה"ה [כ:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל הנודרת על דעת בעלה נודרת – אינו בירושלמי

בבלי כט:

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"י ה"ד [לג:].

מדוע המשנה לא הזכירה ספק גירושין

בבלי ל: • פ"ג ה"ט [כא.]

לית כאן ספק גירושין ממש, כיצד ספק קידושין - זרק לה קידושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק קידושין, והכא זרק לה גיטה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק גירושין (מקשה מדוע המשנה לא הביאה מקרה של ספק קרוב לו או קרוב לה)!

בבבלי גם הקשה אותה הקושיא, אך גם תירץ עליה. אמנם הפני משה פירש שהירושלמי אינו בקושיא אלא בניחותא, שמובן מדוע המשנה לא הביאה קרוב לו קרוב לה, ואם כן הוא כבבלי.

ספק קידושין ונתקדשה לאחר – האם תצא

פ"ג ה"ט [כא.]

רבי יוחנן בשם רבי חלפתא דמן הוה (שם מקום): וכולן אם נישאת בו לא תצא שלא להוציא ליזה (לעז) על בניה.

בבבלי גיטין פו: היא מחלוקת האם לא תצא רק כשיש לה בנים כדי שלא להוציא לעז עליהם, או אפילו אם אין לה בנים. ושם דעת רבי יוחנן בשם רבי חלפתא שלעולם לא תצא ואפילו אין לה בנים.

קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח

בבלי לא.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"א [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

שתי מלאכות יחד – מחלוקת האם חייב אחת או שתיים

בבלי לב:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ה [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

זר שאכל מליקה – לכו"ע חייב שתיים

בבלי לב:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ה [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבערה ללאו יצאת – אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת

בבלי לג:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שזינתה מותרת לבעלה
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"א [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שש עשרה חטאות
תני רבי חייא: פעמים ארבע, פעמים שמונה, פעמים שתים עשרה, פעמים שש עשרה. הרי אילו חייבין משום אשת איש - ההן (אלו) תרתיי ההן תרתיי. אם היו אחין משם אשת אח - ההין ארבע וההן ארבע. אם היו אחיות משם אשה אל אחותה - ההין שיתא וההין שיתא. אם היו נידות משם נידה - ההין תמני וההין תמני.
בבבלי סתם רק: תנא רבי חייא הרי כאן ט"ז חטאות, ולא פירט.

אנוסה לא ממתינה ג' חודשים
רבי בא (אבא) בשם רבי ירמיה: אנוסה אינה צריכה להמתין שלשה חדשים (עד שתינשא לאחר).
בבבלי רבי יהודה אומר שאנוסה ומפותה צריכות להמתין שלושה חודשים, ורבי יוסי אומר שאינן צריכות להמתין. ובירושלמי לא דן בדין מפותה.

פרק ד – החולץ ליבמתו

הלשון "לא נגע בה חליצה"
אם בן קיימא הוא (העובר) לא נגע בה חליצה (דהיינו החליצה לא מועילה כי היתה פטורה מחליצה).
בבבלי לא נמצאת לשון זו.

חליצת מעוברת וביאת מעוברת לא מועילות
רבי יודן בעי: חלץ לה מעוברת והפילה וכו'? חליצה פטור וביאה פטור, כמה דתימר בביאה כך (שביאת מעוברת לא מועילה) את מר (אומר) בחליצה (שלא מועילה).
בבבלי היא מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש על ביאת מעוברת וחליצת מעוברת.

האם נחלקו כשהקיפו אחד או ארבעה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"ז [עא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח גט חליצה
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה בבלי מא: • פ"ד ה"א [כב:]
מאן יבמי - את שאומרין לו ייבם אומרין לו חלוץ, ואת שאין אומרין לו ייבם אין אומרין לו חלוץ.
בבבלי לומדים זאת מ"אם לא יחפוף" - כל העולה ליבום עולה לחליצה, כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה.

המזכה לעובר פ"ד ה"א [כג:]
שמואל אמר: זכין בעוברין, רבי לעזר אמר: אין זכין בעוברין. אמר רבי יוסי: אף על גב דשמואל אמר זכין לעוברין, מודו (מודה) והוא שיצא ראשו רובו בחיים.
בבבלי סז. (ובעוד מקומות) הלשון האם "המזכה לעובר קנה".

גדרי מתנת שכיב מרע פ"ד ה"א [כג:]
האומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה ילדה זכר נוטל מנה וכו' - רבי לעזר אמר: לא אמרו אלא בנו (שדעתו של אדם קרובה אצל בנו) הא אחר לא, רבי יוסה אמר: אפילו אחר. על דעתיה דרבי לעזר ובלבד שכיב מרע, הא בריא לא. בלבד מטלטלין, הא קרקעות לא.
בבבלי בבא בתרא קמא. לא חילק ותמיד קונה. ונחלקו הראשונים האם לפסוק כירושלמי לחלק בין שכיב מרע לבריא, אך בוודאי שלהלכה לא מחלקים בין מטלטלין לקרקעות (הובאו בפני משה).

האם יאוש מועיל ברשות המתיאש פ"ד ה"א [כג:]
הרי אינו בן קיימה (העובר שהפילה, ואם כן יזכו הראשונים בירושה)! אמר רבי יצחק בר אלעזר: משום יאוש (שכיוון שחשבו שלא תפיל התיאשו ולא זוכים בירושה. קרבן העדה פירש שהוא דין יאוש ממש, ומדין הפקר. ובשיירי קרבן הקשה על זה איך שייך יאוש כשהוא ברשות המתיאש. אך הפני משה פירש שהראשונים לא התכוונו להחזיק חזקה גמורה).
בבבלי בבא בתרא קמב. אביי תירץ ירושה הבאה מאליה שאני, ורבא תירץ שאני התם דרפוי מרפיאן בדייהו. והוא כפירוש הפני משה בירושלמי.

מחלוקת האם חייב אשם תלוי בספק שאפשר לבררו פ"ד ה"ב [כג:]
אמר רבי יוסי: כל שאיפשר לך לעמוד על וודאו - אין חייבין על ספיקו אשם תלוי. היך עבידא (כיצד)? היו לפניו שני זיתים אחד של חלב ואחד של שומן ואכל אחד מהן וחבירו מונח בתיבה (כך הגיהו פני משה וקרוב העדה), ואמר מאחר שאילו אמצא את המפתח יכול אני לעמוד על וודאו (אפשר לברר מהי החתיכה שבתיבה וממילא איזו חתיכה אכל) וכו'. רב אמר: כל שאיפשר לו לעמוד על וודייו (גם בזה) חייבין על ספיקו אשם תלוי.
בבבלי כריתות יז: נחלקו להיפך: באפשר לברר (שהיו שתי חתיכות אחת של שומן ואחת של חלב ואכל אחת מהן) פשוט שחייב אשם תלוי, ובאי אפשר לברר (חתיכה אחת שספק אם היא שומן או חלב) היא מחלוקת.

האשה מעוברת וחוזרת ומתעברת פ"ד ה"ב [כד.]
את שמע מינה שהאשה מעוברת וחוזרת ומתעברת (כשהיא עדיין מעוברת).
בבבלי נידה כז. כתוב שאין האשה מתעברת וחוזרת ומתעברת, ר"ת כתב שאינה מתעברת כלל ורש"י כתב שאינה מתעברת בבן קיימא אך מתעברת בנפל (תוס' נידה כה: ד"ה קא). וקרוב העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס שאינה חוזרת ומתעברת.

האם האשה מתעברת משני בני אדם כאחת פ"ד ה"ב [כד.]
 את שמע מינה שהאשה אינה מתעברת משני בני אדם כאחת. ופליגא על דרבנן דאגדתא, דרבנן דאגדתא אומרים: ויצא איש הביניים ממערכות פלשתים - ממאה ערלות פלשתים שהערו בה מאה ערלות פלשתים. אמר רבי מתנייה: ולא פליגין, עד שלא נסרח הזרע האשה מעוברת משני בני אדם כאחת, משנסרח הזרע אין האשה מעוברת משני בני אדם כאחת.
בבבלי סוטה מב: גם כן הובא שבאו על ערפה מאה אנשים, רש"י (שם ד"ה בר מאה) פירש שהתעברה מאחד מהם, ותוס' (שם ד"ה מאה) הביאו את הירושלמי כאן ולכן פירשו שהתעברה מכולם יחד. עוד הוסיפו תוס' (שם) שבא עליה גם כלב אחד.

מחלוקת כמה יוחסין עלו מבבל פ"ד ה"ב [כד:]
 עשרה יוחסין עלו מבבל. על דעתיה דרבי ליעזר בן יעקב שמונה, על דעתיה דרבנן גמליאל ורבי ליעזר תשעה, על דעתיה דרבנן עשרה.
בבבלי קידושי סט. פשוט שהם עשרה יוחסין.

חליצה וביאה הן פטור פ"ד ה"ז [כה:]
 שלא תאמר חליצה פטור וביאה פטור, כמה דתימר הכונס את יבמתו זכה בניכסי אחיו, ודכוותה החולץ ליבמתו זכה בניכסי אחיו, לפום כן צריך מימר (לכן המשנה צריכה לומר) הרי הוא כאחד מכל האחים לנחלה.
בבבלי לא הוזכר המושג "פטור" לא לגבי חליצה ולא לגבי ביאה.

המקור שיבם לא יורש פי שניים בבלי מ. • פ"ד ה"ז [כו.]
 טעמא דרבי יהודה והיה הבכור אשר תלד מקישו לבכור מה הבכור אינו יורש בחיי אביו אף זה אינו יורש בחיי אביו. אי מה בכור יורש לאחר מיתת אביו (פי שניים) אף זה (היבם) יורש לאחר מיתת אביו! אמר רבי זעורה: מינה, מה הבכור לא יורש בשעה שהוא ראוי לירש, אף זה אינו יורש בשעה שהוא ראוי לירש עוד אינו יורש.
בבבלי תירץ: יקום על שם אחיו כתיב ולא על שם אביו.

האם חליצה היא קניין או פטור פ"ד ה"ט [כו:]
 הירושלמי כאן הובא גם (יותר באריכות) ביבמות פ"ג ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

הקפדה של רב על תלמידו, משה ויהושע פ"ד ה"א [כו:]
 אמר רבי בא (אבא) בר כהן קומי (לפני) רבי יוסי: רבי ירמיה אמרה. אמר ליה רבי חזקיה: לא אמרה רבי ירמיה. ואיקפד רבי יוסי לקיבליה, אמר ליה: שכן אפילו יהושע שהיה קושר למשה לא אמר כן, ואת אומרת כן?
בבבלי לא הובא.

אורך עיבוריהן של בהמה וחיה פ"ד ה"א [כו:]
 חמרתה (חמור נקבה) פוחתת - אינה פוחתת (אורך עיבורה) מימות הלבנה (שנ"ד יום), והמוספת - אינה מוספת על ימות החמה (שס"ה יום). מילתיה דרבי יהושע בן לוי פליגא, דאמר ריב"ל בקורת (בקר נקבה) משל מלכות עיברה והרביעי של בית רבי ממנא שוורים, ויש מהן שילדו עכשיו ויש מהן שילדו לאחר זמן (ולא ילדו ביום קבוע)! כאן בבהמה

טהורה (אין זמנה קבוע) כאן בבהמה טמאה (זמנה קבוע). והא כתיב הידעת עת לדת יעלי סלע וגו' תספור ירחים תמלאנה וידעת עת לדתנה! הידעת עת לדת חיה טהורה כבהמה טמאה (בפסוק מדובר בחיה, וזמנה של חיה קבוע אפילו בטהורה).
בבלי בכורות ח. מפרט את עיבוריהן של הבהמות והחיות, ומשמע שיש להן זמן קבוע. ולגבי בהמה גסה טמאה (כגון חמור) כתב שהוא שנים עשר חודש.

אנוסה לא ממתנה ג' חודשים
פ"ד ה"א [כז:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ב [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה
פ"ד ה"א [כח.].
הגיורת והשבוייה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו וכו'. ובדמים (שראו דם מיד לאחר שנתגיירו וכו') - רבי יודה אומר: מטמא מעת לעת, רבי יוסי אומר: דייה שעתה.
בבלי כתובות לז. הדעות הפוכות: רבי יהודה אומר דייה שעתה ורבי יוסי אומר מעת לעת.⁸ ובירושלמי נידה (פ"א ה"ד [ד.]) הגירסא כמו בבבלי כאן.

מחלוקת האם סתם משנה היא רבי מאיר או חכמים
פ"ד ה"א [כח.].
אמר רבי יוחנן: כל מקום ששנה סתם משניות - דרבנן, עד שיפרש לו רובו (אלא אם כן המשנה פירשה מי התנא - הרב). רבי שמעון בן לקיש אומר: כל סתם משניות - דרבי מאיר, עד שיפרש לו רבו.
בבלי סנהדרין פו. פשוט שסתם משנה רבי מאיר.

הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע
בבלי מב:
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ד [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם
בבלי מב: • פ"ד ה"א [כח.].
הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ב ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

במשפחת עובד אדום ילדו שני בנים בכל חודש
פ"ד ה"ב [כח.].
כתיב וישב ארון ה' עם עובד אדום בביתו שלשה חדשים ויברך ה' וגו'. במה בירכו? בבנים, הדא הוא דכתיב כל אלה מבני עובד אדום המה ובניהם ואחיהם איש חיל בכח לעבודה שישים וגו', דהוות כל חדא מינהן ילדה תריי (יולדת שני בנים) בכל ירחא.
בבלי ברכות סג: כתב שאשת עובד אדום וכלותיו ילדו כל אחת שישה בכרס אחת.

המקור שיבום אחד פוטר את כל הצרות
בבלי מד. • פ"ד ה"ב [כט.].
אף בביאה כן (שביאה אחת פוטרת את כל הצרות), חליצה פוטר וביאה פוטר, כמא דאת אמר בחליצה כן (שחליצה אחת פוטרת את כל הצרות) את אמר בביאה.
בבלי מקורו מהפסוק "אשר לא יבנה את בית אחיו" - בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים.

⁸ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

רבי טרפון קידש שלוש מאות נשים כדי להאכילן
 וכי רבי טרפון אביהן של כל ישראל לא הערים? קידש שלש מאות נשים בימי רעבון
 על מנת להאכילן בתרומה.
בבלי לא הובא מעשה זה, וכן לא הובא הכינוי "אביהן של כל ישראל"⁹.

המחזיר גרושתו – האם אוכלת בתרומה
 בבלי מד: • פ"ד ה"ג [כט].
 רבי חייה בשם רבי יוחנן: המחזיר את גרושתו משנישאת פסלה מן הכהונה. בלא כך
 אינה פסולה מן הכהונה (שהרי היא גרושה)? אלא פסולה מלוכל (מלאכול) בתרומה.
בבלי סט: לדעת חכמים היא כשרה לאכול בתרומה, משום לאיש זר אמר רחמנא, מי
 שזר אצלה מעיקרא.

ג"ש מעיני מעיני – מע"ז לשאר המצוות
 בבלי מד: • פ"ד ה"טו [כט].
 הירושלמי כאן הובא גם בהוריות פ"ב ה"ד [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

גר שמל ולא טבל ולהיפך
 בבלי מו.
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"ב [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר – אינה בירושלמי
 בבלי מו.
 עיין מה שכתבנו בסוכה פ"ה ה"א [כב:].

מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה
 בבלי מז:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מה צריך גר תושב לקבל עליו
 בבלי מד:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני גר תושב
 בבלי מד:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מגילת יוחסין
 בבלי מט:
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה שמנשה הרג את ישעיה
 בבלי מט:
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם שנה רבי משנה שאינה צריכה
 בבלי נ. • פ"ד ה"טז [ל].
 אשתו שמתה מותר באחותה וכו' - בגין דתנינן (בסיפא) חלץ לה ומתה מותר באחותה
 הא באמה אסור, לפום כן (לכן) תנא (ברישא) אחותה (שמותה באחותה).
בבלי כתב ש"מותר באחותה" היא משנה שאינה צריכה.

⁹ מצאנו את כינוי זה לרבי טרפון בעוד מקום בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פב.

פרק ה – רבן גמליאל

מקור מפסוק לכך שמאמר קונה

בבלי נ: • פ"ה ה"א [ל].
יבמה יבא עליה זה הביאה, ולקחה לו לאשה זה המאמר וכו'. רבי לעזר בן ערך אומר: המאמר קונה קניין גמור ביבמה. מה טעמא דרבי לעזר בן ערך? ולקחה לו לאשה - הרי היא כקידושי אשה, מה קידושי אשה קניין גמור אף המאמר קונה קניין גמור ביבמה.

בבבלי בפשטות מאמר הוא מדרבנן, ותוס' (נא: ד"ה כולהו) כתבו שדעת בית שמאי שמאמר קונה מדאורייתא. ומראה הפנים (פ"ב ה"א [ט:]) הוסיף שאפשר שגם דרשת הירושלמי היא רק לבית שמאי ואם כן לא נחלקו כלל.

המקור שיבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת בחליצה

בבלי נ: • פ"ה ה"א [ל].
ויפטור הגט פטור גמור ביבמה מקל וחומר, מה אם האשה שאין חליצה פוטרת בה הגט פוטר בה, יבמה שחליצה פוטרת בה אינו דין שיהא הגט פוטר בה. תלמוד לומר וחליצה, בחליצה היא ניתרת ואינה ניתרת בגט וכו'. ותתיר חליצה באשה מקל וחומר, מה אם היבמה שאין הגט פוטר בה חליצה פוטר בה, אשה שהגט פוטר בה אינו דין שתהא חליצה פוטרת בה. תלמוד לומר וכתב לה ספר כריתות וכו'.

בבבלי קידושין יד. הובא אותו מקור לכך שאשה לא יוצאת בחליצה. במקור שיבמה לא יוצאת בגט האריכו שם, ולמסקנה הוא "נעל" - נעל אין מידי אחרינא לא.

גדרי מאמר וגט ביבמה

בבלי נא. • פ"ה ה"א [ל].
כמה דרבי שמעון אומר המאמר או קונה או לא קונה כן הוא אומר הגט או פוטר או לא פוטר (האם ר"ש מסתפק אם גט פוטר, או שסובר שפוטר ומשייר)? נישמענה מן הדא וכו' הדא אמרה שהגט פוטר ומשייר. רבן גמליאל כרבי שמעון אומר (כך הגיהו הרשב"א, הפני משה וקרובן העדה) המאמר או קונה או לא קונה והכא מדרבי שמעון הגט פוטר או לא פוטר (האם ר"ג מסתפק אם מאמר קונה, או שסובר שקונה ומשייר)? נישמענה מן הדא וכו' הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר.

בבבלי בדעת רבן גמליאל - רבא סובר שמסתפק אם מאמר קונה, ואביי חולק. ובדעת רבי שמעון לא דנו כלל.

קידושי מאה תופסים

פ"ה ה"א [לא].
הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם ביבמות פ"ג ה"ד [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

יבמה לא יכולה להיפטר לחצאין

פ"ה ה"ג [לב].
חליצה פסולה פוטרת וכו'. ולא תפתור בה לקול (לקולא) ותפטור בה לחומר (לחומר), וליידא מילה (לאיזה עניין), שאם בא אחד וקידש את הצרה תפשו בה קידושין! אמר רבי יודן: קיימתיה, כל יבמה שאין כולה לחוץ (שאינה פטורה לגמרי) לעולם היא בפנים עד שתצא לחוץ (ואינה יכולה להיפטר לחצאין).

בבבלי לא הובא כלל זה שיבמה לא יכולה להיפטר לחצאין.

האם איסור חלוצה לכהן הוא דאורייתא
 פ"ה ה"ד [לב:]
 בלא כך (שאלו לא בעל אחר החליצה) אינה פסולה מן הכהונה? (בתמיהה, שהרי חלוצה אסורה לכהן).
בבלי כד. מסיק שאיסור חלוצה לכהן הוא מדרבנן, והדרשה מהפסוק "ואשה גרושה מאשה" היא רק אסמכתא. ושיירי קרבן ומראה הפנים הקשו על הירושלמי, שמשמע ממנו שאיסורה הוא מדאורייתא. ומראה הפנים תירץ שאפשר שהירושלמי סובר שהוא מדאורייתא, וסובר ש"ואשה גרושה מאשה" היא דרשה גמורה.

המחלוקת האם מאמר קונה שלא לדעתה
 פ"ה ה"ד [לג:]
 המאמר קונה בין לדעת בין שלא לדעת דברי רבי, וחכמים אומרים אין קונין אלא לדעת וכו'. וכמה דרבי אומר המאמר קונה בין לדעת בין שלא לדעת, כך הוא אומר הגט פוטר בין לדעת בין שלא לדעת.
בבלי יט: גם הובאה אותה מחלוקת, אך לא הובאה התוספת שכך דעת רבי גם לעניין גט.

מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול
 פ"ה ה"ו [לג:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ה ה"ח [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.
עשה קניין בנכס וסבור שהוא שלו
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ג [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ו – הבא על יבמותו

יבום של חרש ושוטה
 בבלי נג: • פ"ו ה"א [לד:]
 הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) בפיקח שיש בו דעת שהוא קונה בין לדעת בין שלא לדעת, וחרש שאין בו דעת לא יקנה אלא לדעת. אשכח תני רבי חייה: אחד החרש ואחד השוטה שבעלו קנו ופטרו את הצרות.
בבלי לא דנו כלל ביבום חרש ושוטה.

ביאה מן הצד
 בבלי נג: • פ"ו ה"א [לד:]
 ויבמה - אפילו מן הצד (פני משה: כעין ביאה שלא כדרכה. קרבן העדה: שיש לה נקב בדופן. רידב"ז: שבא עליה שלא כמו הדרך שהוא למעלה והיא למטה).
בבלי הובא שביאה שלא כדרכה מועילה ביבמה, אך לא דן לגבי ביאה מן הצד.

גדרי ביאה ביבום
 בבלי נד: • פ"ו ה"א [לד:]
 יבמה יבוא עליה - לדעתו, ולקחה לו לאשה - שלא לדעתו, ויבמה - אפילו על כורחו. יבמה יבא עליה - לדעתה, ולקחה לו לאשה - שלא לדעתה, ויבמה - אפילו על כרחיה. יבמה יבא עליה - כדרכה, ולקחה לו לאשה - שלא כדרכה, ויבמה - אפילו מן הצד. יבמה יבא עליה - ביאה גמורה, ולקחה לו לאשה - ביאה שאינה גמורה, ויבמה - אפילו בהערייה.

בבבלי גם כן דרש מ"יבמה יבוא עליה" כמה דרשות, אך הקשה על כך כיצד אפשר ללמוד מאותם מילים כמה דרשות, ותירץ שלומדים כל דרשה ממילים אחרות¹⁰.

העראה בזכר ובבהמה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ג [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

ההיקש של אשת אח לשאר העריות – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו ביבמות פ"א ה"א [ב:].

ערירים – לא מולידים או שקוברים את בניהם
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ה [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת בגדר העראה
ויבמה - אפילו בהערייה. אי זו היא הערייה? רב יהודה בשם רבי שמואל: עד כדי שתהא אצבע (אבר התשמיש) נראית בין השפיות (שפתי אותו מקום), רבי יוחנן אמר: עד שתיכנס העטרה.
בבבלי גם כן הובאה המחלוקת הזו בגדר העראה, אך הלשון היא: נשיקת אבר או הכנסת עטרה.

המקור שקידושין בעבירה פוסלים בתרומה
מה טעמון דרבנין (טעמם של חכמים שקידושין בעבירה פוסלים בתרומה)? נאמר כאן הוייה וכתוב להלן הוייה כי יהיה נערה מאורסה לאיש, מה הוייה שנאמר להלן אירוסין אף כאן אירוסין.
בבבלי מקורו מק"ו מקידושי רשות לקידושי עבירה.

הלשון "נשבר קל וחומר"
והלא דין הוא וכו', לא אם אמרת וכו', נשבר קל וחומר.
בבבלי לא מצאנו לשון זה, אלא הלשון היא "פירכא", "איכא למיפרך".

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת מה חמור יותר – מוכת עץ או בוגרת
לא ישא (כהן גדול) את הבוגרת, רבי לעזר ורבי שמעון מכשירין בבוגרת. שוין שלא יקח את מוכת עץ. מה בין בוגרת מה בין מוכת עץ? בוגרת כלו בתוליה במעיה, מוכת עץ יצאו בתוליה לחוץ. ואית דמחלפין: לא ישא את מוכת עץ, רבי לעזר ורבי שמעון מכשירין במוכת עץ. ושוין שלא ישא את הבוגרת. מה בין בוגרת מה בין מוכת עץ? בוגרת עברו ימי הנעורים, מוכת עץ לא עברו ימי הנעורים.
בבבלי לא הובא.

¹⁰ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טב.

נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ג [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

עיתלו
הירושלמי דן בזה בנדה פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

אנוסת ומפותת חבירו לכה"ג
אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא יכנוס (כהן גדול), ואם כנס מוציאין מידו.
בבלי לא ישא, ואם נשא - רבי אליעזר בן יעקב אומר הוולד חלל וחכמים אומרים הוולד כשר.

יהושע בן גמלא הערים להוציא קול שמרתא מקודשת לו
הערמה עשה (יהושע בן גמלא), שאל פיריו מהו ייתב לאמה בגויה, שמעת וקיבלת עליה (ריצה את מרתא בת בייתוס לקבור את אימה בקברי אבותיו, והסכימה. והשומעים סברו שנתקדשה לו). ותניא יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת (והיתה צריכה ממנו גט, והתביישה בזה, ולכן שילמה למלך כדי שימנה אותו לכהן גדול ונישאת לו).
בבלי לא הובא.

האם חליצה היא קניין או פטור
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם ביבמות פ"ג ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דור המבול בעלו שלא לשם בנים
שלא היתה בעילתן (של דור המבול) לשם בנים. כתיב ויקח לו למך שתי נשים, עדה - שהיה מתעדן בגופה, צילה - שהיה יושב בצילה של בנים.
בבלי לא הובא. בבראשית רבה (כג ב) הגירסא הפוכה - עדה לבנים וצילה לתשמיש, ורש"י על התורה (בראשית ד יט) הביא את גירסת הבראשית רבה.

כה"ג מותר לקדש בביאה
כהן גדול שקידש אשה בבעילה אינו כבא על הבעולה (ומותר).
בבלי לא דן בזה. ומראה הפנים (כאן) כתב שלבבלי אסור משום שלמסקנת הבבלי (קידושין י). כל הבעול דעתו על גמר ביאה. והמשנה למלך (איסורי ביאה פ"ז הט"ו ד"ה ונסתפקתי) הסתפק בזה.

לכו"ע אין חלל מחייבי עשה
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"ב [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גזירה ביאה ראשונה אטו שניה – אינה בירושלמי
עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"ד [יא:].

קטנה שזינתה מותרת לבעלה
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר – אינה בירושלמי
בבלי סא:
עיין מה שכתבנו בסוכה פ"ה ה"א [כב:].

הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשה
בבלי סב.
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף – אינו בירושלמי
בבלי סב. • פ"ו ה"ו [לז:]
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) שאין בן דוד בא¹¹ עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (רש"י
סג: פרגוד שחוצץ בין שכינה¹² למלאכים ושם רוחות ונשמות העתידות להינתן בגופים), ובירושלמי לא
הובא כלל.

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים
בבלי סב:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ח [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם יש יחוס לגוי
בבלי סב:
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין אשה שלא יולדת תלוי במנהג המדינה
בבלי סד.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ו ה"ד [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

חזקה בפעמיים או בשלוש לגבי נבעלת ורואה דם
בבלי סד: • פ"ו ה"ו [לח.]
נבעלת ורואה דם, נבעלת ורואה דם - אית תניי תני: שנייה תיבעל שלישית לא תיבעל,
ואית תניי תני: שלישית תבעל רביעית לא תבעל. הוון בעיין מימר מה דמר (מאן דאמר)
שנייה תיבעל ושלשית לא תיבעל כמאן דמר שלישית אין לה כתובה, ברם כמאן דמר
שלישית תיבעל רביעית לא תיבעל כמאן דמר שלישית יש לה כתובה.
בבבלי גם כן דן במחלוקת האם חזקה בשתי פעמים או שלוש לגבי סוגיות שונות. אך
הסוגיא של נבעלת ורואה דם לא הובאה כאן אלא בנידה סה:, ושם פשוט ששלישית
תיבעל ורביעית לא, ולא קישר זאת למחלוקת בחזקה.

המעשה שמתו שלושת בניה מהמילה
פ"ו ה"ו [לח.]
תני אמר רבי נתן: מעשה שהלכתי לקיסרין של קפוטקייא והיתה שם אשה אחת
והיתה יולדת זכרים והיו נימולים ומתים, ומלה הראשון ומת, שני ומת, שלישי ומת,
רביעי הביאתו לפני. נסתכלתי בו ולא ראיתי בו דם ברית, אמרתי להם: הניחוהו לאחר
זמן. והניחוהו ומלוהו ונמצא בן קיימא והיו קורין אותו נתן בשמי.
בבבלי שבת קלד. הובא אותו מעשה, אך שם מתו שני בניה ובשלישי באה לרבי נתן,
יעץ לה להמתין וחי.

¹¹ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
סעיף נח.

¹² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי
מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

היו לה בנים ומתו, האם יגרשנה בבלי סד. • פ"ו ה"ו [לח.]
היו לה בנים ומתו - מונה משעת מיתה (ולא משעת לידתם), יכולה היא מימר: רוחא חנקת
בנים דההיא איתתא ועקרתא (פני משה: היא יכולה לומר שנעשתה עקרה רק לאחר שמתו, שהרוח
שהרגתם עשאתה עקרה. קרבן העדה: הצער של מיתתם עשאה עקרה).
בבלי לא הובא.

פרק ז – אלמנה לכהן גדול

עבד שקנה עבדים ומת בבלי סו. • פ"ז ה"א [לח:]
עבד שקנה עבדים על מנת שלא יהא רשות לרבו בהן ומת, כל הקודם בהן זכה.
בבלי לא הובא.

הכניסה לו שני כלים בבלי סו. • פ"ז ה"א [לט:]
הכניסה לו שני כלים וכו' היה אחד ומחצה יפה בכתובתה - רב הונא ורב נחמן בר
יעקב, חד אמר הוא נותן דמי השני ונוטלו, וחורנה (והאחר) אמר היא נותנת דמי השני
ונוטלתו.
בבלי הובא מקרה דומה, שהכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על אלפיים,
אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו.

המזכה לעובר בבלי סו.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

צא וראה היאך הציבור נוהג פ"ז ה"ב [מ.]
כל הלכה שהיא רופפת בבית דין ואין את יודע מה טיבה - צא וראה היאך הציבור נוהג
ונהג.
בבלי ברכות מה. (ובעוד מקומות) יש לשון שונה - פוק חזי מאי עמא דבר.

האם אשקלון מארץ ישראל פ"ז ה"ב [מא.]
רבי ורבי ישמעאל בי רבי יוסי ובר הקפר נמנו על אביך אשקלון וטיהרוהו, מפי רבי
פינחס בן יאיר שאמר יורדין היינו לסירקי של אשקלון ולוקחין חטים ועולין לעירינו
וטובלין ואוכלים בתרומתינו. למחר ביקשו להימנות עליה לפוטרו מן המעשרות, ומשך
רבי ישמעאל בי רבי יוסי את ידיו שהיה מסתמך על בן הקפר. אמר לו: בני למה לא
אמרת לו לא משכת את ידיך והייתי אומר לך אתמול אני טימאתי ואני טיהרתי עכשיו
אני אומר לך שמא שנתכבשה מדבר תורה היאך אני פוטרה מדבר תורה.
בבלי לא דן בזה. ותוס' (גיטין ב. ד"ה ואשקלון) דנו האם אשקלון היא מארץ ישראל,
ולא הביאו את הירושלמי הזה.

מחלוקת האם המעשר בימי עזרא היה דאורייתא פ"ז ה"ג [מא.]
כמאן דמר (דאמר) מאיליהן קיבלו עליהן (עם ישראל) את המעשרות (בימי עזרא, ולא
מדאורייתא משום שמדאורייתא צריך שיהיו כל יושביה עליה והארץ ביד ישראל ואין עליהם שום מלך או
שר מהאומות) וכו', (והחולק סובר -) שנתכבשה מדבר תורה (בימי עזרא התחייבו מדאורייתא).

בבבלי לא הובאה מחלוקת זו, ותוס' (יבמות פב. ד"ה ירושה) הביאו זאת בשם המדרש.

האם שייך שאדם יפסול בתרומה ולא יאכיל
 העובר והיבם והאירוסין וכו' פוסלין ולא מאכילין. אמר רבי שמעון: בזו מידת הדין לוקה (דין זה לא מסתבר), שאם מעשה הוא לפסול - יהא מעשה להאכיל, ואם אינו מעשה לפסול - לא יהא מעשה להאכיל. יאות (יפה) אמר רבי שמעון, ומה טעמון דרבנן (רבנן)? הם יאכלו והם יאכילו - הראוי לוכל (לאכול) מאכיל ושאינו ראוי לוכל אינו מאכיל.
בבבלי לא הובאה דעת רבי שמעון, והובאו כמה פסוקים שעובר ויבם וכו' פוסלים ולא מאכילים.

מה הקשר לנפל הבית עליו ועל אימו
 נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע אי זו מהן מת ראשון צרתה חולצת ולא מתייבמת - והכא אתינן מיתני ספיקות (הרי איננו דנים בזה)? אלא בגין דתנינן צרות תנינן ספק צרות.
בבבלי לא דן בזה, אך רש"י (סז: ד"ה צרתה) כתב שהוא אידי דאיירי בספק לחומרא.

ספק אם הביא ב' שערות - כמי שהביא
 ספק שהביא שתי שערות ספק שלא הביא שתי שערות - כמי שהביא שתי שערות להאכיל (ומאכיל בתרומה. והקשו על כך המפרשים איך יאכיל מספק. ולכן היפה עיניים סח. הגיה "כמי שלא הביא שתי שערות").
בבבלי לא הובא.

מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ח [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שביאת פסול פוסלת אשה מתרומה
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ה [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתנת ג' חודשים לתרומה וליוחסין
 רבי בא (אבא) בשם רבי אבא בר ירמיה: אנוסה אינה צריכה להמתין ג' חדשים (בין לתרומה ובין לעובר). אמר רבי יונה קומי (לפני) רבי יוסה, אמר ליה: לא תקבל עליו, קל הוא באכילת תרומה (שאינה צריכה להמתין, אך לעניין העובר החמירו משום שהוא יוחסין).
בבבלי גם כן חילק בין תרומה ליוחסין, אך דחה והסיק שגם לתרומה חששו¹³.

אנוסה לא ממתנה ג' חודשים
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ב [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע
 אילו בת כהן שנישאת לישראל והלך בעלה למדינת הים ושמעה עליו שמת שמא אינה אוכלת בתרומה מיד? ולעניין העובר צריכה להמתין שלשה חדשים.

¹³ במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי מב: הביא ברייתא דומה, ומוסיף שרבי יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד (ובעירובין מז. וכתובות ס: הגירסא רבי יוסי במקום רבי יהודה).

בבלי סט:

המחזיר גרושתו – האם אוכלת בתרומה
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"ג [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ע.

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ח [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ע. • פ"ז ה"ו [מג].

גוי ועבד פסולים שבאו על בת ישראל
ממזר פוסל כו' - לית הדא פליגא על רב, דרב אמר גוי ועבד שבא על בת ישראל הוולד כשר (ובמשנה משמע שהוולד פסול)? פתר לה בגוי פסול ובעבד פסול (כגון נתין, ולכן הוולד פסול).

בבלי העמיד את המשנה ע"פ הדעה שגוי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר.

פרק ח – הערל

בבלי עא:

מחלוקת מתי מלו בפסח גלגל בימי יהושע
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עב. • פ"ח ה"א [מג].

המקור שטומטום לא אוכל בקודשים
טומטום ואנדרוגינס (המקור שאינם אוכלים בקודשים) ממקום אחר באו (פני משה: דין זה לא כתוב בפסח אלא נלמד ממעשר שני לפסח. קרבן העדה הגיה: טומטום וערל ממקום אחד באו, ופירש שטומטום לא אוכל בתרומה משום שהוא ספק ערל).
בבלי הטעם שטומטום לא אוכל בתרומה הוא משום שהוא ספק ערל. וא"כ לקרבן העדה הירושלמי כבבלי, ולפני משה נחלקו בזה התלמודים.

בבלי ע. • פ"ח ה"א [מג].

דבר הנלמד בג"ש, האם חוזר ומלמד בק"ו
קדשים מהו שיהיו אסורים בערל? ללמד מן הפסח אין את יכול שאין בו שבירת העצם, ולא מן התרומה שהוא למד מן הלמד (שתרומה עצמה נלמדת בגזירה שווה מפסח שערל אסור בו, ואין למדין מן הלמד בקודשים).

בבלי לא הובא. והקשה מראה הפנים שהרי (זבחים נ:): דבר הלמד בגזירה שווה חוזר ומלמד בק"ו, וא"כ נלמד מתרומה בק"ו לקדשים, ותירץ ששמא הירושלמי סובר שדבר הלמד בגזירה שווה לא חוזר ומלמד בק"ו¹⁴.

פ"ח ה"א [מד].

מה צריך גר תושב לקבל עליו
רבי שמואל בר חייה בר יהודה רבי חנינה בשם רבי: גר תושב צריך לקבל עליו על מנת שיהא אוכל נבילות וכו'. אית תניי תני: גר תושב אין מקבלין אותו עד שיקבל את כל

¹⁴ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

המצות שכתוב בתורה. אית תניי תני: גר תושב אין מקבלין אותו עד שיכפור בעבודה זרה שלו. רבי בא (אבא) בשם רבי חייה בר אשי: גר תושב אין מקבלין אותו עד שיכפור בעבודה זרה כגוי. אמר רבי זעירא: מדברי כולהון עד שיכפור בעבודה זרה כגוי. **בבבלי** לא מפורש מה צריך לקבל עליו, ותוס' (יבמות מח: ד"ה זה) כתבו שצריך לקבל עליו שבע מצוות בני נח.

פ"ח ה"א [מד]:

דיני גר תושב

והוא (גר תושב) שווה לישראל בשלשה דברים: בלא תעשוק ולא תונה (שהמאנה אותו עובר בלאו) וגולה כישראל וכו'. מאן תנא בלא יעשוק? רבי יוסה בי רבי יודה, דתני: גר תושב הרי בלא תעשה דברי רבי יוסי בי רבי יודה. רבי יודה אומר: גר תושב בשבת כישראל ביום טוב, מה ישראל ביום טוב אופה ומבשל ואסור בכל מלאכה, אף גר תושב בשבת כן. רבי יוסי אומר: גר תושב בשבת כישראל בחולו של מועד, מה ישראל בחולו של מועד מגבב מעל פני השדה ואסור בכל מלאכת השדה, אף גר תושב בשבת כן. רבי שמעון אומר: גר תושב בשבת כישראל בשאר ימות השנה, מה ישראל בשאר ימות השנה חורש וזורע וקוצר, אף גר תושב בשבת כן. **בבבלי** לא מפורש באלו מצוות מחויב גר תושב, ולבבלי (בבא מציעא נט:): לא תונה נאמר רק על גר צדק (מראה הפנים כאן)¹⁵. ולגבי דינו בשבת נחלקו רש"י ותוס': לרש"י (יבמות מח: ד"ה גר תושב) חייב בשמירת שבת, ולתוס' (שם ד"ה זה) לא.

בבלי עב. • פ"ח ה"א [מד]:

מחלוקת מדוע המשוך לא אוכל בתרומה

המשוך וכו' - רבי זריקן רבי ינאי בי רבי ישמעאל בשם רבי יוחנן: משום קנס, רבי ירמיה רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב: גזירה גזרו. מה נפק מן ביניהון? משך לו אחר ערלה או שנמשכה מאיליה: אין תימר (אם תאמר) קנס - אין כאן קנס, אין תימר גזירה גזרו - אפילו כן גזירה גזרו. **בבבלי** כתוב שגזרו על המשוך מפני שנראה כערל¹⁶.

בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד]:

המקור לפריעה ולציצין המעכבין

המול ימול - גזירה לשתי מילות: אחד למילה ואחד לפריעה, אחת לפריעה ואחת לציצין. עד כדון (עד כאן) כרבי עקיבה דו אמר (שאמר) לשונות ריבויין הן, כרבי ישמעאל דו אמר לשונות כפולין הן (דיברה תורה כלשון בני אדם), התורה דיברה כדרכה - הלן הלכת, כי נכסף נכספת, גנב גונבתי - מנלן? אמר רבי יודה בר פזי: אז אמרה חתן דמים למולות, מיכן לשתי מילות: אחת למילה ואחת לפריעה, אחת למילה ואחת לציצין. **בבבלי** הביא את הפסוק "אמר ה' אל יהושע וכו' ושוב מול את בני ישראל שנית" - מ"שוב" לומדים פריעה, ומ"שנית" לומדים ציצין המעכבין, והוכיח מכך שלא ניתנה פריעה לאברהם אבינו. ולדעה בירושלמי שנלמד מ"המול ימול" שנאמר לאברהם אבינו, מוכח שכן ניתנה לו פריעה.

¹⁵ קשור לכך שהירושלמי סובר בכמה מקומות שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (ובדומה לזה כאן לא להונות גר תושב), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

¹⁶ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד:]
עד כדון (עד כאן) כרבי עקיבה דו אמר (שאמר) לשונות ריבויין הן, כרבי ישמעאל דו אמר לשונות כפולין הן (דיברה תורה כלשון בני אדם), התורה דיברה כדרכה - הלוך הלכת, כי נכסף נכספת, גנב גונבתי - מנלן?
בבלי במקום "לשונות ריבויין הן" ו"לשונות כפולין הן" הלשון היא "לא דיברה תורה כלשון בני אדם" ו"דיברה תורה כלשון בני אדם", כגון בקידושין יז: ובעוד מקומות רבים (ציין להם מסורת הש"ס בקידושין שם).

המקור לר"י שמלים אנדרוגינוס בשבת פ"ח ה"א [מד:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ט ה"ג [פח:], ועיין מה שכתבנו שם.

לפני יום שמיני לא נחשב ערל בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד:]
מהו לסוכו (את הקטן) שמן של תרומה? וכו' אין ערלה אלא משמיני והלאה (ולכן לפני יום השמיני מותר לסוכו).
בבלי נשאר בספק בזה.

מחלוקת האם רוב גובהה או רוב גגה של עטרה בבלי עא: • פ"ח ה"א [מד:]
תמן תנינן אילו הן ציצין המעכבין את המילה. רבי אבינא בשם רבי ירמיה: בחופה רוב גובהה של עטרה, רבי יוסי בן יוסי אמר: בחופה רוב גגה של עטרה.
בבלי פשוט שהוא רוב גובהה של עטרה.

ספק אם לוקה על אכילת מעשר שני טמא בבלי עג:
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ב [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מנלן שפצוע דכא הוא בביצים בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
פצוע - הייתי אומר עינו! תלמוד לומר שפכה, פצוע שבצד שפכה. אם פצוע שבצד שפכה, עינו שבצד חוטמו! תלמוד לומר דכא, שבא בין עקיביו. אמר רבי חגי קומי (לפני) רבי יוסי: אין לך נמוך באדם בשעה שהוא יושב אלא ביציו בלבד. אמר רבי יוסי בי רבי בון: ויאות (זה נכון), תדע לך שהוא כן שבכולן כתיב דורות חוץ מזה שאינו מוליד.
בבלי הביא את המקור מכך שלא כתוב בו דורות, דחה אותו, והסיק שהוקש לכרות שפכה. המקור שאין לך נמוך מביציו לא הוזכר בבבלי כלל. כמו כן הבבלי דן גם מה המקור שכרות שפכה הוא באותו מקום.

פצוע דכא ביבשו ביציו בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
ולא סוף דבר נפצעה אלא אפילו נימוקה אפילו יבשה.
בבלי מובא אפילו נימוקו, אך לא דן ביבשה.

בעל ביצה אחת בבלי עה: • פ"ח ה"ב [מו:]
שמואל אמר: אם יבוא לפני בעל ביצה אחת אני מכשירו וכו'. אמר רבי יודן בר חנין: ובלבד של ימין.

בבבלי גם כן כתב שכל שאין לו אלא ביצה אחת כשר. תוס' (עה: ד"ה שאין) הביאו את הירושלמי הזה, ודנו האם הגירסא היא "של ימין" או "שלימין", כלומר שביצה אחת נשארה שלימה.

מחלוקת בפצוע דכא בידי שמים
בבלי עז. • פ"ח ה"ב [מו:]
אית תני תני (פצוע דכא) בידי אדם פסול (בקהל), בידי שמים (ע"י רעמים או ברד או שנולד כך) כשר. אית תני תני בין בידי אדם בין בידי שמים פסול.
בבבלי לא הובא.

חילוק בין עטרה עליונה לתחתונה
בבלי עז. • פ"ח ה"ב [מו:]
וכרות שפכה כל שנכרת הגיד ונשתייר בעטרה אפילו כחוט כשר - רבי יוסי בשם רבי חנינה: בעטרה העליונה, רבי חייה בשם רבי חנינה: בעטרה התחתונה.
בבבלי לא חילק בין עטרה עליונה לעטרה תחתונה.

החילוק בין פצוע דכא לכרות שפכה
בבלי עז. • פ"ח ה"ב [מו:]
אין בין פצוע דכא לבין כרות שפכה אלא הלכות רופאין, שפצוע דכא חוזר (מתרפא) שבכרות שפכה אינו חוזר. כיצד הוא עושה וכו' מביא נימולין (נמלים) ומנשכין (את הנקב) וקוצץ (את הנמלים).
בבבלי פירט יותר את רפואה זו, אך לא הביא שאין בין פצוע דכא לכרות שפכה אלא הלכות רופאין.

מחלוקת האם פצוע דכא מותר בממזרת
בבלי עז. • פ"ח ה"ב [מו:]
תמן תנינן כל האסורין לבוא בקהל פטורין לבוא זה בזה, רבי יודה אוסר. רבי ירמיה אמר: כללא (ממשנה זו משמע), פצוע דכא מותר לו לישא ממזרת. אמר רבי יוסי: בלבד פסול משפחה (המשנה דיברה רק על פסולי משפחה), הא פסול גוף לא בדא.
בבבלי לא הובא.

לכו"ע אין חלל מחייבי עשה
פ"ח ה"ב [מח:]
וולד בוגרת (מכהן גדול) כשר (ואינו חלל), שהיא בלא תעשה שהוא בא מכח עשה - והוא אשה בבתוליה יקח ולא בוגרת, כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה הוא, ודכוותה כי אם בתולה מעמיו יקח אשה ולא בוגרת, כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה הוא (ואין חלל מחייבי עשה).
בבבלי דף ס. היא מחלוקת האם יש חלל מחייבי עשה.

מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות
בבלי עז.
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ח ה"ח [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

יתרא התגייר ונשא את אביגיל
בבלי עז. • פ"ח ה"ג [מח:]
ונתגייר (יתרא) ונתן לו (ישי) את ביתו (אביגיל).
בבבלי לא הובא.

מי שעובר על הלכה זו – בחרב זו אני הורגו בבלי עז. • פ"ח ה"ג [מח:]
 כתוב אחד אומר ושמו יתרא הישראלי, וכתוב אחד אומר אליתר הישמעאלי וכו' שחגר
 מתניו כישמעאלי ונעץ את החרב בבית דין או נהרוג או נהרג או נקיים דברי רבי, כל
 מי שהוא עובר על הלכה זו - בחרב זו אני הורגו, עמוני ולא עמונית, מואבי ולא
 מואבית.
בבבלי הלשון שונה וקצרה יותר: אמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב¹⁷.

בא ליריו מעשה ולימר הלכה – נאמן רק לאחרים בבלי עז.
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ג [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

עברת ג' נהרות וטעית פ"ח ה"ג [מח:]
 תנא רבי זכאי קומי (לפני) רבי יוחנן: בת גר עמוני כשירה בת גיורת עמונית פסולה. אמר
 ליה רבי יוחנן: בבליא, עברת בידך תלתא נהרין ואתבדת (וטעית).
בבבלי הלשון זו "עברת ג' נהרות" לא הובאה, והיא נמצאת בירושלמי גם בשבת (פ"ז
 ה"א א [מ:]).

הקב"ה הורג ממזרים בבלי עז. • פ"ח ה"ג [מח:]
 אחת לששים ולשבעים שנה הקב"ה מביא דבר בעולם ומכלה ממזריהן ונוטל את
 הכשירין עמהן שלא לפרסם את חטאיהן, ואייתנה כיי דמר (כמו שאמר) רבי לוי בשם
 רבי שמעון בן לקיש: במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' - שלא
 לפרסם את החטאים (שלא ידעו מי מביא חטאת ומי עולה). שאפילו רעה שמביא הקב"ה
 בעולם בחכמה הוא מביאה וכו'. אמר רבי בא (אבא) רב הונא בשם רב: אין ממזר חי
 יותר משלשים יום, אימתי בזמן שאינו מפורסם, הא אם היה מפורסם חי הוא.
בבבלי גם כן הובא שממזר שאינו ידוע לא חי, אך לא הובא שישים ושבעים שנה
 ושלשים יום, וכן לא הובא הטעם "שלא לפרסם את החטאים"¹⁸.

סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל בבלי עז. – עט:
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מב.מג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פירוש המילה "סריס חמה" בבלי עט. • פ"ח ה"ה [נ.].
 אי זהו סריס חמה? רבי חיה בשם רבי יוחנן: כל שלא ראתו החמה בכושר אפילו שעה
 אחת.
בבבלי הלשון היא כל שלא ראה שעה אחת בכשרותו, ולא הוזכר "שלא ראתו חמה",
 כך שלבבלי לא מוכרח שזהו הטעם של השם "חמה".

גירסא הפוכה במחלוקת האם נעשה סריס למפרע בבלי פ.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ח [ס.], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁷ קצת קשור לכך שהירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה (ובדומה לזה
 נוקט כאן לשון הריגה), והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

¹⁸ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי מביא שלא מפרסמים את החוטאים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף נט.

האם המשנה של סריס כר"ע או כחכמים
 רבי חייה בשם רבי יוחנן: זו דברי רבי ליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבה, אבל דברי חכמים אחד סריס אדם ואחד סריס חמה אינו לא חולץ ולא חולצין לאשתו לא מייבם ולא מייבמין את אשתו, דו מתניתא הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה, בעלה פסלה, מפני שהיא בעילת זנות (שמהמשנה משמע שבין סריס אדם ובין סריס חמה לא חולצים, כחכמים).
בבבלי פירש שהמשנה דווקא בסריס חמה, וכרבי עקיבא.

גירסא הפוכה במחלוקת האם אנדרוגינוס מאכיל בתרומה
 בבלי פא. • פ"ח ה"ו [נ].
 רבי יוחנן אומר: אוכלת (בת ישראל שנישאת לאנדרוגינוס כהן) בתרומה ואינה אוכלת בחזה ושוק, רבי שמעון בן לקיש אומר: כמה קולי חומרין בדבר (ק"ו), שאם אוכלת בתרומה כל שכן שאוכלת בחזה ושוק).
בבבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אומר שאוכלת בחזה ושוק וריש לקיש אומר שלא¹⁹.

אנדרוגינוס שקידש או נתקדש
 פ"ח ה"ו [נ].
 קידש (אנדרוגינוס) - אינן חוששין לקידושיו, נתקדש - חוששין לקידושיו.
בבבלי לא הובא.

פרק ט – יש מותרות

תנא ושייר
 בבלי פד. • פ"ט ה"א [נא].
 לית כלליה (הכללים) דרבי כללין (כלומר, יש עוד מקרים שרבי לא הביאם במשנה).
בבבלי הלשון "תנא ושייר".

האם הוזהרו כשרות להינשא לפסולים
 בבלי פד. • פ"ט ה"א [נא].
 כשירין הוזהרו על הפסולות, ופסולים על הכשרות, אבל לא פסולות על הכשירין, ולא כשירות על הפסולין. והתני לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש (וגם כשירות הוזהרו לינשא לפסולים)! סברין מימר בכשירות על הפסולות, ואינן בפסולות על הכשירות (פני משה וקרובן העדה פירשו שלמסקנה לא הוזהרו כשירות לפסולים, אך היפה עיניים ביאר שלירושלמי כן הוזהרו. ובקידושין פ"ג ה"ב [מ.] הגירסא שונה).
בבבלי כתב רק שלא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים, ולא הקשה על כך.

האם יש כתובה לשניה לבעל ולא ליבם, ולהיפך
 בבלי פה. • פ"ט ה"ד [נא].
 שנייה לבעל ולא שנייה ליבם, אסורה לבעל ומותרת ליבם - מהו שיהא לה כתובה אצל היבם: מאחר שהיא מותרת לו יש לה כתובה, או מאחר שכתובתה על ניכסי בעלה הראשון והיא אסורה לו אין לה כתובה? שנייה לייבם ולא שנייה לבעל, אסורה ליבם ומותרת לבעל - מהו שיהא לה כתובה אצל היבם: מאחר שהיא אסורה לו אין לה כתובה, או מאחר שכתובתה על ניכסי בעלה הראשון והיא מותרת לו יש לה כתובה? (ונשאר בספק על שתי השאלות).

¹⁹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

בבלי שאל רק את השאלה הראשונה, והסיק שאין לה כתובה.

האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן פ"ט ה"ד [נב].
ומיטמא לה (לאשתו שפסולה עליו מדרבנן), ותני כן: מטמא הוא אדם לאשתו הכשירה ואינו מיטמא באשתו פסולה (פני משה והפירוש הראשון בקרבן העדה: "ותני כן?" בתמיה, שמהברייתא מוכח שלא מיטמא לאשתו שפסולה לו אפילו מדרבנן. הפירוש השני בקרבן העדה: בניחותא, שמהברייתא מוכח שלא מיטמא רק לפסולה מדאורייתא, אבל מיטמא לפסולה מדרבנן).
בבלי כב: וצ: הובאה הברייתא שמיטמא לאשתו הכשרה ולא לפסולה, ולא דן בפסולה מדרבנן.

בת ישראל הנשואה לכהן נקראת בת כהן בבלי פה: • פ"ט ה"ז [נג].
בת ישראל שנישאת לכהן הואיל והיא ראויה לוכל (לאכול) למה אינה אוכלת? אמר ליה כן אמר רבי זעירה רב ענן בשם רב: מהו בת כהן? מתלמדתה (מתלמדת ומורגלת) של כהן, כמה דתימר בת בבל השדודה - וכי בת בבל היתה? אלא שנעשית כמעשה בבל.
בבלי לא הובא.

פרק י – האשה רבה

החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס בבלי פה: • פ"י ה"א [נג].
כמה דתימר תמן (לגבי נשים שהוחלפו בטעות בכניסתן לחופה) מפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן ואם היו קטנות ולא היו ראויות לוולד מחזירין אותן מיד (ולא קונסים אותן שיצאו מזה ומזה), ואמר אף הכא כן (ומדוע כאן קונסים אותה)! שנייא היא תמן שאחרים הטעו בהן (החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס).
בבלי לא הובא.

קנסו אשה שאמרו שמת בעלה ונישאת בבלי פה: • פ"י ה"א [נג].
קנס קנסו בה (באשה שאמרו לה מת בעלך ונישאת ואח"כ בא בעלה) שתהא בודקת יפה (אם בעלה באמת מת).
בבלי הלשון: מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחילתה²⁰.

ריח ערווה בבלי פז: • פ"י ה"א [נג].
ויקנסו בה (האשה שנישאת לאחר כשהיא אשת איש) אצל השיני (השני) ולא יקנסו בה אצל הראשון! אמר רבי יוחנן: מריח ערווה נגעו בה (כלומר חשש שנראה דומה לאיסור).
בבלי לא הובא.

שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא בבלי פה:
הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ו [פ], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁰ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

בבלי צ:

אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צ:

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ:].

בבלי צ:

האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ט ה"ד [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי צא. • פ"י ה"א [נד.]

הטעם שבת לוי נפסלת ממעשר

והתנינן בת לוי (נפסלת) מן המעשר (ומדוע)! אמר רבי יוסי: תיפתר שבא עליה ישראל וילדה ממנו בן.

בבבלי מתרץ שנפסלת משום קנסא.

פ"י ה"א [נה:].

מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה

צרת סוטה למה היא אסורה? רבי יוחנן אמר: מריח ערוה נגעו בה, רב אמר: מפני שכתוב בה טומאה כעריות.

בבבלי יא. הובאה רק דעת רב.

בבלי צא:

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"י [יד:].

בבלי צב. • פ"י ה"ב [נה:]

בי"ד שהורו שאשת איש מותרת

ויהא כן בהורייה, בשהורו (בית דין) מותר לבוא על אשת איש! ולא עקירת גוף הוא (וכשעוקרים מצוה שלימה היחיד לא נפטר בהוראת בית דין)? בשהורו עד חמש שנים (אחר שהלך בעלה) אסורה, מיכן ואילך מותרת (שהיא לא עקירת כל המצוה).

בבבלי לא הובא.

פ"י ה"ג [נו:]

מביא אשם תלוי גם בלי עדים

אפילו אמר ליבי נוקריני (נוקפי, בלי עדים כלל) מביא אשם תלוי.

בבבלי לא הובא.

פ"י ה"ד [נו:]

מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר

הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון) גם ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"י ה"ה [נו:]

הלשון "זיהום כהונה"

אין לה אלא משום זיהום כהונה ואין בית דין מזהמין אותה (כלומר חומרא של הכהנים בלבד).

בבבלי ישנה הלשון "נהגו כהנים סילסול בעצמן", כגון בקידושין עח:

פ"י ה"ה [נז.]

המקור שאין קידושין תופסים בעריות

ומניין שאין קידושין תופסין באשת איש? רבי אימי בשם רבי ינאי: ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר - כשתצא מביתו יהא לה הויה אצל אחר. ומניין שאין

קידושין תופסין בכל העריות? רבי תנחומא בשם רב הונא: ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ומת, תלמוד לומר אחר - פרט לפרשת עריות.

בבבלי קידושין טז: הביא את המקור מ"ויצאה והיתה", דחה אותו, והסיק שהמקור מאחות אשה או מיבמה²¹ (שיירי קרבן כאן כתב שלבבלי למסקנה לומדים מ"ויצאה והיתה" את ההיקש של קידושין לגירושין, וסיים שדוחק לומר שהירושלמי לא סובר את ההיקש הזה. יש להעיר שמפורש בירושלמי קידושין פ"א ה"א [א]. שגם הוא סובר את ההיקש הזה).

הטעם שהנושא את אחות אשתו – אשתו מותרת
בבלי צד: • פ"י ה"ו [נז].
מי שהלכה אשתו למדינת הים וכו' גזרו על דבר שהוא מצוי ולא גזרו על דבר שאינו מצוי, דרך האיש לצאת למדינת הים, אין דרכה של אשה לצאת למדינת הים (לא מצוי שהאשה תלך למדינת הים ולכן כאן לא גזרו, אך לעיל, לגבי האיש שהלך למדינת הים שהוא כן שכיח, כן גזרו).
בבבלי לא הובא.

ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן – אינה בירושלמי
פ"י ה"ז [נדז]:
עיין מה שכתבנו בקידושין פ"א ה"ב [ט].

אין יעוד לבן הבן
פ"י ה"ז [נדז]:
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ב [ט], ועיין מה שכתבנו שם.

מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון
פ"י ה"ז [נדז]:
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ב [ט], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם מייסד לבנו ושלא לדעת
פ"י ה"ז [נדז]:
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ב [ט], ועיין מה שכתבנו שם.

קטן שהביא שתי שערות וגדל – האם גדול למפרע
בבלי צו. • פ"י ה"ז [נט].
בן תשע שנים ויום אחד עד בן שתים עשרה ויום אחד שהביא שתי שערות הרי זו שומא, רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: הרי אילו סימנין. רבי יעקב בי רבי בון בשם רבי יוסי בן חנינה: והן שעמדו בו בשעת סימנין. רבי יוסה בעי: עמדו בו בשעת סימנין - למפריעו הוא נעשה איש (האם נעשה גדול למפרע מאז שנולדו בו שתי שערות) או מיכן ולבא (מכאן ולהבא)?

בבבלי קידושין טז: גם כן הביא את מחלוקת רבי יוסי ברבי יהודה וחכמים, אך לא דן בספק האם נעשה גדול למפרע²².

הרן הוליד בן שש
פ"י ה"ז [נט]:
אחז הוליד בן תשע והרן (הוליד) בן שש.

²¹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
²² בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

בבבלי סנהדרין סט: כתב שהרן הוליד בן שמונה (משום שאברהם הוא הגדול שבאחים, וכן סברת הירושלמי), ודחה זאת²³ (שייטכן שאברהם הוא הקטן שבאחים).

מחלוקת האם חליצת בן ט' כגט בגדול
 בבלי צו. • פ"י ה"ח [נט:]
 דברי רבי מאיר: עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול, וכמה דאת אמר עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול, ודכוותה נעשה חליצת בן תשע שנים ויום אחד כגט בגדול. ורבנן (רבנן) אמרין: אין חליצת בן תשע שנים ויום אחד כלום, ולמה עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול? שכן ביאה בגדול קונה בין לדעת בין שלא לדעת, נעשה חליצת בן תשע שנים ויום אחד כגט בגדול? וחליצה בגדול אינה פוטרת אלא לדעת!
בבבלי הלשון היא: עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול, רבי מאיר אומר עשו חליצת בן תשע כגט בגדול. ומשמע שאין בזה מחלוקת כלל.

האומר דבר בשם אומרו
 בבלי צו.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"א [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם נעשה סריס למפרע
 פ"י ה"ח [ס.]
 מה פליגין בבן עשרים (שהביא שתי שערות), שמואל אמר: למפרעו (למפרע משנת י"ג) הוא נעשה איש, רב אמר: מיכן והילך הוא איש.
בבבלי פ. הדעות הפוכות: רב אומר למפרע ושמואל אומר מכאן ולהבא²⁴.

פרק יא – נושאים על האנוסה

היתה הו"א שאדם ישא את אחותו כקין
 פ"א ה"א [סא.]
 הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ט ה"א [מה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין
 פ"א ה"א [סב.]
 דרבי ישמעאל אמר למידין (מזהירין) מקל וחומר ואין עונשין מקל וחומר.
בבבלי מכות יז: הוא להיפך, שאפילו למאן דאמר עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין²⁵.

המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפוטת אביו
 בבלי צו. • פ"א ה"א [סב.]
 ומאי טעמא דרבי יודה (שאוסר את אנוסת אביו ומפוטת אביו)? לא יקח איש את אשת אביו - זו אשת אביו, ולא יגלה כנף אביו - זו אנוסתו.

²³ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
²⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.
²⁵ מצאנו בכמה מקומות שהירושלמי סובר שמזהירין מן הדין (מקל וחומר), והבבלי סובר שלא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טז.

בבבלי פירש שהלימוד הוא משום שסמוך לו "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמישים כסף", שהוא באנוסה. וביבמות ד. גם הוסיף במפורש שהלימוד הוא מסמוכים²⁶.

ר"י פוטר מעונש על אנוסת אביו ומפותר אביו בבלי צז. • פ"א ה"א [סב.]
מודה רבי יהודה במכות, מודה רבי יהודה בקרבן (שפטור על אנוסת אביו ומפותר אביו).
בבבלי לא הובא, ומשמע שלרבי יהודה גם לוקה ומביא קרבן עליה.

מחלוקת אם גר חייב על קללת אימו פ"א ה"ב [סב.]
והלא הגר חייב על (קללת) אמו ואינו חייב על אביו כדברי רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבה אומר: אביו ואמו קלל - את שהוא חייב על אמו חייב על אביו, ואת שאינו חייב על אמו אינו חייב על אביו.
בבבלי לא הובא.

מקום ששמו "חמץ" פ"א ה"ב [סב:]
רבי יסא אזל לחמץ.
בבבלי לא הובא מקום זה.

בא לידיו מעשה ולימד הלכה – נאמן רק לאחרים בבלי צח.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ג [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

גר שנשא אחותו מהאב בבלי צח: • פ"א ה"ב [סב:]
גר, אחותו בין מאב בין מאם יוציא, דברי רבי מאיר. רבי יודה אומר: אחותו מאם יוציא, מאב יקיים.
בבבלי גם רבי מאיר מחלק בין אחותו מהאב לאחותו מהאם.

אין הקב"ה עונש אלא אם כן הזהיר פ"א ה"ב [סג.]
ובגלל התועבות האלה ה' אלהיך מוריש אותם מפניך - מלמד שאין הקדוש ברוך הוא עונש אלא אם כן הזהיר.
בבבלי לא הובא.

מותר לישא את אשת בן אחיו פ"א ה"ד [סג:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו פ"א ה"ו [סד.]
כיני מתניתא (פירוש המשנה): מותר לשחרר בתחילה (את העבד), אף רבי יוסי הגלילי אמר (שאמר) אסור לשחרר - מודה הוא הכא שהוא מותר מפני תיקון הוולד.

²⁶ מצאנו בכמה מקומות שהבבלי מביא את לימוד סמוכים, והירושלמי לא מזכיר את לימוד זה בשום מקום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סו.

בבלי גיטין לח: בפשטות המשחרר עבדו עובר בעשה, ורק דעת רבי ישמעאל שמותר. ובירושלמי משמע להיפך, שבפשטות מותר ורק דעת רבי יוסי הגלילי שאסור.²⁷

אנוסה לא ממתנה ג' חודשים
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ב [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

התראת ספק בספק שיתברר למפרע
פ"א ה"ז [סה].
הכה את זה וחזר והכה את זה (שני אנשים שעל כל אחד יש ספק שמא הוא אביו של המכה), קילל את זה וחזר וקילל את זה - פטור. רבי חנניא בעי: לית הדא פליגי על רבי יוחנן, דאיתפלגון בשני ימים טובים של גליות - רבי יוחנן אמר מקבלין התרייה על הספק (התראת ספק שמה התראה), רבי שמעון בן לקיש אמר אין מקבלין התרייה על הספק (לא שמה התראה)? אמר רבי חנניא אמר רבי: לית היא פליגא, תמן איפשר לך לעמוד עליו (יתברר לבסוף איזה יום הוא יום טוב), ברם הכא אי אפשר לך לעמוד עליו (מי הוא אביו).
בבלי מכות טו: (ובעוד מקומות) גם כן נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בהתראת ספק, אך לא הובא החילוק אם אפשר לעמוד עליו, ותוס' (יבמות פ. ד"ה נעשה) כתבו את סברת הירושלמי מעצמם.

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בשבועות פ"ג ה"ז [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אם גיד הנשה בימין או בשמאל
פ"א ה"ז [סה].
אכל מזה כזית ומזה כזית (גיד הנשה של ימין ושל שמאל) - סופג שמונים, רבי יודה אמר: אינו סופג אלא ארבעים (שסובר שהוא רק באחד מהם, אלא שמסתפק האם הוא בימין או בשמאל).
בבלי חולין צ: דן האם רבי יהודה מסתפק (כירושלמי כאן) או שפשוט לו שהוא של ימין, ומסיק שפשוט לו שהוא של ימין.

אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים – אינו בירושלמי
בבלי צט:
עיין מה שכתבנו בכתובות פ"ב ה"ז [יא].

האם שתוקי כשר לכהונה
בבלי ק:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ט [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שעיברה
בבלי ק:
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁷ יתכן שקשור לכך שהירושלמי סובר בכמה מקומות שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (ובדומה לזה כאן לשחרר את עבדו), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

פרק יב – מצות חליצה

מחלוקת האם חליצה בגרים מועילה
 אית תניי תני: חליצה בגרים כשירה, ואית תניי תני: חליצה בגרים פסולה. מאן דאמר חליצה בגרים כשירה כמאן דאמר בישראל לרבות את הגרים, מאן דאמר חליצה בגרים פסולה כמאן דאמר בישראל פרט לגרים.
בבבלי מובאת רק הדעה שממעטת בישראל פרט לגרים.

האם ריב"ב חלץ במנעל או בסנדל
 במה היה חולץ (רבי יהודה בן בתירה) במנעל או בסנדל? אמר לו: רבי, וכי יש סנדל במקומינו? (ופשוט שהיה חולץ בסנדל).
בבבלי הובא אותו מעשה אך תשובתו הפוכה, שהיה חולץ במנעל.

קשירת המנעל לחליצה
 כיצד הוא עושה? קושרו כדי שיהא יכול להלך בו מאיליו. כיצד הוא עושה? אמר רבי חנניה בריה דרב הילל: עונבו כדי שיוכל להתירו באחת מידיו.
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה ואע"ג) הביאו את הירושלמי.

חליצה ביד ימין
 כיצד הוא (היא) עושה? מתרתן בימין ותופסתן בשמאל ושומטת עקב בימין וגורת בימין כדי שתהא חליצה והתרה בימין.
בבבלי מפורש שגידמת חולצת בשיניה, ומוכח שלא צריכה לחלוץ ולהתיר דווקא בימין. תוס' (קב. ד"ה ואע"ג, וכן קה. ד"ה מי) הביאו את הירושלמי וכתבו שדבריו הם רק לכתחילה. והירושלמי נפסק להלכה בשו"ע (אה"ע סי' קסט סעיף ל).

עיקר החליצה הוא התרת המנעל
 רב אמר: עיקר חליצה התרת הרצועה (פני משה וקרבת העדה הביאו (כל אחד מהם) שני פירושם: צריך רק להתיר ולא לשלוף את הנעל, ההתרה היא העיקר ולא הרקיקה - כרבי עקיבא).
בבבלי קב. מפורש שצריך גם לשלוף את הנעל מרוב העקב, ולגבי חליצה בלא רקיקה מפורש במשנה קד. שהיא מחלוקת רבי עקיבא ורבי אליעזר.

עיקר חזקה הוא הכנסת פירות
 הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"ג ה"ג [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חלץ הוא והתירה היא ולהיפך
 אמר רבי ינאי: חלץ הוא והחזירה (פני משה וקרבת העדה הגיהו: והתירה) היא, חלצה היא והתירה הוא - חליצתה פסולה.
בבבלי הלשון: אמר רבי ינאי בין שהתיר הוא וחלצה ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט הוא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמיט היא.

אלו מהחליצות הפסולות פוסלות על האחים פ"ב ה"א [סו:]
אמר רבי לעזר: יש מהן שאמרו חליצתה פסולה ואם רצה להחזיר יחזיר (שפוסלת על האחין), ויש מהן שאמרו חליצתה כשירה ואם רצה להחזיר לא יחזיר (שאינה פוסלת על האחין משום שאינה חליצה כלל). באמפילייא (מנעל של בגד) והחולצה לקטן חליצתה פסולה ואם רצה להחזיר לא יחזיר.

בבבלי גיטין כד: אמר שמואל כל מקום שאמרו חליצה פסולה - פסולה ופוסלתה מן האחין, במערבא אמרי משמיה דרבי אלעזר שמאל ולילה (חלצה בשמאל או בלילה) פסולה ופוסלת, קטן ואנפיליא פסולה ואינה פוסלת (שאינה חליצה כלל). ואם כן דברי הירושלמי כאן הם האמרי במערבא שבבבלי שם.

פירוש "ובשלייתה היוצאת מבין רגליה" בבלי קג: • פ"ב ה"א [סז:]
ובשלייתה היוצאת מבין רגליה - וכי מבין רגליה היא יוצאת? אלא נראית כמבין רגליה.
בבבלי פירש שנועצת עקביה בירכותיה ויולדת.

הנחש הטיל בחווה זוהמה – אינו בירושלמי בבלי קג: • פ"ב ה"א [סז:]
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) את האגדה שבשעה שבא נחש על חווה הטיל בה זוהמה, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו, עכו"ם שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתו. ובירושלמי אגדה זו לא הובאה כלל²⁸.

חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז פ"ב ה"ב [סז:]
הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ג ה"א [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

"למען ילמדו" ממעט גם חרש וגם אילם פ"ב ה"ד [סח:]
הירושלמי כאן הובא גם בחגיגה פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

תנא ושייר פ"ב ה"ד [סח:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ט ה"א [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה ששאלו את רבי עקיבא בבית האסורין בבלי קד: • פ"ב ה"ה [סח:]
רבי יוחנן הסנדלר עבד גרמיה רוכל יומא, עבר קומי בית חבישה (עשה עצמו כרוכל ועבר לפני בית האסורין) דרבי עקיבא, והוה מכריז ואמר: מאן בעי מחטין? מאן בעי צינורין? חלצה בינו לבינה מהו? אודיק ליה רבי עקיבא מן כוותא (מהחלון), אמר ליה: אית לך כושין? אית לך כשר.
בבבלי לא סיפר מה היה המעשה, אלא רק לשון המשנה "בא מעשה לפני רבי עקיבא"²⁹, והתוס' (שם ד"ה ובא) הביאו את הירושלמי.

²⁸ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא חידוש לומר שזוהמת הנחש דבקה בבניה של חווה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

²⁹ כדרך הבבלי לקצר במעשים שהובאו בירושלמי באריכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

המקור לכך שהיבמה הולכת למקומו של היבם
 ביבמה מי מרדף אחר מי (האם היבם ילך למקום היבמה או להיפך)? התיב רבי ליעזר: והכתיב ועלתה יבמתו השערה (שהיבמה הולכת למקום היבם).
בבבלי סנהדרין לא: מקורו מ"וקראו לו זקני עיר" ולא זקני עירה.

נוסח גט חליצה
 תמן אמרין (נוסח גט חליצה): קרבת קדמנא ושלפת סיניה מעילוי ריגליה דימינא ורקת קדמנא רוק דמיתחזי על ארעא, ואמרה: ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו.
בבבלי לט: הנוסח הוא: איך פלונית בת פלוני אקרבת ית פלוני יבמה קדמנא לבי דינא, ואשתמודעינהו דאחיה דמיתנא מאבא ניהו, ואמרי ליה: אי צבית ליבם - יבם, ואי לא - איטלע לה רגליך דימינא. ואיטלע לה רגלא דימינא, ושרת סיניה מעל רגלוהי, וירקת באנפוהי רוקא דמתחזיא לבי דינא על ארעא. ורבי חייא בר אביא מסיים בה משמיה דרב יהודה: ואקרינהו מה דכתיב בספר אורייתא דמשה. ובירושלמי לא הוזכר שאמרו לו "אי צבית ליבם יבם וכו".

חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי
 בבבלי קה. הירושלמי דן בזה בראש השנה פ"ב ה"ה [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה בחכם שלא ענה משום ענווה
 בבבלי קה. • פי"ב ה"ו [סט.]
 בני סימונייא אתון לגבי רבי, אמרין ליה: בעא תתן לן חד בר נש דריש דיין וחזן ספר מתניין ועבד לן כל צורכינן (תן לנו תלמיד חכם שיהיה רב עלינו). ויהב לון לוי בר סיס. עשו לו בימה גדולה והושיבוה עליה. אתון ושאלון ליה: הגידמת במה היא חולצת? ולא אגיבון (לא ענה להם). רקא דם? ולא אגיבון. אמרין: דילמה דלית הוא מרי אולפן, נישאול ליה שאלון ליה דאגדה (אולי אינו יודע הלכה, נשאל אותו באגדה). אתון ושאלון ליה: מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת - אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת? ולא אגיבון. אתון לגבי דרבי, אמרון ליה: הדין פייסונא דפייסנתך (למה לא נתת לנו תלמיד חכם)? אמר לון: חייכון, בר נש דכוותי יהבית לכון (הוא תלמיד חכם כמותי). שלח אייתתיה ושאל ליה, אמר ליה: רקא דם מהו? אמר ליה: אם יש בו צחצוחית של רוק כשר. הגידמת במה היא חולצת? אמר ליה: בשיניה. אמר ליה: מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת - אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת? אמר ליה: עד שלא נתחתם גזר דין - רשום, משנתחתם גזר דין - אמת. אמר ליה: ולמה לא אגיבתינן? אמר ליה: עשו לי בימה גדולה והושיבו אותי עליה, וטפח רוחי עלי (ומשום ענווה לא ענית). וקרא עליו: אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה - מי גרם לך להתנבל בדברי תורה, על שנישאתה בהן עצמך.
בבבלי לא הובא המעשה. בברכות סג: דרשו "אם נבלת בהתנשא" - כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא.

המחלוקת מהי חליצה מוטעת
 בבבלי קה. • פי"ב ה"ו [סט.]
 אי זו היא חליצה מוטעת (שכשרה)? אמר רבי שמעון בן לקיש: כל שאומרים לו חלוץ והיא ניתרת לך לאחר זמן וכו'. אי זו חליצה מוטעת על דעתיה דרבי יוחנן? כל שאומרים לו חלוץ והיא נותנת לך מאה מנה.

בבבלי הובאה אותה מחלוקת, אך לשונו של ריש לקיש היא: שאומרים לו חלוץ ובכך אתה כונסה.

מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי פי"ב ה"ו [סט:]
אית תניי תני: חליצה גנאי, אית תניי תני: חליצה שבח. אמר רב חסדא: מאן דאמר חליצה גנאי כמשנה הראשונה, מאן דאמר חליצה שבח כמשנה האחרונה (שאינ מתכוונים לשם מצוה). אמר רבי יוסי: אפילו תימר כאן וכאן כמשנה ראשונה, כאן וכאן כמשנה אחרונה, מאן דאמר חליצה גנאי - על ידי שפגם דבר אחד מן התורה יבוא ויטול פגמו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל, ומאן דאמר חליצה שבח - נאמר כאן קרייה ונאמר להלן ויקרא בהם שמי, מה קרייה שנאמר להלן שבח אף כאן שבח.
בבבלי לט: (ובעוד מקומות) הובאה מחלוקת אבא שאול וחכמים, ומשנה ראשונה ומשנה אחרונה. אך לא הובאו הסברא שפגם מהתורה והפסוק "ויקרא בהם".

פרק יג – בית שמאי

מיאון בקטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה פי"ג ה"א [ע:]
נכנסה לחופה ולא נבעלה מה את עבד לה (לבית שמאי)? כארוסה (וממאנת, או) כנשואה (ולא ממאנת)?
בבבלי משמע שפשוט שלא ממאנת.

ממאנת גם לאחר שילדה, בנים אינם כסימנים בבלי קז. • פי"ג ה"א [ע:]
כלתו של רבי ישמעאל מיאינה ובנה על כתיפה (משום שבנים אינם כסימנים, ואע"פ שיש לה בן עדיין היא קטנה ויכולה למאן).
בבבלי יב: נחלקו בגדרי בנים כסימנים, אך לכר"ע נחשבת גדולה.

נוסח גט מיאון בבלי קז:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח מיאון "תלך אמא ותינשא לו" בבלי קח. • פי"ג ה"א [ע:]
מעשה בתינוקת שירדה לכבס בנהר, אמרו לה: הא ארוסיך איעבר (ארוסך עובר כאן). אמרה: תלך אמה ותינשא לו (שאיני רוצה בו)! ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין מיאון גדול מזה.
בבבלי הובאה הלשון "אי אפשי בפלוני בעלי".

רבי אליעזר נשא קטנה ולא הכירה עד שגדלה בבלי קח. • פי"ג ה"ב [עא:]
מעשה באמו של רבי ליעזר שהיתה דוחקת בו לשאת את בת אחותו, והיה אומר לה: בתי לכי הינשאי, בתי לכי הינשאי (שלא רצה לשאתה). עד שאמרה לו: הרי אני שפחה לך לרחוץ רגלי עבדי אדוני! אף על פי כן כנסה ולא הכירה עד שהביאה שתי שערות (כשיטתו שאין מעשה קטנה כלום והיא כמפותה).
בבבלי לא הובא מעשה זה.

גירסא הפוכה במחלוקת בתרומת קטן שלא הביא ב"ש פ"ג ה"ב [עא:]
 קטן שלא הביא שתי שערות - רבי יודה אומר: תרומתו תרומה, תנא בשם רבי מאיר:
 לעולם אין תרומתו תרומה עד שהביא שתי שערות.
בבבלי נידה מו: הגירסא: רבי יהודה אומר אינה תרומה, רבי יוסי אומר תרומה³⁰.

מהי עכבה מהאיש ומהי עכבה מהאשה בבלי קח. • פ"ג ה"ג [עב:]
 תני רבי לעזר בן יעקב אומר כל עכבה שהיא מן האיש כאלו שהיא אשתו - בגט (שנתן
 לה גט), ושאינו מן האיש כאילו שאינה אשתו - במיאונים (שמיאנה בו).
בבבלי יש לזה עוד פירוש נוסף - אם אמרה "מחמת בעלי" היא עכבה מהאיש, ואם
 אמרה "מחמת בני אדם שאינם מהוגנים לי" היא עכבה שאינה מהאיש.

הלשון "זיהום כהונה" פ"ג ה"ד [עב:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"י ה"ה [נו:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמו של רבי אלעזר ביבום גרושה שהוחזרה פ"ג ה"ו [עג:]
 מאי טעמא דרבי לעזר (שאוסר ליבם גרושה שהוחזרה)? מפני שעמדה עליו באיסור שעה
 אחת.
בבבלי הביא את טעם זה, דחאו, והביא טעמים אחרים³¹.

לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות פ"ג ה"ו [עג:]
 מה נפשך: צד שקנה בה כנגדו אסור בצרתה, וצד שלא קנה בה כנגדו התיר בצרה. אמר
 רבי שמי: וכי יש מה נפשך בעריות? (לא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות).
בבבלי כלל זה לא הובא³².

יבום גרושה שהחזירה – הגירסא היא רבי אליעזר בבלי קט. • פ"ג ה"ו [עג:]
 ליתני יכול למיקשי לה (א"א להקשות) על דרבי אליעזר, דרבי ליעזר שמת (מבית שמאי),
 בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות.
בבבלי לא הובא, ובבבלי הגירסא במשנה היא רבי אלעזר. ומהירושלמי מוכח שסובר
 שהגירסא היא רבי אליעזר, שהרי רבי אליעזר הוא שמותי ולא רבי אלעזר.

מחלוקת בצרת גרושתו שהחזיר בבלי קט. • פ"ג ה"ו [עג:]
 צרתה (של גרושתו שהחזיר) מהו? רב אמר: צרתה אסורה, רבי יוחנן אמר: צרתה אסורה,
 רבי שמעון בן לקיש אמר: צרתה מותרת.
בבבלי שאל אותה שאלה והשיב שמותרת.

³⁰ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף ע.

³¹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

³² מצאנו בעוד מקום שלירושלמי לא אומרים מה נפשך בעריות, והבבלי לא הביא זאת בשום מקום. עיין
 בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כו.

רבי אליעזר שמותי

פי"ג ה"ו [עג:]

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ב ה"ח [יא:] ובנזיר פ"ו ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי

בבלי קט.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז

בבלי קט:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ט ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" – אינה בירושלמי

בבלי קט:

עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"י [יד:].

מחלוקת בקידשה סתם וכנסה סתם

בבלי קי.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ז [מו:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי

בבלי קי.

עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ::].

פירוש "דרך בקשה"

בבלי קיב.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"ב [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק יד – חרש שנשא

קידושי חרש בביאה כן מועילים

בבלי קיב: • פי"ד ה"א [עדה:]

מתניתא (המשנה שקידושי חרש לא מועילים) - בשקידשה בכסף, אבל אם קידשה בבעילה - קידושו מעשה (מועילים) וגירושו אינו מעשה.

בבבלי פשוט שקידושי חרש לא מועילים ואין חילוק בין קידושי כסף לביאה. והמפרשים דנו בחידושו של הירושלמי (שיירי קרבן, מראה הפנים, רשב"א (על הבבלי), בית יוסף), ושיירי קרבן הוסיף שהירושלמי חזר בו ולמסקנה גם קידושי ביאה לא מועילים בחרש.

ירושא בנישואי חרש ובנישואי חרשת

בבלי קיג.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבא על אשת חרש ושוטה פטור מאשם תלוי

בבלי קיג. • פי"ד ה"א [עדה:]

רבי לעזר שאל לרבי יוחנן: אשתו של חרש ושל שוטה (מה דינו של הבא עליה)? אמר ליה: אפילו אשם תלוי אין בה.

בבבלי יש שתי לישנות האם חייבים אשם תלוי על אשת חרש, ולא הזכיר לענין זה אשת שוטה.

מחלוקת האם שוטה לא מתגרשת מדאורייתא או מדרבנן בבלי קיג: • פ"ד ה"א [עו].
 נשתטה (האשה) לא יוציא. דבית רבי ינאי אמרי: מפני גדירה (ויש גורסים: גריה. ולשתי הגרסאות פירושו הוא שלא ינהגו בה מנהג הפקר), רבי זעירה ורבי אילא תריהון אמרי: שאינה יכולה לשמר את גיטה (והוא מדאורייתא). רבי נחמיה בר מר עוקבן בריה דרבי יוסי אמר תלתא (שלוש נפק"מ): עבר וגירש - מאן דאמר מפני גדירה גירש, מאן דאמר שאינה יכולה לשמר את גיטה אסור (לא מועיל אפילו בדיעבד) וכו'.
בבלי הביא סתירה האם מה שלא מתגרשת הוא מדאורייתא או מדרבנן, והסיק ששוטה שאינה יודעת לשמור את גיטה - מדאורייתא לא מתגרשת, ואם יודעת לשמור את גיטה - מדאורייתא מתגרשת ורק מדרבנן לא, שלא ינהגו בה מנהג הפקר.

פרק טו – האשה שלום

עד אחד נאמן בזמן מלחמה בבלי קטו: • פט"ו ה"א [עז].
 עד אחד מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה? נישמענה מן הדא: חד בר נש ביומוי (בימיו) דרבי אמר ליה הן ההוא פלן (היכן אותו פלוני)? אמר לון: מית (מת). הן ההוא פלן? אמר לון: מית. אמר ליה: וכולהון מתים? אמר לון: ואילו הויין בחיין לא הוון מיייתי? (לא היו באים? ועל כרחך מתו. ומוכח שעד אחד נאמן).
בבלי הסתפק בזה ונשאר בספק.

האם אשה נאמנת ע"י מיגו לומר שבעלה מת במלחמה בבלי קיד: • פט"ו ה"א [עז].
 היתה מלחמה בצפון ובאת (האשה) מן הדרום, והיא אומרת מן הצפון באתי, ואני אומר מן הדרום באתי, והיא אומרת מן הדרום באתי (פני משה וקרנן העדה הגיהו: מן הצפון באתי) סבורה להתיר את עצמה (ונאמנת).
בבלי הסתפק בהחזיקה היא מלחמה בעולם האם נאמנת, משום שיש לה מיגו נגד החזקה שאומרת בדדמי, ובירושלמי לא הובא. והיפה עיניים ביאר שדברי הירושלמי "היתה מלחמה בצפון וכו'" הם משום מיגו נגד החזקה, וכבבלי.

אמרה שבעלה מת על מיטתו – אינה נאמנת בבלי קיד: • פט"ו ה"א [עז].
 היא אמרה על מיטתו מת ואני אומר למלחמה הלך - היא אומרת על מיטתו מת סבורה להתיר את עצמה (ואינה נאמנת).
בבלי סובר שכן נאמנת.

מחלוקת מהי קטטה, אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי בבלי קטו: • פט"ו ה"א [עז].
 אי זו היא קטטה? רבי בא (אבא) בשם רב חייה בר אשי: לא קידשתני ולא גרשתני ולא הייתי אשתך מימיי - אין זה קטטה, קידשתני וגירשתני אלא שלא נתת לי כתובתי - הרי זה קטטה. אמרה רבי בא (אבא) קומי (לפני) רבי חייה בר אבא, אמר ליה: לוי בני, אלא אפילו היא תובעת בודאי להתגרש.
בבלי שתי דעות אלו נדחו, שאם אומרת גירשתני הרי כן נאמנת משום שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה, וזה שתובעת להתגרש אינה קטטה שהרי כל הנשים אומרות

זאת. ולמסקנה אמרה "גירשתני בפני עדים" והעדים אמרו שלא היו דברים מעולם³³.
הדין שאשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת משום שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה - לא הובא בירושלמי כלל.

קושיא נוספת על בית הלל
בבלי קטז: • פט"ו ה"ב [עז:]
אמרו להן בית שמאי (לביית הלל): והלא כל השנה כולה קציר, הא באי זה צד? יצא קציר
שעורים ונכנס קציר חטים, יצא קציר ונכנס בציר, יצא בציר ונכנס מסיק, נמצאת כל
השנה כולה קציר! וקיימו את דבריהן (הודו בית הלל לבית שמאי).
בבבלי לא הובאה קושיא זו.

סברא לשעת הקציר
בבלי קטז: • פט"ו ה"ב [עז:]
ולמה קציר? אמר רבי מנא: דאונסא שכיח, שאין החמה קופחת על ראשו של אדם
אלא בשעת הקציר וכו'. ורבנן אמרי: דריחשא שכיח.
בבבלי לא הובא טעם מדוע דווקא שעת הקציר, ותוס' (ד"ה לא) הביאו את הירושלמי.

גוג והעולם הבא
פט"ו ה"ב [עח.]
סכותה לראשי ביום נשק - ביום שהקייץ נושק את החורף, דבר אחר: ביום נשק זה
נשקו של גוג, דבר אחר: ביום ששני עולמות נושקין זה את זה, העולם הזה יוצא
והעולם הבא נכנס.
בבבלי לא הובא.

האם אשה נאמנת שבעלה מת גם לעניין מזון הבנות
בבלי קטז: • פט"ו ה"ג [עח.]
בנות מהו שייכנסו למזונות על פיה? (האם כמו שהיא נאמנת לגבות את כתובתה כך נאמנת גם
לעניין מזון הבנות. ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

תנאים שדרשו את לשון הכתובה
בבלי קיז. • פט"ו ה"ג [עח.]
בית הלל עבדין כתובה מדרש, דרש הלל הזקן לשון הדיוט וכו', רבי לעזר בן עזריה עבד
כתובה מדרש וכו', רבי מאיר עבד כתובה מדרש וכו', רבי יודה עבד כתובה מדרש וכו',
רבי יוסי עבד כתובה מדרש וכו', רבי יהושע בן קרחה עבד כתובה מדרש וכו', רב חונה
עבד כתובה מדרש וכו'.
בבבלי לא הביא עוד דעות שדרשו לשון כתובה (חוץ מבית שמאי שדרשו זאת במשנה).

כדת משה ויהודאי
פט"ו ה"ג [עח.]
באלכסנדריאה שהיה אחד מהן מקדש אשה, וחבירו חוטפה מן השוק, וכשבא מעשה
לפני חכמים ביקשו לעשותן ממזרים. אמר להן הלל הזקן: הוציאו כתובת אימותיהן.
והוציאו כתובת אימותיהן ומצאו כתוב בהן: לכשתיכנסו לביתי תהיוין לי לאינתו כדת
משה ויהודאי (ועד שתיכנס לביתו אינה מקודשת לו, ולכן אינם ממזרים).
בבבלי לא הובאה הלשון "כדת משה", והתוס' (כתובות ג. ד"ה אדעתא) הביא שאומרים
בשעת הקידושין "כדת משה וישראל".

³³ במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טב.

כתובה היא דין דאורייתא
 כתובה דבר תורה.
בבלי דעת חכמים היא שכתובה דרבנן, ורק דעת רשב"ג (כתובות קי:) ורבי מאיר (כתובות נו:) שכתובה דאורייתא³⁴.

מחלוקת האם גם זכרים חשודים לקלקל את העגונה
 בבלי קיז. • פט"ו ה"ד [עט:]
 בן חמותה כבת חמותה, בן בעלה כבת בעלה (גם הזכרים פסולים להעיד) וכו'. אמר רבי יוסי: מתניתא אמרה כן שלא עשו זכרים כנקיבות (והזכרים כשרים להעיד).
בבלי לא הובא.

הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול
 פט"ו ה"ד [עט:]
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"א א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

ממזר קמי שמיא
 פט"ו ה"ד [עט:]
 אתא עובדא קומי (לפני) רבי אימי (שטעו בית דין והתירוה להינשא), אמר ליה: אין (כן) בריא דהיא שריא לך (מעיקר הדין), אלא תהא יודע דבניה דההוא גברא ממזירא קומי שמיא (שאם היא באמת אשת איש - בניה ממזרים לפני המקום).
בבלי לא הובא שיש ממזר לפני המקום.

יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה
 פט"ו ה"ה [פ:]
 הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ג ה"ז [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון
 פט"ו ה"ה [פ:]
 הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא
 בבלי קיז: • פט"ו ה"ו [פ:]
 תני בשם רבי נחמיה: הולכין אחר רוב הדעות. היך עבידה? שתי נשים ואשה אחת - עשו אותן כשני עדים ועד אחד (שפוסקים ע"פ השתיים). הדה את אמר (במה דברים אמורים) באשה ונשים, אבל אם היו מאה נשים ועד אחד - כעד אינן (כפלגא ופלגא).
בבלי יש דעה נוספת, שגם בשתי נשים נגד איש אחד פוסקים ע"פ הנשים.

תמות נפשי עם פלישתים
 בבלי קיח. • פט"ו ה"ז [פ:]
 חשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל צרתה.
בבלי הלשון "תמות נפשי עם פלישתים".

מחלוקת ר"ע ור"ט בגזל בעילה ומלווה
 בבלי קיח:
 הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ג ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

³⁴ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי לדעת חכמים כתובה דאורייתא, ולבבלי לדעת חכמים דרבנן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כז.

שליח בי"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל
 רבי יוחנן סבר מימר (לומר) בית דין שעשאו גזל לא בית דין שעשאו נגזל, רב אמר בית דין שעשאו נגזל ולא בית דין שעשאו גזל (ובבבא מציעא פ"ג ה"ג [יא:] הגירסא שונה).
בבבלי בבא קמא קד. כתוב ששליח בית דין שעשאו נגזל הוא שליח לכרע, שליח בית דין שעשאו גזלן היא מחלוקת, ושליח שעשאו בעדים הוא שליח רק אם עשאו נגזל.

פרק טז – האשה בתרא

כי ישבו אחים יחדיו – ודאי ולא ספק
 טעמון דרבנן כי ישבו (אחים יחדיו וגו' וכן אין לו) בודאי ולא בספק.
בבבלי לא הובאה דרשה זו, ולא דן בסוגיא זו בפסוקים אלא בסברות של רוב וחזקה. אמנם במקומות אחרים דרש דרשות דומות, כגון ממזר ודאי ולא ספק (קידושין עג.), עשירי ודאי ולא ספק (בבא מציעא ז.).

"ספק ספיקא" נקרא "שני ספיקות"
 פט"ז ה"א [פב:]
 שהן שני ספיקות - ספק זכר ספק נקיבה, ספק בן קיימא ספק אינו בן קיימא, שתי ספיקות מדברי תורה להקל.
בבבלי לא הוזכר כאן, אלא במקומות רבים אחרים, אך לא נקרא "שני ספיקות" אלא "ספק ספיקא"³⁵.

חשודה לעשות חללים כדי לקלקל את צרתה
 בבלי קכ. • פט"ז ה"ב [פב:]
 האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאתה ואמרה מת בעלי תינשא ותטול כתובה וצרתה אסורה וכו'. ולית רבי לעזר פליג (ומתיר גם את צרתה)? וכו'. וחש לומר שמא שילח לה גיטא ממדינת הים (ואולי היא מגורשת וצרתה אסורה)! הגע עצמך שהיה כהן (נישאת אחר כך לכהן, ומוכח שהיא אלמנה ולא גרושה). אמר רבי בא (אבא) בר זימנא: חשודה היא לעשות כמה חללים כדי לעשות בני צרתה ממזרין (ואפשר שהיא גרושה ונישאת לכהן כדי לקלקל את צרתה).
בבבלי הובאה כל השקלא וטריא הזו, אך בלי הדחייה שחשודה לעשות בניה חללים.

תמות נפשי עם פלישתים
 בבלי קכ.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ז [פ:], ועיין מה שכתבנו שם.

אנשי ציפורי הסתתרו מפני המלכות, מרד ציפורי
 בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פב:]
 ביומי (בימי) דארסקינס מלכא, הויין ציפוראי מתבעין (המלכות חיפשה את אנשי ציפורי. והוא מרד ציפורי שבסופו נחרבה), והוון יהבין איספלני על נחיריהון (מסתירים את האף) ואינן לא מתחכמין. ובסיפא איתמר עליהון לישן ביש, ואיתצידון כולהון מן בידו (הלשינו עליהם ונתפשו כולם).

³⁵ בכמה מקומות הירושלמי קורא לספק ספיקא "שני ספיקות" וכד'. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פ.

בבבלי הובא מעשה אחר על אבא בר מניומי שהסתיר את האף מאנשי ריש גלותא. ומרד ציפורי לא הוזכר בבבלי כלל (בעניין מרד ציפורי דן בספר דורות הראשונים חלק שני מחברת שנייה פרק לה).

אביה השחית את הנהרגים כרי לעגן את נשותיהם בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פב:]
כתיב ויכו בהם אביה ועמו מכה גדולה מאד - אמר רבי אבא בר כהנא: שהעביר הכרת פניהם של ישראל וכו', זה החוטם (שחתך חוטמם של הנהרגים כדי שיהיו אלמנותיהם עגונות עד מותם). רבי אמי אמר: שהושיב עליהם משמרות שלשה ימים עד שנתקלקל צורתן (ונתעגנו נשותיהם).
בבבלי לא הובא.

על איזה חטא נענש אביה פט"ז ה"ג [פב:]
כתיב ולא עצר כח ירבעם עוד בימי אביה ונגפהו ה' וימות. אמר רבי שמואל: את סבור שהוא ירבעם (שמת), אינה אלא אביה. ולמה ניגף? רבי יוחנן אמר: על שחישד את ירבעם ברבים וכו'. ריש לקיש אמר: על שביזה את אחיה השילוני וכו'. ורבנן (רבנן) אמרין: על ידי שבאת עבודה זרה לידו ולא ביערה.
בבבלי לא הובא.

מקור אחר למצוות השבת גופו פט"ז ה"ג [פב:]
מנין לאחיך שטעה אתה מחזירו בין בגופו בין בכיליו (בגירסת הירושלמי שלפנינו חסר הפסוק. פני משה הגיה: תלמוד לומר לכל אבדת אחיך (והוא אבדת גופו), קרבן העדה הגיה: עד דרוש אחיך אותו (והוא אבדת ממון)).
בבבלי סנהדרין עג. מצוות השבת גופו נלמדת מ"לא תעמוד על דם רעך" ומ"והשבותו לו". ולגירסת הפני משה הירושלמי לומד זאת מפסוק אחר.

שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו פט"ז ה"ג [פג:].
הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"ה [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מעידים שהצלב מת, שמא פדאוהו בבלי קכ. • פט"ז ה"ג [פג:].
וצלוב על הצלב (אין מעידים שמת) - אומר אני מטרונא עברה עליו ופדאתו.
בבבלי לא הובא הטעם לזה.

נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים שמת בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג:].
נפל לבור אריות אין מעידין עליו (שמת), אומר אני נעשה לו ניסים כדניאל. נפל לכבשן האש אין מעידין עליו, אומר אני נעשה לו ניסין כחנניה מישאל ועזריה.
בבבלי גם כן סובר שנפל לבור אריות אין מעידים עליו, אך לא הביא את הסברא ששמא נעשה לו נס. ובנפל לכבשן האש הבבלי סובר שכן מעידים, ולא חוששים שנעשה לו נס³⁶. ותוס' (קכא: ד"ה אין) הביאו את הירושלמי.

³⁶ שיטת הירושלמי להתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא מתחשב בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

גם בעקרבם אין מעידים שמת

בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג.]

נפל לבור מלא נחשים ועקרבם אין מעידין עליו (שמת). רבי יהודה בן בבא אומר: אומר אני חבר היה.

בבבלי לגבי עקרבם היא מחלוקת, שלתנא קמא מעידים שמת משום שאגב איצא (שדוחקן כשעומד עליהם) מזקי, ורק לרבי יהודה בן בתירה אין מעידים שמא חבר היה (ולגבי נחשים גם בבבלי לכר"ע אין מעידים שמת).

גופה שנשתמרה י"ז יום ע"י צינה

בבלי קכא. • פט"ז ה"ג [פג.]

מעשה באחד שנפל לירדן ועלה (גופתו) לאחר שבעה עשר יום והכירו שצרפתו הצינה (פני משה: המים צמתוהו. קרבן העדה: הקור צמתו) והשיאו את אשתו (שלא נשתנתה צורתו). **בבבלי** הובא מעשה דומה שעלה לאחר חמישה ימים והמים צמתוהו, ולא הוזכר שהקור צומת.

מקרה שמתירים בנפל לים

בבלי קכא. • פט"ז ה"ד [פג:]

מים שאין להם סוף אשתו אסורה, מים שיש להם סוף אשתו מותרת. אמר רבי אבהו: אם הים גליני (פני משה: שיש לו גבולות מסביבו. הגהה בפני משה: שהוא שקט. קרבן העדה: שכולו גלוי) והביט לארבע רוחותיו וראה שאין שם ברייה - משיאין את אשתו. **בבבלי** לא הובא חילוק זה, אלא רק שאם עומד ורואה מארבע מרוחותיו נחשב שיש לו סוף ומתירים.

מוזכר "רבי יונתן" במקום "יונתן שידא"

בבלי קכב. • פט"ז ה"ו [פד.]

אמר רבי חנינא לימדני רבי יונתן: והן שראו בוביה (בבואה) של אדם וכו'. אמר רבי אבון: המזיקין מצויין בבורות כדרך שהן מצויין בשדות. **בבבלי** את מימרא זו אמר רבי חנינא בשם יונתן שידא, ופירש רש"י (ד"ה לימדני) שהיה שד או שהיה בקי בשדים. ובירושלמי מפורש שהוא אדם³⁷, וכן בבבלי גיטין סו. מפורש שהוא אדם.

בן סטרא הסית ונסקל

פט"ז ה"ו [פד.]

המסית וכו', שכן עשו לבן סטרא בלוד שהכמינו לו שני תלמידי חכמים והביאוהו לבית דין וסקלוהו.

בבבלי לא הובא מעשה זה. יתכן שהוא בן סטרא (באות דל"ת, במקום רי"ש בירושלמי) שהוזכר בשבת קד: שעסק בכישוף, שיש מפרשים שהוא ישו, ובסנהדרין מג. בהשמטות הצנזורה כתוב שישו נסקל על שהסית.

שיעור לאלתר במציאת גט שאבד

פט"ז ה"ו [פד.]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ג ה"ג [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

³⁷ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

האם סומכים על שטר שכתוב בו שפלוני מת בבלי קכב. • פט"ז ה"ז [פד:]
מצאו כתוב בשטר מת פלוני, נהרג פלוני - רבי ירמיה אמר: משיאין את אשתו, רבי בון בר כהנא אמר: אין משיאין את אשתו.
בבלי לא הובא. ותוס' (ד"ה דחזו) הביאו את הירושלמי.

לא האמינו לפונדקית מדין מסל"ת אלא מדין חיה בבלי קכב: • פט"ז ה"ט [פה].
לית הדא (המשנה שהאמינו לפונדקית) פליג על רבי שמעון בן לקיש, דרבי שמעון בן לקיש אמר כל ששואלין אותו והוא משיב (שכאשר שואלים אותו ומשיב אינו מסיח לפי תומו, ואת הפונדקית שאלו)? לית כן כההיא דאמר רבי שמואל בר סוסטרא (ריש לקיש לא סובר כמותו שנאמנת מדין מסיח לפי תומו), אית כן כההיא דמר (שאמר) רבי חנינה עשו אותה כחיה שהיא נאמנת על אתר (אלא שנאמנת משום שעשו אותה כחיה שנאמנת על הוולד).
בבלי מתרץ שבכתה לפני ששאלו אותה, ולכן כן נאמנת מדין מסיח לפי תומו.

סיום המסכת בבלי קכב: • פט"ז ה"ט [פה].
עשו אותה כחיה שהיא נאמנת על אתר (מסיים בדיני נאמנות של מסיח לפי תומו).
בבלי מסיים באגדתא "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"³⁸.

³⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת כתובות

פרק א – בתולה נישאת

טעם יום הנישואין משום ברכה בבלי ה. • פ"א ה"א [א:]
 בר קפרא אמר: מפני שכתובים בם ברכה, והלא אין כתיב ברכה אלא בחמישי ובשישי בלבד, בחמישי בעופות ובדגים בשישי באדם וחיה! אמר רבי יוסי: טעמא דבר קפרא - רביעי אור חמישי, חמישי אור שישי (ובהמשך הביא גם את הטעמים שישכים לבית דין, ושיטתו בסעודה).
בבבלי הובא טעם זה לגבי יום הביאה, ולא לגבי יום הנישואין. ויש מזה נפק"מ למקום שבת דין קבועים בכל יום, כדברי הירושלמי לקמן (פ"א ה"א [א:]), ועיין מה שכתבנו שם).

איסור לשאת אשה בשבת משום קניין פ"א ה"א [א:]
 שעד שלא כנס אינו זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפר נדרה, משכנס זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדרה, אם אומר את כן (שיכנס בשבת) נמצאתה כקונה קניין בשבת.
בבבלי לא הובא טעם זה.

בעיכוב הנישואין מחמת הבעל מעלה לה מזונות בבלי ב.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ג [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם אונס כמאן דעבד בבלי ב:
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"ו [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי בבלי ג.
 עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ:].

כדת משה ויהודאי בבלי ג.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ג [עח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחמת האונס הוא כשפים בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]
 בשיני (בשני) אין שומעין לו, ואם מפני האונס מותר. מהו מפני האונס? מפני הכשפים.
בבבלי פירש שאונס הוא שר צבא שבא לעיר, או אבילות.

"ספק ספיקא" נקרא "שתי ספיקות" בבלי ט. • פ"א ה"א [א:]
 שתי ספיקות - ספק אנוסה ספק פתוחה, ספק משנתארסה ספק עד שלא תארס, שתי ספיקות מדבר תורה להקל.

בבלי נקראים "ספק ספיקא"¹.

אם קידשה בחופה אין טענת פתח פתוח לאוסרה בבלי ט. • פ"א ה"א [א:]
 קידשה בחופה (כמו שאנו עושים היום, ולא קודם החופה כמו שהיו נוהגים בזמנם) - לית ליה
 באילין קנסייא (אין לבעל טענת בתולים לומר שאסורה עליו, שעל כורחך נבעלה קודם הקידושין),
 אמרין: רבי מתניה עבד לברתיה כן (מסר את בתו לקידושין בחופה).
בבלי לא הובא, ולא הוזכר מקרה שקידש אשה בחופה.

מקום שבת דין קבועים בכל יום בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
 במקום שבת דין יושבין בכל יום תינשא בכל יום (שהרי הטעם שנישאת ביום רביעי (אור
 לחמישי) הוא שבת דין יושבים בחמישי!) ובמקום שאין בתי דינן יושבין בכל יום (לדברך) לא
 תינשא כל עיקר? (בתמיה, אלא על כורחך עדיין נישאת ברביעי) שלא לעקור זמנו של רביעי.
 ויעקור זמנו של רביעי (ומה בכך!) אף הוא אית לה (טעם נוסף שנישאת ברביעי אור לחמישי)
 כהדא דתני בר קפרא - בר קפרא אמר מפני שכתוב בהן (ביום חמישי) ברכה.
בבלי כתב שבמקום שבת דין יושבים בכל יום אשה נישאת בכל יום. והירושלמי
 לשיטתו לעיל (פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם) שיש טעם שנישאת ברביעי משום ברכה.

מחלוקת האם יש את הטעם של טורח הסעודה בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
 ולא במוצאי שבת - חברייא אומרין: מפני הטורח, רבי יוסי אומר: מפני כבוד שבת.
 מתניתא מסייעא לחברייא, מפני מה אמרו בתולה נישאת ביום הרביעי כדי שיהא אדם
 מתקין צרכיו ג' ימים זה אחר זה.
בבלי אין דעה שחולקת על הטעם של טורח (שקדו).

אסור לארס בערב שבת פ"א ה"א [ב.]
 הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה להתחתן עם פלונית פ"א ה"א [ב.]
 הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לדון בערב שבת פ"א ה"א [ב.]
 הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין בוגרת פ"א ה"א [ב.]
 בוגרת כחבית פתוחה.
בבלי לא הובא, תוס' (ט. ד"ה האומר) דנו האם פתחה של בוגרת פתוח, והביאו ראיה
 מהירושלמי הזה שכן.

¹ בכמה מקומות הירושלמי קורא לספק ספיקא "שני ספיקות" וכד'. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
 סעיף פ.

גדול מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ – אינו בירושלמי בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]
בבלי הביא כאן שגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, ובירושלמי לא הובא.²

לבעול בתולה בשבת בבלי ה:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ו [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בתולים שנשרו ע"י מדרגות בבלי י: • פ"א ה"א [ב:]
מעשה באשה אחת שלא נמצאו לה בתולים ובא מעשה לפני רבי. אמר לה: איכן (היכן) הן? אמרה ליה: מעלותיו (מדרגות) של בית אבא היו גבוהין ונשרו. והאמינה רבי.
בבלי הובאו כמה מעשים שהבעל טען שאין לאשה בתולים, והתברר שיש לה. אך מעשה זה לא הובא.

משה תיקן ימי משתה וימי אבל בבלי ז: • פ"א ה"א [ב:]
משה התקין שבעת ימי המשתה ושבעת ימי האבל.
בבלי לא הובא מי תיקן זאת. והשיירי קרבן דן האם הם מדאורייתא.

זקנים צריכים להשגיח על בתי משתאות פ"א ה"א [ב:]
מיכן (מכאן) לבית הזה שהן ממנין זקנים בבתי משתיות שלהן (צריך למנות זקנים שישגיחו על בתי משתאות).
בבלי לא הובא.

המזכה לעובר בבלי ז:
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בריאת אדם וחווה – אינה בירושלמי בבלי ח:
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"ה [סז:].

האם אבלים מן המניין בבלי ח:
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ בבלי ח:
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ח ה"ח [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אל יפתח אדם פיו לשטן – אינו בירושלמי בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:]
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד:].

אבילות בבלי ח:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

² דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

בבלי י.

כתובה היא דין דאורייתא

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ג [עח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי י.

מסביר את המחלוקת במעות קפוטקיא הפוך מהבבלי

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [עב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי י. • פ"א ה"א [ג.]

אשה שדמיה מועטים, לשון סגי נהור

תני טענת בתולים כל שהן (גם אם הדם מועט נחשב שהיתה בתולה). מעשה באשה אחת שלא נמצא לה בתולים אלא כעין החרדל (מועט) ובאת לפני רבי ישמעאל בי רבי יוסי. אמר לה: כמותך ירבו בישראל (שהיית בתולה). רבי זכריה חתניה דרבי לוי: מקללה, כאינשי ראויה לסמיה סגי נהורא (קיללה שהיא בעולה, והוא בלשון סגי נהור). חבריה אמרי: מקנתר לה, כל אשה שדמיה מעוטין וולדיה מעוטין. רבי יוסי אמר: מקלס לה, כל אשה שדמיה מעוטין אינה מצויה לטמא מטהרות.

בבבלי לא דן בכמות הדם. גם בבבלי דנו האם מיעוט דם הוא לטובה או לרעה. אך לא הביא את הטעם שאינה מצויה לטמא מטהרות. לשון "סגי נהור" לא הובאה בבבלי³.

בבלי י. • פ"א ה"ב [ג:]

מחלוקת בעניין מאתיים – באיזה מטבע הם

חונה בשם שמואל: בשקל הקודש, רבי בא (אבא) בר בינא אמר: מטבע יוצא (באותו הזמן).

בבבלי לא הובאה מחלוקת בזה.

פ"א ה"ב [ד.]

ירושא בנישואי חרש ובנישואי חרשת

חרש שנשא פיקחת - אין לה עליו מזונות ולא כתובה, ואם מתה הוא יורשה וכו'. פיקח שנשא חרשת יש לה עליו מזונות וכתובה ואם מתה אינו יורשה.

בבבלי יבמות קיג. גם כן הובא דין מזונות וכתובה בנישואי חרש ופיקחת וכן פיקח וחרשת (והוסיף שם שדין איש שוטה כחרש ואישה שוטה כחרשת). אך לא דן אם יורש את אשתו במקרים אלה. הרמב"ם (אישות פכ"ב ה"ד) פסק כירושלמי בעניין הירושא, והראב"ד השיג עליו שחרש לא יורש את אשתו הפיקחת.

פ"א ה"ב [ד.]

האם לחרשת יש קנס

אילו מי שבא על החרשת שמא אין לה קנס? וכל שאין לה קנס אין לה כתובה (קרבן העדה: פשוט שיש לה קנס, ולכן יש לה כתובה. פני משה הגיה: שמא יש לה קנס, ופירש שפשוט שאין לה קנס, ולכן אין לה כתובה).

בבבלי דף לו. פשוט שלחרשת לרבנן יש קנס. והרמב"ם (נערה בתולה פ"א ה"ט) פסק שלחרשת אין קנס, והראב"ד הקשה עליו מהבבלי.

פ"א ה"ב [ד.]

אשת חרש שנתפקח ושוטה שנשתפה – אין לה כתובה

חרש או שוטה שכנסו פיקחת, אע"פ שחזר החרש ונתפקח שוטה ונשתפה אין לה כתובה, רצה לקיימה כתובתה מנה. רבי לעזר בשם רבי חנינה: והוא שבא עליה

³ בכמה מקומות הירושלמי משתמש בלשון "סגי נהור" (דהיינו שמשמעות העניין הפוכה מפירוש המילים), ובבבלי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עט.

משנתפקח ומשנשתפה, אבל אם לא בא עליה משנתפקח ומשנשתפה אפילו כתובת מנה אין לה.
בבבלי לא הובא.

בתולה פחות משלוש שנים
בבלי יא. • פ"א ה"ב [ד:]
פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד - רבי יוסי בשם רבי חייה בר אשי רבי יונה רב חייה בר אשי בשם רב: למה זו דומה לעושה גומא בבשר וחוזר ומתמלא, תני רבי חייה לעוכר את העין וחוזרת וצוללת.
בבבלי נידה מד: במשנה יש רק את הדימוי לנותן צבע בעין. ומראה הפנים כאן ביאר שזו מחלוקת יסודית.

בית דין משפיעים על הבתולים
בבלי יא. • פ"א ה"ב [ד:]
הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדר קטן וקטנה
בבלי יא. • פ"א ה"ג [ד:]
אי זהו קטן ואי זו היא קטנה? משום רבי יהודה בן חגרא אמרו: קטן - פחות מבן תשע שנים ויום אחד, וקטנה - פחותה מבת שלשה שנים ויום אחד.
בבבלי לא פירש מהו גדר קטן וקטנה לעניין זה, אך רש"י (ד"ה הבא על הקטנה) כתב כמו הירושלמי.

עיברה ועדיין היא בתולה
בבלי יא: • פ"א ה"ג [ד:]
מעשה שעברה (ע"י ביאת קטן) ובתוליה קיימין.
בבבלי לא הובא מעשה זה. בחגיגה יד: דן בבתולה שהתעברה, וביאר שהתעברה באמבטי.

נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג
בבלי יא: • פ"א ה"ג [ד:]
בתולה הנבעלת מן הקטן וממי שאינו איש (בהמה) כשירה לכהונה, תני רבי חלפתא בר שאול: כשירה אפילו לכהן גדול. רבי ירמיה ורבי אמי מקשי: מה בינה לבין הנבעלת באצבע, אילו הנבעלת באצבע שמא אינה פסולה לכהונה (גדולה)? אמר רבי חגי: תיפתר שבא עליה (הבהמה) שלא כדרכה.
בבבלי יבמות נט: כתב שכשרה לכהן גדול, ולא חילק בין כדרכה לשלא כדרכה.

העראה בזכר ובבהמה
פ"א ה"ג [ה:]
רבי יוסי בעא: הערייה בזכור מהו? הערייה בבהמה מהו? (ונשאר בספק).
בבבלי נד: פשט שבשניהם העראה נחשבת כביאה.

הבא על שפחה פטור מקנס
פ"א ה"ד [ה:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שתקנו ביהודה שיתייחד עם ארוסתו
בבלי יב. • פ"א ה"ה [ה:]
בראשונה גזרו שמד ביהודה, שכן מסורת להם (לגויים) מאבותם שיהודה הרג את עשו, דכתיב ידך בעורף אויביך. והיו הולכין ומשעבדין בהן ואונסין את בנותיהן, וגזרו שיהא

איסטרטיוס (הגמון) בועל תחילה. התקינו שיהא בעלה בא עליה עודה בבית אביה, שמתוך שהיא יודעת שאימת בעלה עליה עוד היא נגררת (אחר בעלה, ומשמטת עצמה מלהיבעל להגמון).
בבלי לא הובא הטעם למנהג זה.

פ"א ה"ה [ה:]

הסימנים של חתונה וברית לא בטלו

וגזרו (הגויים) שיהא איסטרטיוס (הגמון) בועל תחילה (את הכלה), התקינו שיהא בעלה בא עליה עודה בבית אביה וכו'. מה סימן היה להן (שיש חתונה)? קול מגרוס (ריחיים) בעיר - משתה שם משתה שם (היה להם סימן שיש חתונה), אור הנר בברור חיל (שם מקום) - שבוע בן שבוע בן (סימן שיש ברית מילה). אף על פי שבטל השמד (הגזירות הללו), המנהג לא בטל (לייחד את החתן והכלה קודם החופה, ריחיים לחתונה, נר לברית מילה).
בבלי סנהדרין לב: הביא גם כן את המנהגים של ריחיים ונר, אך לא הביא שאע"פ שבטלה הגזירה נשאר המנהג.

בבלי יב: • פ"א ה"ה [ו:]

כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם תגבה ארבע מאות

אמר רבי יוסי: מסתברא בת כהן לישראל תגבה (ארבע מאות), ששבטה גובה. בת ישראל לכהן לא תגבה, לא מסתייה דסליקא לכהונתא אלא דתימר תגבה? (לא די שעלתה לכהונה אלא שתגבה ארבע מאות, בתמיה). אמר רבי מנא: לא מסתברא דלא חליפין (להיפך), בת ישראל לכהן תגבה דסליקא לכהונתא (וכעת היא כהנת), ובת כהן לא תגבה דנחיתא מן כהונתא (כבר אינה כהנת). אמר רבי יוסי בי רבי בון: אחת זו ואחת זו (גובות ארבע מאות), קנס קנסו בהן כדי שיהא אדם מידבק בשבטו ובמשפחתו.
בבלי הביא ברייתא שבת ישראל לכהן ולהיפך, אם רוצים לכתוב ארבע מאות - יכתבו. והוסיפו רק ה"א שבת ישראל לכהן לא תגבה. הסברא שקנסו⁴ כדי שאדם ידבק במשפחתו לא הובאה בבבלי⁵.

בבלי יב:

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"י ה"ז [מד.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יג. • פ"א ה"ח [ז:]

מדברת פירוש נבעלת

מהו מדברת? נבעלת. ולמה תנינן מדברת? לשון נקי.
בבלי יש גם דעה נוספת שמדברת היא נסתרה.

בבלי יג. • פ"א ה"ח [ז:]

האם כשרים מזנים

הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) מה פליגין רבי יהושע ואילין רבנין (וחכמים אלו) - במקום שרוב פסולין, אבל במקום שרוב כשירין אף רבי יהושע מודי. אתא רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן ורבי אילא בשם רבי לעזר: אפילו במקום שרוב כשירין היא המחלוקת, סבר רבי יהושע הזנות רצה אחר הפסולים (כלומר הפסולים מזנים יותר, ולכן מחמיר אפילו

⁴ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

⁵ מצאנו בעוד מקום בירושלמי את סברא זו - שקנסו כדי שאדם ידבק בשבטו ובמשפחתו, ובבבלי לא הובאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כט.

ברוב כשרים). אמר רבי זעירא: מתניתא אמרה אפילו כשירין מזנין, דתני: אפילו חסיד שבחסידיים אין ממנין אותו אפיטרופוס על עריות.
בבבלי יש צריכותא שנחלקו גם ברוב כשרים וגם ברוב פסולים. וכן היתה ה"א שברוב פסולים לכ"ע פסולה (להיפך מהירושלמי שהיתה ה"א שברוב כשרים לכ"ע כשרה). בלשון הבבלי "אין אפטרופוס לעריות"⁶.

האם שתוקי כשר לכהונה
 בבלי יג: • פ"א ה"ט [ז].
 מצינו שתוקי כהן גדול, היך עבידא (כיצד)? סיעה של כהנים עוברת ופירש אחד מהו ובעל - הרי מצינו (שהוולד הוא) שתוקי כהן גדול (שהרי ודאי שהוא כהן, אך אין ידוע מי אביו).
בבבלי מפורש שהוא פסול לכהונה (עבודה ותרומה). ובדעת הירושלמי נחלקו המפרשים: לקרבן העדה הוא כשר אפילו לכהונה גדולה, ולפני משה הוא פסול לעבודה ולתרומה, כדעת הבבלי.

דעה שהנושא אשה צריך לבדוק את היוחסין לעולם
 פ"א ה"ט [ז]:
 הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ד ה"ד [מה.], ועיין מה שכתבנו שם.

הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש
 בבלי טו: • פ"א ה"י [ח].
 מבוי שכולה גוים וישראל אחד דר בתוכו ונפל בתוכו מפולת - מפקחין עליו בשביל ישראל ששם (כי הוא קבוע), ופלטיא הולכין אחר הרוב (ולא מפקחין, כי הוא פריש).
בבבלי כתב שאין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב, ותמיד מפקחין את הגל.

תינוקת שמושלכת באשפה
 בבלי יד: • פ"א ה"י [ח].
 מעשה בתינוקת שראו אותה מושלכת לאשפה, אתא עובדא קומי (לפני) רבי שמואל בי רבי יוסי ואמר תיטפל לעיסה (למשפחה מסופקת). רבי ירמיה סבר מימר: לעיסה כשירה. רבי ישמעאל בי רבי יוסי חלוק על אביו (שבמשנה רבי יוסי הכשיר)? אמר רבי יוסי: ואפילו תימא לעיסה פסולה, לית רבי ישמעאל בי רבי יוסי חלוק על אביו, למה? כשרים מזנין, ופסולין משליכין (במשנה היא סתם זנות ורוב המזנים כשרים, אך במעשה הזה היתה מושלכת באשפה, והפסולים משליכים).
בבבלי לא הזכיר דין תינוקת שמושלכת לאשפה.

פרק ב – האשה שנתארמלה

האם הולכים בנפשות אחר הרוב
 בבלי טז. • פ"ב ה"א [ט].
 זאת אומרת שלא הילכו למידת הדין ולממון אחר הרוב (וקרבן העדה הוסיף שלגירסת הירושלמי כאן גם בנפשות לא הולכים אחר הרוב אלא רק באיסורין, אך כתב שנראה לגרוס "שלא הילכו למידת הדין בממון אחר הרוב", אך לנפשות כן הולכים אחר הרוב. וכן פירש הפני משה).
בבבלי הקשה אותה קושיא (ונחלקו התוס' (ד"ה כיון) והתוס' ישנים האם מקשה רק לרב שסובר שהולכים בממון אחר הרוב או גם לשמואל), ותירץ שנגד הרוב הזה יש רוב אחר, שרוב הנישאת בתולה יש לה קול וזו אין לה קול. וכן בירושלמי בבא קמא (פ"ה ה"א [כג.]), ועיין

⁶ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

מה שכתבנו שם) הוכיח ממשנה שאין הולכים בממון אחר הרוב, ומשמע שהוא לכו"ע, ובבבלי שם (מו:) היא מחלוקת. לגבי רוב בנפשות הבבלי דן בזה בסנהדרין סט. ולמסקנה הולכים בהן אחר הרוב.

אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בבבא קמא פ"ה ה"א [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בעדים שמעידים על מקצת הטענה
הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

ראשה פרוע במחולות שביום כיפור
וראשה פרוע - רבי חייה בשם רבי יוחנן: בגין אילו שיצאו ביום הכיפורים (ראשה פרוע לא בשעת החופה, אלא כשיצאה במחולות ביום הכיפורים).
בבבלי לא הובא.

הסברא שמודה במקצת נשבע – אינה בירושלמי
עיין מה שכתבנו בשבועות פ"ו ה"ה [לא.].

עדים יכולים לחזור בהם עד שיחקרו
וכן העדים שהעידו בין לטמא בין לטהר, בין לרחק בין לקרב, בין לאסור בין להתיר, בין לזכות בין לחובה - עד שלא נחקרה עדותן בבית דין אמרו מבדין היינו הרי אילו נאמנין, משנחקרה עדותן בבית דין אמרו מבדין היינו אינן נאמנין.
בבבלי לא הובא.

קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"א [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

הוכחת חתימה מספר שכתב אותו אדם
למדין מספר מוגה (אפשר להוכיח את החתימה מספר שכתב אותו אדם).
בבבלי לא הובא.

מותר לחתום על שטר אמנה ופסים
דרב אמר: אסור לחתום בשטר אמנה ובשטר פוסיטים (פיוס). מה ופליג אמרי בשם רב (האם רב סותר את דבריו שאמר -) נאמנין העדים לומר שטר אמנה ושטר פוסיטים הוא - מילתא דרב פליגא על מילתא דרב? אמר רבי חגי: לא דרב אמר אסור לחתום (על שטר אמנה ופיוס), אלא אסור לקיים.
בבבלי סובר שעדים לא נאמנים לומר שטר אמנה הוא, כי אסור גם לחתום עליו. כמו כן בבבלי במקום "פוסיטים" הלשון "פסים".

עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים
עד אחד בפה ועד אחד בשטר מהו שיצטרפו? עד אחד בכתב כלום הוא? (בתמיה, אינו נחשב כלל לעד, שהרי מפייהם ולא מפי כתבם, ולכן אינם נאמנים).
בבבלי בבא בתרא קסה. כן מצטרפים.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז.], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שער ודיין בשטר מצטרפים

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ז [נג.], ועיין מה שכתבנו שם.

נתגרשתי במקום פלוני ועדים מכחישים אותה

בבלי כב. • פ"ב ה"ה [יב.]

רבי יודן בעא: אשת איש הייתי ונתגרשתי במקום פלוני (שנאמנת מדין הפה שאסר), ובאו שניים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני - מכחישין הן אותה? (ואינה נאמנת כלל שנתגרשה, או שנאמנת משום הפה שאסר. ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי

בבלי כב:

עיין מה שכתבנו ביבמות פט"ו ה"א [עז.].

בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה בחו"ל

בבלי כג. • פ"ב ה"ו [יג.]

ואישתביין בנתיא דשמואל וכו' (כמו המעשה בבבלי), מן דנפקן וכו', אמרין לשמעון בר בא (אבא): איטפל בקריבתך (תישא אותך, שהן קרובותיך)! נסב לקדמיתא ומיתת, לתניינא ומיתת, למה בגין דשקרון (שהן שיקרו)? חס ושלום לא שקרון, אלא מן חטאת דחנניה בן אחי רבי יהושע שעובר את השנה בחוצה לארץ (ובנות שמואל היו מזרעו ונענשו ומתו).
בבבלי הובא המעשה אך לא הובא שמתו. המעשה בחנניה (בבבלי: חנינא) בן אחי רבי יהושע הוזכר בברכות סג. (ובירושלמי נדרים פ"ו ה"ח [כג.] מעשה זה הובא עם כמה שינויים, ועיין מה שכתבנו שם).

תמות נפשי עם פלישתים

בבלי כג:

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ו ה"ז [פ.], ועיין מה שכתבנו שם.

השם תרשתא, התירו לו לשנות יין של גויים

בבלי כד:

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מא.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים – אינו בירושלמי

בבלי כה. • פ"ב ה"ז [יג.]

אמר רבי ישמעאל בי רבי יוסי: מימיי לא העדתי עדות, ופעם אחת היעדתי והעליתי עבד לכהונה.
בבבלי מקשה על כך שהרי אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, ומתרץ שרק ביקשו להעלות עבד לכהונה על פיו. הכלל שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים הובא בבבלי בכמה מקומות, ובירושלמי לא הובא בשום מקום.

חילוק בין הורהנה לנחבשה

בבלי כז. • פ"ב ה"ט [יד].

שנייה (שונה) היא בהירהון (שהעכ"ם לקח את האשה בתור משכון על חוב) שהרבים נוהגין לו בהתר (שבדיניהם היא של העכ"ם, לכן צריך שני עדים להתירה. אך בנחבשה, שאינה נחלטת להם, אין צריך עדים).

בבבלי גם כן חילק בין הורהנה לנחבשה, אך דחה שאין חילוק ביניהם⁷, והחילוק הוא אם יד ישראל תקיפה על העכו"ם או לא. ובירושלמי חילק זה לא הובא.

בכרכום של מלכות אחרת לא חוששים שבעלו בבלי כז. • פ"ב ה"ט [יד:]
ובלבד כרקום (בלשון הבבלי כרכום, מצור) של אותה מלכות (חוששים שבעלו את הנשים), אבל כרקום של מלכות אחרת כלסטים הן (אימת המלכות שבאו בגבולה עליהם, ואין להם פנאי לבעול).

בבבלי חילק להיפך, שכרכום של אותה מלכות אינו רוצה להשחית את בני העיר, ולא חוששים.

המגרש את אשתו לא תדור בשכונתו בבלי כז:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ט [מח.], ועיין מה שכתבנו שם.

אפילו קטן שהוא קרוב נאמן שאשה לא נטמאה בבלי כח. • פ"ב ה"ט [יד:]
אפילו קטן, אפילו קרוב (נאמנים להעיד שאשה לא נטמאה). אפילו קטן וקרוב? (קטן שהוא קרוב? ומסיק שכן).
בבבלי לא הובא.

מעשה שלא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה פ"ב ה"ט [יד:]
הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"א ה"ג [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

עבד עולה למניין הקרואים בבלי כח: • פ"ב ה"י [טו.]
העבד עולה משבעה קרייות.
בבבלי הובא שעבד יכול לקרוא פסוקים בבית הכנסת, אך לא מפורש שעולה למניין קרואים.

עד זומם הוא חידוש פ"ב ה"י [טו.]
אין לומדין דבר מדבר בעדים זוממין (לא לומדים מהם כי הם חידוש).
בבבלי בבא קמא עב: רק לרבא לפי הלשונא הראשונה עד זומם הוא חידוש, אך לאבבי, וכן ללשונא השניה לכו"ע, אינו חידוש.

קניין קצצה פ"ב ה"י [טו.]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ה [טז.], ועיין מה שכתבנו שם.

קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת בבלי כח: • פ"ב ה"י [טו.]
אף מי שהיה נושא אשה שאינה הוגנת לו, קרוביו ממלין חביות קליות ואגוזים ושוברין לפני התינוקות, והתינוקות מלקטין ואומרים נקצץ פלוני ממשפחתו. ובשעה שהיה מגרשה היו עושין לו כן ואומרים חזר פלוני למשפחתו.

⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי הוסיף שכאשר מקדשה קרוביו אומרים "אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתייראים אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו וכו'", אך אין את הלשון "נקצץ פלוני ממשפחתו", וע"פ הירושלמי מובנת הלשון "קצצה". כמו כן הבבלי לא הביא שגם כשמגרשה היה עושים כן.

קטן שגדל נאמן רק כשמעיד מיד
בבלי כח: • פ"ב ה"י [טז:]
בגודלן מה שראו בקוטנן כו' - במה דברים אמורים (שנאמנים) שהעידו במאמרן (מיד), אבל יצאו וחזרו אני אומר מפני יראה ופיתוי אמרו.
בבלי לא הובא.

פרק ג – אלו נערות

הבא על שפחה פטור מקנס
בבלי כט. • פ"ג ה"א [טז:]
יכול הבא על השפחה ארמית יהא חייב? תלמוד לומר מהר ימהרנה לו לאשה, את שיש לו הוייה בה, יצאת שפחה ארמית שאין לה הוייה בה.
בבלי לא הובא.

סוגיית הגבעונים באריכות
בבלי כט.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מב.-מג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר לקנס בפסולים
בבלי כט: • פ"ג ה"א [טז:]
אם מאן ימאן אביה, אין לי אלא שמיאן אביה, מניין שאם ימאנו אפילו מהשמים (כלומר כשהיא פסולה לקהל)? תלמוד לומר מאן ימאן מכל מקום.
בבלי המקור לזה מהפסוקים נערה הנערה בתולה בתולות הבתולות".

נתינים אינם עבדים
בבלי כט. • פ"ג ה"א [טז:]
נתינים לא חשו להם אלא משום פסולי משפחה (ולא גזרו עליהם להיות עבדים ולעבור ב"לא יהיה קדש").
בבלי לא הובא. רש"י (כט. ד"ה נתינה) כתב כירושלמי הזה, שדוד גזר עליהם להיפסל לקהל, אך תוס' (שם ד"ה אלו) כתבו שהם פסולים מדאורייתא, ודוד הוסיף שיהיו עבדים.

מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל
בבלי כט: • פ"ג ה"א [טז:]
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ז ה"א [נג.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור למלקות בבן סורר
בבלי כט: • פ"ג ה"א [טז:]
ויסרו אותו (בבן סורר ומורה) - מכות.

בבלי סנהדרין עא: וכתובות מו. הוסיף שהמקור לזה הוא: למדנו ויסרו מווסרו, ויסרו מבן, ובן מבן, והיה אם בן הכות הרשע.⁸

פ"ג ה"א [טז].

מוציא שם רע הוא חידוש

רבנן (חכמים שחולקים על רבי מאיר) אמרין: לחידושו יצא המוציא שם רע, ודבר שהוא יוצא לחידושו אין לומדין ממנו, לפי שבכל מקום אין אדם מתחייב מדיבורו וכאן אדם מתחייב מדיבורו. **בבלי** לא הובא.

בבלי ל. • פ"ג ה"א [טז].

שגגת קרבן שמה שגגה, אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד

לא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן מזיד בחלב שוגג בקרבן (ידע שהוא חלב ולא ידע שחייבים עליו חטאת) מתרין בו לוקה ומביא קרבן וכאן (וכאן) לוקה ומשלם (וקשה על רבי יוחנן שאמר שא"א להעניש אדם בשני עונשים ולכן ואינו לוקה ומשלם)? רבי בון בר חייה בשם רבי שמואל בר רב יצחק אמר: כדי רשעתו - שני דברים מסורין לבית דין את תופש אחד מהן (מחייבים אותו רק על אחד מהם), יצא דבר שמסור לשמים (קרבן מסור לשמים, ולכן אפשר לחייב איתו גם מלקות).

בבלי שבת סט. הדין ששגגת קרבן (שידע שהוא חלב ולא ידע שחייבים עליו חטאת) שמה שגגה רק למונבז, וחכמים חולקים עליו. הדין שאפשר לחייב קרבן ומלקות יחד לא הובא בבבלי, וציון ירושלים (בבא קמא פ"ז ה"ב [לא.]) הביא שנחלקו בזה האחרונים.

בבלי לא:

מהלך כעומד

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לג.

מחלוקת האם עדים זוממים צריכים התראה

הירושלמי דן בזה במכות פ"א ה"ז [ד.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לג.

שלושה מקראות נאמרו במשל

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ד [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לג.

מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"י [לח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לד: • פ"ג ה"א [טז].

המחלוקת בחיוב ממון לחייבי מלקות שוגגים

הכל מודין (רבי יוחנן וריש לקיש) שאין ממון אצל מיתה (כשהמיתה בשוגג), מן הדא: מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת, מה מכה בהמה לא חלקתה בו בין שוגג למזיד לחייבו ממון, אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד לפוטרו ממון. מה פליגין בממון אצל מכות (כשהמכות בשוגג), רבי יוחנן אמר: אין ממון אצל מיתה ויש ממון אצל מכות, רבי שמעון בן לקיש אומר: כשם שאין ממון אצל מיתה כך אין ממון אצל מכות.

⁸ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר, כמו כאן שהיא גזירה שווה מגזירה שווה), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

בבבלי היתה ה"א שנחלקו גם במיתה וממון, ורק למסקנה מחלוקתם רק במלקות. ולירושלמי לא היתה בכלל הה"א הזו.

חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון בבלי לה. • פ"ג ה"א [טז:]
מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת, מה מכה בהמה לא חלקתה בו בין שוגג למזיד לחייבו ממון, אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד לפוטרו ממון.
בבבלי הוסיף גם: לא חילקת בין מתכוון לשאין מתכוון, בין דרך ירידה לדרך עלייה.

חוקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין בבלי לה.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ט ה"ד [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס פ"ג ה"א [יז:]
אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין וכו'. ולא דמי עצים הוא חייב לו (ולמה ישלם חולין טהורים)? הדא אמרה שהקין קנס.
בבבלי פסחים לב. דן באוכל תרומה טמאה שמשלם חולין טהורים, ולא הביא שהוא משום קנס⁹.

הטעם שהחוסם פרת חבירו לוקה ומשלם פ"ג ה"א [יז:]
והתני החוסם את הפרה (של חבירו) משלם ששת קבין לפרה וארבעה קבין לחמור (ולוקה ומשלם)! שכן החוסם פרתו (של עצמו) לוקה (פני משה: לכן חיוב המלקות שלו לא יפטור ממון של חבירו. קרבן העדה: לכן התחייב ממון קודם המלקות).
בבבלי בבא מציעא צא. תירץ שמשלם רק לצאת ידי שמים.

מקור לשליח לדבר עבירה פ"ג ה"א [יז:]
בחוסם על ידי שליח שליח לוקה והוא פטור - דם יחשב לאיש ההוא ולא לשולחיו.
בבבלי קידושין מג. לומד זאת מכך שמעילה וטביחה הם שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים. ורק למ"ד שני כתובים הבאים כאחד מלמדים המקור הוא מדם יחשב.

מחלוקת אם האונס נידה משלם קנס בבלי ל. • פ"ג ה"א [יח:]
נערה נידה ביניהון (שנחלקו האם האונס אותה חייב קנס).
בבבלי סובר שלכו"ע הבא על הנידה משלם קנס.

האם לוקה כשיש כרת פ"ג ה"א [יח:]
רבי יודה בר פזי בעא: מכות וכרת (האם לוקה כשיש כרת) מה אמרין בה אילין תניי (תנאים אלו)? אמר רבי יוסי: צריכה לרבנין (הסתפקו בזה חכמים).
בבבלי מכות יג. היא מחלוקת תנאים.

האם לחרשת יש קנס בבלי לו.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁹ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

אנוסה לא ממתנה ג' חורשים
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"ב [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי לז.

גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"י [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי לז.

ברור לו מיתה קלה שבקלות
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי לז.

קטנה שעיברה
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ב [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי לט.

כתובת בנין דכרין ומזון הבנות לאנוסה ומפותה
פשיטא לי באנוסה דלית לה (כתובת) בנין דכרין, במפותה דלית לה (פני משה וקרובן העדה הגיהו: "אית לה", וקרובן העדה גם לא גרס "במפותה" ופירש ש"אית לה בנן נוקבן" הוא גם כן באנוסה ולא במפותה) **בבלי** בנן נוקבן (מזונות לבנותיה) וכו'.
נד. מסתפק באנוסה אם יש מזונות לבנותיה, ובמפותה לא דן כלל.

אונס שגירש כופין אותו להחזיר
אחד האונס ואחד המוציא שם רע שגירשו כופין אותו להחזיר.
בבלי מכות טו. ותמורה ה. כתוב רק שמחזיר, אך לא שכופין אותו.
בבלי לט. • פ"ג ה"ו [כז.]

מקורו של רבי מאיר שלקטנה אין קנס
מאי טעמא דרבי מאיר (שלקטנה אין קנס)? נער חסר כתיב בפרשה.
בבלי מקורו מ"ולו תהיה לאשה" במהוהו עצמה.
בבלי מז. • פ"ג ה"ט [כב.]

מוציא שם רע שלא כדרכה חייב
מתיב רבי מאיר לרבנן (רבנן): הרי המוציא שם רע, הרי כתיב בו נער והיא גדולה, דאין הקטנה נסקלת! מה עבדין לה רבנן? אמר רבי אבין: תיפתר שבא עליה דרך זכרות ("נער" מלמד שמוציא שם רע חייב גם שלא כדרכה).
בבלי מו: מפורש שהמוציא שם רע שלא כדרכה פטור. והירושלמי לשיטתו לקמן (פ"ד ה"ד [כה.], ועיין מה שכתבנו שם) שחייב, אלא ששם לומד זאת מהפסוק "הוציא עליה שם רע" מכל מקום.
בבלי מז. • פ"ג ה"ט [כב.]

האם כל השלושים של עבר הם קנס
מהו שישלם דמי העבד מפי עצמו? מה צריכה ליה - כל שלשים קנס או יותר מדמיו קנס (האם כל השלושים הם קנס, או ששווי העבד הוא ממון, ורק שאר השלושים הם קנס)? אין תימר (אם תאמר) כל שלשים קנס - משלם, אין תימר יותר מדמיו קנס - אינו משלם.
בבלי לא הובא.

לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס
ואין (ואם) כמאן דמר (דאמר) ונתן פדיון נפשו של מזיק (ולא של ניזק) - כולו קנס.
פ"ג ה"י [כג.]

בבבלי בבא קמא מ. גם כן הביא את המחלוקת האם דמי ניזק או דמי מזיק, ורצה לתלות זאת שמ"ד דמי ניזק סובר כופרא ממונא, ומ"ד דמי מזיק סובר כופרא כפרה. ודחה שאפשר שלכו"ע הוא כפרה. ובבבא קמא מא: כתב שלמ"ד כופרא כפרה אין דינו כמודה בקנס, אלא משלם אפילו כשהודה כדי שיתכפר לו. וכתב על זה היפה עיניים (בבא קמא מ.) שזו מחלוקת התלמודים, שלירושלמי למ"ד כפרה הוא קנס, ולבבלי לא¹⁰.

מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים
בבלי מא. • פ"ג ה"י [כג:].
הדא אמרה שאין אומרים לו צא ידי שמים (מודה בקנס פטור אפילו ידי שמים).
בבבלי לא הובא, ותוס' (כתובות לג: ד"ה לאו) כתבו שפטור גם מדיני שמים, אך לא הביאו את הירושלמי.

פרק ד – נערה שנתפתה

הכינוי "שוקד" לשמואל
בבלי מג: • פ"ד ה"ב [כד:].
אמר ליה: שוקד אמר לעצמה. מני (מי הוא) שוקד? שמואל.
בבבלי הכינוי הוא שוקד.

טעמו של רבי יהודה שכתובתה לאביה
בבלי מג: • פ"ד ה"ג [כה:].
טעמא דרבי יודה כדי שיהא אדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה (ע"י שידע שהכתובה חוזרת אליו).
בבבלי פירשו שטעמו הוא שהכתובה נכתבה כשהבת היתה ברשות האב. הטעם שאדם יתן לבתו הובא בדף נב:

טעמו של רבי מאיר שכתובתה לעצמה
בבלי מג: • פ"ד ה"ג [כה:].
ממוציא שם רע (שמשלם לבת ולא לאביה) למד רבי מאיר (תנא קמא במשנה, שגם את הכתובה משלם לבת ולא לאביה).
בבבלי לא הובא.

שני שטרי חוב – האם גובים את שניהם
בבלי מד.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"י [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מוציא שם רע שלא כדרכה חייב
בבלי מו: • פ"ד ה"ד [כד:].
מניין אפילו בא עליה ביאה אחרת (שלא כדרכה)? תלמוד לומר והוציא עליה שם רע מכל מקום.
בבבלי מפורש שהמוציא שם רע שלא כדרכה פטור. והירושלמי לשיטתו לעיל (פ"ג ה"ט [כב:]), ועיין מה שכתבנו שם) שחייב, אלא ששם לומד זאת מהמילה "נער".

¹⁰ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

מוציא שם רע במיוערת שומרת יבם וארוסה בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כה:]
ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה - פרט לייעודין (יעוד), לקחתי - פרט לשומרת יבם, לקחתי - פרט לארוסה.
בבלי לא הובא.

שלושה מקראות נאמרו במשל בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כו:]
תני רבי ישמעאל, זה אחד משלשה מקראות שנאמרו בתורה במשל: אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה וכו' - מהו על משענתו על בוריו (בראותו). אם זרחה השמש עליו דמים לו וכו' - מה זריחת השמש מיוחדת שהיא שלום לכל באי העולם אף זה בזמן שהוא יודע שהוא שלום ממנו והרגו הרי זה חייב וכו'. ופרשו השלמה - לא סוף דבר ופרשו השלמה אלא עד שיתחוויר הדברים כשלמה.
בבלי הובאו דינים אלו בסוגיות שונות: יקום והתהלך בכתובות לג:, זרחה השמש בסנהדרין עב., ופרשו השלמה בכתובות מו., אך לא כתב שהן שלושה מקראות שנאמרו במשל.

עדים זוממים לוקים משום לא תענה פ"ד ה"ד [כו:]
לוקין (העדים הזוממים) משום לא תענה ברעך עד שקר.
בבלי מכות ב: כתב שלא לוקים על לא תענה משום שהוא לאו שאין בו מעשה.

מחלוקת האם התשלומין והסקילה הם דין אחד בבלי מו. • פ"ד ה"ד [כו:]
הוזמו עידי האב - לוקה ונותן מאה סלע בשלשה, והעדים נסקלין בעשרים ושלשה וכו'. סבר רבי זעירא שני דינין הן (הדין של תשלומין וסקילה). רבי ירמיה בשם רבי אבהו: כולו דין אחד הוא (ולכן גם התשלומין בעשרים ושלשה).
בבלי לא הובא.

מחלוקת האם עדים זוממים צריכים התראה פ"ד ה"ד [כו:]
הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם במכות פ"א ה"ז [ד.], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה פטורה כי נחשבת כגדולה ללא התראה בבלי מד: • פ"ד ה"ד [כו:]
המוציא שם רע על הקטנה פטור. אמר רבי הושעיה: ויאות (נכון), אילו גדולה שלא התרו בה - שמא כלום היא? וקטנה שהתרו בה כגדולה שלא התרו בה.
בבלי סתם רק שקטנה לאו בת עונשין היא, ולא דימה זאת לגדולה בלי התראה.

סרחה ולבסוף בגרה בבלי מה: • פ"ד ה"ד [כו:]
רבי זעירא רב המנונא בשם רב אדא בר אחוה: לעולם אינה מקדמת לבית הסקילה עד שתהא נערה בשעת הוצאה. מאי טעמא? והוציאו הנערה אל פתח בית אביה. והא תני רבי חייה זינת עודה בבית אביה ומשבגרה הוציא עליה שם רע - הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע, אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה! (ונשאר בקושיא). מתניתא פליגא על רב אדא בר אחוה וכו' (ונשאר בעוד קושיא).
בבלי גם כן הקשו שגם כשבגרה צריכה לידון בסקילה, ולמסקנה באמת שינה את הגירסא שתידון בסקילה.

היכן סוקלים נערה מאורסה שאין לה פתח בית אב
 אין לה פתח בית אביה - סוקלין אותה במקום שזינת.
בבבלי סוקלים אותה על פתח שער העיר.

האם בית הסקילה היה חוץ לג' מחנות
 הוצא את המקלל מחוץ למחנה - מלמד שבית דין מבפנים ובית הסקילה מבחוץ.
בבבלי סנהדרין מב: הוסיף שבית הסקילה חוץ לג' מחנות, ובירושלמי דין זה לא הובא, וכן כתב היפה עיניים (סנהדרין שם) שלירושלמי אינו חוץ לג' מחנות. אך הפני משה (כאן) פירש גם בירושלמי שהוא חוץ לג' מחנות.

מחלוקת היכן סוקלים עובר ע"ז
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ו ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור למלקות בבן סורר
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אל ירהר אדם ביום ויטמא בלילה – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן (ובעבודה זרה כ:) שלא ירהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה, ובירושלמי דין זה לא הובא.

זכאי בביאה – בכסף שהבעל משלם לו
 ניחא בכסף ובשטר, האב זכאי בביאה? תיפתר שאמר לו לכשתקנה לי בתך בביאה, יהיה לך כסף זה.
בבבלי לא הובא. ורש"י (ד"ה בביאה) פירש שרשאי למוסרה לביאה לשם קידושין, אך לא דן בקבלת כסף על כך.

הטעם שמציאת אשה לבעלה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ו ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבעל אוכל פירות כדי שישגיח על נכסי אשתו
 יותר עליו הבעל שאוכל פירות בחייה - תקנה תיקנו שיהא מפקח על נכסי אשתו ואוכל (יאכל פירות כדי שישגיח יותר על נכסי אשתו).
בבבלי הטעם הוא שתיקנו פירותיה תחת פירקונה.

בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך למזונותיך
 תני: הבעל שאמר אי איפשי לא לוכל ולא לפקח (איני רוצה לאכול ולזכות) (לפקח) במעשה ידיה) אין שומעין לו, האב שאמר אני (איני) אוכל ומפקח שומעין לו.
בבבלי גיטין יב. כתב שהבעל יכול לומר לאשתו צאי מעשי ידיך למזונותיך רק אם מעשי ידיה מספיקים למזונותיה. לגבי האב לא דן בזה.

מספידים לפי מנהג המדינה
 כל מקום שנהגו להספיד מספידין (הכל כמנהג המדינה, וגם יותר משני חלילים).
בבבלי לא הובא.

בבלי מח.

דעה שהאומר "אל תקברוני מנכסי" נקבר מהצדקה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מח. • פ"ד ה"ז [כח:]

גדר חופה

לא סוף דבר לחופה, אלא לבית שיש לו חופה. כעין דא אמנותא טרקילין וקיסטון חופה וקיסטון (בתוך הטרקילין יש חדר קטן ובתוך החדר יש חופה) נכנסה לטרקילין (פני משה: הרי היא ברשות הבעל אע"פ שלא נכנסה לחופה עצמה. וקרנן העדה גרס שזו בעיא, האם במקרה זה היא ברשות הבעל, ולפירושו הירושלמי נשאר בספק).

בבבלי לא דן בגדר חופה כלל (ולא הזכיר בית שיש בו חופה), והמפרשים דנו מהי חופה (האריכו בזה ערוך השולחן (אה"ע סי' נה סעיפים ד עד יא) וספר המקנה (לרבי אליעזר זוסמאן סופר, כלל מד פרט ו)).

בבלי מט. • פ"ד ה"ח [כח:]

לזון את הבנות כדי שלא יצאו לתרבות רעה

מאן דמר (דאמר) הבנות עיקר - שלא יצאו לתרבות רעה.
בבבלי הטעם הוא משום זילותא.

בבלי מט. • פ"ד ה"ח [כח:]

בניו הקטנים של הכותב נכסיו לבניו

נמנו באושא בכותב נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהן. בניו קטנים מהן? רבי אבהו בשם רבי יוסי בי רבי חנינה ואית דאמרי לה בשם רבי יודה בן חנינה: הוא ואשתו ובניו קטנים ניזונין.
בבבלי לא דן מה הדין לגבי בניו קטנים.

בבלי מט. • פ"ד ה"ח [כט.]

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים

בני בנים מה הן? רבי מנא אמר: בני בנים שכאן הוא בנים של הלן. אמר ליה רבי יוסי בי רבי בון ורבי מתניה הוון יתבין, סברין מימר הוא בני בנים שכאן הוא בנים של הלן, אמר ליה רבי יוסי בי רבי בון: בני בנים קפסה (קפצה) עליהן ירושת תורה (ואינם כבנים. קרבן העדה פירש שהמחלוקת האם תקנת אושא נאמרה עליהם, ופני משה פירש שהמחלוקת האם הכותב כל נכסיו לבניו זן את בניו בניו).

בבבלי לא הובא. לגבי דינים אחרים נאמר בבבלי בכמה מקומות שבני בנים הרי הן כבנים, כגון פרו ורבו (יבמות סב.).

בבלי נ. • פ"ד ה"ח [כט.]

יפריש אדם חומש מנכסיו למצוות

נמנו באושא שיהא אדם מפריש חומש שמנכסיו למצוות.
בבבלי הלשון: המבזבז אל יבזבז יותר מחומש¹¹.

פ"ד ה"ח [כט.]

תנאים שדרשו את לשון הכתובה

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ו ה"ג [עח.], ועיין מה שכתבנו שם.

¹¹ נראה שקשור לכך שדרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (חומש) במקום שלילית בבבלי (לא יותר מחומש). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

בבלי נא.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נא. • פ"ד ה"ט [ל.].

המשנה שלא כתב לה כתובה – רק כרבי מאיר

מתניתא דרבי מאיר, דרבי מאיר אמר כל הפוחת לבתולה ממאנים ולאמנה ממנה הרי זו בעילת זנות. למי נצרכה? לרבי מאיר, אף על גב דרבי מאיר אומר שטר שאין בו אחריות נכסין אינו גובה (משום שהיא טעות סופר), מודה הוא הכא שהוא גובה (כי מחלק בין שאר שטרות לכתובה).

בבלי דחה את החילוק בין שאר שטרות לכתובה, ולמסקנה גובה באמת רק מבני חורין¹². עוד הביא שם הסבר שני, שהמשנה כרבי יהודה.

בבלי נא:

אשת כהן נאסרת באונס, בק"י משרצים

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ד [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נא:

תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ד [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נא:

סוטה בשוגג מותרת לבעלה

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"ב [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נב: • פ"ד ה"י [ל.].

אל תעש עצמך כעורכי הדיונים, אסור לגלות ליחיד דינו

הירושלמי כאן הובא (ביתר אריכות) גם בבבא בתרא פ"ט ה"ד [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נב:

האב חייב בכסות בנותיו

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"א [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ד ה"י [ל.].

מתי בת גדולה מוותרת על עישור נכסים

והא תנינן יתומה שהשיאה אמה או אחיה וכתבו לה מאה וחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידם, טעמא דקטנה הא גדלה וויתרה (על עישור נכסים)! תיפתר שנטלה מקצת (ומוכח שוויתרה על השאר).

בבלי סח: גם כן הקשה זאת ותירץ שכאשר לא מחתה מוכח שוויתרה.

בבלי נד.

כתובת בנין דכרין ומזון הבנות לאנוסה ומפותה

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"ה [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נד. • פ"ד ה"י [לא.].

ארוס שבעל את ארוסתו, האם יש לה מזונות

בא עליה עודה בבית אביה (כשהיא ארוסה) - מעכשיו נתקיימו בה תנאי כתובה (ויש לה מזונות) או אינה אלא דרך נישואין? (ונשאר בספק).

בבלי הסתפק האם יש מזונות לבת של הארוסה, ולא לארוסה עצמה.

¹² דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

המוחלת כתובתה, האם נמחלה כתובת בנין דכרין בבלי נג. • פ"ד ה"ב [לא].
מחלה לו על כתובתה מהו? זכותה אבדה, זכות בנייה לא אבדה? (האם נמחלה גם על כתובת בנין דכרין? ונשאר בספק).
בבלי פשט שנמחלה גם כתובת בנין דכרין.

שוכרים בית לאלמנה בבלי נד. • פ"ד ה"ג [לא].
רבי זעירא שאל שאיל לרב נחמן בר יעקב ולרבי אבימי בר פפי: לא היה שם בית? אמר ליה: היורשין שוכרין לה בית. מיכן והילך היא אומרת קרקע והן אומרים מעות - הדין עם היתומים.
בבלי כתב רק שאם אין בית (אלא בקתה) אין לה זכות לגור שם.

אנשי גליל חסו על כבודם ולא על ממונם בבלי נב. • פ"ד ה"ד [לא].
אנשי הגליל (שהרשו לאלמנה לשבת בבית כל חייה) חסו על כבודן ולא חסו על ממונן, אנשי יהודה (שהיו מוציאים אותה מהבית) חסו על ממונן ולא חסו על כבודן.
בבלי לא הובא.

פרק ה – אף על פי

כיצד מתחייב תוספת כתובה בבלי נד. • פ"ה ה"א [לא].
במה הוא מתחייב לה (את התוספת)? לא כן רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין הכותב שטר חוב על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב אינו חייב ליתן לו (ואינו יכול להתחייב מעצמו)?
בבלי הקשה להיפך, שפשיטא שיכול להתחייב לה תוספת.

מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית בבלי נה.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שקונה את התוספת בבלי נו. • פ"ה ה"א [לא].
(כיצד קונה את התוספת?) רוצה הוא ליתן כמה וליקרות חתנו של פלוני (בההיא הנאה שייקרא חתנו). עד כדון כשפסק מן האירוסין, פסק מן הנישואין (וכבר נקרא חתנו)? רוצה הוא ליתן כמה בתשמישה שהוא ערב (חיבת ביאה). עד כדון כשבעל, לא בעל? רוצה הוא ליתן כמה על קניינו שהוסיף (פני משה: בההיא הנאה שקונה אותה. קרבן העדה: באמת צריך לעשות קניין) וכו'. לא הוסיף מיכן? רוצה הוא ליתן כמה ולא תחזור בה (בההיא הנאה שלא תוכל לחזור בה).
בבלי הסתפק האם קונה משום חיבת חופה או חיבת ביאה.

המשיא אשה לבנו זכה בבית פ"ה ה"א [לב].
דמר (דאמר) רבי חנניא: המשיא את בנו בבית זכה בבית, ובלבד מן הנישואין הראשונים. תני רבי הושעיה: זכה במטלטלין ולא זכה בבית. ופליג (הוא חולק על רבי חנניא)? רבי ירמיה בשם רבי אבהו: תיפתר שהיה אוצרו של אביו נתון שם (ולכן לא זכה בבית אלא במטלטלין).

בבבלי בבא בתרא קמד. הובא דין המשיא בנו, וחילק שהוא דווקא בבנו הגדול, ונשא בתולה, והיא אשתו הראשונה, ושהשיאו ראשון. ולא חילק בין מטלטלין לבית.

בבלי נז: • פ"ה ה"א [לב:]

מתי קונה את התוספת

כיני מתניתא (פירוש המשנה): שלא הוסיף לה אלא בשביל חיבת לילה הראשון שבעל (חיבת ביאה).

בבבלי הסתפק האם קונה משום חיבת חופה או חיבת ביאה.

בבלי נז.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה ה"ב [לג:]

החילוק בין אשה לפילגש

רבי מאיר אומר: אשה יש לה כתובתה, פילגש אין לה כתובה. רבי יודה אומר: אחת זו ואחת זו יש לה כתובה, אשה יש לה כתובה ותנאי כתובה, פילגש יש לה כתובה ואין לה תנאי כתובה.

בבבלי סנהדרין כא. מחלק שאשה יש לה כתובה וקידושין, ופילגש אין לה כתובה וקידושין. מראה הפנים (כאן) פירש שלרבי מאיר בירושלמי לפילגש גם אין קידושין, ואם כן רבי מאיר הוא כבבלי, אך היפה עיניים (סנהדרין כא.) פירש בירושלמי כאן שלכ"ע לפילגש אין קידושין.

בבלי נז: • פ"ה ה"ב [לג:]

תנאי שתפרנסו ותלמדו תורה, מעשה בבנו של ר"ע

זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה, אבל דברי חכמים נושא אדם אשה ומתנה עמה על מנת שלא לזונה ולפרנסה, ולא עוד אלא שתהא זונתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה. מעשה ברבי יהושע בנו של רבי עקיבא שנשא אשה והתנה על מנת שלא לזון ושלא לפרנס, ולא עוד אלא שתהא זונתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה.

בבבלי דן רק בתנאי שאין לך עלי שאר כסות ועונה.

בבלי נח: • פ"ה ה"ג [לד:]

בעיכוב הנישואין מחמת הבעל מעלה לה מזונות

אם היתה עיכובה (מלהינשא) מחמתו (של הבעל) ניזונת משלו.

בבבלי ב. דן בזה והסיק שאפילו חלה הוא, דהיינו שהעיכוב מחמתו, לא מעלה לה מזונות.

בבלי נח: • פ"ה ה"ג [לד:]

שלוש דעות בהאכלתה בתרומה ובחולין

תני רבי טרפון אומר: נותנין לה הכל תרומה שהתרומה מצויה בכל מקום, רבי עקיבא אומר: מחצה חולין ומחצה תרומה שהנשים מצויות לטמא טהרות. תני רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מקום שהזכיר תרומה נותנין לה כפליים בחולין.

בבבלי הובאו עוד דעות נוספות, נחלקו האם משלם לה על הטרחה, וחילקו בין כהנת לישראלית ובין מאורסת לנשואה. הסברא שהנשים מצויות לטמא טהרות אינה בבבלי.

בבלי נז: • פ"ה ה"ד [לד:]

המקור שארוסה אוכלת בתרומה, ואסמכתא שלא תאכל

מה אם שפחה כנענית שאין הביאה קונה אותה להאכילה בתרומה, הכסף קונה אותה להאכילה בתרומה, אשה שהביאה קונה אותה להאכילה בתרומה אינו דין שיהא הכסף

קונה אותה להאכילה בתרומה. ומה אעשה והן אמרו לעולם אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה, וסמכו להם מקרא כמה שנאמר כל טהור בביתך יאכלנו. אמר רבי יודן: הרי זה קל וחומר שיש עליו תשובה, דו יכיל מימר ליה (שיכול לומר לו) לא אם אמרת בשפחה כנענית שהיא נקנית בחזקה, תאמר בזו שאינה נקנית בחזקה. **בבבלי** קידושין י: הביא את הק"ו הזה, אך לא את הפירכא. כמו כן האסמכתא "כל טהור" לא הובאה בבבלי, אלא הסברות שמא ימזגו לה כוס ומשום סימפון.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מוכר מה שתעלה מצודתו, רשב"ל
מה שאעלה במצודתי היום מכור לך דבריו קיימין וכו' - והוא שתהא מצודה פרושה בפניו (כדי שלא יהיה דבר שלא בא לעולם).
בבבלי בבא מציעא טז. הובא דין זה, ולא חילק שדווקא אם המצודה פרושה לפניו. אך בבבלי הוסיף שהתירו לו זאת רק משום כדי חייו, וזה לא הובא בירושלמי.

המקדיש את עבדו לא יצא לחירות
המקדיש את עבדו הוא קודש ומעשה ידיו חולין.
בבבלי גיטין לח: היא מחלוקת האם יצא לחירות.

קוטע יד עבד של חברו
הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בבבא קמא פ"ח ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מצוה לפרנס עבדים
מצווין ישראל לפרנס (לתת צדקה) קיטעין, אפילו עבדים. רבי יוחנן מן כל מה דהוה אכיל יהיב לעבדיה, והוה קרי עלוהי: הלא בבטן עושני עשהו ויכוננו ברחם אחד.
בבבלי לא הובא, ובגיטין יב. היא מחלוקת האם אנשים מרחמים גם על עבדים¹³.

יש עוד מלאכות שאשה חייבת
שבעה גופי מלאכות מנו (במשנה), והשאר לא צרכו חכמים למנות.
בבבלי לא הובא.

אשה לא חייבת להניק תאומים
לא אמר אלא בנה, הא תאומים לא.
בבבלי לא הובא.

אשה לא חייבת להניק את בן חברו
אין האיש כופף את אשתו שתניק בנו של חברו, ולא האשה כופה את בעלה שתניק בן חברתה.

¹³ דומה לכך שהירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (וכן כאן לגבי עבדים), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

בבלי לא הובא.

תינוק מכיר את אימו בג' ימים, מעשה שזכר את המיילדת בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לז]: כמה יהא לו ויהא מכירה? רבי ירמיה בשם רב: שלשה חדשים. והוה רבי זעירא מסתכל ביה (שתמה איך יכירנה כל כך מהר). אמר ליה: מה את מסתכל בי? נימר לך מן ההיא דשמואל, דאמר שמואל שלשה ימים. שמואל כדעתיה, שמואל אמר: חכים אנא לחייתא דילדין לי (אני זוכר את המיילדת שלי משעת הלידה). רבי יהושע בן לוי אמר: חכים אנא לגזורה דגזרין לי (אני זוכר את המוהל שלי). רבי יוחנן אמר: חכים אנא לנשייא דצבתין עם אימא (אני זוכר נשים שביקרו את אימי).

בבלי שמואל אמר שלושים יום. והקשו עליו כיצד יכירנה כל כך מהר, ודחוהו.

זמן פרישת התינוק בבלי ס. • פ"ה ה"ו [לז]: פירש אין מחזירין אותו. עד איכן (כמה זמן)? רבי יעקב בר אחא רבי ירמיה בשם רב: מעת לעת. רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי יהושע בן לוי: שלשה ימים מעת לעת וכו'. רבי חזקיה רב: במה דברים אמורים בזמן שפירש מתוך בוריו (שהיה בריא), אבל אם פירש מתוך חוליו מחזירין אותו מיד. כשאינו של סכנה, אבל אם היה של סכנה אפילו לאחר כמה ימים מחזירין אותו.

בבלי הובאה רק הדעה ששלושה ימים, ולא פירש שהיא מעת לעת. כמו כן בבבלי לא חילק אם פרש מתוך בריאותו או מתוך חוליו ואם יש בו סכנה. והרמב"ם (מאכלות אסורות פ"ג ה"ה) הביא את החילוק בין בריאותו לחוליו.

אלמנה, בניה, פועלים, בת – האם עולים עימו בבלי נח. • פ"ה ה"ו [לז]: אשתו עולה עמו אבל לא יורדת עמו, אלמנה ובניה יורדין אבל לא עולין, הפועלין עולין אבל לא יורדין, הבת לא עולה ולא יורדת.

בבלי הובא רק שאשתו עולה ולא יורדת.

התיר וצם משום שחשש מהיתרו בבלי ס: הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לישא מינקת אפילו אם מת התינוק בבלי ס: הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ד ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין לכו"ע בבלי ס: הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ז ה"ד [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשים של חיבה, הטעם שמרחצת לו רגליו בבלי סא. • פ"ה ה"ו [לז]: אפילו הכניסה לו מאה שפחות, כופה לעשות לו דברים של יחיד (יחוד וחיבה). מהו דברים של יחיד? סכת לו את גופו, ומרחצת לו את רגליו, ומוזגת לו את הכוס. למה, משום שהיא חייבת לעשות לו, או משום שאינן ראויין להשתמש בשפחות (משום צניעות)? מה נפק מן ביניהון (מאי נפק"מ), הכניסה לו עבדים: אין תימר (אם תאמר) משום שאין ראויין להשתמש בשפחה - הרי הכניסה לו עבדים. הוי לית טעמא משום שהיא

חייבת לו. רבי אבדימא בצפרין (בציפורי) בעי קומי (לפני) רבי מנא לא מסתברא (אלא) משום שהיא חייבת לו. אמר לו: אוף (אף) אנא סבר כן.
בבבלי המלאכות שהיא חייבת לבעלה, אע"פ שהכניסה לו שפחות, הן: מוזגת לו הכוס, מצעת לו את המיטה, ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו. בבבלי לא דן בטעם לזה, ורש"י (שם ד"ה אבל מוזגת) פירש שהם דברי חיבה.

ב"ה לומדים מלידת זכר או מימי נידתה
 בית שמאי אומרים שתי שבתות כימי לידת נקיבה, ובית הלל אומרים שבת אחד כימי לידת זכר או כימי נדתה.
בבבלי היתה ה"א שבית הלל לומדים מילדת זכר, ולמסקנה לומדים מימי נידתה.

מעשים בחכמים שיצאו מבתיהם ללמוד – אינם בירושלמי בבלי סב: • פ"ה ה"ז [לז].
 התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות בתיהן (נשותיהם) שלשים יום.
בבבלי הביא שזו דברי רבי אליעזר, אבל חכמים אומרים שיוצאים שתיים ושלוש שנים בלי רשות. כמו כן הבבלי הביא מעשים על תנאים ואמוראים שיצאו מבתיהם כמה וכמה שנים (וביניהם המעשה ברבי עקיבא), ובירושלמי כל המעשים הללו לא הובאו כלל (אמנם המעשה ביהודה בריה דרבי חייא חתניה דרבי ינאי הובא גם בירושלמי כלאיים פ"ג ה"ג [יא]), אך שם משמע שלא יצא מביתו, אלא שבערב שבת היה בא לשאול בשלום חמיו, וכן כתב היפה עיניים כאן).

החילוקים בחיובי עונה נלמדים מיעקב ועשו
 בבלי סא: • פ"ה ה"ז [לז].
 ממנחה ששלח יעקב אבינו לעשו אחיו למד רבי אליעזר (את החילוק בחיובי עונה ע"פ מלאכתו של הבעל), ששילח לו כדרך הארץ: עזים מאתים ותיישים עשרים - חד לעשרה, רחלים מאתים ואילים עשרים - חד לעשרה, גמלים מיניקות ובניהם שלשים - אמר רבי ברכיה הן על ידי שהוא צנוע בתשמישו לפיכך לא פירסמו הכתוב (שלא הוזכרו זכרים), פרות ארבעים ופרים עשרה - חד לארבע, דאינון לעיי (הפרים עובדים ולכן לכל זכר יש פחות נקבות), אתונות עשרים ועיירים עשרה - חד לתרי דאינון לעיי (החמורים עובדים עוד יותר).
בבבלי לא הובא מקור לחילוקים אלו.

חילוק בין מדיר מתשמיש למדיר מהנאה
 בבלי סא:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"א [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת במדירה לעולם
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"א [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

עונתם של תלמידי חכמים
 בבלי סב: • פ"ה ה"ז [לז].
 רבי ירמיה בעא: אילין תלמידי חכמים, לא מסתברא מיעבדינון בטילין (לא מסתבר שדינם כטיילים). אמר רבי מנא: לא מסתברא דלא כאספון שהן יגיעין יותר (מסתבר שהם כספנים שהרי הם עסוקים). רב אמר: אוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת, בלשון נקייה (ומוכה שעונתם מערב שבת לערב שבת).

בבבלי פשוט שעונתם מערב שבת לערב שבת, ולא היתה הו"א אחרת¹⁴.

המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה
בבלי סב: הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ז ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה בתוכחה לנשיא, מתנות כהונה – כרי שילמדו, דינה ולא
בבלי סג: הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם חליצה היא שבח או גנאי
בבלי סד: הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שלמורדת פוחתים יותר מלמורד, דלילה ושמשון
בבלי סד: • פ"ה ה"ח [לז:]
הכא אתמר (אומר) שבעה והכא אתמר שלשה! אמר רבי יוסי בר חנינא: היא על ידי שהיא חייבת לו שבע (דברים) הוא פוחת ממנה שבעה, והוא על ידי שהוא חייב לה שלשה הוא מוסיף לה שלשה. הגע עצמך שהכניסה לו עבדים הרי אינה חייבת לו כלום וכו'? (אלא טעם החילוק הוא): צערו של איש מרובה יותר מן האשה. הדא הוא דכתיב ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו, מהו ותאלצהו? אמר רבי יצחק בר לעזר: שהיתה שומטת עצמה מתחתיו (בשעת תשמיש), ותקצר נפשו למות - הוא קצרה נפשו למות, היא לא קצרה נפשה למות (שצערו של איש מרובה משל אשה).
בבבלי פשוט שהטעם שיצרו של איש קשה משל האשה, ולא היתה הו"א אחרת¹⁵. כמו כן הבבלי לא הביא לזה מקור מפסוק. תוס' (סג. ד"ה פוחתין) הביא את ההו"א בירושלמי וכתב שהבבלי חולק עליו, אך לגירסתנו מסקנת הירושלמי כבבלי. בסוטה ט: גם כן הביא שהיתה שומטת עצמה תחתיו, אך לא פירש שם שצערו של איש מרובה משל אשה.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון
פ"ה ה"ח [לז:]
הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה
פ"ה ה"ח [לז:]
ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו, מהו ותאלצהו? אמר רבי יצחק בר לעזר: שהיתה שומטת עצמה מתחתיו. ותקצר נפשו למות - הוא קצרה נפשו למות, היא לא קצרה נפשה למות (כי יצרו של איש קשה משל אשה). ויש אומרים שהיתה עושה צורכה כאחרים (לא קצרה נפשה למות כי היתה מזנה). כל שכן דתבע, דאמר רבי נחמן בשם רבי נחמן האבר הזה שבאדם הרעיבתו השביעתו הרעיבתו (אם היתה מזנה, יצרה היה קשה עוד יותר).
בבבלי סנהדרין קז. וסוכה נב: הכלל "מרעיבו שבע משביעו רעב" לא נאמר על אשה.

¹⁴ בכמה מקומות הבבלי מביא מיד את מסקנת הירושלמי בלי ההו"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

¹⁵ בכמה מקומות הבבלי מביא מיד את מסקנת הירושלמי בלי ההו"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

הוספת תנאי בכתובה שאם ימרוד בה ישלם לה
 אילין דכתבין "אין (אם) שנא, אין שנאת" תניי (תנאי) ממון ותניין קיים (אלה שמוסיפים בכתובה תנאים שאם ישנא אותה או ימרוד בה יתן לה כך וכך, וכן אם תשנא אותו, הוא תנאי ממון והתנאי מועיל).
בבלי לא הובא.

נותן לה כר נר ופתילה כוס חבית וקדרה
 נותן לה כר נר ופתילה כוס וחבית וקדרה. רבי יוסי אמר: כר אין לה, שאין נשי העניים ישינות על הכר.
בבלי לא הובא.

לעשירות נותנים יין
 יין אין לה, שאין עניות ישראל שותות יין, ועשירות שותות (פני משה: בניחותא. קרבן העדה: בתמיה - ועשירות כן?).
בבלי לא חילק בין עניות לעשירות דווקא, אלא בין רגילות לאינן רגילות.

המעשים בביתו וכלתו של נקדימון
 בבלי סה: • פ"ה ה"א [לח:]
 מעשה במרתא בת בייתוס שפסקו לה חכמים סאתים יין בכל יום וכו', אף על פי כן קיללה אותן (שבעיניה היה מעט) ואמרה להן כך תתנו לבנותיכם, אמר רבי אחא: וענינו אחריה אמן. אמר רבי אלעזר בר צדוק: אראה בנחמה אם לא ראיתיה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו, וקראתי עליה הפסוק הזה הרכה בך והענוגה וגו' אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו'. והתני מעשה במרים בתו של שמעון בן גוריון שפסקו לה חכמים בחמש מאות דינר קופה בשמים בכל יום ולא היתה אלא שומרת יבם, אף על פי כן קיללה אותן ואמרה להן ככה תתנו לבנותיכם, אמר רבי אחא: וענינו אחריה אמן. אמר רבי אלעזר בר צדוק: אראה בנחמה אם לא ראיתיה קשורה בשערה בזנב הסוס בעכו, וקראתי עליה הפסוק הזה הרכה בך והענוגה כו'.
בבלי המעשה שפסקו לה יין מסופר על כלתו של נקדימון בן גוריון (ולא מרתא בת בייתוס) שהיתה שומרת יבם, ולא ענו אחריה אמן. המעשה שפסק לה בשמים מסופר בכתובות סו: על בתו של נקדימון בן גוריון (ולא שמעון בן גוריון) ופסקו זאת "לבו ביום" (ולא לכל יום), וענו אחריה אמן. המעשה שליקטה שעורים מסופר גם הוא (שם סו: על בתו של נקדימון בן גוריון (ולא שמעון בן גוריון). בבבלי לא הוזכר ששערה היה קשור לזנב הסוס. ובשני המעשים בבבלי לא התכוונה לקללם אלא לברכם.

מותר בלאות אלמנה שלה
 בבלי סה:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ו – מציאת האשה

מחלוקת האם מציאתה לבעלה או לעצמה בבלי סו: • פ"ו ה"א [לט].
איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, חד אמר דברי הכל (המשנה שמציאת האשה לבעלה), וחרנא (והאחר) אמר במחלוקת (המשנה רק לרבי מאיר, אך לרבי יוחנן הסנדלר מציאתה לעצמה).

בבלי לא תלה זאת במחלוקת רבי מאיר ורבי יוחנן הסנדלר, אלא במחלוקת רבי עקיבא וחכמים.

רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו פ"ו ה"א [לט].
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ג [יג], ועיין מה שכתבנו שם.

טעם החילוק בין מציאת עבד עברי לעבד כנעני פ"ו ה"א [לט].
הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בבבא מציעא פ"א ה"ה [ד], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שמציאת אשה לבעלה בבלי סו: • פ"ו ה"א [לט].
טעם אחר יש באשה (שמציאתה לבעלה). מהו טעם אחר באשה? אמר רבי חגי: מפני קטטה. רבי יוסי לא אמר כן, אלא שלא תהא מברחת משל בעלה ואומרת מציאה מצאתי.
בבלי לא הובא הטעם שהבעל זוכה במציאתה, אך לגבי האב ביאר בדף מז. שהוא משום איבה (כמו קטטה).

רב שמן בר אבא הוא רבי שמעון בר אבא בבלי סו: • פ"ו ה"ג [מ].
שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן וכו'.
בבלי שמו "רב שמן בר אבא".

הלשון "תקשיטים" בבלי סו: • פ"ו ה"ג [מ].
תקשיטין (מלשון קישוט).
בבלי הלשון: תקשיט.

המעשים בביתו וכלתו של נקדימון בבלי סו:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"א [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם – אינו בירושלמי בבלי סו: • פ"ו ה"ד [מ].
בבלי הביא כאן: אשריכם ישראל, בזמן שעושים רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בכם, ובזמן שאין עושים רצונו של מקום מוסרן ביד אומה שפלה. ובירושלמי לא הובא¹⁶.

¹⁶ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

דין אשה שלא יולדת תלוי במנהג המדינה
 תלמידיו (תלמידיו) דרבי יוסי סלקון לקדשין (שם מקום), אשכחנן (מצאו איש ואשה) ערירין
 (פני משה: בלי בנים. קרבן העדה: רבו כמה תמרוקי נשים יתן לה). אמרון לון: אתניתון ביניכון?
 אם התניתם ביניכם (פני משה: האם יגרשנה אם לא תלד. קרבן העדה: כמה תמרוקים יתן לה) הרי
 יפה, ואם לאו - הכל כמנהג המדינה.
בבבלי יבמות סד. מפורש שאם שהה עם אשה עשר שנים ולא ילדה חייב לגרשה - כך
 מפורש במשנה שם, ובבבלי אין שם דעה אחרת.

ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ג [נט.], ועיין מה שכתבנו שם.

תנאי שהדרך להתנותו ולא להתכוון לכך
 בבלי סז. • פ"ו ה"ה [מא].
 לא כן תני מניין אפילו אמר הריני עומד ערום ומכסה (אפילו אם לא יהיה לי כסף לבגדי אקנה
 בגדים לאשתי), אין אומרים לו שיעמוד ערום ויכסה, אלא מכסה בראוי לה (רק כפי יכולתו.
 ומוכח שלא מחויב לקיים את תנאו, ובמשנה כתוב שכן)! תמן אורחא דבר נשא מימר הני לי
 מיקום ערטיילי ומכסייא איתתי (דרך בני אדם לומר זאת, ולא התכוון לכך), ברם הכא לכן
 התנה עמה מתחילה.
בבבלי לא הובא.

האם לוויים לצורך העניים, ומעשה שהשיאו יתומה
 בבלי סז. • פ"ו ה"ה [מא].
 אמר רבי חנינא: זאת אומרת שאומרים לפרנסין (לגבאי צדקה) ללוות (כדי לתת לעניים
 כשאינ מספיק בכיס של צדקה), דו פתר לה (שמבאר את המשנה) בשאין בכיס לווין עד חמשים
 (לתת ליתומה), אבל אם יש בכיס מוסף. אמר רבי יוסי: זאת אומרת שאין אומרים
 לפרנסין ללוות, דו פתר לה בשיש בכיס (אז נותנים ליתומה חמישים), אבל אם אין בכיס
 פוחת. כהדא (מעשה) בילדה אחת (שרצו להשיאה מכיס הצדקה) ביומוי (בימיו) דרבי אמי, אמר
 ישתבוק למועדא (לא ניתן לה מהצדקה, אלא נשאר את הכסף לצורך המועד לעניים). אמר ליה
 רבי זעירא: גרמית יפסוד (תגרום להפסידה)! אלא יתכול (נאכילה מהצדקה), דמריה דמועדיא
 קיים (והקב"ה יפרנס את העניים). ותייא דרבי חנינה כרבי זעורה ודרבי יוסי כרבי אימי.
בבבלי לא דן אם לוויים לצורך העניים, ולא הובא מעשה זה.

נותנים לבת השניה רק אם השיאו את הראשונה
 בבלי סח. • פ"ו ה"ו [מא].
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): אם השיאו את הבת הראשונה יינתן (אז אמר רבי יהודה שיתנו
 לבת השניה כמו לראשונה).
בבבלי סובר בדעת רבי יהודה שגם אם לא השיא את הראשונה יתנו לשניה.

החשובן של עישור נכסים
 בבלי סח. • פ"ו ה"ו [מא].
 הראשונה נוטלת עישור נכסין ויוצאה, והשנייה נוטלת עישור נכסים מן המשתייר,
 והשלישית מן המשתייר, והרביעית מן המשתייר, עד עשירית מן המשתייר. נמצאו
 הבנות נוטלות תרין חולקין פרא ציבחד (מעט פחות משני שליש), והבן נוטל חד חולק ואוף
 ציבחד (מעט יותר משליש).

בבבלי גם כן ביאר שכל אחת נוטלת עישור ממה ששיירה קודמתה, אך לא הביא את החשבון כמה בסה"כ יטלו הבנות וכמה הבן¹⁷.

נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו עניות
בבלי סח: • פ"ד ה"ד [מא:]
רבי יסא איתפקד גביה מדל דיתמין והוה תמן יתמין בעיין מפרנסא (הפקידו אצלו ממון של היתומים הזכרים, והיתומות היו עניות). אעיל עובדא קומי (לפני) רבי אלעזר וקומי רבי שמעון בר יקים, אמר רבי שמעון בר יקים: לא מוטב שיתפרנסו (הבנות) משל אביהן ולא מן הצדקה? אמר ליה רבי אלעזר: דבר שאילו יבוא לפני רבותינו, ואין רבותינו נוגעין (שהיו מסתפקים מה הדין), ואנו עושין אותו מעשה? אמר רבי יוסי: אנא יהיב לון, ואין (אם) קמון יתמי וארון - אנא יהיב לון (אתן לבנות, ואם הבנים יערערו - אחזיר להם). אפילו כן חמון ולא עירון (ראו ולא ערערו).
בבבלי לא הובא.

מתי בת גדולה מוותרת על עישור נכסים
בבלי סח:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ב [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם צמר בכור בטל ברוב
פ"ד ה"ז [מב:]
אמר רבי יוחנן בשם רבי יסא: צמר הבכור שטרפו בטל ברוב. ואיתי רבי חייה ציפוריא קומי (לפני) רבי אימי ליטרא בשמונה ולא הורי ליה (התערב צמר בכור ברוב ולא התירו), דמר (משום שאמר) רבי יסא: לא מתניתא היא? האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד - ידלק הבגד, משער הנזיר ומפטר חמור בשק - ידלק השק, הורי מתניתא פליגא על רבי יוחנן.
בבבלי לא הובא.

אדם רוצה בטובת בניו יותר משאר קרוביו
פ"ד ה"ז [מב:]
רוצה הוא בתקנת ביתו (בני ביתו, דהיינו בניו) יותר מקרוביו (שאר קרוביו).
בבבלי לא הובא.

פרק ז – המדיר

חילוק בין מדיר מתשמיש למדיר מהנאה
בבלי עא. • פ"ז ה"א [מג.]
תמן תנינן המדיר את אשתו מתשמיש המיטה (השיעור הוא שבת אחת) וכא את מר (וכאן אתה אומר) הכין (חודש)? תמן כמדירה מגופו, ברם הכא במדירה מנכסיו.
בבבלי לא הובא טעם החילוק בין שבת לחודש, ובעניין אחר (מחלוקת רב ושמואל) דן שהיתה הו"א לחלק ביניהם.

יכול להדירה ממזונות רק לדעה שמזונות דרבנן
בבלי ע. • פ"ז ה"א [מג.]
ויש אדם נודר שלא לפרוע את חובו (הרי משועבד לה)? אמר רבי יוסי בן חנינה: מכיון שהוא עתיד לגרשה וליתן לה כתובה ולמעט ממזונותיה כמי שאין בו חוב. ותהא

¹⁷ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

יושבת וממתנת ואם גירש הרי יפה ואם לאו יעלה לה מזונות! כמאן דמר (דאמר) אין מזונות האשה מדבר תורה.

בבלי תירץ שאומר לה צאי מעשי ידיך למזונותיך. המחלוקת האם מזונות מדאורייתא או דרבנן הובאה בבבלי מז:

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

המדיר את אשתו ימתין ל' יום שמא ימצא פתח
מגלגלת עמו (ממתינה) שלשים יום - שמא ימצא פתח לנדרו.
בבלי הטעם הוא שבשלושים יום ישמעו אנשים ותתבייש.

גירסא הפוכה במחלוקת במדירה לעולם
שמואל אמר: במדירה שלשים יום, אבל במדירה לעולם מיד יוציא ויתן כתובה. רבי זעירא רבי אבינה בשם רב: ואפילו במדירה לעולם מגלגלת עמו שלשים יום, שמא ימצא פתח לנדרו.
בבלי אותה מחלוקת, אך הדעות הפוכות: רב אמר שלשים יום ושמואל אמר אפילו לעולם¹⁸.

האם נחלקו במשנה רק במדיר כהנת או גם ישראלית
רבי יוסי אומר בכוהנות פליגין (ת"ק ורבי יהודה במשנה, וכך פירושה): יותר מיכן יוציא ויתן כתובה - בסוף שנים (שני חודשים), רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה - בסוף שנים, ובכוהנות שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה - בתחילת שלש. ותני פליג (בריתא חולקת על רבי יוסי): בסוף שלשה דברי רבי מאיר.
בבלי אביי אמר שנחלקו רק בכהנות, ורבא אמר שנחלקו גם בישראל בחודש חסר.

מדיר אותה רק מפרי אחד
ויש אדם שמדיר את חברו מחיים (איך יכול להדירה מכל הפירות)? אלא בשאמר לה אם תאכלי מחפץ פלוני (רק מפרי אחד. כך הגיהו פני משה וקרובן העדה).
בבלי לא הובא.

אצבעו בין שיניה
הוא נתן אצבעו בין שיניה וכו' היא נתנה אצבעו בין שיניה.
בבלי הלשון אצבע (ולא אצבעו) בין שיניה.

הדירה שלא תרחץ ושלא תנעל מנעל
הדירה שלא תרחצי במרחץ - בכרכים שבת אחד ובכפרים שתי שבתות, שלא תנעלי מנעל - בכפרים שלשה חדשים ובכרכים מעת לעת.
בבלי לא הובא.

¹⁸ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

אסור לצאת בקלתה למבוי

בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מד]:

וראשה פרוע - לחצר אמרו, ק"ו למבוי. רבי חיה בשם רבי יוחנן: היוצאה בקפליטין שלה אין בה משום ראשה פרוע. הדא דתימר (זה נאמר) לחצר, אבל למבוי יש בה משום יוצאה וראשה פרוע. יש חצר שהוא כמבוי, ויש מבוי שהוא כחצר. חצר שהרבים בוקעין בתוכה הרי הוא כמבוי, ומבוי שאין הרבים בוקעין בתוכו הרי הוא כחצר. **בבבלי** רבי יוחנן התיר קלתה בחצר וכן מחצר לחצר דרך מבוי, ואסר בשוק. כמו כן הוסיף שמדאורייתא קלתה מותרת, והאיסור בשוק הוא רק מדין דת יהודית.

הפירוש שתשמיש קשה לה

בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מד]:

אי זו היא הקולנית? שמואל אמר: כל שהיא מדברת ושכינותיה שומעות אותה. רב אמר: כל שקולה הולך ממיתה למיתה בשעת תשמיש (שהתשמיש קשה לה). **בבבלי** גם כן הביא את שני הפירושים, ודחה את הפירוש שתשמיש קשה לה¹⁹.

מחלוקת אם לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת כתובה

בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מד]:

תני רבי חנין בשם רבי שמואל: אחד נשים שאמרו אין להן כתובה (מתחילה, דהיינו הממאנת השניה והאיילונית) ואחד נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה (שהפסידה מפני מעשיהן, כגון עוברת על דת) כגון היתומה והשנייה והאיילונית - לא שנו אלא כתובת מנה מאתים (לא הפסידו רק מנה ומאתים), אלא אפילו היתה כתובה של אלף דינר מאבדת וכו'. רבי הילא רבי יסא רבי בא (אבא) בר כהן מטי בה בשם רבי חנינה בן גמליאל: נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה לא שנו אלא כתובת מנה מאתים, אלא אפילו היתה כתובתה של אלף דינר מאבדת (ודווקא אלו שהפסידו כתובתן מאבדות גם את התוספת, אך ממאנת שניה ואיילונית יש להן התוספת. אמנם קרבן העדה הגיה שגם בברייתא הראשונה צריך לגרוס כמו בשניה, שלממאנת שניה ואיילונית יש תוספת). **בבבלי** קא. לכו"ע לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת.

מעשי פריצות של האשה, הלשון "כאור"

בבלי עב: • פ"ז ה"ו [מה]:

ראו אותה חוגרה בסינר רוכל יוצא מתוך ביתה - כאור (מכוער) הדבר תצא, רוק על גבי מיטתה - כאור הדבר תצא, רוק על גבי מיטתו - כאור הדבר תצא, סנדלו לפני מיטתה - כאור הדבר תצא, סנדלה לפני מיטתו - כאור הדבר תצא, שניהם יוצאין ממקום אפל - כאור הדבר תצא, מעלין זה את זה מן הבור - כאור הדבר תצא, שניהם טופחות על יריכה במרחץ - כאור הדבר תצא. חנינה בר איקא בשם רבי יהודה: וכולהן (כל המקרים הללו) אם הביאה ראייה לדבריה (שלא היתה שם זנות) נאמנת. רב אדא בר אחוה בשם רב: מעשה בא לפני רבי ומר (ואמר) מה בכך, בעיין קומוי (לפניו): אפילו ראו אותו נותן פיו על פיה שלה? אמר כזה באת מעשה, באחד שראו אותו נותן את פיו על פיה שלה, אתא עובדא קומי (לפני) רבי יוסי, אמר: תיפוק בלא פרן (בלא כתובה) וכו' היא גו חובה (בתוך מחבוא) והוא גו חובה - סוטה (מכוער הדבר ותצא). מגפפין - סוטה. מנשקין - סוטה. תרעה טריד (השער נעול אחריהם) - סוטה. מוגף (סגור ואינו נעול) - צריכה (נשאר ספק האם תצא).

¹⁹ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי יבמות כד: הובאו רק שלושה מקרים שנחשבים מכוערים, ורק דעת רבי שתצא, אך חכמים חולקים עליו. ולגבי סנדלים, רש"י שם (יבמות כה. ד"ה מקום) הביא שני פירושים: שצורת הנחת הסנדלים היתה הפוכה, ושהוחלפו מקום סנדליו וסנדליה. ובירושלמי כאן מפורש כפירוש השני. כשהתייחדו מאחורי שער סגור ואינו נעול - נחלקו הראשונים, והביאם מראה הפנים כאן.

פ"ז ה"ז [מדה:]

בית שן

בית שן.

בבבלי נקרא "בית שאן", ובמגילה כד: אנשי בית שאן נקראים "בישני".

בבלי עב: • פ"ז ה"ז [מדה:]

התנה שאין עליה כל נדר

מתניתא בשאמר לה על מנת שאין עליך נדרים, אבל אם אמר על מנת שאין עליך כל נדר - אפילו נדרה שלא לוכל (לאכול) חרובין נדר הוא.

בבבלי לא הובא.

בבלי עב: • פ"ז ה"ז [מדה:]

מחלוקת האם בקידושי תנאי יוצאת בלי גט

אית תנאי תנאי: מותרת להינשא בלא גט, אית תנאי תנאי: אסורה להינשא בלא גט וכו'. ומאן דמר (דאמר) מותרת להינשא בלא גט - שמתוך שהיא יודעת שאם הולכת היא אצל הזקן והוא מתיר לה את נדרה והיא אינה הולכת, לפום כן (לכן) מותרת להינשא בלא גט. ומאן דמר אסורה להינשא בלא גט - שלא תלך אצל הזקן ויתיר לה את נדרה וקידושין חלין עליה למפרע ונמצאו בניה באין לידי ממזרות, לפום כן אסורה להינשא בלא גט.

בבבלי פשוט שלא צריכה גט, ויש מחלוקת רק כשכנסה סתם.

בבלי עב: • פ"ז ה"ז [מדה:]

מחלוקת בקידשה סתם וכנסה סתם

רבי שמעון בן לקיש אמר: מתניתא (שאין לה כתובה) אמרה בשקידשה על תנאי וכנסה סתם, אבל אם קידשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה. רבי יוחנן אמר: אפילו קידשה סתם וכנסה סתם אין לה כתובה.

בבבלי קידשה על תנאי וכנסה סתם היא מחלוקת רב ושמואל אם צריכה בכלל גט, ומשמע שהמשנה היא בקידשה סתם וכנסה סתם.

בבלי עב: • פ"ז ה"ז [מדה:]

קידשה בתנאי וכנסה סתם

וצריכה ממנו גט אפילו קידשה על תנאי וכנסה סתם.

בבבלי נחלקו בזה רב ושמואל.

בבלי עד.

המחלוקת מהי חליצה מוטעת

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עד.

סוטה בשוגג מותרת לבעלה

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"ב [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עד:

נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ד [כא], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עד:

נדר של רבים ונדר ברבים

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עד: • פ"ז ה"ז [מז].

קרחת וזקן באשה, רדים באיש

רבי רדיפה רבי יונה רבי ירמיה שאיל: אשה קרחה שיטה של שיער מקפת מאוזן לאוזן? בעיי משמע מן הדא: הוסיפו עליהן באשה ריח הפה וריח הזיעה שומא שאין בה שיער, ולא אדכרון קרחה. סברין מימר (רצו לומר) שאינה מום. אתא רבי שמואל בריה דרבי יוסי בי רבי בון אמר רבי נסה: מום הוא, לא מתני אלא דבר שהוא כאור (מכוער) בזה ובזה (גם באשה וגם באיש), מום בזה ואינו מום בזה, אבל דבר שהוא נוי בזה ומום בזה, כגון הדא קרחת (שלאיש היא נוי) אף על גב דהוא מום לא תניתא. תדע לך שהוא כן, הרי זקן הרי נוי באיש ומום באשה ולא תנינן יתר עליהן באשה זקן, הרי דדים הרי נוי באשה ומום באיש ולא תנינן יותר עליהם באיש דדים. **בבבלי** לא הוזכרו קרחת וזקן באשה ודדים באיש.

בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז].

מסיק שמקמץ הוא מקמץ צואה

המקמץ - זה המקמץ צואה, ויש אומרים זה הבורסי. אמר רבי זעירא: מתניתא אמרה כן זה המקמץ צואה, דתנינן והמקמץ הבורסי (משמע שהם אנשים שונים). **בבבלי** היא מחלוקת שלא הוכרעה.

בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז].

פרעה לקה בראתן

ובו (במחלת ראתן) לקה פרעה הרשע, הדא הוא דכתיב וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים ואת בית וגו', אמר רבי ברכיה: על דטלמסן למגע (רצה לנגוע בשרה) בסמה דמטרונא (לקה בראתן). **בבבלי** לא הובא.

פ"ז ה"ט [מז].

עשרים וארבעה מיני ארזים

ארבעה ועשרים מיני ארזים הן.

בבבלי ראש השנה כג. נחלקו האם יש ארבעה או עשרה מיני ארזים.

בבלי עז: • פ"ז ה"ט [מז].

המעשה בריב"ל ומלאך המוות – אינו בירושלמי

בבבלי הביא כאן באריכות מעשה ברבי יהושע בן לוי שלקח את הסכין למלאך המוות ולא רצה לבוא אחריו, ובירושלמי מעשה זה לא הובא²⁰.

בבלי עז:

בימי רשב"י לא היתה קשת

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סה], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁰ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

פרק ח – האשה שנפלו

קולי בית שמאי וחומרי בית הלל
ולמה לא תנייתה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל? אמר ליה: לא אתינן מיתני אלא דבר חמור משני צדין וקל משני צדין, ברם הכא חומר הוא מצד אחד וקל מצד אחד (בית שמאי מקילים על האשה אך מחמירים על הבעל).
בבלי לא הובא.

נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה
אמר להן (רבן גמליאל לחכמים) כך אני מודה לכם (בנפלו לה נכסים כשהיא ארוסה) שלא תמכור ולא תתן, ואם מכרה ונתנה מכרה קיים.
בבלי הלשון: אף זו מוכרת ונותנת וקיים.

גירסא הפוכה במחלוקת מהם נכסים הידועים לבעל
אמר רבי יוחנן: נכסים הידועין לבעל - אילו הקרקעות, ושאינן ידועין לבעל - אלו מטלטלין. רבי יוסי בן חנינא אמר: נכסים הידועין לבעל - אלו שנפלו לה ברשות הבעל, ושאינם ידועים לבעל - אלו שנפלו לה ובעלה נתון במדינת הים.
בבלי הדעות הפוכות: רבי יוסי בן חנינא מחלק בין קרקע למטלטלין, ורבי יוחנן חולק עליו²¹.

האם רבי מאיר לשיטתו שמחובר כתלוש
דרבי מאיר היא (לשיטתו), דרבי מאיר עבד מחוברין כתלושין. אמר רבי יוסי: ולא שמיע דמר (שאמר) רבי יוסי בן חנינא לא אמר רבי מאיר אלא בקמה העומדת להיקצר וגפנים עומדות להיבצר, הא שחת לא, ברם הכא אפילו שחת! רבי ירמיה בעא: מחלפא שיטתיה דרבי מאיר, תמן לא עבד מחוברין כתלושין (אם לא עומדים להיבצר) והכא עבד מחוברין כתלושין! אמר רבי יוחנן: לא דרבי מאיר עבד מחוברין כתלושין, אלא אם אתה רואה קמה קצורה את מייפה כוחה של אשה, שדה שלא נזרעה את מייפה כוחו של איש (ולא קשור לשיטתו שמחובר כתלוש).
בבלי לא דן מה טעמו של רבי מאיר.

עבדים שלא עושים כדי אכילתן
מתניתא בשאינן עושין כדי טפילתן (שהעבדים לא עושים כדי אכילתן), אבל אם היו עושין כדי טפילתן לא תמכור, שאדיין כבוד בית אביה קיים.
בבלי לא הובא.

מחלוקת התלמודים האם השדה שלה
רב אבון בשם רבנין דתמן (רבני בבל): מתניתא בשנפלו לה זתים ולא קרקען, גפנים ולא קרקען, אבל אם נפלו לה זתים וקרקען גפנים וקרקען לא תקוע, שאדיין שבח בית

²¹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

אביה קיים. ורבנין דהכא (רבני ארץ ישראל) אמרין: אפילו נפלו לה זתים וקרקען גפנים וקרקען, לא דמי בית זיתא דנפלו ולא דמי בית כרמא דנפלו.
בבלי בהו"א מדובר בזיתים וקרקען (בלשוננו: בשדה שלה), ובמסקנה מדובר בזיתים ולא קרקען.

מחלוקת האם יש חזקה באכילת ערלה
בבלי פ.
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ג ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בעל חוב מאוחר שקדם וגבה
פ"ח ה"י [נ].
רבי אבהו בשם רבי יוחנן וכו': יורש ובעל חוב שקדם אחד מהן ותפס מוציאין מידו. אמר רבי אחא בר עולא: נישמענה מן הדא וכו' עבר היורש ותפס אין מוציאין מידו.
בבלי צד. גם כן הביא מחלוקת בזה, ולשונו היא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה - האם מה שגבה גבה.

לפדיון הקדש מספיק להוסיף כל שהוא
פ"ח ה"י [נ].
הקדש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה - מוסיף עוד דינר ופודה נכסים הללו. ולא סוף דבר דינר אלא אפילו כל שהוא, שלא יהא הקדש נראה יוצא בלא פדיון.
בבלי ערכין כג: על המשנה "מוסיף עוד דינר" לא הביא שאפילו כל שהוא.

שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת
פ"ח ה"א [נ].
התקין שמעון בן שטח שלשה דברים: שיהא אדם נושא ונותן בכתובת אשתו, ושיהו התינוקות הולכין לבית הספר, והוא התקין טומאה לכלי זכוכית. לא כן אמר רבי זעירא רבי אבונא בשם רב ירמיה: יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית וכו' ושמעון בן שטח גזרו על כלי מתכות וכו' (מוכח שלא שמעון בן שטח תיקן טומאה לכלי זכוכית, אלא יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן)! רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי לוי: כך היתה הלכה בידם (מתקנת יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן) ושכחוה ועמדו השניים (שמעון בן שטח) והסכימו על דעת הראשונים.
בבלי שבת טז: שמעון בן שטח לא תיקן טומאת כלי זכוכית אלא רק טומאת כלי מתכות. בבבא בתרא כא. רבי יהושע בן גמלא הוא שתיקן בית ספר.

מסירות נפש של בית דין, אם ריק הוא – מכם
פ"ח ה"א [נ].
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"ד [יא.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ט – הכותב לאשתו

האם מועיל לומר "דין ודברים אין לי עימך"
פ"ט ה"א [נא].
בשלא כנס אבל אם כנס אין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה (שהאומר "דין ודברים אין לי עימך" לא אמר כלום) וכו'. מתניתא אמרה כן שאין אדם מאבד את זכותו בלשון הזה? (בתמיה, שהרי מוכח שכן מאבד) דתנינן תמן מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללקוח דין ודברים אין לי עמך, השנייה מוציאה מיד הלוקח. הא הראשונה לא (מוציאה מהלקוח, ומוכח שמאבד זכותו)! אמר ליה: כל גרמה אמרה שאין אדם

מאבד את זכותו בלשון הזה (אדרבה, ממשנה זו משמע שאין מאבד, ולכן השנייה מוציאה מהלכות), אלא כאן אפילו השנייה לא תוציא מיד הראשונה ולמה אין הראשונה מוציאה מיד הלוקח שכן היא כותבת לו כל ערר שיש לי בשדה זו אל יהי לי עמך כלום. **בבבלי** צה. הקשה אותה קושיא, ותירץ שלא אמר כלום (אין מאבד), ובמשנה שם הראשונה לא מוציאה מהלכות משום שקנו מידה.

תנאי על דשב"ל

פ"ט ה"א [נא:]

הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בנזיר פ"ב ה"ה [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלכה כרשב"ג משום שהירושה היא לאחר מיתה

בבלי פג: • פ"ט ה"א [נב.]

רבי ירמיה בשם רב: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אבל לא לעניין דברים (לא משום טעמו). הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יורשה, אבל דברים (טעמו) שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על הכתוב בתורה תנאו בטל - בתנאי גוף, אבל בתנאי ממון תנאו קיים וזה (ירושה) תנאי ממון הוא (ולא שייך לומר כאן שתנאו בטל). ולמה אמרו תנאו בטל (שהלכה כרשב"ג), שבסוף הוא זכה בהן (שהירושה היא לאחר מיתתה, ולכן אינו יכול לסלק עצמו).

בבבלי גם כן אמר רב שהלכה כרשב"ג ולא מטעמיה, שטעמו משום מתנה על מה שכתוב בתורה. אך בבבלי הלכה כרשב"ג משום שירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

נכסי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני

פ"ט ה"א [נג.]

הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"ח ה"ח [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

המוכר על מנת שאין אונאה

בבלי פד.

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ד ה"ג [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

היו כאלה שהתנו שהבעל לא יירש את אשתו

פ"ט ה"א [נג:]

הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"ח ה"ה [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בדין טועה בדבר משנה

בבלי פד: • פ"ט ה"ב [נג:]

קריבתיה דרבי שמואל בר אבא יהבו ליה משם (משום שהיא) כושל, אייתי רבי שמעון בן לקיש עבדו דרבי יודן נשייא (ריש לקיש הביא את עבדו של רבי יהודה הנשיא) ואפיק מיניה (משום שסובר שהלכה שלא נותנים לכושל אלא ליורשים). רבי יוחנן הוה מיסתמך על רבי שמעון בר אבא, אמר ליה: מה נעשה באותה הענייה? אמר ליה: אייתי רבי שמעון בן לקיש עבדו דרבי יודן נשייא ואפיק מינה. (תמה רבי יוחנן:) ויפה נעשה (וכי אפשר להוציא ממנה ממון אחרי שנתנו לה)? אמר רבי ירמיה קומי (לפני) רבי זעירא: אי נאמר רבי יוחנן כדעתיה ורבי שמעון כדעתיה, דאיתפלגון (האם מוציאים ממון אחרי שנתנו אותו בטעות), הכל מודין שאם טעו בשיקול הדעת שאין מחזירין, מדברי תורה מחזירין, מה פליגין בטעות משנה, שרבי יוחנן אמר בטעות משנה שיקול הדעת (כמו טעות שיקול הדעת שאין מחזירין), רבי שמעון בן לקיש אמר טעות משנה דבר תורה (כמו טעות דבר תורה ומחזירין).

בבבלי גם כן הביא את המעשה הזה ורצה לתלות את מחלוקתם בדין טעה בדבר משנה, כדברי הירושלמי, אך דחה שלכו"ע טעה בדבר משנה חוזר, ומחלוקתם היא האם הלכה כרבי עקיבא או כרבי טרפון.²²

בבלי פד: • פ"ט ה"ג [נד:]

האם היורשים קונים ברה"ר ובסימטא

רב ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין: (היורשים לא קנו) בצבורין בסורקי (פני משה: רה"ר, קרבן העדה פירש שני פירושים: רה"ר, או סימטא), אבל אם צברן בביתו זכה לו ביתו. רבי יוחנן אמר: ואפילו צבורין בתוך ביתו לא זכה לו ביתו.

בבבלי רב ושמואל אמרו שברה"ר לא קנו ובסימטא כן, ורבי יוחנן וריש לקיש אמרו שגם בסימטא לא קנו.

פ"ט ה"ג [נד:]

עשה קניין בנכס וסבור שהוא שלו

רב ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין: בצבורין בסורקי, אבל אם צברן בביתו זכה לו ביתו. רבי יוחנן אמר: ואפילו צבורין בתוך ביתו לא זכה לו ביתו, דהוה סבר דאינון דידה (ולא התכוון לקנותם) ולית אינון דידה (ומביא עוד כמה מחלוקות דומות האם זכה או לא). **בבבלי** יבמות נב: העודר בנכסי הגר וכסבור שלו לא קנה, כי לא התכוון לקנותם.

פ"ט ה"ג [נד:]

בעל חוב מאוחר שקדם וגבה

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ח ה"י [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי פה:

שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי פו: • פ"ט ה"ד [נד:]

אין שלום בתוך ביתו לעולם

מה טעמון דרבנין (רבנן)? אם אומר את כן אין שלום בתוך ביתו לעולם.

בבבלי הלשון אין אדם דר עם נחש בכפיפה.

פ"ט ה"ד [נד:]

תיקנו שאשה ששברה את כלי בעלה פטורה

שיברה את הכלים (אשה ששברה את כלי בעלה) מה את עבד לה - כשומרת חנם או כשומרת שכר? מסתברא מיעבדינה כשומרת שכר. אמרין: אפילו כשומרת חנם אינה (אלא פטורה אפילו בפשיעה), אם אומר את כן (שחייבת) אין שלום בתוך ביתו לעולם (ולכן תיקנו חכמים שפטורה).

בבבלי לא הובאה תקנה זו. והובאה ברמב"ם (אישות פכ"א ה"ט).

פ"ט ה"ה [נד:]

שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים – חייב

בגין דתנינן מתנה שומר חנם להיות פטור מן השבועה והשואל להיות פטור מלשלם, ואתא מימר (לומר) לך שאף על פי שהיתנה עמו שהוא פטור - שהוא חייב (אם שינה מדעת הבעלים והשאל לאחר).

בבבלי לא הובא.

²² דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת

פ"ט ה"ה [נה].

הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בעל חוב שלא עמד בדין – לא גובים שלא בפניו

בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נו:]

והוא שעמד (הבעל חוב) בדין וברח (אז גובים מנכסיו שלא בפניו), אבל אם לא עמד בדין וברח לית כאן מחלטין אלא מכרזין.

בבבלי לא חילק, אלא מחליטים גם כשלא עמד בדין.

חנן ור"ש אמרו שאשה נשבעת רק כשגובה כתובה

בבלי פח: • פ"ט ה"ח [נו:]

חנן ורבי שמעון אמרו דבר אחד, כמה דמר (דאמר) רבי חנן לא תשבע אלא בסוף (מי שהלך למדינת הים, אשתו תישבע רק בזמן שתגבה את הכתובה ולא בזמן שתגבה מזונות) כן רבי שמעון אמר לא תשבע אלא בסוף.

בבבלי הביא זאת ודחה שאם כן הלשון היה צריך לומר "בית דין משביעין אותה" ולא "יורשין"²³.

אומולוגיאי, ספר שכותבים בו שטרות

בבלי פט: • פ"ט ה"ט [נז:]

גובה גיטה ומטמנת כתובתה וחוזרת וגובה (נחשוש שתגבה פעמיים את כתובתה)! אין שם אומולוגיאי (פני משה: שובר. קרבן העדה: ספר שכותבים בו שטרות)? (בתמיה, וכך לא תגבה פעמיים).

בבבלי דנו על שובר, אך לא הוזכר ספר שכותבים בו שטרות.

שני שטרי חוב – האם גובים את שניהם

בבלי פט: • פ"ט ה"י [נז:]

לית הדא אמרה ההן דיזיף מן חבריה וחזר ויזיף מיניה (מי שלווה מחבירו פעמיים) צריך מימר לבד מן כרטוסה (שטר) קדמיא דאית לי גבך (כמו שחוששים שכתב לה שתי כתובות כי טענה שאיבדה את הראשונה, כך גם מי שמוציא שני שטרי חוב על חבירו, יכול הלווה לטעון שהם חוב אחד וכתב לו עוד שטר רק משום שטען שאיבד את השטר הראשון. לכן מי שלווה מחבירו פעמיים צריך לפרש לו בשטר שהוא חוב נוסף חוץ מהחוב הקודם). אורחא דאיתתא מימר אבד פורנה (כתובתי) עביד חורן (אחרת), אלא כי אורחא דבר נשא מימר אבד כרטיסו עבד חורן (פני משה: בניחותא, גם בשטרי חוב חוששים שאבד שטרו וכתב לו שטר נוסף, ולכן בשני שטרות גובים רק אחד. קרבן העדה: בתמיה, דווקא בכתובה הדרך היא שכאשר טוענת שאיבדה את כתובתה בעלה כותב לה כתובה נוספת, אך בשטרי חוב לא יכתוב לו שטר נוסף).

בבבלי מד. מפורש ששני שטרי חוב - ביטל השני את הראשון, ויש לזה שני טעמים: שהודה לו שהראשון מזויף, או שמחל לו על הראשון. הטעם שחוששים שטען שאיבד את הראשון ולכן כתב לו את השני (כפני משה כאן) לא הובא בבבלי.

²³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

פרק י – מי שהיה נשוי

לתשלומי מזונות שתי הנשים שוות
מתניתא לעניין כתובה (לתשלומי כתובה לאחר מיתת הבעל הראשונה קודמת), אבל לעניין מזונות שתיהן שוות.
בבבלי לא הובא, והרמב"ם (אישות פ"ח ה"ד) פסק כירושלמי.

מי קודם – כתובה, קבורה, מלווה ובנות
כתובה וקבורה (של הבעל) מי קודם? כתובה ומלווה בעדים מי קודם? כתובה ופרנסת בנות מי קודם? מאן דאמר גובין פרנסה מן משועבדין פרנסת בנות קודמת, ומאן דמר (דאמר) אין גובין פרנסה מן משועבדין אין פרנסת בנות קודמת.
בבבלי לא הובא.

שתי נשים שאחת נתגרשה
לא אמר (במשנה שהאישה השנייה קודמת לגבות) אלא מת (שהאשה הראשונה מתה), הא נתגרשה (הראשונה) - כבעל חוב היא (הראשונה, והיא קודמת).
בבבלי לא הובא.

כשהמוריש חייב, האם נחשב שיש מותר דינר
והחוב ממעט (אם המוריש חייב לאחרים כסף לא נחשב שיש מותר דינר), ודכוותה והחוב מרבה (אם אחרים חייבים למוריש כסף נחשב שיש מותר דינר).
בבבלי דן בזה והסיק שבבעל חוב לכ"ע הוי מותר, כלומר שהחוב לא ממעט.

ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה
רבי בא (אבא) בר זבדא בשם רב: ברם נהגו בסוריא להיות גובין מן הנחושת ומן הצועות, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: ובלבד מן הצועות שבאותו הלילה (פני משה: מה שהכניסה לו בלילה הראשון. קרבן העדה: מה שהשתמש רק יום אחד). רב שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: נהגו העם בערבייא להיות גובה מן הבושם ומן הגמלים, ודכוותה בלבד מן הבושם שבאותו הלילה.
בבבלי דומה לזה בדף סז., אך לא הובא שדווקא באותו הלילה.

בעל חוב מאוחר שקדם וגבה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ח ה"י [נ.], ועיין מה שכתבנו שם.

שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה
שמואל אמר שוחדא דדייני (קרבן העדה פירש מלשון שוחד, שמותר לדיין לקחת שוחד בשביל לזכות אחד מהם. בשיירי קרבן הביא את דברי המפרשים על זה. הרמב"ן (בבא בתרא לה.) והריטב"א (כתובות פה.) כתבו שהוא לשון גוזמא, ולא שיכולים לקחת שוחד), לשני שטרות שיצאו על שדה אחת, אי זה מהן שירצו בית דין להחליט מחליטין.
בבבלי הובאו דברי שמואל בלשון שודא דדייני.

השלישית הרשתה לשניה לדון עם הראשונה
 שמואל אמר: (הדין במשנה שמי שהיה נשוי לשלוש נשים ויש רק מאתיים זוז) במרשות זו את זו, כשהרשת (הרשתה) השלישית את השנייה לדון עם הראשונה, אמרה לה (השניה לראשונה): לא מנה אית לך? סב חמשין ואיזל לך.
בבלי אמר שמואל בכותבת בעלת מאתיים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה, ולא הזכיר רשות מהשלישית.

הטילו לכיס חולקים בשווה
 שלשה שהטילו לכיס והותירו או פחתו כך היו חולקין. אמר רבי אלעזר: הדא דאת אמר (זה נאמר) בשהיתה הסלע חסירה או יתירה, אבל לשכר ולהפסד כולהו חולקין בשווה (השכר לאמצע).
בבבלי חילק שבשור לחרישה ועומד לחרישה השכר לאמצע, כירושלמי, אך בשור לחרישה ועומד לטביחה נחלקו אמוראים האם השכר לאמצע או לפי מעותיו (ובירושלמי בבא קמא פ"ד ה"א [יח:]). הגירסא שונה קצת, אך גם שם אין בזה מחלוקת.

הטילו לכיס ונגנבו – חילוק בין סלעים גדולים לאבנים קטנות
 בבבלי צג. הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ד ה"א [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חשבון חלוקת שלוש כתובות
 מי שהיה נשוי שלוש נשים ומת וכו'.
בבבלי הקשה מדוע בעלת כתובת המנה ברישא נוטלת חמישים, וכן מדוע בסיפא בעלת המאתיים נוטלת מנה. והירושלמי לא דן בזה.

הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ד [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מועיל לומר "דין ודברים אין לי עימך"
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"א [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.

נכסי לך ואחריך לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני
 הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ח ה"ח [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק יא – אלמנה ניזונת

מותר בלאות אלמנה שלה
 הותירה בליות שלה, מה אם אשת איש שהותירה מזונות שלו הותירה בליות שלה, אלמנה שהותירה מזונות שלה הותירה בליות לא כל שכן. תמן צריכה לון לנידתה (אשת איש צריכה אותן כדי שלא תתגנה על בעלה), אף הכא צריכה לון לנידתה (שלא תתגנה על הציבור).
בבבלי סה: מותר בלאות אלמנה ליורשיו ולא לה, שכיוון שאינה נשואה טוב שתתגנה.

מעשים של חיבה

פי"א ד"א [סא.]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ה ה"ו [לז.], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה

פי"א ד"א [סא.]

אשת איש שאמרה יצאו מעשה ידי למזונותיי (איני ניזונת ואיני עושה) אין שומעין לה. **בבלי** מפורש בכתובות נח: (ובעוד מקומות רבים) שיכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה.

דעה שהאומר "אל תקברוני מנכסי" נקבר מהצדקה

פי"א ד"א [סא.]

רב אמר: המת אמר אל תקברוני - נקבר בצדקה. רבי אימי בעא: וכי עלת על דעתך שיהו אחרים (יורשיו) מתפרנסים משלו והוא נקבר בצדקה? מתניתא פליגא על רב: יורשיה היורשין כתובתה חייבין בקבורתה! פתר לה בשירשו קרקע, כהדא דתני: הניח עבדים ושפחות ושטרות ומטלטלין כל הקודם בהן זכה והלה נקבר בצדקה (כשלא הניח קרקע, אבל אם הניח קרקע נקבר מדמי הקרקע).

בבלי מח. אין בזה מחלוקת, וכן אין חילוק בין קרקע למטלטלין, ותמיד נקבר מנכסיו.

מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה

פי"א ד"א [סא:]

עשו דברי שכיב מרע כבריא שכתב ונתן וכו'. ובמסיים ואומר תנו שדה פלוני לפלוני (שפירש איזו שדה), אמר תנו (פני משה הגיה: חצי) שדה פלוני לפלוני - כמי שסיים או עד שיאמר חצייה בצפון וחצייה בדרום? (האם לשון זו נחשבת למסיים? ונשאר בספק). **בבלי** גיטין יג. שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני ומת - יתנו, אע"פ שלא סיים.

אמר שרפוני ותנו שדה לפלוני

פי"א ד"א [סא:]

רבי יודן בעי: אמר שרפוני ועבדו בי עבודה ותנו חצי שדה פלוני לפלוני - אם אין שורפין אין נותנין (האם כיוון שאין שורפין גם אין נותנים)? (ונשאר בספק). **בבלי** לא הובא.

ספינה נקנית במשיכה לכו"ע

פי"א ד"א [סא:]

דתני: ספינה נקנית במשיכה דברי הכל, רבי נתן אומר: ספינה ואותיות נקנין במשיכה ובשטר.

בבלי בבא בתרא עה: הביא ברייתא זו ולא גרס את המילים "דברי הכל", ולכן היתה לבבלי שם הו"א שנחלקו גם בספינה, והסיק שנחלקו רק בשטר, כמו לגירסת הירושלמי.

אלמנה שלא תבעה את מזונותיה

בבלי צו. • פי"א ה"ב [סב.]

אלמנה שעשת (שעשתה) שנים שלשה חדשים שלא לתבוע מזונותיה אבדה מזונותיה. **בבלי** הגירסא: שתיים ושלוש שנים.

ספק אם היתומים שילמו לאלמנה את המזונות

בבלי צו: • פי"א ה"ב [סב.]

בסוף שלשים יום הן (היתומים) אומרים נתנו (לאלמנה מזונותיה), והיא (האלמנה) אומרת לא נטלתי - יבא כהדא דמר (כמו שאמר) רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לווה ממנה י"ב אלף

לשנה להיות מעלה לה מדינר זהב לחדש, פשיטא חדש הראשון נתן (אם מתדיינים על החודש שעבר - פטור מלשלם), וחדש האחרון לא נתן (על החודש הבא - חייב לשלם), ימים שבנתיים זו היא שאמרו הא בתחילה לא (פני משה: ולכן היתומים לא נאמנים לומר ששילמו על החודש הבא. קרבן העדה: ולכן היתומים נאמנים לומר ששילמו על החודש שעבר).

בבלי לא חילק אם החודש עבר, אלא אם ניסת (שעליה להביא ראיה) או לא (שעל היתומים להביא ראיה).

כבוד גרושתו ומעשה על כך פ"א ה"ג [סב:]

כשם שאדם חס על כבוד אלמנתו כך חס על כבוד גרושתו. דאמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי לעזר: מבשרך לא תתעלם זו גרושתו. איתתיה דרבי יוסי הגלילי הוות מעיקה ליה סגין (מצערתו). סליק רבי לעזר בן עזריה לגביה, אמר ליה: רבי, שיבקה דלית היא דאיקרך (גרשה, שאינה מכבדתך). אמר ליה: פורנה רב (כתובתה מרובה) עלי. אמר ליה: אנא יהיב לך פורנה ושבקה. יהב ליה פרנה ושבקה. אזלת ונסיבה לטסורא דקרתא (שומר העיר), איתנחת מן ניכסוי ואיתעביד כסגיא נהורא (וירד בעלה מנכסיו והתעוור), והוות מחזרא ליה על כל קרתא ומדברא ליה (הולכה אותו בכל העיר לחזור על הפתחים). חד זמן חזרתיה על כל קרתא ולא איתיהב ליה כלום. אמר לה (בעלה): לית הכא שכונה חורין (אחרת)? אמרה ליה: אית הכא שכונה דמשבקי, ולית בחיילי עייל לה לתמן (אני מתביישת לחזור על הפתחים בשכונה זו כי בעלי הקודם גר שם). שרי חביט לה (בעלה התחיל להכותה כדי שתיכנס לאותה שכונה). עבר רבי יוסי הגלילי ושמע קלון מתבזי (את קולם שהם מתבזים) בשוקא, נסבון (לקח אותם) ויהבון בגו חד ביתא מן ידיה והוה מסיק לון מזונין כל יומין (הימים) דהוון בחיין, על שם ומבשרך לא תתעלם זו גרושתו. אפילו כן אציתון קלוי בליליא ושמעין קלה אמרה לא הוה טב דייה צערה לבר מן גופה ולא לגו גופה (שמעו קולה שאמרה שמוטב היה לה צער העוני מצער הבושה לקבל ממנו צדקה).

בבלי לא הובא, והרמ"א (אה"ע סי' קיט סעיף ח) הביא שצדקה לגרושתו קודמת לשאר אדם.

מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע בבלי צט: • פ"א ה"ד [סב:]

בשוה מנה במאתיים אין סופו לחזור משם מקח טעות? תיפתר שהוקיר המקח. אמר רבי אבין: הדא מסייעא לרב שמעון בן לקיש, דרבי שמעון בן לקיש אמר אין למקח הונייה (הונאה) לעולם (בקרקעות). אמר רבי יוחנן: אם היה המקח מופלג (שהגיע כדי דמיו) יש לו הונייה.

בבלי בבא מציעא נז. דן האם יש ביטול מקח לקרקעות. רש"י (שם ד"ה ביטול) פירש שהוא ביותר משתות, אך תוס' (שם ד"ה אמר) פירש שהוא מפלגא ואילך. ותוס' (כתובות צח. ד"ה אלמנה) הביאו ראיה לשיטתם מהירושלמי הזה, וכן הר"ף והרא"ש (בבא מציעא שם) הביאו את הירושלמי.

כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא פ"א ה"ה [סג:].

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בגיטין פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחמירים בהקדש כפליים מבהדיוט
 בבלי צט: • פי"א ה"ו [סג:]
 כמה דאת אמר בהדיוט בקרקע עד שלישי (דין אונאה) במטלטלין עד שתות, ודכוותא בהקדש בקרקע עד שתות ובמטלטלין עד (אחד מתוך) י"ב. תמן תנינן: שום היתומים שלשים יום, שום הקדש ששים יום (שלכל העניינים הללו מחמירים בהקדש כפליים מבהדיוט).
בבבלי לא הובא.

רבי אלעזר בן פרטא
 פי"א ה"ו [סג:]
 אתא עובדא קומי (לפני) רבי, בעא מיעבד כרבנן. אמר לו רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של רבי אלעזר בן פרטא וכו'.
בבבלי הוא פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של רבי פרטא הגדול.

מחלוקת בדין טועה בדבר משנה
 בבלי ק.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ב [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקדש פסולה כסף קידושיה שלה
 בבלי קא: • פי"א ה"ז [סד:]
 שאם קידשה (את אחת מהפסולות שקנסו אותו שיתן לה כתובתה) בליטרא של זהב שהוא מאבד את הכל (וגם לא מחזירה לו את כסף קידושיה, משום קנס).
בבבלי לא הובא.

האם בעל מיטמא לאשתו הפסולה מדרבנן
 בבלי קא: • פי"א ה"ז [סד:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ט ה"ד [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם לממאנת שניה ואיילונית יש תוספת כתובה
 בבלי קא.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ו [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אנוסה לא ממתנה ג' חודשים
 פי"א ה"ז [סד:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ב [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק יב – הנושא את האשה

כיצד מתחייב לזון את בת אשתו
 בבלי קא: • פי"ב ה"א [סד:]
 במה הוא מתחייב לה וכו'? עשו אותה כתוספת כתובה. ויתן בסוף (כשמגרשה)! עשו אותה כקידושי אשה. ויתן משעה הראשונה (כשמקדשה)! עשו אותה כמקדש את האשה על מנת ליתן לה שנים עשר דינר זהב בשנה להיות מעלה לה מדינר זהב לחדש.
בבבלי ביאר שמסר לה שטר בפני עדים, או בשטרי פסיקתא.

הוזלו או הוקרו מזונות בת אשתו
 בבלי קא: • פי"ב ה"א [סד:]
 היו ביוקר והזילו (שבמשך כמה זמן לא שילם לה, וכשבא לשלם את חובו הוזלו), אם הוא גרים (גרים את העיכוב) נותן ביוקר, ואם היא גרמה נותן בזול. היו בזול והוקירו, בין שהוא גרם בין שהיא גרמה נותנין בזול.
בבבלי לא הובא.

בת – האם עולה עימו

פי"ב ה"א [סד:]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ה ה"ו [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האב חייב בכסות בנותיו

פי"ב ה"א [סד:]

בנן נוקבין דיהוון ליכי מינאי יהון יתבן בביתי ומיתזנן מניכסיי. ותני עלה: ומתכסיין בכסותי (שהכסות נכללת במזון הבנות).

בבבלי נב: דן בחיוב האב לזון את בנותיו ולא הובא שחייב גם בכסותן. והרמב"ם (אישות פי"ט ה"א) פסק כירושלמי.**מעשי בת אשתו לעצמה**

בבלי קא: • פי"ב ה"א [סד:]

מעשה ידי הבת (שהתחייב לזון) של מי וכו'? זנה ומעשה ידיה של בעלה, אמר רבי יוסי: הדא אמרה פסק לזון כלתו זנה ומעשה ידיה של בנו (של הבת). **בבבלי** לא הובא.**חלתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה**

בבלי קא: • פי"ב ה"א [סד:]

חלת (חלתה הבת שהתחייב לזון) כמי שנישאת (וצריך הבעל לתת לה דמי מזונות). **בבבלי** חלתה לא הובא.**מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה**

בבלי קא: • פי"ב ה"א [סד:]

מתה (הבת שהתחייב לזון) כמי שנישאת (וצריך לתת דמי מזונותיה ליורשיה)? מתה כבר מתה (ופשיטא שפטור)!

בבבלי בבא בתרא קמ. הביא שמתה פטור מלתת לה מזונות, ולא היתה ה"א אחרת.**המשיא אשה לבנו זכה בבית**

פי"ב ה"ב [סד:]

הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בכתובות פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

צוואת רבי שלא תזוז אלמנתו מביתו

בבלי קג: • פי"ב ה"ג [סד:]

רבי ציוה שלשה דברים בשעת פטירתו: אל תזוז אלמנתי מביתי וכו', מתניתא היא אלמנה שאמרה אי איפשי לזוז מבית בעלי! אמר רבי דוסא דלא יימרן לה ביינתא דנשוותא הוא משתעבד לנשוותה (שלא יאמרו שביתו משועבד לנשיא הבא, ותצטרך לזוז מהבית). **בבבלי** צוואתו בעניין אלמנתו היא "הזהרו בכבוד אמכם".**יוסף חפני ושמעון אפרתי**

בבלי קג: • פי"ב ה"ג [סד:]

ומי שניטפל בי בחיי יטפל בי במותי. אמר רבי חנינה דציפורין (מציפורי): כגון יוסף אפרתי, יוסה חפני. **בבבלי** שמם יוסף חפני ושמעון אפרתי.**אל תספידוני בעיירות – מפני המחלוקת**

בבלי קג: • פי"ב ה"ג [סד:]

אל תספידוני בעיירות - מפני המחלוקת (שיריבו מי יספידו). **בבבלי** פירשו משום כבוד, שיספידוהו יותר בכרכים.

בבלי קג: • פי"ב ה"ג [סה:]:

האם המתים יקומו בבגדיהם או בתכריכים

רבי חזקיה מוסיף: אל תרבו עלי תכריכין, ותהא ארוני נקובה לארץ (פני משה: שיתחבו את הארון בארץ שלא ישטפוהו הגשמים, א"נ שיהיה נקוב בתחתיתו כדי שמי הגשמים יצאו ממנו. קרבן העדה: שהמת ייגע בארץ, שזו מצוה). מילתא אמרה בסדין אחד הוא נקבר רבי, דרבי אמר כמה דבר נשא אזיל הוא אתי (המת יקום בבגדיו ולא בתכריכיו), ורבנין (רבנן) אמרין כמו דבר נש אזיל הוא אתי. תני בשם רבי נתן כסות היוודת עם אדם לשאול היא באה עמו וכו' (קם בתכריכיו).

בבבלי תוס' (קיא: ד"ה בלבושיהן) הבינו מהבבלי שמתים קמים בבגדיהם, והביאו מהירושלמי הזה שקמים בתכריכים, וגליון הש"ס הביא מהירושלמי שיש בזה מחלוקת, כגרסתנו.

בבלי קג: • פי"ב ה"ג [סה:]:

האם להיקבר בתכריכים לבנים, להיקבר עם מקל

רבי יוחנן מפקד אלבשוני בורדיקא (תכריכי תכלת) לא חיורין ולא אוכמין, אין קמית ביני צדיקא לא נכחת, ואין קמית ביני רשיעא לא נבהית. רבי יאשיה פקיד אלבשוני חיורין חפותין, אמרו ליה: מה את טב מן רבך? אמר לון: ומה אנא בהית בעובדיי (וכי אני מתבייש במעשיי)? רבי ירמיה מפקד: אלבשוני חיורין חפותין, אלבשוני דנרסיי והבון מסנאיי ברגליי וחוטרא בידי ויהבוני על סיטרא, אין (אם) אתי משיחא ואנא מעתד. **בבבלי** שבת קיד. אמר רבי ינאי שלא יקברוהו בלבנים ולא בשחורים.

בבלי קד: • פי"ב ה"ג [סה:]:

הבשורה על מיתת רבי

יצוקים ואראלים תפשונו בלוחות וגברה ידן של אראלים וחטפו את הלוחות. **בבבלי** הלשון: אחזו בארון הקודש.

בבלי קג: • פי"ב ה"ג [סה:]:

ביום קבורתו של רבי התאריך היום

כיון ששקעה החמה קרא הגבר (התאריך היום ולא שקעה השמש בעונתה), שרייא מציקין אמרין דילמא דחללינן שובתא (הצטערו שמא חיללו שבת), ואתת בת קול ואמרה להון כל מי שלא נתעצל בהספידו של רבי יהא מבושר לחיי העולם הבא. **בבבלי** הובא שיצאה בת קול, אך לא הובא שהתאריך היום.

פי"ב ה"ג [סה:]:

יסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ

עבד תלת עשרה שנין חשיש שינוי (שינוי כאבו), אמר רבי יוסי בי רבי בון: כל אותן שלש עשרה שנה לא מתה חיה (יולדת) בארץ ישראל ולא הפילה עוברת בארץ ישראל. **בבבלי** בבא מציעא פה. הובא שהתייסר שלוש עשרה שנה, חלקם בחולי שבפה וחלקם באבן במקום קטנים, ולא הובא שהגן על יושבי הארץ.

פי"ב ה"ג [סה:]:

רבי הסכים למסור את נשיאותו רק לרב הונא

רבי הוה עינוון סגין (עניו גדול) והוה אמר כל מה דיימר לי בר נשא (שיבקש ממני אדם) אנא עביד, חוץ ממה שעשו זקני בתירה לזקני דשרון גרמון ומנוניה (שאיני מוכן למסור את נשיאותי לאחר), אין (אם) סליק רב הונא ריש גלותא להכא אנא מוטיב לעיל מיני, דהוא מן יהודה ואנא מן בנימן, דהוא מן דכרייא (שרב הונא מתייחס ליהודה מאביו) ואנא מן נוקבתא (ורבי מתייחס ליהודה מאימו ולבנימין מאביו). חד זמן עאל (נכנס) רבי חייה רבה לגביה אמר ליה הא רב הונא לכאן, נתכרכמו פניו של רבי (שיצטרך למסור לו את הנשיאות). אמר

ליה: ארוננו הוא (רב הונא מת). אמר ליה (רבי לרבי חייא): פוק חמי מה בעי לכאן (צא לראות מי קורא בחוץ). נפק ולא אשכח בר נש, וידע דהוא כעיס עלוי (עליו, ולכן אמר לו לצאת). עבד דלא עליל לגביה תלתין יומין (רבי חייא לא נכנס אל רבי שלושים יום, כדין נזיפה), אמר רבי יוסי בי רבי בון: כל אינון תליתית יומיא ילף רב מיניה כל כללה דאורייתא (באותם שלושים יום למד רב מרבי חייא את כל כללי התורה). בסוף תלת עשרה שנייא ותליתית יומיא עאל אליהו לגביה (אל רבי) בדמות רבי חייא רבה וכו'.
בבבלי לא הובא.

רבי חייא לא שם לב מתוך עיונו פ"ב ה"ג [סו].
רבי הוה מתני שבחיה דרבי חייא רבה קומי (לפני) רבי ישמעאל בי רבי יוסי. חד זמן חמתיה גו בני ולא איתכנע מן קומי (ראה אותי בתוך בית המרחץ ולא עמד לפני). אמר ליה: למה עבדת כן? אמר ליה: ייתי עלי דאין סחית לא ידעית בההיא שעתא אשגריית עינוי בכל ספר תילים אגדה (מתוך שהייתי שקוע בתהילים לא שמתי לב לראותך). מן ההיא שעתא מסר ליה תרין תלמידין די יהלכון עימיה גו סכנתא.
בבבלי לא הובא.

צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא פ"ב ה"ג [סו].
דרבי יסא צם תמני צומין לחמיי (כדי לזכות לראות את) רבי חייא רבה, ובסופא חמא (ראה אותו) ורגזון ידיה וכהן עינוי (ורעדו ידיו וכהו עינוי של רבי יסא. ומסורת הש"ס הביא גירסא: גני גבוי, ופירש קרבן העדה שראה אותו ישן) וכו'. רבי שמעון בן לקיש צם תלת מאתן צומין למיחמי רבי חייא רובה, ולא חמתיה (ולא זכה לראותו).
בבבלי עירובין יג: הובאה רק המעלה לראות את רבי מאיר, אך לא הובאו מעשים שצמו לשם כך²⁴.

אגדות בשבחה של ארץ ישראל פ"ב ה"ג [סו:–סז].
ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם וכו' (מאריך בשבחה של ארץ ישראל).
בבבלי אגדות בעניין זה הובאו בפרק י"ג (קי:–קיב:).

הלשון "דברים בגב" פ"ב ה"ג [סו:].
ונשאתני ממצרים וכו', דברים בגב (יש דבר פנימי ונסתר בזה).
בבבלי קיא. הלשון: דברים בגו.

גלגול מחילות לארץ ישראל בתחיית המתים פ"ב ה"ג [סו:].
מעתי רבותינו שבבבל הפסידו (שלא יקומו לימות המשיח)! אמר רבי סימאי: הקב"ה הוא מהלך לפניו אל הארץ, והן מתגלגלין כנודות, וכיון שמגיעין לארץ ישראל נפשותיהן עמהן.
בבבלי קיא. הלשון היא "גלגול", ומבאר שמחילות נעשות להם בקרקע.

²⁴ הירושלמי מספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל
 שבעה ימים הן סובבין ארץ ישראל: ימא רבא, ימא דטבריא, ימא דכובבו, ימא דמילחא, ימא דחילתא, ימא דשילחת, ימא דאיפמייא. והאי ימא דחמץ (מדוע לא נמנה בין שבעת הימים האלו!) דוקליטיאנוס (שם מלך) הקווה נהרות ועשאו (ואינו מימי בראשית).
בבלי בבא בתרא עד: הגירסא היא: ימה של טבריא, ימה של סדום (ימא דמילחא), ימה של חילת, ימה של חילתא, ימה של סיבכי, ים אספמא (איפמייא), ים הגדול (ימא רבא).

מניחים עפר על ארונות המתים מחו"ל
 דברא בר קריא (כך שמו) ורבי אלעזר הוון מטיילין באיסטרין (ברחובות העיר), ראו ארונות שהן באות מחוצה לארץ לארץ. אמר רבי בר קריא לרבי לעזר: מה הועילו אילו, אני קורא עליהן נחלתי שמתם תועיבה - בחייכם, ותבואו ותטמאו את ארצי - במיתתכן. אמר ליה: כיון שמגיעין לארץ היו נוטלין גוש עפר ומניחין על ארון, דכתיב וכפר אדמתו עמו.
בבלי קיא. הובא אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה, אך לא הובא המנהג להניח עפר על ארונותיהם²⁵.

הטעם שרבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל שיעורי חכמים כך הוא – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"א ה"ב [ו:].

מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית
 וכתובת אשה בזיבורית, אמר ליה רבי ירמיה: לא שנו אלא מנה מאתים אבל כתובה של אלף דינר (תוספת) גובה בבינונית, ואמר רבי יוסי: ואפילו כתובתה אלף דינר אינה גובה אלא מן הזיבורית.
בבלי נה. פשוט שגם התוספת בזיבורית.

פרק יג – שני דייני

בתי כנסת ובתי ספר בירושלים
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל
 הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"א ה"ד [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁵ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

האומר "ינתנו נכסי לבני" – האם גם לבנותיו
 הרי שהיה נתון במדינת הים ואמר ינתנו אילו לבניו - בנותיו בכלל, אם בשעת מיתה
 אמר ינתנו אילו לבניו - אין בנותיו בכלל (שבשעת מיתה התכוון לראויים לירש).
בבבלי בבא בתרא קמג: לא מחלק אם היא שעת מיתה, אלא חילוקים אחרים: מה
 ראוי לבנים ומה לבנות, אם יש לו כלה, אם יש לו בנות שאינן נשואות.

מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד המלווה
 הפורע שטר חובו לחבירו שלא מדעתו וכו' מפייס הוינא ליה הוא מחיל לי (מוחל לי על
 החוב).
בבבלי לא הובא. וגליון הש"ס על הירושלמי כאן הוכיח מהירושלמי שאפשר למחול
 גם על שטר, ואע"פ שהמלווה עדיין תופס את השטר.

שילם עבור חובו של חבירו – מתי יכול לתובעו
 בבלי קז: • פ"ג ה"ב [סח:]
 רבי יהושע בן לוי אמר: אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנון (ארנונה)
 ובגולגולת (שמות מיסים, אם חייבוהו המוכסים לשלם עבור המס של חבירו - חבירו חייב לפצותו, כי
 לא היה יכול להיפטר. אך בשאר חובות שחייבוהו לשלם עבור חבירו - אין חבירו חייב לפצותו כי יכול
 לומר "הייתי מפייסו בדבר מועט"). רב אמר: כל הנתפש על חבירו (בכל החובות) חייב ליתן לו
 (שיכול לטעון שעל כל פנים נפטרת על ידי וסוף סוף היית חייב לשלם).
בבבלי לא הובא.

יש גירסא "ישענו על הפתחים"
 בבלי קח: • פ"ג ה"ג [ע:]
 והבנים ישאלו על הפתחים, אית תניי תני ישענו. מאן דאמר ישענו - והשענו על העץ,
 מאן דאמר ישאלו על הפתחים - ונוע ינועו בניו ושאלו ודרשו מחרבותיהם.
בבבלי לא הובאה הגירסא ישענו.

האם נחלקו גם בטענו חטים והודה לו בשעורים
 בבלי קח: • פ"ג ה"ד [ע:]
 מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים, אבל אם טענו שני מינין והודה לו באחד
 מהן דברי הכל חייב (ובשבועות פ"ו ה"ד [ל.] הגירסא: פטור, וכן הגיה קרבן העדה כאן). רבי אימי
 בשם רבי יוחנן: מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים, אבל אם טענו שני מינין
 והודה לו באחד מהן דברי הכל פטור, ולמה תנינן רבן גמליאל מחייב? בא להודיעך כח
 רבן גמליאל עד היכן הוא מחייב.
בבבלי נחלקו אמוראים בטענו חטים ושעורים והודה בשעורים.

נשבע שבועה אחת על כל הטענות
 בבלי קח: • פ"ג ה"ד [ע:]
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון קל) גם בשבועות פ"ו ה"ד [ל.], ועיין מה שכתבנו שם.

למה לא שואלים את התובע מה כוונתו
 בבלי קח: • פ"ג ה"ד [ע:]
 ההין מילין וההן אמר ריקנין (התובע טען שהפקיד קנקנים, אדמון סובר שכוונתו למלאים וחכמים
 סוברים שכוונתו לריקים) וכו'. ולית סופיה משאלה (וישאלו את התובע מה היתה כוונתו - מלאים
 או ריקים)? בההוא דנשתתק (נשתתק התובע ואי אפשר לשואלו).

בבבלי לא הובא. ציון ירושלים (שבועות פ"ו ה"ד [ל:]) דן מדוע יועיל לשואלו אח"כ. ומראה הפנים (שבועות פ"ו ה"ד [ל:]) הוכיח מכאן שבכל ספק מה כוונת התובע - שואלים אותו.

כאשר אב פסק בלי בתו – חכמים מודים לארמון בבלי קט: • פי"ג ה"ה [ע:]
מתניתא בשפסק במעמדה (של בתו), אבל אם לא פסק במעמדה אף רבנין (רבנן) מודיי (מודים).
בבבלי לא הובא, ותוס' (קח: ד"ה הפוסק) הביאו את הירושלמי הזה.

האם נחלקו כשהקיפו אחד או ארבעה בבלי קט: • פי"ג ה"ז [עא:]
רבי יוסי בן חנינה אמר: וכו' והן שיהו ארבעה מקיפין אותו. שמואל אמר: אפילו אחד מקיפו מכל צד (פני משה, והפירוש השני בקרבן העדה: אחד שקנה מארבעה, פירוש ראשון בקרבן העדה: אחד ממש).
בבבלי למסקנה המחלוקת באחד שקנה מארבעה.

סתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב בבלי קי: • פי"ג ה"ט [עא:]
זה לזה מנה מנה וזה לזה מזה מאתים - רב הונא אמר איתפלגון רב נחמן בר יעקב ורב ששת, חד אמר יוציא מנה כנגד מנה, וחרנה (והאחר) אמר זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו.
בבבלי אותה מחלוקת, והחולקים הם רב נחמן (סתם) ורב ששת. מוכח שסתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב, כשיטת תוס' (עירובין מג: ד"ה יתיב) ולא כרש"י שסובר שסתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יצחק (תוס' שם הוכיחו שזאת דעת רש"י). ואכן תוס' שם כתבו שמוכח בירושלמי כדבריהם, אך ראייתם היא רק שמוכח מהירושלמי שרב נחמן בר יעקב הוא בן דורו של רב ששת, ולא הביאו ראיה זו.

מוציאין מעיר של גויים לשל ישראל בבלי קי: • פי"ג ה"י [עב]
מוציאין (בעל את אשתו ולהיפך) מעיר שרובה גוים לעיר שכולה ישראל, אבל לא מעיר שכולה ישראל לעיר שרובה גוים.
בבבלי לא הובא.

מקור לכך שהנוהה היפה בודק בבלי קי: • פי"ג ה"י [עב]
ומניין שהנוהה היפה בודק? רבי לוי בשם רבי חמא בשם חנינה: פן תדבקני הרעה ומתי, במשרה וסמך להרה (הוא הולך מהמישור להר, שאווירו טוב יותר) ואת אמר אכין (כך, שהעדיף את המישור)? אלא מכאן שנוהה היפה בודק.
בבבלי לא הובא מקור לזה.

מסביר את המחלוקת במעות קפוטקיא הפוך מהבבלי בבלי קי: • פי"ג ה"א [עב]
נותן לה ממעות ארץ ישראל, הדא אמרה שמטבע ארץ ישראל יפה מכל הארצות. הדא מסייעא למאן דאמר כתובת אשה מדברי תורה, ודלא כרבן שמעון בן גמליאל, דתני: כתובת אשה מדברי תורה רבן שמעון בן גמליאל אומר אין כתובת אשה אלא מדברי סופרים.

בבבלי ביאר להיפך, שמעות של קפוטקיא גדולות יותר, וחכמים סוברים שכתובה דרבנן ורשב"ג סובר שדאורייתא²⁶. הבריתא שהובאה בירושלמי הובאה גם בבבלי (י.), והבבלי הפך את הבריתא²⁷.

שלוש השבועות – אינן בירושלמי
בבבלי הביא כאן שלוש שבועות ויש אומרים שש שבועות, שהשביע הקב"ה את ישראל (שלא יעלו בחומה וכו') ואת האומות. ובירושלמי לא הובאו כלל²⁸.

איסור לכהן לצאת לחו"ל
 בירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"א [י.], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי קיא.

מניחים עפר על ארונות המתים
 בירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סז.], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי קיא.

גלגול מחילות לארץ ישראל בתחיית המתים
 בירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי קיא.

הלשון "דברים בגב"
 בירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי קיא.

האם המתים יקומו בבגדיהם או בתכריכים
 בירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סה.], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי קיא:

לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה
 בירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"ב [ד.], ועיין מה שכתבנו שם.
 בבלי קיא:

הבעל רוצה לעלות לארץ והאשה לא, ולהיפך
 בבלי קי: • פי"ג הי"א [עב.]
 הוא רוצה לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה - כופין אותה לעלות, היא רוצה והוא אינו רוצה - אין כופין אותו לעלות. הוא רוצה לעלות לירושלם והיא אינה רוצה - כופין אותה לעלות, היא רוצה לעלות והוא אינו רוצה - אין כופין אותו לעלות. הוא רוצה לצאת לחוצה לארץ והיא אינה רוצה - אין כופין אותה לצאת, היא רוצה לצאת והוא אינו רוצה - כופין אותה שלא לצאת.

בבבלי יש כמה שינויים: היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות - כן כופין אותו. הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת - כופין אותו שלא לצאת. המפרשים יישבו שאין מחלוקת בין התלמודים: הרא"ש (סוף סי' יז) הביא בשם רבינו מאיר שהירושלמי דן

²⁶ מצאנו בעוד מקום שלירושלמי לדעת חכמים כתובה דאורייתא, ולבבלי לדעת חכמים דרבנן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כז.

²⁷ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. וייתכן שקשור לשבחה של ארץ ישראל, שהמטבע בה יפה מכל הארצות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

²⁸ יתכן שקשור בכך שהירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

בזמן הזה והבבלי בזמן שבית המקדש היה קיים, והגהות אשר"י (סי' יח) הביא בשם רבינו מאיר להיפך, שהירושלמי דן בזמן בית המקדש, שיש יותר מצוה לגור בירושלים, והבבלי דן בזמן הזה. וכן שיירי קרבן ומראה הפנים האריכו ליישב שאין מחלוקת בין התלמודים (והביאו גם את רבינו מאיר).

דור שכן דוד בא קטגוריא בת"ח – אינו בירושלמי
בבלי הביא שדור שכן דוד בא קטגוריא בתלמידי חכמים. ובירושלמי לא הובא²⁹.
בבלי קיב: • פ"ג הי"א [עב.]

אגדות בשבחה של ארץ ישראל
בבלי קי: קיב: • פ"ג הי"א [עב.]
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סו: סז.], ועיין מה שכתבנו שם.

סיום המסכת
בבלי קי: קיב: • פ"ג הי"א [עב.]
אין כתובת אשה אלא מדברי סופרים (מסיים בדיני כתובה).
בבלי מסיים באגדות רבות על ארץ ישראל³⁰.

²⁹ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

³⁰ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת נדרים

פרק א – כל כינויי

פתיחת המסכת

בבלי ב: • פ"א ה"א [א.]

כתיב איש כי ידר וכו' (פותח מיד בסוגיית כינויים).

בבלי פותח בענייני לשון המשנה (מדוע הזכיר גם כינויי נזירות וכו') וסדר המשנה (כינויים וידות)¹.

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]

מקורות מפסוקים לכינויי נדרים שבועות חרמים ונזירות

כתיב איש כי ידר, מה תלמוד לומר נדר, אלא מיכן שכינויי נדרים כנדרים. או השבע, מה תלמוד לומר שבועה, אלא מיכן שכינויי שבועות כשבועות. אך כל חרם, מה תלמוד לומר יחרים, אלא מיכן שכינויי חרמים כחרמים. נדר נזיר, מה תלמוד לומר להזיר, אלא מיכן שכינויי נזירות כנזירות. עד כדון כרבי עקיבה דאמר לשונות ריבויין הן, כרבי ישמעאל דאמר לשונות כפולין הן והתורה דיברה כדרכה (דיברה תורה כלשון בני אדם, כגון: הלך הלכת נכסף נכספתה גונב גונבתי, מנלן? איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו, מה תלמוד לומר ככל היוצא מפיו יעשה, אלא מיכן שכינויי נדרים כנדרים וכינוי שבועה כשבועה. ומניין שכינוי חרמים כחרמים, נדר נדר - מה נדר שנאמר להלן כינוי נדרים כנדרים וכינוי שבועה כשבועה, אף נדר שנאמר כאן כינוי חרמין כחרמין. ומניין שכינויי נזירות כנזירות, נדר נדר - מה נדר שנאמר להלן כינוי שבועה כשבועה אף נדר שנאמר כאן כינוי נזירות כנזירות.

בבלי גירסת גמרתנו היא שלומדים כינויי נזירות מנזיר להזיר, אך הר"ן (ד"ה ה"ג) לא גרס זאת, וכתב שאינו מפסוק, שממה נפשך, אם לשון נכרים הם לא צריך פסוק, ואם לשון חכמים הם הוא דרבנן.

פ"א ה"א [א.]

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]

מקור לידות נדרים ונזירות – אינו בירושלמי

כתיב איש כי ידר, מה תלמוד לומר נדר, אלא מיכן שכינויי נדרים כנדרים וכו'. **בבלי** דן במקור לידות בנדרים ובנזירות, ובירושלמי לא הובא מקורן כלל. ומראה הפנים כתב שיתכן שלירושלמי נלמדות כמו כינויים, וחדא מינייהו נקט².

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

אין כינויים לערכין חרמין תמורות והקדשות

והלא הערכין והחרמין והתמורות וההקדשות בפרשה היו, ולא תנינן כינוי ערכין וכינוי תמורות והקדשות. ואילו תנינן מה הוינן מיתני (אלו דוגמאות היה מביא לכינוייהם) - ערפין

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.
² הירושלמי מאוד מקצר בגדרי ידות, והבבלי מאריך בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ל.

ערצין ערקין תמופה תמרנה תמוקה הגדר הגזר הגרם? (בתמיה, שאין להם כינויים. אמנם בנזיר (פ"ב ה"א [ו.], ועיין מה שכתבנו שם) מפורש שיש כינויים לערכין).
בבבלי לא דן כלל בכינויים לערכין וכו'.

איסר הוא שבועה, והאם הוא ודאי או ספק בבלי יב. • פ"א ה"א [א:]
איסר זו שבועה (משמע ודאי שבועה) ותמר אם אומר את כן (משמע שהוא רק ספק)? אמר רבי אלעזר: תרין תניין אינון (מחלוקת תנאים). אמר רבי ירמיה: חד תניי (תנא) היא, אמרו בלשון נדר את תופסו בלשון נדר, אמרו בלשון שבועה את תופסו בלשון שבועה, אסר הרי הוא על ידי - אם תופסו בלשון נדר, ואיני טועמו - אם תופסו במקום שבועה.
בבבלי הוזכר איסר, אך לא דן בפרטיו. רש"י בשבועות (כ. ד"ה איסר) פירש שאיסר הוא שבועה, ותוס' (שם ד"ה איסר) חלקו עליו, ובירושלמי כאן מפורש כרש"י.

האם שבועה חלה על שבועה לעבר ולעתיד פ"א ה"א [ב:]
זה חומר (חומרא) לשעבר מלבא (מלהבא), שאם אמר לא אכלתי לא אכלתי - חב על כל אחד ואחד, לא אוכל לא אוכל - אינו חב אלא אחת.
בבבלי "לא אוכל לא אוכלנה וכו' אינו חייב אלא אחת" - היא משנה בשבועות כז:, אך "לא אכלתי לא אכלתי", ו"זה חומר וכו'" - לא הובא.

מודר אני ממך - שניהם אסורים בבלי ה. • פ"א ה"א [ב:]
מודר אני ממך - רבי יוסי בן חנינה אמר שניהן אסורין זה בזה, כמאן דאמר (כמו שאומר) ואנא מינך.
בבבלי הביא את דבריו ודחה זאת³.

כלוי אני ממך פ"א ה"א [ב:]
כלוי אני ממך (לשון זו מועילה, ופירשו הפני משה וקרובן העדה שהוא מדין יד).
בבבלי לא הובאה לשון זו.

ידות לגיטין קידושין פאה וכו' - אינן בירושלמי בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]
תופשין אותו משום יד לקרבן וכו', תופשין אותו משום יד לשבועה.
בבבלי דן בידות לגיטין (נדרים ה: וגיטין פה:) וקידושין (נדרים ו: וקידושין ה:), והסתפק בזה גם לגבי פאה, צדקה, הפקר ובית הכיסא (נדרים ו:). ובירושלמי המושג "יד" הוזכר רק לגבי נדרים (כאן, ונזיר פ"א ה"ב [ב:]), נזירות (נזיר שם) ושבועות (כאן), וגם זה הוזכר מעט מאוד - רק במקומות אלו⁴.

החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות - אינו בירושלמי בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]
תופשין אותו משום יד לקרבן וכו', תופשין אותו משום יד לשבועה.

³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁴ הירושלמי מאוד מקצר בגדרי ידות, והבבלי מאריך בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ל.

בבבלי דן בחילוק בין ידיים מוכיחות לידיים שאינן מוכיחות, ובירושלמי לא הובא כלל.⁵

מקור מפסוק ש"מנודה" הוא גם לשון נדר
מנודה אני לך רבי עקיבה היה חוכך בזה להחמיר - לוסר (לאסור) את כל נכסיו, כמה דאת אמר יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה. מה עבדין לה רבנן? חומר (חומרא) הוא בנידוי בית דין.
בבבלי לא הביא לרבי עקיבא מקור מפסוק.

המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור
בבלי ז:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבעה חשובים כמת – אינו בירושלמי
בבלי ז:
עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ט ה"ב [כט:].

נדר תענית עד שיסיים לימודו
בבלי ח:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ח ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא כמפורש בתורה
בבלי ח:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ב ה"ג [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת גדולה בנדר על דבר אסור
בבלי ח:
הירושלמי דן בזה בנדר פ"א ה"ב [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

נידוהו בחלום – אינו בירושלמי
בבלי ח. • פ"א ה"א [ב:]
בבבלי הביא כאן את דין נידוהו בחלום, ובירושלמי לא הוזכר דין זה.

אין גיהנםם אלא מוציא חמה מנרתיקה – אינו בירושלמי
בבלי ח: • פ"א ה"א [ב:]
בבבלי הביא כאן דעה שאין גיהנםם לעולם הבא, אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה, ובירושלמי לא הובא.⁶

גירסא הפוכה במחלוקת האם טוב לידור
בבלי ט. • פ"א ה"א [ב:]
דתני בשם רבי יודן: טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, טוב מזה ומזה שלא תדור. רבי מאיר אומר: טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, טוב מזה ומזה נודר ומשלם.
בבבלי הדעות של רבי יהודה ורבי מאיר הפוכות, ובויקרא רבה (לז) הגירסא כמו הירושלמי.⁷

⁵ הירושלמי מאוד מקצר בגדי ידות, והבבלי מאריך בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ל.
⁶ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.
⁷ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

כדעת מי המשנה "כנדר רשעים"
 מתניתא דרבי יודן, דתני בשם רבי יודן טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, טוב
 מזה ומזה שלא תדור. רבי מאיר אומר: טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, טוב
 מזה ומזה נודר ומשלם.
בבבלי יש שני תירוצים - שהמשנה לפי רבי מאיר, ולפי רבי יהודה.

שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות נזיר טהור
 אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר אלא אחד וכו'.
בבבלי מפורש שרק אשם נזיר טמא לא אכל, אך קרבנות נזיר טהור אכל. וקרבן העדה
 דייק מהירושלמי שלא אכל גם קרבנות נזיר טהור.

הלשון "תילי תילים" לתלתלים
 וקווצותיו מסודרות תילי תילים.
בבבלי הלשון תלתלים.

קונם מועיל גם לנדר הקרש
 עד כדון עצמו (בנדר איסור), מהו שיקדיש לשמים בלשון קונם? וכו' הדא אמרה שאדם
 מקדיש לשמים בלשון קונם.
בבבלי לא הובא, והרמב"ם (נדרים פ"א ה"ז) פסק כירושלמי.

גירסא הפוכה במחלוקת בגדר כינויים
 הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) בנזיר פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

ימין זו שבועה, אדם מתפיס במה שסמוך בפסוק
 ימינא הרי זו שבועה, שמאלא הרי זו שבועה. אמר רבי מתניה: דכתיב וירם ימינו
 ושמאלו השמים וישבע בחי העולם.
בבבלי נזיר ג: הביא פסוק זה ודחה שאפשר שאין אדם מתפיס במה שסמוך בפסוק
 ולא לומדים מפסוק זה, אלא מהפסוק נשבע ה' בימינו⁸.

מחלוקת מהם כינויי כינויים
 הירושלמי דן בזה בנזיר פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

הסבר לנדר בלשון "טהור וטמא"
 טהור - למזבח ולא לי, טמא - לי ולא למזבח (וכן פירש את כל הלשונות שבמשנה).
בבבלי לא פירש זאת, ופירוש הרא"ש הסביר שהוא דבר ששייך בו טומאה וטהרה,
 דהיינו קדשים.

⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף
 סב.

הסבר לנדר בלשון "כאימרא"
 מהו כאימרא? רבי יוחנן אמר: כאימר תמידא (טלה של קרבן התמיד), תמן אמרין: כוולד חטאת, רבי שמעון בן לקיש אמר: כאילו של אברהם אבינו.
בבבלי לא פירש זאת. תוס' הביא את שלושת ההסברים שבירושלמי, רש"י פירש תמיד, והר"ן פירש קרבנות.

מחלוקת בנודר בתורה ובכתוב בה
 כקדושת תורה ככתוב בה הרי זה אסור וכו', אית תניי תני כתורה וככתוב בה הרי זה מותר.
בבבלי יד: לכו"ע אסור, וכן חילק בין תופש את התורה ביד למניחה על הקרקע (ובירושלמי לא חילק).

האומר כתרומת לחמי תודה
 בבלי יב:
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ב ה"ד [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

לא קרבן לא אוכל לך
 לא קרבן לא אוכל לך, רבי מאיר אוסר.
בבבלי במשנה הגירסא היא: לקרבן לא אוכל לך.

רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן
 דברי רבי מאיר ממשמע לאו את שומע הן (בממונות פשוט שלרבי מאיר מכלל לאו אי אתה שומע הן, ולחכמים אתה שומע הן. וכאן הירושלמי דן באיסורין, ויש בזה שלושה פירושים: פני משה (שבועות פ"ז א ה"א [לג:]): כאן שהוא איסורין הוא ההיפך מממונות, ודווקא לחכמים אי אתה שומע הן. קרבן העדה שבועות (פ"ד ה"י [כב:]): באיסורין גם רבי מאיר וגם חכמים סוברים שמכלל לאו אתה שומע הן. קרבן העדה כאן: גורס "דברי חכמים" במקום "דברי רבי מאיר", ואם כן איסורין שווים לממונות).
בבבלי שבועות לו. כתב שלרבי מאיר בממונות מכלל לאו אי אתה שומע הן ובאיסורים אתה שומע הן. אך בבבלי כאן (נדרים יא.) כתב שבנדרים נחלקו רבי מאיר וחכמים כמו בממונות, ופירשו הראשונים (ר"ן ד"ה דתנן ותוס' ד"ה דאי) שנדרים הם איסורא דאית ביה ממונא ולכן דינם כממונות⁹.

מקור לדבר הנדר, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור
 בבלי יג.
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ב ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לכך שנדר הוא כשיש בו ממש
 הילוכי עליך דיבורי עליך לא אמר כלום, למה שמתפיס את הנדר בדבר שאין בו ממש.
 נדר נדר - מה נדר שנאמר להלן (בערכין) דבר שיש בו ממש, אף נדר שנאמר כאן דבר שיש בו ממש.
בבבלי לא הובא לדין זה מקור.

⁹ בבבלי פשוט שלרבי מאיר מכלל לאו אי אתה שומע הן, ובירושלמי דין זה אינו פשוט. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יז.

בבלי יג:

נזירות בדבר שאין בו ממש – הילוכי ודיבורי

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ד ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – ואלו מותרין

בבלי יד: • פ"ב ה"א [ה:].

מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור

לה' - אין אדם אוסר עליו דבר אלא שהוא לה' (דבר הנדור ולא דבר האסור). תני דבית רב פליג, מניין לנדריים שהן מותרין לך מן השמיים ובני אדם נוהגין בהן באיסור שלא תהא נודר ומבטל, תלמוד לומר לא יחל דברו שלא יעשה דבריו חולין (לתנא דבי רב אע"פ שמדאורייתא מותר יש לנהוג בו איסור).

בבבלי (יג.) המקור לדבר הנדור הוא "ידור נדר", ואין דעה החולקת על דין זה.

פ"ב ה"א [ה:].

האוסר נכסיו על אחרים ולהיפך

אית תניי תני על נפשו לא על אחרים, אית תניי תני אפילו על אחרים. הוון בעי מימר מאן דמר (דאמר) על נפשו לא על אחרים לוסר (לאסור) נכסיו של אחרים, ומאן דמר אפילו על אחרים לוסר נכסיו על אחרים, הא ניכסי אחרים עליו לא (לכו"ע).

בבבלי לא הובאה המחלוקת בנכסי אחרים עליו. כמו כן בבבלי (מז.) מפורש שיכול לאסור נכסי אחרים על עצמו.

בבלי יד: • פ"ב ה"א [ה:].

מחלוקת בקונם איני משמשך, כיכר הזה עלי כאמא

אמר הכר הזה עלי כביאת אימא מהו? נישמענה מן הדא: האומר לאשתו קונם איני משמשך - רב אמר אסור ושמואל אמר מותר. מה מקיים שמואל (שמפורש במשנה שעובר) "בלא יחל דברו"? כאילו בל יחל דברו (מדרבנן).

בבבלי בפשטות קונם איני משמשך הוא לא יחל דברו מדאורייתא, כפשט המשנה. ובבבלי לא הובא כלל להתפיס כיכר באמא, אלא רק להתפיס בה אשה.

בבלי יד:

חשש שיעבור על הנדר למפרע

הירושלמי דן בזה בנדריים פ"ז ה"י [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יד:

מחלוקת בנודר בתורה ובכתוב בה

הירושלמי דן בזה בנדריים פ"א ה"ג [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טו: • פ"ב ה"א [ה:].

שבועה שלא אוכל ג' ימים

שבועה שלא אישן שלשה ימים - מלקין אותו וישן מיד, שבועה שלא אוכל שלשה ימים - ממתינים אותו עד שיאכל ומלקין אותו.

בבבלי הובא רק שבועה שלא אישן שלושה ימים.

בבלי טז: • פ"ב ה"ב [ו.].

המקורות שאין נשבעין לעבור על המצוה

להרע או להטיב, מה הטבה רשות אף הרעה רשות, יצא דבר של איסור בדבר של מצוה. הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) שוגג, הא המזיד לא. אשכח תני רבי ישמעאל אומר ככל היוצא מפיו יעשה, לא היוצא מפי שמים (גם במזיד).

בבבלי הביא שני מקורות - לא יחל דברו, להרע או להטיב. והסביר שצריך גם ללא וגם לקרבן.

שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו'
פ"ב ה"ג [ו.]
הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ג ה"ז [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא כמפורש בתורה
פ"ב ה"ג [ו.]
אינו חייב אלא אחת (בשבועה על שבועה), מכיון שהזכיר עליו שבועה עשאו כנבילה, מיכן ואילך כמיחל שבועות על האיסרין (כשבועה על דבר המפורש בתורה) ואין שבועות חלות על האיסרין.
בבבלי (ח.) הוא להיפך: המקור ששבועה לא חלה על דבר המפורש בתורה הוא שכבר מושבע ועומד מהר סיני ואין שבועה חלה על שבועה.

נזיר פעמיים ונשאל על אחת – בטלה השנייה
פ"ב ה"ג [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"ב [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

גם מלוח לשעה נקרא מלוח
פ"ב ה"ד [ז:]
בבלי יח. • פ"ב ה"ד [ז:]
הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) מלוח לעולם (שישאר מלוח תמיד), הא לשעה לא. אמר רבי יודן: מן מה דתנינן הרי עלי כבשר מלוח וכיין נסך, הדא אמרה מלוח לשעה מלוח הוא.
בבבלי לא הובא.

האומר כתרומת לחמי תודה
פ"ב ה"ד [ז:]
בבלי יח. • פ"ב ה"ד [ז:]
הרי עלי כתרומה אם כתרומת הלשכה נדר אסור - הא בתרומת תודה מותר. ואם של גורן מותר - הא בתרומת תודה אסור. הכא את אמר אסור והכא את אמר מותר? נישמענה מן הדא: כחלת אהרן וכתרומתו מותר - הא בתרומת תודה אסור.
בבבלי (יב:) גם כן דן מה הדין באומר כתרומת לחמי תודה, ותלוי בשני התירוצים שם.

תירוצים על הסתירה בסתם תרומה וחרם, "חרם עכך"
פ"ב ה"ד [ז:]
בבלי יח. • פ"ב ה"ד [ז:]
סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת, שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה - אבל אם היו מכירין סתם אסור. סתם חרמין ביהודה מותרין ובגליל אסורין, שאין בני גליל מכירין חרמי כהנים - אבל אם היו מכירין סתמן מותר. הכא את אמר מותר וכא (כאן) את אמר אסור? אמר רבי אלעזר: תרין תניין אינון (מחלוקת תנאים). אמר רבי ירמיה: חד תניי הוא, כמאן דמר (דאמר) סתם חרמין לבדק הבית, ברם כמאן דמר סתם חרמים לכהנים אפילו בגליל יהא מותר. רבי יוסי בשם רבי הילא: בגליל על ידי שרגילין בחרם עכך (חרמי שמים) את אמר אסור (ובאמת סתמן אסור), וביהודה על שאינן רגילין בחרם עכך את אומר מותר.
בבבלי תירץ רק שהיא מחלוקת תנאים. כמו כן בבבלי לא נקרא חרם עכך אלא חרם שמים.

מעשה באדם שכל חכם שלחו לחכם אחר
 בבלי כ. • פ"ב ה"ה [ז:]
 חד בר נש נדר באילין מיליין (באחד מהנדרים שאין נשאלים להם). אתא לגבי רבי מאיר, ושלחיה גבי רבי יודה, אמר ליה: אודעיה דאתית לגביי ושלחתיך לגביה (תודיע לרבי יהודה שאני שלחתיך אליו). אתא לגבי רבי יודה, ושלחיה לגביה רבי יוסי, אמר ליה: הודעיה דשלחך רבי מאיר לגביי ושלחתיך לגביה. אתא לגבי רבי יוסי, אמר ליה: אין לית קדמאי מישרי לך, לית חורן מישרי לך (אם רבי מאיר לא התיר לך, אף אחד אחר לא יתיר לך), דאית ליה אם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן. חזר ואתא קומי (לפני) רבי מאיר, אמר ליה: היתה ידע דהוא כן (שאף אחד לא יתיר לי), למה לא אמרת לי בקדמיתא? אמר ליה: חמיתך מיקל וחמרית עלך (החמרתי עליך שתצטרך ללכת מחכם אחד לחבירו).
בבלי לא הובא.

ביאה דרך סדין
 בבלי כ:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – ארבעה נדרים

מחלוקת אם ארבעת הנדרים צריכים שאלה
 בבלי כא: • פ"ג ה"א [ח:]
 רבי לעזר בשם רבי חייה רובה (רבה): אילו אינן צריכין היתר חכם, רב ושמואל תריהון אמרין: אילו הן צריכין היתר חכם (וקרבן העדה באחד מפירושו הגיה: אלו אין צריכים).
בבלי אמר רב יהודה אמר רב אסי אלו צריכים שאלה לחכם, ושמואל אמר שאין צריכים.

אם אמרו שהתכוונו לנדר ממש צריכים היתר
 בבלי כ: • פ"ג ה"א [ח:]
 הדא דאת אמר (זה שאין צריכים היתר נאמר) בשאינן מעמידים, אבל אם היו מעמידין (שאמרו שהתכוונו לנדר ממש) צריכין היתר חכם.
בבלי לא הובא.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז
 בבלי כב.
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ט ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות
 בבלי כב:
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"א [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

התנאי מועיל אם זוכרו בשעת הנדר
 בבלי כג: • פ"ג ה"א [ח:]
 ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר - בשלא התנה, אבל אם התנה (שהתנה שכל הנדרים ייבטלו אפילו אם לא יזכור את התנאי) אף על פי שאינו זכור.
בבלי הוא להיפך, שאם זכר את התנאי בשעת הנדר - עקר את התנאי.

אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו
 בבלי כה. • פ"ג ה"א [ח:]
 תניי (תנאי) בנדרים ואין תניי בשבועות. כהדא דתני: שבועות הדיינין כתניין (כתנאים) שבלינו, לא כתנויי שבלבכם (של הנשבע). אמר רבי יודה: כתניי שבליבו הוא משביעו,

ולמה הוא מתנה עמו (שמשיעיים אותו על דעתנו) מפני ההדיוטות שלא יאמרו יש תניין בשבועות.

בבבלי לא הובא שאין תנאי בשבועות, ובפשוטות משמע ממנו שיש תנאי בשבועות - "שלא על תנאי שבליבך אנו משיעין אותך". כמו כן ביאר שם שהטעם שמתנים איתו הוא משום קניא דרבא, שפרע לו את חובו בלי ידיעתו.

נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת אחת בבלי כד: • פ"ג ה"ב [ט.]
איפשר שלא עבר בה כעולי מצרים? (בתמיה, והרי אפשר שעברו, ואינו הבאי). אלא כן אנן קיימין בראייה אחת (מדובר שאמר שעברו בבת אחת כעולי מצרים, והוא הבאי).
בבבלי לא הובא.

מעשים על נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים בבלי כה: • פ"ג ה"ב [ט.]
והא חויה (נחש) דשבור מלכא בלע גמלין, בלע קרונין (בלע גמלים וקרונות). כד בעו מיקטלוניה מלון פחלין של גמלין תבן ויהבון בון גומרין ובלעון ומית (כשרצו להורגו מילאו עורות של גמלים תבן ושמם בהם גחלים ובלעם ומת)! אמר רבי יודה בר פזי אנא חמיה משך דחיוי עבד אורי (עורו) על תמני מססטולא (אורך עורו היה כשמונה מידות)! אמר רבי שמואל בר יעקב אנא חמית משך דחיוי סליק בדינין למלכותא (קרנן העדה: מרוב גודלו כיסה את עגלת המלכות. פני משה: מרוב גודלו הראו אותו למלך. ומכל הנ"ל מוכח שיש נחשים גדולים מאוד ואינו הבאי)! שמואל אמר: במרובע (נחש מרובע, והוא דברי הבאי).
בבבלי הקשה ממעשים דומים על נחשים גדולים, ותירץ שמואל "בטרוף". רש"י פירש "טרוף" - מנומר, הר"ן פירש שיש בו בקעים, ותוס' פירשו שהוא רחב ואינו עגול. ודברי הירושלמי כאן דומים לפירוש התוס'.

אין מרובע בבריות פ"ג ה"ב [ט.]
תני רשב"ג אומר: אין מרובע מששת ימי בראשית וכו'. אית דבעי מימר לא אמר רבן גמליאל (שאין מרובע) אלא בבריות, ותני כן: (יש) מרובע באוכלין, אין מרובע בבריות.
בבבלי לא הובא.

כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד פ"ג ה"ב [ט.]
שוא ושקר שניהן בדיבור אחד נאמר, מה שאין איפשר לפה לומר ולא לאוזן לשמוע. זכור ושמור שניהם בדבור אחד נאמרו וכו'. מחלליה מות יומת ושני כבשים בני שנה תמימים נאמרו בדיבור אחד וכו'. ערות אשת אחיך לא תגלה יבמה יבא עליה שניהן נאמרו בדיבור אחד. ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה למטה אחר וכל בת יורשת נחלה שניהן בדיבור אחד. גדילין תעשה לך לא תלבש שעטנז שניהן בדיבור אחד נאמרו.
בבבלי שבועות כ: כתוב רק לגבי שווא ושקר וזכור ושמור שנאמרו בדיבור אחד.

החילוק בין שבועת שווא לשקר פ"ג ה"ב [ט:]
שבועת שווא בשנשבע לשנות את הידוע לאדם (שנשבע ושיקר על דבר ידוע, כגון על איש שהוא אישה), שבועת שקר בשנשבע ומחליף (שנשבע ושיקר על דבר שאינו ידוע). אי זהו שווא ואי זהו שקר? רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן: ידוע לשנים זהו שבועת שקר, לשלשה זהו שבועת שווא.

בבלי (שבועות כא.) הובא החילוק בין ידוע לאדם למחליף, אך לא בין ידוע לשניים לידוע לשלושה.

בבלי כד. • פ"ג ה"ב [ט:]

שבועות הבאי

תני כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרות. והתני שבועות הבאי אסורות! רבי ירמיה בשם רבי פדת: כאן במעמידין (שאומר שהתכוון לשבועה ממש) וכאן בשאינן מעמידין. אמר רבי בא (אבא): אפילו תימא כאן וכאן במעמידין, כאן וכאן בשאינן מעמידין, כאן במיחל שבועה על נכסיו שבועת נכסי עלי נכסיו אסורין. **בבלי** גירסת גמרותינו היא ששבועות הבאי אסורות, ומסורת הש"ס הביא גירסא שמותרות.

בבלי כז. • פ"ג ה"ב [ט:]

שבועות זירוזין מותרות

כשם שנדרי זירוזין מותרין כך שבועות זירוזין מותרות. **בבלי** לא הובא.

בבלי כח. • פ"ג ה"ב [י.]

שבועות שגגות אסורות

זה חומר (חומרא) בשבועות מבנדרין, ששגגת שבועות אסורה ושגגת נדרין מותרת. **בבלי** שבועות שגגות מותרת.

בבלי כח. • פ"ג ה"ד [י:]

דינא דמלכותא דינא – אינו בירושלמי

אם היה דבר של יישוב - אסור.

בבלי הקשה שדינא דמלכותא דינא ואם כן אסור להיפטר מהמוכס, וכן בעוד מקומות הביא שדינא דמלכותא דינא והירושלמי לא הקשה זאת, ואף לא הביא כלל זה בשום מקום (וכן כתב בקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 23 שדינא דמלכותא דינא לא הובא בירושלמי כלל. אמנם קרבן העדה פירש "דבר של יישוב" - שאם הוא מוכס של מנהג המדינה אסור לברוח ממנו, ואם כן גם לירושלמי דינא דמלכותא דינא. אך הפני משה פירש באופן אחר).

בבלי כח.

יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כח.

תנאי בלב, דברים שבלב

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ח ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כח. • פ"ג ה"ד [יא.]

נשבעין להרגין ולחרמין ולמוכסין

לא תשבעו בשמי לשקר, נשבע את להרגין ולחרמין ולמוכסין. **בבלי** לבית הלל נשבעין להרגין ולבית שמאי לא.

בבלי כח.

יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות

הירושלמי דן בזה בנדריים פ"א ה"א [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם קדושות למפרע

בבלי כח: • פ"ג ה"ה [יא.]

טלית זו קרבן אם אינה נשרפת, ונקרעה - למפריע קדשו או מיכן ולבא (מכאן ולהבא)? מה נפיק מביניהון (למאי נפק"מ), נהנה מהן - אין תימר (אם תאמר) למפריע קדשו מעל, אין תימר מיכן ולבא לא מעל.

בבבלי לא הובא, ושיירי קרבן דן האם ספק זה תלוי בדין ברירה¹⁰.

הלך אחר לשון בני אדם – אינו בירושלמי

בבלי ל: • פ"ג ה"ז [יב.]

מאי טעמא דרבי מאיר? ועתה שני בניך הנולדים לך, וכבר נולדו. מאי טעמא דרבנין (רבנן)? הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו, ועדיין לא נולד.

בבבלי גם כן הביא את שני הפסוקים הללו, דחה שאי אפשר ללמוד מהם, והסיק שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם¹¹.

עשיו יכנס לגן עדן והקב"ה יוציא משם

בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יב.]

עתידי עשו הרשע לעטוף טליתו ולישב עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא, והקב"ה גוררו ומוציאו משם.

בבבלי לא הובא.

מה חמור יותר: שבת, מילה, עבודה זרה, חילול השם

בבלי לא: • פ"ג ה"ט [יב.]

בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו שהשבת שקולה כנגד כל המצוות שבתורה וכו'. אמר רבי אלעזר בי רבי אבונא: מצוות שבת מליא (המילה "מצוות" כתובה בתורה עם שני ווים) להודיעך שהיא שקולה כנגד כל מצוותיה של תורה והמילה דוחה אותה וכו' (ומוכח שמילה גדולה משבת). עבודה זרה קשה מכולם. אמר רבי יודה בר פזי: חילול השם קשה מכולן.

בבבלי לא השווה ביניהן.

מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה כשאינו כתוב בצידו

פ"ג ה"ט [יג.]

הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"א ה"ג [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ – אינו בירושלמי

בבלי לב.

עיין מה שכתבנו בפסחים פ"ו ה"ב [מב.].

השטן לא מקטרג ביום כיפור – אינו בירושלמי

בבלי לב:

עיין מה שכתבנו ביומא פ"א ה"ז [ז.].

¹⁰ בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

¹¹ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

פרק ד – אין בין המודר

מודר הנאת מאכל
 אמר רבי שמעון בן לקיש: כיני מתניתא (פירוש המשנה הוא) אין בין מודר הנייה (הנאה) מחבירו למודר הנייה (הנאת) מאכל מחבירו וכו' אבל משאילו כוסות.
בבלי הביא את ריש לקיש, דחה אותו והסיק שאמר "הנאה המביאה לידי מאכלך עלי", ולכן אפילו צנא בעלמא אסור¹².

מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד המלווה
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"ב [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

שילם עבור חובו של חבירו – מתי יכול לתובעו
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"ב [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו
 הירושלמי דן בזה בהוריות פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורם של תרגום, טעמים והכרעים
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גודל הלוחות
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ב [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא מכל אדם זוכה להתרפא
 לא מכל אדם זוכה להתרפות.
בבלי לא הובא.

תנאי על טובת הנאה
 המתקן פירותיו של חבירו שלא מדעתו, טובת הנייה (הנאת) מעשרותיו של מי? רבי אבהו אומר: של מתקן, רבי זעירא אומר: של בעל הפירות. רבי זעירא כדעתיה, דאמר רבי זעירא בשם רבי שמעון בן לקיש וכו'. מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש - ותרומתו ומעשרותיו של חבירו לדעתו (ואם טובת הנאה של בעל הפירות הרי הוא נהנה ממנו)! פתר לה בשלא יהא לו טובת הנייה בהן (כשהתנה שטובת ההנאה לא תהיה של בעל הפירות).
בבלי הקשה אותה קושיא אך לא תירץ כך, אלא תירץ שמשל בעל הכרי על של בעל הכרי, ולדעתו דבעל הכרי, באומר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום.

¹² דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מקור מפסוק להיתר לשכר מקרא
 ראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים, מה אני בחינם אף אתם בחינם. יכול (גם) מקרא ותרגום כן? תלמוד לומר חקים ומשפטים - חוקים ומשפטים אתם מלמדים בחנם ואי אתם מלמדין בחנם מקרא ותרגום.
בבלי לא הובא לכך פסוק אלא סברות - שכר שימור או שכר פיסוק טעמים.

שכר בטלה מותר
 וכן חמיי מתנייא נסבין אגריהון (מלמדי משנה שנוטלים שכר)! אמר רבי יודן בי רבי ישמעאל: שכר בטילן הן נוטלין.
בבלי לא הובא.

אגדות על ביקור חולים – אינן בירושלמי
בבלי האריך כאן (וכן בבבא מציעא ל: ובשבת יב:) באגדות על ביקור חולים, וכן שהמבקר את החולה נוטל אחד משישים בצערו (ובבבא מציעא ל: הגירסא: מחוליו), ושהשכינה שרויה למעלה ממיטתו של החולה¹³, ובירושלמי לא הובא.

הסברא דלא אדריה מן חיותיה – אינה בירושלמי
 מתניא בשאסר הרופא נכסיו עליו, אבל אם אסר החולה נכסיו עליו של רופא הוא חטא על נפשיה.
בבלי לגבי לבקר את החולה הביא סברא דלא אדריה מן חיותיה, ובירושלמי לא הובאה, ושיירי קרבן (כאן ולקמן ה"ה ד"ה ע"ד) אף הוכיח שהירושלמי חולק על סברא זו.

שבעה דברים נבראו קודם העולם – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בפסחים פ"ד ה"ד [כח].

לרבי מאיר אסור ללמדו אומנות
 על דעתיה דרבי מאיר אסור ללמדו (את המודר הנאה) אומנות. על דעתיה דרבי מאיר אסור ללמד עליו זכות (בדין).
בבלי לא הובא¹⁴.

מחלוקת במודר הנאה בשביעית
 רבי יוחנן פתר מתניתא: המודר הנאה מחבירו לפני שביעית - אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות, ובשביעית לא ירד לתוך שדהו ואוכל מן הפירות. ואם נדר בשביעית - יורד ואוכל. רבי שמעון בן לקיש פתר מתניתא: המודר הנייה (הנאה) מחבירו לפני שביעית - לא יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות, ואם נדר בשביעית - לא יורד בתוך שדהו אבל אוכל מן הפירות.

¹³ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.
¹⁴ דרך הירושלמי להחשיב יותר את לימוד האומנות, וייתכן שלכן הוא מחשיב אותה כהנאה שאסורה למודר הנאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

בבבלי היא מחלוקת רב ושמואל (שסוברים כרבי יוחנן בירושלמי) נגד רבי יוחנן וריש לקיש (שסוברים כריש לקיש בירושלמי).

מעשה שפרס בגדו על הגדיש ונעצרה האש
רבי יונה דכפר אימי פרס גולתיה (בגדו) על גדישא ונורא ערקת מינה.
בבבלי לא הובא.

מחלוקת האם המפקיר יכול לחזור בו
בבלי מד. • פ"ד ה"י [טז].
אית תניי תני חוזר בו (מהפקר), ואית תניי תני אינו חוזר בו. רבי חזקיה רבי אבהו בשם רשב"ל: מאן דמר (דאמר) חוזר כרבי יוסי, מאן דמר אינו חוזר כר"מ (רבנן).
בבבלי רצה לתלות את הרישא והסיפא של הברייטא (האם יכול לחזור בו) ברבי יוסי ורבנן, ודחה שאפשר להסביר את כל הברייטא או כרבי יוסי או כרבנן.¹⁵

מחלוקת במפקיר לזמן
בבלי מד. • פ"ד ה"י [טז].
עד כדון כשמבקירה (מפקירה) לזמן מרובה, אפילו הבקירה לזמן ממועט (פני משה: השאלה לרבי מאיר האם מודה שיכול לחזור בו. קרבן העדה: השאלה לרבי יוסי האם מודה שלא יכול לחזור בו)? נישמענה מן הדא: המבקיר שדהו שלשה ימים חוזר. אמר רבי זעירא: לא אמר אלא שלשה, הא לאחר שלשה אינו חוזר בו. תני רבי שמעון דיינא קומי (לפני) רבי זעירא: אפילו לאחר שלשה חוזר בו. אמר ליה: מכיון דאת אמר לאחר שלשה חוזר בו היא לאחר שלשה היא לאחר כמה ימים.
בבבלי לא שאל זאת, אך הביא את הברייטא שמחלקת בין זמן מרובה לזמן מועט (גם הירושלמי הביאה שם בהמשך), ותלוי בתירוצי הגמרא האם הברייטא כרבי יוסי או כרבנן.

דעה שהפקר בפני עשרה
בבלי מה. • פ"ד ה"י [טז].
רבי יונה רבי אבא רבי חייה בשם רבי שמעון בן יצחק: המבקיר (מפקיר) שדה לעשרה (בפני עשרה) בני אדם אינו חוזר בו וכו'. אמר ליה וכו': בפני שלשה אינו חוזר בו ופטור מן המעשרות.
בבבלי לא הובאה הדעה שבפני עשרה. והבבלי הוסיף דעה שמדאורייתא בפני אחד.

פרק ה – השותפין

גדר בעלות בשותפין וברירה
בבלי מה: • פ"ה ה"א [יז].
רבנין (רבנן) אמרין: כל טפח וטפח של שותפין הוא (אין ברירה), רבי ליעזר בן יעקב אומר: זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו (יש ברירה).
בבבלי בבא קמא נא: גם כן פירש שנחלקו האם יש ברירה, אך הלשון "כל טפח וטפח של שותפין" אינה בבבלי (אמנם שיירי קרבן כתב שמהירושלמי משמע שלא נחלקו בדין ברירה אלא בדין ויתור במודר הנאה). והאחרונים האריכו בגדר שותפות למ"ד אין ברירה, האם כל אחד בעלים על כל הנכס או שכל אחד בעלים על חלקו (קובץ שיעורים בבא בתרא אות תד, גר"ט

¹⁵ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

סי' קצב, אבן האזל שכנים פ"ב ה"י ד"ה איברא, ועוד), ומלשון הירושלמי משמע שכל אחד בעלים על כולו.

חכמים וראב"י נחלקו גם ביש בה כדי חלוקה בבלי מו: • פ"ה ה"א [יז].
אם היתה חצר חלוקה פסיפס (מסיפס, מחיצה) אף רבנין מודיי (גם רבנן מודים לרבי אליעזר בן יעקב שזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו).

בבבלי הסיק שמחלוקתם רק באין בה כדי חלוקה, אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור, והמפרשים (שיירי קרבן ויפה עיניים) הוכיחו מהירושלמי כאן שנחלקו גם ביש בה כדי חלוקה אם אין בה מסיפס. החילוק אם יש בה מסיפס לא הוזכר בבבלי.

ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י בבלי מד: • פ"ה ה"א [יז].
לא צורכא דלא התנו ביניהן על מנת לוותר, מה אמר בה רבי אליעזר בן יעקב?
בבבלי בבא בתרא נז: ביאר שהמשנה כרבי אליעזר הסובר שוויתור אסור במודר הנאה.

כבוד בנות ישראל לכבס בחצר פ"ה ה"א [יז].
בכל השותפין מעכבין זה על זה בחצר, חוץ מן הכביסה מפני כבוד בנות ישראל (שכבודן לכבס בחצר ולא בנהר).
בבבלי בבא בתרא נז: הלשון: שאין דרכן של בנות ישראל להתבזות על הכביסה¹⁶.

שותפין חייבים בנזקין בחצר פ"ה ה"א [יז].
השותפין קונין זה מזה בחצר וחייבין זה בניזקי זה.
בבבלי בבא קמא יג: היא מחלוקת האם שותפים חייבים בנזקים בחצר.

במדיר אחד מהשוק לא כופין למכור בבלי מו: • פ"ה ה"ב [יח].
היה אחד מן השוק כו' - ולא תנינן כופין (המשנה כתבה שכופין רק כשמדיר את שותפו ולא כשמדיר אחד מהשוק).
בבבלי לא הובא.

איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן האיסור פ"ה ה"ד [יח].
קונם שאיני נהנה לך לנשאל לו עליך - נשאל על הראשון ואינו נשאל על השיני (כשנשאל על הראשון ממילא גם השני הותר ואין צריך להישאל עליו), אית תניי תני: נשאל בין על הראשון בין על השיני. שמואל בריה דרבי יוסף בי רבי בון אמר: כמאן דאמר לאחר האיסור (לדעה שהולכים אחר זמן האיסור הם שני נדרים נפרדים), כברם מאן דאמר לאחר הנדר - נדר שבטל מקצתו בטל כולו (לדעה שהולכים אחר זמן הנדר הוא נדר אחד).
בבבלי צ: נשאל על הראשון ואח"כ על השני, שהם שני נדרים נפרדים.

¹⁶ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (מפני כבודן) במקום שלילית בבבלי (שאינן דרכן להתבזות). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

הנודר מבני העיר ומיושבי העיר פ"ה ה"ד [יח:]
הנודר מבני העיר ובא אחר וישב שם שלושים יום מותר בו, מיושבי העיר ובא אחר וישב שם שלושים יום אסור בו.
בבבלי דין זה לא הובא בנדריים אלא בבבא בתרא ח. וסנהדרין קיב¹⁷.

נדר של רבים ונדר ברבים פ"ה ה"ד [יח:]
נדר של רבים (שרבים נדרו) אין לו היתר, הנודר ברבים אין לו היתר.
בבבלי גיטין לו. נדר שהודר ברבים - היא מחלוקת אם יש לו הפרה, נדר על דעת רבים - לכו"ע אין לו הפרה, נדר של רבים - לא הוזכר בבבלי כלל.

המודר בפניו נשאל בפניו, האם לפרוט את החטא ביום כיפור פ"ה ה"ד [יח:]
המודר הנייה (הנאה) מחבירו בפניו לא ישאל לו אלא בפניו וכו', רבי יוחנן אמר: מפני הבושה (להענישו שיתבייש), רבי יהושע בן לוי אמר: מפני החשד. ואתיין אילין פלוגותא כאילין פלוגותא (ומחלוקת הנ"ל תלויה במחלוקת הבאה) דתני יום הכיפורים צריך לפרוט את מעשיו (להענישו שיתבייש) דברי רבי יודה בן בתירה, רבי עקיבה אומר: אינו צריך לפרוט את החטא.
בבבלי סה. כתב שהמודר מחבירו אין נשאלין לו אלא בפניו, ולא רק אם נדר בפניו. בבבלי ז: חילק לגבי נידוי שאם נידוהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. ביומא פו: הביא את המחלוקת האם לפרוט את החטא, אך הבבלי לא קישר בין שתי המחלוקות הללו¹⁸.

רחבה שדרך הרבים מפסקתה בבלי מח. • פ"ה ה"ה [יט:]
רחבה שדרך הרבים מפסקתה - כעולי בבל היא.
בבבלי לא חילק אם דרך הרבים מפסקתה, ובפשטות היא כשאר רחבה שהיא של אותה העיר.

תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל פ"ה ה"ו [יט:]
שמונים זוג של תלמידים היו לו להלל הזקן, גדול שבהן יונתן בן עוזיאל והקטן שבהן רבן יוחנן בן זכאי.
בבבלי סוכה כח. ובבא בתרא קלד. הם "שמונים תלמידים" ולא שמונים זוגות, ומחולקים לשלושים גדולים שלושים קטנים ועשרים בינוניים, והוסיף שרבן יוחנן בן זכאי לא הניח מקרא משנה גמרא וכו' שיחת שדים שיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת ומעשה מרכבה¹⁹.

¹⁷ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה, ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

¹⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

¹⁹ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים (וכן כאן לגבי שיחת שדים ומלאכי השרת), והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

אביו של יונתן בן עוזיאל הדירו מנכסיו, שמאי – שמי פ"ה ה"ו [יט:]
 יונתן בר עוזיאל הדירו אביו מנכסיו, ועמד וכתב לשמי (שמאי הזקן). מה עשה שמי?
 מכר מקצת והקדיש מקצת ונתן לו מתנה את השאר, ואמר כל מי שיבוא ויערער על
 המתנה הזאת יוציא מיד הלקוחות ומיד ההקדש, ואחר כך יוציא מיד זה.
בבלי בבא בתרא קלג: המעשה שונה: אדם אחד כתב את נכסיו ליונתן בן עוזיאל,
 ובא שמאי להתווכח עימו. בבלי נכתב "שמאי", ובירושלמי בחלק מהמקומות נכתב
 "שמי".

פרק ו – הנודר מן המבושל

גדר מבושל – שלוק או צלוי פ"ו ה"א [יט:]
 מתניתא אמרה שהשלוק קרוי מבושל, דתנינן: היה מבשל את השלמים או שולק.
 וקרייא (ופסוק) שהצלוי קרוי מבושל: ויבשלו את הפסח באש.
בבלי לא הובא.

יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה בבלי מט. • פ"ו ה"א [כ.].
 אמר רבי יוחנן: הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם, אמר רבי יאשיה: הלכו בנדרים אחר
 לשון תורה (ולקמן פ"ז ה"ו [כה:] וכן פ"ח ה"א [כו.]. אף הקשו על הדעה שהלך אחר לשון בני אדם. כמו
 כן בפ"ח ה"א [כו.]. הסיק שהמשנה סוברת שהלך אחר לשון תורה).
בבלי היתה ה"א שיש בזה מחלוקת²⁰, אך למסקנה לכר"ע הולכים אחר לשון בני
 אדם²¹.

מנהגי דרך ארץ בסעודה – אינם בירושלמי בבלי מט. • פ"ו ה"א [כ.].
בבלי דן כאן במנהגי דרך ארץ בסעודה, ובירושלמי לא הובא²².

אין קל וחומר בנדרים פ"ו ה"א [כ.].
 הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר בעבה? נישמענה מן הדא: אסור במעשה קדירה
 רך ומותר בעבה - מה אם תבשיל שהוא נאסר בצלוי ובשלוק מותר בעבה, מבושל
 שהוא מותר בצלוי ובשלוק אינו דין שיהא מותר בעבה? ויש קל וחומר בנדרים?
 (בתמיה, לא שייך בזה ק"ו כי דין זה תלוי בלשון בני אדם).
בבלי לא הובא.

מעשים בחכמים שיצאו מבתיהם ללמוד – אינם בירושלמי בבלי נ.
 עיין מה שכתבנו בכתובות פ"ה ה"ז [לז.].

²⁰ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף
 סב.

²¹ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין
 בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

²² דרך הבבלי לדון במנהגי דרך ארץ בסעודה, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף נד.

המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה
בבלי נ.
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ז ה"א [לד.], ועיין מה שכתבנו שם.

אשת ר"ע מכרה את שערך בשביל שילמד
בבלי נ.
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ו ה"א [לד.], ועיין מה שכתבנו שם.

גם מלוח לשעה נקרא מלוח
פ"ו ה"ג [כ:]
הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ב ה"ד [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר מטריט טרופה
בבלי נא: • פ"ו ה"ג [כ:]
הנודר מטריט טרופה מותר בציר ובמורייס.
בבבלי במשנה הגירסא היא "אסור בציר ובמורייס", וכן גרסו רש"י והרא"ש, אך הר"ן גרס כירושלמי, וכן גירסת המשנה שבמשניות.

גדר דג קטן
בבלי נא: • פ"ו ה"ג [כ:]
אי זהו קטן ואי זהו גדול? יבא כ"י דמר (כמו שאמר) רבי זעירא כל נון דנא אכיל פחות מן ליטרא כילביד (פחות ממשקל ליטרא הוא קטן) אנא טעים, והכא כן.
בבבלי לא הובא.

מחלוקת רבי יוסי וחכמים בקומא דחלבא
בבלי נב: • פ"ו ה"ד [כא].
מה טעמא דרבי יוסי (שהנודר מהחלב מותר בקום)? שם אביו קרוי עליה. על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר ביין מבושל, חמרא מבשלא.
בבבלי מבאר שרבי יוסי וחכמים לא נחלקו כלל, אלא שבאתרא דרבנן קראו לקום קום, ובאתרא דרבי יוסי קראו לקום קומא דחלבא. ובירושלמי כאן מוכח שזו מחלוקת.

טבל הוא דבר שיש לו מתירין
פ"ו ה"ד [כא].
כל דבר שיש לו מתירין, כגון טבל ומעשר שני והקדש והחדש.
בבבלי לא כתב בפירוש האם טבל הוא דבר שיש לו מתירין או לא. ושיירי קרבן (כאן) דן האם מהגמרא עבודה זרה עג: מוכח שהוא דבר שיש לו מתירין או לא.

נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא
פ"ו ה"ד [כא].
אילין נדרין מה את עביד להון - כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין?
מסתברא מיעבדינן כדבר שיש לו מתירין? (בתמיה). דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו (ואם כן היא לא התרה של דבר שהיה אסור). אמרו: אינו עוקר אלא מיכן ולהבא (עיקר העקירה היא מכאן ולהבא, שהיה אסור עד עתה, ואם כן הוא דבר שיש לו מתירין).
בבבלי כתובות עד: הובא רק שחכם עוקר את הנדר מעיקרו, ולא דן אם הוא נחשב מכאן ולהבא. בנדרים נט. כתב שנדר הוא דשיל"מ כי מצוה להישאל עליו, ולא קישר זאת לגדרי ההתרה (הגר"ש שקאפ כתובות סי' א דן באריכות בירושלמי הזה ובגדרי התרה למפרע).

כללים בדברים שדרכן להאכל
בבלי נב: • פ"ו ה"ו [כא].
תני רבי שמעון בן אלעזר אומר: קונם כל דבר שדרכו לאוכלו דרך היוצא ליאכל - נדר בו מותר ביוצא ממנו, נדר ביוצא ממנו מותר בו. מה אית לך (מהם)? כגון זתים וענבים.

וכל דבר שדרכן ליאכל ואין דרך היוצא ממנו ליאכל - נדר בו מותר ביוצא ממנו. מה אית לך? כגון אילין תותיאי. וכל דבר שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל - נדר בו לא נתכוון אלא ביוצא ממנו. מה אית לך? אמר רבי יוסי בי רבי בון זירעוני גינה שאינן נאכלין (וכן לקמן פ"ז ה"ג [כה.]) דעת רבי שמעון בן אלעזר לגבי כסות והיוצא ממנה).
בבלי לא הובא.

שם אביו ושם בנו בנדרים
בבלי נג. • פ"ו ה"ז [כא:]
מאי טעמא דרבי יוסי (שאוסר קומא דחלבא)? שם אביו קרוי עליו. מאי טעמא דרבי יהודה בן בתירה (שאוסר דבש תמרין)? שם בנו קרוי עליו. מסתברא רבי יודה בן בתירה יודי (יודה) לרבי יוסי, רבי יוסי לא יודי לרבי יודה בן בתירה.
בבלי נב: לגבי קומא דחלבא ביאר שהוא משום שנקרא קומא דחלבא, ובדף נג. לגבי דבש תמרין לא ביאר את הטעם²³.

רבי התיר להביא ירק מחו"ל
בבלי נג: • פ"ו ה"ח [כב.].
הדא דאית אמר (ההיתר בירקות גינה בשביעית היה רק) עד שלא התיר רבי להביא ירקות מחוצה לארץ לארץ, אבל משהתיר רבי להביא מחוצה לארץ לארץ היא שביעית היא שאר שני שבוע.
בבלי (כאן, ובנוסח דומה גם בסנהדרין יב.) אינו היתר של רבי, אלא היא מחלוקת תנאים, ויש מקומות שהתירו ויש מקומות שאסרו (בטעם שרבי התיר זאת - הירושלמי דן בבבא בתרא פ"ט ה"ה [כט.], ועיין מה שכתבנו שם).

סוגיית עיבור השנה
בבלי נג. • פ"ו ה"ח [כב.-כג:]
תני אין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית, ואם עיברה הרי זה מעוברת וכו' (ומאריך הרבה בסוגיית עיבור השנה).
בבלי לא דן כאן בעיבור השנה אלא בסנהדרין (יא.-יג.) ובירושלמי דן בזה גם כאן וגם בסנהדרין (פ"א ה"ב [ג:]).

גולגולתו של ארוונה היבוסי נמצאה תחת המזבח
פ"ו ה"ח [כב:]
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ט ה"א [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם חזקיהו דאג לטהרה
פ"ו ה"ח [כב:]
כתיב בכל לבבו הכין לדרוש האלהים אל אבותיו וגו' (על חזקיהו) - רבי סימון בר זבדי ורבי שמואל בר נחמן, חד אמר: אפילו כמה עשה לטהרת הקודש לא יצא ידי טהרת הקודש (השתדל לטהר ולא הצליח). וחרנה (והאחר) אמר: אפילו כל מעשים טובים שעשה לא יצא כדי טהרת הקודש (בעניין הטהרה לא השתדל כלל).
בבלי סנהדרין צד: מובא שחזקיהו הכריח את כולם לעסוק בתורה, וכולם היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה.

²³ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

טבלה של רפואות

פ"ו ה"ח [כב:]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ט ה"א [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם

פ"ו ה"ח [כב:]

הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ג ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

טעו בחשבון העיבור

פ"ו ה"ח [כג.]

אותה השנה נתקלקלה (טעו בחשבון העיבור).

בבלי לא הובא²⁴.

חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו שיפסיק

פ"ו ה"ח [כג.]

חנניה בן אחי רבי יהושע עיבר בחוצה לארץ. שלח ליה רבי תלת איגרון (אגרות) גבי רבי יצחק ורבי נתן, בחדא כתב: לקדושת חנניה (שיבח אותו), ובחדא כתב: גדיים שהינחתה (בארץ ישראל) נעשו תישים, ובחדא כתב: אם אין את מקבל עליך צא לך למדבר האטד ותהא שוחט ונחונין זורק. קדמיתא ואיקרון (כשקרא את האיגרת הראשונה כיבד את רבי יצחק ורבי נתן), תינייתא ואיקרון, תליתייא בעי מבסרתון (רצה לבזותם), אמרין ליה: לית את יכיל דכבר איקרתנן (שכבר כיבדתנו). קם רבי יצחק וקרא כתיב באורייתא אלה מועדי חנניה בן אחי רבי יהושע? אמרין ליה (ענו לו הציבור): מועדי ה'! אמר לון: גבן (אצלנו בארץ ישראל הם מועדי ה'). קם רבי נתן ואשלם: כי מבבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקוד? אמרין ליה: כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם! אמר לון: גבן. אזל (חנניה) וקבל עליה גבי רבי יהודה בן בתירה לנציבין. אמר ליה (רבי יהודה בן בתירה לחנניה): אחריהם, אחריהם. אמר ליה: לינה (איני, כמו: לית אנא) ידע מה שבקית תמן? מאן מודע לי דאינון חכמין מחשבה דכוותי (אולי אלו שבארץ ישראל אינם חכמים כמותי)? (ענה לו רבי יהודה בן בתירה) מכיון דו אמר (שאמר) לא חכמין דכוותי ישמעון ליה? מכיון שאינון חכמין מחשבה דכוותי ישמע להון (מספק עליך לשמוע להם, שהם בארץ ישראל)! קם (רבי יהודה בן בתירה) ורכב סוסיא (להודיע לכל הגולה שיקבעו את המועדות ע"פ ארץ ישראל), הן דמטא מטא, הן דלא מטא נוהגין בקילקול (להיכן שהגיע שמעו לו, ולהיכן שלא עדיין נוהגים בקילקול כחנניה).

בבלי ברכות סג. המעשה מובא בכמה שינויים: לא מובא שרבי שלח אליו אלא סתם שלחו אליו מארץ ישראל, ולא רבי יצחק ורבי נתן אלא רבי יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל, ולא הוזכרו אגרות אלא אמרו לו זאת בע"פ, ומה שטיהר הוא טימאו הם ולהיפך, ולא הוזכר רבי יהודה בן בתירה, אלא שכל בני הגולה קיבלו את דבריהם (ובכתובות פ"ב ה"ו [יג.] הובא שחנניה נענש על זה שבנות שמואל, שהיו מזרעו, מתו. ועיין מה שכתבנו שם).

יושבי ארץ ישראל חביבים יותר

פ"ו ה"ח [כג:]

אמר הקב"ה וכו': חביבה עלי כת קטנה שבארץ ישראל מסנהדרין גדולה שבחוצה לארץ.

בבלי לא הובא²⁵.

²⁴ הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מ.

בית דין משפיעים על הבתולים

פ"ו ה"ח [כג:]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"ב [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

שם אביו קרוי עליו בנדרים

בבלי נג: • פ"ו ה"ט [כג:]

מה טעמא דרבי יוסי (שמתיר בגריסים)? שם אביו קרוי עליו.

בבבלי לא הובא.²⁶

פרק ז – הנודר מן הירק**סברותיהם של ר"ע וחכמים**

בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:]

מיסבר סבר רבי עקיבה מצאתי ולא מצאתי (משום ששליח נמלך), מעתה הנודר מן הבשר יהא אסור בבשר דגים וחגבים, שכן אדם אומר לחבירו קח לנו בשר והוא אומר לחבירו לא מצאתי אלא דגים! אלא רבי עקיבה סבר מימר הדילועין בכלל ירק ורבנין (רבנן) אמרין אין הדילועין בכלל ירק.

בבבלי נשאר בהסבר שמחלוקתם משום שהשליח נמלך.²⁷

נחלקו גם בממונות, הפקר והקדש

בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:]

אף למידת הדין כן, ירק גינה זה מכור והיו שם דילועין - על דעתיה דרבי עקיבה מכורין, על דעתון דרבנין (רבנן) אינן מכורין. ובהבקר (הפקר) ובהקדש כן.

בבבלי לא הובא.²⁸

האם הנודר מבשר מותר בעופות

בבלי נד: • פ"ז ה"א [כד:]

דתני: הנודר מן הבשר אסור בכל מין בשר ומותר בראש ובכרעים ובקנה ובלב ובכבד ומותר בבשר דגים וחגבים, וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: קרבייא (קרביים) לאו בשר ואכליהון לאו אינש.

בבבלי הוסיף בדעת רשב"ג שמותר גם בעופות.

מחלוקת אם הנודר מתירוש מותר ביין

פ"ז ה"א [כד:]

הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין - כמאן דאמר הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם (ובלשון בני אדם תירוש אינו יין), ברם כמאן דאמר הילכו בנדרים אחר לשון תורה - התורה קראת אותו תירוש, תירושך זה היין (ואסור).

²⁵ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

²⁶ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

²⁷ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ולכן תולה בנמלך ולא נמלך, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר, ולכן תולה בשאלה האם דלועין בכלל ירק. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

²⁸ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבבלי יומא עו: לכו"ע מותר ביין משום שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ואין דעה שחולקת²⁹.

האומר פת תורה פ"ז ה"ב [כד:]
אם באומר פת תורה (פת ע"פ לשון התורה), מעתה אף האומר תבואת תורה וכו'.
בבבלי לא הובא המושג "פת תורה".

הלשון "עניצי פשתן" בבלי נה: • פ"ז ה"ג [כד:]
פשתן עולה עלי - מותר לכסות בעניצי פשתן.
בבבלי במשנה הגירסא: אניצי פשתן.

כללים בדברים שדרכן להתכסות בבלי נה: • פ"ז ה"ג [כה:]
רבי שמעון בן אלעזר אומר: אמר קונם כל דבר שדרכו להתכסות ודרך היוצא ממנו להתכסות כדרכו מותר ביוצא ממנו, נדר ביוצא ממנו מותר בו. מה אית לך (מהו)? כגון אילין שלחיה (עורות, והיוצא מהם הוא הצמר). כל שדרכו להתכסות ואין דרך היוצא ממנו להתכסות - נדר בו מותר ביוצא ממנו, נדר ביוצא ממנו אסור בו. מה אית לך? כגון אילין סוסרנה (עור שאין הדרך להתכסות ביוצא ממנו). וכל דבר שאין דרכו להתכסות ודרך היוצא ממנו להתכסות - נדר בו לא נתכוון אלא ביוצא ממנו. מה אית לך? אמר רבי יוסי בי רבי בון: כגון הדין צמר גפן (וכן לעיל פ"ו ה"ו [כא:]). דעת רבי שמעון בן אלעזר לגבי מאכל והיוצא ממנו).
בבבלי לא הובא.

חילוק בין עיר לכפר בבלי נו: • פ"ז ה"ד [כה:]
נראין דברי רבי מאיר בעירוני (אצל בני העיר העלייה אינה טפילה לבית).
בבבלי לא הובא.

דחיה ללימוד מיריחו שעיבורה של עיר כעיר בבלי נו: • פ"ז ה"ו [כה:]
ומנין שעיבורה של עיר כעיר? כתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו, וכי ביריחו היה? כתיב ויריחו סוגרת ומסוגרת ואת אמר אכין (כך)? אמר רבי יודן בר שלום: בעיבורה היה (ומוכח שעיבור העיר מחשב כעיר עצמה). רבי אבון בשם רבי אחא: הוה יריחו (אין ראייה, שבאמת היה ביריחו עצמה - פני משה: והיה בה אחר שנכבשה, קרבן העדה: והיה בבתים שהיו מחוץ לחומה).
בבבלי הביא את הראיה מיריחו ולא דחה אותה.

מקשה על הדעה שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם בבלי נו: • פ"ז ה"ו [כה:]
רבי מנא בעי: לית הדא (המשנה) פליגא על רבי יוחנן, דרבי יוחנן אמר הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם? (ומתרץ).
בבבלי פשוט שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ולא הקשה על זה³⁰.

²⁹ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.
³⁰ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ושיטת הירושלמי להסביר את לשון הנדר. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

חשש שיעבור על הנדר למפרע
 ובבלי נז. • פ"ז ה"י [כה:]
 ואסור ליהנות ממנה מכבר, שמא תלך אחר הפסח ונמצאת הנייתו (הנאתו) למפרע.
בבבלי יד: היא מחלוקת אמוראים האם חוששים שיעבור למפרע, והביאו ראיה
 ממשנה זו ודחו אותה.

נדר הוא דשיל"מ כי עיקר ההיתר הוא מכאן ולהבא
 בבלי נט.
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ד [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז
 בבלי נט.
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ט ה"א [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ח – קונם יין

יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה
 פ"ח ה"א [כו:]
 הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בנדרים פ"ו ה"א [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

ראש השנה לנדרים – ניסן או תשרי
 בבלי ס. • פ"ח ה"א [כו:]
 הדא אמרה ניסן ראש השנה לנדרים! תשרי ראש השנה לנדרים וכו' (דוחה את הראייה).
בבבלי ראש השנה יב: היתה ה"א בלשון שאלה - אולי ניסן יהיה ראש השנה לנדרים,
 והשיב שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובלשונם תשרי הוא ראש השנה³¹.

אסור להתענות בשבת
 פ"ח ה"א [כו:]
 הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ג ה"א [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

נדר תענית עד שיסיים לימודו
 פ"ח ה"א [כו:]
 דרבי יוחנן אמר הריני בתענית עד דחסל פירקי, עד דניחסל פרשתי (עד שאגמור ללמוד
 את לימודי).
בבבלי ח. כתב שמותר לאדם להישבע כדי לזרז את עצמו לדבר מצווה, אך לא הביא
 מעשים על כך.

צום ביום שמת בו תלמיד חכם
 פ"ח ה"א [כו:]
 הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם במועד קטן פ"ג ה"ז [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

שכח ואכל בתענית
 פ"ח ה"א [כו:]
 נדר להתענות ושכח ואכל כזית - איבד תעניתו. רבי בא (אבא) בשם רבנין דתמן (חכמי
 בבל): והוא שאמר יום סתם, הא אם אמר יום זה מתענה ומשלים.
בבבלי לא הובא.

³¹ שיטת הבבלי ללכת בנדרים רק אחר לשון בני אדם, ולשיטת הירושלמי אין זה פשוט. עיין בפרק
 "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יד.

דיני טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית פ"ח ה"א [כו:]
הא מטעמיתה (טעימה) אין בה (אינה נחשבת אכילה) לא משום ברכה ולא משום גזל ולא משום דמאי ולא משום הפסק תענית.
בבלי ברכות יד. כתב זאת רק לגבי ברכה ותענית, וכן חילק שהוא רק עד שיעור רביעית.

צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות, שלוש מאות צומות פ"ח ה"א [כו:]
הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ב ה"ב [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז בבלי ס:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ט ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי זעירא קינטר את רבי ירמיה פ"ח ה"ב [כו:]
רבי ירמיה בעי קומי (לפני) רבי זעירה: מחלפה שיטתיה דרבי יוסי תמן הוא אמר עד שיצאו כל הרשויות הגדולות עד שיצאו כל הרשויות הקטנות וכא (כאן) הוא אמר הכין? אמר ליה: משמת בן עזאי ובן זומא בטלו השקדנים, לא עמד שוקד (לדקדק במשנה) עד שעמד ירמיה (אמר זאת כדי לקנטרו).
בבלי לא הובא.

יובל יכול לחול באמצע השמיטה בבלי סא.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני נדרים תלויים בדיני שאילת גשמים בבלי סג. • פ"ח ה"ה [כו:]
רבי מאיר כדעתיה ורבי יהודה כדעתיה, דתנינן תמן עד אימתי שואלין את הגשמים, רבי יודה אומר עד שיעבור הפסח, רבי מאיר אומר עד שיצא ניסן.
בבלי לא תלה את דיני נדרים בדיני שאילת גשמים³².

נדר שנה לאחר שהתעברה בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח].
והוא שנדר ואחר כן עיברו (אסור רק עד אדר הראשון), אבל אם עיברו ואחר כן נדר לא בדא (בזה אסור עד אדר השני).
בבלי לא הובא.

דימוי דיני נדרים לשכירות בתים בבלי סג. • פ"ח ה"ו [כח].
לעניין שכר בתים לא שנייא זה אומר אדר הראשון וזה אומר אדר השני (השני) יחלקו חדש העיבור. איתא חמי, לנדרים לית את חשיש (אינך חושש) ולממון את חשש? וכו'.
בבלי לא דימה את דיני נדרים לדיני שכירות בתים³³.

³² דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

³³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

באדר שני כותב ת"ו
ולעניין שטרות כותבין באדר הראשון ובאדר השני (השני), אלא שכותבין אדר השני תיניין. רבי יודה אומר: אדר השני כותב ת"ו (קיצור של "תיניין") ודיו.
בבבלי רבי מאיר אומר שבאדר הראשון כותב אדר הראשון ובאדר השני כותב אדר סתם, ורבי יהודה אומר שבאדר הראשון כותב אדר סתם ובאדר השני כותב תיניין (לפי הירושלמי רבי יהודה לשיטתו שמשמש בראשי תיבות, כמו דצ"ך עד"ש באח"ב בהגדה של פסח, וזד"ד יה"ז (שיעוריהם של שתי הלחם ולחם הפנים) במנחות צו.).

הנודר הנאה מבת אחותו – היא דעת ר"י
היו מסרבין בו לשאת את בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש את אשתו ואמר קונם אשתי נהנית לי לעולם - הרי אילו מותרות ליהנות לו שלא נתכוון זה אלא לשם אישות - אמר רבי יוסי: רבי יודה היא, דרבי יודה אמר (לעיל במשנה פ"ז ה"ג [כד:]: ובבלי נה: לגבי הנודר מצמר ופשתן) הכל לפי הנדר. וכן המגרש את אשתו כו' - אמר רבי יוסי: דרבי יודה היא, דרבי יודה אמר הכל לפי הנדר.
בבבלי לא קישר זאת לרבי יהודה שם.

המשביע עובר ולא המושבע
ההן דמשבע לחבריה דלא ייכול, ההן אוכל וההן עבר (למושבע מותר לאכול, והמשביע יעבור על האיסור).
בבבלי לא הובא.

פרק ט – רבי אליעזר

טעם המחלוקת בכבוד אביו
רבנין (רבנן) אמרין חזקה שאדם מעמיד בכבוד אביו ואמו (חוששים שישקר ויאמר שלא היה נודר, ובאמת היה נודר, ולכן לא פותחים לו), רבי אליעזר אומר: פעמים מעמיד ופעמים אינו מעמיד (לא חוששים שישקר).
בבבלי לא פירש מה טעמם של רבי אליעזר וחכמים.

כבוד רבו
הכל מודין בכבוד רבו שאינו מעמיד (אפשר לפתוח), דתנינן ומורא רבך כמורא שמים.
בבבלי לא הובא.

האם פותחים בנולד – פירוש "אם כן אין נדרים"
אם כן אין נדרים וכו' - אם אומר את כן נמצאת עוקר פרשת נדרים מן התורה.
בבבלי היא מחלוקת: אביי פירש אם כן אין נדרים ניתרין יפה, ורבא פירש אם כן אין נדרים נשאלין לחכם. בדעת הירושלמי - מראה הפנים פירש כרבא, והיפה עיניי כתב שאפשר לפרשו גם כאביי.

הנודר כאילו בנה במה לע"ז, השומע ליצרו כאילו עובר ע"ז פ"ט ה"א [בט:]
 שהנודר כבונה במה והמקיימו כמקריב עליו וכו'. וקשיא, עבודה זרה בסקילה והנדרים בלא תעשה, ואת אמר אכן (שהנודר כאילו בנה במה לע"ז)? לית לך אלא כיי דמר (כמו שאמר) רבי ינאי כל השומע ליצרו כילו (כאילו) עובר עבודה זרה (והוא נדר מחמת כעסו).
בבבלי כב. ועוד מקומות הביא שכל הנודר כאילו בנה במה, אך לא מפורש אם היא לשמים או לעבודה זרה, ובירושלמי כאן מוכח שהיא לעבודה זרה. בבבלי שבת קה: "השומע ליצור" נאמר לגבי המקרע בגדיו בחמתו וכד'.

דיין מה שאסרה תורה פ"ט ה"א [בט:]
 לא דיין מה שאסרה לך התורה אלא שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים (לגבי נדרים)?
בבבלי לא הובא³⁴, והרמב"ם (הלכות דעות פ"ג ה"א) הביא זאת.

רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה מלמדו פ"ט ה"א [בט:]
 הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבעה חשובים כמת – אינו בירושלמי בבלי סד: • פ"ט ה"ב [בט:]
 כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך וכו' - וכי מתים היו? והלא דתן ואבירים היו! אלא שירדו מנכסיהם (ועני חשוב כמת).
בבבלי הביא כאן שארבעה חשובים כמת: עני, מצורע, סומא מי שאין לו בנים. ובירושלמי הוזכר רק עני.

דעה שרבי אליעזר חזר בו בפתח בנולד בבלי סד: • פ"ט ה"ב [בט:]
 אמר רבי ירמיה: הדא דאת אמר (זה נאמר) עד שלא נשאו ונתנו בדברים כבנולד הם, חייליה דרבי יוסי מן הדא וכו' (הפני משה ביאר שלשיטת רבי ירמיה רבי אליעזר חזר בו, ולשיטת רבי יוסי לא חזר בו. אך קרבן העדה ביאר באופן אחר).
בבבלי לא הובאה דעה שרבי אליעזר חזר בו.

ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק פ"ט ה"ב [ל:]
 הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ה ה"ג [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם חכמים מודים לר"מ בדברים שהם כנוולד בבלי סה: • פ"ט ה"ג [ל:]
 רבי מאיר אומר יש דברים שהן כנוולד ואינן כנוולד וחכמים מודין לו.
בבבלי במשנה הגירסא היא: ואין חכמים מודים לו.

לא תיקום – משל ליד שהכתה את חברתה בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:]
 כתיב לא תקום ולא תטור את בני עמך, היך עבידא (כיצד)? הוה מקטע קופד (בשר) ומחת סכינא לידוי (וחתך בטעות את ידו), תחזור ותמחי לידיה (וינקום בידו)? (בתמיה).
בבבלי לא הובא.

³⁴ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

מחלוקת מה הכלל הגדול בתורה
 ואהבת לרעך כמוך - רבי עקיבה אומר: זהו כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר: זה ספר תולדות אדם - זה כלל גדול מזה (בדמות אלקים עשה אותו, ולכן יזהר בכבוד חברו).
בבלי לא הובא.

מעשה בעשיר שהתגאה וירד מנכסיו
 בבלי סה: • פ"ט ה"ד [ל:]
 חד בר נש הוה בעל דיניה עתיר (עשיר), אתא בעי מידון קומי (רצה לדון לפני) רב. שלח רב בתריה. אמר: עם ההוא אנא בעי מיתי מידון כך? אין אתיין כל גמלייא דערבייא לא טענין קורקסייא דאפתיקיא דידי (לא אדון עימו, כל הגמלים לא יספיקו לשאת את מפתחות אוצרות!) שמע ומר (ואמר): מהו מתגאה דלא ליה תהא פחתה בה. מן יד (מיד) נפקת קלוססים מן מלכותא דייעול הוא ומדליה לטימיון (לתפוס אותו ואת רכושו). אתא גבי רב אמר ליה: צלי עלי דו נפשי תחזור (להצילני), צלי עלוי וחזר עלה.
בבלי לא הובא.

עין של זהב
 בבלי סו: • פ"ט ה"ח [לא:]
 עשה לה עין של זהב, שן של זהב (מחלוקת מה עשה לה, וקרבן העדה לא גרס עיין של זהב).
בבלי הובא רק שן של זהב.

שאול היה מאכיל ת"ח ומכבדם
 בבלי סו: • פ"ט ה"ט [לא:]
 בנות ישראל על שאול בכינה וגו' - רבי יודה ורבי נחמיה, חד אמר: בנות ישראל ממש, שהיו בעליהן הולכין למלחמה והיה מעלה להן מזונות וכו'. וחרנה (והאחר) אמר: בנות ישראל בניות שבישראל, סנהדריות של ישראל, היה רואה כת חבירים ומאכילן ומשקן, ומה תלמוד לומר המעלה עדי זהב על לבושכן שהיה שומע טעם הלכה מפי חכם ומקלסו.
בבלי לא הובא.

מעשה באשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ
 בבלי סו:
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ד [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק י – נערה המאורסה

ארוס מיפר נדרים שנדרה קודם שנתארסה
 בבלי סו: • פ"י ה"א [לא:]
 עד כדון בנדרים שנדרה משנתארסה (שהארוס יכול להפר), נדרים שנדרה עד שלא נתארסה (מנלן שמיפר)? ונדריה עליה - לרבות את הנדרין שבא בידה מבית אביה.
בבלי כתוב "ארוס מיפר בקודמין", ונחלקו המפרשים בביאור דבריו. ועכ"פ לא למד זאת מהפסוק.

מת הבעל, האם האב יכול להפר
 בבלי סט. • פ"י ה"א [לב:]
 לא הספיק הבעל להפר עד שמת - האב מיפר חלקו של בעל, אמר רבי נתן: זו דברי בית שמאי, אבל דברי חכמים אין צורך להפר.

בבבלי אמר רבי נתן הן הן דברי בית שמאי, בית הלל אומרים אין יכול להפר (ולא "אין צורך להפר").

היפר הבעל ולא האב, ולהיפר בבלי סח. • פ"י ה"א [לב:] פשיטא דא מילתא: לא היפר האב את חלקו (והבעל כן היפר) ועברה על נדרה - לוקה. היפר האב ולא היפר הבעל מהו שתלקה, או מאחר שאם ימות הבעל מתרוקנת אצל האב אינה לוקה?

בבבלי הסתפק בהיפר הארוס ולא היפר הבעל (האם מיגז גיז או מיקלש קליש), והוכיח שלא לוקה מהיפר הבעל ולא הארוס, ולא חילק בין שני המקרים הללו.

האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים בבלי עב: הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הפרה תלויה במזונות, נודרת על דעת בעלה-לא בירושלמי בבלי עג: • פ"י ה"ד [לג:] מיסבר סבר רבי אליעזר דבמזונות הדבר תלוי - קידש אשה על מנת לזון הבעל מיפר לה. נשא אשה על מנת שלא לזון האב מיפר לה, דברי חכמים. **בבבלי** טעמו של רבי אליעזר הוא שכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת, ולא משום שהוא תולה את ההפרה בנדר³⁵, וכן לא דן מדוע חכמים חולקים על רבי אליעזר. הכלל שכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת הובא בבבלי בעוד מקומות, ובירושלמי כלל זה לא הובא.

ספיקות מי מיפר בקידושי מאה, יעוד, חרש, שוטה, גרושי ספק פ"י ה"ה [לג:] והן דמר (שאמר) רבי אבהו בשם רבי יוחנן אפילו קידושי מאה תופשין בה (כשקידשה אחד מעכשיו ולאחר שלושים יום, ובא חבירו וקידשה מעכשיו ולאחר עשרים יום וכו') - מי מיפר לה? ויי דמר (ומה שאמר) רבי יעקב בשם רבי יוחנן מייעדה לבנו קטן - מי מיפר לה? ויי דמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן ורבי הילא בשם רבי לעזר אפילו אשם תלוי אין לה (פני משה: אשת חרש שוטה. קרבן העדה: האומר לאשה הרי זה גיטך אם אמות מחולי זה, וקודם שמת ניסת לאחר) - מי מיפר לה? (ונשאר בספק לגבי כל השאלות הללו). **בבבלי** לא הובא.

האם מיפר נדר לשומרת יבם, הלשון "תבוא לרשות הבעל" בבלי עד: • פ"י ה"ו [לד.] אמר רבי ליעזר: ומה אם אשה שלא היה לו בה רשות עד שלא נכנסה לרשותי - משנכנסה לרשותי הוגמרה לי, אשה שהיה לי בה רשות עד שלא נכנסה לרשותי - משנכנסה לרשותי אינו דין שתיגמר לי. **בבבלי** הלשון "עד שלא תבוא לרשותו", ושיירי קרבן דן האם פירושו קידושין או נישואין.

³⁵ יתכן שקשור בכך שדרך הבבלי לחלק באותו הדין בין הממונות (מזונות) לאיסורים (הפרת נדרים). והירושלמי לא מחלק ביניהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף א.

חכמים השיבו על הק"ו של הפרת נדרים לעתיד
 חזר רבי ליעזר ודנן דין אחר: מה אם במקום שאינו מיפר נדרי עצמו עד שלא ידור -
 הרי הוא מיפר נדרי אשתו עד שלא תדור, מקום שהוא מיפר נדרי עצמו משידור - אינו
 דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תידור. (השיבו על דבריו) לא, מה למיפר נדרי עצמו עד
 שלא ידור שכן אם רצה להקם מוקם, יפר נדרי אשתו משתדור שכן אם רצה להקם
 אינו מוקם.
בבלי גם כן הביא את הק"ו הזה של רבי אליעזר, אך לא את הפירכא שהשיבוהו.

נשתתק וחזר לדיבורו, האם יכול להפר את הנדר
 נשתתק (נעשה אילם ולא יכול להפר) וחזר לדיבורו - על דעתיה דרבי יוסי בי רבי יהודה
 מצרפין לו כ"ד שעות, על דעתיה דרבנן (רבנן) לעולם הוא מיפר והולך עד שיחזור
 לדיבורו.
בבלי לא הובא מקרה זה.

היפר והקים לזמן מסוים
 מופר לך במנחה (בשעת מנחה) - מופר לעולם. מוקם לך במנחה - מוקם לעולם. מופר לך
 עד המנחה - כאומר מופר לך מן המנחה ולמעלה.
בבלי הסתפק באמר "קיים ליכי שעה", ונשאר בספק. שאר המקרים לא הובאו
 בבלי.

ספק האם אפשר להישאל על ההקם
 מהו שישאל אדם על הקמתו? (ונשאר בספק).
בבלי נשאלים על ההקם ולא נשאלים על ההפר.

התרת נדרים ע"י מתרגם
 מהו להתיר על ידי התורגמן? נישמענה מן הדא, רבי בא (אבא) בר זוטרא איתעביד
 תורגמן דרבי יוחנן בחדא איתא דלא הוות חכמה מישמע סוריבטין (נעשה מתורגמן לאשה
 שלא ידעה לשון ארמית).
בבלי לא הובא.

מחלוקת אם הנשאל על הנדר צריך לשבת
 תני אין נשאלין נדרים אלא עטופים ויושבים, והנשאל יושב והשואל צריך להיות עומד
 וכו'. רבי אחא בר פפא סלק מישרי נדרא דרבי אימי איחר בעמידה כדי לומר אין כאן
 נדר (שמותר גם לנשאל לעמוד).
בבלי פשוט שנשאלים אפילו מעומד.

השואל הלכות ואגדות צריך לעמוד
 אין לי עומדין אלא נידונין, שואל הלכות אגדות מניין? תלמוד לומר עמדו ועמדו (כתוב
 "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב" והיה אפשר לכתוב "עמדו").
בבלי שבועות ל. הובא רק שבעלי דינים צריכים לעמוד, אך לא השואל הלכות
 ואגדות.

פי"א ה"ח [לה:]:

התרת נדרים בלי טלית אלא בפלוס

מהו להתיר בפלוס (להתיר נדרים במלבוש שמכסה את הראש ולפעמים הוא גדול ובחגיגה פ"א ה"ח [ז.]) הגירסא: בפלוס? רבי אבהו בשם רבי יוחנן: מתירין בפלוס, רבי יהושע בן לוי התיר בפלוס. רב הונא בשם רבי ירמיה: במקום שאין טלית. אמר רבי יוסי בי רבי בון: בנדרים הקלים (אותם אפשר להתיר בפלוס).

בבבלי לא הובא, אך בעירובין סד: כתוב: ירד רבן גמליאל מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו נדרו וכו' שאין מפירין נדרים וכו' אלא יושב.

פרק יא – ואלו נדרים

פי"א ה"א [לו:]:

יש דעה שלא מתירים ומפירים שבועות

רבי יוחנן אמר: בין לנדרים בין לשבועות הבעל מיפר, רשב"ל אמר: לנדרים מיפר ולא לשבועות. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אף בנדרים הזקן פליגין רבי יוחנן ורשב"ל, רבי יוחנן אמר: בין לנדרים בין לשבועות הזקן מתיר, ורשב"ל אמר: לנדרים הזקן מתיר ולשבועות אין הזקן מתיר.

בבבלי כח. דעת בית שמאי שאין שאלה בשבועה, אך לבית הלל יש שאלה. ובדף כב: לגרסתנו החכם מתיר שבועות, ורק אם אמר "אלקי ישראל" לא מתירים לו. אך הר"ן (שם ד"ה אי נדרת) הביא גירסא שלרב אסי לכתחילה אינו מתיר שום שבועה, ואותו מעשה עם רב אסי הובא גם בירושלמי כאן (ותוס' כח. דנו בסתירה משם לגמרא כב:).

פי"א ה"א [לו:]:

איפופי הוא כינוי לאלקים

חד בר נש (אדם) אתא מישרי נדרא קומי (לפני) רבי יוסי. (רבי יוסי) מתעטף ויתיב ליה, אמר ליה (רבי יוסי): מה אשתבעת? אמר ליה: איפופי ישראל לא עללה לביתי (נשבעתי באלקי ישראל שאשתי לא תיכנס לביתי. איפופי הוא כינוי לאלקים). אמר ליה: איפופי ישראל ולא עללה לבייתך (אי אפשר להתיר לך).

בבבלי לא הובא בשום מקום הכינוי "איפופי" לאלקים.

בבלי עט: • פי"א ה"א [לו:]:

מחלוקת בהפרה כשיגרשנה

רבנין (רבנן) אמרין: נדרי עינוי נפש היפר לה מופר לעולם, נדרים שבינו לבינה אינו מופר אלא כל זמן שהוא עמו (שלא גירשה). רבי יוסי אומר: בין נדרי עינוי נפש בין נדרים שבינו לבינה הפר לה מופר לעולם.

בבבלי לא הביא את דעת רבי יוסי.

בבלי פ: • פי"א ה"א [לו:]:

בהמתם וחיי אחרים – אחרים קודמים

דברי יוסי, דתני: מעיין של בני העיר, הן ואחרים - הן קודמין לאחרים, אחרים ובהמתן - אחרים קודמין לבהמתן, כביסתן וחיי אחרים - כביסתן קודמת לחיי אחרים.

בבבלי הובא גם כן, אך בלי המקרה של אחרים ובהמתן.

פי"א ה"א [לו:]:

משרה בפירות שביעית

אין נותנין מהן (מפירות שביעית) לא למשרה ולא לכביסה, רבי יוסי מתיר בכביסה.

בבבלי סוכה מ. רבי יוסי מתיר גם בכביסה וגם במשרה.

אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה – אינו בירושלמי בבלי פא. • פי"א ה"א [לז:]
בבלי הביא כאן (ובבבא מציעא פה.) אגדה שנשאל לחכמים ולנביאים "על מה אבדה הארץ" ולא פירושו, עד שבא הקב"ה ופירש "על עזבם את תורתך" - שלא בירכו בתורה תחילה. ובירושלמי לא הובא.

למד במערה שלושה ימים בבלי פא. • פי"א ה"א [לז:]
 יהודה איש הוצא עביד טמיר במערתא תלתא יומין מיקום על הדין טעמא (נטמן במערה שלושים יום לעמוד על טעם דין זה): מניין שחיי העיר הזאת קודמין לחיי עיר אחרת? אתא לגבי רבי יוסי בן חלפתא וכו', אמר ליה: מי גרם לך (שלא הבנת את הדין)? דלא ילפתה עם חבריך.
בבלי המעשה שאיסי בר יהודה לא בא לישיבה שלושה ימים, ולא כתב שגער בו על שלא למד עם חבריו.

שני כיכרות ונדר מאחד מהם בבלי פב. • פי"א ה"ב [לז:]
 רבי יוחנן בשם רבי ינאי: היו לפניו שתי חתיכות אחת יפה ואחת רעה, נתנה עיניה ביפה (ורצתה לאוכלה) ונדרה מן הרעה (שלא תאכלנה) - הרי זה יפר.
בבלי רב יהודה אמר שמואל הביא מקרה דומה, שהיו לפניו שתי כיכרות ונדר משתיהן, ונחלקו אם מיפר רק ליפה (מתענה) או גם לרעה (אינו מתענה).

קונם שאהנה לבריות – האם יכולה להנות ממעשר עני בבלי פד. • פי"א ה"ג [לז:]
 תני: ובמעשר עני (יכולה ליהנות מהם). לית כאן מעשר עני (פני משה והפירוש השני בקרבן העדה: לא גורסים זאת בברייתא. הפירוש הראשון בקרבן העדה: המשנה והברייתא נחלקו).
בבלי גם כן הביא את הברייתא הזו, וביאר שהיא מחלוקת תנאים (כמו הפירוש הראשון בקרבן העדה).

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי בבלי פד:
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

מקור מפסוק למחלוקת האם טובת הנאה ממון בבלי פד. • פי"א ה"ג [לז:]
 רבי יוסי בן חנינה אמר: אדם נותן מעשרותיו בטובת הנייה (הנאה), ורבי יוחנן אמר: אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנייה (וביאר הפני משה שנחלקו האם טובת הנאה ממון או לא). מאי טעמא דרבי יוסי בן חנינה? ואיש את קדשיו לו יהיה, ורבי יוחנן אמר: לא יהיה - יתנם לכל מי שירצה.
בבלי הלשון היא האם טובת הנאה ממון³⁶. ולא הובא המקור לכך מפסוק.

עונשיהם של המסייעים בבית הגרנות פי"א ה"ג [לח:]
 הכהנים והלויים והמסייעין בגרנות וכו' והמקום מביא עליהן ג' פורעניות: לכן בגללכם ציון שדה תחרש, וירושלם עיין תהיה, והר הבית לבמות יער.
בבלי בכורות כו: הובא האיסור לסייע בבית הגרנות, אך לא נאמר שמביא עליהם שלוש פורעניות.

³⁶ דרך הירושלמי להסביר יותר את המושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

קיום נדרים בטעות אינו קיום
נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו וסבור שנדרה אשתו וכו' (והיפר בטעות) הרי זה יחזור ויפר (שהפרה בטעות אינה הפרה) - אפילו שמע ושתק אפילו שמע וקיים (גם קיום בטעות אינו קיום).
בבלי לא הובא שקיום בטעות אינו קיום.

שיעור כדי דיבור
בבלי פז.
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבע דעות בקיום והפרת מקצת
בבלי פז. • פי"א ה"ו [לח:]
אית תניי תני יקימינו ממינו ויפירנו ממינו (גם אם קיים או היפר אפילו מקצת מהנדר, כגון שנדרה מתאנים וענבים וקיים או היפר רק את התאנים - מקום ומופר גם לענבים), אית תניי תני יקימינו כולו ויפירנו כולו (ואם קיים או היפר את מקצתו - לא מועיל), אית תניי תני יקימינו ממינו (אפילו את מקצתו - כולו קיים) ויפירנו כולו (ואם היפר את מקצתו - לא מופר), ואית תניי תני יקימינו כולו (דווקא) ויפירנו ממינו (אפילו את מקצתו).
בבלי יש רק שלוש הדעות הראשונות (רבי ישמעאל, רבי עקיבא וחכמים), ואין את הדעה שיקמינו כולו ויפירנו ממינו.

רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו
פי"א ה"ח [לט:]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ג [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

תשעת המקרים בנדרים הם שניים
בבלי פט: • פי"א ה"י [לט:]
שתים הן, ולמה תנינן תשע בשביל לחדד את התלמידים, וכרבי יודה שלש.
בבלי כתב שלרבי יהודה הן תשע ולחכמים הן שלוש, ואין דעה שהן שתיים.

איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן האיסור
בבלי צ:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פירוש "השמים ביני לבינך"
בבלי צ: • פי"א ה"ב [לט:]
שמים ביני לבינך - כמה דשמייא רחיקין מן ארעא כן תהא האי איתתא רחיקא מן ההוא גברא.
בבלי לא הביא מה פירושו, ורש"י (כאן ד"ה השמים וביבמות קיב. ד"ה השמים) פירש שגלוי וידוע רק לשמים.

פירוש "דרך בקשה"
בבלי צ: • פי"א ה"ב [לט:]
יעשו דרך בקשה - אמר רב הונא: יעשו סעודה והן מתרגלין לבא דרך סעודה (ויתפייסו).
בבלי לא פירש מהי דרך בקשה. רש"י כאן (ד"ה יעשו) פירש שיבקשו מהבעל לגרשה, רש"י ביבמות (קיב. ד"ה יעשו) פירש שיבקשו מהבעל להתנהג עימה יפה, תוס' (כאן ד"ה יעשו) ורא"ש (כאן ד"ה יעשו) פירשו שיבקשו ממנה שלא תאמר כך, ור"ת (בתוס' כאן ד"ה יעשו) פירש שיבקשו רחמים מהמקום.

כלוי אני ממך

פי"א הי"ב [לט:]

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"א [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי

בבלי צא.

עיין מה שכתבנו ביבמות פט"ו ה"א [עז:].

מעשה בעני שנכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו מגילוי

בבלי צא:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

סיום המסכת

בבלי צא: • פי"א הי"ב [מ:].

מפני מה אינו מיפר לה? רבי יוסי ורבי שמעון כמשנה האחרונה, ואפילו תימא כמשנה ראשונה מפני מה נדרה (מסיים בדין שבראשונה היו שלוש נשים נאמנות ובאחרונה לא).
בבבלי מסיים בכמה מעשים על הנותנת עיניה באחר, ועל נואף³⁷.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף

השמטות ד"ה סוף

התלמיד (יונתן בן עוזיאל) כך (כל עוף שפורח עליו מיד נשרף), הרב (הלל) מהו? התלמיד תוך ארבע אמות (היה נשרף), ברם הרב אפילו חוץ לארבע אמות (היה נשרף).
בבבלי לא הובא.

³⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת נזיר

פרק א – כל כינויי נזירות

פתיחת המסכת

בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]

כתיב איש כי ידר נדר, מה תלמוד לומר נדר? אלא מיכן שכינויי נדרים כנדרים וכו' (פותח מיד בסוגיית כינויים).

בבלי פותח בענייני סדר המסכתות¹.

למה התכוון כשאמר כינויי נזירות

פ"א ה"א [א:]

מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן בכינויי נזירות במשנה)? אם במתכוין ליזור, אפילו אמר "שאזכיר פת אהא נזיר" - נזיר. אם בשאינו מתכוין ליזור, אף על גב שהוציא נזירות מפיו לא יהא נזיר, כך אם היה קורא בתורה והזכיר נזיר נזיק (וכי נעשה נזיר, והרי לא התכוון לקבל נזירות)? אלא כי נן (אנן) קיימין (מדובר) באומר אחד מכל הלשונות הללו נזירתי, אם תופש אחד מהן נזירות תחול עליו נזירות ואם לאו לא תחול עליו נזירות (שהתכוון מתחילה לקבל נזירות אם הלשון הזו היא לשון נזירות).

בבלי לא הובא.

החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות – אינו בירושלמי

בבלי ב:

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"א ה"ב [ב:].

האומר נווה (נאה) – מתי הוא נזיר

בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]

בשראה נזירין עוברין ואמר נווה (נאה) מהו - וזה מלעיג עליהן, או אהא כמותן? רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל: הלואי אהא כמותן (ולכן הוא נזיר).

בבלי פירש ש"אהא נאה" מועיל דווקא כשתפוס בשערך, ולא הזכיר שנזירים עברו לפניו. ובירושלמי כאן כתב שמועיל דווקא כשעברו לפניו, ולא הזכיר שתפוס בשערך.

גירסא הפוכה במחלוקת בגדר כינויים

פ"א ה"א [א:]

אמר רבי יוחנן: לשונות שביררו להן ראשונים וכו', אמר רבי שמעון בן לקיש: לשון אומות העולם הוא (ובירושלמי נדרים פ"א ה"ב [ג:]: מובאת רק דעת ריש לקיש שלשון אומות הן, ואין דעה שהיא לשון שבדו להם חכמים).

בבלי נדרים י. הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר לשון אומות וריש לקיש אמר לשון שבדו חכמים².

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מחלוקת מהם כינויי כינויים
 היי דן אינאן (מהם) כינויי כינויי? אמר רבי בא (אבא) בר זבדא: מנזקא מנזיקנא מפחזנא. אמר רבי יוסה: אין אילו כינויי כינויי, כינויי ממש אינאן. אילו האומר מנדרנא שמא אינו נזיר? אילו מנזרנא כאומר מפחזנא (לכן הם כינויים ממש). אילין אינאן (מהם) כינויי כינויי על דעתיה דרבי יוסי? הדא היא דתנינן הרי עלי ציפורין - רבי מאיר אומר נזיר וחכמים אומרים אינו נזיר. אמר רבי יוחנן: משום (ש"הרי עלי ציפורין" הוא) כינויי כינויי, עד די שערין כנישרין רבא וטיפרוהי כציפורין.
בבבלי נדרים י: אין בזה מחלוקת: מחזקנא מנזחנא מפיחנא - פשוט שהם כינויי כינויים, ומפיחנא הוא ספק, הרי עלי ציפורין - לא הובא כלל.

מתי "הריני כזה" היא לשון נזירות
 בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]
 הריני כזה - אמר רבי יוסי בר חנינה: בתפוש בשערו והוא אמר הריני כזה.
בבבלי הביא זאת, דחה, והסיק שהיה נזיר עובר לפניו.³

מחלוקת אם עוף טמא נקרא ציפור
 בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]
 אית תניי תני כל עוף טהור קרוי ציפורין, ואית תניי תני כל עוף בין טמא בין טהור קרוי ציפורין.
בבבלי חולין קלט: פשוט שעוף טמא לא נקרא ציפור.

ימין זו שבועה, אדם מתפייס במה שסמוך בפסוק
 בבלי ג:
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

נזיר מחרצנים וזגים – האם צריך ווים
 בבלי ג: • פ"א ה"ב [ב:]
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): או מן החרצנין או מן הזגין או מתגלחת או מטומאה אם אמר בכולן נזיר - כרבי יהודה עד שיזכיר ווים, ברם רבי מאיר אפילו לא הזכיר ווין (ע"פ מחלוקתם בשבועות לח. לגבי שבועה לא לך ולא לך).
בבבלי לא תלה זאת במחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה.⁴

נזיר לא שותה ד' כוסות, ומחלוקת אם שותה כשנשבע לשותות
 בבלי ג:
 הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"ה [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת גדולה בנודר על דבר אסור
 פ"א ה"ב [ב:]
 רבי בון בר חייה בשם רבי אבינה רבי אימי בשם רבי יוסי בר חנינה: האומר הריני מיץ של ערלה (הריני נזיר ממשקה של פירות ערלה) לא אמר כלום. חברייה אמרין: מחלוקת (תנאים, משום שנזיר בדבר האסור, ומה שמותר הוא רק) כרבי שמעון, דתנינן תמן שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב ורבי שמעון פוטר. אמר רבי זעירא: בכולל נחלקו (כשנשבע גם על דברים אסורים וגם על מותרים) אבל בפורט (שנשבע רק על אסורים)

³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁴ בכמה מקומות הירושלמי מביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר בוויס, והבבלי לא מביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג.

כל עמא מודויי (כולי עלמא מודים) שאין שבועות חלות על איסורין, וכאן בכולל אנן קיימין (עוסקים, שנזר גם מיין שהוא מותר וגם מערלה שהיא אסורה). אמר רבי יודן: כאן בנדרים כאן בשבועות, נדרים חלין על איסורין (אפילו לרבי שמעון, ולכן הנזר מערלה אסור לכו"ע) ואין שבועות חלות על האיסורין (ובזה נחלקו רבי שמעון וחכמים).

בבבלי נדרים ח. הובא רק ששבועה לקיים את המצוה לא חלה, משום שמושבע ועומד מהר סיני, ולא הביא מחלוקת תנאים בזה, וכן לאחילק אם כלל גם דברים מותרים.

נזירים שונים – מי עדיף שיטמא
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ה ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

כינויים לנזיר שמשון
כשם שכינוי נזירות כנזירות כך כינוי שמשון כשמשון. היידין אינון (מהם) כינויי שמשון? אמר רבי אבינא: שמשון שמשור שמשון.
בבבלי לא הובאו כינויי שמשון כלל.

נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום
הריני נזיר לאחר שלשים יום נזיר שמשון נזיר מכבר (קרבן העדה: נזיר סתם מעכשיו, ונזיר שמשון לאחר ל'. פני משה: נזיר שמשון מעכשיו ונזיר סתם לאחר ל') - אמר רבי חיינא: מסתברא שתדחה נזירות תורה לנזירות שמשון (כשעברו השלושים יום. לפירוש קרבן העדה מדובר שנטמא וסותר את הסתם נזירות), מה טעמא? כן יעשה על תורת נזרו - את שנזירותו תורה, יצאת נזירות שמשון שאינה תורה (קרבן העדה: אלא הלכה למשה מסיני).
בבבלי יד. הסתפק באמר "הריני נזיר שמשון לאחר כ' יום, ומעכשיו נזיר סתם", ונשאר בספק. ולפירוש קרבן העדה הוא דומה לשאלת הירושלמי כאן.

נזירות שמשון לא מפורשת בתורה
יצאת נזירות שמשון שאינה תורה (קרבן העדה: אלא הלכה).
בבבלי לא דן בפירוש מהו מקורו של נזיר שמשון, ומשמע שנלמד משמשון.

מקור לדבר הנדור, ודעה שאוסרת גם בדבר האסור
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ב ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שישה מקורות לכך שסתם נזירות שלושים יום
בר קפרא אמר: יהיה - תלתין (בגימטריא). רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יהונתן: כנגד כ"ט פעמים שכתוב בתורה בפרשת נזיר נדר נזיר להזיר וכו'. ואית דבעו נישמעניה מן הכא: גדל פרע שער ראשו כמה הוא גידול שיער פרע שלשים יום. ואית דבעי נישמעניה מן הכא: ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים מה ימים שנאמר להלן שלשים אף ימים שנאמר כאן. ואית דבעי מישמעניה מן הכא: והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו - ימים שהותרו שהתירן משה ובית דינו (קרבן העדה: הלכה למשה מסיני שהוא חודש. א"נ ימים שקבען וקידשן משה ובית דינו, והוא חודש. פני משה: שהתירן משה מהמילה "פרע"), ואין פחות משלשים. ואית דבעי מישמעניה מן הכא: עד מלאת הימים, וכמה הן ימים מליאין שלשים יום.

בבבלי הובאו רק שני המקורות הראשונים.

בבלי ה:

מקצת היום ככולו הוא דיעבד

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"א [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ה: • פ"א ה"ד [ד:]

הריני נזיר מאה שנה

הריני נזיר וכו' מאה שנה ומאתים שנה - אין זה נזיר עולם.

בבבלי כתב "אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם", וקרבן העדה הגיה כך גם בירושלמי, ומראה הפנים (כאן) והכסף משנה (נזירות פ"ג ה"א) כתבו שהרמב"ם גרס בבבלי כמו בירושלמי.

בבלי ד: • פ"א ה"ה [ה:]

שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות נזיר טהור

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – הריני נזיר

בבלי ט. • פ"ב ה"א [ה:]

גרוגרת היא כינויי כינויים

אמר רבי יוחנן: טעמא דבית שמאי משום שהוציא נזירות מפיו (שאין אדם מוציא דבריו לבטלה). רבי שמעון בן לקיש אמר: משום כינויי כינוייין וכו', תורה קראת לאשכול תירוש ובני אדם קורין לגרוגרת תירוש (ולכן גרוגרת היא כינויי כינויים לנזירות). **בבבלי** הובא רק הטעם שאין אדם מוציא דבריו לבטלה.

פ"ב ה"א [ה:]

כל הלשונות משמשים לנזירות וקרבן

כל הלשונות משמשין לשון נזירות חוץ מלשון קרבן, כל הלשונות משמשין לשון קרבן חוץ מלשון נזירות. אמר לאשכול (ענבים) כלוי אני ממך פרוש אני ממך מנוע אני ממנו הריני נזיר ממנו - הרי זה נזיר, הרי עלי קרבן - לא אסרו עליו אלא לשם קרבן. אמר לככר כלוי אני ממנו פרוש אני ממנו מנוע אני ממנו הרי הוא עלי קרבן - לא אסרו עליו אלא לשם קרבן, הריני נזיר ממנו - הרי הוא נזיר. **בבבלי** לא הובא.

פ"ב ה"א [ו:]

כינויי ערכין ודמים

כל הלשונות משמשין לשון (שיירי קרבן: כינויים) ערכין (ערכי עלי) חוץ מלשון דמים (דמי עלי). כל הלשונות משמשין לשון דמים חוץ מלשון ערכין (מוכח כאן שיש כינויים לערכין, אמנם בנדרים (פ"א ה"א [א:]), ועיין מה שכתבנו שם) מפורש שאין כינויים לערכין). **בבבלי** לא דן כלל בכינויים לערכין וכו'.

פ"ב ה"ב [ו:]

נזירות בלשון זכר ונקבה

מהו להתפיש לו (לאיש) נזירות בלשון אשה? תמן אמרין הא נזירה אי עבר (מועיל). אשה מהו להתפיש לה נזירות בלשון איש כו'? אמר רבי יוסי: כל עצמו אינו קרוי נזירות אלא בלשון איש או אשה כי יפליא לנדור נדר (ומועיל). **בבבלי** לא הובא.

המשנה "אם עומדת הפרה" היא בלשון סגי נהור
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): מי שנתקיימו דבריו לשון הפך הוא (כוונת המשנה להיפך מלשונה, כלשון סגי נהור), מל"ה דל"ה קבר"ת בר"ה (כאשה שאומרת שלא תקבור את בנה, וכוונתה שכן תקבור אותו. פני משה: וכך כוונת הפרה "הריני נזירה אם לא אעמוד", אפילו שאמרה "אם אעמוד". קרבן העדה: וכך כוונת בית הלל שאינו נזיר מי שלא נתקיימו דבריו, אבל מי שנתקיימו דבריו הוא כן נזיר): אפילו לא עמדה פרה אפילו לא נפתח הדלת (פני משה: הפרה התכוונה "הריני נזירה אם לא אעמוד". קרבן העדה: הפרה אמרה "הריני נזירה אם עומדת אני", ואני אומר "הריני נזיר אם לא תעמוד") - בית שמאי אומרים נדור ונזור, ובית הלל אומרים אינו נדור ונזור.
בבבלי האריך בביאור המשנה והביא כמה וכמה פירושים ודחאם, ולמסקנה אמר "הריני נזיר אם לא עמדה הפרה" ועמדה מאליה, לבית שמאי הוא נזיר ולבית הלל לא.⁵

לשון נזירות לא מועילה במקום נדר
 בבלי יא. • פ"ב ה"ג [ו:]
 מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו וכו' - רבי ירמיה בשם רבי זעירה: אפילו לשון קרבן אינו (אפילו הכוס עצמה מותרת, כי לשון נזירות לא מועילה במקום נדר).
בבבלי הכוס כן אסורה.

התנאי ע"מ שאשתה יין בטל משום שאינו כפול
 בבלי יא. • פ"ב ה"ד [ז:]
 מתניתא דרבי מאיר דרבי מאיר אומר צריך לכפול (ולכן אע"פ שהתנה "על מנת שאהא שותה יין" הוא נזיר, כי לא כפל את תנאו).
בבבלי הטעם שהוא נזיר הוא שכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל.

על מנת שלא תפרחי באוויר
 פ"ב ה"ד [ז:]
 הרי זה גיטין על מנת שלא תפרחי באוויר, שלא תעברי את הים הגדול ברגלייך - הרי זה גט. ועל מנת שתפרחי באוויר, על מנת שתעברי את הים הגדול ברגלייך - אינו גט, רבי יהודה בן תימא אומר: גט.
בבבלי גיטין פד. ובבא מציעא צד. אין את הרישא (שלא תפרחי באוויר ושלא תעברי את הים) אלא רק את המחלוקת בסיפא (שתפרחי באוויר).

יכול להתחייב קרבן על נזירות שעוד לא נדר
 בבלי יא: • פ"ב ה"ה [ז:]
 אבל אמר הרי עלי לגלח חצי נזיר וחזר ואמר הריני נזיר - אם גילח לעצמו יצא (אע"פ שבשעה שהתחייב קרבן עדיין לא היה נזיר. ועיין בירושלמי דלקמן בסמוך).
בבבלי לא הובא שאדם יכול להתחייב קרבן על נזירות שעדיין לא נדר.

קרבן על אדם שעתיד ליזור, תנאי על דשב"ל
 בבלי יא: • פ"ב ה"ה [ז:]
 אמר "הרי עלי קרבן נזיר" (על אדם שעדיין אינו נזיר), בשעה שנזר סתם - מגלח בין נזיר שכבר נזיר בין נזיר שעתיד ליזור. פירש (שהוא על אדם שעדיין אינו נזיר) - ייבא כהדא (ראיה): רבי לוי בר חייתה בעי, כתב לה "דין ודברים אין לי בנכסייך העתידין ליפול לך" מה הן? ויש אדם מתנה על דבר שלא בא לעולם? (בתמיה, לכן לא מועיל לכתוב עליהם דין

⁵ בכמה מקומות הירושלמי משתמש בלשון "סגי נהור" (דהיינו שמשמעות העניין הפוכה מפירוש המילים), ובבבלי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עט.

ודברים אין לי, ומאותו הטעם לא יועיל להתחייב קרבן נזיר על אדם שעדיין אינו נזיר. ובכתובות פ"ט ה"א [נא:] הלשון: ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו?.

בבבלי לא הובא דין קבלת קרבן על אדם שעדיין אינו נזיר. דין ודברים אין לי בנכסים העתידין ליפול לך, ודין דבר שלא בא לעולם בזה - לא הובא בבבלי (לא כאן וגם לא בסוגיא בכתובות פג-פד).

מחלוקת בקידוש אשה ואינו יודע מי היא
בבלי יא:
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"א [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים
בבלי יב:
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא מחלק בין "קרבנות חצי נזיר" ל"חצי קרבנות נזיר"
בבלי יב: • פ"ב ה"ו [חא:]
הרי עלי לגלח חצי נזיר וכו' - אם באומר חצי חובה כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) שהוא מגלח חצי נזיר.
בבבלי מחלק שהאומר "קרבנות חצי נזיר" מביא קרבן שלם, והאומר "חצי קרבנות נזיר" מביא חצי קרבן. ובירושלמי לא הובא חילוק זה.

נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום
בבלי יד:
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות
פ"ב ה"ט [ט:]
קרבנו לה' על נזרו - שיקדום נזרו לקרבנו, לא שיקדום קרבנו לנזרו (שלא יפריש את קרבנותיו לפני שנדר נזירות).
בבבלי לא הובא, ובירושלמי הובא בעוד כמה מקומות.

חילוק בין הקדש לקידושין בלאחר ל' יום
פ"ב ה"ט [ט:]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"א [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם גם תחילת היום ככולו
בבלי טו. • פ"ב ה"י [ט:]
פשיטא שבסוף היום עולה לו ככולו. תחילת היום מהו שיעלה לו ככולו? ולא מתניתא היא - לאחר שבעים סותר שבעים לא אפילו מקצת? הדא אמרה שתחילת היום עולה לו ככולו (קרבן העדה: ולכן יום שבעים עולה לכאן ולכאן. פני משה: ולכן יום שבעים אינו עולה לכאן ולכאן).
בבבלי רב אמר שיום שבעים עולה לכאן ולכאן, והוכיחו מהמשנה שלא כדבריו.

נזיר שגילח בתער - האם סותר הכל
פ"ב ה"י [י:]
שמואל בר בא (אבא) בעא קומי (לפני) רבי יסא: מיסבר סבר רבי יוחנן סתירת תער כסתירת ממש? (מסתפק האם נזיר שגילח בתער דינו כסתירה ממש, כלומר כטומאה שסותר את הכל, או כתגלחת שסותר רק שלושים יום). אמר רבי זעירא: אין (אם) יסבור רבי יוחנן סתירת תער כסתירת ממש, למה לי למימר סותר לשלשים יום? ויסתור הכל!
בבבלי לא הובא.

האם יכול לגלח תגלחת אחת על שתי נזירות
 שאלו את רבי שמעון בן יוחי: הרי שהיה נזיר ומצורע מהו שיגלח תגלחת אחת ותעלה לו לנזירותו ולצרתו וכו'. אבל אם היה נזיר ונזיר (שקיבל שתי נזירות) מגלח תגלחת אחת על שתייהם.
בבלי ס: גם כן הובאה כל הברייתא הזו, אך הסיפא של נזיר ונזיר לא הובאה שם.

פרק ג – מי שאמר

מקצת היום ככולו הוא דיעבד
 אמר רבי יוסי תמן לשעבר (בדיעבד אומרים מקצת היום ככולו), וכא (וכאן) לכתחילה (ולכתחילה לא).
בבלי לא הובא.

נזיר פעמיים ונשאל על אחת – בטלה השנייה
 אם באומר הריני נזיר שתיים (ונשאל על אחת מהן) נדר שבטל מחציתו בטל את כולו.
בבלי נדרים יח. מפורש שהמקבל על עצמו שתי נזירות בבת אחת ונשאל על אחת - לא אומרים בזה נדר שבטל מקצתו בטל כולו. ובטל מקצתו נאמר למשל על הנודר מכמה בני אדם יחד וביטל לאחד מהם (נדרים כה:).

לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות
 הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ב ה"ט ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורו של רבי אליעזר שסותר שבעה
 רבי יוחנן אמר: ממצורע למד רבי אליעזר (שמגלח לאחר שבעה ימים), רבי אלעזר אומר: מנזיר טמא למד רבי ליעזר.
בבלי לא דנו מה מקורו של רבי אליעזר.

נזר בבית הקברות – חילוק בין טומאה ליין ותגלחת
 נזר והוא בין הקברות - רבי יוחנן אמר מתרין בו (ולוקה) על היין ועל התגלחת (אך לא על הטומאה), רבי שמעון בן לקיש אמר מאחר שאין מתרין בו על הטומאה אין מתרין בו על היין ועל התגלחת. מחלפה שיטתיה דרבי יוחנן, תמן הוא אמר מתרין בו על היין ועל הטומאה ועל התגלחת וכא (וכאן) הוא אמר אכן (כך)! רבנין (רבנן) דקיסרין: על כולה פליגין (מחלוקתם גם על טומאה), דרבי יוחנן אמר מתרין בו על היין ועל התגלחת (ועל הטומאה), רבי שמעון בן לקיש אמר מאחר שאין מתרין בו על הטומאה אין מתרין בו לא על היין ולא על התגלחת.
בבלי לא הזכיר כלל חילוק בזה בין טומאה לבין יין ותגלחת.

מחלוקת כמה לוקה נזיר ששהה בבית הקברות
 עודינו שם (הנזיר בבית הקברות) רבי יוחנן אמר: מתרין על הכל כדי פרישה ופרישה והוא לוקה. רבי לעזר אומר: אינו מקבל עד שיפרוש ויחזור וכו'. מתניתא פליגא על רבי יוחנן: היה מטמא למת כל היום אינו חייב אלא אחת! פתר לה בשוהא על כל פרישה

ופרישה והוא לוקה (מה שאמר רבי יוחנן שלוקה כמה פעמים הוא כששהה כדי פרישה, והמשנה שאינו חייב אלא אחת היא כשלא שהה כדי פרישה).
בבבלי הסתפק האם צריך שהייה למלקות, ונשאר בספק.

בשעת מיתתו אמר שיצאו מהבית ולא יטמאו פ"ג ה"ה [יד].
 שמעון בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") מי דמך (בשעת מיתתו, כאשר היה גוסס) הוה אמר: הא נפיקא מיכא והא נפיקא מיכא (הוציאו כלים או כהנים מהבית, שלא יטמאו).
בבבלי ברכות כח: הובא מעשה דומה לגבי רבן יוחנן בן זכאי.

האם נזירותו ונזירות בנו מצטרפות פ"ג ה"ה [יד].
 יום אחד לנזירותו ויום אחד לנזירות בנו (כשאמר הריני נזיר כשהיה לי בן והריני נזיר מעכשיו) מהו שיצטרפו? מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן), אם בשנולד בנו היום ומחר נכנס הרי יש לו לנזירותו שני ימים, ואם בשנולד בנו למחר ונכנס למחר הרי יש לנזירותו בנו שני ימים. אמר רבי מנא: תיפתר בין השמשות (שנולד הבן בבין השמשות של היום הראשון לנזירותו, וביום השני נכנס לבית הקברות). אמר רבי אבין: אפילו תימר בחצי היום, לא כן סברנן מימר תחילת היום עולה לו, סוף היום לבנו (שנולד הבן בחצות היום הראשון לנזירותו, ובסוף היום נכנס לבית הקברות).
בבבלי לא הובא.

אשם נזיר מעכב בבלי יח:
 הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ח ה"ב [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

עדיין מחלוקת האם רבי יהודה כבית שמאי בבלי כ. • פ"ג ה"ו [טו:]
 איתפלגון רבי חייה בר יוסף ורבי יוחנן, חד אמר: רבי יודה כבית שמאי, וחרנה (והאחר) אמר: סבר רבי יודה שלא נטמאה כל עיקר. אין תימר (אם תאמר) רבי יודה כבית שמאי, ותני שלשים יום וי"ד שנה! לא תנינן מתני חדשים גבי שנים (המשנה נקטה רק שנים שלמות ולא חודשים).
בבבלי הביא את הראיה מהמשנה שלא כתבה שלשים יום, ולא הביא את דחייה זו, ולכן הסיק שרבי יהודה אינו כבית שמאי. אך בירושלמי היא עדיין מחלוקת.

יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה בבלי כ. • פ"ג ה"ז [טז:]
 רב אמר: בכלל נחלקו, אבל בפורט (מונה) כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) יש בכלל חמש שנים, שיהא נזיר שנים (ובסנהדרין פ"ה ה"ב [כה.]) הגירסא הפוכה: כל עמא מודו נחלקה העדות). רבי יוחנן אמר: במונה נחלקו, אבל בכלל כל עמא מודיי נחלקה העדות, אין כאן נזירות (ובסנהדרין פ"ה ה"ב [כה.]) הגירסא הפוכה: כל עמא מודו שיש בכלל חמש שנים). היי די נו (איזהו) כולל היי די נו מונה? כולל - אהן אומר תרתי ואהן דמר (שאמר) חמש, מונה - אהן אמר חדא תרתי ואהן אמר תלת ארבע חמש.
בבבלי מובאת רק דעת רב. וכן בבבלי פשוט שבכולל מסתבר יותר שהיא הכחשה מאשר במונה, וכן בירושלמי כאן, אך בגירסא שביירושלמי בסנהדרין הסברא הפוכה, שדווקא במונה יש יותר סברא שהיא הכחשה (וביבמות פט"ו ה"ה [פ.]) הגירסא כמו כאן).

פ"ג ה"ז [טז:]

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנדון

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – מי שאמר

בבלי כ: • פ"ד ה"א [טז:]

ושמע חבירו ואמר "ואני" "ואני" – האם צריך ווים

כן היא מתניתא ואני ואני. מאן תנא ווים? רבי יודה, ברם כרבי מאיר אני אני (ע"פ מחלוקתם בשבועות לח. לגבי שבועה לא לך ולא לך).
בבבלי לא תלה זאת במחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה⁶.

בבלי כא: • פ"ד ה"א [טז:]

מחלוקת האם כל אחד מתפיס בחבירו או בראשון

מתניתא שהיו כולחם (כולם) בתוך כדי דיבורו של ראשון וכו', מתניתא אפילו אין כולחם בתוך כדי דיבורו של ראשון אלא בתוך כדי דיבורו של זה וזה בתוך כדי דיבורו של זה.

בבבלי הסתפק בזה, והסיק שכל אחד מתפיס בחבירו ואין צריך שכולם יהיו תוך כדי דיבור של ראשון.

בבלי כ: • פ"ד ה"א [טז:]

שיעור כדי דיבור

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ד ה"א [טז:]

שניים שמתפיסים באחד ואחד שמתפיס בשניים

אחד שאמר הריני נזיר שתיים, ושמעו שנים ואמרו ואנו נזירין שתיים או כל אחד ואחד שתיים, הוא הותר - הותרו הן, הותרו הן - לא הותר הוא. שנים שאמרו הרי אנו נזירין, ושמע אחד ואמר ואני, תחת שניהן נזר או תחת כל אחד ואחד נזר? הותרו הן - הותר הוא, הותר הוא - לא הותרו הן.
בבבלי לא הובאו דינים אלו.

בבלי כא: • פ"ד ה"א [טז:]

נזירות בדבר שאין בו ממש – הילוכי ודיבורי

ראשי נזיר כבידי נזירה - נזיר, הילוכי נזיר דיבורי נזיר - לא אמר כלום. למה (רק ראשי וכבדי מועיל)? שהתפיס את הנדר בדבר שהנשמה תלויה בו.

בבבלי במקום "הילוכי ודיבורי" הלשון "ידי ורגלי". וקרוב העדה הגיה בירושלמי כמו בבבלי, וביאר בשיירי קרבן ש"הילוכי ורגלי" פשיטא שלא מועילים, ולא משום שהנשמה לא תלויה בהם, אלא משום שנזירות לא חלה על דבר שאין בו ממש, כדברי הגמרא נדרים יג: שנדרים לא חלים על דבר שאין בו ממש, ורק שבועות חלות בדבר כזה.

בבלי כ: • פ"ד ה"ב [טז:]

בעל שהיפר לאשתו, גם נדרו מופר

הריני נזיר ואת, ואמרה אמן - מיפר את שלה ושלו בטל.

⁶ בכמה מקומות הירושלמי מביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר בוויס, והבבלי לא מביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג.

בבבלי במשנה הגירסא: ושלו קיים.

גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה – אינו בירושלמי בבלי כג: • פ"ד ה"ג [יז].
בבבלי כאן ובהוריות י: כתב שגדולה עבירה לשמה יותר ממצוה שלא לשמה, הקשה על כך והסיק שגדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה (ולא יותר ממנה). ובירושלמי לא הובא כלל.

מניין יש לאשה ממוזן, אי אפשר להקנות לאשה בבלי כד: • פ"ד ה"ד [יז].
הא ליקדש (כאשר הבהמה שלה) קדשה (מניין יש לה בהמה שלה)? אלא בשנתן לה אחר מתנה ואמר לה על מנת שלא יהא לבעליך רשות בהן. שלה הן (פני משה: הרי תנאי זה לא מועיל. אמנם קרבן העדה ביאר אחרת, שהתנאי כן מועיל)? אמר רבי מתנייה: במשלטת על נכסיו, ואם בא ומיחה לא קדשה ואם לאו קדשה (בעלה נתן לה לשלוט בנכסיו אלא אם כן ימחה בה).
בבבלי תירץ שני תירוצים: שקימצה מעיסתה, או שאמר לה על מנת שאין לבעלך רשות בהן.

מותר קרבנות נזיר פ"ד ה"ד [יח].
תמן תנינן מותר נזירים (כסף שנשאר לקרבנות הנזיר) לנזירים, מותר נזיר לנדבה. אמר רב חסדא: והוא שקרבה חטאתו בסוף, ואם קרבו שלמיו בסוף מותרו שלמים. אמר רבי זעירא: אפילו קרבו שלמיו לבסוף, הלכה (למשה מסיני) אחת היא בנזיר שתהא מותרו נדבה.
בבבלי לא הובא.

גירסא הפוכה במחלוקת במותר עשירית האיפה פ"ד ה"ד [יח].
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ו ה"ח [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הפריש שור לנזירותו ומת בבלי כו: • פ"ד ה"ד [יח].
הפריש שור (שאינו ראוי לקרבן נזירות) - רבי יוסי בי רבי בון רבי חייה בר לולייני, תריהון אמרין בשם שמי (שמאי): חד אמר כמפריש מעות וחד אמר כמפריש בהמה.
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה אבל בהמה) כתבו שהפריש שור הוא כמפורש.

לא דן במקור שרק האיש מזיר את בנו בבלי כח: • פ"ד ה"ו [יט].
האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדירה את בנה בנזיר וכו' (ולא דן מה המקור לזה).
בבבלי כן דן בזה, והביא מחלוקת האם היא הלכה למשה מסיני או כדי לחנכו.

כ"ד חומרי בית הלל פ"ד ה"ו [יט].
הירושלמי כאן הובא גם בביצה פ"א ה"ג [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שהאיש לא מזיר את בנו בבלי כח: • פ"ד ה"ו [יט].
בית שמאי אומרים אין האיש מדיר את בנו בנזיר ובית הלל אומרים מדיר בנו בנזיר.
בבבלי לא הובאה מחלוקת זו.

לא דן במקור שהאיש מגלח על אביו
בבלי ל. • פ"ד ה"ו [יט:]
האיש מגלח על נזירות אביו ואין האשה מגלחת על נזירות אביה וכו' (ולא דן מה המקור לזה).
בבבלי כן דן בזה, והביא שהיא הלכה למשה מסיני.

בן שנזר יכול למחות בכל לשון
בבלי ל. • פ"ד ה"ו [יט:]
מיחה (הבן שנזר) או שמיחוהו קרובים בכל לשונות - כמי שמיחה (ואינו כהפרת בעל שצריך דווקא לשונות מסוימות).
בבבלי לא הובא.

המקור לשחיטת עוף
בבלי כט. • פ"ד ה"ו [יט:]
כמאן דאמר אין שחיטה העוף מחוורת מדבר תורה (אלא אסמכתא), וישטחו להם שטוח - וישטחו להם שחוט.
בבבלי הלשון היא "אין שחיטה לעוף מן התורה". וביומא עה: רבי יהושע בן קרחה הביא את הלימוד מהפסוק "וישטחו", ורבי דחה את דבריו והביא את הלימוד מ"וזבחת כאשר צויתך" גם לגבי עוף.

לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות
פ"ד ה"ו [כ.].
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ב ה"ט [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – בית שמאי

מחלוקת בדין הקדש בטעות לבית שמאי
בבלי לא. • פ"ה ה"א [כ.].
אמר רבי ירמיה: בא לומר חולין ואמר עולה - קדשה (הקדש טעות הוי הקדש). אמר רבי יוסי: במתכוין להקדיש אנן קיימין (עוסקים), אלא שהוא טועה משום דבר אחת היא (הקדש טעות אינו הקדש, אלא שבמשנה מדובר שהתכוון להקדיש וטעה משום דבר אחר, כגון שהתכוון להקדיש שור שחור ויצא שור לבן).
בבבלי דן באריכות האם לבית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש, ולמסקנה הוא כן הקדש. אמנם גם לירושלמי לקמן (פ"ה ה"ד [כד.]) נקט בפשטות שלבית שמאי הוי הקדש.

האם חוששים לקנוניא בנותן מתנה וגירש את אשתו
פ"ה ה"א [כא:]
מה אמר רבי יהושע במתנה (שנתן מתנה לחבירו ואח"כ בא הנותן לגרש את אשתו והיא רוצה לגבות כתובתה ממתנה זו, האם חוששים שבעלה חזר בו מהמתנה והיא עשתה קנוניא איתו), מכיון שהוא נותן מתנה בעין יפה אינו צריך להדיר הנייה (הנאה, שמסתבר שלא חזר בו) או מאחר שהורע כוחו והוא חוזר בו צריך להדיר הנייה (מחשש קנוניא)? נישמיענה מן הדא: קריבתי דרבי חגי הוה בעל חייב קרטס (בעלה היה חייב כסף בשטר). אתא מרי חובא וטרף (גבה את החוב). אתא עובדא קומי (לפני) דרבי אחא (שבעלה רצה לגרשה) אמר צריך להדיר הנייה, רבי יוסי אמר אין צריך להדיר הנייה וכו'. אמר רבי חגי משה יאות אמר רבי יוסי ונפק עובדא כרבי אחא (פני משה: ולכן צריך לידור הנאה. קרבן העדה: ולכן אין צריך לידור הנאה).
בבבלי ערכין כג. דן בחשש לקנוניא בגירושין, אך לא הביא מה הדין בנותן מתנה.

מחלוקת ב"ה וב"ש בנזר ונשאל לחכם
 מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן), אם בשגילגל בנזרו (שעבר על נזירותו) - כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) משעה שנשאל, אם בשלא גילגל בנזרו - כל עמא מודיי משעה שנזכר. אלא כי נן קיימין בשעתיד לישאל (ואנו מסופקים האם עבר על נזירותו), בית שמאי אומרים מכיון שעתיד לישאל מגלגל הוא, ובית הלל אומרים אילו גילגל לא היה נשאל. **בבבלי** לא הובא, ומשמע שמפרש את המשנה במי שעבר על נזירותו.

המחלוקת בשאלה למי שעבר על נזירותו
 הרי שנזר והיה מגלגל בנזרו (שעבר על נזירותו) אין נשאלין לו אלא אם כן נהג בהן באיסור בימים שנהג בהן בהיתר דברי רבי יודה, אמר רבי יסא: במה דברים אמורים בנזרו מרובה, אבל בנזרו ממועט דיו שלשים יום וכו'. מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן), בשגילגל בטומאה כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) שסתר הכל, אם בשגילגל בתגלחת כל עמא מודיי שלא סתר אלא שלשים יום, אלא כן אנן קיימין בשגילגל ביין. **בבבלי** הביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי, אך לא דן על מה עבר - טומאה, תגלחת או יין.

לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן
 היה יודע בו שהוא תשיעי וקריין עשירי - חברייה אמרין: קדש, רבי יודן אמר: לא קדש. מתניתא מסייעא לחברייא, אמרו ב"ה לב"ש אין אתם מודין שתצא ותרעה בעדר. אמרו להן ב"ש אי אתם מודין במי שטעה וקרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שהוא מקודש. ואינן מקבלין מיהו, דלא כן יתיבונן מה אתם משיבין אותנו מן דבר שהיה קדוש אלא בטעות על דבר שהוא קדוש בין בטעות בין שלא בטעות (מדוע בית הלל לא השיבו לבית שמאי שאין להוכיח ממעשר שקדוש רק בטעות)? כ"י דמר (כמו שאמר) רבי אמי עשירי (עשירים) הוו בתשובות, או ייבא כ"י דמר רבי נסא כאינש דאית ליה תרין טעמין ומתיב חד מנהון (לאדם יש הרבה תשובות והוא עונה רק אחת מהן). **בבבלי** נשאר בקושיא ולא תירץ שלאדם יש תשובות שאינו עונה.⁷

החזירה הגנבים – האם נזיר למפרע
 מי שנזר בנזיר והלך להביא את בהמתו ומצאה שנגנבה וכו'. החזירה הגנבים בלילה - למפרע חזר עליו נזירותו או מיכן ולבא (מכאן ולהבא)? (ונשאר בשאלה). **בבבלי** לא הובא.⁸

ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק
 יכלין הוון מימר (עם ישראל): ידעין הוינן (שיחרב הבית), אלא הוינן סברין דמילייא רחיקין, החזון אשר הוא חוזה לימים רבים. **בבבלי** גם כן אמר זאת, אך הקשה על זה שהרי ידעו באיזה שנה יחרב. ותירץ שלא ידעו באיזה יום.⁹

⁷ הירושלמי סובר שיתכן שלאדם יש תשובות ואעפ"כ אינו משיב אותן. והבבלי לא סובר כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עא.

⁸ בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

המעשה עם שמעון בן שטח וינאי

פ"ה ה"ג [כג:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ז ה"ב [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם מי שלא אכל דגן מצטרף לזימון

פ"ה ה"ג [כג:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ז ה"ב [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מי שנתקיימו דבריו – בלשון סגי נהור

בבלי לב: • פ"ה ה"ד [כד:]

כיני מתניתא (פירוש המשנה): מי שנתקיימו דברים - לשון הפוך הוא, דלא קברת ברה (הכוונה למי שלא נתקיימו דבריו, והוא בלשון סגי נהור, משום שאינו מדרך המוסר לזור, וכאשה שאומרת שלא תקבור את בנה).

בבבלי תירץ על כך שני תירוצים, אך לא תירץ שהוא בלשון סגי נהור¹⁰.

עשרה נזירים

בבלי לד. • פ"ה ה"ד [כד:]

ששניכם נזירים שכולכם נזירים וכו' (הירושלמי גורס במשנה שיש עוד אחד שנזר על מנת ששניכם נזירים). תני וכלן מונין תשעה נזירות. והא אינון עשר (לגירסא זו שגורסת גם "ששניכם נזירים")! אי איפשר שלא נתקיימו דברי אחד מהן (אחד מהעשרה אינו נזיר. לקרבן העדה הוא זה שאמר "שנין אחד מכם נזיר", ולפני משה הוא זה שאמר "ששניכם נזירים"). אמר רבי יסא: דבית שמאי היא דבית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש (לבית שמאי באמת כל העשרה נזירים).

בבבלי לא גרס במשנה "ששניכם נזירים", ולכן פשוט לו שהם תשעה.

פרק ו – שלושה מינין

גרסא הפוכה בזבח וקיסר בהעלם אחד, עברת נהרות וטעית

פ"ו ה"א [כד:]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבערה ללאו יצאת – אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת

פ"ו ה"א [כד:]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה ש"פרט שיצא מהכלל" לא נאמר כשהם סמוכים

פ"ו ה"א [כד:]

אמר לך: בשבת כלל במקום אחד ופרט במקום אחר (ולכן יש את המידה שפרט שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על כולו יצא), ובעבודה זרה כלל שהוא בצד (סמוך) הפרט (ואין את מידה זו). אמר ליה: והכתיב לא תשתחוה לאל אחר, הרי שכלל במקום אחד ופרט במקום אחר (גם בעבודה זרה)! אמר ליה: מכיון שאין את למד מצידו (שיש פסוק שבו הוא כן בצידו) אפילו ממקום אחר אי את למד. חבריך אמרי: לא שנייא

⁹ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

¹⁰ בכמה מקומות הירושלמי משתמש בלשון "סגי נהור" (דהיינו שמשמעות העניין הפוכה מפירוש המילים), ובבבלי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עט.

היא בין שכלל במקום אחד ופרט במקום אחר בין שכלל ופרט במקום אחד כלל ופרט הוא.

בבבלי לגבי המידה של "דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל" (פסחים קכ. ועוד) לא הובאה דעה שהוא דווקא כשהכלל והפרט מרוחקים. ולגבי המידה "כלל ופרט" יש מחלוקת תנאים (נידה לג.) ואמוראים (בבא קמא פה. ומנחות נה.; וכן הוזכרה המחלוקת בפסחים ו:). האם גם כשהם מרוחקים דנים את מידה זו.

האם "פרט שיצא מהכלל" נאמר גם כשהפרט קודם בבלי לה: • פ"ו ה"א [כד:] בשבת כלל ואחר כך פרט (ולכן יש את המידה שפרט שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על כולו יצא), ובעבודה זרה פרט ואחר כך כלל (ואין את מידה זו). רבי יוסי אומר: לא שנייא בין שכלל ואח"כ פרט בין שפרט ואח"כ כלל - כלל ופרט הוא. **בבבלי** לגבי המידה של "דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל" (פסחים קכ. ועוד) לא דן האם דנים אותה גם כשהפרט קודם לכלל. ולגבי המידה "כלל ופרט" כאן ובמקומות רבים פשוט שיש חילוק בין כלל ופרט (שאין בכלל אלא מה שבפרט) לבין פרט וכלל (שמרבה הכל).

השתחוואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה פ"ו ה"א [כד:] ובעבודה זרה כלל בעבודתה ופרט למלאכת הגבוה (השתחוואה אסורה בכל ע"ז אפילו אם אין דרך עבודתה בכך, כיוון שעובדים לגבוה כך). **בבבלי** סנהדרין ס: פירש רש"י שהשתחוואה אסורה לא משום שהיא מלאכת גבוה, אלא משום שהיא דרך כבוד.

השתחוואה אינה מעשה פ"ו ה"א [כד:] השתחויה לצורך יצאת ללמד על עצמה שאינה מעשה. **בבבלי** סנהדרין סה. יש דעה שכפיפת קומתו הוי מעשה.

איסור עלים ולולבים בנזיר נלמד מכלל ופרט בבלי לד: • פ"ו ה"א [כה.] בין כלל ואחר כך פרט ואחר כך כלל כלל ופרט הוא תמן (בשבת) שלא לצורך יצאו ולמה יצאו למעט העלים והלולבים. והא תני משום רבי אליעזר מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל (בנזיר) - אף העלים והלולבים במשמע! תמן (בשבת) לצורך נכללו, ברם הכא (בנזיר) שלא לצורך נכללו. **בבבלי** הטעם שרבי אלעזר מרבה עלים ולולבים הוא שהוא דורש ריבוי ומיעוט ולא כלל ופרט, ומהירושלמי משמע שגם לרבי אליעזר הוא כלל ופרט.

מקור אחר לאיסור אכילת טריפה פ"ו ה"א [כה.] אזהרה לאוכל נבילות מניין? לא תאכלו כל נבילה. עד כדון נבילה, טריפה מניין? אמר רבי יוחנן נבילה וכל נבילה - לרבות הטריפה. **בבבלי** חולין קב: איסור טריפה נלמד מ"ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", כפשט הפסוק.

מחלוקת בטעם כעיקר ובהיתר מצטרף לאיסור בבלי לו: • פ"ו ה"א [כו.] רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כל נותני טעמים אין לוקין עליהן חוץ מנותני טעמים של נזיר. אמר רבי זעירא: כל נותן טעם אין לוקין עליהן עד שיטעום טעם ממשו של איסור

(שאינו סובר שטעם כעיקר), ונזיר אפילו לא טעם טעם ממשו של איסור (שבנזיר יש טעם כעיקר). אמר רבי בא (אבא) בר ממל: כל נותני טעמים אין איסור והיתר מצטרפין (אין היתר מצטרף לאיסור) והנזיר איסור והיתר מצטרפין (שבנזיר היתר מצטרף לאיסור).
בבבלי לרבי עקיבא היתר מצטרף לאיסור בנזיר ולחכמים לא, ולכ"ע טעם כעיקר בכל התורה.

ביאור טעם המשנה הראשונה
בבלי לה: • פ"ו ה"א [כו].
משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין, דהוון דרשין שכר - מה שכר שנאמר להלן רביעית אף כאן רביעית. חזרו לומר לא יאכל לא ישתה - מה אכילה כזית אף שתייה כזית.
בבבלי לא דן בטעמה של המשנה הראשונה.

נזיר לוקה גם משום "וכל משרת"
בבלי לה: • פ"ו ה"א [כו].
רבי אימי בשם רבי יוחנן: כוס מזוג - משום משרה (וכל משרת ענבים לא ישתה) לוקין עליו. הדא דאת אמר (זה נאמר) בשלא התרו בו משום משרה, אבל אם התרו בו משום משרה לא בדא.
בבבלי אכל ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגים וסחט אשכול של ענבים ושתה לוקה חמש, ומשמע שלא לוקה משום משרה.

כלל ופרט – הכל בכלל
בבלי לה: • פ"ו ה"ב [כז].
דרבי ישמעאל אמר: אפילו כלל ופרט הכל בכלל.
בבבלי במקומות רבים פשוט שכלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט. ואדרבה, רבי ישמעאל הוא זה שדורש (בשבועות כו.) כלל ופרט, כלומר מרבה פחות, ודווקא רבי עקיבא הוא זה שדורש ריבוי ומיעוט, כלומר מרבה יותר. אמנם קרבן העדה כאן הגיה "פרט וכלל", ואם כן הוא כבבלי.

מקור אחר לכך שנזיר צריך לגלח את כולו
בבלי מב. • פ"ו ה"ג [כח].
וגילח - כולו ולא מקצתו, מיכן שאם שייר שתי שערות לא עשה כלום.
בבבלי לומד זאת מ"גלחנך" - עד דאיכא כולו.

תגלחת כעין תער לא סותרת נזירות
בבלי מ. • פ"ו ה"ג [כח].
תער לא יעבר על ראשו, אין לי אלא תער, מנין לרבות את המספסף ואת המספרים כבתער (שעובר בלאו)? תלמוד לומר לא יעבור על ראשו - כל המעבירין במשמע. מיכן שאינו סותר בו אלא תער בלבד.
בבבלי מסיק שגם בכעין תער סותר.

גילח ונשאר כשיעור
פ"ו ה"ג [כט].
רבי ירמיה בעי: וגילח את כולו ושייר בו שתי שערות והיה בהן כדי לכוף ראשו לעיקרו שנים פעמים, וגלח מהן פעם אחת (גילח כשיעור כדי לכוף, ונשאר בהן כדי לכוף) - מאחר שגילח כדי סימן יצא, או מאחר ששייר כדי סימן לא יצא? (ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

נזיר סותר על גילוח ג' שערות, הלשון "מלכות"
 רבי אילא אמר קומי (לפני) רבי יוסי: למלכות (למלקות) אחת (על גילוח שיערה אחת), לעיכוב
 שתים, לסתירה שלש.
בבלי סותר רק על גילוח רוב ראשו.

דעה שלא לוקה על גילוח שיערה אחת
 רבי אילא אמר קומי (לפני) רבי יוסי: למלכות (למלקות) אחת (על גילוח שיערה אחת), לעיכוב
 שתים, לסתירה שלש. מתניתא פליגא על רבי יוסי (שסובר ששתיים למלקות) וכו'.
בבלי פשוט שלוקה על אחת.

חילוקים בדיני פסיק רישא
 הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בביצה פ"ד ה"ג [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

נזר בבית הקברות – חילוק בין טומאה ליין ותגלחת
 הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ג ה"ה [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

התראה אחת לכמה עבירות
 היו לפניו צלוחיות שתים, אחת של מים ואחת של יין, נטל ושתה אותה של מים,
 אמרו: הוי יודע משאת שותה של מים את שותה של יין ויש בה עשרה זתים ואתה
 מתחייב עשרה מלקיות - אינו מקבל התרייה בדעת הזאת (משום שההתראה קדמה למעשה).
 אבל אם היתה צלוחית אחת של יין והתחיל לשתות בה, אמרו לו: תהא יודע אם
 תשתה את כולה יש בה עשרה זתים ותתחייב עשרה מלקיות - מקבל התרייה בדעת
 הזאת (פני משה וקרובן העדה: חייב על כל זית וזית).
בבלי משמע כלשון המשנה, שחייב על כל אחת ואחת רק אם התרו בו לפני כל זית
 וזית. וכן מפורש בתוס' (שם ד"ה נזיר).

נזיר לא שותה ד' כוסות, ומחלוקת אם שותה כשנשבע לשתות
 שהיוצא מן הגפן לא הותר מכללו (לצורך מצוה) וכו' - הוון בעיי מימר בארבעה כוסות
 של יין (של פסח, לא הותרו לנזיר) אבל אם אמר שבועה שאשתה ונזיר (ואחר השבועה קיבל
 נזירות) - אשתה אתא מימר לא ישתה (פני משה: בתמיה, שפשוט שכן ישתה, שנזירות לא חלה על
 שבועה זו. קרבן העדה: ארבע כוסות פשיטא שלא ישתה, שהם מדרבנן, והפסוק מלמד שאפילו אם נשבע
 שישתה - לא ישתה).
בבלי ג: יין קידוש והבדלה שותה. והנשבע שישתה וחזר ואמר הריני נזיר - לא
 שותה.

גדר מבושל – שלוק או צלוי
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"א [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שבנדרים הלך אחר לשון תורה
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד חותך את הזרוע מן האיל
 כתיב ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל - אי בשלה יכול בפני עצמה, תלמוד לומר
 מן האיל. הא כיצד? חותכה (קודם הבישול) עד שהוא מניח בה כשעורה (מחוברת לאיל ואז
 מבשלה).
בבלי לא הובא.

שיעור איסור בתערובת בנותן טעם, הלשון טבל-תבלין
 פ"ז ה"ט [לא:]
 חילפיי שאל לרבי יוחנן ולרבי שמעון בן לקיש: טבל (תבלין) מהו שיוסר (שיאסור) ביותר
 ממאיתם (בערלה וכלאי הכרם, שאוסרים באחד ומאתיים, האם תבלין יאסור אפילו אם הוא פחות
 מכשיעור הזה, כיוון שנותן טעם)? אמר ליה אין טבל ביותר ממאיתם וכו'. רבי יסא ורבי
 יהושע בן לוי בשם בר פדייה: כל נותני טעמים אחד ממאה, רבי חייא בשם רבי
 הושעיה בן לוי בשם בר פדייה: כל נותני טעמים אחד משישים וכו'.
בבלי לא הובא.

רבי אליעזר שמותי
 פ"ז ה"א [לב:]
 אמר רבי חנינא: ולא רבי אליעזר היא? ורבי אליעזר שמותי הוא, דתני: נזיר ומירט בית
 שמאי אומרים צריך להעביר תער על ראשו, בית הלל אומרים אין צריך להעביר תער
 על ראשו!
בבלי הובא הכינוי "שמותי", יש מפרשים שהכוונה היא שנידוהו, מלשון שמתא, ויש
 מפרשים שהוא מבית שמאי (רש"י שבת קל: ד"ה שמותי הביא את שני הפירושים). ומכאן מוכח
 שהפירוש הוא שהוא מבית שמאי. ורש"י (שם) ותוס' (שם ד"ה דרבי) הוכיחו כך
 מהירושלמי סוכה (פ"ב ה"ח [יא:]), ועיין מה שכתבנו שם, ולא מכאן.

גירסא הפוכה במחלוקת על נזיר ממורט
 בבלי מז. • פ"ז ה"א [לב:]
 נזיר ומירט (שאיין לו שיער) - בית שמאי אומרים: צריך להעביר תער על ראשו, בית הלל
 אומרים: אין צריך להעביר תער על ראשו.
בבלי הדעות הפוכות: בית הלל אומרים שצריך להעביר תער ובית שמאי אומרים
 שלא¹¹. ושיירי קרבן כתב שהרמב"ם גרס כגירסת הירושלמי.

פרק ז – כהן גדול

במשנה בירושלמי לא מפורש שנטמאים למת מצוה
 בבלי מז. • פ"ז ה"א [לב:]
 כהן גדול ונזיר אינן מיטמאין בקרוביהן. היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה וכו'.
בבלי גירסת המשנה: אין מיטמאין לקרוביהן אבל מיטמאין למת מצוה. היו מהלכין
 וכו'.

¹¹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף ע.

כה"ג בכלל כהן הדיוט

בבלי מז: • פ"ז ה"א [לב:]

ועל כל נפשות מת לא יבוא, מה אנן קיימין (במאי עסקינן)? אם לאוסרן על הרחוקים - הרי הוא בכלל כהן הדיוט, אלא אם אינו עניין לרחוקים תניהו עניין לקרובים. **בבבלי** כתב שאם ברחוקים הרי הוא ק"ו. וייתכן שנחלקו התלמודים האם כהן גדול הוא בכלל כהן הדיוט (בשאלה זו דן האור שמח (כלי המקדש פ"ה הי"ז) ובמשך חכמה (ויקרא כא יד)).

כמה מקורות לטומאה למת מצוה

בבלי מז:–מז: • פ"ז ה"א [לב:]

ועל כל נפשות ואת אמר אכן (שמות לו להיטמא למת מצווה)? אמר רבי חיה בר גמדה: מיכן איסור אחר איסור בתורה (לומדים מהכפילות של האיסור להיטמא) אלא להתיר מת מצווה. אית דבעי נישמעין מן הדא: לא יטמא בעל בעמיו, בעמיו אינו מיטמא, מיטמא הוא למת מצווה. אית דבעי מישמעין מן הכא: להחלו, להחלו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא על מת מצווה. אית דבעי מישמעין מן הדא: כי קללת אלהים תלוי, את שהוא מוזהר על קללת השם מוזהר הוא על מת מצווה, ושאינו מוזהר על קללת השם אינו מוזהר על מת מצווה.

בבבלי גם כן הביא כמה מקורות, אך כולם מפרשיית כהנים: לאביו ולאִימו לא יטמא, לאחותו, לאחיו.

אבר מת מצווה

בבלי מז: • פ"ז ה"א [לג:]

כשם שאדם מיטמא למת מצווה כך אדם מיטמא על אבר מת מצווה וכו', בחוזר תיפתר (כאשר כבר נטמא לכל הגוף חוץ מהאבר הזה). **בבבלי** לא הובא.

מעשה שחתכו את רגלו ודן בדיני טומאה

פ"ז ה"א [לג:]

מעשה ביוסי בן פכסס שעלת על רגלו נומי (מחלה) ונכנס הרופא לחותכה. אמר לו (לרופא): כשתניח בו כחוט השערה (לפני שתסיים לחותכה) הודיעני. חתכה והניח בה כחוט השערה והודיעו. קרא לנחונייה בנו, אמר לו: נחונייה בני, עד כאן הייתה חייב ליטפל בי, מיכן ואילך צא, שאין אדם מיטמא על אבר מן החי מאביו. וכשבא דבר אצל חכמים אמרו: על זה נאמר יש צדיק אובד בצדקו - הצדיק אובד (מתיסר) וצדקו עמו (ועדיין הוא צדיק).

בבבלי לא הובא¹².**ליצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל**

פ"ז ה"א [לג:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

התירו לכהנים להיטמא לרבי יהודה הנשיא

פ"ז ה"א [לג:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

כבוד הרבים דוחה גם לאו דאורייתא

פ"ז ה"א [לד:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹² הירושלמי מספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל

פ"ז ה"א [לד.]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ג ה"א [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה שבגללו רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה

פ"ז ה"א [לד.]

אמר רבי עקיבא כך היתה תחילת תשמישי לפני חכמים (פני משה: בשביל מעשה זה נתתי אל ליבי להיות משמש חכמים ולומד תורה), פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצוה וניטפתי בו בארבעת מיל עד שהבאתי למקום הקברות וקברתי. וכשבאתי אצל רבי אליעזר ואצל רבי יהושע אמרתי להם את הדבר, אמרו לי: על כל פסיעה ופסיעה שהיית פוסע מעלין עליך כאילו שפכת דמים. אמרתי: אם בשעה שנתכוונתי לזכות - נתחייבתי, בשעה שלא נתכוונתי לזכות על אחת כמה וכמה. באותה שעה לא זזתי מלשמש חכמים.

בבבלי כתובות סב: ונדרים נ. לא הובא מעשה זה, אלא שאשתו אמרה לו ללמוד תורה. ותוס' (מגילה כט. ד"ה מבטלין, וכתובות יז. ד"ה מבטלין) הביאו מעשה זה (ממסכת דרך ארץ).

נזירים שונים – מי עדיף שיטמא

בבלי מז: • פ"ז ה"א [לד:]

נזיר שלשים ונזיר מאה - יטמא נזיר שלשים. נזיר מאה ונזיר עולם - יטמא נזיר מאה. נזיר עולם ונזיר נזירות - אית תניי תני יטמא נזיר עולם ואית תניי תני יטמא נזיר נזירות. מאן דאמר יטמא נזיר עולם הא נזיר נזירות לא מפני שתגלחתו מרובה, מאן דאמר יטמא נזיר נזירות ונזיר עולם לא מפני שקרבנותיו מרובין. **בבבלי** לא דן בשאלות אלו, ודן בשאלות אחרות (שאינן בירושלמי): משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים, משוח שעבר, סגן וכו'.

נפל שאין בו כזית בשר – ודאי שלא נתקשרו אבריו

בבלי נ. • פ"ז ה"ב [לה:]

פשיטא לון (לן) מכיון שאין בו (בבשרו של נפל) כזית - דבר בריא הוא שלא קרשו (נתקשרו) איבריו.

בבבלי מוכח שיש נפלים שיש עליהם כזית בשר אע"פ שלא נתקשרו אבריהם.

שרץ מטמא בכעדשה משום שזו תחילת ברייתו

פ"ז ה"ב [לה:]

תני רבי שמעון בן יוחי אומר: מפני מה אמרו השרץ מטמא בכעדשה, מפני שהשרץ (חומט) תחילת ברייתו בכעדשה וכו', מדרשות אמינא דרוש וקבל שכר (אך אין זה המקור לדין כעדשה).

בבבלי לא הובא טעם זה.

קברו של אדם הראשון

בבלי נד. • פ"ז ה"ב [לה:]

או בקבר - אפילו נגע בקבר אדם הראשון (שהוא קודם מתן תורה, שהיו בני נח, גם כן נטמא). **בבבלי** הלשון: קבר שלפני הדיבור.

האדם נברא ממקום המזבח

פ"ז ה"ב [לה:]

מלא תרוד אחד נטל הקב"ה ממקום המזבח וברא בו אדם הראשון, אמר הלואי ייברא ממקום המזבח ותהא לו עמידה, הדא הוא דכתיב וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה וכתב מזבח אדמה תעשה לי - מה אדמה שנאמר להלן מזבח אף כאן מזבח.

בבלי לא הובא.

לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרווד רקב
והיו ימיו מאה ועשרים שנה - קרוב לאלף שנה חיה אדם הראשון ואת אמר והיו ימיו מאה ועשרים שנה? אלא לק"כ שנה (אחר המיתה) הוא חוזר למלוא תרווד אחד רקב.
בבלי לא הובא.

שיעור מלא תרווד
מלא תרווד רקב שאמרו ישנו מקישרי אצבעותיו ולמעלה דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: מלא היד הגדולה.
בבלי הלשון: מעיקר אצבעותיו ולמעלה דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים מלא חופניו.

לא מגלח על רוב בניין ומניין
רוב בניינו ורוב מינינו של מת - אין הנזיר מגלח.
בבלי כן מגלח על רוב בניין או רוב מניין.

כל "באמת" הלכה למשה מסיני
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"י ה"ד [סג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורות מפסוקים לאלו ימים עולים לנזיר מצורע
אמר רבי בשם רבי שמעון בן לקיש: גדל פרע שער ראשו - ימים של גידול שיער (ימי הסגר) עולין (לימי נזירות), ימים של העברת שיער (ימי ספרו) אין עולין. עד כדון בימי ספירו, בימי גמרו (ימי החלט - מניין)? רבי יוחנן בשם רבי ינאי: אל נא תהי כמת - מה ימי המת אין עולין אף ימי הסגר אין עולין.
בבלי דינים אלה לא נלמדים מפסוקים אלא מק"ו.

שמועה ממושה עד האמוראים
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ז [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ח – שני נזירים

ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם – אינו בירושלמי
ולא סוף דבר כשאמר להן אחד ראיתי את אחד מכם שניטמא ואיני יודע אי זה מכם וכו'.
בבלי הקשה שהם שלושה אנשים וזו רשות הרבים, ותירץ שאמר "ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם". ובירושלמי לא הובא.

תנאי בלב, דברים שבלב
תנאי היה בליבי לכשאטמא תיפקע נזירותי ממני תחול עלי נזירות אחרת וכו'.

בבבלי נדרים כח. דברים שבלב אינן דברים, ותנאי בלב מועיל רק בנדרי אונסין, ולא בשאר נדרים.¹³

אין תנאי בשבועות
הירושלמי כאן הובא גם בנדריים פ"ג ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

התראת ספק בספק שיתברר למפרע
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם ביבמות פ"א ה"ז [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בשבועות פ"ג ה"ז [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת מתי מלו בפסח גלגל בימי יהושע
אתייה כמאן דאמר בי"א (בניסן) מלו (בימי יהושע בפסח גלגל, ובי' לא מלו משום חולשא דאורחא), ברם כמאן דאמר בעשירי מלו - לא מנו הזיית ערילים.
בבבלי יבמות עא: לכו"ע לא מלו בי', משום חולשא דאורחא, אלא בי"א.

אשם נזיר מעכב
פ"ח ה"ב [מא:]
מצינו כמה אשמות דוחין מפני ספיקות (וצריך להביא אשם אחר. ומשמע מהירושלמי שאשם מעכב).
בבבלי יח: רק לרבי אליעזר אשם מעכב, ולחכמים לא מעכב. והרמב"ם (נזירות פ"י ה"ח) פסק שלא מעכב, והראב"ד (שם) פסק שכן.

שערו של נזיר מצורע
פ"ח ה"ב [מא:]
רבי יוחנן אמר: שערו (של אדם שהוא גם מצורע וגם נזיר) אסור, רבי שמעון בן לקיש אמר: שערו מותר. רבי זעירא בעי: במצורע שנזר פליגין, או בנזיר שנצטרע פליגין?
בבבלי לא הובא.

מחלוקת בהקפת כל הראש ובמלמעלה למטה
בבלי נח. • פ"ח ה"ב [מב.]
כדאמר רבי יעקב בשם רבי יוחנן נטלן מלמטן למעלן אסור (אך מלמעלה למטה מותר). רבי יוסי בר אבין אמר: לא שנייא, היא למטן למעלן, היא למעלה למטן (בכל מקרה אסור. פני משה פירש שהיא אותה מחלוקת האם הקפת כל הראש שמה הקפה, וקרובן העדה פירש שהן מחלוקות שונות).

בבבלי נחלקו רק האם הקפת כל הראש שמה הקפה.

האם יכול לגלח תגלחת אחת על שתי נזירויות
בבלי ס:
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ב ה"י [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹³ מצאנו בעוד מקום שלבבלי דברים שבלב אינם דברים, ולירושלמי אין זה פשוט. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ח.

פרק ט – הכותים אין להם

המקור שאין נזירות בגויים

בבלי סא. • פ"ט ה"א [מב.]

דכתיב (בנזיר) וכפר עליו - את שיש לו כפרה, יצאו גוים שאין להן כפרה.
בבבלי האריך מה המקור לזה, והביא את הפסוק "דבר אלי בני ישראל" ופסוקים נוספים.

גוי מזיר וניזור

בבלי סא. • פ"ט ה"א [מב:]

רבי ירמיה בעי: מאן דאמר תמן (בעריקין) מעריך והכא מזיר, מאן דאמר נעריך הכא ניזור וכו'. מה מיעטת בו (כשהגוי ניזור)? ישראל בבל יחל ואין הגוי בבל יחל, אמר רבי יונה: ישראל יש להן היתר חכם גוים אין להן היתר חכם, אמר רבי יוסי: ישראל צריכין היתר חכם והגוים אין צריכין היתר חכם (אלא מתיר לעצמו).
בבבלי פשוט שלגוי אין נזירות כלל, אינו מזיר ואינו ניזור.

לבן הוא כושן רשעתיים

פ"ט ה"א [מב:]

הוא לבן הוא כושן רשעתיים.
בבבלי סנהדרין קה. הוסיף שהוא גם בעור אביו של בלעם.

מחלוקת ר"מ ור"י באומר "שתה" סתם

בבלי סב. • פ"ט ה"א [מג:]

עבר מכנגד פניו רבי מאיר אומר לא ישתה רבי יוסי אומר ישתה - מה אנן קיימין (במאי עסקינן)? אם בשאמר בין בפניי בין שלא בפניי שתה - אוף (אף) רבי מאיר מודה, אם באומר בפניי שתה שלא בפניי אל תשתה - אוף רבי יוסי מודה! אלא כן אנן קיימין באומר שתה (סתם), רבי מאיר אומר: בפני שתה ושלא בפני אל תשתה, רבי יוסי אומר: כאומר בין בפניי בין שלא בפניי שתה.
בבבלי ביאר את מחלוקתם שלרבי מאיר לא ישתה כדי שיצטער, ולרבי יוסי ישתה כדי שלא יכחיש.

מחלוקת בנזיר שנטמא בטומאת התהום

בבלי סג:

הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ב ה"א [ט], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לטומאת התהום מפסוק

פ"ט ה"ב [מד.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ז ה"ז [נא], ועיין מה שכתבנו שם.

מת מצוה אינו מצוי

בבלי סה. • פ"ט ה"ג [מה:]

וחש לומר שמא מת מצוה היא (ויהיה אסור לפנותו)! סבר רבי זעירא שאין מיתי מצוה מצויין.
בבבלי לא הובא.

דיני פינוי קברות

בבלי סה. • פ"ט ה"ג [מה:]

שלשה מיני קברות הן: קבר הנמצא - מפנין אותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנייה (הנאה), קבר הידוע - אין מפנים אותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנייה, קבר שהוא מזיק את הרבים - מפנין אותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנייה. הורה רבי אבא בר כהן

בכפר עקביה: מקומו מותר בהנייה. מה ופליג (האם הוא חולק)? כאן בשקדם הוא את העיר (מקומו טמא) וכאן בשקדמתו העיר (מקומו טהור). תני: קבר שהקיפתו העיר משלש רוחות מפנין אותו משתי רוחות (ומאריך בעוד דיני קברות). **בבלי** לא הובא.

קברי מלך ונביא לא מתפנים
כל הקברות מתפנין חוץ מקברי המלך ומקברי הנביא (משום כבודם). **בבלי** לא הובא.

מחלוקת ר"ש וחכמים בכרם ובקברות צפופים
תמן תנינן: כרם שהוא נטוע עד פחות מארבע אמות - רבי שמעון אומר אינו כרם, וחכמים אומרים כרם ורואין את האמצעיות כאילו אינן. שמעון בר בא (אבא) בשם רבי יוחנן: כשם שהן חולקין כאן כך הן חולקין בשכונת קברות.
בבלי בבא בתרא קב: הביא אותה מחלוקת לגבי כרם, אך לגבי קברות גרס שמחלוקת רבי שמעון וחכמים הפוכה, והקשה דרבנן אדרבנן ודרבי שמעון אדרבי שמעון, ותיירץ¹⁴.

מקורות לדיני ספק נגעים
וטמא אותו - את הוודאיי הוא מטמא, אינו מטמא את הספק וכו'. וטיהרו - את הוודאיי הוא מטהר, אינו מטהר את הספק.
בבלי רצה ללמוד זאת מ"לטהרו או לטמאו", דחה זאת, ולא הביא מקור אחר. וביארו התוס' (ד"ה אי) שלמסקנה הוא מסברא שמעמידים אותו על חזקתו.

המקור שזב נטמא באונס
בבלי סה: • פ"ט ה"ד [מו:]:
כתיב והדוה בנידתה והזב את זובו - מה נידה מטמא מאונסים אף הזב מטמא מאונסים. מעתה אפילו מראייה הראשונה! אמר רבי זעירא: לכשייעשה כנידה.
בבלי הביא דרשה דומה לזה, הקשה עליה, והסיק שנלמד מהאיתים¹⁵.

הופך את הגירסא – רגליים לדבר שפטור
בבלי סה: • פ"ט ה"ה [מו:]:
המכה את חבירו ואמדוהו למיתה, היקל ממה שהיה ולאחר מיכן הכביד ומת חייב, רבי נחמיה פוטר שרגלים לדבר - כיני מתניתה (צריך לגרוס במשנה): רבי נחמיה פוטר וחכמים מחייבין שרגליים לדבר (הופך את הגירסא, משום שאין רגליים לדבר לפוטרו אלא לחייבו, שרגליים לדבר שמת מחמת המכה).
בבלי לא דן בזה, ונשאר בגירסא שרגליים לדבר שפטור. ופירש רש"י (ד"ה ורבי נחמיה) שרגליים לדבר שלא מת מחמת ההכאה, שהרי היקל.

¹⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

¹⁵ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מורה מלשון יראה, שהשערה מפחדת ממנו
 בבלי סו. • פ"ט ה"ו [מז:]
 וכל ההרים אשר במעדר יעדרון לא תבא שמה יראת שמיר ושית - מה הדין ביזרא דחיל
 מן הדין פרזלא (הזרע מפחד מהברזל שקוצר אותו), אף הדין סערה דחיל מן הדין פרזלא
 (השערה מפחדת מהתער שחותך אותה, ולכן תער נקרא מורה, מלשון יראה).
בבלי לא הובא.

סיום המסכת
 בבלי סו: • פ"ט ה"ו [מז:]
 הדין סערה דחיל מן הדין פרזלא (מסיים בעניין מורה).
בבלי מסיים באגדתא "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"¹⁶.

¹⁶ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת סוטה

פרק א – המקנא

סדר המסכתות

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

בבבלי מסכת סוטה לאחר מסכת נזיר, וביאר את הטעם לזה, שהרואה סוטה בקלוקלה יזיר עצמו מן היין. ובירושלמי מסכת סוטה לאחר כתובות.

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

כתיב ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו (פותח מיד בדיני קינוי).
בבבלי פותח בענייני סדר המסכתות¹.

קינאי צריך להיות באימה

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

כתיב ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו וגו' - שלא יקנא לה לא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך מתון אלא מתוך דבר של אמה וכו' מעכב (מסיק שדין זה הוא לעיכובא).
בבבלי לא הובא.

המחלוקת בקינוי תלויה במחלוקת ב"ה וב"ש בגירושין

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]

הקינאי - רבי יהושע אמר בשם רבי ליעזר: חובה, רבי יושע אמר: רשות. אמר רבי לעזר בן רבי יוסי קומי (לפני) רבי יסא וכו': דרבי ליעזר כבית שמאי, דבית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה ערוה וכו'. ודרבי יהושע כבית הלל, דבית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו, לפום כן (לכן) הוא אומר רשות - רצה לקנאות יקנא, רצה לגרש יגרש.

בבבלי היא מחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא, ולא קישר זאת למחלוקת בית הלל ובית שמאי בגירושין².

לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו

בבלי ג.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ו [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

עד זומם הוא חידוש

פ"א ה"א [ב.]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"י [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לדין ספק טומאה

פ"א ה"ב [ג.]

שאלו את בן זומא: מפני מה ספק רשות היחיד טמא? אמר לון: סוטה מהיא? אמר ליה: רשות היחיד. אמר לון: מצינו שהיא אסורה לביתה. מיליהון דרבנן פליגין וכו'.

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

(שסוברים שספק טומאה ברשות היחיד לא נלמד מסוטה). מפני מה ספק רשות הרבים טהור? אמר לון (בן זומא): מצינו שהציבור עושין פסחיהן בטהרה בשעה שרובן טמאין, מה טומאה ידועה הותרה לציבור, קל וחומר ספק טומאה. **בבבלי** כח. פשוט שספק טומאה, בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים נלמד מסוטה. ותוס' (עבודה זרה לז: ד"ה הא) כתבו שספק טומאה ברשות הרבים כשיש חזקת טהרה לא צריך ללמוד מסוטה אלא העמד דבר על חזקתו.

קטנה שזינתה מותרת לבעלה

פ"א ה"ב [ג.]

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעורי סתירה הם לאחר התרת הסינר

בבלי ד. • פ"א ה"ב [ד.]

כל אילין שיעוריא (שיעורי הסתירה) לאחר התרת הסינר. **בבבלי** לא הובא, ותוס' (ד"ה כמה) הביאו את הירושלמי.

כיצד ידע בן זומא שיעור ביאה

בבלי ד: • פ"א ה"ב [ד.]

ובן עזאי נשא אשה מימיו? (בתמיהה, ואם כן כיצד שיער שיעור ביאה). אית דבעי מימר נתחמם (ראה קרי), ואית דבעי מימר בעל ופירש, אית דבעי מימר סוד ה' ליריאיו ובריתו להודיעם.

בבבלי במקום התירוץ שראה קרי תירץ ששמע מרבו.

מחלוקת מה הטעם שצרת סוטה אסורה

פ"א ה"ב [ד:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"י ה"א [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "תולה ואינה ניכרת"

בבלי ו.

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה שלא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה

בבלי ז. • פ"א ה"ג [ה.]

רבי חייה בר יוסף שלח בתר איתתיה (לפדותה מהשבי). אמר: יסקון עמה תלת תלמידין שאם יפנה אחד מהן לצורכו תתייחד עם שנים וכו'. אף הוא שכר לה בית (לאחר שפדאה) והיה מעלה לה מזונות ולא היה מתייחד עמה אלא בפני בניה (משום שהיה כהן ואסור בשבויה) וקרא על עצמו הפסוק הזה יגעתי באנחתי (לפדותה) ומנוחה לא מצאתי (להתייחד עימה).

בבבלי מעשה זה לא הובא.

מוסרים לבעל שני ת"ח משום יחוד

בבלי ז. • פ"א ה"ג [ה.]

והא תנינן ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבוא עליה בדרך וכו' (וכשיש עימו עוד שניים אינו יחוד).

בבבלי מסיק שהטעם שמוסרים לו שני ת"ח אינו משום יחוד אלא כדי שיוכלו להעיד עליו ולהתרות בו³.

³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

[פ"א ה"ד [ה.]]

מעשה באשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ

רבי מאיר הוה יליף דריש בכנישתא דחמתא (דרש בבית כנסת) כל לילי שובא (שבת), והוה תמה (שם) חדא איתתא יליפה שמעה קליה (את דרשתו). חד זמן עני (מאריך) דריש, אזלת בעית מיעול לבייתה, ואשכחת בוצינא מיטפי (הנר כבוי). אמר לה בעלה: הן (היכן) הוייתה? אמרה ליה: מישמעא קליה דדרושא. אמר לה: מכך וכך דלית ההיא איתתא עללה להכא לבייתה עד זמן דהיא אזלה ורקקה גו אפוי דדרושא (אל תיכנסי הביתה עד שתירקי בפניו של הדרשן). צפה רבי מאיר ברוח הקודש ועבד גרמיה (עשה עצמו כאילו) חשש בעייניה, אמר: כל איתתא דידעה מילחוש לעיינה תיתי תילחוש. אמרין לה מגירתא (שכנותיה): הא ענייתך (הגיע זמנך), תיעלין לבייתך עבדי גרמין לחשה ליה (לרבי מאיר) ואת רקקה גו עייניה. אתת לגביה, אמר לה: חכמה (יודעת) את מילחוש לעיינא? מאימתיה (מהאימה מר"מ) עליה אמרה ליה: לא. אמר לה: ורוקקין בגויה שבע זימנין, והוא טב ליה. מן (לאחר) דרקקת אמר לה: אזלין אמרין לבעליך חד זמן אמרת לי (לירוק), והיא רקקה שבעה זימנין. אמרו לו תלמידיו: רבי, כך מבזין את התורה? אילו אמרת לן לא הווי'ת מייתי ליה ומלקין לה ספסליה ומרציין ומרצייה ליה לאיתתיה (היינו מלקים את הבעל ומרצים את אשתו)? אמר לון: ולא יהא כבוד מאיר כבוד קונו, מה אם שם הקודש שנכתב בקדושה אמר הכתוב שיימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו, וכבוד מאיר לא כל שכן?

בבבלי נדרים סו: הובא מעשה דומה באשה שירקה על בגדיו של רשב"ג, אך שם הוא בקיצור⁴, וכאן הוא רבי מאיר, והוסיף שראה זאת ברוח הקודש, ושעשה עצמו חושש בעינו וירקה לתוך עינו ממש ולא על בגדיו. כמו כן הסברא "ומה לעשות שלום בין איש לאשתו" לא הובאה שם על אותו מעשה, אלא על מעשה אחר שהטעימה תבשילה לרבי יהודה.

בבלי ז. • פ"א ה"ד [ה.]]

דרשה לשבחם של תמר ובני שמואל

רבי חזקיה בשם רבי אחא רבי חייה דריש שלש מקראות לשבח: ותשב בפתח עינים - ואיפשר כן? אפילו זונה שבזונות אינו עושה כן! אלא שתלת (תלתה) עיניה לפתח שכל העינים מצפות לו, אמרה לפניו רבון כל העולמים אל אצא ריקם מן הבית הזה וכו'. ועלי זקן מאוד וגו' ישכיבון כתיב שהיו הנשים מביאות קיניהן לטהר לבתיהן והיו משהין אותן וכו'. ולא הלכו בניו (של שמואל) בדרכיו ויטו אחרי הבצע - שהיו נוטלין מעשר ודנין, אמר רבי ברכיה: מברכתא (שיירא) היתה עוברת והיו מניחין צרכיהן של ישראל והיו הולכין עוסקין בפרקמטיא.

בבבלי הדרשה הזו על תמר לא הובאה, אך כתב שהיתה צנועה בבית חמיה. הדרשה שבני עלי לא חטאו הובאה בשבת (נה:). ועל בני עלי יש בשבת (שם) מחלוקת של כמה וכמה תנאים מה היה חטאם.

בבלי ז. • פ"א ה"ה [ו.]

מדוע מבזים סוטה מספק

ומבזין על הספק (והרי אולי היא טהורה)? אמר רבי שמלאי: בכל מקום שאת מוצא זנות את מוצא אנדרלמוסיה באה בעולם (ולכן מחמירים בה אפילו מספק). **בבבלי** לא הובא.

⁴ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

ברור לו מיתה קלה שבקלות

בבלי ח: • פ"א ה"ה [ו.]

ואהבת לרעך כמוך - יבור לו מיתה קלה שבקלות.

בבבלי הלשון: ברור לו מיתה יפה (ובירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ד [כח.]) גם כן הלשון "ברור לו מיתה יפה".

חבל מצרי משום מעשה מצרים

בבלי ח: • פ"א ה"ו [ז.]

ולמה חבל מצרי? אמר רבי יצחק: לפי שעשת כמעשה מצרים.

בבבלי הסיק שמטרת החבל רק כדי שלא ישמטו בגדיה, ולכן אינו מעכב שיהיה דווקא חבל מצרי.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה

פ"א ה"ז [ח.]

הירושלמי כאן הובא (לגבי מעשה אחר) גם בברכות פ"ב ה"ט [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

מידה טובה מרובה ממידת פורענות

פ"א ה"ז [ז.]

מה אם מידת הפורענות מעוטה, אבר אחד לוקה ושאר כל האיברים מרגישים, מידת הטובה מרובה על אחת כמה וכמה.
בבבלי לא הובא.

דלילה ושמשון

בבלי ט:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ח [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמשון היה חיגר – אינו בירושלמי

בבלי י. • פ"א ה"ח [ז:]

בשעה שהיה רוח הקודש שורה עליו היו פסיעותיו כמצרעה לאשתאול וכו' (ומאריך בעוד שבחים על גופו וחוזקו של שמשון).

בבבלי גם כן הביא שבחים על גופו וחוזקו, אך הביא גם דרשה על כך שהיה חיגר בשתי רגליו, ודרשה זו אינה בירושלמי.

שכר העין השנייה של שמשון לעולם הבא

בבלי י. • פ"א ה"ח [ז:]

ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים, אמר רבי אחא: אמר לפניו רבונו של עולם, תן לי שכר עיני אחת בעולם הזה, ושכר עיני אחת מותקנת לי לעתיד לבוא.
בבבלי לא הובא, ורש"י (ד"ה נקם) הביא זאת (אמנם לא כתב שזהו הירושלמי).

הפלשתים היו יראים משמשון גם לאחר מותו

בבלי י. • פ"א ה"ח [ז:]

כתוב אחד אומר וישפוט את ישראל ארבעים שנה, וכתוב אחר אומר והוא שפט את ישראל עשרים שנה! אמר רבי אחא: מלמד שהיו הפלשתים יראים ממנו עשרים שנה לאחר מותו כדרך שהיו יראים ממנו עשרים שנה בחייו.

בבבלי לא הובא. הפסוק "וישפוט את ישראל ארבעים שנה" לא נמצא בספרים שלנו, והעירו על זה תוס' (שבת נה: ד"ה מעבירים), קרבן העדה, שיירי קרבן ומראה הפנים.

למה נהרג אבנר

פ"א ה"ח [ז:]

ואבנר למה נהרג? רבי יהושע בן לוי ורבי שמעון בן לקיש ורבנן. רבי יהושע בן לוי אמר: על ידי שעשה דמן של נערים שחוק, יקומו נא הנערים וישחקו לפניו. רבי

שמעון בן לקיש אמר: על ידי שהקדים שמו לשמו של דוד, הדא הוא דכתיב וישלח אבנר מלאכים אל דוד תחתיו לאמר למי ארץ, כתיב מן אבנר לדוד. ורבנן אמרין: על ידי שלא הניח לשאול להתפייס מדוד, הדא הוא דכתיב ואבי ראה גם ראה את כנף מעילך בידי וכו'. ויש אומרים: על ידי שהיתה ספק בידו למחות בנוב עיר הכהנים ולא מיחה.
בבבלי לא הובא.

אנשי אבשלום היו ראשי סנהדרין
בבלי י: • פ"א ה"ח [ח.].
ואת אבשלום הלכו מאתים איש מירושלם קרואים והולכים לתומם - קרואים מדוד והולכים לתומם מאבשלום. ולא ידעו כל דבר מעצת אחיתופל - רבי הונא בשם רבי אחא: וכולהו (אלו שהלכו אחר אבשלום) ראשי סנהדריות היו. וכיון דחמון מיליין אתיין לידי חילופין (שראו שבאים למרוד בדוד) אמרין: רבון כל העולמים, נפלה נא ביד דוד ואל יפול דוד בידינו, שאם אנו נופלין ביד דוד הרי הוא מרחם עלינו, ואם חס ושלוש יפול דוד בידינו אין אנו מרחמין עליו.
בבבלי לא הובא.

מהו ספר הישר
פ"א ה"י [ח.].
הלא היא כתובה על ספר הישר - תרין אמורין (אמוראים), חד אמר זה ספר בראשית, וחרנה (והאחר) אמר זה חומש הפיקודים (במדבר).
בבבלי עבודה זרה כה. נחלקו האם הוא בראשית, משנה תורה (דברים) או ספר שופטים.

פרק ב – היה מביא

קטנה שעברה
פ"ב ה"א [ט.].
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ב [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שזינתה מותרת לבעלה
פ"ב ה"א [ט.].
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

חרשת שזינתה נאסרת על בעלה
פ"ב ה"א [ט.].
הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"א [נז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספק האם מגיש את המנחה או את הכלי
בבלי יד:
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שברי כלי חרס, כלי מפוחם
בבלי טו: • פ"ב ה"ב [י.].
אית תניי תני בכלי חרש לא במקידה (שברי כלי חרס), אית תניי תני אפילו במקידה וכו'.
אית תניי תני בכלי חרש לא במפוחם (שהושחר באור), אית תניי תני אפילו במפוחם.
בבבלי לא הובא.

מלאכה לא פוסלת במצורע

בבלי טו: • פ"ב ה"ב [י.]

מה אם המצורע שאין המלאכה פוסלת בו - הזה בו על החטאת פסול למצורע, חטאת שהמלאכה פוסלת בה - הזה בה על חטאת אינו דין שיהא פסול לחטאת?
בבלי לא הובא, רש"י (ד"ה שהפסיל) כתב שמלאכה לא פוסלת במצורע, כדברי הירושלמי כאן, ותוס' (ד"ה והא) כתבו שכן פוסלת. ושיירי קרבן דן בזה.

ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה

פ"ב ה"ב [י.]

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ג ה"ח [יט.], ועיין מה שכתבנו שם.

מים עפר וכתב - מאין באת ולאן אתה הולך

בבלי טו: • פ"ב ה"ב [י.]

ולמה מים ועפר וכתב? מים - ממקום שבאת, עפר - למקום שהיא הולכת, כתב - לפני מי שהיא עתידה ליתן דין וחשבון. תמן תנינן: עקביה בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, רבי אבא בריה דרב פפי ורבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי: שלשתן דרש עקביא מפסוק אחד - וזכור את בוראך, בירך בורך בוראך - בירך ממקום שבאתה, בורך למקום שאת הולך, בוראך לפני מי שאת עתיד ליתן דין וחשבון.
בבלי לא הובא⁵.

כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו בירושלמי

בבלי טו:

עיין מה שכתבנו ביומא פ"א ה"ב [ה:].

שלושה דברים צריכים לשמה

פ"ב ה"ב [י.]

ג' דברים צריכין שיהו לשמה: וכתב לה (גט), ועשה לה (סוטה), או חפשה לא ניתן לה (שטר שחרור של שפחה כנענית).
בבלי עירובין יג: הובאו המקורות וכתב לה (לגט) ועשה לה (לסוטה), בגיטין ט: הובא הדין ששטר שחרור צריך להיות לשמה, אך לא מפורש מה המקור לזה.

המקומות שההלכה עוקפת את המקרא

בבלי טז.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ב [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או ירוק

בבלי יז.

הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם משביע ואח"כ כותב או להיפך

בבלי יז: • פ"ב ה"ג [יא.]

איתפלגון רבי יוחנן וריש לקיש, חד אמר משביע ואחר כך כותב, וחרנה (והאחר) אמר כותב ואחר כך משביע.
בבלי פשוט שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה.

⁵ כדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי, והבבלי ממעט בטעמים כאלה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

מחלוקת האם התנאים מעכבים

פ"ב ה"ג [יא].

אית תניי תני: בין תניין (תנאים) - פני משה: שאר הדינים כגון פריעת ראש האשה, קרבן העדה: שמתנה איתה אם שכב וכו' בין שבועות מעכבין, אית תניי תני: שבועות מעכבות תניין אינן מעכבין. הוון בעיי מימר (רצו לומר בה"א) מאן דמר (דאמר) בין תניין בין שבועות מעכבין - אית ליה חוקה תורה מעכב, ומאן דמר שבועות מעכבות ותניין אינן מעכבין לית ליה. עוד הוא אית ליה, אלא שאינן על סדר (לכו"ע מעכבין, אלא שנחלקו האם הסדר מעכב).

בבלי לא הובא.

האם מגילת סוטה מטמאה את הידיים

בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא].

לוי בר סיסי בעא קומי (לפני) רבי: מגילת סוטה מהו שתטמא את הידיים? אמר ליה: הרי זה שאלה (ויש לעיין בה). אמר רבי יוסי: אינה שאילה, כלום גזרו על הספרים שיטמאו את הידיים לא מפני קדושתן? (בתמיה), וזו למחיקה ניתנה. לא צורכא דלא הואיל וניתנה למחיקה.

בבלי לא הובא.

מחלוקת בכמה אותיות מתחייב

בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא].

כמה אותיות כתוב בה ויהא שלא לצורך ויהא חייב (פני משה: אותיות שכתב שלא לצורך. קרבן העדה: אותיות שכתבן בכתיבה פסולה כגון קומוס וקנקנתוס)? תני רבי חנין: בית שמאי אומרים אחת, ובית הלל אומרים שתיים (לשיטתם לקמן פ"ג ה"ג [טו.]).

בבלי לא הובא.

ספיקות בכתיבת מגילת סוטה

בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא].

רבי יודן בעי: כתב מפיו (בעל פה), ומחק בעפר (ע"י עפר במקום ע"י מים), היה כותב ראשון ראשון ומוחק (כתב אות אחת ומחק וכתב אות אחת ומחק. על שלוש השאלות נשאר בספק).

בבלי לא דן בכתב מפיו ובמחק בעפר. לגבי כתב אות ומחק מפורש שפסול.

מחלוקת בכתיבה על עור בהמה טמאה

בבלי יח. • פ"ב ה"ד [יא].

תני רבי אלעזר בן שמוע אומר: אין כותבין על עור בהמה טמאה. אמר רבי שמעון: מכיון דאת אמר למחיקה ניתנה, למה אינו כותב (יכתוב גם על עור בהמה טמאה). תני רבי אלעזר בן שמעון אומר: רואה אני את דברי אלעזר בן שמוע מדברי אבא, שמא תאמר אינו שותה ונמצא השם גנוז על עור של בהמה טמאה.

בבלי לא הובא, וכן הרמב"ם לא הביא דין זה.

מחלוקת האם כל השבועות באלה ובאמן ואמן

בבלי יח: • פ"ב ה"ה [יב].

אית תניי תני: מה זו באלה ובשבועה אף כל הנשבעין באלה ובשבועה, ואית תניי תני: זו באלה ובשבועה ואין כל הנשבעין באלה ובשבועה וכו'. אית תניי תני: מה זו באמן ואמן אף כל הנשבעין באמן ואמן, אית תניי תני: זו באמן ואמן ואין כל הנשבעין באמן ואמן.

בבלי לא הובא.

מחלוקת האם בנה של יבמה לשוק הוא ממזר
 פ"ב ה"ה [יב:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

דין סוטה בסומא
 פ"ב ה"ה [יג:]
 ונעלם מעיני אישה - פרט לסומא שאין לו עינים (אינה שותה), (בין אם) הוא סומא (בין אם) היא סומא. מתניתא דרבי יודן (הברייטא הזו כדעת רבי יהודה) פוטרו מכל מצות האמורות בתורה.
בבבלי כז. גם כן הובא שכאשר הבעל או האשה סומא - לא שותה, אך לא קישר זאת לדעת רבי יהודה שסומא פטור מכל המצוות.

המגרש את אשתו – האם נחשב כאילו מחל על קינוי
 פ"ב ה"ו [יג:]
 פשיטא שאדם מוחל על קינויו. גירש - כמי שמחל? (ונשאר בספק. ומראה הפנים ביאר בדעת הרמב"ם שפירש לא בשאלה אלא בפשיטות, שגירש כמי שמחל).
בבבלי כה. הסיק שאדם מוחל על קינויו, אך לא דן האם גירש כמי שמחל.

פרק ג – היה נוטל

כיצד הכהן נוגע באשה
 בבלי יט. • פ"ג ה"א [יג:]
 וכהן מניח את ידו תחתיה ומניפה - ואין הדבר כאור (מכוער שהכהן יגע באשה)? מביא מפה (בין ידו לידה). ואינו חוצץ (ופסול)? ומביא כהן זקן (שאינו לו יצר הרע), ואפילו תימר ילד, שאין יצר הרע מצוי לשעה.
בבבלי לא הובא.

סוטה גידמת כן שותה
 בבלי יט. • פ"ג ה"א [יג:]
 סוטה גידמת שני כהנים מניפין על ידיה.
בבבלי כז. מפורש שגידמת לא שותה כלל, ובירושלמי מוכח שכן שותה, ותוס' (ד"ה וכהן) הביאו את הירושלמי.

ספק האם מגיש את המנחה או את הכלי
 פ"ג ה"א [יג:]
 הדא היא מילתה צריכין לרבנן (מסופקים בזה): מהו מגיש - גופה של מנחה (או) גופה של כלי? (ונשאר בספק).
בבבלי יד: פשוט שמגיש את הכלי.

חכמים מודים לר"ש בדיעבד
 בבלי יט: • פ"ג ה"ב [יד:]
 ומודין חכמים לרבי שמעון שאם הקריב מנחתה ואחר כך השקה שהיא כשירה (בדיעבד), מה ביניהון? מצוה (לכתחילה).
בבבלי לא הובא.

כל העוונות נזכרים לה
 בבלי כ. • פ"ג ה"ב [יד:]
 מנחת זכרון מזכרת עון - מלמד שכל עונות שיש לה (לא רק הזנות) נזכרין לה באותה שעה (קרבן העדה: שהזכות לא תתלה לה. שיירי קרבן: להעניש עליהם בעונשים אחרים).

בבלי לא הובא.

המגילה נגזת תחת ציר ההיכל, מחיקת כתבי הקודש
מגילתה נגזת תחת צירו של היכל, למה? בשביל לשחקה.
בבלי לא הובא היכן נגזת, ותוס' (ד"ה מגילתה) הביאו את הירושלמי. שיירי קרבן הוכיח מהירושלמי כאן שסובר שמותר לאבד כתבי הקודש שאין בהם צורך, ובבבלי מכות כב. ושבועות לה. מפורש שאסור.⁶

מחלוקת האם יש במים קדושה
לול קטן היה שם (ושם) המים נשפכין. תני: אין בהן משום קדושה, מהו לגבול בהן את הטיט? מה בכך (ממילא) המים נשפכין (ולכן מותר). תני: יש בהן משום קדושה.
בבלי לא הובא, ותוס' (כ. ד"ה מגילתה) הביאו את הירושלמי.

מערערין אותה משום שגרמה לשם שיימחק
נמחקה המגילה ואמרה איני שותה מערערין אותה ומשקין אותה על כרחה - למה? שגרמה לשם שיימחק.
בבלי לא הובא מה הטעם, ורש"י (ד"ה מערערין) פירש שהוא משום שמא היא טהורה ומחמת רתיותה אמרה.

מחלוקת כמה מהמגילה תימחק ויערערה
כמה ימחק? תני רבי חנין: בית שמאי אומרים אחת ובית הלל אומרים שתיים (לשיטתם לעיל פ"ב ה"ד [יא:]).
בבלי לא הובא.

מקורות שזכות תולה שנה, שנתיים ושלוש
יש זכות תולה שנה אחת - מנבוכדנצר לקצת ירחין תרי עשר, יש זכות תולה שתי שנים - מאמנון ויהי לשנתיים ימים, יש זכות שתולה לשלש שנים - מאחאב וישבו שלש שנים אין מלחמה בין ארם ובין ישראל.
בבלי הובא רק המקור לשנה אחת.

כל זיכרון שבתורה לטובה
רבי טרפון אומר: כל הזכרונות שנאמרו בתורה לטובה חוץ מזו (מזכרת עון) שהיא של פורענות.
בבלי לא הובא.

אם היתה עקרה נפקדת
רבי יודה אומר בשם רבי לעזר בן מתיה וכו': ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא וכו' - סוף המקום פורע בה תחת ניוולה, שאם היתה עקרה נפקדת, יולדת בצער יולדת בריוח, כאורים (מכוערים) יולדת נאים, שחורים יולדת לבנים, קצרים יולדת ארוכים,

⁶ מצאנו בעוד מקומות שהירושלמי מיקל יותר במחיקת שמות הקודש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יט.

נקיבות יולדת זכרים, אחד יולדת שנים. אמר לו רבי שמעון בן לקיש: אם כן ילכו כל הנשים ויתקלקלו בשביל שיפקדו.

בבבלי כו. רבי עקיבא אומר שאם היתה עקרה נפקדת, רבי ישמעאל מקשה עליו שאם כן ילכו העקרות ויקלקלו, ולכן רבי ישמעאל אומר שתלד ברווח, זכרים, ארוכים, לבנים (נאים ושניים לא הובאו). התוס' (שם ד"ה אמר) הקשה שגם לרבי ישמעאל קשה שזו שיוולדת בצער תקלקל בשביל ללדת ברווח. ולירושלמי לא קשה, שלריש לקיש טהורה שנסתרת לא מרוויחה כלל.

ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, מיתת עובדי העגל בבלי כ. • פ"ג ה"ד [טז]. מטורנה (מטרוניא) שאלה את רבי לעזר: מפני מה חט (חטא) אחת במעשה העגל והן מתים בה שלש מיתות? אמר לה: אין חכמתה של אשה אלא בפילכה, דכתיב וכל אשה חכמת לב בידיה טו. אמר לו הורקנוס בנו: בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה איבדת ממני שלש מאות כור מעשר בכל שנה (שהיתה נותנת לי)! אמר ליה: ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים. וכשיצתה אמרו לו תלמידיו: רבי, לזו דחיתה לנו מה אתה משיב? רבי ברכיה רבי אבא בר כהנא בשם רבי ליעזר: כל מי שהיה לו עדים והתראה - היה מת בבית דין (בסיף), עדים ולא התרייה - היה נבדק כסוטה (בהדרוקן), לא עדים ולא התרייה - היה מת במגפה (במיתה). רב ולוי בר ססי תריהון אמרין: זיבח קיטר ניסך - היה מת בבית דין, טיפח ריקד שיחק - היה נבדק כסוטה, שמח בליבו - מת במגפה. **בבבלי** יומא סו: שאלה זאת אשה חכמה את רבי אליעזר, והוא השיב לה אין חכמתה של אשה אלא בפלך, ובזה מסתיים המעשה. כמו כן בבבלי לא הובא המשפט "לזה דחית בקנה, לנו מה אתה משיב"⁷. ושם גם כן הובאו שתי הדעות על החילוקים בין סיף הדרוקן ומיתה, אך שם לשתי הדעות הפך את דיני מיתה והדרוקן (עדים בלי התראה במיתה, לא עדים ולא התראה בהדרוקן. גפף ונישק במיתה, שמח בלבבו בהדרוקן).

חסיד שוטה בבלי כא: • פ"ג ה"ד [טז]. אי זהו חסיד שוטה? ראה תינוק מבעבע בנהר אמר לכשאחולץ תפילי אצילינו, עם כשהוא חולץ תפיליו הוציא זה את נפשו. ראה תאינה בכורה אמר במי שאפגע בו תחילה אתננה לו (והוא שוטה, שבזמן הזה אין ביכורים). ראה נערה מאורסה והיה (אדם) רץ אחריה, הדא היא דתנינן הרודף אחר חבירו להורגו אחר הזכור אחר נערה מאורסה (מצילין אותן בנפשו, והוא לא הצילה). **בבבלי** פירש רק שראה אשה טובעת בנהר.

רשע ערום בבלי כא: • פ"ג ה"ד [טז]. רשע ערום - רבי זריקן בשם רב הונא: זה שהוא מורה קלות על עצמו וחמורות לאחרים. **בבבלי** פירש עוד פירושים נוספים.

נכסי לך ואחריך לפלוני ואחרי לפלוני, ומת השני בבלי כא: הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ח ה"ח [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

⁷ מצאנו שאלה זאת בעוד מקומות בירושלמי, והבבלי לא הביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עב.

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל

פ"ג ה"ד [טז:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה פרושה, לאה התכוונה להעמיד שבטים

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]

אשה פרושה - זו שהיא יושבת ומלעבת בדברי תורה, ותאמר אלי תבא וישכב עמה בלילה הוא (והיא מלעיגה שהיא צנועה יותר מלאה). אמר רבי אבהו: כביכול היה במחשבה הוא לבדו היה יודע שלא עלת על דעתה (של לאה) אלא בשביל להעמיד שבטים. **בבבלי** לא פירש מה היא אשה פרושה, ולא דן במעשה של לאה.

מכוות פרושים, מעשה בעני שחסר מאתים זוז, עין הרע

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]

ומכות פרושים - זה שהוא נותן עצה ליתומים להבריא מזונות מן האלמנה וכו'. חד תלמיד מדברי היו לו מאתים זוז חסר דינר, והוה רבי יליף זכי עימיה חדא לתלת שנין מעשר מסכינין (רבי היה נותן לו מעשר עני כל שלוש שנים). חד זמן עבדין ביה תלמידיו עין ביש ומלון ליה (תלמידיו של רבי עשו לעני עין הרע והלוו לו כדי שיהיו לו מאתיים זוז). אתא בעי מיזכי עימיה היך מה דהוה יליף, אמר ליה: רבי, אית לי שיעורא (ואיני רשאי לקבל מעשר עני). אמר: זה מכת פרושים נגעו בו. רמז (רבי) לתלמידיו ואעלוניה לקפילין וחסרוניה חד קרט (הכניסו אותו לחנות שיקנה דבר מאכל ויחסר ממונו) וזכה עימיה היך דהוה יליף (ונתן לו מעשר).

בבבלי פירש שיש כמה וכמה מיני פרושים, לגבי מבריא ונותן דינר לעני - הבבלי (כא:). כלל זאת ברשע ערום. המעשה ברבי ותלמידיו לא הובא בבבלי. מהירושלמי (כאן ובעוד מקומות - ברכות פ"ט ה"ב [סד:]; חלה פ"ב ה"ג [יד:]). משמע שמשמש בלשון "עין הרע" לצרות עין ולא להיזק סגולי, ובבבלי במקומות רבים פירושו הוא היזק סגולי⁸.

בתולה ציימנית

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]

הוסיפו עליהן בתולה ציימנית - מציימה אובדת בתוליה (שזינתה, ואח"כ מרבה לצום ואומרת שאבדו בתוליה מחמת הצומות). **בבבלי** גרס "צליינית", מלשון תפילה.

אלמנה שובבית

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]

ואלמנה שובבית - מי חגלה נסבת שם ביש (מוציאה שם רע על שכנותיה). **בבבלי** משמע שהיא כבתולה צליינית, שמכשפת ועושה עצמה כמתפללת.

תינוק שהוא עולה לחדשיו

בבלי כב. • פ"ג ה"ד [טז:]

ותינוק שהוא עולה לחדשיו - רבי חלקיה בשם רבי סימון: זה שהוא גדול בתורה שלא בפירקו ומבזה גדולים ממנו. אמר רבי יוסי: זה שהוא בן תשע ואיבריו נראין כבן שתים עשרה, והוא בא על אחת מכל העריות שבתורה והן מתות על ידיו והוא פטור.

⁸ דרך הבבלי להרבות בסגולות ודרך הירושלמי להמעיט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

בבלי הגירסא "קטן שלא כלו לו חדשיו", ונחלקו האם הוא מבעט ברבותיו או תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה⁹.

בבלי כב:

שבעה מיני פרושין

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ג ה"ה [טז:]

יש דעה שגם טהורה ששתתה מתה

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אפילו טהורה ששתת סופה שהיא מתה בתחלואים רעים, מפני שהכניסה עצמה למספק (לספק) הזה המרובה. **בבלי** לא הובאה דעה זו.

בבלי כב: • פ"ג ה"ה [טז:]

הלשון "תולה ואינה ניכרת"

כמאן דמר (דאמר) הזכות תולה ואינה ניכרת (לא מתנוונה) וכו', כמאן דאמר הזכות תולה וניכרת (מתנוונה) וכו'. **בבלי** ו. אין את הלשון "ניכרת" אלא "מתנוונה", כלשון המשנה.

בבלי כב: • פ"ג ה"ו [יז:]

מנחת סוטה שנטמאה – האם נשרפת או נפרית

מתני' נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי - הרי היא ככל המנחות ותישרף (כך הוא בדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר) וכך היתה גירסת השיירי קרבן) וכו'. גמ' תני: ניטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותיפדה, משקדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותישרף.

בבלי במשנה הלשון: "נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי - הרי היא ככל המנחות ותיפדה, ואם משקדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותישרף", כגירסת הברייתא שבירושלמי. ולגירסא זו בירושלמי מפורש שזו מחלוקת בין המשנה לברייתא. אך בירושלמי בדפוס פיעטרקוב ווילנא (שבעקבותיהם הלכו כל הדפוסים החדשים) גירסת המשנה היא כמו בבבלי, אמנם השיירי קרבן הקשה על גירסא זו שאם כן מה מוסיפה הברייתא על המשנה.

בבלי כג: • פ"ג ה"ח [יח:]

איש נסקל ערום ולא אשה – מסברא

איש על ידי שאין ניוולו מרובה לפיכך נסקל ערום, אבל אשה על ידי שניוולה מרובה לפיכך אינה נסקלת ערומה. **בבלי** החילוק נלמד מהפסוק "ורגמו אותו ולא אותה".

פ"ג ה"ח [יח:]

בשתי גניבות נמכר ונשנה

בגניבו אינו נמכר ונשנה וכו', מעתה בגניבה אחת, אבל בשתי גניבות נמכר ונשנה. **בבלי** קידושין יח. אמר רבא כאן בגניבה אחת כאן בשתי גניבות, רש"י (ד"ה כאן) פירש שבגניבה אחת לא נמכר ונשנה, ובשתי גניבות נמכר ונשנה, כירושלמי כאן. ותוס' (ד"ה כאן) פירשו להיפך. ואביי חילק שכאן באדם אחד כאן בשני בני אדם.

⁹ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (עולה לחדשיו) במקום שלילית בבבלי (לא כלו לו חדשיו). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

פרק ד – ארוסה

ארוסה ושומרת יבם נקראת "מקצת אשתו" בבלי כד. • פ"ד ה"א [יח:]
ולא יקנא לה (לארוסה ושומרת יבם)! התורה אמרה וקנא את אשתו, וקנא את אשתו -
אפילו מקצת אשתו.
בבלי לומד זאת מ"ואמרת אליהם" לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינוי, והבבלי לא
קורא להם "מקצת אשתו".

המגרש את אשתו – האם נחשב כאילו מחל על קינוי בבלי כה.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אביו ואימו של בן סורר לא יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו בבלי כה.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ו [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנושא מעוברת חבירו ומיניקת חבירו בבלי כו. • פ"ד ה"ג [יט:]
לא ישא אדם מעוברת חבירו ומיניקת חבירו, ואם נשא עליו הכתוב אומר אל תשג
גבול עולם אשר גבלו ראשונים (מעוברת) ובשדה יתומים אל תבוא (מיניקת). ומאריך בסוגיית
הנושא מיניקת חבירו).
בבלי הביא דין זה, אך לא את הפסוק.

אם היתה עקרה נפקדת בבלי כו.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

התיר וצם משום שחשש מהיתרו פ"ד ה"ג [יט:]
רבי מנא הורי שמונה עשר חדש (התיר למיניקת להינשא לאחר י"ח חודש) וצם כל ההוא יומא
(על זה שהתיר קודם כ"ד חודש).
בבלי כתובות ס: גם כן האריך בסוגיא זו, אך לא הביא שצם¹⁰.

אסור לישא מיניקת אפילו אם מת התינוק פ"ד ה"ג [יט:]
עשרים וארבעה חדש (ימתין קודם שישא מיניקת) ואפילו מת התינוק.
בבלי כתובות ס: כתב שמת מותר, הביא את דעת מר בר רב אשי שאסור שמא
תהרוג את התינוק, ודחה אותו.

הו"א שאשת כהן ששתתה אסורה לבעלה בבלי כו. • פ"ד ה"ד [כ.]
דלכן מה אנן אמרין שתת ולא בדקו אותה המים טהורה היא (פשיטא שאשת כהן ששותה
מותרת לבעלה)! וכו'. כן אנן קיימין (עוסקים) כששתת ולא היו המים בודקין אותה, שלא
תאמר הואיל ואין המים בודקין באנוסה אלא במפותה וזו אנוסה היא, מה אנוסה
שבכהונה כרצון שבישראל - לפום כן צרך מימר (לכן המשנה צריכה לומר) מותרת לביתה
(כי היתה הו"א שהמים לא בדקו אותה כי נאנסה, ואשת כהן אסורה לבעלה גם באונס).

¹⁰ הירושלמי מספר יותר על מסירות נפש (שצם). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

בבבלי גם כן תירץ כך אך הוסיף שמדובר כשהיא מתנוונה דרך אברים (ראשה ושאר אבריה), ולכן היתה הו"א שהיא אנוסה.

אשת כהן נאסרת באונס, בק"ו משרצים פ"ד ה"ד [כ.]
ומניין שאונסין פוסלין בכהונה באשת איש (אשת כהן שנאנסה)? מה אם שרצים הקלים, עשה בהן את האונס כרצון (לטומאה) סוטה חמורה לא כל שכן.
בבבלי כתובות נא: המקור הוא מהפסוק "והיא לא נתפשה".

תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך פ"ד ה"ד [כ.]
והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת, ויש לך תפוסה בישראל והיא אסורה, ואי זו זו?
זו שתחילתה ברצון וסופה באונס. ויש לך שאינה תפוסה בישראל והיא מותרת, ואי זו זו?
זו שתחילתה באונס וסופה ברצון.
בבבלי כתובות נא: בתחילתה באונס וסופה ברצון היא מחלוקת (ובירושלמי כאן פשוט שמותרת), ותחילתה ברצון וסופה באונס לא הוזכר בבבלי כלל.

המקור שביאת פסול פוסלת אשה מתרומה פ"ד ה"ה [כ:]
ביאת פסולין מניין שהיא פוסלת (את האשה לאכול בתרומה)? מה נן (אנן) קיימין (במאי עסקינן), אם באשת איש (נלמד ממנה) - חמורה היא, אם באלמנה לכהן גדול - כבר כתיב והביא האיש את אשתו אל הכהן, הצד השווה שבהן את שזרעו פסול ביאתו פוסלת ואת שאין זרעו פסול אין ביאתו פוסלת.
בבבלי יבמות סח. מקורו מ"ובת כהן כי תהיה לאיש זר" - כיוון שנבעלה לפסול לה פסלה.

דין סוטה בסומא בבלי כז.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ב ה"ה [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

סוטה גידמת כן שותה בבלי כז.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"א [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – כשם שהמים

מקור נוסף שאסורה לבועל, גורעין ודורשין בבלי כח. • פ"ה ה"א [כ:]
תני: בוא ובה (דורשים זאת מ"באו ובאו", ללמד שאסורה לבועל). וכתוב כן (אפשר לדרוש כך)? כיי דמר (כמו שאמר) רבי אמי בשם רבי יוחנן גורעין לדרוש מתחילתה לסופה.
בבבלי דרשה זו לא הובאה, אך נמצא בכמה מקומות (בבא בתרא קיא: וש"ג) "גורעין ומוסיפין ודורשין".

המאחרים בגימטריא כנגד מספר האברים
 מניין המאחרים (ארבע מאות תשעים ושש) כנגד מאתיים וארבעים ושמונה איברים שיש בה
 וכנגד מאתיים ארבעים ושמונה איברים שיש בו (בבועל).
בבבלי לא הובא. ובכורות מה. כתוב שלא ישה יש מאתיים חמישים ושניים אברים.

האשה שוגגת והבועל מזיד, או להיפך
 בבלי כח. פ"ה ה"א [כא].
 בדקו אותו ולא בדקו אותה וכו' תיפתר שהיה הוא מזיד והיא שוגגת. בדקו אותה ולא
 בדקו אותו וכו' תיפתר שהיה הוא שוגג והיא מזידה וכו'. הוא מזיד והיא שוגגת -
 פשיטא שהיא מותרת לביתה וכו'. הוא שוגג והיא מזידה - פשיטא שהיא אסורה לביתה
 וכו'. ומניין שהדבר תלוי בה (אם היא מזידה או שוגגת)? שמעון בר בא (אבא) בשם רבי
 יוחנן: כתיב ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה - בה הדבר תלוי, אם
 היתה מזידה אסורה שוגגת מותרת.
בבבלי לא דן בזה.

גם טומאה דרבנן צריכה הערב שמש
 בבלי כח. פ"ה ה"ב [כא].
 תיפתר בטבול יום בית הפרס.
בבבלי כתבו התוס' (חגיגה כא. ד"ה האונן, וזבחים צח: ד"ה טבול) שטומאה דרבנן לא צריכה
 הערב שמש, ואם כן לא שייך בה טבול יום (ובית הפרס הוא דרבנן). ומראה הפנים דן בזה.

מחלוקת בני בבל ובני א"י האם הלכה כרבי עקיבא
 בבלי כז: פ"ה ה"ב [כב].
 תמן (בבבלי) אמרין: ממה שקילס רבי יהושע את רבי עקיבא, הדא אמרה הלכה כיוצא
 בו. רבנן דקיסרין אמרין: למדרשו קילסו, אבל למעשה אין הלכה כיוצא בו.
בבבלי לא דן כמי ההלכה.

ספק אם לוקה על אכילת מעשר שני טמא
 בבלי כז: פ"ה ה"ב [כב].
 ואפילו ראשון שבו (מעשר שני שהוא ראשון לטומאה) אינו מחזור (לא פשוט שלוקה).
בבבלי יבמות עג: פשוט שכן לוקה.

המקור לדין ספק טומאה
 בבלי כח.
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ב [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בני בבל ובני א"י בתשובת הכהנים לחגי
 בבלי כט. פ"ה ה"ב [כג].
 תמן (בבבלי) אמרין: שתי שאילות שאלן חגי הנביא (את הכהנים), אחת השיבו אותו כראוי
 ואחת לא השיבו לו כראוי, הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו - כנף תחילה (ראשון
 לטומאה), בשר קודש שיני (שבשר הקודש נטמא מהכנף והוא שני לטומאה) וכו'. דמר (דאמר) רבי
 ירמיה רבי חייה בשם רבי יוחנן: קודם עד שלא גזרו רביעי בקודש שאלן (ועל שתיהן
 השיבוהו כראוי), ולמה הוא מקללן? כאינש דבעי עילה על חבריה.
בבבלי פסחים יז. היא מחלוקת רב ושמואל, רב אמר אישתבש כהני (באחת השיבוהו
 כראוי ובאחת לא), ושמואל אמר לא אישתבש כהני (בשתיהן השיבוהו כראוי). בירושלמי מוכח
 ש"בשר קודש" פירושו בשר קדוש ממש, אך שם פירשו רש"י (פסחים טז: ד"ה בשר קודש)
 ותוס' (יז. ד"ה רביעי) ש"קודש" הוא שרץ, ושיירי קרבן כאן דן בזה.

פ"ה ה"ב [כג.]

גולגולתו של ארוונה היבוסי נמצאה תחת המזבח

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ט ה"א [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

דבר הלמד בק"ו לא מלמד בק"ו, שלישי בתרומה מהתורה בבלי כט. • פ"ה ה"ב [כד.] למדנו לראשון ולשני מן הכתוב, ולשלישי מן הדין (קל וחומר), ולרביעי מקל וחומר (משלישי). דנין לו דין מן הדין (והרי אין לומדים למד מן הלמד בקדשים)? שיהא הכל משועבד להלכה, שיהא השלישי פוסל בתרומה והרביעי בקודש (היא הלכה למשה מסיני. כך פירש קרבן העדה. אך הפני משה פירש הכל בניחותא, שלומדים דין מן הדין, ו"הלכה" פירושה קל וחומר).

בבבלי זבחים מט: מסיק שדבר הנלמד בק"ו חוזר ומלמד בק"ו¹¹. מהירושלמי כאן מוכח ששלישי בתרומה ורביעי בקודש הם דאורייתא (או מהלכה למשה מסיני או מק"ו), אך רש"י והרמב"ם כתבו שהוא מדרבנן, ושיירי קרבן כאן דן בזה.

בבלי כז. • פ"ה ה"ג [כד.]

חשבון המגרש והשדות

נמצא רביע מגרש והשאר שדות וכו'. רבי מנא משער כהדא לבנה (הסביר לתלמידיו את דין המגרש והשדות ע"י דוגמא של לבנים), רבי אבין משער כהדא רצועה, רבי אושעיה משער כהדא דסיקין. אמר רבי יוסי בי רבי בון: חמשין על חמשין בית סאה, מאת על מאת בית ארבעת סאין (כשכופלים את הרוחב והאורך פי שתיים, השטח מוכפל פי ארבע).

בבבלי לא דן כלל במגרש ובשדות¹².

פ"ה ה"ג [כד.]

מעשה שהטעה את המלכות בחישוב שטח הטרקלין

ריש גלותא איטלק עילוי חד טריקלין ארבעין על ארבעין דימליניה חטיין (המלכות גזרה עליו שימלא טרקלין של ארבעים על ארבעים אמה בחיטים וייתן להם). אתא לגבי רב הונא, אמר ליה: פייסון דיסבון מינך עשרין על עשרין כדון (כעת), ועשרין על עשרין בתר זמן, ואת מיתגר פלגא (הם יחשבו שנתת להם את כל השיעור, ובאמת השתכרת מחצית, שפעמיים עשרים על עשרים הם רק מחצית מארבעים על ארבעים).

בבבלי לא הובא.

פ"ה ה"ג [כד:]

מקדרין בחבל של חמישים אמה

הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"ג [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ל: • פ"ה ה"ד [כד:]

בני ישראל ראו את המצרים מתים

בשעה שעלו אבותינו מן הים ראו פיגרי אנשים חטאים שהיו משעבדין בהן בפרך בעבודה קשה, וכולם פגרים מתים מושלכים על שפת הים, ביקשו לומר שירה וכו'.

בבבלי לא הוזכר שראו את פגרי האנשים שהשתעבדו בהם.

¹¹ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סז.

¹² דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

צריך לומר את שירת הים כל יום

פ"ה ה"ד [כד:]

מה תלמוד לומר (אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו) לאמר? לאמר לדורות (פני משה וקרוב העדה: שיאמרו בכל יום את שירת הים. פירוש שני בקרבן העדה: שיאמרו שירה על כל נס שיהיה להם).
בבלי לא הובא.

צריך לומר שירה על ניסים

פ"ה ה"ד [כה:]

בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם אתנדבו ראשי עם - כשהקב"ה עושה להן ניסים יהיו אומרים שירה. התיבון, הרי גאולת מצרים (ולא אמרו שירה מיד ביציאת מצרים)! שנייא היא שהיא תחילת גאולתן (וסיום הגאולה היה רק בקריעת הים). התיבון, הרי גאולת מרדכי ואסתר! שנייא היא שהיו בחוצה לארץ, ואית דבעי מימר מרדכי ואסתר משונאיהן נגאלו לא נגאלו מן המלכות.
בבלי מגילה יד. מביא את טעמים אלו (של מרדכי ואסתר) לבאר מדוע לא אומרים הלל בפורים.

עשה מאהבה ועשה מיראה

בבלי לא. • פ"ה ה"ה [כה:]

כתוב אחד אומר ואהבת את ה' אלהיך, וכתוב אחר אומר את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד, עשה מאהבה ועשה מיראה. עשה מאהבה - שאם באתה לשנוא דע שאת אוהב ואין אוהב שונא, עשה מיראה - שאם באתה לבעט אין ירא מבעט.
בבלי כתב שגדול העושה מאהבה יותר מהעושה מיראה, ולא כתב לעשות גם מאהבה וגם מיראה (אמנם גם הירושלמי (בהמשך שם) כתב שאין לך חביב מכולן אלא פרוש מאהבה, ומוכח שאהבה עדיפה מיראה).

שבעה מיני פרושין

פ"ה ה"ה [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר

פ"ה ה"ה [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציא אוהו להריגה

פ"ה ה"ה [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה

פ"ה ה"ה [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעות רבות מתי היה איוב

פ"ה ה"ו [כז:]

אימתי היה איוב וכו'? בימי אברהם אבינו וכו', בימי אבינו יעקב ודינה היתה אשתו וכו', בימי השבטים וכו', בירידתן למצרים היה ובעלייתן מת וכו', איוב מעבדי פרעה היה ומגדולי פמילייתו שלו היה וכו', בימי שפוט השופטים וכו', בימי מלכת שבא וכו', בימי כשדים וכו', בימי אחשוורוש וכו', מעולי גולה היה.
בבלי בבא בתרא טו. הדעות הן: בימי משה, המרגלים, עולי גולה, שפוט השופטים, אחשוורוש, מלכות שבא, כשדים, יעקב. הדעות שהיה בימי משה ובימי המרגלים אינן

בירושלמי, והדעות שהיה בימי אברהם, יעקב, השבטים, הירידה למצרים ושהיה מעבדי פרעה אינן בבבלי.

האם איוב היה ישראל או גוי פ"ה ה"ו [כה:]
אימתי היה איוב וכו'? רבי יוחנן אמר: מעולי גולה היה וישראל היה וכו' (ודייק מראה הפנים שמשמע שלשאר כל הדעות היה גוי).
בבבלי בבא בתרא טו: כתב להיפק, שלכל הדעות היה ישראל חוץ מלדעה אחת.

איוב היה וייסורין לא היו בבלי לא. • פ"ה ה"ו [כה:]
רבי שמעון בן לקיש אמר: איוב לא היה ולא עתיד להיות. מחלפה שיטתיה דרבי שמעון בן לקיש, תמן אמר רבי שמעון בן לקיש בשם בר קפרא בימי אברהם אבינו היה, והכא הוא אמר הכין? אלא הוא היה וייסורין לא היו, ולמה נכתבו עליו, אלא לומר שאילולי באו עליו היה יכול לעמוד בהן.
בבבלי בבא בתרא טו. יש דעה שאיוב לא היה ולא נברא אלא משל היה, אך לא שהיה והייסורין לא היו.

פרק ו – מי שקינא

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם פ"ו ה"א [כו:]
הירושלמי כאן הובא (באריכות מרובה יותר) גם בתענית פ"ב ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

גרסאות "מוזרות" ו"מוצרות" בבלי לא. • פ"ו ה"א [כו:]
אנן תנינן מוצרות, אית תניי מוזרות. מאן דמר (דאמר) מוצרות - מצרן עמר (צמר), ומאן דמר מוזרות - שזרן כיתן (פשתן).
בבבלי ישנה רק הגירסא "מוזרות".

כיצד שמע מעוף הפורח ולא יודעים מי המקור בבלי לא. • פ"ו ה"א [כו:]
כעוף הפורח הוא - ואין בהן דשמע וידע ממאן שמע כעד מפי עד הוא (יבררו מי מקור השמועה ויחשב כעדות גמורה)! אלא כן אנן קיימין (עוסקים) - פלוני מפלוני ופלוני מפלוני, מילה דלית בה תימליוסים (שורש, שכל אחד אומר ששמע מאחד, ואי אפשר לברר מי מקור השמועה).
בבבלי לא הובא.

שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא בבלי לא: • פ"ו ה"ד [כח.]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ו ה"ו [פ:], ועיין מה שכתבנו שם.

עדות שבטלה מקצתה בסתירה בבלי לא: • פ"ו ה"ד [כט.]
היו שלשה (עדים שנסתרה), אחד אומר אני ראיתיה שלא ניטמאת בתוך כדי סתירה (ושניים אומרים שכן נטמאה), מה את עבד לה - כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, או תתקיים העדות בשאר? אמר רבי אבמרי: מכיון דאת מר (שאתה אומר) בעידות שבטלה

מקצתה בטלה כולה (אפילו מאן דאמר שבטלה כולה) מודה הוא הכא שתתקיים העדות בשאר, מפני שרגלים לדבר.
בבבלי לא הובא, והובא בתוס' ד"ה הא.

פרק ז – אלו נאמרין

פרשת סוטה וכו' נאמרין בכל לשון דווקא אם מבין
אילו נאמרין בלשונם: פרשת סוטה ווידוי מעשר וכו'.
בבבלי במשנה הגירסא: אלו נאמרין בכל לשון, ותוס' (ד"ה אלו) גרס כגירסת הירושלמי, וביאר שהוא דווקא בלשון שמבין.

כהן שאומר לסוטה ע"י תורגמן
בבלי לב: • פ"ז ה"א [בט].
ואמר הכהן לאשה - בכל לשון שהיא שומעת, דברי רבי יאשיה. אמר ליה רבי יונתן:
ואם אינה שומעת ולמה היא עונה אחריו אמן? אלא שלא יאמר לה על ידי תורגמן.
בבבלי לא דן בתורגמן.

שיחתן של צדקניות
פ"ז ה"א [בט].
לא מצינו שדיבר המקום עם אשה אלא עם שרה בלבד וכו'. כמה כירכורי כירכורים
הקב"ה מתאוה לשמוע שיחתן של צדקניות.
בבבלי לא הובא.

אם יודע גם לשה"ק צריך לקרוא דווקא בה
בבלי לב: • פ"ז ה"א [בט].
מגילת אסתר היה יודע לקרותה אשורית (לשון הקודש) ולעז - אינו יוצא אלא אשורית,
בלעז (ואינו מבין לשון הקודש) - יוצא בה בלעז.
בבבלי לא חילק אם יודע גם את לשון הקודש.

תפילה בכל לשון
בבלי לג. • פ"ז ה"א [בט].
ותפילה (בכל לשון) - כדי שיהא יודע לתבוע צרכיו.
בבבלי הלשון: רחמי היא, כל היכי דבעי מצלי.

משיבועים אותו על דעתנו
פ"ז ה"א [בט].
הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעלתה של לשון ארמית
בבלי לב. • פ"ז ה"ב [ל].
שלא יהא לשון סורסי (ארמית) קל בעיניך, שבתורה ובנביאים ובכתובים הוא אמור וכו'.
בבבלי לא הובא. לשון סורסי הוזכר בפסחים סא.

ארבעה לשונות נאים
בבלי לב. • פ"ז ה"ב [ל].
הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"ט [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות
בבלי לג.
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

ק"ב מיל מהירדן להר גריזים
 על דעתיה דרבי יהודה מאה ועשרים מיל הלכו באותו היום (מהירדן להר גריזים).
בבבלי הוא "יותר משישים מיל", ושיירי קרבן דן בזה.

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד.].

יוסף ראה גם את דמות רחל
 הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ב ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

הברכות והקללות נאמרו לאחר י"ד שנה
 בבלי לו. • פ"ז ה"ג [ל:]
 כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר ארבע עשרה שנה נאמרו, שבע שכיבשו ושבע שחילקו, ודכוותה לא נאמרו ברכות וקללות אלא לאחר ארבע עשרה שנה. התיב רבי חנניה קומי (לפני) רבי מנא: והכתיב והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה (משמע מיד)! אמר ליה: אבנים הקימו אותן מיד, ברכות וקללות לאחר ארבע עשרה שנה נאמרו.
בבבלי לא הובא, ובפשטות גם הברכות והקללות היו מיד¹³.

כשהתורה כוללת כמה דינים אינם שני כתובים, וכן מלמדים
 פ"ז ה"ד [לא.].
 כן אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון כל שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא (ולכן על כל המצוות עובר בארור). אמר ליה: לא בדבר אחד דילמא בשני דברים, והכא בשני דברים אנן קיימין (עוסקים) - כל אחד עשר הארורים, והם שני כתובים הבאים כאחד ואינם מלמדים)! אמר רבי תנחומא: מכיון דכתיב בסוף אמן כמי שכולו דבר אחד (ולכן מלמדים).
בבבלי לא הובא כלל זה.

מקור מפסוק להגבהת התורה
 פ"ז ה"ד [לא.].
 ארור אשר לא יקים את כל דברי התורה הזאת, וכי יש תורה נופלת? שמעון בן יקים אומר: זה החזן שהוא עומד (הגבהת התורה).
בבבלי מגילה לב. דן בדיני הגבהה, אך לא הביא לה מקור מפסוקים.

החזקת לומדי תורה
 פ"ז ה"ד [לא.].
 למד ולימד ושמר ועשה והיתה ספיקה בידו להחזיק ולא החזיק - הרי זה בכלל ארור וכו'. לא למד ולא לימד ולא שמר ולא עשה ולא היתה ספיקה בידו להחזיק והחזיק - הרי זה בכלל ברוך וכו'. עתיד הקב"ה לעשות צל לבעלי מצות (מחזיקי לומדי תורה) בצילה של בעלי תורה, מה טעמא כי בצל החכמה בצל הכסף, ואומר עץ חיים היא למחזיקים בה.
בבבלי בפסחים נג: הובא רק שהמחזיק לומדי תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר בצל החכמה בצל הכסף.

¹³ בכמה מקומות הירושלמי דן בשנים שכבשו וחילקו, והבבלי לא דן בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לט.

בנימין היה חצוי על אבני האפוד – בן ימין
 כשם שהן חלוקין כאן כך הן חלוקין באבני אפוד. במלואותם - כדי שיהיו עשרים וחמשה מיכן ועשרים וחמשה מיכן וכו'. והלא אינן אלא עשרים ושלושה מיכן ועשרים ושבעה מיכן! אמר רבי יוחנן: בנימין היה חצוי, בן מיכן, ימין מיכן.
בבבלי גם כן הובא שעשרים וחמשה על אבן זו ועשרים וחמשה על אבן זו, ולא הקשה על כך, ומשמע שבנימין לא היה חצוי (לשון הגמרא: בני רחל אחד מכאן ואחד מכאן). ותוס' (ד"ה עשרים) הביאו את הירושלמי.

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

עד היכן הגיעו המים בירדן
 שהיו המים גדושים ועולין כיפין על כיפין. רבי לוי אמר: עד לבו של רקיע, תמן אמרין: עד בבל וכו', תני רבי אליעזר בן יעקב אומר: יותר משלש מאות מיל היו המים.
בבבלי הובאה רק הדעה האחרונה.

נענשו על הנסתרות, וביבנה הותרה הרצועה
 בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות וכו'. אמר רבי לוי: ביבנה הותרה הרצועה (שלא יענשו עליהם), יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק בנסתרות.
בבבלי לא הובא.

המקרא את הכהנים צריך להיות ישראל
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ט [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה אחד
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ה ה"ד [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בברכת כהנים הציבור אומר פסוקים
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברכת כה"ג "על ירושלים" – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו ביומא פ"ז ה"א [לו:].

האם מוליכים ספר תורה אל מי שגדול בתורה
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ז ה"א [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד בבלי מ: • פ"ז ה"ז [לג:]
לא כן תני רבי חייה לא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, ואמר רבי אימי
בשם רבי שמעון בן לקיש: אף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה! תיפתר שסמך
לו בכותל וישב לו.
בבבלי סובר שלמלכי בית דוד יש ישיבה בעזרה. כמו כן תירץ שישבו בעזרת נשים
(ומראה הפנים פסחים פ"ה ה"י [לח:]: הוכיח מכאן שהירושלמי סובר שגם בעזרת נשים אסור לשבת)¹⁴.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג בבלי מ:
הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

הרבה נהרגו על שהחניפו לאגריפס בבלי מא: • פ"ז ה"ז [לד:]
הרבה חללים נפלו באותו היום שהחניפו לו.
בבבלי לא הובא.

הפרשות שהמלך קורא בהקהל בבלי מא: • פ"ח ה"ח [לד:]
וקורא מתחילה אלה הדברים ועד שמע, ושמע, והיה אם שמוע, עשר תעשר, וכי תכלה
לעשר, ברכות וקללות עד שהוא גומר את כולם.
בבבלי במשנה מוסיף גם "ופרשת המלך".

פרק ח – משוח מלחמה

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם פ"ח ה"א [לד:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

היציאה למלחמה אינה ע"פ סדר הפסוקים בבלי מב: • פ"ח ה"א [לד:]
לא מסתברא דלא ופקדו שרי צבאות בראש העם ואחר כך ונגש הכהן ודבר אל העם -
מאן די מתקון לון הוא משמע לון (שהרי אחרי שמכין להם את מערכות המלחמה צריך לדבר
אליהם, ובפסוק הסדר הפוך)! אין מקרא אמור על סדר. בספר את אמר שוטר שומע מפי
כהן פרשה ואומרה בכל לשון, אבל בערכי המלחמה מספקין מים ומזון ומתקנין את
הדרכים. רבי חגיגי בעי: כמה דתימר בספר שוטר שומע פרשה מפי כהן ואומרה לעם
בכל לשון ואמור אף בערכי המלחמה כן. התיב רבי חייה בר אדא לא מסתברא דלא
והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ואחר כך ונגש הכהן ודבר אל העם (שהרי הכהן
מדבר זאת לבד אחרי שפסקו השוטרים)! אמר ליה: מכיון דאת אמר אין מקרא אמור על
הסדר לית שמע מינה כלום.
בבבלי לא הובא. הכלל שאין מוקדם ומאוחר בתורה הובא בפסחים ו:, אך שם כתוב
שהוא רק בשתי פרשיות ולא באותה פרשה.

¹⁴ מצאנו שלירושלמי דין עזרת נשים כדין המקדש, ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
סעיף כב.

אסור לטמא את הטהור

פ"ח ה"ב [לד:]

הירושלמי כאן הובא גם בחגיגה פ"א ה"ח [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או תלייה

פ"ח ה"ב [לה:]

הירושלמי כאן הובא גם בחגיגה פ"א ה"ח [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה מסייע לישראל נגד כלי המלחמה של הגויים

בבלי מב. • פ"ח ה"ג [לה:]

מנוגה נגדו עביו - עברו כנגד טומיות (כת של פרשים) שלהן, עברו כנגד הכיתים (כיתות של חיילים) שלהן, ברד כנגד בליצטירא (אבני בליסטראות) שלהן, וגחלי כנגד טרמנטן (אבנים שנוזקות) שלהן, אש כנגד הנפט שלהן, וירעם משמים כנגד הלפידין שלהן, ועליון יתן קולו כנגד קול הקרנות שלהן, וישלח חציו כנגד החיצים שלהן וכו' (במלחמה במצרים).
בבבלי לא הובא.

האם האשה מתעברת משני בני אדם כאחת

בבלי מב:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"ב [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם היו שני ארונות או אחד

פ"ח ה"ג [לה:]

רבי יודה בן לקיש אומר: שני ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר, אחד שהיתה התורה נתונה בו ואחד שהיו שיברי הלוחות מונחין בתוכו. זה שהיתה התורה נתונה בתוכו היה נתון באהל מועד, הדא היא דכתיב וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה, וזה שהיו שברי הלוחות נתונים בתוכו היה נכנס ויוצא עמהן. ורבנן אמרי: אחד היה, ופעם אחת יצא ובימי עלי נשבה.
בבבלי לא הובאה כלל מחלוקת זו, ובפשטות לבבלי היה רק ארון אחד, וכן כתב הרמב"ן (דברים י א.). והרא"ם ביאר בדעת רש"י שגם לבבלי היא מחלוקת: לרבי מאיר היו שני ארונות ולרבי יהודה היה רק אחד (ע"פ מחלוקתם בבבא בתרא יד., האריך בכל זה בספר הדר העולם, פרק "ארון הברית אחד או שניים").

מחלוקת ברוחבו ואורכו של ארון הברית

פ"ח ה"ג [לו.]

אמר רבי יוחנן: באמה של ששה טפחים היה הארון עשוי, מאן תנא אמה של ששה טפחים רבי מאיר היא וכו', ארכו של ארון חמשה עשר דכתיב אמתים וחצי ארכו - אמה אשתה (שישה טפחים) ואמה אשתה ופלגות אמתא תלתא וכו', ורחבו של ארון תשעה טפחים דכתיב אמה וחצי רחבו - אמתא אישתא ופלגות אמתא תלתא וכו'. רבי שמעון בן לקיש אמר: באמה של חמשה טפחים היה הארון עשוי, מאן תנא אמה של חמשה טפחים רבי יהודה וכו', ארכו של ארון שנים עשר טפחים ומחצה דכתיב אמתים וחצי ארכו - אמתא חמשה ואמתא חמשה ופלגות אמתא תרין ופלג וכו', ורחבו של ארון שבעה טפחים ומחצה דכתיב ואמה וחצי רחבו - אמתא חמשה טפחים ופלגות אמתא תרין ופלג וכו'.

בבבלי בבא בתרא יד. גם כן הביא את מחלוקת זו, אך קיצר יותר ולא פירט את החישוב כיצד אמתים וחצי הם חמישה עשר טפחים (אמה אשתה ואמה אשתה ופלגות אמתא תלתא) וכן לגבי שאר החישובים כאן¹⁵.

¹⁵ דרך הירושלמי להאריך יותר בחישובים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פא.

גודל הלוחות

פ"ח ה"ג [לו.]

והלוחות היו כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים ורחבן שלשה (ומעין זה בתענית פ"ד ה"ה [כג.], אמנם בשקלים פ"ו ה"ו [זט.] יש בזה כמה גרסאות).
בבלי בבא בתרא יד. ונדרים לח. כתוב שהלוחות אורכן שישה ורוחבן שישה ועוביין שלושה. יש להעיר שאע"פ שנחלקו התלמודים מהו רוחב הלוחות, לכו"ע הם תפסו מהארון שנים עשר על שישה טפחים, משום שלירושלמי הלוחות השבורים היו מונחים בצד השלמים (פני משה כאן ד"ה תן רחבן) ולבבלי הם היו מונחים תחת השלמים (רש"י בבא בתרא יד: ד"ה שברי). תוס' מנחות צט. ד"ה מלמד הביאו את הירושלמי. והיפה עיניי (נדרים לח.) יישב שהתלמודים לא חלוקים בזה, אלא שרוחבן הוא שישה ועוביין הוא שלושה.

לירושלמי בתוך ארון הברית לא היו עמודים

פ"ח ה"ג [לו.]

רבי שמעון בן לקיש אמר: באמה של חמשה טפחים היה הארון עשוי, מאן תנא אמה של חמשה טפחים רבי יהודה וכו', ורחבו של ארון שבעה טפחים ומחצה וכו' תן ארכן של לוחות לרחבו של ארון נשתייר שם טפח ומחצה - אצבע לכתלים מיכן ואצבע לכתלים מיכן, וחצי טפח מיכן וחצי טפח מכאן לשילוט (שתשלוט ידו לקחת את הלוחות ברווח).

בבלי בבא בתרא יד. לדעה זו (שאמה של חמישה) הטפח שנשאר לא היה לשילוט אלא היו בו עמודים, ולדעה השנייה העמודים היו מחוץ לארון. ובירושלמי לא הובא כלל שהיו עמודים. כמו כן הבבלי (שם) מוסיף שהיו בארון השם וכל כינויו, ובירושלמי לא הובא.

מחלוקת כיצד היו הלוחות כתובים

פ"ח ה"ג [לו.]

כיצד היו הלוחות כתובים? רבי חנניה בן גמליאל אומר: חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה, ורבנן (רבנן) אמרין: עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה וכו', רבי שמעון בן יוחי אומר: עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה וכו', רבי סימאי אומר: ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה, מזה ומזה הם כתובים טטרגונה (מארבעת הצדדים). חנניה בן אחי רבי יהושע אומר: בין כל דיבור ודיבור דיקדוקיה ואותותיה (של התורה) וכו'. רבי פינחס בשם רבי שמעון בן לקיש: תורה שנתן הקב"ה עורה אש לבנה חרותה אש שחורה, היא אש ומוכללת באש חצובה מאש נתונה מאש, מימינו אש דת למו.
בבלי לא הובא.

הבונה בית בחו"ל לא חוזר

בבלי מג. • פ"ח ה"ד [לז.]

יכול הבונה בית בחוצה לארץ יהא חוזר? תלמוד לומר ולא חנכו - את שמצוה לחנכו, יצא זה שאינו מצוה לחנכו.

בבלי לא הובא, אלא דרש "ולא חנכו" - פרט לגזלן. והשיירי קרבן הוכיח מכאן שלירושלמי סעודת חנוכת הבית בחו"ל אינה סעודת מצוה¹⁶ (וכן לקמן בסמוך הירושלמי מיעט את הנושא איילונית שאין בה מצוה).

¹⁶ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

איסור לועג לרש

בבלי מג:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנושא איילונית לא חוזר

בבלי מד: • פ"ח ה"י [לח:].

מה תלמוד לומר חדשה? פרט למחזיר את גרושתו. אמר רבי יוסי: זאת אומרת הנושא את האיילונית הואיל ואין מצוה לישב עמה אינו חוזר.
בבבלי מיעט מחזיר גרושתו, אך לא הביא את דין איילונית (וכן לעיל בסמוך הירושלמי מיעט בונה בית בחו"ל שאין בו מצוה).

תפילת כהן גדול

פ"ח ה"ז [לח:].

הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם ביומא פ"ה ה"ב [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

החוזרים צריכים להביא ראייה

בבלי מג: • פ"ח ה"ט [לט:].

כולהו (כל אלו שחוזרים) צריכין להביא ראייה לדבריהן (שבנה בית וכו') חוץ מזה שעדיין עמו.
בבבלי לא הובא.

לא מפרסמים את המתירא מהעבירות

בבלי מד: • פ"ח ה"ט [לט:].

כמאן דמר (דאמר) שהוא מתירא מעבירות שבידו עוד הוא צריך להביא ראייה? לפיכך תלת לו התורה את כל אילו שיחזור בגללן (ולא ידעו שחזר משום העבירות), שלא לפרסם את החטאים. ואתייא כיי דמר (כמו שאמר) רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש: במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' - שלא לפרסם את החטאים.
בבבלי לא הובא¹⁷.

החכם עיניו בראשו – שיודע מה יהיה בסופו

פ"ח ה"י [לט:].

כתיב החכם עיניו בראשו, הכסיל במה ברגליו? (בתמיה, אלא מה בא ללמדנו). אמר רבי אבא מרי: החכם עד שהוא בראשו של דבר הוא יודע מה בסופו.
בבבלי לא הובא.

המחלוקת בגדר מלחמת רשות ומצוה

בבלי מד: • פ"ח ה"י [לט:].

אמר רבי יוחנן: משמעות ביניהן - רבי יהודה היה קורא למלחמת הרשות מלחמת מצוה וכו' (ונפק"מ רק לעוסק במצוה). אמר רב חסדא: מחלוקת ביניהן - רבנן (רבנן) אמרין מלחמת מצוה זו מלחמת דוד, מלחמת חובה זו מלחמת יהושע, רבי יהודה היה קורא מלחמת רשות כגון אנן דאזלין עליהון, מלחמת חובה כגון דאתיין אינן עלינן.
בבבלי מובאת רק דעת רבי יוחנן, שהנפק"מ היא רק לעוסק במצוה.

אפילו רב בן רב יוצא למלחמה

בבלי מד: • פ"ח ה"י [לט:].

והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי - מהו אין נקי? רבי סימון ורבנן (רבנן), רבי סימון: אין נקי לביתו שעה אחת, ורבנן אמרין: לית רבי בריבי (אפילו רב בן רב יוצא למלחמה).

¹⁷ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי מביא שלא מפרסמים את החוטאים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נט.

בבלי לא הובא.

פרק ט – עגלה ערופה

עורפים רק אם יש עדים שראו את הנהרג
 בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ.]
 כי ימצא - אין מציאה בכל מקום אלא בעדים. לא נודע מי הכהו - הא נודע מי הכהו
 אפילו עבד אפילו שפחה לא היו עורפין, וכא (וכאן) את אמר אכין (כך, צריך שיהיו עדים)?
 כאן להורג (אם יש עדים לא עורפים) כאן לנהרג (צריך שיהיו עדים שראוהו נהרג).
בבלי לא הובא דין זה.

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי
 בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ.]
 עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ג ה"א [טו:].

מפרפר – אפשר שנעשה לו נס
 בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ.]
 חלל - ולא מפרכס, ראוהו מפרפר כאן ובא לאחר זמן ולא מצאו - אני אומר נעשו לו
 ניסים וחיה.
בבלי היא רק דרשה חלל ולא מפרפר¹⁸.

עשרה דברים שנאמרו בירושלים
 בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ.]
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

י"ד שנה היו עסוקים ופטורים מחלק מהמצוות
 בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ.]
 דרבי ישמעאל אמר כל ביאות שנאמרו בתורה (מצוות שנאמר בהן כי תבואו) לאחר ארבע
 עשרה שנה נאמרו, שבע שכיבשו ושבע שחילקו. אמר רבי פינחס בירבי בון: נאמר כל
 אותן ארבע עשרה שנה מצויינין היו (עסוקים בכיבוש וחלוקה, ולכן פטורים ממצוות אלו).
בבלי לא הובא¹⁹.

קוברים את ההרוג לפני המדידה
 בבלי מה: • פ"ט ה"א [מ.]
 כיצד היו עושין? שלוחי בית דין יוצאין ומלקטין את סימניו (של ההרוג) ומוכרין (קוברים)
 אותו ומציינין על קברו כדי שיצאו בית דין מלישכת הגזית וימודו.
בבלי לא דן בקבורתו כלל, והרמב"ם (רוצח פ"ט ה"ב) הביא את דין הקבורה, אך כתב
 שהיא לאחר המדידה, שלא כירושלמי. ושיירי קרבן דן בזה.

לא פוסקים כרבי שמעון
 בבלי מה: • פ"ט ה"ב [מא.]
 כל אילין (המימרות) דרבי שמעון בן יוחי מן אילין דהכין הכין, יחידין אינן (פני משה: שהוא
 דעת יחיד. קרבן העדה: שלא נודע שם האומרן משמו) ולא סמכין עליהן.

¹⁸ שיטת הירושלמי להתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא מתחשב בכך. עיין בפרק "שיטות
 הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

¹⁹ בכמה מקומות הירושלמי דן בשנים שכבשו וחילקו, והבבלי לא דן בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
 והבבלי" סעיף לט.

בבבלי לא הובא.

הרוג שנמצא בין שתי עיירות
 מה טעמא דרבי אלעזר (שאם נמצא בין שתי עיירות שתיהן מביאות עגלה ערופה)? דכתיב ומדדו את הערים אשר סביבות החלל.
בבבלי טעמו שאפשר לצמצם (ששת העיירות באותו מרחק) וקרובה ואפילו קרובות.

האם ערי מקלט מביאות עגלה ערופה
 פ"ט ה"ב [מא:]
 ערי מקלט מה הן? אין תימר (אם תאמר) למחלוקת ניתנו - מביאות עגלה ערופה, אין תימר לבית דירה ניתנו - אינן מביאות עגלה ערופה (פני משה: למחלוקת - שניתנו ללוויים להיות לחלקם ממש, לדירה - ניתנו ללוויים רק לדור. קרבן העדה: למחלוקת - השבטים נתנו אותם מחלקיהם, בית דירה - ניתנו לכל השבטים לדור בהן).
בבבלי לא דן כלל בערי מקלט.

אנשי ציפורי הסתירו את החוטם מפני המלכות
 פ"ט ה"ג [מא:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ז ה"ג [פב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספיקות אם הגוף והראש של אותו האדם
 בבלי מה: • פ"ט ה"ד [מא:]
 היה מנדרן (מדרון) מיכן ומיכן (והראש בצד אחד של המדרון והגוף בצד השני), אנא אמר רישא אזל לחד אתר וגופא אזל לחד אתר (והם של אותו האדם), או הראש הזה אין לו גוף או הגוף (והגוף) הזה אין לו ראש (והם של שני בני אדם)? (ונשאר בספק). היה שוה (מקום שאינו מדרון), כל מקום שדרכו ליתזו - גוף אחד הוא, ואם לאו - הראש הזה אין לו גוף והגוף הזה אין לו ראש.
בבבלי לא הובאו דינים אלו.

דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד
 פ"ט ה"ה [מב:]
 דרבי ישמעאל אמר כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד - נעקר מכללו והרי הוא בחידושו (אין לך בו אלא חידושו ולא לומדים מהכלל) וכו', דרבנין (רבנן) אמרין הרי הוא בכללו והרי הוא בחידושו (ולומדים מהכלל).
בבבלי בברייתא ד"ג מידות הגירסא בדעת רבי ישמעאל היא: לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, והדין שנאמר בירושלמי כאן הוא לגבי דבר שהיה בכלל ויצא לדון בדבר החדש. ולגבי כלל שיצא לדון בדבר חדש גם בבבלי זבחים מט. נחלקו כמו בירושלמי כאן. ושיירי קרבן דן בזה.

האם עגלה ערופה טהורה או טמאה כנבילה
 פ"ט ה"ה [מב:]
 חד סב שאל לרבנין (רבנן) דקיסרין: עריפתה מהו שתטהר טריפתה מטומאתה? אמרין ליה: ולא מתניתא? השוחט ונמצא טריפה. אמר לון: מה אנן בעיין טריפה ואתון מייתו ליה שחוטה? אמרון ליה: לא כן אמר רבי ינאי דברי רבי מאיר אפילו טריפה חייב? ואמר לון: ומן הדא דרבי ינאי אתון מגיבין לי? (שאיני סובר כרבי ינאי).
בבבלי זבחים ע: פשוט שעגלה ערופה טהורה.

עריפת העגלה ברוב שניים

בבלי מו: • פ"ט ה"ה [מג.]

וצריך לערוף בה שנים (שני סימנים) או רוב שנים? נישמעינה מן הדא, דאמר רבי זעירא רב יהודה בשם שמואל: עד מקום שהצואר כשר לשחיטה כנגדו העורף כשר למליקה, וכן הוא אמר אכן (דינו כמליקה שכשר ברוב שניים).
בבלי לא הובא.

האם הפסוק נאמר על ההורג או הנהרג

בבלי מו: • פ"ט ה"ו [מג.]

רבנין דהכא (חכמי ארץ ישראל) פתרינ קרייא (מפרשים את הפסוק) בהורג - שלא בא על ידינו ופטרנוהו ולא הרגנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו ועימעמנו על דינו. ורבנין דתמן (חכמי בבל) פתרינ קרייא בנהרג - ולא בא על ידינו ופטרנוהו בלא הלויה ולא ראינוהו והנחנוהו בלא פרנסה.
בבלי פשוט שהפסוק נאמר על הנהרג.

פסוקים שמתחלקים לשלושה וכ"א אמר חלק

בבלי מו: • פ"ט ה"ו [מג.]

והזקינים רוחצין את ידיהן במים על מקום עריפתה של עגלה ואומר ידינו לא שפכו את הדם הזה וגו', והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל, ורוח הקודש אומרת ונכפר להם הדם, שלשה מקריות נאמרו בעניין אחד מה שאמר זה לא אמר זה ומה שאמר זה לא אמר זה. כיוצא בדבר אתה אומר ותאמר הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה וכו'. כיוצא בדבר אתה אומר ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פירייה וכו'. כיוצא בדבר אתה אומר בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא וגו'.
בבלי לא הובא.

תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה למעשה בישו

בבלי מו.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ו ה"ו [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לכך שהורגים את הרוצח גם לאחר העריפה

בבלי מו: • פ"ט ה"ו [מג:]

ויאות (נכון מה שכתוב במשנה שאם נמצא הרוצח אפילו אחר העריפה - הורגים אותו), מה כתיב ונכפר להם הדם ושתק? אלא אפילו כן ואתה תבער הדם הנקי מקרבך.
בבלי דין זה נלמד מהפסוק "ולארץ לא יכופר לדם אשר שפך בה כי אם בדם שפכה".

שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא

בבלי מו: • פ"ט ה"ז [מג:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ו ה"ו [פ:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל הזוגות ורבי עקיבא היו אשכולות

בבלי מו: • פ"ט ה"ז [מד.]

ולא עמד אשכול (מיוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן) עד שעמד רבי עקיבה. וכל הזוגות (אחר יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן) לא היו אשכולות? אלא אילו שימשו פרנסות (היו נשיא ואב בית דין, ופשוט שהיו אשכולות) ואלו לא שמשו פרנסות (רבי עקיבא לא היה נשיא ואב בית דין, וזהו החידוש שהיה אשכול).
בבלי לא הובא.

רבי יהודה בן בבא היה בלא דופי
כל הזוגות שעמדו משמת משה ועד שעמד יוסי בן יעזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלם איפשר ליתן בהן דופי, עד שעמד רבי יהודה בן בבא אי אפשר ליתן בהן דופי.
בבלי לא הובא.

היו מכים את הקרבנות ונעשו נבילות
את הנוקפין - אותן שהיו מכין על גבי העגל בין קרניו, אמר להן יוחנן כהן גדול: עד מתי אתם מאכילין את המזבח נבילות? ועמד ועשה להן טבעות.
בבלי הקשה ודחה שאינן נבילות אלא טריפות²⁰. ובירושלמי מעשר שני (פ"ה ה"ה [לג:]) גרס "טרפות", בלי קושיא ודחייה.

מאיזו תקופה היו נשיא ואב בית דין
ובימינו (של יוחנן כהן גדול) אין צריך לשאול על הדמאי - שהעמיד זוגות (שישיגחו על הדמאי).
בבלי לא הובא. רא"פ פירש שיוחנן כהן גדול הוא שזה שתיקן שיהיו נשיא ואב בית דין, שהם נקראים זוגות, כבבלי חגיגה טז; ושיירי קרבן הקשה עליו שהרי נשיא ואב בית דין היו כבר מימות משה.

בראשונה היה המעשר מתחלק לשלושה
בראשונה היה מעשר (פני משה: מעשר ראשון. קרבן העדה: מעשר עני) נעשה לשלושה חלקים: שליש למכרי כהונה ולוייה, ושליש לאוצר (צדקה), ושליש לעניים ולחבירים שהיו בירושלם.
בבלי לא הובא.

הטעם שבתחילה היה מותר לשיר בבתי משתאות
משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות וכו' - בראשונה היתה אימת סנהדרין עליהן ולא היו אומרים דברי נבלה בשיר, אבל עכשיו שאין אימת סנהדרין עליהן הן אומרים דברי נבלה בשיר.
בבלי לא הביא טעם לזה.

בי"ד של מעלה נפרעים ממנו וממשפחתו
בראשונה (שהסנהדרין היו מענישים את דובר הנבלה) לא היו נפרעין אלא מאותו האיש בלבד, אבל עכשיו (שבית דין של מעלה מענישים אותו) נפרעין ממנו וממשפחתו.
בבלי לא הובא.

מי הם נביאים הראשונים
משמתו נביאים הראשונים פסקו אורים ותומים - רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: זה שמואל ודוד, רבי בא (אבא) בר כהנא בשם רב: זה גד ונתן, רבי ירמיה רבי שמואל בר יצחק בשם רב: זה ירמיה וברוך.

²⁰ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבלי הביא שזה דוד שמואל ושלמה, דחה והסיק שאלו כל הנביאים חוץ מחגי זכריה ומלאכי.

בבלי מח:

השם תרשתא, התירו לו לשתות יין של גויים

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"א [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מח: • פ"ט ה"ג [מח:]

למה נקרא שמו שמואל הקטן

ולמה נקרא שמו קטן? לפי שהוא מקטין עצמו, ויש אומרים לפי שמעט היה קטן משמואל הרמתי.
בבלי לא הובא.

בבלי מח:

זכוית לבנה

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ד ה"ו [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מט:

זריזות מביאה לידי נקיות

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ג [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ט ה"ט"ו [מח:]

אשת ר"ע מכרה את שערה בשביל שילמד

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ו ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מט: • פ"ט ה"ט"ו [מח:]

הטעם לאיסור חכמה יונית

שאלו רבי יהושע: מהו שילמד אדם את בנו יונית? אמר להן: ילמדינו בשעה שאינה לא יום ולא לילה, דכתיב והגית בו יומם ולילה (ולכן אסור ללמדה כלל). מעתה אסור לאדם ללמד את בנו אומנות בגין דכתיב והגית בו יומם ולילה, והתני רבי ישמעאל ובחרת בחיים זו אומנות! רבי בא (אבא) בריה דרבי חייה בר בא (אבא) בשם רבי יוחנן: מפני המסורות (אלא טעם האיסור שמא ימסור לגויים סודות, כמו המעשה בבבלי).
בבלי מובאת רק המסקנה, שגזרו על כך משום זקן שמסר סוד לגויים²¹. אמנם במנחות צט: יש דעה שאסור ללמוד חכמה יונית משום והגית בו יומם ולילה²².

בבלי מט: • פ"ט ה"ט"ו [מח:]

מותר ללמד את בתו יונית

מותר לאדם ללמד את בתו יונית מפני שהיא תכשיט לה.
בבלי לא הובא.

פ"ט ה"ט"ו [מח:]

מקור ללימוד אומנות

הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ז [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

²¹ בכמה מקומות הבבלי מביא מייד את מסקנת הירושלמי בלי ההור"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

²² ייתכן שקשור בכך שדרך הירושלמי להחשיב יותר את לימוד האומנות, ולכן למסקנת הירושלמי אין בכך איסור ביטול תורה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

קטונתא – תמציתן של צדיקים וחסידים
 משמת רבי יוסי חסידא ורבי יוסי קטונתא פסקו אנשי חסידות. ולמה נקרא קטונתא, שהיה תמציתן של צדיקים ושל חסידים.
בבלי גירסת המשנה היא "משמת רבי יוסי קטונתא פסקו חסידים, ולמה נקרא שמו קטונתא שהיה קטונתא של חסידים", ופירש רש"י (ד"ה קטונתא) שהיה מקטניהם של החסידים וסופן. ובירושלמי בבא קמא (פ"ג ה"ז [טז]) גרס כגירסת הבבלי כאן.

נגנז ספר החכמה ופסקה הבינה
 בבלי מט: • פ"ט ה"ז [מז].
 משמת רבי אליעזר נגנז ספר החכמה וכו' משמת רבי יוסי פסקה הבינה וכו'.
בבלי הלשון: משמת רבי אליעזר נגנז ספר תורה, ורבי יוסי לא הוזכר בעניין זה כלל. שאר התנאים שמתו הוזכרו בבבלי כמו בירושלמי.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה", בית גדיא בבלי מה: • פ"ט ה"ז [מז].
 מעשה שנכנסו זקינים לעליית בית גדיא ביריחו, ויצאת בת קול ואמרה להן: יש ביניכם שניים ראויין לרוח הקודש והלל הזקן אחד מהן, ונתנו עיניהן בשמואל הקטן (שהוא השני). ושוב נכנסו זקינים לעליה ביבנה ויצאה בת קול ואמרה להן: יש ביניכם שנים ראויין לרוח הקודש ושמואל הקטן אחד מהן, ונתנו עיניהן ברבי אליעזר, והיו שמחין שהסכימה דעתן לדעת המקום (שהבת קול השנייה גילתה שצדקו בדעתם ששמואל הקטן הוא זה שראוי לרוח הקודש. ובעבודה זרה פ"ג ה"א [יח:] וכן בהוריות פ"ג ה"ה [יט:] הגירסא: שהסכימה דעתן לדעת רוח הקודש).

בבלי הובא אותו מעשה בכמה שינויים: במקום ראוי לרוח הקודש כתב שראוי להשראת שכינה²³ (ורק בתחילת המעשה כתב שנסתלקה רוח הקודש מישראל), והבת קול לא הזכירה שום שם, אלא "יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה" והוסיף "אלא שאין דורו זכאי לכך". והבבלי הביא רק את הלל הזקן ושמואל הקטן (ולא את רבי אליעזר). כמו כן בבבלי במקום "בית גדיא" שם המקום "בית גוריא".

מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות
 בבלי מט:
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [ל.], ועיין מה שכתבנו שם.

התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית
 בבלי מט:
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ו ה"א [לד.], ועיין מה שכתבנו שם.

²³ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

מסכת גיטין

פרק א – המביא גט

- הלשון "גט" ע"ש אבן שמגרשת חברותיה**
בבלי ב.
הירושלמי דן בזה בגיטין השמטות ד"ה בשלטי, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).
- הלשון "גט" פירושה גירושין**
בבלי ב.
הירושלמי דן בזה בגיטין השמטות ד"ה בכל, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).
- האם עכו מארץ ישראל**
בבלי ב.
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"ז [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.
- טעם אמירת בפני נכתב**
בבלי ג. • פ"א ה"א א [א].
רבי יהושע בן לוי אמר: שנייא היא שאינן בקיאים בדיקדוקי גיטין, אמר רבי יוחנן: קל היקלו עליה שלא תהא יושבת עגונה (שאינן עדים מצויין לקיימו).
בבבלי היא מחלוקת רבה ורבא, ולרבה הטעם שאין בקיאים לשמה, ותוס' (ד"ה לפי) ביארו שהוא דווקא לשמה ולא שאר דקדוקי גיטין, ובירושלמי מפורש שאינם בקיאים גם בשאר דקדוקי גיטין (וכן לקמן פ"א ה"א ב.) לירושלמי שואלים את השליח גם על שאר דקדוקי הגט).
- הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול**
בבלי ג. • פ"א ה"א א [א].
אינו חשוד לקלקלה בידי שמים (לכתוב במזיד גט פסול), בבית דין הוא חשוד לקלקלה (לערער בבית דין שהגט מזויף אע"פ שבאמת הוא כשר, כדי לקלקלה).
בבבלי לא הובא.
- הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי**
בבלי ד.
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ד [נא:], ועיין מה שכתבנו שם.
- מחלוקת ב"ש וב"ה אם שליח נעשה עד**
בבלי ה.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.
- שרטוט בכתיבת פסוקים**
בבלי ו.
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ג ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.
- מכר את בתו בשביל ללמוד תורה**
בבלי ו.
הירושלמי דן בזה בהשמטות למסכת גיטין ד"ה בתוספות, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).
- אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים – אינו בירושלמי**
בבלי ז.
עיין מה שכתבנו בכתובות פ"ב ה"ז [יא:].

קניית בתים מגוי בשבת

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ב ה"ד [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא בבלי ח: • פ"א ה"א [א:]
 כתב כל נכסיו לעבדו, את אמר הוא גיטו הוא מתנתו (באותו שטר), מה את עבד לה -
 כגט הוא ועררו בטל, או כמתנה הוא ועררו קיים? ויבא כהדא (ראיה): כתב כל נכסיו
 לשני בני אדם כאחת והיו עדים כשירין לזה ופסולין לזה וכו' רבי יוחנן אמר מאחר
 שהן פסולין לזה פסולין לזה וריש לקיש אמר כשירין לזה ופסולין לזה (קרבן העדה פירש
 שהוא דין פלגין דיבורא, ופני משה פירש שהוא דין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה).
בבבלי מבואר שכתב כל נכסיו לעבדו הוא דין פלגין דיבורא, ולא תולה זאת בעדות
 שבטלה מקצתה¹.

צריך לומר "בפני נכתב ביום ולשמה"

בבלי ג. • פ"א ה"א [ב:]

עד שיאמר בפני נכתב ביום ונחתם ביום (ולא בלילה), עד שיאמר נכתב לשמה ונחתם
 לשמה (קרבן העדה: וכן שאר דקדוקי הגט).
בבבלי שואלים אותו רק על לשמה (וכן לעיל פ"א ה"א [א.]) דעת הירושלמי שאינם בקיאים בכל
 דקדוקי גיטין).

כותבים את הגט בבית דין

פ"א ה"א [ב:]

עד שיכתוב במקום יהודאיקי (שיכתוב את הגט בבית דין), אם אין שם יהודאיקי - בבית
 הכנסת, אם אין שם בית הכנסת - מצרף עשרה בני אדם.
בבבלי לא הובא.

נתנו ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם

בבלי ה: • פ"א ה"א [ב:]

דאמר רבין בר רב חסדא אייתי גיטא ונתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם,
 אתא עובדא קומי (לפני) רבי יוחנן, אמר ליה: טליהו ממנה ואמור לה בפני שנים בפני
 נכתב ובפני נחתם.
בבבלי זו דעת חכמים, ורבי מאיר סובר שיוציא והוולד ממזר.

מלווה ולווה שתפוסים בשטר

פ"א ה"א [ד:]

המלווה והלווה שהיו תפושין בשטר, המלווה אומר שלי הוא שאבד ממני והלווה אומר
 שלי הוא שפרעתי לך - יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי. רשב"ג אומר: יחלוקו. אמר
 רבי לעזר: הכל הולך אחר התפוש בעדים (במקום החתימה).
בבבלי בבא מציעא ז. גם כן הובאה מחלוקת רבי ורשב"ג, אך שם (ע"ב) דעת רבי
 אלעזר שכאשר אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף - זה נוטל טופס וזה נוטל תורף,
 ונפק"מ לגבות ממשועבדים. ותוס' שם (ד"ה דאית) הביאו את הירושלמי.

¹ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
 סעיף סד.

מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו פ"א ה"א [ד:]
הכא אפילו כולה בידה וחוט אחד בידו אינו גט, דכתיב ונתן בידה - עד שיהא כולו בידה.
בבבלי גיטין עח: מקור הדין הוא מבעינן כריתות וליכא. ומראה הפנים הביא שנפק"מ בין דרשת הבבלי לירושלמי למקרה שנתנו הבעל לידה וקפצה ידה מרצון הבעל עד שאינו יכול לנתקו ממנה.

מאי קעביד הקב"ה – אינו בירושלמי בבלי ו: פ"א ה"ב [ה:]
בבבלי הביא כאן אגדה על פילגש בגבעה, ושאל רבי אביתר את אליהו מאי קא עביד הקב"ה, אמר ליה עסיק בפילגש בגבעה וכו'. ובירושלמי לא נמצא².

כפר סמיי – כפר סיסאי בבלי ו: פ"א ה"ב [ה:]
מכפר סמיי שבתחום עכו וכו'.
בבבלי הובא אותו מעשה אך שמו של הכפר הוא סיסאי.

הלכה כמיקל בדיני בפני נכתב, חזקה בספק דרבנן פ"א ה"ב [ה:]
הלכה כמי שהוא מיקל בדברי סופרין (במחלוקות בדיני בפני נכתב. וציון ירושלים הקשה שהרי היא בחזקת אשת איש, ונשאר בצ"ע).
בבבלי לא הובא.

עכו – חלקה בארץ וחלקה בחו"ל בבלי ו: פ"א ה"ב [ה:]
עכו - יש בה ארץ ישראל ויש בה חוצה לארץ.
בבבלי לא הובא, ותוס' (ב. ד"ה ואשקלון) הביאו את הירושלמי.

אסור לכהן לצאת לחו"ל בבלי ו: פ"א ה"ב [ה:]
רבי הוה בעכו, חמא (ראה) חד בר נש מכיפתא (פני משה: גשר. קרבן העדה: סלע) ולעיל. אמר ליה: לית את בריה דפלן כהנא, ולא הוה אבוך כהן (ואסור לכהן לצאת לחו"ל)? אמר ליה: עיניו של אבא היו גבוהות ונשא אשה שאינה הוגנת לו וחילל אותו האיש.
בבבלי לא הובא³.

מקרעים לעדים נייר חלק בבלי ט:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלושה דברים צריכים לשמה בבלי ט:
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ב ה"ב [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

כותים חשודים על ממון ולא על עריות בבלי י: פ"א ה"ד [ו:]
על הממון נחשדו ועל הממון נפסלו. לא נחשדו על העריות, ועדי נפשות כעדי עריות.

² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

³ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי דן באיסור לצאת לחו"ל ומדגיש שמדובר דווקא בכהן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לא.

בבבלי הביא רק שלדעת רשב"ג כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל, אך לא חילק בין ממון לעריות.

שטר שחלק מעדיו פסולים
שטר שחותמו בארבעה עדים ונמצאו שנים הראשונים קרובים או פסולים - כשר ותתקיים העדות בשאר.

בבבלי בבא בתרא קסב: הגירסא "ונמצא אחד מהם קרוב או פסול", ולא דווקא אחד מהראשונים. ומראה הפנים הביא שהיא מחלוקת ראשונים, שבה"ג הכשיר רק אם הראשונים הם הפסולים, והרמב"ם הכשיר אפילו אם האחרונים.

הטעם שכותים פסולים
כותים משום מה הן פסולין? אמר רבי יוחנן: משום גירי אריות. וקשיא, אילו מי שלא נתגייר לשום שמים וחזר ונתגייר לשום שמים שמא אין מקבלין אותו? רבי יוחנן בשם רבי אלעזר: משום גוי ועבד הבא על ישראל הוולד ממזר. והאמר רבי עקיבה גירי צדק הן! על שם שהן מייבמין את הארוסות ומוציאין את הנשואות. והא רבנן (רבנן) אמרין אין ממזר ביבמה! על שם שאינן בקיין בדיקדוקי גיטין. הא רבן גמליאל מכשיר בגיטיהן! רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן: על שנתערבו בהם כהני במות.
בבבלי קידושין עה: הובאו כל דעות אלו, אך לא כהו"א שנדחות, אלא כמחלוקת.

דינא דמלכותא דינא – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ג ה"ד [י:].

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך למזונותיך
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ו [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

מצוה לפרנס עבדים
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ה [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.

קוטע יד עבד של חברו
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ח ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פשוט שהולך לאו כזכי
כל אתר את אמר תן כהולך (תן לאו כזכי. ולגבי הולך פשוט שאינו כזכי), והכא את אמר תן כזכה? (ומסיק שבאמת תן כהולך).
בבבלי הביא מחלוקת האם הולך כזכי.

תן שטר לעבדי אינו מדין זכין
אמר רבי יוחנן בעי: הגע עצמך שהיה עבדו של קצין - הרי חובה הוא לעבד! חברייא אמרי רבי יוחנן בעי: הגע עצמך שהיתה אשתו של מוכי שחין - הרי זכות הוא לאשה! לית לך אלא כהדא, אילו המוכר את עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור? והמגרש את

אשתו שלא מדעתה שמא מגורשת היא? (בתמיהה, אע"פ שאין צריך את רצונה, צריך שתדע שהוא מגרשה, ולכן א"א לגרשה ע"י שליח בלי ידיעתה. ולמסקנה טעם הדין אינו משום זכין וחבין).
בבבלי נשאר בהבנה שטעם הדין משום זכין וחבין, ותוס' (יא: ד"ה בגיטי) הביא את הירושלמי.

מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלכתא בלא טעמא – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ט ה"ג [כח:].

המשיא אשה לבנו זכה בבית
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה שתבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי
 בבלי יד: • פ"א ה"ה [ט.]
 אתון לגבי רבי דוסתאי בי רבי ינאי (לקחת ממנו את המעות), אמר לון (להם): ההנו כולה (המעות אינם אצלי אלא אצל רבי יוסי בן כיפר). נסבון (לקחו וכפתו) לרבי יוסי בן כיפר ופטרוי ואפקון מיניה (והוציאו ממנו המעות) וכו'.
בבבלי הובא אותו מעשה, אך הוסיף שרבי דוסתאי גם אמר להם שיכו את רבי יוסי בן כיפר.

מחלוקת במחילת שטר
 פ"א ה"ה [ט.]
 דין דמחל שטר לחבריה - רבי חנניה ורבי מנא, חד אמר מחל, וחרנה (והאחר) אמר לא מחל עד דמסר ליה שטרא.
בבבלי לא דן כלל במחילת שטר, והירושלמי הובא בש"ך (ח"מ סי' רמא סעיף ד).

פרק ב – המביא גט

חציו בקיום הגט וחציו בתקנת חכמים כשר
 בבלי טו. • פ"ב ה"א [ט:]
 רב חסדא בעי: חציו מתקנה וחציו מדבר תורה? וכו' כשר.
בבבלי רב חסדא סובר שפסול - או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים.

אני הוא עד שני – נעשה נוגע בעדות
 בבלי טו: • פ"ב ה"א [י.]
 אמר בפני נכתב ובפני נתחתם בעד אחד ואני הוא העד השני (השני) - נעשה כנוגע בעדותו.
בבבלי הטעם שפסול הוא "או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים".

גירסא הפוכה במחלוקת באמר לעשרה כתבו גט
 אמר לעשרה חתמו בגט והוחתמו מקצתן היום ומקצתן למחר - ריש לקיש אמר: כשר
 והשאר על תנאי (שניים משום עדים ושמונה משום תנאי), רבי יוחנן אמר: פסול עד שיחתמו
 בו ביום (כולם משום עדים).
בבבלי הדעות הפוכות: ריש לקיש אמר שכולם עדים ורבי יוחנן חולק.⁴ ובירושלמי
 הובאה מחלוקת זו גם לקמן ה"ב [יא:], כגירסתה בירושלמי כאן.

גירסא הפוכה במחלוקת מדוע תיקנו זמן בגיטין
 אמר רבי יוחנן: (נכתב ביום ונחתם בלילה) פסול מפני אכילת פירות (שהטעם שתיקנו זמן בגיטין
 הוא משום פירות). אמר ליה ריש לקיש: מעתה וכו' (מקשה על רבי יוחנן).
בבבלי ריש לקיש סובר משום פירות, ורבי יוחנן סובר משום בת אחותו. ובבבלי
 עצמו הקשה מבריתא הפוכה ותיירץ "איפוך", ופירשו תוס' (ד"ה איפוך) שהופכים את
 הברייתא.⁵ והרא"ש (סי' ד) והרשב"א הביאו שבעל העיטור פירש "איפוך" על הסוגיא
 לעיל, כדי להשוות את הבבלי לירושלמי (הדעה שמשום בת אחותו לא הובאה בירושלמי כאן,
 אלא לקמן פ"ד ה"ג [כא:], ועיין מה שכתבנו שם).

מעשה באחד שחיפה על בת אחותו
 בבלי יז.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"ג [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב ע"י הטפת נקודות דיו
 בבלי כ. • פ"ב ה"ג [יא:]
 כתב - לא המטיף. רבי יודן בר שלום ורבי מתניה, חד אמר שלא עירב את הנקודות
 (פסול רק כשלא חיבר אותן), וחרנה (האחר) אמר אפילו עירב את הנקודות.
בבבלי לא דן בזה כלל.

שפך דיו על כתב שאינו נראה
 בבלי יט: • פ"ב ה"ג [יא:]
 אילין בני מדינחא (המזרח) ערימין סגין (חכמים ביותר), וכד חד מינהון בעי משלחא כתב
 מסטירין (בסתור) לחבריה הוא כתב במי מילין (שהכתב אינו נראה), והך דמקבל כתביה שפיך
 דיו שאין בה עפץ והוא קולט מקום הכתב (ורואה מה חבירו שלח אליו). עשה כן בשבת
 (ששפך דיו על מי מילין) מהו? תמן תנינן כתב על גבי כתב פטור. רבי יוחנן ורבי שמעון בן
 לקיש דאמרי תרווייהו והוא שכתב דיו על גבי דיו וכו' (רק בדיו על דיו פטור, אך כאן חייב).
בבבלי דן במי מילין רק לגבי גט, ולא לגבי שבת.

הכותב סיקרא על גבי דיו חייב לכו"ע
 בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא:]
 אם כתב דיו על גבי סיקרא וסיקרא על גבי דיו חייב.
בבבלי בסיקרא על גבי דיו יש אומרים שפטור משום מקלקל.

⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות (ומצאנו זאת בכמה וכמה מחלוקות
 ר"י ור"ל בפרק זה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

⁵ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות (ומצאנו זאת בכמה וכמה מחלוקות
 ר"י ור"ל בפרק זה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

דימוי בין שבת לגיטין, מקרעים לעדים נייר חלק
 עדים שאינן יודעין לחתום - ריש לקיש אמר רשם לפניהן בדיו והן חותמין בסיקרא, בסיקרא והן חותמין בדיו. אמר ליה רבי יוחנן: מפני שאנן עוסקין בהילכות שבת אנו מתירין אשת איש? אלא מביא נייר חלק ומקרע לפניהן וחותמין (על הקרע). ולא כתב ידו של ראשון הוא (וא"כ מה שהם חותמים אינו כתב)? אלא מרחיב לפניהן את הקרע (קורע קרע רחב, והם ממלאים רק חלק ממנו).

בבבלי הלשון "מפני שאנו מדמים נעשה מעשה?". השאלה שהרי הוא הכתב של הראשון והתירוץ שקורע קרע רחב אינו בבבלי. ותוס' (ט: ד"ה מקרעין) הביאו.

מחיקת שם שלא נכתב בקדושה
 בבלי כ.
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ה [ע:], ועיין מה שכתבנו שם.

חוקק על העור – נחשב כתב
 בבלי כ. • פ"ב ה"ג [יב].
 הקורע (חוקק ומשרט) על העור כתבנית כתב - כשר, הרושם על העור כתבנית כתב - פסול.
בבבלי לא הובא, אלא רק חקיקה על טבלא ופינקס. והרמב"ם (גירושין פ"ד ה"ז) פסק כירושלמי.

מחלוקת בגט על איסורי הנאה
 בבלי כ.
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

רקומה על בדר נחשבת כתיבה
 בבלי כ.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"ד [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

זה גיטך ע"מ שתתניהו לי
 בבלי כ: • פ"ב ה"ג [יב].
 הרי זה גיטי על מנת שתתנהו לי - פסול, על מנת שתחזירהו לי - כשר.
בבבלי הלשון: הרי זה גיטך והנייר שלי - אינה מגורשת, על מנת שתחזירי לי את הנייר - הרי זו מגורשת.

הרי את מגורשת והגט שלי בין שיטה לשיטה
 בבלי כ: • פ"ב ה"ג [יב].
 רבי ירמיה בעי: כתבו על כוס של זהב ואמר לה מקום הכתב שליך ובין השיטים שלי (האם מגורשת)? ויש כתב? (בתמיה, פשוט שאינה מגורשת).
בבבלי רב פפא נשאר בזה בספק, והבבלי תמיה על כך שהרי ספר אחד אמר רחמנא ולא שניים ושלושה ספרים, ומתרץ במעורה. ובירושלמי פשוט שאינה מגורשת. וייתכן שהירושלמי דן באינו מעורה, אך אם כן קשה קושיית הבבלי שפשיטא שאינה מגורשת.

גט שנקרע – חילוקים מתי נקרע וע"י מי
 פ"ב ה"ג [יב].
 עור (גט) הנקרע הרי זה כשר, נתקרע הרי זה פסול (פני משה: נקרע קודם הכתיבה כשר, נקרע אחר הכתיבה פסול. קרבן העדה: נקרע מעצמו כשר, נקרע ע"י אדם פסול).
בבבלי בבא בתרא קסח: הגירסא הפוכה: נקרע השטר פסול, נתקרע כשר. ופירש הרשב"ם שאם נקרע ע"י אדם פסול ואם נתקרע מעצמו כשר, וכפירוש קרבן העדה בירושלמי.

האם מגורשת בקניין מסירה

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב.]

מסר לה (את הגט שכתוב על הפרה) במוסירה (קניין מסירה) מהו? מידת הדין (בדיני ממונות) את אמר נקנה המקח. והכא את אמר הכין (ומגורשת), או שנייא היא דכתיב ונתן בידה עד שיהא כולו בידה? (ונשאר בספק).
בבלי לא הובא.

המקור למעט גט מחובר לקרקע

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:]

מה טעמא דרבנין (חכמים שלא דורשים כרבי יוסי ש"ספר" ממעט רוח חיים ואוכל)? ספר - מה ספר שהוא בתלוש אף כל דבר שהוא בתלוש (למעט מחובר).
בבלי חכמים דורשים "ספר" לספירת דברים, והמקור למעט מחובר הוא מ"וכתב ונתן".

כתיבת גט על ידות אוכלים

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:]

על דעתיה דרבי יוסי הגלילי (שאינן כותבים גט על האוכלים) ידות האוכלין (כגון עוקצי תאנים) כאוכלין (וגם עליהם אין כותבים את הגט)? נישמענה מן הדא וכו'.
בבלי לא שאל זאת.

חילוק בין זכרותו לנרתיקו של קרן הפרה

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [יב:]

והוא (מה שהכותב על הקרן של פרה פסול) שכתב על זכרותו של קרן (עצם שקבוע בראש הבהמה ונתחב בתוך הקרן), אבל אם כתב על נרתיקו (קרן שחופה את הזכרות) - כפרוש הוא וכשר.
בבלי לא חילק זאת.

גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א

בבלי כא: • פ"ב ה"ד [יג.]

דברי יוחנן אמר: כתב תרפו בטופס (שכתב "הרי את מותרת לכל אדם" שלא לשמה, כמו הטופס) כשר (כרבי מאיר), ריש לקיש אמר: כתב תרפו בטופס פסול (כרבי אלעזר).
בבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר שהמשנה כרבי אלעזר וריש לקיש אמר שהמשנה כרבי מאיר⁶.

מתי נחלקו ר"א וחכמים בגט שיכול להזדייף

בבלי כב: • פ"ב ה"ד [יג.]

אמר רבי אלעזר: מה פליגין (חכמים ורבי אלעזר, שרבי אלעזר מכשיר גט שיכול להזדייף) בגיטין, אבל בשטרות אוף (אף) רבי יודה מודה (שכשר), די פתר לה שטר על החלק ועדיו על המחק. ריש לקיש אמר: לא שנייה (שנייא) היא, בין בגיטין בין בשטרות היא המחלוקת, די פתר לה שטר על החלק ועדיו על המחק.
בבלי דברי רבי אלעזר הפוכים, שלא הכשיר רבי אלעזר אלא בגיטין, אבל בשאר שטרות לכו"ע פסול, ורבי יוחנן אמר שגם בשאר השטרות נחלקו.

הבעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול

פ"ב ה"ז [יד.]

הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"א ה"א [א.], ועיין מה שכתבנו שם.

⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות (ומצאנו זאת בכמה וכמה מחלוקות ר"י ור"ל בפרק זה). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

אין האשה עושה שליח משליח בעלה – משום ביזיון
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"א [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – כל הגט

שטר קידושין שלא לשמה
כתב קידושין שכתבו שלא לשמו - מהו שיתפסו בה קידושין? וכו'. הואיל ולא למדו כתב קידושין אלא מגירושין, מה בגירושין אינה מגורשת אף בקידושין אינה מקודשת. **בבבלי** קידושין ט: גם כן הובא אותו ספק ואותה מסקנה, אך הבבלי הוסיף שהה"א שתהיה מקודשת היא שהויות להדדי מקשינן, וכמו שבקידושי כסף אין צריך לשמה כך גם בקידושי שטר.⁷

אלו מהחליצות הפסולות פוסלות על האחים
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"א [סו:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א
הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ד [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פירוש "מפני התקנה"
מהו מפני התקנה? רבי שבתי בשם חזקיה: מפני תקנת בנות ישראל שלא יהו מצויות להתגרש וכו'. אמר רבי אבון: מפני תקנת הליבלר כדי שיהיו חייבי מצוין לו. **בבבלי** הובאו שני טעמים אלו בקיצור יותר - "תקנת עגונות" ו"תקנת סופר".⁸

שיעור לאלתר במציאת גט שאבד
אי זהו על אתר? רבי יוחנן אמר: כל שלא עבר שם ברייה. רבי יעקב בר אידי רבי שמעון בר אבא בשם רבי יהושע בן לוי: כל שלא עברו שם שלשה בני אדם (שיירא). עבר גוי? נישמעינה מן הדא וכו' הדא אמרה עבר גוי כשר. **בבבלי** יש עוד כמה וכמה דעות בשיעור לאלתר. השאלה על גוי לא הובאה בבבלי.

לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר
הגע שבדקו כל אותו המקום ולא מצאו אדם ששמו כשמו! אלא משום חומר (חומר) הוא בעריות (חוששים אפילו שלא מצאו אדם נוסף בשם זה). **בבבלי** יש מחלוקת מה הדין במקרה שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת.

תמיד הזקן בחזקת חי
בבלי כח. • פ"ג ה"ג [טז:]
אפילו הניחו בן מאה שנה ועשה בדרך עוד מאה שנה נותנו לה בחזקת שהוא קיים. **בבבלי** נקט "אפילו בן מאה שנה" אך לא הוסיף שעשה בדרך עוד מאה שנה.

⁷ הבבלי סובר שאיתקוש הויות להדדי, והירושלמי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יח.

⁸ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

האם חוששים שמא מת ושמא ימות בבלי כה. • פ"ג ה"ג [טז:]
נותנו לה בחזקת שהוא קיים - ולא כן תני מניין האומר לאשתו הרי זה גיטיך לפני
מיתתי שעה אחת וכו' שהיא אסורה לוכל (לאכול) בתרומה מיד (וכן חוששים שמת)? תמן
משעה ראשונה נתקלקלה ברם הכא לכשימות היא מתקלקלת (שמא מת לא חיישינן, שמא
ימות חיישינן).

בבבלי תירץ בדומה לזה - שמא מת לא חיישינן, שמא ימות - מחלוקת תנאים,
והוסיף עוד תירץ שאין חילוק בין שמא מת לשמא ימות, אלא שהיא מחלוקת תנאים
לגבי בקיעת הנוד.

בכרכום של מלכות אחרת לא חוששים שבעלו בבלי כה: • פ"ג ה"ד [יז:].
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"ט [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקרים נוספים של חומרי חיים וחומרי מתים בבלי כה: • פ"ג ה"ד [יז:].
הוסיפו עליהן (על המקרים שנותנים חומרי חיים וחומרי מתים) את שגררתו חיה ואת ששטפו
נהר ואת שנפלה עליו מפולת.
בבבלי לא הובא.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר בבלי כט.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם שליח עושה שליח בקידושין בבלי כט: • פ"ג ה"ה [יז:].
אף בקידושין כן (ששליח עושה שליח)? מה בין גיטין מה בין קידושין - ביד כל אדם מצוי
לגרש, לא ביד כל אדם מצוי לקדש (ולכן אפשר שבקידושין אין שליח עושה שליח. ונשאר בספק.
כך פירש הפני משה, אמנם קרבן העדה גרס שהוא בניחותא, שבקידושין פשוט שאין שליח עושה שליח).
בבבלי לא הובא.

אדם מפריש משל עצמו על החוב בבלי ל. • פ"ג ה"ז [יח:].
הא משלו מפריש (על החוב אע"פ שלא הלווהו מתחילה על דעת כך, כיוון שעושה ברשות).
בבבלי לא הובא.

אין ציבור שכולו עשיר או עני בבלי ל. • פ"ג ה"ז [יח:].
לית ציבור כוליה עתר, לית ציבור כוליה מיעני (אין ציבור שכולו עשיר ואין ציבור שכולו עני.
לכן אם הלווה מעות לציבור שיפרישו עליהם - אין חשש שכולם יעשירו).
בבבלי לא הובא.

גירסא הפוכה במחלוקת מתי חוששים שפירות מקולקלים בבלי לא. • פ"ג ה"ח [יט:].
רבי אלעזר בן אנטיגנס בשם רבי לעזר בן ינאי: זאת אומרת שאין לך מקולקל מעת
לעת אלא יום האחרון בלבד. אמר רבי יוחנן: אין לך מתוקן מעת לעת אלא יום ראשון
בלבד.

בבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר שהכל מתוקן חוץ מהיום האחרון, ורבי אלעזר ברבי ינאי חולק.⁹

דעה שיש בחזקתו עד מ' יום, האם נעשה חומץ למפרע בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט].
יין מגיתו מפרישין עליו בחזקת שהוא יין עד ארבעים יום, רבי יהודה אומר עד הפרק וכו'. הגיע ארבעים יום ולא בדק, נתעצל שנים שלשה ימים ובא ומצאו חומץ - למפרעו הוא נעשה חומץ או מיכן ולהבא? (ונשאר בספק).

בבלי לא הובאה הדעה שעד ארבעים יום (אלא רק דעת רבי יהודה). כמו כן הבבלי לא הסתפק האם נעשה חומץ למפרע.¹⁰

בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט].
הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"ו ה"א [יט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בודקים את היין ע"י הקשה על החבית בבלי לא: • פ"ג ה"ח [יט].
אית בני נש מקשין על גרבא (אנשים שמקשים על חבית) מלבר, ואינון ידעין (ע"פ קול ההקשה) מה אית בה מלגיו.
בבלי לא הובא.

מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח – אינם בירושלמי בבלי לא:
עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ב ה"ח [ו:].

פרק ד – השולח

אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ].
הדא פליגא על רבי יוחנן, דרבי יוחנן אמר אדם מבטל שליחותו בדברים (אתי דיבור ומבטל דיבור, ולדבריו הבעל יכול לבטל בלי להגיע לשליח)! פתר לה משום חומר (חומר) הוא בעריות.

בבלי שאלה זו לא הובאה. מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש האם אתי דיבור ומבטל דיבור בקידושין נט.

ביטול גט בפני שניים בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ].
הלך השליח לבטל את הגט צריך לבטלו בפני שנים והשליח עולה משם שנים.
בבלי היא מחלוקת האם מבטלו בפני שניים או שלושה.

⁹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

¹⁰ בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

שליח שהגט בידו ואמר שכבר נתנו לאשה
הלך (הבעל) לבטל את הגט, אשכחיה (את השליח) באיסטורטא (בדרך), אמר ליה (הבעל לשליח): ההוא גיטא דיהבת לה (כבר נתתו לה)? אמר ליה: יכילי לה (נתתיהו לה). מי מישתעי שמא נפל מיניה (ושמע הבעל שהגט נפל מהשליח). אמר ליה: לא אמרת לי יכילית לה (שנתתו לה)? אמר ליה: יכילי לה, ואמרת לי (האשה) יהא לי בידך. מה - מאחר שיש בידו לגרש נאמן (השליח לומר שגירשה) או מאחר שנמצא בידו (של השליח) אינו נאמן? (ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

האם שליח לביטול הגט יכול לעשות שליח
חלה שליח (השליח ששלח הבעל לבטל את הגט) מה את עבד ליה - כגיטין (שהשליח יכול למנות שליח אחר, או) כקידושין (שלא יכול)? אין (אם) תעבדינה כגיטין - ביד כל אדם מצוי לגרש, אין תעבדינה כקדושין - לא ביד כל אדם מצוי לקדש (ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

אין אדם מבטל שליחותו בדברים
לית הדא פליגא על ריש לקיש, דריש לקיש אמר אין אדם מבטל שליחותו בדברים (לא אתי דיבור ומבטל דיבור, ולדבריו לא יועיל לבטל בפני בית דין)? פתר לה בבית דין שכחו מרובה.
בבבלי שאלה זו לא הובאה. מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש האם אתי דיבור ומבטל דיבור בקידושין נט.

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי
ודבריהן עוקרין דברי תורה (כיצד חכמים תיקנו שהגט אינו מבוטל)? וכי שמן על זיתים וענבים על היין לא תורה הוא שיתרום מפני גזל השבט, והן אמרו שלא יתרום? ולא עוד אלא שאמרו עבר ותרם אין תרומתו תרומה.
בבבלי תירץ שכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, וכן הביא כלל זה במקומות נוספים, ובירושלמי כלל זה לא הובא כלל.

מכיר את חבירו בפניו ולא בשמו
אית בר נש דחכמין לחבריהון באפין ולא ידעין שמהתהון (יש שמכירים את חבריהם בפניהם ולא יודעים את שמותיהם).
בבבלי לא הובא.

מי משלם את שכר הסופר
עובדא קומי רבנין (לפני רבנן), אמרין: היא תתן אגרא (האשה תשלם את שכר הסופר). והתנינן הבעל נותן את השכר! רבי אילי בשם שמואל: במוחלת לו כתובתה (כשמוחלת לו וכל ההנאה שלו הוא משלם את השכר, אך כשהוא נותן לה את הכתובה היא משלמת).
בבבלי בבא בתרא קסח. סובר שמדאורייתא הבעל משלם את שכר הסופר ומדרבנן האשה משלמת, ולא חילק אם מחלה על הכתובה.

גילוי דעתא בגיטא – אינו בירושלמי
בבבלי נחלקו אביי ורבה בגילוי דעתא בגיטא, ובירושלמי מחלוקת זו לא הובאה.

טעם נוסף שנמנעו מלהשביעה – אימת נדרים
בראשונה היו נשבעות לשקר וכו', ועוד שאימת נדרים עליהן יותר מן השבועות.
בבבלי יש רק את הטעם שתישבע לשקר.

מעשה באחד שחיפה על בת אחותו
פ"ד ה"ג [כא:]
מפני מה התקינו זמן בגט? מפני מעשה שאירע, מעשה באחד שהיה נשוי את בת אחותו וזינת עד שהיא אשת איש, הלך והקדים זמנו בגט, אמר מוטב שתידון בפנויה ואל תדון באשת איש.
בבבלי יז. ישנה המחלוקת מדוע תיקנו זמן בגט - משום בת אחותו או משום פירות (הדעה שמשום פירות לא הובאה בירושלמי כאן אלא לעיל פ"ב ה"ב [יא.], ועיין מה שכתבנו שם), אך לא הובא שקרה מעשה כזה¹¹.

נדר של רבים ונדר ברבים
בבלי לו.
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שחיוב שמיטה תלוי בחיוב מעשרות
בבלי לו. • פ"ד ה"ג [כא:]
כמאן דאמר מעשרות מן דבריהן (ולשיטתו גם שמיטה מדבריהם), ברם כמאן דאמר מעשרות מן התורה - והילל מתקין על דבר תורה? וכו'. תמן (בבבלי) אמרין: אפילו כמאן דאמר מעשרות מדברי תורה מודה בשמיטה שהיא מדבריהן, וזה דבר השמיטה שמוט - רבי אומר שני שמיטין שמיטה ויובל בשעה שהיובל נוהג השמיטה נוהגת מדברי תורה, פסקו היובלות נוהגת השמיטה מדבריהן.
בבבלי מביא באמת רק את הדעה שאין קשר בין חיוב מעשרות לחיוב שמיטה.

הנעלבים ואינם עולבים – אינו בירושלמי
בבלי לו:
עיין מה שכתבנו בשבת פ"ט ה"ג [נט:].

מקור שהמפקיר עבדו צריך גט שחרור
בבלי לה. • פ"ד ה"ד [כב:]
רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי אמר ייסי בן שאול בשם רבי: המתייאש בעבדו אינו רשאי לשעבדו וצריך לכתוב לו גט שחרור. שמע רבי יוחנן ואמר: יפה לימדני רבי יהושע בן לוי, כלום למדו גט שחרור לא מאשה? מה אשה אינה יוצאה משום ייאוש, שצריכה ממנו גט, אף עבד אינו יוצא משום ייאוש וצריך גט שחרור.
בבבלי לא הובא מה המקור לכך שצריך גט שחרור. כמו כן בבבלי הלשון "המפקיר עבדו", וכן בהמשך הירושלמי כאן.

רקומה על בד נחשבת כתיבה
פ"ד ה"ד [כב:]
מניין היוצא בכיפה ובהרניק טיאונוס ובחרות של מלכים (ששטר השחרור רקום על בד) - תלמוד לומר לחפשי ישלחנו מכל מקום.
בבבלי כ. סובר שלא נחשב כתב ולא יוצא בזה לחירות.

¹¹ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ו [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקדיש את עבדו לא יצא לחירות
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ה [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביקור חולים
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"ה [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עבד שנשא בת חורין
בבלי מב. • פ"ד ה"ד [כג:]
עבד שנשא בת חורין לפני רבו יצא לחירות. אמר רבי יוחנן: אמש הייתי יושב ושונה הכותב כתב קידושין לעבדו או כתב נישואין לאמתו, רבי אומר זכה וחכמים אומרים לא זכה (וכל שכן שאם נשא בעצמו אינו יוצא לחירות)! אהן תנייא קדמיא סבר כרבי זכה (הדעה שהבאנו בתחילה שיצא לחירות סוברת כרבי).
בבבלי על אותה קושיא תירץ שמדובר שרבו השיאו.

חכמים הקלו בשחרור
פ"ד ה"ד [כג:]
קל הוא בשחרור (חכמים הקלו בשחרור עבד כנעני).
בבבלי לא הובא.

חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן חורין
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ב [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד נעשה חצי עבד וחצי בן חורין
בבלי מא: • פ"ד ה"ה [כד.]
היאך איפשר חציו עבד וחציו בן חורין? תיפתר או כרבי אומר אדם משחרר חצי עבדו, או דברי הכל בעבד של שני שותפין ועמד אחד מהן ושיחרר חלקו.
בבבלי נחלקו רבה ורב יוסף האם מחלוקת רבי וחכמים היא במשחרר בכסף או בשטר, ומהירושלמי משמע שנחלקו בשניהם.

חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו
בבלי מב. • פ"ד ה"ה [כד.]
קידש אשה (בת חורין) - ביום של מריה אין חוששין לקידושיו, ביום של עצמו חוששין לקידושיו. ולא כן אמר רבי חייה בשם רבי יוחנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין קידש אשה אין חוששין לקידושיו, דכוותה גירש אין חוששין לגירושיו.
בבבלי הקשה שביום של עצמו ישא בת חורין, ודחה שבדיני איסורין לא מתחלק בין הימים¹², ולכן לא יכול לקדש שום אשה¹³. אמנם הירושלמי פסחים (פ"ח ה"א [נט.]) הביא מחלוקת האם חוששים לגירושיו.

¹² דרך הבבלי לחלק באותו הדין בין הממונות לאיסורים. והירושלמי לא מחלק ביניהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף א.

¹³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

הטעמים שאסור לישא אשה במועד
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם במועד קטן פ"א ה"ז [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

גם לעבד אסור לישא אשה במועד
בעון קומי (לפני) רבי יוסי: עבד מהו שישא אשה במועד? אמר ליה: נישמעינה מן הדא ליבטיל והלא לא נברא העולם אלא לפירייה ורבייה, ואמר רבי שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן כל שהוא מצווה על פרייה ורבייה אסור לו לישא אשה במועד.
בבלי לא הובא.

במה שפחה חרופה קונה את עצמה
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

עבד שברח מחו"ל לארץ – מותר להחזירו
ברח מחוצה לארץ (עבד שברח מחו"ל לארץ) - רשאי להחזירו.
בבלי היא מחלוקת, ויש אומרים שאסור מדין "לא תסגיר עבד אל אדוניו".

הנודר כאילו בנה במה לע"ז
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ט ה"א [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

יש שנשואים לאיילוניות ואינם מגרשים אותן
כמה נשים נשואין איילוניות ועל ידי שיש להן נחת רוח מהן מקיימין אותן.
בבלי לא הובא.

מכר עצמו ללודים – לא פודים אותו
ואם מכר עצמו ללודים (אומה שאוכלים בני אדם) - אפילו פעם אחת אין פודין אותו (משום שהפקיר עצמו למיתה).
בבלי הסברא הפוכה, שאם מכר עצמו ללודים כ"ש שצריך לפדותו מחשש שיהרגוהו.

פרק ה – הניזקין

אדם שהזיק הקדש פטור
נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה (קרוב העדה: שור של הקדש שהזיק שור של הדיוט פטור. פירוש שני בקרבן העדה (וכתב על זה "וכן עיקר"): אדם שהזיק את ההקדש פטור).
בבלי שור של הקדש שנגח שור של הדיוט פטור, וכך מפורש גם במשנה (בבא קמא לז:), ולגבי שור של הדיוט שנגח שור של הקדש נחלקו תנאים (כאן ובעוד מקומות). אך אדם שהזיק הקדש לא הובא בבבלי. תוס' (בבא קמא ו: ד"ה שור) הביאו את הירושלמי.

המזיק לא משלם מקרקע שירש לאחר הנזק
כרמו (ומיטב כרמו ישרם) - פרט לראוי כבמוחזק (שאל המזיק ירש מאביו קרקע עידית לאחר שהזיק - לא צריך לשלם אותה לניזק).
בבלי לא הובא.

גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק בבלי מט: • פ"ה ה"א [כו:] מיטב שדהו ומיטב כרמו של מזיק דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר מיטב שדהו ומיטב כרמו של ניזק.
בבלי כאן (ובעוד מקומות) הדעות הפוכות: רבי עקיבא אומר דמי מזיק ורבי ישמעאל אומר דמי ניזק¹⁴.

דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית בבלי נ: • פ"ה ה"א [כו:] דרש רבי סימאי: והאיש - זה שליח בית דין, שאם נכנס המלוה הוא מוציא את היפה, ואם נכנס הלוח הוא מוציא את הרע, הא כיצד שליח בית דין נכנס ומוציא את הבינונית. רבי ישמעאל אומר: דבר תורה הוא שיכנס (המלוה) [הלווה] דכתיב והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה (ודינו מדאורייתא בזיבורית).
בבלי פשוט שמדאורייתא דינו בזיבורית.

מחלוקת האם תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית פ"ה ה"א [כו:] הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

גובים מעידית של יתום גדול בבלי מח: • פ"ה ה"ב [כו:] כיני מתניתא (פירוש המשנה): אין נפרעין מניכסי יתומים לנזקין אלא מן הזיבורית. והתני עמד הבן תחת האב (שמת האב) הניזקין שמין להן בעידית ובעלי החוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית! אמר רבי יוסי בי רבי בון: כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן (בגדול גובה מעידית, בקטן מזיבורית).
בבלי לא חילק בין גדול לקטן, וגובים רק ממשועבדים, כמפורש במשנה.

הטעם שלא מוציאים לאכילת פירות ממשועבדים בבלי נ: • פ"ה ה"ג [כו:] אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדין מפני תיקון העולם - אמר רבי חנינא: מפני שאין להן קיצבה.
בבלי ריש לקיש סובר משום שאינם כתובים, ורבי חנינא סובר משום שאין להם קצבה, והסתפקו בדעת רבי חנינא האם מצריך שיהיו גם קצובים וגם כתובים.

נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו עניות פ"ה ה"ג [כח:] הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ו ה"ו [מא:], ועיין מה שכתבנו שם.

ציפור הוא שם של אשה פ"ה ה"ג [כח:] גזר דין נפק ציפור בת אבשלום וכו'.
בבלי לא הובא. וציון ירושלים הוכיח מהירושלמי כאן שציפור הוא שם של נקבה.

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים פ"ה ה"ג [כח:] הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ד ה"ח [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

הסברא שמודה במקצת נשבע – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בשבועות פ"ו ה"ה [לא].

חילוק בין אפוטרופוס לעולם לאפוטרופוס לשעה
 כאן לאפוטרופין (אפוטרופוס) לעולם, כאן לאפוטרופין לשעה.
בבבלי לא הובא חילוק זה.

סברא אחרת שאפוטרופוס שמינהו האב ישבע
 אפוטרופוס שמינהו אבי יתומין ישבע - שאין דרכו לבחון (אינו יודע מי נאמן, ולכן צריך להשביעו), שמינהו בית דין לא ישבע - שדרכו לבחון (והם בוודאי ביררו שהוא אדם נאמן).
בבבלי הסברא שכאשר מינהו האב בוודאי היתה לו הנאה, ולא ימנע משום השבועה, אך כשמינהו בית דין אם ישביעוהו ימנע.

מעמידים אפוטרופוס גם ליתומים גדולים
 כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן.
בבבלי בבא מציעא לט. ליתומים גדולים לא מעמידים אפוטרופוס כלל. ושיירי קרבן כאן דן בזה.

הלשון "אינו כעושה מעשה" – היזק שאינו ניכר
 המטמא אינו כעושה מעשה.
בבבלי הלשון "היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק".

מנסך הוא מערב
 רב הונא בשם רב: והוא שעירב (המנסך במשנה פירושו שעירב יין נסך ביין כשור).
בבבלי היא מחלוקת, שמואל אמר מערב ורב אמר מנסך ממש.

מחיקת שם שלא נכתב בקדושה
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ה [ע:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שבת ישראל אוכלת תרומה
 מה טעם אמרו קטנה בת ישראל (שנישאת לכהן) אוכלת בתרומה? מפני שיהו הכל קופצין עליה לישא מפני חניה (שהכהן לא יצטרך לקנות חולין).
בבבלי לא הובא לזה טעם.

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה
 רב המנונא בשם רבי אסי: קטנה אין לה חופה שתאכל בתרומה וכו'. רבי אבין בעי: בשנכנסה לחופה ולא נבעלה ושלחה לבית אביה והגדילה מהו שתאכל בתרומה (ע"י החופה שהיתה בקטנותה)? נישמענה מן הדא: על גב חופתה הראשונה (מוכח שכן אוכלת).
בבבלי יבמות (נז: ועוד מקומות) מפורש שרק פחותה מבת שלוש שנים לא אוכלת בתרומה, אך בת שלוש שנים כן אוכלת.

אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום ישוב א"י בבלי נה. • פ"ה ה"ו [לא:]
 ביקש ליטול עציו ואבניו (הנגזל מריש, וכן היורד לחורבת של חבירו ובנאה שלא ברשות) אין שומעין לו וכו'. הוינא סבר מימר מה פליגין בארץ (שאין שומעין לו לסתור את הבניין, משום מצוות ישוב ארץ ישראל), אבל בחוצה לארץ לא. מן מה דאמר רבי יעקב בר אחא משום יישוב (שהטעם כדי שהבניין לא יהרס) הדא אמרה היא בארץ היא בחוצה לארץ (כך פירש הפני משה. ולגירסת קרבן העדה גם למסקנה רק בארץ ישראל אין שומעין לו לסתור, וכן גירסת הירושלמי בבא קמא פ"ט ה"א [לז:]).

בבבלי לגבי מריש לא הובא, לגבי היורד לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות היא מחלוקת בבבא מציעא קא: האם שומעים לו לסתור את הבניין בחוץ לארץ.

חטאת שנודעה לרבים – לשלושה בבלי נה. • פ"ה ה"ו [לא:]
 וכמה הם רבים (לגבי חטאת שנודעה לרבים)? רבי גוריון בשם ריש לקיש: שלשה בני אדם. **בבבלי** לא הובא.

הטעם שתקנו ביהודה שיתייחד עם ארוסתו בבלי נה: • פ"ה ה"ז [לא:]
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"א ה"ה [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלוש גזירות של סיקריקון – אינן בירושלמי בבלי נה: • פ"ה ה"ז [לא:]
 התקינו שלא יהא סיקריקון ביהודה וכו'. **בבבלי** פירט שהיו שלוש גזירות של סיקריקון, ובירושלמי לא הובאו.

סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות בבלי נה:
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כד-כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארץ ישראל מתרווחת כשיושבים עליה – אינו בירושלמי בבלי נז. • פ"ה ה"ז [לא:]
בבבלי הביא שארץ ישראל מתרווחת כעור צבי כאשר יושבים עליה, ומתכווצת כאשר לא יושבים עליה. ובירושלמי לא הובא¹⁵.

שבע עבירות עברו בהריגת זכריה בבלי נז:
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בני ציון היו יפים מאוד – אינו בירושלמי בבלי נח. • פ"ה ה"ז [לא:]
בבבלי הביא את שבחי בני ציון שהיו משובחים ביופים יותר מהפז, והרומאים היו מסתכלים בהם כדי שנסותיהם תתעברנה בבנים נאים. ובירושלמי לא הובא¹⁶.

מעשה שר' יהושע מצא תינוק בבית האסורים בבלי נח.
 הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁵ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והרי מדרך הטבע הארץ לא יכולה להתרחב), והבבלי מביא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

¹⁶ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין
 אף על גב דרבי יוסי לא גבי עיצומין, מודה באילין דיהבון בניהון לאומנותא (שמוסרים את בניהם לאומן שילמדם אומנות) דאינון גבוי (שהם כן גובים) עיצומין, מפני חיי הבריות (פני משה: עיצומין - אסמכתא, שהאב התחייב באסמכתא לשלם לאומן. קרבן העדה: האומן נוטל את מציאת הקטן).
בבלי לא הובא.

מחלוקת האם כהן קורא ראשון מדאורייתא או מדרבנן
 בבלי נט. • פ"ה ה"ט [לב]:
 מילתיה דרבי שמעון בן יוחי אמר שהוא מדברי תורה, דתני רבי שמעון בן יוחי ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי וכו'. מילתיה דרבי חנינה אומר שהיא מדבריהן, דמר (דאמר) רבי חנינה עיר שכולה כהנים ישראל קורא ראשון מפני דרכי שלום.
בבלי למסקנה הוא מדאורייתא, ומדרבנן מפני דרכי שלום הוסיפו שהכהן לא יחלוק כבוד ללוי ולישראל.

המקרא את הכהנים צריך להיות ישראל
 פ"ה ה"ט [לב]:
 אמר רב חסדא: וצריך שיהא החזן (שמקרא לכהנים את ברכת כהנים) ישראל.
בבלי סוטה לח. אמר רב חסדא להיפך, שהמקרא צריך להיות דווקא כהן, ואמרו על זה שם לית הלכתא כוותיה.

מידות בקטן לגבי גזילו
 בבלי נט. • פ"ה ה"ט [לב]:
 רב נחמן בר יעקב: כל שנותנין לו אגוז ומשליכו צרור ונוטלו - המוציא בידו כמוציא לאישפה (מותר להוציא מידו, שאין בו דעת כלל), אגוז ונוטלו צרור וזורקו - גזילו גזל מפני דרכי שלום, אגוז וצרור נוטלן ומצניען ומביאן לאחר זמן - גזילו גזל גמור זוכה לעצמו אבל לא לאחרים. רב הונא אמר: כשם שזוכה לעצמו זוכה לאחרים.
בבלי סה. כתב רק שצרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ולא לאחרים, ושאר השיעורים לא הובאו בבבלי.

מתנת קטן לא מועילה
 בבלי נט. • פ"ה ה"ט [לב]:
 הכל מודין שאין מתנתו (של קטן) מתנה, שנאמר: כי יתן איש - מתנת איש מתנה ואין מתנת קטן מתנה.
בבלי היא מחלוקת, ולא הביא לזה פסוק.

דיני תורה חסירה
 בבלי ט.
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

איסור לימוד אגדה
 בבלי ט.
 הירושלמי דן בזה בשבת פט"ז ה"א [עט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם פרשת סוטה כתובה בראשי תיבות
 בבלי ט.
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ח [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

תורה שבע"פ ושבת

בבלי ס:

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

מהו רוב התורה ומה חביב יותר – שבת או שבע"פ

בבלי ס:

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ח [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין גזל במצודות מדרבנן ומדאורייתא

בבלי ס: • פ"ה ה"ט [לג.]

מצודות חיה ועופות כו' (יש בהן גזל מפני דרכי שלום) - הדא דאת אמר (זה נאמר) באילין ברבנא (גדולות), אבל באילין דקיקתא (קטנות). קרבן העדה: מצודות קטנות שלא יכולים להימלט מהן. פירוש שני בקרבן העדה: בעלי חיים קטנים שלא יכולים להימלט. פירוש שלישי בקרבן העדה, וכן פני משה: מצודות שיש להן תוך וקנאן מדין כלים) כמאן דאינון בגו בייתיה (והוא גזל גמור לכו"ע).
בבבלי חילק אם יש להם תוך או לא, כפירוש השלישי.

האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור

בבלי סא.

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ז ה"ו [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל

בבלי סא. • פ"ה ה"ט [לג.]

עיר שיש בה גוים וישראל - מעמידין גבאי גוים וגבאי ישראל, וגובין משל גוים ומשל ישראל (ובעבודה זרה פ"א ה"ג [ד.]: גרס: אם נותנין הגויים לגבאין גובין מהן ומישראל), ומפרנסין עניי גוים ועניי ישראל, ומבקרין חולי גוים וחולי ישראל, וקוברין מיתת גוים ומיתת ישראל, ומנחמין אבילי גוים ואבילי ישראל, ומכבסין כלי גוים וכלי ישראל מפני דרכי שלום.
בבבלי הובא רק שמפרנסים את ענייהם מבקרים את חוליהם וקוברים את מתיהם¹⁷.

מתי מותר לטחון עם מי שעושה בטומאה

בבלי סא. • פ"ה ה"י [לג:]

תמן תנינן: נחתום שהוא עושה בטומאה לא לשין ואין עורכין עמו, ותני עלה לא בוררין ולא טוחנין עמו. והכא הוא אומר אכן (שאשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ)? אמר רבי אילא: כאן לחולין כאן לתרומה (בתרומה החמירו) וכו'. חבריא אמרי: כאן בללותת כאן בשאינו לותת (בלותת את החיטים במים הוכשרו לקבל טומאה ולכן אסור).
בבבלי לא הובא.

לא שואלים בשלום גוי, החזקת ישראל בשביעית

בבלי סב. • פ"ה ה"י [לג:]

רבי חייה ורבי אימי, חד אמר: חרוש בה טבאות (היטב) ואנא נסיב לה מינך בתר שמיטתא, וחרנא (והאחר) אמר: יישר. מאן דאמר חרוש בה טבאות ואנא נסיב לה מינך בתר שמיטתא, מה שואלין בשלומן של ישראל? יישר. ומאן דאמר לגוי יישר, מה שואלין בשלומן של ישראל? שלום עליכם.

¹⁷ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (פרנסת גויים), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

בבלי מתיר לשאול בשלומם של גויים, ולא דן בהחזקת ידי ישראל בשביעית. ותוס' (ד"ה אשרתא) הביאו את הירושלמי.

פרק ו – האומר

רבי ורבי נתן נחלקו גם בהילך בבלי סג. • פ"ו ה"א [לד:]
אמרה הבא לי גיטי והלך ואמר לו אשתך אמרה התקבל לי גיטי הוליכו לה ונתנו לה זכה לה ונתקבל לה אם רצה להחזיר לא יחזיר דברי רבי. רבי נתן אומר: הוליכו לה ונתנו לה אם רצה להחזיר לא יחזיר עד שיאמר לו אי איפשי שתקבלו לה אלא שתוליכו לה. וקשיא על דרבי הילך מן דיבורי אם רצה להחזיר יחזיר? וקשיא על דרבי נתן הילך לדיבורה אם רצה להחזיר יחזיר?
בבלי גם כן נחלקו רבי ורבי נתן בזה, אך לא מפורש במחלוקתם שנחלקו גם בהילך, ואדרבה הבבלי הסתפק בדין הילך לרבי נתן. ובירושלמי כאן מפורש שנחלקו גם בהילך.

עסוקים באותו עניין פ"ו ה"א [לד:]
היה מדבר עם האשה על עיסקי גיטה וקידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה ולא פירש, רבי יוסי אומר דיין, רבי יהודה אומר צריך לפרש וכו'. מה פליגין עצמו לעניינות אחרים, אבל אם היה עוסק באותו עניין גט הוא (נחלקו רק כשאננם עסוקים באותו עניין).
בבלי קידושין ו. פשוט שנחלקו בעסוקים באותו עניין, ויש מחלוקת האם נחלקו גם באינם עסוקים באותו עניין.

הולך גט אשתי גט בתה – אינו גט פ"ו ה"א [לה:]
אמר לו הולך גט אשתי, גט בתה, גט אחותה, והלך ונתנו לה אינו גט (פני משה: כי חוששים שכשאמר "גט בתה" ביטל את הגט. קרבן העדה: כיוון שאמר "אשתי" ולא "לאשתי" מוכח שנתנו לו לפיקדון ולא לגרשה).
בבלי לא הובא.

אין האשה עושה שליח משליח בעלה – משום ביזיון בבלי סג. • פ"ו ה"א [לה:]
מחלפה שיטתיה דרב, תמן אמר רב הונא בשם רב אין האשה עושה שליח לקבל גיטה משלוחי בעלה, והכא הוא אמר הכין? אני אמר אחר הדלת היה עומד ושמע את קולה.
בבלי יש שני טעמים: ביזיון דבעל וחצרה הבאה לאחר מיכן, וכל מפרשי הירושלמי (פני משה, קרבן העדה, מראה הפנים, ומעין זה שירי קרבן, וכן הגהות מיימוניות הלכות גירושין פ"ו ה"ט) הוכיחו מהירושלמי כאן שהוא סובר משום ביזיון דבעל.

מחלוקת בקידוש אשה ואינו יודע מי היא בבלי סד.
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"א [מא.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי בבלי סד:
עיין מה שכתבנו ביבמות פט"ו ה"א [עז:].

קרוב נעשה שליח

הדא אמרה שהקרוב נעשה שליח.

בבבלי לא הובא. והירושלמי נפסק ברמב"ם (גירושין פ"ו ה"ז) ובשו"ע (אה"ע סי' קמא סעיף לג).

נערה לא יכולה להשיא את עצמה

בבלי סד: • פ"ו ה"ב [לח:]

ריש לקיש אמר: כמחלוקת בגיטין (רבי יהודה וחכמים, האם נערה מאורסה מקבלת את גיטה) כך מחלוקת בקידושין, אמר רבי יוחנן: הכל מודין בקידושין שאביה מקדשה ולא היא. מודה ריש לקיש בנישואין, לא הכל ממנה להשיא את עצמה ולהפסיד מעשה ידיה לאביה.

בבבלי קידושין מד. גם כן הובאה מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, אך לא הובא שריש לקיש מודה בנישואין.

דעה שקטנה קונה בחצר ולא בארבע אמות

פ"ו ה"ב [לח:]

חברייא אמרין: בחצר ובארבע אמות פליגין - רבי יוחנן אמר יש לה חצר ויש להן ארבע אמות (קטנה קונה בקניינים אלו), ריש לקיש אמר אין לה חצר ואין להן ארבע אמות. רבי אלעזר אמר: בחצר פליגין, ואין לה ארבע אמות (לכ"ע).

בבבלי בבא מציעא י: פשוט שנחלקו גם בחצר וגם בארבע אמות. כמו כן הבבלי מחלק בין גט למציאה ובין קטנה לקטן, והירושלמי לא מחלק בזה.

האם גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל גמור

בבלי סד:

הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ז ה"ו [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם שליח יכול לקבל גט בחצרו

פ"ו ה"ב [לח:]

חצירו של שליח מהו שתיעשה כידו? (ונשאר בספק).

בבבלי לא הובא, והטור (אה"ע סי' קמ) והבית יוסף דנו בשאלה זו ולא הביאו את הירושלמי כאן. ושיירי קרבן ומראה הפנים דנו בזה.

האם קטנה שאין לה דעת מקבלת את גיטה

בבלי סה. • פ"ו ה"ב [לח:]

קטנה (מאורסה) - אביה (מקבל את גיטה) לא היא. ניסית (הקטנה) - בין היא בין אביה (קרבן העדה: כיוון שלא צריכה דעת להתגרש, גם היא מקבלת את גיטה). אם יש בה דעת - היא לא אביה.

בבבלי משמע שקטנה מקבלת את גיטה רק כשיש לה דעת ("וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה"), ומראה הפנים יישוב שצריך לדחוק שגם דברי הירושלמי "ניסית בין היא" הם רק כשיש לה דעת.

מראה מקום הוא לו במקום נתינת הגט

בבלי סה. • פ"ו ה"ג [לח:]

מתניתא (הרישא - "תן גט לאשתי במקום פלוני") דלא כרבי אלעזר (כמו שחלק בסיפא ואמר שמראה מקום הוא לו).

בבבלי סובר שרבי אלעזר מודה ברישא, משום שהבעל כן מקפיד.

בבלי סה.

מידות בקטן לגבי גזילו

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ט [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סה: • פ"ו ה"ה [לז:]

גדרי חולה ומסוכן, ביקור חולים

מה בין מסוכן מה בין חולה? חולה כדרך הארץ, ומסוכן כל שקפץ עליו החולי. דרך הארץ - הקרובים נכנסין אצלו מיד והרחוקין לאחר ג' ימים, ואם קפץ עליו החולי - אילו ואילו נכנסין אצלו מיד. **בבלי** לא הובא.

בבלי סו. • פ"ו ה"ו [לח:]

מוזכר "רבי יונתן" במקום "יונתן שידא"

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ו [פד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ו ה"ז [לח:]

גדלות דורו של רבי יוסי

רבי כד (כאשר) הוה בעי מקשייה (להקשות) על דרבי יוסי, אמר: אנן עליבייא (העלובים) מקשייא על דרבי יוסי, שכשם לבין קדשי הקדשים לבין חולי חולין, כך בין דורינו לדורו של רבי יוסי. אמר רבי ישמעאל בי רבי יוסי: כשם שבין זהב לעפר, כך בין דורינו לדורו של אבא.

בבלי לא הובא, אך בעירובין נג. דן בירידת הדורות בין התנאים הראשונים לאחרונים.

בבלי סז: • פ"ו ה"ז [לח:]

חילוק אם בעל מנה את כל כותבי הגט – אינו בירושלמי

המונה (בעל שמנה ואמר כתבו ותנו גט לאשתי) כאומר כולכם.

בבלי חילק בין מנה את כולם למנה את מקצתם, ובירושלמי לא הובא חילוק זה.

פרק ז – מי שאחזו

פ"ז ה"א [לח:]

שוטה מאבד מה שנותנים לו

סימן שוטה: היוצא בלילה, והלן בבית הקברות, והמקדע כסותו, והמאבד מה שנותנין לו. רבי חונא אמר: והן שיהו כולהם (כל הסימנים הללו) בו וכו'. רבי יוחנן אמר: אפילו אחד מהן. אמר רבי אבין: מסתברא כמה דאמר רבי יוחנן אפילו אחד מהן ובלבד במאבד מה שנותנין לו, שאפילו שוטה שבשוטין אין מאבד מה שנותנין לו.

בבלי חגיגה ג: הובאו רק שלושת הסימנים הראשונים, ולא הובא מאבד מה שנותנים לו. כמו כן הובאה שם המחלוקת האם צריך את כל הסימנים או אחד מהם.

בבלי סח.

המעשה ששלמה ירד ממלכותו

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ו [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סח: • פ"ז ה"א [לח:]

קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים פיקח

זהו קורדייקוס שאמרו חכמים - פעמים שוטה פעמים חלום (פיקח), בשעה שהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבר, ובשעה שהוא חלום הרי הוא כפיקח לכל דבר.

בבבלי לא הובא. עיתים חלים ועיתים שוטה הובא ביבמות לא. וכתובות כ. (אך לא לגבי קורדייקוס).

רפואות בענייני קורדייקוס ועוד – אינן בירושלמי
בבלי סח:–ע. • פ"ז ה"א [לח:]
זהו קורדייקוס וכו'.
בבבלי האריך כאן מאוד ברפואות סגוליות, ובירושלמי לא הובאו.¹⁸

גירסא הפוכה במחלוקת מתי כותבים גט לקורדייקוס
בבלי ע: • פ"ז ה"א [לח:]
רבי יוחנן אמר: עודהו קורדייקוס עליו כותבין גט ונותנין לאשתו, ריש לקיש אמר: לכשישתפה. מחלפה שיטתיה דריש לקיש, דאיתפלגון נתחרש או נשתטה או נשתמד או שהורו בית דין לאכול חלב - רבי יוחנן אמר נדחית חטאתו, ריש לקיש אמר לא נדחית חטאתו. רבי יוסי בי רבי בון אמר: רבי יוחנן מיחלף שמועתא (איפוך את מחלוקתם בחטאת) דלא תהא מילתיה דרבי יוחנן פליגא על מילתיה וכו'.
בבבלי הדעות בקורדייקוס הפוכות, ולפי זה לא קשה קושיית הירושלמי מחטאת.¹⁹

בדיקת שוטה ע"י שאלות
בבלי ע: • פ"ז ה"א [מ:]
ובלבד במסרגין לו - נכתוב גט לאשתך והוא אומר הין, לאמך והוא אומר לאו, לאשתך והוא אומר הין, לבתך והוא אומר לאו, לאשתך והוא אומר הין, לאחותך והוא אומר לאו.
בבבלי קיצר בזה וכתב רק "דאמרין ליה בסירוגין". כמו כן בבבלי שואלים אותו שאלות על פירות של ימות החמה בימות הגשמים, ולא שאלות למי לכתוב את הגט. ותוס' (ד"ה בודקין) הביאו את הירושלמי.

יושב כשר לעדות
אדם מעיד עדותו מיושב.
בבבלי שבועות ל. וזבחים טז. סובר שיושב פסול לעדות.

גירסא הפוכה במחלוקת האם המשנה כר"מ או כר"א
פ"ז ה"ב [מ:]
הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ב ה"ד [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מותרת לינשא מיד או רק לאחר י"ב חודש
בבלי עב: • פ"ז ה"ג [מ:]
מהו שתהא מותרת לינשא (כשאמר הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש, ושמעו שמת)? רבי חגיי אמר: מותרת לינשא (מיד כששמעו שמת), רבי יוסי: אסורה לינשא (עד י"ב חודש), אני אומר נעשו לו ניסים וחיה.
בבבלי לא דן האם מותרת לינשא מיד²⁰, ולא הביא את הסברא שנעשו לו ניסים²¹.

¹⁸ דרך הבבלי להרבות בסגולות ודרך הירושלמי להמעיט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

¹⁹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מגרשה ומושייר לעצמו את מעשי ידיה
 ובגיטין וכו' לאי זה דבר כתב בה לאחר מיתה - לשייר לו אגופה (שאינה מגורשת). אמר רבי ביבון בר כהנא קומי (לפני) רבי אילי: לשייר לו מעשה ידיה (אולי מגורשת, וכתב לה "לאחר מיתה" רק כדי שמעשי ידיה ישארו שלו)! אמר ליה: לא מצינו אשה נשואה לזה (אם תינשא לאחר) ומעשה ידיה של זה.
בבבלי לא היתה ה"א שמשייר לו מעשי ידיה²².

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי
 בבלי עג.
 עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ:].

חילוק בין "אם מתי" ל"אם לא עמדת"
 בבלי עג. • פ"ז ה"ד [מב].
 אם מתי מחולי זה ונפל עליו גל או שנשכו נחש - אינו גט, שלא מת מאותו החולי. אם לא עמדת מחולי זה ונפל עליו גל או שנשכו נחש - הרי זה גט, שלא עמד מאותו החולי.
בבבלי הביא ברייתא זו והקשה מה החילוק בין הרישא לסיפא, ולא חילק כסברת הירושלמי, ולכן הסיק שהברייתא משובשת. והתוס' (ד"ה מאי) הביאו את הירושלמי.

נתייחדה עימו – חוששים לקידושי כסף
 בבלי עג: • פ"ז ה"ד [מב].
 לא נתייחדה עמו כדי בעילה - אין חוששין לה משום קידושין בכסף, רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: אף חוששין לה משום קידושין בכסף.
בבבלי לא דן בחשש לקידושי כסף.

סתירה האם חוששים למיתה
 בבלי עג. • פ"ז ה"ד [מב].
 מחלפה שיטתיה דרבי יודה, תמן הוא אמר מיתה מצויה (פני משה: לגבי שופר קינים, כדלקמן. קרבן העדה: בעבודת כהן גדול ביום כיפור, שחוששים שאשתו תמות), והכא הוא אמר אין מיתה מצויה! תמן בציבור (פני משה: יש נשים רבות, ויש חשש שאחת מהן תמות. קרבן העדה: בעבודת ציבור חוששים יותר) כאן ביחיד. דתניא רבי יהודה אומר לא היה שופר של קינים בירושלם (שהיולדת תביא לשם את דמי החטאת) מפני התערובת, שמא תמות אחת מהן ונמצאו דמי חטאות מתות מעורבות בהן.
בבבלי לא הובא.

נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי
 בבלי עה. • פ"ז ה"ו [מג].
 הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ג ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁰ בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה. ומעין זה בסוגיא זו - בירושלמי נחלקו האם מותרת למפרע או רק לאחר י"ב חודש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ד.

²¹ שיטת הירושלמי להתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא מתחשב בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מד.

²² דרך הבבלי לחלק באותו הדין בין הממונות (מעשי ידיה) לאיסורים (גירושיה). והירושלמי לא מחלק ביניהם (בה"א כאן). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף א.

מחלוקת האם אונס כמאן דעבד
 אירע לו אונס (שקידשה על תנאי ונאנס ולא היה יכול לקיימו) - רבי יוחנן אמר אונסא כמאן
 דלא עבד (ואינה מקודשת), ריש לקיש אמר אונסא כמאן דעבד.
בבבלי כתובות ב: האריך בסוגיא האם יש אונס בתנאי בגיטין.

האם עכו מארץ ישראל
 בבלי עז. • פ"ז ה"ז [מג]:
 תיפתר כמאן דאמר עכו כארץ ישראל לגיטין. ואפילו תימר עכו כארץ ישראל לגיטין,
 שמא לתנאי גיטין? (בתמיה, היא כארץ ישראל לדין בפני נכתב, אך לא לדין תנאי "הרי זה גיטך אם
 לא באתי וכו'").
בבבלי פשוט שעכו מארץ ישראל. ותוס' (גיטין ב. ד"ה ואשקלון) הקשו מדין בפני נכתב
 לדין תנאי. כמו כן כתבו רש"י (סנהדרין ה: ד"ה רבי) ותוס' (גיטין שם וסנהדרין שם ד"ה רבי)
 שחציה של עכו בארץ וחציה בחו"ל.

ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת"
 בבלי עז. • פ"ז ה"ח [מד]:
 רבי זעירא בעא קומי (לפני) רבי יסא: אמר קונם יין שאני טועם במוצאי שבת - אמר
 ליה: במוצאי שבת אסור, ערב שבת מותר, ימים שבנתיים צריכה (ספק). והכא (בגט, אותו
 הדין): מוצאי שבת הרי זה גט, ערב שבת אינו גט, ימים שבנתיים צריכה.
בבבלי חילק לגבי גט שיום ראשון שני ושלישי נקראים "אחר השבת", ויום רביעי
 חמישי ושישי נקראים "לפני השבת"²³, ולא דן לגבי קונמות. כמו כן הבבלי לא הזכיר
 לגבי גיטין וקונמות את הלשון "מוצאי שבת".

פרק ח – הזורק

מקור נוסף לגינתה וחצירה
 בבלי עז. • פ"ח ה"א [מד]:
 ונתן בידה, אין לי אלא בידה, בגינתה בחצירה מניין? תלמוד לומר ונתן ונתן. עד כדון
 כרבי עקיבה (שדורש לשונות כפולים), כרבי ישמעאל? תני רבי ישמעאל: ויקח את כל ארצו
 מידו ועד ארנון, וכי מידו לקח? אלא מהו מידו מרשותו.
בבבלי לא דורש מהכפילות, אלא רק מ"ונתן", ופירש רש"י שדורשים מכך שלא כתוב
 "ובידה יתננה".

מחלוקת אם זרק לה גיטה לחצר שאינה של שניהן
 פ"ח ה"א [מה]:
 רבי ירמיה בעי: זרקו לה בחצר שאינה של שניהן מהו (והפני משה הוסיף שבעל החצר השאיל
 או השכיר לה מקום בחצירו)? וכו'. אמר רבי אבין: (שאלה זו תלויה ב-) מחלוקת רב ורבי חייה
 רובה (הגדול), דמר (דאמר) רבי שמואל רבי זעירה רב חייה בר אשי בשם רב: אין משיכה
 קונה בחצר שאינה של שניהן. ותני רבי חייה ופליג: אימתי אמרו המטלטלין נקנין
 במשיכה ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהן.

²³ מצאנו בעוד מקום שהבבלי מחלק שעד יום שלישי שייך לשבת שעברה ומיום רביעי ואילך שייך לשבת
 הבאה, והירושלמי לא מחלק כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לב.

בבבלי לא הובא, והרמב"ם (גירושין פ"ה ה"ג) פסק שחצר שאינה של שניהם דינה כרשות הרבים, שתלוי אם קרוב לה או קרוב לו, והמגיד משנה כתב שכך נראה בירושלמי.

יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ד [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק לקניין ד' אמות
הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בבבא מציעא פ"א ה"ד [ב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"א ה"א [ד.], ועיין מה שכתבנו שם.

קלוטה כמי שהונחה
הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

המתגרשת בגט ישן לא תינשא לכתחילה
וכולן (גט ישן) אם נישאו לא תצא שלא להוציא ליזה (לעז) על בניה.
בבבלי יש דעה נוספת שאם נתגרשה תינשא לכתחילה.

כותבים זמן למלכות מפני הסכנה
עשו את הוולד (מאשה שהתגרשה בלי זמן למלכות) ממזר מפני הסכנה (מהגויים).
בבבלי הלשון "משום שלום מלכות".

הלשון "זיהום כהונה"
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"י ה"ה [נו.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ב"ש וב"ה בנשים המסוללות
שתי נשים שהיו מסלדות (דרך תשמיש) זו את זו - בית שמאי פוסלין (לכהונה) ובית הלל מכשירין.
בבבלי יבמות עו. רב הונא פוסל לכהונה ורבא מכשיר. כמו כן בבבלי הלשון "מסוללות".

דין לנה עימו בפונדקי תלוי בטעם מדוע מגרשה
בבלי פא. • פ"ח ה"ט [מח.].
בית שמאי כדעתהון ובית הלל כדעתהון: בית שמאי דאינון אמרין לא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ מצא בה ערוה - אינון דאמרין מזוהמת היא מלפניו ואינו חשוד עליה, לפיכך אינה צריכה ממנו גט שני. בית הלל דאינון אמרין אפילו הקדיחה תבשילו - אינון דאמרין אינה מזוהמת מלפניו והוא חשוד עליה, לפיכך צריכה ממנו גט שני.

בבבלי לא הובא²⁴, ותוס' (עט: ד"ה ב"ש) הביאו את הירושלמי.

המגרש את אשתו לא תדור בשכונתו
המגרש את אשתו לא תדור עמו לא באותה חצר ולא באותו מקום.
בבבלי כתובות כז: מחלק שאיסור זה הוא רק לאחר שנישאה או כשהוא כהן, שאז היא אסורה עליו.

מקור מפסוק לגט מקושר
הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"י ה"א [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ט – המגרש

מדוע אשת איש לא נמנית בחמש עשרה עריות
ניתני שש עשרה נשים כרבי אליעזר (במקום חמש עשרה נשים שלא חולצות ולא מתייבמות, שיוסיף גם אשת איש)! אמר רבי מנא: כבר איתמר טעמא, תמן התורה אסרה עליו ברם הכא הוא אסרה עליו.
בבבלי לא הקשה זאת, ותוס' (יבמות י. ד"ה לעולם) הקשו זאת ותירצו תירוץ אחר.

כל הנודרת על דעת בעלה נודרת – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בנדרים פ"י ה"ד [לג:].

ע"מ שתיבעלי לפלוני – האם התנאי מותר קודם שהתקיים
בבלי פד. • פ"ט ה"א [נ.]
אמר רבי שמי: מצינו אשה בתחילה אין חייבין עליה משום ערוה ובסוף חייבין עליה משום ערוה (שנתגרשה חוץ מפלוני, נישאה לאחר בהיתר, ולאחר שמת נישאה לאותו פלוני ונאסרת למפרע על האמצעי)? אמר ליה רבי מנא: למה זה דומה לאחד שאמר לאשתו הרי זה גיטיך על מנת שתיבעלי לאיש פלוני, בתחילה הוא אסור לבעול (שעדיין לא חל הגט), עבר ובעל הותר הגט למפרע.

בבבלי גם כן הביא שהמגרש את אשתו על מנת שתינשאי לפלוני, אם נישאת לו נתקיים התנאי ולא תצא. אך בבבלי מפורש שלכתחילה אסור רק משום גזירה שמא יאמרו נשותיהם נותנים זה לזה במתנה, ולא משום שהגט עדיין לא חל. הרשב"א כאן (ד"ה על מנת שתבעלי) דן בדברי הירושלמי, והגר"ש שקאפ (כתובות ס"א) דן בדברי הרשב"א והירושלמי והאריך האם למפרע הוא למפרע ממש או רק מכאן ולהבא. והשו"ע (אה"ע ס"י קמג סעיף יח) פסק כירושלמי.

על מנת שלא תפריחי באוויר
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ב ה"ד [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁴ יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שאם שייר בגט אבא ואביך מגורשת
כריתות, לא התפיסה התורה שם כריתות אלא ערוה שיש בה הוייה (המקור שאסור לשייר בגט הוא "כריתות" שיהא דבר הכורת בינו לבינה, ולכן אם שייר אבא ואביך מגורשת, כי עדיין כורת בינו לבינה).

בבבלי פג. המקור "כריתות דבר הכורת בינו לבינה" הוא רק דעת רבי אלעזר בן עזריה, והבבלי פה. לא דן מה המקור שאם שייר אבא ואביך מגורשת.

ידות לגיטין – אינן בירושלמי
עיין מה שכתבנו בנדרים פ"א ה"א [ב.].

דיוקים בנוסח הגט
ובלחוד דלא יימר ודין (בנוסח הגט, אלא "ודן" בלי י"ד).
בבבלי האריך בעוד דיוקים בלשון הגט: איגרת, לימהך, דיתהויין, דיתצביין ועוד, ובירושלמי לא הובאו.

מסתפק באומר לאשה "הרי את לעצמך"
רבי מנא בעי הרי את ברשות עצמך? (האם מגורשת או שהתכוון רק למעשי ידיה? ונשאר בספק).
בבבלי פשוט שמגורשת, בק"ו מעבד כנעני.

נוסח שטר שחרור
צריך שיאמר (שיכתוב בשטר השחרור) הרי את בן חורין הרי את של עצמך (ופירש הפני משה שצריך לכתוב את שניהם יחד).
בבבלי לא הובא.

מדוע המשנה לא הזכירה ספק גירושין
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ג ה"ט [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

ספק קידושין ונתקדשה לאחר – האם תצא
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"ט [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי
דרב ושמואל תריהון אמרין הלכה כרבי לעזר (שעדי מסירה כרתי).
בבבלי רב אמר שהלכה כרבי אלעזר בגיטין, ושמואל אמר אף בשטרות. ובירושלמי לא חילק בין גיטין לשטרות.

המחלוקת בשאילת שלום בגט תלויה האם ווים מחלקים
אמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: ושואל אני בשלום פלוני - חזקה על הכל חתם, שואל אני בשלום פלוני - לא חתם אלא על שאילת שלום בלבד. ריש לקיש אמר: אפילו אמר שואל אני בשלום פלוני - חזקה על כל חתם וכו'. חייליה דרבי יוחנן מן הדא שאיני נהנה לזה ולזה קרבן - צריכין פתח לכל אחת ואחת וכו'. פרטו של רבי מאיר כללו של

רבי יהודה ופרטו של רבי יהודה כללו של רבי מאיר (לגבי "שבועה לא לך ולא לך" האם הווים מחלקים).

בבבלי גם כן נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, אך לא קישר זאת למחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה²⁵.

עדים עבריים ויוונים בגט
בבלי פז. • פ"ט ה"ז [נב:]
עד אחד עברי ועד אחד יווני עד אחד יווני ועד אחד עברי באין מתחת זה לתחת זה - שניהן פסולין.

בבבלי במשנה הגירסא: עד אחד עברי ועד אחד יווני עד אחד עברי ועד אחד יווני.

המרחק בין הכתב לחתימות העדים
בבלי פז. • פ"ט ה"ז [נב:]
הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"י ה"א [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור הרווח שבין הגט לחתימות
בבלי פז. • פ"ט ה"ז [נב:]
הירושלמי כאן הובא גם בבבא בתרא פ"י ה"א [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שעד ודיין בשטר מצטרפים
פ"ט ה"ז [נג.]
רבי בא (אבא) בשם רב יהודה: שכן אם רצה לקיימו בכתב יד העדים מקויים, בכתב ידי הדיינים מקויים. אני אומר (דברי רבי בא בעצמו): אפילו בעד אחד מדיין אחד מקויים (אפשר לקיים חתימת עד אחד ודיין אחד, ומצטרפים).

בבבלי כתובות כא. הביא את הדעה הזו שעד ודיין מצטרפים, ודחה שמאי דקא מסהיד סהדא (מנה שבשטר) לא קא מסהיד דיינא (בפנינו נתקיים) ואינם מצטרפים²⁶.

הדיינים צריכים להכיר את הנידונים
פ"ט ה"ז [נג.]
צריכין הדיינים מכירין את הנידונים, מעשה היה וזייפו (שלא הכירו את הנידונים, והנידונים עשו קנוניא וכתבו שם של אחר במקום הלווה).
בבבלי לא הובא, והרמב"ם (סנהדרין פכ"ג ה"ו) והשו"ע (ח"מ סי' ז סעיף ז) פסקו להיפך, שאם הדיין לא מכיר את הנידון אין לך דיין צדק כמוהו. ושיירי קרבן דן בזה.

אגדות על ונושנתם – אינן בירושלמי
בבלי פח. • פ"ט ה"ח [נד.]
בבבלי הביא כאן שאילו הקב"ה לא היה מקדים שתי שנים לנושנתם היה מתקיים כי אבד תאבדון, וכן שמהרה של הקב"ה הוא שמונה מאות חמישים ושתיים שנה²⁷, ובירושלמי לא הובא.

²⁵ בכמה מקומות הירושלמי מביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר בוויים, והבבלי לא מביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג.

²⁶ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

²⁷ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

כופין לגרש רק פסולים

בבלי פח: • פ"ט ה"ט [נד.]

שמואל אמר אין מעשין אלא לפסולין וכו', והתנינן המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס, יותר מיכן יוציא ויתן כתובה (אע"פ שאינו מהפסולים)! שמענו שהוא מוציא, שמענו שכופין? (בתמיהה, שבאמת אין כופין אותו).

בבבלי אמר שמואל "גט המעושה כדין כשר", ופירש רש"י (שם ד"ה כדון) שכופין בין את הפסולים ובין את אלו שיוציא ויתן כתובה, ולא כירושלמי.

כשיש קול שנתקדשה לא צריך נרות דולקים

בבלי פט: • פ"ט ה"י [פט.]

יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת - רבי יסא בשם רבי יוחנן: נירות דולקין וסיחות בני אדם משיחין. התיב רבי זעירא קומי (לפני) רבי יסא: והא תנינן יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת, אית לן מימר נירות דולקין? לא סיחת בני אדם מסיחין? והכא סיחות בני אדם משיחין (הרי לגבי גירושין לא שייך נרות דולקים, אלא על כורחך רק שמעו בני אדם מסיחים על כך, ואם כן כך גם בגירושין).

בבבלי סובר שצריך שיהיו נרות דולקות, ולא הקשה על כך.

אין אשה מעיזה – אינו בירושלמי

בבלי פט:

עיין מה שכתבנו ביבמות פט"ו ה"א [עז:].

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה

בבלי צ:

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ט [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אגדות בגנות גירושין – אינן בירושלמי

בבלי צ:

עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ב ה"ו [יג:].

מחלוקת ב"ה וב"ש קשורה במחלוקת האם נידה תתקשט

בבלי צ: • פ"ט ה"א [נד:]

זקנים הראשונים היו אומרים: תהא בנידתה - לא תכחול ולא תפקוס עד שתבוא במים. אמר להן רבי עקיבה: משם ראייה? אם את אומר כן אוף (גם) היא עצמה מביאה לידי כעירות והוא נותן את עיניו בה לגרשה. ואתייא דזקנים כבית שמאי (שגם אם תתגנה עליו לא יגרשנה) ודרבי עקיבה כבית הלל (שחוששים שאם תתגנה עליו יגרשנה).

בבבלי מחלוקת זקנים הראשונים ורבי עקיבא הובאה בשבת סד:, אך הבבלי לא קישר בין המחלוקות²⁸. כמו כן מהירושלמי מוכח שבית הלל סוברים כרבי עקיבא, שאם מצא נאה הימנה יכול לגרשה, אך רש"י (צ. ד"ה דהא) כתב שהם נחלקו, וכך משמע מלשון המשנה.

סיום המסכת

בבלי צ: • פ"ט ה"א [נד:]

ואתייא דזקנים כבית שמאי, ודרבי עקיבה כבית הלל (מסיים במחלוקת האם מותר לגרשה אם מתגנה בעיניו).

²⁸ יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבלי מסיים באגדות בגנות הגירושין²⁹.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

הלשון "גט" ע"ש אבן שמגרשת חברותיה
בבלי ב. • השמטות ד"ה בשלטי
אבן אחת יש בכרכי הים וגטא שמה ומגרשת כל חברותיה.
בבלי לא הובא.

הלשון "גט" פירושה גירושין
בבלי ב. • השמטות ד"ה בכל
מיגט גייט.
בבלי לא הובא.

מכר את בתו בשביל ללמוד תורה
השמטות ד"ה בתוספות
עובדא הוה בחד גברא שמכר בתו ללמוד תורה והלך ולמד.
בבלי לא הובא³⁰, ותוס' (גיטין ו: ד"ה ויתנו) הביאו את הירושלמי.

²⁹ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

³⁰ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

מסכת קידושין

פרק א – האשה נקנית

ג"ש קיחה קיחה – אינה בירושלמי
 בכסף מניין? כי יקח, מגיד שנקנית בכסף.
בבבלי הביא גם גזירה שווה קיחה קיחה משדה עפרון, ובירושלמי גזירה שווה זו לא
 הוזכרה כלל. ושיירי קרבן (ה"א [א.] ד"ה כסף, וה"ה [טז.] ד"ה חוץ) דן בזה.

המקור שאשה נקנית בביאה
 בביאה מניין? ובעלה, מגיד שנקנית בביאה.
בבבלי הביא גם את הפסוק הזה וגם את "בעולת בעל".

הו"א שאשה נקנית בכסף ובביאה יחד
 בבלי ג:–ד: • פ"א ה"א [א.]
 הייתי אומר על ידי זו ועל ידי זו (שצריך לקדשה גם בכסף וגם בביאה יחד), כסף בלא ביאה
 ביאה בלא כסף מניין? וכו' הא למדנו ביאה בלא כסף וכו'.
בבבלי לא היתה הו"א כזו¹.

מחלוקת האם בני בנים הרי הן כבנים
 בבלי ד.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ח [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

הו"א שאשה נקנית בחזקה ושפחה בביאה
 בבלי ד: • פ"א ה"א [א:]
 קל וחומר לבת חורין שתקנה בחזקה וכו'! תלמוד לומר ובעלה - בביאה היא נקנית
 ואינה נקנית בחזקה. קל וחומר בשפחה כנענית שתקנה בביאה וכו'! תלמוד לומר
 והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה וגו' - בחזקה היא נקנית ואינה נקנית
 בביאה.
בבבלי לא היו הו"א כאלו² (אמנם בדף כב: דן האם שפחה תיקנה בביאה, אך הוא רק מדין
 הגבהה), ותוס' (ג. ד"ה ואשה) הביאו הו"א דומה שאשה תיקנה בחזקה מגזירה שווה.

גירושין בגויים
 פ"א ה"א [ב.]
 הרי למדנו גוים אין להן קידושין (בכסף, אלא בביאה), מהו שיהא להם גירושין? (מחלוקת
 אמוראים:) רבי יודה בן פזי ורבי חנין בשם רבי חונה רובה דציפורין (מציפורי): או שאין
 להן גירושין (הפני משה פירש שאינם מגרשים כלל, וקרבן העדה פירש שאינם מגרשים בכתב אלא
 באמירה), או ששניהן מגרשין זה את זה (גם האשה יכולה לגרש את הבעל).

¹ שיטת הבבלי שמעשי קניין הם ע"פ הסברא (ומסברא די במעשה אחד בלבד, כמו בכל הקניינים), אך
 לירושלמי מעשי קניין הם ללא סברא (ולכן היתה הו"א שצריך גם כסף וגם ביאה). עיין בפרק "שיטות
 הירושלמי והבבלי" סעיף יא.

² שיטת הבבלי שמעשי קניין הם ע"פ הסברא (ומסברא לא שייך חזקה באישה וביאה בשפחה), אך
 לירושלמי מעשי קניין הם ללא סברא (ולכן היתה הו"א כזו). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף
 יא.

בבבלי סנהדרין נז: גם כן מפורש שאין לגויים נערה מאורסה אלא בעולת בעל, אך דין גירושין בגויים לא הוזכר כלל.

מחלוקת בגט על איסורי הנאה
 כתבו (לגט) על דבר שהוא איסור הנאה, תני רבי חנין מעשה בא לפני רבי ואמר הרי זו מגורשת, רבי אלעזר אמר אינה מגורשת.
בבבלי גיטין כ. פשוט שמגורשת.

ידות לקידושין – אינן בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בנדדים פ"א ה"א [ב.].

החילוק בין ידיים מוכיחות לאינן מוכיחות – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בנדדים פ"א ה"ב [ב.].

עסוקים באותו עניין
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מסתפק באומר לאשה "הרי את לעצמך"
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ט ה"ג [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקדש במלווה מקודשת לחומרא
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"ה [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

האומרת "תנהו לעני" מקודשת
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

שטר קידושין שלא לשמה
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

כה"ג מותר לקדש בביאה
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ו ה"ה [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שארוסה אוכלת בתרומה, ואסמכתא שלא תאכל
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ד [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמם של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה
 בבלי יא-יב. • פ"א ה"א [ג.]
 מחלפה שיטתהון דבית שמאי, תמן (שם, בקידושי כסף) אינון אמרין כסף דינר וכא (כאן, בשבועת הדיינים) אינון אמרין (הטענה) כסף מעה, מחלפה שיטתהון דבית הלל תמן אינון אמרין כסף פרוטה וכא אינון אמרין (הטענה) כסף שתי מעין! רבי יעקב בר אחא בשם רבי חנינא: בית שמאי למידין מתחילת מכירתה של עברייא, מה תחילת מכירתה בדינר

אף קידושיה בדינר. בית הלל למידין מסוף גירועיה (גרעון כסף, שנותנת כסף לאדון ויוצאת), מה סוף גירועיה בפרוטה אף קידושיה בפרוטה.
בבלי הובאו טעמים נוספים לבית שמאי, ולא הוסבר טעמם של בית הלל. כמו כן בבלי לכו"ע הטענה שתי כסף, ולא הקשה את הסתירה בין קידושי כסף לשבועות הדיינים.³

בי"ד לא דנים על פחות משוזה פרוטה
פ"א ה"א [ג:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ו ה"א [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו
פ"א ה"א [ד:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

יצאה בת קול שהלכה כבית הלל
פ"א ה"א [ד:]
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

איסורים שלוקים עליהם, הבא על ארוסתו
בבלי יב:
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"ח [לט.], ועיין מה שכתבנו שם.

חטף סלע מידה וקידשה בו
בבלי יג.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שאלמנה מותרת
בבלי יג: • פ"א ה"א [ד:]
ובמיתת הבעל - דכתיב או כי ימות האיש האחרון וכו'. אמר רבי חונה: קרייה (פסוק) אמר שהמיתה מתרת, דכתיב כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם וכן אין לו, הא אם יש לו בן מיתה מתרת. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אם אומר את שאין מיתה מתרת מנן אנן משכחין אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. אמר רבי יוחנן בר מרייה: תיפתר ביבמה.
בבלי רצה ללמוד מסברא שהוא אסרה והוא שרתה, ודחה, הביא את הלימודים מיבמה ומאלמנה לכה"ג (כירושלמי כאן) ודחה גם אותם, והסיק שיש שני מקורות: פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה, והיקש של מיתה לגירושין.⁴

במה שפחה חרופה קונה את עצמה
פ"א ה"א [ה:]
שפחה חרופה במה היא קונה את עצמה לפוטרה מן המלקות ולבא עליה מן האשם? פשיטא שאינה יוצאה בגט וכו', פשיטא שהיא יוצאה במיתת בעלה וכו'. מהו שתקנה עצמה במיתת רבה ובהשלים שש? (ונשאר בספק).
בבלי גיטין מג. דן בדיני שפחה חרופה, אך לא הזכיר במה היא קונה את עצמה.

³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

⁴ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

פ"א ה"א [ה:]

חצי עבר יכול לקדש בת חורין ביום שעובר לעצמו

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בגיטין פ"ד ה"ה [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יד.

המקור שיבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת בחליצה

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ה ה"א [ל.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טז. • פ"א ה"ב [ה:]

לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין

בשטר מנלן? עברייא למידה מבת חורין, ועברי למד מעברייא. נמצא למד מלמד, עד כדון כרבי עקיבה דאית ליה למד מן הלמד, כרבי ישמעאל דלית ליה למד מן הלמד (מנלן)?

בבבלי זבחים מט: דן בכך שבחלק מהילפותות לא לומדים מן הלמד בקודשים, אך בחולין פשוט שלומדים מן הלמד (וכן בשבועות י.). שיירי קרבן (כאן ד"ה ה"ג) נשאר בצ"ע כיצד הירושלמי כותב שלא לומדים מהלמד בחולין⁵. יפה עיניי (זבחים שם ד"ה אר"י) דן בזה, והביא ספרי (חוקת קז) שלא לומדים מהלמד בטומאה, וכתב שאולי הוא סובר כירושלמי.

בבלי ח. • פ"א ה"ב [ה:]

עבר עברי לא נגאל בשוזה כסף

והיה כסף ממכרו - בכסף הוא נגאל ואינו נגאל לא בתבואה ולא בכלים.

בבבלי דורש מכסף מקנתו - בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים, והבבלי מאריך לדון על דרשה זו. והרמב"ם (עבדים פ"ב ה"ח) גרס כירושלמי כאן.

בבלי טז. • פ"א ה"ב [ו:]

מי כותב את שטר הקידושין והמכירה

סדר מכירה כך הוא: אני פלוני מכרתי בתי לפלוני, סדר קידושין כך הוא: אני פלוני קידשתי בתי לפלוני. רבי חגיי בעא קומי (לפני) רבי יוסי: החליף ואמר אני פלוני לקחתי בתו של פלוני, אני פלוני קידשתי בתו של פלוני (האם לשון זו תועיל)? אמר ליה: ומה בכך? (המכירה והקידושין יועילו).

בבבלי ט. מפורש שבקידושין דווקא הבעל כותב, ובדף טז. במכירה היא מחלוקת אמוראים האם אדון כותבו או אב כותבו.

פ"א ה"ב [ו:]

יובל יכול לחול באמצע השמיטה

אתייא כמאן דאמר אין היובל עולה ממניין שני שבוע, ברם כמאן דאמר היובל עולה ממניין שני שבוע - פעמים שהוא בא באמצע שני שבוע (שלדעתו היובל הוא השנה החמישים מהיובל הקודם).

בבבלי נדרים סא. הובאה המחלוקת האם יובל עולה ממניין שני שבוע, אך לבבלי לכ"ע היובל תמיד לאחר שנת השמיטה, ומחלוקתם רק אם הוא נמנה כבר בתור שנה ראשונה לשמיטה.

⁵ דרך הירושלמי למעט בלימודים מן הלמד (מדבר שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), והבבלי לומד כך במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טז.

נמכר לפחות משש

בבלי יד: • פ"א ה"ב [ז:]

אית תניי תני נמכר בפחות משש ואינו נמכר יותר על שש, ואית תניי תני אינו נמכר לא בפחות משש ולא יותר על שש. אמר רבי ירמיה: טעמיה דהדין תנייא (שנמכר בפחות משש) פעמים שהוא נמכר שנים או שלש שנים לפני היובל והיובל בא ומוציא על כורחו (וזה המקור שיכול להימכר לפחות משש. כך פירש קרבן העדה. אמנם הפני משה פירש שיוצא בפחות משש רק ע"י היובל).

בבבלי אין דעה שנמכר לפחות משש, ואדרבה, יש דעה שהמוכר עצמו נמכר ליותר משש (ודעה זו לא הובאה בירושלמי).

מקור אחר לגרעון כסף בעבד עברי

בבלי טז. • פ"א ה"ב [ז:]

ובגרעון כסף - דכתיב אם עוד רבות בשנים ואם מעט נשאר בשנים.

בבבלי המקורות הם "והפדה" ו"מכסף מקנתו".

ג"ש שכיר שכיר היא רק בין ישראל לגוי

בבלי יד: טז. • פ"א ה"ב [ז:]

מניין בנמכר לישראל כשהוא נגאל ידו לעליונה (שאם העבד התייקר - נגאל לפי דמי המכירה, ואם הוזל - לפי דמיו כעת)? שכיר שכיר לגזירה שוה, מה שכיר האמור לגוי כשהוא נגאל ידו לעליונה, אף שכיר האמור לישראל כשהוא נגאל ידו לעליונה.

בבבלי האריך הרבה בגזירה שווה הזו, דן האם כולם סוברים אותה, והוסיף שאינה רק בין נמכר לישראל לנמכר לעכו"ם, אלא בין שלושה עבדים - מוכר עצמו, מכרוהו ב"ד ונמכר לעכו"ם. ובירושלמי נזכרה רק במקום זה.

קטן שהביא שתי שערות וגדל – האם גדול למפרע

בבלי טז:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ז [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה תורה כבני אדם

בבלי יז:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

בגרעון כסף מחשבים חודשים

בבלי כ: • פ"א ה"ב [ח:]

שמואל בר אבא בעא קומי (לפני) רבי יסא: הכא כתיב וחשב והכא כתיב וחשב, והכא את מחשב חדשים ושנים ויוצא (בעבד עברי), והכא לית את מחשב חדשים ושנים ויוצא (בשדה אחוזה מחשבים רק שנים)! אמר ליה: שנייא היא שהקשיתה תורה לשכיר, מה זה מחשב חדשים ויוצא אף זה מחשב חדשים ושנים.

בבבלי לא הובא.

הלשון "משעה ראשונה או בסוף נותן כסף לייעודים"

בבלי יט. • פ"א ה"ב [ח:]

על דעתיה דרבי יוסי בי רבי יהודה בסוף נותן לה כסף לייעודים, על דעתון דרבנן (רבנן) משעה ראשונה ניתן כסף לייעודים.

בבבלי הלשון "מעות הראשונות לקידושין ניתנו" או "מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו".⁶

⁶ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (בסוף נותן כסף לייעודים) במקום שלילית בבבלי (מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

ק"ו מבין לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן – אינה בירושלמי בבלי יז: • פ"א ה"ב [ט].
ואם לבנו ייעדנה לבנו מייעדה אינו מייעדה לאחיו. ויעדנה לאחיו מקל וחומר, מה אם
הבן שאינו קם תחתיו לחליצה ולייבום הרי הוא מייעדה לו, אחיו שהוא קם תחתיו
לחליצה ולייבום אינו דין שייעדנה לו? לא אם אמרת בבן שהוא קם תחתיו בשדה
אחוזה, תאמר באחיו שאינו קם תחתיו בשדה אחוזה.
בבבלי שאל את הק"ו הזה לגבי עבד עברי (כאן) ולגבי ירושה (בבא בתרא קח:), ודחה
כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יבן אין יבום. והירושלמי לא הביא את
דחייה זו.

בשתי גניבות נמכר ונשנה
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ח [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין יעוד לבן הבן
ואם לבנו ייעדנה - ואינו מייעדה לבן בנו.
בבבלי לא הובא.

מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון
אמר רבי זעירא מאן דמר (דאמר) לי הדא מילתא אנא משקי ליה קונדיטון.
בבבלי לא הובאה לשון זו.

מחלוקת האם מייעד לבנו קטן ושלא לדעת
בבלי יט: • פ"א ה"ב [טז].
רבי יוחנן אמר: מייעדה בין לבנו גדול בין לבנו קטן בין לדעת בין שלא לדעת, רשב"ל
אמר: אינו מייעדה אלא לבנו גדול ובלבד לדעת.
בבבלי הסתפק האם מייעד לבנו קטן, והסיק שאין יעוד אלא בגדול ואין יעוד אלא
מדעת.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מכירת בתו לשפחות אחר שפחות
בבלי יח: • פ"א ה"ב [יז].
תני רבי שמעון בן יוחי: כשם שאינו מוכרה לשפחות אחר אישות אף לא שפחות אחר
שפחות. מה טעמא דרבי שמעון בן יוחי? בבגדו בה - פעם אחת הוא בוגד בה ואינו
בוגד בה פעם שנייה, מה מקיימין רבנן טעמא דרבי שמעון בן יוחי? בבגדו בה - מכיון
שפירש טליתו עליה עוד אין לאביה בה רשות.
בבבלי גם כן הביא זאת, והוסיף להקשות במאי קמיפלגי, ותירץ שנחלקו האם יש אם
למקרא או למסורת.⁷

⁷ בירושלמי לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף סה.

דעה שאמה עבריה יוצאת בנישואין פ"א ה"ב [יא.]
 רשב"ל בעא קומי (לפני) רבי יוחנן: אמה העבריה יוצאה בנישואים מקל וחומר, מה אם הסימנין שאינן מוציאין אותה מרשות האב הרי הן מוציאין אותה מרשות האדון, נישואין שהן מוציאין מרשות האב אינו דין שיוציאו אותה מרשות האדון. אמר ליה: אני אין לי אלא של משנה - יתירה עליו אמה העבריה שהיא קונה את עצמה בסימנין. **בבבלי** לא הובאה דעה שיוצאת בנישואין.

לאילו עבדים מעניקים בבלי טז: • פ"א ה"ב [יא.]
 היוצא בגירעון כסף ובמיתת האדון אין מעניקין להן.
בבבלי סובר שהיוצא במיתת האדון מעניקים לו, וביוצא בגרעון כסף היא מחלוקת.

היכן רוצעים את העבד פ"א ה"ב [יא.]
 כתיב והגישו אדוניו אל האלהים (בבית דין), והגישו אל הדלת וגו' (בינו לבין עצמו). הא כיצד? זה שהוא נמכר בבית דין והגישו אדוניו אל האלהים, וזה שהוא מוכר את עצמו והגישו אל הדלת.
בבבלי לא חילק ביניהם היכן רוצעו.

מי כותב את שטרו של עבד עברי בבלי טז. • פ"א ה"ב [יא.]
 פשיטא - זה שהוא נמכר בבית דין בית דין כותבין שטרו, זה שהוא מוכר את עצמו מי כותב את שטרו? (ונשאר בספק).
בבבלי יש מחלוקת מי כותב את השטר של אמה עבריה, אך לא דן בשטרו של עבד עברי.

גם עבד כהן מותר בשפחה פ"א ה"ב [יא.]
 רבו משיאו אשה כנענית וכו'. הגע עצמך שהיה קונה (עבד שהוא) כהן? אמר ליה: וישראל לא היתר מכלל איסור הוא? (והותר בשפחה כנענית, ואם כן גם כהן מותר).
בבבלי לא הובא.

המקומות שההלכה עוקפת את המקרא פ"א ה"ב [יא:]
 בשלשה מקומות התורה עוקפת למקרא ובמקום אחד למדרש: התורה אמרה בספר (בגירושין) והלכה אמרה בכל דבר שהוא בתלוש, התורה אמרה בעפר (בכיסוי הדם) והלכה אמרה בכל דבר שהוא מגדל צמחים, התורה אמרה במרצע (בעבד עברי) והלכה אמרה אפילו בסול אפילו בקוץ אפילו בזכוכית, ובמקום אחד למדרש תני רבי ישמעאל והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו (במצורע) וכו'.
בבבלי סוטה טז. גרס הלכה (במקום תורה) עוקבת מקרא, והם: עפר כיסוי הדם, תער נזיר וספר כריתות בגירושין. ורש"י (שם ד"ה והלכה) הביא את הירושלמי הזה.

אדון שיש לו כר אחד חייב ליתנו לעבד בבלי כ.
 הירושלמי דן בזה בקידושין השמטות ד"ה בתוספות, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

המקורות שקרקע נקנית בכסף שטר וחזקה
 בבלי כו. • פ"א ה"ג [יב.]
 מניין שאחזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה? שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים - וחתום אילו עידי שטר, והעד עדים אילו עידי חזקה.
בבלי במקור לכסף גם כן לומד מפסוק זה, במקור לשטר הביא פסוק זה דחה והסיק שנלמד מ"ואקח את ספר המקנה"⁸, ובמקור לחזקה לא הביא את הפסוק הזה כלל אלא את הפסוקים "ושבו בעריכם" ו"וירישתם אותה".

האם עבדים כקרקע, כמטלטלין, או לא כשניהם
 פ"א ה"ג [יב.]
 אית מתניתין אמר עבדים כקרקעות, אית מתניתין אמר כמטלטלין, אית מתניתין אמר לא כקרקעות ולא כמטלטלין.
בבלי בבא קמא יב. דן האם כקרקעות או כמטלטלין, ולא הביא את הצד השלישי.

דעה שרבו נותן לאחר כסף ומשתחרר
 בבלי כב: • פ"א ה"ג [יב.]
 בכסף - רבי ירמיה אמר: מאחר לרבו, הא מרבו לאחר לא. אמר רבי זעירא: אפילו מרבו לאחר.
בבלי אין דעה שמרבו לאחר⁹.

רק לרבי מאיר יד עבד כיד רבו
 בבלי כג: • פ"א ה"ג [יג.]
 דרבי מאיר עבד יד עבד כיד רבו.
בבלי בבא מציעא צו. וצט. פשוט שיד עבד כיד רבו, ומשמע שהוא לכ"ע.

תקע בכלים ושבירן
 בבלי כד:
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה
 פ"א ה"ד [יד.]
 משוך את הבהמה זו לקנותה - קנה, לקנות וולדותיה - לא קנה, לקנותה היא וולדותיה - קנה וכו'. אמר רבי יוסי: הדא דתימר (זה נאמר) בשלא היתה הבהמה עוברת (מעוברת), אבל אם היתה עוברת - עשו אותה כמשאה (וקנה).
בבלי לא הובא. למסקנת הירושלמי נחלקו המפרשים מה הדין כשהבהמה מעוברת, והביאם מראה הפנים (בבא בתרא פ"ג ה"א [ח:]).

משיכת בהמה לקנות את המשאוי שעליה
 פ"א ה"ד [יד.]
 אילו האומר לחבירו משוך את הבהמה זו שתקנה משוי (משא, כמו "משאוי" בבבלי) שלה שמא לא קנה? (פשיטא שקנה).
בבלי בבא מציעא ט: הסתפק בזה ונשאר בספק.

⁸ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
⁹ שיטת הבבלי שמעשי קניין הם ע"פ הסברא (ומסברא האדון צריך לקבל כסף תמורת שחרור העבד), אך לירושלמי מעשי קניין הם ללא סברא (ולכן שייך גם שהאדון ישלם). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יא.

קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח פ"א ה"ד [יד:]
המוכר צאן לחבירו כיון שמסר לו משכוכית קנה וכו'. המוכר בור לחבירו כיון שמסר לו דליו קנה וכו'. המוכר בית לחבירו וכו' מסר לו את המפתח מהו וכו'.
בבלי בבא קמא נב. הביא דין זה והקשה אי בכספא ליקני בכספא אי בחזקה ליקני בחזקה, ותירץ שקונה בחזקה, והמפתח הוא רק במקום אמירת לך חזק וקני (וכן לגבי צאן ובור). קרבן העדה פירש את הירושלמי כאן כבבלי, שהוא רק במקום אמירת לך חזק וקני, אך מראה הפנים (כאן) ויפה עיניים (בבא קמא נא:) פירשו שהירושלמי חולק וסובר שמסירת המפתח וכד' היא קניין בעצמה¹⁰ (ואינו מדין קניין חזקה, שבקניין חזקה הקונה עושה את המעשה, וכאן המקנה הוא שמוסר)¹¹.

אי אפשר למכור את אוויר חורבתו, דבר שלא בא לעולם פ"א ה"ד [טו].
המוכר מעשרות שדהו לחבירו לא עשה כלום, ולד שפחתו של חבירו לא עשה כלום, עוברי בהמתו לחבירו לא עשה כלום (משום שהוא דבר שלא בא לעולם), אויר חורבתו לחבירו לא עשה כלום (משום שאין לקניין על מה לחול). אלא מוכר שדהו ומשייר מעשרותיה, מוכר לו שפחה ומשייר לו וולדה, מוכר לו בהמה ומשייר לו וולדה, מוכר לו חורבה ומשייר לו אוירה.

בבלי קניין אוויר לא הובא, והובא בשו"ע (חו"מ סי' ריב סעיף ב). האחרונים (קובץ שיעורים בבא בתרא אות רעו) נחלקו מה הטעם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם - האם משום שאין לקניין על מה לחול או משום שאין גמירות דעת, ומהירושלמי כאן - שדימה זאת למוכר אוויר חורבתו - משמע קצת שהוא משום שאין לקניין על מה לחול.

יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם פ"א ה"ד [טו].
רבי שמואל ורבי זעירא רבי חייה בר אשי בשם רב: אין משיכה קונה בחצר שאינה של שניהן (וכן ברשות הרבים), תני רבי חייה ופליג: אימתי אמרו המטלטלין ניקנין במשיכה - ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהן.
בבלי בבא בתרא עו: ופד: לכו"ע משיכה לא קונה ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם (והיפה עיניים בבא בתרא עו: כתב שבירושלמי כאן "רשות הרבים" פירושו רה"ר ממש, ולא סימטא).

מקור מפסוק למשיכה בבהמה בבלי כה: • פ"א ה"ד [טו].
וחכמים אומרים בהמה דקה נקנית במשיכה - מה טעמון דרבנן (רבנן)? משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם.
בבלי לא הובא לזה מקור, ואדרבה, בבבלי בכמה מקומות (בבא מציעא מו: ועוד) מפורש שרק לריש לקיש משיכה היא דאורייתא, אך לרבי יוחנן היא דרבנן¹².

¹⁰ ולדבריו הבבלי כאן דוחה את מסקנת הירושלמי, כדרך הבבלי במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

¹¹ מצאנו כמה קניינים שהוזכרו בירושלמי ואינם בבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יב.

¹² נראה שלדעת הירושלמי משיכה קונה מדאורייתא לכו"ע, שלא כבבלי שהיא מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יג.

בבלי כה:

קניין הפיכה וגרירה

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"ד [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שמתירה לשומר למסור, רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת פ"א ה"ד [טז.]
 רב יהודה שלח לרבי אלעזר: שומר שמסר לשומר? אמר ליה הראשון חייב. רבי יוחנן אמר הראשון חייב. רשב"ל אמר השני חייב (והראשון פטור) וכו'. רבי אילא בשם רבי ינאי: והוא שנתן לו רשות להשאיל, אבל אם לא נתן רשות להשאיל לא בדא (לא נאמר שפטור אלא חייב). ותני רבי חייה כן: אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר וכו' וכולן ששינו שלא מדעת הבעלים חייבין וכו'. רבי זעירא בעא קומי (לפני) רבי יסא: היך עבדין עובדא (איך נפסוק)? אמר ליה: תריי כל קביל ארבעה לא עבדין עובדא בסוגיא (נפסוק שפטור כי הם שניים שפוטרים - ריש לקיש ורב יהודה שמסתפק, נגד ארבעה שמחייבים - רבי אלעזר רבי יוחנן רבי ינאי ורבי חייה). אמר ליה: תריי כל קביל תריי אינון - רבי לעזר תלמידיה דרבי חייה רבא, רבי יוחנן תלמידיה דרבי ינאי (הם רק שניים נגד שניים, כי רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת).

בבבלי בבא מציעא לו. נחלקו בשומר שמסר לשומר האם פטור או חייב, אך תוס' (גיטין כט. ד"ה כאן ומעין זה בבא קמא יא: ד"ה את) כתב שלכו"ע אסור לכתחילה, ובירושלמי כאן מוכח שלדעה שפטור גם מותר לכתחילה (שהרי מרבי חייה שאוסר הוכיחו שגם חייב). בסנהדרין לו. כתב שלגבי דיני ממונות בבית דין רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת, אך לא מפורש שהוא גם בפסקי הלכה.

שומר שהתנה שייפטור ושינה מדעת הבעלים – חייב פ"א ה"ד [טז.]
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ט ה"ה [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אחים שחלקו ואח"כ יבם פ"א ה"ד [טז.]
 רב יהודה שלח שאל לרבי לעזר: האחין שחלקו ואחר כך ייבם אחד מהן (האם היבם יזכה בחלק אחיו המת)? אמר ליה: כניכסי כולם כניכסי המת (חולקים בשווה והיבם ויתר על חלק המת). עולא בר ישמעאל אמר מצוית דעתיה על דרבי לעזר, ולא שנייא היא שחלקו ואחר כך ייבם אחד מהן הוא שייבם אחד מהן ואחר כך חלקו זכו כולן בניכסי המת. **בבבלי** לא הובא.

לא הקשה מדוע משיכה הוזכרה במשנה בבלי כו. • פ"א ה"ה [טז.]
 ושאל להן אחריות אינן נקנין אלא במשיכה.
בבבלי הקשה לדעת רבי יוחנן שמשיכה קונה רק מדרבנן מדוע הוזכרה במשנה, והירושלמי לא הקשה זאת¹³.

קניין קצצה, וכיצד היו קונים בעבר פ"א ה"ה [טז.]
 בראשונה היו קונים בשליפת המנעל, הדא היא דכתיב וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה שלף איש נעלו וכו'. חזרו להיות קונים בקצצה, מהו בקצצה? בשעה שהיה אדם מוכר שדה אחוזתו היו קרוביו מביאין חביות וממלין אותן קליות ואגוזים

¹³ נראה שלדעת הירושלמי משיכה קונה מדאורייתא לכו"ע, שלא כבבלי שהיא מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יג.

ושוברין לפני התינוקות והתינוקות מלקטין ואומרים נקצץ פלוני מאחוזתו וכו'. חזרו להיות קונים בכסף ובשטר ובחזקה.

בבבלי לא הובא¹⁴ (בכתובות כח: נזכרה קצצה רק לגבי הנושא אשה (וזה הוזכר גם כן בירושלמי כאן), אך לא לגבי קניינים)¹⁵.

קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ב ה"י [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

צבורים באגב
בבלי כו. • פ"א ה"ה [יז].
עד כדון כשהיו קרקעות ומטלטלין במקום אחד, היו קרקעות במקום אחד ומטלטלין במקום אחר? וכו'.
בבבלי הלשון "בעינן צבורים או לא"¹⁶.

הלשון "מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין כלום"
פ"א ה"ו [יח:]
ומאן דלא סבר דא מילתא לא סבר (מבין) בנזיקין כלום.
בבבלי לא הובאה לשון זו.

הקדש קונה בכל מקום שנאמר לה' הארץ ומלואה
בבלי כט. • פ"א ה"ו [יט].
גיזבר שנתן מעות הקדש במטלטלין קנה הקדש בכל מקום שהוא, שנאמר לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה.
בבבלי נלמד מהפסוק "ונתן הכסף וקם לו".

מקור ללימוד אומנות
בבלי כט. • פ"א ה"ז [יט:]
תני רבי ישמעאל: ובחרת בחיים - זו אומנות.
בבבלי לא הובא לכך מקור¹⁷.

כבוד האב כנגד דברים שזיכה לו האב
בבלי כט. • פ"א ה"ז [יט:]
תמן תנינן: האב זכה לבן בנוי, בכח, בעושר, ובחכמה, ובשנים וכו'. וכשם שהוא זכה לו בחמשה דברים כך הוא חייב לו בחמשה דברים, ואילו הן: מאכיל, ומשקה, מלביש, מנעיל, מנהיג.
בבבלי לא הובא.

כל השומע מבן בנו
בבלי ל. • פ"א ה"ז [יט:]
כל השומע פרשה מן בן בנו כאלו הוא שומעה מהר סיני.
בבבלי הלשון: כל המלמד את בן בנו תורה כאילו קבלה מהר סיני.

¹⁴ מצאנו כמה קניינים שהוזכרו בירושלמי ואינם בבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יב.

¹⁵ שיטת הבבלי שמעשי קניין הם ע"פ הסברא (ומסברא מעשה קניין צריך להיות ע"י הקונה או המקנה, ככל שאר הקניינים, ולא ע"י קרוביו של המוכר), אך לירושלמי מעשי קניין הם ללא סברא (וקונה גם ע"י קרוביו). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יא.

¹⁶ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

¹⁷ דרך הירושלמי להחשיב יותר את לימוד האומנות, ולכן מביא לכך פסוק. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

שמועה ממושה עד האמוראים

[פ"א ה"ז יט:]

אם יכול את לשלש את השמועה עד משה - שלשה, ואם לאו תפוש או ראשון ראשון, או אחרון אחרון.
בבלי נזיר נו: כתוב לומר את הראשון ואת האחרון, ולא מזכיר שם "אם יכול את", ומשמע שגם לכתחילה אפשר להשמיט את הדורות שבאמצע.¹⁸

דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו לעבודה זרה

[בבלי כ. • פ"א ה"ז כ:]

דמא בן נתינה ראש פטר בולי הוה פעם אחת היתה אמו מסטרתו לפני בולי שלו ונפל קורדקסין שלה (המנעל שלה, שבו הכתה אותו) מידה, והושיט לה כדי שלא תצטער. אמר רבי חזקיה: הגוי האשקלוני היה (דמא בן נתינה) וראש כל פטר בולי (ראש שרי החייל) היה, ואבן שישב עליה אביו לא ישב עליה מימיו, וכיון שמת (אביו) עשה אותה יראה (עבודה זרה) משלו.

בבלי לא הובא כלל המעשה עם האבן שישב עליה אביו. המעשה שאימו סטרה לו הובא גם בבבלי אך לא הביא שנפל לה המנעל והושיט לה (ומסורת הש"ס על הבבלי הביא שהעין יעקב גרס כך גם בבבלי). והמעשה הנוסף שהובא עליו בבבלי, שלא העיר את אביו, הובא גם בירושלמי כאן (בשינויים קלים).

רבי טרפון הניח ידיו תחת רגלי אימו

[בבלי לא. • פ"א ה"ז כ:]

אמו של רבי טרפון ירדה לטייל לתוך חצירה בשבת ונפסק קורדייקין (מנעל) שלה, והלך רבי טרפון והניח שתי ידיו תחת פרסותיה, והיתה מהלכת עליהן עד שהגיעה למיטתה.
בבלי מעשה זה לא הובא, ותוס' (לא: ד"ה רבי) הביאו את הירושלמי.

האכיל את אביו וירש גיהנם, ולהיפך

[בבלי לא. • פ"א ה"ז כ:]

כיצד הוא מאכיל את אביו פטומות ויורש גיהנם? חד בר נש הוה מייכל לאביו תרנגולין פטימן (האכיל את אביו תרנגולים מפוטמים), חד זמן אמר ליה אבוי: ברי, אילין מנן לך? אמר ליה: סבא סבא, אכול ואדיש (אכול ושתוק), דכלבייא אכלין ומדשין וכו'. כיצד כודנו (מטחינו) בריחיים ויורש גן עדן? חד בר נש הוה טחין בריחייא, אתא מצוותא לטחונייא (באו לקחת את האב למצוות המלך). אמר ליה: אבא, עול וטחון תחתיי (ואני ילך למצוות המלך), אין מטת מבזייה (אם יבוא ביזיון) טב לי אנא ולא את, אין מטת מילקי (אם אתחייב מלקות) טב לי אנא ולא את.

בבלי כתב רק את הדין, שיש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם וכו', אך לא סיפר את המעשה¹⁹. ותוס' (ד"ה וטורדו) הביאו את הירושלמי.

לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל

[בבלי לא:]

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בהרהור בדברי תורה בבית הכיסא

[בבלי לג.]

הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"ד [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁸ הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

¹⁹ כדרך הירושלמי להאריך יותר במעשים מאשר הבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

בבלי לה.

מקור נשים בנזיקין

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"ג [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ז [כא:]

כיצד הכהן נוגע באשה

הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ג ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ז [כא:]

סוטה גידמת כן שותה

הירושלמי כאן הובא גם בסוטה פ"ג ה"א [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לט: • פ"א ה"ט [כב:]

מי שלא עבר ספק עבירה מקבל שכר

הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה? אמר רבי זעירה: מי שבאת לידו ספק עבירה ולא עשאה.

בבבלי תירץ שבא לידו דבר עבירה וניצול הימנה.

בבלי לט: • פ"א ה"ט [כב:]

מי שייחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו

עשה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונוחל את הארץ וכו' - מי שייחד לו מצוה ולא עבר עליה מימיו (לדעה זו, על זה נאמר שעל מצוה אחת מטיבין לו וכו'). מה אית לך (איזו מצוה)? אמר רבי מר עוקבן: כגון כיבוד אב ואם (שהיא מצוה חמורה).

בבבלי לא הובאה דעה זו. מעלתו של מי שלא עבר על מצוה אחת מימיו הוזכרה במגילה כז:--כח. "במה הארכת ימים? מימי לא עברתי על וכו'"²⁰.

בבלי לט:

שלוחי מצוה אינן ניזוקים – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בפסחים פ"א ה"א [ב:].

בבלי לט:

המעשה באלישע בן אבויה

הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ט [כב:]

בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ הרוב

בעולם הזה אפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלאכים מלמדין עליו חובה ומלאך אחד מלמד עליו זכות הקב"ה מכריעו לכף זכות וכו'. הדא דאת אמר (זה נאמר) בעולם הזה, אבל לעולם הבא רובו זכיות יורש גן עדן רובו עבירות יורש גיהנם.

בבבלי כאן ובשבת לב. הובאו המקורות לשני הצדדים הללו - האם נידון ע"פ הרוב או שנידון לזכות, אך לא חילק בין עולם הזה לעולם הבא.

פ"א ה"ט [כג:]

השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה – הקב"ה משמרו

שומר את עצמו מן העבירה פעם ראשונה ושנייה ושלישית, מיכן והילך הקב"ה משמרו. **בבבלי** יומא לח: כתב שכיוון שבאה לידו עבירה פעם ראשונה ושניה (ולא מוזכר שלישית) ואינו חוטא שוב אינו חוטא.

²⁰ דרך הבבלי לספר שאריכות ימים היא בזכות שלא עבר עבירה מסוימת כל ימיו, והירושלמי לא מביא זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נו.

מה גדול – תלמוד או מעשה, מעשה בתלמיד שגמל חסד
הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"ז [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – האיש מקדש

מקור לשליחות
בבלי מא: • פ"ב ה"א [כג:]
מניין ששלוחו של אדם כמותו? אמר רבי לעזר: ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים - וכי כולן שוחטין אותו, והלא אחד הוא שהוא שוחט על ידי כולם, אלא מיכן ששלוחו של אדם כמותו. ויידא אמר דא: ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית - וכי כולם היו לוקחין, והלא אחד הוא שהוא לוקח על ידי כולם, אלא מיכן ששלוחו של אדם כמותו.
בבבלי יש מקורות נוספים.

מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע
בבלי מב:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ד [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור לשליח לדבר עבירה
בבלי מג:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה
בבלי מג:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"י [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ב"ש וב"ה אם שליח נעשה עד
בבלי מג: • פ"ב ה"א [כג:]
בית שמאי אומרים אין השליח עולה משם עד, ובית הלל אומרים השליח עולה משם עד.
בבבלי היא מחלוקת אמוראים.

אין שליח נעשה עד בקידושי כסף
בבלי מג: • פ"ב ה"א [כג:]
נראין דברים בשקידשה בשטר (יש דעה ששליח נעשה עד), אבל אם קידשה בכסף (של המשלח) נעשה כנוגע בעדותו (שצריך להישבע היסת).
בבבלי לא חילק בין כסף לשטר, אך חילק בין לפני שתיקנו שבועת היסת לאחר שתיקנוה. ותוס' (ד"ה וכן) הביא את הירושלמי.

דעה ששלוחו של אדם אינו כמותו
בבלי מא: • פ"ב ה"א [כג:]
אית מתניתא אמרה ששלוחו של אדם כמותו, ואית מתניתא אמרה שאין שלוחו של אדם כמותו.
בבבלי פשוט לכו"ע ששלוחו כמותו.

האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים
פ"ב ה"א [כג:]
ואם המר ימירנו יפר יפירנו - הוינן סברין מימר שאין שלוחו של אדם כמותו אלא שמיעט הכתוב (קרבן העדה: רק בתמורה והפרה יש שליחות אך בשאר התורה לא. והפני משה לא גרס

"שאיך" אלא "ששלוהו", כמו בהמשך הסוגיא לגבי פסוקים אחרים, שרק בתמורה ובהפרה אין שליחות אך בשאר התורה יש).

בבבלי נדרים עב: היא מחלוקת תנאים האם יש שליחות בהפרה.

בבלי מד.

נערה לא יכולה להשיא את עצמה

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"ב [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מו. • פ"ב ה"א [כד].

קטנה שקידשה עצמה אביה ממאן

קטנה שקידשה את עצמה בשתי שערות אביה ממאן לא היא.

בבבלי היא מחלוקת האם רק אביה ממאן או גם אביה וגם היא.

קטנה שנשאת שלא לדעת אביה, למי שייכים מעשי ידיה בבלי מו. • פ"ב ה"א [כד].
קידשה לדעת וכנסה שלא לדעת, מהו שתאכל בתרומה? רב אמר אוכלת ושמואל אמר אינה אוכלת. אמר רבי מנא: טעמא דרב מכיון שקידשה לדעת חזקה שכנסה לדעת, אמר רבי יוסי בירבי בון: טעמא דרב שכן משנה ראשונה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה. מה נפק מן ביניהון? מעשה ידיה - על דעתיה דרבי מנא כרב מעשה ידיה לבעלה, על דעתיה דרבי יוסי בירבי בון כרב מעשה ידיה לאביה.
בבבלי גם כן נחלקו האם אוכלת בתרומה, אך לא דן לגבי מעשי ידיה.

בבלי מו. • פ"ב ה"א [כד].

"בזו ובזו" תלוי במחלוקת ר"י ור"מ

מאן תנא וו"ן (שהלשון "בזו ובזו" היא כלל ומצטרפות לפרוטה)? רבי יודה, ברם כרבי מאיר או בזו או בזו או בזו (לרבי מאיר היא לשון פרט, כמו הלשון "או בזו", ולא מצטרפות).
בבבלי לא הזכיר את רבי יהודה ורבי מאיר, אלא ביאר שהמשנה כרבי שמעון²¹.

פ"ב ה"א [כה:]

כללים ופרטים בשבועה

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) בשבועות פ"ה ה"ד [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ב ה"א [כה:]

האומרת "תנהו לעני" מקודשת

התקדשי לי בסלע זו ואמרה וכו' תניה לעני הרי זו מקודשת.

בבבלי ח: סובר שאינה מקודשת.

פ"ב ה"א [כו].

האם יש שליחות וזכייה לחרש

שאיין שליחות לחרש וכו' שאין זכיות (דין זכין לאדם שלא בפניו) לחרש.

בבבלי לא הובא, וציון ירושלים הקשה מירושלמי אחר שיש זכין לחרש. ונשאר בצ"ע.

פ"ב ה"א [כו].

חטף סלע מידה וקידשה בו

חטף הסלע מידה ונתנו לה בשעת מתנה אמר לה הרי את מקודשת לי - הרי זו מקודשת.

בבבלי יג. חילק שמקודשת דווקא בשדיך, שדיבר עימה קודם ונתרצתה להתקדש לו.

²¹ בכמה מקומות הירושלמי מביא את מחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר בוים, והבבלי לא מביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ג.

שטר קידושין שלא לשמה

בבלי מח.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ג ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

אומן קונה בשבח כלי

בבלי מח:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ט ה"ד [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

כוס זה ומה שבתוכו

בבלי מח: • פ"ב ה"ב [כו:]

בכוס זה ובמה שבתוכו - אם יש בכוס זה ובמה שבתוכו שוה פרוטה מתקדשת, ואם לאו אינה מתקדשת. זכה בו ובמה שבתוכו - אם יש במה שבתוכו שוה פרוטה מתקדשת, ואם לאו מתקדשת.
בבבלי חילק בין כוס מים, יין וציהרא.

י' קבים ירדו לעולם וכו' – אינו בירושלמי

בבלי מט: • פ"ב ה"ב [כו:]

בבבלי הביא כאן שעשרה קבין חכמה ירדו לעולם, וכן יופי, עשירות, עניות, גסות וכו'. ובירושלמי לא הובא.

ע"מ שאני בן עיר ונמצא בן כרך, גם זו טעות לגנאי

בבלי מט: • פ"ב ה"ב [כו:]

ניחא בן כרך ונמצא בן עיר (שהטעה לגנאי), בן עיר ונמצא בן כרך (הרי הוא לשבח)? יכולה היא מימר בעייתא הוינא מצטנעא (רצוני להיות בעיר שהיא יותר בצנעה).
בבבלי לא הובא, ורש"י (ד"ה בן כרך) פירש שהיא באמת טעות לשבח, ואעפ"כ לא מקודשת.

המקדש במלווה מקודשת לחומרא

בבלי מז. • פ"ב ה"ה [כו:]

בקידושי מלווה לחומרין (מספק מקודשת לחומרא. ויפה עיניים בבא קמא צט. ביאר שהוא מקדש במלווה ממש, ולא בהנאת מלווה שבזה גם הבבלי קידושין ו: סובר שמקודשת).
בבבלי פשוט שאינה מקודשת.

יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים

בבלי נ.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"ד [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

תנאי בלב, דברים שבלב

בבלי נ.

הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ח ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

קידושין בגזל דידה, קידושין שאין מסורין לביאה

בבלי נב. • פ"ב ה"ו [כח.]

את שמע מינה חמש: את שמע מינה שחמש נשים מתקדשות כאחת, שהאשה מקבלת קידושיה וקידושי חבירתה, ומקדשין בגזילה (בגזל דידה), ומקדשין בפירות עבירה, ואין קידושין תופסין בעריות.

בבבלי לגבי גזל הוכיח להיפך, שאין מקדשין בגזל דידה. וקרנן העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "ואין מקדשין בגזילה", כדעת הבבלי. כמו כן הוסיף שמע מינה על קידושין שאין מסורין לביאה. וקרנן העדה כאן (ד"ה ואין קידושין תופסין) בפירושו השני פירש "אין קידושין תופסין בעריות" - שלירושלמי קידושין שאין מסורין לביאה לא מועילים (מחלוקת אביי ורבא בזה לא הובאה בירושלמי כלל).

מקור מפסוק למחלוקת האם טובת הנאה ממון
הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"ג [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין עונשים ממה מצינו
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ב [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – האומר

קידש אשה לעוד ל' יום, וחבירו קידשה ומת
לפיכך (במקרה של המשנה, שקידש אשה לעוד ל' יום ובא אחר וקידשה בתוך שלושים, שמקודשת לשני) אם מת השני בתוך שלשים יום או גירשה חלו עליה קידושי ראשון לאחר שלשים יום. מת לאחר שלשים ולא גירש (בתוך שלושים) לא חלו עליה קידושי הראשון.
בבבלי לא הובא.

דין התנאי תלוי בזמן הקידושין
כל תנאי שנתקיים אף על פי שבטל לאחר מיכן הרי זו מקודשת, וכל תנאי שבטל בשעת קידושין אף על פי שמתקיים לאחר מיכן אינה מקודשת.
בבבלי לא הובא.

חילוק בין הקדש לקידושין בלאחר ל' יום
הרי זו עולה לאחר שלשים יום, ומכרה בתוך שלשים יום הרי זו מכורה והקדישה (אם הקדישה) הקדש. חזר ולקחה בתוך שלשים יום חל עליה הקדש וכו'. לא דמייא עולה לאשה (שהמקדש אשה לאחר שלושים יום ונתקדשה לאחר בתוך שלושים וגירשה או מת - מקודשת לראשון גם בלי שיחזור ויקדשנה) וכו'. מה בין הקדש ומה בין אשה? מצינו הקדש יוצא בלא פדיון ולא מצינו אשה יוצאה בלא גט.
בבבלי לא הובא.

קידושי כסף, שטר וגירושין לאחר ל' יום
הרי את מקודשת לי שלשים יום - הרי זו מקודשת וכו'. הרי זו גיטך שלשים יום - אין זה גט כריתות. אמר רבי יצחק ברבי לעזר: הדא דאת אמר מקודשת (במה דברים אמורים שמקודשת) - בשקידשה בכסף, אבל אם קידשה בשטר הואיל ולא למדו כתב קידושין אלא מגירושין מה בגירושין אינה מגורשת אף בקידושין אינה מקודשת.
בבבלי לא הובא. כמו כן הבבלי סובר שאיתקוש הוויות להדדי, ואין חילוק בין קידושי כסף לקידושי שטר. ואכן השיירי קרבן כאן הקשה על הירושלמי שהרי איתקוש הוויות להדדי²².

²² הבבלי סובר שאיתקוש הוויות להדדי, והירושלמי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יח.

האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף פ"ג ה"א [לב].
 אית תניי תני הראשון ביום וביומיים, ואית תניי תני השני ביום וביומיים, אית תניי תני זה וזה אינו ביום וביומיים, אית תניי תני זה וזה ביום וביומיים. מאן דמר (דאמר) הראשון ביום וביומיים - ומת תחת ידו, מאן דאמר השני ביום וביומיים - כי כספו הוא, מאן דאמר זה וזה ביום וביומיים - הראשון כמת תחת ידו השני כי כספו הוא, מאן דאמר זה וזה אינו ביום וביומיים - הראשון שאינו כספו והשני אינו מת תחת ידו.
בבבלי בבא קמא צ. גם כן הובאו ארבע הדעות הללו, אך לשלוש הדעות הראשונות לא הביא שום פסוק, אלא תלה זאת במחלוקת בסברא האם קניין פירות כקניין הגוף. הפני משה כאן פירש שגם לירושלמי נחלקו האם קניין פירות כקניין הגוף, וקרנן העדה (וכן בשיירי קרבן) פירש שהירושלמי חולק וסובר שלא נחלקו בקניין פירות אלא בגזירת הכתוב.

אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי נט.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"א [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין אדם מבטל שליחותו בדברים בבלי נט.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"ב [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח שטר קידושין עם תנאי, סימפון, מעשה קודם לתנאי בבלי ס. • פ"ג ה"ב [לג.].
 סדר הסימפון (שטר קידושין עם תנאי) כך הוא: אנא פלן (פלוגי) בר פלן, מקדש לך אנת פלנית ברת פלן, על מנת ליתן לך מיקמת פלן ומנכסינך ליום פלן, ואין (ואם) אתא יום פלן ולא כנסתיך לא יהוי לי כלום.
בבבלי לא הובא. והרשב"א (גיטין עה: ד"ה ואכתי) והשיירי קרבן (לקמן ה"ג [לה.]) דנו בזה שבלשון הירושלמי כאן המעשה קודם לתנאי, ובבבלי גיטין עה. מפורש שהתנאי קודם למעשה.

הלשון "סבורה" – בעל סברא פ"ג ה"ב [לד.].
 רבי חגי וכו'. אמר ליה רבי הילא: קבל חגי, דחגי אינשי סבורה הוא (רבי חגי הוא בעל סברא ומקבל האמת).
בבבלי לשון זו לא הובאה.

קידושי מאה תופסים בבלי ס.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ג ה"ד [כ.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק שא"צ תנאי כפול בבלי סא. • פ"ג ה"ג [לה.].
 שנייא היא (מקורו של רבי חנינא בן גמליאל שלא צריך תנאי כפול) דכתיב לתת לתשעת המטות וחצי המטה (ולרבי מאיר שסובר שכן צריך תנאי כפול לא מביא פסוק).
בבבלי להיפך - לרבי מאיר מביא את הפסוק "בארץ כנען", ולרבי חנינא בן גמליאל לא מביא פסוק.

תלייה בזמן אינה צריכה תנאי כפול
 הכל מודין שאם אמר לאחר שירדו גשמים (שאינו תנאי אלא תלייה בזמן) מקודשת ואם לא אינה מקודשת (אע"פ שלא כפל את תנאו).
בבבלי לא הובא.

צריך תנאי כפול רק בעריות
 בבלי סא. • פ"ג ה"ג [לה.]:
 בכל אתר אית לר"מ ממשמע לאו את שומע הין, והכא (בתנאי כפול) לית ליה? אמר רבי מתניה: חומר (חומרא) הוא בעריות (פני משה: תנאי שאינו כפול מועיל בכל שאר הדינים. קרבן העדה: תנאי שאינו כפול בממונות - המעשה קיים גם אם לא יתקיים התנאי, בעריות - לחומרא, באסור שאינו ערוה - התנאי מועיל. ותוס' (גיטין עה. ד"ה לאפוקי) גרסו בירושלמי כאן "בכל אתר לית ליה וכו'").
בבבלי לא הובא, ובפשטות רבי מאיר מצריך תנאי כפול בכל הדינים. והרמב"ם (אישות פ"ו ה"ד) כתב בשם מקצת גאונים אחרונים שצריך לכפול את התנאי רק בקידושין וגיטין אך לא בממונות (והרמב"ם עצמו חלק עליהם)²³.

אמר לעדים שמקדשה ע"מ שהיא כהנת ונמצא שאינה
 בבלי סב. • פ"ג ה"ד [לה.]:
 המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת וכו' הרי זו מקודשת מפני שלא הטעתו. מקודשת אפילו בעדים (קרבן העדה: אפילו אם יש עדים שאמר בפניהם "על מנת שהיא כהנת" מקודשת, כי לא פירש בשעת הקידושין. אמנם הפני משה פירש באופן האופן אחר).
בבבלי לא הובא.

יש דעה שספק האם דברים שבלב הם דברים
 בבלי סב. • פ"ג ה"ד [לה.]:
 המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לוייה וכו' הרי זו מקודשת וכו' (משום שהם דברים שבלב). רבי לעזר אומר: מקודשת אפילו בעדים (קידושין גמורים), רבי שמואל בשם רבי זעירא: מקודשת לחומרין (לחומרא, מספק).
בבבלי נ. ועוד מקומות לכו"ע דברים שבלב אינם דברים. אמנם רצה להביא ממשנה זו ראייה שדברים שבלב אינם דברים, ודחה "דילמא לחומרא"²⁴.

מעשה שתבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי
 פ"ג ה"ד [לה.]:
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"א ה"ה [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

בת יום אחד מתקדשת
 פ"ג ה"ה [לז.]:
 בת יומה מתקדשת בכסף (ובשטר), בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה.
בבבלי לא מפורש שבת יום אחד מתקדשת בכסף, אמנם במשנה בנידה (מד: כתוב שבת שלוש שנים מתקדשת בביאה, ומשמע שבכסף מתקדשת גם בפחות משלוש שנים).

²³ בבבלי פשוט שלרבי מאיר מכלל לאו אי אתה שומע הן, ובירושלמי דין זה אינו פשוט. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יז.

²⁴ מצאנו בעוד מקום שלבבלי דברים שבלב אינם דברים, ולירושלמי אין זה פשוט. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ח.

צריך לפרש את המשנה באופן אחד
 אמר רבי יוחנן לרבי ינאי ואית מתניתא אמרה כן (לפרש משנה בתרי טעמי, דהיינו את הרישא באופן אחד ואת הסיפא באופן אחר)? אמר ליה: ולינאי עליבא את שאיל מילה בקידושין (השיב לו דרך ענווה)? חזר רבי ינאי ופטר מתניתא על מנת שירצה אבא וכו' (פירש את המשנה בחד טעמא).
בבלי רבי ינאי פירש בתרי טעמי, לא הקשו עליו והוא לא חזר בו.

מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי
 אחת משדותי מכרתי ואיני יודע למי מכרתי, בא אחד ואמר אני לקחתיה - לא הכל ממנו (אינו נאמן).
בבלי לא הובא.

קידושין שאין מסורין לביאה
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"ו [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שהמקדש בעד אחד מקודשת
 רב אמר המקדש בעד אחד לא עשה כלום. התיב רב ששת: והא מתניתא פליגא, קידשתני והוא אומר לא קידשתין הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו (ולא תירץ קושיא זו, ומשמע שסובר שבאמת מקודשת).
בבלי תירץ על קושיא זו²⁵.

איסורים שלוקים עליהם, הבא על ארוסתו
 מר עוקבא בשם שמואל אמר תלת: המקדש בלא שידוכין לוקה, והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה, והמבזה שליח בית דין לוקה.
בבלי קידושין יב: במקום "הבא על ארוסתו בבית חמיו" כתב "המקדש בביאה" (והרמב"ם אישות פ"ה ה"א פסק כירושלמי שהבא על ארוסתו בבית חמיו מכין אותו), כמו כן הבבלי הביא עוד כמה איסורים שלוקה עליהם.

האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון
 הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שאין קידושין תופסים בעריות
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ה ה"ה [נז.], ועיין מה שכתבנו שם.

ההיקש של אשת אח לשאר העריות – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו ביבמות פ"א ה"א [ב.].

לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים
 כשירין הוזהרו על הפסולות ופסולות על הכשירין, אבל לא כשירות על הפסולין ולא פסולין על הכשירות (וביבמות פ"ט ה"א [נא.], הגירסא שונה).

²⁵ במקומות רבים בבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי עג. נקט רק "לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים".

מחלוקת האם יתכן שממזר ישא כשרה פ"ג הי"ב [מ.]
אמר רבי אבהו: מהו ממזר - מום זר (שכאשר נושא כשרה המום נשאר עד סוף הדורות). ופליג
על ההוא דאמר רבי יודה בר פזי: אלהים מושיב יחידים ביתה - אפילו ממזר בסוף
העולם וממזרת בסוף העולם הקב"ה מביאן ומזווגן זה בזה (ואם כן לא יתכן שממזר ישא
כשרה).

בבבלי בכמה מקומות פשוט שיתכן שממזר ישא כשרה, ואין דעה שחולקת על כך.

הקב"ה הורג ממזרים פ"ג הי"ב [מ.]
הירושלמי כאן הובא (עם בתוספת) גם ביבמות פ"ח ה"ג [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

גר שמל ולא טבל ולהיפך פ"ג הי"ב [מא.]
תני: גר שמל ולא טבל, טבל ולא מל - הכל הולך אחר המילה, דברי רבי אליעזר. רבי
יהושע אומר אף הטבילה מעכבת.
בבבלי יבמות מו. הגירסא: גר שמל ולא טבל - רבי אליעזר אומר הרי זה גר, טבל ולא
מל - רבי יהושע אומר הרי זה גר, וחכמים אומרים טבל ולא מל, מל ולא טבל - אין גר
עד שימול ויטבול.

ממזר מותר בשפחה לכתחילה פ"ג הי"ג [מא.]
כיני מתניתא (פירוש המשנה): ממזר מותר לו לישא שפחה (לכתחילה).
בבבלי הסתפק בזה, והסיק גם כן שמותר לכתחילה.

פרק ד – עשרה יוחסין

מחלוקת כמה יוחסין עלו מבבל בבלי סט.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

א"י וביהמ"ק גבוהים – אינו בירושלמי בבלי סט. • פ"ד ה"א [מא:]
בבבלי הביא שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות,
ובירושלמי לא הובא²⁶.

השם תרשתא, והתירו לו לשתות יין של גוי בבלי סט. • פ"ד ה"א [מא:]
ולמה נקרא שמו (של נחמיה) התרשתא? שהתירו לו לשתות ביין (של גויים), התרשתא
ואני הייתי משקה למלך (משום שהיה משקה למלך והיה חייב לשתותו).
בבבלי לא הובא.

²⁶ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא מחודש לומר שבמציאות א"י וביהמ"ק גבוהים יותר),
והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

גם בזמן עזרא תרו"מ היו מדרבנן בבלי סט: • פ"ד ה"א [מא:]
ואני הייתי משקה למלך אשר לא יאכלו מקדשי הקדשים הא בקדשי הגבול יאכלו וכו'
כמאן דאמר מאליהן (מדרבנן) קיבלו את המעשרות.
בבבלי לא הובא. והגר"א (על הרמב"ם תרומות פ"א הכ"ו) כתב שזה מקורו של הרמב"ם
שגם בזמן עזרא תרומות ומעשרות היו מדרבנן.

המתגייר לשם סיבות שונות פ"ד ה"א [מב:]
המתגייר לשם אהבה וכן איש מפני אשה וכן אשה מפני איש וכן גירי שולחן מלכים וכן
גירי אריות וכן גירי מרדכי ואסתר, אין מקבלין אותן. רב אמר: הלכה גרים הן ואין
דוחין אותן כדרך שדוחין את הגרים תחילה, אבל מקבלין אותן וצריכין קירוב פנים
שמה גיירו לשם.
בבבלי יבמות כד: גם כן הובא, אך שם אין את התוספת "שמה גיירו לשם".

סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל פ"ד ה"א [מב.-מג:]
תל חרשא - תני רבי אמי בשם רבי יהושע בן לוי: על שם ויתנם יהושע ביום ההוא
חוטבי עצים ושואבי מים לעדה וכו'. בעון ארבעה דברים הגשמים נעצרים: בעון עובדי
עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים ופוסקין צדקה ברבים ואינן נותנין וכו'. שלש
מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל: רחמנין ובוישנין וגומלי חסדים וכו'. אמר דוד:
הריני מעבירן לפני המזבח וכל מי שהמזבח קולטו הרי הוא שלי וכו'. יהושע ריחקן
וכו'. ויאמר איש ישראל אל החוי וכי חוי היו (הגבעונים)? אלא שעשו מעשה חוי (שרימו
את ישראל כמו שהנחש רימה את אדם וחווה) וכו'.
בבבלי סוגיית הגבעונים לא הובאה כאן אלא ביבמות עח: - עט: ושם ישנם כמה
שינויים: לא הובא שגשמים נעצרים משום שפיכות דמים אלא רק משום שלוש
העבירות האחרות, הלשון "שלושה סימנים" (ולא "מתנות") באומה זו, ולא העבירן לפני
המזבח והמזבח קולט לחיים, אלא העבירן לפני הארון והארון קולט למיתה (ובעניין זה
כתב מראה הפנים שיתכן ששניהם אמת). בכתובות כט. רש"י (ד"ה נתינה) סובר שדוד גזר על
הגבעונים ור"ת סובר שהם אסורים מדאורייתא, ותוס' (ד"ה אלו) הביא ראיה לרש"י
מהירושלמי כאן.

גדול קידוש השם מחילול השם פ"ד ה"א [מב:]
גדול הוא קידוש השם מחילול השם (בדבר שיש בו קידוש השם וחילול השם, לא דוחים את
מצוות קידוש השם משום חילול השם).
בבבלי לא הובא.

מעלת המתגייר לשם שמים פ"ד ה"א [מג:]
מה אם אילו (הגבעונים) שלא נתגירו לשם שמים (אלא כדי שלא יהרגו) ראו היאך תבע
הקב"ה את דמן, המתגייר לשם שמיים על אחת כמה וכמה.
בבבלי לא הובא.

נתינים אינם עבדים פ"ד ה"א [מג:]
הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון) גם בכתובות פ"ג ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקבלים גרים קרדויים ותדמוריים לכו"ע
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"ו [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בא לידיו מעשה ולימד הלכה – נאמן רק לאחרים
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ג [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לשחיטת עוף
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ד ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

השם המפורש היה משתכח מהציבור
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשים על הסתרת שם המפורש
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה הורג ממזרים
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"ג [מט:], ועיין מה שכתבנו שם.

לעתיד לבוא הקב"ה יטהר פסולים רק משבט לוי
אף לעתיד לבוא אין הקב"ה נזקק (לטהר את הפסולים) אלא לשבט לוי.
בבבלי הלשון: שבטו של לוי מטהר תחילה, אך משמע שמטהר גם את שאר השבטים.

עבדים נטמעו בכהנים גדולים
חמשת אלפים עבדים היו לפשחור בן אימר וכולם נשתקעו בכהונה גדולה, הן הן עזי פנים שבכהונה.
בבבלי הלשון "וכולם נטמעו בכהונה", ולא "בכהונה גדולה".

לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"ב [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק שמיילדת נאמנת
שלשה הן שהן נאמנות על אתר: חיה ושיירה (אסופי) והמטהרת חברותיה. חיה - ותקח המיילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה.
בבבלי לא הובא לכך מקור מפסוק.

מחלוקת האם פצוע דכא מותר בממזרת
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"ב [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם כותי כגוי או כישראל
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ז ה"א [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שהנושא אשה צריך לבדוק את היוחסין לעולם
 בבלי עה: • פ"ד ה"ד [מזה].
 רבי מאיר אומר: בודק עד ארבע אימהות ומשיא, וחכמים אומרים: בודק לעולם (אפילו לא יצא שם פסול על המשפחה. פירוש אחר: עד שמגיע לאותן נשים שהיו בזמן שהתערבו בפסולים).
בבבלי דעת חכמים להיפך, שמקילים יותר מרבי מאיר וסוברים שכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות, ואין צריך לבדוק כלל.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה
 פ"ד ה"ד [מזה].
 הירושלמי כאן הובא (לגבי מעשה אחר) גם בברכות פ"ב ה"ט [כא], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שמחמירים ביוחסין של ישראל יותר מבכהן
 בבלי עה: • פ"ד ה"ד [מזה].
 לויים וישראלים מוסיפין עליה עוד אחת. ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהנים? אמר רבי יוסי בי רבי בון: אחת זו ואחת זו קנס קנסו חכמים בהן כדי שיהא אדם דבק בשבטו ובמשפחתו.
בבבלי סברא זו של קנס²⁷ לא הובאה²⁸.

מקורות שהשוטרים מיוחסים, זכות היחוס
 בבלי עה: • פ"ד ה"ה [מזה].
 כתיב שום תשים עליך מלך. אין לי אלא מלך, מניין לרבות שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי דיינין ומכין ברצועה מניין, תלמוד לומר מקרב אחיך תשים עליך מלך, כל שתמניהו עליך לא יהא אלא מן הברורין שבאחיך. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: כתיב והתייחסם בצבא במלחמה - זכות יחסיהם עומדת להם במלחמה.
בבבלי הביא לכך מקורות אחרים, והדרשה אינה "מהברורים שבאחיך" אלא "מקרב אחיך".

לכו"ע אין חלל מחייבי עשה
 פ"ד ה"ו [מז].
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ח ה"ב [מח], ועיין מה שכתבנו שם.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד
 בבלי עה:
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ז [לג], ועיין מה שכתבנו שם.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג
 בבלי עה:
 הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

הלשון "זיהום כהונה"
 בבלי עה:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ה [נו], ועיין מה שכתבנו שם.

אדם מבטל שליחותו בדברים
 פ"ד ה"ח [מז].
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ד ה"א [כ], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁷ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

²⁸ מצאנו בעוד מקום בירושלמי את סברא זו - שקנסו כדי שאדם ידבק בשבטו ובמשפחתו, ובבבלי לא הובאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כט.

חזקה שהם בניה בבלי עט: • פ"ד ה"ט [מז].
הרי היא זו ואילו בניה, אינו צריך להביא ראייה לא על האשה ולא על הבנים וכו' -
חזקה אין אשה שותקת על בני חבירתה (לומר שהם בניה).
בבלי מבאר שמדובר שהבנים כרוכים אחריה, ולכן נאמנת שהם בניה, ולא משום
חזקה.

מקור שהורגים על החזקות בבלי פ. • פ"ד ה"י [מז].
ומניין שהורגין על החזקות? רבי שמואל בריה דרבי יוסי בי רבי בון אמר: כתיב ומכה
אביו ואמו מות יומת, וכי דבר בריא הוא שזה הוא אביו, והלא חזקה היא שהוא אביו
ואת אמר הורגין, אף הכא הורגין.
בבלי לא מביא לכך מקור, אך בחולין יא: מביא את מקור זה לרובא דליתא קמן
ודוחה זאת²⁹ (בית מאיר אה"ע יט כתב שחזקה זו היא מדין רובא דליתא קמן (וא"כ הירושלמי כאן הוא
כה"א בבבלי שם), אמנם יש חולקים על כך).

צריך ראייה גם על הבנים הקטנים שהם בני האשה בבלי פ. • פ"ד ה"י א [מז].
הביא ראייה על (הבנים) הגדולים (שהם בניה) - יביא ראייה (גם) על הקטנים.
בבלי סובר שמביא ראייה על הגדולים ואין להביא ראייה על הקטנים. והמפרשים
(שיירי קרבן, מראה הפנים, יפה עיניים) תלו את מחלוקת התלמודים הזו במחלוקתם לעיל
(ה"ט [מז]) שלירושלמי יש חזקה שהם בניה ולבבלי הם כרוכים אחריה.

הכשר שבגויים הרוג בבלי פב. • פ"ד ה"י א [מח].
רוב ממזירין פקחין, רוב עבדים נאים (פני משה וקרנן העדה הגיהו: גאים), רוב בני אבות
(מיוחסים) בווישנים וכו'. תני רבי שמעון בן יוחי: הכשר שבגויים הרוג, הטוב שבנחשים
רצץ את מוחו, הכשירה שבנשים בעלת כשפים.
בבלי כל זה לא הובא.

אברהם קיים עירובי תבשילין – אינו בירושלמי פ"ד ה"י ב [מח].
וכן אתה מוצא באבינו אברהם ששימר את התורה עד שלא באת לעולם.
בבלי יומא כח: הוסיף שקיים אפילו עירובי תבשילין³⁰.

דברים שצריך שיהיו בעיר פ"ד ה"י ב [מח].
אסור לדור בעיר שאין בה לא רופא ולא מרחץ ולא בית דין מכין וחובשין. אמר רבי
יוסי בי רבי בון: אף אסור לדור בעיר שאין בה גינוניתא של ירק.
בבלי סנהדרין יז: הוסיף עליהם גם: קופה של צדקה, בית כנסת, בית הכיסא, אומן,
לבלר ומלמד תינוקות.

²⁹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
³⁰ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא מחודש לומר שאברהם קיים תקנה שניתקנה ע"י
חז"ל), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

עתיד ליתן דין וחשבון על כל מה שלא אכל
פ"ד הי"ב [מז:]
עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראת עינו ולא אכל, רבי לעזר חשש להדא שמועתא ומצמית ליה פריטין ואכיל בהון מכל מילה חדא בשתא (מקבץ פרוטות לקנות מהן מכל דבר המתחדש פעם בשנה).
בבלי לא הובא.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

אדון שיש לו כר אחד חייב ליתנו לעבד
בבלי כ. • השמטות ד"ה בתוספות
פעמים אין לו אלא כר אחד, אם שוכב עליו בעצמו אינו מקיים כי טוב לו עמך, ואם אינו שוכב עליו וגם אינו מוסרו לעבדו זו מדת סדום. נמצא שעל כרחו צריך למסור לעבדו, והיינו אדון לעצמו.
בבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה כל) הביאו את הירושלמי.

אביו של שמואל בא ע"י שם
השמטות ד"ה פ"ד
אבוא דשמואל הלך למדינת הים ובא ע"י שם ושימש והוליד את שמואל.
בבלי לא הובא, ותוס' (קידושין עג. ד"ה מאי) הביאו את הירושלמי.

מסכת בבא קמא

פרק א – ארבעה אבות

מזלו של אדם – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בשבת פ"ה ה"ד [לב:].

שור ומבעה
 בבלי ג: • פ"א ה"א א [א:]
 השור - זה הקרן וכו'. המבעה - כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירה, זה הרגל דכתיב משלחי רגל השור והחמור וכתוב הסר מסוכתו והיה לבער זה השן וכו' (מבעה כולל גם שן וגם רגל).

בבבלי נחלקו אמוראים: לרב - שור כולל את קרן שן ורגל, ומבעה הוא אדם, ולשמואל - שור הוא רגל ומבעה הוא שן.

מועד לאדם אינו מועד לבהמה
 פ"א ה"א א [א:]
 עד כדון בתם (עד כאן למדנו קרן של תם מקרן של בהמה), במועד מניין (שנלמד מקרן של בהמה ולא מאדם מועד)? או נודע כי שור נגח הוא וגו' (הפני משה (וכן במראה הפנים) הוכיח מכאן שמועד לאדם אינו מועד לבהמה, ולכן לא לומדים שור מועד מאדם מועד).
בבבלי לז. היא מחלוקת אמוראים אם מועד לאדם הוא מועד לבהמה.

כ"ד אבות נזיקין – אינו בירושלמי
 בבלי ד: • פ"א ה"א א [א:]
 אנן תנינן ארבעה אבות נזיקין, ותני רבי חייה שלש עשר: נזק צער ריפוי וכו'.
בבבלי רבי חייא סובר כ"ד אבות ורבי אושעיא סובר י"ג, ובירושלמי אין דעה שיש כ"ד אבות.

נגיפה היא אב
 בבלי ב: • פ"א ה"א א [ב:]
 נגיפה נגיחה עיקר הן, ואת עביד לון (אותן) תולדות?
בבבלי סובר שנגיפה היא תולדה.

מחלוקת בצרורות ברשות הרבים
 בבלי ג:
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"א א [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המזיק בכרמלית
 פ"א ה"א א [ב:]
 והמזיק בכרמלית (שדינה כרשות היחיד) משלם נזק שלם.
בבבלי לא הוזכרה כרמלית, אלא רק בדיני שבת (שבת ו). בקעה הוזכרה לקמן יד.

בהמה שהולכת ועוקרת עשבים
 פ"א ה"א א [ב:]
 היתה מהלכת ומעקרת עשבים בגופה ובקרנה מהו - שינוי הוא (או) דרכה לכן (האם הוא שינוי והוא קרן, או שדרכה בכך והוא רגל)? (ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

התנא מאריך שלא לצורך

פ"א ד"א [ג:]

ולמה תנינא הכא (למה התנא האריך ב"לא הרי")? דאית ליה מילין סגין (התנא מאריך כדי להגדיל תורה ולהאדירה).

בבבלי לא הובא. אך תוס' (ב. ד"ה ולא) הקשו אותה קושיא ותירצו אותו תירוצ, ולא הזכירו את הירושלמי.

נזקי בור באדם וקרקע

פ"א ד"א [ג:]

וכתיב בבור והמת יהיה לו, תני רבי ישמעאל: יצאו קרקעות שאינן מיטלטלין, יצא אדם שאין לו הנייה (הנאה) במותו.

בבבלי לא דן כלל בנזקי בור בקרקע, ורש"י (י. ד"ה דש בנירו) כתב בפירוש שלא שייך בבור היזק קרקע (ואכן מראה הפנים דן כיצד שייך בכלל נזקי בור בקרקע, והביא שגם הרשב"א דן בזה). נזקי בור באדם ממועטים לבבלי מ"שור ולא אדם" (לקמן ג:), אך הירושלמי (לקמן פ"ה ה"ז [כו:]), ועיין מה שכתבנו שם) דורש "שור ולא כלים", ולכן אדם ממעט מ"והמת".

מקור אחר שאדם חייב על נזק באונס

פ"א ד"א [ג:]

והאש מלמדת על כולהן (כל נזקי גופו) שהוא חייב על האונסין.

בבבלי כו: לומד זאת מפצע תחת פצע, לחייב על האונס כרצון.

נזקים שנלמדים משני אבות – אינם בירושלמי

בבלי ו. • פ"א ד"א [ג:]

בבבלי ריבה מ"הצד השווה שבהן" נזקים שנלמדים משני אבות - אבנו סכינא ומשאו שהניחן בראש גגו, בור המתגלגל, פותקין ביבותיהן וכותלן ואילן שנפלו לרשות הרבים. ובירושלמי לא הובא.

גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק

בבלי ו:

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אדם שהזיק הקדש פטור

בבלי ז.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית

בבלי ח.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

חמישה שישבו על ספסל ונשבר

בבלי י:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"ה [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקורות שפחת נבילה דניזק

בבלי י: • פ"א ד"א [ג:]

וכשהזיק חב המזיק כו' - אמר רבי חנינה: מכה בהמה ישלמה ישלם פחתה, בר פדייה אמר: אם טרף יטרף יביאהו עד מקום הטריפה לא ישלם. אמר רבי נסא: צורכה להדא דרבי חנינה וצורכה להדא דבר פדייה (צריכותא:) אילו איתאמרת דרבי חנינה ולא איתאמרת דבר פדייה הייתי אומר להכשר נזקיה לא ישלם כלום לנזקי גופה ישלם

פחתה, הוי צורך הוא שיאמר דבר פדייה. או אילו איתאמרת דבר פדייה ולא איתאמרת דרבי חנינה הייתי אומר להכשר נזקיה ישלם פחתה לניזקי גופה ישלם את הכל, הוי צורך שיאמר דרבי חנינה וצורך שיאמר דרבי פדייה.
בבבלי הביא גם פסוק שלישי - והמת יהיה לו. וחילק שהפסוק "והמת" מלמד על פחת נבילה והפסוק "אם טרף" מלמד על טורח נבילה.

לא גרס "כשהזיק חב המזיק"
ורשות הניזק והמזיק בתשלומין.
בבבלי במשנה גרס: ורשות הניזק והמזיק, כשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ.

מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין
שמירת נזיקין כשמירת קניין (כשם שמעשה קניין מועיל לקניין כך הוא מועיל להתחייב בשמירת נזיקין).
בבבלי לא הובא.

שיעור בור להזיק
כמה שיעורין וכו' ולהזיק כל שהוא, סומכוס אומר: לעומקו שלשה לאורכו ורחבו ארבעה, רבי לעזר הקפר אומר: במלואו של נופל.
בבבלי לא כתב מהו שיעור בור להזיק. ים של שלמה (פ"ה סי' כד) כתב ששיעורו שלושה טפחים, והובא במראה הפנים כאן.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם עבדים כקרקע, כמטלטלין, או לא כשניהם
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שותפין חייבים בנזקין בחצר
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בחצר שאינה של שניהם
אית תניי תני חצר של שותפין חייבת (בשן ורגל) וחצר שאינה לשניהן פטורה, אית תניי תני אפילו חצר שאינה לשניהם חייבת.
בבבלי לכו"ע היא חייבת.

קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ה ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור נשים בנזיקין
ונשים בכלל הנזק וכו' - תני רבי ישמעאל: ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.
בבבלי הביא את מקור זה והוסיף עוד מקורות: איש או אשה כי יעשו מכל חטאת, והמית איש או אשה. וביאר את הצריכותא, ש"ואלה המשפטים" הוא לדיני ממונות,

"מכל חטאת" לדיני עונשין, "והמית" לדיני מיתה. ומהירושלמי משמע שלומד את כל הדינים הללו מאותו פסוק.

בבלי טו.

אשה פסולה לדרון

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ט [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי טז. • פ"א ה"ה [יז.]

יש שעה שצבוע קשה כארי

תני רבי מאיר אומר אף הצבוע. אמר רבי יוסי בי רבי אבין: לא אמר רבי מאיר אלא בצבוע זכר, שיש לו שעה שהוא קשה כארי.
בבבלי מובאים דברי רבי מאיר, אך לא דברי רבי יוסי בר אבין.

בבלי טז.

שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ג [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – כיצד הרגל

בבלי יז. • פ"ב ה"א [ז.]

מקור דין צרורות – אינו בירושלמי

ואין דרכה להתיז צרורות וכו'.

בבבלי הביא שמקור הדין שצרורות הם חצי נזק הוא הלכה למשה מסיני, והירושלמי לא הביא מה מקורו.

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ז.]

מחלוקת בצרורות ברשות הרבים

אם היה מונח ברשות הרבים (התזת הצרורות) הואיל וזה מונח ברשות וזו מהלכת ברשות פטור וכו', רבי לעזר אומר: כל דבר שהוא חוץ לגופה (צרורות) לא חלקו בו חכמים בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים לחצי כופר (ומשלם חצי כופר גם ברשות הרבים).
בבבלי סבר שרבי יוחנן מחייב, ודחה שגם הוא פוטר. וכן בדף ג: פשוט שפטור.

בבלי יח. • פ"ב ה"א [ז.]

מחלוקת האם יש העדאה לצרורות

מהו שתקבל העדאה בדבר שהוא חוץ לגופה (לצרורות)? רבי זעירא אמר מקבלת, רבי אילא אמר אינה מקבלת.
בבבלי היא בעיא של רבא אם יש העדאה לצרורות, ולא איפשיטא. רש"י (ד"ה אלא וד"ה אלא הא) הביא שני פירושים: שהספק בצרורות כדרכם, ושהספק בשינוי בצרורות.

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ח.]

התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י

רבי ירמיה בעי וכו': היתה טבלה מונחת ברשות הרבים דרסה עליה והתיזה והלכה ונשתברה ברשות היחיד - אחר מי את מהלך, אחר דריסתה או אחר שבירתה? אין תימר (אם תאמר) אדריסתה פטור, אשבירתה חייב (ונשאר בספק).
בבבלי הובאה שאלה דומה, ששאל רבי ירמיה מרבי זירא לגבי מבעטת ברשות הרבים והזיקה ברשות היחיד, והשיב לו שפטור, ולאחר מכן חזר בו ואמר שחייב. וחילקו גליון הש"ס על הירושלמי ומראה הפנים, שבשאלה בבבלי הדבר הניזק היה ברשות היחיד, ובירושלמי הטבלה עצמה נזרקה מרשות הרבים לרשות היחיד.

תקע בכלים ושברן

בבלי יח: פ"ב ה"ב [ט].

נפח (תרנגול תקע בקול) בכלים ושברן - משלם נזק שלם.

בבבלי תלה זאת במחלוקת סומכוס וחכמים.

גירסא הפוכה במחלוקת בבהמה שאכלה כסות ברה"ר בבלי כ. פ"ב ה"ג [ט].

כיצד השן מועדת לוכל (לאכול) את הראוי לה, הבהמה מועדת לוכל פירות או ירקות, אכלה כסות או כלים משלם חצי נזק, במה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות הרבים פטור ואם נהנית משלם מה שנהנית. ריש לקיש אמר על הראשונה הושבה (ה"ברשות הרבים פטורה" של המשנה הוא רק על הרישא - שאכלה פירות וירקות), רבי יוחנן אמר על כולה הושבה (גם על הסיפא - שאכלה כסות וכלים). מחלפה שיטתיה דריש לקיש תמן אמר ריש לקיש וכו' (ומתריץ).

בבבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר על הרישא וריש לקיש אמר שגם על הסיפא. ולבבלי לא קשה קושיית הירושלמי ש"מחלפה שיטתיה דריש לקיש"¹. אמנם גליון הש"ס על הירושלמי הפך את גירסת הירושלמי והגיה כבבלי.

שאיח יוכת שער – אינו בירושלמי

בבלי כא.

עיין מה שכתבנו בבבא מציעא פ"ה ה"ב [כ].

החזירה ראשה ואכלה חייב

בבלי כא. פ"ב ה"ד [ט].

רב אמר עקמה צוארה ואכלה משלם מה שהזיקה.

בבבלי גם כן רב מחייב, אך הוסיף ששמואל חולק ופוטור.

מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס בבלי כא: פ"ב ה"ה [י].

אית תניי תני שקפצו (פני משה: אבל אם נפלו - הוא תחילתו בפשיעה וסופו באונס ופטור) אית תניי תני שנפלו (פני משה: וחייב אע"פ שתחילתו בפשיעה וסופו באונס). אמר רבי יוחנן: כיני מתניתא (פירוש המשנה הוא) שקפצו, נפלו לא בדא (אך לא מדובר כשקפצו).

בבבלי כאן (ובעוד מקומות) נחלקו בדיון תחילתו בפשיעה וסופו באונס, ובירושלמי לא דן בזה בפירוש. והאחרונים נחלקו בדעת הירושלמי האם תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור או חייב (נועם ירושלמי: חייב. שערי ירושלים: פטור. הביאם ודן בזה יפה עיניים בבא קמא נו.), ולפני משה כאן גם לירושלמי היא מחלוקת².

מחלוקת אם אישור רק משום חיציו או משום ממונו בבלי כב. פ"ב ה"ה [י].

ריש לקיש אמר במצית את האור על כל שיבולת ושיבולת (אישור משום ממונו), רבי יוחנן אמר נעשה כזורק את החץ ממקום למקום (אישור משום חיציו).

¹ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

² לפי הפני משה, שגם בירושלמי נחלקו בזה, אלא שהירושלמי לא נוקט בפירוש את הלשון "תחילתו בפשיעה וסופו באונס" אלא "שקפצו" ו"שנפלו", הוא כדרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.

בבבלי גם כן הובאה מחלוקתם, ולמסקנתו הדעה שאישו משום חיציו סוברת שהיא גם משום ממונו.³

שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד
פ"ב ה"ו [יא:]
הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

היה ישן ובא חבירו וישן אצלו
בבלי כו. • פ"ב ה"ח [יא:]
מתניתא בשהיו שניהם ישינים, אבל אם היה אחד מהן ישן ובא חבירו לישן אצלו - זה שבא לישן אצלו הוא המועד (ולכן אם יזיק חייב, ואם חבירו יזיקו פטור).
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד. ד"ה כיון) הביאו את הירושלמי.

מקור אחר שאדם חייב על נזק באונס
בבלי כו:
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – המניח

אסור להציל עצמו בממון חבירו לאחר שבא ההיזק
פ"ג ה"א [יב:]
ראה אמת המים שוטפת ובאה לתוך שדהו - עד שלא נכנסו המים לתוך שדהו רשאי לפנותן למקום אחר, משנכנסו אין רשאי לפנותן למקום אחר. אהן כריסו ארגירא (פקיד הממונה לגבות מס) - עד דלא ייתי אהן כריסו ארגירא שרי מימר פלן עביד עיבידתי פלן עביד עיבידתי (פלוני עושה מלאכות ומשתכר הרבה, וכך יפטור עצמו מלשלם את המס), מן דייתני אהן כריסו ארגירא אסור. הדין אכסניי פרכא (רומאים שבאו לגבות מס) - עד דלא ייתון רומאי שרי מיחשדוניה (מותר לשחדם, וכך יפטור עצמו ויתרבה המס על שאר אנשי העיר), מן דייתון רומאי אסיר.
בבבלי לא הובא חילוק זה. הדין שאסור להציל עצמו בממון חבירו הובא בבבא קמא קיז:

אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע
בבלי כז:
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ה ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעורי בושת על מיני מכות
בבלי כז:
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ח ה"ו [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אל תגנוב את שלך מהגנב
בבלי כז:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ג [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשת שליח בי"ד או אשת האיש השני ששלחה ידה
בבלי כח.
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ח ה"ג [לה:], ועיין מה שכתבנו שם.

³ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

הניח אבן ברה"ר והזיקה ברה"י
הניח אבנו ברשות הרבים ובאת הרוח והפריחתה לרשות היחיד ובא אחר ונתקל בה מהו שיהא חייב בנזקו? הניח אבנו ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בה והתזזה לרשות היחיד ובא אחר ונתקל בה מהו שיהא חייב בנזקו? (ונשאר בספק על שתי הבעיות).
בבבלי בעיות אלה לא הובאו.

יהושע התנה שיניחו אבניהם ברה"ר
מודין חכמים לרבי יודן במניח אבנו ומשואו (משאו) ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בהן פטור, שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ.
בבבלי לא הובא כלל, גם לא לקמן פא. בסוגיית תנאי יהושע.

המצניע את הקוץ בכותל חייב
המצניע את הקוץ ואת הזכוכית לתוך כותלו של חברו ובא בעל הכותל וסותרו והוזק בהן אחר חייב (המצניע).
בבבלי חילק שהמצניע חייב דווקא בכותל רעוע.

החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב
הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ה ה"ו [כה.], ועיין מה שכתבנו שם.

קניין הפיכה וגרירה
המטלטלין ניקנין בהפיכה, אלא המטלטלין מהו שיקנו בגרירה? אמר רבי בון בר חייא: נראין דברים בעמודין ובעורות קשין (נקנים בגרירה משום שהם כבדים ואין דרכן להגביה), אבל בעורות רכין לא קנה עד שיגביה.
בבבלי כתב "כשהפכה", אך לא מפורש קניין זה. ותוס' (ד"ה אלא) כתב שרק כאן נקנה בהפיכה (משום שהוא הפקר, או משום שהוא בכליו, או משום שהוא בידו)⁴.

קלב"מ בגניבה הראשונה בבן סורר
בן סורר ומורה מהו שיהא חייב בתשלומי כפל בגניבה הראשונה, או מאחר שהוא בהתריית מיתה יהא פטור (שהרי בן סורר ומורה חייב מיתה רק אם גנב קודם גניבה ראשונה והתחייב מלקות)?
בבבלי לא הובא.

יו"כ שחל בשבת, מחלוקת אם חייב שתיים או אחת
מניין ליום הכיפורים שחל להיות בשבת ושגג ועשה מלאכה מניין שחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו, תלמוד לומר שבת היא יום הכיפורים הוא, דברי רבי עקיבה. רבי ישמעאל אומר: אין חייב אלא אחת.
בבבלי חולין קא: הדעות הן: רבי יוסי הגלילי מחייב שתיים ורבי עקיבא מחייב אחת.⁵

⁴ מצאנו כמה קניינים שהוזכרו בירושלמי ואינם בבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יב.
⁵ מעין זה, בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

מותר להוציא את זבלו לרה"ר ע"מ לפנותו מיד
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"י ה"ה [לז], ועיין מה שכתבנו שם.

האם על סוכה שהזיקה יש דין "רשות מצוה"
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ו ה"ח [ל], ועיין מה שכתבנו שם.

לר"י בע"ש פטור מלהטיף משום רשות מצוה
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ה ה"ד [יז], ועיין מה שכתבנו שם.

קדימה במרחץ ובבית הכיסא
הנכנס למרחץ נותן כבוד ליוצא (משום שהיוצא עיף מהרחיצה), והיוצא מבית הכסא נותן כבוד לנכנס (משום שאסור להשהות נקביו).
בבבלי לא הובא.

חמישה שישבו על ספסל ונשבר
חמשה שישבו על ספסל אחד ובא אחר וישב בו ונשבר (שאותו אדם היה כבד ביותר) - הוא משלם על ידי כולן (הוא חייב והשאר פטורים), ואם מחמת כולן נשבר (שכולם גרמו להיזק) - כולן חייבין.
בבבלי י: גם כן הביא זאת, והוסיף להקשות מדוע האחרון חייב, והעמיד שלא ישב על הספסל כלל אלא רק סמך עליו, ונשבר מיד כשהוא סמך⁶.

יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה
הוא יוסי הבבלי, הוא יוסי בן יהודה, הוא יוסי קטנתה.
בבבלי פסחים ק"ג: הגירסא היא: הוא יוסף איש הוצל, הוא יוסף הבבלי, הוא איסי בן גור אריה, הוא איסי בן יהודה, הוא איסי בן גמליאל, הוא איסי בן מהללאל, ומה שמו איסי בן עקביה שמו.

קטונתא – תמציתן של צדיקים וחסידים
הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם בסוטה פ"ט ה"טז [מו], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד הזורק אבן אינו מזיד
הירושלמי דן בזה במכות פ"ב ה"ג [ה], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בפועל שנכנס וניזק, וחילוק אם ראהו
נכנס פועל לתבוע שכרו ונתזה הבקעת והזיקתו חייב, ואם מת אינו גולה. והתני רבי חייה פטור! לא פליגי, מה דמר (שאמר) רבי יוסי בשראהו, ומה דמר רבי חייה בשלא ראהו. אם בשלא ראהו כיון שאמר לו היכנס חייב, והתני רבי חייה פטור! כיון שאמר לו הכנס צריך לשמור עצמו. ואית דבעי מימר כיון שאמר לו היכנס נעשית כחצר השותפין.

⁶ דומה לכך שבמקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי האריך בזה, אך לא הביא בזה מחלוקת, ולא חילק אם ראהו או לא, ותוס' (ד"ה זה וד"ה חייב) דן בזה והביא את הירושלמי. כמו כן הבבלי לא הביא שאמר לא "היכנס" אלא שאמר לו "איך" (כו).

חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור מתשלומין
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ט ה"ד [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

סומכוס מודה בברי וברי
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ח ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – שור שנגח ד' וה'

מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין
הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"א ה"ב [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטילו לכיס חולקים בשווה
הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא קל) גם בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטילו לכיס ונגנבו – חילוק בין סלעים גדולים לאבנים קטנות
שלשה שהטילו לכיס ונגנבו כך הן חולקין (ע"פ המעות את מה שנשאר לאחר הגניבה). והתני באילו אבנים ונגנבו מחצה לזה ומחצה לזה! אמר רבי שמי: סלעים גסות הן (ואי אפשר לבוללן) ולית ידע אי מן הדין נסב אי מן הדין נסב - מספק מחצה לזה ומחצה לזה. אבל (מעות הן כמו) אבנים דקות הן ואיפשר לבולל לצאת ידי כולן - כל אחד ואחד נוטל לפי כיסו.
בבבלי לא הובא.

מועד לאדם אינו מועד לבהמה
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

מועד לגוי הוא מועד לישראל
בבלי מא. • פ"ד ה"ב [יט:]
מכיון שהרג אדם אחד אינו מועד? (בתמיהה, שהרי דינו כמועד וסוקלים אותו לאחר הנגיחה הראשונה). רב אמר בשהרג שלשה גוים (ובהמשך הביא תירוצים נוספים).
בבבלי גם כן תירץ כך, אך דחה שמועד לגויים אינו מועד לישראל⁷.

⁷ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד
בבלי לו. • פ"ד ה"ב [יט:]
שאם יצא ביום הראשון ונגח שוורים, בשיני (בשני) ונגח כלבים, בשלישי ונגח חזירים -
על ידי שלשה מנין לשלשה ימים מהו שיעשה שור מועד? (ונשאר בספק).
בבבלי פשוט שנעשה מועד לכל.

השור נוגח בשבת כי לבושים בבגדים מכובדים
בבלי לו. • פ"ד ה"ב [יט:]
הוינן סברין מימר מאי טעמא דרבי יודה (שמועד לשבתות אינו מועד לחול), מכיון דו (שהוא,
השור) חמי לון לבישין נקיין עוד הוא משנה דעתיה (רואה אותם לבושים במלבושים נקיים
ומכובדים ואינו רגיל בזה ואינו מכירם משתגע ונוגח).
בבבלי לא הובאה סברת רבי יהודה, אך תוס' (ד"ה הרי) הביאו את הירושלמי.

אדם שהזיק הקדש פטור
בבלי לו:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

טענות הגויים נגד התורה, חילול השם
בבלי לח. • פ"ד ה"ג [יט:]
מעשה ששילח המלכות שני איסרטיטות (פקידים) ללמוד תורה מרבן גמליאל ולמדו
ממנו מקרא משנה תלמוד הלכות ואגדות. ובסוף אמרו לו: כל תורתכם נאה ומשובחת
חוץ משני דברים הללו, שאתם אומרים בת ישראל לא תילד לנכרית אבל נכרית
מייילדת לבת ישראל, בת ישראל לא תניק בנה של נכרית אבל נכרית מניקה לבת
ישראל ברשותה, גזילו של ישראל אסור ושל נכרי מותר. באותה שעה גזר רבן גמליאל
על גזילות נכרי שיהא אסור מפני חילול השם. (עוד מטענות האיסרטיטות נגד התורה): שור
של ישראל שנגח לשור של נכרי פטור כו'. בדבר הזה אין אנו מודיעין למלכות. אפילו
כן לא מטון לסולמיה דצור עד דשכחון כולן (ששכחו את כל טענותיהם).
בבבלי טענו רק על שור של ישראל שנגח שור של כנעני. איסור גזל נכרי אינו בבבלי
כאן, אך לקמן (קיג:) מובא שבמקום חילול השם אפילו אבידתו אסורה. כמו כן בבבלי
לא מוזכר ששכחו את טענותיהם.

ל' מצוות שיקבלו בני נח
בבלי לח.
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"א [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שאין מעמידים אפטרופוס ליתומים
בבלי לט. • פ"ד ה"ד [כ.]
אמר רבי יוחנן: בתחילה אין ממנין אפטרופין על מנת לחוב להן אלא לזכות להן, ואם
חבו חבו. רבי יוסי בן חנינה אמר: בין בתחילה בין בסוף אין ממנין אפטרופין על
היתומין לא לזכות ולא לחובה. מתניתא פליגא על דרבי יוסי בן חנינה - מעמידין להן
אפטרופין ומעידין להן בפני אפטרופין! אמר ליה: שנייא היא בשור שלא יצא ויזיק
(משום תקנת העולם).
בבבלי לא הובאה הדעה שאין מעמידים אפטרופוס כלל.

לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס
בבלי מ.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"י [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

את ה' אלקיך תירא – לרבות את התורה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

עד אחד לא מחייב שבועה על קנס
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ו ה"א [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

סברא אחרת שאפוטרופוס שמינהו האב ישבע
הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"ד [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם משלם את שווי העבד
בבלי מב: • פ"ד ה"ה [כב:]
ובעל השור נקי - נקי מדמי עבד וכו'. רבי חייה בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") ורבי שמואל בר רב יצחק, חד אמר: לא תהא תוספת יתירה על העיקר (ופטור גם משווי העבד), וחרנה (והאחר) אמר: משלם לו כל נזקו (אע"פ שפטור מהשלושים, את שווי העבד כן משלם).
בבבלי לא הובאה מחלוקת זו, ותוס' (ד"ה נקי) הביאו מדעתם את שני הפירושים הללו, ולא הזכירו את הירושלמי.

אין הולכים בממוזן אחר הרוב לכו"ע
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בבבא קמא פ"ה ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בדיון יאוש והפקר בטעות
פ"ד ה"ח [כב:]
שור שהיה יוצא ליסקל ונמצאו עידיו זוממין, רבי יוחנן אמר: כל הקודם בו זכה (משום שהוא הפקר), ריש לקיש אמר: ייאוש (ובסנהדרין פ"ו ה"ב [כז:] הגירסא: הפקר טעות הוא) טעות הוא (ואינו הפקר). וכן עבד היוצא ליהרג ונמצאו עידיו זוממין, רבי יוחנן אמר: זכה עצמו (קנה את עצמו מההפקר), ריש לקיש אמר: ייאוש טעות הוא (ואינו הפקר).
בבבלי כריתות כד. מובאת רק דעת רבי יוחנן, והלשון היא "הפקר" ולא "יאוש".

האם שמירת השור כשומר חנם או כשומר שכר
בבלי מה: • פ"ד ה"ט [כג:]
דברי רבי מאיר שמירת נזקין כשמירת שומר חנם, דברי רבי יודן שמירת נזקין כשומר שכר.
בבבלי הלשון היא "שמירה פחותה" ו"שמירה מעולה"⁸.

האם שמירה פחותה פוטרת בשור
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ו ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ה – שור שנגח את הפרה

האם המשנה "שור שנגח את הפרה" כסומכוס
בבלי מו. • פ"ה ה"א [כג:]
וכי כל הפרות מפילות וכו'.

⁸ קשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים (שמירת נזקין לדיני שומרים). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

בבבלי הביא שהמשנה רק כסומכוס שאמר ממון המוטל בספק חולקין, והירושלמי לא הזכיר זאת (ובדומה לזה בירושלמי בבא מציעא פ"ח ה"ד [ל:]: המשנה לא כסומכוס, ולבבלי שם ק. היא כן כסומכוס, ועיין מה שכתבנו שם).

אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע
 זאת אומרת שלא הילכו במידת הדין בממון אחר הרוב, אלא במיעוט.
בבבלי היא מחלוקת רב ושמואל לגבי המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן. אמנם גם בירושלמי (בבא קמא פ"ד ה"ו [כב:]) מובאת מחלוקת זאת של רב ושמואל, אך לא מפורש שטעמו של רב הוא שהולכים בממון אחר הרוב. ואכן היפה עיניים (בבא קמא כז: ד"ה קמ"ל) כתב שלירושלמי לכו"ע אין הולכים בממון אחר הרוב, וטעמו של רב הוא משום שגם אם מכרו לשחיטה - אין דרך לשוחטו מיד. וכן בירושלמי כתובות (פ"ב ה"א [ט.]), ועיין מה שכתבנו שם) הוכיח ממשנה שאין הולכים בממון אחר הרוב ("זאת אומרת שלא הילכו למידת הדין ולממון אחר הרוב"), ומשמע שהוא לכו"ע, והבבלי שם (זו). גם כן הביא ראיה זו ודחאה⁹ (יתכן שקשור לכך שלדעת הבבלי (כאן) דין המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מסברא, ולכן שייך שרוב יוציא ממנו, אך לירושלמי (סנהדרין פ"ג ה"ח [יז:]), ועיין מה שכתבנו שם) נלמד מפסוק, ולכן גם רוב לא יוציא ממנו). אך מראה הפנים כאן כתב שגם לירושלמי נחלקו רב ושמואל האם הולכים בממון אחר הרוב, והסוגיא כאן היא רק לשמואל.

המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ח [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פירוש "חצי נזק מהפרה ורביע מהוולד"
 משלם חצי נזק מן הפרה, ובעל הוולדות עולה לבעל הפרה רביע (מדובר שהפרה והוולד של שני בני אדם, ולכן בעל הפרה משלם לבעל השור (הניזק) חצי נזק ובעל הוולד משלם לבעל הפרה רביע).
בבבלי היא מחלוקת אמוראים, לאביי הפרה והוולד של שני בני אדם, וחצי נזק הוא אחד מארבעה ורביע נזק הוא אחד משמונה. ולרבא הם של אדם אחד, ואם איתא לפרה משלם ממנה חצי נזק, ואם ליתא לפרה משלם מהוולד רביע. והירושלמי חולק על שתי הדעות הללו.

פרה שנגחה, אחד בעלים על רגלה ואחד על השאר
 כן אני אומר (פרה ששניים שותפין בה) רגלה של אדם א' כולה (וכל שאר הפרה) של אדם א' (ונגחה) - זה נותן מחצה וזה נותן מחצה? (בתמיהה, הרי פשוט שבעל הרגל משלם פחות, ומדוע בעל הוולד צריך לשלם כמו בעל הפרה).
בבבלי לא הקשה זאת, אך תוס' (ד"ה ורביע) הקשה זאת ולא הביא את הירושלמי.

האם השור שנגח את הפרה הוא מועד
 במועד היא מתניתא (המפרשים הקשו על זה שהרי פשט המשנה הוא בתם. הפני משה הגיה "בעומד", וגליון הש"ס על הירושלמי יישב את הגירסא "במועד").
בבבלי פשוט שמדובר בתם.

⁹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה
הקרן פטורה בחצר שאינה של שניהם.
בבבלי לעיל יד. חייבת.

מחלוקת רבי וחכמים בהתחייבות לשמור – רק בחצר בבלי מז: • פ"ה ה"ד [כד].
הכל מודין בבית שהוא אומר לו הכנס ואני משמרו (כשאמר לו "היכנס לבית" התכוון להתחייב בשמירתו). הכל מודין בשדה שאומר לו הכניסהו ושומרהו (ואינני מתחייב בשמירתו). מה פליגין בחצר - רבי אומר חצר כשדה, וחכמים אומרים חצר כבית.
בבבלי לא חילק בין בית שדה וחצר, ובפשטות בשלושתם נחלקו.

בגדיש שיש בו מנעול רבי מודה פ"ה ה"ד [כד].
הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ו ה"ג [כח], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "אמינא כי ניום ושכיב" – אינה בירושלמי בבלי מז:
עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"י [יד].

האומר שפחה ולדנית אני מוכר לך פ"ה ה"ה [כד]:
האומר לחבירו שפחה וולדנית אני מוכר לך - בניה משביחין אותה (יכול למכור לו מבכרת, שגם היא משובחת), רבן שמעון בן גמליאל אומר: קוטיזמי היא זו (לא ימכור לו מבכרת, משום שהיא מסוכנת למות).
בבבלי לא הובא.

אינו זוכה בדמי ולדות מביאת איסור בבלי מט: • פ"ה ה"ה [כד]:
רבי עוקבא שאל: בא על אמו, בא על אחותו - אף הוא בעל הריון הוא (וזוכה בדמי ולדות)? תלמוד לומר בעל, את שראוי ליקרות בעל, יצאו אילו שאינן ראויין להיות בעל.
בבבלי לא הובא.

חבל בשן ועין של שפחה פ"ה ה"ה [כד]:
עוברין אין יוצאין בשן ועין של אימן.
בבבלי לא הובא.

דעה שצריך פסוק אחד לנזקי בור ואחד למיתה בבלי נ: • פ"ה ה"ו [כה].
כתיב כי יפתח איש בור וכי יכרה איש בור - אחד בור לנזקין ואחד בור למיתה, אמר רבי יצחק: אחד בור של מיתה ואחר בור לנזקין שניהן ממקרא אחד נתרבו.
בבבלי משמע שאין בזה מחלוקת, ושניהם נלמדו מפסוק אחד (שבבבלי דורש את הכפילות של כי יפתח וכי יכרה לדרשות אחרות), ותוס' (ג. סוף ד"ה לא) הביאו את הירושלמי.

החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב בבלי נ: • פ"ה ה"ו [כה].
תפתר כרבי יוסי בי רבי יהודה דאמר שלשה דברים (יפה עיניים הגיה: טפחים) שהן סמוכין לרשות כרשות (החופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב).
בבבלי גם כן הביא את דברי רבי יוסי ברבי יהודה, אך הוסיף שתנא קמא פוטר. וחילק אם הוא חופר לאושין.

האומר הקב"ה ותרן

בבלי נ.

הירושלמי דן בזה בביצה פ"ג ה"ח [טז.], ועיין מה שכתבנו שם.

תל ברשות הרבים

בבלי נ: • פ"ה ה"ז [כה.].

רבי מנא בעי מהו שיעשה את העומק כגובה (האם דינו של תל ברשות הרבים כדין בור)? (ונשאר בספק).

בבבלי היא מחלוקת רב ושמואל, האם בור שחייבה עליו תורה רק להבלו או גם לחבטו.

גובה הסקילה חמש קומות

בבלי נא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ו ה"ה [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדרעתו

בבלי נא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ו ה"ה [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

גדר בעלות בשותפין וברירה

בבלי נא:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"א [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

נותנים לבעל הבור שהות לכרות ארזים מהלבנון

פ"ה ה"ז [כה.].

נותנין לו שהות לכרות ארזים מן הלבנון (לכסות את בורו), אית בה לחומרא אית בה לקולא - פעמים שסמוכין ללבנון (ונותנים לו זמן מועט) פעמים שרחוקין ללבנון. **בבבלי** לא הובא.

קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח

בבלי נב.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [יד.], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור כיסוי הראוי לבור

בבלי נב. • פ"ה ה"ז [כה.].

כיסהו כראוי - עד היכן כיסהו? ייבא כיי דתנינן (כמו שלמדנו) תמן כדי שתהא עגלה מהלכת טעונה אבנים. **בבבלי** לא הובא מהו שיעור כראוי, אך דן בכיסוי הראוי לשורים ולגמלים.

נפל לבור מקול הכרייה

בבלי נב: • פ"ה ה"ז [כה.].

לתוכו (נפל לתוך הבור) - בין שלפניו בין שלאחריו פטור, חוצה לו - לפניו פטור לאחריו חייב (פני משה השאיר את גירסת הספרים, אך רידב"ז הפך את הגירסא: לתוכו בין שלפניו בין שלאחריו חייב, חוצה לו לפניו חייב לאחריו פטור). **בבבלי** רב מחלק שלפניו חייב ולאחריו פטור ושניהם בתוך הבור, ושמואל מחלק שבתוכו חייב ובחוץ פטור.

דרשה "שור ולא כלים"

בבלי נג: • פ"ה ה"ז [כו.].

ונפל שמה שור או חמור - "שור" ולא שור בכליו, "חמור" ולא חמור בכליו. **בבבלי** הדרשה "שור ולא אדם, חמור ולא כלים" (ועיין מה שכתבנו לעיל פ"א ה"א [ג.]. שהירושלמי ממעט אדם מ"זהמת").

בבלי נג:

נזקי בור באדם וקרקע

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"א ה"א [ג], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נד:

ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ו ה"ה [כח], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נה: • פ"ה ה"ח [כו].

אווז ואווז הים הם כלאיים

שמואל אמר: אווז ים עם אווז יישוב כלאים זה בזה. אמר רבי יוסי: מתניתא לא אמרה כן, אלא שור עם שור בר חמור עם חמור בר כלאים זה בזה (פני משה וגליון הש"ס על הירושלמי דנו באריכות מהי קושיית רבי יוסי על שמואל). ריש לקיש אמר: משנה שלימה שנה רבי וכן חיה ועוף כיוצא בהן (פני משה וגליון הש"ס על הירושלמי פירשו שריש לקיש מתרץ את שמואל, אך הרידב"ז פירש שריש לקיש הוא מימרא נפרדת, ושמואל נדחה).

בבבלי אמר שמואל שאווז ואווז הבר הם כלאיים זה בזה, ולא הקשו עליו.**פרק ו – הכונס**

בבלי נה: • פ"ו ה"א [כו].

האם שמירה פחותה פוטרת בשור

ריש לקיש אמר: במחלוקת (משנתינו שפטור בשמירה פחותה היא רק לרבי יהודה שפוטרי במועד), רבי לעזר אמר: דברי הכל היא (אפילו לרבי מאיר). ואית דאמרין: דרבי ליעזר בן יעקב היא דאמר בין כך ובין כך (גם תם וגם מועד) פטור (בשמירה פחותה). **בבבלי** הביא את שתי הדעות הראשונות, אך לא הביא את הדעה השלישית שהמשנה כראב"י.

בבלי נה: • פ"ו ה"א [כו].

גרמא – אינו בירושלמי, הלשון "אין השמים מוחלים"

תני רבי יהושע אומר: ארבעה אין חייבים לשלם מן הדין ואין השמים מוחלין להן עד שישלמו וכו'.

בבבלי הובאה אותה ברייתא, ופירש רש"י (ד"ה פטור מדיני אדם) שהטעם שפטור הוא שגרמא בנזקין פטור, וכן מפורש לקמן ס. (וכן משמע בבבא בתרא כב:). ומוכח כאן שגם הירושלמי סובר שפטור, אמנם בירושלמי המושג "גרמא בנזקין" לא הובא כלל¹⁰. כמו כן בבבלי הלשון: פטורים מדיני אדם וחייבים בדיני שמים.

בבלי נו:

מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"ה [י], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי נו: • פ"ו ה"ב [כו].

מחלוקת ברועה שמסר לרועה

תני: רועה שמסר צאנו לרועה הראשון חייב והשני פטור, רב וריש לקיש תריהון אמרין: מכיון שמסרה לבן דעת פטור (הראשון).

¹⁰ בבבלי מוזכרים מושגי גרמא, והירושלמי לא משתמש בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עח.

בבבלי יש רק את הדעה שמותר לרועה למסור לברזיליה, ולמסור לאדם אחר אסור מדין שומר שמסר לשומר. ובבבא מציעא לו. נחלקו בדין שומר שמסר לשומר.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

לסטים מזויין הוא גזלן
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת אם מיטב של המזיק או הניזק
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בגדיש שיש בו מנעול רבי מודה
גדישין בשדה ככלים בבית (למה רבי מודה שלא צריך לקבל עליו בפירוש לשמור)? אמר רבי יוסי בי רבי בון: תיפתר בההיא דאית ליה מסגר (גדיש שיש בו מנעול, וסבר שבהמתו לא תיכנס לשם).
בבבלי תירץ שמדובר בשומר הגרנות, שכאשר אמר לו להיכנס סבר שישמור עליו.

גחלת ושלחבת של הפקר
חזקיה אמר בשמסר לו גחלת אבל מסר לו שלחבת חייב, אמר רבי יוחנן היא גחלת היא שלחבת (בשניהם פטור). וקשיא על דעתיה דחזקיה, אילו מי שראה גחלתו של חברו מגלגלת והולכת ואין כולה אותה (אינו מכבה אותה), שמא אינו פטור (ואם כן בגחלת פשיטא שפטור, ובשלחבת מדוע חייב)? אמרי: תיפתר בשמסר לו גחלת הפקר אי נמי שלחבת הפקר ולית שמע מינה כלום (בגחלת של אחר באמת בעל הגחלת חייב, אך מדובר בשל הפקר ולכן המוסר חייב).

בבבלי מובאת מחלוקתם של חזקיה ורבי יוחנן, אך לא הקשו קושיא זו, ואין חילוק בין הפקר לשל אדם אחר.

חילוק בין רוח מצויה לשאינה מצויה
תמן אמרי ברוח של אונסין (רוח שאינה מצויה) היא מתניתא (המשנה), אבל ברוח שהעולם מתנהג בו (רוח מצויה) חייב. רבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין: אפילו רוח שהעולם מתנהג בו פטור, שפעמים בא (הרוח) פעמים לא בא.
בבבלי לא הובא.

ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש
מה קוצים מיוחדין שדרכן לידלק, אף אין לי אלא דברים שדרכן לידלק, תלמוד לומר גדיש. אי מה גדיש מיוחד שתלוש מן הקרקע, אף אין לי אלא דבר שתלוש מן הקרקע, תלמוד לומר קמה. או מה אילו ואילו מיוחדין שדרכן לידלק, אף אין לי אלא דבר שדרכו לידלק, ליחכה נירו סיפספה אבניו מניין? תלמוד לומר או השדה. ויאמר קוצים קמה שדה ואל יאמר גדיש! על דעתיה דרבי יודן ניחא דאמר משלם כל מה שבתוכו (מהמילה גדיש לומדים שמשלם גם על טמון), ועל דעתיה דרבנן (רבנן) דאמר אינו משלם אלא

גדיש חטים וגדיש שעורים - לאי זה דבר נאמר שדה ולאי זה דבר נאמר גדיש? (ונשאר בקושיא).

בבבלי הצריכותא (לקוצים גדיש קמה ושדה) שונה: קוצים - משום ששכיח בהם אש, גדיש - משום שהוא הפסד מרובה וכו' (ותוס' ד"ה לרבות) הביא את הירושלמי. כמו כן בבבלי רבי יהודה לא צריך פסוק לחייב טמון, אלא חכמים צריכים את הפסוק "קמה" לפטור טמון (שמסברא לולי הפסוק היה חייב). ובבבלי לא נשאר בקושיא על חכמים, ובכלל בבבלי נד. הסיק שיש רק שתי מילים בתורה שנשארו עליהן בקושיא - חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבידה (ותוס' שם ד"ה חמור) הזכיר גם את המילה "גם" לבית הלל).

אגדות על מלאך המוות – אינן בירושלמי
בבבלי הביא אגדות על מלאך המוות - מתי מהלך באמצע הדרך ומתי בצידה, הוא מפקיד את כליו בבית הכנסת, כלבים בוכים הם סימן שהוא בא לעיר וכלבים שוחקים הם סימן שאלהו בא לעיר. ובירושלמי לא הובאו¹¹.

דוד עסק בניסוך מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק
 בירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"ה [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ריבוי ומיעוט טמון באש ובשכחה
 מחלפה שיטת רבי יודן (רבי יהודה), תמן (בדיני שכחה) הוא אומר פרט לטמון והכא (באש) הוא אומר לרבות הטמון וכו'. מחלפה שיטת רבנין (רבנן), תמן אמרין לרבות טמון וכא (וכאן) אמרין פרט לתמון! (ומתרץ שיש חילוק בלשונות הפסוקים).
בבבלי אין את הקושיות והתירושים הללו.

נשבע ונוטל בפיקדון טמון
 חד בר נש אפקד גבי חבריה חד שק צריך (שק סגור) ואירעו אונס, אהן (השומר) אמר סיגין הוה מלא (דברים זולים), ואהן (המפקיד) הוה אמר מטקסין הוה מלא (בגדי משי יקרים) - הרי זה נשבע ונוטל.
בבבלי לא הובא, והר"ף דן במעשה זה.

טען שהפקיד חפצים יקרים, שינוי פסק באמצע המעשה
 בבבלי סב. • פ"ו ה"ז [כט:]
 רבי יוחנן בעי: מהו שיטענו לו דבר שאין ראויין לו (האם המפקיד יכול לטעון שהפקיד אצל השומר חפץ יקר כשאינו רגיל בחפצים כאלה)? נישמענה מן הדא (שהיא מחלוקת רבי ישמעאל ברבי יוסי ורבי חייא): דאריסיה דבר זיזא (כך שמו) אפקד (הפקיד) גבי חד בר נש ליטרא דהב (זהב). מית בר זיזא ומית אריסיה דבר זיזא. אתא עובדא קומי רבי ישמעאל בי רבי יוסי (לדון האם הזהב היה שייך לבר זיזא או לאריס שלו). אמר: מאן הוא דלא ידע דכל מאי דאית לאריסיה דבר זיזא לבר זיזא אינון? (בתמיה, שפשוט שהזהב היה של בר זיזא, שלאריס אין דברים יקרים כאלה), יתייהבון לבנוי (לבנוי) דבר זיזא. הוון לבר זיזא בנין רברבין ובנין דקיקין (בנים גדולים וקטנים). אמר (רבי ישמעאל ברבי יוסי): יסבון רברביא פלגא, וכד רבו דקיקא - יסבון פלגא (יקחו הגדולים את חלקם, וכאשר יגדלו הקטנים יקבלו גם הם את חלקם). דמך (מת) רבי

¹¹ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

ישמעאל בי רבי יוסי. אתא עובדא קומי (לפני) רבי חייה, אמר: אין (אם) מן הדא לית שמע מינה כלום (הסברא שלאריס אין חפצים יקרים אינה נכונה), יתייהבון לבנוי דאריסא. אמר ליה מריה דפיקדונא (השומר): כבר יהבית פלגא (לבנוי הגדולים של בר זיזא). אמר ליה (רבי חייה): מה שנתתה - על פי בית דין נתתה (וישאר בידם), ומה שאתה נותן - על פי בית דין אתה נותן (לבני האריס). מהו דיימרון בנוי דאריסיה דבר זיזא לבנוי דבר זיזא יבון לון מה דנסתון (שהרי ע"פ רבי חייה הזהב מגיע לנו)? יכלין מימר לון מה שנעשה על פי בית דין נעשה. מהו דיימרון דקיקייה לרברבייה (בנוי הקטנים של בר זיזא לבנוי הגדולים) ניפלוג עימכון? יכלין מימר לון: מציאה מצאנו, אמר רבי יצחק: לית בין רברבייה לדקיקייה אלא כמי שניתן להן מתנה (חצי הזהב ישאר אצל הבנים הגדולים, שהם יכולים לומר שהוא כמציאה שמצאו וכמתנה שקיבלו).

בבבלי שאל שאלה דומה לגבי ניזק שטוען שהיה בבירה כסא דכספא, והשיב שאם אינו רגיל בחפצים כאלה אינו נאמן לטעון שהיו שם. והמעשה בבר זיזא לא הובא בבבלי.

האם על סוכה שהזיקה יש דין "רשות מצוה" בבלי סב: • פ"ז ה"ח [ל:]
תני רבי יודן: בנר חנוכה פטור מפני שהוא רשות, וחכמים אומרים: בין כך ובין כך חייב, כגון אילו שהן עושין סוכות בפיתחי חנויותיהם בחג מפני שהוא רשות ובא אחר והוזק בהן חייב (רשב"א: בסוכות אפילו ר"י מודה שחייב. מראה הפנים: משמע שהוא רק לחכמים, אך ר"י פוטר גם בסוכות).

בבבלי לא מפורשת דעת חכמים, ולא דן בסוכות¹² (לשון "רשות מצוה" הובאה גם בבבלי ל.).

נר חנוכה למעלה מעשרה – אינו בירושלמי בבלי סב: • פ"ז ה"ח [ל:]
תני רבי יודן: בנר חנוכה פטור מפני שהוא רשות.
בבבלי רצה להוכיח מכאן שמצוה להניח את נר חנוכה בתוך עשרה טפחים, ודחה שאין מכאן ראיה. ובירושלמי לא דן בנר חנוכה.

פרק ז – מרובה

דרשות על פסוקי טוען טענת גנב בבלי סב: • פ"ז ה"א [ל:]
מניין? תיתי ליה מאם המצא תמצא וגו'.

בבבלי האריך מאוד בדרשות על הפסוקים הללו, ובדף סג: הביא מחלוקת ברייתות האם שני הפסוקים דנים בטוען טענת גנב, או שאחד בטוען טענת גנב ואחד בגנב עצמו. והפני משה ביאר שדעת הירושלמי ששני הפסוקים בטוען טענת גנב.

מיעוט עבדים בבלי סב: • פ"ז ה"א [ל:]
יצאו עבדים שאין לך בהן אלא תשמיש (הרידב"ז וגליין הש"ס על הירושלמי: הכוונה לעבדים עבריים, שהרי עבדים כנענים ממועטים ממילא כי הוקשו לקרקעות).
בבבלי הלשון: יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות.

¹² בירושלמי מצאנו בכמה סוגיות שרבי יהודה מיקל בדיני ממונות משום צורך (רשות) מצוה, ובבבלי מצאנו זאת רק לגבי נר חנוכה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ב.

בבלי סב: • פ"ז ה"א [ל:]

שטרות אין גופן ממון

יצאו שטרות שאין לך בהן אלא ראייה.

בבבלי הלשון: יצאו שטרות שאין גופן ממון, וכן במקומות רבים. והפני משה פירש שזו גם כוונת הירושלמי¹³.

בבלי סה.

הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" – אינה בירושלמי

עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"י [יד].

בבלי סו.

מקור לדין יאוש

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ב ה"א [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סו.

מחלוקת כשצווח שאינו מתיאש

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"י ה"ה [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי סו:

אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ז ה"ב [לא:].

שגגת קרבן שמה שגגה, אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עז:

קלוטה כמי שהונחה

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"א [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עא.

מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"י [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עב: • פ"ז ה"ג [לא:].

עד זומם נפסל למפרעעד זומם אין נפסל בבית דין (מזמן שדנו אותו) אלא מעצמו נפסל (מזמן שהעיד נפסל למפרע). **בבבלי** היא מחלוקת: אביי סובר למפרע הוא נפסל ורבא סובר מכאן ולהבא, והלכה כאביי.

בבלי עב:

עד זומם הוא חידוש

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"י [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עג:

שיעור כדי דיבור

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי עו. • פ"ז ה"ד [לב:].

גנב והקדיש ואח"כ טבח – כרבי שמעון

מאן תנייתה (גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל)? רבי שמעון אומר (שאומר) קדשים שחייב באחריותן משלם תשלומי ארבעה וחמשה ושאין חייב באחריותן פטור.

¹³ דרך הירושלמי לנקוט לשון חיובית (יש בהן ראייה) במקום לשון שלילת בבבלי (אין גופן ממון). עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עו.

בבבלי גם כן הקשה ותירץ כך, אך דחה שמדסיפא רבי שמעון רישא לאו רבי שמעון, ותירץ אחרת¹⁴.

המקדיש אינו כמוכר והפודה אינו כלוקח פ"ז ה"ד [לג:]
המקדיש אינו כמוכר (להתחייב בארבעה וחמישה), ודכוותה הפודה אינו כלוקח (להתחייב במעשרות. לפירוש הפני משה דין זה נשאר גם למסקנה, אך לפירוש גליון הש"ס הוא נדחה).
בבבלי לא הובא.

מכרו חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו – האם משלם ד' וה' בבלי עה: • פ"ז ה"ה [לג:]
רבי אומר: חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו - משלם תשלומי ד' וה', חוץ מדבר שאין הנשמה תלוי בו - פטור.
בבבלי דעת רבי להיפך, חוץ מדבר המעכב בשחיטה (שאם ניטל הימנה נעשית נבילה) - אינו משלם ד' וה', חוץ מדבר שאינו מעכב בשחיטה - משלם. הפני משה הפך את גירסת הירושלמי. אך הרשב"א כאן הביא שגירסת התוספתא כגירסת הירושלמי, וכתב שאינו יודע לפרש את גירסא זו. וכן עמודי אור (על הירושלמי) הביא שדה יהושע שהשאיר את גירסת הירושלמי.

שומרים חייבים רק כשעשו קניין בבלי עט:
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שגנב חמור מגזלן ושור חמור משה-אינו בירושלמי בבלי עט: • פ"ז ה"ו [לג:]
בבבלי הביא כאן טעמים מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מבגזלן (השווה כבוד עבד לכבוד קונו), ומפני מה החמירה בשור יותר מאשר בשה (שביטלו ממלאכתו, ומפני כבוד הבריות).

דעה שגזלן הוא רק בפני עשרה בבלי עט:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ג [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מדבר הקרוב לארץ ישראל בבלי עט: • פ"ז ה"ז [לג:]
כגון מהיר (שם מדבר הקרוב לארץ ישראל) שהיא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל.
בבבלי לא הובא.

קניית בתים מגוי בשבת בבלי פ:
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ב ה"ד [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבעה תנאים התנה יהושע בן נון בבלי פ:
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ה ה"א [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

יהושע התנה שיניחו אבניהם ברה"ר בבלי פא:
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"ב [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁴ במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

- מקור אחר למצוות השבת גופו**
הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ג [פב:], ועיין מה שכתבנו שם.
- מתי חופפת נידה שטבילתה במוצאי יו"ט**
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.
- עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא**
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.
- עזרא תיקן את קריאת התורה בשני וחמישי**
הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.
- עשרה דברים שנאמרו בירושלים**
אין מגדלין תרנגולין בירושלם.
- בבבלי** האריך בסוגיית עשרה דברים שנאמרו בירושלים. הירושלמי לא הביאם, אלא דן כאן רק בתרנגולים, בסוטה (פ"ט ה"א [מ.]) דן בעגלה ערופה, ובערלה (פ"א ה"ב [ג:]) דן בנגעים.
- מעשה שהקריבו את התמיד בארבע שעות**
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ד ה"א [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.
- התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית**
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ו ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ח – החובל

- קטע את ידו פעמיים**
רבי ירמיה בעי: קטע ידו וחזר וקטע ידו ממעלן (במקום יותר גבוה מהקטיעה הקודמת) - מהו שיתן לו צער של שעה ראשונה? (ונשאר בספק).
- בבבלי** לא הובא, אך הסתפק בשאלה דומה בקטע ידו שיבר רגלו סימא עינו וחרשו - האם צריך לשלם צער ובושת על כל אחד מהם.
- הו"א שעין תחת עין ממש היתה רק במזיד**
בבלי פג-פד. • פ"ח ה"א [לד.]
- כתיב עין תחת עין שן תחת שן, ובמקום אחר הוא אומר לא תחוס עינך - אחד שוגג ואחד מזיד. יאמר שוגג ואל יאמר מזיד! שאילו נאמר שוגג ולא נאמר מזיד הייתי אומר שוגג ישלם ממון מזיד לא ישלם כלום (אלא עין תחת עין ממש), הוי צורך לומר שוגג וצורך לומר מזיד.
- בבבלי** ההו"א שעין תחת עין ממש היא גם בשוגג וגם במזיד, ולא חילק ביניהם. והאריך בכמה וכמה דרשות להוכיח שאינו עין תחת עין ממש אלא ממון.

כיצד שמיין דמי צער בבלי פה. • פ"ח ה"א [לד]:
חמיי (רואים) בר נש ואמרין ליה כמה את בעי מיסב וייאבך אהן צערא (כמה ממון אתה רוצה לקבל בעד הצער הזה)? ומה דהוא אמר יהבין ליה.
בבבלי פירש ששמיין כמה אדם רוצה ליתן לקטוע לו ידו המוכתב למלכות בין סייף לסם.

ניתן רשות לרופא לרפא – אינו בירושלמי בבלי פה.
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"ד [סו:].

משלם לחולה את המאכלים היקרים שהוא צריך, חייל רומי פ"ח ה"א [לד]:
נותנין נכאי מזון. מהו נכאי מזון? בקדמיתא הוינא אכיל טלופחין וירק, וכדון לית בי מיכל אלא ביעין ותרנגולין (כשהייתי בריא אכלתי מאכלים זולים וכעת אני צריך לאכול מאכלים יקרים) וכו'. אהן רומיי כד מיבאש לא נפיק לקרבא עד דייכול מה דחסר יומין ביומין (כמו חייל רומי חולה שכאשר מבריא אינו חוזר לקרב עד שישלים לאכול את מה שחסר לאכול בימי חוליו).
בבבלי לא הובא.

אשת שליח בי"ד או אשת האיש השני ששלחה ידה פ"ח ה"ג [לה]:
תני: ושלחה ידה ולא אשת שליח בית דין, תני חורין תני (ברייטא אחרת): ושלחה ידה לרבות אשת שליח בית דין. מאן דמר (דאמר) ושלחה ידה ולא אשת שליח בית דין - בשהכהו (שליח בית דין) ברשות (בית דין, והלך הוא והכה את השליח, ולכן אשת השליח פטורה), מאן דמר לרבות אשת שליח בית דין - בשהכהו שלא ברשות (ולכן היא כאשת כל אדם).
תני: לא אשת שנים (שני אנשים רבו, ובאה אשת האחד ושלחה ידה וכו', ואח"כ באה אשת השני ושלחה ידה וכו' - השנייה פטורה משום שהיא לא התחילה בזה).
בבבלי כח. דרש רק ושלחה ידה פרט לשליח בית דין, לא דן על אשת השליח ולא חילק אם הוא ברשות בית דין. וכן לא דרש פרט לאשת שניים.

קוטע יד עבד של חברו פ"ח ה"ד [לה]:
הקוטע ידי עבד חברו - רבו נוטל (מהמזיק) נזקו צערו ריפיו שבתו בושתו (ובכתובות פ"ה ה"ה [לה]: הגירסא שונה קצת).
בבבלי גיטין יב: רבו נוטל רק שבתו ורפואתו.

שיעורי בושת על מיני מכות פ"ח ה"ו [לו]:
לבעיטה אחת, לרכובה (שבעטו בארכובתו של הבעוט) שלש, לסקלונקית (מין מכה) חמש עשרה.
בבבלי כז: הגירסא: לרכובה שלוש, לבעיטה חמש, לסנוקרת שלוש עשרה.

המבייש תלמיד חכם בבלי פו. • פ"ח ה"ו [לו]:
המבייש את הזקן נותן לו דמי בושתו משלם. חד בר נש איקפד (בייש את) לרבי יודה בר חנינה, אתא עובדא קומי (לפני) ריש לקיש וקנסיה ליטרא דדהב.
בבבלי דן בזה שהכל לפי המתבייש, אך לא דן בתלמיד חכם.

דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע
הירושלמי דן בזה במכות פ"ב ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"א [לב.], ועיין מה שכתבנו שם.

רקק על בגדיו – חייב בוש
עד היכן הגיע בו הרוק? עד גופו עד כליו (אפילו אם הגיע על בגדיו חייב בוש).
בבלי סובר חייב רק כשהגיע על גופו.

מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם – אינם בירושלמי
בבלי האריך ב"מנא הא מילתא דאמרי אינשי" - מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם.

אין מחילה למוציא שם רע
הדא דתימר (זה שצריך למחול נאמר במקרה) שלא הוציא לו שם רע, אבל הוציא לו שם רע אין לו מחילה עולמית.
בבלי יומא פז. דן בכך שמצוה למחול, ולא הזכיר מה הדין במוציא שם רע. והירושלמי הובא ברמ"א (א"ח סי' תרו סעיף א).

פרק ט – הגוזל עצים

גזל פרה מעוברת משלם פרה מעוברת
גזל פרה מעוברת וילדה וכו' משלם דמי פרה מעוברת לילד.
בבלי גירסת המשנה: פרה העומדת לילד.

מחלוקת במצוה הבאה בעבירה
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ג ה"ג [עב:], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם מפרישים פאה מעיסה – אינה בירושלמי
בבלי הביא כאן מחלוקת רבי ישמעאל וחכמים האם אפשר להפריש פאה מעיסה, ובירושלמי מחלוקת זו לא הובאה כלל.

אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בגניבה משלם על חמץ שעבר עליו הפסח
כל גזילה שהיא קיימת בעיניה ולא נישתנית מברייתה (אלא נאסרה בהנאה, כגון חמץ שעבר עליו הפסח) אומר לו הרי שלך לפניך, והגנב לעולם משלם כשעת הגניבה.

בבבלי לא חילק בין גזילה לגניבה, ובשתייהן אומר לו הרי שלך לפניך.

חילוקים מתי הגזלן אומר לו "הרי שלך לפניך"
 בבלי צו: • פ"ט ה"ב [לח:]
 גזל בהמה והזקינה עבדים והזקינה משלם כשעת הגזילה וכו' - רב הונא אמר: בשגזל עגל ונעשה שור, אבל גזל שור והזקין אומר לו הרי שלך לפניך. שמואל אמר: אפילו גזל עגל ונעשה שור אומר לו הרי שלך לפניך (פני משה: רב הונא סובר ש"כשעת הגזילה" הוא רק להחמיר על הגזלן כשהכחשה ולא להקל עליו כשהשמינה, ודברי שמואל הם בתימה, שעל כורחך הוא גם להקל עליו כשהשמינה. יפה עיניים: "כשעת הגזילה" הוא כשהשינוי אינו מדרך הטבע, אך כשהזקין מדרך הטבע אומר לו הרי שלך לפניך).
בבבלי לא הובא.

גירסא שונה במחלוקת בפירוש גזל מטבע ונסדק
 בבלי צו: • פ"ט ה"ג [לח:]
 רב הונא אמר (פירוש "מטבע ונסדק" שבמשנה הוא) בשפסלתו מלכות, שמואל אמר בשנסדק ודאי.
בבבלי הדעות הן: רב הונא אמר נסדק ממש, ורב יהודה אמר שפסלתו מלכות.¹⁵

נשבע על החמץ קודם הפסח
 בבלי צו: • פ"ט ה"ג [לח:]
 נשבע לו קודם הפסח (שאינו חייב לו את החמץ, ואחר הפסח הודה) - אחר הפסח משלם לו חמץ יפה (משום שחייב לו ממון מזמן השבועה).
בבבלי ובפוסקים לא הובא. מראה הפנים כתב שאין חולק על דין זה ולא הביאו אותו רק משום שהוא פשוט. אך ציון ירושלים כתב שהר"ף לא פסק כך, וכן דן בזה המשנה למלך (גזילה ואבידה פ"ג ה"ה, והביא את הירושלמי ואת הר"ף), והעיר על זה גם גליון הש"ס על הירושלמי.

דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חבירו
 בבלי צח.
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ו ה"ו [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

אומן קונה בשבח כלי לכו"ע
 בבלי צח: • פ"ט ה"ד [לח:]
 נתן לאומנין לתקן וקילקלו חייבין לשלם וכו' - והוא שקבע בו מסמר האחרון כדי לזכות לכליו (וכך האומן קנה מדין אומן קונה בשבח כלי).
בבבלי היא דעת רבי יוסי, אך מסיק שאומן לא קונה בשבח כלי¹⁶, וכן בבבא מציעא קיב. כתב שלא קונה. ובקידושין מח: היא עדיין מחלוקת. ובירושלמי פשוט שכן קונה.

שומת ערכין של מטלטלין רק מדרבנן
 פ"ט ה"ה [מ.]
 שאין שמין ערכין מן המטלטלין דבר תורה אלא מדבריהן.
בבבלי לא הובא.

¹⁵ דומה למה שמצאנו בכמה מקומות שאותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

¹⁶ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"ג [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שליח בי"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל
הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם ביבמות פט"ו ה"ט [פא:], ועיין מה שכתבנו שם.

סוגיית תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר באריכות
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"ג [מב:-מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

נתחייב שבועה בבי"ד ונשבע לשקר חוץ לבי"ד
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"ג [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הסברא שמודה במקצת נשבע – אינה בירושלמי
עיין מה שכתבנו בשבועות פ"ו ה"ה [לא:].

פרק י – הגוזל ומאכיל

מחלוקת בדבר שיש לו אחריות
איזהו דבר שיש לו אחריות? רבי יונתן אומר: בשהניח לפניו קרקע, ריש לקיש אומר: בשהניח לפניו גוף הגזילה.
בבבלי מסיק שהיא גוף הגזילה (פרה וחמור).

גזל טלית ומכר לאחר – ממי מוציאים
גזל טלית ונתנה לאחר – רבי לעזר בשם רבי חייה אמר מוציאים (הנגזל) מראשון ולא משיני (מהגזלן ולא מהקונה), רבי יוחנן אמר בשם רבי ינאי מוציאים אף מן השני (רצה מזה גובה, רצה מזה גובה).
בבבלי המחלוקת היא אם מוציאים מהראשון או רק מהשני (ולא "אף מהשני"), והאריך בכמה דעות באיזו סברא נחלקו.

גנבים שאחד מהם עשה תשובה
הגנבים שבאו במחתרת ועשו תשובה – חייבין להחזיר, עשה אחד מהן תשובה – חייב להחזיר את שלו (את חלקו), ואם היה מוציא ונותן להן (הוא זה שגנב את כל הרכוש וחילק לשאר הגנבים) – הוא משלם על ידי כולן (אינו יוצא ידי חובה עד שיגבה משאר הגנבים או שישלם במקומם).
בבבלי לא הובא.

אסור לדון בערב שבת
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

אמוראים שהחזירו אבידות לגוים
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ב ה"ה [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילול השם

בבלי קיג:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ד ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

טענות הגויים נגד התורה, חילול השם

בבלי קיג:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ד ה"ג [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

דינא דמלכותא דינא – אינו בירושלמי

בבלי קיג:

עיין מה שכתבנו בנדירים פ"ג ה"ד [י:].

הטעם שהמכיר את כליו ביד אחר ישבע

בבלי קיד: • פ"י ה"ג [מג:]

בדין הוא שלא ישבע (המכיר את כליו ביד אחר), ולמה אמרו ישבע שלא יהו בעלי בתים נטפלין לגנבים.
בבבלי לא הובא.

חביות של מים ודבש במדבר

פ"י ה"ד [מג:]

שנים במדבר, ביד זה חבית מים וביד זה חבית דבש, נסדק חבית מים - תניי (תנאי) בית דין הוא שישפוך זה דבשו ויציל את מימיו, שהמים מחייה במדבר ולא הדבש.
בבבלי לא הובא.

מחלוקת כשצווח שאינו מתייאש

פ"י ה"ה [מג:]

שטף נהר חמורו והיה צווח ואומר לא נתייאשתי - ריש לקיש אמר: כל זמן שצווח לא נתייאש, רבי יוחנן אמר: חזקה מייאש הוא.
בבבלי לא הובא.

כיצד מתחלקים בממוץ בשיירה ובספינה

בבלי קטז:

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ו ה"ד [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

נטלוה מסיקין מחמת הגזלן – קנסא

בבלי קטז: • פ"י ה"ו [מד.]

והלא אמרו אין הקרקע נגזלת, ולמה אמרו חייב להעמיד לו שדה? קנס קנסוהו.
בבבלי הסתפק אם הוא דינא או קנסא, והסיק שהוא דינא¹⁷.

שילם עבור חובו של חבירו – מתי יכול לתובעו

בבלי קטז: • פ"י ה"ו [מד.]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"ב [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור להציל עצמו בממוץ חבירו לאחר שבא ההיזק

בבלי קיז:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ג ה"א [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע

בבלי קיח. • פ"י ה"ז [מד.]

הוצאתי מן הכיס ונתתי לך, והוא אומר איני יודע - רב הונא אמר אומרין לו את לית ידע אהן ידע (אתה אינך יודע אך המלווה יודע, וחייב, שברי ושמא ברי עדיף).

¹⁷ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

בבבלי היא מחלוקת אמוראים האם ברי ושמא ברי עדיף או שפטור (וכן הירושלמי בבא מציעא (פ"י ה"א [לה:])) הוכיח ממשנה שברי עדיף, ולשונו "זאת אומרת ששולטת היד מצד אחד" (דהיינו שהטוען ברי הוא זה ששולט), ומשמע שהוא לכו"ע, והבבלי שם קטז: הביא ראיה זו ודחאה¹⁸. וכן יפה עיניים (כאן וכתובות יב:) הביא נועם ירושלמי שפירש כך בירושלמי, שלכו"ע ברי עדיף, אך חלק עליו וכתב שגם לירושלמי היא מחלוקת. וכן בשבועות (פ"ד ה"ה [כא:])) "קיצצתה נטיעתי והוא אומר איני יודע חייב", וקרבן העדה פירשו כפשוטו שברי ושמא ברי עדיף, אך הפני משה פירש ששם יש עדים לטובת הניזק).

הגוזל את חבירו כאילו נטל נשמתו – אינו בירושלמי בבלי קיט. • פ"י ה"ט [מד:]
בבבלי הביא שכל הגוזל את חבירו שווה פרוטה כאילו נטל נשמתו ממנו. ובירושלמי לא הובא.

מעשה בכובס שתפר בגד מצמר אחד בבלי קיט. • פ"י ה"י [מד:]
 אבא הושעיה איש טרייא הוה קצר (כובס), והוה עבד ליה חדא איסטדבין (בגד) מן חד עמר דלא יהוון ברייתא אמרין מדידן לבש (תפר לעצמו בגד מצמר אחד בלבד, שלא יחשדו בו הבריות שגנב חוטים מבגדיהם).
בבבלי לא הובא.

מחלוקת בשיעור מלוא מחט בבלי קיט. • פ"י ה"א [מד:]
 החייט ששייר מן החוט (שיעור) כדי לתפור בו וכו' חייב להחזיר וכו'. תני רבי חייה: (כדי לתפור בו - שיעורו הוא אורך של) מלא מחט, דבי רבי חייה פתרון לה כפליים כמלוא מחט (מלוא מחט וחוט למחט כמלוא מחט).
בבבלי הסתפק בשיעור זה והסיק שהוא כפליים כמלוא מחט.

¹⁸ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מסכת בבא מציעא

פרק א – שניים אוחזין

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

תני אדם שאמר לחבירו תן לי מנה שאתה חייב לי וכו' (פותח מיד בסוגיית הודאת עדים כהודאת פיו).

בבבלי פותח בענייני לשון המשנה באריכות (זה אומר אני מצאתיה, כולה שלי)¹.

סומכוס מודה בברי וברי

בבלי ב:

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ח ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בעדים שמעידים על מקצת הטענה

בבלי ג. • פ"א ה"א [א.]

תני אדם שאמר לחבירו תן לי מנה שאתה חייב לי, אמר לו לא היו דברים מעולם, הלך והביא עדים שחייב לו חמשים זוז. רבי חייה רבה אמר: הודיית עדים כהודיית פיו וישבע על השאר (כדין מודה במקצת), רבי יוחנן אמר: אין הודיית עדים כהודיית פיו שישבע על השאר.

בבבלי הובאה רק דעת רבי חייא.

הסברא שמודה במקצת נשבע – אינה בירושלמי

בבלי ג.

עיין מה שכתבנו בשבועות פ"ו ה"ה [לא:].

מקור אחר לדין גט בידה וחוט בידו

בבלי ז.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"א ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מלווה ולווה שתפוסים בשטר

בבלי ז.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"א ה"א [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

משיכת בהמה לקנות את המשווי שעליה

בבלי ט:

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אי בעי מפקר לנכסיה – אינו בירושלמי

בבלי ט:

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ז ה"א [נג:].

מקור מפסוק לקניין ד' אמות

בבלי י. • פ"א ה"ד [ב:]

ריש לקיש אמר אבא כהן ברדליה: אדם זכה במציאה בתוך ד' אמות שלו, רבי יוחנן אמר: והוא שתפול לתוך ידו וכו'. התיבון (הקשו על רבי יוחנן) והכתיב ואני בעוניי הכינותי וגו', והיכי? אם בנתונין בתוך ידו - עשיר הוא, אי בשאינן נתונין לתוך ידו - יש אדם

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

מקדיש דבר שאינו שלו? הוי אומר בנתונין בתוך ד' אמות שלו (ומוכח שארבע אמות קונות. בירושלמי כאן משמע שהיא רק ראייה לדעת ריש לקיש, אך בפאה פ"ד ה"ב [כא.] וגיטין פ"ח ה"ג [מה:] במקום "התיבון" גרס "מה טעמא", שזהו מקורו של ריש לקיש שארבע אמות קונות).
בבלי גם כן הובאה מחלוקתם, אך מפורש שלריש לקיש היא תקנת חכמים שארבע אמות קונות.

קניין חצר לדבר שעדיין לא נפל לתוכה, דשב"ל
 בבלי י: • פ"א ה"ד [ג:]
 האומר יזכה לי ביתי במציאה שנפלה (שתיפול) לתוכה - לא אמר כלום (שבזמן שאמר עדיין לא היתה שם ולא באה לעולם). יצא שם למציאתו (שכבר נפלה לביתו בזמן שאמר זאת) - דבריו קיימין.
בבלי לא הובא.

האם מציאת פועל לבעל הבית
 בבלי י: • פ"א ה"ה [ד:]
 דתני רבי הושעיה: השוכר את הפועל לעשות בכל מלאכה מציאתו לבעל הבית. אמר ריש לקיש: אדם שיש בו רשות לחזור בו תהא מציאתו לרבו? (בתמיה, שכיוון שהפועל יכול לחזור בו בחצי היום לא זוכה את מציאתו לבעל הבית).
בבלי גם כן הקשה כך ותירץ שכל זמן שלא חזר בו ידו כיד בעל הבית.

דעה שקטנה קונה בחצר ולא בארבע אמות
 בבלי י:
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ו ה"ב [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.

טעם החילוק בין מציאת עבד עברי לעבד כנעני
 בבלי יב: • פ"א ה"ה [ד:]
 מה בין עבדו ושפחתו העברים לעבדו ושפחתו הכנענים? אמר רבי יוחנן: עבדו ושפחתו העברים הואיל ואינו רשאי לשנותו ממלאכתו מציאתו לעצמו, עבדו ושפחתו הכנענים הואיל ורשאי לשנותו ממלאכתו מציאתו לרבו.
בבלי לא הובא הטעם לחילוק ביניהם.

הטעם שמציאת אשה לבעלה
 בבלי יב: • פ"א ה"ה [ד:]
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ו ה"א [לט.], ועיין מה שכתבנו שם.

המגרש את אשתו חייב במזונותיה עד שיתן לה כתובה
 פ"א ה"ה [ד:]
 אדם שגירש אשתו ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיתן לה פרוטה אחרונה.
בבלי לא הובא. הרמב"ם לא הביא זאת, והר"ף (ו.) כתב שהבבלי חולק על זה ופוסק ממזונותיה (הובא במראה הפנים), וכן מהשו"ע (אה"ע סי' צג סעיף ב) משמע שחולק על הירושלמי (וכן דייק ממנו הח"מ שם). אך הטור (אה"ע סי' תחילת צג) הביא את הירושלמי.

מוכר מה שתעלה מצודתו, דשב"ל
 בבלי טז.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ה [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מצא גט ועימו כתובה קרועה – יחזיר לאשה
מצא גיטין וכתובות (גט ועימו כתובה קרועה) הרי זה יחזיר (לאשה) - וכתובה לא היא חזקה? (בתמיה, זהו הטעם שיחזיר לאשה, שהכתובה הקרועה היא חזקה והוכחה שהבעל כבר נתן את הגט לאשה ושילם את הכתובה ולכן קרע אותה).
בבלי לא הובא.

לא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ג ה"ג [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור לאלתר במציאת גט שאבד
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ג ה"ג [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדלות דייני ארץ ישראל
אשלי (גדולי) דיינין שבגליות, (הם) גזלי (קטני) דיינין שבארץ ישראל.
בבלי לא הובא².

שטר הלוואה שנכתב קודם נתינת הכסף
נכתבה אונו (שטר הלוואה) באחד בניסן, ניתן הכסף בעשרה בניסן, צריכין לכתוב (בשטר) "אף על פי שכתבנו כתב באחד בניסן כן נגמר (סיכמו ביניהם) שיתן הכסף בעשרה בניסן".
בבלי לא הובא.

פרק ב – אלו מציאות

מקור לדין יאוש
מניין לייאוש בעלין מן התורה? רבי יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק: כן תעשה לחמורו וגו' - את שאבוד לו ומצוי לך את חייב להכריז, ואת שאינו אבוד לו ומצוי לך (אבודה ממנו ומכל אדם, כגון שטפה נהר) אין את חייב להכריז, יצא יאוש בעלים שאבוד ממנו ומכל אדם.
בבלי לא הובא מקור ליאוש, אמנם למד מפסוק זה למעט שטפה נהר (כב:), אך לא למד משטפה נהר ליאוש. רש"י (בבא קמא סו. ד"ה מוצא) כתב גם בדעת הבבלי כירושלמי, שיאוש נלמד משטפה נהר, אך תוס' (שם ד"ה מוצא) חלקו עליו וכתבו שמקור יאוש הוא מ"שמלה - מה שמלה שיש לה סימנים ויש לה תובעים" (בבא מציעא כז:).

מחלוקת כשצווח שאינו מתיאש
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ה ה"ה [מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לסטים מזויין הוא גזלן
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

² הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

מקום הוי סימן, סימן העשוי לידרס הוי סימן
 אלומות בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד חייב להכריז.
בבבלי נחלקו האם מקום הוי סימן והאם סימן העשוי לידרס הוי סימן, ובירושלמי
 לא הובאו מחלוקות אלו בפירוש. ומראה הפנים ויפה עיניים הוכיחו מהירושלמי כאן
 שסובר שמקום הוי סימן וסימן העשוי לידרס הוי סימן.

מעשה שלא קיבל את האבירה משום שהמוצא היה עני
 פ"ב ה"ג [ז:]
 שמעון בר ווה (כך שמו, כמו "אבא") הוה מהלך חורי (אחרי) רבי לעזר, נפל מיניה (מרבי לעזר)
 דינר, אושטיה ליה שמעון בר ווה. אמר ליה (רבי לעזר): כבר נתייאשתי מיניה. אמרי: לא
 איתכוון רבי לעזר אלא לזכויה לרבי שמעון בר ווה, בגין דהוה אינש מסכן (באמת לא
 התייאש ממנה, ואמר לו זאת רק משום ששמעון בר ווה היה עני).
בבבלי לא הובא.

הטעם שאם נטל ספק הינוח לא יחזיר
 בבלי כה: • פ"ב ה"ד [ז:]
 רבי בא (אבא) בר זבדא אשכח חמר מכסי בחפיסה ונסתיה (מצא יין בתוך נוד של עור ולקחו).
 אזל שאל לרב, אמר ליה: לא עבדת טבות (לא עשית טוב שלקחתו, שהוא ספק הינוח). אמר
 ליה: חזירה (צריך להחזירו כעת)? אמר ליה: לא, דנימר אתא מריה בעי ליה ולא אשכחיה
 ואיתיאיאש מיניה (כעת אל תחזירו, שמא בעליו חזר לחפשו ולא מצאו ולא יחפשו כאן שוב).
בבבלי גם כן הובא הדין שספק הינוח לא יטול ואם נטל לא יחזיר, אך לא פירש את
 הטעם. ותוס' (ד"ה ואם) הביאו את הירושלמי והוכיחו ממנו שאם נטל במקום ולא לקחו
 לביתו כן יחזיר, כי בזה לא שייך החשש שבעליו בא לחפשו כאן ולא מצאו.

מצא אבירה על גבי הפתח, פסים – פצימין
 בבלי כו: • פ"ב ה"ד [ז:]
 מצא בין פסים לפסים (כלשון הבבלי "פצימין", מעין קורות שעל גבי הפתח) - מן האגף (מקום
 שהדלת מוגפת עליו) ולפנים כלפנים, מן האגף ולחוץ כלחוץ.
בבבלי לא הובא.

מצא אבירה על הכיסא של שולחני
 בבלי כו: • פ"ב ה"ה [ח:]
 על גבי כסא (של השולחני) - שלו, על גבי תיבה - שלו.
בבבלי לא הובא.

אמוראים שהחזירו אבירות לגויים
 פ"ב ה"ה [ח:]
 אמר לון (שמעון בן שטח): איזל חזר (החזירו את האבירה לגוי) וכו'. אפילו כמאן דמר (דאמר)
 גזילו של גוי אסור, כל עמא מודיי (כולי עלמא מודים) שאבדתו מותרת! (ענה שמעון בן
 שטח): מה אתון סברין, שמעון בן שטח ברברון (רודף ממון) הוה? בעי הוה שמעון בן שטח
 משמיה בריך אלהון דיהודאי (ע"י שהחזיר את האבירה ברכו הגויים את אלקי היהודים). (מעשה
 נוסף): רבי שמואל בר סוסרטיי סלק לרומי, אובדת מלכתא דילניה דידה (אבדה אבירה
 למלכה) ואשכחיה וכו' (והשיבה למלכה לאחר שלושים יום). אמרה ליה: ולמה לא חזרתינה גו
 שלשים יומין (בתוך שלושים יום)? אמר לה: דלא תימרון בגין דחלתיך עבדית (מפחד ממך),
 אלא בגין דחלתיך דרחמנא. אמרה ליה: בריך אלהון דיהודאי (והובאו שם עוד מעשים על
 אמוראים שהשיבו אבירות לגויים, וע"י כך ברכו הגויים את אלקי היהודים).

בבבלי סנהדרין עו: מפורש שאסור להשיב אבידה לכותי, והמחזיר אבידה לכותי עליו הכתוב אומר "לא יאבה ה' סלוח לו", וכן בבבא קמא קיג: כתוב שאבידת גוי במקום שאין חילול השם מותרת לכו"ע³.

משפט בין שניים שלא רצו את האבידה, אלכסנדר ומלך הודו פ"ב ה"ה [ח:]. אלכסנדרוס מקדון סליק גבי מלכא קצייא (מלך הודו), חמא ליה (ראה שיש לו) דהב סגין כסף סגין (הרבה כסף וזהב). אמר ליה: לא דהבך ולא כסףך אנא צריך, לא אתית אלא מיחמי פרוכסין (נימוסים) דידכון, היך אתון יהבין היך אתון דיינין (כיצד אתם דנים). עד דו עסוק עימיה אתא בר נש חד דאין (דן) עם חבריה דזבן חדא חלקה וחספתה (חלקת שדה עם אשפה) ואשכחון בה סימא (אוצר) דדינרי. אהן דזבן הוה מר (הקונה אמר): קיקילתא (אשפה) זבנית, סימא לא זבנית. אהן דזבין הוה מר (המוכר אמר): קיקילתא וכל דאית בה זבנית (וגם את האוצר). עד דאינון עסיקין דין עם דין אמר מלכא לחד מינייהו: אית לך בר דכר (בן זכר)? אמר ליה: אין (כן). אמר לחבריה: אית לך ברת נוקבה? אמר ליה: אין. אמר לון: אסבון (השיאו) דין לדין, וסימא יהוי לתרויהון. שרי גחיק (אלכסנדר צחק). אמר ליה (מלך הודו): למה את גחיק? לא דנית טבאות (לא דנתי טוב)? אמר ליה: אילו הוה הדין דינא גבכון היך הויתון דנין? אמר ליה (השיב אלכסנדר): קטלין דין ודין וסימא עלת למלכא. אמר ליה: כל הכי אתון רחמין דהב סוגי (כל כך אתם אוהבים זהב)? עבד ליה אריסטון (סעודה), אפיק קומוי (לפניו) קופד דדהב (זהב בצורת בשר) תרנוגלין דדהב. אמר ליה: דהב אנא אכיל? אמר ליה: תיפח רוחיה דההוא גברא, דהב לית אתון אכלין, ולמה אתון רחמין דהב סוגין? אמר ליה (מלך הודו לאלכסנדר): דנחא (זורחת) עליכון שמשא? אמר ליה: אין (כן). נחית עליכון מיטרא? אמר ליה: אין. אמר ליה: דילמא אית גביכון בעיר דקיק (בהמה דקה)? אמר ליה: אין. תיפח רוחיה דההוא גברא, לית אתון חיינ אלא בזכות בעירא דקיקא (אך לולי הבהמות אין לכם זכות לחיות), דכתיב אדם ובהמה תושיע ה'. **בבבלי** לא הובא.

ר"י צריך פסוק לחייב טמון, הצריכותא בפסוק בדין אש בבלי כז.
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ו ה"ה [כח:], ועיין מה שכתבנו שם.

משחרב המקדש היו מכריזין על אבידה ג' ימים בבלי כח: • פ"ב ה"ו [ח:]. בראשונה היו מכריזין שלשה רגלים וכו', משחרב בית המקדש התקינו שיהו מכריזין שלשה ימים, מן הסכנה ואילך התקינו שיהא מודיע לקרוביו ולשכניו ודייו. **בבבלי** משחרב בית המקדש התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ולא הזכיר את שיעור הזמן לזה.

הלשון "אבן הטועים" בבלי כח:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ג ה"ט [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

³ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים (ולהשיב את אבידתם), והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

שני הסברים לרמאי באבירה

בבלי כח: • פ"ב ה"ז [ח:]

אי זהו רמאי? עבד גרמיה מחזר (מחזיר) מציאן ועבד חדא רבה וטבא (הרבה חסד), היך הוא עביד רבה וטבא חמי ליה בירייתא מחזר מציאן ומפקידין גביה (הבריות סומכות עליו ומפקידות אצלו), והוא נסיב כולא ואזיל ליה. ואית דמרין (ויש אומרים): אזיל לכנישתא ושמע סימנין, ואזל לכנישתא חורי (אחר) ואמר סימנא ונסב ליה.

בבבלי לא מפורש מהו רמאי, אך בפשטות משמע כהסבר השני בירושלמי.

תלמיד חכם אין צריך סימן

בבלי כג: • פ"ב ה"ח [ח:]

תלמידי חכמים אין צריך ליתן סימן (אלא די בטביעות עין).

בבבלי מאריך בזה יותר, שמשיבים לתלמיד חכם בטביעות עין אם יודעים שהוא משנה בדברים רק במסכת פוריא ואושפיזא.

מעשה שגנבו את סנדליו בבית הכנסת

פ"ב ה"ח [ט:]

יהודה ברבי עאל לכנישתא (נכנס לבית הכנסת) שבק סנדלוי ואזלין (השאיר את סנדליו בכניסה, ונגנבו). אמר: אילו לא אזלית לכנישתא לא אזלון סנדליי (פני משה: ללמדנו שלא לסמוך על אלו שהולכים לבית הכנסת, שיש מהם צבועים ורמאים).

בבבלי לא הובא. ציון ירושלים ביאר שמנהגם היה שהיו מניחים את מנעליהם מחוץ לבית הכנסת ונועלים שם מנעלים המיוחדים לבית הכנסת. והביא מהמ"א (או"ח סי' צא סעיף ה) מנהג שלא להיכנס לבית הכנסת במנעלים.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר

בבלי כט:

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אגדות על ביקור חולים – אינן בירושלמי

בבלי ל:

עיין מה שכתבנו בנדירים פ"ד ה"ד [יד:].

מצוה לטעון לשונא יותר מלאוהב – אינו בירושלמי

בבלי לב: • פ"ב ה"י [ט:]

פירק וטען פירק וטען וכו'.

בבבלי הביא שאוהב לפרוק ושונא לטעון - מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו, ואינו בירושלמי.

עשה דוחה ל"ת בהשבת אבירה, כולכם חייבין בכבודי

בבלי לב: • פ"ב ה"י [ט:]

בכל אתר את מר (אתה אומר) מצות עשה קודמת למצות לא תעשה, וכא (וכאן) את אמר אין מצות עשה קודמת למצות לא תעשה (מדוע העשה של כיבוד אב לא ידחה את הלאו של לא תוכל להתעלם)? שנייא היא שהוא ואביו חייבין בכבוד המקום.

בבבלי מקשה להיפך, מדוע צריך פסוק לכך שלא ישמע לאביו אלא ישיב את האבירה, והרי עשה של כיבוד אב לא דוחה את העשה והלא תעשה של השבת אבירה. כמו כן בבבלי מביא את הפסוק "איש אימו ואביו תיראו" שכולכם חייבין בכבודי, ובירושלמי הוא מסברא.

אבירת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו – מי קודם

בבלי לג:

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדר רבו – שפתח לו תחילה
בבלי לג: • פ"ב ה"א [ט:]
אי זהו רבו שלימדו חכמה? כל שפתח לו תחילה, דברי רבי מאיר. רבי יודן אומר: כל שרוב תלמודו ממנו. רבי יוסי אומר: כל שהאיר עיניו במשנתו.
בבבלי לשון רבי מאיר היא "רבו שלמדו חכמה", ולא מדגיש שפתח לו תחילה.

משנה ותלמוד – מה עדיף, עריכת המשנה
בבלי לג:
הירושלמי דן בזה בשבת פט"ז ה"א [עט:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – המפקיד

דיני שומרים באריכות
בבלי לג:
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א-ה"ד [לט:-מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

השומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו
בבלי לג:
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק ששומר שמשלם קונה את הכפל
בבלי לג: • פ"ג ה"א [י:]
מן תיתי ליה (מנלן שאם השומר שילם ולא רצה להישבע ונמצא הגנב משלם לשומר)? אם המצא תמצא בידו הגניבה, וכי אין אנו יודעין שאם ימצא הגנב ישלם שנים, ומה תלמוד לומר שנים ישלם, אם אינו עניין לו תניהו עניין לשלפניו.
בבבלי מקורו מסברא, ודן בסברא לזה.

שואל שאמר הריני משלם קונה את הכפל
בבלי לד: • פ"ג ה"א [י:]
לא סוף דבר שילם (השומר), אלא מכיון שקיבל עליו לשלם כמי ששילם (ואם ימצא הגנב ישלם כפל לשומר).
בבבלי גם כן הובא, וחילק שבשואל שקיבל עליו לשלם לא קונה את הכפל, והירושלמי לא חילק בזה.

התוספתא נקראת "משניות גדולות"
בבלי לד:
הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ה [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מסתפק האם משביעים את השומר שלא נתן עיניו בה
בבלי לד: • פ"ג ה"א [י:]
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בשבועות פ"ח ה"ד [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שמתירה לשומר למסור לשומר
בבלי לו:
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס
בבלי לו:
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

שליח בי"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל
פ"ג ה"ג [יא:]
הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם ביבמות פט"ו ה"ט [פא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת ר"ע ור"ט בגזל בעילה ומלווה
 בבלי לז. • פ"ג ה"ג [יא:]
 היא גזילה (גזל מאחד משניים ואינו יודע ממי) היא בעילה (קידש אחת משתיים) היא מלווה (לווה מאחד משניים - בכולם נחלקו רבי עקיבא ורבי טרפון), הכל מודין בפיקדון (אביו של אחד הפקיד אצלו ואינו יודע - לכו"ע משלם לשניהם, דהוה ליה למידק).
בבבלי כאן חילק בין גזל לפיקדון, המשנה ביבמות (ק"ח:) דימתה בין גזל לבעילה, ומלווה לא הוזכר כלל.

טעמו של רשב"ג שימכור פירות אבודים
 בבלי לח: • פ"ג ה"ד [יא:]
 אם אומר את אבודין הן אל יגע בהן - אף הוא ממציא להן (יש חשש שיגרום להם שיבואו לידי ריקבון).
בבבלי לא פירש מה טעמו.

מעמידים אפטרופוס גם ליתומים גדולים
 בבלי לט.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ד [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

העכברים רשעים
 בבלי מ. • פ"ג ה"ה [יב:]
 תמן (בבבלי) אמרין (תשובתם של חכמים לרבי יוחנן בן נורי): אילין עכברייא רשיעיא, כד חמיין פירי סגין קריין לחביריהון ואכלין עמהון (כשהם רואים הרבה פירות הם קוראים גם לחבריהם שיאכלו).
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה וכו') הביאו את הירושלמי הזה.

אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין – אינו בירושלמי
 בבלי מב.
 עיין מה שכתבנו בתענית פ"א ה"ב [ד:].

שלח יד בפקדון ויש עדים – לכ"ע משלם כשעת התביעה
 בבלי מג: • פ"ג ה"ט [יג:]
 אמר רב הושעיה: בשאין עדים (בשולח יד בפיקדון, סוברים חכמים שמשלם כשעת הגזילה), אבל אם יש עדים - כל עמא מודוין על הדא דרבי עקיבא (כולי עלמא מודים לר"ע שמשלם כשעת התביעה).
בבבלי רב יהודה אומר להיפך, שכאשר יש עדים אפילו ר"ע מודה שמשלם כשעת הגזילה, ורבי אושעיא אומר שר"ע חולק גם כשיש עדים.

שומר שנטל רביעית ונשברה החבית משלם את כולה
 בבלי מד: • פ"ג ה"ט [יג:]
 (שומר שנטל מהחבית רביעית ואח"כ) נשברה או החמיצה נותן דמי כולה.
בבבלי נשברה משלם רק רביעית, כלשון המשנה, ובהחמיצה משלם את כולה. והיפה עיניים הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס כמו הבבלי.

פרק ד – הזהב

מותר ללוות דינר זהב בדינר זהב
 בבלי מד: • פ"ד ה"א [יג:]
 ברת רבי חייה רובה (הגדול) אוזפת לרב דינרין, אתת שאלת לאבוה (כיצד לגבות ממנו), אמר לה: שקילי מיניה דינרין טבין ותקילין. מברת רבי חייה ילפין (אולי שם התיר לה

מטעם אחר? אמר רבי אידי: אוף (אף) אבה (אבא, כך שמו) אבוי דשמואל בעא קומי (לפני) רבי: מהו ללוות דינרין בדינרין? אמר ליה: מותר. אמר רבי יעקב בר אחא: אוף רבי יוחנן וריש לקיש תריהון מרין (אמרו): מותר ללוות דינרין בדינרין.
בבבלי סובר שאסור ללוות דינר זהב בדינר זהב, והקשה על זה מהמעשה בביתו של רבי חייא, תירץ ששם התיר לה משום שלרב היו דינרים והוא כהלווני עד שיבוא בני.

משקל "קרט"
בבלי מו: • פ"ד ה"א [יד].
מותר ללוות (ולהחזיר) דינרין בדינרין, קרט (משקל, מלשון קורט) בקרט שרי.
בבבלי לא הובא.

הלשון "מי שלא סובר זאת לא מבין בנוזיקין כלום"
פ"ד ה"א [יד].
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ו [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דור המבול היו גוזלים פחות משווה פרוטה
פ"ד ה"ב [טו].
ומה היה חמסן (של דור המבול)? הוה בר נש נפיק טעין קופה מליאה תורמוסין, והיו מתכוונים ונוטלין פחות משווה פרוטה, דבר שאינו יוצא בדיינין. אמר רבי חייא בר ווה (כך שמו, כמו "אבא"): רבה רבה (גזירה שווה) כמעשי אילו כך מעשי אילו (דור המבול ואנשי סדום).
בבבלי לא הובא.

יחתכו רגליו של מי שלא עומד בדיבורו
בבלי מו: • פ"ד ה"ב [טו].
יהבון מגלא גו שקיה (יתנו מגל לתוך שוקי רגליו ויכריתם) דההוא גברא, מי שפרע מאנשי דור המבול עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו.
בבבלי לא הובאה לשון זו (שיחתכו רגליו) על מי שפרע.

הנותן טבעת בעירבון לא קנה בה את המקח
פ"ד ה"ב [טו].
טבעת אין בה משום עירבון (הנותן זהוב בעירבון לקנות את המקח - קנה, כי הוא כמו מטבע, שיכול המוכר להחליפו באחר כשמחזיר לו את העירבון. אך הנותן טבעת - לא קנה, שהמוכר לא יכול להחזיר לו טבעת אחרת במקומה, וא"כ נתנה רק לסימן ולא קנה בה את המקח).
בבבלי לא הובא.

האומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו
בבלי מט. • פ"ד ה"ב [טו].
רבי יעקב בר זבדי רבי אבהו בשם רבי יוחנן: אמר ליתן מתנה לחבירו וביקש לחזור בו - חוזר (והפני משה הגיה והוסיף ע"פ הירושלמי שביעית (פ"י ה"ד ל:)): "ההן לאו צדק והן צדק!" (דהיינו: והרי עבר על "הין צדק יהיה לך"), אמר: בשעה שאמר צריך לומר בדעת גמורה (התכוון לתת לו), מבתר כן (לאחר מכן) אין (אם) חזר ביה - לא חזר ביה (אין איסור לחזור בו).
בבבלי היא מחלוקת האם יש בדברים משום מחוסרי אמנה, ולא הסביר את הפסוק "הן שלך צדק". וכן חילק בין מתנה מרובה שיכול לחזור למתנה מועטת שלא יכול.

המחלוקת האם מעות קונות מדאורייתא
בבלי מו: • פ"ד ה"ב [טו].
אמר ליה: מדבר תורה מעות קונין, ולמה אמרו אין קונין שלא יאמר לו נשרפו חיטיך בעליה וכו'. רבי שמעון בן לקיש אמר: או קנה מיד עמיתך - מיד עמיתך את צריך

משיכה אין את צריך משיכה מיד הגוי (פני משה: ומכאן לומד ריש לקיש שמשיכה קונה מדאורייתא). על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש (שסובר שמעות לא קונות מדבר תורה) לאי זה דבר מוסרין אותו למי שפרע וכו'?

בבלי מפורש שלרבי יוחנן משיכה היא רק מדרבנן (ומדאורייתא מעות קונות) ולריש לקיש היא מדאורייתא (ומעות לא קונות אפילו מדאורייתא). בירושלמי לא מפורש שנחלקו גם במשיכה, אלא רק במעות - האם מדאורייתא הם קונות ורק חכמים ביטלו את קניין זה, או שגם מדאורייתא לא קונות. לפי זה יתכן שלירושלמי לכו"ע משיכה קונה מדאורייתא, וריש לקיש מביא את הפסוק "או קנה מיד עמיתך" רק ללמד שמשיכה קונה ומעות לא⁴. אמנם הפני משה פירש שגם לירושלמי נחלקו האם משיכה קונה מדאורייתא, כדלעיל.

המוכר על מנת שאין אונאה, הלשון "במנת"
 בבלי נא. • פ"ד ה"ג [טז].
 רב אמר: כל הנושא ונותן במנת (על מנת) שאין לו אונאה - יש לו אונאה.
בבלי הביא גם את דעת שמואל שסובר שאין לו אונאה.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון
 בבלי נא.
 הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ז ה"ז [כט.], ועיין מה שכתבנו שם.

טעמם של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה
 הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"א [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

יש אונאה לפרוטות
 בבלי נה. • פ"ד ה"ג [טז].
 האונאה פרוטה. והאונאה פרוטה? אלא הונאה עצמה מהו?
בבלי היא מחלוקת אמוראים האם יש אונאה לפרוטות.

בי"ד לא דנים פחות משווה פרוטה
 בבלי נה.
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ו ה"א [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח והמוכר חוזר בו
 פ"ד ה"ג [טז].
 מכר לו שוה חמשה בששה, לא הספיק לישא וליתן עד שהוקיר משבע - רבי יעקב בר אידי רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כשם שבטל מקח מאצל זה כך בטל מזה (שניהם יכולים לחזור בהם).

בבלי בבא בתרא פג: כתב שכיוון שמתחילה הלוקח הוא זה שנתאנה, רק הוא יכול לחזור בו, ובפשוטות היא מחלוקת התלמודים. אך מראה הפנים האריך ליישב שלא נחלקו בזה.

מקור נוסף לגינתה וחצירה
 בבלי נו.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ח ה"א [מד.], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴ נראה שלדעת הירושלמי משיכה קונה מדאורייתא לכו"ע, שלא כבבלי שהיא מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף יג.

מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ד [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ז ה"א [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

תנורו של עכנאי, אחרי רבים להטות
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני גר תושב
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתי מחלל מעשר שני על מטבע יפה
לצורפה בירושלם (מחלל בירושלים מעות מעשר) - מצרפה ביפה (סלע יפה), בא לחללה בגבולין - מחללה ברעה (מותר גם בסלע רע).
בבבלי לא הובא.

נשארה מחלוקת אם פרוטה במע"ש בקרן או בחומש
יעקב בר זבדי רבי יוחנן בשם רבי סימון: כל מעשר שני שאין בקרנו שוה פרוטה אין מוסיף חומש, רבי יוחנן בשם רבי ינאי: כל מעשר שני שאין בחומשו שוה פרוטה אין מוסיף חומש.
בבבלי גם כן נחלקו בזה, והסיק שצריך פרוטה בחומשו. ובירושלמי נשארה בזה מחלוקת.

אמוראים שהיו מפרקים את סחורתם
רבי אבדומא מלחא הוה מפתר סרדוותיה (מייפה את הבשר שהיה מוכר) וכו'. רבי זירא הוה עסק בהדא כיתנא (היה מוכר פשתן), אתא גבי רבי אבהו, אמר ליה: מה אנא משפרה עיבידייתה (האם מותר לי לייפותו)? אמר ליה: איזיל עביד מה דאת ידע (יפה אותו כפי שאתה יודע). רבי אבהו הוה עסיק באילין לסוטיא (רדידי נשים), אתא שאל לרבי יוסי בן חנינה, אמר ליה: מנן באילין לסוטיא? אמר ליה: איזיל עביד מה דאת ידע. רבה שקר טהר (צבע אמבטי כדי שתראה יפה. ופירש הפני משה שבכל אלה מותר לייפותם משום שהסחורה חדשה).
בבבלי חילק שמותר לייפות סחורה חדשה, אך לא הובאו מעשים כאלו.

פרק ה – איזהו נשך

היקש בין נשך לתרבות
אין לי אלא נשך בכסף וריבית באוכל, נשך באוכל וריבית בכסף מניין? תלמוד לומר אל תקח מאתו נשך ותרבית - הקיש נשך לתרבות ותרבית לנשך, מה נשך כסף אף תרבות כסף, מה תרבות אוכל אף נשך אוכל.
בבבלי היקש זה לא הובא, ואת דינים אלו למד מ"נשך אוכל" ו"נשך כסף - אם אינו עניין לנשך כסף תנהו עניין לריבית כסף".

שניים מהלכים בדרך עם קיתון אחד – אינו בירושלמי בבלי סב. • פ"ה ה"א [יט].
בבלי הביא כאן מחלוקת בשניים שהיו מהלכים בדרך וביד אחד מהם קיתון של מים, שכן פטורא דרש שימותו שניהם, עד שבא רבי עקיבא ולימד וחי אחיך עימך - חייך קודמים. ובירושלמי מקרה זה לא הובא.

מותר לקנות חוב בזול פ"ה ה"א [יט].
 יש דברים שהן רבית ומותרין, כיצד? לוקח (קונה) אדם שטרות חברו בפחות (משווי השטר, משום שמשלם למלוה עכשיו) ומלוותו (מלווה על פה) של חברו בפחות ואינו חושש משום רבית.
בבלי לא הובא. והובא ברמב"ם (מלווה ולווה פ"ה ה"ד) ובשו"ע (יר"ד סי' קעג סעיף ד).

שאינה יוכת שער – אינו בירושלמי פ"ה ה"ב [כ].
 בייתא עם דיירא דאיר (בית מתקיים יותר כאשר יש בו דיורים).
בבלי בבא קמא כא. גם כן הובא, אך הוסיף עוד טעם שהבית חרב משום שאינה יוכת שער (רש"י פירש שהוא שם שד או שפירושו מזיקין), וטעם זה אינו בירושלמי, לא כאן ולא בסוגיית זה נהנה וזה לא חסר (בבא קמא פ"ב ה"ד [ט:]).⁵

עשה עסקה עם חברו והתבטל פ"ה ה"ג [כ:].
 הנותן מעות לחברו ליקח בהן פירות למחצית שכר ואמר לא לקחתי אין לו עליו אלא תרעומת וכו', המבטל כיס חברו (לווה ממנו למחצית שכר והתבטל ולא הרוויח) אין לו עליו אלא תרעומת, המבטל שדה חברו (קיבל ממנו שדה והובירה) חייב לשפות לו (לשלם לו, שבה הרווח מצוי), המבטל ספינת חברו וחנות חברו מהו? (ונשאר בספק).
בבלי לא הובא.

גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל פ"ה ה"ג [כא].
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם בשבועות פ"ז ה"א [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם מפריז על חנות וספינה בבלי סט: • פ"ה ה"ד [כב].
 רבי יוחנן אמר: מפני שהשדה מצויה להתברך, ריש לקיש אמר: נעשה כמשכיר לו שדה ביוקר. מה ביניהן? חנות וספינה - מאן דמר (דאמר) מפני שהשדה מצויה להתברך מפרין (מפריז) על חנות וספינה, מאן דמר נעשה כמשכיר לו שדה ביוקר חנות וספינה אין מפרין.
בבלי לכו"ע אין מפריז על חנות וספינה.

פירוש גר צדק ותושב בבלי עא. • פ"ה ה"ה [כב].
 רבי אומר: תושב (מראה הפנים הגיה: גר צדק, כגירסת הבבלי) האמור בעבד עברי איני יודע מה טיבו, גר צדק (פני משה הגיה: תושב, כגירסת הבבלי) האמור בריבית איני יודע מה טיבו.
בבלי גם כן הובא ויישב קושיא זו.

⁵ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

גוי שלווה והתגייר, שמא יעשה גר שקר
 גוי שלווה מישראל ונתגייר, אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה - גובה הקרן והריבית, משנתגייר - גובה הקרן ולא הריבית. בר קפרא אמר: גובה את הקרן ואת הריבית. אמר רבי יעקב בר אחא: טעמא דבר קפרא, מכיון שאת מבריחו מן הריבית אף הוא נעשה גר שקר (יתגייר רק כדי להיפטר מהריבית).
בבבלי הטעם הוא כדי שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה.

על איזה שער פוסקים
 מהו לפסוק בשער של סירקי (סוחרים הבאים באקראי, ואינו שער קבוע)? רבי יוחנן אמר פוסקין, ריש לקיש אמר אין פוסקין.
בבבלי רבי יוחנן דן על איזה שער פוסקים, אך אין בזה מחלוקת.

מחלוקת בכמה מעשים פוסק
 רב אמר: מחוסר מעשה אחד פוסק, מחוסר כמה מעשים אינו פוסק. רבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין: אפילו מחוסר כמה מעשים פוסק.
בבבלי רב אמר מחוסר שתיים פוסק שלוש אינו פוסק, ושמואל אמר בידי אדם תמיד פוסק, בידי שמים תמיד אינו פוסק.

דעה שמוותר להלוות חטים לשתיים ושלוש שבתות
 לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטים ואני נותן לך לגורן, הא עד שתיים שלש שבתות מותר (מראה הפנים: כי לא קבע זמן. יפה עיניים: כי אין הדרך להתייקר בזמן קצר כזה), והלל אוסר. שמואל אמר: הלכה כהלל.
בבבלי לא הובאה כלל הדעה ששתיים ושלוש שבתות מותר.

עושין התורה פלסטר ומשה טיפש, לישנא מעליא
 יותר ממה שכופרין (מלווי בריבית) בעיקר, כופרין שעושין התורה פלסטרן ואת משה טיפש, ואומר (המלווה בריבית, כביכול) אילו היה יודע משה שכך היינו מרויחין (מהריבית) לא היה כותבו (את האיסור בתורה).
בבבלי גם כן הובא, אך בלשון סגי נהור - "שמשימים משה רבינו חכם ותורתו אמת", בלישנא מעליא, והירושלמי לא חשש לזה.

פרק ו - השוכר את האומנין

השוכר שמקבלים פועלים שלא מצאו תבואה
 במה דברים אמורים שלא הלכו החמרים, אבל הלכו ולא מצאו תבואה פועלין לנכש ומצאו שדהו זלחה (רטובה) - נותן להן שכר הליכה וחזירה.
בבבלי הלשון: נותן להם שכרן משלם, ולא ביאר אם נותן להם גם את שכר הליכה וחזרה.

רבי חייא שילם לפועלים לפניו משורת הדין בבלי עו: פ"ו ה"א [כה].
 רבי חייא רובה (הגדול) אגר חמרין למיתא (להביא) ליה כיתן (פשתן), הלכו ומצאוה לחה.
 אמר לון רב: פוק והב לון אגרן משלם ואמר להון: לא דאנא חייב מיתן לכון אגריכון
 אלא אנא חייא מסרית לכון (לא שאני חייב לכם אלא שוויתרתי לכם לפניו משורת הדין).
בבבלי לא היה מעשה ממש, אלא שרב אמר בשם רבי חייא שאילו היה קורה מעשה
 כזה היה משלם להם רק כפועל בטל, ויש אומרים שאמר שלא היה משלם להם כלל.

פועל יכול לחזור בו בבלי עו: פ"ו ה"ב [כה].
 רב אמר: כי לי בני ישראל עבדים - אין ישראל קונין זה את זה. אמר רבי יוחנן: עבד
 עברי היא מתניתא (לא מדובר בפועל אלא בקבלן, שדינו כעבד עברי). על דעתיה דרב בין פועל
 בין בעל הבית יכול לחזור בו, על דעתיה דרבי יוחנן פועל יכול לחזור בו ולא בעל
 הבית.
בבבלי רב אמר שפועל יכול לחזור בו, ולפירוש הראשון הוא מחלק בין שכירות
 לקבלנות.

שכר חמור לבקעה והולוכו בהר בבלי עח: פ"ו ה"ג [כו].
 ניחא בהר והולוכה בבקעה, בבקעה והולוכה בהר (הרי בהר שולטת הרוח, והחמור מתעייף
 פחות)? רבי שמעון בן יקים אמר בשמחה מחמת אור, רבי דוסית בן ינאי אמר שהכישה
 נחש, רבי יוחנן אמר רבי מאיר היא דאמר כל המשנה על דעת בעל הבית נקרא גזלן.
בבבלי הביא גם כן את שלושת התירוצים הללו והוסיף תירוץ רביעי שמתה מחמת
 אובצנא (עייפות), ויכול לומר לו שעייפות הבקעה גרמה שתמות.

שכר חמור ונלקח לאנגריא בבלי עח: פ"ו ה"ג [כו].
 אית תניי תני אנגריא כמיתה (וחייב להעמיד לו חמור אחר), ואית תניי תני אומר לו הרי
 שלך לפניך. מאן דתני אנגריא כמיתה - באותו שיכול לפשר (להתפשר עם המלכות שלא יקחו
 את החמור), מאן דמר (דאמר) אומר לו הרי שלך לפניך - באותו שאין יכול לפשר.
בבבלי דן באנגריא, אך לא חילק אם יכול לפשר.

הנפח במשא החמור קשה - אינו בירושלמי בבלי פ: פ"ו ה"ד [כו].
 השוכר את החמור להביא חיטין והביא שעורין תבואה והביא תבן חייב.
בבבלי בגירסת המשנה הוסיף גם: מפני שהנפח קשה כמשאוי, להביא לתך חיטין
 והביא לתך שעורין פטור, ואם מוסיף על משאו חייב.

כיצד מתחלקים בממון בשיירה ובספינה בבלי ה"ד [כו].
 שיירה (ההולכת במדבר) שנפל עליה גייס וכו' שלחו לפניו תייר (שמראה להם את הדרך,
 ומשלמים לו על כך) מחשבין לפי נפשות (כי טעות במדבר היא סכנת נפשות) וכו'. ספינה שעמד
 עליה נחשול והיקל ממשואה (השליכו מהמשא לים) מחשבין לפי משאוי ולפי ממון ולא
 לפי נפשות.

בבבלי בבא קמא קטז: לגבי שיירה עם תייר הלשון היא "מחשבין אף לפי נפשות".
 לגבי ספינה הלשון היא "מחשבין לפי משאוי ואין מחשבין לפי ממון", ובעניין ספינה
 הפני משה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס כמו בבבלי, אך היפה עיניים (בבא קמא שם)
 השאיר את גירסת הירושלמי.

מוכסים שמחלו לשותפין
השותפין שמחלו להן מוכסין - מחלו לאמצע (יתחלקו בזה), ואם אמרו לשם פלוני מחלנו - מה שמחלו מחלו לו.
בבלי לא הובא.

ריבית באומן
הדא אנטיכריסים (פני משה: כשאמר האומן טול את שלך והבא מעות. רא"פ ויפה עיניים: כשאמר שמור לי ואשמור לך מחר) רבית הוא.
בבלי לא הובא.

שמירה לאחר ימי שאלתה
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ח ה"ב [ל.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז – השוכר את הפועלים

מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות
זאת אומרת המנהג מבטל את ההלכה (מנהג המקום שלא להשכים ולהעריב מבטל את תנאו).
אמר רבי אמי: כל המוציא מחבירו עליו ראייה חוץ מזו (שעל פי המנהג יכול להוציא ממון).
בבלי לא הובא.

תנאי בית דין שהשכמה של פועל והערבה של בעה"ב
מקום שאין מנהג, יהודה בן בוני רבי אמי רב יהודה: תניי (תנאי) בית דין הוא שתהא השכמה של פועל (שאינם צריכים להקדים קודם זריחת החמה) והערבה של בעל הבית (צריכים להחשיך אצלו).
בבלי גם כן הביא דין זה, אך לא כתב שהוא תנאי בית דין.

הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקיעא – אינו בירושלמי
בבלי האריך כאן במעשים על רבי אלעזר ברבי שמעון, תפיסת גנבים, תנאים ואמוראים שהיו שמנים מאוד, יופיים של אדם הראשון יעקב אבינו וכמה אמוראים, יופיו של רבי יוחנן⁶ וכוחו של ריש לקיש, מעשים על רבי ועוד. וכן הביא אגדה שהקב"ה נחלק על מתיבתא דרקיעא⁷. ובירושלמי כל אלו לא הובאו.

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד.].

⁶ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

⁷ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

שלושה הניחו כתרין

בבלי פה.

הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ו ה"א [לט:], ועיין מה שכתבנו שם.

ייסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ

בבלי פה.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה – אינו בירושלמי

בבלי פה.

עיין מה שכתבנו בנדריים פ"א ה"א [לו:].

המקדש אשה הולך ע"פ מנהג המקום

בבלי פה. • פ"ז ה"א [כח].

על דעתיה דרבי יוחנן בן מתיה (שאע"פ שהוא מנהג המקום צריך להתנות עימם), אדם שהלך לקדש אשה ממקום אחר צריך להתנות עמה ולומר לה על מנת דתעבדי כן וכן ותאכלי כן וכן? (בתמיה, והרי פשוט שהולכים ע"פ מנהג המקום שדריים בו).
בבבלי לא הובא.

הכנסת האורחים של אברהם – אינה בירושלמי

בבלי פה: • פ"ז ה"א [כח].

בבבלי האריך כאן באגדתא על אברהם אבינו שהכניס את מלאכי השרת, ופירש שהם מיכאל גבריאל ורפאל. כל זה לא הובא בירושלמי, ושמו של המלאך רפאל לא הוזכר בירושלמי כלל⁸.

הטעם שהחוסם פרת חבירו לוקה ומשלם

בבלי צא.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פועל אוכל רק בגמר מלאכה

בבלי צא: • פ"ז ה"ג [כח:].

וכולן לא אמרו (שהפועל אוכל) אלא בשעת גמר מלאכה.
בבבלי גירסת המשנה היא: "אלא בשעת מלאכה".

מחלוקת בדעת הירושלמי בתחילתו בפשיעה וסופו באונס

בבלי צג:

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת הבעלים – חייב

בבלי צד.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ה [נד:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון

בבלי צד. • פ"ז ה"ז [כט].

כל המתנה על מה שכתוב בתורה - תנאי ממון תנאו קיים, תנאי שאינו של ממון תנאו בטל. כיצד? אמר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה - הרי זו מקודשת, שאם מתי לא תהא זקוקה לייבום - הרי זו מגורשת ותנאו בטל.
בבבלי כתב שעונה היא תנאי שבגופו ורק שאר כסות הם תנאי שבממון. אמנם בירושלמי קידושין (פ"א ה"ב [י:]) הביא גם כן את הברייתא הזו, והקשה שהרי עונה היא תנאי שבגוף, ותירץ שבאמת עונה היא תנאי שבגוף, אלא שמדובר בקטנה שמוחלת על

⁸ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

העונה, ואם כן דעתו כבבלי. ופירש מראה הפנים (כאן) שגם הירושלמי כאן סובר כך, וסמך על הירושלמי בקידושין. המשנה למלך (אישות פ"ו ה"י) הביא שרוב הפוסקים (כגון רש"י כאן ד"ה בדבר שבממון) סוברים שעונה היא תנאי שבגוף, אך ר"ת סובר שהיא תנאי שבממון, כירושלמי כאן. וא"כ ר"ת סובר שהירושלמי כאן חולק על הירושלמי בקידושין (וכן לשון הירושלמי כתובות פ"ה ה"ח [לז:]: הגע עצמך שהתנה עמה לא שאר ולא כסות ולא עונה הרי אינו חייב לה כלום)⁹. בנוסף לכל זה, הבבלי מביא שגם בדבר שבממון היא מחלוקת תנאים, ובירושלמי פשוט שתנאו קיים.

גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל
בבלי צד.
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ז ה"א [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

על מנת שלא תפרחי באוויר
בבלי צד.
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ב ה"ד [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ח – השואל את הפרה

דיני שומרים באריכות
בבלי צד.
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א-ה"ד [לט:-מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

לסטים מזויין הוא גזלן
בבלי צה.
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ח ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

שמירה לאחר ימי שאלתה
פ"ח ה"ב [ל].
לילה שבנתיים מהו (שהסתיים זמן השאלה והפרות עדיין אצל השואל)? אית מרין (יש אומרים) דרך הפרות ללון על בעליהן (והיה צריך להשיבן לבעלים), וזו על ידי ששוכרה אצלו לא לנה כשאלה היא אצלה והוא חייב. ואית מרין אין דרך הפרות ללון על בעליהן, וזו כשוכרה אצלו פטור.
בבבלי פא. דן בזה וסובר שלאחר ימי שאלתה פטור.

האם יש שליחות בתמורה והפרת נדרים
בבלי צו.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ב ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע
בבלי צז.
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"י ה"ז [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקרים שונים של שאלה בבעלים, שליח בשאלה בבעלים
בבלי צט. • פ"ח ה"ג [ל:]
(בתוך זמן השאלה הראשונה אמר המשאיל לשואל) השאיליני פרתך לאחר עשר ימים (לאחר שתגמר השאלה הראשונה), אמר ליה: סבה מן כבר מתה (אשאיל לך אותה, שהיא כבר זקנה וכאילו

⁹ יתכן שקשור בכך שדרך הבבלי לחלק בין הממונות (שאר וכסות) לאיסורים (עונה), והירושלמי לא מחלק ביניהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף א.

מתה) - משיעבוד האחרונים מתה (אינה שאלה בבעלים, ואע"פ שהסכימו על השאלה השניה בתוך ימי השאלה הראשונה, כיוון שהשאלה השניה עצמה התחילה לאחר סיום הראשונה). השאילני פרתך ואני נשאל לך (מראה הפנים: ואשאל לך את כליי) וכו', שאלה מן הכייר או מן הסנטר או מן האינקומנוס (פועליו של המשאיל) ומתה - כמי שהבעלים עמו (כל אלו נחשבים לשאלה בבעלים). **בבבלי** כל הדינים הללו לא הובאו. השאילני ואשאל לך כליי היא מחלוקת ראשונים (הובאה במראה הפנים), וכן בשאלה מפועליו של המשאיל נחלקו הפוסקים האם אומרים בזה שלוחו של אדם כמותו (גם מחלוקת זו הובאה במראה הפנים).

המשנה אינה כסומכוס, סומכוס מודה בברי וברי בבלי ק. • פ"ח ה"ד [ל:]
אמר רבי יוחנן: זו (הסיפא) להוציא מידי סומכוס שאמר כל הספיקות יחלוקו. אמר רבי לא (אילעא): תיפתר בשזה אומר בריא לי וזה אומר בריא לי (ובברי וברי סומכוס מודה). רבי יוסי בעי: אם בשזה אומר בריא לי וזה אומר בריא לי על דא אמר רבי יוחנן להוציא מדברי סומכוס? (רבי יוחנן לא היה אומר זאת, אלא ע"כ פשוט לרבי יוחנן שמדובר בשמא, כמו שהרישא מדברת בשמא).

בבבלי כתב שהמשנה כסומכוס. כמו כן היא מחלוקת האם אמר סומכוס אפילו בברי וברי (ובדומה לזה בבבא קמא בבבלי מה. מפורש שהמשנה כסומכוס ובירושלמי שם פ"ה ה"א [כג.] לא הובא, ועיין מה שכתבנו שם).

אין משיבים מריש וסותרים חורבה משום יישוב א"י בבלי קא:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [לא:], ועיין מה שכתבנו שם.

על המשכיר לעשות מקום מזוזה בבלי קא: • פ"ח ה"ז [לא:]
מזוזה (מקום מזוזה) מעשה ידי אומן (ועל המשכיר לעשותו).
בבבלי סובר שמקום מזוזה לאו מעשה אומן הוא, ועל השוכר לעשותו.

תפוס לשון אחרון בבלי קא: • פ"ח ה"ח [לא:]
ביטל לשון אחרון את הראשון.
בבבלי הלשון: תפוס לשון אחרון.

המשכיר יכול למכור את הבית פ"ח ה"ט [לא:]
המשכיר בית לחבירו וביקש (המשכיר) למכרו, אמר רבי אמי: לא (השכיר) על דעת שזה (המשכיר) ימות ברעב (ולכן אם המשכיר זקוק לממון הוא יכול למכור את הבית לאחר). רבי זירא ורבי הילא תריהון מרין (אמרו): מכל מקום קני לו (לקונה), אלא דו אמר ליה (שאמר המשכיר לקונה) שיבקה דשרי עד דימלא אנקלווסיים דידיה (השאר את השוכר בבית עד שימלא זמן השכירות).
בבבלי לא הובא.

מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל בבלי קג.
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ט ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ט – המקבל שדה מחבירו

עובדי קרקע שנוטלים שכרן מהאמצע
בבלי קה: • פ"ט ה"א [לב.]
החופר (סביבות השדה) והכיל (מודד קרקעות) והסנטר (עבד הממונה להגיד תחומי השדות) שומרי העיר והאיקונומוס (פקיד הממונה על צרכי העיר) נוטלין שכרן מן האמצע (המקבל את השדה יתן לפי חלקו). הבייר (חופר בורות) והבלן והספר - בזמן שבאין מכח האריס (שהמנהג הוא שהאריס משלם להם) נוטלין מכח האריס, מכח בעל הבית נוטלין מכח בעל הבית, אין משנין על מנהג המדינה.
בבבלי לא הובא.

חכר שדה, יבש המעיין ונקצץ האילן
בבלי קד: • פ"ט ה"ב [לב.]
אמר רבי יצחק: בשיבש כל המעיין (בעל הבית מנכה לו מחכירתו), ברם אין (אם) הוה עמיק תרתין קומין, ואת עביד שלשה קומין עמיק (המעיין היה עמוק שתי קומות ואפשר להעמיק עוד לשלוש קומות ואז ישארו בו מים) - יכלין מימר ליה: לעי ביה והוא סגי (יכול בעל הבית לומר לו להעמיקו, ולא מנכה לו מחכירתו). נקצץ האילן - אמר רבי יצחק: בשנקצץ כל האילן, אבל אם נשתייר בו ממטע עשרה לבית סאה יכיל מימר ליה: בקדמיתא הוו דחשין ולא הוו עבדין סגין ברם כדון הינון דלילין ועבדין סגין (קודם היו צפופים ולא היו מוציאים הרבה פירות, ועכשיו שנקצצו מקצתם יוציאו יותר פירות).
בבבלי לא הובא. הרא"ש הטור והרמ"א (ח"מ סי' שכא סעיף ב) הביאו את הירושלמי אך הרי"ף והרמב"ם השמיטוהו. דן בזה מראה הפנים.

עשה עסקה עם חבירו והתבטל
פ"ט ה"ג [לב:]
הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"ה ה"ג [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנושא משא של ד' קבין, האם יכול להתפלל
בבלי קה:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ה [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חכר שדה ונשדפה
בבלי קה: • פ"ט ה"ה [לב:]
המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכורו וכו' - בשנשדפה כל אותה הרוח (פני משה: נשדפו כל השדות הסובבות אותה. יפה עיניים: נשדפה רוח אחת).
בבבלי רב יהודה אמר שנשדף רוב הבקעה ועולא אמר שנשדפו כל הרוחות שסובבות אותה.

המקבל שדה מחבירו – מי חייב בתרומות ומעשרות
פ"ט ה"ו [לג.]
המקבל שדה מישראל תורם ונותן לו (המקבל תורם תרומה, ובעל השדה מעשר את שאר המעשרות). רבי מאיר אומר: מעשר ונותן לו (המקבל גם תורם וגם מעשר). רבי יהודה אומר: אם נתן לו מאותה השדה ומאותו המין - תורם ונותן לו, משדה אחרת וממין אחר - מעשר ונותן לו. וחכמים אומרים: אם מאותו שדה נתן לו - בין מאותו המין ובין ממין אחר תורם ונותן לו, אם משדה אחרת נתן לו - בין מאותו המין בין ממין אחר מעשר ונותן לו (כך הגיה הפני משה).
בבבלי לא הובא.

האם המקבל שדה לזורעה קטנית יכול לזורעה תבואה בבלי קו: פ"ט ה"ז [לג].
 המקבל שדה מחבירו לזורעה וכו' קטנית לא יזרענה תבואה, תבואה יזרענה קטנית.
בבבלי גירסת המשנה הפוכה: קטנית יזרענה תבואה, תבואה לא יזרענה קטנית.
 והרי"ף והרמב"ם גרסו כגירסת הירושלמי.

מקבל שדה ולא צמחה, האם צריך לזורעה פעם שלישית בבלי קו: פ"ט ה"ט [לד].
 המקבל שדה מחבירו זרעה שנה אחת ולא צימיחה - כופין אותו לזורעה שנייה, שנייה
 ולא צימיחה - אין כופין אותו לזורעה שלישית. אמר ריש לקיש: הדא דתימר (זה נאמר)
 בשדה שאינה בדוקה (שמעולם לא זרעו בה), אבל בשדה שהיא בדוקה (שכבר זרעו בה פעם
 וצמחה) כופין אותו לזורעה שלישית.
בבבלי הביא מחלוקת רבי ורשב"ג לעניין חזקות, ותולה בזה האם צריך לזרוע גם
 בפעם השלישית. כמו כן בבבלי ריש לקיש לא חילק אם היא בדוקה, אלא חילק שמה
 שלא זורעה שוב הוא דווקא בצמחה ואכלה חגב, אך אם לא צמחה כלל זורעה שוב
 ושוב.

בבבלי שכיחה עין רעה בבלי קו:
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ד ה"ג [עה:], ועיין מה שכתבנו שם.

קשוט עצמך ואח"כ אחרים – אינו בירושלמי בבלי קו:
 עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ב ה"א [ט:].

מחלוקת האם יש מקח טעות בקרקע בבלי קח.
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ד [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל בבלי קיא. • פ"ט ה"א [לד:].
 השכיר בזמנו נשבע ונוטל (עבר זמנו אינו נשבע ונוטל) - ריש לקיש אמר: בשאמר לו (בעל
 הבית) נתתי (בזמן, אז בעל הבית נאמן והשכיר לא נשבע ונוטל), אבל אם אמר לו אתן למחר אם
 אמר לו (למחר) נתתי - אינו נאמן (שמסתבר שהיה טרוד וסבר שנתן לו ולא נתן). רבי יוסי בן
 חנינה אומר: ואפילו למחר אם אמר לו נתתי נאמן.
בבבלי לא הובאה מחלוקת זו, ומשמע שתמיד נאמן.

אומן קונה בשבח כלי בבלי קיב.
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ט ה"ד [לח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית פ"ט ה"ב [לה:].
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"א [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי יהודה דריש טעמא דקרא בבלי קטו. • פ"ט ה"ג [לה:].
 אלמנה בין ענייה בין עשירה אין ממשכנין אותה וכו' דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר:
 ענייה אין ממשכנין אותה כל עיקר, עשירה ממשכנין אותה וכו'.

בבבלי רבי יהודה אומר שאין ממשכנים עשירה ורבי שמעון אומר שממשכנים אותה. ומקשה על כך למימרא דרבי שמעון דריש טעמא דקרא ורבי יהודה לא דריש וכו'. ולגירסת הירושלמי לא קשה כלל.

החובל מספריים או צמד פרות בבלי קטז: • פ"ט ה"ג [לה:]
החובל זוג של ספרין (מספריים, והן עשויות משני חלקים שכל אחד מהם הוא כלי בפני עצמו, ומשתמשים בשניהם ביחד) - עובר על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, חבל אחד מהן - אינו עובר על אחד מהן. הממשכן צמד פרות - עובר על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, מישכן אחד מהם - אינו עובר אלא על אחד מהן בלבד.
בבבלי חבל זוג של ספרים וצמד פרות - חייב שתיים, זה בפני עצמו וזה בפני עצמו - חייב אחד.

פרק י – הבית והעלייה

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע בבלי קטז: • פ"י ה"א [לה:]
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בבבא קמא פ"י ה"ז [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

נפחתה העליה במקום התנור בבלי קטז: • פ"י ה"ב [לו:]
נפחת מקום התנור (של בעל העליה) - יורד (בעל העליה) למטה, (נפחת) מקום הכירה - יורד למטה.
בבבלי רב אומר שיורד למטה דווקא כשנפחתה רובה, ושמואל אומר בנפחתו ארבעה טפחים.

בעה"ב לא יכול לתבוע את בעל העליה לבנות מעקה בבלי קיז: • פ"י ה"ג [לו:]
מהו שיאמר לו (בעל הבית לבעל העליה) גופינו (בנה מעקה לעליה)? נישמענה מהדא: היתה חורבתו סמוכה לחורבת חבירו עמד הלה ובנאה בלא רשותו הרי זה מחשב יציאותיו כשער שבנה ויתן לו את כל יציאותיו. הדא אמרה שאינו אומר לו גופינו מן הצד, כשם שאינו אומר לו גופינו מן הצד כך אין אומר לו גופינו מלמעלה.
בבבלי לא הובאו דינים אלו.

כופין על מי שנפל חלקו לבנותו בבלי קיח: • פ"י ה"ד [לו:]
שמענו (במשנה) שאין כופין (על מי שנפל חלקו לבנותו שוב), והתני רבי חייה כופין! נימר ולא פליגי, מאן דמר (דאמר) כופין - שהוא שם (שעומד לפני בית דין ואפשר לכפותו), ומאן דמר אין כופין - בשאין עומד שם.
בבבלי לא הובא.

מותר להוציא את זבלו לרה"ר ע"מ לפנותו מיד בבלי קיח: • פ"י ה"ה [לו:]
פורק אדם זבלו בפתח חצירו ברשות הרבים לפנותו מיד אבל לשהותו אסור, בא אחד והוזק הרי זה חייב. רבי יודה אומר: בשעת הזבלים פורק אדם זבלו בפתח חצירו וכו'.
בבבלי כאן ובבבא קמא ל. הובאה רק דעת רבי יהודה.

הניח את האבן בדימוס ונפלה – כולם פטורים
 עלתה וישובה (הניח את האבן) בדימוס ונפלה - פטור (כולם פטורים).
בבלי אם היא קבלנות כולם חייבים ואם היא שכירות האחרון חייב.

שתי גינות זו ע"ג זו – יחלוקו את הירק
 מה יעשו (להלכה בשתי גינות זו על גב זו)? אפרים בשם ריש לקיש אמר יחלוקו (משום שספק כמי ההלכה).
בבלי אמר אפרים בשם ריש לקיש שהלכה כרבי שמעון.

השיעור שבעל הגינה העליונה יכול ליטול את הירק
 בבלי קיד: • פ"י ה"ו [לז].
 דבית רבי ינאי אמרי: עד עשרה טפחים (זהו השיעור לרבי שמעון שיכול העליון לפשוט את ידו ליטול את הירק), רבי יוחנן אמר בשם רבי ינאי: ובלבד שלא יואנס (שיוכל לפשוט את ידו בקלות).
בבלי אמרי דבי רבי ינאי רק שלא יאנס, ולא הזכיר את שיעור עשרה טפחים.

מסכת בבא בתרא

פרק א – השותפין

פשוט שהיזק ראייה שמייה היזק בבלי ב.ג. • פ"א ה"א [א.]
ברם הכא בששניהן רוצין (לחלוק את החצר בפלוגתא, וכיון שחלקו יכול האחד לכופ את חברו לבנות כותל משום היזק ראייה) וכו'.
בבבלי היא מחלוקת האם מחיצה היא פלוגתא והיזק ראייה שמייה היזק, או שהיא גודא והיזק ראייה לא שמייה היזק. ובירושלמי פשוט שהיא פלוגתא ושמייה היזק (דן בזה מראה הפנים).

מחלוקת מה חמור יותר – גג או חצר בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]
אמר רבי יוחנן: כופין בחצירות ואין כופין בגגות. רבי נסה סבר מימר בחצר שהיא למעלה מן הגג (אין כופין), אבל גג שהוא למעלה מן החצר – כופין. רבי יוחנן סבר מימר בחצר שהיא למעלה מן הגג – כופין, אבל גג שהוא למעלה מן החצר – אין כופין.
בבבלי לא הובא.

בגינה אפילו נהגו שלא לגדור – כופין אותו בבלי ד. • פ"א ה"ב [א:]
בגינה, בין מקום שנהגו לגדור בין מקום שנהגו שלא לגדור – כופין.
בבבלי במקום שלא נהגו לגדור פשוט שתמיד לא כופין אותו, ורק בסתם גינה כופין אותו.

גדר ג' רוחות מסוג אחד ואת הרביעית מסוג אחר בבלי ד. • פ"א ה"ג [א:]
רב חונה (הונא) אמר: ובלבד בשעה שבנה עכשיו (מה שאם עמד המקיף וגדר את הרוח הרביעית מגלגלים עליו את הכל הוא דווקא כשגדר אותה כמו שגדר את השלוש הראשונות), דאין (שאם) הוה בני דכיפין (בניין כיפין של אבנים שהם חזקים) – בני לה דכיפין, ברם הכא הוה בני דכיפין ובנתיה בליבנין – גבי ליה כיפין (אם גדר את השלוש מכיפין ואת הרביעית בלבנים שהן חלשות, יגבה ממנו את מחיר הכיפין)? (בתמיה, ודאי שגיבה רק מחיר של לבנים. כל זה הוא לגירסתנו. אך הרמב"ן גרס אחרת, והובא במראה הפנים, ולגרסתו אם המקיף גדר שלוש רוחות בלבנים והניקף גדר את הרביעית בכיפין מחייבים אותו לשלם על שלוש הרוחות במחיר של כיפין).
בבבלי רב הונא אמר שמחייבים אותו לפי מה שגדר וחייא בר רב אמר לפי דמי קנים בזול, ולא דן כשגדר את שלוש הרוחות בסוג אחד ואת הרוח הרביעית בסוג אחר.

אחים שחלקו – יש להם דרך לכו"ע, והאם הם כמוכרים בבלי ז.
הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ד ה"ח [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר מבני העיר ומיושבי העיר בבלי ח.
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ל' יום בעיר לקופה בבלי ח. • פ"א ה"ד [ב.]
שהה שם (בעיר) שלשים יום – הרי הוא כאנשי העיר לקופה.

בבבלי הוא שלושים יום לתמחוי ושלושה חודשים לקופה.

חיטי הפסח

בבלי ח. • פ"א ה"ד [ב:]

שנים עשר חדש וכו' לחיטי הפסח בין לישא (לאחר שישב בעיר י"ב חודש הוא חייב לשלם עם שאר בני העיר לצורך חיטי פסח לעניים) בין ליתן (לאחר שישב בעיר י"ב חודש הוא זכאי לקבל מבני העיר חיטי הפסח, אם הוא עני).

בבבלי לא הובא דין חיטי הפסח כלל, והובא ברמ"א (או"ח סי' תכט סעיף א).

מצוה שמתן שכרה בצידה אין בי"ד נענשים עליה

בבלי ח:

הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ה ה"ה [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה שפרחה רוחו וחזר – אינו בירושלמי

בבלי י:

עיין מה שכתבנו בפסחים פ"ג ה"ח [כד:].

כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא

בבלי יא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ט [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם ד' אמות הן קניין או רק שימוש לשעה

בבלי יא. • פ"א ה"ה [ב:]

אמר רבי יוחנן: ארבע אמות שאמרו, לא שהן לו לקניין אלא שיהא מעמיד בהמתו לשעה ופורק חבילתו. רבי יונתן מקשי: כלום אמרו ארבע אמות אלא שיהא מעמיד בהמתו ופורק חבילתו לשעה? (בתמיה, בוודאי הן קניין ממש).
בבבלי לא הובאה מחלוקת זו.

לול של תרנגולים יש לו ד' אמות בחצר

בבלי יא: • פ"א ה"ה [ב:]

דבי רבי ינאי אמרי: אף בית התרנגולין יש להן ארבע אמות.

בבבלי אמר רבי ינאי שלול של תרנגולים אין לו ארבע אמות, כי אין פה את הטעם של פירוק משאו, שהתרנגול מטפס ועולה מטפס ויורד.

נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך

בבלי יב.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ד [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

גוד או אגוד – אינו בירושלמי

בבלי יג. • פ"א ה"ה [ג:]

וכתבי הקודש אע"פ ששניהן רוצין לא יחלקו וכו'.

בבבלי הביא כאן מחלוקת האם אומרים דינא דגוד או אגוד, ובירושלמי לא הובא.

האם תהילים קדוש יותר מדברי הימים

בבלי יא. • פ"א ה"ה [ג:]

אמר רבי הושעיה: כגון תילים (תהילים) ודברי הימים (אין חולקין זה כנגד זה. פני משה: משום שאינו כבוד לעשות חליפין, א"נ משום שקדושת תהילים חמורה יותר, שברוח הקודש נאמרה. עמודי ירושלים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) הקשה שלכאורה גם דברי הימים נאמר ברוח הקודש, ודן בזה), אבל תילין בתלין (כגון ספר ראשון בספר שני) חולקין. אמר רבי עוקבה: אפילו תילים בתילים אין חולקין, שמתוך שאין חולקין אילו באין וקורין באילו ואילו באין וקורין באילו.

בבבלי לא הובא.

- אסור לסיים כתיבת חומש בסוף דף**
הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי יג:
- עושים עמוד לספר בסופו**
הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי יג:
- מחלוקת ברוחבו ואורכו של ארון הברית**
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי יד:
- גודל הלוחות**
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי יד:
- לירושלמי בתוך ארון הברית לא היו עמודים**
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לו.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי יד:
- מחלוקת האם היו שני ארונות או אחד**
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ח ה"ג [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי יד:
- דעות רבות מתי היה איוב**
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ו [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי טו:
- איוב היה וייסורין לא היו**
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ו [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי טו:
- האם איוב היה ישראל או גוי**
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ה ה"ו [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי טו:
- אגדות על השטן ואיוב – אינן בירושלמי**
בבלי טז. • פ"א ה"ה [ג.]
בבלי האריך כאן במעשי השטן ואיוב: דברי השטן "לא מצאתי כעבדך אברהם", כביכול השטן הסית את הקב"ה¹, השטן יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה, קשה צערו של השטן, הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המוות. ובירושלמי כל אלו לא הובאו².
- אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג את יצה"ר**
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ה [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.
בבלי יז:

¹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.
² הירושלמי ממעט להזכיר את השטן, וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

פרק ב – לא יחפור

ברישא גורסים "וסד בסיד"

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]

כיני מתניתא (ברישא של המשנה גורסים) וסד בסיד, אם סד בסיד כל שהוא אם לא סד בסיד שלשה טפחים - מהדא (והגירסא "אר" שייכת לסיפא) מרחיקין הגפת והזבל והמלח והסיד והסלעים מכותל חבירו שלשה טפחים או סד בסיד.
בבבלי הסתפק לגבי הרישא האם הוא "וסד בסיד" או "או סד בסיד".

הסתירה בין הרחקה מהכותל להטמנה בשבת

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]

הכא (בהרחקת נזיקין מהכותל) את מר (אומר) מפני שהסלעים מרתיחין, וכא (בהטמנה בשבת) את מר אין מרתיחין? אמר רבי יוסי: כאן וכאן אין הסלעים מרתיחין, אלא מפני שעושין עפר תוחח ומלקין את ארצות הכותל.
בבבלי הקשה אותה הקושיא ותירץ כמה תירוצים, וכל התירוצים שם סוברים להיפך, שסלעים כן מרתיחים.

מותר להטיל מים על כותל אם יש לו צער גדול

בבלי יט. • פ"ב ה"א [ג:]

רבי יוחנן נפק מכנישתא ושפך מים לוחרי תרעא (הטיל מימיו אחורי השער), ולא ידעין אי משום דהוה צונם (סלע, שאינו מזיק) ואין משום דהוה ביה צער ולא הוה יכיל מסובר (שהיה מצטער ולא היה יכול להתאפק).
בבבלי הובא ההיתר להטיל מים על סלע, אך לא ההיתר במקרה של צער.

האם עובי הכותל עולה מהמניין של ג' טפחים

בבלי כ: • פ"ב ה"א [ד:]

ואת התנור שלשה מן הכיליא שהן ארבעה מן השפה - רבי יודן בן פזי אמר מן השפה החיצונה ולפנים (אין עובי הכותל עולה מן המניין), ורבנן אמרי מן השפה הפנימית ולחוץ (עובי הכותל עולה מן המניין).
בבבלי לא דן בזה.

לא מוחים בנחתום שלא הרחיק מאוצרו של חבירו

בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ד:]

רבי אבדומי אחי רבי יוסי הוה חד חליטר (נחתום) שרי תחותיה (גר תחתיו). עבר רבי אחא ולא מחא (בנחתום שצריך להרחיק מאוצרו של חבירו). אמר (רבי אבדומי): רבנן עברין ולא מחוי (ולא מוחים)? וכו'.

בבבלי לא הובא המעשה. ומראה הפנים ביאר שהטעם שרבי אחא לא מחא הוא שסובר שהדין הוא רק שצריך להרחיק, אך אם לא הרחיק א"א למחות בו.

רפת שקדמה לאוצרו של חבירו – לא יכול למחות בו

בבלי כ: • פ"ב ה"ג [ד:]

אם קדמה הרפת או חנות לאוצר - אין יכול למחות.
בבבלי הלשון: אם היתה רפת קודמת לאוצר - מותר. ומהירושלמי משמע קצת שרק למחות א"א, אך עדיין הוא אסור.

האם בעל האוצר יכול למחות בבעל הרפת החדש

בבלי כא: • פ"ב ה"ג [ה:]

תני: לשכינן יכול לחזור בו (כשהרפת קדמה לאוצר, שאז בעל האוצר לא יכול למחות, ובעל הרפת השכיר את הרפת אח"כ לשכן אחר - יכול בעל האוצר למחות בשכן החדש), משקיבל עליו (אך אם בעל

האוצר קיבל עליו את השכן החדש) - אינו יכול לחזור בו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף משקיבל עליו יכול לחזור בו.
בבבלי הביא ברייתא זו אך פירש אותה בעניין אחר לגמרי, שנחלקו אם אדם יכול לאסור על שכניו לרדת לאומנותו.

דימוי בין הרחקת נזיקין לקידושי אשה
רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף משקיבל עליו (שמחל על ההיזק) יכול לחזור בו וכו'.
אתייה דרבן שמעון בן גמליאל כרבי מאיר, דתנינן תמן: ועל כולן אמר רבי מאיר אף על פי שהתנה עמה (שתינשא לו אע"פ שיש בו מום) יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו אני יכולה.
בבבלי לא הובא.³

שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר וטומאת מתכת
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ח ה"א [נ:], ועיין מה שכתבנו שם.

היו מלמדים שמלמדים את התינוקות ציונים וסימנים
אילין דמלפין טלייא (מלמדים את התינוקות תורה) ואילין דעבדין מסוגין (מלמדים את התינוקות ציונים וסימנים להבין רמזים וחשבונות וכיוצא בהם) וכו'.
בבבלי לא הובא.

כיצד הראשון סמך את כותלו לכותל חבירו
דבי רבי ינאי אמרי (לתרין כיצד הראשון סמך את כותלו לכותל חבירו): בבאין ליישב עיר בתחילה היא מתניתא (עיר חדשה), אמר רבי לא (אילעא): בכותל אטום היא מתניתא (על גבי עמודים, שלא מעכב את הדוושא כי עוברים בין העמודים), אמר רבי יוסי: בכותל סודמין היא מתניתא (שהכותל שסמך היה מודבק לכותל חבירו בצד אחד כמין גאם).
בבבלי גם כן הקשה זאת, ולא הביא את שלושת התירוצים הללו אלא שני תירוצים אחרים.

מרחיקים את הסולם רק כשהוא לימין
הדא דתימר (זה שמרחיקים את הסולם מהשובך נאמר רק) לימין, אבל לשמאל זוקף מיד (רידב"ז): ימין פירושו עיקר הכניסה לחצר ושמאל הוא חצר מן הצד. מראה הפנים: ימין הוא שהנמייה יכולה להיכנס מיד, ושמאל הוא דבר שאינו מזומן).
בבבלי לא הובא.

דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חבירו
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ו ה"ו [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

גרמא – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בבבא קמא פ"ו ה"א [כז:].

³ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

סוגיית רוב וקרוב הלך אחר הרוב – אינה בירושלמי
 ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה וכו'.
בבבלי האריך כאן בסוגיית רוב וקרוב, האם הולכים אחר הרוב. ובירושלמי לא הובאה כלל.

טעם הרחקת האילן מהעיר – צל או נוי
 משם שעומד ומאפיל או משם שניאו רע (שאינו נוי לעיר)? מה מפקה מביניהון (נפק"מ) - היה עומד בתוך שלו, אין תימר (אם תאמר) משם שעומד ומאפיל בתוך שלו מותר, ואין תימר משם שניאו רע אפילו בתוך שלו אסור.
בבבלי פשוט שהוא משום נוי העיר.

מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח – אינם בירושלמי
 לכל רוח הוא עושה ומרחיק חוץ מן המערבה מפני שהיא תדירה (מראה הפנים ויפה עיניים הוכיחו שבירושלמי פירוש "תדירה" הוא תדירה ברוחות).
בבבלי פירש תדירה ברוחות, דחה זאת והסיק שתדירה בשכינה, שהשכינה במערב.⁴
 והאריך לדון האם השכינה במערב או בכל מקום, ובירושלמי לא דן בזה כלל.⁵ כמו כן בבבלי הביא שהמלאך בן נץ מעמיד את הרוח הדרומית, ובירושלמי לא הובא.⁶

ללכת ממערב למוכי שחין
 רבי מנא הוה מהלך עם מוכי שחין, אמר ליה אביי: לא תהלך ממדינחיה (ממזרחו) אלא ממערביה (ממערבו, משום רוח מערבית).
בבבלי לא הובא.

כרישין ובצלים מזיקים אלו את אלו
 כשם שזה מרחיק זה מזה כך זה מרחיק זה מזה (הכרישין והבצלים מזיקים אלו את אלו).
בבבלי חרדל ודבורים מזיקים אלו את אלו, אך בכרישין פשוט שרק הם מזיקים את הבצלים ולא להיפך.

טעמם של רבי יוסי וחכמים משום תיקון העולם
 רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי: טעמון דרבנין (טעמם של חכמים שמרחיקים את האילן מן הבור) מפני שיישוב העולם בבורות. שמעון בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") אמר בשם רבי יוחנן: כך משיב רבי יוסי לחכמים - כמה דאית לכון יישוב העולם בבורות, אוף (אף) אנא אית לי יישוב העולם באילנות.
בבבלי לא הובא.

⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.
⁵ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.
⁶ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

פרק ג – חזקת הבתים

מקור לחזקת ג' שנים

בבלי כח. – כט. • פ"ג ה"א [ז:]
מניין לחזקות? אמר רבי יוחנן שמענו מהולכי אושא: משור המועד למדו (שלאחר שלוש נגיחות יוצא מחזקת תם ונעשה מועד). אמר רבי יוסי: מאן אית ליה שור המועד לג' ימים (שצריך שלוש נגיחות בשלושה ימים נפרדים ולא באותו יום) - לא רבי יודה? דתנינן תמן רבי יודה אומר לא אמרו שלשה שנים אלא כדי שיהא באיספמיה ויחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבוא שנה! (ולרבי יהודה קשה, שלשיתו לא צריך ללמוד משור המועד אלא נלמד מסברא. ונשאר בקושיא).

בבבלי הביא את הולכי אושא, דחה, והסיק שהוא סברא שאדם נזהר בשטרו שלוש שנים.

משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה

פ"ג ה"א [ח:]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ד [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אי אפשר למכור את אוזיר חורבתו, דבר שלא בא לעולם

פ"ג ה"א [ח:]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה

בבלי לה.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק שמיילדת נאמנת

פ"ג ה"א [ט:]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ד ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בשלוש שנות הרעב של אליהו

בבלי לו. • פ"ג ה"ב [ט:]
כשם שחלוקין כאן (רבי ישמעאל, רבי עקיבא וחכמים בהגדרת שלוש שנים האם הן שנים שלמות וכו') כך חלוקין בשני אליהו.
בבבלי לא הובא⁷.

מחלוקת האם יש חזקה באכילת ערלה

בבלי לו. • פ"ג ה"ב [ט:]
שני ערלה ביניהון (נחלקו כשאכל מהשדה בשני ערלה האם היא חזקה).
בבבלי לגירסתנו פשוט שאינה חזקה, ותוס' גרסו שפשוט שהיא כן חזקה.

עיקר חזקה הוא הכנסת פירות

בבלי נד. • פ"ג ה"ג [ט:]
רב אמר: עיקר חזקה הכנסת פירות. לא מודה רב במנכש ובמעדר (שהיא חזקה)? מודה רב במנכש ומעדר. מהו דאמר רב עיקר חזקה הכנסת פירות? אלא שאם ראו אותו חורש וקוצר ומעמר ודש ובורר ולא ראוהו מכניס פירות - אינה חזקה, אלא הכנסת פירות.
בבבלי לא הובא, אך מפורש שצריך להחזיק כדמחזקי אינשי.

⁷ קשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

עיקר החליצה הוא התרת המנעל

פ"ג ה"ג [ט:]

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"א [סו.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש חזקה לאומנים

בבלי מב. • פ"ג ה"ה [י:]

השותפין והאריסין והאפיטרופין אין להם חזקה.

בבבלי בגירסת המשנה הוסיף גם "האומנין". ורשב"ם (ד"ה שותפין) הביא שרבינו גרשום לא גרס "האומנין".**חזקה לאיש בנכסי אשתו לאחר שנתגרשה**

בבלי מז. • פ"ג ה"ה [י:]

אין לאיש חזקה בניכסי אשתו בחיי אשתו, אבל אחר מיתתה יש לו חזקה.

בבבלי הוסיף שגם בחייה לאחר שנתגרשה יש לו חזקה.**כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש – אינו בירושלמי**

בבלי מח:

עיין מה שכתבנו בגיטין פ"ד ה"ב [כ:].

אשה לא יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה

בבלי מט:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם יש מחלוקת בקניין פירות כקניין הגוף

בבלי נ.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ג ה"א [לב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בנעל וגדר במקום שאינו ראוי לך

בבלי נג. • פ"ג ה"ה [י:]

רב אמר: בפוחת מעשרה או מוסיף על עשרה (דווקא אז יש לו דין גדר ופרץ וקנה), שמואל אמר: אפילו פרץ מקום שאינו ראוי לפרוץ וגדר מקום שאינו ראוי לגדור הרי זה חזקה. **בבבלי** מהגמרא ומדברי שמואל משמע שצריך שיגדור ויפרוץ דווקא מקום שראוי לכך, ורב לא הובא.

דינא דמלכותא דינא – אינו בירושלמי

בבלי נד:

עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ג ה"ד [י:].

עד זומם נפסל למפרע

פ"ג ה"ו [יא.]

הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בבבא קמא פ"ז ה"ג [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י

בבלי נז:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"א [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

כבוד בנות ישראל לכבס בחצר

בבלי נז:

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"א [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

האגדות על רבי בנאה שציין מערות – אינן בירושלמי בבלי נח. • פ"ג ה"ז [יא:]
בבלי הביא כאן אגדות על רבי בנאה שהיה מציין מערות ודיבר עם אברהם אבינו, יופיים⁸ של שכינה⁹ אדם הראשון וחווה, מת שאחז בזקנו של מכשף¹⁰ ועוד. ובירושלמי לא הובאו.

לאיזה עניין מועילה חזקת מרזב בבלי נח: • פ"ג ה"ח [יא:]
המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה וכו' - ריש לקיש אמר: להאריך ולהרחיב בו (לזה אין לו חזקה, אבל יש לו חזקה שבעל החצר לא יכול לעוקרו), רבי יוחנן אמר: לכל אותה הרוח (לזה אין לו חזקה, שיכול בעל החצר לשנותו מרוח אחת לרוח אחרת, אבל יש לו חזקה שבעל החצר לא יכול לעוקרו).
בבלי הובאו שני פירושים דומים לאלו, והוסיף גם פירוש שלישי.

קשוט עצמך ואח"כ אחרים – אינו בירושלמי בבלי ס:
עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ב ה"א [ט:].

פרק ד – המוכר את הבית

המוכר שדה עם שני גבולות וחצי בבלי סב.
הירושלמי דן בזה בבא בתרא פ"ז ה"ד [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת שוחד לזה בבלי סב:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"י ה"ד [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חלק מהים ששייך לעיר בבלי סח: • פ"ד ה"ז [יד:]
חולק (חלק) בים ובנהר - אית תניי תניי מכורין, ואית תניי תניי מכורין. אמר רב חסדא: מאן דמר (דאמר) מכורין - את שהן בתחומה (של העיר), ומאן דמר אינן מכורין - את שאינן בתחומה.
בבלי חילק אחרת, שאם פתיחתו לצד העיר נמכר עימה, ואם פתיחתו לחוץ אינו נמכר עימה.

האם מלבנות של חלונות נמכרות עם הבית בבלי סט. • פ"ד ה"ח [יד:]
רב יודן בר רבי ישמעאל שאל: היו שם מלבנין (חתיכות עץ) מחולקות לחלונות? (האם נמכרים עם הבית. ונשאר בספק).

⁸ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

⁹ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

¹⁰ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

בבבלי גם כן הסתפק בזה, אך משמע שהסתפק דווקא במלבנות שמחוברות לכותל, והירושלמי לא חילק האם מחוברות.

ערוגה שאינה נמכרת עם השדה בבלי סט. • פ"ד ה"ח [יד:]
יש שם ערוגה שהיא ששה על ששה ויש לה שם בפני עצמה - אינה מכורה.
בבבלי לא הזכיר שישה על ששה, אלא אם יש ערוגה קטנה של בשמים ויש לה שם בפני עצמה אינה נמכרת עימה.

הקונה סדן שקמה ושני אילנות – מחלוקת אם קנה קרקע בבלי עב: • פ"ד ה"ח [יד:]
הקונה סדן שקמה (עם עוד שני אילנות) בתוך של חבירו - מחלוקת רבי ישמעאל בר רבי יוסי ורבנן (רבנן), רבי ישמעאל בי רבי יוסי אומר קנה קרקע ורבנן אמרין לא קנה.
בבבלי כתב שהמקדיש חרוב המורכב או סדן השקמה עם עוד שני אילנות בתוך של חבירו - הקדיש גם את הקרקע.

מכר לו אילנות וזית בבלי סט: • פ"ד ה"ח [יד:]
מכר לו כל האילן וזית שבמקום פלוני - כל זיתים שיש שם מכורין? (האם מכך שפירש את זית פלוני ממעט ששאר הזיתים לא מכורים, או שכולם מכורים ופירש את זית פלוני משום חשיבותו. ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא.

מחלוקת בטעם החילוק בין מוכר לנותן בבלי עא. • פ"ד ה"ח [יד:]
מה בין מוכר ומה בין נותן מתנה? רבי בא (אבא) בר טבליי בשם רב: שכן דרך הנותן מתנה להיות נותן בעין יפה, רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: כן דרך הלקוחות להיות מדקדקין (הלוקח אינו מתבייש לדקדק למוכר "זה תמכור לי", אך המקבל מתבייש).
בבבלי גם כן שאל מה החילוק, ותירץ זה היה לו לפרש וזה לא היה לו לפרש. הרשב"ם (ד"ה זה היה לו לפרש) ביאר שדרך הנותן לתת בעין יפה, ואם לא רוצה לתת היה לו לפרש (כדעה הראשונה בירושלמי). ור"ח (המובא ברשב"ם שם) ביאר שהקונה אינו מתבייש מהמוכר, ולכן היה לו לפרש למוכר "זה תמכור לי" (כדעה השנייה בירושלמי).

אחים שחלקו – יש להם דרך לכו"ע, והאם הם כמוכרים בבלי סה. • פ"ד ה"ח [טו:]
האחין שחלקו יש להן דרך זה על גבי זה (יש לכל אחד זכות לקבל דרך מתוך חלק חבירו).
בבבלי היא מחלוקת אמוראים אם יש להם דרך. בבבלי פשוט שדין אחים שחלקו כדין מוכרים זה לזה, הנועם ירושלמי הבין שירושלמי סובר שהם כנותנים זה לזה, והיפה עיניים (כאן, והביא גם את הנועם ירושלמי) יישב שגם לירושלמי הם כמוכרים.

פרק ה – המוכר את הספינה

אגדות רבה בר בר חנה והורמיז – אינן בירושלמי בבלי עג. – עה. • פ"ה ה"א [טז:]
בבלי האריך באגדות רבה בר בר חנה, על בעלי חיים גדולים מאוד וניסים נפלאים¹¹
ואגדות על העתיד לבוא¹², ובין השאר הזכיר גם את השד הורמיז בר לילתא¹³.
ובירושלמי כל זה לא הובא (הורמיז הוזכר גם בסנהדרין לט., ובירושלמי אינו בשום מקום).

שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ג [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

ספינה נקנית במשיכה לכו"ע
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש דעה שמשיכה קונה גם ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

ארבעה תנאים התנה יהושע בן נון פ"ה ה"א [טז:]
תנאים שהתנה יהושע (בן נון עם ישראל בכניסתם לארץ) - רבי לוי בן בירי בשם רבי יהושע
בן לוי: ארבעה.
בבלי בבא קמא פ: עשרה תנאים התנה יהושע בן נון.

יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה פ"ה ה"א [טז:]
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ב ה"ט [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבונה עיר נותנים לו ארבע דרכים, דרך מעיר לעיר פ"ה ה"א [טז:]
רבי שמואל בשם רבי יונתן: הרוצה לבנות עיר בתחילה נותנין לו ארבעה דרכים
לארבע רוחות העולם. רבי חנינה בעי קומי (לפני) רבי מנא: מה מארבע אמות עד
שמנה, או משמנה עד שש עשרה? אמר לו: משמנה ועד שש עשרה, כדי שיהא קרון
הולך וקרון בא (זה כנגד זה).
בבלי ק. כתב שדרך מעיר לעיר היא שמונה אמות.

עשרים וארבעה מיני ארזים בבלי פ:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ז ה"ט [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹¹ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (כגון דברים שלא מדרך הטבע), והבבלי מביאן. עיין בפרק
"שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

¹² הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
סעיף נח.

¹³ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
סעיף מז.

ענף העולה מהשורש ומהגזע יחד
 דבי רבי ינאי אמרי: הרואה את הצל זהו שורש, הרואה את החמה זהו גזע. רבי חמא בר עוקבה בשם רבי יוסי: העולה משרשיו ומגזעו (יחד) זהו שורש (אע"פ שהוא רואה את החמה, אם עיקר גידולו מהשורש יש לו דין של שורש), מגזעו ולא משרשיו זהו אילן.
בבבלי לא דן בעולה משרשיו ומגזעו יחד.

הקונה ג' אילנות, האם יש לו כמלוא אורה וסלו
 אמר רבי יוחנן: הקונה שלשה אילנות קנה קרקע שביניהן ותחתיהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו. אמר רבי לעזר: ודרך אין לו, ומלוא אורה וסלו יש לו חוצה לו? (בתמיה).
 ונשאר בקושיא).
בבבלי גם כן הביא את דברי רבי יוחנן ואת הקושיא הזו, והסיק שיש לו אורה וסלו.

מכר חצי ראש – האם מכר חצי רגליים
 בבלי פג: • פ"ה ה"ג [יז].
 רבי יצחק שאל (בבהמה דקה, שהמוכר את הראש מכר את הרגליים): מכר חצי הראש - מכר חצי הרגליים? מכר חצי קנה - מכר חצי כבד? נישמענה מהדא וכו' (הפני משה פירש שלמסקנה מכר, ועמודי ירושלים תנינא (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) הביא פירושים שלמסקנה לא מכר).
בבבלי לא הובא.

לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח והמוכר חוזר בו
 בבלי פג:
 הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ד ה"ג [ז:ז], ועיין מה שכתבנו שם.

פתחיהם של גיהינם וגן עדן – אינם בירושלמי
 בבלי פד.
 עיין מה שכתבנו בעירובין פ"ב ה"א [יג:].

לר"י בע"ש פטור מלהטיף משום רשות מצוה
 בבלי פז: • פ"ה ה"ד [יז].
 תני רבי יודה אומר: לילי שבת עם חשיכה פטור מפני שהוא רשות (רשות מצוה - צורך השבת). וחכמים אומרים: בין כך ובין כך חייב.
בבבלי דן האם רבי יהודה ארישא קאי ולקולא (שבערב שבת כולם פטורים מלהטיף שלוש טיפות) או אסיפא קאי ולחומרא (שכל מה שחווני פטור מלהטיף הוא רק בערב שבת), והסיק שלחומרא. ומראה הפנים הוכיח מהירושלמי כאן שסובר שהוא לקולא, שמוכח שמה שרבי יהודה פוטר חכמים מחייבים (ולירושלמי רבי יהודה לשיטתו כבבא קמא ל. שפוטר בנר חנוכה מפני שהוא רשות מצוה, אך לבבלי אין בסוגייתנו טעם של רשות מצוה¹⁴).

חנווני פטור מלהטיף משום שהוא טרוד
 בבלי פז: • פ"ה ה"ד [יז].
 מאי טעמא (חנווני פטור מלהטיף שלוש טיפות)? אמר רבי יודן: אם שכיר הוא בא בשכרו (שהוא שכיר יום וטרוד).
בבבלי לא דן בטעם לזה.

¹⁴ בירושלמי מצאנו בכמה סוגיות שרבי יהודה מיקל בדיני ממונות משום צורך (רשות) מצוה, ובבבלי מצאנו זאת רק לגבי נר חנוכה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ב.

מצוה שמתן שכרה בצידה אין בי"ד נענשים עליה פ"ה ה"ה [יח:]
כל מצוה שמתן שכרה בצידה אין בית דין מוזהרין עליה וכו' כל מצוה שמתן שכרה בצידה אין בית דין נענשין עליה.
בבבלי חולין קי: הלשון היא רק: "אין בית דין מוזהרין עליה". וריצב"א בתוס' (בבא בתרא ח: ד"ה אכפיה) הוכיח מהירושלמי כאן שרק לא נענשים עליה. אמנם בתוס' שם יש עוד כמה תירוצים, ומשמע שחולקים עליו.

פרק ו – המוכר פירות

אין הולכים בממוץ אחר הרוב לכו"ע
הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ה ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

קנה פירות ומעורב בהם מין אחר בבלי צג: • פ"ו ה"א [יח:]
הכא ובלבד טנופת (מה שהקונה פירות מקבל עליו רובע הוא טינופת), **ברם תמן מין** (פני משה: מין אחר לא מקבל כלל. יפה עיניי: מין אחר מקבל אפילו יותר מרובע).
בבבלי סובר שקטנית מקבל, ועפרורית לא מקבל כלל.

מנהג בירושלים שהופכים את המפה כשאין מקום לאורחים בבלי צג:
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ג [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לשון מכירת יין יפה יין גרוע וחומץ בבלי צה: • פ"ו ה"א [יח:]
מאה חביות אני מוכר לך - חייב להעמיד לו יין יפה כרוב היין הנמכר באותו מקום (יין שכולו יפה), מאה חביות יין אני מוכר לך - חייב להעמיד לו יין יפה כרוב היין הנמכר באותו חנות (יין הנמכר בחנות), מאה חביות אילו אני מוכר לך - אפילו חומץ הגיעו.
בבבלי החילוק הוא שאם אמר לו "מרתף של יין" - יין יפה, "מרתף זה של יין" - יין הנמכר בחנות, "מרתף זה" - אפילו חומץ. והפני משה והיפה עיניי הגיהו גם בירושלמי כגירסת הבבלי, שברישא אמר "יין" ובמציעתא אמר "חביות יין אל".

בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ בבלי צו: • פ"ו ה"א [יט:]
בדק חבית להיות מפריש עליה והולך - עד שלשה ימים ודאי, מיכן והילך ספק. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי (מפרש את הברייתא): שלשה ימים הראשונים ודאי יין, האחרונים חומץ, אמצעיים ספק. אמר רבי אבהו: אני שמעתי ממנו (כך), מה מעבד (אבל מה אעשה) ומר (שאמר) רבי יוחנן עד שלשה ימים ודאי (יין) מיכן והילך ספק.
בבבלי הביא שתי דעות אלו, והוסיף דעה שלישית ששלושה ימים האחרונים ודאי חומץ, ולפניהם ספק.

כרובים וארון אינן מן המידה, פניהם לקיר ולבית בבלי צט. • פ"ו ה"ב [יט:]
אמר רבי תנחומא: מסורת אגדה היא שאין מקום דביר (פני משה: כרובים) עולה מן המניין, אמר רבי לוי: ולא מקום ארון עולה מן המניין.
בבבלי כאן הגירסא "מקום ארון וכרובים אינו מן המידה", אך במגילה י: ויומא כא. הגירסא היא "מקום ארון אינו מן המידה", ולא הוזכרו כרובים. וכן בהמשך הגמרא כאן

הביא ראייה שהכרובים אינם מן המידה, ודחה אותה. בבבלי יש דעה שמחלקת שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו, ובזמן שאין עושים רצונו פניהם לבית, ואינו בירושלמי¹⁵.

האם הארון היה באמצע קודש הקודשים
 ארון עומד באמצע וחולק הבית עשר אמות לכל רוח.
בבבלי הלשון היא: ארון שעשה משה עשר אמות לכל רוח. ולא כתב "עומד באמצע". והרשב"ם (ד"ה ארון) פירש שהארון עומד באמצע רק בין צפון לדרום, אך הוא במערב, וממזרחו יש עשרים אמה עד הדביר. ומראה הפנים דייק מלשון הירושלמי "עומד באמצע" שהוא באמצע גם בין מזרח למערב.

דרך מעיר לעיר
 הירושלמי דן בזה בבבא בתרא פ"ה ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

צורת כוכי הקברים שרבי שמעון מוסיף
 כיצד עושה (היכן חופר את שני הקברים שמוסיף רבי שמעון)? בונה מלפנים כבחוף (בקרן זוית). ואין העוברות (שני הכוכים שמצידי קרן הזוית) נוגעות בו? אינו עבר בני חדא מלעיל וחדא מלרע (את הכוכים שבקרן זוית חופר נמוך יותר משאר הכוכים).
בבבלי גם הקשה ותירץ כך, אך הביא תירוץ נוסף ששני הכוכים הללו הם קברים של נפלים והם קצרים יותר ולכן אינם מזיקים כל כך לכוכים שמצידיהם.

מחלוקת ר"ש וחכמים בכרם ובקברות צפופים
 הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ט ה"ג [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז – בית כור

טרשים נמכרים עם השדה דווקא כשהם לא מפוזרים
 דמר (דאמר) רבי יסא בשם רבי יוחנן: ובלבד במיעוט השדה ובמובלעין בה (מה שטרשים פחות מעשרה טפחים נמכרים עם השדה הוא כשהם נמצאים במיעוט השדה ולא מפוזרים ברובה).
בבבלי רב עוקבא בר חמא אמר ובלבד שמובלעים בחמישה קבין (וכל שכן ביותר), ורבי יוחנן אמר שדווקא כשמובלעים ברוב השדה. ולשתי הדעות הסברא הפוכה מהירושלמי, שלבבלי ככל שמפוזרים יותר יש דווקא יותר סברא שנמכרים עימה.

ספיקות בצורת הטרשים שנמכרים עם השדה
 היה עשוי (צורת הטרשים בשדה) כמין מקלות (פני משה: דרך עקלתון. יפה עיניים: כשורה) נמדד עמה אי לא? וכו'. היה עשוי כמין טבילות של שייש (כחצובה, דהיינו בצורת משולש) נמדד עמה אי לא? (ונשאר בספק).

¹⁵ מצאנו שהבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי לא הובא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נז.

בבבלי הסתפק בצורת שיר (מעגל), שורה, איצטדינין (צורת קרני שור) ודרך עקלתון. ספק לגבי כחצובה לא הובא בסוגיא זו.

מכר שדה במצריז – שתות כיותר משתות
בסימניו ובמצריז - פחת משתות הגיעו, עד שתות ינכה. רבי הונא אמר: השתות עצמו מנכה (שתות כיותר משתות).
בבבלי רב הונא אמר להיפך, ששתות כפחות משתות, ורב יהודה אמר שתות כיותר משתות.

המוכר שדה עם שני גבולות וחצי
האומר לחבירו חצי שדי אני מוכר לך, ופלוני מקיפך, ופלוני מקיפך, וחצי פלוני מקיפך (צד מזרח, צד דרום וחצי צד מערב) - רב הונא ורב יהודה ורבי ירמיה, חד אמר נותן לו כמין פנדור (רצועה של מזרח דרום וחצי מערב), וחד אמר נותן לו כמין מטלית (החצי הדרומי של כל השדה), וחד אמר נותן לו כמין פסיקא (חתיכות חתיכות).
בבבלי לא הובא. אמנם יש סוגיא קצת דומה לגבי מיצר אחד ארוך ואחד קצר בדף סב.

פרק ח – יש נוחלין

ק"ו מבן לאח, הפירכא אין יבום כשיש בן – אינה בירושלמי
בבלי קח: עיין מה שכתבנו בקידושין פ"א ה"ב [ט].

כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלקולו
בבלי קט: הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

הגויים אומרים שבת יורשת עם הבן
בבלי קי: • פ"ח ה"א [כא:]
חכמי גוים אומרים: בן ובת שוין כאחת, דאינון דרשי ובן אין לו - הא אם יש לו שניהן שוין. התיבון (הקשו ודחו את דבריהם): והכתיב ואם אין לו בת, הא אם יש לו שניהן שוין? ואתון מודין דליתי בר, אף הכא ליתי בר.
בבבלי אינם דברי חכמי הגויים, אלא רק הקשה מדוע לא נדרוש כך, ותירץ על כך תירוץ אחר. ובשבת קטז: מובא שכתוב בספר של הגויים (ולא בתורה) שכן ובת יורשים יחד.

דחו מסברא את דברי הצדוקים בירושה
בבלי קטו: • פ"ח ה"א [כא:]
הצדוקין אומרים בת הבן והבת שניהן שוין, דאינון דרשי מה בת בנו הבאה מכח בני יורשתני בתי הבאה מכוחי אינו דין שתירשני. אמרו להן: לא אם אמרתם בבית הבן שאינה באה אלא מכח האחים תאמרו בבית שאינה באה אלא מכח הזקן.
בבבלי דחו את דבריהם מהפסוק "אלה בני שעיר החור", ולא מסברא.

בן יורש את אימו מקל וחומר בבלי קיא. • פ"ח ה"א [כב].
עד כדון בת (יורשת בנכסי האם), בן - מה אם הבת שהורעתה כוחה בניכסי האב ייפיתה כוחה בניכסי האם, בן שייפיתה כוחו בניכסי האב אינו דין שנייפה כוחו בניכסי האם. נמצאת הבת למידה מן הכתוב והבן מקל וחומר.
בבבלי הקשה על כך לשיטת רבנן (שחולקים על רבי זכריה בן הקצב), שנאמר דיו לבא מן הדין להיות כנידון והבן לא יקדום לבת. ותירץ שיש היקש. ובירושלמי לא הובא.

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי בבלי קיג: • פ"ח ה"א [כב].
בבבלי הובא כאן ששלושה שנכנסו לבקר את החולה רצו עושים דין, ופירש הרשב"ם שלא תהא שמיעה גדולה מראיה. ובירושלמי לא הובא¹⁶.

הארץ נתחלקה לעומדים בערבות מואב בבלי קיז. • פ"ח ה"ב [כב].
רבי יוחנן אמר: לבאי הארץ נתחלקה הארץ וכו'. רבי יהושע בן קרחה אומר: ליוצאי מצרים ולעומדים בערבות מואב (באי הארץ) נתחלקה הארץ וכו'.
בבבלי גם כן הובאה מחלוקת זו, אך לא השתמש בלשון "העומדים בערבות מואב" אלא רק "באי הארץ", וגם הירושלמי השתמש בלשון "באי הארץ" בדעת רבי יוחנן.

עין הרע לא שולטת ביוסף – אינו בירושלמי בבלי קיד:
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ג ה"א [כד].

בתחילה יש בתורה ספיקות עד שיגע בה פ"ח ה"ב [כג].
כל מקום שנאמר מורשה לשון דיהא (ספק). התיבון: והכתיב מורשה קהילת יעקב! אמרי: לית דיהא סוגין מיניה, מן דו לעי הוא משכח כולה (גם זו לשון ספק, שכאשר לומד תורה בתחילה יש בה הרבה קושיות וספיקות, עד שיגע הרבה ומוצא ישוב לכולן).
בבבלי לא הובא.

הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב – אינו בירושלמי בבלי קכא.
עיין מה שכתבנו בתענית פ"ד ה"ז [כו].

הגורל בחלוקת ארץ ישראל בבלי קכב.
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ד ה"א [כ], ועיין מה שכתבנו שם.

עשיו נמסר בידי יוסף – אינו בירושלמי בבלי קכג: • פ"ח ה"ג [כג].
בבבלי הביא כאן שאין זרעו של עשיו נמסר אלא בידי יוסף. ובירושלמי לא הובא כלל.

האיסור להשוות את הבכור לאחים הוא רק לכתחילה פ"ח ה"ד [כג].
רבי לא (אילעא) השווה את הבכורה לאחין (לא נתן לבכור חלק בכורה). אמר לון רבי חגי: ולא קרייא (פסוק) היא לא יוכל לבכר? אמר רבי לעזר: העבודה שיכול אלא שאינו רשאי

¹⁶ מצאנו בעוד מקום שהירושלמי לא סובר את הסברא שלא תהא שמיעה גדולה מראיה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כה.

(אם השווה את הבכור - מועיל ודבריו קיימים, אלא שאסור לכתחילה. וציון ירושלים דן בזה האם זו מצוות עשה, וכתב שרבי אילעא סובר שאינה מצוות עשה. וכן דן בזה מדין כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי מהני. ומראה הפנים כתב שאפשר שהאיסור לבכר הוא רק מידת חסידות).
בבבלי לא הובא.

היו כאלה שהתנו שהבעל לא יירש את אשתו
פ"ח ה"ח [כד]:
וילין דכתבין אין מיתת דלא בנין כל דלה יחזור לאביה (אלה שכותבים בשטר קודם הנישואים: "אם תמות האשה בלי בנים יחזור כל נכסיה לבית אביה ולא יירשנה בעלה") - **תנאי ממון** הוא ותנאו קיים (ובדומה לזה עיין לקמן ה"ח [כו:]).
בבבלי מקרה זה לא הובא.

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו
בבלי קבד:
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ד [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתנה על עונה – האם היא תנאי שבממון
בבלי קכו:
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ה ה"ז [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

נאמנות על בנו ועבדו
בבלי קכו: • פ"ח ה"ז [כה]:
היה עומד בצד המוכס ואמר בני הוא וחזר ואמר עבדי הוא - נאמן. עבדי הוא וחזר ואמר בני הוא - אינו נאמן, אית תני תניי נאמן. אמר רבי מנא: כגון אילין נפתאי דמשעבדין בבניהון יתיר (באותו מקום משעבדים את בניהם ולכן קרא לו עבדי אע"פ שהוא בנו).
בבבלי כשעמד בצד המוכס ואמר עבדי הוא וחזר ואמר בני - פשוט שלא נאמן. כמו כן בבבלי הסברא שקורא לבנו עבד כי משמשו כעבד נאמרה בבבלי רק כשאינו בצד המוכס. ומראה הפנים כתב שנראה שדברי הירושלמי "אית תני תניי נאמן" ודברי רבי מנא הם עניין חדש, ולא בצד המוכס, ואם כן הוא כדברי הבבלי.

שיעור כדי דיבור
בבלי קכט:
הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד
בבלי קל:
הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ח [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

חזרתי על כל בעלי לשונות, דיאתימון
פ"ח ה"ח [כו]:
רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף הכותב דיאתימון (צוואה) בלעז הרי זו כמתנה. רבי חנין בשם רבי יהושע בן לוי: חזרתי על כל בעלי לשונות לידע מהו דיאתימון, ולא אמר לי אדם דבר.
בבבלי לא הובא. ומראה הפנים מוכיח מכאן שאפשר לכתוב צוואה בכל לשון.

תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל
בבלי קלד:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ו [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף
בבלי קלד:
הירושלמי דן בזה בנדרים השמטות ד"ה סוף, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

בבלי קלה:

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע

הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"י ה"ז [מד.], ועיין מה שכתבנו שם.

נכסי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני, ומת השני בבלי קלז. • פ"ח ה"ח [כו].
האומר "ייתנו נכסי לפלוני, מת פלוני לפלוני, מת פלוני לפלוני" הראשון ראשון קודם. מת השני בחיי ראשון - הראשון אוכל פירות ואם מת יחזיר לירשי הנותן (ולא לשלישי, כי השלישי יכול לזכות רק מהשני, וכאן השני מת). מת השלישי בחיי שיני (ואח"כ מת השני) - הראשון אוכל פירות ואם מת יחזיר לירשי הנותן. מת השני והשלישי בחיי ראשון - הראשון אוכל פירות וקונה קרקע, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין לו אלא אכילת פירות בלבד.
בבבלי נחלקו רבי ורשב"ג על מקרה דומה אבל מחלוקתם שונה: כאשר ירד הראשון ומכר ואכל - האם השני מוציא מיד הלוקחות.

היו כאלה שהתנו שאם הבעל ימרוד ישלם לאשתו ולהיפך פ"ח ה"ח [כו].
ואילין דכתבין (בכתובה) אין סנת (אם ישנא הבעל את אשתו וימרוד בה ישלם לה כך וכך) אין סנות (אם תשנא האשה את בעלה ותמרוד בו תשלם לו כך וכך) - תנאי ממון הוא וקיימנוה רבנן (ומועיל. ובדומה לזה עיין לעיל ה"ה [כד:]).
בבבלי מקרה זה לא הובא.

פרק ט – מי שמת

בנות שניזונות לא מקבלות מלבושים וצרכי נישואין בבלי קלט: • פ"ט ה"א [כו].
כיני מתניתא (פירוש המשנה): הבנות יזונו (הבנות מקבלות רק מזונות, ולא מלבושים וצרכי נישואין).
בבבלי לא הובא. הרשב"ם (ד"ה והבנות) כתב שמקבלות גם פרנסת נישואין, ותוס' (ד"ה והבנות) חלקו עליו וכתבו כירושלמי.

נכסים מרובים הם מזונות לי"ב חודש לכו"ע בבלי קלט: • פ"ט ה"א [כו].
רב ירמיה בשם רב: והוא (גדר נכסים מרובים) שיהא שם לאילו (לבנים ולבנות) מזונות שנים עשר חדש.
בבבלי היא מחלוקת האם נכסים מרובים הם מזונות לי"ב חודש או מזונות עד שיבגרו הבנות.

מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם מזונותיה בבלי קמ.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"א [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדרי מתנת שכיב מרע בבלי קמא.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביטלה צרת נקבה שמחת זכר
בבלי קמא: • פ"ט ה"ב [כז:]
האומר: המבשריני אם ילדה אשתי זכר יטול מאתים וכו' אם נקיבה מנה, ילדה וכו' זכר ונקיבה אין לו אלא מנה. אמר רבי מנא: ביטלה צרת נקיבה שמחת זכר.
בבבלי דן במבשריני במה נפטר רחמה של אשתי, ולא הביא שביטלה צרת נקבה וכו'.

האם יאוש מועיל ברשות המתיאש
בבלי קמב.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

המזכה לעובר
בבלי קמב:
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

האומר "ינתנו נכסי לבני" – האם גם לבנותיו
בבלי קמג:
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [סח:], ועיין מה שכתבנו שם.

היתומים אומרים "ראו מה הניח אבא בפני בי"ד
בבלי קמג: • פ"ט ה"ג [כח].
ואם אמרו ראו מה שהניח לנו אבא הרי אנו עושין ואוכלין השביחו לעצמן - וכו' אם אמרו בבית דין (היתומים צריכים לומר זאת דווקא בבית דין).
בבבלי לא פירש בפני מי הם צריכים לומר זאת. רשב"ם (ד"ה ואם) כתב שהוא גם בפני עדים או בפני הציבור. ותוס' (ד"ה בתוספתא) הביאו מהתוספתא כדברי הירושלמי.

המשיא אשה לבנו זכה בבית
בבלי קמד. • פ"ט ה"ג [כח].
הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בכתובות פ"ה ה"א [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הלכתא בלא טעמא – אינו בירושלמי
בבלי קמד. • פ"ט ה"ג [כח].
המשיא את בנו בבית זכה בבית.
בבבלי הוסיף שהוא הלכתא בלא טעמא, והוסיף עוד הלכות בלא טעם - מעמד שלושתן והכותב נכסיו לאשתו.

סתם אחים הם שותפין למשך שלושה דורות
פ"ט ה"ג [כח].
סתם אחין - שותפין (בתפוסת הבית) עד שלשה דורות (מזמן מיתת האב).
בבבלי לא הובא. ומראה הפנים הביא מבראשית רבה שלומד זאת מ"אם תשקור לי ולניני ולנכדי".

אל תעש עצמך כעורכי הדיינים, אסור לגלות ליחיד דינו
פ"ט ה"ד [כח].
קריבתיה דרבי שמעון בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") הוות חששה עיינה (והיא היתה אלמנה).
אתת גבי רבי יוחנן, אמר לה: קציץ הוא אהין אסייך (הרופא שלך קצץ את מחיר הרפואה)?
אין (אם) קציץ - מן פרניך (מכספך), אין לא קציץ - בעליך יהיב לך (מכסף יורשי בעלך). ולא כן תנינא אל תעש עצמך כעורכי הדיינים? ומדרבי חגיג' בשם רבי יהושע בן לוי אסור לגלות ליחיד דינו? אמר: ידע הוה רבי יוחנן דהיא איתא כשירה, בגין כן גלי לה וכו'.
הדא דתימר (זה נאמר) בהוא דלית דיניה עימיה (פני משה: אסור לומר לו שאם היה כך - היה הדין כך), ברם בהוא דאית דיניה עימיה אמר ליה מילתא (מותר לומר לו שלדברך הדין עמו).

בבבלי כתובות נב: רבי יוחנן יעץ ליתומים שיקצבו לה רפואה, נגד האלמנה. וביאר שיעץ משום "מבשרך אל תתעלם", ובסוף התחרט משום שאדם חשוב שאני. הלשון "אסור לגלות ליחיד דינו" והחילוק מתי מותר - לא הובאו בבבלי.

המעשה שבגללו רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית פ"ט ה"ה [כט].
 רבי פריא אוקר (שלח) לרבי יהודה נשייא (הנשיא) תרין פוגלין (צנונות) בין ריש שתא לצומא (בין ראש השנה ליום כיפור). והוה פקי (מוצאי) שמיטתא, והוה אית בון טעונא דגמלא (משא גמל, שהיו מרובים מאוד). אמר ליה רבי: לית אינון אסירין? לאו ספחין אינון? אמר ליה: בפקי שמיטתא איזדרעון. באותה שעה התיר רבי ליקח ירק מוצאי שביעית מיד (שראה ששכיח שיש במוצאי שביעית גידולים שנזרעו אחר השביעית).
בבבלי לא הובא (הירושלמי דן עוד בעניין היתרו של רבי בנדרים פ"ו ה"ח [כב]), ועיין מה שכתבנו שם).

מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם פירש איזו שדה בבלי קמו:
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"א [סא:], ועיין מה שכתבנו שם.

אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי שהשעה משחקת לו בבלי קמו:
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מטלטלין אינם שיוור בדברי שכיב מרע בבלי קמו: • פ"ט ה"ו [כט].
 שייר מטלטלין לא עשה כלום.
בבבלי כתב שהם כן שיוור.

לר"א בני רוכל זרעו כורכום בכרם בבלי קמו: • פ"ט ה"ז [ל].
 עילא היה רוצה (רבי אליעזר) לקללן (את בני רוכל) שהן זורעין כורכמין בכרם (וחכמים אומרים שלא קיימו כורכום אלא קוצים, וסוברים שקוצים בכרם אינם כלאיים).
בבבלי לכו"ע קיימו קוצים ולא כורכום, אלא שרבי אליעזר סובר שקוצים בכרם הם כלאיים וחכמים סוברים שלא.

גורס "חכמים" במקום "רבי אליעזר" בבלי קמו: • פ"ט ה"ח [ל].
 וחכמים אומרים בשבת דבריו קיימין.
בבבלי גירסת המשנה "רבי אליעזר" במקום "חכמים".

פרק י – גט פשוט

מקור מפסוק לגט מקושר בבלי קס: • פ"י ה"א [ל].
 ומניין לגט המקושר וכו'? ואקח את ספר המקנה ואת החתום - זה המקושר וכו'.

בבבלי הביא פסוק זה עם פסוקים נוספים, ודחה שגט מקושר הוא מדרבנן כדי שהכהנים לא יגרשו את נשותיהם, והפסוק הוא רק אסמכתא¹⁷.

המרחק בין הכתב לחתימות העדים
בבלי קסב. • פ"י ה"א [לא].
הרחיק את העדים מן הכתב מקום שני שיטין פסול, פחות מיכן כשר וכו'. כמה יהו העדים רחוקים מן הכתב? כדי שיהו מקרים עמו דברי רבי, רבי שמעון בן אלעזר אומר מלא שיטה, רבי דוסתא בן יהודה אומר מלא חתימת יד העדים.
בבבלי הביא רק את הדעה ששני שיטים פסול ושיטה אחת כשר. תוס' (ע"ב ד"ה פחות) הביא את הדעות הנוספות מהתוספתא.

שטר שחלק מעדיו פסולים
בבלי קסב:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"א ה"ד [ז], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור הרווח שבין הגט לחתימות
בבלי קסג. • פ"י ה"א [לא].
באי זה כתב משערין אותו (את שתי השיטות שבין גוף הגט לחתימות העדים)? רבי יסא בשם רבי שובתי: מלא חתימת ידי העדים. חזקיה אמר: ובלבד לקולא, שאם היה חותם ידי העדים דק והכתב גס - הולכין אחר הגס, חותם ידי העדים גס והכתב דק - הולכין אחר הדק.
בבבלי גם כן הביא שמשערים ע"פ חתימת יד העדים, אך לא חילק ומשמע שהוא בין לקולא ובין לחומרא.

שטר שכתבו בו תנאי ומחקהו - מסתבר שחזרו בהם
בבלי קסג. • פ"י ה"א [לא].
כל מה שאת יכול לתלות במחק - תלה. מהו כל מה שאת יכול לתלות במחק תלה? רבי יסא קוצירה חתניה דרבי יוסה בשם רבי יוסה: סמפון (תנאי) כתוב מלעיל וסימפון מחיק מלרע, אני אומר גמרו לעשותן קידושין גמורין בגין דלא מיצר ביניה גט מחקיה (בתחילת שטר הקידושין היה תנאי ובסופו כתבו שוב את התנאי ומחקהו - אנו תולים שחזרו בהם מהתנאי ולכן מחקהו).
בבבלי לא הובא.

עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים
בבלי קסה.
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ב ה"ד [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שטר שכתוב בו חנן ונני
בבלי קסו: פ"י ה"ג [לא].
ממעל כתוב חנן ומלמטן נני מהו? (ונשאר בספק).
בבבלי דן בחנן וחנוני (וכן דן בזה גם הירושלמי כאן), אך לא בחנן ונני.

אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין
פ"י ה"ה [לב]:
הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"ח [לב:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁷ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

מי משלם את שכר הסופר
בבלי קסח.
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ד ה"ב [כא:], ועיין מה שכתבנו שם.

גט שנקרע – חילוקים מתי נקרע וע"י מי
בבלי קסח:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ב ה"ג [יב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מי שאבד שטרו – כותבים לו חדש
בבלי קסח: • פ"י ה"ה [לב:]
האומר אבד שטרי - בית דין עושין לו קיום (כותבים לו שטר חדש במקומו).
בבבלי מחלק שהוא רק בשטרי מקח וממכר, אך בשטרי הלוואות לא כותבים שטר חדש.

האומר שטר אחד פרוע
בבלי קעג: • פ"י ה"ז [לג:]
לא דומה אימת שטר גדול לאימת שטר קטן (ולכן אם אמר "שטר אחד פרוע" מסתבר שפרע את הגדול).

בבבלי לא הביא את סברא זו, אלא (לעניין האומר לחבירו שטר לך בידי פרוע) את הסברא יד בעל השטר על התחתונה, ופירש רש"י (ד"ה ומשני) שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

מתי המלווה יכול לפרוע מהערב
בבלי קעג: • פ"י ה"ח [לג:]
המלווה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב, אם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב וכו' - בשיש נכסים ללווה, אבל אין נכסים ללווה יפרע מן הערב. ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה - יפרע מן הערב ואפילו יש נכסים ללווה.
בבבלי הביא את המימרא "בשיש נכסים ללווה" על הסיפא, שהדין שהמשנה אמרה "אם אמר על מנת וכו' יפרע מן הערב" הוא דווקא כשאין נכסים ללווה.

הטעם שהלכה כרשב"ג בכל מקום
בבלי קעד: • פ"י ה"ח [לג:]
תמן מרין (בבבלי אמרו): בכל מקום הלכה כרשב"ג חוץ מערב וצידן וראייה אחרונה וכו'. ולמה אמרו בכל מקום הלכה כרשב"ג? שהלכות קצובות היה אומר מפי בית דינו.
בבבלי לא הובא טעם זה.

דעה שבעל חוב מדאורייתא בבינונית
בבלי קעה:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"א [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מדמה כללים ופרטים בשבועות לחתימת הגט
בבלי קעו:
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ה ה"ד [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה ששטר מוקדם כשר ורק א"א לגבות בו למפרע
פ"י ה"י [לג:]
רב הונא אמר: הקדמה פסולה והשטר כשר (שטר חוב מוקדם לא פסול לגמרי ואפשר לגבות בו מהזמן שבו כתבו אותו, אלא שא"א לגבות בו למפרע מהזמן המוקדם שכתבו בו. ובשיעית פ"י ה"ג [ל:]).
ריש לקיש סובר כדברי רב הונא כאן ורבי יוחנן חולק על כך וסובר שפסול לגמרי וא"א לגבות בו כלל).
בבבלי לא הובא.

מסכת סנהדרין

פרק א – דיני ממונות בשלושה

סדר המסכתות

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

עיין מה שכתבנו במכות פ"א ה"א [א:].

דיני חובות בשלושה דיינים

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

גזילות וחובות בשלושה.

בבבלי במשנה הגירסא "גזילות וחבלות".

פתיחת המסכת

בבלי ב: • פ"א ה"א [א:]

מנן תיתי ליה? והיו אלה לכם לחקת משפט - הייתי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה וכו' (פותח מיד בדיני עדות).
בבבלי פותח בענייני לשון המשנה (גזילות וחבלות).¹

המחלוקות באם למקרא ולמסורת – אינן בירושלמי

בבלי ג: • פ"א ה"א [א:]

רבי אומר: בשנים הכתוב מדבר, אתה אומר בשנים או אינו אלא באחד, כשהוא אומר אשר ירשיען אלהים אין כתיב כאן, אלא אשר ירשיעון (מלא, עם וא"ו) אלהים.
בבבלי הוסיף שחכמים הולכים לפי הכתיב, והאריך כאן בכל המחלוקות של אם למקרא או למסורת. ובירושלמי לא הוזכרה כלל מחלוקת זו בפירוש.²

טעמים של רבי שמעון ורבנן במניין הדפנות

בבלי ד.

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות

פ"א ה"א [א:]

קודם לארבעים שנה עד שלא חרב הבית ניטלו דיני נפשות, ובימי שמעון בן שטח (קרוב העדה הגיה: רבי שמעון בר יוחאי, וביאר בשיירי קרבן שהרי שמעון בן שטח היה זמן רב קודם החורבן, ועדיין לא בטלו אז דיני ממונות) ניטלו דיני ממונות.
בבבלי שבת טו. הובא רק שבארבעים שנה קודם חורבן הבית בטלו דיני נפשות, אך לא הובא לגבי דיני ממונות.

הקב"ה לא דן יחידי

פ"א ה"א [א:]

אל תהי דן יחידי שאין דן יחיד אלא אחד. אמר רבי יהודה בן פזי: אף הקב"ה אין דן יחידי, שנאמר וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, אילו מטין לכף זכות

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² בירושלמי לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סה.

ואילו מטין לכף חובה. אף על פי שאין דן יחידי חותם יחידי וכו'. לעולם אין הקב"ה עושה בעולמו דבר עד שנמלך בבית דין שלמעלן.
בבבלי לא הובא.

בית דינו של ה'

פ"א ה"א [ב.]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ה [סז.], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת

פ"א ה"א [ב.]

מהו חותמו של הקדוש ברוך הוא? רבי ביבי בשם רבי ראובן: אמת. מהו אמת? אמר רבי בון: שהוא אלהים חיים ומלך עולם (שהוא ראשי תיבות אלקים מלך תמיד). אמר ריש לקיש (טעם נוסף שחותמו של הקב"ה אמת): אל"ף רישיה דאלפא ביתא, מ"ם באמצעיתה, תי"ו בסופה, לומר אני ה' ראשון - שלא קיבלתי מאחר, ומבלעדי אין אלהים - שאין לי שותף, ואת אחרונים אני הוא - שאיני עתיד למסרה לאחר (היה הווה ויהיה).
בבבלי סד. (ועוד מקומות) גם כן כתב שחותמו של הקב"ה אמת, אך לא פירש את הטעמים לזה.

החשוד על נטילת שכר – פסול לדון

פ"א ה"א [ב.]

הנוטל שכרו לדון דיניו בטילין - כיני מתניתא (פירוש המשנה): החשוד ליטול שכרו ודן (אפילו שאיננו יודעים בבירור שנטל שכר אלא רק שנחשד על כך).
בבבלי בכורות כט. לא ביאר זאת על המשנה שם, ובפשטות הוא רק כשיודעים שנטל.

מחלוקת בדיון טועה בדבר משנה

בבלי ו.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ב [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ישב לפני הדיין וראה זכות לעני – לא ישתוק

בבלי ו. • פ"א ה"א [ב:]

הרי שהיה יושב אצל הדיין וראה זכות לעני וחובה לעשיר, מניין שלא ישתוק, שנאמר לא תגורו מפני איש - אל תכניס דבריו מפני איש.
בבבלי הלשון היא "תלמיד שיושב לפני רבו וראה זכות וכו' לא תגורו", ובשבועות (לא). הובאה אותה מימרא ושם במקום הפסוק "לא תגורו" הביא את הפסוק "מדבר שקר תרחק".

דעה שר"מ וחכמים נחלקו בנערה מאורסה

בבלי ח. • פ"א ה"א [ג.]

רבי מנא אמר: בנערה מאורסה פליגי (רבי מאיר וחכמים) וכו', אבל במוציא שם רע כל עמא מודו (כולי עלמא מודים) מקום שהעדים נסקלין שם הבעל לוקה ונותן מאה סלע. אמר ליה רבי יוסי בי רבי בון וכו': במוציא שם רע פליגי וכו' אבל בנערה מאורסה כל עמא מודו מקום שנסקלת שם מפסדת כתובתה.
בבבלי פשוט שנחלקו במוציא שם רע.

שור הנסקל כולו ממון

בבלי ח. • פ"א ה"א [ג.]

שור הנסקל כולו ממון הוא (ובדין היה שיידון בשלושה כשאר דיני ממונות), וגזירת הכתוב הוא שייסקל (בעשרים ושלושה, ולכן גם על התשלום צריך לדון בעשרים ושלושה).
בבבלי לא הובא.

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין – אינה בירושלמי
 עיין מה שכתבנו במכות פ"א ה"ז [ד:].

קידוש החודש בעשרה
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

במעשה עם שמואל הקטן – לא עיברו באותו היום
 בבלי יא. • פ"א ה"ב [ג:]
 מעשה ברבן גמליאל שאמר יקרוני (קיראו לפני) שבעה זקינים לעלייה, ונכנסו שמנה. אמר: מי הוא שנכנס שלא ברשות? עמד שמואל הקטן על רגליו ואמר: אני עליתי שלא ברשות, הלכה נצרכה לי ונכנסתי לשאול עליה. אמר לו רבן גמליאל: ומה אלדד ומידד שכל ישראל יודעים שאילו הן שנים אמרתי שאתה אחד מהן (שאתה חשוב כאחד מהן וראוי לעבר שנים איתך). ואפילו כן לא עיברו בההוא יומא (משום שהיה שם אחד שנכנס שלא ברשות), ואפליגנה במילי דאורייתא (הפליגו בדברי תורה) ועברוה ביומא דבתרא.
בבבלי גם כן הובא מעשה זה, אך לא כתב שלא עיברו באותו היום. ור"ח הביא את הירושלמי.

הודו במה שלא עשו כדי לא לבייש – אינו בירושלמי
 בבלי יא. • פ"א ה"ב [ג:]
 אמר (רבן גמליאל): מי הוא שנכנס שלא ברשות? עמד שמואל הקטן על רגליו ואמר: אני עליתי שלא ברשות וכו'.
בבבלי גם כן הובא מעשה זה, והוסיף שבאמת לא שמואל הקטן נכנס שלא ברשות אלא אדם אחר, ושמואל הקטן הודה כדי שלא לביישו. וכן הביא עוד כמה וכמה מעשים דומים ברבי חייא, רבי מאיר ושכניה בן יחיאל שהודו כדי שלא לבייש אחרים. והירושלמי לא הביא זאת.

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי
 פ"א ה"ב [ד:]
 עיין מה שכתבנו בראש השנה פ"ג ה"א [טו:].

חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה, רב כהנא מבית עלי
 פ"א ה"ב [ד:]
 הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ב ה"ה [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בי"ד של מעלה פוסקים ע"פ בי"ד של מטה
 בבלי י: • פ"א ה"ב [ד:]
 בשעה שרואין בית דין שלמעלה בית דין שלמטן שמקדשין אותו (את החודש), גם הם מקדשין אותו.
בבבלי ראש השנה ח: כתב מעין זה, שבית דין של מעלה דנים בראש השנה רק לאחר שבית דין של מטה קידשו את החודש.

מתו בעין הרע
 בבלי י: • פ"א ה"ב [ד:]
 מעשה בעשרים וארבע קריות (קרונות) של בית רבי שנכנסו לעבר שנה בלוד, ונכנסה בהן עין רע ומתו כולם בפרק אחד (לגבי פירוש המושג "עין הרע" בירושלמי עיין מה שכתבנו בסוטה פ"ג ה"ד [זט:]).
בבבלי לא הובא.

האם לשנה מעוברת מוסיפים כ"ט או ל' יום
 אין מעברין לשנה (החודש שמוסיפים) לא פחות מחדש ולא יותר על חדש.
בבבלי כתב שאפשר לעבר חודש (דהיינו כ"ט יום) ואפשר ל' יום. ובירושלמי משמע שרק כ"ט יום. ומראה הפנים כתב שאפשר שכוונת הירושלמי "לא יותר על חודש" היא ל' יום, וא"כ הוא כבבלי.

עיבור שנה מפני הטומאה
 אין מעברין מפני הטומאה (כגון שרוב הציבור טמא, ורוצים לעבר את השנה כדי שיספיקו להיטהר קודם הפסח), רבי יוסי אומר: מעברין.
בבבלי למסקנה לכו"ע לכתחילה לא מעברים מפני הטומאה, והמחלוקת היא רק כשעיברו, האם מעוברת בדיעבד. כמו כן בבבלי במקום "רבי יוסי" הגירסא היא "רבי יהודה" (ולכן אף הקשה על כך סתירה בדברי רבי יהודה).

רבי התיר להביא ירק מחו"ל
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"ח [כב.], ועיין מה שכתבנו שם.

גולגולתו של ארוונה היבוסי נמצאה תחת המזבח
 הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ט ה"א [סד.], ועיין מה שכתבנו שם.

ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם
 הירושלמי כאן הובא גם בראש השנה פ"ג ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

יושבי ארץ ישראל חביבים יותר
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"ח [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

בית דין משפיעים על הבתולים
 בת שלש שנים ויום אחד נמלכו בית דין לעברו (לעבר את השנה או החודש) - הבתולין חוזרין (שאחר העיבור ממילא אינה בת שלוש שנים), ואם לאו - אין הבתולין חוזרין.
בבבלי לא הובא³.

סוגיית עיבור השנה
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ו ה"ח [כב.-כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה" בבבלי, בית גדיא
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ט ה"טז [מז.], ועיין מה שכתבנו שם.

טומאה דחוייה בציבור לכו"ע
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ז ה"ה [מט.], ועיין מה שכתבנו שם.

³ שיטת הירושלמי כאן, שבית דין משנים את המציאות, דומה לשיטתו שתפילה משנה את המציאות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מה.

מתי הציץ מרצה

בבלי יב:

הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"ב [ז], ועיין מה שכתבנו שם.

תיקנו שלא יסמכו ללא הנשיא

בבלי יג. • פ"א ה"ב [ו].

בראשונה היה כל אחד ואחד ממנה את תלמידיו, כגון רבן יוחנן בן זכאי מינה את רבי ליעזר ואת רבי יהושע, ורבי יהושע את רבי עקיבה, ורבי עקיבה את רבי מאיר ואת רבי שמעון וכו'. חזרו וחלקו כבוד לבית הזה (בית הנשיא), אמרו: בית דין שמינה שלא לדעת הנשיא אין מינויו מינוי.

בבבלי לא הובא, והרמב"ם (סנהדרין פ"ד ה"ה) הביא זאת.

נוסח גט חליצה

פ"א ה"ב [ו].

הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"ו [סט], ועיין מה שכתבנו שם.

נוסח גט מיאון

פ"א ה"ב [ו].

בראשונה היו כותבין שטרי מיאונים: במעמד פלוני ופלוני מיאנה פלנית בת פלוני בפלוני בר פלוני בפנינו, לא רעינא ביה לא שוייהנא ליה לא צבינא (איני רוצה) להיתנסבא ליה (להינשא לו).

בבבלי יבמות קז: הביא זאת והוסיף שכיוון שראו שהנוסח ארוך ויבואו להחליף עם גיטי גירושין קיצרו את הנוסח ל"מיאנה פלונית בת פלוני באנפנא"⁴.

המקור לפדיון קרקעות בתשעה וכהן – ריבוי אחר ריבוי

בבלי טו.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"ד [לא], ועיין מה שכתבנו שם.

ההגמון שאל מדוע בעליו של השור יומת

בבלי טו. • פ"א ה"ב [ז].

אגנטוס הגמון שאל לרבי יוחנן בן זכאי: השור יסקל וגם בעליו יומת (מדוע להרוג את הבעלים)? אמר ליה: שותף ליסטים כליסטים. וכשיצא אמרו לו תלמידיו: רבי, לזה דחיתה בקנה, לנו מה את משיב? אמר להן: כתיב השור יסקל וגם בעליו יומת - כמיתת הבעלים כן מיתת השור, הקיש מיתת בעלים למיתת השור, מה מיתת בעלים בדרישה וחקירה בעשרים ושלושה אף מיתת השור בדרישה וחקירה בעשרים ושלושה.

בבבלי הובאה אותה דרשה "כמיתת בעלים כך מיתת השור", אך לא הובא המעשה בהגמון והלשון "לזה דחיתה בקנה לנו מה את משיב"⁵.

גודלה של עיר הנידחת

בבלי טו:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ו [נד], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלושה

בבלי טז.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ב ה"א [ט], ועיין מה שכתבנו שם.

⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁵ מצאנו שאלה זאת בעוד מקומות בירושלמי, והבבלי לא הביאה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עב.

בבלי טז: • פ"א ה"ג [ז].

מקורות לדיני הוספה על העיר והעזרות

רבי יהודה אומר: בתחילה ויעל דוד בדבר גד - זה מלך ונביא, ויחל שלמה לבנות את בית ה' אלהי ישראל בהר המוריה אשר נראה לו - אלו אורים ותומים, לדוד אביהו - זה סנהדרין, שאל אביך ויגדך זקינך ויאמרו לך - השיר, וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה - תודות, ואעמידה שתי תודות גדולות ותהלכות לימין מעל החומה לשער האשפות - אמר רבי שמואל בר יודן: מה כתיב מהלכות, לא תהלכות, אלא בניטלות על ידי אחר (הפסוק נקט "תהלכות" ולא "מהלכות" משום שהן ניטלות ע"י אחר, ולשון "מהלכות" משמע שהן מהלכות בעצמן). רב הונא בר חייה בשם רב מייתי לה דבר תורה (מפסוקים בתורה ולא בכתובים): ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת כל כליו וכן תעשו - כן תעשו לדורות, משה - זה מלך ונביא, אהרן - אלו אורים ותומים, אספה לי שבעים איש מזקני ישראל - זה סנהדרין, שאל אביך ויגדך וגו' - השיר, וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה - תודות, ואעמידה שתי תודות גדולות ותהלכות לימין מעל לחומה לשער האשפות - אמר רבי שמואל בר יודן: מה כתיב מהלכות, לא תהלכות, אלא בניטלות על ידי אחר.

בבבלי לא האריך בכל זה כלל, אלא רק הביא שהמקור לכך שכדי להוסיף על העיר והעזרות צריך סנהדרין של שבעים ואחד הוא מהפסוק "ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו".

בבלי ב. • פ"א ה"ד [ח].

מקור לעשרה מ"בני ישראל"

הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"ד ה"ד [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"א ה"ד [ח:]

בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה

סנהדרין של שבעים ואחד היתה יושבת בלשכת הגזית, ושני בתי דינין של שלשה שלשה היו יושבין אחד בחיל ואחד בהר הבית, ובתי דינין של שלשה ועשרים היו יושבין בכל עירות ארץ ישראל.

בבבלי פח: הגירסא: ושני בתי דינין של עשרים ושלושה (במקום "שלושה שלשה") אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה. וכן גירסת התוספתא (חגיגה פ"ב ה"ד וסנהדרין פ"ז ה"א) "שני בתי דין של שלושה". אך קרבן העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "של עשרים ושלושה", וכן היפה עיניים כתב שאולי היא טעות סופר בירושלמי.

פ"א ה"ד [ח:]

בשבת, הסנהדרין שבלשכת הגזית יושבה בבימ"ד

סנהדרין שבלשכת הגזית וכו' ובשבתות ובימים טובים היו יושבין בבית המדרש שבהר הבית.

בבבלי פח: כתוב שבשבתות וימים טובים ישבו בחיל. והרמב"ם (סנהדרין פ"ג ה"א) כתב כירושלמי.

בבלי יז. • פ"א ה"ד [ח:]

מחלוקות וניסים בקלפיות של הלויים והזקנים, "פיטקין"

דבר תקנה עשה משה, בשעה שאמר לו הקב"ה פקוד כל בכור זכר בבני ישראל, אמר: אי זה מקבל עליו ליתן חמשת שקלים לגולגולת? מה עשה, נטל שניים ועשרים אלף פיטקין וכתב עליהן בן לוי ורע"ג וכתב עליהן חמשת שקלים והטילן לקלפי אמר להן בואו וטלו פיטקים, כל מי שעלה בידו בן לוי היה אומר לו כבר פדאך בן לוי וכל מי שהיה עולה בידו חמשת שקלים היה אומר לו מה אעשה לך מן השמים הוא. רבי יהודה

ורבי נחמיה מתיב תנייא לחברייא (הקשה אחד מהם לחבירו): אילו כתבתני לוי סילקת! אלא כך עשה: נטל שנים ועשרים אלף פיסקין וכתב לוי ורע"ג וכתב עליהן לוי ומאתים ושבעים ושלושה כתב עליהן חמשת שקלים והטילן לקלפי, אמר להן בואו וטלו פיסקיכם, כל מי שעלה בידו לוי אמר לו כבר פדאך בן לוי, וכל שעלה בידו חמשת שקלים היה אומר לו מה אעשה ומן השמיים הוא. מתיב תנייא לחברייא: הגע עצמך שעלו כולם לוי (בקלפי של פדיון הלוויים)! אמר ליה: מעשה נס היה ומסורגין עלו וכו'. כיוצא בו ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, אמר משה: אם אטול ששה מכל שבט הרי שבעים ושנים עשרה מששה ושנים מחמשה אי זה שבט מקבל עליו להיות פגום? מה עשה, נטל שבעים פיסקין וכתב עליהן זקן ושנים חלק והטילן לקלפי אמר להן בואו וטלו פיסקיכם, כל שעלה בידו זקן היה אומר לו מינוך מן השמים וכל מי שעלה בידו חלק היה אומר לו ומה אעשה ומן השמים הוא. רבי יודה ורבי נחמיה מתיב תנייא לחברייא: אילו כתבתני זקן סלקת! אלא כך עשה: נטל שבעים ושנים פיסקין וכתב עליהן זקן ושנים חלקין והטילן לקלפי, אמר להן בואו וטלו פיסקיכם, מי שעלה בידו זקן אמר לו כבר מינוך מן השמים ומי שעלה בידו חלק היה אומר לו ומה אעשה ומן השמים הוא. מתיב תנייא לחברייא: הגע עצמך שעלו כולם זקן (בקלפי של שבעים הזקנים)! אמר ליה מעשה ניסין היה ומסורגין עלו.

בבבלי הובאו שתי הסוגיות הללו בכמה שינויים: אין בזה מחלוקת תנאים אלא פשוט שעל שבעים כתב "זקן" ועל שנים "חלק", וכן לעניין הלוויים, לא הובא שהיה מעשה ניסים, והלשון אינה "פיסקין" אלא "פיתקין".

בבלי יז:

דברים שצריך שיהיו בעיר

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"ד ה"ב [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – כהן גדול

בבלי יח: • פ"ב ה"א [ט:]

קשוט עצמך ואח"כ אחרים – אינו בירושלמי

כהן גדול דן ודנין אותו וכו'.

בבבלי הביא כאן את הכלל "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים", ובירושלמי לא הובא כלל. אך השיירי קרבן כתב שגם הירושלמי סובר כלל זה.

בבלי יח: • פ"ב ה"א [ט:]

הטעם שמלך לא יושב בסנהדרין ובעיבור שנה

אין מלך יושב בסנהדרין ולא מלך וכהן גדול יושבין בעיבור - רבי חנינה ורבי מנא חד אמר: אין מלך יושב בסנהדרין - מפני החשד, ולא בעיבור - מפני החשד (משום אפסניא - שמחלק ממון לחילותיו כך וכך לשנה ונח לו שכל השנים יהיו מעוברות), ולא מלך וכהן גדול יושבין בעיבור - שאין כבוד המלך (וכהן גדול כבודו כמלך) לישב בשבעה (שהיא חבורה קטנה).

בבבלי הטעם שמלך לא יושב בסנהדרין הוא משום "לא תענה על ריב", מלך לא יושב בעיבור משום אפסניא (כדעת הירושלמי) וכהן גדול לא יושב בעיבור משום צינה (שאינו רוצה שתתעבר השנה משום הקור בעבודתו ביום הכיפורים).

פ"ב ה"א [ט:]

דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלושה

דיני ממונות שלו (של כהן גדול) בעשרים ושלושה.

בבבלי טז. פשוט שהם בשלושה.

כהן גדול שחטא

בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]

כהן גדול שחטא מלקין אותו ואין מעבירין אותו מגדולתו.
בבבלי לא הובא.

חשש שהנשיא יהרוג, מעשה שריש לקיש ברח

בבלי יח. • פ"ב ה"א [ט:]

וריש לקיש אמר: נשיא שחטא מלקין אותו בבית דין של שלשה, מה מחזרין ליה (האם מחזירין אותו)? אמר רבי חגי: משה, אין מחזרין ליה די קטל לון (חוששים שאם יחזירוהו וישאר נשיא - יהרוג את אלו שהלקוהו). שמע רבי יודן נשיא (רבי יהודה נשיאה) וכעס, שלח גנתון למיתפוס לריש לקיש טרפון (לתפוס את ריש לקיש שאמר שמלקין אותו). ערק לדא מוגדלא (שם מקום), ואית דמרין (ויש אומרים) להדא כפר חיטיא וכו'. אמר ליה (רבי יהודה נשיאה לריש לקיש): ומה חמית מימר הא מילתא (מדוע אמרת זאת)? אמר לון: מה אתון סברין מה דחיל מינכון הוינא מנע אולפניה דרחמנא (וכי סברתם שאפחד מכם ואמנע מללמד תורה)?

בבבלי לא הובא.⁶

הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים

פ"ב ה"א [י.]

כד (כאשר) אתא רחמנא למיפרוק ית ישראל (ממצרים) לא שלח לא שליח ולא מלאך אלא הוא בעצמו, דכתיב ועברתי בארץ מצרים - הוא וכל דרגון דידיה (הוא וכל מרכבתו).
בבבלי לא הובא. ומעין זה בנוסח הגדה של פסח.

עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא

בבלי יט.

הירושלמי דן בזה במגילה פ"ד ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בית עלמא – בית קברות

בבלי יט.

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור מפסוק שכה"ג יוצא אחר נושאי המיטה

בבלי יט: • פ"ב ה"א [י.]

ומן המקדש לא יצא - עמהן אין יוצא, יוצא הוא אחריהן (זה המקור לדברי המשנה שכהן גדול שמת לו מת לא יוצא יחד עם נושאי המיטה).
בבבלי לא הביא לכך מקור מפסוק.

חילוק בין הספד של יום ראשון לשל יום שני

בבלי יט. • פ"ב ה"ב [י:]

תני: ההספד וכל העסוקין בהספד מפסיקין לקרית שמע ולא לתפילה, מעשה היה והפסיקו רבותינו לקרית שמע ולתפילה. והתנינן אם יכולין להתחיל ולגמור (עד שיגיעו לשורה - יקראו שמע, ואם לאו - לא יתחילו. ומוכח שלא מפסיקים בהספד לקריאת שמע)! מתניתא ביום ראשון (ובהספד שלו לא מפסיקים לקריאת שמע), מה דתני ביום שני (ובו מפסיקים).
בבבלי לא חילק בין הספד של יום ראשון לשל יום שני.

⁶ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה (ולכן יש חשש שהנשיא יהרוג), והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

המאחר לתפילה בציבור, האל הקדוש ושומע תפילה
 פ"ב ה"ב [יא:]
 הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בברכות פ"ג ה"ב [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מלך דן
 בבלי יט. • פ"ב ה"ג [יא:]
 (המלך) לא דן? והכתיב ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ואת מר (אומר) הכן (כך)?
 (ונשאר בקושיא).
בבבלי גם כן הקשה מפסוק זה וחילק שרק מלכי ישראל לא דנים אך מלכי בית דוד כן דנים.

מלך וציבור נידונים בכל יום
 פ"ב ה"ג [יא:]
 המלך וציבור נידונים לפניו בכל יום, שנאמר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו.
בבבלי ראש השנה טז. יש ארבע דעות מתי אדם נידון, ודעת רבי יוסי שאדם נידון בכל יום, אך לא הזכיר מתי נידונים "מלך וציבור". אך הזכיר גם שמלך נכנס לדין קודם לציבור.

גם באגדות יש חידושים
 פ"ב ה"ג [יא:]
 רבי לוי הוה עבר פרשתא (למד פרשה), והוה רבי זעירא מפקד לחברייא: עלון ושמעון קליה דרבי לוי דרש, דלית איפשר ליה דהוא מפקא פרשתא דלא ריבוון (הקשיבו לדרשותיו של רבי לוי, שבוודאי יש בהם חידוש). עאל (נכנס אחד התלמידים) ומר לון: לא (ואמר להם שאין בדבריו חידוש). ושמע רבי זעירא ומר (ואמר): אוף באגדתיה אית ריבוון (גם באגדות יש חידושים).
בבבלי לא הובא.

טעם המנהגים שנשים או גברים תחילה בהלוויה
 בבלי כ. • פ"ב ה"ד [יב:]
 אית תניי הנשים מהלכות תחילה והאנשים אחריהם, ואית תניי אנשים תחילה והנשים אחריהם. מאן דמר (דאמר) הנשים תחילה - שהן גרמו מיתה לעולם, מאן דמר האנשים תחילה - מפני כבוד בנות ישראל שלא יהו מביטין בנשים.
בבבלי הביא את שני המנהגים אך לא ביאר מה טעמו של כל מנהג⁷.

דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות
 פ"ב ה"ד [יב:]
 אין לך אדם בישראל שביזה עצמו על (לכבוד) המצוות יותר מדוד (כשרקד לפני הארון).
בבבלי לא הובא, אך בברכות ד. כתב שדוד ביזה עצמו לפני מלכים ועסק בשפיר ושליא.

דוד עסק בניסוך מים, בהלכות שבויים ובמקום ביהמ"ק
 פ"ב ה"ה [יב:]
 ושתי שדות היו אחת שעורים ואחת עדשים, פשיטא ליה לאביד וליתן דמים דילמא פשיטא ליה לאביד שלא ליתן דמים (דוד הסתפק האם לאחר שהוא מאבד את השדות מפני פיקוח נפש הוא צריך לשלם דמים לבעליהם), אי זה מהן יאבד ואי זה מהן יתן דמים (והסתפק איזו שדה לאבד ולשלם לבעליה) - של עדשים ושל שעורים - אלא של עדשים מאכל אדם ושל שעורים

⁷ כדרכו של הבבלי לא להביא טעם אגדתי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

מאכל בהמה (ועדיף לאבד של שעורין), של עדשים אינה חייבת בחלה ושל שעורין חייבת בחלה, עדשים אין עומר בא ממנה שעורים עומר בא ממנה (ועדיף לאבד של עדשים) וכו'. כתיב ויתאו דוד ויאמר מי ישיני מי מבור בית לחם וגו' - רבי חייה בר בא (אבא) אמר הלכה נצרכה לו (ההלכות דלעיל על איבוד השדה) וכו'. בר קפרא אמר: חג היה וניסוך מים היה והיתר במה היה וכו'. רבי הונא בשם רבי יוסי: הילכות שבויים נצרכה לו (אם מותר להחיות שבויים משבע עממין במלחמת רשות). רבי שמעון בר רבי אומר: בניין בית המקדש נתאווה (לדעת את מקומו).

בבלי בבא קמא ס: הדעות הן שהסתפק בדין טמון באש, או האם מותר להציל עצמו בממון חבריו (ופירשו התוס' ד"ה מהו) שהספק האם חייב לשלם, וזה כירושלמי כאן, או האם מותר לגזול לצורך בהמתו על מנת לשלם.

עונשה של מיכל

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ה ה"ד [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

החילוק בין אשה לפילגש

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ב [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלמה נכשל בנשים סוסים וכסף

בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יב:]

אמר שלמה: שלשה דברים ששחקה עליהן מידת הדין חיללתים: לא ירבה לו נשים - וכתוב והמלך שלמה אהב נשים נכריות וכו', לא ירבה לו סוסים - וכתוב ויהי לשלמה ארבעים אלף אורוות סוסים למרכב ושנים עשר אלף פרשים וכו', וכסף וזהב לא ירבה לו מאד - וכתוב ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים. **בבלי** הובא שנכשל רק בנשים ובסוסים.

אגדות בגנות גירושין – אינן בירושלמי

בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יג:]

בבלי הביא כמה קשין גירושין, שהתירו לדוד לייחד נשים ולא לגרש. וכן שהמגרש אשתו הראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות. והירושלמי לא הביא זאת.

מחלוקת מדוע שלמה הרבה נשים

בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג:]

והמלך שלמה אהב נשים נכריות, רבי שמעון בן יוחי אמר: אהב ממש לזנות וכו', רבי יוסי אומר: למושכן לדברי תורה ולקרבת תחת כנפי השכינה וכו'. **בבלי** לא הובא, אך בשבת נו: כתב שכל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה.

מדוע לא גנבו את אבני הכסף בימי שלמה

פ"ב ה"ו [יג:]

ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים - ולא היו נגנבות (אבני הכסף)? אמר רבי יוסי בן חנינה: אבני עשר אמות ושמונה אמות (ומרוב גודלן לא יכלו לגנובן), תני רבי שמעון בן יוחי: אפילו משקלות שהיו בימי שלמה לא היו של כסף אלא של זהב, ומה טעם? אין כסף נחשב בימי שלמה (ולכן לא חששו שייגנבו, שלא נחשבו יקרות). **בבלי** לא הובא.

המעשה ששלמה ירד ממלכותו

בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג.]

באותה שעה ירד מלאך ונדמה כדמות שלמה והעמידו מכסאו וישב תחתיו, והיה (שלמה) מחזר על בתי כניסיות ובתי מדרשות ואומר אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם. והווי מרין (אומרים) ליה: מלכא יתיב על בסילון ידיה (כיסא כבודו), ותימר אני קהלת? והיו מכין אותו בקנה, ומביאין לפניו קערת גריסים (מאכל פשוט). באותה שעה אמר: וזה היה חלקי - אית דמרין (יש אומרים) חוטרא, ואית דמרין קניא, אית דמרין קושרתיה (קערתו).

בבבלי גיטין סח. מאריך במעשה זה, ששלמה חיפש את השמיר, ושר הים מסר את השמיר לתרגולא ברא, וממנו לקח בניהו את השמיר, ולכן תרגולא ברא חנק את עצמו, ואשמדאי הוא זה שישב תחת שלמה⁸. בירושלמי "אשמדאי מלכא דשיד" ושר הים לא הוזכרו כלל⁹, וכן בבבלי לא כתב שהיו מכים אותו ומאכילים אותו גריסים.

יו"ד שנטל הקב"ה משרי

פ"ב ה"ו [יג.]

רבי הונא בשם רבי אחא: יו"ד שנטל הקב"ה מאמנו שרה ניתן חציו (ה"א, שהיא חציו של יו"ד בגימטריא) על שרה וחציו על אברהם. תני רבי הושעיה: עלה יו"ד ונשתטח לפני הקב"ה ואמר: רבון העולמים עקרתני מן הצדקת הזאת (שרה). אמר לו הקב"ה: צא לך, לשעבר היית נתון בשם נקיבה ובסוף תיבה, חייך שאני נותן בשם זכר ובראש תיבה, הדא הוא דכתיב ויקרא משה להושע בן נון יהושע (שהיו"ד ניתנה ליהושע). **בבבלי** לא הובא.

בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו

בבלי כא:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"ב [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

והגית בו יומם ולילה

בבלי כא: • פ"ב ה"ו [יג.]

והרי דברים קל וחומר, ומה אם מלך ישראל שהיה עסוק בצרכי ישראל נאמר בו וקרא בו כל ימי חייו, ההדיוט על אחת כמה וכמה. כיוצא בו נאמר ביהושע והגית בו יומם ולילה, והלא דברים ק"ו ומה אם יהושע שעוסק בצרכי ישראל נאמר בו והגית בו יומם ולילה, הדיוט לא כל שכן. **בבבלי** לא הובא.

כתב אשורי ולשון עברי

בבלי כא:

הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [י.], ועיין מה שכתבנו שם.

נשיא צריך ללבוש בגדים נאים

בבלי כב. • פ"ב ה"ו [יג.]

רבי חנינה סלק גבי רבי יודן נשייא (רבי יהודה נשיאה), נפק לגביה לבוש אותניתיה (לבוש פשוט, כמו של פשתן), אמר ליה: חזור ולבוש לגין (בגד חשוב של צמר) דידך משום מלך ביופיו תחזינה עיניך.

⁸ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות, והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

⁹ דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

בבלי לא הובא.

מעשה בתוכחה לנשיא, מתנות כהונה – כרי שילמדו, דינה ולא פ"ב ה"ו [יג:]
 תירגם יוסי מעוני בכנישתא בטיבריה: שמעו זאת הכהנים - למה לית אתון לעין באוריינתא, לא יהבית לכון כ"ד מתנתא (שהקב"ה נתן מתנות לכהנים כדי שיוכלו לעסוק בתורה)? אמרו ליה (הכהנים): לא יהבין לן כלום (הישראלים לא נותנים לנו את המתנות). והקשיבו בית ישראל - למה לית אתון יהבין כ"ד מתנתא (לכהנים) דפקידית יתכון בסיני? אמרו ליה: מלכא נסיב כולא (המלך לוקח את המתנות מאיתנו). ובית המלך האזינו כי לכם המשפט - לכם אמרתי "זוה משפט הכהנים" (הקב"ה אמר לכם שתשיגו שיתנו לכהנים את המתנות, ואתם בעצמכם גוזלים אותן), עתיד אני לישיב עמהן בדין ולפסקן ולאבדן מן העולם. שמע רבי יודן נשייא (הנשיא) וכעס (שהבין שמוכיח אותו שהוא כבית המלך). דחל וערק (יוסי מעוני פחד וברח). סלקון רבי יוחנן וריש לקיש לפייס ליה (לפייס את רבי יהודה נשיאה), אמרו ליה: רבי, גברא רבא הוא. אמר ליה: איפשר כל מאן דנא שאיל ליה הוא מגיב לי (כל מה שאשאל אותו הוא ידע להשיב)? אמרו ליה: אין (כן). אמר ליה: מהו דין (זה) דכתיב כי זנתה אמה - וכי שרה אמינו זונה הייתה? אמר ליה (יוסי מעוני): כבת כן אמה, כאמה בתה, כדור כן הנשיא, כנשיא כן הדור, כמזבח כהניו. כהנא אמר כן - כגנתה כן גננה (כמו הגינה כך הגן). אמר ליה: לא טב דקליל לי דלא באפוי חד זמן, אלא באפיי תלתא זימנין (לא די שביזה אותי שלא בפני כשדרש נגד בית המלך, אלא עכשיו ביזה אותי גם בפני שלוש פעמים כשאמר "כדור כן הנשיא וכו'"). אמר ליה: מהו דין דכתיב הנה כל המושל עליך ימשול לאמר כאמה בתה - וכי אימינו לאה זונה הייתה, דכתיב ותצא דינה? אמר ליה: לפום דכתיב ותצא לאה לקראתו פשטין יציאה מיציאה (שגם לאה הייתה יצאנית ולכן דינה הייתה כמותה).
בבלי לא הובא כל מעשה זה, וכן הכלל "כדור כן הנשיא" והדרשה על דינה ולא.
 אך בכתובות סג. כתוב כעובדי (כמעשי) אימה כן עובדי ברתא.

פרק ג – זה בורר

בעל דין שמינה דיין לא יכול לחזור בו ולפוסלו בבלי כז. • פ"ג ה"ב [יד:]
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): זה פוסל דינו של זה, הא דיינו לא (יש לדייק מהמשנה שכל אחד יכול לפסול רק את הדיין שמינה חברו, אבל את הדיין שהוא עצמו מינה לא יכול לחזור בו ולפוסלו. ומראה הפנים הוסיף שמה שאינו יכול לחזור בו הוא רק לאחר שטען את טענותיו בפניו).
בבלי לא הובא.

המרחק בין טבריא לציפורי הוא י"ח מיל פ"ג ה"ב [יד:]
 זה אומר בטיבריא וזה אומר בציפורי, באינן דהוון יתיבין בחדא משכנא (במקום שבו טבריא לציפורי), מן הכא להכא (לטבריא) ז' מילין, מן הכא להכא (לציפורי) ט' מילין.
בבלי לא הובא. ציון ירושלים הגיה "מן הכא להכא ט' מילין, מן הכא להכא ט' מילין", והוכיח מכאן שהמרחק בין טבריא לציפורי הוא י"ח מיל. והביא ר"י מיגאש שכתב שטבריא וציפורי הן בתחום אחד, ומשמע שאין ביניהן י"ח מיל.

גם גזלן דאורייתא צריך הכרזה בבלי כז. • פ"ג ה"ג [יד:]
 פסול (גזלן שפסול לעדות) - צריך ליפסל בבית דין (אינו נפסל לעדות עד שיכריזו עליו בבית דין).

בבבלי כתב שגזלן דרבנן (כגון המשחק בקוביא) צריך הכרזה בשביל לפוסלו, אך גזלן דאורייתא (החוטף ממש מחבירו) לא צריך הכרזה. ושיירי קרבן הוכיח שדברי הירושלמי שצריך הכרזה הם גם בגזלן דאורייתא.

האומר נאמן עלי אבא – מתי יכול לחזור בו בבלי כד: • פ"ג ה"ד [יד:]
אמר לו נאמן עלי אבא, נאמן עלי אביך, נאמן עלי שלשה רועי בקר - רבי מאיר אומר: יכול לחזור בו, וחכמים אומרים: אינו יכול לחזור בו וכו'. שמואל אומר: (מחלוקת רבי מאיר וחכמים היא רק) בשלא נטל (הדיין) מזה ונתן לזה (דהיינו קודם גמר דין), אבל נטל מזה ונתן לזה - [אינו] יכול הוא לחזור בו (לכ"ע). רבי יוחנן וריש לקיש אמרי: אפילו נטל מזה ונתן לזה יכול הוא לחזור בו (לרבי מאיר).
בבבלי סובר שמחלוקת רבי מאיר וחכמים רק לאחר גמר דין, אבל קודם גמר דין לכ"ע יכול לחזור בו. וזה לא כשתי הדעות שבירושלמי.

עבדים פסולים לדון ולהעיד בבלי כד: • פ"ג ה"ה [טז:]
אילו הן הפסולים (לדון ולהעיד): המשחק בקוביא והמלוה בריבית ומפריחי יונים וסוחר שביעית ועבדים.
בבבלי במשנה שלפנינו לא גרס "ועבדים", וכן תוס' (ד"ה ואלו) כתבו שלא גורסים זאת.

דעה שסוחר שביעית צריכים להיבדק שתי שביעיות בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טז:]
ולעולם אין מקבלין אותן (סוחר שביעית ששבו בתשובה) עד שתגיע שביעית אחרת ויבדק ויחזור בו חזרה גמורה. תני רבי יוסי אומר שתי שביעיות.
בבבלי לא הובאה הדעה שצריך שתי שביעיות.

האם רועי בהמה גסה כשרים לדון ולהעיד בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טז:]
ובלבד ברועין בהמה דקה (הרועים שפסולים לדון ולהעיד הם רק רועי בהמה דקה).
בבבלי גם כן הביא זאת, והסיק שרועים פסולים גם בבהמה גסה, ומגדלי בהמה פסולים רק בבהמה דקה. מראה הפנים פירש בירושלמי שכוונתו רק למגדלי בהמה, אך רועים פסולים גם בבהמה גסה, ואם כן הוא כבבלי, אך מהיפה עיניים משמע שפירש את הירושלמי כפשוטו והיא מחלוקת תלמודים.

לרבי יוסי עד זומם דיני ממונות פסול רק לאותה עדות בבלי כז: • פ"ג ה"ה [טז:]
עד זומם פסול מכל עדיות שבתורה, דברי רבי מאיר. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים בזמן שנמצא זומם בעדות נפשות, אבל אם נמצא זומם בעדות ממון - אין פסול אלא מאותה עדות בלבד.
בבבלי דעת רבי יוסי היא שעד זומם בעדות ממון כשר לדיני נפשות. ומלשון הירושלמי משמע שכשר אפילו לדיני ממונות ופסול רק לאותה עדות. אמנם הפני משה פירש בירושלמי כבבלי, שפסול לכל דיני ממונות.

פפוס ולוליינוס נהרגו על מצוה קלה פ"ג ה"ה [טז:]
פפוס ולוליינוס אחיו שנתנו להן מים בכלי זכוכית צבועה (פני משה: ששם עבודה זרה בתוכה) ולא קיבלו מהן (והסכימו ליהרג על כך).

בבבלי לא הובא. ובתענית יח: כתוב שלוליינוס ופפוס נהרגו, ולא מפורש מדוע. ורש"י (שם ד"ה בלודקיא, וכן בבבא בתרא י: ד"ה הרוגי) פירש שהוא משום שבת המלך נהרגה והעלילו על ישראל שהרגוה.

פ"ג ה"ה [טז].

גויים לא מצווים על קידוש השם

רבי אבינא בעא רבי אמי (מרבי אמי): גוים מהו שיהו מצווין על קידוש השם? אמר ליה: ונקדשתי בתוך בני ישראל - ישראל מצווין על קידוש השם ואין הגוים מצווין על קידוש השם. רבי ניסי בשם רבי לעזר שמע לה מהדא: לדבר הזה יסלח ה' לעבדך וגו' - ישראל מצווין על קידוש השם ואין הגוים מצווין על קידוש השם. **בבבלי** עד: גם כן שאל זאת ונשאר בספק, וניסה להוכיח מהפסוק "לדבר הזה", כהוכחת הירושלמי, ודחאו¹⁰. ותוס' שם (ד"ה בן) הביאו את הפסוק "ונקדשתי" ודחו גם את מקור זה.

פ"ג ה"ה [טז].

מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג

רבי בא (אבא) בר זמינא היה מחיט גבי חד בר נש (היה תופר בגדים לגוי) ברומי, אייתי ליה (הגוי) בשר נבילה, אמר ליה: אכול! אמר ליה: לי נא אכיל (אין אני אוכל). אמר ליה: אכול, דלא כן (שאם לא) אנא קטיל לך! אמר ליה: אין (אם) בעית מיקטול - קטול, דלי נא אכיל (שאינ אני אוכל) בשר נבילה. אמר ליה: מאן מודע לך דאילו אכלתה הוינא קטלין לך, או יהודי יהודי, או ארמאי ארמאי (מהיכן ידעת שכוונתי היתה להיפך, שדווקא אם היית אוכל את הנבלה הייתי הורג אותך, משום שיהודי צריך להתנהג כיהודי וארמי כארמי). אמר רבי מנא: אילו הוה רבי בא (אבא) בר זמינא שמע מיליהון דרבנן מיזל הוה בהדא טייב (אם היה יודע את ההלכה שיעבור ואל יהרג - היה נהרג).

בבבלי לא הובא מעשה זה¹¹. תוס' (עבודה זרה כז: ד"ה יכול) הביאו את הירושלמי והוכיחו מרבי בא בר זמינא שגם בשאר עבירות (כגון נבלה) מותר להחמיר על עצמו וליהרג, אך מראה הפנים (כאן) הוכיח מרבי מנא להיפך, כשיטת הרמב"ם (יסודי התורה פ"ב ה"ד) שאסור להחמיר על עצמו וליהרג, שהרי אמר שאילו רבי בא בר זמינא היה יודע את ההלכה היה עובר ואוכל את הנבלה.

פ"ג ה"ה [טז].

תשובת חנניה מישאל ועזריה לנבוכדנצר

כד הזה נבוא (נבוכדנצר - נוטריקון: כד ריק ונביחה) - ההוא גברא וההן כלבא שניהן שוין (כך ענו חנניה מישאל ועזריה לנבוכדנצר, שרק לעניין מס הוא מלך, אך לעבירות הוא ככלב). **בבבלי** לא הובא.

בבלי כח. • פ"ג ה"ו [יז].

עדות של שלישי בראשון

דור שלישי מהו שיהא מותר באשת ראשון (להעיד עליה)? משה מהו שיהא מותר באשת פינחס? ריש לקיש אמר: מקבלין דור שני (בראשון) ודור שלישי (בראשון) מדוחק (דווקא בשעת הדחק), רבי יוחנן אמר: אפילו מריוח (אפילו שלא בשעת הדחק).

¹⁰ במקומות רבים בבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

¹¹ דרך הירושלמי לספר יותר על מסירות נפש. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לז.

בבבלי לא הובא. תוס' (ד"ה רב) הביאו את הירושלמי והוכיחו מכאן ששלישי בראשון פסול, ומראה הפנים הביא שנחלקו הראשונים האם פסול מדאורייתא, פסול מדרבנן, או שכשר.

שושבין פסול להעיד כל שבעת ימי המשתה בבלי כט. • פ"ג ה"ז [יז:]
רבי טבליי (אמר בשם) רבי אבינא בשם רב: בשבעת ימי המשתה שנו (בימים אלו שושבינו נחשב לאוהבו ופסול להעיד עליו).

בבבלי היא מחלוקת, רב סובר שפסול כל שבעת ימי המשתה, כדבריו בירושלמי, ורבא סובר שפסול רק ביום הראשון לנישואין.

התובע פותח ראשון פ"ג ה"ח [יח:]
והתובע פותח בדבריו ראשון, שנאמר מי בעל דברים יגש אליכם.
בבבלי בבא קמא מו: הלשון "אין נזקקין אלא לתובע תחילה", ונלמד מאותו פסוק, אך רש"י (שם ד"ה שאין) פירש את הבבלי באופן אחר.

המוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק פ"ג ה"ח [יח:]
ומניין שהמוציא מחבירו עליו הראיה? רבי קריספא בשם רבי חנניה בן גמליאל: יגש אליכם - יגיש ראיותיו.

בבבלי בבא קמא מו: גם כן דרש זאת ודחה שנלמד מסברא¹². שיירי קרבן כתב שגם לירושלמי לא צריך את הפסוק לסתם המוציא מחבירו עליו הראיה, אלא לברי ושמא, שהטוען ברי צריך להביא ראיה בשביל להוציא מהטוען שמא (אמנם יש אומרים שלירושלמי (בבא קמא פ"י ה"ז [מד.], ועיין מה שכתבנו שם) ברי ושמא חייב לכו"ע, וא"כ הברי לא צריך להביא ראיה).

אשה פסולה לדון בבלי כז. • פ"ג ה"ט [יח.].
שאל האשה דנה.
בבבלי דין זה לא נזכר כלל. ותוס' (בבא קמא טו. ד"ה אשר) האריכו האם אשה כשרה לדון. וכן ציון ירושלים (כאן) דן בזה.

מתי צריכים הנידונים לעמוד פ"ג ה"ט [יח.].
הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ד ה"א [יט.], ועיין מה שכתבנו שם.

פסול קורבה בדיינים בבלי כז. • פ"ג ה"ט [יח.].
שלא יהו העדים קרובין של דיינין וכו', שלא יהו הדיינין קרובין זה לזה וכו'.
בבבלי לא הובא. והובא להלכה בשו"ע (ח"מ סי' לג סעיף יז לגבי עדים שקרובים לדיינים) וברמ"א (ח"מ סי' ז סעיף ט לגבי דיינים שקרובים זה לזה).

אסור להוציא ספרים מארץ ישראל לחו"ל פ"ג ה"ט [יט:]
ספרים שזכת בהן ארץ ישראל אין מוציאין אותן (אל) חוצה לארץ (משום שזכתה בהם ארץ ישראל). רבי ניסי בשם רבי לעזר: אם כתב (בתחילה) על מנת להוציא (אותם) - מוציא (ומראה הפנים ביאר שהכוונה לכל הספרים ולא רק לספר תורה).

¹² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טב.

בבלי לא הובא¹³.

בבלי ל:

עדים מוכחשים בעדות על הארנק

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי לא: • פ"ג ה"י [כ].

מחלוקת מה כותב הדיין שרוב הדיינים חולקים עליו

אמר רבי יוחנן: כופין את המחייב שיכתוב זכאי (כאשר רוב הדיינים מזכים). רבי שמעון בן לקיש אמר: המחייב כותב חייב והמזכה כותב זכאי.

בבלי לא הובא.

בבלי לא: • פ"ג ה"ב [כ].

מחלוקת מתי יכול להביא ראיה אחרונה

תלתא אמורין (אמוראים), חד אמר: כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין, וחד אמר: הביא בתוך שלשים סותר לאחר שלשים אינו סותר, וחד אמר: לעולם אין סותר עד שיביא ראיה שלא היה יודע בה כל עיקר.

בבלי לא הובא.

בבלי לא:

המקור לכך שהיבמה הולכת למקומו של היבם

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ב ה"ו [סט], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ד – אחר דיני ממונות

בבלי לב: • פ"ד ה"א [כ].

שואלים "היאך אתה יודע שזה חייב לזה"

בשביל לחוס על ממון ישראל אמרו היאך אתה יודע שזה חייב לזה (אפילו שאלה זו ששואלים את העד היא רק בשביל לחוס על ממון של ישראל, ולא מעיקר הדין).

בבלי גם כן הובא שדיני ממונות אין צריכים דרישה וחקירה, אך לא דן בשאלה "היאך אתה יודע שזה חייב לזה".

פ"ד ה"א [כא].

תלמיד שידע לטהר את השרץ

כל שאינו יודע לדון את השרץ לטהרו ולטמאו מאה פעמים אין יכול לפתוח בזכות. תלמיד וותיק היה [לרבי מאיר] והיה מטהר את השרץ ומטמאו מאה פעמים. אמרין: ההוא תלמידא לא הוה ידע מורייה (להורות). אמר רבי יעקב בר דסאי: ההוא תלמידא קטוע מטורא דסיני הוה (לא קיבל חלקו בתורה).

בבלי עירובין יג: הובאו שני מעשים: סומכוס תלמידו של רבי מאיר היה אומר על כל דבר מ"ח טעמים, ותלמיד ותיק היה ביבנה שידע לטהר את השרץ בק"נ טעמים. אך בבבלי לא גינה תלמיד זה, ואדרבה משמע שזו היתה מעלה לחריפותו, כתוס' שם (ד"ה שידוע). כמו כן הבבלי לא כתב שצריך לדעת לטהר את השרץ כדי לפתוח בזכות, אלא רק סיפר על תלמיד שידע לעשות זאת.

¹³ הירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

הסימנים של חתונה וברית לא בטלו
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"א ה"ה [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בדין טועה בדבר משנה
הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ט ה"ב [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא תהא שמיעה גדולה מראיה – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ח ה"א [כב:].

התורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן
פ"ד ה"ב [כא:].
אילו ניתנה התורה חתוכה (ולא היו צדדים לפסוק לכאן ולכאן) לא היתה לרגל עמידה (לא היה קיום לעולם) וכו'. אמר לפניו (משה): רבוננו של עולם הודיעני היאך היא ההלכה. אמר לו: אחרי רבים להטות וכו' כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור מיניין ודגל"ו.

בבבלי לא הובא, אך בראש השנה (כא:) כתוב שחמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחד.

הבערה ללא יצאת – אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לדון בערב שבת
הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא קל) גם בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

הדיין צריך לבאר את טעמו ולא לומר "הריני אומר כמותם"
פ"ד ה"ז [כב:].
לא תענה (על ריב) - אפילו אחר מאה (שאפילו מאה דיינים כבר אמרו את דעתם והוא רוצה לומר כמותם, לא יאמר "הריני אומר כמו אל" אלא צריך שיבאר את דעתו וטעמו בפירוש).
בבבלי לא הובא. והרמב"ם (סנהדרין פ"י ה"א) פסק כך.

מחלוקת האם גם בדיני גויים מתחילים מן הצד
בבלי לו. • פ"ד ה"ז [כב:].
איתפלגון רבי יוחנן וריש לקיש, חד אמר דינינו כדיניהן, וחד אמר אין דינינו כדיניהן (נחלקו האם גם בדיני גויים מתחילים בדיני נפשות מן הצד, שזו סברא, או שזו רק גזירת הכתוב בדיני ישראל).
בבבלי לא הובא.

דיני יוחסין כדיני נפשות
בבלי לו. • פ"ד ה"ז [כב:].
אף בפסול משפחה (לפסול אדם ליוחסין) מתחילין מן הצד (שהוא כדיני נפשות).
בבבלי לא הובא.

הלכה כמיקל בין נסך
פ"ד ה"ז [כב:].
אין מודקדין בין נסך (להחמיר בו, אלא מקילים בו, שהלכה כמיקל בין נסך. אמנם בהערה בשוליים קרבן העדה כאן הביא דעה שהיא טעות בגירסא, וצריך לגרוס "ב"ג", ופירושו לגבי קטן בן י"ג שנה שאין מודקדין אם הביא שתי שערות. כמו כן בספר מחקרים בדרכי התלמוד פרק ז דן בזה וכתב שאין כוונת הירושלמי לייין נסך אלא ראשי תיבות לסימן לחילוקים בין דיני ממונות לדיני נפשות).

בבלי לא הובא.**רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת**

בבלי לו.

הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ד [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

סריס ומי שאין לו בנים נמנים כשני דינים

בבלי לו. • פ"ד ה"ז [כג.]

כמה אינון (החילוקים בין דיני ממונות לדיני נפשות)? אנו תנינן תשע, תני רבי חייא: חד עשר. הי דיני תרתי אחרנייתא (אלו הן השתיים האחרות)? הסריס וכל מי שלא ראה לו בנים כשר לדון דיני ממונות ולא דיני נפשות.

בבלי מונה זקן וסריס ומי שאין לו בנים כדין אחד.**מקור אחר לכך שבעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות**

בבלי לו.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ה [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם דנים שני דיני נפשות של אותה מיתה ביום אחד

בבלי לה. • פ"ד ה"ז [כג.]

ואין דנין שני דיני נפשות ביום אחד - אמר רבי אבין: ואפילו נואף (שמיתתו בחנק) ונואפת (פני משה: נואפת בת כהן, שמיתתה בשריפה, שהן מיתות שונות. יפה עיניים: נואפת בת ישראל, שמיתתה בחנק, והן אותה מיתה).

בבלי כתב שרק בשתי מיתות לא דנים ביום אחד, אך במיתה אחת דנים. ואם כן לפני משה הירושלמי כבבלי, וליפה עיניים היא מחלוקת התלמודים, שלירושלמי לא דנים ביום אחד אפילו מיתה אחת.

ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון – אינו בירושלמי

בבלי לו.

עיין מה שכתבנו בברכות פ"ט ה"א [סב:].

כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא

בבלי לו. • פ"ד ה"ט [כג:]

שכל המאבד נפש אחת מעלין עליו כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא.

בבלי במשנה הלשון: כל המאבד נפש אחת מישראל, וכל המקיים נפש אחת מישראל¹⁴.

האם אדם הראשון נברא יחידי גם לצורך הרשעים

בבלי לה. • פ"ד ה"ט [כג:]

לפיכך נברא אדם (הראשון) יחידי בעולם וכו' - שלא יהו הצדיקים אומרים אנו בני צדיק (ואיננו צריכים להתרחק מהעבירה, שאבינו היה צדיק וממילא גם אנו) ואתם בני רשעים (פני משה: ורק אתם צריכים להתרחק מהעבירה. קרבן העדה: ואין לכם תוחלת כי לא תועיל, וממילא הרשעים יתיאשו מהתשובה).

בבלי הלשון היא: שלא יהו הצדיקים אומרים "אנו בני צדיק" (כמו בירושלמי) ורשעים אומרים "אנו בני רשע" (ואין לנו תוחלת בתשובה כי לא תועיל). לפירוש קרבן העדה הירושלמי דומה לבבלי, אך לפירוש הפני משה היא מחלוקת התלמודים שלירושלמי

¹⁴ הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים, והבבלי חולק על כך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מב.

האדם נברא יחידי רק לצורך התנהגות הצדיקים ולבבלי הוא גם לצורך התנהגות הרשעים.

בני האדם שונים במראה דעת וקול
בבלי לח: • פ"ד ה"ט [כג:]
שלשה דברים שינה הקדוש ברוך הוא בבני אדם: מראה פנים ודעת וקול. מראה ודעת מפני הגזלנין, וקול מפני הערוה.
בבבלי כתב שבקול ובמראה משום ערוה, ובדעת מפני הגזלנים והחמסנים.

אגדות על בריאת האדם – אינן בירושלמי
בבבלי האריך כאן באגדות על בריאת אדם הראשון: מה עשה בכל שעה ושעה (הוצבר עפרו וכו'), בשעה שביקש הקב"ה לבוראו אמרו מלאכי השרת מה אנוש כי תזכרנו ושרפם הקב"ה¹⁵, הוא היה מסוף העולם ועד סופו ומן הארץ ועד הרקיע¹⁶, הקב"ה הראה לו דור דור ודורשיו. ובירושלמי לא הובאו כלל.

תשובות המינים
בבלי לח:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"א [סב:], ועיין מה שכתבנו שם.

כיסאותיו של הקב"ה – אינם בירושלמי
בבלי לח:
עיין מה שכתבנו בחגיגה פ"ב ה"א [ט:].

מיטטרון – אינו בירושלמי
בבלי לח:
עיין מה שכתבנו בעבודה זרה פ"א ה"א [א:].

הורמיז – אינו בירושלמי
בבלי לט:
עיין מה שכתבנו בבבא בתרא פ"ה ה"א [טו:].

הקב"ה לא שמח במפלתן של רשעים
בבלי לט: • פ"ד ה"ט [כג:]
שאף מפלת הרשעים אינה שמחה לפני המקום.
בבבלי מחלק שהקב"ה עצמו לא שש במפלתן, אבל אחרים (את עם ישראל) כן משיש.

יופיין של אבישג ושרה – אינו בירושלמי
בבלי לט: • פ"ד ה"ט [כג:]
בבבלי דן כאן ביופיין של אבישג ושרה, ובירושלמי לא הוזכר¹⁷.

¹⁵ דומה לכך שדרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים, והבבלי מביאם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

¹⁶ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא חידוש לומר כך על גודלו של אדם), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

¹⁷ הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נב.

פרק ה – היו בודקין

מתי שואלים את העד באיזה יובל בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד.]
ולא תנינן (ששואלים את העד) באי זה יובל, שאין הדבר מצוי (לטעות באיזה יובל היה). אשכח
תני רבי שמעון בן יוחי אומר אף (שואלים אותו) באי זה יובל, וקיימונה בהוא דעאל
ובהוא דנפק (גם לרשב"י שואלים זאת רק בסוף יובל אחד ובתחילת יובל אחר, שאז יש להסתפק באיזה
יובל היה המעשה).

בבבלי גם כן הובאה המחלוקת אם שואלים אותו באיזה יובל, אך לא העמיד זאת
דווקא בסוף יובל אחד ובתחילתו של אחר.

המקור לשבע חקירות בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד.]
מניין לשבע חקירות? תנא שמואל הזקן קומי (לפני) רבי אחא: ודרשת וחקרת ושאלת
היטב והנה אמת נכון. אמר ליה: לא תהא קרא ואזיל (כקורא והולך את כל הפסוק ודורש כל
מילה שבו, שאם כן תדרוש גם מהמשך הפסוק), אלא ודרשת וחקרת ושאלת היטב, והוגד לך
ושמעת ושאלת היטב, היטב היטב לגזירה שוה - ליתן כל אחת ואחת שמועה שאלה
דרישה וחקירה.

בבבלי לא הביא את הה"א שדורשים רק פסוק אחד, כמו כן לבבלי לומדים זאת
משלושה פסוקים, שמוסיף גם את הפסוק ודרשו השופטים היטב¹⁸.

היתה הו"א שאדם ישא את אחותו כקין פ"ה ה"א [כד.]
הירושלמי כאן הובא (יותר באריכות) גם בסנהדרין פ"ט ה"א [מה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בהתראה צריך לומר על מנת כן אני עושה בבלי מ: • פ"ה ה"א [כד:]
היו מתרין בו ושותק, מתרין בו ומרכין בראשו, אע"פ שאמר יודע אני - פטור, עד
שיאמר על מנת כן אני עושה.
בבבלי עב: דין זה הובא רק לגבי רודף. והרמב"ם (סנהדרין פ"ב ה"ב) פסק כך בכל
התראה, כירושלמי.

ריב"ז בדיק עדים על אדם שליטת תאנים בשבת בבלי מא: • פ"ה ה"ב [כד:]
(אלו הבדיקות ששאל רבן יוחנן בן זכאי את העדים:) במה לקטן (האדם שליטת תאנים בשבת)?
בעוקציהן לקטן. במה אכלן? בגלעיניהן.
בבבלי גם כן סבר שבדיקות אלו היו לגבי אדם שליטת תאנים בשבת, אך דחה זאת
והסיק שהאדם הרג את חבריו תחת התאנה, וא"כ הבדיקות אינן בגופה של עדות¹⁹.

יש דעה שהמחלוקת בשתי כיתי עדים היא דווקא במונה פ"ה ה"ב [כה.]
הירושלמי כאן הובא (בהיפוך גירסא) גם בנזיר פ"ג ה"ז [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁸ בכמה מקומות הבבלי מביא מייד את מסקנת הירושלמי בלי הה"א שהובאה בירושלמי. עיין בפרק
"שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סג.

¹⁹ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

עדים מוכחשים בעדות על הארנק

זה (עד אחד) אומר מן הכיס מנה, וזה אומר מן הצרור מנה - הכחיש עדות בתוך עדות (עדותם מוכחשת ופסולה).
בבלי ל: כתב שעד אחד אומר ארנקי שחורה ועד אחד אומר ארנקי לבנה (שדומה למקרה בירושלמי כאן) - אינה הכחשה בדיני ממונות.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון

פ"ה ה"ב [כד:]: שנייא היא לדיני נפשות שכתוב צדק צדק תרדוף (שמצוה על הבית דין להפך בזכותו של הנידון).
בבלי סט. (ועוד מקומות) המקור לזה הוא "ושפטו העדה והצילו העדה".

צריך לדעת את זמן המולד לפני מוסף, קידוש החודש ע"פ הראייה פ"ה ה"ג [כה:]: ואמר רבי יסא: כגון אנא דמן יומי (מימי) לא צלית מוספא מן דלא ידע אימת ירחא (לא התפללתי מוסף של ראש חודש אם לא ידעתי מתי המולד).
בבלי לא הובא. ציון ירושלים הביא שמכאן ראייה למנהג להודיע את זמן המולד. ושיירי קרבן הוכיח מכאן שרבי יסא היה בזמן שקידשו את החודש ע"פ הראייה.

דעה שמחצות היום איסור חמץ הוא רק מדרבנן

פ"ה ה"ג [כה:]: הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"א ה"ד [ד.], ועיין מה שכתבנו שם.

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין – אינה בירושלמי

בבלי מא: עיין מה שכתבנו במכות פ"א ה"ז [ד.].

עד מתי מברך ברכת הלבנה

בבלי מא: הירושלמי דן בזה בברכות פ"ט ה"ב [סה.], ועיין מה שכתבנו שם.

כמה עדים שלימדו זכות על הנידון – את מי מעלים

פ"ה ה"ה [כו:]: אחד מן העדים שאמר יש לי ללמד עליו זכות, ובא חבירו וסייעו, ובא חבירו וסייעו - את מי ממנין (להעלות ולהשיב אותו בין הדיינים): לראשון, לשני, לשניהן (לראשון או לשני או לשניהם יחד)?
בבלי לא הובאה שאלה זו.

פרק ו – נגמר הדין

מחלוקת היכן סוקלים עובד ע"ז

פ"ו ה"א [כז:]: בשעריך (מקום הסקילה של עובד עבודה זרה) - רבי אומר: בשעריך בשער שנמצאו בו (שעבד בו עבודה זרה) וכו', ורבנן אמרי: בשעריך - בשער שנידון בו.
בבלי כתובות מה: פשוט שהוא שער שעבד בו.

האם בית הסקילה היה חוץ לג' מחנות

בבלי מב: הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ד [כז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת בדין יאוש והפקר בטעות

פ"ו ה"ב [כז:]

הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בבבא קמא פ"ד ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הריגת ישו ותלמידיו – אינה בירושלמי

בבלי מג. • פ"ו ה"ב [כז:]

בבבלי בהשמטות הצנזורה מביא כאן את המעשה על ישו שנתלה בערב פסח על שכישיף והסית והדיח את ישראל, ועל חמשת תלמידיו שנהרגו. ובירושלמי מעשה זה לא הובא כלל (ועיין מה שכתבנו ביבמות פט"ז ה"ו [פד.] לגבי בן סטרא).

בן סטרא הסית ונסקל

בבלי מג.

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ו [פד:], ועיין מה שכתבנו שם.

עכן מעל בארבעה חרמים

בבלי מג. • פ"ו ה"ג [כח:]

בארבעה חרמים מעל: בחרם כנעני מלך ערד, בחרם סיחון ועוג, בחרם מדין, בחרם יריחו.

בבבלי נחלקו אם מעל בשלושה חרמים או בחמישה. והבבלי לא פירט מהם, ורש"י (ד"ה שניים) הביא רק את חרם הכנעני מלך ערד, וכתב שהשאר לא נתפרסמו. והיפה עיניים פירש שהחמישה בבבלי הן אותם הארבעה שבירושלמי, אלא שהבבלי מונה את חרם סיחון ועוג כשניים נפרדים.

מעשה באדם שיצא ליהרג ולא רצה להתוודות

בבלי מד. • פ"ו ה"ג [כח:]

מעשה באחד שהיה יוצא ליהרג, אמרו לו: אמור תהא מיתתי כפרה על כל עוונותיי. אמר: תהא מיתתי כפרה על כל עוונותיי חוץ מן עון זה, אם עשיתי אל ימחול לי ובית דין ישראל יהא נקי (שאני יודע שלא עשיתי והם עדי שקר). וכשבא דבר אצל חכמים זלגו עיניהם (דמעות), אמרו: להחזירו אי איפשר שאין לדבר סוף, אלא הרי דמו תלוי בצואר עדים.

בבבלי גם כן הביא מעשה זה, והוסיף שאי אפשר להחזיר את הדין אפילו אם העדים חזרו בהם ונתנו טעם לדבריהם. כמו כן בבבלי לא הביא שזלגו עיניהם של חכמים דמעות.

מעשים בעדי שקר שהוציאו בני אדם להריגה

בבלי מד. • פ"ו ה"ג [כח:]

שמעון בן שטח היו ידיו חמומות (שנאוהו על שתלה מכשפות), אתא סיעת ליצנין (שקרנים) אמרי הבו עיצה ניסהוד על בריה (נעיד עליו עדות שקר) וניקטליניה, אסהידו עליו ונגמר דינו ליהרג (וכן מובאים שם עוד מעשים על עדי שקר שבגללם הוציאו להריגה).

בבבלי לא הובאו מעשים אלה²⁰, ורש"י (סוף ד"ה דבעיא) הביא את המעשה שהעידו עדות שקר על בנו של שמעון בן שטח.

גובה הסקילה חמש קומות

בבלי מה. • פ"ו ה"ה [כח:]

וכמלוא קומתו של נופל - הרי חמשה (קומות).

²⁰ הירושלמי מספר בכמה מקומות על ישראלים שהיו הורגים זה את זה, והבבלי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מא.

בבלי הלשון: וקומה שלו הרי כאן שלוש (קומות). קרבן העדה הגיה שגם בירושלמי צריך לגרוס "הרי כאן שלושה". אמנם מראה הפנים קיים את גירסת הירושלמי וביאר שאינה מחלוקת.

סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדעתו
 בבלי מה: • פ"ו ה"ה [כח:]
 הכא את מר (אומר) וכמלוא קומת הנופל הרי חמשה, ובבור של נזקין את מר עד עשרה טפחים (ואם כן מספיקים עשרה טפחים)! לא דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת (בסקילה) הוא יודע שמפילים אותו וצריך גובה רב יותר).
בבלי תירץ ברור לו מיתה יפה, שימות מהר.

לפעמים דוחפים את הנסקל פעמיים
 בבלי מה: • פ"ו ה"ה [כח:]
 ומניין שטעון דחייה (שצריך לדחוף את הנסקל)? שנאמר ירה ירה. ומניין שטעון שתי דחיות (שאם נהפך על ליבו שדוחפו והופכו על מותניו)? תלמוד לומר ירה.
בבלי לא מוזכרות שתי דחיות, אלא רק סקילה ודחייה.

תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה למעשה בישו
 פ"ו ה"ו [כח:]
 (קטע זה לא נמצא בדפוס הירושלמי שלפנינו, לא בדפוס ונציה (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר) ואף לא בכת"י לידן (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי), אלא נמצא בגניזה ונדפס עם הירושלמי כת"י לידן:)

יהודה בן טביי הוון בני ירושלם בעיין ממניתיה נשיא ולא קבל עלוי (רצו למנותו לנשיא ולא רצה), ערק ואזל ליה לאלכסנדריה. והוון בני ירושלם כותבין: מירושלם הגדולה לאלכסנדריה הקטנה, עד מתי בעלי שרוי בתוכך ואני יושבת עגומה בביתי. פרש מייתי ליה גו אסרטה. אמר: דכירה מרתה דבייתה דיאות קבלתן וחסידה הוות (זכורני שבעלת הבית קיבלה אותנו יפה והיתה נאה). אמר ליה חד מן תלמידי (אחד מתלמידיו): חדא עיינא הוות שוורה (אחת מעיניה מכוערת, שחשב שכוונתו שהיא עצמה היתה נאה). אמר ליה: אית גבך תרתי (שתי עבירות) - חדא דאסתכלת בה וחדא דחשדתני דאיסתכלית בה. מה אמרית יאה בריואה? (בתמיהה, וכי התכוונתי שהיא עצמה היתה נאה), לא אמרית ואלא יאה בעובדה (התכוונתי שמעשיה נאים). ואקפד עליה ומית.

בבלי סוטה מז. הובא מעשה דומה בישו הנוצרי (המילים "ישו הנוצרי" צונזרו בדפוסים שלפנינו), וגם הוא פתח במה ששלחו מירושלים לאלכסנדריא, אך יש בו כמה שינויים: אינו יהודה בן טבאי אלא רבי יהושע בן פרחיה (שחי בדור שלפניו, ויש מכך נפק"מ באיזה דור חי אותו ישו), נידה את התלמיד ולא רצה לקבלו חזרה, ואותו תלמיד עבד עבודה זרה, כישף והסית והדיח את ישראל. ולא הובא שמת (אמנם בקטע זה של הירושלמי לא מפורש שמדובר בישו, אך המעשה דומה למעשה בבלי, ומסתבר שהטעם שצונזר הוא שהבינו שמדובר בישו. ואפשר שגם נוסח זה שבגניזה מצונזר, ובנוסח המקורי אולי היה מפורש שמדובר בישו).

המעשה ששמעון בן שטח תלה מכשפות
 בבלי מד: • פ"ו ה"ו [כח:]
 תרין תלמידין הוו באשקלון, אכלין כחדא ושתין כחדא ולעיין באורייתא כחדא. מית חד מינון (מהם) ולא אתגמל חסד (לא נקבר כראוי). מית בר מעיין מוכס (שהיה רשע) ובטילת כל מדינתא מיגמליניה חסד. שרי ההוא תלמידא בכי ואמר: ווי דילמא לית לשונאי ישראל כלום (שמא אין שגר לצדיקים). איתחמי ליה בחילמיה ואמר: לא תיבזי בני מריך, דין (הרשע) עבד חד זכו (מצוה) ואזל בה, ודין (הצדיק) עבד חד חובה (עבירה) ואזל בה. ומה

חובה עבד? חס דלא עבד חובה מן יומי (מימי), אלא זימנא חדא הקדים תפילין של ראש לתפילין של יד. ומה זכו עבד בר מעיין מוכס? חס ליה דלא עבד זכו מן יומי, אלא זימנא חדא עבד אריסטון לבולבוטיא ולא אתון (עשה סעודה ולא הגיעו האוכלים) אמר ייתון מסכיני (עניים) ויכלוניה דלא ליקלקל. ואית דמרין (ויש אומרים) הוה סגי באורחא והוה תחות שיחיה חד עגול (דבילה) ונפל ונסתיה חד מסכן ולא מר (אמר) ליה מידי (לא מחה בו) בגין דלא מסמקא אפוי (לא לבישו). וחמא (וראה) ההוא תלמידא גו גנין גו פרדיסין גו מבויעין דמיא (גן עדן), וחמא לבר מעיין מוכס קיים על גיף נהרא בעי ממטי מיא ולא מטי (רוצה לשתות ולא מצליח, שמתייסר בגיהנם). וחמא למרים בת עלי בצלים תליא בחיטי ביזיאי (תלויה בגיהנם בדדיה) ואית דמרין תירעת גיהנם קביעה גו אודנה (שער הגיהנם קבוע באודנה). אמר לון: עד אימת כדין (עד מתי ימשיך עונשך)? אמר ליה: עד דייתי שמעון בן שטח נסבין לה מן גו אודנה ויהבין לה גו אודניה. אמר לון: ומה הוא סורחניה (העבירה שלו)? אמר ליה: דנדר על נפשיה ואמר אי איתעביד נשייא (אם אהיה נשיא) קטלי לכל חרשייא (מכשפות), והיידן עביד ליה נשיא ולא קטלון, אלא תומנין נשים במערת אשקלון מחבלין עלמא, זיל ומר ליה. אמר לון: גברא רבא הוא, ולית הוא מהימנתי (לא יאמין לי). אמר ליה: עינון הוא סגי ומהימנתיך, ואין (ואם) לית מהימנתיך אפיק עיניך ויבה גוא ידך. אפיק עיניה ויהב גו ידיה אמרון חזרת ואשתוות לחבירתה. אזל ומר ליה בעא מיעבד סימינה קומי (רצה לעשות לו סימן) אמר ליה: לית את צריך, אנא ידע דת (שאתה) גברא חסידא, אף על פי כן בליבי חשבית בפומי לא אמרית. והוה יום סגריר נטל תמנין גוברין בחירין לבושין מאנין נקיין ונסב עמון תמנין קידרין חדתי, אמר לון: כד נא (כשאני) צפר (תוקע) לבשון מניכון, וכד נא צפר תיניניות עולו. כיון דעאל למערת אשקלון אמר אוים אוים פתחון לי, מן דיכון אנא (גם אני מכסף כמותכן). כיון דכנס חדא אמרה מה דאמרה ומייתי פיתא (ע"י כישוף הביאה פת) וחדא אמרה מה דאמרה ומייתי תבשילא וחדא אמרה מה דאמרה ומייתי חמרא. אמרן ליה: מה אי בך עבד (איזה כישוף אתה יודע לעשות)? אמר לון: אי בי עביד נא צפר תרי זימנין ומעייל להכא תומנין גוברין בחירין לבושין מאנין נקיין חדי ומחדי לכון. אמרן ליה: לון נן בעיין. כיון דצפר לבשו מנין נקיין כיון דצפר תיניינו עלו כולהו כהדא. רמז לון כל חד מינכון יטול חדא ויטלטלינה מארעא ולא מצלח מה דו עבדה, והוה אמר לההיא דאייתת פיתא: אייתי פיתא! ולא מייתא, והוא אמר: אייתי לצליבא (תלה אותה). אייתי תבשילא! ולא מתייא, והוא אמר: אייתי לצליבה. אייתי חמר! ולא מתייא, והוא אמר: אייתי לצליבא! כן עבד לכולהו. היינו דתנינן שמונים נשים תלה שמעון בן שטח באשקלון.

בבבלי הזכיר בקיצור: מעשה דבעיא מיכסא²¹, ורש"י (ד"ה דבעיא) הביאו באריכות.

סוגיית הגבעונים באריכות, ג' סימנים בישראל
פ"ו ה"ז [כט-כט:]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ד ה"א [מב-מג:], ועיין מה שכתבנו שם.

גדול קידוש השם מחילול השם
פ"ו ה"ז [כט:]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"ד ה"א [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

²¹ כדרך הבבלי לקצר במעשים שהובאו בירושלמי באריכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

פ"ו ה"ט [כט:]

ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן ועץ

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ה [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ו ה"ט [ל.]

מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ

הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ח ה"ח [סג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ו ה"י [ל.]

הקבורה וליקוט העצמות

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ה [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מה.

ברור לו מיתה קלה שבקלות

הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מו.

האם דנים שני דיני נפשות של אותה מיתה ביום אחד

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ז [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ו ה"י [ל.]

הקבורה וליקוט העצמות

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ה [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מו. • פ"ו ה"י [ל.]

חייבים לקבל את מידת הדין, בק"ו מבית דין

מה אם רשות שלמטן שיש בה כזב ושקר וגניבות דעת ומשוא פנים ומקח שוחד, והיום עודנו ומחר איננו, נאמר בה הקרובין באין ושואלין שלום הדיינין והעדים לומר שאין בלבינו עליכם כלום שדין אמת דנתם, רשות של מעלן שאין בה לא כזב ולא שקר ולא גניבות דעת ולא משוא פנים ולא מקח שוחד והוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים - על אחת כמה וכמה שחייבים אנו לקבל עלינו מידת הדין.
בבבלי לא הובא.

בבלי מו.

הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"א ה"ב [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מח:

הזורק כלי לד' אמות של מת - אסור בהנאה

הירושלמי דן בזה ביומא פ"ג ה"ו [יז:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי מט.

יואב פירנס את ישראל

הירושלמי דן בזה במכות פ"ב ה"ו [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ז - ארבע מיתות

פ"ז ה"א [ל.]

מלך ישראל הורג רק בסייף

ולרשות (מלך ישראל שדן אדם למיתה) לא ניתן אלא דין הרג (סייף) בלבד.
בבבלי לא הובא. והרמב"ם (סנהדרין פ"ד ה"ב) פסק כירושלמי.

מחלוקת ממה עשויה הפתילה במיתת שריפה
 רבי קריספא בשם רבי יוחנן: בפתילה של בעץ (פני משה: בדיל. שיירי קרבן: אבצא) היא מתניתא. מהו בפתילה של בעץ? רבנין (רבנן) דקיסרין אמרין: אבר (עופרת) וקסטיטריון (פני משה: בדיל. קרבן העדה: זפת) מעורבין. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אתיא כמאן דמר (דאמר) מדליק את הפתילה וזורקה לתוך פיו, ברם כמאן דמר יורדת לתוך מיעיו וחומרת את בני מיעיו - בפתילה של נפט היא מתניתא.
בבבלי פשוט שהיא פתילה של אבר (עופרת).

ברור לו מיתה קלה שבקלות
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ה [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

בימי שמעון בן שטח בטלו דיני ממונות
 הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

אדם גדול לא מהלך עם אדם צעיר
 דלית אורחא דגברא רבא מהלך עם בר נש פחות מתלתין שנין (פחות מבן שלושים).
בבבלי לא הובא.

ערירים – לא מולידים או שקוברים את בניהם
 כל אתר דתימר (שאתה אומר) ערירים יהיו הווין בלא וולד, וכל אתר דתימר ערירים ימותו קוברין את בניהן.
בבבלי יבמות נה. דורש שבשני המקרים גם לא מולידים וגם קוברים את בניהם. אך הפני משה פירש שגם כוונת הירושלמי כאן כבבלי שם.

השמר ופן הם לא תעשה
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"ב [מז:], ועיין מה שכתבנו שם.

נטע וזמר בשבת חייב שתיים
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ז ה"ב [מח:], ועיין מה שכתבנו שם.

דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה
 אמר רבי זעירה: הדא אמרה למידין מגזירה שוה אפילו מופנה מצד אחד. אמר ליה רבי יודן: לית דא פשיטא על דרבי עקיבה, דרבי עקיבה אמר גזירה שוה אע"פ שאינה מופנה (הרי לשיטת רבי עקיבא לומדים אפילו מגזירה שווה שאינה מופנה כלל. כך פירשו כאן קרבן העדה ופני משה ורידב"ז, וכן פירש קרבן העדה יומא פ"ח ה"ג [מ:]). אך פני משה יומא שם פירש שגם לרבי עקיבא לומדים מגזירה שווה רק אם היא מופנה לפחות מצד אחד).
בבבלי נידה כב: לכו"ע אין למדין מגזירה שווה שאינה מופנה.

שוכב ונשכב עם בהמה חייב שתיים
 בבלי נד: • פ"ז ה"ז [לה:]
 שכב את הבהמה ונשכב הימנה - בין על דעתיה דרבי עקיבה בין על דעתיה דרבי ישמעאל חייב שתיים.

בבבלי נחלקו בזה אמוראים: רבי אבהו תולה זאת במחלוקת רבי עקיבא ורבי ישמעאל האם חייב אחת או שתיים, ואבוי סובר שלכו"ע חייב רק אחת.

במשכב זכור הנשכב צריך להיות בן שלוש שנים בבלי נד: • פ"ז ה"ז [לד:]
תני: הזכור לא עשו בו את הקטון כגדול וכו'. אמר רבי לעזר (מפרש את הברייתא): לעולם אינו מתחייב עליה (על השכיבה) עד שתהא בת (פני משה ושיירי קרבן: שיהא הנשכב בן) שלש שנים ויום אחד.

בבבלי היא מחלוקת: לשמואל הנשכב צריך להיות בן שלוש שנים ויום אחד, כירושלמי, ולרב בן תשע שנים ויום אחד, ומסיק כרב.

סוקלים בהמה רק אם יש גם תקלה וגם קלון בבלי נה: • פ"ז ה"ז [לו].
רבי בא (אבא) בר ממל בעי: הגע עצמך שבא עליה (על הבהמה) שוגג, הרי היא נסקלת על ידיו (יש קלון, שיאמרו שהבהמה נסקלה משום שפלוני רבע אותה) והוא פטור (ואין תקלה, שהאדם לא נסקל על ידה, שהרי היה שוגג. ומכך שסוקלים את הבהמה במקרה זה מוכח שהטעם שנסקלת הוא משום קלון). רבי שמעון בעי: הגע עצמך שחרש בה בשבת, הרי הוא נסקל על ידה (יש תקלה, שהאדם נסקל משום חילול שבת) והיא פטורה (שהבהמה לא נהרגת על זה ואם כן אין קלון. ומכך שלא סוקלים את הבהמה מוכח שהטעם הוא קלון). לית לך אלא כהדא דמר (שאמר) רבי שמואל בר רב יצחק כספם וזהבם עשו להם עצבים למען יכרתון וכו' (הבהמה נסקלת רק כשיש גם תקלה וגם קלון).

בבבלי הסתפק אם צריך גם תקלה וגם קלון בשביל לסקול את הבהמה, או שמספיק רק קלון. ונשאר בספק.

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה בבלי נה:
הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

טעם הלשון "יבה יוסי את יוסי" בבלי נו.
הירושלמי דן בזה בסנהדרין השמטות ד"ה שם רמ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

אזהרה למגדף, האם מזהירין מן הדין בבלי סו. • פ"ז ה"ח [לו].
אזהרה למגדף מניין אלהים לא תקלל וכו'. אם על הדיינים הוא מזהיר לא כל שכן על הכינויים.

בבבלי לומד את האזהרה מ"אלהים לא תקלל", ולא מק"ו. המפרשים הקשו על הירושלמי שהרי לכו"ע אין מזהירין מן הדין (מכות יז:), ותימצו על כך כמה תירוצים: מראה הפנים תירץ שיש מקרים שכן מזהירין מן הדין, כמו שכתבו הרמב"ם ומפרשיו. שיירי קרבן תירץ שאפשר שהוא גילוי מילתא בעלמא. יפה עיניי תירץ ע"פ הירושלמי ביבמות (פ"א ה"א [סב:]), ועיין מה שכתבנו שם) שחולק על הבבלי וסובר שבאמת מזהירין מן הדין²². וציון ירושלים נשאר בקושיא.

²² מצאנו בכמה מקומות שהירושלמי סובר שמזהירין מן הדין (מקל וחומר), והבבלי סובר שלא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טז.

מחלוקת האם שבת ניתנה במרה או באלוש
בבלי נו: הירושלמי דן בזה בביצה פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

ל' מצוות שיקבלו בני נח
בבלי נו: הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירושין בגויים
בבלי נו: הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

היתה הו"א שאדם ישא את אחותו כקין
בבלי נח: הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ט ה"א [מה:], ועיין מה שכתבנו שם.

השומע מהאדם ששמע מהשומע את המגדף – א"צ לקרוע בבלי ס. • פ"ז ה"ח [לו:]
שמענו שומע מפי שומע צריך לקרוע, שמעינן שומע מפי שומע ושומע מפי שומע צריך לקרוע? (בתמיה, שהשומע מהאדם ששמע מהשומע לא צריך לקרוע).
בבבלי הביא שהשומע מפי שומע צריך לקרוע, ולא דן האם גם השומע ממנו צריך לקרוע.

קריעה על גוי שקילל, דעה שרשקה היה גוי בבלי ס. • פ"ז ה"ח [לו:]
מהו לקרוע על קיללת הגוי? מאן דאמר רשקה גוי היה - קורעין, ומאן דאמר ישראל היה - אין קורעין.
בבבלי מפורש שלא קורע על קיללת גוי, ורשקה היה ישראל מומר. ותוס' (מועד קטן כו. ד"ה ברכת) הביא את הירושלמי.

משרבו המגדפים פסקו לקרוע בבלי נו. • פ"ז ה"ח [לו:]
משרבו הגודפנים (המגדפים) פסקו מלקרוע.
בבבלי לא הובא.

אגדות על נחשים שמביאים מרגליות – אינן בירושלמי בבלי נו. • פ"ז ה"ח [לו:]
בבבלי הביא כאן שאלמלא נתקלל הנחש, כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים ומביאים לו אבנים טובות ומרגליות. ובירושלמי לא הובא²³.

הו"א שיתחייב רק אם עבד את כל העבודות זרות שבעולם פ"ז ה"ט [לו:]
לא תעבדם - הייתי אומר עד שיעבוד כל עבודה זרה שבעולם (רק אז יעבור באיסור, כך גירסת הירושלמי שלפנינו וכך פירש הפני משה. אך השיירי קרבן הקשה כיצד ידעו שעבד את כל העבודות זרות שבעולם, ולכן הגיה שצריך לגרוס "הייתי אומר בכל עבודה שבעולם", שהיתה הו"א שיעבוד את העבודה זרה בכל העבודות שישנן בה), תלמוד לומר לא תשתחוה להם.
בבבלי לא הובאה הו"א זו.

²³ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (והוא חידוש שנחשים ישרתו את האדם), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

השתחואה לע"ז אסורה משום שעובדים כך לגבוה
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

זבח בעל מום לע"ז חייב
זיבח לה (לעבודה זרה) טלה בעל מום חייב.
בבבלי עבודה זרה (נא.) גם כן הובא, והוסיף שאם זבח מחוסר אבר פטור. ובירושלמי לא דן במחוסר אבר.

גרסא הפוכה בזבח וקטר בהעלם אחר
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"א [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

הבערה ללאו יצאת – אינו בירושלמי, אלא לבתי דין בשבת
הירושלמי דן בזה בשבת פ"ז ה"ב [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתעסק בחלבים ועריות חייב
הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ו [סז:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם יש שליח לדבר עבירה בטביחה
פ"ז ה"י [לח:]
טבח (ע"י שליח) ולא מכר (כלומר לא נחלקו במכירה, שמכירה היא בוודאי ע"י אחר) - חזקיה אמר חייב (שטביחה הוקשה למכירה שמועילה ע"י אחר), ורבי יוחנן אמר פטור (שאינן שליח לדבר עבירה).
בבבלי בבא קמא ע"א. (ועוד מקומות) פשוט שבטביחה יש שליח לדבר עבירה משום שהוקשה למכירה או מטעמים אחרים.

מקור אחר לאזהרה לבן סורר
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ח ה"ג [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביטלו את היצר הרע של ע"ז – אינו בירושלמי
עיין מה שכתבנו ביומא פ"ז ה"א [לז:].

הטעמים לכך שחותמו של הקב"ה אמת
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

השתחואה אינה מעשה
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ו ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

סנבטיון
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ה [נג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בריאית עגל ע"י ספר יצירה – אינה בירושלמי
בבבלי הביא כאן ובדף סז: מעשים על אמוראים שעסקו בספר יצירה ובראו עגל, ובירושלמי מעשים אלה לא הובאו.²⁴

חילוקים בין בעל אוב הנשאל בגולגולת למעלה בזכורו בבלי סה: • פ"ז ה"י [לט]:
 מה בין הנשאל בגולגולת למעלה בזכורו (שני מיני בעלי אוב)? שהנשאל בגולגולת עולה כדרכו (ראשו למעלה ורגליו למטה), ועולה בשבת, וההדיוט מעלה את המלך. והמעלה בזכורו אינו עולה כדרכו (אלא ראשו למטה ורגליו למעלה), ואינו עולה בשבת, ואין ההדיוט מעלה את המלך.
בבבלי לא הביא את החילוק האם הדיוט מעלה את המלך, אלא רק את שני החילוקים הראשונים.

בעל אוב מקטר לשדים בבלי סה: • פ"ז ה"י [לט]:
 שהן מקטירין לשדים (זהו בעל אוב).
בבבלי הביא זאת, דחה שאם כן הוא עבודה זרה, והסיק שמקטר לחבר את השדים לכאן.²⁵

בן סטרא הסית ונסקל פ"ז ה"ב [מ]:
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פט"ז ה"ו [פד], ועיין מה שכתבנו שם.

באיזו מיתה הורגים מכשפה, והמקורות לזה בבלי סז: • פ"ז ה"ג [מ]:
 אמר רבי לעזר: מכשף בסקילה, מה טעמא דרבי לעזר? נאמר כאן מכשפה לא תחיה ונאמר להלן אם בהמה אם איש לא יחיה, מה לא יחיה שנאמר להלן בסקילה אף כאן בסקילה. מה טעמון דרבנן (רבנן)? נאמר כאן מכשפה לא תחיה ונאמר להלן לא תחיה כל נשמה, מה לא תחיה שנאמר להלן מיתה בחרב אף לא תחיה שנאמר כאן מיתה בחרב. אמר רבי עקיבה: מן הדבר הזה אני מכריעו (כחכמים ולא כרבי לעזר), מוטב שילמד לא תחיה מלא תחיה ואל יוכיח לא יחיה. מה טעמא דרבי יהודה? נאמר כאן מכשפה לא תחיה ונאמר להלן כל שוכב עם בהמה מות יומת, מה מיתת הבהמה בסקילה אף כאן בסקילה.

בבבלי הדעות הפוכות: רבי לעזר בירושלמי הוא רבי עקיבא בבבלי, רבנן ורבי עקיבא בירושלמי הם רבי יוסי הגלילי בבבלי, רבי יהודה בירושלמי דומה לבן עזאי בבבלי, אלא שהבבלי הוסיף שהוא משום סמוכים. כמו כן בבבלי הוסיף גם דעה רביעית - דעת רבי יהודה שחולק על בן עזאי ולא דורש סמוכים אלא דורש כלל ופרט.²⁶

מיתתו של רבי אליעזר בבלי סח:
 הירושלמי דן בזה בשבת פ"ב ה"ז [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁴ דרך הירושלמי לא להביא אגדות מחודשות (כגון מעשים שלא מדרך הטבע), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נא.

²⁵ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

²⁶ מצאנו בכמה מקומות שהבבלי מביא את לימוד סמוכים, והירושלמי לא מזכיר את לימוד זה בשום מקום. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סו.

מין שקרע את הים ע"י כישוף
 אמר ההוא מינייא (מין) מה דאמר ואיתבזע ימא (נבקע הים ע"י כישוף), אמר לון (להם): ולא
 כן עבד משה רבכון בימא (כך עשה גם משה רבכם בים, ואני כמותו)? אמרין ליה: לית את
 מודה לן דהליך משה רבן בגויה (משה רבינו גם הלך בתוך הים)? אמר לון: אין (כן). אמרון
 ליה: והליך בגויה! הלך (המין) בגויה. גזר רבי יהושע על שרה דימא (שרו של ים) ובלעיה.
בבבלי לא הובא.

האם אפשר ליצור בריה ע"י כישוף
 אמר רבי יהושע בן חנניה: יכול אנא נסיב קריין (דלועין) ואבטיחין ועביד לון איילין טבין
 והידנן עבידין איילין וטבין (לעשות מהם ע"י כישוף איילים וצביים שיולידו). אמר רבי ינאי:
 מהלך הוינא בהדא איסרטא דציפורי (הרחבה בציפורי) וחזית חד מיניי (מין) נסיב צריר
 וזרק ליה לרומא (זרק אדמה כלפי מעלה) והוה נחת ומתעביד עגל (ונעשה עגל ע"י כישוף). ולא
 כן אמר רבי לעזר בשם רבי יוסי בר זימרא אם מתכנסין הן כל באי העולם אינן יכולין
 לבראות יתוש אחד ולזרוק בו נשמה? נימר (נאמר) לא נסבה הוא מינייא חד צרור
 וזרקיה לרומא ונחת ואיתעביד חד עגל, אלא לסריה קרא וגנב ליה עגל מן בקורתא
 ואייתי ליה (זו היתה רק אחיזת עיניים שאמר לשלוחו לגנוב עגל ולהביא לו).
בבבלי לא הובא.

פרק ח – בן סורר ומורה

גילו של בן סורר
 כתיב וכי יזיד איש על רעהו להורגו בערמה. מאימתי הוא נעשה איש? משיזיד (מלשון
 בישול, כמו נזיד), מאימתי הוא מזיד? משתתפשט הכף (מקום הגבוה שעל הגיד וניכרות בו שתי
 שערות), משל בשל הזרע מבפנים השחירה הקדירה מבחוץ וכו'. כל ימיו של בן סורר
 ומורה אינן אלא ששה חדשים בלבד.
בבבלי למד את דין שתי שערות מהפסוק "וכי יהיה לאיש בן", ולא הזכיר מקום גבוה
 שבגיד אלא רק שתי שערות. כמו כן בבבלי ימיו הם שלושה חודשים, והפני משה (וכן
 במראה הפנים) הגיה שצריך לגרוס גם בירושלמי שלושה חודשים, אך קרבן העדה קיים
 את גירסת ספרי הירושלמי.

האם הולכים בנפשות אחר הרוב
 בבלי סט.
 הירושלמי דן בזה בבבא קמא פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר למצוה להפך בזכות הנידון
 בבלי סט.
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"ב [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה
 בבלי סט.
 הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

לימוד מהראשונים שהולידו קטנים – אינו בירושלמי
 בבלי סט: • פ"ח ה"א [מא:]
 מאימתי הוא נעשה איש וכו'.

בבבלי האריך כאן בשאלה האם לומדים מדורות הראשונים שהולידו כשהיו קטנים. ובירושלמי (יבמות פ"י ה"ז [נט:]), ועיין מה שכתבנו שם) גם כן הביא שהרן הוליד בקטנותו, אך לא דן בשאלה האם לומדים ממנו.

הרן הוליד בן שש

בבלי סט:

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"י ה"ז [נט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כל דיני בן סורר הם נגד הסברא

בבלי סט: • פ"ח ה"א [מא:]

כל אילין מיליין לא מסתברין דלא חילופין (כל דיני בן סורר הם נגד הסברא), תני תדע לך שהוא כן, מי היה בדין שיהא חייב - הבן או הבת? הוי אומר הבת, ופטרה התורה את הבת וחייבה את הבן. מי היה בדין שיהא חייב - קטון או גדול? הוי אומר גדול, פטרה התורה את הגדול וחייבה את הקטן. מי היה בדין שיהא חייב - הגונב משל אחרים או הגונב משל אביו ואמו? הוי אומר הגונב משל אחרים, פטרה התורה הגונב משל אחרים וחייבה הגונב משל אביו ואמו. ללמדך שכולן אינן אלא בגזירת מלך. **בבבלי** הביא רק שהיה בדין שתהא בת ראויה להיות כבן סורר ומורה אלא שהיא גזירת הכתוב.

בסעודת מצוה לא ימשך אחר היין – אינו בירושלמי

בבלי ע: • פ"ח ה"ב [מב:]

אכל בחבורת מצוה, אכל בעיבור החדש, אכל מעשר שני בירושלם - ויסרו אותו ואיננו שומע בקולם, יצא זה שהוא שומע בקול אביו שבשמים. **בבבלי** היא סברא, שכיוון שעוסק במצוה לא ימשך אחר היין והבשר.

לברוח מאנשים חשובים

פ"ח ה"ב [מב:]

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ב ה"ג [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת שייריה

פ"ח ה"ב [מב:]

הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"ב ה"ג [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר לאזהרה לבן סורר

פ"ח ה"ג [מב:]

אזהרה לגניבה הראשונה (של בן סורר) מניין? לא תגנובו. אזהרה לגניבה שנייה מניין? לא תגנובו. **בבבלי** סג. מקורה מ"לא תאכלו על הדם".

אל תגנוב את שלך מהגנב

פ"ח ה"ג [מב:]

לא תגנוב את שלך מאחר הגנב (אע"פ שהוא גנב אותו ממך) שלא תראה גונב. **בבבלי** בבא קמא כז: הוסיף: אלא שבור את שיניו ואמור לו "שלי אני נוטל".

דעה שגזלן הוא רק בפני עשרה

פ"ח ה"ג [מב:]

אמר רבי הילא: גנב בפני עדים - גנב, בפני הבעלים - גזלן וכו'. רבי שמואל בר סוסרטא בשם רבי אבהו: עד שיגזלנו בפני עשרה בני אדם. **בבבלי** בבא קמא עט: אין דעה שהוא רק בפני עשרה.

בבלי עא:

המקור למלקות בבן סורר

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [טז.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ח ה"ה [מב:]

מקור אחר לכך שבעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות

כשם שאת דורש באביו ובאמו (של בן סורר ומורה), כך את דורש בזקני בית דין (דיינים), שנאמר: ויצאו - פרט לחיגרים, ואמרו - פרט לאילמים, ידינו לא שפכו - פרט לגידמים, ועינינו לא ראו - פרט לסומין.

בבבלי לו: לומד זאת מ"ונשאו איתך" - בדומים לך, ולא דימה זאת לאביו ואימו של בן סורר ומורה²⁷.

בבלי עא: • פ"ח ה"ה [מב:]

מת אחד הדיינים – הבן הסורר לא ייסקל לעולם

מת אחד מן הראשונים (מבית הדין שהבן הסורר נידון בפניהם על הגניבה הראשונה למלקות) - אינו נסקל (כשניידון על הגניבה השניה, שדנים אותו לסקילה) וכו', שלא תאמר יעשה דין שני ראשון (ובית הדין השני יחשבו כבית דין ראשון וידונו אותו לעניין זה שאם יגנוב שוב ימיתוהו), לפום כן (לכן) צרך מתניתה (שכיוון שאחד מהראשונים מת לא יוכלו לסקלו לעולם).

בבבלי לא הובא, ובפשטות כן יוכלו לדון אותו שאם יגנוב שוב ימיתוהו.

פ"ח ה"ו [מב:]

אביו ואימו של בן סורר לא יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו

סברין מימר (היתה ה"א שאביו ואימו יכולים למחול לו רק) עד שלא עמד בדין, אתא מימר לך (לכן מחדש לך) ואפילו עמד בדין. ובשלא נגמר דינו, אבל אם נגמר דינו - לא בדא (אינם יכולים למחול).

בבבלי סוטה כה. גם כן הביא שאביו ואימו יכולים למחול לו, אך לא חילק אם נגמר דינו. והרמב"ם (ממרים פ"ז ה"ח) חילק כירושלמי.

בבלי עב. • פ"ח ה"ז [מג:]

סופו של בן סורר להרוג נפשות ולשכח את תלמודו

צפה הקב"ה שסוף זה עתיד לגמר ניכסי אביו ואת ניכסי אמו, ויושב לו בפרשת דרכים ומקפח את הבריות והורג את הנפשות וסופו לשכח את תלמודו, ואמרה תורה מוטב שימות זכאי ואל ימות חייב.

בבבלי לא הובא שהורג נפשות ושמשכח את תלמודו ("מבקש לימודו ואינו מוצא" שהובא בבבלי בתחילת הקטע - פירש רש"י שמבקש בשר ויין. והפני משה פירש גם בירושלמי ש"לשכח את תלמודו" פירושו שהוא בשר ויין, והוסיף שיש לפותרו בתלמודו ממש, אלא שלא שייך כ"כ).

בבלי עב. • פ"ח ה"ז [מג:]

שינה ויין מועטים טובים לצדיקים

יין ושינה וכו' ולצדיקים רע להן ורע לעולם. אמר רבי אבהו: ובלבד יין עם רוב שינה (רק זה מגונה לצדיקים), אמר רבי יונתן: ישינים הן קימעא (פני משה: ושותים מעט יין) מפני שתהא דעתן מיושבת.

בבבלי סתם ששינה ויין רעים לצדיקים, ולא חילק ששינה ויין מועטים טובים.

²⁷ יתכן שקשור לכך שדרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

שלושה מקראות נאמרו במשל

בבלי עב. • פ"ח ה"ח [מג:]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ד ה"ד [כו.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אם מותר להרוג בא במחתרת שהפנה עורפו

בבלי עב. • פ"ח ה"ח [מג:]

תני רבי חייה: במחתרת אין לו דמים, חוץ למחתרת יש לו דמים (לאחר שהבא במחתרת הפנה עורפו וכבר אינו רודף - אסור להורגו). תני רבי שמעון בן יוחי: אפילו חוץ למחתרת אין לו דמים (ומותר להורגו), לפי שממונו של אדם חביב עליו כנפשו, חמי ליה אזיל בעי מיסב ממוניה מיניה וקאים עלוי וקטליה (ראה שבא לגנוב את ממונו, וקם עליו והרגו). **בבבלי** לא דן במקרה שהפנה עורפו. והרמב"ם (גניבה פ"ט ה"א) פסק שלאחר שהפנה עורפו יש לו דמים ואסור להורגו.

האם מותר להרוג רודף שנעשה נרדף

בבלי עב. • פ"ח ה"ט [מד:]

רודף שנעשה נרדף (ראובן רדף אחר שמעון להורגו והתחזק שמעון והתחיל לרדוף אחר ראובן) - מהו להציל את הרודף בנפשו של נרדף? (האם מותר להרוג את שמעון, שכעת הוא הרודף. ונשאר בשאלה). **בבבלי** לא הביא שאלה זו.

רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה

בבלי עב. • פ"ח ה"ט [מד:]

גדול שנעשה קטון (קטן שהתחזק על הגדול ורדף אחריו) - מהו להציל את הגדול בנפשו של קטן (להרוג את הרודף הקטן)? התיב רבי ירמיה: והתנינן יצא ראשו ורובו אין נוגעין בו, שאין דוחין נפש מפני נפש (ומדוע לא הורגים את הוולד, והרי הוא רודף)? רבי יוסי בי רבי בון בשם רב חסדא: שנייא היא תמן שאין את יודע מי הרג את מי (שכשם שהוא רודף אחר האם, כך היא רודפת אחריו. ונשאר בספק). **בבבלי** פשוט שניתן להצילו בנפשו ולהרוג את הקטן. גם הבבלי הביא את הראיה מ"יצא ראשו ורובו", אך בבבלי הדחיה היא שלא הוולד רודף אחרי האם אלא משמיה קא רדפו לה.

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי

בבלי עב:

עיין מה שכתבנו במכות פ"א ה"ז [ד.].

בהתראה צריך לומר על מנת כן אני עושה

בבלי עב:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ה ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר למצוות השבת גופו

בבלי עג.

הירושלמי דן בזה ביבמות פט"ז ה"ג [פב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג

בבלי עד.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

גויים לא מצווים על קידוש השם

בבלי עד:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ט – הנשרפין

היתה הו"א שאדם ישא את אחותו כקין
 ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא, שלא תאמר קין נשא את אחותו הבל נשא את אחותו (ולכן יהיה מותר לכל אדם לישא את אחותו), חסד עשיתי עם הראשונים שייבנה העולם מהם, אמרתי עולם חסד יבנה.

בבבלי נח: גם כן הביא שקין נשא את אחותו משום עולם חסד יבנה, אך לא הביא שהיתה הו"א שיהיה מותר לכל אדם לישא את אחותו.

המקור לר"י שאוסר את אנוסת אביו ומפותרת אביו
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [סב.], ועיין מה שכתבנו שם.

ר"י פוטר מעונש על אנוסת אביו ומפותרת אביו
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"א ה"א [סב.], ועיין מה שכתבנו שם.

אמוראים שהחזירו אבידות לגויים
 הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ב ה"ה [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שאבן ועץ צריכים שיעור כדי להמית
 בבלי עו: • פ"ט ה"ב [מו:]
 כתיב ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו וימת וגו'. או בכלי עץ יד אשר ימות בה הכהו וימת וגו' (ומהמילים "אשר ימות בו" לומדין שבאבן ועץ צריך שיעור כדי להמית). כשהוא בא אצל הברזל אינו אומר לא שימות בו ולא שלא ימות בו (שבברזל לא צריך שיעור כדי להמית).
בבבלי משמע שהמקור לכך שאבן ועץ צריכים שיעור להמית הוא מהמילה "יד", וכן פירש רש"י (ד"ה לא נאמר יד) שמהמילים "באבן יד" ו"בכלי עץ יד" דורשים שצריך שיעור אחיזה ביד. ושיירי קרבן דן בזה.

כיצד ברזל הורג בכל שהוא
 בבלי עו: • פ"ט ה"ב [מו:]
 אצל הברזל אינו אומר לא שימות בו ולא שלא ימות בו, אלא אפילו צינורה קטנה (יכולה להמית) דהיא יכלה מקים גו ושושטא ומיקטליניה (לנקוב את הוושט ולהורגו).
בבבלי גם כן הביא שברזל ממית בכל שהוא, רש"י (ד"ה שהברזל) פירש שממית ע"י שתוחב לו מחט בוושט או בלב, כירושלמי, אך תוס' (ד"ה שברזל) חלקו עליו וכתבו שממית משום שמיזרף זריף (עושה חבורה או מעלה נפח).

הופך את הגירסא – רגליים לדבר שפטור
 בבלי עח. • פ"ט ה"ג [מו:]
 הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ט ה"ה [מו:], ועיין מה שכתבנו שם.

חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון פטור משלומין
 בבלי עט: • פ"ט ה"ד [מז:]
 חזקיה שאל: זרק את האבן והיה בה כדי להמית, המית את זה ושיבר את כליו של זה - בזה חידש הכתוב ובזה לא חידש (האם מה שחידש הכתוב שמיתה פוטרת ממון הוא דווקא כשהמיתה והתשלומים לאותו אדם או גם במיתה לזה ותשלומין לזה)? חזקיה שאל: זרק את האבן ולא היה בה כדי להמית, המית את זה (שלא נתכוון אליו, שפטור על כך ממיתה) ושיבר את

כליו של זה - בזה חידש הכתוב ובזה לא חידש (האם פטור ממון אע"פ שאינו חייב מיתה, שהרי לא התכוון אליו)? אמר רבי שמעון אילין דבית רבי תניין (בית רבי היו שונים): אפילו נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור (מממון).
בבבלי פשוט שחזקה עצמו פטור מממון אפילו שהתכוון להרוג את זה והרג את זה.

חייבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור ממון
 הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת ברוצח שנתערב באחרים
 בבלי עט: • פ"ט ה"ה [מח:].
 רוצח שנתערב באחרים וכו' - רבי שמעון בן לקיש אמר: ברוצח שלא נגמר דינו ונתערב ברוצח שנגמר דינו היא מתניתא, שמואל אמר: בשור בשוורים היא מתניתא.
בבבלי הדעות הפוכות: שמואל אמר ברוצח ורשב"ל אמר בשור²⁸.

זה וזה גורם – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בפסחים פ"ב ה"א [יב:].

באלו מקרים כונסים לכיפה, אינו יכול לקבל התראה
 בבלי פא: • פ"ט ה"ו [מח:].
 רב אמר: במפנים עדיו היא מתניתא (המשנה שכונסים אותו לכיפה היא בעדות מיוחדת), רבי יוסי בן חנינה אמר: בשאינו יכול לקבל התרייה (פני משה: כשלא היה לעדים פנאי להתרות בו, או שעשה את המעשה מרחוק וכיוצא בזה. קרבן העדה: כגון שהוא אילם ואינו יכול לומר "על מנת כן אני עושה").
בבבלי יש שלוש דעות: בעדות מיוחדת, שלא בהתראה (ולא "בשאינו יכול לקבל התראה". ושיירי קרבן דן בחילוק בין הבבלי לירושלמי בזה), וכשהעדים הוכחו בבדיקות.

מלאך הדביק את זמרי וכזבי וסתם את פיהם
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

רצו לנדות את פינחס
 בבלי פב: • פ"ט ה"ז [מח:].
 ביקשו לנדותו (את פינחס, על כך שהרג את זמרי) אילולי שקפצה עליו רוח הקודש ואמרה והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם.
בבבלי לא הביא שרצו לנדותו, אלא רק שביזו אותו ואמרו עליו "ראיתם זה שפיטם אבי אימו עגלים לעבודת כוכבים והרג נשיא שבט מיראל".

פרק י (בבבלי פרק יא) – חלק

סדר הפרקים
 כל ישראל יש להן חלק לעולם הבא וכו'.

²⁸ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

בבבלי בדפוסינו הוא פרק י"א. ורש"י (מכות ב. ד"ה התם קאי) כתב שמסכת סנהדרין מסתיימת בפרק אלו הן הנחנקין, כסדר הפרקים שבירושלמי. וכן כתב מראה הפנים כאן, שסדר הירושלמי הוא העיקרי. וכן הסדר בדפוסים המשניות הוא כסדר שבירושלמי.

המקורות לתחיית המתים מן התורה – אינם בירושלמי בבלי צ:–צב. • פ"י ד"א [מוז]:
האומר אין תחיית המתים מן התורה וכו'.

בבבלי האריך כאן בהרבה מקורות לכך שתחיית המתים מן התורה, ותשובות לדברי המינין שאומרים אין תחיית המתים מן התורה (וכן בברכות טו: ובפסחים סח. הזכיר זאת בקצרה), ובירושלמי לא דן בזה כלל. כמו כן בבבלי הזכיר כאן "ספרי כותים שהיו אומרים אין תחיית המתים מן התורה", ובירושלמי לא הוזכרו כלל ספרים אלה.

חוטאים נוספים שאין להם חלק לעולם הבא בבלי צ: • פ"י ד"א [מט].
הוסיפו עליהן הפורק עול והמיפר ברית והמגלה פנים בתורה - אין להן חלק לעולם הבא.

בבבלי לא הביא שאין להם חלק לעולם הבא, ורק בשבועות יג. כתב שלדעת רבי על כל העבירות יום הכיפורים מכפר גם אם לא עשה תשובה, חוץ משלוש עבירות אלו שמכפר רק אם עשה תשובה.

האומר דבר בשם אומרו בבלי צ:
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"א [יג], ועיין מה שכתבנו שם.

אגדות על שחר לעזה"ב וימות המשיח – אינן בירושלמי בבלי צא:
עיין מה שכתבנו בברכות פ"ה ה"ה [מא].

סוגיית מתים שהחיה יחזקאל – אינה בירושלמי בבלי צב:
בבבלי דן במתים שהחיה יחזקאל, מי היו, במה חטאו, איזו שירה אמרו, האם מתו מיד, והאם היו ממש או שהם רק משל. והירושלמי לא דן בזה כלל.

סוגיית בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות בבלי צג:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כד-כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

"אמרה מידת הדין לפני הקב"ה" – אינו בירושלמי בבלי צד, קיא:
עיין מה שכתבנו בשבת פ"ה ה"ד [לג].

מחלוקת האם חזקיהו דאג לטהרה בבלי צד:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שבע עבירות עברו בהריגת זכריה בבלי צו:
הירושלמי דן בזה בתענית פ"ד ה"ה [כה:], ועיין מה שכתבנו שם.

פירוש "מגלה פנים בתורה" בבלי צט: • פ"י ד"א [מט].
המגלה פנים בתורה וכו' - זה שהוא עובר על דברי תורה בפרהסיא.

בבבלי לא הביא פירוש זה אלא כמה פירושים אחרים: דורש באגדות של דופי, מבזה תלמיד חכם, מבזה חברו בפני תלמיד חכם, או האומר "מאי אהנו לן רבנן".

השומר את עצמו ג' פעמים מעבירה – הקב"ה משמרו
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"ט [כג.], ועיין מה שכתבנו שם.

אריכות בענייני המשיח – אינה בירושלמי
בבבלי האריך כאן מאוד בענייני המשיח: הסימנים לדור שבן דוד בא, מה יהיה בדור זה, מתי יבוא, חבלו של משיח, וכן הביא שיש מי שאמר שאין משיח לישראל. ובירושלמי לא הובא²⁹.

העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה – אינו בירושלמי
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) שששת אלפים שנה יהיה העולם הזה ואח"כ יחרב. ובירושלמי לא הובא כלל³⁰ (והמורה נבוכים (חלק שני פרק כט ד"ה והעניין) כתב שגם המימרא שבבבלי היא רק דעת יחיד, או שאינה כפשוטה).

הדין בשמים, זכויות ועבירות
ארבעה חלוקי כפרה וכו' (מאריך בסוגיית הדין בשמים).
בבבלי סוגיא זו לא נמצאת כאן אלא במסכת ראש השנה (טו.-יח.) ויומא (פה.-פז.).

הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

ל' צדיקים בעולם
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"א [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

המחלוקת האם גאולה תלויה בתשובה
הירושלמי דן בזה בתענית פ"א ה"א [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

שמו של המשיח
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"ד [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

²⁹ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

³⁰ הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

מהו אפיקורוס

בבלי ק: • פ"י ה"א א [נ:]
האפיקורוס - רבי יוחנן ורבי לעזר, חד אמר: כהן (כמו זה) דאמר "אהן ספרא" (מזלזל בתורה, שקורא לה "הספר הזה"), וחרנה (והאחר) אמר: כהן דאמר "אילין רבנין" (מזלזל בחכמים, שקורא להם "חכמים הללו").
בבבלי פשוט שהוא המזלזל בחכמים.

ספרי בן לענה והמירם

בבלי ק: • פ"י ה"א א [נ:]
הקורא בספרים החיצוניים. כגון סיפרי בן סירא וסיפרי בן לענה, אבל סיפרי המירם (דברי הדיוטות) וכל ספרים שנכתבו מכאן והילך - הקורא בהן כקורא באיגרת.
בבבלי כתב רק שספרים חיצוניים הם ספרי צדוקים וספר בן סירא. וספרי בן לענה ומירם לא הוזכרו בבבלי כלל.

התורה נמסרה ככדור

פ"י ה"א א [נ:]
כדרבונות - ככדור הזה בין הבנות (שמשחקות בו), מה הכדור הזה מקלטת (הבנות מוסרות אותו) מיד ליד וסופה לנוח ביד אחד, כך משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקינים וזקינים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה.
בבבלי לא הובא.

טעמים למספר המסמרים בסנדל המסומר

פ"י ה"א א [נ:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ו ה"ב [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מותר להתרפא בדברי תורה

פ"י ה"א א [נ:]
והלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך - רב אמר: ובלבד ברוקק, רבי יהושע בן לוי אמר: אפילו אמר נגע צרעת כי תהיה באדם ורוקק, אין לו חלק לעתיד לבוא.
בבבלי גם כן הביא שתי מימרות אלו, והוסיף עוד דעה שאסור לקרוא לחולה אפילו את הפסוק ויקרא אל משה, אע"פ שאין בו לא חולי ולא נגע, ולא מזכירו לשם רפואה אלא כדי להינצל בזכות דברי תורה.

פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה

בבלי קא:
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"י ה"א [סג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ירבעם עשה את העגלים כי חשש שרחבעם יקרא בהקהל

בבלי קא:
הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד

בבלי קא:
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

יש ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג

בבלי קא:
הירושלמי דן בזה בפסחים השמטות ד"ה פ"ה, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת).

השעה שנאמר "הסתר אסתיר" היא הקשה בעולם
 אין לך שעה קשה בעולם מאותה שעה שאמר לו הקב"ה למשה ואנכי הסתר אסתיר
 פני ביום ההוא, מאותה השעה (אעפ"כ) וקויתי לו.
בבלי לא הובא.

ויסב חזקיהו אל הקיר
 הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ד ה"ד [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים גזירות
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי קל) גם בתענית פ"ב ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

ברית כרותה לשפתיים – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו במועד קטן פ"ג ה"א [יב:].

המעשה שמנשה הרג את ישעיה
 כד דקם מנשה הוה פרי חורי ישעיה בעי מיקטלוניה (מנשה רץ אחר ישעיה ורצה להורגו),
 והוא ערק מן קדמוי ערק לארזא ובלעיה ארזא חסר ציציתה דגולתיה (ישעיה ברח ונבלע
 בארז, אך ציציתו נשארה גלויה מחוץ לארז), אתון ואמרין קדמוי (אמרו למנשה שראו היכן ציציתו
 של אלישע), אמר לון: אזלון ונסרון ארזא ונסרו לארזא ואיתחמי דמא נגד (נסרו את הארז
 וראו את דמו שותת).

בבלי יבמות מט: גם כן הובא מעשה זה, אך לא כתב שם שציציתו נשארה מחוץ
 לארז, אלא שנבלע בארז ונסרוהו ומת.

מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו את חלונות התפילה • בבלי קא: • פ"י ה"ב [נא]:
 וילכדו את מנשה בחחים. מהו בחחים? בכירו מניקיא (בין ארזים דקים). אמר רבי לוי:
 מולא (דוד עם נקבים) של נחושת עשו לו ונתנו אותו בתוכה והיו מסיקין תחתיו (אש).
 כיון שראה שצרתו צרה, לא הניח עבודה זרה בעולם שלא הזכירה, כיון שלא הועיל לו
 כלום אמר: זכור אני שהיה אבי מקרא אותי את הפסוק הזה בבית הכנסת "בצר לך
 ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו כי אל
 רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם",
 הרי אני קורא אותו (לקב"ה), אם עונה אותי - מוטב, ואם לאו - הא כל אפיא (הקב"ה
 ולהבדיל העבודה זרה) שוין. והיו מלאכי השרת מסתמין את החלונות שלא תעלה תפילתו
 של מנשה לפני הקב"ה, והיו מלאכי השרת אומרים לפני הקב"ה: רבונו של עולם אדם
 שעבד עבודה זרה והעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה? אמר להן: אם איני
 מקבלו בתשובה הרי אני נועל את הדלת בפני כל בעלי תשובה. מה עשה לו הקב"ה?
 חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד שלו ושמע תחינתו.

בבלי הביא רק שאסרו את מנשה בנחושתיים ושהוא חזר בתשובה מתוך הייסורים,
 ולא הביא את דוד הנחושת ושקרא לכל עבודה זרה שבעולם ושניסה את הקב"ה אם

יענה לו³¹. כמו כן בבבלי לא הוזכרו כלל חלונות לתפילה ושהמלאכים יכולים לעכב כך את התפילה.

לבן הוא כושן רשעתיים

בבלי קה.

הירושלמי דן בזה בניזיר פ"ט ה"א [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שרו של פעור

בבלי קז. • פ"י ה"ב [נב:].

מעשה במנחם איש גופתה אריה שהיה מגלגל בחביות ובא אליו שרו של פעור בלילה. **בבבלי** לא הובא שיש שר לעבודה זרה.

מלאך הדביק את זמרי וכזבי וסתם את פיהם

פ"י ה"ב [נב:].

עשה לו הקב"ה (לפינחס, כשהרג את זמרי) ששה ניסים וכו': דרכן לפרוש זה מזה והדביקן המלאך זה לזה וכו', סתם המלאך את פיהן ולא היו יכולין לצווח וכו'. **בבבלי** פב: גם כן הובאו ששת הניסים הללו - שלא פרשו זה מזה ושלא צווחו וכו', אך המלאך לא הוזכר בניסים אלו, אלא רק שהגביה את המשקוף (וזה הובא גם בירושלמי כאן) ושהשחית בעם.

מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על אשה

בבלי קז.

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ה ה"ח [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התהום

פ"י ה"ב [נב:].

בשעה שבא דוד לחפור תימליוסים (יסודות) של בית המקדש חפר חמש עשר מאוון (מאות) דאמין (אמה) ולא אשכח תהומא, ובסופא אשכח חד עציץ (של חרס) ובעא מירמיתיה (להרימו). אמר ליה (העציץ לדוד): לית את יכיל (להרימני). אמר ליה: למה? אמר ליה: דנא הכא כביש על תהומא (מתחתי מי התהום). אמר ליה: ומן אימת (וממתי) את הכא? אמר ליה: מן שעתא דשמע רחמנא קליה בסיני אנכי ה' אלהיך, רעדת ארעא ושקועת ואנא יהיב הכא כביש על תהומא. אף על גב כן לא שמע ליה, כיון דרימיה (שהרימו) סליק תהומא ובעא מטפא (להציף) עלמא, והוה אחיתופל קאים תמן אמר: כדון דוד מתחנק (עכשיו יטבע דוד ויחנק) ואנא מליך. אמר דוד: מאן דחכם דידע מקימתיה ולא מקים ליה - ייא סופיה מתחנקא (מי שידע לעצור את מי התהום ולא עוצרם - יהא סופו שיחנק). אמר (אחיתופל) מה דאמר (שם קדוש) ואוקמיה (עצר את מי התהום).

בבבלי מכות יא. וסוכה נג. הובא מעשה זה בכמה שינויים: לא הוזכר שהיה שם עציץ מזמן מתן תורה, ואחיתופל לא עצר את המים ע"י שם קדוש, אלא שדוד שאל האם מותר לכתוב שם קדוש על חרס ולהשליכו שם, ולאחר שקילל את מי שידע ולא עונה, אחיתופל פסק שמותר, ודוד עשה כך.

³¹ כשיטת הירושלמי להאריך במעשים שמוזכרים בבבלי בקיצור. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לד.

אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי שהשעה משחקת לו פ"י ה"ב [נב:]
 שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו, אמר להם: אל תמרדו במלכות בית דוד וכו', ואל
 תשאו ותתנו עם מי שהשעה משחקת לו, ואם היתה העצרת (יום טוב של שבועות) ברורה
 זרעו חטים יפות (משום שהן יצליחו בשנה זו). ולא ידעין אם ברורה בטל ואם ברורה בשרב.
בבבלי בבא בתרא קמז. במקום "אל תשאו ותתנו וכו'" הביא "אל תהיו במחלוקת".
 כמו כן לא שאל שם אם היא ברורה בטל או בשרב.

גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא בבלי קז: • פ"י ה"ב [נב:]
 גיחזי אדם גיבור בתורה היה, אלא שהיו בו שלשה דברים: עין צרה ופרוץ בערוה ולא
 היה מודה בתחיית המתים.
בבבלי לא הובא שחטא בכל חטאים אלו, אלא מוזכר בברכות י: שאחז בדדיה של
 אשה.

אלישע נקרא קדוש פ"י ה"ב [נב:]
 הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ב ה"ד [יב.], ועיין מה שכתבנו שם.

כשנמנו על אלו שאין להם חלק לעוה"ב יצאה בת קול בבלי קד: • פ"י ה"ב [נג.]
 בשעה שנמנו ואמרו שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להן חלק לעולם הבא, יצתה
 בת קול ואמרה המעמך ישלמנה כי מאסת אלא כי אתה תבחר ולא אני ומה ידעת דבר.
 ביקשו לצרף את שלמה עמהן (למנותו בין אלה שאין להם חלק לעולם הבא), בא דוד ונשתטח
 לפניו, ויש אומר (אומרים): אש יצאת מבית קודש הקדשים וליהטה סביבותיהם.
בבבלי לא יצאה בת קול על שלושת המלכים וארבעת ההדיוטות. וכשרצו למנות את
 שלמה באו דמות דיוקנו של דוד, אש מן השמים (ולא מקודש הקודשים) ובת קול.

הלשון "רואין לעתיד לבוא" בבלי קח.–קז: • פ"י ה"ג [נג.]
 דור המבול אין להן חלק לעולם הבא ואינן רואין לעתיד לבוא (וכן אותה הלשון לגבי אנשי
 סדום, דור המדבר, עדת קורח ועשרת השבטים).
בבבלי הלשון היא רק "אין להם חלק לעולם הבא".

נח בתיבה בבלי קח:
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקביל פני רבו כמקבל פני שכינה, ואע"פ שלא צריך לו בבלי קי.
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ד [נו.], ועיין מה שכתבנו שם.

עדתו של יוחנן בן קרח בבלי קי: • פ"י ה"ה [נג.]
 עדתו של יוחנן בן קרח (שלא שמעו לירמיהו והלכו למצרים) אין להן חלק לעולם הבא.
בבבלי לא הזכיר דעה זו.

האם אנטונינוס התגייר, מילתו, "איש קודש הקדשים" פ"י ה"ה [נג.]
 הירושלמי כאן הובא גם במגילה פ"א ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

ישראל גלו לשלושה מקומות, סנבטיון
 לשלש גליות גלו ישראל: אחת לפני מנהר סנבטיון, ואחד לדפני של אנטוכיא, ואחד שירד עליהם הענן וכיסה אותם.
בבלי לא הובא. ובסנהדרין סה: הובא נהר סבטיון ששוקט בשבת.

גודלה של עיר הנידחת
 עיר לא כפר (שלא תהיה קטנה מדאי), עיר לא כרך (שלא תהיה גדולה מדאי) - והיא שתהא מחמשה ועד עשרה דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר: ממאה ועד רובו של שבת.
בבלי טו: המחלוקת היא האם עיר הנידחת מעשרה ועד מאה, או ממאה ועד רובו של שבת.

ספיקות בדיני עיר הנידחת
 שנים שהדיחו את שנים, אותם שנים שהדיחו את שנים מהו ליתן עליהם - תורת המדיחין (והם בסקילה, או) תורת הנידחים (והם בסייף, שאינם נחשבים מדיחים כי הדיחו רק שניים ולא את רוב העיר)? היו שם גרים ותושבין - מהו שישלימו לרוב? היו שם ביברים (חפירה בקרקע) של חיה ושל עופות ושל דגים, עוף שהוא טס למעלה מעשרה - מהו (האם הם בכלל שללה והם אבודים)? (ונשאר בספק).
בבלי לא הובאו ספיקות אלו.

שיער נשים צדקניות בעיר הנידחת – אינו אובד
 שיער הצדקניות שבתוכה מהו (האם הוא כלבושם ואינו אובד, או כנכסים שאובדים)? נישמענה מהדא וכו' (ומסיק שאינו אובד).
בבלי שאל זאת ונשאר בספק. אמנם הבבלי ביאר שהספק הוא בשיער של פאה נוכרית, אך בירושלמי נחלקו בזה המפרשים: הפני משה פירש כבבלי שהיא פאה נוכרית, ושיירי קרבן פירש שהוא שיער העומד ליגזז, וכמאן דאמר שיער העומד ליגזז כגזוז דמי.

מחלוקת בדין יאוש והפקר בטעות
 הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ד ה"ח [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

הנודר מבני העיר ומיושבי העיר
 הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ה ה"ד [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח – אינו בירושלמי
 עיין מה שכתבנו בתענית פ"א ה"א [א:].

פרק יא (בבבלי פרק י) – אלו הן הנחנקין

סדר הפרקים
 עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"י ה"א [מח:].

פ"א ה"א [נד:]

אזהרה למכה אביו, האם מזהירין מן הדין בבלי פד: • פי"א ה"א [נד:]
 אזהרה למכה אביו ואמו מניין? ארבעים יכנו לא יוסיף - מה אם מי שהוא מצווה להכות (העובר על לאו, שחייבים להכותו), הרי הוא מצווה שלא להכות (לא להוסיף על שלושים ותשע מלקות), מי שאינו מצווה להכות (אביו ואימו) - אינו דין שיהא מצווה שלא להכות.
בבלי לא הובא. מראה הפנים העיר כאן שלכאורה אין מזהירין מן הדין, וביאר שכאן העונש מפורש בתורה, ובמקרה זה כתב הרמב"ם שכן מזהירין מן הדין. אמנם הירושלמי ביבמות (פי"א ה"א [סב.], ועיין מה שכתבנו שם) חולק על הבבלי וסובר שבאמת מזהירין מן הדין, ואם כן אין קושיא מעיקרא³².

המכה את אביו ולא חיסר ממנו בבלי פד: • פי"א ה"א [נה.].
 באי זו חבורה - כחבורת שבת (או) כחבורת נזקין? אין תימר (אם תאמר) כחבורת שבת - אפילו לא חיסר, ואין תימר כחבורת נזקין עד שעה שיחסר (כגון שיקטע את ידו)? (ונשאר בספק).
בבלי לא הובא ספק זה.

מקור אחר לאזהרה לבן סורר פי"א ה"ב [נה.].
 הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ח ה"ג [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת האם סתם משונה היא רבי מאיר או חכמים בבלי פו.
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"י [כח.], ועיין מה שכתבנו שם.

חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן חורין בבלי פו. • פי"א ה"ב [נה.].
 גנב מי שחציו עבד וחציו בן חורין, רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין וכו' - מה טעמא דרבי יהודה? מאחיו אפילו מקצת אחיו. מה טעמון דרבנן? מאחיו עד שיהא כולו אחיו.
בבלי מקורו של רבי יהודה שמ"אחיו" ממעט עבדים ו"בני ישראל" ממעט מי שחציו עבד וחציו בן חורין, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. וחכמים לא ממעטים מ"אחיו" עבדים. והיפה עיניים כתב בדעת רבי יהודה שלירושלמי לומדים מכאן לכל מקום שחצי עבד וחצי בן חורין דינו כבן חורין, ולבבלי היא גזירת הכתוב רק כאן.

זקן ממרא בדבר אגדה והלכה למשה מסיני בבלי פז. • פי"א ה"ג [נה.].
 כי יפלא ממך דבר וכו' דבר - זו אגדה.
בבלי דרש "דבר - זו הלכה", ולא הביא דרשה לגבי אגדה. מראה הפנים וקרנן העדה פירשו בירושלמי שאין כוונתו לאגדה ממש, אלא להלכה למשה מסיני, שהוגדה בע"פ. אך אגרות ראי"ה (ח"א קג ד"ה והנה, עמוד קכד) פירש בירושלמי "אגדה" ממש³³.

³² מצאנו בכמה מקומות שהירושלמי סובר שמזהירין מן הדין (מקל וחומר), והבבלי סובר שלא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף טז.

³³ לדעה שכוונת הירושלמי לאגדה כפשוטה, אולי קשור לכך שדרכו של הירושלמי להביא טעמים אגדתיים, שהירושלמי מחשיב את האגדה כהלכה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לג.

א"י וביהמ"ק גבוהים – אינו בירושלמי

עיין מה שכתבנו בקידושין פ"ד ה"א [מא:].

בבלי פז.

העבירות שעליהן חייב זקן ממרא – אינן בירושלמי

בבלי פז. • פ"א ה"ג [נה:]

בבבלי הביא כאן מחלוקת תנאים על אלו עבירות זקן ממרא חייב אם התירן: דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, או דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים, או אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים. ובירושלמי לא הובא.

בא לידיו מעשה ולימד הלכה – נאמן רק לאחרים

פ"א ה"ג [נה:]

היה מלמד הלכה ובא ואחר כך אירע לו בו מעשה - עושין לו מעשה (פוסקים ע"פ דבריו), אם עד שלא עשה לימד (לימד רק לאחר שבא לידיו המעשה) - עושין לאחרים ואין עושין לעצמו (אם נוגע אליו, שהרי הוא נוגע בדבר).

בבבלי יבמות עז. (ועוד מקומות) כתב שאם לימד רק לאחר שבא לידיו - אין שומעין לו, ולא חילק בין לעצמו לבין לאחרים.

המחלוקת האם מפרישים פאה מהעיסה – אינה בירושלמי

בבלי פח.

עיין מה שכתבנו בבבא קמא פ"ט ה"א [לז:].

בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה

בבלי פח:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ד [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בשבת, הסנהדרין שבלשכת הגזית יושבה בבימ"ד

בבלי פח:

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"ד [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

חביבים דברי סופרים מדברי תורה

פ"א ה"ד [נה:]

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"א ה"ב [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך

פ"א ה"ד [נה:]

נביא וזקן (חכם) למה הן דומין? למלך ששלח שני פלמנטרין (שליחי המלך) שלו למדינה, על אחד מהן כתוב "אם אינו מראה חותם שלי וסמנטירין שלי - אל תאמינו לו" ועל אחד כתוב "אף על פי שאינו מראה לכם חותם שלי וסמנטירין שלי - תאמינו לו", כך בנביא כתיב ונתן אליך אות או מופת, ברם הכא (בזקן) על פי התורה אשר יורוך (גם בלא מופת).

בבבלי לא הובא.

המקביל פני רבו כמקבל פני שכינה, ואע"פ שלא צריך לו

פ"א ה"ד [נו.]

תלת עשרי שנין עבד עליל קומי רביה דלא צריך ליה (רבי יוחנן היה נכנס לפני רבי הושעיה רבו אע"פ שלא היה צריך לו), רבי שמואל בשם רבי זעורא: אילו לא דייו אלא שהיה מקביל פני רבו, שכל המקביל פני רבו כאילו מקבל פני שכינה.

בבבלי לא הובא, אך בדף קי. השווה רבו לשכינה לכמה עניינים.

מזוזה שהוסיף בה פרשה – פסולה

בבלי פח: • פ"א ה"ד [נו.]

היא תפילין היא מזוזה (אם הוסיף פרשה במזוזה - פסולה, כמו בתפילין).

בבבלי סובר שרק תפילין נפסלות אם הוסיף פרשה, אך לא מזוזה. ומראה הפנים דן בזה.

חנניה בן עזור היה בתחילה נביא אמת בבלי פט. • פ"א ה"ה [נו:]
חנניה בן עזור נביא אמת היה (פני משה וקרובן העדה: בתחילה. יפה עיניים: סבר על עצמו שהוא נביא אמת), אלא שהיה לו קיבוסת (פני משה: צער, ויש מפרשים טעות) והיה שומע מה שירמיה מתנבא בשוק העליון ויורד ומתנבא בשוק התחתון (שכלי המקדש ישובו עוד שנתיים).

בבבלי לא הובא שהיה נביא אמת (בתחילה או שסבר כך).

הקב"ה מנבא לרעה וחוזר בו בבלי פט. • פ"א ה"ה [נו:]
אמר ליה (ירמיהו לחנניה בן עזור): אני מתנבא לרעה ואיני יכול ליתן סימן לדברי, שהקב"ה אומר להביא רעה ומתנחם, ואתה מתנבא לטובה, אתה הוא שאתה צריך ליתן סימן לדבריך.

בבבלי לא הובא שהקב"ה מתנבא לרעה וחוזר בו. והרמב"ם (יסודי התורה פ"י ה"ד) הביא זאת.

בי"ד של מעלה לא עונשים עד עשרים שנה פ"א ה"ה [נו:]
צא מהן עשרים שנה, שאין בית דין של מעלה עונשין וכורתים (עונש כרת).
בבבלי לא הובא.

יונה חשש שישובו בתשובה ויקטרגו על ישראל בבלי פט. • פ"א ה"ה [נו:]
אמר יונה: יודע אני שהגוים קרובי תשובה הן, והריני הולך ומתנבא עליהם והם עושין תשובה, והקב"ה בא ופורע משונאיהן של ישראל, ומה עלי לעשות - לברוח.
בבבלי לא הובא טעם מדוע ברח.

כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחוזר לקלקולו פ"א ה"ה [נו:]
הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"ט ה"ב [סד:], ועיין מה שכתבנו שם.

המתנבא לעקור דבר מהתורה כלול ב"לא תענה" בבלי פט. • פ"א ה"ו [נו:]
הכל היה בכלל לא תענה ברעך עד שקר (וגם נביא שמתנבא לעקור דבר מהתורה כלול בלאו זה, ויצא מן הכלל הזה לידון במיתה).
בבבלי לא הובא.

מחלוקת האם שני נביאים צריכים אות ומופת בבלי פט. • פ"א ה"ו [נו:]
שני נביאים שנתנבאו כאחת, שני נביאים שנתנבאו בכרך אחד - רבי יצחק ורבי הושעיה, חד אמר: צריך ליתן אות ומופת, וחרנה (והאחר) אמר: אינו צריך ליתן אות ומופת (שמסתבר ששניים לא ישקרו).
בבבלי לא הובא.

אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ הדיבור בבלי פט:
הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

השטן קיטרג על אברהם – אינו בירושלמי
בבלי הביא כאן אגדה על "אחר הדברים האלה" שנאמר באברהם אבינו, שיש
מפרשים שהוא אחר דבריו של השטן שקיטרג על אברהם שלא הקריב קרבן בשביל
בנו, ועוד פירושים. ובירושלמי לא הובא³⁴.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

טעם הלשון "יכה יוסי את יוסי"
בבלי נו. • השמטות ד"ה שם רמ"ה
משום הכי נקיט במתניתין שם יכה יוסי את יוסי משום דאית ביה כ"ו כמנין הוי"ה
בגימטריא וסמ"ך סימן (כלומר הסמ"ך שיש ביוסי אינו בחשבון).
בבלי לא הובא, ורש"י (ד"ה בכל) פירש שהטעם הוא שהמילה "יוסי" היא בגימטריא
"אלקים".

³⁴ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן, וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות
רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

מסכת מכות

פרק א – כיצד העדים

סדר המסכתות

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

בבלי מפורש שמסכת מכות לאחר סנהדרין, ובירושלמי היא נמצאת לפניו. הרמב"ם בהקדמה לפירוש המשנה מביא שיש נוסחאות שמכות היא חלק ממסכת סנהדרין, ודעת עצמו שהן מסכתות נפרדות. לצד שהן אותה מסכת, פשוט שמכות צריכה להיות בסוף סנהדרין.

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א.]

אמר רבי יוסי בן חנינה: הכל היה בכלל לא תענה ברעך עד שקר וכו' (פותח מיד בדיני עדים זוממים).

בבלי פותח בענייני לשון המשנה (נעשים זוממין)¹.

אפשר לחייב קרבן ומלקות יחד

פ"א ה"א [א.]

הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"א [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שאין כאשר זמם כשהעידו שהוא בן גרושה

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

בר פדייה (פדא) אמר: המחלל לא נתחלל, היאך זה מתחלל? (הטעם שעדים זוממים שהעידו באחד שהוא בן גרושה לא נעשים כבני גרושה תחתיו, הוא מקל וחומר, שהרי הבעל בעילה אסורה שמחלל את זרעו - לא מתחלל בעצמו, ק"ו לעדים זוממים שרק רצו לחלל אותו ולא חיללו).
בבלי הביא את דברי בר פדא, דחה אותם, והסיק שמקורו מ"ועשיתם לו כאשר זמם" - לו ולא לזרעו².

עדים זוממים לוקים משום לא תענה

בבלי ב:

הירושלמי דן בזה בכתובות פ"ד ה"ד [כו:], ועיין מה שכתבנו שם.

עדים זוממים על תשלום כתובה

בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]

ואין משלמין כל הכתובה אבל משלמין הן טובת הניית (הנאת) כתובה - כיצד? אומר כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שמא תמות בחיי בעלה וירשנה בעלה, או שמא ימות בעלה בחייה, וירש הלה את כתובתה, לפי כך (לפי חשבון זה) הוא משלם.
בבלי לא פירש שהיא טובת הנאה, והרמב"ם (עדות פכ"א ה"א) פסק כירושלמי שהוא לפי טובת הנאה, ומראה הפנים ושיירי קרבן דנו בזה.

שביעית משמטת הלואה ע"מ שלא לתבוע

בבלי ג. • פ"א ה"ב [א:]

המלוה את חבירו על מנת שלא לתבועו - שביעית משמטתו (שנחשב "לא יגוש").

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי הביא רק שאם הלווה לעשר שנים אין שביעית משמטת, ולא דן במלווה על מנת שלא לתובעו. והרמב"ם (שמיטה ויובל פ"ט ה"ט) פסק כירושלמי.

בבלי ג:

המוכר על מנת שאין אונאה

הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ד ה"ג [ז.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ה. • פ"א ה"ג [ג.]

יש צד שחוששים לגמלא פרחא

היו עומדין ומעידין עליו שהרג את הנפש בלוד, באו אחרים ואמרו להן היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו בחמשה בחדש בקיסרי, ובאו אחרים ואמרו להן היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו בעשרה בחדש בציפורי - ההורג אינו נהרג שמא עדים זוממין הן, והעדים אינן נהרגין שמא אמת אמרו (פני משה: הספק הוא האם כיוון ששתי כתות המזימים סותרות זו את זו (האם העדים היו בקיסרי או בציפורי) הן נפסלות והעדויות כשרה, או שכיוון ששתי כתות המזימים מעידות שהעדים לא היו בלוד - העדים זוממים ועדותם פסולה. גליון אפרים (נדפס בירושלמי לאחר המסכת): הספק הוא האם בגלל "והצילו העדה" מזכים אותו שמא המזימים הלכו בגמלא פרחא (מין גמלים שמהירים כעוף הפורח) מציפורי לקיסרי).

בבבלי לא הביא את ספק זה, ופשוט שלא חוששים לגמלא פרחא.

פ"א ה"ד [ג.]

עד זומם נפסל למפרע

הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ז ה"ג [לא.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי ו. • פ"א ה"ז [ד.]

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין - אינה בירושלמי

רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: לעולם (אפילו אם אנו יודעים שהוא מזיד) אינו נהרג עד שיהיו שני עידיו מתרין בו.

בבבלי במשנה הגירסא היא "רבי יוסי" סתם, ובגמרא הביא את דעת רבי יוסי ברבי יהודה שחולק ואומר שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, וכשיודעים שהוא מזיד (כגון שהוא שונא, או שהוא חבר דהיינו תלמיד חכם) אין צריך התראה. ובירושלמי לא הובאה הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין וכו'.

בבלי ה. • פ"א ה"ז [ד.]

המקור שמזימים צריכים להעיד "עמנו הייתם"

הפסוק הזה אמור בשתי כיתי עדים (כת זוממים וכת מזימים): כי יקום עד חמש באיש - עד זומם שהוא עונה באיש, לענות בו - לא בעידותו (עדים זוממים צריכים להעיד דווקא בעדים המוזמים עצמם (לומר "עמנו הייתם"), ולא בגופה של עדות (שאם אמרו "זה הדבר לא כך היה" אינם מוזמים אלא מוכחשים)).

בבבלי לא הביא דרשה זו, אלא למד זאת מ"והנה עד שקר העד שקר ענה - עד שתשקר גופה של עדות" או מ"לענות בו סרה - עד שתסרה גופה של עדות". הרמב"ם (עדות פ"ח ה"ב) כתב שאם המזימים אמרו גם "עמנו הייתם" וגם "זה הדבר לא כך היה" אינם מוזמים אלא מוכחשים, והלחם משנה הקשה מה מקורו, ונשאר בקושיא. ומראה הפנים (כאן) ביאר שמקורו הוא הירושלמי כאן.

מחלוקת אם עדים זוממים צריכים התראה בבלי ד: • פ"א ה"ז [ד.]
 עדים זוממין מהו שיהו צריכין לקבל התרייה (התראה)? רבי יצחק בר טבלי בשם רבי לעזר: עדים זוממין אינן צריכין לקבל התרייה, אמר רבי אבהו: לא חיישון לון? (האם הם לא חוששים לעצמם? בתמיה, והרי צריך להתרות בהם שאם נתרה אולי יחששו ויחזרו בהם).
בבלי פשוט שאין צריכים התראה, וכן בכתובות לג. דן בזה, והסיק שאין צריכים התראה.

מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין בבלי ה:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"א [סב.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין עונשים ממה מצינו בבלי ה:
 הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ב [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

עד שכפר – דינו כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה בבלי ה:
 הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ד ה"ג [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

כתב נכסיו לעבדו, עדות שבטלה מקצתה, פלגין דיבורא פ"א ה"ז [ד.]
 הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בגיטין פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור כדי דיבור בבלי ו.
 הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – אלו הן הגולין

גלות ברוצח בשגגה באופן של ירידה לצורך עליה בבלי ז: • פ"ב ה"א [ה].
 היא (דרך) עלייה - היא (דרך) ירידה (ופירשו המפרשים שהכוונה לירידה שהיא צורך עליה, כדלקמן).
בבלי לדעת רש"י (ד"ה להביא) וכן גירסת הגמרא שלנו, בירידה לצורך עלייה גולה, ולדעת הרמב"ם (רוצח פ"ו ה"ג) אינו גולה. הירושלמי לא הזכיר במפורש "ירידה לצורך עליה", אך פירשו המפרשים שזו כוונת הירושלמי כאן (שפשוט שאין כוונתו שירידה ועליה שוות, שהרי מפורש במשנה החילוק ביניהן), אלא שנחלקו המפרשים בפירושו: לקרבן העדה (ד"ה היא עליה) גולה, ליפה עיניים אינו גולה, ומראה הפנים (ד"ה היא) כתב שאפשר לפרש בירושלמי כשתי השיטות.

המחלוקת בנשמת הברזל לא תלויה באם למקרא ולמסורת בבלי ז: • פ"ב ה"ב [ה].
 מה טעמיה דרבי? נאמר כאן נשילה ונאמר להלן כי ישל זיתך, מה נשילה שנאמר להלן נשירה אף כאן נשירה. מה טעמון דרבנין (רבנן)? נאמר כאן נשילה ונאמר להלן ונשל ה' אלהיך את הגוים האל מפניך וגו' מה נשילה שנאמר להלן מכה אף כאן מכה.
בבלי תלה זאת במחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת.³

³ בירושלמי לא הובאה כלל המחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סה.

כיצד הזורק אבן אינו מזיד בבלי ח. • פ"ב ה"ג [ה:]
 ויש לו רשות לזרוק את האבן לרשות הרבים? אמר רבי יוסי בי רבי בון: תיפתר שהיה כותלו גוהא (וסותר את כותלו).
בבבלי גם כן תירץ כך, אך הקשה על זה "איבעי לי לעיוני" והסיק שסותר את כותלו בלילה לאשפה.⁴

גלות בגר תושב בבלי ח. • פ"ב ה"ה [ו:]
 וגר תושב על ידי גר תושב (גר תושב גולה דווקא אם הרג גר תושב, אך אם הרג ישראל אינו גולה אלא נהרג).
בבבלי במשנה הגירסא היא: "וגר תושב אינו גולה אלא ע"י גר תושב", והגהות הגר"א הגיה שצריך לגרוס בבבלי כמו בירושלמי.

בן ואח – האם נעשים גואלי הדם בבלי יב. • פ"ב ה"ה [ו:]
 תנא רבי שילא בר בינה וכו': מי שהכה את בנו - אין בנו השיני (השני) נעשה גואל הדם להמית את אביו, אבל אח שהכה את אחיו - אחיו השיני נעשה גואל הדם להמית את אחיו. תני רבי ליעזר בן יעקב וכו': מי שהכה את בנו - בנו השיני נעשה גואל הדם להמית את אביו, אבל אח שהכה את אחיו - אין אחיו השיני נעשה גואל הדם להמית את אחיו.
בבבלי לא דן באח אלא רק בבן, וחילק שבנו לא נעשה גואל הדם, ובן בנו כן.

דעה שמי שנולד וחי בבית אפל לא פורס על שמע בבלי ט. • פ"ב ה"ה [ו:]
 דתנינן תמן רבי יודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוש את שמע, הא אם ראה פורש וכו' ביושב בבית אפל היא מתניתא, כך אנו אומרים: היושב בבית אפל לא יפרוש את שמע (המשנה שלא יפרס את שמע היא לא בסומא אלא באדם שנולד בבית אפל (כגון מערה) ולא יצא ממנו, ולכן לא ראה מאורות מימיו).
בבבלי לא הובאה דעה זו, ופשוט שדברי רבי יהודה הם בסומא. ותוס' (מגילה כד. ד"ה מי, בבא קמא פז. ד"ה וכן (השני)) הביאו את הירושלמי.

הדעה שלא ניתנה התראה אלא להבחין – אינה בירושלמי בבלי ט:
 עיין מה שכתבנו במכות פ"א ה"ז [ד.].

הפרישו ערי מקלט בינתיים עד שכבשו ערים אחרות בבלי ט. • פ"ב ה"ו [ו:]
 עד שלא הפרישו שכם בהר אפרים - לא היתה קולטת, הפרישו קרית יערים תחתיה (בינתיים), עד שכיבשו את שכם. עד שלא הפרישו קדש בגליל - לא היתה קולטת, הפרישו גמלה (שם עיר) תחתיה (בינתיים), עד שכיבשו את קדש.
בבבלי לא הובא שהיו ערים שקלטו עד שכבשו ערים אחרות.

מחלוקת אם עושים בערי מקלט בתי בד בבלי י. • פ"ב ה"ו [ו:]
 אין עושין בתוכן לא בית הבד ולא בית הבצירה דברי רבי נחמיה (מהחשש שכך גואל הדם יהיה מצוי שם), וחכמים מתירין.

⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי מחלוקת רבי נחמיה וחכמים היא האם מוכרים בערי מקלט כלי זיין וכלי מצודה (שהורגים בהם חיות), מהחשש שגואל הדם יקנה אותם שם ויהרוג את הרוצח.

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ב ה"א [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

יואב פירנס את ישראל
פ"ב ה"ו [ז].
וישלח ביד בניהו ויפגע בו וימיתיהו (את יואב) ויקברוהו בביתו במדבר - וכי מדבר היה ביתו? אלא ללמדך שכיון שמת יואב שר צבא ישראל נעשו ישראל כמדבר. אין תימר (אם תאמר שפירושו) שהיה בוזז (משלל האויבים) ובונה להן (לישראל) דימוסיות ומרחצאות - שבח, ואין תימר שהיה בוזז ומאכיל חכמים ותלמידיהם - שבח שבחים.
בבבלי סנהדרין מט. פירש "מדבר" - שביתו היה מופקר לעניים להתפרנס ממנו, ושהיה מנוקה מגזל ועריות כמדבר.

צורת יד היתה מראה את הדרך לעיר מקלט
בבלי י. • פ"ב ה"ו [ז].
רבי ליעזר בן יעקב אומר: מקלט מקלט כתיב בפרשת דרכים כדי שיהא הרוצח רואה את הכתוב והולך. אמר רבי אבון: כמין יד היתה מראה להן את הדרך.
בבבלי כתוב שהיה כתוב מקלט מקלט, אך לא שהיתה כמין יד.

חוטא מהו עונשו
פ"ב ה"ו [ז].
שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו? אמרה להם: חטאים תרדף רעה, שאלו לנבואה: חוטא מהו עונשו? אמרה להן: הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לקודשא בריך הוא חוטא מהו עונשו? אמר להן: יעשה תשובה ויתכפר לו (בפשטות הכוונה לכל חוטא, אך שיירי קרבן פירש שהכוונה כאן רק לאומר מותר).
בבבלי לא הובא.

קללת חינוך מועילה בעת רצון
בבלי יא. • פ"ב ה"ו [ז].
כתיב כציפור לנוד כדרור לעוף כן (איש נודד ממקומו) (פני משה הגיה: קללת חינוך לא תבוא) ותימר אכן (ומדוע חוששים שיתפללו על הכהן הגדול שימות, והרי ממילא תפילתם לא תועיל)? תיפתר שהיה עת ועונה (שמה תהיה עת רצון, ובעת רצון מתקיימות גם קללות חינוך). כ"י דמר (כמו שאמר) רבי יוסי בן חלפתא: עתים (זמני רצון) הן לתפילה. אמר דוד לפני הקב"ה: רבון העולמים בשעה שאני מתפלל אליך תהא עת רצון.
בבבלי גם כן הקשה כך, ותיירץ שהיא לא קללת חינוך, שהכהן הגדול כן אשם, שהיה לו לבקש רחמים על בני דורו. ושיירי קרבן הקשה גם על תירוצו של הירושלמי, שאע"פ שהיא עת רצון איך תתקבל קללת חינוך, ודן בזה.

אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את התינוק
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"ב [נב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת כמה ערים יהיו לעתיד לבוא
בבלי ט. • פ"ב ה"ו [ז].
שלש ערים הפריש משה בעבר הירדן, משבאו לארץ הפרישו עוד שלש, ולעתיד לבוא מפרישין עוד שלש, שנאמר שלש שלש שלש הרי ט'. אבא שאול אומר: שלש שלש של

שלש שלש הרי ט', ועוד הרי שנים עשר. רבי נהוראי אומר: שלש שלש שלש הרי ט', ועוד הרי שנים עשר, על השלש - הרי ט"ו.
בבלי לא הובא.

חמישה דברים חסרו במקדש שני
הירושלמי כאן הובא גם בתענית פ"ב ה"א [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

צריך להודיע שאינו יודע שתי מסכתות
היך בר נש דחכם חדא מיכלה (אדם שיועד מסכת אחת) ואזיל לאתר ואינון מייקרין ליה כד הוא חכם תרין מיכלה (מכבדים אותו כאילו יודע שתי מסכתות) - צריך לומר לון חדא מיכלא אנא חכים (צריך לומר להם שהוא יודע רק מסכת אחת).
בבלי לא הובא.

האם רוצח בשגגה משתחרר כאשר נודע שהכה"ג פסול
הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ב [יז.], ועיין מה שכתבנו שם.

קבורה בערי הלוויים
הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ה ה"ג [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקדרין בחבל של חמישים אמה
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"ג [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

על פרק ג אין ירושלמי

חסרונו של פרק ג במסכת מכות
בדפוסים שלפנינו חסר כל פרק שלישי בירושלמי (כשם שחסרים בשבת פרקים כא-כד ובגיזה פרקים ד-י). אמנם בכתבי יד נמצא ירושלמי על פרק זה, ואדרבה, פרק זה ארוך יותר משני הפרקים הראשונים גם יחד. וביארו שהטעם שהשמיטוהו מההוצאות שלפנינו הוא שדרך הסופרים היתה, כידוע, שכאשר סוגיא בירושלמי נכפלת כמה פעמים קיצרו והשמיטו את הסוגיות הכפולות. ובפרק ג במכות כל הפרק כולו הוא מסוגיות שנכפלו כבר במקומות אחרים (ספר הלכות הירושלמי נספח א).

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

מלקה על גבו ל' ועל בטנו ט' מלקות
בבלי כב: • השמטות ד"ה בריקאנטי
המלקות צריכה להיות על חוט השדרה עשרה, לימינו עשרה, לשמאלו עשרה, בבטנו תשע.
בבלי במשנה מפורש שמכה אותו שליש מלפניו ושני שליש מלאחריו.

מסכת שבועות

פרק א – שבועות שתיים

סדר המסכתות
בבלי • פ"א ה"א [א.]
בבלי מסכת שבועות לאחר מכות, וכן הסביר כאן מה הטעם לזה. ובירושלמי היא לאחר מסכת בבא בתרא.

פתיחת המסכת
בבלי • פ"א ה"א [א.]
שתיים שהן ארבע לחיוב ושתיים שהן ארבע לפטור, או ארבע לחיוב וארבע לפטור וכו'?
(פותח מיד בדיני חיוב ופטור).
בבלי פותח בענייני סדר המסכתות¹.

הכנסה והוצאה אחת הן
בבלי ה. • פ"א ה"א [א.]
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בשבת פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

דלות היכל שתיים שהן ארבע
בבלי ג: • פ"א ה"א [א.]
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור לאיסור הוצאה והכנסה
פ"א ה"א [א:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

התראת ספק בספק שיתברר למפרע
בבלי ג:
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ז [סה:], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק
בבלי ג:
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ג ה"ז [טז:], ועיין מה שכתבנו שם.

כפרה על שמייעטתי את הירח – אינו בירושלמי
בבלי ט. • פ"א ה"ד [ה:]
ושעיר עזים חטאת לה' - חטא שאין יודע בו אלא ה' שעיר זה מכפר.
בבלי דרש מפסוק זה עוד דרשה נוספת: אמר הקב"ה שעיר זה (של ראש חודש) יהא כפרה על שמייעטתי את הירח (ומסורת הש"ס על הבבלי הדגיש שאין להבינו כמשמעו ח"ו)².

מחלוקת במספר הברכות בתפילת יו"ט שחל בשבת
פ"א ה"ד [ו:]
העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה בשחרית (וכן נחלקו גם בשאר יו"ט ולא רק בראש השנה) - בית שמאי אומרים מתפלל שמונה (ג' ברכות ראשונות, ג' אחרונות, ושתי ברכות

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וסדר המשנה, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

נפרדות לשבת ולי"ט) ובית הלל אומרים שבע (כולל את ברכת שבת וי"ט בברכה אחת), במוסף - בית שמאי אומרים עשר ובית הלל אומרים תשע (אותה מחלוקת, אלא שבמוסף יש עוד שתי ברכות לזכרונות ושופרות. ומלכויות כלולה באותה ברכה עם קדושת יו"ט).
בבלי עירובין מ. הביא את מחלוקתם רק במוסף ולא בשחרית.

שעירי ראש השנה – האם הם מדין ראש חודש
בבלי ט. • פ"א ה"ד [ו].
רבי יוסי בעי: שני שעירי ראש השנה - מחמת ראש חדש באין (או מדין ראש השנה)? וכו' אלא זה זה מחמת ראש חדש (פני משה הגיה: ראש השנה. קרבן העדה גם הביא כגירסת הפני משה, אך קיים גם את גירסת הספרים). אמר רבי אמברי: לית יכיל (אינך יכול לומר כן), דכתיב מלבד עולת החודש וכו' (ומוכח שאחד השעירים הוא מדין ראש חודש ואחד מדין ראש השנה).
בבלי לא הובא.

לא לומדים מן הלמד אפילו בחולין
בבלי י.
הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ב [ה:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת כיצד פודים תמידים שהותירו
בבלי יא:
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ה ה"א [כד:], ועיין מה שכתבנו שם.

מקום ההזאות במקדש
בבלי יג:
הירושלמי דן בזה ביומא פ"ה ה"ו [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

משה שאל מה יעשה מי שעבר ספק עבירה, מזמור לתודה
בבלי יג: • פ"א ה"ה [ו]:
שלשים ושנים שעירים קריבין על הציבור בכל שנה וכו' כיון ששמע משה כן, אמר: מעתה מי שבאת לידו ספק עבירה צריך להביא כל קרבנות הללו? רבי תנחומא בשם ריש לקיש: בשעה שאמר לו הקב"ה למשה והתודה עליו וגו' (ששעיר המשתלח מכפר על כל ספק עבירה ואין צריך להביא את כל הקרבנות הללו) התחיל ואמר: מזמור לתודה, על שם והתודה עליו.
בבלי לא הובא (וציון ירושלים כאן הביא שהפוסקים נחלקו על מה נתקן מזמור לתודה, ולא הביאו את הירושלמי).

הכפרה מתחלקת בין תשובה יום הכיפורים וייסורים
פ"א ה"ו [ו]:
הירושלמי כאן הובא (עם תוספת) גם בסנהדרין פ"ח ה"ז [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם ידיעת הקב"ה את העתיד תשפיע על דיני קרבנות
פ"א ה"ו [ו]:
הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ז [מב:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק בין עשה ללאו בכפרת יו"כ
בבלי יב: • פ"א ה"ו [ז].
עשה (יום הכיפורים מכפר) - אף על פי שלא עשה תשובה, לא תעשה - רבי שמואל בשם רבי זירא: והוא שעשה תשובה.
בבלי סובר שאין חילוק בין עשה ללא תעשה (לגבי יו"כ כשלא עשה תשובה): לרבי על שניהם הוא מכפר, ולחכמים על שניהם אינו מכפר.

האומר אין עולה מכפרת ואין יו"כ מכפר
 פ"א ה"ו [ז].
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

עולה מכפרת על הרהור
 פ"א ה"ו [ז].
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם לרבי יו"כ מכפר בלא תשובה
 בבלי יג. • פ"א ה"ו [ז].
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם ביומא פ"ח ה"ז [מב.], ועיין מה שכתבנו שם.

גירסא הפוכה במחלוקת האם הווידוי מעכב בשעיר המשתלח
 פ"א ה"ז [ח].
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ו ה"ב [לג.], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – ידיעות הטומאה

מחלוקת בנזיר שנטמא בטומאת התהום
 פ"ב ד"א [ט].
 נזיר שניטמא בטומאת קבר התהום - ריש לקיש אמר: אין הנזיר מגלח, ורבי יוחנן אמר: הנזיר מגלח.

בבבלי לא הובאה מחלוקת זו. בנזיר סג: במשנה דן רק במקרה שאחרי שגילח תגלחת טהרה (בסוף הנזירות) נודע לו שנטמא קודם לכן בטומאת התהום (אך בירושלמי כאן מדובר שנודע לו בתוך הנזירות שנטמא). ומראה הפנים כאן כתב שאפשר שדברי ריש לקיש כאן הם כדעת רב המנונא בנזיר סד; אך לגבי דעת רבי יוחנן פשוט שלא הובאה בבבלי.

טבילה לא מטהרת אם לא ידע שנטמא במת
 פ"ב ד"א [ט].
 ירד לטבול מטומאה חמורה (כגון מת) ונסמכה לו טומאה קלה (כגון נבילה ושרץ) - עלתה לו טומאה קלה (אע"פ שלא ידע שנטמא בה), ליידיא מילה (לאיזה עניין)? שאם טבל ונכנס למקדש פטור. ירד לטבול מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה חמורה - לא עלתה לו טומאה חמורה, ליידיא מילה? שאם טבל ונכנס למקדש חייב (שהטבילה לא טיהרה אותו מהטומאה החמורה כיוון שלא ידע שנטמא בה ולא התכוון להיטהר ממנה בטבילתו). הא מטומאה חמורה ונסמכה לו טומאה חמורה - לא (קרוב העדה לפני משה: הטבילה לא הועילה לו). הא מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה קלה - לא (קרוב העדה: הטבילה לא הועילה לו. פני משה: במקרה זה הטבילה כן הועילה לו).

בבבלי לא הובא שהטבילה תלויה האם הטובל ידע שנטמא, ובפשטות בכל המקרים הללו הטבילה כן תועיל לו. וכן הקשה מראה הפנים שאין שום סברא לחלק בזה בין טומאה חמורה לקלה (ולכן כתב שנראה לפרש את הסוגיא באופן אחר, אך בפני משה ובקרוב העדה פירשו את הסוגיא כמשמעה, וכדלעיל).

צירוף העלם טומאה והעלם מקדש
 פ"ב ד"א [י].
 רבי יסי בעי: אכל חצי זית בידיעת קודש והעלם טומאה וכחצי זית בידיעת טומאה והעלם קודש - העלימות מהו שיצטרפו? (האם יתחייב קרבן כמו בכזית שלם? ונשאר בספק).
בבבלי לא הובא ספק זה לגבי טומאת מקדש, אך בשבת עא. הסתפק בספק דומה לגבי שבת - האם מצטרפים חצי גרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות וחצי גרוגרת בזדון

שבת ושגגת מלאכות, והסיק שמצטרפים. ומראה הפנים ושיירי קרבן כאן הביאו את הסוגיא בשבת.

מקורות לדיני הוספה על העיר והעזרות
בבלי טו: • פ"ב ה"ב [יז:]
הירושלמי כאן הובא (ביתר אריכות) גם בסנהדרין פ"א ה"ג [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם מותר להתרפא בדברי תורה
בבלי טו:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"י ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

ביאה במקצת – לא שמה ביאה
בבלי יז: • פ"ב ה"ג [יז:]
מיטמא (בפנים) [בחוך] (כך הגיהו פני משה וקרובן העדה) עד שיכניס ראשו ורובו (למקדש, אך ביאה במקצת לא שמה ביאה).
בבבלי כאן כתב שלגבי בית המנוגע אפילו אם נכנס כולו חוץ מחוטמו - אינה נחשבת ביאה, וטהור. ובזבחים לב: נחלקו אמוראים האם ביאה במקצת שמה ביאה בטמא שנכנס למקדש (כמו המקרה בסוגייתנו כאן. ותוס' כאן ד"ה אפילו) דנו בחילוק בין בית המנוגע לטומאת מקדש).

שיעור השתחוואה
בבלי טז: • פ"ב ה"ג [יא.]
שיעור השתחויה (כדי הילוך) עשר אמות וכו', רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: עד כדי שאילת שלום בין אדם לחבירו, אבא בר הונא בשם רבי יוחנן: עד כדי שאילת שלום מתלמיד לרב - שלום עליך רבי.
בבבלי השיעור הוא כקריאת הפסוק "וכל בני ישראל וגו'" ונחלקו אם הוא מתחילתו או מאמצעיתו.

נזר בבית הקברות – חילוק בין טומאה ליין ותגלחת
בבלי יז:
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"ה [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת כמה לוקה נזיר ששהה בבית הקברות
בבלי יז:
הירושלמי דן בזה בנזיר פ"ג ה"ה [יד:], ועיין מה שכתבנו שם.

משמש עם הטהורה ונטמאת
בבלי יז:–יח:
הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ב ה"ה [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ג – שבועות שתיים

איסר הוא שבועה, והאם הוא ודאי או ספק
בבלי כ:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"א [א:], ועיין מה שכתבנו שם.

כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחר
בבלי כ:
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כא.

החילוק בין שבועת שווא לשקר

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כב: • פ"ג ה"ב [יב:]

מקורות נוספים ששתייה בכלל אכילה

הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"ח ה"ג [מ:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כב: • פ"ג ה"ג [יג:]

נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים ואכלה

שבועה שלא אוכל פת וכרכה בעלי קנים ועלי גפנים ואכל - אינו חייב אלא אחת, שבועה שלא אוכל פת וחרצנין וזגין וכרכה בחרצנין וזגין - חייב על כל אחת ואחת (הפני משה פירש שברישא החידוש שחייב על הפת אע"פ שכרכה, ובסיפא חייב על כולם כי נשבע גם על החרצנים והזגים. והמשנה למלך (מאכלות אסורות פ"ד ה"ב) גרס שגם ברישא נשבע גם על עלי הקנים והגפנים, וברישא חייב אחת על העלים ופטור על הפת משום שלא נגעה בגרונו, ובסיפא חייב גם על הפת משום שהחרצנים והזגים אינם ראויים לאכילה ולכן אינם חוצצים).

בבבלי לא הובא, ורק לגבי מצה ומרור כתב בפסחים קטו: שאם כרכן בסיב ובלען לא יצא.

פ"ג ה"ד [יד:]

האם חלב בכלל בשר

באומר שבועה שלא אוכל בשר כל ימות השנה וכו' (ואם יאכל חלב יעבור על השבועה). **בבבלי** לא הובא. נחלקו הראשונים האם חלב בכלל בשר, ושיירי קרבן הוכיח מהירושלמי הזה שחלב בכלל בשר, וכן הוכיח שהבבלי לכאורה חולק על זה (והביא גם את מחלוקת הראשונים בזה).

פ"ג ה"ד [יד:]

אין חילוק מלאכות ביום הכיפורים

שאין אבות מלאכות ביום הכיפורים. אילו מי שעשה כולם בהעלם אחד כלום חייב, אלא אחת על כולן (משום שאין בו חילוק מלאכות). אילו מי שעשה כל אחת בפני עצמה (בהעלמות נפרדות) שמא אינו חייב על כל אחת ואחת? (בתמיה, שבזה פשוט שחייב על כל אחת ואחת).

בבבלי לא הובא שאין חילוק מלאכות ביום הכיפורים.

בבלי כב: • פ"ג ה"ד [יד:]

שבועה שלא אוכל מצה

שבועה שלא אוכל מצה (כל השנה) - אסור לוכל (לאכול) מצה בלילי הפסח, שלא אוכל מצה בלילי הפסח - לוקה ואוכל מצה.

בבבלי לא הובא. והרמב"ם (שבועות פ"ה ה"ח) והשו"ע (אר"ח סי' תפה סעיף א) פסקו כירושלמי.

בבלי כה: • פ"ג ה"ה [טו:]

פשוט שחייב על שבועה גם אם ליתא בלהבא

רבי בא (אבא) בשם שמואל: שבועה שנתן פלוני ופלוני מנה ונמצא שלא נתן - מאחר שאין בידו לבא (להבא) אין בידו לשעבר (כיוון שאי אפשר להישבע לעתיד שפלוני יתן לפלוני מנה, שהרי אין הדבר בידו של הנשבע, אין בזה גם שבועה על העבר).

בבבלי גם כן הובאה דעת שמואל, אך הביא גם שרב חולק על כך וסובר שיש בזה שבועה לעבר, וחייב.

קטן פטור מאיסור שבועה

בבלי כו. • פ"ג ה"ה [טז]:

לכל אשר יבטא - פרט לקטן, האדם בשבועה - פרט לאנוס, ונעלם ממנו - פרט למזיד.
בבבלי הביא רק את המיעוטים לאנוס ולמזיד, ולא הזכיר מיעוט לקטן. ומראה הפנים
דן מדוע הירושלמי היה צריך לזה מיעוט, והרי קטן ממילא פטור מכל המצוות.

גירסא הפוכה במחלוקת בהתראת ספק

בבלי כא. • פ"ג ה"ז [טז]:

שבועה שאוכל ככר זה היום ועבר היום ואכלה (אכלה רק לאחר שעבר היום ולא באותו היום) -
רבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין פטור, לא טעמא דאהן (טעמם שונה): טעמא דרבי
יוחנן משם שאינו ראוי לקבל התרייה (שהתראת ספק לא שמה התראה), טעמא דריש לקיש
משום שהוא בלא תעשה שאין בו מעשה (אך התראת ספק שמה התראה).

בבבלי הדעות הפוכות: רבי יוחנן סובר שהתראת ספק שמה התראה וריש לקיש סובר
שלא שמה התראה. ובבבלי ג: הקשה סתירה בדברי רבי יוחנן, שיש מקום שרבי יוחנן
סובר שלא שאין בו מעשה כן לוקים עליו, ולגירסת הירושלמי אין סתירה כלל³ (אמנם
בירושלמי יבמות פ"א ה"ז [סה.] הגירסא כמו בבבלי: רבי יוחנן אמר מקבלין התרייה על הספק, רבי
שמעון בן לקיש אמר אין מקבלין התרייה על הספק. ועיין מה שכתבנו שם).

התראת ספק בספק שיתברר למפרע

בבלי כא.

הירושלמי דן בזה ביבמות פ"א ה"ז [סה.], ועיין מה שכתבנו שם.

שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו', חיפה

פ"ג ה"ז [טז]:

אבימי אחוי (אחיו) דחיפה אמר: שמשית (למדתי) בנדרין, שמשית בשבועות. בעי חיפה
מיבדקינה (לבדוק): היו לפניו חמש ככרין ואמר שבועה שאוכל ככר זו, וחזר ואמר
שתים אילו, וחזר ואמר שלשה אילו וכו' ואכל את הראשונה? אמר ליה: חייב על כל
אחת ואחת. אמר ליה: אינו חייב אלא אחת וכו'. חזר חיפה ובדקיה: היו לפניו חמש
ככרות ואמר שבועה שאוכל חמש ככרים אילו, וחזר ואמר ארבע, וחזר ואמר שלש וכו'
ואכל כולם? אמר ליה: אינו חייב אלא אחת. אמר ליה: חייב על כל אחת ואחת וכו'.
אמר רבי יוסי: מסתברא כאחוי דחיפא (אבימי) באחרייתא (במחלוקת השנייה) וכחיפה
בקדמייתא (הראשונה).

בבבלי הדעות הפוכות: אבימי הוא ששאל את שתי השאלות הללו ועיפא (בירושלמי
בכל המקומות שמו חיפה או חיפא) הוא שענה⁴. כמו כן בבבלי לא הובא שבשאלה השנייה
מסתבר כדעת העונה. ובפשטות דעת הבבלי שבשתיהן מסתבר כדעת השואל, וכן
משמע מלשון הבבלי "אישתבשת". וכן הרמב"ם (שבועות פ"ד ה"ג) פסק בשתי השאלות
כדעת השואל.

נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת אחת

פ"ג ה"ח [יז].

הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"ב [ט.], ועיין מה שכתבנו שם.

³ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף ע.

⁴ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי
והבבלי" סעיף ע.

מעשים על נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים
הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין מרובע בבריות
הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

כמה וכמה פסוקים שנאמרו בדיבור אחד
הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"ג ה"ב [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

האם שבועה חלה על שבועה לעבר ולעתיד
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

מוטב לעבור על שבועת שווא ולא על שבועת ביטוי
שבועה שאוכל ככר זו, שבועה שלא אוכלנה - הראשונה שבועת ביטוי והשנייה שבועת שווא, כיצד עושין לו? אומרים לו שיאכל, מוטב לעבור על שבועת שווא ולא על שבועת ביטוי. שבועה שלא אוכל ככר זו, שבועה שאוכלנה - ראשונה שבועת ביטוי והשנייה שבועת שווא, כיצד עושין לו? אומרים לו שלא יאכל, מוטב לעבור על שבועת שווא לחוד ולא על שבועת שווא וביטוי.
בבבלי לא הובא. והשו"ע (י"ד סי' רלח סעיף טז) פסק כירושלמי הזה.

שבועות שאוכל כיכר זו ושלא אוכלנה
שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום ואכלה - רבי יוחנן אמר קיים את הראשונה וביטל לשנייה, ריש לקיש אמר ביטל לראשונה ולא קיים לשנייה. שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שאוכלנה היום ואכלה - רבי יוחנן אמר ביטל את הראשונה וקיים לשנייה, ריש לקיש אמר ביטל את הראשונה והשנייה אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת. שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שאוכלנה היום ואכלה - רבי יוחנן אמר קיים את שתיהן, וריש לקיש אמר קיים לראשונה ושנייה אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת. שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום ואכלה - על דעתיה דרבי יוחנן חייב שתים, על דעתיה דריש לקיש אינו חייב אלא אחת, אוף (אף) רבי שמעון בן לקיש מודה שאינו אלא כמזרז עצמו מן האיסורין.
בבבלי לא הובא.

גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות
הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

לאו שאין בו מעשה
כל לא תעשה שיש בו מעשה לוקה, ושאין בו מעשה אינו לוקה חוץ מן המימר והנשבע ומקלל את חברו בשם.
בבבלי תמורה ג. גם כן הובא, והוסיף שיש דעה שגם המקדים תרומה לביכורים לוקה.

אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי כט.

פרק ד – שבועת העדות

יושב כשר לעדות

בבלי ל.

הירושלמי דן בזה בגיטין פ"ז ה"א [מ.], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה פסולה לדון

פ"ד ה"א [יט.]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ג ה"ט [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

מקור אחר שאין אשה מעידה

בבלי ל. • פ"ד ה"א [יט.]

מעתה אין האשה מעידה (- מנלן?), רבי יוסי בי רבי בון רבי הונא בשם רבי יוסי: נאמר כאן שני (בפרשת אלדד ומידד) ונאמר להלן על פי שנים עדים - מה להלן על פי שנים עדים (ולא נשים) אף כאן על פי שנים עדים.

בבבלי לומד בפשטות מ"אנשים" שממעט נשים. והוסיף החתם סופר כאן (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) שגם לירושלמי "איש" ממעט אשה, אך "אנשים" לא ממעט נשים, שכל התורה בלשון זכר נאמרה.

פסול קורבה בדיונים

פ"ד ה"א [יט.]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ג ה"ט [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

השואל הלכות ואגדות צריך לעמוד

בבלי ל.

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"י ה"ח [לה.], ועיין מה שכתבנו שם.

הלכות שנלמדות מ"מדבר שקר תרחק" – אינן בירושלמי בבלי ל:–לא. • פ"ד ה"א [יט.]

(אם אחד מבעלי הדין לבוש כאדם חשוב וחבירו כאדם שפל) אומר לו לבוש כשלוש (שניכם בבגדים שפלים) או הלבשהו כשאתה לובש (שניכם בבגדים חשובים).

בבבלי לומד מהפסוק "מדבר שקר תרחק" דרשות רבות בענייני דין, תלמיד, תובע ונתבע. ובירושלמי לא הובאו. וכן את דין זה שבעלי הדין צריכים ללבוש בגדים דומים בחשיבותם דורש מהפסוק הנ"ל, והירושלמי לא הביא לכך פסוק אלא לומד זאת מסברא.

מתי צריכים הנידונים לעמוד

בבלי ל: • פ"ד ה"א [יט.]

אף הנידונים עומדין בשעה שמקבלין עדותן (ובסנהדרין פ"ג ה"ט [יח.] הגירסא: שמקבלין דינן).

בבבלי הלשון: בשעת גמר דין בעלי דינין בעמידה.

כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר

בבלי ל:

הירושלמי דן בזה בהוריות פ"ג ה"ד [יח.]

ישב לפני הדיין וראה זכות לעני – לא ישתוק

בבלי לא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"א ה"א [ב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שיעור כדי דיבור

בבלי לב.

הירושלמי דן בזה במועד קטן פ"ג ה"ז [יח:], ועיין מה שכתבנו שם.

גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות בבלי לד. • פ"ד ה"ב [יט:]
נפש נפש (גזירה שווה בין שבועת העדות לשבועת הפיקדון) - מה להלן מפי עצמו אף כאן מפי עצמו, מה כאן מפי אחרים אף להלן מפי אחרים.
בבבלי (כאן ובעוד מקומות) הגזירה שווה היא "תחטא תחטא", ובירושלמי בכמה מקומות היא "נפש נפש".

לא יפריש קרבנות לפני שנדר נזירות פ"ד ה"ג [כ:]
הירושלמי כאן הובא גם בנזיר פ"ב ה"ט [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

עד שכפר – דינו כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה פ"ד ה"ג [כ:]
היו עשרה (עדים בכת אחת וכפרו בזה אחר זה, שנשבעו שאינם יודעים את העדות, ובאמת הם כן יודעים) - אית תניי תני הראשון חייב וכולן פטורין, אית תניי תני האחרון פטור וכולן חייבין. מאן דמר (דאמר) ראשון חייב וכולן פטורין - כמאן דאמר (ע"פ הגהת פני משה וקרוב העדה): עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, ומאן דמר אחרון פטור וכולן חייבין כמאן דמר תתקיים עדות בשאר (שמחלוקת רבי יוסי וחכמים בנמצא אחד מהם קרוב או פסול, האם עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, היא גם כאשר אחד מהכת כפר).
בבבלי לא הביא שיש בעד שכפר דין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

הלשון "אויים" – או ברבים בבלי לג: • פ"ד ה"ד [כא:]
נאמר כאן אויים ("או" ברבים) ונאמר אויים בפקדון וכו'.
בבבלי הלשון "אואין".

ברי ושמא – ברי עדיף לכו"ע פ"ד ה"ה [כא:]
הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בבבא קמא פ"י ה"ז [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

המגילה נגנזת תחת ציר ההיכל, מחיקת כתבי הקודש בבלי לה.
הירושלמי דן בזה בסוטה פ"ג ה"ג [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אלו שמות ה' קודש ואלו חול בבלי לה:
הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"ט [יג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אין אומרים מיגו בממוץ פ"ד ה"ה [כא:]
הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון) גם בשבועות פ"ו ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

האומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו פ"ד ה"ז [כב:]
הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"ד ה"ב [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שאם עמד בביהכ"נ והשביעם – פטורים בבלי לו. • פ"ד ה"ז-ה"ח [כב:]
עמד בבית הכנסת ואמר משביע אני עליכם אם יודעין אתם לי עדות שתבואו ותעידוני הרי אילו פטורין וכו'. למה? משום שאינו יודע בהן (מי הם העדים) או משום שאין מתכוין להן (אלא לכולם יחד)? מה נפק מביניהון - משכן שנים שנים (והשביע כל זוג בנפרד), אין תימר (אם תאמר) משום שאינו יודע בהן - יודע בהן? (בתמיהה, שהרי אינו יודע מי הם), הוי

לית טעמא דלא משום שאין מתכוין להן (לטעם שאינו מתכוין להם גם כן לא מתכוין להם) וכו'. הוי לית טעמא אלא משום שאין מתכוין להן.
בבלי לא הובא.

מחלוקת אם הנשבע לשקר לוקה
מהו ללקות (על שבועת שקר)? חברי'א אמרי: אין לוקה. אמר לון (להם) רבי יוסי: למה - שהוא לא תעשה שאין בו מעשה? והרי הממיר והנשבע לשקר לאו שאין בו מעשה הוא (וכן לוקה).
בבלי תמורה ג. פשוט שלוקה.

רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן
הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"ד [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

אלה בלי שבועה ושבועה בלי אלה
בבלי לו. • פ"ד ה"י [כב:]
אין לי אלא אלה שיש עמה שבועה, מניין שאין עמה שבועה כשיש עמה שבועה? תלמוד לומר ושמעה אלה ושמעה קול. לעשות שאין עמה אלה כשיש עמה אלה, הא אלה בלא שבועה - לא (מנלן שמרבה אלה בלא שבועה, אולי ירבה שבועה בלא אלה)! רבי יוסי בשם רבי יוחנן: לא שנייא, היא אלה בלא שבועה היא כשבועה בלא אלה (שתיהן מועילות).
בבלי גירסת רש"י והרש"ל היא: לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה. אך בסוגריים עגולים יש גירסא שמוסיפה גם: לעשות אלה שאין עמה שבועה כאלה שיש עמה שבועה.

פרק ה – שבועת הפיקדון

גזירה שווה "נפש נפש" משבועת הפיקדון לשבועת העדות
פ"ה ה"א [כג:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבועות פ"ד ה"ב [יט:], ועיין מה שכתבנו שם.

נשבע לשקר לאחר מהשותפין
בבלי לו. • פ"ה ה"א [כג:]
בשבועה - פרט למכחש באחד השותפין (שפטור מקרבן).
בבלי הלשון: לאחד מן האחין או לאחד מן השותפין.

טעם החילוק בין שבועה נגד עדים לשבועה נגד שטר
בבלי לו. • פ"ה ה"א [כג:]
רבי לא (אילעא) ורבי יוחנן וריש לקיש תריהון אמרין: לית כאן עדים (הכופר בממון ונשבע לשקר חייב על השבועה אפילו אם יש נגדו עדים) וכו' משום שמצויין לשכח עדותו (וע"י שבועתו היה נפטר מהממון אם העדים היו שוכחים את עדותם. אך הכופר בממון ויש נגדו שטר - פטור, שממילא היה חייב משום השטר).
בבלי טעם החילוק בין שטר לעדים הוא שבשטר יש שיעבוד קרקעות, ואין מביאים קרבן על שיעבוד קרקעות.

דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה ומינה בבלי לא. • פ"ה ה"ב [כד].
 רבי מאיר דריש גזירה שוה במקום שבאתה וכו' (דון מינה ומינה) ורבנן דרשי גזירה שוה
 כאמור בה וכו' (דון מינה ואוקי באתרא).
בבבלי הלשון: דון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרא⁵.

חיטין וחיטין – האם הן שתי שבועות בבלי לח. • פ"ה ה"ג [כה].
 רבי ירמיה בעי: אמר שבועה חיטין וחיטין אין לך בידי מהו (האם היא שבועה אחת או
 שתיים)? נישמענה מן הדא: לא (חיטין) ממקום פלוני ולא (חיטין) ממקום פלוני - חייב.
 אמר רבי יוסי: מקומות הרבה עשו אותן כמינין הרבה (ולכן הן שתי שבועות), אילו מר
 (אמר) לא מאותו המקום ולא מאותו המקום יאות (אז היתה ראיה טובה לבעיה).
בבבלי לא הובא מקרה של חיטין וחיטין.

כללים ופרטים בשבועה בבלי לח. • פ"ה ה"ד [כו].
 דברי רבי יודן נכללין בקרבן אחד ונפרטין בשלשה קרבנות (גם לרבי יהודה לפעמים הם כלל
 ולפעמים הם פרט), היך עבידא (כיצד)? פרוטה חיטין ופרוטה שעורין ופרוטה כוסמין -
 נכללין בקרבן אחד. נפרטין לשלשה קרבנות - פרוטה שליש (שליש פרוטה) חיטין, פרוטה
 שליש שעורין, פרוטה שליש כוסמין.
בבבלי גם כן האריך בדיני כללים ופרטים בשבועה ובדעות התנאים בזה, בכמה
 שינויים, ולא הביא מקרה של שליש פרוטה חיטין ושליש פרוטה שעורין ושליש פרוטה
 כוסמין.

מדמה כללים ופרטים בשבועות לחתימת הגט בבלי לח. • פ"ה ה"ד [כו].
 אפילו כן נכללין ונפרטין, דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: ושואל אני בשלום פלוני (כתב
 כך בסוף הגט קודם החתימה) - חזקה לכל חתם, שואל אני בשלום פלוני - לא חתם אלא
 בשאילת שלום.
בבבלי הובא דין "ושואל" בחתימת הגט בבבא בתרא קעו, אך לא דימה זאת לדיני
 שבועות⁶.

מקור לכך שהנשבע לשקר על כפל וכו' חייב בבלי לח: • פ"ה ה"ה [כז].
 אין לי אלא דברים שאינו משלם עליהן את הקרן (שאם נשבע לשקר עליהם - חייב), מניין
 תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה האונס והמפתה והמוציא שם רע (שגם בהם חייב
 משום הקרן שבהם)? תלמוד לומר מכל אשר ישבע עליו לשקר.
בבבלי לא הביא לזה פסוק.

האם כל השלושים של עבר הם קנס פ"ה ה"ו [כז]:
 הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"י [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

⁵ דרך הירושלמי להאריך יותר בביאור מושגים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עז.
⁶ דרך הירושלמי לדמות סוגיות בנושאים שונים יותר מהבבלי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי"
 סעיף סד.

לדעה שכופר הוא כפרה, האם הוא קנס
פ"ה ד"ו [כז:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"י [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים
פ"ה ד"ו [כז:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"י [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ו – שבועת הדיינין

טעמם של ב"ה וב"ש בקידושי כסף, שיעור טענה
בבלי לח: • פ"ו ד"א [כח:]
הירושלמי כאן הובא גם בקידושין פ"א ה"א [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

בי"ד לא דנים על פחות משווה פרוטה
פ"ו ד"א [כח:]
אם ללמד שאין בית דין נזקקין לפחות משווה פרוטה, כבר כתיב לאשמה בה פרט לפחות מפרוטה.
בבבלי בבא מציעא נה. דן אם נזקקים לפחות משווה פרוטה ומתי, ולא הביא מקורות לזה מפסוקים.

עד אחד לא מחייב שבועה על קנס
פ"ו ד"א [כח:]
כל ששנים מחייבין אותו ממון - עד אחד זוקקו לשבועה וכו'. והרי שנים מחייבין אותו קנס (ועד אחד לא מחייב שבועה על זה. ומתרץ).
בבבלי לא הובאה קושיא זו. תוס' בבא קמא (מא: ד"ה מודה) כתבו שעד אחד כן מחייב שבועה על קנס, והרשב"א שם (ד"ה אלא, וכן בשיטה מקובצת שם) כתב שמסתבר שאינו מחייב שבועה. וציון ירושלים (כאן) הקשה עליהם שלא הביאו את הירושלמי כאן. ובהערות על הרשב"א שם דן בזה.

אין אומרים מיגו בממון
פ"ו ד"א [כט:]
אין אומר בממון מאחר (מיגו), מאחר דיכיל למימר ליה לא הלויטני ויכיל מימר ליה הלויטני ונתתי לך חציים (פני משה: לא אומרים את מיגו זה משום שהוא מיגו דהעזה. פני משה ומראה הפנים לקמן (פ"ז ה"א [לד:]): הירושלמי שם (שנקט באותה הלשון) הוא בלשון תימה, וכי אין אומרים מיגו בממון. יפה עיניי (בבא בתרא מה:): דברי הירושלמי הם רק במיגו דהעזה ובמיגו להוציא. אור שמח (חובל ומזיק פ"ז ה"ג): לירושלמי לא אומרים מיגו בממון כלל, ואפילו להחזיק ממון).
בבבלי במקומות רבים פשוט שאומרים מיגו בממון, וכן לגבי מיגו דהעזה, אע"פ שלא אומרים אותו לפטור משבועה, אומרים אותו לפטור מממון (דן בזה קובץ שיעורים בבא בתרא אות כז).

חזקת שלוש שנים מחמת שטר, והשטר פסול
פ"ו ד"ב [כט:]
המחזיק (חזקת שלוש שנים בקרקע) מחמת אונו (שטען שיש לו שטר מכירה) ונמצאת (השטר) פסולה - אינה חזקה. רבי ירמיה אמר: במחלוקת (מחלוקת תנאים האם היא חזקה), רבי שמואל אמר רבי זירא רבי יעקב בר אחא בשם רבי אבינא: דברי הכל היא (שאינה חזקה).
בבבלי לא הובא.

האם נחלקו גם בטענו חייטים והודה לו בשעורים פ"ו ה"ד [ל.]
הירושלמי כאן הובא (באריכות יותר ובשינוי גירסא) גם בכתובות פ"ג ה"ד [ע.], ועיין מה שכתבנו שם.

נשבע שבועה אחת על כל הטענות פ"ו ה"ד [ל.]
חד בר נש אזל בעי מידון קמי (לדון לפני) רב, דהוה מטען לחבריה (תובע מחבירו) חייטין שעורין וכוסמין. אמר ליה רב (לנתבע): המתן עד דיגלגל עלך כל דבעי (שיתבע את כל טענותיו) ובסופא תישתבע על כולן (שבועה אחת).
בבבלי לא הובא. והרמב"ם (טוען ונטען פ"א ה"ד) והשו"ע (ח"מ סי' פז סעיף כד) פסקו כירושלמי.

למה לא שואלים את התובע מה כוונתו פ"ו ה"ד [ל:]
הירושלמי כאן הובא גם בכתובות פ"ג ה"ד [ע:], ועיין מה שכתבנו שם.

הסברא שמודה במקצת נשבע – אינה בירושלמי בבלי מב: • פ"ו ה"ה [לא.]
אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן וכו'.
בבבלי הביא כאן (ובעוד מקומות) את הסברא שמפני מה אמרה תורה מודה במקצת ישבע, חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ורצה להודות לו וכו'. ובירושלמי סברא זו לא הובאה כלל.

רק הטוען שקר עובר על איסור שבועה בבלי לט: • פ"ו ה"ה [לא.]
(שבועת ה' תהיה) בין שניהם - אינה זזה מבין שניהן לעולם: אם המשביע משביע לשקר - סוף לצאת (העונש) עליו, אם הנשבע נשבע לשקר - סוף לצאת עליו. מאי טעמא? הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר וגו'.
בבבלי דורש שגם המשביע וגם הנשבע עוברים באיסור ונקראים רשעים, ומשמע שתמיד שניהם עוברים, גם מי שטענתו אמת.

מלאכי חבלה אין להם ברכיים פ"ו ה"ה [לא.]
מלאכי חבלה אין להן קפיצין (ברכיים), ומה טעמא? משוט בארץ ומהתהלך בה (הלך ולא היה יכול לשבת, משום שאין להם ברכיים. וכן כתב הירושלמי ברכות פ"א ה"א [ד.] שלמלאכים אין ברכיים, ועיין מה שכתבנו שם).
בבבלי לא הובא.

מחלוקת בחומרת שבועה על אמת בבלי לט: • פ"ו ה"ה [לא.]
דברים שאין האש שורפן שבועת שוא מכלתן. רבי יונה אמר: על שקר, רבי יוסי אומר: אף על האמת.
בבבלי פשוט שהוא רק לגבי שבועת שווא.

אין תנאי בשבועות, משביעים אותו על דעתנו בבלי לט.
הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ג ה"א [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

נשבע לשקר על דברים שאין נשבעים עליהם
 עבר ונשבע (לשקר על דברים שאין נשבעים עליהם, כגון עבדים שטרות קרקעות והקדשות) - רבי יוחנן אמר: מביא קרבן על השבועה, רבי לעזר אומר: אינו מביא.
בבלי לא הובאה מחלוקת זו.

דינא דגרמי הוא קנס, שורף שטרותיו של חבירו
 המקרע שטרות חבירו חוץ מדעתו (שלא בהסכמתו), רבי חנניה ורבי מנא, חד אמר חייב וחד אמר פטור. מאן דאמר חייב - משום קנס, ומאן דאמר פטור - כסותם פי עיד חבירו (שהוא כסותם את פה העד שלא יעיד שחייב לחבירו, שפטור כדין גרמא).
בבלי בבא קמא צח. דן בזה והסיק שהוא תלוי במחלוקת האם דינא דגרמי. והיפה עיניים (בבא קמא לג:) הוכיח מלשון הירושלמי כאן "חייב משום קנס" שדינא דגרמי הוא קנס, וכן סובר הריצב"א בתוס' (בבא בתרא כב: ד"ה זאת) שגרמי הוא קנס, וכתב שכך מוכח בירושלמי. והרמב"ן (קונטרס דינא דגרמי) כתב שאפשר שהירושלמי לא דן דינא דגרמי כלל⁷ ומחייב רק משום קנס⁸, וכן כתב הש"ך (חור"מ סי' כה סוף ס"ק טו) בדעת הירושלמי שהוא רק קנס.

פרק ז – כל הנשבעין

רבי מאיר סובר שמכלל לאו אתה שומע הן
 הירושלמי כאן הובא גם בנדרים פ"א ה"ד [ד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גם שומר חנם וגם שומר שכר מתנים להיות כשואל
 מתנה שומר חנם ושומר שכר להיות כשואל.
בבלי בבא מציעא צד. הגירסא: מתנה שומר שכר להיות כשואל, ותוס' (בבא מציעא נח. ד"ה אמר) גרס מתנה שומר חנם להיות כשואל. וכן בירושלמי בבא מציעא (פ"ה ה"ג [כא.], ושם ה"ה [כב.]) הגירסא היא רק "שומר חנם". ולירושלמי כאן שניהם מתנים, אמנם ציון ירושלים (כאן) כתב שהמילים "שומר שכר" הן טעות סופר, ואם כן רק שומר חנם מתנה. דנו בכל זה מסורת הש"ס וגליון הש"ס על הבבלי בבא מציעא (צד.).

שבועת שכיר כאשר בעל הבית או השכיר מתו
 פשיטא, מת בעל הבית - השכיר נשבע ליורשיו. ואפילו מת השכיר - יורשיו נשבעין ליורשי בעל הבית, כלום תיקנו אלא בשכיר (משום כדי חייו), שמא ביורשיו? (בתמיה, שבהם לא שייך הטעם של כדי חייו, ולכן אינם נשבעים).
בבלי לא הובא.

⁷ בבבלי מוזכרים מושגי גרמא, והירושלמי לא משתמש בהם. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עח.

⁸ בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף כח.

אין אומרים מיגו בממוץ
הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון) גם בשבועות פ"ו ה"א [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

מתי שכיר שעבר זמנו לא נשבע ונוטל
הירושלמי דן בזה בבבא מציעא פ"ט ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

גלגול שבועה מדאורייתא לדרבנן ולהיפך
בבלי מה: • פ"ז ה"א [לד:]:
מגלגלין שבועת תורה על שבועת תורה, שבועת תקנה (דרבנן) על שבועת תקנה, שבועת תורה על שבועת תקנה, שבועת תקנה על שבועת תורה.
בבבלי הסיק שמגלגלים משבועה דרבנן, אך לא דן בגלגול מדאורייתא לדרבנן.

ניזק נשבע ונוטל גם כשלא ראו את ההיזק
פ"ז ה"ב [לד:]:
ראוהו זורק צרורות (לתוך בית חברו) ונמצאו שם כלים שבורין - נוטל (הניזק) בלא שבועה (שהרי ודאי שמחמת זריקתו נשברו הכלים).
בבבלי לא הובא.

טען שהפקיד חפצים יקרים, שינוי פסק באמצע המעשה
פ"ז ה"ב [לד:]:
הירושלמי כאן הובא גם (עם תוספת) בבבא קמא פ"ו ה"ז [כט:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא משביעים את הנושא ונותן בחשבון
בבלי מה: • פ"ז ה"ח [לט:]:
ואילו נשבעין שלא בטענה: השותפין והאריסין והאפיטרופין והאשה הנושאה ונותנת בתוך הבית - אמר רבי יוסי: הדא אמרה בנושא ונותן שלא בחשבון, אבל בחשבון לא בדא (בזה א"א להשביעם, כי מסתמא דקדקו בחשבון).
בבבלי לא הובא.

שביעית משמטת רק הלוואות
בבלי מט. • פ"ז ה"ח [לט:]:
דברים שהן משה ידו (הלוואה) - שביעית משמטתו ומשמטת שבועתו, ושאין משה ידו (שומרים ושותפין) - אין שביעית משמטתו לא אותו ולא שבועתו. כל ששביעית משמטתו משמטת שבועתו, וכל שאין שביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו.
בבבלי לא הובא.

פרק ח – ארבעה שומריין

דיני שומרים באריכות
בבלי מט: • פ"ח ה"א-ה"ד [לט:–מד:]:
ארבעה שומריין הן.
בבבלי מקצר מאוד בדיני שומרים כאן, ומאריך בהם בבבא מציעא פרק ג ופרק ח.

שומרים חייבים רק כשעשו קניין
פ"ח ה"א [לט:]:
ארבעה שומריין הן ואין חייבין אלא דרך קניין.
בבבלי בבא קמא עט. הלשון היא: כדרך שתיקנו משיכה בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומרים, ובירושלמי לא הדגיש שהוא דווקא קניין משיכה.

השומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו

פ"ח ה"א [מ:]

וגונב מבית האיש - לא מראש גגו (הדין ששומר חינום ששילם ולא נשבע ונמצא הגנב משלם כפל לשומר, הוא רק כשגנב מבית השומר, אך אם גנב מגגו - הבעלים לא הקנה לשומר כפל, שכיוון שלא הכניס את הפיקדון לביתו עדיין לא קנאו לעניין קניית הכפל). אמר רבי לעזר: הדא דתימר (זה נאמר) בגג שאינו מבוצר (שאינו סתום), אבל בגג מבוצר כבית הוא. **בבבלי** לא הובא.

לא משביעים את השומר כשאין לגנב מה לשלם

פ"ח ה"א [מ:]

הרי שנמצא הגנב ואין לו לשלם, מהו שיאמר לו (המפקיד לשומר) בוא והשבע לי שלא נתת עיניך בה לגזלה (שאלם השומר נתן עיניו בפיקדון - הפיקדון נחשב ברשותו והוא חייב)? נישמעינה מהדא ואם לא ימצא הגנב - הא אם נמצא פטור (השומר, ואפילו אם אין לגנב מה לשלם). **בבבלי** לא הובא, אך בפשטות לא יכול להשביעו.

לסטים מזויין הוא גזלן

פ"ח ה"א [מ:]

רבי יודן בעי: טענו טענת גנב של אונסין? אמר לו: בא ליסטים מזויין ונטלה מהו שישלם תשלומי כפל של אונסין? אמר רבי יוסי: אין כיני וכו' (מסיק שלסטים מזויין הוא גזלן, ולכן שומר שכר שטען טענת ליסטים מזויין והתברר ששיקר משלם קרן). **בבבלי** בבא קמא נז. ובבא מציעא צה. היא מחלוקת האם לסטים מזויין הוא גנב או גזלן.

סוטה בשוגג מותרת לבעלה

פ"ח ה"ב [מב:]

אם בשוגגת בעבירה ובשבועה (כגון שסברה שהבועל הוא בעלה) - אין כאן סוטה (לא נאסרת על בעלה) וכו'. **בבבלי** הביא בכתובות נא: (ובעוד מקומות) שסוטה באונס מותרת ובמזיד אסורה, ולא דן בסוטה בשוגג. ציון ירושלים הוכיח מכאן שסוטה שסברה שמותר לזנות - מותרת לבעלה כסוטה בשגגה, והביא מהר"ק שכתב שאסורה.

סוגיית תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר באריכות

בבלי מט: • פ"ח ה"ג [מב:--מד:]

טענו טענת אבוד ונשבע לו והודה, בין עד שלא באו העדים בין משבאו העדים משלם קרן וחומש ואשם וכו' (מאריך בדיני תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר). **בבבלי** לא דן בזה כאן כלל, אלא האריך בזה בבבא קמא (קו-קח).⁹

נתחייב שבועה בבי"ד ונשבע לשקר חוץ לבי"ד

פ"ח ה"ג [מג:]

הטוען לחבירו טענת גנב (שומר חינום שנשבע שהפיקדון נגנב, והתברר ששיקר) - אינו חייב עד שיכפור בבית דין (אך אם קפץ ונשבע חוץ לבית דין פטור).

⁹ בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה (ותשלומים על שבועת שקר שייכים יותר למסכת שבועות), ובבבלי בפעמים רבות הסוגיות נמצאות במסכת אחרת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עה.

בבבלי בבא קמא קו. סובר שפטור אפילו אם נתחייב שבועה בבי"ד ורק נשבע חוץ לבי"ד, ומראה הפנים דייק מהירושלמי כאן שאם כבר נתחייב שבועה בבי"ד חייב, אפילו אם נשבע מחוץ לבי"ד.

יש דעה ששומר שנשבע לא להקל ולא להחמיר – חייב בבלי מט: • פ"ח ה"ד [מד:]
זה הכלל כל הנשבע להקל על עצמו - חייב (שומר שנשבע לשקר ורצה להקל על עצמו, כגון שומר שכר שהפיקדון נגנב ונשבע שנאנס), להחמיר על עצמו - פטור (כגון שנאנס ונשבע שנגנב).
תני (ברייטא החולקת על כך): לא להקל ולא להחמיר - חייב (אפילו אם הפיקדון נגנב ונשבע שאבד, ובמשנה מפורש שפטור בזה).
בבבלי לא הביא את הברייטא הזו, אלא פשוט שאם נשבע לא להקל ולא להחמיר פטור, כמפורש במשנה.

מסתפק האם משביעים את השומר שלא נתן עיניו בה פ"ח ה"ד [מד:]
מהו שיאמר לו (לשומר) בוא והשבע לו שלא נתתה עיניך בה לגזלה? מכל מקום אינו משלם? (בתמיה, שהרי כן משלם, ואם כן פשוט שלא שייך להשביעו). מהו דיימר ליה אפילו דאת יהב לי כמה, ידידי אנא בעי גבך (עדיין שייך להסתפק, שיאמר לו המפקיד אפילו שתשלם לי כמה, את שלי אני רוצה. פני משה פירש שנשאר בספק, והיפה עיניים (בבא מציעא לד:)) פירש שלמסקנת הירושלמי כאן לא משביעים אותו).
בבבלי בבא מציעא לד: פשוט שמשביעים אותו שאינה ברשותו שמא נתן עיניו בה. ובירושלמי שם (פ"ג ה"א י:): אמר משלם אני - חוששין שמא שלח בו יד) גם משמע שפשוט שמשביעים אותו. והיפה עיניים (בבא מציעא שם) דן בסתירה בירושלמי, והביא שיש מפרשים שגם בירושלמי שם הוא ספק.

פשוט שחייב על שבועה גם אם ליתא בלהבא בבלי מט:
הירושלמי דן בזה בשבועות פ"ג ה"ה [טו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מסכת עבודה זרה

פרק א – לפני אידיהן

פתיחת המסכת

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

רבי חמא בר עוקבה שמע כולהון מכא וכו' (פותח מיד בדיני אידיהם של הגויים).
בבבלי פותח בלשון המשנה (אידיהן) ומאריך באגדות בענייני גויים¹.

מקור מפסוק לדין שלושה ימים

בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]

רבי חמא בר עוקבה שמע כולהון מכא (את דיני המשנה למד מכאן): והביאו לבוקר זבחים לשלשת ימים מעשרותיכם (שדרך עובדי עבודה זרה להקדים בשלושת ימים לפניהם).
בבבלי לא הובא פסוק לדינים אלו.

לעתיד הקב"ה יתן לגוים את מצוות סוכה – אינו בירושלמי

בבלי ב.-ג:

בבבלי האריך כאן באגדות שלעתיד לבוא באים הגויים לקב"ה ורוצים לקבל שכר על מעשיהם, והקב"ה דוחה אותם שכל מה שעשו לא עשו אלא לצורך עצמם, ומטיל עליהם את מצוות סוכה והם מבעטים בה. ובירושלמי לא הובאו².

דיני יום אידם בגלויות

בבלי ז: • פ"א ה"א [א:]

נחום המדי אומר: יום אחד בגלויות אסור (בגולה אסור רק יום אחד, ולא שלושה).
בבבלי נחום המדי אומר שאינו אסור אלא יום אחד לפני אידיהן, ולא רק בגלויות. ושמואל הוא זה שאומר שבגולה אין אסור אלא יום אידם.

ירבעם פיתה את ישראל שע"ז היא ותרנית

פ"א ה"א [א:]

כיון שמלך ירבעם על ישראל התחיל מפתה את ישראל ואומר להן: בואו ונעבוד עבודה זרה, ע"ז ותרנית היא וכו' (ומתירה איסורים שהתורה אסרה), התורה אמרה ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן, וע"ז אומרת ויעש כהנים מקצות העם וכו' (ומאריך שם בעוד דינים רבים שהתורה אסרה וע"ז התירה).
בבבלי לא הובא.

ירבעם עשה את העגלים כי חשש שרחבעם יקרא בהקהל

פ"א ה"א [א:]

במוצאי שמיטה (שהוא זמן הקהל) מלך ירבעם על ישראל וכו', אמר אנא מיתבעי מיקרי, קאים אנא (אעמוד אני לקרוא בתורה) ואינן אמרין מלכא דאתרא קדם (והציבור יאמר שרחבעם קודם), ואין מיקרי תיניין (ואם אקרא שני אחרי רחבעם) - גנאי הוא לי, ואין לא ניקרי (ואם לא אקרא כלל) - ביזיון הוא לי, ואין מרפינן - אזלון סלקון אינן שבקון יתי אזלון לון גבי רחבעם בן שלמה (ואם אניח להם לעלות לירושלים יעזבו אותי וילכו אחר רחבעם), הדא

¹ דרך הבבלי במקומות רבים לפתוח מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון לשון המשנה וכן אגדות, אך הירושלמי פותח מייד בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עג.

² הבבלי עוסק גם בענייני העתיד לבוא, אך הירושלמי ממעט בזה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף נח.

הוא דכתיב אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלם ישוב לב העם הזה אל אדניהם אל רחבעם. מה עשה? עשה שני עגלי זהב (כדי שלא יעלו לרגל להקהל).
בבבלי סנהדרין קא: החשש של ירבעם היה מהביזיון שיראו אותו עומד בעזרה ואת רחבעם יושב, שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה, ויסברו שהוא עבד של רחבעם, ולכן עשה את העגלים כדי שלא יעלו לירושלם (בירושלמי סוטה פ"ז ה"ז [לג]: כתוב שגם למלכי בית דוד אין ישיבה בעזרה (ועיין מה שכתבנו שם), ואם כן מבואר מדוע הירושלמי כאן הוכרח לחלוק על הבבלי).

מותר לישא וליתן עם גוי שמכיר בבלי ב. • פ"א ה"א [א:]
 במה דברים אמורים (שאסור לישא וליתן עם גוי ביום אידו) בגוי שאינו מכיר, אבל בגוי המכירו מותר מפני שהוא כמחניף להן (זה שנושא ונותן עימו הוא רק כדי להחניף לו כדי שהגוי לא יעזוב אותו וילך לישא וליתן עם אחר).
בבבלי לא הובא חילוק זה, ותוס' (ד"ה אסור) הביאו את הירושלמי.

מעשיו של הקב"ה בכל יום, מיטטרון – אינם בירושלמי בבלי ג. • פ"א ה"א [א:]
בבבלי הביא כאן אגדה בעניין מה עושה הקב"ה בכל יום, שעוסק בתורה, דן את העולם, זן את העולם, משחק עם לויתן וכו'. ובירושלמי לא הובא³. כמו כן בבבלי הוזכר כאן (ובעוד מקומות) המלאך מיטטרון, ובירושלמי לא הובא בשום מקום⁴.

אין גיהינם אלא מוציא חמה מנרתיקה – אינו בירושלמי בבלי ג.
 עיין מה שכתבנו בנדרים פ"א ה"א [ב:].

אורכם של עונה, עת ורגע בבלי ד.
 הירושלמי דן בזה בברכות פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף – אינו בירושלמי בבלי ה.
 עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ו ה"ו [לז:].

ארבעה חשובים כמת – אינו בירושלמי בבלי ה.
 עיין מה שכתבנו בנדרים פ"ט ה"ב [כט:].

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם בבלי ז.
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"ג [יג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אמוראים מתי נחלקו בסיד במועד פ"א ה"א [ב:].
 הירושלמי כאן הובא גם במועד קטן פ"א ה"ז [ו.], ועיין מה שכתבנו שם.

³ דרך הירושלמי לא להביא אגדות שעוסקות במעשיו של הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), והבבלי מביאן. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מח.

⁴ הירושלמי אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

שני טעמים לרבי ישמעאל שאוסר גם לאחר יום אידם בבלי ז: • פ"א ה"א [ב.]
חברייא אמרי: טעמא דרבי ישמעאל משום בריה (סעודה) דמועדא (שסועדים גם יום לאחר יום אידם), אמר רבי בא (אבא): כיון שהוא (הגוי) יודע שאוסר לך לישא וליתן עמו (גם לאחר יום אידם) הוא ממעט בשמחת אידו.
בבבלי לא דן מה טעמו של רבי ישמעאל.

האם נהגו אסרו חג בימי עזרא, "בריה דמועדא" פ"א ה"א [ב:]
וביום עשרים וארבעה לחדש השביעי נאספו בני ישראל בצום ובכי ובשקים ואדמה עליהם. ולמה לא אמר בעשרים ושלושה? משום בריה דמועדא (בנו של החג, היום שלאחר יו"ט האחרון, שלא צמים בו).
בבבלי סוכה מה: נקרא "אסרו חג". ותוס' (ראש השנה יט: ד"ה מימות עזרא) כתבו שבימי עזרא לא נהגו לשמוח באסרו חג. והמפרשים (מראה הפנים וציון ירושלים כאן, ויפה עיניים סוכה מה:) הקשו על התוס' מהירושלמי הזה, שמפורש שכן שמחו באסרו חג גם בימי עזרא.

חישבתי את קביעות השנים בימי עזרא פ"א ה"א [ב:]
אמר רבי יוחנן בר מדייא: אנא חשב יתה ולא הוה בשובתא (חישבתי לפי חשבון קביעות השנים ובימי עזרא לא חל כ"ג בתשרי בשבת).
בבבלי לא הובא. נחלקו הראשונים האם עד ימי רבי הלל קידשו את החודש רק ע"פ הראיה או שחישבו זאת גם ע"פ כללי קביעות השנים (רס"ג, ר"ח, ר' יצחק הישראלי, המפרש לרמב"ם: ע"פ החשבון. רמב"ם, אבן עזרא, ר"י בן ברוך: ע"פ הראייה. דן בזה בספר השמים מספרים עמוד 154), ומהירושלמי כאן מוכח קצת שגם בימי עזרא קידשו את החודש ע"פ כללי הקביעות ולא רק ע"פ הראייה, שאל"כ כיצד חישב למפרע את קביעות השנים בימי עזרא (ויש לדחות).

הלשונות מעברין, אידיהן, יאותו – באל"ף או בעי"ן בבלי ב. • פ"א ה"ב [ב:]
הירושלמי כאן הובא גם בעירובין פ"ה ה"א [ל:], ועיין מה שכתבנו שם.

האש שהרליק אדם הראשון בבלי ח.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ח ה"ה [ס:], ועיין מה שכתבנו שם.

המעשה באדם הראשון הוא לדעה שהעולם נברא בתשרי בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
ואיתא (המעשה שאדם הראשון דאג כאשר אורך היום התקצר) כמאן דאמר בתשרי נברא העולם, ברם כמאן דאמר בניסן נברא העולם - ידע הוה (כבר הכיר שיש ימים קצרים יותר).
בבבלי דחה שהוא לכו"ע, שלא ראה ימים קצרים כל כך⁵.

מצרים ורומי נלחמו עד שהשר נפל על חרבו בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
רבי יוחנן לא אמר כן (בטעם של יום קלנדא), אלא מלכות מצרים ומלכות רומי היו עושין מלחמה אילו עם אילו, אמרו: עד מתי אנו הורגין בפולמוס זה עם זה? בואו ונתקין שכל מלכות שתאמר לשר צבא שלה פול על חרבך וישמע לה - תתפוס המלכות

⁵ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

תחילה. (שר הצבא) דמצרים לא שמע לון (להם), דרומי הוה תמן חד גבר סב (זקן) והוה שמיה יינובריס, והווי ליה תריסרי בני, אמרו ליה: שמע לון ואנו עושין בניך דוכוסין ואיפרכין ואיסטרטליטין, ושמע לון (ונפל על חרבו) בגין כן צווחין ליה: קלנדס יינובריס. **בבלי** לא הובא טעם זה אלא רק הטעם שאדם הראשון דאג שהיום מתקצר.

דיני נשותיהם של עובדי עבודה זרה
 חברי'א בעו: נשי דפלחין כפלחין? (האם דינם של נשות עובדי עבודה זרה כבעליהן, שאסור לשאת ולתת עמהן בימי אידיהן. ונשאר בספק).
בבלי לא הובא.

מתי חלים אידיהם של הגויים
 בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג.]
 קלנדס (קלנדא) - לפני תקופה שמונה ימים, סטרנלייא (סטרנורא) - לאחר תקופה ח' ימים.
בבלי גרס להיפך, והיפה עיניים כתב שאפשר שגירסת הירושלמי היא טעות סופר וצריך לגרוס בו שקלנדס הוא לאחר התקופה, כמו בבבלי.

העולם הזה יהיה ששת אלפים שנה – אינו בירושלמי
 בבלי ט.
 עיין מה שכתבנו בסנהדרין פ"ה ה"א [מט.].

אידיהם של מדי ובבל
 בבלי יא: • פ"א ה"ב [ג.]
 שלשה זמנים (ימי אידיהם) בבבל ושלשה זמנים במדי, שלשה זמנים בבבל: מהורי וכנוני וכנוותה, שלשה במדי: נוסרדי ותיריסקי ומהירקנה.
בבלי כתב שאידיהם של הפרסים הם: מוטרדי טורסקי מוהרנקי ומוהרין (דומים לאידיהם של מדי שבירושלמי), ואידיהם של הבבלים הם: מוהרנקי אקניתיה בחנוני (דומים לשמות שבירושלמי) ועשר באדר.

בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם והסתלקות אליהו
 פ"א ה"ב [ג.]
 יום שנתחתן שלמה לפרעה נכה מלך מצרים - ירד מיכאל ונעץ קנה בים והעלה שלעטוט (שירטון) ונעשה חורש גדול וזה הוא כרך גדול שברומי. יום שהעמיד ירבעם שני עגלי זהב - באו רומס ורומילס ובנו שני צריפים ברומי. יום שנסתלק בו אליהו - הועמד מלך ברומי.
בבלי שבת נו: הובא בכמה שינויים: ביום שנשא שלמה את בת פרעה - לגירסת הבבלי המלאך הוא גבריאל. ביום שהעמיד ירבעם עגלים - כתוב שנבנה צריף אחד ברומי והוסיף שזהו איטליאה של יוון, ולא הוזכרו רומס ורומילס. והאגדה על יום שנסתלק בו אליהו לא הובאה.

יום גינוסיא – מקורו בפרעה
 בבלי י. • פ"א ה"ב [ג.]
 יום גניסיא (יום שנולד בו) של מלכים - ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה.
בבלי יום גינוסיא אינו יום שנולד בו, אלא יום שמעמידים בו את מלכם, ולא הביא לכך מקור מפסוק.

מיתה של מלכים שמקטירים בה היא ע"ז
 בבלי ח. • פ"א ה"ב [ג:]
 כיני מתניתא (פירוש המשנה): כל מיתה (של מלך) שיש בה עישון (קטורת) ושריפה - יש בה עבודה זרה, ושאיין בה עישון ושריפה - אין בה עבודה זרה.
בבבלי לא הזכיר את עניין העישון, ומשמע שתלוי רק בשריפה, כלשון המשנה.
 והרמב"ם (עבודה זרה פ"ט ה"ג) כתב גם שמקטירים קטורת, כירושלמי.

ספק אם יום תגלחתו הוא בכל שנה
 בבלי ח. • פ"א ה"ג [ג:]
 יום תגלחת זקנו ובלוריתו, יום שעלה בו מן הים, יום שיצא בו מבית האסורים - אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש. מה אותו היום בלבד (רק באותה שנה) או אותו היום בכל שנה? (ומסיק שאסור רק באותו היום).
בבבלי במשנה גרס "אותו היום ואותו האיש בלבד", ולא הסתפק בגמרא אם הוא בכל שנה. ומראה הפנים כתב שהא בהא תליא, שכיוון שגרס "בלבד" פשיטא שממעט כל שנה, ואסור רק באותה שנה. כמו כן בבבלי הוסיף את המילה "אבל" לפני יום תגלחת זקנו, שדין ימים אלו שונה מדיני שאר ימי אידיהן, שבשאר ימי אידיהן אסורים גם ימים שלפניהם ולאחריהם, וכאן אסור רק אותו היום.

האם אנטונינוס התגייר
 בבלי י.
 הירושלמי דן בזה במגילה פ"א ה"א [טו.], ועיין מה שכתבנו שם.

מנהג בירושלים שהופכים את המפה כשאין מקום לאורחים
 פ"א ה"ג [ג:]
 ובירושלם היה הופך עיבליה דימינא לשמאלא (בירושלים היה מנהג שכאשר פורסים מפה על הפתח כהוגן - האורחים נכנסים, וכאשר מהפכים במפה את הימין לשמאל - האורחים יודעים שנתמלאו המקומות ואינם נכנסים עוד).
בבבלי בבא בתרא צג: מנהג זה הובא בשינוי: כאשר המפה פרוסה האורחים נכנסים, נסתלקה המפה - אינם נכנסים.

מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל
 פ"א ה"ג [ד:]
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"ט [לג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מראית העין בחדרי חדרים מותר
 בבלי יב.
 הירושלמי דן בזה בעירובין פ"ח ה"ט [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

דבר שהוא חיי נפש מותר לקנות ביריד
 בבלי יג: • פ"א ה"ד [ה.]
 רבי חייא בר ווא (כך שמו, כמו "אבא") שלח מיזבון ליה סנדל מן ירידה (יריד) דצור, אמר ליה רבי יעקב בר אחא: ואת מלוקחי יריד (של גויים, והרי הוא אסור)? אמר ליה: ואתה לא לקחת קלוסקין (פת, כמו גלוסקא) מימך? אמר ליה: שנייא היא דמר (שאמר) רבי יוחנן לא אסרו דבר שהוא חיי נפש.
בבבלי תירץ שלקח מבעל הבית ולא מהתגר, ותוס' (ד"ה רבי) הביאו את הירושלמי הזה.

גירסא הפוכה במחלוקת בחנויות מעוטרות בע"ז, מהנה ע"ז בבלי יב: • פ"א ה"ד [ה].
במה מעוטרות (חנויות מעוטרות שאסורות משום עבודה זרה)? רבי יוחנן אמר: בהדס, רבי שמעון בן לקיש אמר: בשאר כל המינין (ומבאר שרבי אוסר משום תקרובת עבודה זרה, שחוששים שעשו את העיטור תקרובת לע"ז ואח"כ שמו אותו בחנות, וריש לקיש אוסר משום עבודה זרה עצמה, שהתקרובת שייכת לעבודה זרה).

בבבלי הדעות הפוכות: ריש לקיש אוסר רק חנויות שמעוטרות בוורד והדס ורבי יוחנן אוסר גם חנויות שמעוטרות בפירות⁶. כמו כן בבבלי פירש את טעם מחלוקתם באופן אחר, שריש לקיש סובר נהנה מע"ז אסור, מהנה מותר, ורבי יוחנן סובר ששניהם אסורים.

לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר לצאת לחו"ל בבלי יג.
הירושלמי דן בזה בברכות פ"ג ה"א [כג:], ועיין מה שכתבנו שם.

חבילה היא חמישה מינים בבלי יד: • פ"א ה"ה [ד:]:
וכמה היא חבילה? רבי יהודה בן בתירא אומר: חבילה של לבונה אין פחות מחמשה מינין.
בבבלי אמר שאינה פחות משלושה מינים.

דעה שהגויים מקריבים לע"ז מחוסר אבר שנולד כך בבלי יד: • פ"א ה"ה [ד:]:
קרייא (הפסוק) אמר שמקרבין חסר לעבודה זרה - וכי תגישון עור לזבוח אין רע, הדא אמרה שמקריבין חסר לעבודה זרה (פני משה: אם נולד מחוסר אבר הגויים כן מקריבים אותו, ורק אם נולד שלם ונקטע אח"כ אינם מקריבים. נועם ירושלמי (הובא ביפה עיניים): כוונת הירושלמי שהגויים מקריבים בעל מום, אך לא מחוסר אבר).
בבבלי לא הובא, ובפשטות משמע שלא מקריבים מחוסר אבר אפילו אם נולד כך, אלא רק בעל מום (כפירוש הנועם ירושלמי).

מדבר הקרוב לארץ ישראל פ"א ה"ו [ו].
הירושלמי כאן הובא גם בבבא קמא פ"ז ה"ז [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שלא מוכרים בהמה לגוי בבלי טו: • פ"א ה"ו [ו].
פעמים שמוכרה לו (הישראל לגוי) לניסיון והוא מחזירה לאחר שלשה ימים (שאינו רוצה לקנותה), ונמצא עובד עבודה בבהמתו של ישראל (בשבת).
בבבלי פירש שהחשש בניסיון הוא שיבוא לנסותה בערב שבת, והיא תלך מחמת קולו של הישראל, והוא איסור מחמר. והיפה עיניים ביאר שהבבלי לא חושש לטעמו של הירושלמי כי סובר שניסיון הוא כשאלה, ושאלה קניא, וא"כ היא נחשבת כבהמתו של הגוי. כמו כן הבבלי הוסיף עוד טעם שחוששים שישכירנה או ישאלנה לגוי.

⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

קונסים גם מי שעבר על מנהג

פ"א ה"ו [ו:]

כשם שקונסין לו להלכה (לעובר על הלכה, כגון המטיל מום בבכור) כך קונסין לו למנהג (כגון המוכר בהמה לגוי ע"י סרסור).
בבלי לא הובא.

מכירת סוס לגוי, כיצד סוס הורג את בעליו במלחמה

בבלי ז: • פ"א ה"ו [ו:]

בן בתירה מתיר בסוס (למוכרו לגוי) - לא אמר בן בתירה אלא בסוס זכר שהורג בעליו במלחמה (ולכן מותר למוכרו להם). ויש אומרים (אינו חולק אלא מבאר כיצד הורג) שרץ אחר הנקיבות, ויש אומרים שעומד ומשתין. מה ביניהן? סריס - מאן דמר (דאמר) שרץ אחר הנקיבות - אינו רץ, ומאן דמר עומד ומשתין - אף זה עומד ומשתין.
בבלי סובר שבן בתירה לא מחלק בין זכרים לנקבות ומתיר את שניהם. כמו כן בבלי לא הובא כיצד הורג את בעליו, אלא רק הוזכר בפסחים ק"ג: שיש אומרים שהסוס מבקש להרוג את בעליו במלחמה (ויתכן שזה הטעם שהבבלי לא מחלק בין זכרים לנקבות, שלבבלי הוא רק מבקש להרוג את בעליו, ולא הורגו ממש).

רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא

בבלי יז.

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ב ה"ב [יא:], ועיין מה שכתבנו שם.

מברך על חמור נאה "שכך לו בריות נאות בעולמו"

בבלי כ. • פ"א ה"ט [ח:]

ראה אפילו חמור נאה או גמל נאה סוס נאה אומר ברוך שכך לו בריות נאות בעולמו.
בבלי כאן כתב "הרואה בריות טובות אומר ברוך שככה ברא בעולמו", ובברכות נח: גרס "ראה בריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו".

אגדות כיצד אדם מת ע"י מלאך המוות - אינן בירושלמי

בבלי כ:

בבלי הביא כאן: אמרו עליו על מלאך המוות שכולו מלא עיניים. בשעת פטירתו של חולה עומד מעל מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטיפה של מרה תלויה בו, כיון שחולה רואה אותו מזדעזע ופותח פיו וזורקה לתוך פיו, ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מוריקות. ובירושלמי לא הובא⁷.

אל ירהר אדם ביום ויטמא בלילה - אינו בירושלמי

בבלי כ:

עיין מה שכתבנו בכתובות פ"ד ה"ד [כח:].

זריזות מביאה לידי נקיות

בבלי כ:

הירושלמי דן בזה בשבת פ"א ה"ג [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור להשכיר לגוי שדה שבפרהסיא

בבלי כא: • פ"א ה"י [ח:]

שדה שהיא נתונה על גב הדרך (בפרהסיא) אסור להשכירה לגוים, מפני שנקראת על שם ישראל והן חורשין בה בשבתות ובימים טובים.

⁷ הירושלמי ממעט להזכיר את השטן ומלאך המוות (ומזכיר רק שהשטן מקטר), וכן אינו מזכיר שמות מלאכים ושדים, אך הבבלי מזכירם במקומות רבים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מז.

בבבלי מתיר להשכיר שדה לגויים, כי לא חושדים שהגוי הוא שליח של ישראל, ולא חילק אם היא על גב הדרך.

פרק ב – אין מעמידין

ל' מצוות שיקבלו בני נח, ל' צדיקים בעולם פ"ב ה"א [ט].
וישקלו את שקלי שלשים כסף - אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן. ורבנן אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן, דמר (דאמר) רבי נחמן בשם רבי מנא: אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאבינו אברהם, ומה טעם ואברהם היה יהיה יח"ה מיניין (בגימטריא) שלשים, פעמים שרובן בבבל ומיעוטן בארץ ישראל, פעמים שרובן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל. סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ.

בבבלי חולין צב. כתב שבני נח קבלו שלושים מצוות אך אינם מקיימין אלא שלוש. כמו כן כתב שם שיש ארבעים וחמישה צדיקים בעולם - ל' בארץ ישראל וט"ו בבבל, ולא כתב שסימן יפה כשרובן בארץ ישראל⁸, ושלושים צדיקים נאמר שם רק לגבי צדיקי אומות העולם שאומות העולם מתקיימים עליהם. ובסוכה מה: וסנהדרין צז: כתוב שיש לא פחות משלושים ושישה צדיקים שמקבלים שכינה בכל יום, ולשון זו - "צדיקים שמקבלים שכינה" - אינה בירושלמי⁹.

הנחש הטיל בחוזה זוהמה – אינו בירושלמי בבלי כב: עיין מה שכתבנו ביבמות פ"ב ה"א [סז].

דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו לעבודה זרה בבלי כג: הירושלמי דן בזה בקידושין פ"א ה"ז [כ], ועיין מה שכתבנו שם.

כיצד קיבלו קרבנות מהפלישתים בבלי כד: • פ"ב ה"א [ט].
והא כתיב ואנשי בית שמש העלו עולה ויזבחו זבחים לה' פרים (ומוכח שאפשר להקריב בהמות שמביאים הגויים)! וכי מסרני פלשתים אנו למידין? (בתמיה, שלא עשו כדיון).
בבבלי הביא אותה ראייה, ודחה שזו היתה הוראת שעה לקבל מהם.

מהו ספר הישר בבלי כה: מהו ספר הישר הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"י [ח], ועיין מה שכתבנו שם.

מקרים שאין חשש שגוי יהרוג אשה בבלי כה: • פ"ב ה"א [ט].
ואין האשה בכלל שפיכות דמים (מדוע המשנה צריכה לומר שהטעם שאשה לא תתיחד עם גויים משום עריות, והרי יש את הטעם של שפיכות דמים)? אמר רבי אמי: תיפתר בבריא (אשה בעלת

⁸ יתכן שקשור לכך שהירושלמי דן במקומות רבים בחשיבות יישוב ארץ ישראל, והבבלי מזכיר זאת פחות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לח.

⁹ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

כח, שאינה מפחדת מהם, אך חוששים שתתפתה לעריות), אמר רבי אבין: ואפילו תימר (מטעם אחר, ואפילו אם אינה בעלת כח) - יכולה אשה להטמין את עצמה ולומר גויה אני (ואין חשש של שפיכות דמים) ואין האיש יכול להטמין עצמו ולומר גוי הוא (שניכרות בו פאות הראש והזקן).

בבלי הקשה אותה קושיא ותירץ שני תירוצים: באשה חשובה שלא יהרגוה, או שאשה כלי זיינה עליה - שלא יהרגוה אלא יבואו עליה. בפירוש "אשה חשובה" נחלקו רש"י תוס': רש"י (ד"ה באשה) פירש שהיא קרובה למלכות ותוס' (ד"ה איכא) פירשו שהיא בעלת כח, כירושלמי, והביאו את הירושלמי. מראה הפנים דן כאן באיסור לישראל לומר שהוא גוי.

אסור ללמד גוי אומנות בבלי כו. • פ"ב ה"א [ט:]
בת ישראל לא תניק בנה של נכרית מפני שנותנה לו חיים. אמר רבי יוסי: הדא אמרה שאסור ללמדו אומנות (מפני שגם לימוד אומנות הוא חיים. ומביא שם מעשה על כך).
בבלי לא הובא (והירושלמי לשיטתו בקידושין (פ"א ה"ז [יט.], ועיין מה שכתבנו שם) שמגדיר את האומנות כחיים - "ובחרת בחיים - זו אומנות"¹⁰).

מקור מפסוק שמותר לתינוק לינוק מנכרית בבלי כו. • פ"ב ה"א [ט:]
נכרית מיניקת בנה של בת ישראל - דכתיב והיו מלכים אומניך ושרותיהם מיניקותיך.
בבלי לא הביא לזה פסוק, ותוס' (ד"ה עובדת) הביאו את הירושלמי.

מעשה ברומאי שניסה יהודי האם יאכל נבלה, יעבור ואל יהרג בבלי כז:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ג ה"ה [זט:], ועיין מה שכתבנו שם.

ענייני רפואות באריכות בבלי כח. - כט. • פ"ב ה"ב [י:]
הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ד ה"ד [עו.], ועיין מה שכתבנו שם.

רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה אותו בבלי כח. • פ"ב ה"ב [י:]
אהן צפדונא (מחלת שיניים) סכנתא, רבי יוחנן הוה ליה כן והוה מיתסי קומי דתימטינים בטיבריא בערובתא (בא להתרפא ע"י אשה בערב שבת), נחת לגבה, אמר לה מיצרוך אנא למחר כלום (גם מחר אצטרך רפואה)? אמרה ליה: לא. ואין צרכת (ואם אצטרך, מה אעשה)? סב גרעינין דתומרין, ואית דאמרי דנקלביסין בפלגיהון יקידין, ואור דשערין וצואת קטן נגיבה ושחוק וטפול, ולא תימר קומי בר נש (ואל תגלה את רפואה זו לאף אדם). למחר עאל ודרשה (נכנס ופרסם את הרפואה) בבי מדרשא. שמעת וחנקת גרמה (חנקה עצמה), ואית דאמרין איתגיירת (התגיירה).

בבלי גם כן מובא מעשה זה, אך מוסיף שלא רק שאמרה לו שלא יגלה, אלא השביעה אותו, והוא נשבע בלשון "לאלהא ישראל לא מגלינא", ואח"כ הסביר שכוונתו שלא יגלה לאלקים, אך יגלה לעמו. ולא הביא שחנקה עצמה או התגיירה.

¹⁰ דרך הירושלמי להחשיב יותר את לימוד האומנות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף לו.

לחש לעבודה זרה בשמו של ישו

פ"ב ה"ב [י:]

בר בריה (של רבי יהושע בן לוי) הוה ליה בלע (מורסא שיש בה סכנה), אתא חד ולחש ליה בשמיה דישו בן פנדרא (כך הגירסא בדפוס ונציה) (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר), ובדפוסים החדשים הושמטו המילים "בשמיה דישו בן פנדרא". בכת"י לידן (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) היו מילים אלו, נמחקו, ונכתבו שוב בתוך כתב היד ע"י מגיה (והבריא). מי נפק (כשיצא הרופא) אמר ליה (ריב"ל): מאי אמרת עליי (מה לחשת עליו)? אמר ליה (הרופא): למילת פלן (לחש פלוני, שהוא לחש לעבודה זרה). אמר (ריב"ל): מה הוה ליה, אילו מית ולא שמע הדא מילתא (היה עדיף שימות ולא ישמע את לחש זה). והוות ליה כן כשגגה שיוצא מלפני השליט (ומת).

בבבלי לא הובא (ועיין לקמן בסמוך עוד על מין בשם ישו).

רודף קטן, הוולד והאם רודפים זה אחר זה

פ"ב ה"ב [יא.]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ח ה"ט [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

רפואה ע"י מין בשם ישו, כפר סמא-סכניא

בבלי כז: • פ"ב ה"ב [יא.]

מעשה באלעזר (ובשבת פ"ד ה"ד [עז.] גרס: רבי אלעזר) בן דמא שנשכו נחש, ובא יעקב איש כפר סמא משם של ישו פנדירא לרפתו (כך הגירסא בדפוס ונציה) (שהוא הדפוס הראשון והמדויק ביותר), ובדפוסים החדשים הושמטו המילים "משם של ישו פנדירא". בכת"י לידן (שהוא כתב היד המקורי שממנו הודפס הירושלמי) היו מילים אלו, נמחקו, ונכתבו שוב בתוך כתב היד ע"י מגיה. אמר לו רבי ישמעאל: אי אתה רשאי בן דמא (שאסור להתרפא ממין). אמר לו: אני אביא ראייה שירפאני (שמותר). לא הספיק להביא ראייה עד שמת. אמר לו רבי ישמעאל: אשריך בן דמא שיצאת בשלום מן העולם ולא פרצת גדין של חכמים.

בבבלי הובא מעשה זה, אך לא הובא ישו פנדירא (גם לא בכתבי יד ובדפוסים ישנים), אלא רק הוזכר שהיה מין. ובתוספתא (חולין פ"ב ה"ו) הגירסא: משום ישו בן פנטירא, ובדפוס ישן הגירסא ברש"י כאן היא שיעקב איש כפר סכניא הוא מתלמידי ישו הנוצרי. גם בבבלי לעיל יז. הוזכר יעקב איש כפר סכניא, ובבבלי שם בדפוס ונציה ובכתב יד הגירסא "מתלמידי ישו הנוצרי". בן פנדירא הובא בכתב יד בשבת קד; אך שם לא הוזכר ישו (כל כתיבי היד שהבאנו כאן הובאו בספר דקדוקי סופרים). כמו כן בבבלי במקום כפר סמא הוא כפר סכניא.

התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית

פ"ב ה"ב [יא.]

הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ו ה"א [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

רוצח שהתגייר והתפללו עליו שיחזור לסורו

פ"ב ה"ב [יא.]

חד גיור הוה ספר והוה איצטרולוגוס (אסטרולוג, חכם בחכמת המזלות) והוה חמי באיצטרולוגיא ידידיה דיהודאי שפכין אדמיה ולא הוון אלא אמגיירתיה והוה יודאי (ראה שיהודים ישפכו את דמו, והוא לא הבין שהכוונה היתה שהוא יתגייר). אזל בעי מיספרה גביה קטיל ליה (היה הורג כל יהודי שמסתפר אצלו). כמן (כמה) קטל? רבי לעזר בר יוסי אמר: שמונים, רבי יוסי בי רבי בון אמר: שלש מאות. ובסוף נתפללו עליו וחזר לסיאורו (לאחר שהתגייר התפללו עליו שיחזור לסורו כדי שלא יתערב בישראל, כיוון שרצח יהודים).

בבבלי לא הובא.

עגלה ערופה נלמדת ממת

בבלי כט:

הירושלמי דן בזה בעבודה זרה פ"ה ה"ב [לו:], ועיין מה שכתבנו שם.

מעשה בעני שנכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו מגילוי
 איתא חדא דהוות רחמה מצוותא (אוהבת מצוות) ובעלה שנא (שונא) מצוותא. אתא חד מסכן (עני) ויהבת קומי (לפניו) ואכל. ארגישת בבעלה (שנכנס הביתה) איסליק וטמרתיה בעיליתיה (עלה העני והתחבא בעלייה). תבת קומי (ישבה לפני) בעלה ואכל ודמך (נרדם) ליה. אתא חיוא (נחש) ואכל מן קומי. קם בעלה מן שינתיה ובעא מיכול (לאכול). שרי ההוא דעיליתיה מלולי (צעק שנחש אכל מהמאכל) וכו'. ואינו אסור משום ייחוד (והאשה תיאסר מחשש ניאוף)? כי ניאפו ודם בידיהם - מכיון דלא הוה חשיד על דא (שמוכח שלא רצה שישפך דמו של הבעל) לא חשיד על דא (על ניאוף).
בבבלי נדרים צא: מובא המעשה בשינוי, שהוא לא היה עני אלא נואף שנכנס לבית.

שוחט שהאכיל טריפות, גזל מכלבים
 מעשה בטבח אחד בציפורין (בציפורי) שהיה מאכיל את ישראל נבילות וטריפות. פעם אחת ערב יום הכיפורים עם חשיכה שתה יין הרבה ונשתכר ועלה לראש הגג ונפל ומת. התחילו הכלבים מלקקין בדמו. אתון שאלון לרבי חנינה מהו מיעברתיה מן קומיהון (האם לקחתו מהכלבים). אמר להן: כתיב ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, זה גזל את הכלבים והאכיל את ישראל נבילות וטריפות, ארפון לון (הרפו מהם), מדידהון אינון אכלין.
בבבלי לא הובא.

לבשל שלוש פעמים בכלי של חמץ
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"ג ה"א [כ:], ועיין מה שכתבנו שם.

אסור לשלוח דג ע"י נכרי
 רב אמר חב"ת אסור וכו': חתיכת דג שאין בה סימן, בש"ר, י"ן, תכל"ת - אסור בחותם אחד (לשלוח ע"י נכרי).
בבבלי רב כהנא אמר כך, ורב חולק ונקט "חלב" במקום "חתיכת דג".

פסוקים שאין להם הכרע
 היה לו להשיאו בחמש השאות שבתורה (פסוקים שיש בהם מילה שאפשר לצרפה לתחילת הפסוק או לסופו), ואילו הן - שאת ארור מחר משוקדים וקם: הלא אם תיטיב שאת, או: שאת אם לא תיטיב. כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור ארור, או: ארור אפם כי עז. ויאמר משה אל יהושע צא הלחם בעמלק מחר, או: מחר אנכי נצב על ראש הגבעה. ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים, או: משוקדים כפתריה ופרחיה. ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבתיך וקם, או: וקם העם הזה וזנה. רבי תנחומא מוסיף הדא: ובני יעקב באו מן השדה כשמעם, או: כשמעם ויתעצבו האנשים.
בבבלי יומא נב. מביא את חמשת הפסוקים הללו וקורא להם "מקראות שאין להם הכרע", ולא מביא את הפסוק "ובני יעקב". כמו כן בירושלמי כאן הפסוקים מסודרים ע"פ הסדר שבתורה, ובבבלי שם הסדר שונה, ותוס' (שם נב: ד"ה שאת) נשארו בתימה מדוע אינם לפי הסדר שבתורה.

חביבים דברי סופרים מדברי תורה

פ"ב ה"ז [טו].

הירושלמי כאן הובא גם בברכות פ"א ה"ב [ח:], ועיין מה שכתבנו שם.

נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך

פ"ב ה"ז [טו].

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"א ה"ד [נה:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא מפרסמים רזי תורה, מותר ללמד רק בני אדם כשרים

בבלי לה. • פ"ב ה"ז [טו].

אמר רבי לא: יש דברים (רזי תורה) שמשיקין עליהן את הפה (ולא מפרסמים אותם) היך כמה דאת אמר ישקיני מנשיקות פיהו. אמר רבי יצחק: כתיב ואותי צוה ה', אותי ואותי (היה לו לכתבו אותי וכתב ואותי), נאמר לי דברים שנאמר לכם ונאמר לי דברים שנאמר ביני לבין עצמי. רבי שמעון בן חלפותא רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן: כבשים ללבושך ומחיר שדה עתודים - כבשים כתיב, הא כיצד בשעה שתלמידין קטנים כבוש לפניהן דברי תורה הגדילו ונעשו כעתודים גלה להם רזי תורה. ודא מסייעה למה דתני רבי שמעון בן יוחי: ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם - מה הסימה (אוצר, ודורש זאת מ"תשים") הזאת אינה נגלית לכל ברייה, כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדברי תורה אלא לפני בני אדם כשירין.

בבבלי לא האריך בכל הדרשות הללו, ורק כתב שבמערבא כשגוזרים גזירה לא מגלים את טעמה עד י"ב חודש, כדי שלא יזלזלו בה. בחגיגה יג. הביא את הדרשה "כבשים ללבושך" על מעשה מרכבה. ובאבות דרבי נתן (פ"ב אות ט) בית שמאי אוסרים ללמד תורה לפושעים ובית הלל אומרים ללמד כל אדם.

דיני פת גויים

בבלי לה: • פ"ב ה"ח [טז].

רבי יעקב בר אחא בשם רבי יונתן: פת (גויים) מהלכות של עימעום (גמגום, ששינו את דינה) היא, כך אני אומר (מסתפק במה שינו את דינה): מקום שפת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת גוים אסורה ועימעמו עליה והתירוה, או מקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת גוים מותרת ועימעמו עליה ואסורה? אמר רבי מנא: וכי יש עימעום לאיסור? (בתמיה, הרי פשוט שלשון זו היא שהתירו, ולא רצו להתיר בפירוש). ופת לא כתבשילי גוים הוא? כך אנו אומרים מקום שאין תבשילי ישראל מצויין בדין הוא שיהו תבשילי גוים מותרים (מדוע התירו פת גויים והרי לא התירו תבשילי גוים)? אלא כיני מקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת גוים אסורה ועימעמו עליה והתירוה מפני חיי נפש (פת היא חיי נפש, שלא כמו שאר התבשילים). רבנן דקיסרין בשם רבי יעקב בר אחא: כדברי מי שהוא מתיר ובלבד מן הפלטר (גם מי שהתיר פת גויים הוא רק מהנחתום ולא מבעל הבית), ולא עבדין כן (פני משה: לא נוהגים כך, אלא נוהגים להתיר אפילו מבעל הבית. מוהר"א פולדא: לא נוהגים להתיר פת גויים, אלא צריך להחמיר ולאוסרה. יפה עיניים: "לא עבדין כן" הוא תנאי להתיר, שפת גויים מותרת רק אם הוא מין פת שנחתומי ישראל לא עושים כמותו).

בבבלי בפשטות פת גויים אסורה, וגם המתירים - מתירים רק כשאין נחתום ישראל, ורק בשדה ולא בעיר. הרמב"ם (מאכלות אסורות פ"ז ה"ב) והשו"ע (י"ד סי' קיב סעיף ב) כתבו שיש מקומות שמקילים במקום שאין נחתום ישראל ובשדה. והרמ"א (שם) הוסיף שיש מתירים אפילו במקום שיש נחתום ישראל.

דניאל אסר את השמן של נכרים

בבלי לה: • פ"ב ה"ח [טז].

מי אסר את השמן (של נכרים)? רב יהודה אמר: דניאל אסרו.

בבבלי היא מחלוקת: רב אמר שדניאל גזר עליו, ושמואל אמר שאסור מדין פליטה של האיסור שבבבלי הנכרים.

אכילת שמן של גויים, "אכתוב עליך זקן ממרא"
 בבלי לו. • פ"ב ה"ח [טז:]
 רבי ובית דינו התירו בשמן. אמר שמואל אכל, רב לא קביל עליה מיכול (לא אכל). אמר ליה שמואל: אכול, דלא כן אנא כתב עליך זקן ממרא (שאם לא כן אכתוב עליך שאתה זקן ממרא).

בבבלי לא הובא¹¹, ותוס' (סוף ד"ה אשר) הביאו את הירושלמי. והרמב"ם (מאכלות אסורות פ"ז הל"ב) פסק ששמן של גויים מותר, ומי שאוסרו הרי זה עומד בחטא גדול, מפני שממרה ע"פ בית דין שהתירוהו. והנ"כ עליו הביאו את הירושלמי כאן.

יש שעה שמי הים מקלסים לקב"ה ומתמתקים
 בבבלי לא הובא. ובשעה שהמים (מי הים) מקלסין את בוראן הן מתמתקין.
 בבבלי לא הובא.

המקור לדין ספק טומאה
 בבלי לז:
 הירושלמי דן בזה בסוטה פ"א ה"ב [ג.], ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת אלו דגים נקראים "חילק"
 בבלי לו. • פ"ב ה"ט [יז:]
 אי זהו החילק (שאסור באכילה ומותר בהנאה)? רב אמר: סולתניתא (מין דגים קטנים שנתערב בהם ממין דג טמא), אמר רבי יוחנן: הוא חילק הוא טרית טרופה (מין דגים קטנים מלוחים שנחתכו ואינם ניכרים).
בבבלי פשוט שחילק הוא סולתנית, ואינו טרית טרופה.

טרית של גויים
 בבלי מ. • פ"ב ה"ט [יז:]
 אי זו הטרית (דגים) שאינה טרופה (ומותרת באכילה)? כל שהראשים והשזרות (שדרות) שלה קיימין.
בבבלי היא מחלוקת האם צריך שיהיו קיימים גם הראש וגם השדרה, או רק אחד מהם, ומלשון הירושלמי משמע שצריך גם את הראש וגם את השדרה.

האוסר את המותר סופו שיתיר את האסור
 בבבלי לו. • פ"ב ה"ט [יז:]
 אמר ליה: לא ביש (רע) לי דאמרת על טהור טמא (והבית יוסף העתיק בלשון: דאמרת על מותר שהוא אסור, הובא בציון ירושלים כאן), אלא סופך דאמר על טמא טהור (שהאוסר את המותר - סופו שיתיר את האסור).
בבבלי לא הובא. והש"ך (י"ד אחרי סי' רמב "קיצור בהנהגת הוראות איסור והיתר" אות ט) פסק שאסור לאסור את המותר¹².

¹¹ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר (ולכן שמואל רצה שרב לא יאסור על עצמו את השמן), והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

¹² דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר, והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.

פרק ג – כל הצלמים

אסור להסתכל באיקוניות משום ע"ז פ"ג ה"א [יח.]
 כתב המהלך תחת הצורות או תחת האיקוניות (צורות שבכתלים) אין מסתכלין בהן בשבת. ולא עוד אלא אף בחול אין מסתכלין באיקונות, ומה טעמא? אל תפנו אל האלילים - אל תפנה לעובדן, רבי יהודה אומר: אל תפנה לראותן ממש.
בבבלי שבת קמט. הלשון היא: אל תפנו אל האלילים, מאי תלמודא? אל תפנו אל מדעתכם. ומהבבלי שם וכן מרש"י שם משמע שאינו מדיני עבודה זרה. ובירושלמי כאן מפורש שהוא מדין עבודה זרה, וכן הרמב"ם הביאו בהלכות עבודה זרה (פ"ב ה"ב).

כשם שבחיו לא הביט בצורות כך במותו כיסו אותו פ"ג ה"א [יח.]
 כד דמך (כאשר מת) רבי נחום בר סימאי חפון איקונתא מחצלן (כיסו את הצורות שבכתלים). אמרו: כמה דלה חמתון בחייו לא יחמינן בדמכותיה (כשם שבחיו הקפיד שלא לראותן כן לא יראה אותן במותו). וחכמין אינן כלום (וכי המתים רואים)? אמר רשב"ל: אין בינינו ולצדיקים (שמתים) אלא דיבור פה בלבד (שהם לא יכולים לדבר, אך את שאר החושים יש להם).
בבבלי מועד קטן כה: משמע שהצורות נהרסו מעצמן לסימן צער, כשאר המעשים שהובאו שם, וכן בבבלי לא הוזכר שהוא משום שהקפיד לא לראותן בחייו (כמו כן בבבלי שמו רבי מנחם ברבי סימאי). ולמעשה יש נוהגים לכסות תמונות אנשים בבית האבל (פני ברוך סי' י סעיף ד). ובכלל הירושלמי מאריך כאן במעשים על שינויים שנעשו בעולם בזמן שמתו תנאים ואמוראים, והבבלי מאריך בזה במועד קטן שם.

המת שומע את קילוסו פ"ג ה"א [יח.]
 שומע הוא המת קילוסו (מה שמשבחים אותו) כמתוך החלום.
בבבלי בשבת קנג. כתב שהמת שומע את ההספד. ושם קנב: נחלקו האם המת יודע כל מה שאומרים בפניו עד שיסתם הגולל או עד שיתעכל הבשר.

הקב"ה מראה לצדיקים את שכרם קודם מיתתם, נהרות אפרסמון פ"ג ה"א [יח:]
 רבי אבהו מי דמך (קודם מיתתו) עברון קומוי (הראו לו משמים) י"ג נהרין (נהרות) דאפרסמון. אמר לון (להם): כל אילין למאן? אמרו ליה: דידך (בשבילך) וכו'. הקב"ה מראה להן לצדיקים (קודם מיתתם) מתן שכרן בעולם הזה ונפשם שביעה והן ישינין להן (מתים) בשמחה, לאחר שראו את שכרם. (משל) למלך שעשה סעודה וצר כל מיני סעודה במפה (הראה להם תמונות וצורות כל המאכלים שבסעודה), כיון שנכנסו האורחין ראו אותו ונפשם שביעה וישנו להן (שידעו אלו מאכלים יאכלו).
בבבלי לא הובא שהקב"ה מראה לצדיקים את מתן שכרם. י"ג נהרות אפרסמון הוזכרו בתענית כה, שהקב"ה הבטיח את שכר זה לרבי אלעזר בן פדת.

הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה" בבבלי, בית גדיא פ"ג ה"א [יח:]
 הירושלמי הובא גם בסוטה פ"ט ה"ז [מז], ועיין מה שכתבנו שם.

אלכסנדר מוקדון עלה וראה את העולם ככדור
 כדור - שהעולם עשוי ככדור (לכן צלם שבידו כדור אסור, שמסמל שהוא שולט על העולם). אמר רבי יונה: אלכסנדרוס מקדון כד בעא מיסק לעיל והוה סלק וסלק סלק (עולה ועולה ועולה), עד שראה את העולם ככדור ואת הים כקערה.
בבבלי לא הביא שהעולם ככדור וכן לא הביא את המעשה באלכסנדר, ופירש שצלם שבידו כדור אסור משום שמסמל ששולט על העולם כמו שמחזיק את הכדור, וכמו שפירש שם גם לגבי ציפור. ותוס' (ד"ה ככדור) הביאו את הירושלמי.

ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם של הגויים
 אינו שליט בים (גם לטעותם של הגויים, עבודה זרה אינה שולטת בים. ובברכות פ"ט ה"א [סג.] דבר זה נאמר על הקיסר, שהוא לא שולט בים), אבל הקב"ה שליט בים וביבשה מציל בים ומציל ביבשה.
בבבלי לא הובא.

המוצא שברי צלמים
 המוצא שברי כלים הרי אילו מותרין.
בבבלי במשנה הגירסא: שברי צלמים. ומראה הפנים פירש שגם כוונת הירושלמי לצלמים.

דרקון בצורת שרץ
 המוצא דרקון עשוי כמין רחוש (שיש לו צורת דרקון אך הוא עשוי כמין שרץ הרוחש) - אסורה, רחוש ועליו דרקון (ויכול לחלקו לשניים) - נוטל את הרחוש ומשליך את הדרקון. שמואל אמר: כוס בסיס (טפל) לדרקון - אסור, ודרקון בסיס לכוס - מותר.
בבבלי לא הובאו דינים אלו.

מחלוקת האם שואלים הלכות במרחץ ובבית הכיסא
 הירושלמי כאן הובא גם בשבת פ"ג ה"ג [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

דין המשתחוה לביצה ולחלוקי נחל
 השתחוה לבצה - חזקיה אמר: לא אסרה, רבי יוחנן אמר: אסרה. אמר רבי זעירה: בביצה (ממש) פליגין, חברייא אמרין: בחלוקי נחל פליגין (ולא בביצה ממש).
בבבלי הסתפק בדין המשתחוה לביצה, ונשאר בספק. ופשוט שהיא ביצה ממש.

הכנענים עבדו על כל הר וגבעה
 מלמד שלא הניחו הכנענים לא הר ולא גבעה שלא עבדו עליו.
בבבלי לא הובא¹³.

¹³ הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים, והבבלי ממעט בכך. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מג.

בית שסמוך לבית ע"ז

בבלי מז: • פ"ג ה"ו [כא:]

מי שהיה ביתו סמוך לבית עבודה זרה ונפל אסור לבנותו, כיצד יעשה כונס לתוך שלו ובונה.

בבבלי במשנה הגירסא: כונס לתוך שלו ארבע אמות ובונה.

המשתחויה למערה – לא אסרה

בבלי מז: • פ"ג ה"ו [כג.]

לוי אמר: משתחויה לבית אסור, למערה לא אסרה. מה בין בית למערה? אמר רבי חנינה בי רבי הלל: בית היה לו שעת תלישה (שהיה תלוש ולבסוף חיברו), מערה לא היתה לה שעת תלישה.

בבבלי הביא שהמשתחויה לבית אסור, ולא דן במערה.

צל צילה מותר, ומהו גדרו

בבלי מז: • פ"ג ה"א [כד:]

צילה אסור, צל צילה מותר. אי זהו צל צילה ואי זהו צילה? תמן אמרי: כל שאילו תיפול והיא נוגעת בו זהו צילה, וכל שאילו תיפול ואינה נוגעת זהו צל צילה.

בבבלי אוסר צל צילה. כמו כן הבבלי לא ביאר מהו צל צילה, ורש"י (ד"ה לצל צילה) פירש שהוא כשאורך הצל גדול מגובה האילן.

הטעם שריב"ז יושב בצל ההיכל

פ"ג ה"א [כד:]

הרי הקבר אסור בהנאה וצילו מותר! הרי היכל הרי הוא אסור בהנאה ורבן יוחנן בן זכאי יושב ושונה בצילו של היכל! הוי לית טעמא דלא משום שהוא אסור בהנאה (איסור צל אינו מדין איסור ההנאה אלא משום חומרא דעבודה זרה).

בבבלי פסחים כו. תירץ ששאני היכל דלתוכו עשוי, ואין קדושה בחלקו החיצוני. והירושלמי לא תירץ כך (ולכן מראה הפנים כאן ביאר שטיק קושיית הירושלמי היא מצילו של קבר, אך היפה עיניים פסחים כו. דחאו).

מותר לעבוד לפני ע"ז

בבלי מז: • פ"ג ה"א [כד:]

גמליאל זוגא (כך שמו) הוה מיסתמיך ברשב"ל, מטון בהו תבניתא (הגיעו לעבודה זרה), אמר ליה: מהו ניעבור קומי (לפניו)? אמר ליה: עבור קומי וסמי עיניה (אל תחשוש מלעבור לפניו. וכן מביא עוד מעשים דומים).

בבבלי כתב שאדם חשוב צריך לעבור במרוצה דווקא. וציון ירושלים כאן הקשה מדוע הפוסקים לא פסקו כירושלמי הזה, שהרי הוא מעשה רב.

זה וזה גורם – אינו בירושלמי

בבלי מז:

עיין מה שכתבנו בפסחים פ"ב ה"א [יב].

פרק ד – רבי ישמעאל**אבנים שרחוקות ממרקוליס מותרות**

בבלי נ: • פ"ד ה"א [כה.]

כמה הן רגלי מרקוליס? רבי בא בשם רבנן דתמן: נ' אמה (אבנים שרחוקות ממרקוליס יותר משיעור זה מותרות אפילו לרבנן).

בבבלי לא הובא.

מנהגים שעלו מבבל לישראל

פ"ד ה"א [כה:]

הירושלמי כאן הובא גם בסוכה פ"ד ה"א [יח.], ועיין מה שכתבנו שם.

זבח בעל מום לע"ז חייב

בבלי נא.

הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ט [לז:], ועיין מה שכתבנו שם.

דברי ע"ז שמעלים שכר למדינה מותרים

בבלי נא: • פ"ד ה"ג [כו:]

חלילין של עבודה זרה אסור למוכרן, אם היו מעלין שכר למדינה אע"פ שעושין בהן צורך לעבודה זרה - מותר למוכרן (משום שהוא כדין שלה ושל אחרים).
בבבלי לא הובא.

דיני ע"ז שהניחוה עובדיה במלחמה, מלחמת דוד ויהושע

בבלי נג: • פ"ד ה"ו [כח.].

(ע"ז שעובדיה הניחוה במלחמה וברחו, לפעמים היא אסורה ולפעמים מותרת:) מלחמת יהושע אסורה (כי היתה דעתם של עובדיה לחזור, ולכן לא בטלוה), במלחמת יהושע מותרת (אם לאחר המלחמה יכלו לחזור ולא חזרו - מוכח שבטלוה), מלחמת דוד מותרת (כי איתי הגיתי ביטל אותה), במלחמת דוד אסורה (אם איתי הגיתי לא ביטל אותה, והמלחמה לעולם ועובדיה רוצים לחזור ואינם יכולים - לא בטלה).

בבבלי לא הובא, אך רש"י (ד"ה שהניחו) על המשנה "ע"ז שהניחו עובדיה בשעת שלום מותרת" פירש: דאין דעתם לחזור.

ע"ז עתידה לבייש את עובדיה ולכרוע לפני הקב"ה

בבלי נד: • פ"ד ה"ז [כח.].

עתידיה עבודה זרה להיות באה ורוקקת בפני עובדיה ומביישתן ובטילה מן העולם וכו', עתידיה עבודה זרה להיות באה וכוורעת לפני הקב"ה ובטילה מן העולם.
בבבלי לא הובא.

קושיות שלכאורה ע"ז מועילה - אינן בירושלמי

בבלי נה: • פ"ד ה"ח [כח.].

בבבלי הקשה שלכאורה רואים שעבודה זרה מועילה לרפא ולהוריד גשמים, ותרין. ובירושלמי לא הובא.

גת שגוי דרך אותה

בבלי נה: • פ"ד ה"ח [כח.].

לוקחין גת בעוטה מן הנכרי (שדרכה גוי) וכו' - והוא שלא העלים ישראל את עיניו ממנו (מהגוי), אבל אם העלים עיניו ממנו לא בדא (בזה לא הותר).
בבבלי לא הובא החילוק אם ישראל רואה אותו, ומתיר תמיד.

המקור שלכתחילה אסור לטמא טבל

פ"ד ה"ט [כט:]

(כך גרס הפני משה, וכן הגירסא בחלה פ"ג ה"ב [יז.]): בדין היה שיטמא אדם טבלו דבר תורה (שאין בזה איסור מדאורייתא), דכתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי - תרומה צריכה שימור (מטומאה), אין הטבל צריך שימור. מה אני מקיים ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן? עשה שינתן לאהרן הכהן בכהונתו (מפסוק זה למדו שלכתחילה אסור לטמאו, כדי שהכהן יוכל לאוכלו כשהוא בכהונתו ובימי טהרתו).
בבבלי לא הובא המקור לאיסור לטמא טבל לכתחילה. האיסור עצמו מפורש במשנה בחלה (פ"ב מ"ג).

מתי מותר לטחון עם מי שעושה בטומאה
 בבלי נה: • פ"ד ה"י [ל].
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי לשון קל) גם בגיטין פ"ה ה"י [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

לא שואלים בשלום גוי, החזקת ישראל בשביעית
 בבלי נה: • פ"ד ה"י [ל].
 הירושלמי כאן הובא גם בגיטין פ"ה ה"י [לג:], ועיין מה שכתבנו שם.

גוי שנגע ביין שלא בכונה
 בבלי ס: • פ"ד ה"א [ל].
 רבי אבין בשם רבי שמואל: הלכה כרבי שמעון (שמתיר יין כאשר הגוי נפל לבור ולא התכוון לגעת ביין, או שמדד את היין בקנה וכד' שהתכוון לדבר אחר).
בבבלי גם כן הביא אמוראים שפסקו כרבי שמעון, אך הסיק שאין הלכה כמותו¹⁴.

גוי שמוזג צונן ליין – מותר
 בבלי נח: • פ"ד ה"א [ל].
 רבי ירמיה בשם רבי חייה בר בא: זה שמוזג בחמין (גוי שמוזג מים חמים ליין) אסור, בצונן (מים צוננים) מותר (מראה הפנים: משום שלא היה דרכם למוזג בצונן). יבוא עלי שלא עשיתי מימיי (אפילו בצונן).
בבבלי כתב שגוי שמוזג מים ליין אסור משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב (דהיינו שגזרו חכמים משום הרחקת עבירה), ולא חילק בין חמין לצונן.

דיני חלון שדרכו רואים שהגוי לא ינסך
 בבלי סא. • פ"ד ה"ב [לא].
 לא סוף דבר פתח (הדין שגוי לא חשוד לנסך כשיש פתח לרה"ר משום שחושש שיראוהו), אלא אפילו חלון ויש בה ארבעה על ארבעה על רום עשרה, ובלבד מקורה ובמגופף (שאי אפשר לסותמו).
בבבלי כתב בפשטות שחלון מועיל כרה"ר, ולא פירט את דיני החלון.

פרק ה – השוכר את הפועל

הלכה כמיקל ביין נסך
 בבלי סב.
 הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ד ה"ז [כב:], ועיין מה שכתבנו שם.

שכר שבירת חבית יין נסך אסור
 בבלי סג: • פ"ה ה"א [לב].
 שכרו לשבר חביות של יין נסך, אפילו כן שכרו אסור.
בבבלי סובר ששכרו מותר.

מה צריך גר תושב לקבל עליו
 בבלי סד:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

דיני גר תושב
 בבלי סד:
 הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ח ה"א [מד:], ועיין מה שכתבנו שם.

¹⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

הכותים יושבים בשומרון

פ"ה ה"ד [לג:]

דרבי שמעון בן לעזר אזל לחדא קרייה דשמריין (עיר בשומרון) וכו', אמר ליה וכו': ושמח סכין בלועך אם בעל נפש אתה, כבר נתקלקלו הכותים (רמז לו הסופר שנתקלקלו הכותים וינם אסור).

בבלי חולין ו. מובא אותו המעשה אך לא כתוב שהם בשומרון.

כמה טעמים לאיסור כותים, ע"ז שטמן יעקב

פ"ה ה"ד [לג:]

רבי ישמעאל בי רבי יוסי אזל להדא ניפוליה (עיר של כותים), אתון כותייא לגביה, אמר לון: אנא מחמי לכון דלית אתון סגדין לאהין טורא אלא לצלמייא דתחותי (אראה לכם שאתם עובדים לצלמים שטמן יעקב והם תחת ההר) דכתיב ויטמון אותם יעקב תחת האשירה אשר עם שכם וכו'. רבי אבהו אסר יינן מפי רבי חייה ורבי אסי ורבי אמי שהיו עולין בהר המלך וראו גוי (כותי) אחד שהיה חשוד על יינן, אתון אמרון ליה קומוי (אמרו לרבי אבהו), אמר לון ולא על ידי עילא (עילה זו מספיקה לאסור את יינם). ואית דבעי מימר: חדא ערובת שובא (ערב שבת) לא אישתכח חמרא בכל סמרטיקי (שם עיר), בפוקי שובא (במוצאי שבת) אישתכח מלייא מן מה דאייתון ארמייא וקבלוניה כותייא מינהון (נמצא הרבה יין שהכותים קיבלו מהגויים). ואית דבעי מימר: כד סליק דיקליטיוס מלכא להכא גזר ואמר כל אומייא ינסכון בר מן יודאיי (היהודים), ונסכון כותייא ונאסר יינן. ואית דבעי מימר: כמין יון (דמות יונה) אית להון ומנסכין ליה.

בבלי חולין ו. הובא רק הטעם שמצאו שהם עובדים ליונה, ותוס' (שם ד"ה בראש) הביאו מדרש שהיא העבודה זרה שטמן יעקב, כירושלמי כאן.

האם מדאורייתא צריך מ' סאה למקוה

פ"ה ה"ד [לד:]

ומקוותיה (מקוואות של כותים) טהורין - רבי לעזר בי רבי יוסי: הדא דאת מר (זה נאמר) להאמינן שאינן שאובין (שעל דין זה גם הכותים מקפידים), הא למידת ארבעים (סאה) לא (בזה אינם נאמנים, משום שאינם מודים בדרשות חכמים), דדרשי (הכותים) אך מעיין ובור מקוה מים, מה מעיין מטהר כל שהוא אף מקוה מטהר כל שהוא.

בבלי לא הובא. ציון ירושלים הביא שנחלקו הפוסקים האם מדאורייתא צריך ארבעים סאה או שמדאורייתא די בכלשהו, וכתב שמהירושלמי כאן מוכח שצריך ארבעים סאה מדאורייתא, ורק הכותים דורשים שדי בכלשהו.

מחלוקת האם כותי קיסרי הם כגויים גמורים

פ"ה ה"ד [לד:]

רבי יעקב בר אחא בשם רבי חנינה: כותאי דקיסרין מותר להלוותן בריבית (שעשאו כגויים גמורים). רבי יוסי בעי: מעתה לא נחוש לחלתן, ונן חמיי רבנן חששון (אם כך עיסתם פטורה מחלה כדין גויים, והרי אנו רואים שחכמים כן חוששים לזה. הירושלמי דן בעניין כותים מקיסרי גם בעבודה זרה השמטות ד"ה פ"א, ועיין מה שכתבנו שם (בסוף המסכת)).

בבלי לא הובא, ותוס' (כו: ד"ה אני) הביאו את הירושלמי.

בשעת השמד כל החביות אסורות

בבלי עא. • פ"ה ה"ח [לד:]

בשעת השמד הכל אסור, שאי אפשר שלא היה שם ישראל שלא עבדה על כורחו. **בבלי** לא הובא.

בבלי עג. • פ"ה הי"א [לה:]

ביטול יין במים

יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא יין ביין ומים במים כל שהוא יין במים ומים ביין בנותן טעם זה הכלל מין במינו כל שהוא ושלא במינו בנותן טעם - הדא דאתמר (זה נאמר) במקום שאין המים נמכרין במידה (שאינם חשובים, אז יין בטל במים), אבל במקום שהמים נמכרין במידה (שהם חשובים) - כיון ביין הן (ואינו בטל).
בבבלי לא חילק בזה, ומשמע שתמיד יין בטל במים (אם אין בו בנותן טעם), משום שהוא מין בשאינו מינו.

בבלי עג:

טבל הוא דבר שיש לו מתירין

הירושלמי דן בזה בנדרים פ"ו ה"ד [כא.], ועיין מה שכתבנו שם.

פ"ה הי"א [לד.].

חמץ כותים לאחר הפסח

מאימתי חמץ כותים מותר לאחר הפסח (ותולים שהחמיצוהו בשאור שלאחר הפסח)? של בעלי בתים שלש שבתות, של אפייה ושל נחתומין - בכרכים אחר שלשה ימים, בכפרים אחר שלשה תנורים.
בבבלי לא הובא.

בבלי עד. • פ"ה הי"ב [לד.].

האם שעיר המשתלח אוסר בכלשהו

אילו אסורין ואוסרין כל שהן: יין נסך ועבודה זרה ועורות לבובין ושור הנסקל ועגלה ערופה וציפרי מצורע ושיער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה.
בבבלי במשנה גרס גם "ושעיר המשתלח". והגהות הגר"א על הבבלי מחק את מילים אלו, כגרסת הירושלמי.

פ"ה הי"ב [לד.].

עגלה ערופה נלמדת ממת

עגלה ערופה - שם שם (גזירה שווה), מה שם האמור להלן (במת) אסור בהנייה, אף שם האמור כאן (בעגלה ערופה) אסור בהנייה.
בבבלי כט: הלימוד הפוך, לומדים מעגלה ערופה שאסורה בהנאה למת.

פ"ה הי"ב [לד.].

אין עונשים ממה מצינו

וחולין שנשחטו בעזרה - רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל: אמרה תורה שחוט שלי בשלי ושלך בשלך, מה שלי בשלך אסור, אף שלך בשלי ענוש כרת ולא (לימוד במה מצינו). רבי ישמעאל אמר למידין מקל וחומר ואין עונשין מקל וחומר (מה מצינו)!
בבבלי קידושין נז: גם כן הביא את לימוד זה ודחה אותו מקושיא אחרת. המשנה למלך (נזירות פ"ב ה"ז) חקר האם עונשים ממה מצינו, והציון ירושלים כאן הקשה עליו שמפורש בירושלמי כאן שאין עונשים ממנו. ועמודי ירושלים כאן (נדפס בירושלמי לאחר המסכת) הביא את הבבלי (קידושין שם) שמשמע שכן עונשים ממנו, והסיק שהיא מחלוקת התלמודים. נועם ירושלמי (יבמות פ"א ה"א) כתב שלרבי ישמעאל כן עונשים ממה מצינו, והיפה עיניים (מכות ה:) הביאו והקשה עליו מהירושלמי כאן (והיפה עיניים שם גם הביא ממראה הפנים נזיר פ"ו ה"א שגם כן כתב שלירושלמי לא עונשים ממה מצינו).

בבלי עד: • פ"ה הי"ד [לז.].

האם הלכה כרבי אפילו מחביריו

הלכה כרבי (שחולק על חכמים ומתיר כלי עץ של גויים ע"י ניגוב).

בבלי לא פסק כמי הלכה. והרמב"ם (מאכלות אסורות פ"א הכ"א) והשו"ע (י"ד סי' קלח סעיף א) פסקו כחכמים. וביאר מראה הפנים שהוא משום ששיטת הבבלי בהרבה מקומות שהלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו (עירובין מו: וש"נ, ורק בבבא בתרא קכד: יש דעה שהלכה כרבי אפילו מחבירו). ולפי זה הירושלמי לשיטתו שכתב (תרומות פ"ג ה"א [טו.]) שהלכה כרבי אפילו מחבירו.

גדרי ליבון – עד שינתזו ניצוצות
והליבון צריך שיהו ניצוצות מנתזין ממנה.
בבלי כתב שמלבנן עד שתשיר קליפתן. והיפה עיניים כתב שאפשר שהוא אותו שיעור.

סיום המסכת
והליבון צריך שיהו ניצוצות מנתזין ממנה (מסיים בדיני ליבון).
בבלי מסיים במעשה שישבו לפני שבור מלכא וחתך להם בסכין¹⁵.

השמטות מתלמוד ירושלמי

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ונדפסו בירושלמי בסוף כל כרך

כותים שקלקלו – מותר להלוותם בריבית
השמטות ד"ה פ"א
להלין כותאי דקסרי מותר להלוותן בריבית מפני שקלקלו מעשיהם.
בבלי לא הובא.

רבי אלעזר בן עזריה היה קרח
השמטות ד"ה בבכורות
רבי אלעזר בן עזריה היה קרח.
בבלי לא הובא.

¹⁵ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת הוריות

פרק א – הורו בית דין

מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט – ממעט [פ"א ה"א א.]
 בכל אתר את מר (אתה אומר) מיעוט אחר מיעוט לרבות, וכא את מר (וכאן אתה אומר) מיעוט אחר מיעוט למעט? אמר רבי מתניה: שנייא היא דכתיב מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט.
בבלי לא הובא.

האומר מותר פטור מקרבן [פ"א ה"א א.]
 (כך הגיה הפני משה ע"פ הירושלמי תרומות פ"ח ה"א [מ:]): מה בין סבור שהוא שומן ונמצא חלב שהוא חייב מה בין סבור שהוא מותר ונמצא אסור שהוא פטור? וכו'. או הודע אליו חטאתו והביא (ומכאן לומדים שהשב מידיעתו חייב קרבן על שגגתו, אך האומר מותר, שאפילו אם היה יודע לא היה פורש - פטור מקרבן).
בבלי לא הובא, ובשבת סח: נחלקו בזה רש"י ותוס': רש"י (ד"ה פטור) כתב שהיא מחלוקת אמוראים אם פטור מקרבן, ותוס' (ד"ה אבל) כתבו שלכו"ע חייב. וע"פ זה כתב מראה הפנים (כאן) שהירושלמי כאן מתיישב רק לשיטת רש"י.

הורו שכל הגוף פטור [פ"א ה"א א.]
 והן שהורו מותר (אז נחשב עקירת כל הגוף), אבל אם הורו פטור (אבל אסור) - לא בדא (לא נחשב עקירת כל הגוף).
בבלי לא הובא.

רוב בי"ד שהורו בטעות – פטורים מקרבן [פ"א ה"א א.]
 נכנסו (להורות) מאה - (אינם חייבים) עד שיורו כולן (את הטעות).
בבלי גם כן הביא זאת, דחה, והסיק שחייבים גם אם יורו רק רובם¹.

אם יאמרו על ימין שהוא שמאל לא ישמע [פ"א ה"א א.]
 דתני: יכול אם יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין תשמע להם? תלמוד לומר ללכת ימין ושמאל - שיאמרו לך על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל.
בבלי לא דן בזה, אך בספרי (דברים יז כד) נאמר להיפך: אפילו יאמרו לך על ימין שהוא שמאל. וכן רש"י על התורה (דברים יז יא) הביא את הספרי. ומפרשי הירושלמי דנו בזה (ציון ירושלים, כיכר לאדן, עמודי ירושלים (כיכר לאדן ועמודי ירושלים נדפסו בירושלמי לאחר המסכת)).

¹ במקומות רבים בבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

המקור שמומר פטור מקרבן
 או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא - יצא משומד (מומר, שגם כשנודע לו שחטא לא שב בתשובה).
בבלי היא מחלוקת האם זהו המקור או "מעם הארץ בעשותה". ולקמן יא. הגמרא הוסיפה שיש נפק"מ בין שני המקורות הללו.

חישוב רוב כאשר חלקם מתו
 בבלי ג: • פ"א ה"ב [ג:]
 מה רוב (לחזור בהם) - רוב ההוריה (או) רוב המשתייר? היך עבידא (כיצד), נכנסו מאה ומתו מהן עשרה - אין (אם) תאמר רוב ההוריה חמשים ואחד, ואין תאמר רוב המשתייר ארבעים וששה.
בבלי לא הובא.

הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם נדחתה חטאתו
 בבלי ג: • פ"א ה"ב [ג:]
 הפריש חטאתו (ולאחר מכן) נתחרש או נשטה (נעשה שוטה) או נשתמד (נעשה מומר) או שהורו בית דין שמותר לאכול חלב - רבי יוחנן אמר נדחית חטאתו, רבן שמעון בן לקיש אמר לא נדחית חטאתו. רבי יוסי בי רבי בון אמר מחלף שמועתא (מחליף את הדעות במחלוקת).
בבלי יא. אמר רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר (ובגדרים לו. הגירסא: ונשתטה) וחזר בו הואיל ונדחה ידחה, כמו הגירסא הראשונה במחלוקתם בירושלמי. ודעת ריש לקיש לא הובאה בבבלי כלל.

הגדרת עם ישראל לדינים שונים
 בבלי ג: • פ"א ה"ב [ד:]
 רבי אמי בשם רבי שמעון בן לקיש: להוריה (לדיני הוריות, האם נחשב שרוב ישראל חטאו) הילכו אחר ישיבת ארץ ישראל (מונים את אלו היושבים בארץ), לטומאה (האם רוב הציבור טמאים, לעניין קרבנות ציבור בטומאה) הילכו אחר רוב נכנסין לעזרה וכו'. רבי יהושע בן לוי: לראייה (האם רוב הציבור טמאים לעניין מצוות ראייה בעזרה) הילכו מלבוא חמת עד נחל מצרים.
בבלי הביא שלהוראה הולכים אחר רוב יושבי הארץ, אך לא השווה בין דינים שונים לעניין הגדרת עם ישראל².

כיצד משערים את רוב הנכנסים לעזרה
 בבלי ג: • פ"א ה"ב [ה:]
 הירושלמי כאן הובא גם בפסחים פ"ז ה"ו [נא], ועיין מה שכתבנו שם.

המקור שגר נתין וממזר פסולים להוראה
 בבלי ד: • פ"א ה"ד [ה:]
 והתיצבו שם עמך - מה את (משה) לא גר ולא נתין ולא ממזר, אף הן (הדיינים) לא גרים ולא נתינים ולא ממזרים ולא עבדים.
בבלי הביא פסוק זה, הקשה על זה "ואימא עמך לשכינה"³ (ורש"י הביא שני פירושים: שלא יכנסו למקום שכינה, ושיהיו צדיקים גמורים שהקב"ה ישרה שכינה עליהם), והסיק שנלמד מ"ונשאו אתך"⁴.

² דרך הירושלמי לדמות יותר סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

הגדרת רוב עם ישראל לדינים שונים

פ"א ה"ו [ו.]

מאן תנא רוב (לענין טומאת ציבור בקרבן פסח)? רבי מאיר, דתני (לענין הוריות) רבי מאיר אומר היא מחצית כל השבטים היא מחצית כל שבט ושבט ובלבד רוב (נחשבים רוב ישראל בין אם הם שישה שבטים שלמים ובין אם הם מחצית מכל השבטים, ובתנאי שהם רוב עם ישראל). **בבלי** לא השווה את דיני רוב עם ישראל בין הוריות לטומאה.⁵

יש דעה ששלושה מכל שבט סומכים על הפר

פ"א ה"ח [ז:]

מאן דמר (דאמר) חובת בית דין היא (להביא פר על שאר העבירות ופר ושעיר על ע"ז) - בית דין סומכין, מאן דמר חובת ציבור היא - מי סומך? דתני שלשה מכל שבט ושבט וראש בית דין על גביהן סומכין ידיהן על ראש הפר. **בבלי** לא הובא.

המחלוקת אם דנים אפשר משאי אפשר – אינה בירושלמי

בבלי ו:

עיין מה שכתבנו בסוכה פ"ה ה"א [כב:].

פרק ב – הורה כהן משיח**מתי הוראת כה"ג מועילה**

בבלי ז. • פ"ב ה"א [ח.]

והוא שיהא (הכהן הגדול) יודע לישא וליתן בהלכה (רק אז נחשבת הוראתו להוראה). **בבלי** הלשון "שיהא מופלא".

ג"ש מעיני מעיני – מע"ז לשאר המצוות

בבלי ח. • פ"ב ה"ד [ט:]

נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני, מה מעיני שנאמר להלן (בעבודה זרה) דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת - אף מעיני שנאמר כאן (בשאר המצוות) דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.

בבלי גם כן הביא את הג"ש מעיני מעיני, אך דורש אותה להיפך - משאר המצוות (שזדונן כרת ושגגתן חטאת) לעבודה זרה.

לא מזים בפנים מדם שעירה של ע"ז

פ"ב ה"ד [י.]

אותו - מיעט קרבנו למצות יחידית (איסור ע"ז) שלא יכנס דמו לפנים (דם שעירה שמביא על ע"ז לא נכנס לאוהל מועד).

בבלי לא הובא דין זה. ומראה הפנים הקשה על הירושלמי שבמשנה זבחים מז. מפורש שמזים מדם שעירים הנשרפים (שעירי ע"ז) על הפרוכת ועל מזבח הזהב, דהיינו בפנים. וכן הרמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ה ה"טז) פסק שמזים מהם בפנים, כדין פר העלם.

³ בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה, ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מט.

⁴ במקומות רבים הבבלי דוחה את מסקנת הירושלמי. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

⁵ דרך הירושלמי לדמות יותר סוגיות בנושאים שונים. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סד.

משמש עם הטהורה ונטמאת

פ"ב ה"ה [י:]

היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי וכו' מה יעשה? וכו' אמר רבי זעירא: יהא רואה את החרב כילו (כאילו) מחתכת בבשרו וכל עמה. רבי זעירא רבי תנחומא בשם רב חונה: יטוח ראשי אצבעותיו בכותל ויהא מיצן (מתקורר מיצרו).
בבלי לא דן בסוגיא זו כאן אלא האריך בה בשבועות (יז:–יח:). ושם (יח.) כתב שנועץ עשר ציפורניו בקרקע, ולא הזכיר שיהא רואה חרב וכו'.

יוסף ראה גם את דמות רחל

פ"ב ה"ה [י:]

רב חונה בשם רב מתנה: תלה עיניו וראה איקונין (דמות) של אבינו (יעקב), מיד היצן (התקורר מיצרו) וכו'. אמר רבי אבין: אף איקונין של רחל ראה.
בבלי סוטה לו: הובא שראה רק את דמותו של יעקב.

כה"ג צריך להיות גדול במראה

בבלי ט.

הירושלמי דן בזה ביומא פ"א ה"ג [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

כה"ג פטור מטומאת מקדש וקדשיו לכו"ע

בבלי ט: • פ"ב ה"ז [יא.]

שאין כהן גדול חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי רבי שמעון וכו' - כיני מתניתא (פירוש המשנה): אלא שאין כהן גדול חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי הכל, והנשיא על שמיעת קול דברי רבי שמעון.
בבלי השאיר את המשנה כפשטה, שהדין שכה"ג פטור מטומאת מקדש וקדשיו הוא רק לרבי שמעון, אך לחכמים חייב. הרמב"ם (שגגות פ"י ה"ז) פסק שחייב, כבבלי בדעת חכמים, והראב"ד השיג עליו שפטור, כירושלמי.

פרק ג – כהן משיח

כהן גדול שחטא

פ"ג ה"א [יא:]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

חשש שהנשיא יהרוג, מעשה שריש לקיש ברח

פ"ג ה"א [יא:]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים

פ"ג ה"א [יב.]

הירושלמי כאן הובא גם בסנהדרין פ"ב ה"א [י:], ועיין מה שכתבנו שם.

הטעם שחטאו ונתמנו פטורים, גדולה מכפרת

בבלי י: • פ"ג ה"ב [יב.]

חברייא אמרין: טעמא דרבי שמעון (שאם חטאו ונתמנו פטורין מקרבן) משם שהגדולה מכפרת. אמר רבי יוסי (טעם אחר): שאין חטאו וידיעתו שוין.
בבלי לא הובא.

גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה – אינו בירושלמי

בבלי י:

עיין מה שכתבנו בנזיר פ"ד ה"ג [יז:].

הפריש חטאת ונשתמר, מחלוקת האם נדחתה חטאתו
הירושלמי דן בזה בהוריות פ"א ה"ב [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

חילוק קרבנות וידיעות באריכות
פ"ג ה"ב [יב:טו].
אכל שני זיתים ונתוודע לך וכו' (והאריך מאוד בסוגיית חילוק קרבנות - מתי מביא קרבן על כל עבירה ועבירה ומתי מביא קרבן אחד על כמה עבירות).
בבבלי לא דן בזה כאן אלא בכריתות טו-יז, שם גם המשניות עוסקות בזה.

גירסא הפוכה במחלוקת האם הפרשות מחלוקת
פ"ג ה"ב [יב:].
אכל שלשה זיתים וסבור שהן שנים הפריש חטאת (נודע לו על שניים והפריש חטאת ונודע לו על השלישי) - כדרכי יוחנן, דרבי יוחנן אמר: נתכפר מקצת החט (החטא) נתכפר כולו, רבי שמעון בן לקיש אמר: נתכפר מקצת החט לא נתכפר כולו (שהפרשה מחלקת, וחייב עוד קרבן על הזית השלישי).
בבבלי שבת עא: הדעות הפוכות: רבי יוחנן אמר שהפרשה מחלקת וריש לקיש אמר שלא⁶ (במקרה שאכל שני זיתים בהעלם אחד ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני).

שלושה זיתים בשני העלמות, גרירה
פ"ג ה"ב [יג:].
היו לפניו שלשה (זיתים של חלב), אכל את הראשון (בשוגג) ולא נתוודע לו שני בהעלימו של ראשון (כך הגיה הפני משה, דהיינו שאכל גם את השני באותו העלם), נתוודע לו על הראשון (נודע לו שהוא היה חלב) ולא נתוודע לו על השני (השני), שלישי בהעלימו של שני, ואחר כך נתוודע לו על כולהם (כולם) - רבי יוחנן אמר: חייב על הראשון ועל השני ופטור על השלישי (שנפטר על השלישי בקרבן של השני כיוון שהיו בהעלם אחד). אמר רבי יוסי: שני לדעתו הדבר תלוי - רצה מתכפר לו על הראשון, רצה מתכפר לו על השלישי (תלוי בדעתו האם לצרף את השני לקרבן של הראשון או של השלישי). חברייא מדמייא לה לארבעה חצאי (חצאי) זיתים (שאכל את השני בהעלם של הראשון, נודע לו על הראשון, אכל את השלישי בהעלם של השני, נודע לו על השני וכו') וכו'.

בבבלי שבת עא. זו היתה דעת רבא שאין גרירה, אך אביי חלק עליו ואמר שיש גרירה (כלומר שההעלמות נגררות זו אחר זו ומצטרפות יחד), ולכן אפילו אם יביא קרבן על הראשון מתכפר על שלושתם. ולמסקנה רבא חזר בו וגם הוא סובר שיש גרירה.

מלך ישראל ומלך יהודה שווים
בבלי יא: • פ"ג ה"ב [טו:].
מלך ישראל ומלך יהודה שניהן שוין, לא זה גדול מזה ולא זה גדול מזה.
בבבלי לא הובא.

בזמן שדוד ברח דינו היה כהדיוט
פ"ג ה"ב [טו:].
כל אותן ששה חדשים שהיה דוד בורח מפני אבשלום, שעורה הוות מתכפר לו כהדיוט (היה מתכפר בשעירה כהדיוט ולא כמלך. מראה הפנים: אפילו בעבירות שעבר כאשר היה מלך).
בבבלי לא הובא.

⁶ בכמה מקומות אותה מחלוקת מובאת גם בבבלי אך הדעות הפוכות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ע.

סימני ראש השנה – אינם בירושלמי
 אין מושחין את המלכים אלא על גבי המעיין (שהוא סימן שתימשך מלכותם כמו שהמעין נמשך).
בבלי הביא זאת, והוסיף עוד סימנים שונים להצלחה, וכן סימנים של פירות שונים בראש השנה, והירושלמי לא הביאם.⁷

חמישה דברים חסרו במקדש שני
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בתענית פ"ב ה"א [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

צניעותה של קמחית
 שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שימשו בכהונה גדולה. שלחו ואמרו לקמחית: מה מעשים טובים יש בידך? אמרה להן: יבוא עלי אם ראו קורות בתי שערות ראשי ואימרת חלוקי מימי.
בבלי יומא מז. הוזכרה צניעותה רק בענייני השיער ולא החלוק.

האם בעלי מומין תוקעים בחצוצרות, טעות של רבי טרפון
 הירושלמי כאן הובא גם ביומא פ"א ה"א [ה.], ועיין מה שכתבנו שם.

האם רוצח בשגגה משתחרר כאשר נודע שהכה"ג פסול
 היה (כהן גדול) עומד ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה - מה עבד לה: (דינו של הכהן גדול כאילו) שמת ויחזור הרוצח (בשגגה) למקומו, או יעשה (למפרע) כמו שנגמר דינו (של הרוצח) בלא כהן גדול ואל יצא משם (מהעיר מקלט) לעולם? (ונשאר בספק).
בבלי מכות יא: היא מחלוקת אמוראים.

קדימויות בקרבנות נדבת ציבור
 נדבת ציבור ונדבת נשיא - נדבת נשיא קודמת וכו'. נדבת משיח ונדבת ציבור - נדבת משיח קודמת.
בבלי סובר שנדבת ציבור קודמת לנדבת נשיא. דין נדבת משיח ונדבת ציבור לא הובא בבלי.

בזכות הצדקה מוצא אוצר, פרנסת חכמים
 מעשה בי רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבה שעלו לחולת אנטוכיא על עסק מגבת חכמים (גבו לצורך פרנסת חכמים) והוה תמן חד (ששמו) אבא יהודה עביד מצוה (עושה מצוות)

⁷ דרך הירושלמי למעט בסגולות. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף מו.

בעין טובה. פעם אחת ירד מנכסיו וראה רבותינו ונתייבש מהן (שלא היה לו מה לתת להם צדקה), עלה לו לביתו ופניו חולניות. אמרה לו אשתו: מפני מה פניך חולניות? אמר לה: רבותינו כאן ואיני יודע מה אעשה. אשתו שהיתה צדקת ממנו אמרה לו: נשתיירה לך שדה אחת, לך ומכור חצייה ותן להן. הלך ועשה כן ובא אצל רבותינו ונתן להן ונתפללו עליו רבותינו. אמרו לו: אבא יהודה, הקב"ה ימלא חסרונותיך. עם כשהלכו להם ירד לחרוש בתוך חצי שדהו, עם כשהוא חורש בתוך חצי שדהו שקעה פרתו ונשברה, ירד להעלותה והאיר הקב"ה עיניו ומצא סימא (אוצר), אמר: לטובתי נשברה רגל פרתי. **בבלי** לא הובא.

כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר
כסות אשת חבר קודמת לחיי עם הארץ מפני כבודו של חבר. לא מר (אמר) אלא כסות אשת חבר בחיי חבר, אבל אם היה זה (עם הארץ) להחיות וזה (אשת החבר) לאחר מיתת החבר) לכסות - אותו שלהחיות קודם.
בבלי לא הובא. מהירושלמי כאן משמע שאין צריך לכבד אשת חבר לאחר מיתת החבר, וציון ירושלים כאן הביא שתוס' שבועות (ל: ד"ה והאמר) הסתפקו בזה, והט"ז (י"ד סי' רמב סעיף יד) דייק מהמהר"ם מינץ שחייבים לכבדה גם לאחר מיתתו.

אבידת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו - מי קודם
אבידת אביו שחצי תלמודו ממנו ואבידת אמו גרושה מאביו - מי קודם, אביו הוא שיקדום או עד שיהא כל תלמודו ממנו? (ונשאר בספק). אבידת רבו שחצי תלמודו הימני ואבידת אמו גרושה מאביו - מי קודם, רבו הוא שיקדום או עד שיהא כל תלמודו הימני? (ונשאר בספק).
בבלי בבא מציעא לג. דן בסוגיית אבידת אביו ורבו, אך לא הביא את ספיקות אלו.

גדר רבו - שפתח לו תחילה
הירושלמי כאן הובא גם בבבא מציעא פ"ב ה"א [ט:], ועיין מה שכתבנו שם.

הוא קודם לאימו לפדות מהשבי
הוא ואמו ורבו ואביו עומדים בשבי - הוא קודם לאמו.
בבלי סובר שאימו קודמת לכולם (לו, לרבו לאביו), ופירש רש"י (ד"ה אמו) משום שיש לה יותר זילותא.

הודה על שזכה לראות את תלמידו דורש
רבי חנניה הוה מיסתמך ברבי חייה בר בא (אבא) בציפרין (בציפורי). חמא כל עמא פריי (ראה את כולם רצים לשמוע דרשה). אמר ליה: למה כל עמא פריי? אמר ליה: רבי יוחנן יתיב דריש בבית מדרשא דרבי בנייה (בבית המדרש של רבי בנאה) וכל עמא פריי מי שמעיניה (באו לשומעו). אמר: בריך רחמנא דחמי לי פירין עד דאנא בחיים (שהראה לי פירותי בחיים, שרבי יוחנן תלמידי דורש).
בבלי לא הובא.

פ"ג ה"ד [יח:]

מעשה שר' יהושע מוצא תינוק בבית האסורים

מעשה בי רבי יהושע שעלה לרומי, אמרו על תינוק אחד ירושלמי שהיה אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו מסודרות לו תלתלים והוא עומד בקלון. והלך רבי יהושע לבדוק, כיון שהגיע לפתחו נענה רבי יהושע ואמר לו: מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים הלא ה'. נענה התינוק ואמר לו: זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמעו בתורתו. מיד זלגו עיניו (של רבי יהושע) דמעות ואמר מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ שאיני זז מיכן עד שאפדנו, ופדאו בממון הרבה ושילחו לארץ ישראל וקרא עליו הפסוק הזה בני ציון היקרים וגו'.

בבבלי גיטין נח. רבי יהושע שאל "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים", והתינוק ענה "הלא ה' זו חטאנו וכו'". כמו כן הבבלי הוסיף שאותו תינוק הוא רבי ישמעאל בן אלישע.

בבלי יג. • פ"ג ה"ה [יט:]

מומר שבא לחזור בו קודם לגר שבא להתגייר

גר (שבא להתגייר) ומשומד (מומר שבא לחזור בו) - משומד קודם מפני מעשה שאירע (פני משה: כמעשה בבבלי סוטה מז. שרבי יהושע בן פרחיה דחה את תלמידו שבא לחזור בו). **בבבלי** לא הובא.

בבלי יג. • פ"ג ה"ה [יט:]

אל תאמין בעבד

אל תאמין בעבד עד ששה עשר דור.

בבבלי לא הובא.

פ"ג ה"ה [יט:]

התוספתא נקראת "משניות גדולות"

איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה וכו'. וכבוד - זה התוספת (ברייתות שנתווספו ומפורש בהן יותר מהמשנה), ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה - אילו משניות גדולות כגון משנתו של רבי חונה (חייא) משנתו של רבי הושעיה ומשנתו של בר קפרא.

בבבלי חולין קמא. נקראות מתניתא דרבי אושעיא ורבי חייא, ורש"י (בבא מציעא לד. ד"ה לתנאי) קורא להן "תוספתא". וכאן משמע ש"תוספות" (תוספתא) הן כינוי לברייתות אחרות.

פ"ג ה"ה [יט:]

הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה שכינה", בית גדיא

הירושלמי הובא גם בסוטה פ"ט ה"ז [מז.], ועיין מה שכתבנו שם.

בבלי יד. • פ"ג ה"ה [יט:]

סיום המסכת

ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ. סברין מימר ליפדות ולהחיות ולכסות, הא לשיבה (לשבת בראש ושאר כיבודים) לא, אמר רבי אבון: אף לשיבה, ומה טעמא? יקרה היא מפנינים - ואפילו מזה שהוא נכנס לפני לפנינים.

בבבלי סיים באגדה לגבי האם עדיף חריף ומקשה או מתון ומסיק⁸.

⁸ דרך הבבלי במקומות רבים לסיים מסכתות בסוגיות שאינן הלכתיות, כגון מעשה או אגדה, אך הירושלמי מסיים בסוגיא הלכתית. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף עד.

מסכת נידה

פרק א – שמאי

"ספק ספיקא" נקרא "ספק לספק"
 פ"א ה"א א [א:]
 טומטום ואנדרוגינס שראו דיין שעתן, מה את שמע מינה? אמר רבי יוסי: טומטום ואנדרוגינס ספק ומעת לעת ספק, ואין ספק לספק (מקילים בספק ספיקא).
בבבלי נקרא "ספק ספיקא"¹.

יש דעה שהרואה דם טהור אסורה
 פ"א ה"א א [א:]
 רבי אמי בשם רב רבי בא בשם רב יהודה: בדקה ומצתה טהור (דם שהוא ממראה טהור) - אסורה לביתה עד שיתנגב מעיינה (ומפרש בהמשך שחוששים שמתוך שמתרגלת לדם טהור תראה בשעת תשמיש דם טמא), חד רבי טובי אמר בשם רבי אבהו: אסורה לביתה עד מעת לעת. אמר רבי יעקב בר אחא: כד סליקית להכא (לארץ ישראל) שמעית מן כל רבנן מותרת לביתה מיד (ולא חוששים).
בבבלי לא הוזכרה ה"א שאסורה, ובפשטות מותרת (דן בזה מראה הפנים).

רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא
 בבלי ה.
 הירושלמי דן בזה בפסחים פ"א ה"ח [ח.], ועיין מה שכתבנו שם.

חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין, עייתלו
 בבלי ו. • פ"א ה"א א [א:]
 מעשה בריבה אחת בעייתלו וכו' (ודנו אם מטמאה). וכי יש קדשים בעייתלו (ומה נפק"מ אם מטמאה)? אלא בשנעשו לטהרת הקודש. ולא כחולין הן (ועדיין מה נפק"מ אם טמאים)? תיפתר שנעשו לטהרת מי חטאת, שמי חטאת חמורין מן הקודש.
בבבלי ביאר שהם חולין שנעשו על טהרת הקודש, ולא הקשה על כך. כמו כן בבבלי (ט; ויבמות נט;): שם המקום הוא "היתלו".

הרואה כתם מטמאה את בועלה למפרע
 בבלי ו. • פ"א ה"א א [א:]
 הרואה כתם וכו' ומטמא את בועלה למפרע.
בבבלי כאן הביא ברייתא זו שמטמאה את בועלה, אך לא גרס "למפרע". ולקמן טו. הוסיף שלרבי מאיר מטמאה אותו למפרע ולחכמים מכאן ולהבא.

הרואה דם מטמאה למפרע גם ברה"ר
 בבלי ב. • פ"א ה"א א [ב.]
 מעת לעת שאמרו - מגעה ברשות הרבים מהו? וכו' הדא אמרה ודאי מגעה ברשות הרבים טמא.
בבבלי לא הובא, ותוס' (ד"ה מעת) הביאו את הירושלמי.

¹ בכמה מקומות הירושלמי קורא לספק ספיקא "שני ספיקות" וכד'. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף פ.

תנא ששמע משניים ושניים ששמעו מאחד
אחד אומר שמעתי מפי שנים (תנא ששמע הלכה משני תנאים) ושנים אומרים שמענו מפי אחד - יפה כח האחד ששמע מפני שנים מכח השנים ששמעו מפי אחד.
בבבלי לא הובא².

רבי אליעזר שמותי
הירושלמי דן בזה בסוכה פ"ב ה"ח [יא:]; ונזיר פ"ו ה"א [לב:]; ועיין מה שכתבנו שם.

מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד
הירושלמי דן בזה בחגיגה פ"א ה"ח [ז:]; ועיין מה שכתבנו שם.

מחלוקת משולשת האם מעיין אחד הוא
על דעתיה דרב דהוא אמר מעיין אחד הוא אלא שהתורה טיהרה אותו וכו', על דעתיה דרבי ינאי דו אמר (שאמר) מעיין אחד הוא אלא שהוא (הדם) משתנה וכו', על דעתיה דלוי דהוא אמר שני מעינות הן.
בבבלי מובאות רק דעת רב ודעת לוי.

אשה יולדת גם לרע"ד יום
לעולם אין האשה יולדת אלא לרע"א (יום) או לרע"ב או לרע"ג או לרע"ד (וביאר הפני משה שהאפשרות שיולדת לרע"ד יום הוא משום שסובר שהזרע יכול להיקלט לאחר ארבעה ימים).
בבבלי לח. הובא שיולדת רק לרע"א, רע"ב או רע"ג.

אורך עיבורה של בהמה וחיה
הירושלמי כאן הובא גם ביבמות פ"ד ה"א [כז:]; ועיין מה שכתבנו שם.

זמן פרישת התינוק
הירושלמי כאן הובא גם בכטובות פ"ה ה"ו [לו:]; ועיין מה שכתבנו שם.

שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא"
של בית רבן גמליאל היו קורין לעבדיהן ולשפחותיהן אבא טבי ואמה טביתא.
בבבלי ברכות טז: גם כן הובאו הכינויים אבא ואמא (לעבדי רבן גמליאל) והשם טבי, אך שמה של טביתא לא הוזכר בבבלי כלל. וכן במעשה בשפחתו של רבן גמליאל, בירושלמי (נידה פ"ב ה"א [ו.]) הובא שמה "טביתה" ובבבלי (נידה ו:) הובא אותו המעשה בלי שמה.

גירסא הפוכה במחלוקת בטומאת גיורת נידה
הירושלמי כאן הובא (בשינוי גירסא) גם ביבמות פ"ד ה"י [כח.]; ועיין מה שכתבנו שם.

² הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

תינוקת שראתה והפסיקה וראתה – לא טמאה למפרע בבלי ט: • פ"א ה"ה [ד:]
 רבי יודן בעי: (תינוקת) ראת ראייה ראשונה ושנייה והפסיקה שלש עונות ולא ראת
 ואחר כך ראת - כווסת ארוכה היא שתטמא מעת לעת (למפרע) או כהפסק עונה היא
 שתהא דייה שעתה (מכאן ולהבא)? אמר ליה רבי יוסי: מה אם בשעה שעשיתה ככדמין
 (בשתי הראיות הראשונות, שלא היה ביניהן הפסק) את אמר דייה שעתה, כאן שלא עשיתה
 ככדמין (לאחר הראיה השלישית, שהיה הפסק לפנייה) לא כל שכן (שאינה מטמאה למפרע).
בבבלי כתב שדייה שעתה אפילו במקרה שראתה ג' ראיות והפסיקה ג' עונות ואח"כ
 ראתה.

מגעה של תינוקת טהור בבלי י: • פ"א ה"ה [ה:]
 רוקה (של תינוקת שלא הוחזקה לראות דמים) טהור, מדרסה טהור, מגעה ברשות הרבים
 טהור.
בבבלי כתב שרוקה ומדרסה וכתמה טהורים, ולא הזכיר את מגעה.

בודקת פעמיים כנגד שינוי היום בבלי יא: • פ"א ה"ו [ה:]
 פעמיים היא צריכה להיות בודקת - אמר רבי יוסי בי רבי בון: כנגד שני פעמים שהיום
 משתנה על הבריות (יום ולילה).
בבבלי לא הובא טעם לזה.

כללי הפסיקה במחלוקת ואח"כ סתם בבלי יא:
 הירושלמי דן בזה בתענית פ"ב ה"ג [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

המקיים דברי חכמים נקרא צנוע בבלי יב:
 הירושלמי דן בזה בנדה פ"ב ה"א [ו:], ועיין מה שכתבנו שם.

אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק בבלי יב:
 הירושלמי דן בזה בנדה פ"ב ה"ד [ז:], ועיין מה שכתבנו שם.

פרק ב – כל היד

שפחתו של רבן גמליאל נקראת "טביתא" פ"ב ה"א [ו:]
 הירושלמי כאן הובא (בשינוי) גם בנדה פ"א ה"ד [ג:], ועיין מה שכתבנו שם.

אריכות בסוגיית הוצאת זרע לבטלה – אינה בירושלמי בבלי יג: • פ"ב ה"א [ו:]
בבבלי האריך כאן באגדות והלכות בעניין הוצאת שכבת זרע לבטלה, והירושלמי לא
 האריך בזה.

המקיים דברי חכמים נקרא צנוע פ"ב ה"א [ו:]
 שכל מי שהוא מקיים דברי חכמים נקרא צנוע.

בבבלי יב. גם כן הביא זאת, ודחה משום שמי שאינו מקיים דברי חכמים לא די שאינו צנוע אלא שהוא רשע.³

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף – אינו בירושלמי
עיינ מה שכתבנו ביבמות פ"ו ה"ו [לז:].

אסור להכות על הכרס
הירושלמי דן בזה בביצה פ"ה ה"ב [כ:], ועיינ מה שכתבנו שם.

הרואה כתם מטמאה את בועלה למפרע
הירושלמי דן בזה בנידה פ"א ה"א [א:], ועיינ מה שכתבנו שם.

אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק
כל אשה שאין לה וסת (קבועה) אסורה לביתה עד שעה שתבדוק וכו', תיפטר שבא ומצאה עירה (כשמצאה ערה צריכה לבדוק, אך כשהיא ישנה לא הטריחוהו להקיצה שתבדוק).
בבבלי יב. צריכה לבדוק אפילו אם היא ישנה. ושם בע"ב יש דעה שאסורה לבעלה בכלל, וצריך לגרשה.

אסור לאשה לשהות בטומאתה
שאסור לאשה לשהות בטומאתה (מראה הפנים: גם בזמן הזה שאין טהרות).
בבבלי ל. הסיק שטבילה בזמנה מצוה, אך תוס' שם (ד"ה ושמע) הביא מחלוקת בזה.

האיסור לזרוק ציפורניים – אינו בירושלמי
עיינ מה שכתבנו במועד קטן פ"ג ה"א [יב:].

דם נידה ששחור כענב טהור
(דם נידה שצבעו) שחור כעורב, שחור כענב, שחור כזפת - טהור.
בבבלי שחור כענב טמא.

כששמע מרבו רק פעמיים צירף אחרים עימו לפסיקה
רבי חנינה הוה שרי בציפורין (נמצא בציפורי) והוון אתאי קומי עובדין (באו לפניו שאלות להלכה) ומפק מן תרתין זימנין, והוון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש שריין תמן ולא הוה מצרף לון עימיה (לא היה מתייעץ איתם). אמרין: חכים הוא ההוא סבא דפרזלוי חריפין (שאינו צריך אותנו). חד זמן צרפון (צירף אותם) עימיה. אמרין: מה חמא רבי משגח עלינן (מדוע צירפת אותנו) יומא דין? אמר לון: ייתי עלי אם לא כל מעשה ומעשה שהייתי מוציא (פוסק), אם לא שמעתי אותו מרבי להלכה (במקרים רבים) כשערות ראשי, ולמעשה שלשה פעמים (על כל שאלה). והן עובדא (ושאלה זו ששאלוני היום) לא אתא קומי (לפני) רבי אלא תרין זימנין, מן בגין כן צריפתכון עמי.

³ דרך הבבלי במקומות רבים לדחות את מסקנות הירושלמי. עיינ בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סב.

בבבלי לא הובא⁴, והב"י (יר"ד סי' רמב סעיף ד אות ג ד"ה גרסינן בפרק) הביא את הירושלמי וכתב שמכאן שלא יורה בדבר שאינו ברור לו עד שיצרף עימו מחכמי העיר.

פרק ג – המפלת

טעם המחלוקת במפלת חתיכה בבלי כא. • פ"ג ה"א [ט.]
המפלת חתיכה - אם יש עימה דם טמאה ואם לאו טהורה, רבי יהודה אומר: בין כך ובין כך טמאה. (ביאור מחלוקתם:) רבנן אמרין מקור הוא שהוא מגדל חתיכה, רבי יודה אומר דם הוא שהוא קרוש ונעשה חתיכה.
בבבלי הסיק שטעם מחלוקתם הוא שחכמים סוברים אפשר לפתיחת הקבר (הרחם) בלא דם ורבי יהודה חולק.

מפלת קליפה – שרייה מעת לעת בבלי כב: • פ"ג ה"ב [ט:]
המפלת כמין קליפה כמין שיערה כמין עפר כמין יבחושיין אדומין תטיל (אותם) למים, אם נמחו טמאה וכו' - וכמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת.
בבבלי הסתפק אם צריך מעת לעת.

דעה שלמדין מגזירה שווה גם שאינה מופנה בבלי כב:
הירושלמי דן בזה בסנהדרין פ"ז ה"ו [לד:], ועיין מה שכתבנו שם.

יולדת ספק זכר ספק נקבה בבלי כב: • פ"ג ה"ב [י.]
כל הן דתנינן תשב לזכר ולנקיבה - י"ד טמאים וכו' טהורין, נותנין עליה חומרי זכר וחומרי נקיבה. הדא דת מר (זה שמחמירים עליה נאמר) לביתה (לאוסרה על בעלה), אבל לטהרות - תשב לנקיבה.
בבבלי לא חילק, ומשמע שגם לטהרות תשב לזכר ולנקבה.

יבום וחליצה לבהמה, שחיטה לאדם בבלי כג: • פ"ג ה"ב [י.]
רבי חגיי אמר רבי חנניה: חברין דרבנן (חבריהם של רבנן) מקשי לה על דרבי מאיר (שסובר שגם מה שאין בו צורת אדם נחשב ולד), הפילה דמות עורב (ומת אחיו בלא בנים) - עומד בראש הדקל ואומר לו בא וחלוץ או ייבם? (לדעתו שדינו כאדם, בתמיה). אמר ליה רבי מנא: עד דאת מקשי לה על דרבי מאיר קשיתה על דרבנן, דמר (דאמר) רבי יסא בשם רבי יוחנן כולו אדם ופניו בהמה - אינו וולד, כולו בהמה ופניו אדם - וולד הוא, כולו אדם ופניו בהמה עומד וקורא בתורה ואומרים לו בוא לשחטך (שדינו כבהמה, בתמיה)? כולו בהמה ופניו אדם עומד וחורש בשדה ואומרים לו בוא וחלוץ או ייבם? (שדינו כאדם, בתמיה).
בבבלי לא הובא.

⁴ הירושלמי מדגיש יותר את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף סט.

שפיר מרוקם דומה לחגב
בבלי כה. • פ"ג ה"ג [י:]
אי זהו שפיר מרוקם שאמרו (שהמפלת אותו טמאה), כל שתחילת ברייתו דומה לרשון (מין חגב).
בבלי בגמרותינו הגרסא: איזהו שפיר מרוקם וכו' תחילת ברייתו מראשו.

האשה מעוברת וחוזרת ומתעברת
בבלי כז.
הירושלמי דן בזה ביבמות פ"ד ה"ב [כד.], ועיין מה שכתבנו שם.

על פרקים ד-י אין ירושלמי

השמטות מתלמוד ירושלמי למסכתות שונות

קטעים שאינם נמצאים בירושלמי שלפנינו אך הובאו בראשונים, ואין ידוע לאיזו מסכת הם שייכים נדפסו בסוף הירושלמי לאחר מסכת נידה

מידת החסד לא הוצרכה בימי אברהם
השמטות ד"ה בכד
אמרה מדת החסד כל ימי היות אברהם בעולם לא הוצרכתי אני לעשות מלאכה שלי, שהרי אברהם עומד שם במקומי ושומר משמרת.
בבבלי לא הובא.

בטלים מתורה בין מנחה לערבית בשבת זכר למשה
השמטות ד"ה בתשובות
ויתמו ימי בכי אבל משה - ימי בכי אבל תמו, והני ימי החול דקא שריא בהו בכי ואבל, אבל שבת לא תם, דלית בשבת בכי ואבל, ולזכירתו בתי מדרשות בטלין (שאין לעסוק בתורה בין תפילת מנחה לערבית בשבת, משום שמשה רבינו נפטר באותו זמן).
בבבלי לא הובא.

השטן נבהל מקול השופר
השמטות ד"ה ברוקח
כד שמע שטן קל שיפורה (שופר) בהיל ולא בהיל (נבהל).
בבבלי ראש השנה טז: כתב שתוקעין ומריעין כשיושבים וכשעומדים כדי לערבב את השטן, ובירושלמי כאן משמע שהתקיעה עצמה מבהילה אותו. ותוס' (שם ד"ה כדי) הביא את הירושלמי הזה.

שיטות הירושלמי והבבלי

מחלוקות שנחלקו בהן הירושלמי והבבלי לשיטתם בכמה מקומות

לירושלמי ולבבלי יש שיטות שונות, דהיינו יש ביניהם כמה מחלוקות יסודיות שמהן נובעות מחלוקות רבות אחרות. וכשם שבלימוד העיון מוכיחים שרש"י ותוס' נחלקו לשיטתם בכמה מקומות, כך ניתן למצוא שהבבלי והירושלמי נחלקו לשיטתם בכמה מקומות. בשיטותיהם של הירושלמי והבבלי דנו "חומת ירושלים" (שנדפס בתחילת הירושלמי), מהר"ץ חיות, המידות לחקר ההלכה (במבוא פ"ט), קונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) ועוד.

גם בספר זה ניתן לראות שמחלוקות רבות של הירושלמי והבבלי נובעות משיטותיהם השונות, ובזה עוסק פרק זה. לכן, יש קשר הדוק בין פרק זה לבין מחלוקות הירושלמי והבבלי שהובאו בתוך הספר, שנובעות משיטותיהם. משום כך, בפרק זה פירטנו את המחלוקות שנובעות משיטותיהם והפננו לעמודים שבהם הובאו בתוך הספר, ומאידך, במחלוקותיהם שבתוך הספר הפננו בהערה שבתחתית העמוד לפרק זה.

נעיר, שחלק מהמקורות שהבאנו אינם ראייה מוחלטת לשיטתם הכללית של הירושלמי והבבלי (במקרים כאלה הדגשנו זאת בהערה שבתחתית העמוד בלשון "יתכן" וכד'), ובכל זאת יש בהם תועלת, וכמו שכתב הרב זווין (לאור ההלכה עמוד שג), וזו לשונו: "בין אותן ההלכות שאביא ישנן גם כאלו, שהקו הזה איננו בולט בהן ביותר, ויש אולי מקום לדון אם זהו באמת יסוד מחלוקתם בהן. לא נמנעתי בכל זאת מלהביא גם אותן. ומשני טעמים: מהצד האחד, אם אין באותן ההלכות כדי יסוד חזק שהקו הזה יתבסס עליו, יש בהן בכל זאת משום סניף וסעד לכך, בחינת 'חזי לאיצטרופי'. ומהצד השני הרי אותן ההלכות שהקו הזה מורגש בהן ביותר מפיצות מצידן אור גם על אלו ההלכות 'הקלושות' מבחינה זו, ומוכיחות לנו שאמנם אותו קו 'קלוש' הוא היסודי שבהן, בחינת 'בא זה ולימד על זה'. אלא שאף אם נסיר אי-אלו הלכות מן החשבון, מספיקות הנשארות כדי לקבוע את הקו האמור בשיטות וכו'." ע"כ.

כמובן שאין למדין מן הכללות, ויתכן שבאחד המקומות הירושלמי או הבבלי יאמר דבר שהוא נגד שיטתו ברוב המקומות. כמו כן באנו רק להדגיש את נטייתם של הירושלמי והבבלי. למשל, כאשר כתבנו שדרך הירושלמי להביא טעם אגדתי - ברור שאין כוונתנו לומר שאין בירושלמי טעמים הלכתיים, אלא כוונתנו שדרכו להביא טעמים אגדתיים יותר מהבבלי. ופשוט שיש עוד מחלוקות רבות של הירושלמי והבבלי שלא נובעות דווקא משיטות אלו.

בעמודים הבאים מסודרות השיטות, ביאור כל שיטה, דוגמא, פירוט המחלוקות התלויות בשיטה זו (יש להעיר שבפרק זה השתמשנו בלשון "מחלוקות" לחילוקים בין הירושלמי לבבלי גם כשאין מחלוקות ממש, כגון לדינים שהובאו בירושלמי והבבלי השמיטם, וכן להבדלי לשון בין התלמודים), ומקומן בתוך הספר. המעיין בכל אחד מהסעיפים הבאים ובמחלוקות התלויות בו שבתוך הספר, יגלה שכל סעיף כזה יכול להיות שיעור בפני עצמו.

את שיטותיהם של הירושלמי והבבלי חילקנו לחמישה חלקים: שיטותיהם בהלכה, באגדה, בדרך הלימוד, בסדר הסוגיות ובלשון.

תוכן השיטות

שיטותיהם בהלכה	שיטותיהם באגדה
(א) ממונות ואיסורים	(לג) טעם אגדתי
(ב) רשות מצוה	(לד) מעשים
(ג) ויום מחלקים	(לה) לימוד התורה
(ד) למפרע	(לו) לימוד אומנות
(ה) כתותי מכתת שיעוריה	(לז) מסירות נפש
(ו) חומרות	(לח) ארץ ישראל
(ז) מכשירי מצוה	(לט) י"ד שנה
(ח) דברים שבלב	(מ) טעויות
(ט) ברכות שבח הודאה ומצוות	(מא) שפיכות דמים
(י) ברכה על צורך	(מב) חסד לגויים
(יא) מעשי קניין בלי סברא	(מג) דרכם של הגויים
(יב) מעשי קניין מחודשים	(מד) ניסים
(יג) קניין משיכה	(מה) תפילה
(יד) לשון הנדר	(מו) סגולות
(טו) הגדה של פסח	(מז) מלאכים ושדים
(טז) מזהירין מן הדין	(מח) מעשי הקב"ה
(יז) תנאי כפול	(מט) שכינה
(יח) קידושין	(נ) ידיעת העתיד
(יט) מחיקת שם	(נא) אגדות מחודשות
(כ) גזירה דרבה	(נב) יופי
(כא) תולדות האש	(נג) היחס לתלמידי חכמים
(כב) עזרת נשים	(נד) דרך ארץ בסעודה
(כג) טלטול בשבת	(נה) אריכות ימים
(כד) כיבוי מתכת	(נו) טעם לאריכות ימים
(כה) עדות של דיינים	(נז) קיום מצוות
(כו) מה נפשך בעריות	(נח) העתיד לבוא
(כז) כתובה	(נט) בושה לחוטאים
(כח) קנס	(ס) מלאך בקודש הקודשים
(כט) ידבק בשבטו	(סא) תקנות הנביאים
(ל) ידות	
(לא) כהן בחו"ל	
(לב) שבת	

שיטותיהם בסדר הסוגיות

(עג) פתיחת מסכת
(עד) סיום מסכת
(עה) מקום הסוגיא

שיטותיהם בלשון

(עו) חיוב ושלילה
(עז) מושגים
(עח) גרמא
(עט) סגי נהור
(פ) ספק ספיקא
(פא) חישובים
(פב) רבי טרפון

שיטותיהם בדרך הלימוד

(סב) מסקנה
(סג) ה"א
(סד) דימוי סוגיות
(סה) אם למקרא ולמסורת
(סו) סמוכים
(סז) למד מן הלמד
(סח) ראיות מהמציאות
(סט) מסורת
(ע) מחלוקות הפוכות
(עא) תשובות שלא משיבים
(עב) דחיות בעלמא

שיטותיהם בהלכה

(א) ממונות ואיסורים - הבבלי מחלק באותו הדין בין הממונות לבין האיסורים, והירושלמי לא מחלק ביניהם.

לדוגמא, חצי עבד וחצי בן חורין, ביום של עצמו מעשי ידיו לעצמו. הבבלי (גיטין מב.) חילק שכל זה רק בממונות, אך לגבי איסורים אסור לו לישא בת חורין גם ביום של עצמו. אך הירושלמי (גיטין פ"ד ה"ה [כג:]) לא חילק, וכתב שביום של עצמו הוא נושא בת חורין¹.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

הפרת נדרים, מחלוקת האם תלויה במזונות (עמ' 571)
חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו (עמ' 645)
מגרשה ומשייר לעצמו את מעשי ידה (עמ' 656)
מתנה על עונה - האם היא תנאי שבממון (עמ' 732)

¹ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי קולא בדיני ממונות משום צורך מצוה. וכן עיין לקמן בסעיף סד שהירושלמי מדמה יותר סוגיות בנושאים שונים.

(ב) רשות מצוה - לירושלמי רבי יהודה מיקל בכמה דיני ממונות משום צורך מצוה, ובבבלי (בבא קמא ל.) מצאנו את טעם זה רק לגבי נר חנוכה.

לדוגמא, לירושלמי (בבא בתרא פ"ה ה"ד [יז:]) רבי יהודה מיקל שהמוכר יין ושמן בערב שבת פטור מלהטיף שלוש טיפות משום רשות מצוה של צורך השבת. והבבלי חולק על כך.²

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

הטפת ג' טיפות, בערב שבת פטור משום רשות מצוה (עמ' 750)
סוכה שהזיקה, האם יש עליה דין "רשות מצוה" (עמ' 707)

(ג) ווים מחלקים - הירושלמי בכמה מקומות תולה דינים שונים במחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר האם ווים מחלקים (ע"פ מחלוקתם בשבועות לח. לגבי שבועה לא לך ולא לך). והבבלי לא תולה במחלוקתם.

לדוגמא, לגבי האומר "הריני נזיר מחרצנים וזגים" הרי זה נזיר, הירושלמי (נזיר פ"א ה"ב [ב:]) מבאר שרק לרבי יהודה צריך לומר "וזגים" אך לרבי מאיר אפילו אמר "מחרצנים וזגים". והבבלי (נזיר ג:) לא מזכיר זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

בזו ובזו תלוי במחלוקת ר"י ור"מ (עמ' 678)
נזיר מחרצנים וזגים - האם צריך ווים (עמ' 578)
שאלת שלום בגט תלויה האם ווים מחלקים (עמ' 660)
שמע חבירו ואמר "ואני" "ואני" (עמ' 585)

(ד) למפרע - בכמה מקומות הירושלמי מסתפק האם הדין חל למפרע, והבבלי לא מביא ספק זה.

לדוגמא, לגבי קטן שהביא שתי שערות ונעשה בן י"ג, הירושלמי (יבמות פ"י ה"ז [נט:]) הסתפק האם נעשה גדול למפרע או רק מכאן ולהבא, והבבלי (יבמות צו.) גם כן דן בדין זה אך לא הביא את הספק הזה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גט ומיתה, האם מותרת לינשא מיד או רק לאחר י"ב חודש (עמ' 655)
יין, האם נעשה חומץ למפרע (עמ' 642)
נזיר למפרע (עמ' 588)
קדושה למפרע, האם חלה (עמ' 554)
קטן שהביא שתי שערות וגדל - האם גדול למפרע (עמ' 476)

² ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי קשר בין ממונות לאיסורים.

(ה) כתותי מכתת שיעוריה - סברא זו, שדבר שמצוה לשורפו נחשב שאין לו שיעור, הובאה רק בבבלי ולא בירושלמי.

לדוגמא, הבבלי (עירובין פ:) סובר שא"א לעשות קורה למבוי מאשירה, משום שנחשב שאין לה שיעור. ובירושלמי דין זה לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

לולב של ע"ז ושופר של ע"ז - חילוק ביניהם (עמ' 360)
קורה מאשירה (עמ' 297)

(ו) חומרות - הירושלמי מדגיש שאין לאסור את המותר (וכן לקיים דבר שפטור ממנו), והבבלי לא כתב זאת.

לדוגמא, הירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז [ח.]) כותב שכשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור, ובבבלי לא הובא כלל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אוסר את המותר סופו שיתיר את האסור (עמ' 843)
אכילת שמן של גויים (עמ' 843)
אסור לטמא את הטהור (עמ' 439)
דיין מה שאסרה תורה (עמ' 569)
כח דהיתרא עדיף - אינו בירושלמי (עמ' 231)
נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא (עמ' 196)
פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט (עמ' 199)

(ז) מכשירי מצוה - הירושלמי סובר שדינם של מכשירי מצוה כדין המצוה עצמה, והבבלי חולק על כך (דנו בזה ספר יובל לכבוד הגר"ד הלוי סולובייצ'ק כרך שני עמוד תתתצב (והוא כתב שם שלירושלמי מכשירי מצוה הם ממש חלק מהמצוה), וספר תשלום תוספתא למסכת שבת סעיף 11).

לדוגמא, לירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג [סו.]) מברכים על עשיית סוכה אע"פ שהיא רק הכשר מצוה, ולבבלי לא מברכים על כך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית (עמ' 231)
לשמה במזוזה אבני קודש ובגדי כהונה (עמ' 340)
מכשירי מצוה, מחלוקת אם לר"א כולם דוחים את השבת (עמ' 279)
סוכה ישנה, גם לב"ה צריך לחדש בה דבר (עמ' 357)

(ח) דברים שבלב - לבבלי אינם דברים, ולירושלמי אין זה פשוט.

לדוגמא, לירושלמי (נזיר פ"ח ה"א [לט:]) אפשר לעשות תנאי בלב על נזירות, ולבבלי (נדרים כח.) תנאי בלב לא מועיל בנדרים, משום שדברים שבלב אינם דברים.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

יש דעה שספק אם דברים שבלב הם דברים (עמ' 682)
תנאי בלב (עמ' 596)

(ט) ברכות שבח הודאה ומצוות - הירושלמי לא מחלק בין ברכות שבח, הודאה ומצוות. והבבלי כן מחלק ביניהן.

לדוגמא, בבבלי (ברכות לד.) הוזכר חילוק בתפילה בין שלוש הברכות הראשונות (שבח), הברכות האמצעיות (בקשה) ושלוש האחרונות (הודאה). ובירושלמי (ברכות פ"ה ה"ג [מא.]) לא הוזכר כלל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית (עמ' 231)
ברכת הגשמים, נוסחתה (עמ' 394)
ברכת המצוות, המקור שלה (עמ' 215)
טועה בתפילה, להיכן חוזר (עמ' 214)
טעות בהזכרת גשם וטל (עמ' 393)

(י) ברכה על צורך - לירושלמי מברכים גם על צורך, ולבבלי רק על הנאה.

לדוגמא, לבבלי (ברכות לו.) לא מברכים על רפואות, כי אינה הנאה אלא צורך. אך לירושלמי (ברכות פ"ו ה"ח [נ:]) כן מברכים, ואף יש לכך ברכה מיוחדת - ברוך שברא מי רפואות.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית (עמ' 231)
מי רפואות, ברכה על כך (עמ' 218)

(יא) מעשי קניין בלי סברא - לבבלי מעשי קניין הם ע"פ הסברא, אך לירושלמי בכמה מקומות מעשי קניין מועילים גם כשאין בהם סברא.

לדוגמא, בשחרור עבד כנעני בכסף, לבבלי (קידושין כב:) פשוט שאת הכסף צריך לתת לאדון, שהרי מסברא העבד משתחרר תמורת הכסף שהאדון מקבל. אך בירושלמי (קידושין פ"א ה"ג [יב:]) יש דעה שהאדון נותן את הכסף לאחרים והעבד משתחרר, אע"פ שבמעשה זה אין סברא³.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חזקה לקניית אשה (עמ' 664)
כסף וביאה יחד לקידושין (עמ' 664)
קצצה, קניין (עמ' 673)

³ ועיין עוד בסעיף הבא לגבי מעשי קניין שנמצאים רק בירושלמי.

רבו של ע"כ נותן לאחר כסף ומשתחרר (עמ' 671)

יב) מעשי קניין מחודשים - בירושלמי מובאים מעשי קניין שלא הוזכרו בבבלי.

לדוגמא, בירושלמי (קידושין פ"א ה"ה [טז.]) מובא קניין קצצה, שבמכירת שדה קרוביו של המוכר מביאים חביות מלאות קליות ואגוזים ושוברים לפני התינוקות. אמנם גם בבבלי (כתובות כח:) נזכרה קצצה, אך רק לגבי הנושא אישה ולא בתור קניין⁴.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

הפיכה וגרירה, קניין (עמ' 696)

מסירת משכוכית, דלי ומפתח (עמ' 672)

קצצה, קניין (עמ' 673)

יג) קניין משיכה - הבבלי כתב שיש מחלוקת האם הוא מדאורייתא או מדרבנן, ובירושלמי מחלוקת זו לא הוזכרה.

לדוגמא, הירושלמי (קידושין פ"א ה"ד [טו.]) הביא פסוק בדעת חכמים לכך שמשיכה קונה, ומשמע שהוא לכו"ע. ובבבלי (בבא מציעא מו:) מפורש שרק לריש לקיש היא דאורייתא ולרבי יוחנן היא דרבנן.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מעות קונות מדאורייתא, המחלוקת בזה (עמ' 725)

משיכה בבהמה, מקור לכך (עמ' 672)

משיכה, מדוע הוזכרה במשנה (עמ' 673)

יד) לשון הנדר - הירושלמי מסביר יותר את הטעם של לשון הנדר, והבבלי סובר שבנדרים הלך רק אחר לשון בני אדם.

לדוגמא, הירושלמי (נדרים פ"ו ה"א [כ.]) מביא מחלוקת האם הלך אחר לשון תורה או לשון בני אדם, ולבבלי (נדרים מט.) לכו"ע הלך אחר לשון בני אדם.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אוכל הוא מזון בלשון תורה ולא בלשון בני אדם (עמ' 288)

הלך אחר לשון בני אדם - אינו בירושלמי (עמ' 554)

הלך אחר לשון תורה בנדרים (עמ' 560)

הלך בנדרים אחר לשון בני אדם, קושיא על זה (עמ' 565)

נודר מירק, סברותיהם של ר"ע וחכמים (עמ' 564)

נודר מתירוש, מחלוקת אם אסור ביין (עמ' 564)

ראש השנה לנדרים - ניסן או תשרי (עמ' 566)

שם אביו ושם בנו בנדרים (עמ' 562)

שם אביו קרוי עליו בנדרים (עמ' 564)

⁴ ועיין עוד בסעיף הקודם לגבי קניינים בלי סברא.

טו) הגדה של פסח - יש בה כמה וכמה שינויי גרסאות בין הבבלי לירושלמי.

לדוגמא, בבלי (פסחים קטז.) ארבעת הבנים הם: חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול. ובירושלמי (פסחים פ"י ה"ד [ע:]) במקום "תם" גורס "טיפש".

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גירסא אחרת ב"מה נשתנה" (עמ' 329)

גירסא אחרת בארבעת הבנים (עמ' 329)

גירסא אחרת בברכת הגדה של פסח (עמ' 329)

גירסא אחרת בלשון ההגדה (עמ' 329)

טז) מזהירין מן הדין - הירושלמי סובר שמזהירין מן הדין (מקל וחומר), והבבלי סובר שלא.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"א ה"א [סב.]) כתב שמזהירין מהדין אע"פ שאין עונשין הדין, והבבלי (מכות יז:) כתב להיפך, שאפילו למאן דאמר עונשין מן הדין, אין מזהירין מן הדין.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אזהרה למגדף, האם מזהירין מן הדין (עמ' 787)

אזהרה למכה אביו, האם מזהירין מן הדין (עמ' 804)

מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין (עמ' 477)

יז) תנאי כפול - הבבלי סובר, בפשטות, שלרבי מאיר צריך תנאי כפול בכל התורה, ומכלל לאו אי אתה שומע הן. ובירושלמי דין זה אינו פשוט.

לדוגמא, הבבלי (קידושין סא.) הביא בפשטות שלרבי מאיר צריך תנאי כפול, ומכלל לאו אי אתה שומע הן. אך הירושלמי (קידושין פ"ג ה"ג [לה:]) כתב שלרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מכלל לאו אתה שומע הן (עמ' 548)

עריות, רק בהן צריך תנאי כפול (עמ' 682)

יח) קידושין - הבבלי סובר שאיתקוש הוויות להדדי, כלומר שקידושי כסף שטר וביאה הוקשו זה לזה, אך הירושלמי חולק על כך.

לדוגמא, שני התלמודים הסתפקו האם שטר קידושין צריך להיות לשמה. הבבלי (קידושין ט:) הוסיף שההו"א שאינו צריך לשמה הוא שהוקש לקידושי כסף, והירושלמי (גיטין פ"ג ה"א [טו.]) לא כתב זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

קידושי כסף, שטר וגירושין לאחר ל' יום (עמ' 680)

שטר קידושין שלא לשמה (עמ' 640)

(יט) מחיקת שם - בירושלמי מפורש שמותר למחוק שם השם שלא נכתב בקדושה, ובבבלי לא.

לדוגמא, גם בבבלי (שבת קד:) וגם בירושלמי (שבת פ"ב ה"ה [ע:]) הובא הדין שהיה צריך לכתוב את השם וטעה והתכוון לכתוב יהודה ושכח להטיל בו דל"ת - אינו קדוש. ובירושלמי מוסיף גם שמותר למוחקו. בשו"ע דין זה לא הובא, ובש"ך (יר"ד סי' רעו סעיף יב) התיר למחוק זאת רק לצורך תיקון.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חילוק המילה "הללויה" (עמ' 362)

מחיקת כתבי הקודש שאין בהם צורך (עמ' 609)

שם שלא נכתב בקדושה, מחיקתו (עמ' 271)

(כ) גזירה דרבה - הבבלי מביא את הגזירה שמא יטלטלנו ארבע אמות ברשות הרבים, והירושלמי לא סובר אותה.

לדוגמא, הירושלמי (ראש השנה פ"ד ה"א [יח:]) סובר שמדאורייתא לא תוקעים בראש השנה שחל בשבת, והבבלי (ראש השנה כט:) סובר שמדאורייתא כן תוקעים, אלא מדרבנן אסרו משום גזירה דרבה. ומראה הפנים (מגילה פ"ד ה"ד [כה:] ד"ה לקרות) דן בזה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה בירושלמי (עמ' 419)

תקיעה בשבת - לא תוקעים מדאורייתא (עמ' 388)

(כא) תולדות האש - בירושלמי מובאת מחלוקת האם תולדות האש כאש, ולבבלי פשוט שתולדות האש כאש.

לדוגמא, הירושלמי (יומא פ"ג ה"ה [זט:]) תולה את המחלוקת האם מותר לחמם עששיות של ברזל ולהטילם לצונן במחלוקת האם תולדות האש כאש. ולבבלי (שבת לט.) פשוט שתולדות האור אסורות.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אסכלה, המחלוקת בה תלויה בדין תולדות אש (עמ' 321)

תולדות אש, מחלוקת האם הן כאש (עמ' 339)

(כב) עזרת נשים - לירושלמי דין עזרת נשים הוא כדין שאר המקדש, ולבבלי אינו כמקדש.

לדוגמא, הדין שהתירו שבות במקדש - לירושלמי (פסחים פ"ח ה"ג [ס:]) הוא גם בעזרת נשים, ומהבבלי (פסחים סו: ויפה עיניים שם) משמע שלא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מלכי בית דוד, ישיבתם בעזרה (עמ' 622)

שבות בעזרה, האם גזרו (עמ' 323)

(נג) טלטול בשבת - לבבלי לרבי נחמיה אפילו כלי שמלאכתו להיתר אינו ניטל אלא לצורך, ובירושלמי דעה זו איננה (דן בזה היפה עיניים (ביצה לב. ושבת קכד.) והביא לזה כמה ראיות, אמנם הפני משה (שבת פ"ז ה"ד [פג.]) פירש גם בירושלמי שלרבי נחמיה כלי אינו ניטל שלא לצורך).

לדוגמא, לירושלמי (ביצה פ"ד ה"ג [יז.]) פשוט שמסיקים ביר"ט בכלים, ולבבלי (ביצה לב.) לרבי נחמיה אסור משום שכלי אינו ניטל שלא לצורך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חותמות שבכלים, לכר"ע מותר לחתוך (עמ' 274)
כלי שמלאכתו להיתר, האם מותר לטלטלו לרבי נחמיה (עמ' 277)
מסיקים בכלים ביר"ט לכר"ע (עמ' 374)

(נד) כיבוי מתכת - לירושלמי הוא איסור דאורייתא לכבות גחלת של מתכת בשבת, ולבבלי אין בזה איסור דאורייתא (דן בזה גליון הש"ס על הירושלמי יומא פ"ג ה"ה [טז.]).

לדוגמא, לגבי חימום עששיות של ברזל ביום כיפור והטלתם לתוך צונן בשביל טבילת כהן גדול, הירושלמי (יומא פ"ג ה"ה [טז.]) נוקט שיש בזה איסור דאורייתא, ולבבלי (יומא לד:) רק דרבנן.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

כיבוי גחלת של מתכת (עמ' 339)
פסיק רישא, חילוקים בדיניו (עמ' 374)

(נה) עדות של דיינים - הבבלי סובר שלא תהא שמיעה גדולה מראיה, והירושלמי לא הביא זאת.

לדוגמא, בית דין שראו את מולד הלבנה - לבבלי (ראש השנה כה:) אינם צריכים להעיד על כך, שלא תהא שמיעה (מעדים אחרים) גדולה מראיה (שלהם עצמם). אך הירושלמי (ראש השנה פ"ג ה"א [טו.]) סובר שהם כן צריכים להעיד על כך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

לא תהא שמיעה גדולה מראיה - אינו בירושלמי (עמ' 385, 754)

(נו) מה נפשך בעריות - הירושלמי סובר שלא אומרים סברא זו להתיר עריות, והבבלי לא הביא כלל זה.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"ב ה"ב [י.]) רצה לבאר שביאתה או חליצתה של אחת מהנשים פוטרת את צרתה, ממה נפשך: אם מאמר קונה - נפטרה בחליצת חבירתה, ואם מאמר לא קונה - אינה צריכה חליצה כלל. ודחה שלא אומרים סברת "מה נפשך" להתיר עריות. ובבבלי כל זה לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

לא אומרים "מה נפשך" להתיר עריות (עמ' 451, 484)

(ז) כתובה - לדעת חכמים, לירושלמי הכתובה דאורייתא ולבבלי דרבנן.

לדוגמא, במחלוקת רשב"ג וחכמים האם משלם לה ממונות קפוטקיא או ממונות ארץ ישראל, הבבלי (כתובות קי:) ביאר שלדעת חכמים כתובה דרבנן ולרשב"ג דאורייתא, והירושלמי (כתובות פ"ג ה"א [עב.]) ביאר להיפך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

כתובה היא דין דאורייתא (עמ' 488)

מונות קפוטקיא, הסבר המחלוקת הפוך מהבבלי (עמ' 541)

(ח) קנס - בכמה וכמה חיובי תשלומים, לירושלמי הם קנס ולבבלי לא.

לדוגמא, האוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים - הירושלמי (כתובות פ"ג ה"א [יז.]) כתב על כך שהוא קנס, והבבלי (פסחים לב.) דן בסוגיא זו ולא הביא שהוא קנס.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אוכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים משום קנס (עמ' 505)

דינא דגרמי הוא קנס (עמ' 827)

כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם תגבה ארבע מאות (עמ' 498)

כופר לדעה שהוא כפרה, האם הוא קנס (עמ' 506)

מחמירים ביוחסין של ישראל יותר מבכהן (עמ' 687)

משוך לא אוכל בתרומה, מחלוקת מדוע (עמ' 469)

נטלוה מסיקין מחמת הגזלן - קנסא (עמ' 715)

קנסו אשה שאמרו שמת בעלה ונישאת (עמ' 474)

(ט) ידבק בשבטו - הירושלמי מביא שקונסים אדם כדי שידבק בשבטו ובמשפחתו, ובבבלי לא הובא.

לדוגמא, בטעם שכתובת כהנות היא ארבע מאות זוז, הירושלמי (כתובות פ"א ה"ה [י.]) מביא את סברא זו, שקנסו כדי שכהן ישא כהנת וישראל ישא ישראלית. ובבבלי (כתובות יב:) לא הובאה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ישראל, מחמירים ביוחסין שלו יותר מבכהן (עמ' 687)

כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם תגבה ארבע מאות (עמ' 498)

(ל) ידות - הירושלמי מאוד מקצר בדיני ידות והבבלי מאריך בהן.

לדוגמא, הירושלמי (נדרים פ"א ה"א [ב.], נזיר פ"א ה"ב [ב.]) מזכיר דין ידות רק בנדרים שבועות ונזירות, והבבלי (נדרים ה:ז.) דן גם בידות לקידושין, גירושין, פאה, צדקה, הפקר ובית הכיסא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ידות לגיטין קידושין פאה וכו' - אינן בירושלמי (עמ' 545)

ידות נדרים ונזירות, הירושלמי לא הביא לכך מקור (עמ' 544)
ידיים מוכיחות ואינן מוכיחות, חילוק זה אינו בירושלמי (עמ' 545)

(לא) כהן בחו"ל - הבבלי דן באיסור יציאה לחו"ל, והירושלמי מדגיש שמדובר בכהן.

לדוגמא, הבבלי (כתובות קיא.) מספר מעשה באדם שיצא לחו"ל ומת, ואמרו עליו "ברוך המקום שהרגו", והירושלמי (מועד קטן פ"ג ה"א י.) מספר מעשה דומה אך מדגיש שהוא היה כהן.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חו"ל, אסור לכהן לצאת לשם (עמ' 634)

כהן - לצורך מה מותר לו להיטמא (עמ' 200)

כהן אסור לצאת לחו"ל (עמ' 429)

(לב) שבת - הבבלי מחלק שעד יום שלישי שיין לשבת שעברה ומיום רביעי ואילך שיין לשבת הבאה, והירושלמי לא מחלק כך.

לדוגמא, האומר לאשתו הרי זה גיטך לאחר שבת - הבבלי (גיטין עז.) מחלק שהוא רק עד יום שלישי, והירושלמי (גיטין פ"ז ה"ח מד.) לא מחלק כך.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מבדיל אפילו עד יום חמישי (עמ' 213)

ספק אם כל השבוע נקרא "מוצאי שבת" (עמ' 657)

שיטותיהם באגדה

(לג) טעם אגדתי - במקומות רבים הירושלמי מביא טעם אגדתי (ובפרט בטעמים למספרים), והבבלי מביא טעם אחר או שאינו מביא טעם כלל (ומעין זה כתב בקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 14 שהירושלמי מחשיב יותר את האגדה).

לדוגמא, הטעם שלולב היבש פסול - לבבלי (סוכה כט:) משום שאינו הדר, ולירושלמי (סוכה פ"ג ה"א יב:) משום "לא המתים יהללו יה".

הטעם לזה מבואר ע"פ אגרות הראי"ה (ח"א קג ד"ה והנה, עמוד קכד) שארץ ישראל היא מקום הנבואה, והנבואה היא היסוד לחכמת האגדה (ושם הגדיר זאת שבירושלמי ההלכות מתאחדות עם האגדות).

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אבילות שבעה, המקור לכך (עמ' 433)

אל מלך נאמן (עמ' 236)

ארבע כוסות, טעמן (עמ' 326)

בגדי לבן, הטעם להם (עמ' 350)

ביצה זרוע בפסח (עמ' 331)

ברכות קריאת שמע, מספרן (עמ' 193)
 זקן ממרא בדבר אגדה (עמ' 804)
 טעם המנהגים שנשים או גברים תחילה בהלוויה (עמ' 769)
 י"ג תעניות כנגד מ' יום של הר סיני (עמ' 395)
 כה"ג משמש בשמונה בגדים, הטעם לזה (עמ' 350)
 כלים בעזרה, כמה היו והטעם לזה (עמ' 446)
 כתב על הציץ (עמ' 343)
 לולב יבש פסול כי הוא כמת (עמ' 360)
 מזכיר חברון כדי להזכיר זכות אבות (עמ' 339)
 מים ומלח, הטעם שאין מערבין בהם (עמ' 287)
 מים עפר וכתב - מאין באת ולאן אתה הולך (עמ' 606)
 סמיכת גאולה לתפילה (עמ' 190)
 סנדל המסומר, טעמים למספר המסמרים (עמ' 256)
 עיטוף בברכת המזון (עמ' 222)
 פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש (עמ' 330)
 קוברים את השליה לתת עירבון לארץ (עמ' 278)

(לד) מעשים - הירושלמי מספר אותן מעשיות יותר באריכות, והבבלי מקצר בהן (דן בזה קונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 15).

לדוגמא, המעשה באלישע בן אבויה, בבבלי (חגיגה טו.) קיצר, אך בירושלמי (חגיגה פ"ב ה"א [ט.]) האריך עוד הרבה, הוסיף שהיה הורג תלמידים ומוציאם מבית המדרש, הסיפור עם מילתו, ועם אימו, ושרבי מאיר אמר שדומה שמתוך תשובה נפטר.

יתכן שהטעם לזה שהבבלי קיצר הוא שהמעשה כבר היה ידוע מהירושלמי (מעין זה כתב בספר "הראו מסדרי הבבלי את הירושלמי". וכן מעשה בחולדה ובור בבבלי תענית ח. מוזכר רק ברמז, ומוכח שהיו מעשים שהיו ידועים להם, וכן בפסחים קיב: מעשה דרב פפא, ורש"י ורשב"ם האריכו בפרטים שאינם בבבלי שם ובברכות ח:).

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אלישע בן אבויה (עמ' 442)
 האכיל את אביו וירש גיהינם, ולהיפך (עמ' 675)
 חיפה על בת אחותו (עמ' 644)
 חכם שלא ענה משום ענווה (עמ' 482)
 טרוגיינוס הרשע (עמ' 366)
 כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב בתשובה וחזר לקלקולו (עמ' 229)
 מילא כתונת שקופה במים וכך נסתמה (עמ' 340)
 מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו את חלונות התפילה (עמ' 800)
 רבי חנינא בן דוסא הוכש (עמ' 212)
 רבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס לשבת בראש (עמ' 402)
 רבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו (עמ' 376)

שמעון בן שטח וינאי (עמ' 220)

שמעון בן שטח תלה מכשפות (עמ' 783)

תקיעות, הטעם שלא תוקעים בשחרית (עמ' 390)

לה) לימוד התורה - הירושלמי מחשיב יותר את קיום התורה מאשר את לימודה, והבבלי מחשיב יותר את הלימוד.

לדוגמא, בבבלי (שבת יא.) פשוט שרשב"י לא הפסיק לתפילה (קיום התורה) בזמן שעסק בתורה, אך הירושלמי (ברכות פ"א ה"ב [ח.]) הרבה להקשות על כך כיצד לימוד התורה עדיף מקיומה, שהרי מפסיקין מלימוד תורה לעשות סוכה ולעשות לולב, והרי הלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא, והרי הלמד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לעולם.⁵

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

זריזות מביאה לידי נקיות (עמ' 242)

חטאם של בני עלי מתכפר בתפילה (עמ' 384)

לומד על מנת לעשות (עמ' 241)

משפט וצדקה של דוד חביבים לפני הקב"ה (עמ' 195)

עוסק בתורה, האם פטור מהסוכה (עמ' 358)

לו) לימוד אומנות - הירושלמי מחשיב יותר לימוד אומנות.

לדוגמא, הירושלמי (קידושין פ"א ה"ז [יט.]) מביא את הפסוק "ובחרת בחיים - זו אומנות" כמקור לכך שחייב אדם ללמד את בנו אומנות. והבבלי (קידושין כט.) לא הביא לכך פסוק.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אומנות, אסור ללמד גוי (עמ' 839)

אומנות, ללמד מודר הנאה (עמ' 556)

אומנות, מקור ללימודה (עמ' 674)

חכמה יוונית, טעם האיסור (עמ' 630)

ישראל צריכים לאסוף את הדגן (עמ' 402)

לז) מסירות נפש - הירושלמי מספר על מסירות נפש גם כשפטורים מעיקר הדין,

והבבלי לא (דן בזה בקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 45).

לדוגמא, בירושלמי (יומא פ"א ה"ד [ח.]) מסופר על אמורא שצם ביום כיפור יומיים ומת, ובבבלי (יומא כא.) אמנם גם כן מסופר שצם יומיים, אך לא שמת.

⁵ גם בסגנונם של התלמודים אנו מוצאים חילוק זה, שהירושלמי מקצר יותר משום שמטרתו היא בעיקר ההלכה למעשה, והבבלי מאריך יותר משום שמחשיב את עצם לימוד התורה. הארכנו בזה בתחילת המבוא לירושלמי (בתחילת הספר).

יש להעיר שבחלק מהמעשים המסירות נפש שבירושלמי היתה נגד הדין, שהיה אסור למסור את הנפש, ולעיתים הירושלמי ומפרשיו העירו על כך (כגון סנהדרין פ"ג ה"ה [טז:]), ופני משה ראש השנה פ"א ה"ד [ח: ד"ה תמן].

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אמוראים שצמו תשיעי ועשירי (עמ' 406)
- אשת ר"ע מכרה את שורה בשביל שילמד (עמ' 255)
- התיר וצם משום שחש מהיתרו (עמ' 613)
- התענה על בנו שימות (עמ' 280)
- חתכו את רגלו ודן בדיני טומאה (עמ' 594)
- מכר את בתו בשביל ללמוד תורה (עמ' 663)
- צם יומיים מספק ומת (עמ' 382)
- צמא ביום כיפור (עמ' 348)
- צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא (עמ' 538)
- רומאי ניסה יהודי האם יאכל נבלה (עמ' 774)

(לח) ארץ ישראל - הירושלמי מזכיר יותר את חשיבות ישוב ארץ ישראל, בין בהלכה ובין באגדה, והבבלי פחות (אמנם גם בבבלי הוזכר בכמה מקומות, ובעיקר בסוף מסכת כתובות באריכות, אך הירושלמי מביא זאת במקומות רבים נוספים).

לדוגמא, לגבי הבונה בית שחוזר מהמלחמה, הירושלמי (סוטה פ"ח ה"ד [לז:]) סובר שכל זה רק בבונה בית בארץ ישראל, משום שרק בארץ יש מצוה בבנייתו. והבבלי (סוטה מג.) לא חילק בין הארץ לחו"ל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- בית בחו"ל, הבונה אותו לא חוזר מהמלחמה (עמ' 624)
- דייני ארץ ישראל, גדלותם (עמ' 719)
- יהושע בן נון, הטעם שתלו בו את קריאת המגילה (עמ' 408)
- יושבי ארץ ישראל חביבים יותר (עמ' 563)
- ל' צדיקים בעולם (עמ' 838)
- מניחים עפר על ארונות המתים מחו"ל (עמ' 539)
- מעות קפוטקיא (עמ' 541)
- מעלת הקביעות בא"י (עמ' 242)
- ספרים, אסור להוציאם מארץ ישראל לחו"ל (עמ' 775)
- שלוש השבועות - אינן בירושלמי (עמ' 542)

(לט) י"ד שנה - הירושלמי דן בשנים שבני ישראל כבשו וחילקו, והבבלי לא דן בזה.

לדוגמא, הירושלמי (שבת השמטות ד"ה בסמ"ג) סובר שבשנים אלו עדיין לא הותרו ביפת תואר, והבבלי לא מזכיר זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכות וקללות נאמרו לאחר י"ד שנה (עמ' 620)
 י"ד שנה היו עסוקים ופטורים מחלק מהמצוות (עמ' 626)
 יפת תואר נאסרה בי"ד שנה שכבשו את הארץ (עמ' 281)

(מ) טעויות - הירושלמי מביא בכמה מקומות שעם ישראל טעו, והבבלי לא כותב זאת.

לדוגמא, על הסתירה בתאריך שהובקעה העיר (תשעה בתמוז או י"ז בתמוז), הבבלי (תענית כח:) חילק בין החורבן הראשון לשני, אך הירושלמי (פ"ד ה"ה [כג.]) תירץ שבאמת הובקעה בי"ז בתמוז, אלא שטעו וסברו שהוא בתשעה בתמוז.⁶

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גולגולתו של ארוונה היבוס נמצאה תחת המזבח (עמ' 325)
 טעו בחשבון העיבור (עמ' 563)
 טעו בתאריך שהובקעה העיר (עמ' 404)
 טעות של רבי טרפון (עמ' 334)

(מא) שפירות דמים - הירושלמי מספר בכמה מקומות שישראלים היו הורגים זה את זה, והבבלי לא.

לדוגמא, הירושלמי (יומא פ"א ה"א [ד.]) מספר על כהנים גדולים שהיו הורגים זה את זה, וכן שיש חשש שהסגן יהרוג את הכהן הגדול. והבבלי לא הביא זאת.⁷

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אב שדאג לסכין - לגנאי (עמ' 338)
 אלישע בן אבויה (עמ' 442)
 חשש שהנשיא יהרוג (עמ' 768)
 כה"ג צדוקי, האם נהרג כשרגמוהו (עמ' 336)
 כהנים הורגים זה את זה (עמ' 333)
 מי שעובר על הלכה זו - בחרב זו אני הורגו (עמ' 472)
 עדי שקר שהוציאו בני אדם להריגה (עמ' 782)
 תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל (עמ' 243)

(מב) חסד לגויים - הירושלמי סובר שצריך לגמול חסד גם עם הגויים, והבבלי חולק על כך.

לדוגמא, הירושלמי (בבא מציעא פ"ב ה"ה [ח.]) מספר על כמה וכמה אמוראים שהשיבו אבידות לגויים, והבבלי (סנהדרין עו:) סובר שהוא איסור חמור להשיב אבידה לגוי.⁸

⁶ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לא לגבי טעויות אלא לגבי שהיו הורגים זה את זה.

⁷ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי טעויות בכלל.

⁸ ועיין עוד בסעיף הבא שדוקא הירושלמי מרבה לדבר בגנותם של הגויים.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אמוראים שהחזירו אבידות לגויים (עמ' 720)
 דיני גר תושב (עמ' 469)
 התרעה בשביעית (עמ' 399)
 לדעת חכמים מותר לאדם לשחרר את עבדו (עמ' 478)
 מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל (עמ' 651)
 מקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא (עמ' 778)
 עבדים, מצוה לפרנסם (עמ' 514)
 פורענות של גויים (עמ' 389)

(מג) דרכם של הגויים - הירושלמי מרבה להזכיר שהגויים הם רשעים, והבבלי ממעט בזה.

לדוגמא, לגבי נינוה ששבו בתשובה, הבבלי (תענית טז.) מדגיש שהיא תשובה שלימה והחזירו אפילו מריש גזול שבנוי בבירה. והירושלמי (תענית פ"ב ה"א [ט.]) סובר שאדרבה, תשובתם היתה רמיות, ולא החזירו מה שבביתם.⁹

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גוי קורא תגר, אך ישראל מברך על הרעה (עמ' 391)
 כנענים עבדו ע"ז על כל הר גבעה (עמ' 845)
 כך של גויים ושל ישראל (עמ' 233)
 תקיעות, הטעם שלא תוקעים בשחרית (עמ' 390)
 תשובתם של נינוה היתה רמיות (עמ' 397)

(מד) ניסים - הירושלמי מתחשב בכך שיתכן ויקרה נס, והבבלי לא.

לדוגמא, האומר לאשתו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש, ושמעו שמת - בירושלמי (גיטין פ"ז ה"ג [מ:]) יש דעה שאסורה לינשא משום שיתכן ונעשה לו נס והוא חי. והבבלי (גיטין עב:) לא הביא זאת.¹⁰

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

גט ומיתה, האם מותרת לינשא מיד או רק לאחר י"ב חודש (עמ' 655)
 המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו (עמ' 450)
 כה"ג לא ראה קרי (עמ' 335)
 מפרפר - אפשר שנעשה לו נס (עמ' 626)
 נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים שמת (עמ' 490)

⁹ ועיין עוד בסעיף הקודם שדווקא הירושלמי סובר שצריך לעשות חסד עם הגויים.
¹⁰ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא האם תפילה יכולה לשנות את המציאות.

(מה) תפילה - לירושלמי תפילה יכולה לשנות את המציאות, ולבבלי לא.

לדוגמא, לבבלי (ברכות ס.), כידוע, לא יתפלל בזמן העיבור שאשתו תלד זכר, כי היא תפילת שווא. אך לירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג [סו:]) אפשר להתפלל גם בזמן העיבור, עד שתשב על המשבר¹¹.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

בית דין משפיעים על הבתולים (עמ' 764)
 גער בירח והוא נעלם (עמ' 384)
 חטאם של בית עלי מתכפר בתפילה (עמ' 384)
 להתחתן עם פלונית (עמ' 377)
 מעוברת, תפילה שתלד זכר (עמ' 232)

(מו) סגולות - דרך הירושלמי למעט בסגולות, והבבלי יותר מאריך בהן (דנו בזה מבוא האגדות (מאת המהר"ץ חיות, נדפס בתחילת העין יעקב) בסופו ד"ה מענין הרפואות, וקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 15).

לדוגמא, הבבלי (שבת צ:) כותב שציפורת הכרמים היא סגולה לזיכרון, ובירושלמי (שבת פ"ט ה"ז [סא:]) לא הובאה סגולה זו¹².

יש לבאר את הטעם לזה ע"פ דברי הרמב"ן (ויקרא יח כה) שעל חוץ לארץ הקב"ה הפקיד כוכבים, מזלות, מלאכים ושרי האומות, אך בארץ ישראל אינם שולטים משום שהיא נחלת ה' המיוחדת לשמו, וכן כתב בשו"ת עזרת כהן (סי' ז) שארץ ישראל מופקעת משליטת המזלות.

ויש לבאר טעם נוסף ע"פ דברי רב האי גאון (שו"ת עזרת כהן סי' ו הביאו ודן בזה) שעניינים סגוליים וחשש כישופים שייכים בסמוך לביתו של נבוכדנצר, ששם היתה לילית והיה יותר מקום לחשוש לזה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אבן תקומה ולחשים - אינם בירושלמי (עמ' 258)
 אין הברכה מצויה אלא בסמוי מהעין - אינו בירושלמי (עמ' 394)
 אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי (עמ' 202)
 בהמה טהורה וטמאה, האם יש חילוק ביניהן (עמ' 278)
 ברית כרותה לשפתיים - אינו בירושלמי (עמ' 431)
 האיסור לזרוק ציפורניים - אינו בירושלמי (עמ' 431)
 הטבת חלום - אינה בירושלמי (עמ' 212)
 זוגות כשפים ושדים - סוגיא זו אינה בירושלמי (עמ' 328)
 חש בראשו יעסוק בתורה - אינו בירושלמי (עמ' 292)
 מנהגים שעלו מבבל לישראל (עמ' 363)

¹¹ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם האם סומכים על ניסים.

¹² ובדומה לזה עיין בסעיף הבא, שהירושלמי ממעט לעסוק גם במלאכים ושדים.

מניית ישראל, איסור זה אינו בירושלמי (עמ' 337)
 סימני ליקוי חמה ולבנה (עמ' 360)
 סימני ראש השנה - אינם בירושלמי (עמ' 857)
 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו בירושלמי (עמ' 202)
 עין הרע שכיחה בבבל (עמ' 273)
 עין הרע, פירושה (עמ' 611)
 ציפורת הכרמים רק לרפואה ולא לזיכרון (עמ' 267)
 קריאה בשם של רשע (עמ' 273)
 רפואות בענייני קורדייקוס ועוד (עמ' 655)

מז) מלאכים ושדים - דרך הירושלמי למעט בשמות מלאכים ושדים (כמו כן הירושלמי ממעט להזכיר את השטן, ומזכיר רק שהשטן מקטרג), והבבלי כן מביאם (דנו בזה מבוא האגדות (מאת המהר"ץ חיות, נדפס בתחילת העין יעקב) בסופו ד"ה מענייני המזיקין, וקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 15).

לדוגמא, בירושלמי (שבת פ"ב ה"ו [יט:]) כתוב שהשטן מצוי לקטרג על מי שישן בבית אפל יחידי, ובבבלי (שבת קנא:) הוסיף שאוחזתו לילית (שם של שידה). וכן מבואר בבבלי (גיטין סח.) שאת הפסוק "שידה ושידות" בבבל תירגמו שדים ממש, ובארץ ישראל תירגמו זאת עגלה¹³.

יש לבאר את הטעם לזה ע"פ דברי הרמב"ן (ויקרא יח כה) שעל חוץ לארץ הקב"ה הפקיד כוכבים, מזלות, מלאכים ושרי האומות, אך בארץ ישראל אינם שולטים משום שהיא נחלת ה' המיוחדת לשמו.

ויש לבאר טעם נוסף מעין דברי המדבר שור (סוף הדרוש התשיעי) שבארץ ישראל המלאכים היו מוכרחים להשפיע טוב, ולא היה צריך לבקש רחמים שהם יסייעו להמליץ זכות להוריד את השפע שבידם, ולכן בארץ ישראל לא היה צריך שמות פרטיים לכל מלאך לפי עניינו. אך בבבל נמסר בידי המלאכים אם להוריד את הטובה, ולכן צריך שמות פרטיים למלאכים לבקש רחמים שיסייעו להמליץ זכות. וע"פ זה ביאר שם את הטעם ששמות המלאכים עלו עמהם מבבל (ראש השנה פ"א ה"ב [ו.]).

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אגדות על מתן תורה - אינן בירושלמי (עמ' 266)
 אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו בירושלמי (עמ' 202)
 אלישע בן אבויה (עמ' 442)
 ביטלו את היצר הרע של עבודה זרה (עמ' 349)
 בריאת האדם, אגדות על כך - אינן בירושלמי (עמ' 779)
 הורמיז השד - אינו בירושלמי (עמ' 749)
 הכנסת אורחים של אברהם - אינה בירושלמי (עמ' 732)
 חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה - אינם בירושלמי (עמ' 441)

¹³ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם שהירושלמי ממעט לעסוק גם בענייני סגולות.

יצר הרע דומה לזבוב - אינו בירושלמי (עמ' 233)
 מזלו של אדם - אינו בירושלמי (עמ' 254)
 מידת הדין - אינה בירושלמי (עמ' 254)
 מיטטרון - אינו בירושלמי (עמ' 832)
 מלאך המוות והמיתה, אגדות על כך אינן בירושלמי (עמ' 837)
 מלאך המוות, אגדות עליו אינן בירושלמי (עמ' 706)
 מלאך שמעמיד את הרוח - אינו בירושלמי (עמ' 744)
 עוזא ועזאל - אינם בירושלמי (עמ' 348)
 רבי יונתן במקום יונתן שידא (עמ' 491)
 רוח ששמו טבוח, ב"ד של מעלה, זוגות ומאדים - אינם בירושלמי (עמ' 278)
 רוחין ושידין ולילין - אינו בירושלמי (עמ' 286)
 שאיה יוכת שער - אינו בירושלמי (עמ' 728)
 שד בשם שיבתא (עמ' 351)
 שטן ואיוב, אגדות על כך אינן בירושלמי (עמ' 741)
 שטן לא מקטרג ביו"כ - אינו בירושלמי (עמ' 336)
 שטן מקטרג בשעת סכנה (עמ' 247)
 שטן מרקד - אינו בירושלמי (עמ' 212)
 שטן קיטרג על אברהם - אינו בירושלמי (עמ' 807)
 שטן, לערבב אותו ע"י התקיעות - אינו בירושלמי (עמ' 381)
 שלמה ירד ממלכותו (עמ' 771)
 שר העולם - אינו בירושלמי (עמ' 450)
 שר פרס וגבריאל, האגדה עליהם אינה בירושלמי (עמ' 351)
 שר של ברד ושל אש - אינם בירושלמי (עמ' 329)
 תחומין למעלה מעשרה - אינו בירושלמי (עמ' 290)
 תלמידיו של הלל, ריב"ז ויונתן בן עוזיאל (עמ' 559)

מח) מעשי הקב"ה - בבבלי מובאות גם אגדות על מה עושה הקב"ה (ומה שנראה כביכול כהגשמה), ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה.

לדוגמא, הבבלי (ברכות ו.ז.) מביא שהקב"ה כביכול מתפלל, בא לבית הכנסת ומניח תפילין, ובירושלמי אגדות אלה לא הוזכרו כלל¹⁴.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אגדות על ונושנתם - אינן בירושלמי (עמ' 661)
 אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף (עמ' 465)
 את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה (עמ' 234)
 בריאת אדם וחווה (עמ' 233)
 הקב"ה בוכה, בתי גוואי ובתראי (עמ' 437)

¹⁴ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי שכינה.

הקב"ה מתפלל, בא לביהכ"נ ומניח תפילין (עמ' 190)
הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקינא (עמ' 731)
הקב"ה נראה כבחור וזקן וכיסאותיו (עמ' 442)
כפרה על שמיטתו את הירח - אינו בירושלמי (עמ' 814)
מאי קעביד הקב"ה (עמ' 634)
מעשיו של הקב"ה בכל יום (עמ' 832)
מפתחות של נמסרו לשליח - אינו בירושלמי (עמ' 392)
סנדלפון קושר כתרים לקונו - אינו בירושלמי (עמ' 441)
קלות, טעמים שאין מפסיקין בהן בקריאת התורה (עמ' 420)
רעידת אדמה, טעמים לזה (עמ' 229)
שטן ואיוב, אגדות על כך אינן בירושלמי (עמ' 741)

מט) שכינה - בבבלי מובאות גם אגדות על השכינה, ובירושלמי כמעט ואין אגדות כאלה. ובכלל הירושלמי ממעט להזכיר את השכינה.

לדוגמא, הבבלי (בבא בתרא כה.) דן האם השכינה במערב או בכל מקום, וכך פירש את הברייתא שרוח מערבית תדירה - שתדירה בשכינה, והירושלמי (בבא בתרא פ"ב ה"ח [ו:]) לא דן כלל היכן השכינה, ופירש שתדירה ברוחות¹⁵.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אגדות על ביקור חולים - אינן בירושלמי (עמ' 556)
האגדות על רבי בנאה שציין מערות - אינן בירושלמי (עמ' 747)
הלשון "רוח הקודש" במקום "שכינה" בבבלי (עמ' 366)
הלשון "רוח הקודש" במקום "שתשרה עליו שכינה" בבבלי (עמ' 631)
המקור שגר נתין וממזר פסולים להוראה (עמ' 853)
ל' מצוות שיקבלו בני נח, ל' צדיקים בעולם (עמ' 838)
מקום השכינה - אינו בירושלמי (עמ' 744)
עשר מסעות נסעה שכינה - אינו בירושלמי (עמ' 388)
שכינה ורוח הקודש חסרו במקדש שני (עמ' 396)

נ) ידיעת העתיד - הירושלמי מקשה מכך שהקב"ה יודע את העתיד, והבבלי לא הביא קושיא זו.

לדוגמא, הירושלמי (ראש השנה פ"א ה"ג [ז:]) הקשה מדוע הקב"ה ממתין עם חתימת הבינוניים עד יום הכיפורים לראות האם יחזרו בתשובה, והרי הוא יודע כבר בראש השנה אם הם יחזרו בתשובה או לא. והבבלי (ראש השנה טז:) לא הקשה זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ידיעת הקב"ה את העתיד, האם היא תשפיע על דיני קרבנות (עמ' 354)

¹⁵ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי מעשיו של הקב"ה.

מקשה שהרי הקב"ה יודע האם הבינוניים יחזרו בתשובה (עמ' 381)

(נא) אגדות מחודשות - בבבלי מובאות גם אגדות מחודשות (כגון דברים שאינם מדרך הטבע), אך בירושלמי אין אגדות כאלה (דנו בזה חומת ירושלים (נדפס בתחילת הירושלמי) שערים ט, י, וקונטרס ציון במשפט תיפדה (הרב משה צוריאלי) עמוד 16).

לדוגמא, בבבלי (בבא בתרא עג-עה). האריך באגדות רבה בר בר חנה, על בעלי חיים גדולים מאוד וניסים נפלאים, ובירושלמי לא הובאו.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי (עמ' 684)
- אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו בירושלמי (עמ' 688)
- אגדות רבה בר בר חנה - אינן בירושלמי (עמ' 749)
- ארץ ישראל מתרווחת כשיושבים עליה (עמ' 649)
- ברית אדם וחווה - אינה בירושלמי (עמ' 233)
- ברית האדם, אגדות על כך - אינן בירושלמי (עמ' 779)
- ברית עגל ע"י ספר יצירה - אינה בירושלמי (עמ' 790)
- בריה בלעה את שער ניקנור - אינו בירושלמי (עמ' 342)
- גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ - אינו בירושלמי (עמ' 495)
- הקב"ה מתפלל, בא לביהכ"נ ומניח תפילין - אינו בירושלמי (עמ' 190)
- יכול אני לפטור את כל העולם מהדין - אינו בירושלמי (עמ' 293)
- לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות במהרה (עמ' 394)
- נחש הטיל בחווה זוהמה - אינו בירושלמי (עמ' 481)
- נחשים שמביאים מרגליות - אינם בירושלמי (עמ' 788)
- קידוש השם של הצפרדעים במצרים (עמ' 321)
- רוחו פרח וחרור - אינו בירושלמי (עמ' 314)
- רוחות שמדברות זו עם זו - אינו בירושלמי (עמ' 201)
- ריב"ל והמעשה עם מלאך המוות - אינו בירושלמי (עמ' 525)
- רימה למת כמחט בבשר החי - אינו בירושלמי (עמ' 201)
- שלמה ירד ממלכותו (עמ' 771)

(נב) יופי - הבבלי משבח בכמה מקומות את יופיים של אנשים שונים, והירושלמי לא הזכיר זאת.

לדוגמא, הבבלי (בבא מציעא פד). משבח את יופיים של אדם הראשון, יעקב אבינו, רבי אבהו, רב כהנא ורבי יוחנן. ובירושלמי (בבא מציעא פ"ח ה"א [כז:]) לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אגדות על רבי בנאה שציין מערות - אינן בירושלמי (עמ' 747)
- ארבע נשים היו יפיפיות - אינו בירושלמי (עמ' 415)
- בני ציון היו יפים מאוד - אינו בירושלמי (עמ' 649)

הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקייע - אינו בירושלמי (עמ' 731)
 יופיין של אבישג ושרה - אינו בירושלמי (עמ' 779)
 שבחי יופיו של רבי יוחנן - אינם בירושלמי (עמ' 190)

נג) היחס לתלמידי חכמים - מפורש בגמרא (סנהדרין כד.) שאמוראי ארץ ישראל נוחים זה לזה, ואמוראי בבל מרורין זה לזה.

לדוגמא, בבבלי בכמה מקומות (יבמות כד: ועוד) מובא הביטוי "אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא", ובירושלמי (יבמות פ"ב ה"י [יד.]) הקשה אותה קושיא על רב אך לא הביא את ביטוי זה, ובכלל ביטוי זה לא הובא בירושלמי בשום מקום.
 המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אהבת התלמיד (עמ' 199)
 הלשון "אמינא כי ניים ושכיב" - אינה בירושלמי (עמ' 453)
 הלשון "לייט" - אינה בירושלמי (עמ' 194)
 הלשון "מגדף בה" - אינה בירושלמי (עמ' 257)
 הלשון "מתקיף לה" - אינה בירושלמי (עמ' 204)
 חברייה (עמ' 210)
 מיתתו של רבי אליעזר (עמ' 248)
 תלמיד חכם צריך לנקום - אינו בירושלמי (עמ' 337)
 תפילה לפני ואחרי הלימוד (עמ' 207)

נד) דרך ארץ בסעודה - הבבלי דן במנהגים אלו, והירושלמי לא דן בזה.
 לדוגמא, בבבלי מפורש שצריך לשתות את הכוס לא בפעם אחת ולא בשלוש פעמים אלא בפעמיים (פסחים פו:). ובירושלמי דין זה לא הובא.
 המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם בירושלמי (עמ' 322, 373, 560)

נה) אריכות ימים - במצוה שזוכה בה לאריכות ימים, הירושלמי מוסיף "בטובה", והבבלי כותב רק על אריכות הימים.

לדוגמא, לגבי המאריך באחד (בקריאת שמע), הבבלי (ברכות יג:) כותב שמאריכין לו ימיו ושנותיו, והירושלמי (ברכות פ"א ה"ו [י.]) הוסיף "מאריכין לו ימיו ושנותיו בטובה".
 המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אמן חטופה קטופה ויתומה (עמ' 225)
 טבילה, המחמיר בה מאריכים ימיו (עמ' 204)
 מאריך באחד (עמ' 194)

(נו) טעם לאריכות ימים - הבבלי מביא שטעם אריכות ימים הוא מפני שלא עבר עבירה מסוימת מימיו, ובירושלמי לא הובא.

לדוגמא, הבבלי (מגילה כז:–כח.) מאריך במעשים על תנאים ואמוראים שהאריכו ימים בגלל שלא עברו מימיהם על עבירה מסוימת, ובירושלמי מעשים אלו לא הובאו.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

במה הארכת ימים - אינו בירושלמי (עמ' 419)

זכויותיו של רב אדא בר אהבה (עמ' 401)

מי שיחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו (עמ' 676)

(נז) קיום מצוות - הבבלי מביא שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זוכים לכמה דברים, ובירושלמי כמעט ולא הובא.

לדוגמא, הבבלי (ברכות לה:) מביא שכאשר עושים רצונו של מקום זוכים ל"ואספת דגנך", וכשלא עושים "ולקחתי דגני", ובירושלמי לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ישראל צריכים לאסוף את הדגן (עמ' 402)

כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם - אינו בירושלמי (עמ' 519)

כשעושים רצונו העבודה על שמם - אינו בירושלמי (עמ' 332)

מניית ישראל - אינו בירושלמי (עמ' 337)

סימני ליקוי חמה ולבנה - אינו בירושלמי (עמ' 360)

פני הכרובים לקיר ולבית (עמ' 751)

(נח) העתיד לבוא - הירושלמי ממעט לעסוק בענייני העתיד לבוא, העולם הבא וימות המשיח (וכן בדברים שקודם בריאת העולם), והבבלי כן עוסק בזה.

לדוגמא, הבבלי (סנהדרין צז. ובעוד מקומות) כותב שהעולם הזה יהיה ששת אלפים שנה, ולאחר מכן יחרב. ובירושלמי לא הזכיר זאת כלל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח - אינן בירושלמי (עמ' 215)

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף - אינו בירושלמי (עמ' 465)

אריכות בענייני המשיח - אינה בירושלמי (עמ' 798)

גויים יביאו דורון למשיח - אינו בירושלמי (עמ' 329)

גיהנם, הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה (עמ' 546)

דברים המכוסים מבני אדם - אינו בירושלמי (עמ' 316)

דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח - אינו בירושלמי (עמ' 543)

לעתיד לבוא הקב"ה יתן לגויים מצוות סוכה (עמ' 831)

עוה"ב, ימות המשיח והתחייה - אגדות אלו אינן בירושלמי (עמ' 319)

עולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו בירושלמי (עמ' 798)

שבעה דברים נבראו קודם העולם (עמ' 315)

תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם - אינם בירושלמי (עמ' 442)

נט) בושח לחוטאים - הירושלמי סובר שלא מפרסמים את החוטאים כדי שלא לביישם, והבבלי לא מזכיר זאת.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"ח ה"ג [מט:]) כותב שהממזרים מתים בדבר יחד עם כשרים, כדי שלא לפרסם מי ממזר. והבבלי (יבמות עח:) לא הביא זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

הקב"ה הורג ממזרים (עמ' 472)

מתיירא מעבירות, לא מפרסמים אותו (עמ' 625)

ס) מלאך בקודש הקודשים - הירושלמי (יומא פ"א ה"ה [ז:]) מביא שבזמן שהכהן הגדול נכנס לקודש הקודשים, אסור אפילו למלאך להיות שם. ובבבלי לא הובא עניין זה.

לדוגמא, על המעשה בכהן גדול צדוקי שהוכה ע"י מלאך בקודש הקודשים, הירושלמי הקשה שהרי אסור למלאך להיות שם, והבבלי לא הקשה זאת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן צדוקי (עמ' 336)

מלאך לא נכנס לקה"ק, אך הקב"ה כן (עמ' 346)

סא) תקנות הנביאים - הבבלי סובר שהנביאים אינם רשאים לחדש דבר, והירושלמי חולק על כך.

לדוגמא, הירושלמי (מגילה פ"א ה"ט [י:]) סובר שסתימת אותיות מנצפ"ך בסופי תיבות לא היתה בדורות הראשונים, והבבלי (מגילה ג.) מקשה על כך שאין נביא רשאי לחדש דבר, ומסיק שהיתה כבר מתחילה.

יש לבאר את הטעם לזה ע"פ אורות התורה (פרק יג אות א) שבארץ ישראל רוח הקודש יכולה להשפיע על ההלכות, ובחוץ לארץ ההלכות נידונות רק ע"פ השכל האנושי.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ה"א ומ"ם לא היו סתומות (עמ' 411)

שיעורים, מחלוקת מה מקורם (עמ' 438)

שיטותיהם בדרך הלימוד

סב) מסקנה - במקומות רבים מאוד מסקנת הירושלמי מובאת בבבלי ושם היא נדחית.

לדוגמא, הירושלמי (ברכות פ"ט ה"א [סג:]) סובר שמברכים "ברוך שלא עשני בור", ובבבלי (מנחות מג:) הובאה דעה זו, נדחתה, ולמסקנה מברכים "שלא עשני עבד"¹⁶.

נראה שהטעם לזה הוא שהבבלי נחתם לאחר הירושלמי, ואז דחה את דבריו¹⁷.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אומן קונה בשבח כלי לכו"ע (עמ' 713)
- אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע (עמ' 701)
- אין קידושין תופסים בעריות, המקור לכך (עמ' 475)
- אינו יודע מתי שבת (עמ' 258)
- אישו - רק משום חיציו או משום ממונו (עמ' 694)
- אלמנה מותרת, המקור לכך (עמ' 666)
- בדיקות ששאל ריב"ז את העדים על אדם שליקט תאנים בשבת (עמ' 780)
- בדיקת חמץ שלוש פעמים (עמ' 306)
- בורא מאורי האש או "ברא" (עמ' 223)
- ביאה ביבום, גדרה (עמ' 462)
- בעל אוב מקטר לשדים (עמ' 790)
- ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע (עמ' 715)
- ברכה שלא עשני בור (עמ' 228)
- ברכות אכילה, מקורן מפסוק (עמ' 215)
- גוי שנגע ביין שלא בכוונה (עמ' 848)
- גויים לא מצווים על קידוש השם (עמ' 774)
- גט מיאון, נוסחו (עמ' 765)
- גט מקושר, מקור מפסוק (עמ' 758)
- גנב והקדיש ואח"כ טבח - כרבי שמעון (עמ' 708)
- הורגים על החזקות, מקור לכך (עמ' 688)
- הורהנה ונחבשה, חילוק ביניהם (עמ' 501)
- הלך אחר לשון תורה בנדרים (עמ' 560)
- הלכה כרבן גמליאל בזמן ביעור חמץ (עמ' 306)
- המעשה באדם הראשון הוא לדעה שהעולם נברא בתשרי (עמ' 833)
- המקור שגר נתין וממזר פסולים להוראה (עמ' 853)
- המתנת ג' חודשים לתרומה וליוחסין (עמ' 467)
- הסרת טיט מבגדיו בשבת (עמ' 262)

¹⁶ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי ה"א בירושלמי שלא נמצאת בבבלי.

¹⁷ בעניין זמן כתיבתו וחימתו של הירושלמי הארכנו במבוא לירושלמי פרק ב (בתחילת הספר).

- העברת ד' אמות, מקור האיסור (עמ' 268)
- הריני כזה, מתי היא לשון נזירות (עמ' 578)
- הרן הוליד בן שש (עמ' 476)
- זב נטמא באונס, המקור לכך (עמ' 599)
- זורק אבן, כיצד אינו מזיד (עמ' 811)
- חמישה שישבו על ספסל ונשבר (עמ' 697)
- חנן ור"ש אמרו שאשה נשבעת רק כשגובה כתובה (עמ' 530)
- חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום שעובד לעצמו (עמ' 645)
- טבול יום הוא מ"ח דבר (עמ' 243)
- טומאת התהום, מקורה מפסוק (עמ' 322)
- טועה בדבר משנה (עמ' 528)
- טלטול מאכלי בעלי חיים כשיש לו בעלי חיים (עמ' 277)
- יבום גרושה שהוחזרה, טעמו של רבי אלעזר (עמ' 484)
- יהיו לרצון אמרי פי, היכן אומרים זאת (עמ' 208)
- ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק (עמ' 588)
- כאשר זמם, הטעם שאין אותו כשהעידו שהוא בן גרושה (עמ' 808)
- כלי עם מים תחת הנר - איסורו רק לרבי יוסי (עמ' 251)
- מדאורייתא לא תוקעים בשבת (עמ' 388)
- מודר אני ממך - שניהם אסורים (עמ' 545)
- מודר הנאת מאכל (עמ' 555)
- מוליך פירות שביעית (עמ' 315)
- מוסרים לבעל שני ת"ח משום יחוד (עמ' 602)
- מועד לגוי הוא מועד לישראל (עמ' 698)
- מוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק (עמ' 775)
- מים אין בהם ממש (עמ' 301)
- ממונה על הפתילות במקדש (עמ' 338)
- מסירת משכוכית, דלי ומפתח (עמ' 672)
- מפקיר - מחלוקת האם יכול לחזור בו (עמ' 557)
- מצה עבה (עמ' 311)
- מקדש בעד אחד, יש דעה שמקודשת (עמ' 683)
- מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח - אינם בירושלמי (עמ' 744)
- מקיים דברי חכמים נקרא צנוע (עמ' 862)
- משנה לגבי ביעור חמץ - כרבי מאיר (עמ' 308)
- משנה לגבי לימוד בעריות (עמ' 440)
- משנה שלא כתב לה כתובה - רק לרבי מאיר (עמ' 511)
- מתים, האם יודעים מענייני העולם הזה (עמ' 196)
- מתפיס בנדר במה שסמוך בפסוק (עמ' 547)
- מתפללים נעילה בכל התעניות (עמ' 401)

נמנה על שני פסחים (עמ' 323)
 עבדים פטורים מראיה, המקור לכך (עמ' 437)
 עד ודיין בשטר, דעה שמצטרפים (עמ' 661)
 עונשה של מיכל (עמ' 367)
 עשרה טפחים, המקור לזה (עמ' 239)
 פיקו"נ דוחה שבת, המקור לכך (עמ' 353)
 קטטה בין בעל לאשה, מהי (עמ' 486)
 קרבנות, היכו אותם ונעשו נבילות (עמ' 629)
 קשירה בשבת היתה במיתרים (עמ' 263)
 רוב ב"ד שהורו בטעות - פטורים מקרבן (עמ' 852)
 שגגת שבת ושגגת מלאכות, החילוק ביניהן (עמ' 259)
 שורה של בזיכי זהב כולה זהב מחשש שיגנבו (עמ' 318)
 שמחה בסוכות בשבת, במה מקיים (עמ' 364)
 תשמיש קשה לה, פירושו (עמ' 523)

סג) ה"א - בכמה מקומות הירושלמי מביא ה"א, דוחה אותה ומגיע למסקנה, והבבלי מביא מיד את מסקנת הירושלמי בלי ה"א אחרת.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"ה ה"ז [לז:]) דן מהי עונתן של תלמידי חכמים, היתה ה"א שהם כספנים, ולמסקנה עונתם מערב שבת לערב שבת, ובבבלי (יבמות סב:) פשוט שעונתם מערב שבת לערב שבת.¹⁸

נראה שהטעם לזה הוא שהבבלי נחתם לאחר הירושלמי, לאחר שכבר נדחתה ה"א זו.¹⁹

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

חכמה יוונית, טעם האיסור (עמ' 630)
 מורדת, הטעם שפוחתים לה יותר מלמורד (עמ' 517)
 עונתם של תלמידי חכמים (עמ' 516)
 עוסק בתורה פטור מהסוכה (עמ' 358)
 שבע חקירות, המקור להן (עמ' 780)

סד) דימוי סוגיות - הירושלמי מדמה יותר סוגיות בנושאים שונים, והבבלי ממעט בזה (כמובן שגם הבבלי מדמה כך לפעמים, כגון סוכה יט: "טיט הנרוק יוכיח", אך בירושלמי הוא יותר שכיח. וכן כתב המפענח צפונות (במבוא סוף פרק ד) שהירושלמי מדמה סוגיות שונות יותר מהבבלי).
 לדוגמא, הירושלמי (ברכות פ"ז ה"א [נא:]) מקשר בין המחלוקת האם זימון בשניים או בשלושה למחלוקת האם שניים שדנו דיניהם דין. גם הבבלי דן בזימון בשניים (בבלי מה.) ובשניים שדנו (סנהדרין ג.) אך לא מקשר ביניהם.²⁰

¹⁸ בדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי מסקנת הירושלמי שנדחתה בבבלי.

¹⁹ בעניין זמן כתיבתו וחתימתו של הירושלמי הארכנו במבוא לירושלמי פרק ב (בתחילת הספר).

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אוויר מחיצות כממשן, קלוטה כמי שהונחה, מהלך כעומד (עמ' 239)
 בעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות, מקור אחר לכך (עמ' 793)
 דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל (עמ' 285)
 דימוי סוגיות שונות (עמ' 219)
 דינים מסופקים שמחמירים בהם (עמ' 299)
 הוצאה וטומאה, דימוי ביניהם (עמ' 256)
 הפסקה בארבע הפרשיות (עמ' 419)
 הרחקת נזיקין, דימוי לקידושי אשה (עמ' 743)
 זימון בשניים או בשלושה תלוי בדיני ממונות (עמ' 219)
 חיבור לטומאה ולא להזייה (עמ' 312)
 כל דין שאתה דן וכו', אמרו זאת לר"י (עמ' 308)
 כתב כל נכסיו לעבדו תלוי בעדות שבטלה מקצתה (עמ' 633)
 לנה עימו בפונדקי תלוי בטעם מדוע מגרשה (עמ' 658)
 מודר בפניו האם נשאל בפניו תלוי בפירוט החטא ביו"כ (עמ' 559)
 מחיצה תלויה ופי תקרה, דימוי ביניהם (עמ' 298)
 מצה ישנה (עמ' 357)
 נדרים ושכירות בתים, דימוי ביניהם (עמ' 567)
 נדרים תלויים בדיני שאילת גשמים (עמ' 567)
 נודר מירק - נחלקו גם בממונות, הפקר והקדש (עמ' 564)
 סומא בשמע ובגלות (עמ' 424)
 סיבת גירושין תלוי במחלוקת האם נידה תתקשט (עמ' 662)
 עם ישראל, הגדרות לדינים שונים (עמ' 853)
 קופות בשבת וקופות בשקלים, דימוי ביניהם (עמ' 264)
 קידושי כסף, טעם המחלוקת בשיעורם (עמ' 665)
 קינוי תלוי במחלוקת בגירושין (עמ' 601)
 רוב עם ישראל, הגדרות לדינים שונים (עמ' 854)
 רשויות ואכילת פרס, דימוי ביניהם (עמ' 238)
 שבת ושביעית, מה חמור יותר (עמ' 249)
 שלוש שנות הרעב של אליהו (עמ' 745)
 שמירת השור - כשומר חנם או כשומר שכר (עמ' 700)
 שתי מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב אחת או שתיים (עמ' 247)

²⁰ ובדומה לזה עיין לעיל בסעיף א שהירושלמי מקשר בין דיני ממונות לדיני איסורים.

סה) אם למקרא ולמסורת - בבבלי נחלקו בזה במקומות רבים, אך הירושלמי לא הביא מחלוקת זו.

לדוגמא, לגבי מחלוקת התנאים בפירוש ונשל הברזל מן העץ, הבבלי (מכות ז:) תולה זאת במחלוקת האם יש אם למקרא או למסורת, והירושלמי (מכות פ"ב ה"ב [ה.]) תולה זאת במחלוקת אחרת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- דפנות סוכה, טעם המחלוקת במניינם (עמ' 357)
- דרשות אל תקרי - אינן בירושלמי (עמ' 189)
- המחלוקות באם למקרא ולמסורת - אינן בירושלמי (עמ' 761)
- מכירת בתו לשפחות אחר שפחות (עמ' 669)
- נשט הברזל לא תלוי באם למקרא ולמסורת (עמ' 810)

סו) סמוכים - בבבלי נחלקו בזה בכמה מקומות, אך הירושלמי לא הביא לימוד זה כלל.

לדוגמא, בטעמו של רבי יהודה שאדם אסור באנוסת אביו ומפותת אביו, הבבלי (יבמות ז.) מביא שלומד זאת מסמוכים, ומהירושלמי (יבמות פ"א ה"א [ס.]) משמע שהוא דרשה מפסוק מיותר. אמנם היפה עיניים (יבמות ד.) כתב שגם הירושלמי סובר לימוד סמוכים.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אנוסת אביו ומפותת אביו, המקור לר"י (עמ' 477)
- באיזו מיתה הורגים מכשפה והמקורות לזה (עמ' 790)
- המחלוקת האם דורשים סמוכים - אינה בירושלמי (עמ' 447)

סז) למד מן הלמד - הירושלמי ממעט ללמוד מן הלמד (דהיינו מדין שאינו מפורש אלא הוא עצמו נלמד ממקום אחר), ובבבלי כן עושה זאת (חוץ מלימודים מסוימים בקודשים שגם לבבלי אין למדים מהלמד, כסוגיא בזבחים מט:).

לדוגמא, במקור לכך שבדקים חמץ לאור הנר, הירושלמי (פסחים פ"א ה"א [א.]) הביא רק את הפסוקים "אחפש את ירושלם בנרות" ו"נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן", והבבלי (פסחים ז:) הביא שלמדנו מציאה ממצאה ומציאה מחיפוש וחפיפוש מחיפוש וחפיפוש מנרות ונרות מנר.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אלפיים אמה לתחומין, המקור לכך (עמ' 290)
- בדיקת חמץ לאור הנר, מקורות לכך (עמ' 304)
- דבר הלמד בק"ו אינו מלמד בק"ו (עמ' 616)
- דבר הנלמד בג"ש, האם חוזר ומלמד בק"ו (עמ' 468)
- למד מן הלמד בחולין (עמ' 261, 667)
- מלקות בבן סורר, המקור לכך (עמ' 503)

סח) ראיות מהמציאות - הירושלמי מביא גם ראיות מהמציאות, והבבלי ממעט בראיות כאלו.

לדוגמא, בבבלי (פסחים לה.) הובאה מחלוקת האם אורז ודוחן מחמיצים. בירושלמי (פסחים פ"ב ה"ד [יז.]) הובאה מחלוקת דומה האם קרמית מחמיצה, אך שם גם הקשו שיבדקו במציאות האם מחמיצה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

בדיקת המציאות (עמ' 310)

הוכחה להטמנה משעת הקור (עמ' 253)

לידה בשבת, סומכים על המיילדות (עמ' 278)

סט) מסורת - הירושלמי מדגיש את חשיבות קבלת התורה ע"י מסורת, והבבלי ממעט בזה.

לדוגמא, הירושלמי (נידה פ"ב ה"ז [ט.]) מספר שרבי חנינה היה משתדל לשמוע מרבו כל הלכה לפחות שלוש פעמים, ובבבלי לא הובא.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

עיוורים, לא לסמוך עליהם (עמ' 240)

רצתה לשמוע הלכה אע"פ שידעה זאת (עמ' 375)

שמועה ממושה עד האמוראים (עמ' 675)

שמע מרבו רק פעמיים וצירף אחרים עימו לפסיקה (עמ' 863)

תנא ששמע משניים ושניים ששמעו מאחד (עמ' 861)

ע) מחלוקות הפוכות - בכמה מקומות אותה המחלוקת מובאת גם בבבלי וגם בירושלמי, אך הדעות הפוכות (כתבו זאת תוס') (יבמות קיג: ד"ה יצתה) ומראה הפנים (בבא קמא פ"ט ה"ג [לח: ד"ה רב, שבועות פ"ג ה"ז [יז.]) ד"ה שבועה, ובמקומות רבים נוספים).

ויש מכך נפק"מ גדולות: כמי צריך לפסוק ע"פ כללי הפסיקה (למשל, במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, שהכלל הוא שפוסקים כרבי יוחנן, ואם הדעות הפוכות היא נפק"מ להלכה), לברר את שיטתו של התנא או האמורא, וכן האם יש סתירות בשיטתו של האמורא (שבכמה מחלוקות הבבלי מקשה סתירה בדברי האמורא, ולגירסת הירושלמי שהופך את המחלוקת אין סתירה כלל).

לדוגמא, בכינויי נדרים נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, בירושלמי (נדרים פ"א ה"א [א:]) רבי יוחנן סובר שהם לשון חכמים וריש לקיש סובר שהם לשון אומות, ובבבלי (נדרים י.) מובאת אותה מחלוקת אך הדעות הפוכות.

גליון הש"ס על הירושלמי (ברכות פ"ז ה"ג [נה.]) הוסיף שדרך הירושלמי להפוך אפילו משניות. ובספר שם עולם (לרב ראובן מרגליות, פתיחה ו) הוסיף שבמיוחד אנו מוצאים שהירושלמי הופך מחלוקות שגם הבבלי הסתפק מי אמר איזו דעה והסיק "תסתיים". יש להעיר שבגיטין בפרק שני ישנן כמה וכמה מחלוקות של רבי יוחנן וריש לקיש, ובכולן הירושלמי הופך את הדעות.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- אבל, מתי מניח תפילין (עמ' 432)
 אמר לעשרה כתבו גט (עמ' 637)
 אנדרוגינוס, האם מאכיל בתרומה (עמ' 473)
 בהמה שאכלה כסות ברה"ר (עמ' 694)
 ברכה על יין ושמן (עמ' 223)
 גזל מטבע ונסדק (עמ' 713)
 דמו של פר כשמת הכה"ג (עמ' 343)
 המוציא לחם, נוסח הברכה (עמ' 216)
 הפרשות מחלקות (עמ' 856)
 השלמת תענית לתינוקות (עמ' 352)
 התראת ספק (עמ' 819)
 וידוי בשעיר המשתלח, האם מעכב (עמ' 347)
 זיבח וקיטר בהעלם אחד (עמ' 258)
 חנויות מעוטרות בעבודה זרה (עמ' 836)
 טומאת גיורת נידה (עמ' 459)
 טלטול בגגות (עמ' 299)
 יו"כ שחל בשבת, האם חייב שתיים או אחת (עמ' 696)
 כזית או כביצה (עמ' 313)
 כינויי נדרים, גדרם (עמ' 577)
 מדירה לעולם (עמ' 522)
 מותר עשירית האיפה (עמ' 295)
 מחלוקת ר"י ור"ל בחלוצה וצרותיה (עמ' 448)
 מיטב של המזיק או הניזק (עמ' 647)
 מילואים, מה היה מעכב בהם (עמ' 332)
 מלילת כינה בשבת (עמ' 241)
 מקום דירה לעירוב (עמ' 294)
 מת אחד מהשעירים (עמ' 347)
 נדרים - האם טוב לידור (עמ' 546)
 נזיר ממורט (עמ' 593)
 ניסוך מכלי חול (עמ' 365)
 נכסים הידועים לבעל, מהם (עמ' 526)
 סריס, האם נעשה למפרע (עמ' 477)
 פירות, מתי חוששים שהם מקולקלים (עמ' 641)
 פסי חצר (עמ' 283)
 קברות צפופים, מחלוקת ר"ש וחכמים (עמ' 599)
 קורדייקוס, מתי כותבים לו גט (עמ' 655)
 קיטע יוצא בקב (עמ' 257)

רוצח שנתערב באחרים (עמ' 796)
 שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים, שלושה וכו' (עמ' 819)
 שלוש תפילות ביום, הטעם לזה (עמ' 205)
 תורף וטופס הגט, כמי המשנה (עמ' 639)
 תחומין, האם לוקים עליהם (עמ' 289)
 תרומת קטן שלא הביא ב"ש (עמ' 484)

עא) תשובות שלא משיבים - הירושלמי סובר שלעיתים לאדם יש תשובות ואעפ"כ הוא אינו משיב אותן. והבבלי לא סובר כך.

לדוגמא, הירושלמי (נזיר פ"ה ה"ב [כג.]) שאל מדוע בית הלל לא השיבו לבית שמאי במשנה, ומתרץ שלאדם יש תשובות שאינו משיב אותן. גם הבבלי (נזיר לב.) שאל זאת אך נשאר בשאלה²¹.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

לאדם יש תשובות ואינו משיב אותן (עמ' 588, 320)

עב) דחיות בעלמא - בירושלמי ישנו הביטוי: לאלו דחיתה בקנה, לנו מה אתה משיב. ואינו בבבלי.

לדוגמא, הירושלמי (ברכות פ"ט ה"א [סב.]) מביא ששאלו המינים את רבי שמלאי כמה אלוהות בראו את העולם וכו', ולאחר מכן שאלו אותו תלמידיו "לא לו דחיתה בקנה, לנו מה אתה משיב?"²²

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

הגמון שאל מדוע בעליו של השור יומת (עמ' 765)
 ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים (עמ' 610)
 משל לגזירות דרבנן מסריס (עמ' 250)
 תשובות המינים (עמ' 226)

שיטותיהם בסדר הסוגיות

עג) פתיחת מסכת - הירושלמי פותח את המסכת מיד בסוגיא הלכתית, ודרך הבבלי במסכתות רבות לפתוח בעניינים אחרים, כגון סדר המסכתות או לשון המשנה.

לדוגמא, פתיחת מסכת יבמות - בבבלי (יבמות ב: - ג:) דן באריכות בלשון המשנה והסדר שלה, אך הירושלמי (יבמות פ"א ה"א [א.]) פותח מיד בסוגיית נאסרה וחזרה והותרה²³.

²¹ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי דחיות בעלמא.

²² ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי תשובות שלא משיבים.

²³ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי סיום המסכת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- פתיחת מסכת ב"מ (עמ' 717)
- פתיחת מסכת ברכות (עמ' 187)
- פתיחת מסכת יבמות (עמ' 447)
- פתיחת מסכת מכות (עמ' 808)
- פתיחת מסכת נדרים (עמ' 544)
- פתיחת מסכת נזיר (עמ' 577)
- פתיחת מסכת סוטה (עמ' 601)
- פתיחת מסכת סנהדרין (עמ' 761)
- פתיחת מסכת ע"ז (עמ' 831)
- פתיחת מסכת שבועות (עמ' 814)
- פתיחת מסכת תענית (עמ' 392)

עוד) סיום מסכת - הירושלמי מסיים את המסכת בסוגיא הלכתית (אלא אם כן המשנה עצמה מסיימת באגדה, למשל בסוף יומא ותענית), ודרך הבבלי במסכתות רבות לסיים בעניינים אחרים, כגון מעשה או אגדה.

לדוגמא, סיום מסכת חגיגה - בבבלי (חגיגה כז.) מסיים באגדות על תלמידי חכמים ועל פושעי ישראל, אך הירושלמי (חגיגה פ"ג ה"ח [כב:]) מסיים בדיני טומאת כלי המקדש²⁴.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- סיום מסכת גיטין (עמ' 662)
- סיום מסכת הוריות (עמ' 859)
- סיום מסכת חגיגה (עמ' 446)
- סיום מסכת יבמות (עמ' 492)
- סיום מסכת כתובות (עמ' 543)
- סיום מסכת מו"ק (עמ' 435)
- סיום מסכת נדרים (עמ' 576)
- סיום מסכת נזיר (עמ' 600)
- סיום מסכת סוכה (עמ' 368)
- סיום מסכת ע"ז (עמ' 851)
- סיום מסכת פסחים (עמ' 330)

עה) מקום הסוגיא - בירושלמי סוגיות נמצאות יותר במסכת שהן שייכות אליה, ובבבלי בפעמים רבות הן נמצאות במסכת אחרת.

לדוגמא, ברכת שלא עשני גוי - בירושלמי (ברכות פ"ט ה"א [סג:]) היא מובאת במסכת ברכות, שאליה היא באמת שייכת יותר, ובבבלי היא במסכת מנחות (מג:).

²⁴ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי פתיחת המסכת.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית (עמ' 231)
 ברכת הלבנה (עמ' 230)
 חודש הוא רק כ"ט או ל' יום (עמ' 385)
 חורבן ביתר ובר כוזבא באריכות (עמ' 405)
 כתב אשורי ולשון עברי (עמ' 411)
 נודר מבני העיר ומיושבי העיר (עמ' 559)
 פיטום הקטורת, סוגיא זו (עמ' 344)
 שלא עשני גוי, בור ואשה (עמ' 228)

שיטותיהם בלשון

עו) חיוב ושלילה - שיטת הירושלמי להשתמש בלשון חיובית, והבבלי בלשון שלילית. לדוגמא, לשון הבבלי (שבת פא.) "דבר שאין האור שולט בו" - לשון שלילה, אך לשון הירושלמי (שבת פ"ח ה"ו [נו:]) היא "דבר שנכנס לאור ויוצא" - לשון חיוב.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

דברים האסורים לקנח משום כשפים (עמ' 265)
 דין שאין לפרסמו (עמ' 371)
 יד שולטת במקום אין יד סולדת (עמ' 251)
 יפריש חומש מנכסיו למצוות (עמ' 510)
 כבוד בנות ישראל לכבס בחצר (עמ' 558)
 כבוד זקן ששכח תלמודו (עמ' 431)
 כלה רוחצת פניה מפני איבה (עמ' 351)
 משעה ראשונה או בסוף נותן כסף ליעודים (עמ' 668)
 מתפלל צריך להסב פניו לכותל (עמ' 209)
 שטרות אין גופן ממון (עמ' 708)
 תורה שבע"פ ושבת (עמ' 421)
 תינוק שהוא עולה לחדשיו (עמ' 611)

עז) מושגים - הירושלמי מפרש מושגים באריכות, והבבלי רק קורא להם בשמם. לדוגמא, את המושג הנקרא בבבלי "לבד", הירושלמי (שבת פ"א ה"א [ז:ס]) מפרש באריכות: "כל שלשה ושלשה שהן סמוכין למחיצה כמחיצה הן"²⁵.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה ומינה (עמ' 824)

²⁵ ובדומה לזה עיין בסעיף הבא לגבי מושגי גרמא.

הלכה כדברי המכריע (עמ' 306)
 טובת הנאה, האם היא ממון (עמ' 574)
 כשרים, האם מזנים (עמ' 498)
 לבוד - כמחיצה (עמ' 269)
 לבוד - כסתום (עמ' 285)
 מפני התקנה, פירושו (עמ' 640)
 פיתו בסלו (עמ' 348)
 צבורים באגב (עמ' 674)
 תחילתו בפשיעה וסופו באונס (עמ' 694)

עח) גרמא - בבבלי מוזכרים מושגים אלו, והירושלמי לא משתמש בהם (דן בזה בספר תורת ההגיון בהלכה בסיכום אות ד).

לדוגמא, הבבלי (בבא קמא ט.) כותב בפירוש שגרמא בנזקין פטור, אמנם גם הירושלמי (בבא קמא פ"ו ה"א [ז.]) סובר כך, אך הוא לא קורא לזה בשם "גרמא"²⁶.
 המחלוקות התלויות בשיטה זו:

איסור לגרום מום לבכור - אינו בירושלמי (עמ' 307)
 גרמא בנזקין - אינו בירושלמי (עמ' 704)
 דינא דגרמי הוא קנס (עמ' 827)
 זה וזה גורם - אינו בירושלמי (עמ' 308)

עט) סגי נהור - הירושלמי משתמש בלשון זו (דהיינו שמשמעות העניין הפוכה מפירוש המילים), והבבלי לא.

לדוגמא, את דברי המשנה "מי שלא נתקיימו דבריו", הבבלי (נזיר לב:) פירשם כפשוטם, והירושלמי (נזיר פ"ה ה"ד [כד.]) פירש זאת בלשון סגי נהור - מי שכן נתקיימו דבריו.
 המחלוקות התלויות בשיטה זו:

אם עומדת הפרה (עמ' 581)
 אשה שדמיה מועטים (עמ' 496)
 מי שנתקיימו דבריו (עמ' 589)

פ) ספק ספיקא - הבבלי קורא לזה "ספק ספיקא", והירושלמי קורא לזה "שני ספיקות" וכד'.

לדוגמא, בסוגיית בעל שאומר פתח פתוח מצאתי, שיש ספק אם היתה תחתיו או לא, וספק אם ברצון או באונס - הבבלי (כתובות ט.) קורא לזה "ספק ספיקא", והירושלמי (כתובות פ"א ה"א [א:]) קורא לזה "שתי ספיקות".

²⁶ ובדומה לזה עיין בסעיף הקודם לגבי שמות מושגים בכלל.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- ספק ספיקא נקרא "ספק לספק" (עמ' 860)
- ספק ספיקא נקרא "שני ספיקות" (עמ' 489)
- ספק ספיקא נקרא "שתי ספיקות" (עמ' 493)

פא) חישובים - דרך הירושלמי לפרט חישובים, והבבלי לא מפרטם.

לדוגמא, הבבלי (עירובין כג:) כותב ששטחם של שבעים אמה על שבעים אמה הוא כשטחם של מאה אמה על חמישים אמה, אך לא פירט מהו החישוב. אמנם הירושלמי (עירובין פ"ב ה"ה [טז:]) האריך להסביר מהו החשבון לזה.

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- ארון הברית, מחלוקת ברוחבו ואורכו (עמ' 623)
- מגרש ושדות, חשבונם (עמ' 616)
- מהלך החמה והלבנה (עמ' 384)
- משמרות, מדוע לא הפחיתום (עמ' 368)
- עיבור השנה, הטעם לזה (עמ' 384)
- עישור מכסים, החשבון (עמ' 520)
- שבעים על שבעים אמה (עמ' 287)

פב) רבי טרפון - בירושלמי רבי טרפון מכונה "אביהן של כל ישראל", ואינו בבבלי.

לדוגמא, הירושלמי (יבמות פ"ד ה"א [כט:]) מביא ראיה שמותר להערים, מכך ש"וכי רבי טרפון אביהן של כל ישראל לא הערים?"

המחלוקות התלויות בשיטה זו:

- טעות של רבי טרפון (עמ' 334)
- קידש שלוש מאות נשים כדי להאכילן (עמ' 460)

מפתחות

מפתח חידושים בהלכה

907 הלכות שהירושלמי מחדש בהן חידוש גדול

מפתח חידושים באגדה

910 אגדות שהירושלמי מחדש בהן חידוש גדול

מפתח דינים להלכה

912 דברי הירושלמי שנפסקו להלכה

מפתח כללי התלמוד וההלכה

914 כללי התלמוד, ההלכה ומידות שהתורה נדרשת בהן שהובאו בירושלמי

מפתח תנ"ך

916 דרשות על פסוקים ועל מעשים שבתנ"ך שהובאו בירושלמי

מפתח סדר הדורות ומעשיות

919 תנאים, אמוראים, דורותיהם ומעשים שסופרו עליהם בירושלמי

מפתח לשונות

923 ענייני לשון, דקדוק וביטויים שהוזכרו בירושלמי

מפתח מקומות

925 שמות ערים וארצות שהוזכרו בירושלמי

מפתח חכמות הטבע

926 ענייני הטבע, רפואות וידעית הכוכבים שהוזכרו בירושלמי

מפתח דינים שאינם בירושלמי

928 דינים וכללים שהובאו רק בבבלי, והירושלמי השמיטם

מפתח כללי

931 כל הנושאים שהובאו בספר

מפתח חידושים בהלכה

הלכות שהירושלמי מחדש בהן חידוש גדול

דבר האסור, דעה שאפשר להתפס בו 549	אבל שלהוט אחר התורה - מותר לו
דברי קבלה, לא לוקים עליהם 453	ללמוד 434
דיינים צריכים להכיר את הנידונים 661	אבל, יש מנהג שרוחץ לאחר הקבורה 433
דינא דגרמי הוא קנס 827	אדם שהזיק הקדש פטור 646
ה"א ומ"ם לא היו סתומות בתחילה 411	אומן קונה בשבח כלי לכו"ע 713
הבערה ללא יצאת - אינו בירושלמי,	אומר מותר פטור מקרבן 852
אלא לבתי דין בשבת 261	אונס, מחלוקת האם כמאן דעבד 657
הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש 499	אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע 701
היתר נדרים, עיקרו מכאן ולהבא 561	אין חלל מחייבי עשה לכו"ע 471
הפקר בפני עשרה, דעה כזו 557	איסור מלאכה ביו"ט הוא רק לא תעשה 370
הרכנת הראש מועילה בעדות החודש 386	איסור הוא שבועה 545
זיקה - אין זיקה 451	אמוראים שלא הניחו תפילין כל יום 195
זיקה - לכו"ע אין זיקה 451	אמוראים שלא כיוונו בתפילה 198
זריזים מקדימים למצוות - אינו	אסור להכות על הכרס 377
בירושלמי 389	אסור לטלטל אפילו כשלא נח על ד' על
חומת בית פאגי - האם היא בתוך	ד' 301
ירושלים 348	אפטרופוס, דעה שאין מעמידים
חילוק בין לולב של ע"ז לשופר של ע"ז 360	ליתומים 699
חלוצה לכהן, האם אסורה מדאורייתא 462	ארבע רשויות לשבת, מה הן 239
חליצה וביאה הן פטור 458	אשה לא יכולה לומר איני נזונת ואיני
חליצה, האם היא קניין או פטור 454	עושה 533
חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן	אשה שלא יולדת - תלוי במנהג המדינה 520
חורין 804	אשם תלוי מביא גם בלי עדים 475
חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום	בא מחוץ לתחום מותר 378
שעובד לעצמו 645	בודקים חמץ שלוש פעמים, דעה כזו 306
חרש, קידושי ביאה שלו כן מועילים 485	בזמן שקידשו ע"פ הראיה ר"ה חל גם
חרשת שזינתה נאסרת על בעלה 323	ביום ו' 383
טבילה לא מטהרת אם לא ידע שנטמא	ב"ד התירו משום פיק"נ ולא ביטלו את
במת 816	ההיתר 245
טבל הוא דבר שיש לו מתירין 561	בצק מחמיץ בארבעה מיל 312
טומאה דחוייה בציבור לכו"ע 321	ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע 715
טומאה דרבנן, גם היא צריכה הערב	ברכת "על מצוות זקנים" 361
שמש 615	בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה 766
טעמים נוספים לאיסור כותים 849	גזירה שווה שאינה מופנה, דעה שלמדין
טריפה, מקור אחר לאיסור אכילתה 590	ממנה 786
יאוש והפקר בטעות, מחלוקת בזה 700	גזלן, יש דעה שהוא רק בפני עשרה 792
יאוש, מחלוקת כשצווח שאינו מתייאש 715	גירושין בגויים 664
יום וחליצה לבהמה, שחיטה לאדם 864	גירסא אחרת ב"מה נשתנה" 329

מלאכה בחוה"מ, טעם איסורה.....	428	יבמה לשוק, מחלוקת אם בנה ממזר.....	447
מלווה, המקדש בו מקודשת לחומרא.....	679	ידות לגיטין קידושין פאה וכו' - אינן.....	
מלקה על גבו ל' ועל בטנו ט' מלקות.....	813	בירושלמי.....	545
מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות.....	731	ידיעת הקב"ה את העתיד, האם היא.....	
מעשר, בראשונה היה מתחלק לשלושה.....	629	תשפיע על דיני קרבנות.....	354
מציאת אשה לבעלה, הטעם לזה.....	519	י"כ, אין בו חילוק מלאכות.....	818
מקדש בעד אחד, יש דעה שמקודשת.....	683	יובל יכול לחול באמצע השמיטה.....	667
מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים.....	302	יובל משמט כספים בסופו.....	387
מקור שבי"ט מותרות מלאכות רק.....		יושב כשר לעדות.....	655
מלישה ואילך.....	371	כה"ג זורק את הכף באוויר או תופסה.....	
מראית העין מותר בחדרי חדרים.....	298, 249	ברגלו.....	345
משכב זכור, הנשכב צריך להיות בן ג'.....		כלל ופרט - הכל בכלל.....	591
שנים.....	787	כרמלית, אסור לטלטל ממנה לכרמלית.....	
מתכוון לאיסור ולהיתר יחד - מותר.....	272	אחרת.....	269
מתנה על עונה - האם היא תנאי.....		כשרות, האם הוזהרו להינשא לפסולים.....	473
שבממון.....	732	לא אכל סולת מימיו משום שהסתפק.....	
נעילה מתפללים בכל התעניות.....	401	מה לברך.....	217
נקישה על הדלת בשבת אסורה.....	376	לא היו מקפידים על שינוי מילים בתורה.....	413
סחורה נגבית מיתומים קטנים.....	428	למד מן הלמד, לא לומדים זאת אפילו.....	
סיבה ומסובב לא יכולים לקרות באותו.....		בחולין.....	667
הרגע.....	340	מגרש את אשתו חייב במזונותיה עד.....	
סלע שבים, חילוק בין י' ליותר מ'.....	269	שיתן לה כתובה.....	718
סעודה בראש חודש.....	409	מה נפשו, לא אומרים סברא זו להתיר.....	
ספיקא דרבנן מותר אפילו בדבר שיש לו.....		ערויות.....	484, 451
מתירין.....	370	מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים.....	507
ספיקא דרבנן, ר"מ מחמיר בו כדאורייתא.....	307	מוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק.....	775
ספק אם הביא ב' שערות - כמי שהביא.....	467	מוציא שם רע הוא חידוש.....	504
ספרים, אסור להוציאם מארץ ישראל.....		מוציא שם רע, אין לו מחילה.....	712
לח"ל.....	775	מוקצה, אסור לגעת בו.....	252
ספרים, עושים להם עמוד בסופם.....	413	מזהירין מן הדין.....	477
עדים זוממים לוקים משום לא תענה.....	508	מזיק לא משלם מקרקע שירש לאחר.....	
עדיף להתפלל בביתו.....	211	הנזק.....	646
עומד אחורי ביהכ"נ - חזקה שכיוון.....		מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד.....	
לשמוע שופר.....	387	המלווה.....	540
עיוורים, לא לסמוך עליהם.....	240	מחילת שטר, מחלוקת בזה.....	636
עיר שיש בה חזירים פטורים ממזוזה.....	237	מחיקת כתבי הקודש שאין בהם צורך.....	609
ערב פסח מחצות היום, דעה שאיסור.....		מחלוקת במצוה הבאה בעבירה.....	272
חמץ מדרבנן.....	306	מחלוקת בשיעור תל המתלקט.....	282
פירות הנושרים, האם יש את גזירה זו.....	369	מחלוקת האם מברך עובר לעשייתו.....	232
פרט שיצא מהכלל, דעה שלא נאמר.....		מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה.....	
כשהם סמוכים.....	589	כשאינו כתוב בצידו.....	370
פרט שיצא מהכלל, האם נאמר גם.....		מיגו, אין אומרים בממון.....	825
כשהפרט קודם.....	590	מילים בתורה שאין להן צריכותא,.....	
קטן, מידות בו לגבי גזילו.....	650	הצריכותא בפסוק בדין אש.....	705

שומר שמסר לשומר, דעה שמתירה	קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה.... 648
לכתחילה 673	קידושין בזמן החופה 494
שטר שכתוב בו שמת פלוני, האם	קניין פירות כקניין הגוף, האם יש בזה
סומכים עליו 492	מחלוקת 681
שינויי גרסאות בתורה 403	קניין קצצה 673
שיעורים, מחלוקת מה מקורם 438	קרוב נעשה שליח 653
שלוחו של אדם, דעה שאינו כמותו 677	קריאת שמע בלי תפילין, דעה כזו 195
שלושים של עבד, האם הם קנס 506	ר"מ סובר שמכלל לאו אתה שומע הן 548
שלישי בתרומה ורביעי בקודש -	ראש חודש שני ימים בזמן הנביאים 404
מהתורה 616	רבו של ע"כ נותן לאחר כסף ומשתחרר 671
שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה	ריבית, מותר ללוות דינר זהב בדינר זהב 724
דברים 368	רשות הרבים, האם ישנה בכלל 298
תובע, שואלים אותו מה כוונתו 540	שבועות, אין בהן תנאי 551
תחילתו בפשיעה וסופו באונס, מחלוקת	שבועות, דעה שלא מתירים ומפירים
מה דעת הירושלמי 694	אותם 573
תכלת, האם הוא כחול או ירוק 191	שבועת שומר שלא נתן עיניו בה, ספק
תנאי כפול, צריך רק בעריות 682	אם משביעים אותו 830
תנאי שהדרך להתנותו ולא להתכוון לכך 520	שהחיינו בראש השנה - מדאורייתא או
תנאי, האם מותר קודם שהתקיים 659	מדרבנן 331
תקיעה בשבת - לא תוקעים מדאורייתא 388	שוחד, דעה שמותר לקחתו לשודא
	דדיני 531

מפתח חידושים באגדה

אגדות שהירושלמי מחדש בהן חידוש גדול

404	טעו בתאריך שהובקעה העיר	אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו
	יודע מסכת אחת, צריך להודיע שאינו	בירושלמי
813	יודע שתיים	688
387	יום שאדם נולד בו - מזלו גובר	769
364	יציאת מצרים, לקחו עמהם עבודה זרה	595
281	ישראל כבשו את הארץ י"ד שנה	אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו
	ישראל נסעו מהר סיני כתינוק הבורח	501
405	מבית הספר	478
610	ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים	275
350	כה"ג משמש בשמונה בגדים, הטעם לזה	אם יאמרו על ימין שהוא שמאל לא
333	כהנים הורגים זה את זה	852
570	כלל גדול בתורה, מחלוקת מהו	244
688	כשר שבגויים הרוג	235
227	לא להתפלל למלאכים	410
596	לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרוד רב	אסתר לא תיבטל
840	להתפלל על גר רשע שיחזור לסורו	ארון הברית - מחלוקת האם היה אחד
624	לוחות הברית, גודלם	או שניים
	לוחות הברית, מחלוקת כיצד היו	623
624	כתובים	ארון הברית, האם היה באמצע קודש
842	ללמד תורה רק בני אדם כשרים	הקודשים
	לעתיד לבוא הסדר: משיח, גוג ומגוג,	752
415	תחיית המתים	את ה' אלקיך תירא לרבות את התורה
	מה שעשתה חכמה עטרה, עשתה ענווה	234
242	עקב	ביהמ"ק השני חרב בעוון שאהבו ממון
229	מטרת השקצים	334
663	מכר את בתו בשביל ללמוד תורה	764
800	מלאכים סתמו את חלונות התפילה	בית דין משפיעים על הבתולים
188	מלאכים, אין להם ברכיים	בעוה"ז אדם נידון לזכות, בעוה"ב ע"פ
539	מניחים עפר על ארונות המתים	הרוב
242	מעלת א"י, לשון הקודש וכו'	676
651	מעמידים גבאי גוי, מנחמים גוי אבל	ברכה, לא לגזול אותה מהמאכל
552	מרובע בבריות - אינו	217
	מתים, האם יקומו בבגדיהם או	ברכות וקללות בכניסה לארץ נאמרו
537	בתכריכים	לאחר י"ד שנה
	נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא	620
410	תיבטל	בתחילה העולם היה ממים ומשלג
387	נחש הנחושת ריפא גם מנשיכת כלבים	440
341	ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה	685
		גדול קידוש השם מחילול השם
		גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה
		- אינו בירושלמי
		586
		גילוח לכבוד ראש השנה
		382
		גירסא אחרת בארבעת הבנים
		329
		דיין מה שאסרה תורה
		569
		דעות שונות מתי אדם נידון ומתי נחתם
		380
		הקב"ה ברא והתחרט
		400
		הקב"ה הורג ממזרים
		472
		הקב"ה לא דן יחידי
		761
		הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממש
		404
		חותמו של הקב"ה אמת, הטעמים לכך
		762

צדיקים, הקב"ה מראה להם שכרם קודם	
מיתתם	844
ציבור, אין כולו עשיר או עני	641
קברי האבות במערת המכפלה	403
קללת חינוס מועילה בעת רצון	812
שבע עבירות עברו בהריגת זכריה	406
שבתות וימים טובים, מחלוקת מה	
מטרתם	274
שיחתן של צדקניות	619
שירים, אכילתם	429
שלושה ימים הנפש עפה על הגוף	
וחושבת שתחזור אליו	432
שם המפורש היה משתכח מהציבור	341
שם של רשע, קריאה בו	273
שמות החודשים והמלאכים עלו מבבל	380
שעה שמי הים מקלסים לקב"ה	
ומתמתקים	843
ת"ח צריך לנקום - אינו בירושלמי	337
תורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן	777
תורה, יש בה ספיקות עד שיגע בה	754
תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל	243
תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים	
גזירות	396

ניתן רשות לרופא לרפא - אינו	
בירושלמי	233
נעלבים ואינם עולבים - אינו בירושלמי	266
סעודת מצוה, לא ימשך בה אחר היין -	
אינו בירושלמי	792
עבד, אל תאמין בו	859
עולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו	
בירושלמי	798
עושה שלום במרומיו - בכוכבים	
ובמלאכים	383
ע"ן שבלוחות עמדה בנס	411
עכברים רשעים	724
עשה מאהבה ועשה מיראה	617
עשיו יכנס לגן עדן והקב"ה יוציאו משם	554
עתיד ליתן דין וחשבון על כל מה שלא	
אכל	689
פה מיוחד לדברי תורה	241
פסוקים רבים שנאמרו בדיבור אחד	552
פתחיהם של גיהינם וגן עדן - אינם	
בירושלמי	286
צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין - כמעט	
ואינם בירושלמי	190

מפתח דינים להלכה

דברי הירושלמי שנפסקו להלכה

423	התחילו עשרה ויצאו מקצתם	672	אוויר חורבתו, מכירתו
780	התראה, צריך לומר ע"מ כן אני עושה	712	אין מחילה למוציא שם רע
	זבות נידות ויולדות מותרות בדברי	429	אכילת שירים
204	תורה	218	אכל במזרח התאנה ובמערבה
657	זרק לה גיטה לחצר שאינה של שניהן	236	אל מלך נאמן
728	חוב בזול, קנייתו	843	אסור לאסור את המותר
237	חזרה על הפרשה קודם הסעודה בשבת	421	ארור המן
740	חיטי הפסח		בא במחתרת שהפנה עורפו, האם מותר
480	חליצה ביד ימין	794	להורגו
281	טעימת תבשילי שבת	301	בדיקת תפילין, זמנה
211	יגע בתלמודו לא במהרה משכח	624	בונה בית בחו"ל, אין בזה מצוה
496	ירושה בנישואי חרש ובנישואי חרשת	359	בורא נפשות על פחות מכשיעור
205	יריקה לפני התפילה ואחריה	217	בורא נפשות, נוסחתה
487	כדת משה ויהודאי	309	ביטול חמץ, הלשון
330	כוס חמישי בפסח	331	ביצה זורע בפסח
844	כיסוי תמונות בבית האבל		בן סורר, אביו ואימו לא יכולים למחול
420	כתיבת עשרת בני המן	793	לו לאחר שנגמר דינו
227	לא להתפלל למלאכים		ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על
236	להתיז זי"ן של תזכרו	216	ברכה לבטלה
236	למתפלל מותר לשבת בצד מתפלל אחר	216	ברכה אחרונה על בריה
	לשמה, האם צריך במזוזה אבני קודש	237	ברכת הלבנה במוצאי שבת
340	ובגדי כהונה		ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן
849	מ' סאה למקווה, האם הם דאורייתא	237	לבשר
	מגרש את אשתו חייב במזונותיה עד	195	ברכת תפילין
718	שיתן לה כתובה		גלות ברוצח בשגגה באופן של ירידה
781	מולד, צריך לדעת את זמנו לפני מוסף	810	לצורך עליה
835	מיתה של מלכים שמקטירים בה היא ע"ז	274	דיבור בשבת, אין להרבות בו
309	מכירת חמץ לגוי	569	דיין מה שאסרה תורה
	מלאכה שאצל"ג, דעת ר' יוסי, וכמי	775	דיינים קרובים פסולים
246	ההלכה בזה	331	דצ"ך עד"ש באח"ב
314	מנהג איסור מלאכה בראש חודש	412	ה לה' תגמלו - תיבה בפני עצמה
208	מקום קבוע לתפילה בבית הכנסת	210	ה' צבאות עמנו וגו'
	מרחיקים מגללי חמור ותרנגולים	213	הבדלה, להסתכל בכוס ובנר
205	אדומים	306	הלכה כרבן גמליאל בזמן ביעור חמץ
362	נענוע הלולב ג' פעמים	381	הנוסח "ועל המדינות בו יאמר וכו'"
412	נקב בתוך אות בתפילין	210	העוסק בצורכי ציבור, האם יתפלל
	סוכה ישנה, גם לב"ה צריך לחדש בה	768	הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים
357	דבר	376	השטת דבר במים אסורה בשבת

262	רקק לרוח חייב.....	428	סחורה נגבית מיתומים קטנים.....
826	שבועה אחת על כל הטענות.....	409	סעודה בראש חודש.....
	שבועת שווא, מוטב לעבור עליה ולא על	393	ספק האם הזכיר גשמים.....
820	שבועת ביטוי.....	808	עדים זוממים על תשלום כתובה.....
	שביעית משמטת הלוואה ע"מ שלא		עדים זוממים צריכים לומר רק "עמנו
808	לתבוע.....	809	הייתם".....
401	שבת, אסור להתענות עד שש שעות.....	281	עונג שבת - בשינה או בתורה.....
	שיעור הפסק בין תפילות סמוכות	407	ערב שבת, למעט בלימוד בו.....
209	ולאחר התפילה.....	193	עשרת הדברות בקריאת שמע.....
352	שיעורים, ממעכים אותם.....	199	פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.....
617	שירת הים, צריך לאומרה כל יום.....	330	פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש.....
326	שמחת קטנים ברגל.....	407	פת באפר בערב תשעה באב.....
843	שמן של גויים, אכילתו.....	842	פת גויים, דיניה.....
	שמע מרבו רק פעמיים וצירף אחרים	398	צום בערב ראש השנה.....
863	עימו לפסיקה.....	424	קורא בתורה ואינו יודע להמשיך.....
281	שתיית מים במוצאי שבת.....	494	קידושין בזמן החופה.....
293	תחום מדאורייתא י"ב מיל.....		קללות, הטעם שאין מפסיקין בהן
197	תפילה, ישמיע לאוזניו.....	420	בקריאת התורה.....
205	תפילות לומר בשחר במנחה ובערב.....	421	קריאה בתורה, צריך אדם אחר - סרסור.....
346	תפילת כה"ג, נוסחתה.....	189	קריאת שמע, לקוראה שוב ושוב.....
422	תרגום אינו מעכב.....	390	ראש השנה, אסור לישון בו.....
395	תשמיש בשעת צרה.....	208	רחם, הוספתו בתפילה בתשעה באב.....
		429	ריבית בשביל סעודת מצוה.....

מפתח כללי התלמוד וההלכה

כללי התלמוד, ההלכה ומידות שהתורה נדרשת בהן שהובאו בירושלמי

למד מן הלמד, לא לומדים זאת אפילו	769	אגדות, גם בהן יש חידושים
בחולין..... 667, 261		אוסר את המותר סופו שיתיר את
לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה	843	האסור
תורה כבני אדם..... 470		איך דורשים מילה מנוקדת בתורה
מה נפשך, לא אומרים סברא זו להתיר	433	אין למדין מקודם מתן תורה
עריות..... 484, 451		אין עונשים ממה מצינו
מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד	189	אל תקרי - אינו בירושלמי
מזהירין מן הדין..... 787		בדיקת המציאות, מחלוקת במציאות
מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין	284	בריות שאין סומכים עליהן
מחלוקת האם סתם משנה היא רבי	786	ג"ש שאינה מופנה, דעה שלמדין ממנה
מאיר..... 459		גורעין ודורשין
מחלוקת האם עשה דוחה לא תעשה	614	דבר הלמד בק"ו אינו מלמד בק"ו
כשאינו כתוב בצידו..... 370		דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד
מחלוקת ואח"כ סתם, כללי הפסיקה	261	דבר שיצא מן הכלל, האם מלמד
מילים בתורה שאין להן צריכותא,		דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים
הצריכותא בפסוק בדין אש..... 705		במקום אחר
מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט - ממעט	386	דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה
מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות..... 852		ומינה
מניינא למה לי - האם הובא בירושלמי	824	דין שאין יודעים מה מקורו - הוא הלכה
מצוה מהתורה לשמוע לחכמים..... 260		למשה מסיני
מצוה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד	439	דין שאין לפרסמו
נענשים עליה..... 371		דנים אפשר משאי אפשר, המחלוקת בזה
מקראות נאמרו במשל..... 366		- אינה בירושלמי
משנה שאינה צריכה..... 460		דרשה שאינה גמורה, מביאים לה
משנה, צריך לפרשה באופן אחד..... 300		אסמכתאות רבות
סדר הפסוקים, דינים שאינם ע"פ הסדר	306	הלכה כדברי המכריע
פסוק מדבר ועושהו נקרא הדיוט..... 622		הלכה כמיקל בדיני בפני נכתב, חזקה
פרט שיצא מהכלל, דעה שלא נאמר	634	בספק דרבנן
כשהם סמוכים..... 282		הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות
פרט שיצא מהכלל, האם נאמר גם	850	הלכה כרבי, האם אפילו מחביריו
כשהפרט קודם..... 760		הלכה כרשב"ג בכל מקום, הטעם לזה
צא וראה היאך הציבור נוהג..... 670		הלכה עוקפת את המקרא
קולא, האם היא שבח או גנאי..... 262		השמר ופן הם לא תעשה
רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת..... 777		יין נסך, הלכה כמיקל בו
רבי מאיר מחמיר בדרבנן כדאורייתא..... 231		כח דהיתרא עדיף - אינו בירושלמי
רבי שמעון, לא פוסקים כמותו..... 267		כל "באמת" הלכה למשה מסיני
רצתה לשמוע הלכה אע"פ שידעה זאת..... 591		כלל ופרט - הכל בכלל
שמועה ממש עד האמוראים..... 338		כתוב לא בא לנעול אלא לפתוח

473תנא ושייר
691תנא מאריך שלא לצורך
תנא ששמע משניים ושניים ששמעו
861מאחד

	שני כתובים הבאים כאחד, כשהתורה
620כוללת אותם הם כן מלמדים
777תורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן
439תורה שבכתב ושבע"פ - מי הרוב
776תלמיד שידע לטהר את השרץ

מפתח תנ"ך

דרשות על פסוקים ועל מעשים שבתנ"ך שהובאו בירושלמי

384 בית עלי, חטאם מתכפר בתפילה	אביה השחית את הנהרגים כדי לעגן את
בניית רומי בחתונת שלמה, עגלי ירבעם	נשותיהם..... 490
834 והסתלקות אליהו.....	אביה, על איזה חטא נענש..... 490
ברכות וקללות בכניסה לארץ נאמרו	אבישג ושרה, יופיין - אינו בירושלמי..... 779
לאחר י"ד שנה..... 620	אבני הכסף בימי שלמה, מדוע לא גנבו
ג' הניחו כתרן וירשו עוה"ב..... 319	אותן..... 770
גבעונים, אריכות בסוגיא זו..... 685	אבנר, למה נהרג..... 604
גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא..... 802	אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג
גלות, ישראל גלו לשלושה מקומות..... 803	את יצה"ר..... 234
דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות..... 769	אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו
דוד ויהושע, מלחמותיהם..... 847	בירושלמי..... 688
דוד מת בשבועות..... 443	אברהם, בימיו לא הוצרכה מידת החסד..... 866
דוד עסק בניסוך מים, בהלכות שבויים	אבשלום, אנשיו היו ראשי סנהדרין..... 605
ובמקום ביהמ"ק..... 769	אדם הוליד רוחין ושידין ולילין - אינו
דוד, בזמן שברח דינו כהדיוט..... 856	בירושלמי..... 286
דור המבול בעלו שלא לשם בנים..... 464	אדם הראשון, אגדות על בריאתו - אינן
דור המבול היו גוזלים פחות משוה	בירושלמי..... 779
פרוטה..... 725	אדם הראשון, האש שהדליק..... 224
דור המדבר מתו בתשעה באב..... 407	אדם הראשון, המעשה בו לדעה
דינה ולאח..... 772	שהעולם נברא בתשרי..... 833
דלילה ושמשון..... 517	אדם הראשון, קברו..... 595
דניאל אסר את השמן של נכרים..... 842	אדם נברא ממקום המזבח..... 595
דרשות על המגילה - אינן בירושלמי..... 414	אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את
ה' תגמלו - תיבה בפני עצמה..... 412	התהום..... 801
ה' צבאות עמנו משגב לנו וגו'..... 210	אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי
הסתר אסתיר, השעה שנאמר פסוק זה	שהשעה משחקת לו..... 802
היא הקשה בעולם..... 800	איוב היה וייסורין לא היו..... 618
הצלת יונה, חנניה, מישאל, עזריה	איוב, דעות רבות מתי היה..... 617
ודניאל..... 227	איוב, האם היה ישראל או גוי..... 618
הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשח..... 404	אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן
הרן הוליד בן שש..... 476	הצרפית..... 392
ובשלייתה היוצאת מבין רגליה, פירושו..... 481	אליהו היה מקטני הנביאים..... 292
ויסב חזקיהו אל הקיר..... 209	אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ
זכרונות שבתורה, כולן לטובה..... 609	הדיבור..... 414
זכריה, עברו בהריגתו שבע עבירות..... 406	אליהו קיבל פני רבו..... 292
זמרי וכזבי, מלאך הדביק אותם וסתם	אלישע נקרא קדוש..... 452
את פיהם..... 801	ארוונה היבוס, גולגולתו נמצאה תחת
חזקיהו - האם דאג לטהרה..... 562	המזבח..... 325

403	מגילת יוחסין.....	405	חטא המרגלים.....
367	מיכל, עונשה.....		חכם עיניו בראשו - שידוע מה יהיה
387	מלחמת עמלק.....	625	בסופו.....
800	מנשה הרג את ישעיה.....	342	חלוקת ארץ ישראל בגורל.....
	מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו	237	חנה, מקור לתפילת י"ח.....
800	לו את חלונות התפילה.....	806	חנניה בן עזור היה בתחילה נביא אמת.....
393	מצרים, הסיבות שנגאלו משם.....		חנניה מישאל ועזריה, תשובתם
318	משה במצרים, קולו.....	774	לנבוכדנצר.....
332	משה ואהרן בימי המילואים.....	404	טעו בתאריך שהובקעה העיר.....
458	משה ויהושע.....	812	יואב פירנס את ישראל.....
	משה שאל מה יעשה מי שעבר ספק	802	יוחנן בן קרח ועדתו.....
815	עבירה.....		יונה חשש שישבו בתשובה ויקטרגו על
227	משה, כיצד ברח מפרעה.....	806	ישראל.....
	משה, לזכרו בטלים מתורה בין מנחה	855	יוסף ראה גם את דמות רחל.....
866	לערבית בשבת.....		יוסף, עין הרע לא שולטת בזרעו - אינו
508	משל, ג' מקראות נאמרו במשל.....	202	בירושלמי.....
336	משלי ותהילים מעוררים.....	398	ים סוף, היו בו ארבע כיתות.....
195	משפט וצדקה של דוד.....	833	ימי עזרא, האם נהגו בהם אסרו חג.....
	מתים שהחיה יחזקאל, סוגיא זו אינה	849	יעקב טמן ע"ז.....
797	בירושלמי.....	257	יצאו ממצרים עם כלי זיין.....
	מתן תורה, האגדות על כך אינן	364	יצאת מצרים, לקחו עמם עבודה זרה.....
266	בירושלמי.....		ירבעם עשה את העגלים כי חשש
629	נביאים הראשונים, מי הם.....	831	שרחבעם יקרא בהקהל.....
	נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא		ירבעם פיתה את ישראל שע"ז היא
410	תיבטל.....	831	ותרנית.....
304	נח בתיבה.....	588	ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק.....
	נחש הטיל בחווה זוהמה - אינו	281	ישראל כבשו את הארץ י"ד שנה.....
481	בירושלמי.....		ישראל נסעו מהר סיני כתינוק הבורח
397	נינוה, תשובתם היתה רמיות.....	405	מבית הספר.....
415	נשים שהיו יפיפיות.....	616	ישראל ראו את המצרים מתים.....
196	נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא.....	471	יתרא התגייר ונשא את אביגיל.....
605	ספר הישר, מהו.....		כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב
	עובד אדום, במשפחתו ילדו שני בנים	229	בתשובה וחזר לקלקולו.....
459	בכל חודש.....	244	כיבוש יריחו בשבת.....
685	עזרא, גם בזמנו תר"מ היו מדרבנן.....		כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה -
	עזרא, האם בימיו מעשר היה	255	אינו בירושלמי.....
466	מדאורייתא.....	611	לאה התכוונה להעמיד שבטים.....
833	עזרא, קביעות השנים בימיו.....	596	לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרווד רקב.....
782	עכן מעל בארבעה חרמים.....	624	לוחות הברית, גודלם.....
315	עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן.....	624	לוחות הברית, כיצד היו כתובים.....
397	עקידת יצחק, זכותה.....		לימוד מהראשונים שהולידו קטנים -
754	עשיו נמסר בידי יוסף - אינו בירושלמי.....	791	אינו בירושלמי.....
796	פינחס, רצו לנדותו.....	410	מגדל בבל.....
		409	מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני.....

שואל ועלתה לו דוד ולא עלתה לו - אינו	פלישתים היו יראים משמשון גם לאחר
337 בירושלמי	604 מותו
367 שאול, צניעותו	838 פלישתים, כיצד קיבלו מהם קרבנות
741 שטן ואיוב, אגדות על כך אינן בירושלמי	552 פסוקים רבים שנאמרו בדיבור אחד
807 שטן קיטרג על אברהם - אינו בירושלמי	841 פסוקים שאין להם הכרע
403 שינויי גרסאות בתורה	פסוקים שמתחלקים לשלושה וכ"א אמר
745 שלוש שנות הרעב של אליהו	628 חלק
770 שלמה הרבה נשים, מדוע	597 פסח גלגל בימי יהושע, מתי מלו
771 שלמה ירד ממלכותו	525 פרעה לקה בראתן
770 שלמה נכשל בנשים סוסים וכסף	834 פרעה, הוא המקור ליום גינוסיא
292 שמואל קיבל פני רבו	405 צלם בהיכל - של מי היה
413 שמות ה' - אלו קודש ואלו חול	403 קברי האבות במערת המכפלה
604 שמשון היה חיגר - אינו בירושלמי	795 קין נשא את אחותו
604 שמשון, שכר העין השנייה	766 קלפיות של הלוויים והזקנים
771 שרי, יו"ד שהקב"ה נטל ממנה	673 קניינים שהיו קונים בהם בעבר
740 תהילים, האם קדוש יותר מדברי הימים	788 רבשקה, דעה שהיה גוי
684 תרשתא, פירוש שמו	232 רחל התפללה על דינה
	570 שאול היה מאכיל ת"ח ומכבדם

מפתח סדר הדורות ומעשיות

תנאים, אמוראים, דורותיהם ומעשים שסופרו עליהם בירושלמי

גליל, ריב"ז קילל את יושביו	276	אביו של סומכוס	194
גמליאל זוגא	245	אביו של שמואל בא ע"י שם	689
גנבו את סנדליו בבית הכנסת	722	אדם שיצא ליהרג ולא רצה להתוודות	782
גער בירח והוא נעלם	384	אידיהם של מדי ובבל	834
דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו		אימו של רבי יהושע לקחתו לבית	
לע"ז	675	הכנסת	450
האכיל את אביו וירש גיהנם	675	איש קודש הקדשים	414
הודה על שזכה לראות את תלמידו דורש	858	אלישע בן אבויה	442
הטבילו את המנורה והצדוקים לגלגו על		אלכסנדר מוקדון עלה וראה את העולם	
כך	446	ככדור	845
הטעה את המלכות בחישוב שטח		אמוראים שהחזירו אבידות לגויים	720
הטרקלין	616	אמוראים שהיו מפרקים את סחורתם	727
הילני המלכה, בניה היו ת"ח	356	אמוראים שצמו תשיעי ועשירי	406
הלכה כרשב"ג בכל מקום, הטעם לזה	760	אנטונינוס, האם התגייר	414
הלל עלה מבבל, הטעם לזה	319	אשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ	603
הלל, תלמידיו	559	אשת ר"ע מכרה את שערך בשביל	
המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו	450	שילמד	255
הספד על תלמיד חכם	199	בבא בן בוטא קילל את בית שמאי	372
הסתרת שם המפורש	341	בהמות שנשכו	400
הקריב תמיד בארבע שעות	206	בזכות הצדקה מצא אוצר, פרנסת	
הרג חמורים להוכיח שהעולם עומד על		חכמים	857
הרוח	441	בית אבטינס וגרמו הם הכשרים שבכל	
הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב -		הדורות	342
אינו בירושלמי	407	בית הלל, הטעם שהלכה כמותם	359
השאלה הראשונה ששאל רבי עקיבא את		בן זומא, כיצד ידע שיעור ביאה	602
רבי אליעזר	320	בן מביא יין	316
חוני המעגל, גם סבו ישן שבעים שנה	400	בן סטרא הסית ונסקל	491
חורבן הבית ולידת המשיח	198	בנו של רבי עקיבא	513
חייל רומי, מאכלו לאחר שחלה והבריא	711	בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה	
חיפה - עיפא	819	בח"ל	501
חיפה על בת אחותו	644	בקעה בקעה המלאי דינרי זהב	231
חכם שלא ענה משום ענווה	482	בר כוזבא וחורבן ביתר	405
חכמים שיצאו מבתייהם ללמוד, מעשים		בתו וכלתו של נקדימון	518
אלו אינם בירושלמי	516	בתי כנסת ובתי ספר שהיו בירושלים	417
חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו		ג' הניחו כתרן וירשו עוה"ב	319
שיפסיק	563	גדלות דורו של רבי יוסי	654
חתכו את רגלו ודן בדיני טומאה	594	גילו של ראב"ע	194
טבי העבד היה מניח תפילין	301	גירסא "רבי יהודא"	253

מירד ציפורי.....	489	טיטס - קריאה בשם של רשע.....	273
משואות לא בטל בטרביה.....	383	טעמים נוספים לאיסור כותים.....	849
משואות, מי ביטל אותן.....	383	טענות הגויים נגד התורה.....	699
משפט בין שניים שלא רצו את האבידה,		טרוגיינוס הרשע.....	366
אלכסנדר מוקדון ומלך הודו.....	721	יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה.....	199
מתו שלושת בניה מהמילה.....	465	יהושע בן גמלא הערים להוציא קול	
נגזז ספר החכמה ופסקה הבינה.....	631	שמרתא מקודשת לו.....	464
נדר תענית עד שיסיים לימודו.....	566	יונתן בן עוזיאל וריב"ז.....	559
נחשים גדולים.....	552	יונתן בן עוזיאל, אביו הדירו מנכסיו.....	560
נס חנוכה - אינו בירושלמי.....	245	יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה.....	697
נשיא ואב בית דין, מאיזו תקופה היו.....	629	יוסף חפני ושמעון אפרתי.....	536
נשיא צריך ללבוש בגדים נאים.....	771	ישו ותלמידיו, הריגתם אינה בירושלמי.....	782
סימנים של חתונה וברית לא בטלו.....	498	ישו, לחש לעבודה זרה בשמו.....	840
סיקריקון - ג' הגזירות אינן בירושלמי.....	649	כבוד גרושתו, מעשה על כך.....	534
ספר יוחסין נקרא ספר אגדה.....	317	כה"ג שהאריך בתפילתו הוא שמעון	
ספרי בן לענה והמרים.....	799	הצדיק.....	346
סתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב.....	541	כובש שפתר בגד מצמר אחד.....	716
עבדים נטמעו בכהנים גדולים.....	686	כותי קיסרי, מחלוקת אם הם כגויים	
עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף.....	576	גמורים.....	849
עזרא, גם בזמנו תר"מ היו מדרבנן.....	685	כותים יושבים בשומרון.....	849
עני נכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו		כל הזוגות ורבי עקיבא היו אשכולות.....	628
מגילוי.....	841	כל חכם שלחו לחכם אחר.....	551
עני שחשד מאתיים זוז.....	611	לא התייחד עם אשתו לאחר שנשבתה.....	602
עקילס.....	361	לא קיבל את האבידה משום שהמוצא	
עקילס אתא נסייא.....	417	היה עני.....	720
עקילס הגר הוא אונקלוס.....	411	לווה כסף עם תפילין.....	195
עשיר שהתגאה וירד מנכסיו.....	570	לימוד תורה והחזקת הלומדים.....	438
פפוס ולוליינוס נהרגו על מצוה קלה.....	773	מגילת יוחסין.....	403
פרש בגדו על הגדיש.....	557	מין בשם ישו.....	840
צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין - כמעט		מין שקרע את הים ע"י כישוף.....	791
ואינם בירושלמי.....	190	מכר את בתו בשביל ללמוד תורה.....	663
צדקה, מעשה בעניינה.....	316	מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד	
ציפור הוא שם של אשה.....	647	תורה.....	433
צם יומיים מספק ומת.....	382	מלמדים שמלמדים את התינוקות ציונים	
צמא ביום כיפור.....	348	וסימנים.....	743
צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא.....	538	מעשה שבאמצעו שינו את הפסק.....	706
קבורת רבי.....	536	מעשה שבגללו רבי התיר ליקח ירק	
קטונתא - תמציתן של צדיקים וחסידים.....	631	במוצאי שביעית.....	758
קיבל פני רבו ר"ג שנה, אע"פ שלא היה		מעשים שהודו במה שלא עשו כדי לא	
צריך לו.....	805	לבייש - אינם בירושלמי.....	763
קידוש החודש ע"פ הראייה בזמנו של ר'		מעשים, אריכות בהם (שיטות הירושלמי	
יסא.....	781	והבבלי).....	879
קמחית, צניעותה.....	857	מצרים ורומי נלחמו עד שהשר נפל על	
קראו איכה בשבת ונעשו.....	275	חרבו.....	833

רבי שמעון, לא פוסקים כמותו 626	ראו את איילת השחר בבקעת ארבל 188
רבי, האם הוא תלמידו של רשב"א 372	רב אדא בר אהבה, זכויותיו 401
רבן יוחנן בן זכאי ויונתן בן עוזיאל 559	רב כהנא מבית עלי 384
רומאי ניסה יהודי האם יאכל נבלה 774	רב שמן בר אבא הוא רבי שמעון בר
רומי, בנייתה ע"י רומס ורומילס 834	אבא 519
רוצח שהתגייר והתפלל עליו שיחזור	רבי אליעזר נשא קטנה ולא הכירה עד
לסורו 840	שגדלה 483
ריש לקיש ברח 768	רבי אליעזר שמותי 593, 359
רשב"י לא הפסיק מלימודו אפילו	רבי אליעזר, מיתתו 248
לקריאת שמע 241	רבי אלעזר בן עזריה היה קרח 851
רשב"י, בימיו לא היתה קשת 231	רבי אלעזר בן פרטא 535
שאלו את רבי עקיבא בבית האסורין 481	רבי זעירא צם שלוש מאות צומות 398
שאלו על צרת הבת 450	רבי חייא לא שם לב מתוך עיונו 538
שוחט שהאכיל טריפות 841	רבי חייא שילם לפועלים לפניו משורת
שוקד הוא כינוי לשמואל 507	הדין 730
שלח משלוח מנות מועט 409	רבי חנינא בן דוסא הוכש 212
שמאי - שמי 560	רבי חנינא בן דוסא, סיפורי הניסים שלו
שמואל הקטן, במעשה איתו - לא עיברו	אינם בירושלמי 401
את השנה באותו היום 763	רבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס
שמואל הקטן, למה נקרא כך 630	לשבת בראש 402
שמועה ממש עד האמוראים 675	רבי טרפון הניח ידיו תחת רגלי אימו 675
שמע מרבו רק פעמיים וצירף אחרים	רבי טרפון קידש שלוש מאות נשים 460
עימו לפסיקה 863	רבי טרפון, טעות שלו 334
שמעון בן שטח וינאי 220	רבי טרפון, כינויו (שיטות הירושלמי
שמעון בן שטח תלה מכשפות 783	והבבלי) 903
שמעון בן שטח, בימיו בטלו דיני ממונות ... 761	רבי יהודה בן בבא היה בלא דופי 629
שעת מיתתו, אמר שיצאו מהבית ולא	רבי יהודה הנשיא, התיירו לכהנים
יטמאו 584	להיטמא בשבילו 201
שפחתו של רבן גמליאל נקראת	רבי יהושע מצא תינוק בבית האסורים 859
"טביתא" 861	רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה
תבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי 636	אותו 839
תודוס פירנס תלמידי חכמים 321	רבי יוחנן, שבחי יופיו - אינם בירושלמי 190
תוכחה לנשיא, מעשה בזה 772	רבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו 376
תוספתא נקראת "משניות גדולות" 859	רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה
תינוק שהתפלל ונענה 228	מלמדו 431
תינוק שזכר את המיילדת 515	רבי מאיר כתב מגילה בעל פה 422
תינוקות למדו בבית המדרש 413	רבי מאיר, רצו לנדתו 430
תלמיד שגמל חסד וננזף 313	רבי עקיבא בכה בשבת 236
תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה	רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו
למעשה בישו 783	להריגה 234
תלמיד שידע לטהר את השרץ 776	רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה, המעשה
תלמיד ששאל על תפילת ערבית 206	שגרם לו זאת 595
תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל 243	רבי ריחם על עני שסחר בפירות שביעית 399
	רבי שמעון בן חלפתא מעין תינה 403

תנאי שהבעל לא יירש את אשתו, היו
754 כן שהתנו
430 עכנאי של תנורו

תנאי שאם הבעל ימרוד ישלם לאשתו,
756 ולהיפך

מפתח לשונות

ענייני לשון, דקדוק וביטויים שהוזכרו בירושלמי

593 טבל - תבלין	363 אב מלמד את בנו לשון הקודש
251 יד שולטת - אין יד סולדת	400 אבן הטועים
382 יום כיפור נקרא "צומא רבה"	822 אויים - או ברבים
523 כאור - מכוער	236 אותיות ותנועות
202 כבוד הרבים - כבוד הבריות	294 אחין שותפין
411 כתב אשורי ולשון עברי	704 אין השמים מוחלים
456 לא נגע בה חליצה	648 אינו כעושה מעשה - היזק שאינו ניכר
194 לייט, לשון זו אינה בירושלמי	573 איפופי הוא כינוי לאלקים
לישנא מעליא, תורה פלסטר ומשה	453 אמינא כי ניים ושכיב - אינו בירושלמי
729 טיפש	364 אני והוא הושיעה נא - באל"ף
580 לשון זכר ולשון נקבה בניירות	565 אניצי פשתן
160 לשונו של הירושלמי (מבוא לירושלמי)	619 ארמית, מעלת לשון זו
411 לשונות נאים	472 בחרב זו אני הורגו
לשונות ריבויין או כפולין, האם דיברה	571 ביאה לרשות הבעל
470 תורה כלשון בני אדם	445 בית הצביעה - בית הצביטה
257 מגדף בה, לשון זו אינה בירושלמי	426 בית עלמא - בית קברות
300 מוחו של תינוק רופף	726 במנת - על מנת
600 מורה מלשון יראה	540 בני - האם כולל גם את בנותיו
מושגים, פירושם באריכות (שיטות	564 בשר, האם כולל ועופות
הירושלמי והבבלי)	663 גט - ע"ש אבן שמגרשת חברותיה
901 מי שלא סובר זאת לא מבין בנוזקין	663 גט פירוש גירושין
כלום	253 גירסא "רבי יהודא"
550 מלוח לשעה נקרא מלוח	538 דברים בגב, דברים בגו
419 מלוכלך בתורה	383 דיברה תורה בכל לשון
592 מלכות - מלקות	660 דיוקים בנוסח הגט
658 מסוללות - מסלדות	430 דכמה - דוגמא
291 מעברין, אידיהן, יאותו - באל"ף או בע"ן	197 הגייה בתפילה, האותיות ח"ת וה"א
613 מקצת אשתו - ארוסה ושומרת יבם	621 הותרה הרצועה
משעה ראשונה או בסוף נותן כסף	481 ובשלייתה היוצאת מבין רגליה, פירוש
לייעודים	260 זה לא עבר על פתחה של תורה
725 משקל "קרט"	475 זיהום כהונה
204 מתקיף לה, לשון זו אינה בירושלמי	394 חביבך - דודך
201 נהוראי הוא גם שם של אישה	836 חבילה היא חמישה מינים
577 נווה - נאה	210 חברי
221 נקדנין	901 חיוב ושלילה (שיטות הירושלמי והבבלי)
463 נשבר קל וחומר	755 חזרתי על כל בעלי לשונות, דיאתמון
250 סבורא - אמורא	656 חילוק בין "אם מת" ל"אם לא עמדתי"
681 סבורה - בעל סברא	362 חילוק המילה "הללויה"

452	קוצץ בן קוצץ.....	902	סגי נהור (שיטות הירושלמי והבבלי).....
802	רואין לעתיד לבוא.....	581	סגי נהור, אם עומדת הפרה.....
366	רוח הקודש במקום "שכינה".....	496	סגי נהור, אשה שדמיה מועטים.....
	רוח הקודש במקום "שתשרה עליו	589	סגי נהור, מי שנתקיימו דבריו.....
631	שכינה".....	860	ספק ספיקא נקרא "ספק לספק".....
241	שזרה - שדרה.....	489	ספק ספיקא נקרא "שני ספיקות".....
500	שטר פסים.....	493	ספק ספיקא נקרא "שתי ספיקות".....
	שמות החודשים והמלאכים עלו עמהן	472	סריס חמה, פירוש המילה.....
380	מבבל.....	578	עוף טמא - האם נקרא ציפור.....
575	שמים ביני לבינך, פירוש.....	611	עין הרע, פירושה.....
450	תדמוד - תרמוד.....	650	עיצומין - אסמכתא.....
612	תולה ואינה ניכרת.....	565	עניצי פשתן.....
547	תילי תילים - תלתלים.....	399	ענן, יש לו חמישה שמות.....
564	תירוש, האם הוא יין.....	766	פיטקין - פיתקין.....
371	תלמיד חכם.....	240	פירוש המילה כרמלית.....
519	תקשיטים.....	720	פסים - פצימין.....
361	תרגם עקילס.....	292	צובה.....
		297	קולי חומרין.....

מפתח מקומות

שמות ערים וארצות שהוזכרו בירושלמי

מצאנו גם בעניין זה חילוקים בין התלמודים, ודנו בזה המפרשים (כגון יפה עיניים יבמות כה):

410	מגוג מדי ויוון - מי הם	881	א"י (שיטות הירושלמי והבבלי)
709	מדבר הקרוב לארץ ישראל	684	א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי
445	מודיעית - מודיעין		אנשי גליל חסו על כבודם ולא על
363	מנהגים שעלו מבבל לישראל	512	ממונם
437	נהר השילוח	422	אסייא - עסיא
339	סוסיתה	466	אשקלון, האם היא מארץ ישראל
860	עייתלו - היתלו	631	בית גדיא - בית גוריא
403	עין תינה	408	בית לחם, היו שתי ערים בשם זה
634	עכו - חלקה בארץ וחלקה בחו"ל	524	בית שן - בית שאן
657	עכו, האם היא מארץ ישראל	432	בית שריי, האם הוא בית שערים
754	ערבות מואב, הארץ נתחלקה להם	405	ביתר
	ערי מקלט שהפרישו בינתיים עד שכבשו		גלות, ישראל גלו לשלושה מקומות,
811	ערים אחרות	803	סנבטיון
235	ציפורין - ציפורי	276	גליל, ריב"ז קילל את יושביו
595	קברו של אדם הראשון		חומת בית פאגי - האם היא בתוך
	קיסרי, מחלוקת אם הכותים שם הם	348	ירושלים
849	כגויים גמורים	408	חירייה
453	קיסרין שבקפודקיא	478	חמץ, מקום שכך שמו
	קרדוים ותדמוריים, מקבלים מהם גרים	772	טבריא וציפורי, המרחק ביניהן י"ח מיל
450	לכו"ע	620	ירדן והר גריזים, ק"כ מיל ביניהם
539	שבעת הימים שסובבים את ארץ ישראל	840	כפר סמא - כפר סכניא
849	שומרון, כותים יושבים בה	634	כפר סמיי - כפר סיסאי
450	תדמור - תרמוד		מגדל צבעייה, אברהם נטע שם עצי
		315	שיטים למשכן

מפתח חכמות הטבע

ענייני הטבע, רפואות וידיעת הכוכבים שהוזכרו בירושלמי

744	כרישין ובצלים מזיקים אלו את אלו	663	אבן שמגרשת חברותיה
596	לאחר ק"כ שנה אדם נעשה תרוד רקב	458	אורך עיבוריהן של בהמה וחיה
300	מוחו של תינוק רופס	427	אישות היא חולדה
744	מוכי שחין, ללכת ממערב להם	861	אשה יולדת גם לרע"ד יום
384	מזלות ברקיע	457	אשה מעוברת וחוזרת ומתעברת
615	מספר האברים	496	אשה שדמיה מועטים
292	מקום החמה בזמני התקופות		אשה, האם מתעברת משני בני אדם
552	מרובע בבריות - אינו	458	כאחת
552	נחשים גדולים, אין נחשים מרובעים	353	בדיקה אם האדם חי
	נפל שאין בו כזית בשר - ודאי שלא	642	בודקים את היין ע"י הקשה על החבית
595	נתקשרו אבריו	462	ביאה מן הצד
304	נר מאיר בלילה יותר מביום	187	בין השמשות תלוי בלבנה
	סומכים על המיילדות בהלכות לידה	470	בעל ביצה אחת
278	בשבת	795	ברזל הורג בכל שהוא, כיצד
	סוס, מחלוקת כיצד הורג את בעליו	497	בתולה פחות משלוש שנים
837	במלחמה	495	בתולים שנשרו ע"י מדרגות
188	עובי הרקיע	491	גופה שנשתמרה "ז יום ע"י צינה
845	עולם כדור	809	גמלא פרח, יש צד שחוששים לו
384	עיבור שנה, הטעם לזה		דורות הראשונים הריחו את הקרקע -
724	עכברים רשעים	265	אינו בירושלמי
525	עשרים וארבעה מיני ארזים		דם טומאה וטהרה בנידה, מחלוקת האם
471	פצוע דכא וכרות שפכה, החילוק ביניהם	861	הוא מעיין אחד
223	פרד, סימניו	253	הוכחה להטמנה משעת הקור
267	ציפורת הכרמים	476	הרן הוליד בן שש
833	קביעות השנים בימי עזרא	344	זהב, כיצד מזקקים אותו
	קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים	339	זמן זריחתה של איילת השחר
654	פיקח	385	זמן חידוש הלבנה - אינו בירושלמי
449	קטנה שעיברה	224	חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי
	ראיות מהמציאות (שיטות הירושלמי	352	חולה רוצה להתענות והרופא מסתפק
897	והבבלי)		חישוב תקופות ומזלות, מצוה זו אינה
320	רימון, החילוק בינו לשאר העצים	263	בירושלמי
555	ריפוי, לא זוכה להתרפא מכל אדם		חישובים, פירוט בהם (שיטות הירושלמי
	שור נוגח בשבת כי לבושים בבגדים	903	והבבלי)
699	מכובדים	384	חלונות ברקיע, מהלך החמה והלבנה
241	שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים	325	טבלה של רפואות
266	שכבת זרע טמאה עד שלושה ימים	272	כאשר צבי ישן הוא פותח עין אחת
229	שמואל היה בקי בכוכבים	210	כוכבים, מספרם - אינו בירושלמי
693	שעה שצבוע קשה כארי	623	כלי המלחמה

מפתח חכמות הטבע 927

תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש 245

שקצים, מטרתם 229

שש שעות אחר המולד הירח לא נראה 385

מפתח דינים שאינם בירושלמי

דינים וכללים שהובאו רק בבבלי, והירושלמי השמיטם

342 בריה בלעה את שער ניקנור	684 א"י וביהמ"ק גבוהים
431 ברית כרותה לשפתיים	574 אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה
348 ברכת כה"ג "על ירושלים"	258 אבן תקומה ולחשים
664 ג"ש קיחה קיחה	688 אברהם קיים עירובי תבשילין
586 גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה	267 אגד יד, חילוק של ג' טפחים
..... גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים	770 אגדות בגנות גירושין
495 וארץ	556 אגדות על ביקור חולים
740 גוד או אגוד	319 אגדות על עוה"ב, ימות המשיח והתחייה
716 גוזל את חברו כאילו נטל נשמתו	747 אגדות על רבי בנאה שציין מערות
452 גזירה ביאה ראשונה אטו שניה	215 אגדות על שכר לעוה"ב וימות המשיח
419 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת	286 אדם הוליד רוחין ושידין ולילין
546 גיהנם, הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה	225 אותיות שנבראו בהן שמים וארץ
643 גילוי דעתא בגיטא	220 אי בעי מפקד לנכסיה
709 גנב חמור מגזלן, שור חמור משה	486 אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה
307 גרימת מום לבכור, איסור זה	465 אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף
704 גרמא בנזקין אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי
316 דברים מכוסים ודברים שעלו במחשבה	394 מהעין
337 דוד ולא עלתה לו שאול ועלתה לו	501 אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים
543 דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח	342 אין מלכות נוגעת בחברתה
265 דורות הראשונים הריחו את הקרקע	509 אל יהרהר אדם ביום ויטמא בלילה
553 דינא דמלכותא דינא	202 אל יפתח אדם פיו לשטן
560, 373, 322 דרך ארץ בסעודה	189 אל תקרי
414 דרשות על המגילה	302 אלמלא ניתנה תורה
261 הבערה ללא יצאת	320 אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ
763 הודו במה שלא עשו כדי לא לבייש	761 אם למקרא ולמסורת, המחלוקות בזה
862 הוצאת זרע לבטלה, אריכות בזה	453 אמינא כי ניים ושכיב
749 הורמיז השד	254 אמרה מידת הדין לפני הקב"ה
212 הטבת חלום	415 ארבע נשים היו יפיפיות
732 הכנסת אורחים של אברהם	569 ארבעה חשובים כמת
554 הלך אחר לשון בני אדם	649 ארץ ישראל מתרווחת כשיושבים עליה
757 הלכתא בלא טעמא	448 אשת אח הוקשה לשאר העריות
437 הקב"ה בוכה ובתי גוואי ובראי	444 בגדי קודש מדרס לחטאת
731 הקב"ה נחלק על מתיבתא דקיעא	349 ביטלו את היצר הרע של עבודה זרה
442 הקב"ה נראה כבחור וזקן וכיסאותיו	278 בית דין של מעלה, זוגות, מאדים ורוח
407 הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב	419 במה הארכת ימים
..... התראה לא ניתנה אלא להבחין בין שוגג	649 בני ציון היו יפים מאוד
809 למזיד	779 בריאת האדם, אגדות על כך
661 ונושנתם, אגדות על כך	790 בריאת עגל ע"י ספר יצירה

254 מזלו של אדם
 366 מחלוקת האם דנים אפשר משאי אפשר
 832 מיטטרון
 837 מיתה ע"י מלאך המוות, אגדות על כך
 706 מלאך המוות, אגדות עליו
 348 מלאכי החבלה עוזא ועזאל
 260 מניינא למה לי - האם הובא בירושלמי
 337 מניית ישראל, איסור זה
 314 מעשה שפרחה רוחו וחזר
 832 מעשיו של הקב"ה בכל יום
 263 מצוה לחשב תקופות ומזלות
 329 מצרים כוש ורומי יביאו דורון למשיח
 744 מקום השכינה ומלאך שמעמיד את הרוח
 712 מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם
 798 משיח, אריכות בענייניו
 797 מתים שהחיה יחזקאל
 266 מתן תורה, האגדות על כך
 204 מתקיף לה, לשון זו
 691 נזקים שנלמדים משני אבות
 481 נחש הטיל בחווה זוהמה
 788 נחשים שמביאים מרגליות
 546 נידוי בחלום
 233 ניתן רשות לרופא לרפא
 245 נס חנוכה
 266 נעלבים ואינם עולבים
 730 נפח במשא החמור קשה
 707 נר חנוכה למעלה מעשרה
 360 סימני ליקוי חמה ולבנה
 857 סימני ראש השנה
 401 סיפורי הניסים של רבי חנינא בן דוסא
 649 סיקריקון, ג' הגזירות
 447 סמוכים, המחלוקת האם דורשים אותם
 792 סעודת מצוה, לא ימשך בה אחר היין
 847 ע"ז, קושיות שלכאורה היא מועילה
 798 עולם הזה יהיה ששת אלפים שנה
 202 עין הרע לא שולטת ביוסף
 381 ערבוב השטן ע"י התקיעות
 754 עשיו נמסר בידי יוסף
 388 עשר מסעות נסעה שכינה
 עתידה תורה שתשתכח מ ישראל,
 280 המחלוקת בזה
 פאה, המחלוקת האם מפרישים אותה
 712 מעיסה

308 זה וזה גורם
 328 זוגות כשפים ושדים, סוגיא זו
 385 זמן חידוש שלבנה
 805 זקן ממרא, העבירות שעליהן חייב
 389 זריזים מקדימים למצוות
 431 זריקת ציפורניים, איסור זה
 חכמים שיצאו מבתייהם ללמוד, מעשים
 516 אלו
 292 חש בראשו יעסוק בתורה
 441 חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה
 679 'קבים ירדו לעולם וכו'
 545 ידות לגיטין קידושין פאה וכו'
 544 ידות נדרים ונזירות, מקורן
 ידיים מוכיחות ואינן מוכיחות, החילוק
 545 ביניהן
 190 יופיו של רבי יוחנן
 293 יכול אני לפטור את כל העולם מהדין
 233 יצר הרע דומה לזבוב
 782 ישו ותלמידיו, הריגתם
 690 כ"ד אבות נזיקין
 210 כוכבים, מספרם
 כתובי גט, חילוק אם הבעל מנה את
 654 כולם
 231 כח דהיתרא עדיף
 643 כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש
 255 כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה
 571 כל הנודרת על דעת בעלה נודרת
 371 כל מזונותיו של אדם קצובים מר"ה
 335 כל פניות לא יהו אלא לימין
 380 כל שיעורי חכמים כך הוא
 814 כפרה על שמיעטתי את הירח
 519 כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם
 כשעושים רצונו העבודה נקראת על
 332 שמם
 754, 385 לא תהא שמיעה גדולה מראיה
 194 לייט, לשון זו
 791 לימוד מהראשונים שהולידו קטנים
 לעתיד לבוא הקב"ה יתן לגויים מצוות
 831 סוכה
 634 מאי קעביד הקב"ה
 257 מגדף בה, לשון זו
 מדבר שקר תרחק, הלכות דיינים
 821 שנלמדות מפסוק זה
 826 מודה במקצת, הסברא שנשבע

722	שונא, מצוה לטעון לו יותר מלאוהב.....	פירכא "כלום יש יבום אלא במקום שאין
741	שטן ואיוב, אגדות על כך.....	בן"..... 669
336	שטן לא מקטרג ביר"כ.....	פרנס צריך קופה של שרצים..... 337
212	שטן מרקד.....	פתחיהם של גיהינם וגן עדן..... 286
807	שטן קיטרג על אברהם.....	צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין - כמעט
305	שלוחי מצוה אינן ניזוקין.....	ואינם בירושלמי..... 190
542	שלוש השבועות.....	צידוק הדין..... 202
392	שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח.....	צרורות, מקור הדין..... 693
604	שמשון היה חיגר.....	קורה מאשירה וכתותי מיכתת שיעוריה..... 297
328	שני התבשילים בליל הסדר.....	קידוש השם של הצפרדעים..... 321
265	שני חצאי גרוגרת, החילוק של ג' טפחים....	קשוט עצמך ואח"כ אחרים..... 767
728	שניים מהלכים בדרך עם קיתון אחד.....	ר"ה, הטעם שלא אומרים בו הלל..... 390
450	שר העולם.....	רוב וקרוב הלך אחר הרוב..... 744
351	שר פרס וגבריאלי, האגדה עליהם.....	רוחות שמדברות זו עם זו..... 201
329	שר של ברד ושל אש.....	ריב"ל והמעשה עם מלאך המוות..... 525
337	ת"ח צריך לנקום.....	ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון..... 225
290	תחומין למעלה מעשרה.....	רפואות בענייני קורדייקוס ועוד..... 655
	תקיעה ורדיית הפת הם חכמה ואינה	שאיה יוכת שער..... 728
388	מלאכה.....	שבעה דברים נבראו קודם העולם..... 315
442	תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם.....	שד בשם שיבתא..... 351
		שולחנו של אדם מכפר עליו..... 446

מפתח כללי

כל הנושאים שהובאו בספר

- א. המפתח הכללי מציין לכתורות שהובאו בספר, והוא נועד לסייע בחיפוש ע"פ הנושא, כגון: אחין שותפין, מנהג מבטל הלכה, תפוס לשון אחרון.
- ב. על מנת להקל את החיפוש, המפתח מסודר ע"פ הנושא ולא ע"פ פרטיו, לדוגמא: בספר עצמו נמצאת הכותרת "מחלוקות נוספות האם עדיף לעבור בשוא"ת או בקו"ע", אך במפתח נמצא הערך "שוא"ת וקו"ע, מה עדיף". לכן יש לזכור שהכותרת בתוך הספר אינה זהה לציון שבמפתח.
- ג. כמו כן הערכים במפתח מופיעים ללא אותיות נוספות, למשל: "שטן מקטרג" ולא "השטן מקטרג".
- ד. כאשר דין קשור לכמה נושאים, הוא הובא במפתח בכל אחד מהם, למשל: גם "תנאי בשבועות" וגם "שבועות, תנאי בהן".
- ה. המפתח מפנה גם לנושאים שנידונו בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי". במקרים אלו לאחר שם הנושא מצוין בסוגריים: שיטות הירושלמי והבבלי. כמו כן המפתח מפנה גם לנושאים שנידונו בפרק "מבוא לירושלמי". במקרים אלו לאחר שם הנושא מצוין בסוגריים: מבוא לירושלמי.

אב שדאג לסכין - לגנאי.....338
אבדה הארץ משום שלא ברכו בתורה -
אינו בירושלמי.....574
אבודת מהירושלמי (מבוא לירושלמי).....176
אבוקה, ספק אם בודק חמץ לאורה.....304
אבות והוריות, הירושלמי עליהן (מבוא לירושלמי).....166
אבות מלאכה, מקור להם.....259
אבות נזיקין, נזקים שנלמדים משני
אבות - אינם בירושלמי.....691
אבידה שנמצאה על גבי הפתח.....720
אבידה שנמצאה על הכיסא של שולחני.....720
אבידה, לא קיבל אותה משום שהמוצא
היה עני.....720
אבידת אימו ומי שחצי תלמודו ממנו -
מי קודם.....858
אביה השחית את הנהרגים כדי לעגן את
נשותיהם.....490

א

א"י (שיטות הירושלמי והבבלי).....881
א"י וביהמ"ק גבוהים - אינו בירושלמי.....684
א"י מתרווחת כשיושבים עליה - אינו
בירושלמי.....649
א"י נתחלקה לעומדים בערבות מואב.....754
א"י, אגדות בשבחה.....538
א"י, גדלות דייניה.....719
א"י, גלגול מחילות בתחיית המתים.....538
א"י, יושביה חביבים.....563
א"י, לשון הקודש וכו' - מעלתן.....242
א"י, קניית בתים מגוי בשבת.....429
אב בית דין ונשיא, מאיזו תקופה היו.....629
אב חייב בכסות בנותיו.....536
אב מלאכה, דברים רחוקים וקרובים.....263
אב מלמד את בנו לשון הקודש.....363

אגדה והלכה למשה מסיני, זקן ממרא	אביה, על איזה חטא נענש..... 490
804..... בה	אביו שחצי תלמודו ממנו..... 858
275..... אגדה, אסור ללומדה	אביו של שמואל בא ע"י שם..... 689
אגדה, טעם אגדתי (שיטות הירושלמי	אבילות..... 200
והבבלי)..... 878	אבילות בפניו מקבר לקבר..... 433
אגדות בגנות גירושין - אינן בירושלמי..... 770	אבילות בשבת, מקור מפסוק לדין זה..... 433
אגדות בשבחה של ארץ ישראל..... 538	אבילות כאשר מוליכים מת ממקום
אגדות מחודשות (שיטות הירושלמי	למקום..... 432
והבבלי)..... 888	אבילות על מי שלא נמצאה גופתו..... 432
אגדות על מתן תורה - אינן בירושלמי..... 266	אבילות שבעה, המקור..... 433
אגדות על עוה"ב, ימות המשיח והתחייה	אבישג ושרה, יופיו - אינו בירושלמי..... 779
- אינן בירושלמי..... 319	אבל גוי, מנחמים אותו..... 651
אגדות רבה בר בר חנה - אינן בירושלמי..... 749	אבל שלהוט אחר התורה - מותר לו
אגדות, גם בהן יש חידושים..... 769	ללמוד..... 434
אגרות, אין שולחין אפילו ביום חמישי..... 244	אבל, יש מנהג שרוחץ אחר הקבורה..... 433
אדון שיש לו כר אחד חייב ליתנו לעבד..... 689	אבל, מתי מניח תפילין..... 432
אדיר המלוכה, אמר כך במקום "האל	אבלות..... עיין: אבילות
הקדוש"..... 389	אבלים מן המניין..... 423
אדם גדול לא מהלך עם אדם צעיר..... 786	אבלים, מברכים ברכת אבלים בביהכ"נ..... 324
אדם הוליד רוחין ושידין ולילין - אינו	אבן הטועים..... 400
בירושלמי..... 286	אבן ועץ צריכים שיעור כדי להמית,
אדם הראשון נברא יחידי, האם גם	המקור לזה..... 795
לצורך הרשעים..... 778	אבן שהניח ברה"ר והזיקה ברה"י..... 696
אדם הראשון, אגדות על בריאתו - אינן	אבן תקומה ולחשים - אינם בירושלמי..... 258
בירושלמי..... 779	אבן, הניחה בדימוס ונפלה - כולם
אדם הראשון, האש שהדליק..... 224	פטורים..... 738
אדם הראשון, המעשה בו הוא לדעה	אבני הכסף בימי שלמה, מדוע לא גנבו
שהעולם נברא בתשרי..... 833	אותן..... 770
אדם הראשון, קברו..... 595	אבני קודש בגדי כהונה ומזוזה, האם
אדם וחווה, בריאתם - אינה בירושלמי..... 233	צריכים לשמה..... 340
אדם חייב על נזק באונס, מקור אחר לכך..... 691	אבנים שרחוקות ממרקוליס מותרות..... 846
אדם ישא את אחותו כקין, ה"א כזו..... 795	אבנר, למה נהרג..... 604
אדם מבטל שליחותו בדברים..... 642	אבר מת מצוה..... 594
אדם נברא ממקום המזבח..... 595	אברהם הפך יצה"ר לטוב, אך דוד הרג
אדם רוצה בטובת בניו יותר משאר	את יצה"ר..... 234
קרוביו..... 521	אברהם קיים עירובי תבשילין - אינו
אדם שהזיק הקדש פטור..... 646	בירושלמי..... 688
אדם שיצא ליהרג ולא רצה להתוודות..... 782	אברהם, בימיו לא הוצרכה מידת החסד..... 866
אדם שכל חכם שלחו לחכם אחר..... 551	אברהם, השטן קיטרג עליו - אינו
אדם שניזוק בבור..... 691	בירושלמי..... 807
אדם, שחיטתו..... 864	אבשלום, אנשיו היו ראשי סנהדרין..... 605
אדמדם וירקרק..... 362	אגב, צבורים..... 674
אדר שני, כותב בו ת"ו..... 568	אגד יד, חילוק של ג' טפחים - אינו
אהבה ויראה..... 617	בירושלמי..... 267

אונאה, לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר
המקח והמוכר חוזר בו726
אונס - תחילתה ברצון וסופה באונס
ולחיפך614
אונס בנזקי גופו, מקור אחר שחייב עליו691
אונס מטמא בזב, המקור לזה599
אונס נידה, מחלוקת אם משלם קנס505
אונס שגירש כופין אותו להחזיר506
אונס שפחה פטור מקנס503
אונס, מחלוקת האם כמאן דעבד657
אונקלוס411
אוסר את המותר סופו שיתיר את
האסור843
אוסר נכסיו על אחרים ולהיפך549
אורג כל שהוא חייב271
אורים ותומים שנשאלו שתי שאלות
יחד350
אורים ותומים, היה חקוק עליהם "שבטי
ישראל"350
אורים ותומים, כיצד היו משיבים350
אורך עיבוריהן של בהמה וחיה458
אות, נקב בתוכה בתפילין412
אותי עזבו ותורתי שמרו438
אותיות במגילת סוטה, בכמה מתחייב607
אותיות ותנועות236
אותיות שנבראו בהן שמים וארץ - אינו
בירושלמי225
אזהרה לבן סורר, מקור אחר792
אזהרה למגדף787
אזהרה למכה אביו804
אזהרה מן הדין787
אזכרה שלא נכתבה בקדושה, מחיקתה271
אזכרות שאין בהם צורך, מחיקתן609
אחד הביא אבן ואחד טיט - שניהם
חייבים270
אחד שחיפה על בת אחותו644
אחד שמתפס בשניים ושניים
שמתפסים באחד585
אחותו, היתה ה"א שמותר לישא אותה795
אחותי אמרה לי252
אחים שחלקו - יש להם דרך לכר"ע,
והאם הם כמוכרים748
אחים שחלקו ואח"כ יבם673

אהבת התלמיד199
אהבת ממון, ביהמ"ק השני חרב משום
כך334
אוב, חילוקים בין הנשאל בגולגולת
למעלה בזכורו790
אוב, מקטר לשדים790
אוהל בדבר שאינו קבוע285
אוז ואוז הים הם כלאיים704
אוויר בית המדרש אסור בשימוש418
אוויר חורבתו, מכירתו672
אוויר מחיצות כממשן239
אויים - או ברבים822
אוכל הוא מזון בלשון תורה ולא בלשון
בני אדם288
אוכל לשוורים הוא הפסק לכר"ע216
אוכל מצה בערב פסח326
אוכל מצה גזולה וקורע בשבת, החילוק
ביניהם271
אוכל תרומה טמאה משלם חולין
טהורים משום קנס505
אוכל תרומה פחות משווה פרוטה חייב
בתשלומין310
אומדות בדין, מקור האיסור404
אומלוגיאי, ספר שכותבים בו שטרות530
אומות וישראל199
אומן קונה בשבח כלי לכר"ע713
אומן שמלמד תינוקות זוכה בעיצומין650
אומן, ריבית בו731
אומנות, אסור ללמד גוי839
אומנות, לימודה (שיטות הירושלמי
והבבלי)880
אומנות, ללמד מודר הנאה556
אומנות, מקור ללימודה674
אומנים, האם יש להם חזקה746
אומר "פת תורה", לשון נדר565
אומר דבר בשם אומרו194
אומר הקב"ה ותרן374
אומר כתרומת לחמי תודה550
אומר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו ... 725
אומר מותר פטור מקרבן852
אומר שטר אחד פרוע760
אומרת "תנהו לעני" מקודשת678
אונאה לפרוטות726

אחים, מסתמא הם שותפין למשך	
שלושה דורות	757
אחין שותפין	294
אחיתופל אמר שם קדוש ועצר את	
התהום	801
אחיתופל ציווה לבניו לא לסחור עם מי	
שהשעה משחקת לו	802
אחרונים, לעיתים דבריהם מפורשים	
בירושלמי (מבוא לירושלמי)	172
אחרי רבים להטות	430
אי בעי מפקר לנכסיה - אינו בירושלמי	220
איבה, כלה רוחצת פניה משום כך	351
איגרות, אין שולחין אפילו ביום חמישי	244
אידיהם של הגויים, מתי חלים	834
אידיהם של מדי ובבל	834
אידיהן - באל"ף או בעי"ן	291
איוב היה וייסורין לא היו	618
איוב והשטן, אגדות על כך אינן	
בירושלמי	741
איוב, דעות רבות מתי היה	617
איוב, האם היה ישראל או גוי	618
איילוניות, נשואיהן	646
איילוניות ממאנת ושניה, מחלוקת אם	
יש להן תוספת כתובה	523
איילוניות, נישואיה	625
איילת השחר, עלות השחר והנץ החמה	339
איך דורשים מילה מנוקדת בתורה	325
איכה, קריאתה בשבת	275
אילו משמרים שבת אחת נגאלים	393
אילם וחרש ממועטים מ"למען ילמדון"	436
אילם שנשתתק וחזר לדיבורו, האם יכול	
להפר את הנדר	572
אילנות וזית במכירה	748
אילנות יוציאו פירות במהרה לעתיד	
לבוא	394
אימו של ר' יהושע לקחתו לביהכ"נ	450
אימו, הוא קודם לה לפדות מהשבי	858
אימו, מחלוקת אם גר חייב על קללתה	478
אימת נדרים, לכן נמנעו מלהשביעה	644
אין אדם מבטל שליחותו בדברים	643
אין אומרים מיגו בממון	825
אין איסור חע"א בנבילה ושקץ	369
אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה - אינו	
בירושלמי	486
אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף -	
אינו בירושלמי	465
אין האשה עושה שליח משליח בעלה -	
משום ביזיון	652
אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי	
מהעין - אינו בירושלמי	394
אין הולכים בממון אחר הרוב לכו"ע	701
אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים - אינו	
בירושלמי	501
אין הקב"ה עונש אלא אם כן הזהיר	478
אין השמים מוחלים	704
אין זיקה לכו"ע	451
אין חלל מחייבי עשה לכו"ע	471
אין ישיבה בעזרה אפילו למלכי בית דוד	622
אין כינויים לערכין חרמין תמורות	
והקדשות	544
אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל,	
מחלוקת בזה	375
אין לו בנים וסריס נמנים כשני דינים	778
אין לו בנים חשוב כמת - אינו בירושלמי	569
אין למדין מקודם מתן תורה	433
אין מביאים קודשים לבית הפסול	326
אין מדגלין בתורה, הטעם לזה	349
אין מדקדקים בטעויות, כגון יהודים	
ויהודיים	416
אין מזהירין מן הדין	787
אין מלכות נוגעת בחברתה - אינו	
בירושלמי	342
אין נשבעין לעבור על המצוה	549
אין עולה מכפרת ואין י"כ מכפר,	
האומר זאת	354
אין עונשין מן הדין	477
אין ציבור שכולו עשיר או עני	641
אין קטיגור מעשה סניגור	386
אין קידושין תופסים בעריות, המקור	
לכך	475
אין קל וחומר בנדרים	560
אין רשות הרבים מקורה	300
אין שורפין קודשים ביר"ט, המקור לכך	245
אין שלום בתוך ביתו לעולם	529
אין שליח לדבר עבירה, המקור לזה	505
אינו זוכה בדמי ולדות מביאת איסור	702
אינו יודע מתי שבת	258
אינו כעושה מעשה - היזק שאינו ניכר	648

אליהו החזיר את הטל כדי לרפא את בן
הצרפית 392
אליהו הקריב בשעת האיסור ע"פ
הדיבור 414
אליהו לא בא בשבת וי"ט 312
אליהו קיבל פני רבו 292
אליהו, כשנסתלק הועמד מלך ברומי 834
אלישע בן אבויה 442
אלישע בעל כנפיים 196
אלישע נקרא קדוש 452
אלכסון בארבע אמות 290
אלכסנדיא, כמה זהב היה בה 366
אלכסנדר ומלך הודו 721
אלכסנדר מוקדון עלה וראה את העולם
ככדור 845
אלמלא ניתנה תורה - אינו בירושלמי 302
אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ -
אינו בירושלמי 320
אלמנה מותרת, המקור לזה 666
אלמנה שובבית 611
אלמנה שלא תבעה את מזונותיה 533
אלמנה, בניה, פועלים, בת - האם עולים
עימו 515
אלפיים אמה לתחומין, המקור לכך 290
אם כן אין נדרים, האם פותחים בנולד 568
אם למקרא ולמסורת (שיטות הירושלמי
והבבלי) 896
אם למקרא ולמסורת לא קשור לנשמת
הברזל 810
אם למקרא ולמסורת, המחלוקת בזה -
אינו בירושלמי 761
אם מתי ואם לא עמדת, החילוק
ביניהם 656
אם עומדת הפרה, משנה זו בלשון סגי
נהור 581
אם ריק הוא - מכס 244
אם תעזבני יום - יומיים אעזבך 235
אמה עבריה יוצאת בנישואין 670
אמוראי בבבל, האם ראו את הירושלמי
(מבוא לירושלמי) 168
אמוראים אחרונים, בתקופתם בטלו
השיבות בארץ ישראל (מבוא
לירושלמי) 169
אמוראים שהחזירו אבידות לגויים 720

איני משמשך, מחלוקת בזה 549
איני נהנה לך ולנשאל לך, זמן הנדר וזמן
האיסור 558
איני ניזונת ואיני עושה - לא יכולה לומר 533
איסור נבילה לא חל על איסור שקץ 369
איסורי הנאה שכתב עליהם גט 665
איסורים וממונות (שיטות הירושלמי
והבבלי) 869
איסורים שלוקים עליהם 683
איסור הוא שבועה, והאם הוא ודאי או
ספק 545
איפופי הוא כינוי לאלקים 573
איקוניות, אסור להסתכל בהן משום ע"ז 844
אירוסין בערב שבת 377
איש ושתי נשים כפלגא ופלגא 488
איש מזיר את בנו 586
איש נסקל ערום ולא אשה - מסברא 612
איש קודש הקדשים 414
אישה עיין: אשה
אישו - רק משום חיציו או משום ממונו 694
אישות היא חולדה 427
אכילת דגן, האם חייבים בשביל להצטרף
לזימון 221
אכילת מאכל שכרוך בעלי קנים 818
אכילת פירות, הטעם שלא מוציאים
משועבדים 647
אכילת פרס ורשויות, דימוי ביניהם 238
אכילת תרומה, אם שייך שאדם יפסול
בתרומה ולא יאכל 467
אכל במזרח התאנה ובמערבה 218
אכל יושב - מיסב ומברך 222
אכלו בנפרד ונתערבו 219
אכתוב עליך "זקן ממרא" 843
אל יהרהר אדם ביום ויטמא בלילה -
אינו בירושלמי 509
אל יפתח אדם פיו לשטן - אינו
בירושלמי 202
אל מלך נאמן 236
אל תספידוני בעיירות - מפני המחלוקת 536
אל תעש עצמך כעורכי הדיינים 757
אל תקברוני מנכסי, דעה שנקבר
מהצדקה 533
אל תקרי - אינו בירושלמי 189
אלה בלי שבועה ושבועה בלי אלה 823

422.....	אסיא - עסיא	727	אמוראים שהיו מפרקים את סחורתם
	אסכלא, המחלוקת בה תלויה בדין	195	אמוראים שלא הניחו תפילין כל יום
321.....	תולדות אש	198	אמוראים שלא כיוונו בתפילה
650.....	אסמכתא - עיצומין	406	אמוראים שצמו תשיעי ועשירי
	אסמכתא, אומן שמלמד תינוקות זוכה	453	אמינא כי ניים ושכיב - אינו בירושלמי
650.....	בה	213	אמירת "על קן ציפור", טעמים לאיסורו
300.....	אסמכתאות רבות לדרשה שאינה גמורה	282	אמלתרא היא כלונסאות
833.....	אסרו חג בימי עזרא, האם נהגו בו	282	אמלתרא למבוי רחב מעשר
833.....	אסרו חג נקרא "בריה דמועדא"	214	אמן אחר ברכת עצמו
410.....	אסתר לא תיבטל	225	אמן אחר גוי
648.....	אפטרופוס לעולם ואפטרופוס לשעה	225	אמן חטופה קטופה ויתומה
	אפטרופוס שמינהו האב ישבע, סברא	203	אמן של האל הקדוש ושומע תפילה
648.....	לזה		אמר "אדיר המלוכה" במקום האל
	אפטרופוס, דעה שאין מעמידים	389	הקדוש
699.....	ליתומים		אמר "אל תקברוני מנכסי", דעה שנקבר
	אפטרופוס, מעמידים גם ליתומים	533	מהצדקה
648.....	גדולים		אמר לעשרה כתבו גט, גירסא הפוכה
625.....	אפילו רב בן רב יוצא למלחמה	637	במחלוקת
799.....	אפיקורוס, מהו	533	אמר שרפוני ותנו שדה לפלוני
	אפיקורוס, צדוקי, ביתוסי ומין - כמעט		אמרה מידת הדין לפני הקב"ה - אינו
190.....	ואינם בירושלמי	254	בירושלמי
844.....	אפרסמון, נהרות - שחר לצדיקים	426	אמת המים במועד, תיקונה
	אפשר לצמצם שימותו שניים בבת אחת,		אמת המים שרחבה פחות מד' אינה
454.....	המחלוקת בזה	298	כרמלית
522.....	אצבעו בין שיניה		אמת, הטעמים לכך שזהו חותמו של
	ארבע אמות בחצר, קניין או רק שימוש	762	הקב"ה
740.....	לשעה	730	אנגריא, שחר חמור ולקוחו
846.....	ארבע אמות, בית שסמוך לבית ע"ז	280	אנדרוגינוס נימול בשבת לר"י, המקור
	ארבע אמות, דעה שקטנה קונה לא קונה	473	אנדרוגינוס שקידש או נתקדש
653.....	בהן אלא בחצר	473	אנדרוגינוס, האם מאכיל בתרומה
290.....	ארבע אמות, מהותם		אנוסה ומפותרה, כתובת בנין דכרין ומזון
717.....	ארבע אמות, ראייה מפסוק שקונות	506	הבנות
420.....	ארבע הפרשיות, סדרן	456	אנוסה לא ממתנה ג' חודשים
327.....	ארבע כוסות ביין של שביעית	477	אנוסת אביו ומפותרת אביו, המקור לר"י
326.....	ארבע כוסות, טעמן		אנוסת אביו ומפותרת אביו, ר"י פוטר
592.....	ארבע כוסות, נזיר לא שותה	478	מעונש
327.....	ארבע כוסות, שתאן בבת אחת	464	אנוסת ומפותרת חבירו לכה"ג
398.....	ארבע כיתות היו על ים סוף	414	אנטונינוס, האם התגייר, ומילתו
411.....	ארבע לשונות נאים	364	אני והוא הושיעה נא - באל"ף
	ארבע נשים היו יפיפיות - אינו	252	אני לא שמעתי, אחותי אמרה לי
415.....	בירושלמי		אנשי גליל חסו על כבודם ולא על
419.....	ארבע פרשיות, הפסקה בהן	512	ממונם
239.....	ארבע רשיות לשבת, מה הן	429	אנשים חשובים, בריחה מהם
282.....	ארבעה דוקרנים שסיכך על גביהם	395	אנשים פשוטים שהתפללו והורידו גשם

אריכות ימים, טעמה (שיטות הירושלמי
 890.....(והבבלי)
 אריס וקבלן, כתיבת שטרותיהם במועד.....432
 ארמית, מעלת לשון זו.....619
 ארץ ישראל.....עיי' א"י
 אש - רק משום חיציו או משום ממונו.....694
 אש אינה מתחדשת.....223
 אש שהדליק אדם הראשון.....224
 אש, הצריכותא בפסוק זה.....705
 אש, תולדותיה (שיטות הירושלמי
 875.....(והבבלי)
 אשה בברכת המזון.....203
 אשה יולדת גם לרע"ד יום.....861
 אשה לא חייבת להניק את בן חבירו.....514
 אשה לא חייבת להניק תאומים.....514
 אשה לא יכולה לומר איני ניוזנת ואיני
 עושה.....533
 אשה לא מעידה, המקור לכך.....821
 אשה מעוברת וחוזרת ומתעברת.....457
 אשה נקנית בביאה, המקור לכך.....664
 אשה פסולה לדון.....775
 אשה פרושה.....611
 אשה רוצה לעלות לארץ והבעל לא,
 ולהיפך.....542
 אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק
 כשהיא ערה.....863
 אשה שאינה הוגנת, כשמקדשה ומגרשה
 עושים קצצה.....502
 אשה שאמרה שבעלה מת על מיטתו -
 אינה נאמנת.....486
 אשה שבעלה אמר לה לירוק על ר"מ.....603
 אשה שדמיה מועטים.....496
 אשה שוגגת והבועל מזיד, או להיפך.....615
 אשה שיש לה בנים, נשיאתה.....427
 אשה שלא יולדת - תלוי במנהג המדינה.....520
 אשה ששברה את כלי בעלה, תיקנו
 שפטורה.....529
 אשה, אי אפשר להקנות לה.....586
 אשה, האם נאמנת ע"י מיגו לומר
 שבעלה מת במלחמה.....486
 אשה, הסבה בליל הסדר.....326
 אשם מצורע, תיכף לסמיכה שחיטה.....372
 אשם נזיר מעכב.....597
 אשם תלוי בספק שאפשר לבררו.....457

ארבעה וחמישה כשמכרו חוץ מדבר
 שהנשמה תלויה בו.....709
 ארבעה וחמישה, הטעם ששור חמור
 משה אינו בירושלמי.....709
 ארבעה חשובים כמת - אינו בירושלמי.....569
 ארבעה על ארבעה, אסור לטלטל גם
 כשלא נח עליהם.....301
 ארבעים יום של הר סיני, כנגדם י"ג
 תעניות.....395
 ארבעים סאה למקווה, האם הם
 דאורייתא.....849
 ארבעת הבנים, גירסא אחרת.....329
 ארבעת הנדרים, האם צריכים שאלה
 לחכם.....551
 ארבליס לא היה במקדש.....367
 ארוונה היבוס, גולגולתו נמצאה תחת
 המזבח.....325
 ארון אינן מן המידה.....751
 ארון הברית - מחלוקת האם היה אחד
 או שניים.....623
 ארון הברית, האם היה באמצע קודש
 הקודשים.....752
 ארון הברית, לא היו בתוכו עמודים.....624
 ארון הברית, מחלוקת ברוחבו ואורכו.....623
 ארון היה מכון את הרוחות.....292
 ארון של אבן ועץ, ליקוט עצמות
 בהעברתו.....427
 ארוס מיפר נדרים שנדרה קודם
 שנתארסה.....570
 ארוס שבעל את ארוסתו, האם יש לה
 מזונות.....511
 ארוסה אוכלת בתרומה, מקור לזה.....513
 ארוסה במוציא שם רע.....508
 ארוסה ושומרת יבם נקראת "מקצת
 אשתו".....613
 ארוסה שנפלו לה נכסים.....526
 ארוסתו, הבא עליה - לוקה.....683
 ארוסתו, הטעם שביהודה התירו
 להתייחד עימה.....497
 ארור המן.....421
 ארזים, עשרים וארבעה מינים.....525
 אריות שנפל לתוך בורם - אין מעידים
 שמת.....490
 אריכות ימים (שיטות הירושלמי והבבלי)....889

640.....ב' יוסף בן שמעון בעיר
 289.....ב' ימים טובים של גלויות, עונש הגלות
 574.....ב' כיכרות ונדר מאחת מהן
 584.....ב' כיתי עדים
 ב' כתובים, כשהתורה כוללת אותם הם
 620.....כן מלמדים
 ב' מהלכים בדרך עם קיתון אחד - אינו
 728.....בירושלמי
 ב' מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב
 247.....אחת או שתיים
 806.....ב' נביאים, האם צריכים אות ומופת
 488.....ב' נשים ואיש כפלגא ופלגא
 531.....ב' נשים שאחת נתגרשה
 493, 489.....ב' ספיקות, כך נקרא ספק ספיקא
 627.....ב' עיירות, הרוג שנמצא ביניהן
 283.....ב' קורות למבוי, כמה יהיה ביניהן
 350.....ב' שאלות יחד ששאלו לאורים ותומים
 ב' שהוציאוהו - מחלוקת מה דעת רבי
 267.....שמעון
 ב' שורות על כל המרתף - פירושם
 305.....אחרים
 530.....ב' שטרי חוב - האם גובים את שניהם
 585.....ב' שמתפיסים באחד ואחד שמתפיס בב'
 467.....ב' שערות בספק - כמי שהביא
 280.....ב' תינוקות למול - נוסח אחר במשנה
 450.....ב"ה וב"ש לא נכשלו
 516.....ב"ה לומדים מלידת זכר או מימי נידתה
 ב"ק ב"מ וב"ב, הירושלמי עליהן (מבוא
 לירושלמי)
 166.....בא במחותרת שהפנה עורפו, מחלוקת
 794.....אם מותר להורגו
 בא לידי מעשה ולימד הלכה - נאמן רק
 805.....לאחרים
 378.....בא מחוץ לתחום מותר
 683.....בא על ארוסתו - לוקה
 בא על אשת חרש ושוטה פטור מאשם
 485.....תלוי
 503.....בא על שפחה פטור מקנס
 286.....באו או יבשו מים בשבת בפסי ביראות
 267.....באמת הוא הלכה למשה מסיני
 372.....בבא בן בוטא קילל את בית שמאי
 834.....בבל ומדי, אידיהם
 364.....בבל, שיעבודה
 273.....בבל, שכיחה בה עין רעה

475.....אשם תלוי מביא גם בלי עדים
 אשם תלוי, הבא על אשת חרש ושוטה
 485.....פטור ממנו
 189.....אשמורות, כמה ביום ובלילה
 466.....אשקלון, האם היא מארץ ישראל
 221.....אשר נתן שבתות למנוחה
 אשת אח הוקשה לשאר העריות - אינו
 448.....בירושלמי
 829.....אשת איש בשוגג מותרת לבעלה
 אשת איש, מדוע לא נמנית בחמש
 659.....עשרה עריות
 אשת איש הייתה ונתגרשה במקום פלוני
 501.....ועדים מכחישים אותה
 449.....אשת בן אחיו, מותר לישא אותה
 858.....אשת חבר, כבודה לאחר מיתת החבר
 אשת חרש ושוטה, הבא עליה פטור
 485.....מאשם תלוי
 אשת חרש שנתפקח ושוטה שנשתפה -
 496.....אין לה כתובה
 אשת יפת תואר נאסרה ב"ד שנה
 281.....שכבשו את הארץ
 614.....אשת כהן נאסרת באונס, בק"ו משרצים
 אשת כהן ששתתה, ה"א שאסורה
 613.....לבעלה
 אשת ר"ע מכרה את שער בשביל
 255.....שילמד
 אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני
 711.....ששלחה ידה
 474.....אשתו הפסולה מדרבנן, האם מיטמא לה
 254.....אשתו נקראת פרתו
 234.....את ה' אלקיך תירא - לרבות את התורה
 361.....אתרוג הבא מארץ כוש כשר

ב

283.....ב' בתים בב' צידי רשות הרבים
 738.....ב' גינות זו ע"ג זו - יחלוקו את הירק
 ב' גינות זו ע"ג זו, השיעור שהעליון יכול
 738.....ליטול את הירק
 ב' התבשילים בליל הסדר - אינם
 328.....בירושלמי
 ב' חצאי גרוגרת, החילוק של ג' טפחים
 265.....אינו בירושלמי
 312.....ב' חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם

בהמה, שוכב ונשכב עימה - חייב שתיים786
 בהמות שנשכו400
 בהמתם וחיי אחרים - אחרים קודמים573
 בוגרת ומוכת עץ - מה חמור יותר463
 בוגרת, דינה494
 בודקים את היין ע"י הקשה על החבית642
 בודקים חמץ שלוש פעמים, דעה כזו306
 בודקת פעמיים כנגד שינוי היום862
 בונה בית בחור"ל לא חוזר מהמלחמה624
 בונה ירושלים, נוסח הברכה389
 בונה עיר נותנים לו ארבע דרכים749
 בועל נידה אינו כנידה324
 בור אריות שנפל לתוכו - אין מעידים
 שמת490
 בור ברה"י הסמוכה לרה"ר702
 בור להזיק, שיעורו692
 בור לנזיקין ולמיתה702
 בור, ברכה שלא עשני כמותו228
 בור, נזקי באדם וקרע691
 בור, נפל לתוכו מקול הכרייה703
 בור, שיעור כיסוי הראוי לו703
 בורא מאורי האש או "ברא"223
 בורא מיני מעדנים217
 בורא נפשות על פחות מכשיעור359
 בורא נפשות, נוסחתה217
 בושה לומר "לא שמעת" ולומר "שמעתי"
 ושכחת"439
 בושה לחוטאים (שיטות הירושלמי
 והבבלי)891
 בושות ברקק על בגדיו712
 בושות על מיני מכות711
 בזו ובזו תלוי במחלוקת ר"י ור"מ678
 בזכות הצדקה מצא אוצר, פרנסת
 חכמים857
 בחרב זו אני הורגו472
 בטל הגורם בטל הדבר448
 בטלים מתורה בין מנחה לערבית בשבת
 זכר למשה866
 בטן, אסור להכות בה377
 ב"ד חשודים בממונות, ולא בעריות453
 ב"ד לא דנים על פחות משה פרוטה825
 ב"ד משפיעים על הבתולים764
 ב"ד שהורו שאשת איש מותרת475

בבלי וירושלמי - כמי פוסקים (מבוא
 לירושלמי)178
 בבלי וירושלמי, האם לנסות להשוות
 ביניהם (מבוא לירושלמי)180
 בבלי, האם מחברי הירושלמי ראו אותו
 (מבוא לירושלמי)165
 בגדי כה"ג, על מה מכפרים350
 בגדי כהונה אבני קודש ומזוזה, האם
 צריכים לשמה340
 בגדי לבן, הטעם להם350
 בגדי קודש מדרס לחטאת - אינו
 בירושלמי444
 בגדיו, רקק עליהם - חייב בושות712
 בגדים מכובדים בשבת, לכן השור נוגח
 אז699
 בד, רקימה עליו נחשבת כתיבה644
 בדיקות ששאל ריב"ז את העדים על
 אדם שליקט תאנים בשבת780
 בדיקת המציאות310
 בדיקת חמץ ואכילה בבית כנסת ובית
 מדרש305
 בדיקת חמץ לאור הנר, מקורות לכך304
 בדיקת חמץ שלוש פעמים, יש דעה כזו306
 בדיקת חמץ, מקור מפסוק304
 בדיקת שוטה ע"י שאלות655
 בדיקת תפילין שנמצאו301
 בדיקת תפילין, זמנה301
 בדק חבית יין ובסוף מצאה חומץ751
 בהמה גסה, האם רועיה כשרים לדון
 ולהעיד773
 בהמה וחיה, אורך עיבוריהן458
 בהמה טהורה וטמאה, האם יש חילוק
 ביניהן278
 בהמה טמאה, כתיבת מגילת סוטה על
 עורה607
 בהמה שאכלה כסות ברה"ר, גירסא
 הפוכה במחלוקת בזה694
 בהמה שהולכת ועוקרת עשבים690
 בהמה, הטעם שלא מוכרים אותה לגוי836
 בהמה, טעם איסור רכיבה עליה ביר"ט375
 בהמה, יבום וחליצה בה864
 בהמה, משיכתה לקנות את המשאוי
 שעליה671
 בהמה, משיכתה לקנות את ולדותיה671

ביטלו את היצר הרע של ע"ז - אינו	בי"ד של מטה גזרו והסכים בי"ד של
349..... בירושלמי	234 מעלה
418..... בימה ולוחות שבבית הכנסת, קדושתם	247 בי"ד של מעלה
187..... בין השמשות וצאת הכוכבים	בי"ד של מעלה לא עונשים עד עשרים
187..... בין השמשות תלוי בלבנה	806 שנה
בינוניים, הקב"ה יודע האם יחזרו	בי"ד של מעלה נפרעים ממנו
381..... בתשובה	וממשפחתו
309..... ביעור חמץ, ברכתו	בי"ד של מעלה פוסקים ע"פ בי"ד של
331..... ביצה וזרוע בפסח	763 מטה
845..... ביצה וחלוקי נחל שהשתחוה להם	בי"ד שרובם הורו בטעות - פטורים
470..... ביציו יבשו, פצוע דכא	852 מקרבן
654..... ביקור חולים	בי"ד, כותבים בו את הגט
ביקור חולים, אגדות עליו - אינן	בי"ד, נתחייב בו שבועה ונשבע לשקר
556..... בירושלמי	829 חוץ לבי"ד
311..... בישול פסח, דיניו הם רק לרבי מאיר	ביאה אחת פוטרת את כל הצרות,
251..... בישול, שיעורו ביד שולטת ונכווית	המקור לכך
262..... בישל בחמי טבריה	459 ביאה ביבום, גדריה
בית אבטינס ובית גרמו הם הכשרים	462 ביאה במקצת - לא שמה ביאה
342..... שבכל הדורות	817 ביאה דרך סדין
בית אפל, מי שנולד וחי בו לא פורס על	447 ביאה כדרכה לבהמה פוסלת לכה"ג
811..... שמע	497 ביאה לקניית שפחה
בית בחר"ל, הבונה אותו לא חוזר	664 ביאה לרשות הבעל, לשון זו
624..... מהמלחמה	571 ביאה מן הצד
631..... בית גדיא - בית גוריא	462 ביאה, המקור שאשה נקנית בה
בית דין..... עיין: בי"ד	664 ביאה, כיצד בן זומא ידע את שיעורה
233..... בית דינו של ה'	602 ביאור טעם המשנה הראשונה
בית הכיסא - מחלוקת האם מותר	591 ביאת מעוברת וחליצת מעוברת לא
250..... לשאול בו הלכות	מועילות
204..... בית הכיסא, הרהור בדברי תורה בו	456 ביאת פסול פוסלת אשה מתרומה,
423..... בית הכיסא, עזרא תיקן שנשים ידברו בו	המקור לכך
697..... בית הכיסא, קדימה בו	614 ביבנה הותרה הרצועה
722..... בית הכנסת, גנבו בו את סנדליו	621 ביהמ"ק השני חרב בעוון שאהבו ממון
324..... בית הכנסת, מברכים בו ברכת אבלים	334 ביהמ"ק וא"י גבוהים - אינו בירושלמי
208..... בית הכנסת, מקום קבוע לתפילה בתוכו	684 ביהמ"ק, בתי הדין שבו היו של שלושה
359..... בית הלל, הטעם שהלכה כמותם	766 ביזיון דבעל, אין האשה עושה שליח
בית המקדש..... עיין: ביהמ"ק	משליח בעלה
509..... בית הסקילה, האם היה חוץ לג' מחנות	652 ביטול ברוב בצמר בכור
445..... בית הצביטה, מהו	521 ביטול גט בפני שניים
365..... בית השואבה, שואבים בו רוח הקודש	642 ביטול חמץ, הלשון
737..... בית ועליה, א"א לתובעו לבנות מעקה	309 ביטול יין במים
בית ועליה, כופין על מי שנפל חלקו	850 ביטול תורה גורם להצלחת מלכות
לבנותו	387 הרשעה
בית כנסת ובית מדרש, בדיקת חמץ	757 ביטלה צרת נקבה שמחת זכר
305..... ואכילה בהם	

792.....	בן סורר, כל דיניו נגד הסברא	408	בית לחם, היו שתי ערים בשם זה
792.....	בן סורר, מקור אחר לאזהרתו	527	בית ספר
	בן סורר, סופו להרוג נפשות ולשכח את	384	בית עלי, חטאם מתכפר בתפילה
793.....	תלמודו	426	בית עלמא - בית קברות
696.....	בן סורר, קלב"מ בגניבה הראשונה	348	בית פאגי, האם היא בתוך ירושלים
491.....	בן סטרא הסית ונסקל	426	בית קברות - בית עלמא
679.....	בן עיר ונמצא בן כרך, גם זו טעות לגנאי	196	בית קברות, איסור עשיית צרכיו בו
416.....	בן עיר לא מוציא בן כרך במגילה	231	בית קברות, ברכתו
840.....	בן פנדירא, מין בשם ישו	372	בית שמאי, בבא בן בוטא קיללם
587.....	בן שנוזר יכול למחות בכל לשון	524	בית שן
	בן תשע, מחלוקת האם חליצתו כגט	846	בית שסמוך לבית ע"ז
477.....	בגדול	432	בית שריי
	בנ"י..... עיין: ישראל	518	ביתו וכלתו של נקדימון
755.....	בנו ועבדו, נאמנותו עליהם	630	ביתו, מותר ללמדה יוונית
558.....	בנות ישראל, כבודן לכבס בחצר		ביתוסי, צדוקי, אפיקורוס ומין - כמעט
	בנות שניזונות לא מקבלות מלבושים	190	ואינם בירושלמי
756.....	וצרכי נישואין		ביתר, הרוגיה ניתנו לקבורה בט"ו באב -
531.....	בנות, כתובה, קבורה ומלווה - מי קודם	407	אינו בירושלמי
	בנותיו של שמואל מתו בגלל עיבור שנה	405	ביתר, חורבנה
501.....	בחר"ל		בכור, האיסור להשוותו לאחים הוא רק
540.....	בני - האם כולל גם את בנותיו	754	לכתחילה
	בני בבל ובני א"י, מחלוקתם בתשובת	236	בכיה בשבת
615.....	הכהנים לחגי	440	בכיה, פסוקים שרבי היה בוכה בהם
	בני בבל ובני א"י, מחלוקתם האם הלכה		כל תאחר - לאחר שעברו שלושה רגלים
615.....	כר"ע	379	עובר בכל רגל
510.....	בני בנים, מחלוקת האם הן כבנים	419	במה הארכת ימים - אינו בירושלמי
272.....	בני האדם דומים לחולדה		במה, אליהו הקריב בשעת איסור במות
779.....	בני האדם שונים במראה דעת וקול	414	ע"פ הדיבור
416.....	בני הכפרים, מי קורא להם מגילה	850	במים, ביטול יין בהם
559.....	בני העיר, נודר מהם	726	במנת - על מנת
	בני ישראל..... עיין: ישראל		בן דוד אינו בא עד שיכלו נשמות שבגוף
424.....	בני ישראל, המקור לעשרה אנשים	465	- אינו בירושלמי
	בני נח..... עיין: גויים	669	בן הבן, אין לו יעוד
649.....	בני ציון היו יפים מאוד - אינו בירושלמי	811	בן ואח - האם נעשים גואלי הדם
758.....	בני רוכל זרעו כורכום בכרם לר"א	602	בן זומא, כיצד ידע שיעור ביאה
510.....	בניו הקטנים של הכותב נכסיו לבניו	754	בן יורש את אימו מקל וחומר
	בניו, אדם רוצה בטובתם יותר משאר	799	בן לענה, ספרו
521.....	קרוביו	316	בן מביא יין
850.....	בניין אב, אין עונשים ממנו		בן סורר לא יסקל לעולם אם מת אחד
483.....	בנים אינם כסימנים	793	מהדיינים
	בנים קטנים, צריך ראייה גם עליהם שהם		בן סורר, אביו ואימו לא יכולים למחול
688.....	בני האשה	793	לו אחר שנגמר דינו
	בנימין היה חצוי על אבני האפוד - בן	791	בן סורר, גילו
621.....	ימין	503	בן סורר, המקור למלקות

בפני נכתב ובפני נחתם, נתן לה ולא	בעילה גזל ומלווה שלא זוכר ממי,
633.....אמר	724.....מחלוקת ר"ע ור"ט
634.....בפני נכתב, הלכה כמיקל בדיניו	790.....בעל אוב מקטר לשדים
632.....בפני נכתב, טעמו	בעל אוב, חילוקים בין הנשאל בגולגולת
312.....בצק מחמיץ בארבעה מיל	790.....למעלה בזכורו
309.....בצק שייחדו לשיבה - מה דעת חכמים	בעל אוכל פירות כדי שישגיח על נכסי
730.....בקעה והר, שחר חמור להוליכו בהם	509.....אשתו
405.....בר כוזבא וחורבן ביתר באריכות	603.....בעל אמר לאשתו לירוק על ר"מ
446.....ברגל כולם חברים, המקור לכך	470.....בעל ביצה אחת
217.....ברוך שברא את החפץ הזה	בעל דין שמינה דין לא יכול לחזור בו
218.....ברוך שברא מי רפואות	772.....ולפוסלו
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על	בעל האוצר, האם יכול למחות בבעל
216.....ברכה לבטלה	742.....הרפת החדש
604.....ברור לו מיתה קלה שבקלות	בעל ואב שאמרו צאי מעשי ידיך
795.....ברזל הורג בכל שהוא, כיצד	509.....למזונותיך
715.....ברי ושמא - ברי עדיף לכו"ע	527.....בעל חוב מאוחר שקדם וגבה
233.....בריאת אדם וחווה - אינה בירושלמי	בעל חוב שלא עמד בדין - לא גובים
בריאת האדם, אגדות על כך - אינן	530.....שלא בפניו
779.....בירושלמי	בעל חוב, דעה שמדאורייתא דינו
833.....בריאת העולם בתשרי	647.....בבינונית
בריאת עגל ע"י ספר יצירה - אינה	632.....בעל לא חשוד לכתוב במזיד גט פסול
790.....בירושלמי	בעל מום, זבחו לע"ז - חייב
בריה בלעה את שער ניקנור - אינו	789.....בעל מת, האם האב יכול להפר
342.....בירושלמי	570.....בעל קרי, שני טעמים לטבילתו
833.....בריה דמועדא הוא אסרו חג	203.....בעל רוצה לעלות לארץ והאשה לא,
216.....בריה, ברכה אחרונה עליה	542.....ולהיפך
837.....בריות נאות, הברכה עליהן	585.....בעל שהיפר לאשתו, גם נדרו מופר
429.....בריחה מאנשים חשובים	בעל, האם מיטמא לאשתו הפסולה
284.....ברייתות שאין סומכים עליהן	474.....מדרבנן
289.....ברירה בבהמה ובחבית של שותפין	בעל, היו שהתנו שאם ימרוד ישלם
557.....ברירה בשותפין	756.....לאשתו
498.....ברית וחתונה - סימניהם לא בטלו	755.....בעל, היו שהתנו שלא יירש את אשתו
431.....ברית כרותה לשפתיים - אינו בירושלמי	בעל, חילוק אם מנה את כל כותבי הגט -
216.....ברכה אחרונה על בריה	654.....אינו בירושלמי
211.....ברכה בתורתם ובמלאכתם של חסידים	277.....בעלי חיים, טלטול מאכליהם
ברכה לבטלה, אמירת ברוך שם כבוד	755.....בעלי לשונות, חזרתו על כולם
216.....מלכותו	793.....בעלי מומין פסולים לדון דיני נפשות
397.....ברכה לרבו שתישמע תפילתו	334.....בעלי מומין, האם תוקעים בחצוצרות
ברכה מצויה רק בדבר הסמוי מהעין -	486.....בעלי מת על מיטתו - אינה נאמנת
394.....אינו בירושלמי	765.....בעליו של השור יומת, מדוע
391.....ברכה על הרעה	בפ"נ ובפ"נ ואני הוא עד שני - נעשה
223.....ברכה על יין ושמן	636.....נוגע בעדות
ברכה על לולב וחנוכה היא "על מצוות	633.....בפני נכתב ביום ולשמה
361.....זקנים"	

ברכת התורה, לכן אבדה הארץ - אינו	226
בירושלמי.....	574
ברכת חונן הדעת בשבת	213
ברכת כה"ג "על ירושלים" - אינה	
בירושלמי.....	348
ברכת כהנים בעיר שכולה כהנים	215
ברכת כהנים, אסור להסתכל בכהנים	425
ברכת כהנים, המקרא צריך להיות	
ישראל.....	650
ברכת כהנים, הציבור אומר בה פסוקים	188
ברכת מוסף של ראש חודש, נוסחתה	230
ברכת מלביש ערומים על בגדים חדשים	231
ברכת מעין שבע פטרת מקידוש	328
ברכת על הארץ ועל מעדניה	217
ברכת על התורה של כה"ג, נוסחתה	349
ברכת שלא עשני גוי, בור ואשה	228
ברכת שמן אפרסמון	218
ברכת תפילין	195
בשורה על מיתת רבי	537
בשמים, ברכתם ביו"ט שבמוצ"ש	237
בשעת השמד כל החביות אסורות	849
בשר של מת, ציונו	426
בשר, האם הנודר ממנו מותר בעופות	564
בשתי גניבות נמכר ונשנה	612
בת אשתו, כיצד מתחייב לזון אותה	535
בת גדולה, מתי מוותרת על עישור	
נכסים	511
בת יום אחד מתקדשת	682
בת ישראל אוכלת תרומה, הטעם לזה	648
בת ישראל הנשואה לכהן נקראת בת	
כהן	474
בת לוי נפסלת ממעשר, הטעם לזה	475
בת מלך שואלת מבת כה"ג	407
בת קול יצאה כשנמנו על אלו שאין להם	
חלק לעוה"ב	802
בת קול שהלכה כבית הלל	451
בת שהתחייב לזון וחלתה, האם חייב	
לשלם מזונותיה	536
בת שהתחייב לזון ומתה, האם חייב	
לשלם מזונותיה	536
בת, אביה חייב בכסותה	536
בתו וכלתו של נקדימון	518
בתו, מותר ללמדה יונית	630
בתולה בשבת, בעילתה	198
ברכה על נהר פרת	226
ברכה על עשיית סוכה לולב מזוזה	
תפילין וציצית	231
ברכה על פת טהורה קודמת	217
ברכה על צורך (שיטות הירושלמי	
והבבלי).....	872
ברכה שלאחר המגילה, נוסחתה	422
ברכה, לא לגזול אותה מהמאכל	217
ברכה, על אלו פרשיות	420
ברכות אכילה, מקורן מפסוק	215
ברכות בהרהור	203
ברכות בתפילת יו"ט שחל בשבת,	
מחלוקת מה מספרם	814
ברכות המילה	232
ברכות התורה	193
ברכות וקללות בכניסה לארץ נאמרו	
לאחר י"ד שנה	620
ברכות קריאת שמע, מספרן	193
ברכות ראשונות ואחרונות בתפילה	197
ברכות שבח הודאה ומצוות (שיטות	
הירושלמי והבבלי).....	872
ברכות, נוסחתן	226
ברכת "על הדלקת נר חנוכה"	361
ברכת "שכך לו בריות נאות בעולמך"	837
ברכת אבלים, מברכים בביהכ"נ	324
ברכת בורא מיני מעדנים	217
ברכת ביעור חמץ	309
ברכת ה', השומע מהאדם ששמע	
מהשומע את המגדף - א"צ לקרוע	788
ברכת האל הקדוש, נוסחתה	389
ברכת הגדה של פסח, גירסא אחרת בה	329
ברכת הגשמים, נוסחתה	394
ברכת הטוב והמטיב על כלים חדשים	231
ברכת הלבנה במוצאי שבת	237
ברכת הלבנה, עד מתי מברך	230
ברכת המזון - להסב	222
ברכת המזון באשה	203
ברכת המזון, עיטוף בה	222
ברכת המצוות, המקור שלה	215
ברכת הנר בהבדלה משיכיר בין הציפורן	
לבשר	237
ברכת הירואה את הקברות	231
ברכת הרקיע בטהרתו	230

ג"ש, דבר הנלמד ממנה - האם חוזר
ומלמד בק"ו 468
גאולה לתפילה, סמיכתם 190
גאולה, אריכות בענייני המשיח - אינה
בירושלמי 798
גאולה, האם תלויה בתשובה 393
גאולת ישראל קמעה קמעה 188
גאולת מצרים, הסיבות שנגאלו 393
גאונים, האם הכירו את הירושלמי
(מבוא לירושלמי) 169
גבאי גוי 651
גביה שלא בפניו בבעל חוב שלא עמד
בדין 530
גבעונים, אריכות בסוגיא זו 685
גג וחצר, מה חמור יותר להיזק ראייה 739
גגות, דעות הפוכות האם מטלטלים בהם 299
גדול השלום שהוקש לפסח ומילה 313
גדול למפרע - קטן שהביא שתי שערות
וגדל 476
גדול קידוש השם מחילול השם 685
גדולה מכפרת 855
גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה
- אינו בירושלמי 586
גדולה, מתי מוותרת על עישור נכסים 511
גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים
וארץ - אינו בירושלמי 495
גדיש שיש בו מנעול, רבי מודה בזה 705
גדלות דורו של רבי יוסי 654
גדלות דייני ארץ ישראל 719
גדר בעלות בשותפין 557
גדר ג' רוחות מסוג אחד ואת הרביעית
מסוג אחר 739
גדר ונעל במקום שאינו ראוי לך,
מחלוקת בזה 746
גדר חופה 510
גדר מבושל - שלוק או צלוי 560
גדר קטן וקטנה 497
גדרי חולה ומסוכן, ביקור חולים 654
גהינם וגן עדן, פתחיהם - אינם
בירושלמי 286
גהינם, הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה -
אינו בירושלמי 546
גואל הדם בבן ואח 811

בתולה פחות משלוש שנים 497
בתולה ציימנית 611
בתולים שנשרו ע"י מדרגות 495
בתי בד, האם עושים אותם בערי מקלט 811
בתי גוואי ובראי - אינם בירושלמי 437
בתי דין בשבת 261
בתי הדין שבביהמ"ק היו של שלושה 766
בתי כנסיות מותרים לתלמידי חכמים 419
בתי כנסת ובתי ספר בירושלים 417
בתי מדרש, הקב"ה מצוי גם בהם 211
בתי משתאות, הטעם שבתחילה היה
מותר לשיר בהם 629
בתי משתאות, השגחה עליהם 495

ג

ג' אומניות עושין מלאכה בע"פ 316
ג' אילנות, האם הקונה אותם יש לו
כמלוא אורה וסלו 750
ג' בני אדם - חטאת שנודעה לרבים 649
ג' דברים צריכים לשמה 606
ג' דעות בהאכלת האשה בתרומה
ובחולין 513
ג' הניחו כתרן וירשו עוה"ב 319
ג' השבועות - אינן בירושלמי 542
ג' חודשי המתנה באנוסה 456
ג' ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת
שתחזור אליו 432
ג' ימים קודם אידיהן, מקור מפסוק 831
ג' לשונות הן 343
ג' מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג
כשרגמוהו 336
ג' סימנים בישראל 685
ג' פנקסיות - צדיקים רשעים ובינוניים 381
ג' שנות הרעב של אליהו 745
ג' שנות חזקה מחמת שטר, והשטר פסול ... 825
ג' שנים, הנשכב במשכב זכור 787
ג' שערות, נזיר סותר על גילוחן 592
ג' תפילות ביום, הטעם לזה 205
ג"ש לה לה 203
ג"ש מעיני מעיני - מע"ז לשאר המצוות 854
ג"ש קיחה קיחה - אינה בירושלמי 664
ג"ש שאינה מופנה, דעה שלמדין ממנה 786
ג"ש שכיר שכיר היא רק בין ישראל לגוי 668

גויים, לעתיד לבוא הקב"ה יתן להם
 מצוות סוכה - אינו בירושלמי 831
 גויים, פורענות שלהם 389
 גולגולת נמצאה תחת המזבח 325
 גוף וראש, ספיקות אם הם של אותו
 האדם 627
 גופה שלא נמצאה, אבילות עליו 432
 גופה שנשתמרה י"ז יום ע"י צינה 491
 גורל בחלוקת ארץ ישראל 342
 גורלות ביר"כ היו חקוקים ולא כתובים 342
 גורלות ביר"כ שנתערבו 343
 גורעין ודורשין 614
 גזילה, לא לגזול מהמאכל את ברכתו 217
 גזירה ביאה ראשונה אטו שניה - אינה
 בירושלמי 452
 גזירה דרבה (שיטות הירושלמי והבבלי) 875
 גזירה דרבה שמא יטלטל בשבת - אינה
 בירושלמי 419
 גזירה שווה עיין: ג"ש
 גזל במצודות, חילוק בין מדרבנן
 ומדאורייתא 651
 גזל בעילה ומלווה שלא זוכר ממי,
 מחלוקת ר"ע ור"ט 724
 גזל תלית ומכר לאחר - ממי מוציאים 714
 גזל מטבע ונסדק, גירסא שונה
 במחלוקת זו 713
 גזל מכלבים 841
 גזל עצים במלחמה 285
 גזל עצים במלחמת רשות ובמלחמת
 מצוה 285
 גזל פרה מעוברת משלם פרה מעוברת 712
 גזל קטן הוא מפני דרכי שלום או גזל
 גמור 296
 גזל, אפשר לקדש אשה בגזל דידה 679
 גזלן דאורייתא צריך הכרזה 772
 גזלן, יש דעה שהוא רק בפני עשרה 792
 גזלן, מתי אומר "הרי שלך לפניך" 713
 גזע ושורש, ענף העולה מהם 750
 גחזי היה גדול בתורה והיה חוטא 802
 גחלת ושלחבת של הפקר 705
 גחלת ושלחבת, חילוקים ביניהם 378
 גחלת של מתכת, כיבויה 339
 גחלת, אין מועלים בה 378
 גט - ע"ש אבן שמגרשת חברותיה 663

גובאי וגשמים, מתריעים גם לאחר י"ג
 תעניות 396
 גובה הסוכה, מקור הדין 356
 גוג והעולם הבא 487
 גוג ומגוג, משיח, תחיית המתים 415
 גוד או אגוד - אינו בירושלמי 740
 גודלו של גן עדן 188
 גודלת כוחלת ופוקסת בשבת 268
 גוזל את חבריו כאילו נטל נשמתו - אינו
 בירושלמי 716
 גוזל תרומה מאבי אימו, מחלוקת בזה 310
 גוי גבאי, גוי אבל 651
 גוי וישראל שחבשוהו 324
 גוי ועבד פסולים שבאו על בת ישראל 468
 גוי לא מבטל רשות בעירוב, הטעם 294
 גוי מזיר וניזור 598
 גוי קורא תגר, אך ישראל מברך על
 הרעה 391
 גוי שהפקיד חמץ אצל ישראל ולא ביערו 309
 גוי שלווה והתגייר, שמא יעשה גר שקר 729
 גוי שמוזג צונן ליין - מותר 848
 גוי שנגע ביין שלא בכוונה 848
 גוי שקילל, קריעה על כך 788
 גוי, אסור ללמדו אומנות 839
 גוי, הטעם שלא מוכרים לו בהמה 836
 גוי, חצר ודקה בשבילו 295
 גוי, לא שואלים בשלומם 651
 גוי, לשכור ממנו בפחות משווה פרוטה 294
 גוי, מחלוקת אם יש לו יחוס 452
 גוי, מקרים שאין חשש שיהרוג אשה 838
 גוי, עונים אחריו אמן 225
 גוי, קניית בתים ממנו בשבת 429
 גויים אומרים שבת יורשת עם הבן 753
 גויים אין להם נזירות, המקור לזה 598
 גויים יביאו דורון למשיח - אינו
 בירושלמי 329
 גויים יקבלו ל' מצוות 838
 גויים לא מצווים על קידוש השם 774
 גויים, גירושין בהם 664
 גויים, דרכם (שיטות הירושלמי והבבלי) 883
 גויים, השבת אבידה להם 720
 גויים, טענותיהם נגד התורה 699
 גויים, לגמול עימם חסד (שיטות
 הירושלמי והבבלי) 882

- גינה, אפילו נהגו שלא לגדור - כופין
739..... אותו
834..... גינוסאי, מקורו בפרעה
657..... גינתה וחצירה, מקור לכך
664..... גירושין בגויים
680..... גירושין לאחר ל' יום
662..... גירושין, כופין רק פסולים
618..... גירסאות "מוזרות" ו"מוצרות"
403..... גירסאות בתורה
162..... גירסאות המשנה (מבוא לירושלמי)
668..... גירעון כסף בעבד עברי, מקור אחר לכך
668..... גירעון כסף, מחשבים חודשים
538..... גלגול מחילות לא"י בתחיית המתים
828..... גלגול שבועה מדאורייתא לדרבנן ולהיפך
831..... גלויות, דיני יום אידם בהן
811..... גלות בגר תושב
גלות ברוצח בשגגה באופן של ירידה
810..... לצורך עליה
364..... גלות וגאולה, מקום השכינה בהם
803..... גלות, ישראל גלו לשלושה מקומות
289..... גלות, עונשה
276..... גליל, ריב"ז קילל את יושביו
גללי חמור ותרגולים אדומים, מרחיקים
205..... מהם
809..... גמלא פרחא, יש צד שחוששים לו
245..... גמליאל זוגא
גמר דין, אביו ואימו של בן סורר לא
793..... יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו
821..... גמר דין, מתי צריכים הנידונים לעמוד
732..... גמר מלאכה, פועל אוכל בו
גן עדן וגיהנם, פתחים - אינם
286..... בירושלמי
188..... גן עדן, גודלו
554..... גן עדן, עשיו ייכנס לשם והקב"ה יוציא
708..... גנב והקדיש ואח"כ טבח - כרבי שמעון
גנב חמור מגזלן, הטעם לזה אינו
709..... בירושלמי
גנב שאין לו מה לשלם, לא משביעים
829..... את השומר
722..... גנבו את סנדליו בבית הכנסת
714..... גנבים שאחד מהם עשה תשובה
770..... גנות גירושין - אינו בירושלמי
829..... גניבה מגנו, השומר לא קונה כפל
792..... גניבה, אל תגנוב את שלך מהגנב
- 652..... גט אשתי גט בתה - אינו גט
634..... גט בידה וחוט בידו, מקור אחר לדין זה
639..... גט בקניין מסירה
461..... גט ומאמר ביבמה, גדריהם
גט ומיתה, האם מותרת לינשא מיד או
רק לאחר י"ב חודש
655..... גט ועימו כתובה קרועה שנמצאו - יחזיר
לאשה
719..... גט חליצה, הנוסח שלו
482..... גט ישן, לא תינשא לכתחילה
658..... גט לקורדייקוס, גירסא הפוכה במחלוקת
מתי כותבים אותו
655..... גט מחובר לקרקע, המקור למעטו
639..... גט מיאון, נוסחו
765..... גט מקושר, מקור מפסוק
758..... גט על איסורי הנאה
665..... גט פירוש גירושין
663..... גט פסול, בעל לא חשוד לכותבו במזיד
632..... גט שאבד, שיעור לאלתר
640..... גט שחרור במפקיר עבדו
644..... גט שיכול להזדיין, מתי נחלקו ר"א
וחכמים
639..... גט שלי בין שיטה לשיטה
638..... גט שנקרע - חילוקים מתי נקרע וע"י מי
638..... גט, דיוקים בו
660..... גט, כותבים אותו בבית דין
633..... גיד הנשה, האם הוא בימין או בשמאל
479..... גיהנם וגן עדן, פתחים - אינם
בירושלמי
286..... גיהנם, הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה -
אינו בירושלמי
546..... גירות נידה, גירסא הפוכה במחלוקת
בטומאתה
459..... גיחזי היה גדול בתורה והיה חוטא
802..... גילו של ראב"ע
194..... גילוח בתער לנזיר
582..... גילוח לכבוד ראש השנה
382..... גילוח שער אחת בנזיר
592..... גילוי דעתא בגיטא - אינו בירושלמי
643..... גילח ונשאר כשיעור
591..... גימטריא - "המאריים" כנגד מספר
האברים
615..... גינה העליונה, השיעור שיכול ליטול את
הירק
738.....

גרעון כסף בעבד עברי, מקור אחר לכך 668
 גרעון כסף, מחשבים חודשים 668
 גשמים וגובאי, מתריעים גם לאחר י"ג
 תעניות 396
 גשמים לבורות, מתי מתריעים עליהם 399
 גשמים, הטעמים שיורדים מלמעלה
 ושנעצרים 399
 גשרים המפולשים, האם צריך מחיצה 300
 גת שגוי דרך אותה 847

ד

ד' אמות בחצר, קניין או רק שימוש
 לשעה 740
 ד' אמות, בית שסמוך לבית ע"ז 846
 ד' אמות, דעה שקטנה קונה לא קונה
 בהן אלא בחצר 653
 ד' אמות, מהותם 290
 ד' אמות, ראייה מפסוק שקונות 717
 ד' דוקרנים שסיכך על גביהם 282
 ד' הבנים, גירסא אחרת 329
 ד' הנדרים, האם צריכים שאלה לחכם 551
 ד' הפרשיות, סדרן 420
 ד' וה' כשמכרו חוץ מדבר שהנשמה
 תלויה בו 709
 ד' וה', הטעם ששור חמור משה אינו
 בירושלמי 709
 ד' חשובים כמת - אינו בירושלמי 569
 ד' כוסות בין של שביעית 327
 ד' כוסות, טעמן 326
 ד' כוסות, נזיר לא שותה 592
 ד' כוסות, שתאן בבת אחת 327
 ד' כיתות היו על ים סוף 398
 ד' לשונות נאים 411
 ד' נשים היו יפיפיות - אינו בירושלמי 415
 ד' על ד', אסור לטלטל גם כשלא נח
 עליהם 301
 ד' פרשיות, הפסקה בהן 419
 ד' רשויות לשבת, מה הן 239
 דבר האסור, דעה שאפשר להתפס בו 549
 דבר הלמד בק"ו אינו מלמד בק"ו 616
 דבר הנדור ודבר האסור 549
 דבר הנלמד בג"ש, האם חוזר ומלמד
 בק"ו 468

גניבת חמץ שעבר עליו הפסח 712
 גניזה תחת ציר ההיכל 609
 גער בירח והוא נעלם 384
 גפן של זהב 344
 גר לובי כגר מצרי 253
 גר נתין וממזר פסולים להוראה, המקור
 לכך 853
 גר צדק ותושב, מה פירושם 728
 גר שבא להתגייר ומומר שבא לחזור בו -
 מי קודם 859
 גר שטובל בשבת, האם קונה שביטה 291
 גר שמל ולא טבל ולהיפך 684
 גר שנשא אחותו מהאב 478
 גר שנתגייר האם נאמן למפרע 299
 גר שקר, חשש 729
 גר תושב, גלות בו 811
 גר תושב, דיניו 469
 גר תושב, מה צריך לקבל עליו 468
 גר, מחלוקת האם חייב על קללת אימו 478
 גרוגרת היא כינויי כינויים 580
 גרושה שהוחזרה, טעמו של רבי אלעזר 484
 גרושה שהחזירה, יבומה - הגירסא היא
 רבי אליעזר 484
 גרושין בגויים 664
 גרושין לאחר ל' יום 680
 גרושין, כופין רק פסולים 662
 גרושתו לא תדור בשכונתו 659
 גרושתו, כבודה 534
 גריזים והירדן, ק"כ מיל ביניהם 620
 גרים אינם מדקדקים בקרבן פסח 324
 גרים קרדויים ותדמוריים, מקבלים
 אותם לכו"ע 450
 גרים, הקב"ה מדבקם בישראל 199
 גרימת מום לבכור, איסור זה אינו
 בירושלמי 307
 גריפה וקטימה - האם לגמרי 249
 גרירה 856
 גרירה, קניין 696
 גרמא (שיטות הירושלמי והבבלי) 902
 גרמא בנזקין - אינו בירושלמי 704
 גרמי הוא קנס 827
 גרסאות "מוזרות" ו"מוצרות" 618
 גרסאות בתורה 403
 גרסאות המשנה (מבוא לירושלמי) 162

843.....	דגים שנקראים חילק, מחלוקת מהם	דבר שאין בו ממש - הילוכי ודיבורי,
221.....	דגן, האם חייבים לאוכלו בשביל	נזירות בו 585
525.....	להצטרף לזימון	דבר שאינו קבוע אינו מחיצה ואוהל 285
430.....	דדים באיש	דבר שבקדושה, צריך לעמוד בו 237
270.....	דוגמא - דכמה, לשון זו	דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד 627
769.....	דוגמא לכתיבה ביוונית בשבת	דבר שטיבולו במשקה, נטילת יד אחת 218
195.....	דוד ביזה עצמו לכבוד המצוות	דבר שיצא מן הכלל, האם מלמד 261
443.....	דוד המלך, משפט וצדקה שלו	דבר שיש בו אובדן מועט 428
234.....	דוד הרג את יצה"ר, אך אברהם הפך את	דבר שיש לו אחריות 714
847.....	יצה"ר לטוב	דבר שיש לו מתירין בנדרים 561
443.....	דוד ויהושע, מלחמותיהם	דבר שיש לו מתירין, בטבל 561
769.....	דוד מת בשבועות	דבר שיש לו מתירין, ספיקא דרבנן מותר
856.....	דוד עסק בניסוך מים, בהלכות שבויים	בו 370
372.....	ובמקום ביהמ"ק	דבר של תורה, להתפלל ולהיפטר
210.....	דוד, בזמן שברח דינו היה כהדיוט	מחבירו 210
514.....	דוד, יום מותו	דבר שלא בא לעולם 672
740.....	דון מינה ואוקי באתרא או דון מינה	דבר שלא בא לעולם - מוכר מה שתעלה
862.....	ומינה	מצודתו 514
192.....	דופן ולחי - האם דיניהם שווים	דברי הימים, האם קדוש יותר מתהילים 740
847.....	דור המבול בעלו שלא לשם בנים	דברי חכמים, המקיימם נקרא צנוע 862
453.....	דור המבול היו גוזלים פחות משווה	דברי סופרים חביבים מדברי תורה 192
533.....	פרוטה	דברי ע"ז שמעלים שכר למדינה מותרים 847
610.....	דור המדבר מתו בתשעה באב	דברי קבלה, לא לוקים עליהם 453
316.....	דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח - אינו	דברי שכיב מרע מועילים דווקא אם
263.....	בירושלמי	פירש איזו שדה 533
596.....	דורו של רבי יוסי	דברי תורה לנשים 610
871.....	דורות הראשונים הריחו את הקרקע -	דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים
682.....	אינו בירושלמי	במקום אחר 386
561.....	דורות שונים, לימוד הירושלמי בהם	דברי תורה, האם מותר להתרפא בהם 799
440.....	(מבוא לירושלמי)	דברים בגב, לשון זו 538
688.....	דחיות בעלמא (שיטות הירושלמי	דברים האסורים לקנח משום כשפים 265
561.....	והבבלי)	דברים מכוסים ודברים שעלו במחשבה -
843.....	דיאתימון	אינו בירושלמי 316
585.....	דיבור בשבת, אין להרבות בו	דברים קרובים ורחוקים לאב מלאכה 263
277.....	דיבורי והילוכי - דבר שאין בו ממש,	דברים שבלב 596
237.....	נזירות בו	דברים שבלב (שיטות הירושלמי והבבלי) 871
218.....	דיברה תורה בכל לשון	דברים שבלב, יש דעה שספק האם הם
261.....	דיברה תורה כלשון בני אדם	דברים 682
428.....	דיומד בחיצת הקנים קנה קנה פחות מג'	דברים שדרכן להאכל 561
714.....	דיומדין בלי בור, מה דינם	דברים שנכתבים לאדם על פנקסו 440
561.....	דיין מה שאסרה תורה	דברים שצריך שיהיו בעיר 688
841.....	דיין צריך לבאר את טעמו ולא לומר	דג קטן, גדרו 561
843.....	"הריני אומר כמותם"	דג, אסור לשלחו ע"י נכרי 841

דיני חובות בשלושה דיינים.....761
 דיני ממונות בטלו בימי שמעון בן שטח.....761
 דיני ממונות של כה"ג בעשרים ושלושה.....767
 דיני נפשות, האם דנים שני דינים של
 אותה מיתה ביום אחד.....778
 דינים מסופקים שמחמירים בהם.....299
 דינר בדינר מותר ללוות.....724
 דינר זהב, מותר ללוותו בדינר זהב.....724
 דכמה - דוגמא, לשון זו.....430
 דלא אדריה מן חיותיה - אינה בירושלמי.....556
 דלי, קניין ע"י מסירתו.....672
 דלילה ושמשון.....517
 דלת שיש לה ציר מותר לפותחה בשבת.....302
 דלתות היכל שתיים שהן ארבע.....238
 דלתות שנתפרקו בשבת, יש יותר סברא
 לאסור.....277
 דם טהור, יש דעה שהרואה אותו אסורה....860
 דם טומאה וטהרה בנידה, מחלוקת האם
 הוא מעיין אחד.....861
 דם נידה ששחור כענב טהור.....863
 דם פרויים הוא פירות מגפן של זהב.....344
 דם שעירה של ע"ז - לא מזים בפנים.....854
 דם שרץ - האם מטמא.....264
 דמא בן נתינה עשה את כסאו של אביו
 לע"ז.....675
 דמאי, ברכה עליו.....220
 דמו של פר כשמת הכה"ג.....343
 דמי ולדות מביאת איסור.....702
 דמים וערכין, כינויים.....580
 דניאל אסר את השמן של נכרים.....842
 דניאל, הצלתו.....227
 דנים אפשר משאי אפשר, המחלוקת בזה
 אינה בירושלמי.....366
 דעותיהם של האנשים שונות זה מזה.....228
 דפוסי הירושלמי (מבוא לירושלמי).....173
 דפנות סוכה, טעם המחלוקת במניינים.....357
 דצ"ך עד"ש באח"ב.....331
 דרבנן, ר"מ מחמיר בו כדאורייתא.....307
 דרך ארץ בסעודה (שיטות הירושלמי
 והבבלי).....889
 דרך בקשה, פירוש.....575
 דרך הרבים שמפסיקה רחבה.....559
 דרך מעיר לעיר.....749
 דרך רשות הרבים, כיצד מערבין אותה.....283

דיין שרוב הדיינים חולקים עליו, מה
 כותב.....776
 דיין, ישב לפניו וראה זכות לעני - לא
 ישתוק.....762
 דיין, לאחר שבעל הדין מינה אותו לא
 יכול לחזור בו ולפוסלו.....772
 דייני ארץ ישראל, גדלותם.....719
 דיינים צריכים להכיר את הנידונים.....661
 דיינים קרובים פסולים.....775
 דיינים, הלכותיהם שנלמדות מ"מדבר
 שקר תרחק" - אינן בירושלמי.....821
 דיינים, עדותם (שיטות הירושלמי
 והבבלי).....876
 דילוג בתורה.....349
 דימוי בין דיני הוצאה לדיני טומאה.....256
 דימוי בין שבת לגיטין.....638
 דימוי סוגיות (שיטות הירושלמי והבבלי)....894
 דימוי סוגיות שונות.....219
 דין באומדות, מקור האיסור.....404
 דין בעוה"ז ובעוה"ב.....676
 דין בערב שבת אסור.....377
 דין בר"ה ביום ובלילה.....381
 דין בר"ה לישראל ולגויים.....381
 דין בשמים, זכויות ועבירות.....798
 דין ודברים אין לי עימך, האם מועיל
 לומר זאת.....527
 דין וחשבון על כל מה שלא אכל.....689
 דין וחתימה בר"ה וביר"כ, כמה דעות בזה....380
 דין מתוח על כל משפחת המת.....434
 דין שאין יודעים מהו מקורו - הוא הלכה
 למשה מסיני.....439
 דין שאין לפרסמו.....371
 דין, אביו ואימו של בן סורר לא יכולים
 למחול לו אחר שנגמר דינו.....793
 דין, אסור לגלותו.....757
 דין, מלך וציבור נידונים בכל יום.....769
 דין, מתי צריכים הנידונים לעמוד.....821
 דינא דגרמי הוא קנס.....827
 דינא דמלכותא דינא - אינו בירושלמי.....553
 דינה ולאח.....772
 דינה, רחל התפללה עליה.....232
 דינור, המרכבה, חשמל, סנדלפון - אינם
 בירושלמי.....441
 דיני גויים, האם מתחילים מן הצד.....777

הודה על שזכה לראות את תלמידו דורש 858
הודו במה שלא עשו כדי לא לבייש -
אינו בירושלמי 763
הוזלו או הוקרו מזונות בת אשתו 535
הוכחה להטמנה משעת הקור 253
הוכחת חתימה מספר שכתב אותו אדם 500
הולך גט אשתי גט בתה - אינו גט 652
הולך לאו כזכי 635
הולכים אחר הרוב אפילו לפיקוח נפש 499
הולכת ספר תורה אל מי שגדול בתורה 349
הוספה על העיר והעזרות, מקורות לזה 766
הופך את הגירסא - רגליים לדבר שפטור 599
הוצאה ביד שמאל 267
הוצאה והכנסה, מקור האיסור 238
הוצאה וטומאה, דימוי ביניהם 256
הוצאות שונות של הירושלמי (מבוא
לירושלמי) 174
הוצאת זרע לבטלה, אריכות בזה - אינה
בירושלמי 862
הוציא תבן לגדי 263
הוציאו את רבי עקיבא להריגה 234
הוראת כה"ג, מתי מועילה 854
הורג בלא מתכוון, האם פטור מתשלומין 795
הורגים על החזקות, מקור לכך 688
הורהנה ונחבשה, חילוק ביניהם 501
הורו שכל הגוף פטור 852
הוריות ואבות, הירושלמי עליהן (מבוא
לירושלמי) 166
הוריות, הירושלמי על מסכת זו (מבוא
לירושלמי) 168
הורמיז השד - אינו בירושלמי 749
הושטה, גם היא אב מלאכה 263
הושיט ראשו לכלי ותקע בו ושברו 694
הזאות במקדש בי"כ, מקומן 346
הזאת דם שעירה של ע"ז - לא בפנים 854
הזכרת גשם וטל, טעות בהם 393
הזכרת גשם, הטעם שמתחילים במוסף 392
הזכרת גשמים בסוכות, טעמו של רבי
אליעזר 392
הזמה, צריכים להעיד "עמנו הייתם" 809
החזירה ראשה ואכלה חייב 694
החזירה הגנבים - האם נזיר למפרע 588
החזקת ישראל בשביעית 651
החזקת לומדי תורה 620, 438

דרכי שלום - הטעם לעירובי חצירות 297
דרקון בצורת שרץ 845
דרשה "שור ולא כלים" 703
דרשה לשבחה של תמר 603
דרשה שאינה גמורה, מביאים לה
אסמכתאות רבות 300
דרשו את לשון הכתובה 487
דשב"ל בקניין חצר 718
דשב"ל בתנאי בנזירות 581

ה

ה' זרעונים בערוגה, המקור לכך 265
ה לה' תגמלו - תיבה בפני עצמה 412
ה' מינים היא חבילה 836
ה' צבאות עמנו משגב לנו וגו' 210
ה"א לא היתה סתומה בתחילה 411
האכיל את אביו וירש גיהנם, ולהיפך 675
האכלת האשה בתרומה ובחולין, ג' דעות
בזה 513
האל הקדוש ושומע תפילה, עניית אמן
אחריהם 203
האל הקדוש, אמר "אדיר המלוכה"
במקומו 389
האל הקדוש, נוסח ברכה זו 389
הבדלה וקידוש כשאינן יין 328
הבדלה עד יום חמישי 213
הבדלה, להסתכל בכוס ובנר 213
הבערה יצאת ללמד על בתי דין בשבת 261
הבערה שלא לצורך ביום טוב 378
הגבהת התורה, מקור לכך מפסוק
הגדה של פסח (שיטות הירושלמי
והבבלי) 874
הגדה של פסח, גירסא אחרת בה 329
הגייה בתפילה 197
הגמון שאל מדוע בעליו של השור יומת 765
הדיוט, פטור מדבר ועושהו 199
הדירה שלא תרחץ ושלא תנעל מנעל 522
הדפסות הירושלמי (מבוא לירושלמי) 173
ה"א (שיטות הירושלמי והבבלי) 894
ה"א שאשה נקנית בחזקה ושפחה
בביאה 664
ה"א שאשה נקנית בכסף ובביאה יחד 664
הוא קודם לאימו לפדות מהשבי 858

היקש של אשת אח לשאר העריות -	249
אינו בירושלמי.....448	החלפה בכניסה לחופה נחשבת כאונס.....474
הישר, מהו ספר זה.....605	הטבילו את המנורה והצדוקים לגלגו על
היתלו - עייתלו.....860	כך.....446
היתר מצטרף לאיסור, מחלוקת בזה.....590	הטבת חלום - אינה בירושלמי.....212
היתר משום פיק"נ שלא ביטלוהו.....245	הטוב והמטיב על כלים חדשים.....231
היתר נדרים, עיקרו מכאן ולהבא.....561	הטילו לכיס ונגנבו - חילוק בין סלעים
הכאה על הכרס.....377	גדולים לאבנים קטנות.....698
הכחשת עדים בעדות על הארנק.....781	הטילו לכיס חולקים בשווה.....532
הכירו שהיו ידיו יפות לא יכולים למחות	הטלת מים על כותל, מותר אם יש לו
בו.....324	צער גדול.....742
הכניס אוכל לפיו ולא בירך.....216	הטמנה אסורה אפילו בלחים מחמת דבר
הכניס עפר לגינתו - אסור לכתחילה	אחר.....252
לכסות בו.....370	הטמנה בצונן.....252
הכניסה לו שני כלים.....466	הטמנה בשבת והרחקה מהכותל.....742
הכנסה והוצאה אחת הן.....238	הטמנה, הוכחה משעת הקור.....253
הכנסה והוצאה, מקור האיסור.....238	הטמנה, טעם האיסור.....252
הכנסת האורחים של אברהם - אינה	הטמנת חמין ביר"ט, מחלוקת ב"ה וב"ש.....372
בירושלמי.....732	הטעה את המלכות בחישוב שטח
הכנסת פירות היא עיקר החזקה.....745	הטרקלין.....616
הכרזת אבידה משחרב המקדש - ג' ימים.....721	הטעה לשבח בתנאי בקידושין, בן עיר
הכרעים, תרגום וטעמים, מקורם.....422	ונמצא בן כרך.....679
הכשר מצוה - עשיית סוכה לולב מזוזה	הטפת ג' טיפות, בע"ש פטור משום
תפילין וציצית.....231	רשות מצוה.....750
הלבשת הכהנים בימי המילואים.....332	הטפת ג' טיפות, חנווני פטור משום
הלוואה לצורך עניים.....520	שהוא טרוד.....750
הלוואה ע"מ שלא לתבוע, שביעית	הטפת נקודות דיו לכתובה.....637
משמטת.....808	היה ישן ובא חבירו וישן אצלו.....695
הלוואה שהשטר נכתב קודם נתינת	היו לה בנים ומתו, האם יגרשנה.....466
הכסף.....719	היו להן נשים ונתגרשו.....454
הלוואה, מותר ללוות דינר זהב בדינר	היזק ראייה, מה חמור יותר - גג או חצר.....739
זהב.....724	היזק ראייה, פשוט ששמיה היזק.....739
הלוואת חיטים לשתיים ושלוש שבתות.....729	היזק שאינו ניכר - אינו כעושה מעשה.....648
הלוויה - נשים או גברים תחילה.....769	הילוכי ודיבורי - דבר שאין בו ממש,
הלך אחר לשון בני אדם - אינו	נזירות בו.....585
בירושלמי.....554	הילך, רבי ורבי נתן נחלקו גם בזה.....652
הלך אחר לשון תורה בנדרים.....560	הילני המלכה, בניה היו ת"ח.....356
הלך בנדרים אחר לשון בני אדם - קושיא	היסח דעת פוסל תרומה מדאורייתא.....307
על זה.....565	היפר הבעל ולא האב, ולהיפך.....571
הלך בעלה למדינת הים צריכה להמתין	היפר והקים לזמן מסוים.....572
לכ"ע.....467	היפר נדר לאשתו, גם נדרו מופר.....585
הלך לשבות בעיר אחרת לגבי עירובין.....297	היקם נדרים, האם אפשר להישאל עליו.....572
הלכה כדברי המכריע.....306	היקף חלון.....295
הלכה כמיקל בדיני בפני נכתב.....634	היקש ק"ו וג"ש שפסח דוחה את השבת.....319

הסבר לנדר בלשון "כאימרא".....548	הלכה כמיקל ביין נסך.....777
הספד לפי מנהג המדינה.....509	הלכה כמיקל בעירובין ולא במחיצות.....282
הספד על תלמיד חכם.....199	הלכה כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי.....660
הספד של יום ראשון ושל יום שני,	הלכה כרבי, האם אפילו מחביריו.....850
חילוק ביניהם.....768	הלכה כרבן גמליאל בזמן ביעור חמץ.....306
הסרת טיט מבגדיו בשבת.....262	הלכה כרשב"ג בכל מקום, הטעם לזה.....760
הסתיר אסתיר, השעה שנאמר פסוק זה	הלכה כרשב"ג משום שהירושה היא
היא הקשה בעולם.....800	לאחר מיתה.....528
הסתרת שם המפורש.....341	הלכה למשה מסיני בדין שאין יודעים
העברת ד' אמות, מקור האיסור.....268	מה מקורו.....439
העלם טומאה והעלם מקדש, צירופם.....816	הלכה למשה מסיני ואגדה, זקן ממרא
העם קטפו כרם במועד.....428	בה.....804
הענקה, לאלו עבדים.....670	הלכה לפני המת.....201
העראה בזכר ובבהמה.....497	הלכה עוקפת את המקרא.....670
העראה, המחלוקת בגדרה.....463	הלכות במרחץ ובבית הכיסא - מחלוקת
הערב שמש, צריך גם בטומאה דרבנן.....615	האם מותר.....250
הערמה להוציא קול שמקודשת לו.....464	הלכתא בלא טעמא - אינו בירושלמי.....757
הפיכה, קניין.....696	הלל בשחרית, מדוע אין בו חשש
הפסק בשניות לעריות.....452	מהשואנים.....390
הפסקה בארבע הפרשיות.....419	הלל עלה מבבל, הטעם לזה.....319
הפקר בגחלת ושלחבת.....705	הלל, הטעם שלא אומרים אותו בר"ה -
הפקר בחמץ.....310	אינו בירושלמי.....390
הפקר בפני עשרה, דעה כזו.....557	הלל, עוף שהיה פורח על גביו היה נשרף....576
הפקר ויאוש בטעות, מחלוקת בזה.....700	הלל, תלמידיו.....559
הפרה - מי מיפר בקידושי מאה, יעוד,	המאריים בגיטריא כנגד מספר
חרש, שוטה, גרושי ספק.....571	האברים.....615
הפרה והתרה בשבועות.....573	המוציא לחם, נוסח הברכה.....216
הפרה וקיום מקצת, ד' דעות.....575	המירם, ספרו.....799
הפריש חטאת ונשתמד, מחלוקת האם	המקום משמר שב"ה וב"ש לא נכשלו.....450
נדחתה חטאתו.....853	המתנת ג' חודשים כשהלך בעלה למדינת
הפרשות מחלקות, הדעות הפוכות	הים.....467
מבבבלי.....856	המתנת ג' חודשים לתרומה וליוחסין.....467
הפרת נדרים - היפר הבעל ולא האב,	הניח אבן ברה"ר והזיקה ברה"י.....696
ולהיפך.....571	הניחו כתרן וירשו עוה"ב.....319
הפרת נדרים כשיגרשנה.....573	הנץ החמה, איילת השחר ועלות השחר.....339
הפרת נדרים לעתיד, חכמים השיבו על	הנץ, הקורא שמע לפניו ולאחריה - אינו
הק"ו הזה.....572	בירושלמי.....191
הפרת נדרים לשומרת יבם.....571	הנץ, קריאת שמע אחריו.....191
הפרת נדרים שנדרה קודם שנתארסה.....570	הנקה, זמן פרישת התינוק.....515
הפרת נדרים, האם יש בה שליחות.....677	הנקה, מקור מפסוק שמותר לתינוק
הפרת נדרים, מחלוקת האם תלויה	לינוק מנכרית.....839
במזונות.....571	הסבה לאשה בליל הסדר.....326
הצלת יונה, חנניה מישאל ועזריה, דניאל.....227	הסבה להוציא ידי חובה בברכת המזון.....218
	הסבר לנדר בלשון "טהור וטמא".....547

הר סיני, כנגדו י"ג תעניות.....395
הר סיני, נסעו ממנו כתינוק הבורח
מבית הספר.....405
הרבה נהרגו על שהחניפו לאגריפס.....622
הרג חמורים להוכיח שהעולם עומד על
הרוח.....441
הרדולים לא היה במקדש.....367
הרהור בברכות.....203
הרהור בדברי תורה בבית הכיסא.....204
הרהור, עולה מכפרת עליו.....354
הרוג שנמצא בין שתי עיירות.....627
הרוגי ביתר ניתנו לקבורה בט"ו באב -
אינו בירושלמי.....407
הרחקה מהכותל והטמנה בשבת.....742
הרחקת האילן מהעיר, משום צל או נוי.....744
הרחקת נזיקין, דימוי לקידושי אשה.....743
הרי את לעצמך - ספק האם מגורשת.....660
הרי את מגורשת והגט שלי בין שיטה
לשיטה.....638
הרי זה גיטך ע"מ שתתניהו לי.....638
הרי עלי וחזר בו ואמר הרי זו.....410
הרי שלך לפניך, מתי הגזלן אומר זאת.....713
הריגה, המקור שאבן ועץ צריכים שיעור
כדי להמית.....795
הריגה, חשש שנשיא יהרוג.....768
הריגת זכריה, שבע עבירות עברו בה.....406
הריגת כינה, שינוי בעלי חיים לאחר
שבע שנים.....241
הריון, האם אשה מתעברת משני בני
אדם כאחד.....458
הריני כזה, מתי היא לשון נזירות.....578
הריני נזיר מאה שנה.....580
הרכנת הראש מועילה בעדות החודש.....386
הרן הוליד בן שש.....476
השבת אבידה לגויים.....720
השבת גופו, מקור אחר למצוה זו.....490
השהיה והחזרה - במה המשנה דנה.....249
השוואה בין התלמודים, האם לנסות
לעשות זאת (מבוא לירושלמי).....180
השוואות בין דיני סוכה לדיני מבוי.....356
השטת דבר במים אסורה בשבת.....376
השכמה של פועל והערבה של בעה"ב.....731
השלמת תענית לתינוקות.....352

הצלת עצמו בממון חבירו, אסור לאחר
שבא ההיזק.....695
הקב"ה בוכה - אינו בירושלמי.....437
הקב"ה בעצמו גאל את ישראל ממצרים.....768
הקב"ה ברא והתחרט.....400
הקב"ה הורג ממזרים.....472
הקב"ה יודע האם הבינוניים יחזרו
בתשובה.....381
הקב"ה לא דן יחידי.....761
הקב"ה לא מביא תקלה לצדיקים - אינו
בירושלמי.....501
הקב"ה לא שמח במפלתן של רשעים.....779
הקב"ה נמנע לרעה וחוזר בו.....806
הקב"ה מצוי גם בבתי מדרש.....211
הקב"ה מתפלל ומניח תפילין - אינו
בירושלמי.....190
הקב"ה נחלק על מתיבתא דרקיעא -
אינו בירושלמי.....731
הקב"ה ניסה לחטוף את הלוחות ממשח.....404
הקב"ה נראה כבחור וזקן - אינו
בירושלמי.....442
הקב"ה נראה רחוק והוא קרוב.....227
הקב"ה, מעשיו (שיטות הירושלמי
והבבלי).....886
הקדש בטעות לבית שמאי.....587
הקדש ביום טוב, כיצד מותר להקדיש.....323
הקדש וקידושין לאחר ל' יום.....680
הקדש קונה בכל מקום שנאמר לה'
הארץ ומלואה.....674
הקדש, מחמירים בו כפליים מבהדיוט.....535
הקדש, מספיק להוסיף כל שהוא כדי
לפדותו.....527
הקהל, הטעם שאינו בשבת.....409
הקהל, הפרשות שהמלך קורא בו.....622
הקהל, ירבעם עשה את העגלים כי חשש
שרחבעם יקרא.....831
הקיפו אחד או ארבעה.....541
הקם נדרים, האם אפשר להישאל עליו.....572
הקמת נדרים בטעות אינה הקמה.....575
הקפדה של רב על תלמידו, משה ויהושע.....458
הקפת כל הראש ומלמעלה למטה.....597
הקשה על החבית לבדיקת היין.....642
הר גריזים והירדן, ק"כ מיל ביניהם.....620
הר ובקעה, שכר חמור להוליכו בהם.....730

ו

ו' העריות ביבום, חומרתן 449
ו' עינויים ב"כ 351
ו' שעות אחר המולד הירח לא נראה 385
ובשלייתה היוצאת מבין רגליה, פירושו 481
ודאי ולא ספק - כי ישבו אחים יחדיו 489
והגית בו יומם ולילה 771
ויום מחלקים (שיטות הירושלמי
והבבלי) 870
וידוי ב"כ, נוסחתו 355
וידוי בשעיר המשתלח, גירסא הפוכה
במחלוקת האם מעכב 347
וידוי, אדם שיצא ליהרג ולא רצה
להתוודות 782
ויסב חזקיהו אל הקיר 209
ויתור במודר הנאה לדעת ראב"י 558
וכל משרת - נזיר לוקה עליה 591
ולד ואם רודפים זה אחר זה 794
ולד כדברי ב"ה ממזר לב"ש 449
ולדות, משיכת הבהמה בשביל לקנותם 671
ונושנתם, אגדות על כך אינן בירושלמי 661
וסד בסיד, כך גורסים ברישא 742
וסת, אשה שאין לה וסת צריכה לבדוק
כשהיא ערה 863
ועל המדיניות בו יאמר וכו' 381
ושלחה ידה - אשת שליח ב"ד או אשת
האיש השני 711
ושמחתם, מחלוקת האם הוא בלולב או
בשלמים 362
ותיקין 191

ז

ז' דברים נבראו קודם העולם - אינו
בירושלמי 315
ז' חקירות, המקור להן 780
ז' ימי המשתה, שושבין פסול להעיד
בהם 775
ז' ימים סובבים את ארץ ישראל 539
ז' מיני פרושין 233
זב נטמא באונס, המקור לזה 599
זב פרוש, דעה שמותר לו לאכול עם זב
ע"ה 242

השמטות הירושלמי שאבדו (מבוא
לירושלמי) 176
השמטות הצנזורה מהירושלמי (מבוא
לירושלמי) 177
השמעת קול - נקישה על הדלת בשבת
אסורה 376
השמר ופן הם לא תעשה 262
השתחוואה אינה מעשה 590
השתחוואה באבות ובמודים, מקור לכך 236
השתחוואה לע"ז אסורה משום
שעובדים כך לגבוה 590
השתחוואה לביצה ולחלוקי נחל 845
השתחוואה למערה - לא אסרה 846
התגאה וירד מנכסיו 570
התחייבות לשמור, מחלוקת רבי וחכמים
היא רק בחצר 702
התחילו עשרה ויצאו מקצתם 423
התיזה ברה"ר והזיקה ברה"י 693
התיר וצם משום שחשש מהיתרו 613
התירו חמי טבריה כשראו שנתגדרו 250
התירו לבית רבי מראה, תספורת ויוונית 255
התירו לנחמיה לשתות יין של גוי 684
התנדבות עצים למערכה 404
התנה שאין עליה כל נדר 524
התענה על בנו שימות 280
התפסה - האם כל אחד מתפיס בחבירו
או בראשון 585
התראה אחת לכמה עבירות 592
התראה לא ניתנה אלא להבחין, דעה זו
אינה בירושלמי 809
התראה, אינו יכול לקבל התראה 796
התראה, צריך לומר ע"מ כן אני עושה 780
התראת ספק בספק שיתברר למפרע 479
התראת ספק, גירסא הפוכה במחלוקת 819
התרה והפרה בשבועות 573
התרעה בשביעית 399
התרעה על הגשמים לבורות, זמנה 399
התרת המנעל היא עיקר החליצה 480
התרת נדרים בלי טלית 573
התרת נדרים ע"י מתרגם 572
התרת נדרים, האם צריך לשבת 572

זכין, תן שטר לעבדי 635
 זכר ונקבה בלשון נזירות 580
 זכר משמח ונקבה מעציבה 757
 זכרונות שבתורה, כולן לטובה 609
 זכרותו ונרתיקו של קרן הפרה, לכתובת
 גט 639
 זכריה, שבע עבירות עברו בהריגתו 406
 זכרים, מחלוקת האם גם הם חשודים
 לקלקל את העגונה 488
 זמן בגיטין, גירסא הפוכה במחלוקת זו 637
 זמן המולד, צריך לדעת לפני מוסף 781
 זמן הנדר וזמן האיסור 558
 זמן הקרבת פסח, טעמם של רבי
 ישמעאל ורבי עקיבא 317
 זמן חיבורו של הירושלמי (מבוא
 לירושלמי) 164
 זמן חידוש הלבנה - אינו בירושלמי 385
 זמן קרבן התמיד 317
 זמן קריאת שמע עד שלוש שעות
 בדיעבד 192
 זמר ונטע בשבת חייב שתיים 262
 זמרי וכזבי, מלאך הדביק אותם וסתם
 את פיהם 801
 זנות בקטנה 323
 זנות, האם כשרים מזנים 498
 זקן באשה 525
 זקן ממרא בדבר אגדה והלכה למשה
 מסיני 804
 זקן ממרא, העבירות שעליהן חייב - אינן
 בירושלמי 805
 זקן ממרא, כך אכתוב עליך 843
 זקן שיוורד לפני התיבה בתעניות, דיניו 397
 זקן ששכח תלמודו, כבודו 431
 זקנים צריכים להשגיח על בתי משתאות 495
 זר שאכל מליקה - לכ"ע חייב שתיים 247
 זרוע וביצה בפסח 331
 זרוע, חיתוכה מן האיל בקרבן נזיר 593
 זריזות מביאה לידי נקיות 242
 זריזים מקדימים למצוות - אינו
 בירושלמי 389
 זריקת ציפורניים, איסור זה אינו
 בירושלמי 431
 זרעים בערוגה הם בד' משולשים 266

זבות נידות ויולדות מותרות בדברי
 תורה 204
 זבח בעל מום לע"ז חייב 789
 זבל, מותר להוציאו לרה"ר ע"מ לפנותו
 מיד 737
 זה גיטך ע"מ שתתניהו לי 638
 זה וזה גורם - אינו בירושלמי 308
 זה לא עבר על פתחה של תורה 260
 זהב, כיצד מזקקים אותו 344
 זווגות - נשיא ואב בית דין, מאיזו תקופה
 היו 629
 זווגות, בית דין של מעלה, מאדים ורוח -
 אינם בירושלמי 278
 זווגות, בית דין של מעלה, מאדים ורוח -
 אינם בירושלמי 278
 זווגות, כשפים ושדים - סוגיא זו אינה
 בירושלמי 328
 זוהר נגד הירושלמי, פוסקים כירושלמי
 (מבוא לירושלמי) 181
 זומם נפסל למפרע 708
 זוממים, המזימים צריכים להעיד "עמנו
 הייתם" 809
 זורק אבן, כיצד אינו מזיד 811
 זורק כלי לד' אמות של מת - אסור
 בהנאה 340
 זיבח וקיסר בהעלם אחד, גירסא הפוכה 258
 זיהום כהונה 475
 זי"ן של תזכרו 236
 זיכרונות שבתורה, כולן לטובה 609
 זימון בשניים או בשלושה - תלוי בדיני
 ממונות 219
 זימון, האם חייבים לאכול דגן 221
 זימון, ענייה כאשר לא אכל 224
 זיקה - אין זיקה 451
 זיקה, לכ"ע אין זיקה 451
 זכאי בביאה - בכסף שהבעל משלם לו 509
 זכה לראות את תלמידו דורש 858
 זכויות ועבירות 798
 זכויות לבנה 365
 זכות אבות 339
 זכות היחוס 687
 זכות עקידת יצחק 397
 זכות תולה לסוטה 609
 זכיה, האם יש לחרש 678

זרעים, הירושלמי על סדר זה (מבוא

לירושלמי)..... 167
זרק לה גיטה לחצר שאינה של שניהן..... 657

ח

חביבים דברי סופרים מדברי תורה..... 192
חביבן - דודך..... 394
חביות של מים ודבש במדבר..... 715
חביטת הערבה, מברכים עליה..... 364
חבילה..... 357
חבילה היא חמישה מינים..... 836
חבירו, להפיטר ממנו מתוך דבר של
תורה..... 210
חבירות למים..... 445
חבית יין נסך, שכר שבירתה - אסור..... 848
חבית יין שבדקה ובסוף מצאה חומץ..... 751
חבית שניקבה ופקקה בסנדל..... 445
חבית, אין משתתפין בה שמא ישתה
אותה..... 296
חבל בשן ועין של שפחה..... 702
חבל מצרי משום מעשה מצרים..... 604
חבל של חמישים אמה, מקדרין בו..... 293
חבר, כבוד אשתו לאחר מותו..... 858
חברבר הכיש את רבי חנינא בן דוסא..... 212
חברבר וכלב שוטה הורגים בוודאי..... 224
חברון מזכירה זכות אבות..... 339
חבריאי, לשון זו..... 210
חבשוהו גוי וחבשוהו ישראל..... 324
חגי ותשובת הכהנים..... 615
חגיגה אינה בשבת, מקור לכך..... 409
חדש מותר בהנאה כי תלוי בזמן..... 308
ח"ל, אסור לכהן לצאת לשם..... 634, 429
ח"ל, היתר לצאת לשם..... 200
ח"ל, לכהן (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 878
ח"ל, עיבור שנים שם..... 563
ח"ל, רבי התיר להביא משם ירק..... 562
חוב בזול, קנייתו..... 728
חובו של חבירו ששילם עבורו - מתי
יכול לתובעו..... 540
חובות, דיניהם בשלושה דיינים..... 761
חובל מספריים או צמד פרות..... 737
חודש הוא רק כ"ט או ל' יום..... 385
חודשים, שמותיהם עלו מבבל..... 380

חוה, הנחש הטיל בה זוהמה - אינו

בירושלמי..... 481
חוזרים צריכים להביא ראיה..... 625
חוטא מהו עונשו..... 812
חוטאים נוספים שאין להם חלק לעוה"ב..... 797
חוטאים, בושה להם (שיטות הירושלמי
והבבלי)..... 891
חול המועד, דיניו קשים..... 429
חול המועד, טעם איסור מלאכה בו..... 428
חולב, מגבן ומחבץ בשבת..... 263
חולדה נקראת אישות..... 427
חולדה, בני אדם דומים לה..... 272
חולה - פסוק, ספר ותפילין בשבילו..... 302
חולה ומסוכן, גדרים..... 654
חולה רוצה להתענות והרופא מסתפק..... 352
חולה, משלם לו את המאכלים היקרים
שהוא צריך..... 711
חולין שנעשו על טהרת קודש הם כחולין..... 860
חומץ, האם יין נעשה חומץ למפרע..... 642
חומרא לעצמו וקולא לאחרים..... 191
חומרות (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 871
חומרות, אסור לטמא את הטהור..... 439
חומרי בית הלל..... 526, 369
חומרי חיים וחומרי מתים..... 641
חומש - פרוטה במעשר שני בקרן או
בחומש..... 727
חומש מנכסיו למצוות..... 510
חומש, אסור לסיים את כתיבתו בסוף
דף..... 412
חומת בית פאגי - האם היא בתוך
ירושלים..... 348
חוני המעגל, גם סבו ישן שבעים שנה..... 400
חונן הדעת בשבת..... 213
חוסם פרת חבירו לוקה ומשלם..... 505
חופה, גדרה..... 510
חופה, קידושין בזמן החופה..... 494
חופר בור ברה"י הסמוכה לרה"ר חייב..... 702
חוץ לארץ..... עיין: ח"ל
חוקק על העור - נחשב כתב..... 638
חורבן ביהמ"ק, חשבו שיהיה רחוק..... 588
חורבן ביתר ובר כוזבא באריכות..... 405
חורבן הבית ולידת המשיח..... 198
חוששים למיתה..... 656
חוששים שהסגן יהרוג את הכה"ג..... 334

חיטי הפסח 740
 חיטין וחיטין - האם הן שתי שבועות 824
 חיי נפש מותר לקנות ביריד 835
 חיבי מיתות שוגגים ומזידים לפטור
 ממון 505
 חייבים לקבל את מידת הדין, בק"ו מבית
 דין 785
 חייל רומי, מאכלו לאחר שחלה והבריא 711
 חיים, כיצד בודקים אם האדם חי 353
 חילול השם 699
 חילול השם, שבת, מילה, ע"ז - מה חמור
 יותר 554
 חילול מעשר שני, מתי על מטבע יפה 727
 חילוק המילה "הללויה" 362
 חילוק מלאכות, אינו ביר"כ 818
 חילוק קרבנות וידיעות באריכות 856
 חילק, מחלוקת מהם דגים אלו 843
 חיפה - עיפא 819
 חיפה על בת אחותו 644
 חיצת הקנים קנה קנה פחות מג' -
 מועילה כדיומד 286
 חירייה, מקום זה 408
 חירש שהוא קטן 436
 חישוב רוב כאשר חלקם מתו 853
 חישוב תקופות ומזלות, מצוה זו אינה
 בירושלמי 263
 חישובים (שיטות הירושלמי והבבלי) 903
 חכם אינו צריך מופת, אך נביא צריך 805
 חכם עניו בראשו - שידוע מה יהיה
 בסופו 625
 חכמה או שנים - מי גדול 416
 חכמה יוונית - התירו לבית רבי 255
 חכמה יוונית, טעם האיסור 630
 חכמה, ענווה חשובה ממנה 242
 חכמים במקום "רבי אליעזר" 758
 חכמים הקלו בשחרור 645
 חכמים וראב"י נחלקו גם ביש בה כדי
 חלוקה 558
 חכמים שיצאו מבתייהם ללמוד, מעשים
 אלו אינם בירושלמי 516
 חכמים, המקיים את דבריהם נקרא צנוע 862
 חכר שדה ונשדפה 735
 חכר שדה, יבש המעיין ונקצץ האילן 735
 חלב וקום, מחלוקת רבי יוסי וחכמים 561

חותמו של הקב"ה אמת, הטעמים לכך 762
 חותמות שבכלים, לכו"ע מותר לחותכם 274
 חזירים בעיר, פטורים ממזוזה 237
 חזן שיורד לפני התיבה בתעניות, דינו 397
 חזקה באכילת ערלה, מחלוקת בזה 745
 חזקה בספק דרבנן, האם מקילים בו 634
 חזקה בפעמיים או בשלוש לגבי נבעלת
 ורואה דם 465
 חזקה לאומנים 746
 חזקה לאיש בנכסי אשתו לאחר
 שנתגרשה 746
 חזקה לקניית אשה 664
 חזקה שהם בניה 688
 חזקה, עיקרה הוא הכנסת פירות 745
 חזקות, האם צריך לזרוע שדה פעם
 שלישית 736
 חזקיה מסתפק האם ההורג בלא מתכוון
 פטור מתשלומין 795
 חזקיהו - מחלוקת האם דאג לטהרה 562
 חזקיהו סב אל הקיר 209
 חזקת ג' שנים, המקור לכך 745
 חזקת חי בזקן 640
 חזקת מרזב, לאיזה עניין מועילה 747
 חזקת שלוש שנים מחמת שטר, והשטר
 פסול 825
 חזרה על הפרשה קודם הסעודה בשבת 237
 חזרה על טעות בקריאה 424
 חטא המרגלים 405
 חטאו ונתמנו פטורים, הטעם 855
 חטאת שהפריש ונשתמד, מחלוקת האם
 נדחתה חטאתו 853
 חטאת שנודעה לרבים - לשלושה 649
 חטף סלע מידה וקידשה בו 678
 חיבור הירושלמי (מבוא לירושלמי) 163
 חיבור לטומאה ולא להזייה 312
 חיבר שתי תקיעות שופר 386
 חיבת אשה לבעלה, מעשים אלה 515
 חיה ובהמה, אורך עיבוריהן 458
 חיה נאמנת, מקור לכך מפסוק 686
 חיה, מדין זה האמינו לפונדקית 492
 חיוב ושלילה (שיטות הירושלמי והבבלי) 901
 חיוב ממון לחיבי מלקות שוגגים 504
 חיוב שמיטה תלוי בחיוב מעשרות 644
 חזירתי על כל בעלי לשונות 755

- חלב, האם הוא בכלל בשר..... 818
- חלום רע, תפילה עליו..... 212
- חלום, הטבתו - אינה בירושלמי..... 212
- חלום, נידוי בו - אינו בירושלמי..... 546
- חלון שבין שני בתים לעניין עירוב..... 295
- חלון שדרכו רואים שהגוי לא ינסך..... 848
- חלון שהיקפו טשעים ושישה טפחים..... 295
- חלונות ברקיע, מהלך החמה והלבנה..... 384
- חלונות תפילה, המלאכים סתמו אותם
למנשה המלך..... 800
- חלונות, האם המלבנות שלהם נמכרות
עם הבית..... 747
- חלוצה וצרותיה, גירסא הפוכה
במחלוקת ר"י ור"ל..... 448
- חלוצה לכהן, האם אסורה מדאורייתא..... 462
- חלוקי נחל וביצה שהשתחוה להם..... 845
- חלוקת ארץ ישראל בגורל..... 342
- חלוקת הארץ היתה לעומדים בערבות
מואב..... 754
- חלוקת שותפות בגוד או אגוד - אינה
בירושלמי..... 740
- חליצה בגרים, מחלוקת האם מועילה..... 480
- חליצה ביד ימין..... 480
- חליצה במנעל או בסנדל..... 480
- חליצה וביאה הן פטור..... 458
- חליצה מוטעת, המחלוקת מהי..... 482
- חליצה, האם היא קניין או פטור..... 454
- חליצה, מחלוקת אם היא שבח או גנאי..... 483
- חליצה, עיקרה הוא התרת המנעל..... 480
- חליצה, קשירת המנעל..... 480
- חליצות פסולות, אלו מהן פסולות על
האחים..... 481
- חליצת בן ט', מחלוקת האם היא כגט
בגדול..... 477
- חליצת מעוברת וביאת מעוברת לא
מועילות..... 456
- חלל אינו מחייבי עשה לכר"ע..... 471
- חלץ הוא והתירה היא ולהיפך..... 480
- חלק לעוה"ב, חוטאים שאין להם חלק..... 797
- חלק מהים ששייך לעיר..... 747
- חלקים שונים מהירושלמי (מבוא
לירושלמי)..... 166
- חלתה הבת, האם הבעל חייב לשלם
מזונותיה..... 536
- חמה ולבנה, מהלכן..... 384
- חמה, הקב"ה יוציאה מנרתיקה לעתיד
לבוא - אינו בירושלמי..... 546
- חמור ותרנגולים אדומים, מרחיקים
מגלליהם..... 205
- חמי טבריה - בשבת ובפסח..... 262
- חמי טבריה הותרו כשראו שנתגדרו..... 250
- חמישה זרעונים בערוגה, המקור לכך..... 265
- חמישה מינים היא חבילה..... 836
- חמישים דורין לתחומין צריכים להיות
ישראלים..... 293
- חמץ כותים לאחר הפסח..... 850
- חמץ מותר בהנאה, דעה זו אינה
בירושלמי..... 309
- חמץ קודם זמנו ביעורו בכל דבר לר"י..... 309
- חמץ שגוי הפקיד אצל ישראל ולא ביערו..... 309
- חמץ שהפקירו אינו עובר עליו..... 310
- חמץ שעבר עליו הפסח, הגונבו משלם..... 712
- חנה, מקור לתפילת י"ח..... 237
- חנווני פטור מלהטיף משום שהוא טרוד..... 750
- חנויות מעוטרות בע"ז, גירסא הפוכה
במחלוקת זו..... 836
- חנוכה - ברכתה "על מצוות זקנים"..... 361
- חנוכה, הנס אינו בירושלמי..... 245
- חנונות, פירוש..... 254
- חנופה, עונשה..... 622
- חנות וספינה, מחלוקת אם מפריזים
עליהם..... 728
- חנן ור"ש אמרו שאשה נשבעת רק
כשגובה כתובה..... 530
- חנניה בן עזור היה בתחילה נביא אמת..... 806
- חנניה מישאל ועזריה, הצלתם..... 227
- חנניה מישאל ועזריה, תשובתם
לנבוכדנצר..... 774
- חנניה עיבר שנים בחו"ל ורבי שלח לו
שיפסיק..... 563
- חסד לגויים (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 882
- חסו על כבודם ולא על ממונם..... 512
- חסיד שוטה..... 610
- חסידים, ברכה בתורתם ובמלאכתם..... 211
- חסידים, מגילת חסידים..... 235
- חסרונות הירושלמי - מכות פרק ג..... 813
- חפית נידה שטבילתה במוצאי י"ט..... 423
- חצאי כזית בצק שחוט מחבר ביניהם..... 312

חרש, הבא על אשתו פטור מאשם תלוי 485
 חרש, קידושי ביאה שלו כן מועילים 485
 חרשת שזינתה נאסרת על בעלה 323
 חרשת, האם יש לה קנס 496
 חש בראשו יעסוק בתורה - אינו
 בירושלמי 292
 חשבון המגרש והשדות 616
 חשבון העיבור 563
 חשבון חלוקת שלוש כתובות 532
 חשבון שבעים על שבעים אמה 287
 חשבון של עישור נכסים 520
 חשד לקלקל את העגונה, האם גם
 בזכרים 488
 חשוד על נטילת שכר - פסול לדון 762
 חשודה לעשות חללים כדי לקלקל את
 צרתה 489
 חשיבות מים ראשונים ומים אחרונים 222
 חשמל, סנדלפון, דינור, המרכבה - אינם
 בירושלמי 441
 חשש שיעבור על הנדר למפרע 566
 חתונה וברית - סימניהם לא בטלו 498
 חתונה עם פלונית, תפילה על כך 377
 חתיכת דג, אסור לשלחה ע"י נכרי 841
 חתימות העדים 759
 חתימת הירושלמי (מבוא לירושלמי) 165
 חתכו את רגלו ודן בדיני טומאה 594

ט

ט' באב, מתו בו מתי מדבר 407
 ט' המקרים בנדרים הם שניים 575
 ט"ו באב, הרוגי ביתר ניתנו בו לקבורה -
 אינו בירושלמי 407
 טבול יום הוא מ"ח דבר 243
 טבי העבד היה מניח תפילין 301
 טביחה, מחלוקת אם יש בה שליח לדבר
 עבירה 789
 טבילה לא מטהרת אם לא ידע שנטמא
 במת 816
 טבילה, המחמיר בה מאריכים ימיו 204
 טבילת בעל קרי, שני טעמים לה 203
 טביתא, שפחתו של רבן גמליאל 861
 טבל - תבלין 593
 טבל הוא דבר שיש לו מתירין 561

חצוצרות צריכות להיות שוות 347
 חצוצרות, האם בעלי מומין תוקעים בהן 334
 חצות היום של ערב פסח, דעה שאיסור
 חמץ מדרבנן 306
 חצי נזק מהפרה ורביע מהוולד, פירושו 701
 חצי עבד וחצי בן חורין, האם דינו כבן
 חורין 804
 חצי עבד וחצי בן חורין, כיצד נעשה 645
 חצי עבד יכול לקדש בת חורין ביום
 שעובד לעצמו 645
 חצי קרבנות נזיר, וקרבנות חצי נזיר -
 הירושלמי לא מחלק ביניהם 582
 חצי תלמודו ממנו ואבידת אימו - מי
 קודם 858
 חציו בקיום הגט וחציו בתקנת חכמים
 כשר 636
 חציצה בטבילה של שיר 253
 חציצה בשערות 255
 חצירות ובתים במבוי, מספרם 283
 חצר גדולה וקטנה שנפרצו 296
 חצר וגג, מה חמור יותר להזיק ראייה 739
 חצר ודקה לגוי 295
 חצר שאינה של שניהם בנזיקין 692
 חצר שאינה של שניהם ורה"ר, יש דעה
 שמשכיח קונה בהם 672
 חצר של שליח, האם יכול לקבל בה גט 653
 חצר, במה מותר לצאת אליה בשבת 256
 חצר, דעה שקטנה קונה בה ולא בארבע
 אמות 653
 חצר, לקנות בה דבר שעדיין לא נפל
 לתוכה 718
 חקירות בעדים, עד אז העדים יכולים
 לחזור בהם 500
 חקירות עדות, מתי שואלים את העד
 באיזה יובל 780
 חקירות, המקור שהן שבע 780
 חרב כחלל לא נאמר על כלי שטף 307
 חרם עכן 550
 חרמים שעכן מעל בהם 782
 חרש ואילם ממועטים מ"למען ילמדון" 436
 חרש וחרשת, ירושה בנישואיהם 496
 חרש ושוטה, יבום שלהם 462
 חרש שנתפקח - אין לאשתו כתובה 496
 חרש, האם יש לו שליחות וזכייה 678

טבל, אסור לטמאו לכתחילה - המקור	607.....
לכך	468.....
טבלה של פרשת סוטה, יצאו ממנה	528.....
ניצוצות	214.....
טבלה של רפואות	707.....
טבעת בעירבון - לא קנה בה את המקח	639.....
טבריא וציפורי, המרחק ביניהן י"ח מיל	772.....
טבריה, לא בטלו בה המשוואות	383.....
טהור, אסור לטמא אותו	439.....
טהורה ששתתה מי סוטה	612.....
טובת בנין, אדם רוצה יותר משאר	
קרוביו	521.....
טובת הנאה, האם היא ממון	574.....
טובת הנאה, תנאי עליה	555.....
טוויית תכלת לציצית במועד	431.....
טומאה בספק	601.....
טומאה דחוייה בציבור לכו"ע	321.....
טומאה דרבנן, גם היא צריכה הערב	
שמש	615.....
טומאה והוצאה, דימוי ביניהם	256.....
טומאה וטהרה, אריכות בסוגיא זו	307.....
טומאה למת מצוה	594.....
טומאה, אסור לטמא את הטהור	439.....
טומאה, אסור לטמא טבל לכתחילה -	
המקור לכך	847.....
טומאה, מתי מותר לטחון עם מי	
שעושה בטומאה	651.....
טומאה, עיבור שנה בגללה	764.....
טומאת ארץ העמים נשכחה וחזרו	
וייסדוה	243.....
טומאת גיורת נידה, גירסא הפוכה	
במחלוקת זו	459.....
טומאת התהום, מחלוקת בניזר שנטמא	
בה	816.....
טומאת התהום, מקורה מפסוק	322.....
טומאת ידיים, האם הציץ מרצה	337.....
טומאת מקדש וקדשיו, כה"ג פטור עליה	
לכו"ע	855.....
טומאת מקדש, ביאה במקצת - לא שמה	
ביאה	817.....
טומאת מת, טבילה לא מטהרת אם לא	
ידע שנטמא בה	816.....
טומאת מתכת	527.....
טומאת נבילה בעגלה ערופה	627.....
טומאת ספרים	607.....
טומטום לא אוכל בקודשים, המקור לכך	468.....
טועה בדבר משנה, מחלוקת בזה	528.....
טועה בתפילה, להיכן חוזר	214.....
טוען טענת גנב, דרשות על פסוקים אלו	707.....
טופס ותורף בגט, כמי המשנה	639.....
טורח סעודה, מחלוקת אם יש את טעם	
זה	494.....
טחינה עם מי שעושה בטומאה, מתי	
מותר	651.....
טיט על בגדיו בשבת, הסרתו	262.....
טיטס - קריאה בשם של רשע	273.....
טיפול נשים ותכשיטי נשים	311.....
טל, מחלוקת האם נעצר	392.....
טלטול בגגות, דעות הפוכות בזה	299.....
טלטול בשבת (שיטות הירושלמי	
והבבלי)	876.....
טלטול בשעת הסכנה	299.....
טלטול כשלא נח על ד' על ד'	301.....
טלטול מאכלי בעלי חיים כשיש לו בעלי	
חיים	277.....
טלטול פירות מגג שווה	375.....
טמון באש ובשכחה, ריבוי ומיעוט בהם	706.....
טמון באש, ר"י צריך פסוק לחייבו	705.....
טעה והשמיט את השם בספר תורה	412.....
טעה וחשב שהדבר אסור - מתירים לו	314.....
טעו בחשבון העיבור	563.....
טעו בתאריך שהובקעה העיר	404.....
טעויות (שיטות הירושלמי והבבלי)	882.....
טעויות בספר תורה, מתי ייגזז	275.....
טעות בהזכרת גשם וטל	393.....
טעות בתפילה, להיכן חוזר	214.....
טעות של רבי טרפון	334.....
טעימה לברכה, גזל, דמאי ותענית	567.....
טעימת תבשילי שבת	281.....
טעינה, מצוה לשונא יותר מלאוהב -	
אינו בירושלמי	722.....
טעם אגדתי (שיטות הירושלמי והבבלי)	878.....
טעם כעיקר, מחלוקת בזה	590.....
טעמא דקרא, רבי יהודה דריש	736.....
טעמים, הכרעים ותרגום, מקורם	422.....
טענה, שיעורה	665.....
טענו חייטים והודה לו בשעורים	540.....
טענות הגויים נגד התורה	699.....

יבם לאחר שחלקו את הנכסים 673
 יבמה הולכת למקומו של היבם, המקור
 לכך 482
 יבמה לא יוצאת בגט ואשה לא יוצאת
 בחליצה, המקור לכך 461
 יבמה לא יכולה להיפטר לחצאין 461
 יבמה לשוק, מחלוקת האם בנה ממזר 447
 יברכך טובים, טעם האיסור לומר זאת 425
 יבש המעיין ונקצץ האילן בשדה שחכר 735
 יבשו או באו מים בשבת בפסי ביראות 286
 יבשו ביציו, פצוע דכא 470
 יגע בתלמודו לא במהרה משכח 211
 יד ימין בחליצה 480
 יד עבד כיד רבו רק לרבי מאיר 671
 יד שולטת ונכווית, שיעור ביטול 251
 ידבק בשבטו (שיטות הירושלמי והבבלי) 877
 ידו של אדם יכולה להיות כרמלית 239
 ידות (שיטות הירושלמי והבבלי) 877
 ידות אוכלים, כתיבת גט עליהן 639
 ידות לגיטין קידושין פאה וכו' - אינן
 בירושלמי 545
 ידות נדרים ונזירות, הירושלמי לא הביא
 לכך מקור 544
 ידיו יפות, אם הכירו בו לא יכולים
 למחות בו 324
 ידיים מוכיחות ואינן מוכיחות, חילוק זה
 אינו בירושלמי 545
 ידיעת העתיד (שיטות הירושלמי
 והבבלי) 887
 ידיעת הקב"ה את העתיד, האם היא
 תשפיע על דיני קרבנות 354
 יהודה בן פפוס או פפוס בן יהודה 199
 יהושע בן גמלא הערים להוציא קול
 שמרתא מקודשת לו 464
 יהושע בן נון, הטעם שתלו בו את
 קריאת המגילה 408
 יהושע התנה שיניחו אבניהם ברה"ר 696
 יהושע ודוד, מלחמותיהם 847
 יהושע כיבד את משה 458
 יהי רצון על חלום רע 212
 יהיו לרצון אמרי פי, היכן אומרים זאת 208
 י"ד שנטל הקב"ה משרי 771
 י"ט האחרון של סוכות, כבודו 364
 י"ט שבמוצ"ש מברכים גם על בשמים 237

טענת גנב, דרשות על פסוקים אלו 707
 טרוגיינוס הרשע 366
 טריפה, מקור אחר לאיסור אכילתה 590
 טרית טרופה, הנודר ממנה 561
 טרית של גויים 843
 טרשים נמכרים עם השדה דווקא כשהם
 לא מפוזרים 752
 טרשים שנמכרים עם השדה, ספק
 בצורתם 752

י

י' אנשים, מקורם מ"בני ישראל" 424
 י' בני המן, כתיבתם 420
 י' דברים נאמרו בירושלים 710
 י' הדברות בקריאת שמע 193
 י' טפחים, המקור לזה 239
 י' מסעות נסעה שכינה - אינו בירושלמי 388
 י' נזירים 589
 י' נטיעות, ערבה וניסוך המים - מקורם 363
 י' קבים ירדו לעולם וכו' - אינו
 בירושלמי 679
 י"ב מיל - שיעור התחום 293
 י"ג תעניות כנגד מ' יום של הר סיני 395
 י"ד שנה היו עסוקים ופטורים מחלק
 מהמצוות 626
 י"ד שנה כבשו את הארץ 281
 י"ד שנה שכבשו וחילקו (שיטות
 הירושלמי והבבלי) 881
 יאוש ברשות המתיאש, האם מועיל 457
 יאוש והפקר בטעות, מחלוקת בזה 700
 יאוש, מחלוקת כשצווח שאינו מתיאש 715
 יאוש, מקורו 719
 יאותו - באל"ף או בע"ן 291
 יאמרו על ימין שהוא שמאל לא ישמע 852
 יבום אחד פוטר את כל הצרות, המקור
 לכך 459
 יבום גרושה שהוחזרה, טעמו של רבי
 אלעזר ביבומה 484
 יבום גרושה שהחזירה - הגירסא היא
 רבי אליעזר 484
 יבום וחליצה לבהמה, שחיטה לאדם 864
 יבום של חרש ושוטה 462
 יבם לא יורש פי שניים, המקור לכך 458

יום אידם, שני טעמים לרבי ישמעאל	י"ט שבמוצ"ש, הבדלה בו
833..... שאוסר גם לאחריו	י"ט שחל בשבת, מחלוקת במספר
834..... יום גינוסיה מקורו בפרעה	הברכות בתפילה
769..... יום הדין, מלך וציבור נידונים בכל יום	י"ט, מותרות בו מלאכות רק מלישה
יום הולדת של פרעה, הוא המקור ליום	ואילך
834..... גינוסיה	י"ט, מלאכה בו היא רק לא תעשה
יום הכיפורים..... עיין: י"כ	י"כ נקרא "צומא רבה"
493..... יום הנישואין, טעמו	י"כ שבמוצ"ש, מחלוקת האם מבדילים
333..... יום ולילה במילואים	י"כ שחל בשבת, מחלוקת אם חייב
444..... יום טובות, של מי העורות של הקרבנות	שתיים או אחת
יום טוב..... עיין: י"ט	י"כ, אין בו חילוק מלאכות
יום כיפור..... עיין: י"כ	י"כ, האם מכפר לרבי בלא תשובה
372..... יום מותו של דוד	י"כ, חילוק בין עשה ללאו
537..... יום קבורתו של רבי התאריך	י"כ, מחלוקת האם לפרוט את החטא
יום שאדם נולד בו - מזלו גובר, מלחמת	י"כ, שטן לא מקטרג בו - אינו
387..... עמלק	בירושלמי
537..... יום שהתאריך ביום קבורת רבי	י"כ, שישה עיניים
835..... יום תגלחתו, ספק אם הוא בכל שנה	יובא פירנס את ישראל
366..... יונה בן אמיתי, מהיכן ומתי היה	יובל יכול לחול באמצע השמיטה
יונה חשש שישובו בתשובה ויקטרגו על	יובל משמט כספים בסופו
806..... ישראל	יובל, מתי שואלים את העד באיזה יובל
227..... יונה, הצלתו	יודע מסכת אחת, צריך להודיע שאינו
559..... יונתן בן עוזיאל וריב"ז	יודע שתיים
560..... יונתן בן עוזיאל, אביו הדירו מנכסיו	יוון מנוג ומדי - מי הם
491..... יונתן שידא	יוונית - התירו לבית רבי
697..... יוסי בן יהודה הוא יוסף הבבלי	יוונית, הטעמים שהתירו לכתוב בה ספר
697..... יוסף הבבלי הוא יוסי בן יהודה	תורה
536..... יוסף חפני ושמעון אפרתי	יוונית, כתיבה בשבת
855..... יוסף ראה גם את דמות רחל	יוונית, מותר ללמד את בתו
888..... יופי (שיטות הירושלמי והבבלי)	יוחנן בן קרח ועדתו
190..... יופיו של רבי יוחנן - אינו בירושלמי	יוחסין - כדיני נפשות
779..... יופיו של אבישג ושרה - אינו בירושלמי	יוחסין ותורמה בהמתנת ג' חודשים
יוצא מביתו קודם הפסח ודעתו לחזור	יוחסין שעלו מבבל, מחלוקת כמה הם
305..... אין צריך לבדוק	יוחסין, דעה שהנושא אשה צריך
649..... יורד לחורבת חבירו ובנאה שלא ברשות	לבדוק לעולם
529..... יורשים, האם קונים ברה"ר ובסימטא	יוחסין, מגילה
655..... יושב כשר לעדות	יולדות זבות ונידות מותרות בדברי
563..... יושבי א"י חביבים יותר	תורה
559..... יושבי העיר, נודר מהם	יולדת ספק זכר ספק נקבה
676..... יחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה מימיו	יולדת, עושים לה מדורה גם בימות
497..... יחוד עם ארוסתו, הטעם למנהג ביהודה	החמה
יחוד עם אשתו לאחר שנשבתה, מעשה	יום אידם בגלויות
602..... בזה	יום אידם, מותר לישא ויתן עם גוי
602..... יחוד, מוסרים לבעל שני ת"ח משום כך	שמכיר

יפת תואר נאסרה ב"ד שנה שכבשו את
הארץ..... 281
יצאה בת קול שהלכה כבית הלל..... 451
יציאת מצרים, הקב"ה בעצמו גאל את
ישראל..... 768
יציאת מצרים, יצאו עם כלי זיין..... 257
יציאת מצרים, לקחו עמהם עבודה זרה..... 364
יצירת בריה ע"י כישוף..... 791
יצר הרע - אברהם הפכו לטוב ודוד הרגו..... 234
יצר הרע דומה לזבוב - אינו בירושלמי..... 233
יצר הרע של ע"ז, ביטלוהו - אינו
בירושלמי..... 349
יצר הרע, כאילו עובד ע"ז..... 569
יראה ואהבה..... 617
ירבעם עשה את העגלים כי חשש
שרחבעם יקרא בהקהל..... 831
ירבעם פיתה את ישראל שע"ז היא
ותרנית..... 831
ירבעם, כשהעמיד עגלי זהב נבנתה רומי..... 834
ירדן והר גריזים, ק"כ מיל ביניהם..... 620
ירושה בנישואי חרש ובנישואי חרשת..... 496
ירושלים, ברכת כה"ג עליה אינה
בירושלמי..... 348
ירושלים, מהיכן מודדים להר הבית
בעליה לרגל..... 437
ירושלים, נהגו שהופכים את המפה
כשאין מקום לאורחים..... 835
ירושלים, עשרה דברים נאמרו בה..... 710
ירושלמי ובבלי, פסיקה במחלוקותיהם
(מבוא לירושלמי)..... 178
ירושלמי, דפוסיו (מבוא לירושלמי)..... 173
ירושלמי, חיבורו (מבוא לירושלמי)..... 163
ירושלמי, חלקים שונים ממנו (מבוא
לירושלמי)..... 166
ירושלמי, לימודו במשך הדורות (מבוא
לירושלמי)..... 168
ירושלמי, מפרשיו (מבוא לירושלמי)..... 172
ירושלמי, נוסחאותיו (מבוא לירושלמי)..... 175
ירושלמי, סגנונו (מבוא לירושלמי)..... 159
ירושלמי, חכמתו (מבוא לירושלמי)..... 754
ירושלמי, חכמתו (מבוא לירושלמי)..... 755
ירושלמי, חכמתו (מבוא לירושלמי)..... 814

יחוד, שיעוריו הם לאחר התרת הסינר..... 602
יחוס לגוי, מחלוקת בזה..... 452
יחוס של שוטרים, זכות היחוס..... 687
יחיד, אסור לגלות לו את דינו..... 757
יחתכו רגליו של מי שלא עומד בדיבורו..... 725
יין בחזקתו עד מ' יום, דעה כזו..... 642
יין במים, ביטולו..... 850
יין ושינה מועטים טובים לצדיקים..... 793
יין ושמן, ברכה עליהם..... 223
יין יפה יין גרוע וחומץ, לשון מכירתם..... 751
יין נסך, הלכה כמיקל בו..... 777
יין נסך, שכר שבירת חביתו - אסור..... 848
יין קונדיטון, אשקהו למי שיענה..... 669
יין שגוי נגע בו שלא בכוונה..... 848
יין, האם כלול בתירוש..... 564
יין, האם נעשה חומץ למפרע..... 642
יין, נותנים לעשירות..... 518
יכה יוסי את יוסי, טעם לשון זו..... 807
יכול אני לפטור את כל העולם מהדין -
אינו בירושלמי..... 293
יכול להדירה ממזונות רק לדעה
שמוזנות דרבנן..... 521
ים סוף, היו בו ארבע כיתות..... 398
ים, חלקו שייך לעיר..... 747
ימות המשיח, אגדות עליהם אינן
בירושלמי..... 319
ימי המילואים..... 332
ימי המילואים, סדר הלבשת הכהנים..... 332
ימים שסובבים את ארץ ישראל..... 539
ימין או לשמאל בפייס במקדש..... 338
ימין זו שבועה..... 547
ימין, יד ימין בחליצה..... 480
יניקה, מקור מפסוק שמותר לתינוק
לינוק מנכרית..... 839
ינתנו נכסי לבני - האם גם לבנותיו..... 540
יסוריו של רבי הגנו על יושבי הארץ..... 537
יעבור ואל יהרג..... 774
יעוד במוציא שם רע..... 508
יעוד לבן הבן..... 669
יעוד לבנו קטן ושל לאדעת, מחלוקת
בזה..... 669
יעקב ועשיו הם המקור לחיובי עונה..... 516
יעקב טמן ע"ז..... 849
פריש אדם חומש מנכסיו למצוות..... 510

יתומים אומרים "ראו מה הניח אבא"
 בפני ב"ד 757
 יתומים קטנים, סחורה נגבית מהם 428
 יתרא התגייר ונשא את אביגיל 471

כ

כ' שנה, ב"ד של מעלה לא עונשים עד
 אז 806
 כ"ד אבות נזיקין - אינו בירושלמי 690
 כ"ד חומרי בית הלל 369
 כ"ט יום חצי ותשצ"ג חלקים - אינו
 בירושלמי 385
 כאור - מכוער 523
 כאימרא, לשון נדר 548
 כאשר אב פסק בלי בתו - חכמים מודים
 לאדמון 541
 כאשר זמם, הטעם שאין אותו כשהעידו
 שהוא בן גרושה 808
 כאשר צבי ישן הוא פותח עין אחת 272
 כבוד אביו, טעם המחלוקת 568
 כבוד אשת חבר לאחר מיתת החבר 858
 כבוד בנות ישראל לכבס בחצר 558
 כבוד גרושתו ומעשה על כך 534
 כבוד האב כנגד דברים שזיכה לו האב 674
 כבוד הרבים דוחה גם לאו דאורייתא 202
 כבוד זקן ששכח תלמודו 431
 כבוד י"ט האחרון של סוכות 364
 כבוד רבו 568
 כביסה, בנות ישראל מכבסות בחצר 558
 כביצה או כזית - דעות הפוכות 313
 כבש במזבח, גובהו ואורכו 296
 כבשו את הארץ י"ד שנה 281
 כבשן שנפל לתוכו - אין מעידים שמת 490
 כדור, תורה נמסרה כמותו 799
 כדי דיבור, שיעורו 435
 כדי חלוקה בחצר 558
 כדי לתפור בו מלוא מחט, מחלוקת
 בשיעור זה 716
 כדעת מי המשנה "כנדר רשעים" 547
 כדת משה ויהודאי 487
 כה"ג בכלל כהן הדיוט 594
 כה"ג הזיז את הפרוכות כדי שלא ישרפו 345

ירידה לצורך עליה - האם רוצח בשגגה
 גולה 810
 ירידת הגשמים מלמעלה ועצירתם,
 הטעמים לזה 399
 יריחו, דחיה ללימוד ממנה שעבורה של
 עיר כעיר 565
 יריחו, כיבושה 244
 יריקה לפני התפילה ואחריה 205
 ירק מח"ל, רבי התיר להביאו 562
 ירקרק ואדמדם 362
 יש בחצר כדי חלוקה 558
 ישב לפני הדיין וראה זכות לעני - לא
 ישתוק 762
 ישו - בן סטרא הסית ונסקל 491
 ישו ותלמידיו, הריגתם - אינה בירושלמי 782
 ישו, לחש לעבודה זרה בשמו 840
 ישו, מין בשם זה 840
 ישו, תלמיד שהביט בבעלת הבית,
 בדומה למעשה בישו 783
 ישוב א"י, קניית בתים מגוי בשבת 429
 ישור הרגליים בתפילה 188
 ישיבה או עמידה בהתרת נדרים 572
 ישיבה בעזרה אפילו לכה"ג 330
 ישיבה בצד מתפלל 236
 ישמיע לאוזניו את התפילה 197
 ישעיה, מנשה הרגו 800
 ישענו על הפתחים, גירסא כזו 540
 ישראל גלו לשלושה מקומות 803
 ישראל וגויים, דינם בר"ה 381
 ישראל והאומות 199
 ישראל חשבו שהחורבן יהיה רחוק 588
 ישראל כבשו את הארץ י"ד שנה 281
 ישראל מברך על הרעה, אך גוי קורא
 תגר 391
 ישראל נסעו מהר סיני כתינוק הבורח
 מבית הספר 405
 ישראל צריכים לאסוף את הדגן 402
 ישראל ראו את המצרים מתים 616
 ישראל רחמנים ביישנים וגומלי חסדים 685
 ישראל, מחמירים ביוחסין שלו יותר
 מבכהן 687
 ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים 610
 יתום גדול, גובים ממנו מעידית 647
 יתום ואלמנה, לשחד גויים בשבילם 243

608..... כהן שנוגע באשה
 223..... כהן, איסור להשתמש בו
 634..... כהן, אסור לו לצאת לחו"ל
 כהן, מקילים ביוחסין שלו יותר
 687..... מבישראל
 686..... כהנים גדולים, עבדים נטמעו בהם
 כהנים הורגים זה את זה, כמה כהנים
 333..... גדולים היו בבית שני
 כהנים, אסור להסתכל בהם בשעה
 425..... שמברכים
 כהנים, התירו להם להיטמא לרבי יהודה
 201..... הנשיא
 332..... כהנים, סדר הלבשתם בימי המילואים
 כהנת שנישאה לישראל ולהיפך, האם
 498..... תגבה ארבע מאות
 716..... כובס שתפר בגד מצמר אחד
 כוונה בתקיעת שופר לעומד אחורי
 387..... ביהכ"נ
 848..... כוונה, גוי שנגע ביין שלא בכוונה
 268..... כוחלת גודלת ופוקסת בשבת
 265..... כוחלת עין אחת, הטעמים לזה
 383..... כוכבים ומלאכים - עושה שלום במרומו
 210..... כוכבים, מספרם - אינו בירושלמי
 752..... כוכי הקברים שרבי שמעון מוסיף
 722..... כולכם חייבין בכבודי
 679..... כוס זה ומה שבתוכו
 330..... כוס חמישי בפסח
 264..... כוסות, שיעורן
 662..... כופין לגרש רק פסולים
 737..... כופין על מי שנפל חלקו לבנותו
 506..... כופר לדעה שהוא כפרה, האם הוא קנס
 כופת שאור שייחדה לשיבה - מה דעת
 309..... חכמים
 758..... כורכום, בני רוכל זרעו זאת בכרם לר"א
 598..... כושן רשעתיים
 510..... כותב נכסיו לבניו
 637..... כותב סיקרא על גבי דיו חייב לכו"ע
 270..... כותב על דבר שאינו של קיימא פטור
 כותבי גט, חילוק אם הבעל מנה את
 654..... כולם - אינו בירושלמי
 658..... כותבים זמן למלכות מפני הסכנה
 340..... כותונת שקופה, מילא אותה במים
 220..... כותי כגוי או כישראל

כה"ג ונזיר, במשנה בירושלמי לא מפורש
 593..... שנטמאים למת מצוה
 כה"ג זורק את הכף באוויר או תופסה
 345..... ברגלו
 כה"ג יוצא אחר נושאי המיטה, מקור
 768..... מפסוק
 כה"ג לא משמש בבגדי זהב בפנים, כמה
 350..... טעמים לכך
 335..... כה"ג לא ראה קרי
 464..... כה"ג מותר לקדש בביאה
 334..... כה"ג מקדש אשה אחרת על תנאי
 350..... כה"ג משמש בשמונה בגדים, הטעם לזה
 כה"ג פטור מטומאת מקדש וקדשיו
 855..... לכו"ע
 כה"ג צדוקי, שלושה מעשים, והאם נהרג
 336..... כשרגמוהו
 335..... כה"ג צריך להיות גדול במראה
 כה"ג שהאריך בתפילתו הוא שמעון
 346..... הצדיק
 768..... כה"ג שחטא
 כה"ג שנודע שפסול, האם רוצח בשגגה
 857..... משתחרר
 334..... כה"ג שנפסל וחזר לעבודתו
 464..... כה"ג, דינו באנוסת ומפותת חבירו
 כה"ג, דיני ממונות שלו בעשרים
 767..... ושלושה
 345..... כה"ג, היכן הלך כשנכנס לקה"ק
 כה"ג, מחלוקת אם מתלבש בכליו בכל
 335..... יום
 854..... כה"ג, מתי הוראתו מועילה
 346..... כה"ג, תפילתו
 200..... כהן - לצורך מה מותר לו להיטמא
 429..... כהן אסור לצאת לחו"ל
 878..... כהן בחו"ל (שיטות הירושלמי והבבלי)
 כהן גדול..... עיין: כה"ג
 כהן לע"ז שהיתה עינו צרה בה, שב
 229..... בתשובה וחזר לקלולו
 336..... כהן צדוקי, מלאך נכנס אז לקה"ק
 650..... כהן קורא ראשון מדאורייתא או מדרבנן
 619..... כהן שאומר לסוטה ע"י תורגמן
 כהן שיש מומין בידיו ובפניו, ולא הובא
 425..... ברגליו
 כהן שלא נושא את כפיו עובר רק בעשה
 201..... אחד

כיסוי תפילין מפני הגשמים.....301	כותי קיסרי, מחלוקת אם הם כגויים
כיפה, באלו מקרים כונסים אליה.....796	גמורים.....849
כירה, החזרה כשתלאן.....249	כותים חשודים על ממון ולא על עריות.....634
כירה, החילוק בין תוכה לעל גבה.....249	כותים יושבים בשומרון.....849
כל "באמת" הלכה למשה מסיני.....267	כותים שקלקלו - מותר להלוותם
כל דין שאתה דן וכו', אמרו זאת לר"י.....308	בריבית.....851
כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש - אינו	כותים, הטעם לפסולם.....635
בירושלמי.....643	כותים, חמצם לאחר הפסח.....850
כל האומר וכו' חטא אינו אלא טועה -	כותים, כמה טעמים לאיסורם.....849
אינו בירושלמי.....255	כותל של רה"י דינו כרה"י.....296
כל הדיבורים רעים ודברי תורה טובים.....235	כותל, האם עוביו עולה מהמניין של ג'
כל הזוגות ורבי עקיבא היו אשכולות.....628	טפחים להרחקת נזיקין.....742
כל הלשונות משמשים לנזירות וקרבן.....580	כותל, כיצד הראשון סמך את כותלו
כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם	לכותל חבירו.....743
מלא.....778	כותל, מותר להטיל עליו מים אם יש לו
כל הנודרת על דעת בעלה נודרת - אינו	צער גדול.....742
בירושלמי.....571	כותנות, כמה לכל כהן.....340
כל העוונות נזכרים לה.....608	כזבי וזמרי, מלאך הדביק אותם וסתם
כל השומע מבן בנו.....674	את פיהם.....801
כל התורה ניתנה למשה מסיני.....422	כזית או כביצה - גירסא הפוכה.....313
כל מזונותיו של אדם קצובים מר"ה -	כח דהיתרא עדיף - אינו בירושלמי.....231
אינו בירושלמי.....371	כי ישבו אחים יחדיו - ודאי ולא ספק.....489
כל פניות לא יהו אלא לימין - אינו	כיבוד אב ואם - כולכם חייבין בכבודי.....722
בירושלמי.....335	כיבוי גחלת של מתכת.....339
כל שאינו עולה ליבום אינו עולה	כיבוי מתכת (שיטות הירושלמי והבבלי).....876
לחליצה.....457	כיבוס לאחר תשעה באב.....406
כל שיעורי חכמים כך הוא - אינו	כיבוש יריחו בשבת.....244
בירושלמי.....380	כיכר זה עלי כאמא.....549
כלאיים, אווז ואווז הים.....704	כיכרות שנדר מאחת מהן.....574
כלאיים, שליחתם במועד.....371	כינה, גירסא הפוכה במחלוקת במלילתה
כלב שוטה וחברבר הורגים בוודאי.....224	בשבת.....241
כלב שוטה, רוח רעה.....353	כינוי לאלקים - איפופי.....573
כלבים, גזל מהם.....841	כינוי כינויים, הלשון "גרוגרת".....580
כלה רוחצת מפני איבה.....351	כינוי כינויים, מחלוקת מהם.....578
כלוי אני ממך.....545	כינוי נדרים שבועות חרמים ונזירות,
כלום יש יבום אלא במקום שאין בן,	מקורות מפסוקים.....544
פירכא זו אינה בירושלמי.....669	כינוי נדרים, גירסא הפוכה במחלוקת
כלי זיין.....257	בגדרם.....577
כלי מפוחם.....605	כינוי נזירות, למה התכוון כשאמרם.....577
כלי עם מים תחת הנר - איסורו רק לרבי	כינוי ערכין ודמים.....580
יוסי.....251	כינויים לנזיר שמשון.....579
כלי ראשון ושני, טעם החילוק ביניהם.....251	כינויים לערכין חרמין תמורות והקדשות.....544
כלי שזרקו לד' אמות של מת - אסור	כיסאותיו של הקב"ה - אינם בירושלמי.....442
בהנאה.....340	כיסוי הראוי לבור, שיעורו.....703

565.....כפר ועיר, חילוק ביניהם
 840.....כפר סמא - כפר סכניא
 634.....כפר סמיי - כפר סיסאי
 כפרה מתחלקת בין תשובה יום
 354.....הכיפורים וייסורים
 כפרה על שמיעטתי את הירח - אינו
 814.....בירושלמי
 751.....כרובים וארון אינן מן המידה
 471.....כרות שפכה ופצוע דכא, החילוק ביניהם
 471.....כרות שפכה, עטרה עליונה ותחתונה
 744.....כרישין ובצלים מזיקים אלו את אלו
 233.....כרך של גויים ושל ישראל
 כרכום של מלכות אחרת, לא חוששים
 502.....שבעלו
 כרם וקברות צפופים, מחלוקת ר"ש
 599.....וחכמים
 כרמלית, אסור לטלטל ממנה לכרמלית
 269.....אחרת
 690.....כרמלית, המזיק בה
 240.....כרמלית, פירוש המילה
 377.....כרס, אסור להכות בה
 כרשינים, אין שפין אותם בשבת, הטעם
 280.....לזה
 505.....כרת, האם חייב גם מלקות
 692.....כשהזיק חב המזיק, לא גרס זאת
 228.....כשם שאין פרצופיהן דומין וכו'
 כשעושים רצון המקום אין שולטים בהם
 519.....- אינו בירושלמי
 כשעושים רצונו העבודה נקראת על
 332.....שם - אינו בירושלמי
 265.....כשפים, דברים האסורים לקנח
 כשפים, זוגות ושדים - סוגיא זו אינה
 328.....בירושלמי
 493.....כשפים, זמן הנישואין
 688.....כשר שבגויים הרוג
 473.....כשרות, האם הוזהרו להינשא לפסולים
 683.....כשרות, לא הוזהרו להינשא לפסולים
 498.....כשרים, האם מזנים
 271.....כתב אות בחול ואות בשבת
 411.....כתב אשורי ולשון עברי
 כתב היד של הירושלמי (מבוא
 173.....לירושלמי)
 633.....כתב כל נכסיו לעבדו
 637.....כתב ע"י הטפת נקודות דיו

307.....כלי שטף, לא נאמר עליהם חרב כחלל
 311.....כלי של חמץ
 267.....כלי שמיטלטל אינו כרמלית
 כלי שמלאכתו להיות, האם מותר
 277.....לטלטלו לרבי נחמיה
 340.....כלי שרת - סיבה ומסובב
 375.....כלי, האם ניטל לצורך דבר שאינו ניטל
 446.....כלים בעזרה, כמה היו והטעם לזה
 371.....כלים עם כלאיים, שליחתם במועד
 570.....כלל גדול בתורה, מחלוקת מהו
 591.....כלל ופרט - הכל בכלל
 590.....כלל ופרט מרבה עלים ולולבים בנזיר
 כללים בדברים שדרכן להאכל
 561.....כללים בדברים שדרכן להתכסות
 565.....כללים ופרטים בשבועה
 824.....כללים ופרטים בשבועות ובחתימת הגט
 824.....דימוי ביניהם
 518.....כלתו ובתו של נקדימון
 189.....כמה אשמורות ביום ובלילה
 333.....כמה כהנים גדולים היו בבית שני
 594.....כמה מקורות לטומאה למת מצוה
 333.....כמה פעמים העמידו ופירקו את המשכן
 716.....כמלוא מחט, מחלוקת בשיעור זה
 547.....כנדרי רשעים - כדעת מי המשנה
 211.....כניסה לבית הכנסת שתי דלתות
 כניסה לחופה, נשים שהוחלפו בה -
 474.....נחשב כאונס
 כנעני.....עייין: גוי
 845.....כנענים עבדו ע"ז על כל הר וגבעה
 כסאו של אביו, דמא בן נתינה עשאו
 675.....לע"ז
 536.....כסות, אב חייב בכסות בנותיו
 770.....כסף בימי שלמה, מדוע לא גנבו אותו
 664.....כסף ובביאה יחד לקידושין
 671.....כסף שחרור בע"כ
 כסף שטר וחזקה, המקורות שקרקע
 671.....נקנית בהם
 591.....כעין תער, תגלחת כזו לא סותרת נזירות
 כף בי"כ, הכה"ג זורקה באוויר או
 345.....תופסה ברגלו
 344.....כף של יר"כ היא כלי חול
 434.....כפיית המיטה, טעמים נוספים
 כפירה של עד - דינה כעדות שבטלה
 822.....מקצתה בטלה כולה

5

739 ל' יום בעיר לקופה
838 ל' מצוות שיקבלו בני נח

- 286.....לילין ורוחין ושידין - אינם בירושלמי
 275.....לימוד אגדה, איסור על כך
לימוד אומנות (שיטות הירושלמי
 880.....(והבבלי)
 556.....לימוד אומנות למודר הנאה
 674.....לימוד אומנות, מקור לכך
 367.....לימוד בימי שמחת בית השואבה
 407.....לימוד בערב שבת, למעט בו
לימוד התורה (שיטות הירושלמי
 880.....(והבבלי)
לימוד מהראשונים שהולידו קטנים -
 791.....אינו בירושלמי
 438.....לימוד תורה והחזקת הלומדים
 433.....לימוד תורה מועיל נגד מלאך המוות
 842.....לימוד תורה, רק לבני אדם כשרים
 566.....לימוד, נדר תענית עד שיסיימו
לינה ושינה, האם פוסלות ידיים ורגליים
 337.....במקדש
 427.....ליקוט העצמות והקבורה
ליקוט עצמות בהעברת ארון של אבן
 427.....ועץ
ליקוי חמה ולבנה, סימניהם - אינו
 360.....בירושלמי
ליקט תאנים בשבת, ריב"ז בדק על כך
 780.....עדים
 729.....לישנא מעליא
לכתחילה ודיעבד, האיסור להשוות בכור
 754.....לאחים
 842.....ללמד תורה רק בני אדם כשרים
 574.....למד במערה שלושה ימים
 616.....למד בק"ו אינו מלמד בק"ו
למד מן הלמד (שיטות הירושלמי
 896.....(והבבלי)
למד מן הלמד, לא לומדים זאת אפילו
 667, 261.....בחולין
 436.....למען ילמדון ממעט גם חרש וגם אילם
 870.....למפרע (שיטות הירושלמי והבבלי)
למפרע, האם תנאי מותר קודם
 659.....שהתקיים
 658.....לנה עימו בפונדקי
 829.....לסטנים מזויין הוא גזלן
לעתיד לבוא אילנות יוציאו פירות
 394.....במהרה
 203.....לה לה, גזירה שווה
 434.....להוט אחר התורה, אבל
 191.....להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים
 211.....להיכנס לבית הכנסת שתי דלתות
 227.....להיתלות בקב"ה
 249.....להקל כשהשכנות לא ידעו
 377.....להתחתן עם פלונית, תפילה על כך
 205.....להתפלל בקול או בלחש
לודים, לא פודים את מי שמכר עצמו
 646.....להם
 633.....לוה ומלווה שתפוסים בשטר
 624.....לוחות הברית, גודלם
 624.....לוחות הברית, כיצד היו כתובים
 418.....לוחות ובימה שבבית הכנסת, קדושתם
 411.....לוחות, העי"ן שבהם עמדה בנס
 404.....לוחות, הקב"ה ניסה לחוטפם ממש
 740.....לול של תרנגולים יש לו ד' אמות בחצר
 361.....לולב - ברכתו "על מצוות זקנים"
 360.....לולב יבש פסול כי הוא כמת
לולב של ע"ז ושופר של ע"ז - חילוק
 360.....ביניהם
לולב, עליו צריכים להיות טפח חוץ
 361.....מהשדרה
 362.....לולב, צריך לנענעו ג' פעמים
 773.....לוליינוס ופפוס נהרגו על מצוה קלה
 241.....לומד על מנת לעשות
 620.....לומדי תורה, החזקתם
 196.....לועג לרש, איסור זה
 505.....לוקה ומשלם בחוסם פרת חבירו
 505.....לוקה, האם גם במקום כרת
לוקח שנתאנה ולבסוף התייקר המקח
 726.....והמוכר חוזר בו
לזון את הבנות כדי שלא יצאו לתרבות
 510.....רעה
 284.....לחי ודופן - האם דיניהם שווים
 840.....לחש לעבודה זרה בשמו של ישו
 204.....ליבו רואה את הערווה
 851.....ליבון - עד שינתזו ניצוצות
 278.....לידה בשבת, סומכים על המיילדות
 198.....לידת המשיח והחורבן
 459.....לידת שני בנים בכל חודש
ליידן, כתב היד של הירושלמי (מבוא
לירושלמי)
 173.....לייט, לשון זו אינה בירושלמי
 194.....

מאורות, מי שנולד וחי בבית אפל לא	
פורס על שמע.....	811
מאחר לתפילה בציבור.....	203
מאי קעביד הקב"ה - אינו בירושלמי.....	634
מאין באת ולאן אתה הולך.....	606
מאמר וגט ביבמה, גדרים.....	461
מאמר קונה, מקור לכך מפסוק.....	461
מאמר שלא לדעתה, האם קונה.....	462
מאריך באחד.....	194
מאתיים ארבעים ושמונה אברים,	
בגימטריא "המאריים".....	615
מאתיים בכתובה - באיזה מטבע הם.....	496
מבוי שאורכו כרוחבו.....	294
מבוי שנפרץ מצידו ומראשו.....	283
מבוי, אסור לצאת אליו בקלתה.....	523
מבול, שנה זו אינה ממניין חיי נח.....	379
מבושל - שלוק או צלוי.....	560
מבטלין וחוזרין ומבטלין עירוב.....	294
מביא כדי יין על כתיפו ביר"ט.....	374
מבייש תלמיד חכם.....	711
מבנה הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	159
מבעה (באבות נזיקין).....	690
מברך עובר לעשייתו - מחלוקת בזה.....	232
מגבן, מחבץ וחולב בשבת.....	263
מגדל בבל.....	410
מגדף בה, לשון זו אינה בירושלמי.....	257
מגדף, אזהרתו.....	787
מגדף, השומע מהאדם ששמע מהשומע	
את המגדף - א"צ לקרוע.....	788
מגוג מדי ויוון - מי הם.....	410
מגילה - מקור למסכת זו מפסוק.....	417
מגילה ניתנה להידרש.....	408
מגילה, קריאתה לפני קטנים.....	417
מגילת אסתר לא תיבטל.....	410
מגילת אסתר ניתנה למשה מסיני.....	409
מגילת אסתר, הדרשות עליה אינן	
בירושלמי.....	414
מגילת חסידים.....	235
מגילת יוחסין.....	403
מגילת סוטה נגזרת תחת ציר ההיכל.....	609
מגילת סוטה, האם מטמאה את הידיים.....	607
מגילת סוטה, כמה ממנה תימחק תימחק	
ויערערה.....	609
מגלה פנים בתורה, פירושו.....	797

לעיתיד לבוא הסדר: משיח, גוג ומגוג,	
תחיית המתים.....	415
לפנים משורת הדין, רבי חייא שילם	
לפועלים.....	730
לצורך מה מותר לכהן להיטמא, היתר	
לצאת לחו"ל.....	200
לקנות חוב בזול.....	728
לשבת לפני ואחרי התפילה.....	211
לשון ארמית, מעלתה.....	619
לשון הכתובה, תנאים שדרשוהו.....	487
לשון הקודש, אב מלמד את בנו.....	363
לשון הקודש, מעלתה.....	242
לשון הקודש, קריאת המגילה.....	619
לשון זכר ונקבה בנזירות.....	580
לשון עברי.....	411
לשון תורה ולשון בני אדם.....	288
לשון תורה, הלך אחריה בנדרים.....	560
לשונו של הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	160
לשונו של הירושלמי, הטעמים לקושי	
בה (מבוא לירושלמי).....	161
לשונו נאים.....	411
לשונו ריבויין או כפולין, האם דיברה	
תורה כבני אדם.....	470
לשונו של שעייר מצורע ופרה.....	343
לשכת הגזית, בשבת הסנהדרין שבה	
ישבה בבימ"ד.....	766
לשכת כה"ג פטורה ממזוזה, מקור לכך	
מפסוק.....	333
לשמה בשטר קידושין.....	640
לשמה, ג' דברים צריכים זאת.....	606
לשמה, האם צריך במזוזה אבני קודש	
ובגדי כהונה.....	340
לשמוע לחכמים.....	451

מ

מ' יום של הר סיני, כנגדם י"ג תעניות.....	395
מ' סאה למקווה, האם הם דאורייתא.....	849
מ"ט פנים לכאן ולכאן בתורה.....	777
מ"ם לא היתה סתומה בתחילה.....	411
מאדים, בית דין של מעלה, זוגות ורוח -	
אינם בירושלמי.....	278
מאה מצוות ביום.....	235
מאור עיניו של אדם.....	405

מגלח על נזירות אביו	587	מודים מודים וקן ציפור מותר לומר	
מגעה של תינוקת טהור	862	ביחיד	213
מגרש את אשתו - האם נחשב כאילו		מודיעית - מודיעין	445
מחל על קינוי	608	מודר אני ממך - שניהם אסורים	545
מגרש את אשתו חייב במזונותיה עד		מודר בפניו נשאל בפניו	559
שיתן לה כתובה	718	מודר הנאה בשביעית, מחלוקת	556
מגרש את אשתו, לא תדור בשכונתו	659	מודר הנאת מאכל	555
מגרש ושדות, חשבונם	616	מוות, כיצד בודקים אם האדם חי	353
מגרשה ומשייר לעצמו את מעשי ידיה	656	מוחו של תינוק רופס	300
מדבר הוא רשות הרבים	240	מוחלת כתובתה, האם נמחלה כתובת	
מדבר הקרוב לארץ ישראל	709	בנין דכרין	512
מדבר שקר תרחק, הלכות שנלמדות		מוכי שחין, ללכת ממערב להם	744
מפסוק זה - אינן בירושלמי	821	מוכסים שמחלו לשותפין	731
מדברת פירושו נבעלת	498	מוכר ונותן, טעם החילוק	748
מדי ובבל, אידיהם	834	מוכר מה שתעלה מצודתו - דבר שלא	
מדי מגוג ויוון - מי הם	410	בא לעולם	514
מדיר אותה רק מפרי אחד	522	מוכר על מנת שאין אונאה	726
מדיר אחד מהשוק - לא כופין למכור	558	מוכר שדה עם שני גבולות וחצי	753
מדיר את אשתו ימתין ל' יום שמה ימצא		מוכת עץ ובוגרת - מה חמור יותר	463
פתח	522	מולד, צריך לדעת את זמנו לפני מוסף	781
מדיר מתשמיש ומדיר מהנאה	521	מולד, שש שעות אחריו הירח לא נראה	385
מדיר, האם נחלקו במשנה רק בכהנת או		מולך פירות שביעית - ר"י מיקל	315
גם בישראלית	522	מום לבכור ע"י גרמא, איסור זה אינו	
מדירה לעולם, דעות הפוכות מבבלי	522	בירושלמי	307
מדרש רבה נגד הירושלמי, כמי פוסקים		מומים, מחלקות האם פוסלים בפסח	
(מבוא לירושלמי)	181	מצרים	325
מדרש תנחומא נגד הירושלמי, פוסקים		מומר פטור מקרבן, המקור לזה	853
כירושלמי (מבוא לירושלמי)	181	מומר שבא לחזור בו קודם לגר שבא	
מה מצינו, אין עונשים ממנו	850	להתגייר	859
מה נפשך בעריות (שיטות הירושלמי		מוסף של ראש חודש, נוסח ברכתו	230
והבבלי)	876	מוסרים לבעל שני ת"ח משום יחוד	602
מה נפשך, לא אומרים סברא זו להתיר		מועד - שור שנגח ג' מינים	699
עריות	484, 451	מועד לאדם אינו מועד לבהמה	690
מה נשתנה, גירסא אחרת בו	329	מועד לגוי הוא מועד לישראל	698
מה שעשתה חכמה עטרה, עשתה ענווה		מועד, אסור לעבד לישא בו אשה	646
עקב	242	מועטין ומרובין לעירוב, הגדרתם	297
מה שתעלה מצודתו - דבר שלא בא		מוצא שברי צלמים	845
לעולם	514	מוצאי שבת, איסור שתיית מים בו	281
מהלך כעומד	239	מוצאי שבת, ברכת הלבנה	237
מהלך, מחלוקת בן עזאי וחכמים	239	מוצאי שבת, ספק אם כל השבוע נקרא	
מהנה עבודה זרה	836	כך	657
מודה במקצת נשבע, הסברא לזה אינה		מוציא מחבירו עליו הראיה נלמד מפסוק	775
בירושלמי	826	מוציא פסח, מחלוקת אם מתחייב	
מודה בקנס פטור אפילו בדיני שמים	507	כשמוציאו או כשאוכלו	322

מוציא שם רע במיועדת שומרת יבם	
וארוסה	508
מוציא שם רע הוא חידוש	504
מוציא שם רע שלא כדרכה חייב	507, 506
מוציא שם רע, אין לו מחילה	712
מוציאין מעיר של גויים לשל ישראל	541
מוקפים יוצאים בדיעבד ב"ד	408
מוקצה - בראשונה היה מותר	277
מוקצה שבעליו סבור שהוא מותר	369
מוקצה, אסור לגעת בו	252
מורד ומורדת, היו שהתנו שישלמו זה לזה	756
מורדת, הטעם שפוחתים לה יותר מלמורד	517
מורה מלשון יראה, שהשערה מפחדת ממנו	600
מורים הלכה למעשה רק מהתלמוד	439
מוריש שחייב, האם נחשב שיש מותר דינר	531
מושגים (שיטות הירושלמי והבבלי)	901
מותו של דוד	372
מותר בלאות אלמנה שלה	532
מותר דינר כשמוריש חייב	531
מותר עשירית האיפה, גירסא הפוכה במחלוקת	295
מותר קרבנות נזיר	586
מזבח פגום	365
מזבח, האדם נברא ממקומו	595
מזהירין מן הדין	804, 787
מזהירין מן הדין (שיטות הירושלמי והבבלי)	874
מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין	477
מזוזה אבני קודש ובגדי כהונה, האם צריכים לשמה	340
מזוזה בעיר שיש בה חזירים	237
מזוזה ללשכת כה"ג, מקור מפסוק לפוטרה	333
מזוזה שהוסיף בה פרשה - פסולה	805
מזוזה, דיניה	425
מזוזות ביציאת מצרים	326
מזון הבנות, האם גם לעניין זה האשה נאמנת שבעלה מת	487
מזונות האלמנה, אלמנה שלא תבעה אותם	533
מזונות האלמנה, ספק אם היתומים שילמו לה	533
מזונות לארוסה שהארוס בעל אותה	511
מזונות לבת אשתו, כיצד מתחייב	535
מזונות, שתי הנשים שוות	531
מזונותיה אשתו, חייב בהן עד שיתן לה כתובה	718
מזונותיו של אדם קצובים מר"ה - אינו בירושלמי	371
מזיגת צונן ליין - מותר בגוי	848
מזימים צריכים להעיד "עמנו הייתם"	809
מזיק בכרמלית	690
מזיק לא משלם מקרקע שירש לאחר הנזק	646
מזיקין, להבריחם בקריאת שמע	189
מזיר את בנו	586
מזיר וניזור	598
מזכה לעובר	457
מזכיר חברון כדי להזכיר זכות אבות	339
מזל גובר ביום שאדם נולד בו	387
מזלו של אדם - אינו בירושלמי	254
מזלות ברקיע	384
מזמור לתודה, על מה נתקן	815
מחאת בן שנוזר - בכל לשון	587
מחבק, מגבן וחולב בשבת	263
מחברו של הירושלמי (מבוא לירושלמי)	164
מחברי הירושלמי, האם ראו את הבבלי (מבוא לירושלמי)	165
מחובר כתלוש, האם ר"מ לשיטתו	526
מחובר לקרקע בגט, המקור למעטו	639
מחולות ביום כיפור	500
מחוסר אבר שנולד כך, דעה שהגויים מקריבים אותו לע"ז	836
מחזיר גרושתו - האם אוכלת בתרומה	460
מחיאת כף באחורי היד	376
מחיה המתים, המתעורר מברך	207
מחילה למוציא שם רע	712
מחילה על שטר חוב כשהשטר ביד המלווה	540
מחילה, אביו ואימו של בן סורר לא יכולים למחול לו אחר שנגמר דינו	793
מחילת שטר	636
מחילת שטר, מחלוקת בזה	636
מחיצה בדבר שאינו קבוע	285

מחיצה תלויה בשבת ובסוכה.....	298
מחיצה תלויה ופי תקרה, דימוי ביניהם	298
מחיקת כתבי הקודש שאין בהם צורך	609
מחיקת שם (שיטות הירושלמי והבבלי)	875
מחיקת שם שלא נכתב בקדושה	271
מחלוקות בבלי וירושלמי (מבוא	
לירושלמי).....	178
מחלוקות הפוכות (שיטות הירושלמי	
והבבלי).....	897
מחלוקת במציאות.....	310
מחלוקת ואח"כ סתם, כללי הפסיקה	398
מחמיר בטבילה - מאריכים ימיו.....	204
מחמירים בהקדש כפליים מבהדיוט	535
מחמת האונס הוא כשפים	493
מטבע ונסדק, גירסא שונה במחלוקת זו	713
מטטרון - אינו בירושלמי	832
מטלטלין אינם שויר בדברי שכיב מרע.....	758
מטרת השקצים בעולם	229
מי גדול - חכמה או שנים.....	416
מי הים מקלסים לקב"ה ומתמתקים	843
מי מיפר בקידושי מאה, יעוד, חרש,	
שוטה, גרושי ספק	571
מי סוטה, האם יש בהן קדושה	609
מי פירות מחמיצים.....	311
מי רפאות, ברכה על כך	218
מי שאין לו בנים חשוב כמת - אינו	
בירושלמי	569
מי שהיו לו שני תינוקות למול - נוסח	
אחר במשנה.....	280
מי שיחד לו מצוה אחת ולא עבר עליה	
מימיו	676
מי שיענה לי אשקה אותו יין קונדיטון.....	669
מי שלא סובר זאת לא מבין בנזיקין	
כלום	674
מי שנתקיימו דבריו - בלשון סגי נהור	589
מי שעובר על הלכה זו - בחרב זו אני	
הורגו	472
מי שענה בברכות התענית.....	398
מי שפרע, יחתכו רגליו של מי שלא	
עומד בדיבורו	725
מי שריחו רע פטור מראיה	437
מיאון - "תלך אמא ותינשא לך"	483
מיאון בקטנה שנכנסה לחופה ולא	
נבעלה	483
מיאון, נוסח הגט	765
מיגו שבעלה מת במלחמה	486
מיגו, אין אומרים בממון	825
מידה טובה מרובה ממידת פורענות	604
מידת הדין - אינה בירושלמי	254
מידת הדין, חייבים לקבל אותה.....	785
מידת החסד לא הוצרכה בימי אברהם	866
מיועדת במוציא שם רע.....	508
מיטב של המזיק או הניזק - גירסא	
הפוכה במחלוקת	647
מיטטרון - אינו בירושלמי	832
מיילדות, סומכים עליהן בלידה בשבת.....	278
מיילדת נאמנת, מקור לכך מפסוק	686
מיכל, עונשה	367
מילה בפסח גלגל בימי יהושע.....	597
מילה ופסח - מי קודם	313
מילה מנוקדת בתורה	325
מילה מסוימת שהעדים צריכים לומר	386
מילה, שבת, ע"ז, חילול השם - מה חמור	
יותר	554
מילואים, אם לומדים מקרבנות או	
מבראשית	333
מילואים, מה היה מעכב בהם	332
מילים בתורה שאין להן צריכותא,	
הצריכותא בפסוק בדין אש	705
מילתו של אנטונינוס	414
מים אחרונים, חשיבותם	222
מים אין בהם ממש	301
מים ומלח, הטעם שאין מערבין בהם	287
מים עליונים ותחתונים	395
מים עפר וכתב - מאין באת ולאן אתה	
הולך	606
מים צוננים, גוי שמזגם ליין - מותר	848
מים ראשונים ומים אחרונים	222
מים שמותר לרחוץ בהם בשבת, ואם	
מתכוון לרפואה.....	273
מים, בתחילה העולם היה מהם	440
מין בשם ישו	840
מין שקרע את הים ע"י כישוף.....	791
מין, אפיקורוס, צדוקי וביתוסי - כמעט	
ואינם בירושלמי	190
מינים, תשובותיהם	226
מינקת אסורה להינשא אפילו אם מת	
הבתינוק	613

מלאך הדביק את זמרי וכזבי וסתם את	מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט - ממעט..... 852
פיהם..... 801	מיעוט בלימוד בערב שבת..... 407
מלאך המוות והמיתה על ידו, אגדות על	מיעוט עבדים..... 707
כך אינן בירושלמי..... 837	מיתה ותשלומין, האם ההורג בלא
מלאך המוות לא יכול להרוג מי שלומד	מתכוון פטור מתשלומין..... 795
תורה..... 433	מיתה ע"י מלאך המוות, אגדות על כך
מלאך המוות, אגדות עליו אינן	אינן בירושלמי..... 837
בירושלמי..... 706	מיתה קלה שבקלות..... 604
מלאך לא נכנס לקה"ק, אא"כ הכהן	מיתה של מלכים שמקטירים בה היא
צדוקי..... 336	ע"ז..... 835
מלאך לא נכנס לקודש הקודשים, הקב"ה	מיתה, האם דנים שני דינים של אותה
כן..... 346	מיתה ביום אחד..... 778
מלאך שמעמיד את הרוח - אינו	מיתה עובדי העגל..... 610
בירושלמי..... 744	מיתתו של רבי אליעזר..... 248
מלאכה בחול המועד, טעם איסורה..... 428	מיתתו של צדיקים..... 332
מלאכה בי"ט היא רק לא תעשה..... 370	מכה את אביו ולא חיסר ממנו..... 804
מלאכה בערב פסח אחר חצות, איסור	מכה בפטיש..... 260
מפסוק..... 314	מכוות פרושים..... 611
מלאכה בפורים..... 416	מכות וסנהדרין - סדר המסכתות..... 808
מלאכה בראש חודש..... 314	מכות פרק ג, חסרונן..... 813
מלאכה לא פוסלת במצורע..... 606	מכיר את חבירו בפניו ולא בשמו..... 643
מלאכה שאצל"ג, דעת ר' יוסי, וכמי	מכיר את כליו ביד אחר יסבע..... 715
ההלכה בזה..... 246	מכירת אוויר חורבתו..... 672
מלאכה, דברים רחוקים וקרובים..... 263	מכירת בתו לשפחות אחר שפחות..... 669
מלאכות נוספות שאשה חייבת..... 514	מכירת חמץ לגוי..... 309
מלאכות שבת באריכות..... 262	מכלל לאו אתה שומע הן..... 548
מלאכות שבת, מקור להן..... 259	מכר את בתו בשביל ללמוד תורה..... 663
מלאכות שחייב משום קוצר..... 260	מכר חצי ראש - האם מכר חצי רגליים..... 750
מלאכי החבלה עוזא ועזאל - אינם	מכר לו אילנות וזית..... 748
בירושלמי..... 348	מכר עצמו ללודים - לא פודים אותו..... 646
מלאכי חבלה אין להם ברכיים..... 826	מכרה את שעה בשביל שבעלה ילמד..... 255
מלאכים וכוכבים - עושה שלום במרומיו..... 383	מכרו חוץ מדבר שהנשמה תלויה בו -
מלאכים ושדים (שיטות הירושלמי	האם משלם ד' וה'..... 709
והבבלי)..... 885	מכרתי אחד משדותי ואיני יודע למי..... 683
מלאכים סתמו את חלונות התפילה	מכשירי מצוה (שיטות הירושלמי
למונה..... 800	והבבלי)..... 871
מלאכים, אין להם ברכיים..... 188	מכשירי מצוה, מחלוקת אם לר"א כולם
מלאכים, לא להתפלל אליהם..... 227	דוחים את השבת..... 279
מלאכים, שמותיהם עלו מבבל..... 380	מכשפה, באיזו מיתה הורגים אותה
מלבושים וגילוח לכבוד ראש השנה..... 382	והמקורות לזה..... 790
מלבושים מכובדים בשבת, לכן השור	מכשפות, שמעון בן שטח תלאם..... 783
נוגח אז..... 699	מלא תרווד, שיעורו..... 596
מלביש ערומים, הברכה..... 231	מלאך בקודש הקודשים (שיטות
	הירושלמי והבבלי)..... 891

מלכי בית דוד, ישיבתם בעזרה 622
מלכי האומות, יש דעה שגם להם מונים
מניסן 379
מלכים, מצוה לראותם 201
מלכים, קטורת במיתתם היא ע"ז 835
מלמדים שמלמדים את התינוקות ציונים
וסימנים 743
מלך עוף לאחר חצות של י"ד בניסן 318
מלכה על גבו ל' ועל בטנו ט' מלקות 813
מלקות - מלכות 592
מלקות בנן סורר, המקור לכך 503
מלקות בחייבי כרת 505
מלקות וקרנן יחד, אפשר לחייבם 504
מלקות על שבועת שקר, מחלוקת 823
מלקות, אין מדברי קבלה 453
ממאנת גם לאחר שילדה 483
ממאנת שניה ואילונית, מחלוקת אם
יש להן תוספת כתובה 523
ממה אשה גובה, ובלבד באותו הלילה 531
ממון של אשה, מניין יש לה 586
ממונה על הפתילות במקדש 338
ממונות ואיסורים (שיטות הירושלמי
והבבלי) 869
ממונות, ב"ד חשודים בהם, אך לא
בעריות 453
ממזר מותר בשפחה לכתחילה 684
ממזר מיבמה לשוק, מחלוקת בזה 447
ממזר נתין וגר פסולים להוראה, המקור
לכך 853
ממזר קמי שמיא 488
ממזר, האם יוצא בו ידי חובת פ"ו 452
ממזר, האם יתכן שישא כשרה 684
ממזר, פלוני, רועה וכו' - שאלות אלו
אינן בירושלמי 347
ממזרים, הקב"ה הורגם 472
ממעכים את השיעור 352
מנא הא מילתא דאמרי אינשי - אינם
בירושלמי 712
מנה כנגד מנה, אסור לשוקל ביר"ט 374
מנהג בירושלים שהופכים את המפה
כשאין מקום לאורחים 835
מנהג המדינה באשה שלא יולדת 520
מנהג המדינה בהספדים 509
מנהג המקום במקדש אשה 732

מלבנות של חלונות, האם נמכרות עם
הבית 747
מלוא מחט, מחלוקת בשיעור זה 716
מלווה גזל ובעילה שלא זוכר ממך,
מחלוקת ר"ע ור"ט 724
מלווה ולווה שתפוסים בשטר 633
מלווה ע"מ שלא לתבוע, שביעית
משמטת 808
מלווה, המקדש בו מקודשת לחומרא 679
מלווה, מתי יכול לפרוע מהערב 760
מלווה, קבורה, כתובה ובנות - מי קודם 531
מלווה לשעה נקרא מלווה 550
מלוכלך בתורה 419
מלח ומים, הטעם שאין מערבין בהם 287
מלחמה, גזל עצים בה 285
מלחמה, היציאה אליה אינה ע"פ סדר
הפסוקים 622
מלחמה, הקב"ה מסייע לישראל נגד
הגויים 623
מלחמה, עד אחד נאמן בה 486
מלחמת דוד ויהושע 847
מלחמת עמלק 387
מלחמת רשות בשבת 244
מלחמת רשות ומלחמת מצוה, גזל עצים
בהן 285
מלחמת רשות ומצוה, מחלוקת בגדיהם 625
מלילת כינה בשבת, גירסא הפוכה
במחלוקת 241
מלים אנדרונינוס בשבת לר"י, המקור 280
מלך הודו ואלכסנדר 721
מלך וציבור נידונים בכל יום 769
מלך ישראל הורג רק בסייף 785
מלך ישראל ומלך יהודה שווים 856
מלך לא יושב בסנהדרין ובעיבור שנה,
הטעם לזה 767
מלך שבורח דינו כהדיוט 856
מלך, האם דן 769
מלך, קברו לא מתפנה 599
מלכויות זכרונות ושופרות - כנגד מה 389
מלכות - מלקות 592
מלכות הרשעה מצליחה ע"י ביטול תורה 387
מלכות לא נוגעת בחברתה - אינו
בירושלמי 342
מלכות, כותבים את זמנה 658

מסכת שנסקל..... 491	מנהג יהודה שיתייחד עם ארוסתו, טעמו.... 497
מסכת הוריות, הירושלמי עליה (מבוא)..... 168	מנהג מבטל הלכה בדיני ממונות..... 731
מסכת מגילה - מקור לה מפסוק..... 417	מנהג, קונסים את העובר עליו..... 837
מסכת נזיקין (ב"ק ב"מ וב"ב), הירושלמי עליה (מבוא לירושלמי)..... 166	מנהגי דרך ארץ בסעודה - אינם בירושלמי..... 560, 373, 322
מסכת שקלים, הירושלמי עליה (מבוא לירושלמי)..... 167	מנהגים בסדר הברכות בראש השנה..... 389
מסכתות אבות והוריות, הירושלמי עליהן (מבוא לירושלמי)..... 166	מנהגים חשובים, מלאכה בראש חודש..... 314
מספר האברים, בגימטריא "המאריים"..... 615	מנהגים שנשים או גברים תחילה בהלוויה..... 769
מספר הברכות בתפילה, קושיא על זה..... 207	מנהגים שעלו מבבל לישראל..... 363
מספריים, החובלם..... 737	מנו ליציאת מצרים, בניין הבית, חורבנו, מלכויות..... 379
מסקנה (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 892	מנודה הוא גם לשון נדר, מקור לכך..... 546
מעבד ומשרטט הם אותו אב מלאכה..... 263	מפסוק..... 546
מעביר מרה"ר לרה"י דרך אוויר - חייב..... 267	מנורות בבית השואבה, כמה ספלים היו בהם..... 367
מעברין - באל"ף או בע"ף..... 291	מנחת סוטה שנטמאה - האם נשרפת או נפדית..... 612
מעוברות ומניקות, דינם בתעניות..... 395	מנחת סוטה, האם מגיש את המנחה או את הכלי..... 608
מעוברת ועדיין היא בתולה..... 497	מנחת סוטה, חכמים מודים לר"ש בדיעבד..... 608
מעוברת חבירו ומינקת חבירו..... 613	מניח תפילין בלילה עובר בעשה..... 300
מעוברת חוזרת ומתעברת..... 457	מניחים עפר על ארונו המתיים מח"ל..... 539
מעוברת, תפילה שתלד זכר..... 232	מניין, התחילו עשרה ויצאו מקצתם..... 423
מעות חטים..... 740	מניינא למה לי - האם הובא בירושלמי..... 260
מעות קונות מדאורייתא, המחלוקת בזה..... 725	מניית ישראל, איסור זה - אינו בירושלמי..... 337
מעות קפוטקיא, הסבר המחלוקת הפוך מהבבלי..... 541	מניקות ומעוברות, דינם בתעניות..... 395
מעין אחד הוא בניה, מחלוקת משולשת בזה..... 861	מנול שפצוע דכא הוא בביצים..... 470
מעין המאורע, מקומו בתפילה..... 208	מנסך במשנה הוא מערב..... 648
מעין שבע פוטרת מקידוש..... 328	מנעל וסנדל, במה מהם חולצים..... 480
מעיני מעיני - ג"ש מע"ז לשאר המצוות..... 854	מנעליו, גנבו אותם בבית הכנסת..... 722
מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה..... 390	מנשה הרג את ישעיה..... 800
מעלות בקודש, י"ג או י"ב..... 445	מנשה חזר בתשובה, והמלאכים סתמו את חלונות התפילה..... 800
מעלת המתגייר לשם שמים..... 685	מסללות - מסלדות..... 658
מעקה, בעה"ב לא יכול לתבוע את בעל העליה לבנותו..... 737	מסורת (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 897
מערב צריך לומר "עלי ועל מי שלא עירב"..... 372	מסיח לפי תומו, מדוע האמינו לפונדקית..... 492
מערבין בדבר שהוא שבות..... 288	מסייעים בבית הגרנות..... 574
מעה שהשתחוה לה - לא אסרה..... 846	מסיקים בכלים בי"ט לכר"ע..... 374
מעה, מי שנולד וחי בה לא פורס על שמע..... 811	מסירות נפש (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 880
	מסירות נפש של בית דין..... 244
	מסירת משכוכית, דלי ומפתח..... 672

מפקיר עבדו צריך גט שחרור	644.....
מפריש משל עצמו על החוב	641.....
מפרפר - אפשר שנעשה לו נס	626.....
מפרשי הירושלמי (מבוא לירושלמי)	172.....
מפתח שפחה פטור מקנס	503.....
מפתח, קניין ע"י מסירתו	672.....
מפתחות שלא נמסרו לשליח - אינו בירושלמי	392.....
מצא אבידה על גבי הפתח	720.....
מצא אבידה על הכיסא של שולחני	720.....
מצא גט ועימו כתובה קרועה - יחזיר לאשה	719.....
מצבת אחת עשו כמה צבתות	303.....
מצה בערב פסח	326.....
מצה ישנה	357.....
מצה מתובלת	311.....
מצה עבה	311.....
מצודות, חילוק בין גזל מדרבנן ומדאורייתא	651.....
מצוה הבאה בעבירה	360, 272.....
מצוה להפך בזכות הנידון, מקור אחר לזה	781.....
מצוה לראות מלכים	201.....
מצוה מהתורה לשמוע לחכמים	451.....
מצוה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד נענשים עליה	751.....
מצוות, יפריש להן חומש מנכסיו	510.....
מצוות, קיומן (שיטות הירושלמי והבבלי)	890.....
מצורע חשוב כמת - אינו בירושלמי	569.....
מצורע נזיר, שער	597.....
מצורע, מלאכה לא פוסלת בו	606.....
מציאה, אומן שמלמד תינוקות זוכה בה	650.....
מציאות, בדיקתה	310.....
מציאות, ראיות ממנה (שיטות הירושלמי והבבלי)	897.....
מציאת אשה לבעלה, הטעם לזה	519.....
מציאת האשה לבעלה או לעצמה	519.....
מציאת עבד עברי ועבד כנעני, החילוק ביניהן	718.....
מציאת פועל, האם היא לבעל הבית	718.....
מצניע את הקוץ בכותל חייב	696.....
מצרים ורומי נלחמו עד שהשר נפל על חרבו	833.....
מערערין אותה משום שגרמה לשם שיימחק	609.....
מערות המכפלה, סדר קברי האבות	403.....
מעשה ותלמוד, מה גדול	313.....
מעשה מצרים	604.....
מעשה מרכבה, התורה דומה לאש ושלג	441.....
מעשה צדיקים גדולים ממעשה שמים וארץ - אינו בירושלמי	495.....
מעשה קודם לתנאי	681.....
מעשה קניין בנכס כאשר סבור שהוא שלו	529.....
מעשה קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין	692.....
מעשה שבאמצעו שינו את הפסק	706.....
מעשי בת אשתו לעצמה	536.....
מעשי הקב"ה (שיטות הירושלמי והבבלי)	886.....
מעשי ידיה של קטנה שנישאת שלא לדעת אביה, למי שייכים	678.....
מעשי ידיה, משייר לעצמו ומגרשה	656.....
מעשי פריצות של האשה	523.....
מעשיו של הקב"ה בכל יום - אינם בירושלמי	832.....
מעשים (שיטות הירושלמי והבבלי)	879.....
מעשים, בכמה פוסק	729.....
מעשר אני, בקונם שאהנה לבריות	574.....
מעשר בימי עזרא, האם היה מדאורייתא	466.....
מעשר שני - פרוטה בקרן או בחומש	727.....
מעשר שני טמא, ספק אם לוקה על אכילתו	615.....
מעשר שני, מתי מחללו על מטבע יפה	727.....
מעשר, בראשונה היה מתחלק לשלושה	629.....
מעת לעת, שרייה במפלת קליפה	864.....
מפה, נהגו בירושלמי שהופכים אותה כשאין מקום לאורחים	835.....
מפותה ואנוסה, כתובת בנין דכרין ומזון הבנות	506.....
מפותת ואנוסת חבירו לכה"ג	464.....
מפלת חתיכה, טעם המחלוקת	864.....
מפלת קליפה - שרייה מעת לעת	864.....
מפלת שפיר מרוקם - דומה לחגב	865.....
מפלתן של רשעים, הקב"ה לא שמח בה	779.....
מפני התקנה, פירוש	640.....
מפקיר - מחלוקת האם יכול לחזור בו	557.....
מפקיר לזמן, מחלוקת בזה	557.....

מקום קבוע לתפילה בתוך בית הכנסת.....208	מצרים כוש ורומי יביאו דורון למשיח -
מקום שבת דין קבועים בכל יום494	אינו בירושלמי329
מקום ששמו "חמץ".....478	מצרים, הסיבות שנגאלו משם393
מקורות מפסוקים לאמרות של בני אדם	מצרים, הקב"ה בעצמו גאל את ישראל
- אינם בירושלמי712	משם768
מקח טעות בקרקע534	מצרים, לא לשוב אליה366
מקיים דברי חכמים נקרא צנוע862	מקביל פני רבו כמקבל פני שכינה,
מקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא.....778	ואע"פ שלא צריך לו805
מקיף וניקף, גדר ג' רוחות מסוג אחד	מקבל פני רבו כאילו מקבל פני השכינה.....292
ואת הרביעיית מסוג אחר.....739	מקבל שדה ולא צמחה, האם צריך
מקלו של רבי מאיר היה מלמדו.....431	לזרעה פעם שלישית.....736
מקמץ הוא מקמץ צואה.....525	מקבל שדה לזרעה קטנית, האם יכול
מקפה של גריסים אינה ממהרת	לזרעה תבואה.....736
להתקלקל.....360	מקבל שדה מחבירו - מי חייב בתרומות
מקצת אשתו - ארוסה ושומרת יבם613	ומעשרות735
מקצת היום ככולו הוא דיעבד583	מקדיש אינו כמוכר והפודה אינו כלוקח709
מקרא את הכהנים צריך להיות ישראל.....650	מקדיש את עבדו - לא יצא לחירות.....514
מקרא, המקור שמותר לקבל עליו שכר.....556	מקדרים בהרים בתחומין היא מחלוקת293
מקראות שאין להם הכרע841	מקדרין בחבל של חמישים אמה293
מקראות שנאמרו במשל.....508	מקדש אשה הולך ע"פ מנהג המקום732
מקרה שמתירים בנפל לים491	מקדש במלווה מקודשת לחומרא.....679
מקרים נוספים של חומרי חיים וחומרי	מקדש בעד אחד, יש דעה שמקודשת.....683
מתים.....641	מקדש ומגרש אשה שאינה הוגנת,
מקריעים לעדים נייר חלק.....638	עושים קצצה502
מראה - התירו לבית רבי255	מקדש פסולה - כסף קידושה שלה.....535
מראה דעת וקול, שונים בהם779	מקדש ראשון ושני, הירושלמי לא מחלק
מראה מקום הוא לו במקום נתינת הגט.....653	ביניהם לעניין עולי רגלים.....394
מראית העין מותר בחדרי חדרים.....298, 249	מקדש שני, דברים שחסרו בו396
מרגלים, חטאם405	מקדש, לא היה בו הרדולים.....367
מרד ציפורי.....489	מקדשה ע"מ שהיא כהנת ונמצא שאינה682
מרבין ומועטין לעירוב, הגדרתם297	מקווה, האם מ' סאה הם דאורייתא.....849
מרובע בבריות - אינו.....552	מקום דירה לעירוב, דעות הפוכות בזה.....294
מרזב, לאיזה עניין מועילה חזקתו.....747	מקום הוי סימן.....720
מרחיקים את הסולם מהשובך רק	מקום החמה בזמני התקופות, הארון
כשהוא לימין.....743	היה מכון את הרוחות.....292
מרחץ - מחלוקת האם מותר לשאול בו	מקום המחיצה, האם נחלקו בה ר"א
הלכות.....250	וחכמים.....299
מרחץ, קדימה בו697	מקום הסוגיא (שיטות הירושלמי
מרחצת לו רגליו, הטעם לזה515	והבבלי).....900
מרחק בין הכתב לחתימות העדים.....759	מקום השכינה בגלות ובגאולה.....364
מריש, אין משיבים אותו משום ישוב	מקום חיבורו של הירושלמי (מבוא
א"י.....649	לירושלמי).....163
מרכבה, חשמל, סנדלפון, דינור - אינם	מקום נתינת הגט, מראה מקום הוא לו.....653
בירושלמי.....441	מקום פטור ברוחב ארבעה טפחים.....302

משיכת הבהמה לקנות את ולדותיה 671
 משך שתי תקיעות שופר כאחת 386
 משכב זכור, הנשכב צריך להיות בן ג' שנים 787
 משכוכית, קניין ע"י מסירתה 672
 משכיר חייב לעשות מקום מזוזה 734
 משכיר יכול למכור את הבית 734
 משכן מספריים או צמד פרות 737
 משכן, האם נחשב לעולם או לשעה 292
 משכן, כמה פעמים העמידוהו ופירקוהו 333
 משל לגזירות דרבנן מסדיס 250
 משל, ג' מקראות שנאמרו במשל 508
 משלי ותהילים מעוררים 336
 משלם ולוקה בחוסס פרת חבירו 505
 משמר כהונה, קשה לפני המקום לעוקרו 368
 משמרות, מדוע לא הפחיתום 368
 משמש עם הטהורה ונטמאת 855
 משנה אינה כסומכוס, סומכוס מודה
 בברי וברי' 734
 משנה ותלמוד - מה עדיף, עריכת
 המשנה 275
 משנה לגבי ביעור חמץ - כרבי מאיר 308
 משנה לגבי לימוד בעריות - רק לרבי
 עקיבא שהפסוק מיותר 440
 משנה שאינה צריכה 460
 משנה שלא כתב לה כתובה - רק כרבי
 מאיר 511
 משנה, גרסאותיה (מבוא לירושלמי) 162
 משנה, צריך לפרשה באופן אחד 683
 משניות גדולות 859
 משניות, חלוקתן בירושלמי (מבוא
 לירושלמי) 162
 משעה ראשונה או בסוף נותן כסף
 לייעודים 668
 משפט בין שניים שלא רצו את האבידה 721
 משפט וצדקה של דוד חביבים לפני
 הקב"ה 195
 משקוף ושתי המזוזות 326
 משקל "קרט" 725
 משרבו המגדפים פסקו לקרוע 788
 משרה בפירות שביעית 573
 משרטט ומעבד הם אותו אב מלאכה 263
 משרטט על העור - נחשב כתב 638
 משרת - נזיר לוקה עליה 591

מרעיבו שבע משביעו רעב נאמר גם על
 אשה 517
 מרקוליס, אבנים שרחוקות ממנו
 מותרות 846
 משא ומתן עם גוי שמכיר - מותר 832
 משא של ד' קבין, האם הנושא אותו
 יכול להתפלל 198
 משביע את הסוטה ואח"כ כותב או
 להיפך 606
 משביע עובר ולא המושבע 568
 משביעו רעב נאמר גם על אשה 517
 משביעים אותו על דעתנו 551
 משה במצרים, קולו 318
 משה ואהרן בימי המילואים 332
 משה טיפש ותורה פלסטר, לישנא
 מעליא 729
 משה שאל מה יעשה מי שעבר ספק
 עבירה 815
 משה תיקן ימי משתה וימי אבל 495
 משה, כיצד ברח מפרעה 227
 משה, לזכרו בטלים מתורה בין מנחה
 לערבית בשבת 866
 משה, ניתנה לו בסיני מגילת אסתר 409
 משואות לא בטלו בטבריה 383
 משואות, מי ביטל אותן 383
 משוך לא אוכל בתרומה, מדוע 469
 משיא אשה לבנו זכה בבית 512
 משיח, אריכות בענייניו - אינה
 בירושלמי 798
 משיח, גוג ומוגוג, תחיית המתים 415
 משיח, מצרים כוש ורומי יביאו לו דורון
 - אינו בירושלמי 329
 משיח, שמו 198
 משיכה (שיטות הירושלמי והבבלי) 873
 משיכה בבהמה, מקור לכך 672
 משיכה ומעות - המחלוקת מה קונה
 מדאורייתא 725
 משיכה, יש דעה שקונה גם ברה"ר
 ובחצר שאינה של שניהם 672
 משיכה, מדוע הוזכרה במשנה 673
 משיכה, ספינה נקנית בה לכו"ע 533
 משיכת בהמה בשבת עושה חריץ בקרקע ... 253
 משיכת בהמה לקנות את המשאוי
 שעליה 671

מתנה על עונה - האם היא תנאי	
שבממון	732.....
מתנות כהונה - כדי שילמדו	772.....
מתנת קטן לא מועילה	650.....
מתנת שכיב מרע מועילה דווקא אם	
פירש איזו שדה	533.....
מתנת שכיב מרע, גדריה	457.....
מתעברת משני בני אדם כאחת	458.....
מתעורר מברך מחיה המתים	207.....
מתעסק בחלבים ועריות חייב	270.....
מתפיס נדר במה שסמוך בפסוק	547.....
מתפלל צריך להסב פניו לכותל	209.....
מתפלל, מותר לו לשבת בצד מתפלל	
אחר	236.....
מתקיף לה, לשון זו אינה בירושלמי	204.....
מתרגם, התרת נדרים בעזרתו	572.....

נ

נאה, לשון נזירות	577.....
נאמן עלי אבא, האומר זאת - מתי יכול	
לחזור בו	773.....
נאמנות על בנו ועבדו	755.....
נאמנות של נשים	339.....
נבואה לרעה, הקב"ה חוזר בו	806.....
נבוכדנצר שחיק עצמות	421.....
נביא צריך מופת, אך חכם אינו צריך	805.....
נביא, חנניה בן עזור היה בתחילה נביא	
אמת	806.....
נביא, קברו לא מתפנה	599.....
נביאים הראשונים, מי הם	629.....
נביאים וכתובים ייבטלו, אסתר לא	
תיבטל	410.....
נביאים, תקנותיהם (שיטות הירושלמי	
והבבלי)	891.....
נבילה, איסורה לא חל על איסור שקץ	369.....
נבעלה כדרכה לבהמה פסולה לכה"ג	497.....
נבעלת ורואה דם, חזקה בפעמיים או	
בשלוש	465.....
נגח ג' מינים, האם נעשה מועד	699.....
נגיעה באשה	608.....
נגיעה במוקצה אסורה	252.....
נגיפה היא אב	690.....
נגזז ספר החכמה	631.....

משתאות, הטעם שבתחילה היה מותר	
לשיר בהם	629.....
משתחויה לביצה ולחלוקי נחל	845.....
משתחויה למערה - לא אסרה	846.....
מת אחד מהשעירים, איזה שעיר קרב	347.....
מת הבעל, האם האב יכול להפר	570.....
מת מצוה אינו מצוי	598.....
מת מצוה, אבר	594.....
מת מצוה, במשנה בירושלמי לא מפורש	
שנטמאים לו	593.....
מת מצוה, מקורות לטומאה	594.....
מת מרגיש את הרימה - אינו בירושלמי	201.....
מת שומע את קילוסו	844.....
מת, הזורק כלי לד' אמותיו - אסור	
בהנאה	340.....
מת, הלכה לפניו	201.....
מת, עגלה ערופה נלמדת ממנו	850.....
מתגייר לשם סיבות שונות	685.....
מתגייר לשם שמים, מעלתו	685.....
מתגרשת בגט ישן לא תינשא לכתחילה	658.....
מתה הבת, האם הבעל חייב לשלם	
מזונותיה	536.....
מתו בעין הרע	763.....
מתו לפניו, לא אוכל כל צרכו	200.....
מתו שלושת בניה מהמילה	465.....
מתוך שהותרה לצורך - מחלוקת	
אמוראים	369.....
מתי תפילה מועילה, מתי מועילה ונענש,	
ומתי לא מועילה	400.....
מתיירא מעבירות, לא מפרסמים אותו	625.....
מתים שהחיה יחזקאל, סוגיא זו אינה	
בירושלמי	797.....
מתים, האם יודעים מענייני העוה	196.....
מתים, האם יקומו בבגדיהם או	
בתכריכים	537.....
מתכבד בקלון חבירו	443.....
מתכוון לאיסור ולהיתר יחד - מותר	272.....
מתכת, כיבויה (שיטות הירושלמי	
והבבלי)	876.....
מתן שכר לעוה"ב, הקב"ה מראה אותו	
לצדיקים קודם מיתתם	844.....
מתנבא לעקור דבר מהתורה כלול ב"לא	
תענה"	806.....

נוסח הירושלמי, שיבושיו (מבוא	599	נגעים בספק
לירושלמי).....	857	נדבת ציבור, קדימויות בקרבנותיהם
175.....	561	נדר הוא דשיל"מ
נוסח התפילה, לא לשנות ממנו	548	נדר הוא כשיש בו ממש, המקור לכך
393.....	585	נדר שהיפר לאשתו, מופר גם לו
נוסחאות הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	559	נדר של רבים ונדר ברבים
175.....	567	נדר שנה לאחר שהתעברה
נושא איילונית לא חוזר		נדר שעברו בדרך כעולי מצרים בבת
625.....	552	אחת
נושא אשה, יש דעה שצריך לבדוק את	566	נדר תענית עד שיסיים לימודו
היוחסין לעולם		נדר, אם אמרו שהתכוונו לנדר ממש
687.....	551	צריכים היתר
נושא את אחות אשתו - הטעם שאשתו	581	נדר, לשון נזירות לא מועילה במקומו
מותרת	873	נדר, לשונו (שיטות הירושלמי והבבלי)
476.....	547	נדר הקדש, קונם מועיל להם
נושא ונותן בחשבון, לא משביעים אותו	546	נדרים - האם טוב לידור
828.....	567	נדרים ושכירות בתים, דימוי ביניהם
נושא מעוברת חבירו ומינקת חבירו	567	נדרים תלויים בדיני שאילת גשמים
613.....		נדרים, הלך בהם אחר לשון בני אדם -
נושא משא של ד' קבין, האם יכול	565	קושיא על זה
להתפלל	560	נדרים, הלך בהם אחר לשון תורה
198.....	201	נהוראי הוא גם שם של אישה
נושאי המיטה, מקור מפסוק לכך שכה"ג	836	נהנה ומהנה עבודה זרה
יוצא אחריהם	226	נהר פרת, ברכה עליו
768.....	844	נהרות אפרסמון - שכר לצדיקים
נושאי המת אסורים בנעילת הסנדל		נוגע בעדות - בפ"נ ובפ"נ ואני הוא עד
202.....	636	שני
נותן ומוכר, טעם החילוק	548	נודר בתורה ובכתוב בה
748.....	568	נודר הנאה מבית אחותו - היא דעת ר"י
נותן טעם, שיעור האיסור בתערובת	569	נודר כאילו בנה במה לע"ז
593.....	559	נודר מבני העיר ומיושבי העיר
נותן לה כר נר ופתילה כוס חבית וקדרה	564	נודר מבשר, האם מותר בעופות
518.....		נודר מירק - נחלקו גם בממונות, הפקר
נותנים כלי תחת הנר לניצוצות, הטעם	564	והקדש
לזה	564	נודר מירק, סברותיהם של ר"ע וחכמים
251.....	288	נודר מכיכר מערבין בו
נותנים לבעל הבור שהות לכרות ארזים	564	נודר מתירוש, מחלוקת אם מותר ביין
מהלבנון	578	נודר על דבר אסור, מחלוקת גדולה בזה
703.....	541	נווה יפה בודק, מקור לכך
נותנים לבית השניה רק אם השיאו את	577	נווה, לשון נזירות
הראשונה		נוכרי
520.....	569	נולד בנדרים, דברים שהם כנולד
נותר טמא משום היסח הדעת	569	נולד בפתח, דעה שרבי אליעזר חזר בו
330.....	482	נוסח גט חליצה
נזיקין (ב"ק ב"מ וב"ב), הירושלמי על		
מסכת זו (מבוא לירושלמי).....		
166.....		
נזיקין בחצר שאינה של שניהם		
692.....		
נזיקין בנשים, המקור לכך		
692.....		
נזיקין, לא משלם מקרקע שירש לאחר		
הנזק		
646.....		
נזיר וכה"ג, במשנה בירושלמי לא מפורש		
שנטמאים למת מצוה		
593.....		
נזיר לא יפריש קרבנותיו לפני שנדר		
נזירות		
582.....		
נזיר לא שותה ד' כוסות		
592.....		
נזיר למפרע		
588.....		
נזיר מחרצנים וזגים - האם צריך ווים		
578.....		
נזיר ממורט, גירסא הפוכה במחלוקת		
593.....		
נזיר מעכשיו ונזיר לאחר ל' יום		
579.....		
נזיר מצורע, אלו ימים עולים לו		
596.....		
נזיר מצורע, שערו		
597.....		
נזיר סותר שבעה, המקור לזה		
583.....		

נטילת ידיים, שומרים אוכלים במקומם	נטילת ידיים, שומרים אוכלים במקומם
בלעדיה..... 222	השנייה..... 583
נטילת לולב, צריך לנענעו ג' פעמים..... 362	נזיר צריך לגלח את כולו, מקור לכך..... 591
נטילת שכר, החשוד על כך פסול לדון..... 762	נזיר שגילח בתער - האם סותר הכל..... 582
נטילה מסיקין מחמת הגזלן - קנסא..... 715	נזיר שמשון, כינויו..... 579
נטמא אחד ואין ידוע איזה הוא..... 321	נזיר שנטמא בטומאת התהום, מחלוקת
נטע וזמר בשבת חייב שתיים..... 262	בזה..... 816
נידה חלה ונר - הטעם שניתנו לאשה..... 248	נזיר שנשבע לשתות יין, מחלוקת אם
נידה, אסורה לשהות בטומאתה..... 863	ישתה..... 592
נידה, מחלוקת אם האונס אותה משלם	נזיר ששהה בבית הקברות, מחלוקת
קנס..... 505	כמה לוקה..... 583
נידוי בחלום - אינו בירושלמי..... 546	נזיר, מותר קרבנותיו..... 586
נידוי לכבוד עצמו לא מועיל..... 431	נזירות אין בגויים, המקור לזה..... 598
נידוי, עבירות שצריכות נידוי..... 430	נזירות בלשון זכר ונקבה..... 580
נידוי, רצו לנדות את פינחס..... 796	נזירות שמשון לא מפורשת בתורה..... 579
נידונים, מתי צריכים לעמוד..... 821	נזירות, לשון זו לא מועילה במקום נדר..... 581
נידות זבות ויולדות מותרות בדברי	נזירות ונזירות בנו, האם מצטרפות..... 584
תורה..... 204	נזירים שונים - מי עדיף שיטמא..... 595
ניזק נשבע ונוטל גם כשלא ראו את	נזכר שכבר התפלל, מחלוקת בזה..... 208
ההיזק..... 828	נזק אדם באונס, מקור אחר שחייב עליו..... 691
נייר שיכול להזדיף, מתי נחלקו ר"א	נזקי בור באדם וקרקע..... 691
וחכמים..... 639	נזקים שנלמדים משני אבות - אינם
נייר של הגט שלי בין שיטה לשיטה..... 638	בירושלמי..... 691
נינוה, תשובתם היתה רמיות..... 397	נזר בבית הקברות - חילוק בין טומאה
ניסוך המים, עשר נטיעות וערבה -	ליין ותגלחת..... 583
מקורם..... 363	נזר ונשאל לחכם..... 588
ניסוך מכלי חול, גירסא הפוכה	נח בתיבה..... 304
במחלוקת..... 365	נח, שנת המבול לא עולה למניינו..... 379
ניסיון בבהמה, האם נחשב ששייכת	נחבשה והורהנה, חילוק ביניהם..... 501
לקונה..... 836	נחמיה, התירו לו לשתות יין של גוי..... 684
ניסים (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 883	נחש הטיל בחווה זוהמה - אינו
ניסים של רבי חנינא בן דוסא - אינם	בירושלמי..... 481
בירושלמי..... 401	נחש הנחושת ריפא גם מנשיכת כלבים..... 387
ניסים, האיסור לנסות את ה'..... 335	נחשדו להתיר אשה היו להן נשים
ניסים, שירה עליהם..... 617	ונתגרשו..... 454
ניסן או תשרי - ראש השנה לנדרים..... 566	נחשים אינם מרובעים..... 552
ניסן ותשרי לא נתעברו מימיהם..... 385	נחשים גדולים, מעשים עליהם..... 552
ניסן, יש דעה שמונים ממנו גם למלכי	נחשים שמביאים מרגליות - אינם
האומות..... 379	בירושלמי..... 788
ניענעו הלולב ג' פעמים..... 362	נחתום שלא הרחיק מאוצרו של חבירו,
ניצוצות יצאו מהטבלה של פרשת סוטה..... 341	לא מוחים בו..... 742
ניצוצות, נותנים כלי תחת הנר לקבלם..... 251	נטילת יד אחת לדבר שטיבולו במשקה..... 218
ניקבה חבית ופקקה בסנדל..... 445	נטילת ידיים לחולין, טעמה..... 444
	נטילת ידיים לסעודה..... 223

נפלא שאין בו כזית בשר - ודאי שלא
 נתקשרו אבריו 595
 נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה 526
 נפרעים מהעבודה זרה 440
 נפש נפש, גזירה שווה משבועת הפיקדון
 לשבועת העדות 822
 נפש עפה על הגוף 432
 נפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור
 אליו 432
 נפשות, האם דנים שני דינים של אותה
 מיתה ביום אחד 778
 נפשות, האם הולכים בהן אחר הרוב 499
 נקב בתוך אות בתפילין 412
 נקבה מעציבה וזכר משמח 757
 נקדימון, בתו וכלתו 518
 נקדין הוא לשון גנאי 221
 נקודות דיו, כתיבה בהם 637
 נקישה על הדלת בשבת אסורה 376
 נקצץ האילן ויבש המעיין בשדה שחכר 735
 נר בהבדלה, משיכיר בין הציפורן לבשר 237
 נר חנוכה למעלה מעשרה - אינו
 בירושלמי 707
 נר מאיר בלילה יותר מביום 304
 נראה מבחוץ ושווה מבפנים הוא לחי 284
 נתיקו וזכרותו של קרן הפרה, לכתיבת
 גט 639
 נשא קטנה ולא הכירה עד שגדלה 483
 נשאל ונאסר לא ישאל חכם אחר 279
 נשבע ונוטל בניזק, גם כשלא ראו את
 ההיזק 828
 נשבע ונוטל בפיקדון טמון 706
 נשבע לשקר לאחד מהשותפין 823
 נשבע לשקר על דברים שאין נשבעים
 עליהם 827
 נשבע לשקר על כפל וכו', המקור שחייב 824
 נשבע לשקר, מחלוקת אם לוקה 823
 נשבע לשתות יין ונדר בנזיר, מחלוקת
 אם ישתה 592
 נשבע על החמץ קודם הפסח 713
 נשבע שבועה אחת על כל הטענות 826
 נשבע שלא יאכל פת, כרכה בעלי קנים
 ואכלה 818
 נשבעין להרגין ולחרכסין 553
 נשבר קל וחומר 463

נישאת שלא לדעת אביה, למי שייכים
 מעשי ידיה 678
 נישואי חרש ונישואי חרשת, ירושה בהם ... 496
 נישואין במועד, טעם האיסור 427
 נישואין בשבת, אסור משום קניין 493
 ניתן רשות לרופא לרפא - אינו
 בירושלמי 233
 נכנס לכרך של גויים ושל ישראל 233
 נכנסה לחופה ולא נבעלה, האם ממאנת 483
 נכסי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני,
 ומת השני 756
 נכסים הידועים לבעל, מהם - גירסא
 הפוכה במחלוקת זו 526
 נכסים מרובים הם מזונות ל"ב חודש
 לכ"ע 756
 נכרי עיין: גוי
 נמכר לפחות משש 668
 נמנה על שני פסחים 323
 נמנעו מלהשביעה, טעם לזה 644
 נס חנוכה - אינו בירושלמי 245
 נס לשבט 225
 נס של אדם יחיד, ברכה עליו 225
 נס שנעשה לאדם שמפרפר 626
 נעילה מתפללים בכל התעניות 401
 נעילה, התפילה 206
 נעל וגדר במקום שאינו ראוי לך,
 מחלוקת בזה 746
 נעלבים ואינם עולבים - אינו בירושלמי 266
 נעליו, גנבו אותם בבית הכנסת 722
 נענוע הלולב ג' פעמים 362
 נענשו על הנסתרות, וביבנה הותרה
 הרצועה 621
 נערה לא יכולה להשיא את עצמה 653
 נערה מאורסה שאין לה פתח בית אב,
 היכן סוקלים אותה 509
 נערה מאורסה, ר"מ וחכמים נחלקו בה 762
 נפח במשא החמור קשה - אינו
 בירושלמי 730
 נפילת אפיים 399
 נפל הבית עליו ועל אימו 467
 נפל לבור אריות ולכבשן - אין מעידים
 שמת 490
 נפל לבור מקול הכרייה 703
 נפל לים, היתר עגונה 491

סבוראים, האם הכירו את הירושלמי	
(מבוא לירושלמי).....	169
סבורה - בעל סברא.....	681
סברא לשעת הקציר.....	487
סגולות (שיטות הירושלמי והבבלי).....	884
סגי נהור (שיטות הירושלמי והבבלי).....	902
סגי נהור, לשון הפוכה.....	589
סגן יהורג את הכה"ג.....	334
סגנונו של הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	159
סדין, ביאה דרכו.....	447
סדן שקמה ושני אילנות שקנאם -	
מחלוקת אם קנה קרקע.....	748
סדר ארבע הפרשיות.....	420
סדר הברכות בראש השנה.....	389
סדר ההבדלה ב"ט שבמוצ"ש.....	222
סדר המסכתות - מכות וסנהדרין.....	808
סדר המסכתות - מסכת סוטה.....	601
סדר המסכתות - מסכת שבועות.....	814
סדר הפרקים י' ו"א במסכת סנהדרין.....	796
סדר זרעים, הירושלמי עליו (מבוא	
לירושלמי).....	167
סדר קודשים, הירושלמי עליו (מבוא	
לירושלמי).....	166
סוגיא, מקומה (שיטות הירושלמי	
והבבלי).....	900
סוגיות כפולות (מבוא לירושלמי).....	163
סוגיות, דימוין (שיטות הירושלמי	
והבבלי).....	894
סוגיית טומאה וטהרה באריכות.....	307
סוגיית עיבור השנה.....	562
סודות התורה, לא מפרסמים אותם.....	842
סוחרי שביעית צריכים להיבדק שתי	
שביעיות.....	773
סוטה - סדר המסכתות.....	601
סוטה אסורה לבועל, מקור נוסף לזה.....	614
סוטה בשוגג מותרת לבעלה.....	829
סוטה גידמת כן שותה.....	608
סוטה, בסומא.....	608
סוטה, האם פרשתה כתובה בראשי	
תיבות.....	341
סוטה, מדוע מבזים אותה מספק.....	603
סוכה ישנה, גם לב"ה צריך לחדש בה	
דבר.....	357

נשותיהם של עובדי עבודה זרה, דינם.....	834
נשיא ואב בית דין, מאיזו תקופה היו.....	629
נשיא צריך ללבוש בגדים נאים.....	771
נשיא, חשש שיהרוג.....	768
נשיאת אשה במועד, טעמי האיסור.....	427
נשיאת אשה שיש לה בנים.....	427
נשיאת כפיים אינה בלא תפילה.....	402
נשיאת כפיים, כהן שלא נושא עובר רק	
בעשה אחד.....	201
נשים או גברים תחילה בהלוויה.....	769
נשים בהקהל באות לא רק לשמוע.....	436
נשים בניזקין, המקור לכך.....	692
נשים המסוללות.....	658
נשים וקטנים, שמחתם ברגל.....	326
נשים נאמנות.....	339
נשים עבדים וקטנים, פסוקים לדיניהם.....	203
נשים עצלניות ואינן בודקות יפה.....	305
נשים צדקניות, שיחתן.....	619
נשים שהוחלפו בכניסה לחופה - נחשב	
כאונס.....	474
נשים שהיו יפיפיות - אינו בירושלמי.....	415
נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא.....	196
נשים שנעשות צרות זל"ז, דעת ר"ש.....	454
נשך ותרבות, היקש ביניהם.....	727
נשמט הברזל לא תלוי באם למקרא	
ולמסורת.....	810
נשתמרה גופתו י"ז יום ע"י צינה.....	491
נשתתק וחזר לדיבורו, האם יכול להפר	
את הנדר.....	572
נטגורשתי במקום פלוני ועדים מכחישים	
אותה.....	501
נתייחדה עימו - חוששים לקידושי כסף.....	656
נתינן ממזר וגר פסולים להוראה, המקור	
לכך.....	853
נתינים אינם עבדים.....	503
נתינת אוכל לשוורים היא הפסק לכר"ע.....	216
נתן אוכל לפיו ולא בירך.....	216
נתנו את הנכסים ליתומות משום שהיו	
עניות.....	521

ס

סבו של חוני המעגל.....	400
סבורא - אמורא.....	250

851.....סיום מסכת ע"ז.....
 330.....סיום מסכת פסחים.....
 351.....סיכה שאינה של תענוג.....
 282.....סיכך על גבי ארבעה דוקרנים.....
 529.....סימטא ורה"ר, האם קונים בהם.....
 720.....סימן העשוי לידרס הוי סימן.....
 סימן שהיה לבי"ד של מילה מסוימת.....
 386.....שהעדים צריכים לומר.....
 857.....סימני ראש השנה - אינם בירושלמי.....
 סימנים - מקום הוי סימן, סימן העשוי.....
 720.....לידרס הוי סימן.....
 סימנים נוספים לזמן איסור חמץ - שני.....
 306.....נרות, שני סדינים.....
 498.....סימנים של חתונה וברית לא בטלו.....
 681.....סימפון - שטר קידושין עם תנאי.....
 637.....סיקרא על גבי דיו חייב לכו"ע.....
 649.....סיקריקון, ג' הגזירות אינן בירושלמי.....
 214.....סירוב לעבור לפני התיבה.....
 358.....סכך פסול פוסל בארבע אמות.....
 269.....סלע שבים, חילוק בין י' ליותר מי'.....
 סלעים גדולים ואבנים קטנות, כשהטילו.....
 698.....לכיס ונגנבו.....
 896.....סמוכים (שיטות הירושלמי והבבלי).....
 סמוכים, המחלוקת האם דורשים אותם.....
 447.....- אינה בירושלמי.....
 529.....סמטא ורה"ר, האם קונים בהם.....
 765.....סמיכה ללא הנשיא.....
 סמיכה, יש דעה שג' מכל שבט סומכים.....
 854.....על הפר.....
 190.....סמיכת גאולה לתפילה.....
 803.....סנבטיון, ישראל גלו לשם.....
 256.....סנדל המסומר, טעם איסורו.....
 סנדל המסומר, טעמים למספר.....
 256.....המסמרים.....
 480.....סנדל ומנעל, במה מהם חולצים.....
 256.....סנדל לחול וסנדל לשבת.....
 722.....סנדליו, גנבו אותם בבית הכנסת.....
 סנדלפון, דינור, המרכבה, חשמל - אינם.....
 441.....בירושלמי.....
 808.....סנהדרין ומכות - סדר המסכתות.....
 סנהדרין שבשכנת הגזית ישבה בשבת.....
 766.....בבימ"ד.....
 409.....סעודה בראש חודש.....
 237.....סעודה בשבת, חזרה על הפרשה לפנייה.....

סוכה שהזיקה, האם יש לה דין "רשות מצוה".....
 707.....
 סוכה, לעתיד לבוא הקב"ה יתנה לגויים.....
 831.....- אינו בירושלמי.....
 392.....סוכות, הזכרת גשמים בה.....
 סולם לעירובין צריך להיות משוך.....
 295.....מהכותל ד' טפחים.....
 סולם לעירובין, עמודיו משלימים לד'.....
 295.....טפחים.....
 424.....סומא בשמע ובגלות.....
 569.....סומא חשוב כמת - אינו בירושלמי.....
 608.....סומא, דין סוטה.....
 734.....סומכוס מודה בברי וברי.....
 194.....סומכוס, אביו.....
 סומכוס, האם המשנה "שור שנגח את הפרה" סוברת כמותו.....
 700.....
 837.....סוס זכר, מכירתו לגוי.....
 סוס, מחלוקת כיצד הורג את בעליו.....
 837.....במלחמה.....
 339.....סוסיטה.....
 סופו של בן סורר להרוג נפשות ולשכח את תלמודו.....
 793.....
 סופר, מי משלם את שכרו - הבעל או האשה.....
 643.....
 783.....סוקלים מגובה רב כי הוא נופל מדעתו.....
 638.....סורט על העור - נחשב כתב.....
 638.....סורטים לעדים נייר חלק.....
 428.....סחורה נגבית מיתומים קטנים.....
 סיבה ומסובב לא יכולים לקרות באותו הרגע.....
 340.....
 סיבת גירושין, תלוי במחלוקת האם נידה תתקשט.....
 662.....
 סיד במועד, מחלוקת אמוראים מתי נחלקו זה.....
 427.....
 900.....סיום מסכת (שיטות הירושלמי והבבלי).....
 662.....סיום מסכת גיטין.....
 859.....סיום מסכת הוריות.....
 446.....סיום מסכת חגיגה.....
 492.....סיום מסכת יבמות.....
 543.....סיום מסכת כתובות.....
 435.....סיום מסכת מ"ק.....
 576.....סיום מסכת נדרים.....
 600.....סיום מסכת נזיר.....
 368.....סיום מסכת סוכה.....

ספק שאפשר לבררו, האם חייב אשם	סעודת מצוה, לא ימשך בה אחר היין -
457.....תלוי.....	אינו בירושלמי 792
ספר אגדה, כך נקרא ספר יוחסין 317.....	סעודת מצוה, ריבית בשבילה ואכילת
ספר החכמה נגנז 631.....	שיירה 429
ספר הישר, מהו 605.....	ספינה וחנות, מחלוקת אם מפריזים
ספר יוחסין נקרא ספר אגדה 317.....	עליהם 728
ספר יצירה, בריאת עגל - אינה	ספינה ושיירה, כיצד מתחלקים בממון 730
בירושלמי 790.....	ספינה נקנית במשיכה לכו"ע 533
ספר שכותבים בו שטרות 530.....	ספיקא דרבנן מותר אפילו בדבר שיש לו
ספר תורה שטעה והשמיט את השם 412.....	מתירין 370
ספר תורה, הולכתו אל גדול בתורה 349.....	ספיקא דרבנן, ר"מ מחמיר בו
ספר תורה, הטעמים שהתירו לכותבו	כדאורייתא 307
ביוונית 410.....	ספיקות בכתבת מגילת סוטה 607
ספר תורה, כמה טעויות יהיו בו כדי	ספיקות מי מפר בקידושי מאה, יעוד,
שייגנז 275.....	חרש, שוטה, גרושי ספק 571
ספרי בן לענה והמירם 799.....	ספיקות שמחמירים בהם בדינים שונים 299
ספרים שחולקים על הירושלמי, כמי	ספלים שהיו בראש כל מנורה בבית
פוסקים (מבוא לירושלמי) 181.....	השוואבה 367
ספרים, אסור להוציאם מארץ ישראל	ספסל שישבו עליו חמישה ונשבר 697
לחור"ל 775.....	ספק אם הביא ב' שערות - כמי שהביא 467
ספרים, עושים להם עמוד בסופם 413.....	ספק בקדשים ותרומה האם שריפה או
סקילה לבהמה, רק אם יש גם תקלה וגם	תלייה 440
קלון 787.....	ספק גירושין 455
סקילה מגובה רב כי הוא נופל מדעתו 783.....	ספק דרבנן וחזקה, האם מקילים בו 634
סקילה, איש נסקל ערום ולא אשה -	ספק האם הזכיר גשמים 393
מסבא 612.....	ספק הינוח, הטעם שאם נטלו לא יחזיר 720
סקילה, גובהה חמש קומות 782.....	ספק זכר ספק נקבה, יולדת 864
סקילה, לפעמים דוחפים את הנסקל	ספק טומאה, מקור הדין 601
פעמיים 783.....	ספק לספק, כך נקרא ספק ספיקא 860
סרחה ולבסוף בגרה 508.....	ספק מה לברך 217
סריס אדם וסריס חמה, האם המשנה	ספק נגעים, מקורות להם 599
כר"ע או כחכמים 473.....	ספק סוטה, מדוע מבזים אותה 603
סריס ומי שאין לו בנים נמנים כשני	ספק ספיקא (שיטות הירושלמי והבבלי) 902
דינים 778.....	ספק ספיקא נקרא "ספק לספק" 860
סריס חמה, פירוש המילה 472.....	ספק ספיקא נקרא "שני ספיקות" 489
סריס, האם נעשה למפרע 477.....	ספק ספיקא נקרא "שתי ספיקות" 493
סריס, משל לגזירות דרבנן 250.....	ספק עבירה, מי שלא עבר עליו מקבל
סת"ם, דיניו באריכות 412.....	שכר 676
סתירה, שיעוריה הם לאחר התרת	ספק עבירה, משה שאל מה יעשה אדם
הסינר 602.....	שעשה זאת 815
סתם ואח"כ מחלוקת, כללי הפסיקה 398.....	ספק קידושין ונתקדשה לאחר - האם
סתם משנה היא רבי מאיר או חכמים 459.....	תצא 455
סתם נזירות שלושים יום, שישה	ספק קרא שמע 187
מקורות לכך 579.....	

עבדים פטורים מראיה, המקור לכך 437
 עבדים פסולים לדון ולהעיד 773
 עבדים קטנים ונשים, פסוקים לדיניהם 203
 עבדים שלא עושים כדי אכילתן 526
 עבדים, מיעוטם 707
 עבדים, מצוה לפרנסם 514
 עבודה זרה עיין: ע"ז
 עבודת כוכבים עיין: ע"ז
 עבירה לשמה גדולה כמצוה שלא לשמה
 - אינו בירושלמי 586
 עבירה, השומר את עצמו ג' פעמים
 ממנה - הקב"ה משמרו 676
 עבירות שצריכות נידוי 430
 עבר ועתיד, פשוט שחייב על שבועה גם
 אם ליתא בלהבא 818
 עברת ג' נהרות וטעית 258, 472
 עגונה שאמרה שבעלה מת על מיטתו -
 אינה נאמנת 486
 עגלה אינה נגררת אפילו על כלים 373
 עגלה ערופה בהרוג שנמצא בין שתי
 עיירות 627
 עגלה ערופה נלמדת ממת 850
 עגלה ערופה, אם הגוף והראש של אותו
 האדם 627
 עגלה ערופה, אם הפסוק נאמר על
 ההורג או הנהרג 628
 עגלה ערופה, האם טהורה או טמאה
 כנבילה 627
 עגלה ערופה, האם ערי מקלט מביאות 627
 עגלה ערופה, מקור לכך שהורגים את
 הרוצח גם לאחר העריפה 628
 עגלה ערופה, קוברים את ההרוג לפני
 המדידה 626
 עגלה ערופה, רק אם יש עדים שראו את
 הנהרג 626
 עד אחד לא מחייב שבועה על קנס 825
 עד אחד נאמן בזמן מלחמה 486
 עד אחד נאמן לקידוש החודש 383
 עד בע"פ ועד בשטר לא מצטרפים 500
 עד היכן הגיעו המים בירדן 621
 עד ודיין בשטר, דעה שמצטרפים 661
 עד זומם בדיני ממונות פסול רק לאותה
 עדות 773
 עד זומם הוא חידוש 502

סתם רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב 541
 סתם תרומה וחרם 550

ע

ע"ז אינה שולטת בים גם לפי טעותם
 של הגויים 845
 ע"ז היא ותרנית 831
 ע"ז עתידה לבייש את עובדיה 847
 ע"ז שהניחוה עובדיה במלחמה 847
 ע"ז שטמן יעקב 849
 ע"ז, ביטלו את היצר הרע שלה - אינו
 בירושלמי 349
 ע"ז, ה"א שיתחייב רק אם עבד את כל
 העבודות זרות שבעולם 788
 ע"ז, השתחוואה אסורה משום שעובדים
 כך לגבוה 590
 ע"ז, זבח לה בעל מום - חייב 789
 ע"ז, לקחו עמהם ביציאת מצרים 364
 ע"ז, מהנה אותה 836
 ע"ז, מותר לעבור לפנייה 846
 ע"ז, קושיות שלכאורה היא מועילה -
 אינן בירושלמי 847
 ע"ז, שבת, מילה, חילול השם - מה חמור
 יותר 554
 עבד כהן מותר בשפחה 670
 עבד עברי ועבד כנעני, טעם החילוק בין
 מציאותיהם 718
 עבד עברי לא נאל בשווה כסף 667
 עבד עולה למניין הקרואים 502
 עבד שברח מח"ל לארץ - מותר להחזירו ... 646
 עבד שהיה מניח תפילין 301
 עבד שהפקירו צריך גט שחרור 644
 עבד שנשא בת חורין 645
 עבד שקנה עבדים ומת 466
 עבד תושב 293
 עבד, אל תאמין בו 859
 עבד, אסור לו לישא אשה במועד 646
 עבד, היכן רוצעים אותו 670
 עבד, לדעת חכמים מותר לשחררו 478
 עבדו ובנו, נאמנותו עליהם 755
 עבדים - כקרקע, כמטלטלין, או לא
 כשניהם 671
 עבדים נטמעו בכהנים גדולים 686

610.....	עובדי העגל, מיתתם	708	עד זומם נפסל למפרע
735.....	עובדי קרקע שנוטלים שכן מהאמצע		עד שכפר - דינו כעדות שבטלה מקצתה
	עובי הכותל, האם עולה מהמניין של ג'	822	בטלה כולה
742.....	טפחים להרחקת נזיקין	821	עדות אשה
188.....	עובי הרקיע	503	עדות קטן שגדל, נאמן רק כשמעיד מיד
232.....	עובר לעשייתן - מחלוקת בזה	633	עדות שבטלה מקצתה
348.....	עוזא ועזאל - אינם בירושלמי		עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה בעד
354.....	עולה מכפרת על הרהור	822	שכפר
552.....	עולי מצרים, נדר שעברו בדרך בבת אחת	618	עדות שבטלה מקצתה בסתירה
	עולי רגלים, הירושלמי לא מחלק בין		עדות של דיינים (שיטות הירושלמי
394.....	מקדש ראשון לשני	876	והבבלי)
487.....	עולם הבא וגוג	774	עדות של שלישי בראשון
319.....	עולם הבא, אגדות עליו אינן בירושלמי	386	עדות, האם הרכנת הראש מועילה
676.....	עולם הזה ועולם הבא, הדין בהם	655	עדות, יושב כשר
	עולם הזה יהיה ששת אלפים שנה - אינו	821	עדות, מתי צריכים הנידונים לעמוד
798.....	בירושלמי	780	עדות, מתי שואלים את העד באיזה יובל
443.....	עולם נברא באות ב"ת	660	עדי מסירה כרתי להלכה
441.....	עולם עומד על הרוח	782	עדי שקר שהוציאו בני אדם להריגה
845.....	עולם צורתו ככדור		עדיין מחלוקת האם רבי יהודה כבית
440.....	עולם, בתחילה היה ממים ומשלג	584	שמאי
	עומד אחורי ביהכ"נ - חזקה שכיוון		עדים בשליחות יד בפיקדון - לכ"ע
387.....	לשמוע שופר	724	משלם כשעת התביעה
281.....	עונג שבת - בשינה או בתורה	508	עדים זוממים לוקים משום לא תענה
732.....	עונה - האם היא תנאי שבממון	808	עדים זוממים על תשלום כתובה
189.....	עונה עת ורגע, אורכם		עדים זוממים שהוא בן גרושה, הטעם
516.....	עונה, חיוביה נלמדים מיעקב ועשיו	808	שאינן כאשר זמם
289.....	עונש הגלות	810	עדים זוממים, האם צריכים התראה
	עונש, אין הקב"ה עונש אלא אם כן		עדים זוממים, המזימים צריכים להעיד
478.....	הזהיר	809	"עמנו הייתם"
367.....	עונשה של מיכל	500	עדים יכולים לחזור בהם עד שיחקרו
812.....	עונשו של חוטא, מהו	781	עדים מוכחשים בעדות על הארנק
574.....	עונשיהם של המסייעים בבית הגרנות	661	עדים עבריים ויוונים בגט
516.....	עונתם של תלמידי חכמים		עדים שלימדו זכות על הנידון - את מי
200.....	עוסק במת	781	מעלים
210.....	עוסק בצורכי ציבור, האם יתפלל		עדים שמעידים על מקצת הטענה
358.....	עוסק בתורה, האם פטור מהסוכה	717	מחלוקת בזה
	עוף הפורח, שמע ממנו ולא יודעים מי		עדים, אמר להם שמקדשה ע"מ שהיא
618.....	המקור	682	כהנת ונמצא שאינה
578.....	עוף טמא - האם נקרא ציפור		עדשה, שרץ מטמא בה משום שזו
576.....	עוף שהיה פורח מעל הלל היה נשרף	595	תחילת ברייתו
564.....	עופות, האם הנודר מבשר מותר בהם		עובד אדום, במשפחתו ילדו שני בנים
607.....	עור בהמה טמאה, לכתובת מגילת סוטה	459	בכל חודש
	עור השרצים לעניין איסור טומאה		עובד כוכבים
272.....	ואכילה		עובד ע"ז, מחלוקת היכן סוקלים אותו

עין של זהב.....570
 עין תחת עין ממש, ההר"א היתה רק
 במזיד.....710
 עינויים ב"כ - שישה.....351
 עיסה, המחלוקת האם מפרישים ממנה
 פאה - אינה בירושלמי.....712
 עיפא - חיפה.....819
 עיצומין - אסמכתא.....650
 עיר הנידחת, גודלה.....803
 עיר הנידחת, ספיקות בדיניה.....803
 עיר הנידחת, שיער נשים צדקניות - אינו
 אובד.....803
 עיר וכפר, חילוק ביניהם.....565
 עיר ועזרות, מקורות לדיני ההוספה
 עליהן.....766
 עיר חדשה - חמישים דורין לתחומין
 צריכים להיות ישראלים.....293
 עיר חדשה וישנה, גדריהן.....293
 עיר מקלט, צורת יד היתה מראה את
 הדרך.....812
 עיר על שפת הנחל, מהיכן מודדים את
 תחומה.....292
 עיר שיש בה חזירים פטורים ממזוזה.....237
 עיר שכבשוה כרכום של מלכות אחרת,
 לא חוששים שבעלו.....502
 עיר שכולה כהנים, ברכת כהנים בה.....215
 עיר של גויים ושל ישראל.....541
 עיר, דברים שצריך שיהיו בה.....688
 עיר, הבונה אותה נותנים לו ארבע
 דרכים.....749
 עירבוב השטן ע"י התקיעות - אינו
 בירושלמי.....381
 עירבון לארץ בקבורת השליה.....278
 עירבון של טבעת - לא קנה בו את
 המקח.....725
 עירוב בכיכר נדור.....288
 עירוב שנתגלגל לתוך ד' אמות.....288
 עירוב תבשילין, המערב צריך לומר "עלי
 ועל מי שלא עירב".....372
 עירוב תבשילין, כמי ההלכה.....372
 עירובי חצרות, טעמם.....297
 עירובי תחומין, צריך לזכות את העירוב.....297
 עישור נכסים, החשבון.....520

עור נבילות וטריפות, הטעם שכותבים
 עליו תפילין.....412
 עור צבי, א"י מתרווחת כשיושבים עליה
 - אינו בירושלמי.....649
 עור שיש עליו בשר.....371
 עורלה, מחלוקת אם יש חזקה באכילתה745
 עורפים רק אם יש עדים שראו את
 הנהרג.....626
 עושה שלום במרומי - בכוכבים
 ובמלאכים.....383
 עזרא תיקן את קריאת התורה בשני
 וחמישי.....423
 עזרא תיקן שנשים ידברו בבית הכיסא.....423
 עזרא, גם בזמנו תר"מ היו מדרבנן.....685
 עזרת נשים (שיטות הירושלמי והבבלי).....875
 עזרת נשים, ישיבה בה.....622
 עטרה עליונה ותחתונה, חילוק ביניהן.....471
 עטרה, רוב גובהה או רוב גגה.....470
 ע"ן שבלוחות עמדה בנס.....411
 עיבור השנה.....562
 עיבור השנה, הטעם לזה.....384
 עיבור שנה בחו"ל.....501
 עיבור שנה מפני הטומאה.....764
 עיבור שנה, במעשה עם שמואל הקטן -
 לא עיברו באותו היום.....763
 עיבור שנה, האם מוסיפים כ"ט או ל'
 יום.....764
 עיבור שנים בחו"ל.....563
 עיבורה של עיר כעיר, דחיה ללימוד זה.....565
 עיבוריהן של בהמה וחיה.....458
 עיברה ועדיין היא בתולה.....497
 עיברו שנה ואח"כ נדר לשנה.....567
 עידית של יתום גדול, גובים ממנה.....647
 עיוורים, לא לסמוך עליהם.....240
 עיטוף בברכת המזון.....222
 עיין שנייה של שמשון.....604
 עייתלו - היתלו.....860
 עיכוב נישואין מחמת הבעל - מעלה לה
 מזונות.....513
 עין הרע לא שולטת ביוסף - אינו
 בירושלמי.....202
 עין הרע, מתו בה.....763
 עין הרע, פירושה.....611
 עין רעה שכיחה בבבל.....273

עני נכנס לבית, התחבא מהבעל והזהירו	עישור נכסים, מתי בת גולה מוותרת
מגילוי 841	עליו 511
עני שחסר מאתיים זוז 611	עכבה מהאיש ועכבה מהאשה, מה הן 484
עני שחסר בפירות שביעית 399	עכברים רשעים 724
עניות, אין ציבור שכולו עשיר או עני 641	עכו - חלקה בארץ וחלקה בחו"ל 634
עניים, האם לווים לצורכם 520	עכו"ם - עבודת כוכבים עיין: ע"ז
עניצי פשתן 565	עכו"ם - עובד כוכבים עיין: גוי
ענו, יש לו חמישה שמות 399	עכו, האם היא מארץ ישראל 657
ענף העולה מהשורש ומהגזע יחד 750	עכן מעל בארבעה חרמים 782
עסוקים באותו עניין 652	על איזה שער פוסקים 729
עסיא - אסייא 422	על הארץ ועל מעדניה 217
עפר על ארונות המתים 539	על הדלקת נר חנוכה 361
עץ ואבן צריכים שיעור כדי להמית,	על מה מכפרים בגדי כה"ג 350
המקור לזה 795	על מנת - במנת 726
עץ חיים 188	על מנת שאין אונאה 726
עץ יחידי - רוב היקפו, מה פירושו 244	על מנת שאני בן עיר ונמצא בן כרך, גם
עצי שיטים שנטע אברהם לצורך המשכן 315	זו טעות לגנאי 679
עצים למערכה 404	על מנת שלא תפרחי באוויר 581
עצים, לגזלם במלחמה 285	על מנת שתיבעלי לפלוני - האם התנאי
עציץ כשהשורש כנגד הנקב 268	מותר קודם שהתקיים 659
עצם שאין עליו בשר כלל, האם מותר	על מצוות זקנים, ברכה על לולב וחנוכה 361
לשוברה בפסח 322	על קן ציפור, טעמים לאיסור אמירתו 213
עקדת יצחק, זכותה 397	על שלושה דברים העולם עומד 403
עקוד ורגול - פירושו 254	עלות השחר, איילת השחר והנץ החמה 339
עקידת יצחק, זכותה 397	עלי לולב צריכים להיות טפח חוץ
עקילס אתא נסייא 417	מהשדרה 361
עקילס הגר הוא אונקלוס 411	עליה לתורה, הטעם שאין מפסיקין
עקילס, תרגם 361	בקללות 420
עקירת עשבים ע"י בהמה 690	עליה שנפחתה במקום התנור 737
עקרבים, אין מעידים שמת 491	עלייה לרגל, נשים שמקיימות עשה
עקרה נפקדת בסוטה 609	שהזמן גרמא 196
ערב פסח לאחר חצות, איסור מלאכה	עלים ולולבים בנזיר, איסורם נלמד
מפסוק 314	מכלל ופרט 590
ערב פסח מחצות היום, דעה שאיסור	עם הארץ שנעשה חבר, האם נאמן
חמץ מדרבנן 306	למפרע 299
ערב פסח, שלוש אומניות עושין מלאכה 316	עם ישראל, הגדרות לדינים שונים 853
ערב ראש השנה שבת וסוכות, צום בהם 398	עמד בביהכ"נ והשביעם - הטעם
ערב שבת פטור מלהטיף משום רשות	שפטורים 822
מצוה 750	עמידה או ישיבה בהתרת נדרים 572
ערב שבת, אסור לדון בה 377	עמידה בכל דבר שבקדושה 237
ערב שבת, למעט בלימוד בו 407	עמנו הייתם, המזימים צריכים להעיד כך 809
ערב תשעה באב, פת באפר 407	ענווה חשובה יותר מחכמה 242
ערב, מתי המלווה יכול לפרוע ממנו 760	ענווה, חכם לא ענה משום כך 482
ערבה, מברכים על חביטתה 364	

עשיר שהתגאה וירד מנכסיו.....	570
עשירות, אין ציבור שכולו עשיר או עני.....	641
עשירות, נותנים להן יין.....	518
עשירית האיפה - מותרת, גירסא הפוכה	
במחלוקת.....	295
עשר מסעות נסעה שכינה - אינו	
בירושלמי.....	388
עשר נטיעות, ערבה וניסוך המים -	
מקורם.....	363
עשרה אנשים, מקורם מ"בני ישראל".....	424
עשרה דברים נאמרו בירושלים.....	710
עשרה טפחים, המקור לזה.....	239
עשרה נזירים.....	589
עשרה קבים ירדו לעולם וכו' - אינו	
בירושלמי.....	679
עשרה שהתחילו ויצאו מקצתם.....	423
עשרים וארבעה אבות נזיקין - אינו	
בירושלמי.....	690
עשרים וארבעה מיני ארזים.....	525
עשרים שנה, ב"ד של מעלה לא עונשים	
עד אז.....	806
עשרת בני המן, כתיבתם.....	420
עשרת הדברות בקריאת שמע.....	193
עת רגע ועונה, אורכם.....	189
עת רצון, קללת חינוס מועילה בה.....	812
עתיד ועבר, פשוט שחייב על שבועה גם	
אם ליתא בלהבא.....	818
עתיד לבוא (שיטות הירושלמי והבבלי).....	890
עתיד ליתן דין וחשבון על כל מה שלא	
אכל.....	689
עתיד, ידיעתו (שיטות הירושלמי	
והבבלי).....	887
עתידה בת קול לומר "מי שפעל עם אל	
יבוא ויטול שכר".....	258
עתידה תורה שתשתכח מ ישראל,	
המחלוקת בזה אינה בירושלמי.....	280

פ

פאה, המחלוקת האם מפרישים אותה	
מעיסה - אינה בירושלמי.....	712
פדיון הקדש, מספיק להוסיף כל שהוא.....	527
פדיון קרקעות בתשעה וכהן, מקורו	
מריבוי אחר ריבוי.....	424

ערבה, ניסוך המים ועשר נטיעות -	
מקורם.....	363
ערבוב השטן ע"י התקיעות - אינו	
בירושלמי.....	381
ערבות מואב, הארץ נתחלקה להם.....	754
ערבית מבעוד יום.....	206
ערוגה שאינה נמכרת עם השדה.....	748
ערוגה, הזרעים הם בד' משולשים.....	266
ערוגה, המקור שזורעים בה ה' זרעונים.....	265
ערוך הוא עונש על יצירת הפרד.....	223
ערוך הכיש את רבי חנינא בן דוסא.....	212
ערווה, ליבו רואה אותה.....	204
ערי הלוויים, קבורה בהן.....	293
ערי מקלט, האם מביאות עגלה ערופה.....	627
ערי מקלט, האם עושים בהן בתי בד.....	811
ערי מקלט, הפרישו ערים בינתיים עד	
שכבשו ערים אחרות.....	811
ערי מקלט, כמה יהיו לעתיד לבוא.....	812
עריות, סברת "מה נפשך" (שיטות	
הירושלמי והבבלי).....	876
ערייות, רק בהן צריך תנאי כפול.....	682
עריכת הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	165
עריכת המשנה.....	275
עריפת העגלה ברוב שניים.....	628
ערירים - לא מולידים או שקוברים את	
בניהם.....	786
ערכין ודמים, כינוייהם.....	580
ערכין של מטלטלין.....	713
ערל - לא נחשב לפני יום שמיני.....	470
ערלה, מחלוקת אם יש חזקה באכילתה.....	745
עשבים לא ממעטים בסוכה.....	356
עשבים, עקירתם ע"י בהמה.....	690
עשה דוחה לא תעשה בהשבת אבידה.....	722
עשה דוחה לא תעשה, כשאינו בצידו.....	370
עשה ולא, חילוק ביניהם בכפרת יו"כ.....	815
עשה מאהבה ועשה מיראה.....	617
עשה עסקה עם חבירו והתבטל.....	728
עשה שהזמן גרמא, נשים שמקיימות	
זאת.....	196
עשיו יכנס לגן עדן והקב"ה יוציא משם.....	554
עשיו נמסר בידי יוסף - אינו בירושלמי.....	754
עשיית סוכה לולב מזוזה תפילין וציצית,	
ברכה עליה.....	231
עשיית צרכיו בבית קברות.....	196

פיקדון, טען שהפקיד חפצים יקרים.....	241	פה מיוחד לדברי תורה.....	241
פיקדון דוחה שבת, המקור לכך.....	353	פודה אינו כלוקח.....	709
פיקוח נפש, ב"ד התירו ולא ביטלו את		פונדקית, לא האמינו לה מדין מסל"ת	
ההיתר.....	245	אלא מדין חיה.....	492
פיקוח נפש, הולכים אחר הרוב.....	499	פועל אוכל רק בגמר מלאכה.....	732
פירוט החטא ביום כיפור.....	559	פועל יכול לחזור בו.....	730
פירושי הירושלמי (מבוא לירושלמי).....	172	פועל שנכנס וניזק, וחילוק אם ראהו.....	697
פירושי הירושלמי, קשיים מסוימים בהם		פועל, האם מציאתו לבעל הבית.....	718
(מבוא לירושלמי).....	173	פועלים שלא מצאו תבואה, השכר	
פירות אבודים, המקור שהשומרם		שמקבלים.....	729
ימכרם.....	724	פועלים, האם עולים עימו.....	515
פירות האשה קנויים לבעל כדי שישגיח		פועלים, רבי חייא שילם להם לפנים	
על נכסיה.....	509	משורת הדין.....	730
פירות הנושרים, האם יש את גזירה זו.....	369	פוקסת גודלת וכוחלת בשבת.....	268
פירות מגפן של זהב.....	344	פורים אסור בעשיית מלאכה.....	416
פירות שביעית, משרה בהם.....	573	פורים ב"ד וט"ו, לא תתגודדו.....	315
פירות שיצאו חוץ למקומן בשבת.....	290	פורענות של גויים.....	389
פירות שקנה ומעורב בהם מין אחר.....	751	פוחחים בנולד - פירוש "אם כן אין	
פירות, גירסא הפוכה במחלוקת מתי		נדרים".....	568
חוששים שהם מקולקלים.....	641	פז"ר קש"ב, רק לארבעה דברים.....	368
פירכא "אין יבום כשיש בן" - אינה		פחות מכשיעור, ברכת בורא נפשות עליו.....	359
בירושלמי.....	669	פחות משוה פרוטה, ב"ד לא דנים על	
פירקוס סחורה.....	727	זה.....	825
פיתו בסלו, מעשים על צמא ביום כיפור.....	348	פחות משוה פרוטה, דור המבול היו	
פיתוי קטנה - מותרת לבעלה.....	323	גוזלים.....	725
פיתקין - פיטקין.....	766	פחות משוה פרוטה, האוכל תרומה	
פליגין דיבורא.....	633	חייב בתשלומין.....	310
פלוני, רועה, ממזר וכו' - שאלות אלו		פחות משוה פרוטה, לשכור מגוי.....	294
אינן בירושלמי.....	347	פחת נבילה דניזק, המקורות לזה.....	691
פלונס, התרת נדרים בו.....	573	פטור במחנה הוא גם בחזירתן.....	285
פלישתים, כיצד קיבלו מהם קרבנות.....	838	פטור העוסק במת.....	200
פלשתים היו יראים משמשון גם לאחר		פטור ומותר בשבת.....	268
מותו.....	604	פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.....	199
פנדירא, מין בשם ישו.....	840	פי תקרה ומחיצה תלויה, דימוי ביניהם.....	298
פנחס, מלאך הדביק את זמרי וכזבי		פיטום הקטורת, סוגיא זו.....	344
וסתם את פיהם.....	801	פיטקין - פיתקין.....	766
פנחס, רצו לנדותו.....	796	פיס במקדש - כיוונו לימין או לשמאל.....	338
פני הכרובים לקיר ולבית.....	751	פילגש ואשה, החילוק ביניהם.....	513
פניו צריכים להיות לכותל בתפילה.....	209	פינוי מקבר לקבר.....	433
פניות לימין - אינו בירושלמי.....	335	פינוי קברות.....	598
פנים, הכרה על פיהם.....	643	פינחס, מלאך הדביק את זמרי וכזבי	
פנקסו של אדם, מה נכתב בו.....	440	וסתם את פיהם.....	801
פסול משפחה - כדיני נפשות.....	777	פינחס, רצו לנדותו.....	796
פסול קורבה בדיינים.....	775	פיקדון טמון, נשבע ונוטל.....	706

פרוכת, מחלוקת האם היתה גם בעלייה 345
 פרושים, מכוות פרושים 611
 פרושין, שבעה מינים להם 233
 פרח רוחו וחזר - אינו בירושלמי 314
 פרט שיצא מהכלל, דעה שלא נאמר
 כשהם סמוכים 589
 פרט שיצא מהכלל, האם נאמר גם
 כשהפרט קודם 590
 פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא 535
 פריסת מפה על הלחם בשעת הקידוש 330
 פריעה וציצין המעכבין, מקור הדין 469
 פריצות של אשה 523
 פרישת תינוק מהנקה 515
 פרנס צריך קופה של שרצים - אינו
 בירושלמי 337
 פרנסת תלמידי חכמים 321
 פרס בגדו על הגדיש ונעצרה האש 557
 פרעה לקה בראתן 525
 פרעה, כיצד משה ברח ממנו 227
 פרצה בחצר גדולה וקטנה 296
 פרצופיהן ודעתם שונים זה מזה 228
 פרק ג במסכת מכות, חסרונן 813
 פרשיות, על אלו מברכין 420
 פרשת סוטה וכו' נאמרים בכל לשון
 דווקא אם מבין 619
 פרשת סוטה, האם כתובה בראשי תיבות 341
 פרתו של ראוב"ע היתה אשתו או שכנתו 254
 פת באפר בערב תשעה באב 407
 פת גויים, דיניה 842
 פת הבאה בכיסנין טעונה ברכה גם
 לאחריה 218
 פת טהורה, ברכתה קודמת 217
 פת תורה, לשון נדר 565
 פתח בית אב, אם אין לנערה המאורסה 509
 פתח בנולד, דעה שרבי אלעזר חזר בו 569
 פתח פתוח אם קידשה בחופה 494
 פתח, מצא אבידה על גביו 720
 פתחה של תורה 260
 פתחיהם של גיהינם וגן עדן - אינם
 בירושלמי 286
 פתיחת מסכת (שיטות הירושלמי
 והבבלי) 899
 פתיחת מסכת ב"מ 717
 פתיחת מסכת ברכות 187

פסולים, לעתיד לבוא הקב"ה יטהרם רק
 משבט לוי 686
 פסוק אחד לנזקי בור ואחד למיתה 702
 פסוק, ספר ותפילין בשביל חולה 302
 פסוקים לדיני נשים עבדים וקטנים 203
 פסוקים רבים שנאמרו בדיבור אחד 552
 פסוקים שאין להם הכרע 841
 פסוקים שמתחלקים לשלושה וכו' א אמר
 חלק 628
 פסוקים שרבי היה בוכה בהם 440
 פסח בחמי טבריה 262
 פסח גלגל בימי יהושע, מתי מלו 597
 פסח ומילה - מי קודם 313
 פסח מצרים, מחלוקת אם פוסלים בו
 מומים 325
 פסי ביראות, באו או יבשו מים בשבת 286
 פסי חצר, דעות הפוכות במחלוקת זו 283
 פסים - פצימין 720
 פסיק רישא, חילוקים בדיניו 374
 פסיקה - כבבלי או כירושלמי (מבוא
 לירושלמי) 178
 פסיקה כירושלמי, מתי עושים כך (מבוא
 לירושלמי) 178
 פסל מיכה, לקחו עמהם ביציאת מצרים 364
 פסק שהשתנה באמצע המעשה 706
 פסקה הבינה 631
 פפוס בן יהודה או יהודה בן פפוס 199
 פפוס ולוליינוס נהרגו על מצוה קלה 773
 פצוע דכא ביבשו ביציו 470
 פצוע דכא בידי שמים 471
 פצוע דכא וכוות שפכה, החילוק ביניהם 471
 פצוע דכא, האם מותר בממזרת 471
 פצוע דכא, מנלן שהוא בביצים 470
 פצימין - פסים 720
 פקדון טמון, נשבע ונוטל 706
 פקדון, טען שהפקיד חפצים יקרים 706
 פר, יש דעה שג' מכל שבט סומכים עליו 854
 פרד, סימניו 223
 פרד, ערוד הוא עונש על יצירתו 223
 פרה שנגחה, אחד בעלים על רגלה ואחד
 על השאר 701
 פרו ורבו בבן ממזר 452
 פרוטה במעשר שני - בקרן או בחומש 727
 פרוכות, חשש שישפרו 345

צום בערב ראש השנה, שבת, סוכות, 398.....
 שלוש מאות צומות.....
 צונן, גוי שמזגו ליין - מותר 848.....
 צורות, אסור להסתכל בהן משום ע"ז 844.....
 צורות, כשם שבחייו לא הביט בהן כך
 במותו כיסו אותן 844.....
 צורכי ציבור, האם העוסק בהם יתפלל 210.....
 צורכי רבים, כמה וכמה דברים כאלה 426.....
 צורת הפתח מועילה גם במים 297.....
 צורת יד היתה מראה את הדרך לעיר
 מקלט..... 812.....
 ציבור ומלך נידונים בכל יום 769.....
 ציבור, אין כולו עשיר או עני 641.....
 צידוק הדין - אינו בירושלמי 202.....
 ציון מערות, האגדות על רבי בנאה -
 אינן בירושלמי 747.....
 ציון קברים לבשר של מת..... 426.....
 ציון קברים על אבנים 426.....
 ציונים וסימנים ללמד התינוקות 743.....
 צינה צומתת את הגופה 491.....
 ציפור הוא שם של אשה 647.....
 ציפורי וטבריא, המרחק ביניהן י"ח מיל 772.....
 ציפורין - ציפורי 235.....
 ציפורניים, האיסור לזרקן אינו
 בירושלמי..... 431.....
 ציפורניים, הכרתם בהבדלה 237.....
 ציפורת הכרמים רק לרפואה ולא לזיכרון 267.....
 ציץ, האם מרצה על טומאת ידיים 337.....
 ציץ, הכתב עליו 343.....
 ציץ, מתי מרצה 335.....
 ציצין המעכבין, מקור הדין 469.....
 ציצית, טוויית תכלת במועד 431.....
 ציר ההיכל 609.....
 צירוף העלם טומאה והעלם מקדש 816.....
 צל ההיכל, הטעם שריב"ז ישב בו 846.....
 צל צילה מותר, ומהו גדרו 846.....
 צלוב, אין מעידים שמת, שמא פדאוהו 490.....
 צלוי, גדר מבושל 560.....
 צלם בהיכל - של מי היה 405.....
 צלם של ע"ז, מותר לעבור לפניו 846.....
 צלמים, המוצא את שבריהם 845.....
 צם ושכח ואכל 566.....
 צם יומיים מספק ומת 382.....
 צמא ביום כיפור 348.....

פתיחת מסכת יבמות..... 447.....
 פתיחת מסכת מכות 808.....
 פתיחת מסכת נדרים 544.....
 פתיחת מסכת נזיר 577.....
 פתיחת מסכת סוטה 601.....
 פתיחת מסכת סנהדרין 761.....
 פתיחת מסכת ע"ז..... 831.....
 פתיחת מסכת שבועות 814.....
 פתיחת מסכת תענית..... 392.....
 פתילה במיתת שריפה, מחלוקת ממה
 עשויה 786.....
 פתילות במקדש, ממונה עליהם 338.....
 פתילות ושמיים, הטעמים שאין
 מדליקים בהם 245.....

צ

צא וראה היאך הציבור נוהג 466.....
 צאי מעשי ידיך למזונותיך 509.....
 צאת הכוכבים 187.....
 צבוע קשה כארי 693.....
 צבורים באגב 674.....
 צבי שישן פותח עין אחד 272.....
 צבת, עשו ממנה כמה צבתות 303.....
 צדוקי, ביתוסי, אפיקורוס ומין - כמעט
 ואינם בירושלמי..... 190.....
 צדוקי, כשהוא כהן מלאך נכנס לקה"ק..... 336.....
 צדוקים לגלגו על הטבלת המנורה 446.....
 צדוקים, דחו מסברא את דבריהם
 בירושה 753.....
 צדיקים אין הקב"ה מביא להם תקלה -
 אינו בירושלמי 501.....
 צדיקים רשעים ובינוניים 381.....
 צדיקים, הקב"ה מראה להם את שכרם
 קודם מיתתם 844.....
 צדקה, האם לוויים לצורך העניים 520.....
 צדקה, מעשה בעניינה 316.....
 צדקניות, שיחתן 619.....
 צואת חמור ותרנגולים אדומים,
 מרחיקים מהם 205.....
 צובה, לשון זו 292.....
 צוואת רבי שלא תזוז אלמנתו מביתו 536.....
 צווח שאינו מתייאש, מחלוקת בזה 715.....
 צום ביום שמת בו תלמיד חכם 434.....

קברים שרבי שמעון מוסיף.....752
 קד קידה ונעשה צולע.....193
 קדושה למפרע, האם חלה.....554
 קדושתו של הרחוב.....417
 קדימה במרחץ ובבית הכיסא.....697
 קדימויות בקרבנות נדבת ציבור.....857
 קדשים, הירושלמי על סדר זה (מבוא לירושלמי).....166
 קר"ע ושוא"ת, מה עדיף.....302
 קוברים את ההרוג לפני המדידה.....626
 קוברים את השליה לתת עירבון לארץ.....278
 קודם זמנו ביעורו בכל דבר לר"י.....309
 קודש הקודשים של מעלה ושל מטה.....209
 קודש הקודשים, האם הארון היה באמצעו.....752
 קודש הקודשים, מלאך בו (שיטות הירושלמי והבבלי).....891
 קודש, הטעם שחמור מתרומה.....444
 קודשים, הירושלמי על סדר זה (מבוא לירושלמי).....166
 קוטע יד עבד של חברו.....711
 קול שנתקדשה לא צריך נרות דולקים.....662
 קולא לאחרים וחומרא לעצמו.....191
 קולא, האם היא שבח או גנאי.....454
 קולו של משה במצרים.....318
 קולי בית שמאי וחומרי בית הלל.....526
 קולי חומרין.....297
 קומא דחלבא, מחלוקת רבי יוסי וחכמים.....561
 קומי - התירו לבית רבי.....255
 קומץ, האם אפשר להקריבו בשני כלים.....445
 קונה ג' אילנות, האם יש לו כמלוא אורה וסלו.....750
 קונם איני משמשך, מחלוקת בזה.....549
 קונם מועיל גם לנדרי הקדש.....547
 קונם שאהנה לבריות - האם יכולה ליהנות ממעשר עני.....574
 קונסים גם מי שעבר על מנהג.....837
 קופה - ל' יום בעיר.....739
 קופות בשבת וקופות בשקלים, דימוי ביניהן.....264
 קוצץ בן קוצץ.....452
 קורא בלעז ממגילה אשורית.....415
 קורא בתורה ואינו יודע להמשיך.....424
 קורא עומד, הטעם לזה.....421

צמד פרות, החובלם.....737
 צמו כדי לזכות לראות את רבי חייא.....538
 צמו תשיעי ועשירי.....406
 צמר בכור, האם בטל ברוב.....521
 צנוע, המקיים את דברי חכמים נקרא כך.....862
 צנזורה לירושלמי (מבוא לירושלמי).....177
 צניעותה של קמחית.....857
 צניעותו של שאול.....367
 צער, כיצד שמין את דמיו.....711
 צר צורה בכלי בשבת.....262
 צרה, תשמיש בשעה כזו.....395
 צרורות ברשות הרבים.....693
 צרורות, מחלוקת אם יש בהן העדאה.....693
 צרורות, מקור הדין אינו בירושלמי.....693
 צרכי רבים, כמה וכמה דברים כאלה.....426
 צרכיו, עשייתם בבית קברות.....196
 צרעת פרח בכולו בימי ההסגר.....410
 צרת גרושתו שהחזיר.....484
 צרת הבת, נישואיה.....449
 צרת סוטה, טעם האיסור.....475
 צרת ערווה שלא במקום יבום.....449

ק

ק"ו מבן לאח.....669
 קבורה בערי הלוויים.....293
 קבורה בתכריכים לבנים.....537
 קבורה וליקוט העצמות.....427
 קבורה עם מקל.....537
 קבורה, האומר "אל תקברוני מנכסי" - דעה שנקבר מהצדקה.....533
 קבורה, יש מנהג שהאבל רוחץ אחריה.....433
 קבורה, כיצד יקומו המתים.....537
 קבורה, כתובה, מלווה ובנות - מי קודם.....531
 קביעות השנים בימי עזרא, חשבונה.....833
 קבלן ואריס, כתיבת שטרותיהם במועד.....432
 קבלת פני השכינה - המקבל פני רבו.....292
 קבר, פיגויו.....598
 קברו של אדם הראשון.....595
 קברות וזכרם צפופים, מחלוקת ר"ש וחכמים.....599
 קברות, ברכתם.....231
 קברי האבות במערת המכפלה.....403
 קברי מלך ונביא לא מתפנים.....599

קטנה פטורה כי נחשבת כגדולה ללא	קורא קודם ואחר הנץ - אינו בירושלמי..... 191
התראה..... 508	קורא, ברכתו..... 217
קטנה שאין לה דעת, האם מקבלת את	קורבן..... עיין: קרבן
גיטה..... 653	קורבנות..... עיין: קרבנות
קטנה שזינתה מותרת לבעלה..... 323	קורדייקוס לפעמים שוטה ולפעמים
קטנה שנישאת לכהן לא אוכלת בתרומה..... 648	פיקח..... 654
קטנה שנישאת שלא לדעת אביה, למי	קורדייקוס, גירסא הפוכה במחלוקת מתי
שייכים מעשי ידיה..... 678	כותבים לו גט..... 655
קטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה, האם	קורה - רוב היקפה, מה פירושו..... 244
ממאנת..... 483	קורה מאשירה וכתותי מיכתת שיעוריה
קטנה שעבירה..... 449	- אינו בירושלמי..... 297
קטנה שקידשה עצמה אביה ממאן..... 678	קורה בשבת ואוכל מצה גזולה, החילוק
קטנה, דעה קונה בחצר ולא בארבע	ביניהם..... 271
אמות..... 653	קורה על העור - נחשב כתב..... 638
קטנים ונשים, שמחתם ברגל..... 326	קורעים לעדים נייר חלק..... 638
קטנים נשים ועבדים, פסוקים לדיניהם..... 203	קורת העירוב, שיעוריה להקל או
קטנים, לקרות לפנייהם את המגילה..... 417	להחמיר..... 282
קטע את ידו פעמיים..... 710	קושיא נוספת על בית הלל..... 487
קטעים מהירושלמי שאבדו (מבוא	קושיא על מספר הברכות בתפילה..... 207
לירושלמי)..... 176	קטגוריא בת"ח בדור שבן דוד בא - אינו
קידוש החודש בעשרה..... 423	בירושלמי..... 543
קידוש החודש מועיל אפילו בעדים	קטונתא - תמציתן של צדיקים וחסידים..... 631
זוממים..... 385	קטורת במיתה של מלכים היא ע"ז..... 835
קידוש החודש ע"פ הראייה..... 781	קטורת מעשרת..... 338
קידוש השם גדול מחילול השם..... 685	קטורת, סוגית פיתום הקטורת..... 344
קידוש השם של הצפרדעים..... 321	קטטה בין בעל לאשה, מחלוקת מהי..... 486
קידוש השם, גויים לא מצווים עליו..... 774	קטימה וגריפה - האם לגמרי..... 249
קידוש והבדלה כשאיין יין..... 328	קטיפת כרם במועד..... 428
קידוש לבנה, עד מתי מברך..... 230	קטן וקטנה, גדריהם..... 497
קידוש, פריסת מפה על הלחם..... 330	קטן פטור מאיסור שבועה..... 819
קידושי אשה, דימוי להרחקת נזיקין..... 743	קטן רודף..... 794
קידושי חרש בביאה כן מועילים..... 485	קטן שגדל נאמן רק כשמעיד מיד..... 503
קידושי כסף, טעם המחלוקת בשיעורם..... 665	קטן שהביא שתי שערות וגדל - האם
קידושי כסף, שטר וגירושין לאחר ל' יום..... 680	גדול למפרע..... 476
קידושי מאה תופסים..... 455	קטן שהוא חירש..... 436
קידושי פסולה - כסף קידושיה שלה..... 535	קטן שהוא קרוב נאמן שאשה לא
קידושי תנאי, מחלוקת אם יוצאת בלי	נטמאה..... 502
גט..... 524	קטן שלא הביא ב"ש, גירסא הפוכה
קידושין (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 874	במחלוקת זו..... 484
קידושין בגזל דידה מועילים..... 679	קטן, דעה שצריך לדעת בטיב ברכה..... 220
קידושין בזמן החופה..... 494	קטן, מחלוקת האם יש בו יעוד..... 669
קידושין בעבירה פוסלים בתרומה,	קטן, מידות בו לגבי גזילו..... 650
המקור לכך..... 463	קטן, מתנתו לא מועילה..... 650
קידושין והקדש לאחר ל' יום..... 680	קטנה אין קנס לר"מ, המקור לכך..... 506

- קניין מועיל להתחייב לשמירת נזיקין 692
קניין מסירה בגט 639
קניין משיכה (שיטות הירושלמי והבבלי) 873
קניין ע"י מסירת משכוכית, דלי ומפתח 672
קניין פירות כקניין הגוף, האם יש בזה
מחלוקת 681
קניין קצצה, וכיצד היו קונים בעבר 673
קניינים בלי סברא (שיטות הירושלמי
והבבלי) 872
קניינים מחודשים (שיטות הירושלמי
והבבלי) 873
קניינים שהיו קונים בהם בעבר 673
קניית בתים מגוי בשבת 429
קנס (שיטות הירושלמי והבבלי) 877
קנס אין לקטנה לר"מ, המקור לכך 506
קנס בפסולים, מקור אחר לכך 503
קנס, כופר לדעה שהוא כפרה 506
קנס, עד אחד לא מחייב שבועה עליו 825
קנסו אשה שאמרו שמת בעלה ונישאת 474
קפודקיא 453
קציצתן, האם זוהי עשייתן 357
קצצה - קניין 673
קצצה במקדש ומגרש אשה שאינה
הוגנת 502
קראו איכה בשבת ונענשו 275
קרבן התמיד בארבע שעות 206
קרבן התמיד, זמנו 317
קרבן ומלקות יחד, אפשר לחייבם 504
קרבן על אדם שעתיד ליזור 581
קרבן על נזירות שעוד לא נדר 581
קרבן, אומר מותר פטור ממנו 852
קרבן, המקור לזה שמומר פטור ממנו 853
קרבנות חצי נזיר, וחצי קרבנות נזיר -
הירושלמי לא מחלק ביניהם 582
קרבנות מהפלישתים, כיצד קיבלום 838
קרבנות נדבת ציבור, קדימויות בהן 857
קרבנות נזיר טהור, שמעון הצדיק לא
אכל מהם 547
קרבנות נזיר, מותרם 586
קרבנות, היכו אותם ונעשו נבילה 629
קרבנות, לא יפרישם לפני שנדר נזירות 582
קרוב נעשה שליח 653
קרוב שהוא קטן נאמן שאשה לא
נטמאה 502
קידושין שאין מסורין לביאה 679
קידש אשה בסלע שחטף מידה 678
קידש אשה ואינו יודע מי היא, מחלוקת
בזה 259
קידש אשה לעוד ל' יום, וחבירו קידשה
ומת 680
קידש שלוש מאות נשים כדי להאכילן 460
קידשה בחופה, אין טענת פתח פתוח
לאוסרה 494
קידשה בתנאי וכנסה סתם 524
קידשה סתם וכנסה סתם 524
קיום והפרת מקצת, ד' דעות 575
קיום מצוות (שיטות הירושלמי והבבלי) 890
קיום נדרים בטעות אינו קיום 575
קיום נדרים, האם אפשר להישאל עליו 572
קיטע יוצא בקב, גירסא הפוכה
במחלוקת בזה 257
קין נשא את אחותו 795
קיניו צריך להיות באימה 601
קיניו, המחלוקת בו תלויה במחלוקת
בגירושין 601
קיסרין שבקפודקיא 453
קיפוצ וריקוד, גדריהם 376
קל וחומר בנדרים 560
קלב"מ בגניבה הראשונה בבן סורר 696
קלוטה כמי שהונחה 239
קללות, הטעם שאין מפסיקין בהן
בקריאת התורה 420
קללת אימו, מחלוקת אם גר חייב עליה 478
קללת חינם מועילה בעת רצון 812
קלפיות של הלוויים והזקנים, היו בהן
מחלוקות וניסים 766
קלתה, אסור לצאת בה למבוי 523
קמחא דפסחא 740
קמחית, צניעותה 857
קמיע מומחה אסור לבהמה 254
קן ציפור ומודים מודים מותר לומר
ביחיד 213
קנה פירות ומעורב בהם מין אחר 751
קנוניא בנותן מתנה וגירש את אשתו 587
קניין ברה"ר ובסימטא 529
קניין ד' אמות, ראייה מפסוק 717
קניין הפיכה וגרירה 696
קניין חצר לדבר שעדיין לא נפל לתוכה 718

קשת לא היתה בימי רשב"י.....231

ר

ר"מ וחכמים נחלקו בנערה מאורסה.....762
 ראב"י וחכמים נחלקו גם ביש בה כדי
 חלוקה.....558
 ראייה אחרונה, מחלוקת מתי יכול
 להביאה.....776
 ראייה לר"י מהמעשה ברבי טרפון
 בתחומין.....291
 ראיות מהמציאות (שיטות הירושלמי
 והבבלי).....897
 ראיית בכור.....373
 ראיית פנים בעזרה, כולם חייבים.....436
 ראיתי טומאה שנזקה ביניכם - אינו
 בירושלמי.....596
 ראש השנה חל גם ביום ו כשקידשו ע"פ
 הראיה.....383
 ראש השנה לנדרים - ניסן או תשרי.....566
 ראש השנה, אסור להתענות בו.....400
 ראש השנה, אסור לישון בו.....390
 ראש השנה, האם שעיריו הם מדין ראש
 חודש.....815
 ראש השנה, הטעם שלא אומרים בו הלל
 - אינו בירושלמי.....390
 ראש וגוף, ספיקות אם הם של אותו
 האדם.....627
 ראש חודש שני ימים בזמן הנביאים.....404
 ראש חודש, נוסח ברכת מוסף.....230
 ראש חודש, שעיר כפרה על שמיעטתי
 את הירח - אינו בירושלמי.....814
 ראשה פרוע במחולות שביום כיפור.....500
 ראשונים, אלו מהם הכירו את הירושלמי
 (מבוא לירושלמי).....170
 ראשי תיבות בפרשת סוטה.....341
 ראשון, פרעה לקה בה.....525
 רב אדא בר אבהו, זכויותיו.....401
 רב בן רב יוצא למלחמה.....625
 רב ותלמידו נחשבים לדעה אחת.....673
 רב כהנא מבית עלי.....384
 רב נחמן הוא רב נחמן בר יעקב.....541
 רב שמן בר אבא הוא רבי שמעון בר
 אבא.....519

קרחת וזקן באשה, דדים באיש.....525
 קרי, כה"ג לא ראה.....335
 קריאה בשם של רשע.....273
 קריאה בתורה, צריך אדם אחר - סרסור.....421
 קריאה למפרע.....197
 קריאת התורה בשני וחמישי.....423
 קריאת התורה של כה"ג נקראת שיידי
 עבודה.....349
 קריאת התורה, הטעם שאין מפסיקין
 בקללות.....420
 קריאת שמע אחרי הנץ.....191
 קריאת שמע בבית הכנסת.....187
 קריאת שמע בלי תפילין, דעה כזו.....195
 קריאת שמע ותפילה.....240
 קריאת שמע על המיטה להבריא מזיקין.....189
 קריאת שמע, אל מלך נאמן.....236
 קריאת שמע, זמנה עד שלוש שעות
 בדיעבד.....192
 קריאת שמע, לקוראה שוב ושוב.....189
 קריאת שמע, ספק אם קרא.....187
 קריאת שמע, רשב"י לא הפסיק לה
 מלימודו.....241
 קריעה על גוי שקילל.....788
 קריעה, השומע מהאדם ששמע מהשומע
 את המגדף - א"צ לקרוע.....788
 קרן בחצר שאינה של שניהם פטורה.....702
 קרן הפרה לכתיבת גט, חילוק בין זכרותו
 לנרתיקו.....639
 קרן וחומש על שבועת שקר, אריכות
 בסוגיא זו.....829
 קרפף שיש בו סאתיים בדיוק, האם
 מטלטלים בו.....287
 קרצוף בהמה אסור שמא יתלוש.....373
 קרקע נקנית בכסף שטר וחזקה,
 המקורות לכך.....671
 קרקע שניזוקה בבור.....691
 קרקעות, פדיונם בתשעה וכהן - מקורו
 מריבוי אחר ריבוי.....424
 קרש, יש דעה שהוא תחש.....245
 קשה לפני המקום לעקור משמר כהונה.....368
 קשוט עצמן ואח"כ אחרים - אינו
 בירושלמי.....767
 קשירה במשכן היתה במיתרים.....263
 קשירת המנעל לחליצה.....480

רבי מאיר ברח ורבי ראה את עורפו.....376
 רבי מאיר ברח פעמיים, ומקלו היה
 מלמדו.....431
 רבי מאיר כתב מגילה בעל פה באסייא.....422
 רבי מאיר, רצו לנדונו.....430
 רבי עקיבא גיחך בשעה שהוציאוהו
 להריגה.....234
 רבי עקיבא היה אשכולות.....628
 רבי עקיבא התחיל ללמוד תורה.....595
 רבי עקיבא למד תורה על"י שאשתו מכרה
 את שער.....255
 רבי עקיבא שאל את רבי אליעזר.....320
 רבי עקיבא, שאלוהו בבית האסורין.....481
 רבי ראה את עורפו של רבי מאיר.....376
 רבי ריחם על עני שסחר בפירות שביעית.....399
 רבי שמעון בן חלפתא מעין תינה.....403
 רבי שמעון, לא פוסקים כמותו.....626
 רבי, האם הוא תלמידו של רשב"א.....372
 רבי, האם הלכה כמותו אפילו מחביריו.....850
 רבים שנדרו.....559
 רביעית, שיעורה.....328
 רבן יוחנן בן זכאי ויונתן בן עוזיאל.....559
 רבנן סבוראי, האם הכירו את הירושלמי
 (מבוא לירושלמי).....169
 רבשקה, דעה שהיה גוי.....788
 רגליים לדבר.....599
 רגע עונה ועת, אורכם.....189
 רדיית הפת ותקיעה הם חכמה - אינו
 בירושלמי.....388
 רואה את הכותל כגמום.....269
 רואה דם טהור, יש דעה שאסורה.....860
 רואה דם מטמאה למפרע גם ברה"ר.....860
 רואה כתם מטמאה את בועלה למפרע.....860
 רואין לעתיד לבוא.....802
 רוב ב"ד שהורו בטעות - פטורים מקרבן.....852
 רוב בניין ומניין, נזיר לא מגלח עליהם.....596
 רוב בנפשות, האם הולכים אחריו.....499
 רוב גובהה או רוב גגה של עטרה.....470
 רוב היקפה של קורה, מה פירושו.....244
 רוב הנכנסים לעזרה, כיצד משערים
 אותם.....322
 רוב וקרב הלך אחר הרוב - אינה
 בירושלמי.....744
 רוב זבים נדחים לפסח שני.....325

רב, האם תלמיד שואל בשלומו.....194
 רבו שחצי תלמודו ממנו.....858
 רבו של ע"כ נותן לאחר כסף לשחררו.....671
 רבו, גדרו.....723
 רבו, קבלת פניו.....292
 רבו, שימושו בישיבה ובעמידה.....268
 רבי אליעזר נשא קטנה ולא הכירה עד
 שגדלה.....483
 רבי אליעזר שמותי.....593, 359
 רבי אליעזר, מיתתו.....248
 רבי אלעאי לא מצא חבר, על אלו דינים.....287
 רבי אלעזר בן עזריה היה קרח.....851
 רבי אלעזר בן עזריה, גילו.....194
 רבי אלעזר בן פרטא.....535
 רבי אלעזר שעדי מסירה כרתי, הלכה
 כמותו.....660
 רבי בנאה שציין מערות, האגדות על כך
 - אינן בירושלמי.....747
 רבי הסכים למסור את נשיאותו רק לרב
 הונא.....537
 רבי התיר להביא ירק מחו"ל.....562
 רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית.....758
 רבי זעירא קינטר את רבי ירמיה.....567
 רבי חייא לא שם לב מתוך עיונו.....538
 רבי חנינא בן דוסא הוכש.....212
 רבי חנינא בר חמא כיבד את רבי אפס
 לשבת בראש.....402
 רבי טרפון (שיטות הירושלמי והבבלי).....903
 רבי טרפון אביהן של ישראל, טעותו.....334
 רבי טרפון הניח ידיו תחת רגלי אימו.....675
 רבי טרפון קידש שלוש מאות נשים כדי
 להאכילן.....460
 רבי יהודא.....253
 רבי יהודה בן בבא היה בלא דופי.....629
 רבי יהודה דריש טעמא דקרא.....736
 רבי יהודה הנשיא, התירו לכהנים
 להיטמא בשבילו.....201
 רבי יהושע מצא תינוק בבית האסורים.....859
 רבי יוחנן חיבר את הירושלמי (מבוא
 לירושלמי).....164
 רבי יוחנן לא נשבע לאשה שריפאה
 אותו.....839
 רבי יוחנן, שבחי יופיו - אינם בירושלמי.....190
 רבי יונתן במקום יונתן שידא.....491

רוצח שנתערב באחרים, גירסא הפוכה	853	רוב כאשר חלקם מתו.....
במחלוקת.....796	854	רוב עם ישראל, הגדרות לדינים שונים
רוצח, מקור לכך שהורגים אותו גם	214	רובם ומיעוטם רע
לאחר העריפה.....628	787	רובע בהמה, תקלה וקלון.....
רזי תורה, לא מפרסמים אותם	794	רודף קטן
842.....	794	רודף שנעשה נרדף, האם מותר להורגו
רחבה שדרך הרבים מפסקתה	759	רווח שבין הגט לחתימות, שיעורו
559.....	229	רוח ביקשה להחריב את העולם.....
רחוב, קדושתו	396	רוח הקודש ושכינה חסרו במקדש שני
417.....	366	רוח הקודש, לשון זו במקום "שכינה"
רחיצה באבל, מנהג שרוחץ לאחר		בבבלי
הקבורה		רוח הקודש, לשון זו במקום "שתשרה
433.....	631	עליו שכינה" בבבלי
232.....		רוח הקודש, שואבים אותה בבית
רחל, יוסף ראה גם את דמותה	365	השואבה.....
855.....	705	רוח מצויה ושאינה מצויה
רחם, הוספתו בתפילה בתשעה באב	353	רוח רעה
208.....		רוח ששמו טבוח, ב"ד של מעלה, זוגות
רחמנים ביישנים וגומלי חסדים	278	ומאדים - אינם בירושלמי
685.....	314	רוחו פרחו וחזר - אינו בירושלמי.....
ריב"ז ישב בצל ההיכל, הטעם לזה.....846		רוחות שמדברות זו עם זו - אינו
ריב"ל והמעשה עם מלאך המוות - אינו	201	בירושלמי
525.....	286	רוחין ושידין ולילין - אינם בירושלמי
ריבוי אחר ריבוי - המקור לפדון קרקעות	774	רומאי ניסה יהודי האם יאכל נבלה.....
בתשעה וכהן.....424		רומי ומצרים נלחמו עד שהשר נפל על
ריבוי ומיעוט טמון באש ובשכחה.....706	833	חרבו
ריבית באומן		רומי נבנתה בחתונת שלמה, עגלי ירבעם
731.....	834	והסתלקות אליהו.....
ריבית בשביל סעודת מצוה.....429	704	רועה שמסר לרועה
ריבית לכותים שקלקלו		רועה, פלוני, ממזר וכו' - שאלות אלו
851.....	347	אינן בירושלמי
ריבית, הלוואת חיטים לשתים ושלוש		רועי בהמה גסה, האם כשרים לדון
שבבות	773	ולהעיד
729.....	352	רופא מסתפק והחולה רוצה להתענות
ריבית, מותר ללוות דינר זהב בדינר זהב.....724		רופא, ניתן לו רשות לרפא - אינו
ריבית, מחלוקת אם מפריזים על חנות	233	בירושלמי
וספינה.....728		רוצה אדם בטובת בניו יותר משאר
ריח ערווה	521	קרוביו.....
474.....		רוצח בשגגה באופן של ירידה לצורך
ריחיים, תיקונם במועד.....428	810	עליה
רימה למת כמחט בבשר החי - אינו		רוצח בשגגה, האם משתחרר כאשר נודע
בירושלמי.....201	857	שהכה"ג פסול
רימון, החילוק בינו לשאר העצים		רוצח שהתגייר והתפללו עליו שיחזור
בצליית הפסח	840	לסורו
320.....		
ריפוי, לא זוכה להתרפא מכל אדם		
555.....		
ריצוי ציץ על טומאת ידיים		
337.....		
ריקוד וקיפוף, גדריהם		
376.....		
ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון - אינו		
בירושלמי.....225		
רכיבה על בהמה ב"ט, טעם האיסור.....375		
רמ"ח אברים, בגימטריא "המאררים"		
615.....		
רמאי באבידה, שני הסברים		
722.....		
רמב"ם, שיטתו לפסוק כירושלמי (מבוא		
לירושלמי).....180		
רמיזה בזמן התפילה.....336		

רשע ערום..... 610.
רשעים, הקב"ה לא שמח במפלתן..... 779.

ש

ש"ץ שטעה בשלוש ברכות..... 214.
שאול היה מאכיל ת"ח ומכבדם..... 570.
שאול ועלתה לו דוד ולא עלתה לו - אינו
בירושלמי..... 337.
שאול, צניעותו..... 367.
שאייה יוכת שער - אינו בירושלמי..... 728.
שאלת גשמים, נדרים תלויים בה..... 567.
שאלת שלום בגט תלויה האם ווים
מחלקים..... 660.
שאלת שלום של תלמיד לרב..... 194.
שאלה בבעלים, מקרים שונים..... 733.
שאלה בשלום גוי..... 651.
שאלה למי שעבר על נזירותו..... 588.
שאלה על הקם נדרים..... 572.
שאלה ראשונה ששאל רבי עקיבא את
רבי אליעזר..... 320.
שאלו על צרת הבת..... 450.
שאלות על פלוני, רועה, ממזר וכו' - אינן
בירושלמי..... 347.
שאלת גשם, טעות בה..... 393.
שבועה אחת על כל הטענות..... 826.
שבועה לא חלה על שבועה משום שהוא
כמפורש בתורה..... 550.
שבועה לעבור על המצוה..... 549.
שבועה לשקר לאחד מהשותפין..... 823.
שבועה נגד עדים ושבועה נגד שטר,
טעם החילוק ביניהן..... 823.
שבועה על אמת, מחלוקת בחומרתה..... 826.
שבועה שלא אוכל ג' ימים..... 549.
שבועה שלא אוכל כיכר אחד, שניים,
שלושה וכו'..... 819.
שבועה שלא אוכל מצה..... 818.
שבועה שנתחייב בב"ד ונשבע לשקר
חוץ לב"ד..... 829.
שבועה, האם חלה על שבועה לעבר
ולעתיד..... 545.
שבועה, עד אחד לא מחייב אותה על
קנס..... 825.

רעידת אדמה, טעמים לה..... 229.
רפואה בדברי תורה, האם מותרת..... 799.
רפואה וזיכרון..... 267.
רפואה ע"י מין בשם ישו..... 840.
רפואה, ניתן רשות לרופא לרפא - אינו
בירושלמי..... 233.
רפואה, רבי יוחנן לא נשבע לאשה
שריפאה אותו..... 839.
רפואות בענייני קורדיקוס ועוד - אינן
בירושלמי..... 655.
רפת שקדמה לאוצרו של חבירו - לא
יכול למחות בו..... 742.
רצו לנדות את רבי מאיר..... 430.
רציחה, המקור שאבן ועץ צריכים שיעור
כדי להמית..... 795.
רציחה, חשש שנשיא יהרוג..... 768.
רציעה, היכן..... 670.
רצתה לשמוע הלכה מאביה אע"פ
שידעה זאת..... 375.
רקב, אדם נעשה לאחר ק"כ שנה..... 596.
רקמה על בד נחשבת כתיבה..... 644.
רקייע, ברכתו..... 230.
רקייע, עוביו..... 188.
רקיקה לפני התפילה ואחריה..... 205.
רקק לרוח חייב..... 262.
רקק על בגדיו - חייב בושט..... 712.
רשב"י לא הפסיק מלימודו אפילו
לקריאת שמע..... 241.
רשב"י, בימיו לא היתה קשת..... 231.
רשויות ואכילת פרס, דימוי ביניהם..... 238.
רשויות לשבת, מה הן..... 239.
רשות הרבים וחצר שאינה של שניהם,
יש דעה שמשיכה קונה בהם..... 672.
רשות הרבים וסימטא, האם קונים בהם..... 529.
רשות הרבים מקורה..... 300.
רשות הרבים, האם ישנה בכלל..... 298.
רשות הרבים, הרואה בה דם מטמאה
למפרע..... 860.
רשות הרבים, כיצד מערבין אותה..... 283.
רשות הרבים, מחלוקת בצרורות בהם..... 693.
רשות הרבים, שני בתים בשני צידיה..... 283.
רשות מצוה (שיטות הירושלמי והבבלי)..... 870.
רשות מצוה, בערב שבת פטור מלהטיף..... 750.
רשות מצוה, האם גם בסוכה שהזיקה..... 707.

שביעית משמטת הלוואה ע"מ שלא	שבועה, פשוט שחייב עליה גם אם ליתא
808.....לתבוע.....	818.....בלהבא.....
828.....שביעית משמטת רק הלוואות.....	819.....שבועה, קטן פטור.....
327.....שביעית, ד' כוסות.....	שבועה, רבי יוחנן לא נשבע לאשה
556.....שביעית, מחלוקת במודר בה הנאה.....	839.....שריפאה אותו.....
573.....שביעית, משרה בפירותיה.....	שבועה, רק הטוען שקר עובר על
244.....שביתת כלים, מקורות למחלוקת.....	826.....האיסור.....
780.....שבע חקירות, המקור להן.....	שבועות - סדר המסכתות.....
שבעה דברים נבראו קודם העולם - אינו	553.....שבועות הבאי.....
315.....בירושלמי.....	553.....שבועות זירוזין מותרות.....
539.....שבעה ימים סובבים את ארץ ישראל.....	820.....שבועות שאוכל כיכר זו ושלא אוכלנה.....
233.....שבעה מיני פרושין.....	553.....שבועות שגגות אסורות.....
287.....שבעים על שבעים אמה.....	שבועות, האם כולן באלה ובאמן ואמן.....
שבעת ימי המשתה, שושבין פסול להעיד	573.....שבועות, יש דעה שלא מתירים ומפירים....
775.....בהם.....	551.....שבועות, תנאי בהם.....
שברה האשה את כלי בעלה, תיקנו	530.....שבועת האשה רק כשגובה כתובה.....
529.....שפטורה.....	שבועת הפיקדון ושבועת העדות, גזירה
605.....שברי כלי חרס, כלי מפוחם.....	822.....שווה "נפש נפש".....
845.....שברי צלמים, המוצא אותם.....	שבועת מודה במקצת, הסברא לזה אינה
388.....שבת - לא תוקעים בה מדאורייתא.....	826.....בירושלמי.....
878.....שבת (שיטות הירושלמי והבבלי).....	שבועת שווא ושבועת שקר, החילוק
393.....שבת אחת, אילו משמרים נגאלים.....	552.....ביניהם.....
שבת ביר"כ, מחלוקת אם חייב שתיים או	שבועת שווא, מוטב לעבור עליה ולא על
696.....אחת.....	820.....שבועת ביטוי.....
297.....שבת בעיר אחרת, לגבי עירובין.....	שבועת שומר שלא נתן עיניו בה, ספק
שבת ויר"ט יחד, מחלוקת במספר	830.....אם משביעים אותו.....
814.....הברכות בתפילה.....	שבועת שומרים לא להקל ולא להחמיר,
249.....שבת ושביעית, מה חמור יותר.....	830.....יש דעה שחייב.....
שבת של אסרו חג דינה כרגל שע"ה	שבועת שכיר כאשר בעל הבית או
446.....נאמנים.....	827.....השכיר מתו.....
258.....שבת, אינו יודע מתי היא.....	שבועת שקר על דברים שאין נשבעים
401.....שבת, אסור להתענות עד שש שעות.....	827.....עליהם.....
236.....שבת, בכיה בה.....	שבועת שקר על כפל וכו', המקור שחייב....
שבת, השור נוגח אז כי לבושים בבגדים	שבועת שקר, אריכות בסוגיית תשלומי
699.....מכובדים.....	קרבן וחומש.....
שבת, מחלוקת אם ניתנה במרה או	823.....שבועת שקר, מחלוקת אם לוקה.....
371.....באלוש.....	323.....שבות בעזרה, האם גזרו.....
שבת, מילה, ע"ז, חילול השם - מה חמור	288.....שבות, מערבין בה לכו"ע.....
554.....יותר.....	שבט לוי, לעתיד לבוא הקב"ה יטהר את
שבת, מקור מפסוק לכך שאין בה	686.....פסוליהם.....
433.....אבילות.....	225.....שבט, נס בשבילו.....
353.....שבת, פיק"נ דוחה אותה - המקור לכך.....	שבטו, ידבק בו (שיטות הירושלמי
שבתות וימים טובים, מחלוקת מה	והבבלי).....
274.....מטרתם.....	877.....שביעית ושבט, מה חמור יותר.....
	249.....

שוטרים צריכים להיות מיוחסים 687
 שוכב ונשכב עם בהמה חייב שתיים 786
 שוכרים בית לאלמנה 512
 שולח יד בפקדון ויש עדים - לכר"ע
 משלם כשעת התביעה 724
 שולחן לחם הפנים שניטמא, הטבלתו 446
 שולחנו של אדם מכפר עליו - אינו
 בירושלמי 446
 שולחני, אבידה שנמצאה על הכיסא שלו 720
 שומע כקורא 421
 שומע ליצרו כאילו עובד ע"ז 569
 שומע מהאדם ששמע מהשומע את
 המגדף - א"צ לקרוע 788
 שומע תפילה והאל הקדוש, עניית אמן
 אחריהם 203
 שומר את עצמו ג' פעמים מעבירה
 הקב"ה משמרו 676
 שומר חנם ושומר שכר, שניהם מתנים
 להיות כשואל 827
 שומר לא קונה כפל אם נגנב מגגו 829
 שומר שהתנה שייפטר ושינה מדעת
 הבעלים - חייב 529
 שומר שמסר לשומר, דעה שמתירה
 לכתחילה 673
 שומר שמשלם קונה את הכפל, מקור
 לכך 723
 שומר שנטל רביעית ונשברה החבית
 משלם את כולה 724
 שומר שנשבע לא להקל ולא להחמיר,
 יש דעה שחייב 830
 שומר, הטעם שימכור פירות אבודים 724
 שומר, לא משביעים אותו כשאין לגנב
 מה לשלם 829
 שומר, ספק האם משביעים אותו שלא
 נתן עיניו בה 830
 שומרון, יושבים בה כותים 849
 שומרי ממון, יש דעה שחייבים בסוכה 359
 שומרים אוכלים במקומם בלי נטילת
 ידיים 222
 שומרים חייבים רק כשעשו קניין 828
 שומרים, דיניהם באריכות 828
 שומרת יבם במוציא שם רע 508
 שומרת יבם שמתה מותר באימה 451
 שומת ערכין של מטלטלין רק מדרבנן 713

שגג גם בשבת וגם במלאכות 259
 שגגת קרבן שמה שגגה 504
 שגגת שבת ושגגת מלאכות, החילוק
 ביניהן 259
 שד בשם שיבתא - אינו בירושלמי 351
 שדה אחד מכרתי ואיני יודע למי 683
 שדה במצרי מוכר לו - שתות כיותר
 משתות 753
 שדה שבפרהסיא, אסור להשכירה לגוי 837
 שדה שחכר ונשדפה 735
 שדה של אשה 526
 שדה שלא צמחה, האם צריך לזורעה
 פעם שלישית 736
 שדה, טרשים נמכרים עימו דווקא כשהם
 לא מפוזרים 752
 שדים ומלאכים (שיטות הירושלמי
 והבבלי) 885
 שדים, בעל אוב מקטר להם 790
 שדים, זוגות וכשפים - סוגיא זו אינה
 בירושלמי 328
 שדרה - שזרה 241
 שהחיינו - מדאורייתא או מדרבנן 331
 שהייה בבית הקברות, בנזיר 583
 שוא"ת וקו"ע, מה עדיף 302
 שואל הלכות ואגדות צריך לעמוד 572
 שואל שאמר הריני משלם קונה את
 הכפל 723
 שואל, גם שומר חנם וגם שומר שכר
 מתנים להיות כמותו 827
 שואלים "היאך אתה יודע שזה חייב
 לזה" 776
 שווא ושקר בשבועות, החילוק ביניהם 552
 שווה כסף, עבד עברי לא נגאל בו 667
 שוחד לגויים לצורך יתום ואלמנה 243
 שוחדא דדייני, ודעה שמותר לקחת
 שוחד לזה 531
 שוחט שהאכיל טריפות, גזל מכלבים 841
 שוטה וחרש, יבום שלהם 462
 שוטה לא מתגרשת - מדאורייתא או
 מדרבנן 486
 שוטה מאבד מה שנותנים לו 654
 שוטה פטור מראייה, המקור לכך 436
 שוטה שנתפקח - אין לאשתו כתובה 496
 שוטה, הבא על אשתו פטור מאשם תלוי 485

שטן ואיוב, אגדות על כך אינן בירושלמי.....741	שונא, מצוה לטעון לו יותר מלאוהב -
שטן לא מקטרג ביר"כ - אינו בירושלמי.....336	אינו בירושלמי722
שטן מקטרג בשעת סכנה.....247	שופר מבהיל את השטן.....866
שטן מרקד - אינו בירושלמי212	שופר של ע"ז ולולב של ע"ז - חילוק
שטן נבהל מקול השופר.....866	ביניהם360
שטן קיטרג על אברהם - אינו בירושלמי.....807	שופר של פרה, אין קטיגור מעשה סניגור ... 386
שטן, לערבב אותו ע"י התקיעות - אינו	שופר, העומד אחורי ביהכ"נ חזקה
בירושלמי.....381	שכיוון לשומעו.....387
שטר אמנה ופסים, מותר לחתום עליו.....500	שוקד הוא כינוי לשמואל.....507
שטר הלוואה שנכתב קודם נתינת הכסף.....719	שור הנסקל כולו ממון.....762
שטר ומחמתו חזקת שלוש שנים,	שור ולא כלים703
והשטר פסול.....825	שור ומבעה.....690
שטר חוב, מחילה עליו כשהשטר ביד	שור חמור משה, הטעם לזה אינו
המלווה.....540	בירושלמי.....709
שטר מוקדם, דעה שכשר ורק א"א	שור נוגח בשבת כי לבושים בבגדים
לגבות בו למפרע.....760	מכובדים699
שטר קידושין ומכירה, מי כותבו.....667	שור שנגח את הפרה, האם הוא מועד.....701
שטר קידושין עם תנאי, נוסחו.....681	שור שנגח את הפרה, האם משנה זו
שטר קידושין שלא לשמה.....640	כסומכוס.....700
שטר שאבד - כותבים לו חדש.....760	שור שנגח ג' מינים, האם נעשה מועד.....699
שטר שחלק מעדיו פסולים.....635	שור, האם שמירה פחותה פוטרת בו.....704
שטר שחרור, נוסחו.....660	שור, הפרישו לניירותו ומת.....586
שטר שיכול להזדיין, מתי נחלקו ר"א	שורה של ביזי זהב כולה זהב מחשש
וחכמים.....639	שיגבבו.....318
שטר שכתבו בו תנאי ומחקהו - מסתבר	שורט על העור - נחשב כתב.....638
שחזרו בהם.....759	שורטים לעדים נייר חלק.....638
שטר שכתוב בו חנן ונני.....759	שורף עצמות פסח חייב.....322
שטר שכתוב בו שפלוני מת, האם	שורף שטרותיו של חבירו.....827
סומכים עליו.....492	שורש וגזע, ענף העולה מהם.....750
שטר שנקרע - חילוקים מתי נקרע וע"י	שושבין פסול להעיד כל שבעת ימי
מי.....638	המשתה.....775
שטר שתופסים בו המלווה והלווה.....633	שותפים, באחים.....294
שטר של עבד עברי, מי כותבו.....670	שותפין בפרה, אחד בעלים על רגלה
שטרות אין גופן ממון.....708	ואחד על השאר.....701
שטרי אריס וקבלן, כתיבתם במועד.....432	שותפין חייבים בנזקין בחצר.....558
שיבושי הירושלמי מול שיבושי הבבלי	שותפין, גדר הבעלות.....557
(מבוא לירושלמי).....177	שותפין, מוכסים שמחלו להם.....731
שיבושי נוסח הירושלמי (מבוא	שותפין, נשבע לשקר לאחד מהם.....823
לירושלמי).....175	שזרה - שדרה.....241
שיבושים בירושלמי מתוך דמיון לבבלי	שחולה פטור מראיה, המקור לכך.....437
(מבוא לירושלמי).....176	שחיטה לאדם.....864
שיבתא, שם שד - אינו בירושלמי.....351	שחיטת עוף, המקור לכך.....587
שידין ולילין ורוחין - אינם בירושלמי.....286	שחיק עצמות, כינוי לנבוכדנצר.....421
שיחרור עבד, לדעת חכמים מותר.....478	שחרור עבד, לדעת חכמים מותר.....478

420.....שירות שבתורה, כתיבתן
 429.....שירים, אכילתם
 617.....שירת הים, צריך לאומרה כל יום
 שישה מקורות לכך שסתם נזירות
 579.....שלושים יום
 351.....שישה עינויים ביו"כ
 266.....שכת זרע טמאה עד שלושה ימים
 שכח "רצה" יאמר "אשר נתן שבתות
 221.....למנוחה"
 566.....שכח ואכל בתענית
 431.....שכח תלמודו, כבודו
 706.....שכחה וטמון באש, ריבוי ומיעוט בהם
 211.....שכחה, היגע בתלמודו
 758.....שכיב מרע, מטלטלין אינם שויר
 שכיב מרע, מתנתו מועילה דווקא אם
 533.....פירש איזו שדה
 887.....שכינה (שיטות הירושלמי והבבלי)
 366.....שכינה ורוח הקודש
 396.....שכינה ורוח הקודש חסרו במקדש שני
 שכינה נסעה עשר מסעות - אינו
 388.....בירושלמי
 631.....שכינה, השראתה ורוח הקודש
 744.....שכינה, מקומה - אינו בירושלמי
 668.....שכיר שכיר, הג"ש רק בין ישראל לגוי
 736.....שכיר שעבר זמנו, מתי לא נשבע ונוטל
 567.....שכירות בתים ונדירים, דימוי ביניהם
 294.....שכירות מגוי בפחות משווה פרוטה
 837.....שכך לו בריות נאות בעולמו
 556.....שכר בטלה מותר
 שכר הסופר, מי משלמו - הבעל או
 643.....האשה
 שכר העיין השנייה של שמשון לעולם
 604.....הבא
 730.....שכר חמור ונלקח לאנגריא
 730.....שכר חמור לבקעה והוליכו בהר
 שכר לעוה"ב וימות המשיח, אגדות על
 215.....כך אינן בירושלמי
 שכר לעוה"ב, הקב"ה מראה אותו
 844.....לצדיקים קודם מיתתם
 556.....שכר מקרא, מקור ההיתר
 676.....שכר על כך שלא עבר ספק עבירה
 848.....שכר שבירת חבית יין נסך אסור
 228.....שלא עשני גוי, בור ואשה
 440.....שלג, בתחילה העולם היה ממנו

619.....שיחתן של צדקניות
 שייר בגט אבא ואביך מגורשת, הטעם
 660.....לזה
 730.....שיירה וספינה, כיצד מתחלקים בממון
 333.....שילה, מדוע חרבה
 שילם עבור חובו של חבירו - מתי יכול
 540.....לתובעו
 223.....שימוש בכהן
 268.....שימוש רבו בשיבה ובעמידה
 390.....שינה בראש השנה אסורה
 793.....שינה ויין מועטים טובים לצדיקים
 שינה ולינה, האם פוסלות ידיים ורגליים
 337.....במקדש
 241.....שינוי בעלי חיים לאחר שבע שנים
 258.....שינוי השם והמקום גורם
 שינוי מילים בתורה, לא היו מקפידים
 413.....עליו
 706.....שינוי פסק באמצע המעשה
 403.....שינויי גרסאות בתורה
 364.....שיעבוד בבל
 692.....שיעור בור להזיק
 שיעור בישול כשאין היד שולטת וכשידו
 251.....נכווית
 שיעור הפסק בין תפילות סמוכות
 209.....ולאחר התפילה
 817.....שיעור השתחוואה
 357.....שיעור חבילה
 283.....שיעור לבד, המחלוקת בו
 285.....שיעור מחנה, מחלוקת בו
 328.....שיעור של רביעית
 שיעור, ברכת בורא נפשות על פחות
 359.....ממנו
 602.....שיעורי סתירה הם לאחר התרת הסינר
 282.....שיעורי קורת העירוב להקל או להחמיר
 264.....שיעורים של דברים רכים וקשים
 438.....שיעורים, מחלוקת מה מקורם
 352.....שיעורים, ממעכים אותם
 264.....שיעורן של כוסות
 שיער נשים צדקניות בעיר הנידחת -
 803.....אינו אובד
 שיר בבתי משתאות, הטעם שבתחילה
 629.....היה מותר
 405.....שירה בלא נסכים, מחלוקת בזה
 617.....שירה על ניסים

שלחה ידה - אשת שליח ב"ד או אשת האיש השני.....711	שלחבת וגחלת, חילוקים ביניהם378
שליח, קוברים אותה כדי לתת עירבון לארץ.....278	שלוחו של אדם, דעה שאינו כמותו677
שליח ב"ד שעשאו גזלן ושעשאו נגזל.....489	שלוחי מצוה אינן ניזוקין - אינו בירושלמי.....305
שליח בשאלה בבעלים.....733	שלום בית.....529
שליח יכול להיות קרוב.....653	שלום, גדולתו.....313
שליח לא נעשה עד בקידושי כסף.....677	שלוק, גדר מבושל.....560
שליח לביטול הגט, האם יכול לעשות שליח.....643	שלוש אומניות עושין מלאכה בע"פ.....316
שליח לדבר עבירה, המקור לזה.....505	שלוש דעות בהאכלת האשה בתרומה ובחולין.....513
שליח לדבר עבירה, מחלוקת אם ישנו בטביחה.....789	שלוש השבועות - אינן בירושלמי.....542
שליח נעשה עד, מחלוקת ב"ש וב"ה.....677	שלוש לשונות הן.....343
שליח עושה שליח בקידושין.....641	שלוש מאות צומות, רבי זעירא צם.....398
שליח ציבור שיוירד לפני התיבה בתעניות, דינו.....397	שלוש עשרה תעניות כנגד מ' יום של הר סיני.....395
שליח שהגט בידו ואמר שכבר נתנו לאשה.....643	שלוש פנקסיות - צדיקים רשעים ובינוניים.....381
שליח, האם יכול לקבל גט בחצרו.....653	שלוש שנות הרעב של אליהו.....745
שליחות בתמורה והפרת נדרים.....677	שלוש שנות חזקה מחמת שטר, והשטר פסול.....825
שליחות יד, שומר שנטל רביעיית ונשברה החבית משלם את כולה.....724	שלוש שנים, הנשכב במשכב זכור.....787
שליחות, ביטולה בדברים.....642	שלוש שערות, נזיר סותר על גילוחן.....592
שליחות, האם יש לחרש.....678	שלוש תפילות ביום, הטעם לזה.....205
שליחות, מקורה.....677	שלושה אילנות, האם הקונה אותם יש לו כמלוא אורה וסלו.....750
שלישי בראשון, לעדות.....774	שלושה בני אדם - חטאת שנודעה לרבים.....649
שלישי בתרומה מהתורה.....616	שלושה דברים צריכים לשמה.....606
שלישית הרשתה לשניה לדון עם הראשונה.....532	שלושה הניחו כתרן וירשו עוה"ב.....319
שלמה הרבה נשים, מדוע.....770	שלושה זיתים בשני העלמות, גרירה.....856
שלמה ירד ממלכותו.....771	שלושה חודשי המתנה באנוסה.....456
שלמה נכשל בנשים סוסים וכסף.....770	שלושה ימים הנפש עפה על הגוף וחושבת שתחזור אליו.....432
שלמה, בחתונתו נבנתה רומי.....834	שלושה ימים קודם אידיהן, מקור מפסוק ...831
שם אביו ושם בנו בנדרים.....562	שלושה מעשים בכה"ג צדוקי, והאם נהרג כשרגמוהו.....336
שם אביו קרוי עליו בנדרים.....564	שלושה מפתחות לא נמסרו לשליח - אינו בירושלמי.....392
שם המפורש היה משתכח מהציבור.....341	שלושה סימנים בישראל.....685
שם המפורש, הסתרתו.....341	שלושים יום בעיר לקופה.....739
שם השם בברכות.....226	שלושים מצוות שיקבלו בני נח.....838
שם השם שנשמט מספר תורה.....412	שלושים צדיקים בעולם.....838
שם שלא נכתב בקדושה, מחיקתו.....271	שלושים של עבד, האם הם קנס.....506
שם, מחיקתו (שיטות הירושלמי והבבלי).....875	שלח משלוח מנות מועט.....409
שמא מת ושמא ימות, האם חוששים לזה.....641	

שמע חבירו ואמר "ואני" - האם	560	שמאי - שמי
585..... צריך וויס	267	שמאל, הוצאה בה
שמע מעוף הפורח ולא יודעים מי	198	שמו של המשיח
618..... המקור	229	שמואל היה בקי בכוכבים
שמע מרבו רק פעמיים וצירף אחרים		שמואל הקטן, במעשה איתו - לא עיברו
863..... עימו לפסיקה	763	את השנה באותו היום
236..... שמע, אל מלך נאמן	630	שמואל הקטן, למה נקרא כך
536..... שמעון אפרתי ויוסף חפני	292	שמואל קיבל פני רבו
220..... שמעון בן שטח וינאי	440	שמואל רבן של נביאים
שמעון בן שטח תיקן כתובה, בית ספר	675	שמועה ממשע עד האמוראים
527..... וטומאת מתכת	759	שמות בשטר, חנן ונני
783..... שמעון בן שטח תלה מכשפות	413	שמות ה' - אלו קודש ואלו חול
שמעון בן שטח, בימיו בטלו דיני ממונות		שמות החודשים והמלאכים עלו עמהן
שמעון הצדיק הוא הכה"ג שהאריך	380	מבבל
346..... בתפילתו	609	שמות הקודש שאין בהם צורך, מחיקתם
שמעון הצדיק לא אכל אפילו קרבנות	387	שמות, מקורו של רבי מאיר לדורשם
547..... נזיר טהור	593, 359	שמותי
439..... שמעתי ושכחתי, הבושה לומר זאת	364	שמחה בסוכות בשבת, במה מקיים
שמשון היה חיגר - אינו בירושלמי		שמחת בית השואבה, האם התפללו
517..... שמשון ודלילה	367	ולמדו
שמשון, הפלישתים היו יראים ממנו גם	319	שמחת יום טוב
604..... לאחר מותו	362	שמחת לולב ושמחת שלמים
604..... שמשון, עינו השנייה	326	שמחת נשים וקטנים ברגל
702..... שן ועין של שפחה	828	שמיטה משמטת רק הלוואות
257..... שן תותבת מעץ	667	שמיטה, יובל יכול לחול באמצעה
שנה מעוברת, האם מוסיפים לה כ"ט או		שמיטת כספים בהלוואה ע"מ שלא
764..... ל' יום	808	לתבוע
283..... שני בתים בשני צידי רשות הרבים	575	שמים ביני לבינך, פירוש
שני התבשילים בליל הסדר - אינם	704	שמים, אינם מוחלים
328..... בירושלמי		שמיני רגל בפני עצמו רק לארבעה
שני חצאי גרוגרת, החילוק של ג' טפחים	368	דברים
265..... אינו בירושלמי	733	שמירה לאחר ימי שאלתה
שני חצאי כזית בצק שחוט מחבר	704	שמירה פחותה, האם פוטרת בשור
312..... ביניהם		שמירת השור - כשומר חנם או כשומר
640..... שני יוסף בן שמעון בעיר	700	שכר
289..... שני ימים טובים של גלויות, עונש הגלות	692	שמירת נזיקין, מתחייב ע"י מעשה קניין
574..... שני כיכרות ונדר מאחד מהן	218	שמן אפרסמון, ברכתו
שני כתובים, כשהתורה כוללת אותם	223	שמן ויין, ברכה עליהם
620..... הם כן מלמדים	843	שמן של גויים, אכילתו
806..... שני נביאים, האם צריכים אות ומופת	842	שמן של נכרים, דניאל אסרו
489..... שני ספיקות, כך נקרא ספק ספיקא		שמנים ופתילות, הטעמים שאין
530..... שני שטרי חוב - האם גובים את שניהם	245	מדליקים בהם
280..... שני תינוקות למול - נוסח אחר במשנה	195	שמע בלי תפילין, דעה כזו

שפופרת של רבן גמליאל.....291	שניה לבעל ולא ליבם, ולהיפך - האם יש
שפחה ולדנית אני מוכר לך.....702	לה כתובה.....473
שפחה חרופה, במה קונה את עצמה.....666	שניה ממאנת ואילונית, מחלוקת אם
שפחה, הבא עליה פטור מקנס.....503	יש להן תוספת כתובה.....523
שפחה, עבד כהן מותר בה.....670	שניות לעריות, לאלו מהן יש הפסק.....452
שפחות אחר שפחות במכירת בתו.....669	שניים מהלכים בדרך עם קיתון אחד -
שפחתו של רבן גמליאל נקראת	אינו בירושלמי.....728
"טביתא".....861	שניים שהוציאוהו - מחלוקת מה דעת
שפיכות דמים (שיטות הירושלמי	רבי שמעון.....267
והבבלי).....882	שניים שמתפיסים באחד ואחד שמתפיס
שפיכות דמים, מקרים שאין חשש שגוי	בשניים.....585
יהרוג אשה.....838	שנים או חכמה - מי גדול.....416
שפיכת הדם בבת אחת.....318	שנת המבול אינה ממניין חיי נח.....379
שפיר מרוקם דומה לחגב.....865	שעה הקשה בעולם - השעה שנאמר
שפך דיו על כתב שאינו נראה.....637	"הסתר אסתיר".....800
שפת הנחל, מהיכן מודדים תחומי עיר	שעה משחקת לו, אחיתופל ציווה לבניו
שלידו.....292	לא לסחור עימו.....802
שקילה ביר"ט מנה כנגד מנה.....374	שעה שמי הים מקלסים לקב"ה
שקילת בשר בכור, טעם איסורה.....428	ומתמתקים.....843
שקלים, הירושלמי על מסכת זו (מבוא	שעה שנאמר "הסתר אסתיר" היא
ליירושלמי).....167	הקשה בעולם.....800
שקצים, מטרותם.....229	שעה שצבוע קשה כארי.....693
שר העולם - אינו בירושלמי.....450	שעיר המשתלח, גירסא הפוכה
שר פרס וגבריאל, האגדה עליהם אינה	במחלוקת האם הוידוי מעכב.....347
בירושלמי.....351	שעיר המשתלח, האם אוסר בכלשהו.....850
שר של ברד ושל אש - אינם בירושלמי.....329	שעיר לעזאזל שברח, האם מטמא בגדים347
שרה ואבישג, יופיין - אינו בירושלמי.....779	שעיר מעכב את הפר ביר"כ.....343
שרו של פעור.....801	שעיר של יר"כ מת, איזה שעיר קרב.....347
שרטוט בכתובת פסוקים.....418	שעירה של ע"ז - לא מזים מדמה בפנים.....854
שרי, יר"ד שהקב"ה נטל ממנה.....771	שעירי ראש השנה - האם הם מדין ראש
שרייה מעת לעת במפלת קליפה.....864	חודש.....815
שריפת התורה.....405	שער ניקנור נבלע ע"י בריה - אינו
שרפוני ותנו שדה לפלוני.....533	בירושלמי.....342
שרץ - האם דמו מטמא.....264	שערה אחת בנזיר, גילוחה.....592
שרץ מטמא בכעדשה משום שזו תחילת	שערה מפחדת מהתער.....600
בריתו.....595	שערו של נזיר מצורע.....597
שש העריות ביבוס, חומרתן.....449	שערות, חציצה בהן.....255
שש עשרה חטאות.....456	שעת הקציר, הסברא לכך.....487
שש שעות אחר המולד הירח לא נראה.....385	שעת מיתתו, אמר שיצאו מהבית ולא
ששת אלפים שנה יהיה העולם הזה -	יטמאו.....584
אינו בירושלמי.....798	שעת סכנה, השטן מקטרג.....247
שתי סתם - מחלוקת ר"מ ור"י.....598	שעת צרה, תשמיש בה.....395
שתוקי לכהונה.....479	שפופרת ביצה שמנטפת, ספק בטעם
שתוקי, האם הוא כשר לכהונה.....499	האיסור להדליק בה.....246

תולדות אש, מחלוקת האם הן כאש.....339
 תולדות האש (שיטות הירושלמי והבבלי).....875
 תולדות חמה, מחלוקת בהם.....250
 תולה ואינה ניכרת, לשון זו.....612
 תולש מעציץ כשהשורש כנגד הנקב.....268
 תוספת כתובה בבינונית או בזיבורית.....539
 תוספת כתובה, הטעם שקונה אותה.....512
 תוספת כתובה, כיצד מתחייב אותה.....512
 תוספת כתובה, מתי קונה אותה.....513
 תוספתא נגד הירושלמי, כמי פוסקים
 (מבוא לירושלמי).....181
 תוספתא נקראת "משניות גדולות".....859
 תורגמן אינו רשאי לשנות ולהוסיף.....425
 תורגמן בסוטה.....619
 תורה דומה לאש ושלג, מעשה מרכבה.....441
 תורה חסירה.....418
 תורה מועילה נגד מלאך המוות.....433
 תורה נדרשת מ"ט פנים לכאן ולכאן.....777
 תורה נמסרה ככדור.....799
 תורה פלסטר ומשה טיפש, לישנא
 מעליא.....729
 תורה שבכתב ושבע"פ - מי הרוב ומי
 חביבה יותר.....439
 תורה שבע"פ ושבכתב.....421
 תורה, ביטולה בין מנחה לערבית בשבת
 לזכר משה.....866
 תורה, ביטולה גורם להצלחת מלכות
 הרשעה.....387
 תורה, האם מותר להתרפא בה.....799
 תורה, הטעמים שהתירו לכותבה ביוונית.....410
 תורה, יש בה ספיקות עד שיגע בה.....754
 תורה, לימודה (שיטות הירושלמי
 והבבלי).....880
 תורה, ללמדה רק בני אדם כשרים.....842
 תורף וטופס בגט, כמי המשנה.....639
 תושב וגר צדק, מה פירושם.....728
 תזכרו, להתיז זי"ן.....236
 תחום המציאה כרגלי המוצא.....378
 תחום מדאורייתא י"ב מיל.....293
 תחומין למעלה מעשרה - אינו בירושלמי.....290
 תחומין מדאורייתא.....248
 תחומין, דעה שלוקים עליהם.....289
 תחומין, המקור לאלפיים אמה.....290
 תחיית המתים.....537

שתות כיותר משתות כשמכר לו שדה
 במצרי.....753
 שתי גינות זו ע"ג זו - יחלוקו את הירק.....738
 שתי גינות זו ע"ג זו, השיעור שהעליון
 יכול ליטול את הירק.....738
 שתי כיכרות ונדר מאחת מהן.....574
 שתי כיתי עדים.....584
 שתי מלאכות יחד - מחלוקת האם חייב
 אחת או שתיים.....247
 שתי נשים ואיש כפלגא ופלגא.....488
 שתי נשים שאחת נתגרשה.....531
 שתי ספיקות, כך נקרא ספק ספיקא.....493
 שתי עיירות, הרוג שנמצא ביניהן.....627
 שתי קורות למבוי, כמה יהיה ביניהן.....283
 שתי שאלות יחד ששאלו לאורים
 ותומים.....350
 שתי שורות על כל המרתף - פירושם
 אחרים.....305
 שתי שערות בספק - כמי שהביא.....467
 שתייה בכלל אכילה, מקורות לכך.....352
 שתיית מים במוצאי שבת.....281

ת

תאומים, אשה לא חייבת להניקם.....514
 תאריך שהובקעה העיר.....404
 תבלין - טבל.....593
 תבעו מעות מרבי דוסתאי ורבי יוסי.....636
 תבשילי שבת, טעימתם.....281
 תגלחת אחת על שתי נזירות.....583
 תגלחת עין תער לא סותרת נזירות.....591
 תגלחת נזיר, מקור לכך שצריך לגלח את
 כולו.....591
 תדמור - תרמוד.....450
 תהילים ומשלי מעוררים.....336
 תהילים, האם קדוש יותר מדברי הימים.....740
 תובע פותח ראשון.....775
 תובע, למה לא שואלים אותו מה כוונתו.....540
 תודוס פירנס תלמידי חכמים.....321
 תוך כדי דיבור, שיעורו.....435
 תוכחה לנשיא, מעשה בזה.....772
 תולדה, דברים רחוקים וקרובים מאב
 מלאכה.....263
 תולדות אש.....321

תכשיטי נשים וטיפולי נשים.....311
 תכשיטים, טעם איסור הוצאתם בשבת.....255
 תל ברשות הרבים בנוזקין.....703
 תל המתלקט, מחלוקת בשיעורו.....282
 תליה בזמן אינה צריכה תנאי כפול.....682
 תלך אמא ותינשא לו - לשון מיאון.....483
 תלמוד בבלי.....עין: בבלי
 תלמוד ומעשה, מה גדול.....313
 תלמוד ירושלמי.....עין: ירושלמי
 תלמוד תורה, אשתו תלמדו.....513
 תלמוד, מורים ממנו הלכה למעשה.....439
 תלמיד ורבו נחשבים לדעה אחת.....673
 תלמיד חכם אין צריך סימן באבידה.....722
 תלמיד חכם צריך לנקום - אינו
 בירושלמי.....337
 תלמיד חכם שיועד מסכת אחת יודיע
 שאינו יודע שתיים.....813
 תלמיד חכם שפרש מהתורה.....438
 תלמיד חכם, בושותו.....711
 תלמיד חכם, הספד עליו.....199
 תלמיד חכם, לשון זו.....371
 תלמיד שגמל חסד.....313
 תלמיד שהביט בבעלת הבית, בדומה
 למעשה בישו.....783
 תלמיד שידע לטהר את השרץ.....776
 תלמיד ששאל על תפילת ערבית.....206
 תלמיד, אהבתו.....199
 תלמיד, האם שואל בשלום רבו.....194
 תלמידי בית שמאי הרגו מבית הלל.....243
 תלמידי חכמים, היחס אליהם (שיטות)
 הירושלמי והבבלי.....889
 תלמידי חכמים, עונתם.....516
 תלמידי חכמים, קטגוריא עליהם בדור
 שבן דוד בא - אינו בירושלמי.....543
 תלתלים.....547
 תמונות, אסור להסתכל בהן משום ע"ז.....844
 תמורה, האם יש בה שליחות.....677
 תמות נפשי עם פלישתים.....488
 תמיד הזקן בחזקת חי.....640
 תמיד של שחר, האם בדיעבד אפשר
 להקריב לפניו.....337
 תמידים שהותרו, מחלוקת כיצד פודים
 אותם.....345
 תמר, דרשה לשבחה.....603

תחיית המתים מן התורה, המקורות לזה
 - אינם בירושלמי.....797
 תחיית המתים, אגדות על זה אינן
 בירושלמי.....319
 תחיית המתים, גלגול מחילות לא"י.....538
 תחיית המתים, משיח, גוג ומגוג.....415
 תחילת היום, האם ככולו.....582
 תחילתה ברצון וסופה באונס ולהיפך.....614
 תחילתו בפשיעה וסופו באונס, מחלוקת
 מה דעת הירושלמי.....694
 תחש הוא חיה, ויש דעה שהוא קרש.....245
 תיכף לנטילת ידיים ברכה - במים
 ראשונים.....190
 תיכף לסמיכה שחיטה גם באשם מצורע.....372
 תילי תילים - תלתלים.....547
 תינוק הבורח מבית הספר, נסיעה מהר
 סיני.....405
 תינוק זכר את המיילדת.....515
 תינוק מכיר את אימו בג' ימים, מעשה
 שזכר את המיילדת.....515
 תינוק שהוא עולה לחדשיו.....611
 תינוק שהתפלל ונענה.....228
 תינוק שרבי יהושע מצא בבית האסורים....859
 תינוק, מקור מפסוק שמותר לו לינוק
 מנכרית.....839
 תינוקות למדו בבית המדרש לבד.....413
 תינוקות, האם משלימים תענית.....352
 תינוקות שמושלכת באשפה.....499
 תינוקות שראתה והפסיקה וראתה - לא
 טמאה למפרע.....862
 תינוקת, מגעה טהור.....862
 תיקון העולם בבורות ואילנות.....744
 תיקון מנעלים במועד, טעם המחלוקת.....316
 תיקון ריחיים במועד.....428
 תירוצים על הסתירה בסתם תרומה
 וחרם.....550
 תירוש, האם יין כלול בו.....564
 תכלת דומה לים, והאם הוא כחול או
 ירוק.....191
 תכלת, טווייתו לציצית במועד.....431
 תכף לנטילת ידיים ברכה - במים
 ראשונים.....190
 תכף לסמיכה שחיטה גם באשם מצורע.....372
 תכריכים, קבורה בהם.....537

236.....	תנועות ואותיות.....	635	תן שטר לעבדי אינו מדין זכין.....
428.....	תנור חדש, בנייתו במועד.....		תנא דבי חזקיה, האם ההורג בלא
430.....	תנורו של עכנאי.....	795	מתכוון פטור מתשלומין.....
	תנחומא נגד הירושלמי, פוסקים	473	תנא ושייר.....
181.....	כירושלמי (מבוא לירושלמי).....	691	תנא מאריך שלא לצורך.....
255.....	תספורת קומי - התירו לבית רבי.....		תנא ששמע משניים ושניים ששמעו
235.....	תעזבני יום - יומיים אעזבך.....	861	מאחד.....
395.....	תעניות יחידים על הגשמים, מספרן.....	323	תנאי בית דין שהמעוות שבידו חולין.....
400.....	תענית בראש השנה אסורה.....		תנאי בית דין שהשכמה של פועל
401.....	תענית בשבת עד שש שעות אסור.....	731	והערבה של בעה"ב.....
566.....	תענית עד שיסיים לימודו.....	518	תנאי בכתובה שאם ימרוד בה ישלם לה.....
566.....	תענית, שכח ואכל בה.....	596	תנאי בלב.....
593.....	תערובת בנותן טעם.....	726	תנאי במכירה שאין אונאה.....
	תעשה ולא מן העשוי - האם קציצתן	551	תנאי בשבועות.....
357.....	זוהי עשייתן.....	681	תנאי בשטר קידושין, נוסחו.....
734.....	תפוס לשון אחרון.....		תנאי בשטר שכתבוהו ומחקהו -
	תפילה - מתי מועילה, מתי מועילה	759	מסתבר שחזרו בהם.....
400.....	ונענש, ומתי לא מועילה.....	696	תנאי יהושע שיניחו אבניהם ברה"ר.....
884.....	תפילה (שיטות הירושלמי והבבלי).....	874	תנאי כפול (שיטות הירושלמי והבבלי).....
207.....	תפילה אחר התפילה.....	581	תנאי כפול בנזירות.....
211.....	תפילה בביתו, עדיפות לזה.....	682	תנאי כפול בתלייה בזמן.....
367.....	תפילה בימי שמחת בית השואבה.....	682	תנאי כפול צריך רק בעריות.....
619.....	תפילה בכל לשון.....		תנאי כפול, מקור מפסוק שאין צריך
812.....	תפילה בעת רצון.....	681	תנאי כפול.....
203.....	תפילה בציבור, המאחר אותה.....	374	תנאי ליטול עצים מהסוכה ביר"ט.....
205.....	תפילה בקול או בלחש.....	551	תנאי מועיל אם זוכרו בשעת הנדר.....
377.....	תפילה להתחתן עם פלונית.....		תנאי ע"מ שאשתה יין בטל משום שאינו
227.....	תפילה למלאכים אסורה.....	581	כפול.....
207.....	תפילה לפני ואחרי הלימוד.....	581	תנאי על דשב"ל.....
210.....	תפילה מתוך דבר של תורה.....	555	תנאי על טובת הנאה.....
232.....	תפילה על מעוברת שתלד זכר.....	681	תנאי קודם למעשה.....
	תפילה צדקה ותשובה יחד מבטלים		תנאי שאם הבעל ימרוד ישלם לאשתו
396.....	גזירות.....	756	ולחיפך.....
	תפילה קצרה, מוסיף ברכות ראשונות	755	תנאי שהבעל לא יירש את אשתו.....
208.....	ואחרונות.....	520	תנאי שהדרך להתנותו ולא להתכוון לכך.....
800.....	תפילה, חלונות תפילה.....		תנאי שתפרנסו ותלמדו תורה, מעשה
197.....	תפילה, ישמיע לאוזניו.....	513	בבנו של ר"ע.....
393.....	תפילה, לא לשנות מהנוסח.....	680	תנאי תלוי בזמן הקידושין.....
209.....	תפילה, צריך להסב פניו לכותל.....	659	תנאי, האם מותר קודם שהתקיים.....
336.....	תפילה, רמיזה בה.....		תנאי, שומר שהתנה שייפטר ושינה
209.....	תפילה, שיעור הפסק אחריה.....	529	מדעת הבעלים - חייב.....
205.....	תפילות לומר בשחר במנחה ובערב.....	607	תנאים בסוטה, מחלוקת האם מעכבים.....
209.....	תפילות סמוכות, שיעור ההפסק ביניהן.....	487	תנאים שדרשו את לשון הכתובה.....
432.....	תפילין בחול המועד.....	749	תנאים שהתנה יהושע בן נון.....

תרומה וחולין, ג' דעות בהאכלת האשה.....513	תפילין בלילה.....300
תרומה ויוחסין בהמתנת ג' חודשים.....467	תפילין חדשות לא יכניס בשבת שמא הן
תרומה טמאה, האוכלה משלם חולין	פסולות.....301
טהורים משום קנס.....505	תפילין שנמצאו, בדיקתם.....301
תרומה נפסלת בהיסח הדעת	תפילין, הטעם שנכתבים על עור טריפות
מדאורייתא.....307	ונבילות.....412
תרומה פחות משווה פרוטה, האוכלה	תפילין, כיסויים מפני הגשמים.....301
חייב בתשלומין.....310	תפילין, לא הניחו אותם כל יום.....195
תרומה של קטן שלא הביא ב"ש, גירסא	תפילין, לווה עימם כסף.....195
הפוכה במחלוקת זו.....484	תפילין, מדוע לא מחזיקים בהם.....195
תרומה, אם שייך שאדם יפסול בתרומה	תפילין, נקב בתוך אות.....412
ולא יאכיל.....467	תפילין, נשים שמקיימות עשה שהזמן
תרומה, ביאת פסול פוסלת אשה	גרמא.....196
מאכילתה.....614	תפילת "רחם" בתשעה באב.....208
תרומה, הטעם שקודש חמור ממנה.....444	תפילת י"ח, מקורה מתפילת חנה.....237
תרמוד - תדמור.....450	תפילת יו"ט שחל בשבת, מחלוקת
תרנגולים אדומים וחמור, מרחיקים	במספר הברכות.....814
מגלליהם.....205	תפילת כהן גדול.....346
תרשתא, התירו לו לשתות יין של גוי.....684	תפילת נעילה.....206
תרשתא, פירוש שמו.....684	תפילת ערבית מבעוד יום.....206
תשובה, האם גאולה תלויה בה.....393	תפירה במועד.....428
תשובה, האם לרבי יו"כ מכפר בלא	תפירות המגילה.....416
תשובה.....354	תקופות ומזלות, המצוה לחשבם אינה
תשובות המינים.....226	בירושלמי.....263
תשובות שאדם לא משיב.....588, 320	תקיעה בשבת - לא תוקעים מדאורייתא.....388
תשובות שלא משיבים (שיטות	תקיעה ורדיית הפת הם חכמה - אינו
הירושלמי והבבלי).....899	בירושלמי.....388
תשובתם של נינוה היתה רמיות.....397	תקיעות מיושב ומעומד לערב את
תשלומי ד' וה' כשמכרו חוץ מדבר	השטן - אינו בירושלמי.....381
שהנשמה תלויה בו.....709	תקיעות שופר, משך שתיים כאחת.....386
תשלומי ד' וה', הטעם ששור חמור משה	תקיעות, הטעם שלא תוקעים בשחרית.....390
אינו בירושלמי.....709	תקלה וקלון בסקילה לבהמה.....787
תשלומי מזונות, שתי הנשים שוות.....531	תקנה שצרות יחלצו.....454
תשלומי קרן וחומש על שבועת שקר,	תקנות הנביאים (שיטות הירושלמי
אריכות בסוגיא זו.....829	והבבלי).....891
תשלומי שווי העבד.....700	תקע בכלים ושברן.....694
תשלומין וסקילה, מחלוקת האם הם דין	תקשיטים.....519
אחד.....508	תרבות רעה, לזון את הבנות לשם כך.....510
תשמיש בשעת צרה.....395	תרבות ונשך, היקש ביניהם.....727
תשמיש עם הטהורה ונטמאת.....855	תרגום אינו מעכב.....422
תשמיש קשה לה, פירוש.....523	תרגום, טעמים והכרעים, מקורם.....422
תשמיש, מדיד ממנו.....521	תרגם עקילס.....361
תשמישי המת, הזורק כלי לד' אמותיו -	תר"מ במקבל שדה מחבירו.....735
אסור בהנאה.....340	תר"מ היו מדרבנן גם בזמן עזרא.....685

575.....תשעת המקרים בנדירים הם שניים
566.....תשרי או ניסן - ראש השנה לנדירים
תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם -
442.....אינם בירושלמי

תשע מאות שבעים וארבעה דורות קודם
442שנברא העולם - אינם בירושלמי
406תשעה באב, כיבוס לאחריו
407תשעה באב, מתו בו מתי מדבר

